9ª = 5,164

ortalitium fidei in

vniuersos christiane religionis hostes Judeorum et saracenorum nō inualido breuis nec minus lucidi compendij vallo rabiem cohibens: fortitudinis turris nō abs re appellatum quinqꝫ turriuꝫ inexpugnabilium munimine radians: succincte admodum et adamussim quinqꝫ partium librorum farragine absolutum.

¶ Venundantur a Stephano gueynard: prope sanctum Antonium.

Abula fortalicij fidei: incipit: cuius sunt libri quinqꝫ: et pmittit̄ pꝛohemiū in quo laudes diuine annotant̄ et imittit̄ circa aū thronū maiestatis dei: et ponit̄ intentio scribentis. In pꝛīo libꝛo continent̄ tres considerationes.

Xcii.bello vicūt xpiani τ fugat ite
rū rex demie p cid cāpeatorē.eo.
Xciii.bello vicūt xpiāi τ capit ca-
stru̅ vrudea p cid cāpeatorē q̄ ob
tinuit ꝑuilegia magna pnobilib⁹ τ
Xcv.bel.vicūt xpi(ciuib⁹castelle e.
ani τ fugat rex demie τ capit rex
aragonū p cid cāpeatorē .cccxvi
Xcvi.bello vicūt xp āi τ capit tole
tū ac plīma loca p regē alfō.vi.e.
Xcvii.bello vicūt xpiāi crucesigna
ti trāseūtes i terrā sctā τ capiūt
ciuitates ricia τ laudicia.cccxvii
Xcviii.bello vicūt xpiāi τ capit an
Xcix.bello vicūt xpiāi (tiochia.e.
τ fugat corboran⁹ cū exercitu suo
ātiochia ab ei⁹ obsidiōe libat τ i
uenit lācea q̄ pforatū fuit lat⁹ xpi
C.bello vicūt xpi (i cruce.cccxviii
ani, crucesignati τ capit ciuitas
sancta hierusalem. eodem
Ci.bello vicūt xpiāi cruce signati
cesis cētū milib⁹ sarace. cccxix.
Cii.bello vicūt saraceni in hispa-
nia τ occidit ifans sauci⁹ alfonsi
pdit concha τ plīma alia loca τ
destruūt oīa balnea regni.eodē
Ciii.bello vicūt xpiāi sub pricipe
godofredo d bulō τ capiūt plime
Ciiii.bello vicūt xpia(ciuitates e.
ni τ obsidet ciuitas cordubeñ.ac
mēbrati diuidit pditor saracen⁹
q̄ regē hyspalē.iterfecerat p re-
Cv.bel.vi-(gē alfonsuz.vi.cccxx.
cūt saracēi subyncaf rege marro
chiorū τ vulnerat rex alfō.sext⁹.e.
Cvi.bel.vicūt xpiani p regē alfō-
suz sextū destructa saracēorū ter-
Cvii.bello.vicūt xpiāi τ(ra.cccxxi
capit ciuitas nobilis valētie per
Cviii.bello vin-(cid cāpeatorē.e.
cūt xpiani fugato τ vulneratore
ge hyspalē.ac pēptis q̄si.xxix.mi-
lib⁹ saracēorū p cid cāpeatorē.e.
Cix.bel.vicūt xpiāi fugato τ vul-
nerato ymel myramāoliz ac pem
ptis.xl.τ.viii.milib⁹ τ q̄ngētis sa
racenis p cid cāpeatorē.cccxxii.
Cx.vicūt xpiani τ fugat bucar rex
marrochiorū vulneratis cū aliis.
xxx.regib⁹ p cid cāpeatorē.eod.
Cxi.vicūt xpiani fugato rege bu-
car cū aliis.xxxvi.regib⁹.xx.eorū
iterfectis p cid cāpeatorē nō viuū
Cxii.vincūt (sz mortuū. cccxxiii.
saracēi τ occidit rex alfō suꝰ arra
gōie: q spoliauit ecclias.cccxxiiii
Cxiii.bel.vicūt xpiani crucesigna
ti τ capit ciuitas vlixbōa.cccxxv
Cxiiii.bel.vicūt xpiāi τ capit ciui
tas boccie p imꝑatorē hyspanie
Cxv.bello vi-(alfonsū septimū.e.
cūt xpiani τ capit ciuitas alme-
rie p imꝑatorē alfonsum .vii.eo.
Cxvi.vicūt xpiani trucidatis pluri
mis saracēis τ liberat ciuitas ro
derici ab obsidione saracenorū p
regē fernādū legionis. cccxxvi.
Cxvii.bello vicūt saracēi τ vulne
rat rex alfonsus octauus .eodē.
Cxviii.bel.vicūt saracēi τ pdit ci
uitas sctā hierlz τ plres alie ciui-
Cxix bel.vi-(tates τ loca.cccxxvii
cūt xpiani cruce signati τ efficiūt
scdm passagiū ad terrā.sanctaz
sine consecutione finis capit tn̄
ciuitas acon. cccxxix.
Cxx.vicūt xpiāi τ capit ciuitas da-
miata pēptis.lxxx.milib⁹ sarace-
Cxxi .vicūt xpiani pēptis. (norū.e.
cc.milib⁹ saracenorū p regē alfon
sum octauū i nauib⁹ tholose.eo.

Explicit tabula.

¶ Incipit prohemiũ in quo diuine laudes annotant: ⁊ mittitur querela añ tronũ maiestatis dei ⁊ ponitur intentio scribentis.

Turris fortitudinis a facie inimici. Tu es dñe deus meus: qui facis magna ⁊ inscrutabilia ⁊ mirabilia quoꝝ nõ est numer⁹. Tu extẽdisti celos solus: ⁊ gradieris super fluctus maris. Tu ambulas sup pennas ventoꝝ. Tu fecisti arcturũ ⁊ oriones ⁊ iteriora austri. Tu es celsior celo: ꝓfundior inferno: lõgior terra: ⁊ latior mari. Tu es in cui⁹ manu est aĩa oĩs viuẽtis ⁊ spũs vniuerse carnis. Tu auris ꝟba dĳudicas: ⁊ faucis cõmedẽtis saporem. Tu es qui cognoscis decipiẽtẽ: ⁊ eũ qui decipitur. Tu adducis malos ꝯsiliarios ĩ stultũ finẽ: ⁊ iudices ĩ stuporẽ. Tu baltheũ regũ dissoluis ⁊ ꝑcingis fune renes eoꝝ. Tu ducis sacerdotes eoꝝ ĩglorios ⁊ optimates supplãtas. Tu cõmutas labiũ veraciũ ⁊ doctrinã senũ aufers. Tu es dñe qui effũdis despectionẽ sup principes: et eos q̃ oppressi fuerãt releuas. Tu releuas ꝓfunda de tenebris: ⁊ producis in lucẽ vmbrã mortis. Tu es dñe qui multiplicas gentes ⁊ ꝑdis eas: ⁊ subuersas ĩ integrũ restituis. Tu ĩmutas cor ꝓncipũ populi terre: ⁊ decipis eos vt frustra ĩcedã per inuium. Tu facis eos palpare quasi in tene-

bris: et non in luce: et errare facis eos quasi ebrios. Tu solus es omnipotens. Tu solus omne bonum Tu solus omnia sciēs. Tu solus nosti corda filiorum hoim. Tu solus teipsum comprehendis. Tu sol' es vbiqꝫ p̄sens. Tu sol' creas res de nihilo. Tu solus in instāti operaris. Tu solus stabilis manens das cuncta moueri. Tu solus ex auctoritate miracula facis Tu solus de qualibet creatura facis qd̄ vis. Tu solus voluntatem hoīs cogere potes. Tu solus potes essentie aīe illabi. Tu solus potes pctā dimittere. Tu sol' potes gratiā infundere. Tu sol' potes in igne ppetuo corp' seruare. Tu es corā quo nudus ē īfern': et nullū est operimētū pditiōi. Tu extēdis aqlonē sup vacuum: et appēdis terrā sup nihilū. Tu ligas aquas in nubibus: vt nō erūpant pariter' deorsū. Tu d̄tines vultū solij tui: et expādis sup illud nebulā tuā. Tu dn̄e terminū circūdedisti aquis vsqꝫ dū finiat lux et tenebre. Tu es ad cuius nutū colūne celi cōtremiscūt: et pauēt. Tu es i cuius fortitudine maria cōgregata sunt repēte: et prudētia tua percussit supbū. Tu es cui' sp̄us celos ornauit: et obstetricāte manu tua eductus ē coluber tortuosus. Tu es de' excelsus i fortitudine tua: et nullus ē tibi similis i legislatoribus. Tu es cui' numer' annorū inestimabilis. Tu aufers stillas pluuie: et effundis ymbres ad instar gurgitū q̄ de nubib' fluūt: q̄ pretexūt cūcta desup. Tu si volueris extendere nubes q̄si tētoriū tuū et fulgurari lumine tuo desup q̄ȝ cardīes maris opies. Tu das escā oibus mortalibus. Tu dn̄e i manib' tuis abscōdis lucē: et precipis ei vt rursus adueniat annūciās de eo amico tuo q̄ possessio tua sit et ad eam possit ascendere Tu sup oēs celos cōsideras: et lumen tuū sup terminos terre. Tu posuisti fundamēta terre: et ei' mēsuras. Tu tetēdisti sup eā lineā et bases ei' ↄsolidasti. Tu es quē laudāt astra matutina. et ante quē iubilāt filij dei. Tu cōclusisti hostijs mare circūdans illud terminis tuis: posuisti vectē et hostia: et dixisti hucusqꝫ venies et nō procedes amplius: et hic confringes tumētes fluctus tuos. Tu ostēdisti aurore locū suū. Tu fecisti aurorā et solē. Tu cōcussisti extrema terre et excussisti impios ex ea. Tu ingressus es pfundū maris: et in nouissimis abyssi deambulasti. Tu es cui apte sunt porte montis: et hostia tenebrosa vidisti. tu dn̄e cōsideras latitudinē terre. tu nosti in qua via habitat lux: et tenebrarꝫ quis sit locus: vt ducas vnūqdqꝫ ad terminos suos et intelligas semitas domus ei'. Tu scis q̄n nasciturī sunt hoīes et numerū dierꝫ eorꝫ nosti. Tu igressus es thesauros niuis et thesauros grandinis aspexisti: q̄ p̄parasti in tp̄s hostis in die pugne et belli. Tu scis per quā viā spgit lux: et diuidit estus super terrā. Tu dn̄e dedisti vehe

mentissimo ymbri cursum: et viam sonātis tonitrui: vt plueret super terram absqꝫ hoīe in deserto: vbi nullius mortaliū cōmorat̄: vt ꝯple ret inuiā et desolatā produceretqꝫ herbas virētes. Tu es pluuie pa ter. Tu genis stillas roris: a te egre ditur glacies. et genuisti gelu de celo. Tu iduras aquas ī similitu dinē lapidis: et supficiē abyssi cō stringis. Tu es qui cōiungere po tes micātes stellas pliades: et gy rū arcturi potes dissipare. Tu p̄ ducis luciferū in tp̄e suo: et vespe rū super filios terre cōsurgere fa cis. Tu nosti ordinē celi: et pones rōnem eius in terra. Tu numeras multitudinē stellarū. et oībus eis noīa vocas. Tu dimēsus es altitu dinē celi: latitudinē terre: et pfun dū abyssi. Tu dn̄e dinumeras are nā maris: et pluuie guttas: et dies seculi. Tu immittis fulgura: et va dūt et reuertētia dicūt tibi assum⁹ Tu posuisti in visceribus hoīs sapiētiā. Tu dedisti gallo intelli gentiā. Tu enarras celoꝝ rōnem et cōcētum celi dormire fecisti: qn̄ fundebas puluerē in terra: et gle bas compingebas. Tu es dn̄e q̄ mēsus es pugillo aquas: et celos palmo pōderas. Tu appēdis tri bus digitis molē terre: et librasin pondere. montes et colles in state ra. Tu fecisti celū et terrā cū omni ornatu eoꝝ. Tu oīa ī numero pō dere: et mēsura disposuisti. Tu es quē celū: et celi celorum capere ne queūt. Tu es omps sup oīa opa tua: terribilis dn̄s et magn⁹ vehe menter: et mirabilis potentia tua: qꝛ si fortitudo querit̄ robustissim⁹ es. Tu dn̄e si subuerteris oīa vel in vnū coartaueris nullo ꝯtradi ceris nec quis dicere poterit: cur ita facis. Tu si destruxeris: nemo est qui edificet: si incluseris hoīe nemo est q̄ aperiat. Tu dn̄e si ꝯti nueris aquas oīa siccabūtur: et si emiseris eas subuertēt terrā. Tu es dn̄e apud quē est fortitudo cui⁹ tre resistere nemo potest: et sub q̄ curuātur qui portāt orbē. Tu es cui milia miliū assistūt angeloꝝ: et decies cētena milia ministrant. Tu es ante cuius ꝯspectum cētū xliiij. milia sunt citharizantes in citharis suis. Tu es ante cui⁹ thro nū turba magna quā dinumerare nemo potest grās agit. Tu vite et mortis habes potestatē: tu es dn̄e quē laudat oīs militia celestis ex ercitus: et oīs creatura. tu es ma tor omni laude. Tu es dn̄e cuius immensa est et inuestigabilis mise ricordia promissionis tue. qm̄ tu dn̄e altissimus sup omnem terram longanimis et multū: misericors et penitēs sup malicias hoīm. tu vis oēs hoīes saluos fieri: et in agnitionē veritatꝭ venire. tu es q̄ in reb⁹ p tēp⁹ ortis summā grām fecisti: cū ꝑpter salutē humani ge neris qđ nimia charitate dilexisti misisti filiū tuū vnigenitū eterna liter gnatum in plenitudinis tp̄e in maria virgine humanatū: quē verum deum et hominem confite mur. factus tibi obediēs vsqꝫ ad mortē crucis: vt nos redimeret a

peccato. Hec est fides nostra. Hec ꝯsolatio nostra. Hec vita nostra. Hec spes beatitudinis nostre firmior ꝙ celũ ꝛ terra. Sed o altissime deus multi hec confitentur labijs quoꝝ cor lõge est a te. alij nituntur euertere hanc veritatem ꝛ verbis ꝛ factis quoꝝ ꝙdã sunt heretici ꝛ puersi christiani. Alij sunt iudei: alij sarraceni. Alij ꝟo dyaboli. De errore hꝛticoꝝ nullus est ꝙ inquirat: intrauerunt dñe gregẽ tuũ lupi rapaces: qꝛ pauci sũt pastores multi mercenarij: ꝛ qꝛ mercenarij sunt nõ est eis cura de ouibus tuis pascẽdis: sed tondẽdis. Uidẽt eñ lupos veniẽtes ꝛ fugiunt. Cadit asina ꝛ non est ꝙ subleuet: perit aĩa ꝛ nõ est qui adiuuet De pfidis iudeis blasphemãtibꝰ nomen tuũ ꝛ inaudita crudelia lateter faciẽtibus infidelibus tuis nullus est vt plurimũ ꝙ recogitet qꝛ munera eoꝝ excecauerũt ocl'os iudicũ: ꝛ psidentium in clero ꝛ populo: sꝫ ꝛ absona sarracenoꝝ viuentiũ inter nos ex interesse predictoꝝ iudicũ obliuioni data sũt. Predicatores tui licet pauci clamãt: sꝫ a veritate tua auditũ auertunt: ꝛ ad fabulas conuertuntur. Impletũ est dñe verbũ tui predicatoris eximij. Erit eñ tẽpus cuꝫ sanã doctrinã nõ sustinebũt. Hec velut quãdã querelaꝫ dñe ex pte diligẽtiũ te mitto ante thronũ tuum ꝛ agni imaculati. Succurre ꝙ dñe gregi tuo quẽ pcioso sanguie filij tui emisti. Sãguineos fõtes lachrymaꝝ emittit cor meũ: qꝛ neminẽ video ꝯsolatorẽ gemẽtiũ: ꝛ fere neminẽ zelatorẽ tue fidei catholice spãliter in hac misera hyspania in qua sicut in fine mũdi sita est: sic ĩ ea cõgregate sunt oẽs feces tuoꝝ inimicoꝝ. Inimicꝰ est hꝛticus. inimicus iudeus. Inimicus sarracenꝰ. Inimicꝰ diabolus Cogitaui ergo dñe deus meꝰ propter gloriã ꝛ honorẽ tue sctẽ fidei catholice: ꝛ in remissionẽ delictorum meoꝝ hũc librũ scribere quẽ fortaliciũ fidei nomino: meũꝗꝫ intellectũ tue maiestati cõmẽdo: et sic cũ splẽdoribꝰ lucis tue illumiare digneris: vt illa scribã ꝙ tue sint placita voluntati ad ꝯsolationẽ fideliũ: ꝛ p defensiõe tue sctissime fidei. In ꝙ ꝗcꝗd bñ dictũ iueniat tibi tribuatur a quo oẽ bonũ est. Si ꝗd v ere minꝰ caute dictũ fuerit beniuolũ peto correctorẽ ĩ oĩbꝰ me submittẽs determĩatiõi eccl'ie. catholice tue immaculate spõse. Sumẽs in tuo nõie p fundamento nři iexpugnabilis fortalicij verbũ psumptũ. Turris fortitudis a facie inimici. ps. lx. Et pmittit figura pugne ĩ qua fortaliciũ ꝗnꝗꝫ turriũ cũ eius ornatu ꝛ armatura deseruit primo libro. Heretici fodiẽtes siue p inuiũ fortaliciũ pforãtes deseruiũt scdo. Iudei ꝟo signati velati ꝛ cathenis vinculati deseruiũt tertio. Bellũ sarracenorũ. ꝛ xpianoꝝ deseruit quarto. Demones vero ab angelis pstrati deseruiunt quinto libro.

¶ Incipit liber primus in quo cõtinentur tres considerationes.

T detur ordo in psenti libro quinqz erūt partiales libri quasi quinqz turres fortalicij fidei iexpugnabiles. Primus erit de vera christi militū armatura: et de fidei catholice excellentia. Secundus erit de bello falsorum xpianorum et hereticorum cōtra eam ꝛ eorū astutia. Tertius erit de bello iudeoꝝ ꝯtra eā

et eorū crudelitatibus ꝛ malitia. Quart⁹ erit de bello sarracenoꝝ cōtra eādem ꝛ de eorū ꝛ sue legis immūdicia. Quītus erit de bello dyaboloꝝ ꝯtra eādē: ꝛ de ꝑditiōe dominij eoꝝ ꝛ miseria. ¶ Circa ꝓmū librū tres erūt principales cōsiderationes. Prima erit de armatura oīm fideliū ī generali. Secūda de armatura veroꝝ ꝓdicatoꝝ ī spāli. Tertia erit ð nobilitate ꝛ excellētia fidei catholice ī ꝑticulari

¶ De armatura omnium fideliū in generali.

Circa primā cōsideratiōnem q̄ est de armatura fideliū ī gñali hoc est oēs fideles cuiuscūqꝫ status cōprehēdēdo sequamur apl'm ad Ephē. vlt. c. Qui spūsācto illustratus docuit qualiter fideles debēt armari ī spūali bello. Et pōit sex armoꝝ genera. quoꝝ quinqꝫ sunt ad resistēdū: vnū ad impugnādū scꝫ verbū dei. Prima armatura est studiū ꝯtinentie. Scđa est virtus iustitie. Tertia est exēpla sāctoꝝ. Quarta armatura est scutū fidei. Quinta est galea spei. Sexta est gladi⁹ ꝟbi dei. ¶ De prima armatura dicit aplus. state succincti lūbos vestros ī veritate: hac muniūtur fideles cōtra hostē familiarē scꝫ ꝯtra luxuriā. de qua ð iob. xl. Fortitudo ei⁹ in lūbis eius qm̄ in eis est vis gñatiua. Et debēt fideles vt bn̄ sint muniti hac armatura accingi zona quintuplici. Primo debēt accingi zona pellicea: q̄ est mortificatio carnis. hac accincti sunt iohannes baptista ꝛ helyas. Scđo debēt accingi zona iustitie q̄ est pelliceū boni operis. de qua ð Esa. xi. Erit iustitia cingulū lūboꝝ ei⁹. Tertio debēt accīgi zona fortitudinis: vt primis motib⁹ viriliť resistāt. de qua ð ꝓuerbioꝝ vlti. Accinxit fortitudine lumbos suos. Quarto debēt accingi zona hūilitatis. Hoc est lintheo q̄ dn̄s accinctus lauit pedes discipuloꝝ suoꝝ. Quinto debēt fideles accingi zona veritatis scꝫ euāgelice ꝓmissiōis: Matt. xix. sunt eunuchi q̄ se castrauerūt ꝓpter regnū celoꝝ. Qui hac quītuplici zona accinctus fuerit erit vere armatus studio ꝯtinētie. ¶ De scđa armatura q̄ est virt⁹ iustitie. subdit Apl's c. eodem. ꝛ induti lorica iustitie. Hac muniūť fideles ꝯ hostē auaritie. de q̄ ð Eccl'iastici. iiij. nihil iniqui⁹ q̄ꝫ amare pecuniā. Et ð lorica iustitie: q2 sicut lorica munit totū corp⁹: sic iustitia reddēdo vnicuiqꝫ qđ suū est vniuersaliter soluit oē quod debet: vt nullus possit agere ꝯtra eā. Esa. lix. Indut⁹ est iustitia ꝛ lorica. Est eñ iustitia in corde: in ore: ꝛ in opere. In corde est tripliciter. Primo per amorē Matt. xxij. diliges ꝓximū tuum sicut teipm̄. Scđo est iustitia in corde ꝑ cōpassionē. iob. xxx. cōpatiebať aīa mea paupi. Est tertio iustitia ī corde ꝑ iniuriarū dimissionē Mat. vj. Si dimiseritis hoīb⁹ pctā eorū. dimittet ꝛ vobis pr̄ vester celestis delicta vestra. Est etiā

iustitia in ore tripliciter. Primo p dulcẽ correctiõez. Eccl.xix. Corri pe primũ añq̃ cõmineris. Scdo est iusticia i ore p cõsiliũ pverbiorũ.xxvij. vnguẽto z variis odorib⁹ delectat̃ cor. z bonis amici ꝯsiliis aia dulcorat̃. Est tertio iustitia i ore p feruẽtẽ oronẽ. iacobi vlt. orate p inicẽ vt saluemini. Est vltio iustitia in manu.i.in ope etiã tripliciter. Prio p donũ pverbiorũ.xviij donũ hois dilatat viã ei⁹ z añ pricipes spaciũ ei facit. Est ãt donuz datio irrepetibilis. Scdo est iusticia i manu p mutuũ. deuter.xxiij. fratri tuo absq; vsura quo idiget ꝯmodabis vt bñdicat tibi dñs deus tu⁹ i oi ope tuo. Tertio ẽ iusticia in manu.i.in ope p auxiliũ.ad gal.v. p charitatẽ spũs seruite inuicẽ. Predicti noue grad⁹ iustitie scz tres in corde. tres in ore. tres i ope. sunt quasi quidã ãnuli fortissimi quib⁹ lorica iustitie contexit̃ vt illos habẽs merito dicat̃ armatus lorica iustitie. ¶ De tertia armatura q̃ ẽ sctõꝝ exẽpla. Aplus subiũgit.c.eodem. Et calciati pedes i pparatiõe euãgelij pacis. Dicunt̃ ãt sctõꝝ exẽpla calciamẽta q2 his muniunt̃ fideles ꝯ affectũ terrenoꝝ. Quattuor aũt facit calciamẽtũ. Prio valet ad defẽsionẽ.s.frigoris spinarũ z luti. Sic z bonũ exẽplũ defendit ꝯ frig⁹ infidelitat̃. ꝯ spinas cupiditatis z ꝯ lutũ libidinis. Vñ dñs dicit luce.x. Ecce ddi vobis ptãtez calcãdi supra serpẽtes z scorpiões z supra oẽz virtutẽ inimici: z nihil vobis nocebũt. Et ps.alt. ps. lxxxix. Sup aspidẽ z basiliscũ ãbulabis z cõculcabis leonẽ z draconẽ. Secũdo calciamẽtũ velat a puluere. sic z sctõꝝ exẽpla velãt a puluere vane glie siue laudis hũane. vnde hieremie.ij. phibe pedẽ tuũ a nuditate. Tertio vz calciamẽtuz ad calefactionẽ. Sic sctõꝝ exẽpla calefaciũt affectũ nrm erga deũ z pximũ diligẽdũ. Vñ z q̃ edũt agnũ paschalẽ iubent̃ esse calciati. exo.xij. Quarto vz calciamẽtũ ad ornatũ. Sic z sctõꝝ exẽpla ornãt nos decore ꝟtutũ. vñ cãti.v. Q̃uã pulchri sũt gressus tui in calciamẽtis filia pricipis. iudith. vlt. Sãdalia illi⁹ rapuerũt oculos ei⁹.i. excecauerũt oculos holofernis p quẽ itelligit̃ dyabol⁹. ide ẽ q; sandalia põtificis auro z gẽmis z diuersis colorib⁹ adornant̃. Pro meõria pdictaꝝ pprietatũ calciamẽti est ꝟsus iste. Defendit velat calefacit calci⁹ ornat. ¶ De armatura q̃ ẽ scutũ fidei. ait Apls.c.eodez. In oib⁹ sumẽtes scutũ fidei. scutũ ẽ fides icarnatiõis. Est ei scutũ triãgulũ: lz sup vnũ ita z xps ẽ vna psona: triplicẽ tñ hz substãtiã.s. diuitatẽ carnẽ z aiaz. Itẽ in scuto coriũ desup extẽdit̃ i ligno z pingitur extra. ita z caro xpi extẽsa fuit i ligno cruc̃s. hiere.xj. Venite mittamus lignũ i panẽ ei⁹. Pictura ẽ effusio sãguinis p diuersas ptes corpis. Esa.lxiij. Quare rubiũ ẽ indumẽtũ tuũ. Hoc scutũ dz geri a sinistris: q2 ibi ẽ cor hois. pverbioꝝ iiij. Oi custodia serua cor tuũ. zc.

trenoꝝ.iij. Dabis eis scutū cordis laborē tuū. Hoc scuto muniunt fideles ꝯtra tela dyaboli. Unde scribitur ab apl'o. In quo possitis oīa tela neqssimi ignea extinguere. Nequam est caro: nequior est mūdus: sed nequissim⁹ dyabolus. Dicūtur aūt tentamēta dyaboli tela ꝑꝑ subtilitatē. gen. iij. Serpēs erat callidior cūctis aīantibus terre. Dicūtur ignea succēsiōe. vn̄ iob. xli. halitus ei⁹ prunas ardere facit. Prune sunt carnalia desideria q̄ dyabolus toto conamīe in n̄ris mētibus itēdit accēdere. Esa. liiij. Ecce ego creaui fabrū flantē in igne prunas. His igit̄ opponēda est fides q̄ acuto visu inuisibilia cōprehēdit ⁊ subtilitates tētationū ꝑspicit. vn̄. ij. corīt. ij. nō eīn ignoramus cogitatiōes ei⁹. Est etiā pruna gratia. vn̄ ⁊ dicit̄ ros matutin⁹ ⁊ ideo feruorem tentatiōis extinguit. vnde. eccl'. xliij. Ros obuiās ab ardore veniēti humilē efficiat eū. ¶ De quīta armatura que est galea spei addit apl's in ca. codē. Et galeā salut̄ assumite. Hac armatura muniūtur fideles ꝯtra vana huius mundi. Qui eīn sperat eterna de facili cōtemnit tēporalia. vn̄ Esa. xl. Qui sperāt in dn̄o mutabūt fortitudinē vt sint fortes in spiritualibus: assument pēnas vt aquile vt per spem ⁊ desideriū volent ad celestia. Galea caput ꝓtegit qr spes eternorū ab aduersitatū ictibus mentē illesam custodit. Est autē triplex spes. Prima dicitur spes venie de qua dicitur ezech. xviij. quacunq₃ hora peccator ingemuerit vita viuet ⁊ nō morietur. hec defendit ab ictu desperatiōis. Scd̄a dicit̄ spes gratie. i. petri. i. sperate in eā que offertur vobis gratiā in reuelatione₃ iesu xp̄i. hec defēdit a torpore pusillanimitatis. Tertia dicit̄ spes glīe: de qua ad Ro. v. Gloriamur ī spe glorie filioꝝ dei: hec defendit a pōdere obstinatiōis. Ecōtra spes ⁊ desideriū reprobor̄ versat̄ circa quattuor. de quib⁹ sapīe v. Spes impij tanq₃ lanugo est. s. flos cardui qui a vēto tollit̄: hec est carnalis voluptas q̄ modica egritudīe vel molestia tollit̄ ⁊ tabescit. Sequit̄ scd̄o ⁊ tanq₃ spuma gracilis que a ꝓcella dispergit̄: hec est fauor vel gl'ia tēporalis q̄ breuis eē probat̄. Subiungit̄ tertio: ⁊ tanq₃ fumus q̄ a vēto diffusus est: hoc ē ambitio dignitatis q̄ in ip̄o assensu deficit. Concludit quarto tanq₃ memoria hospitis vni⁹ diei p̄tercūtis. hec est ꝓsperitas tēporalis De quinta armatura q̄ est gladi⁹ verbi dei. concludit apl's. Et gladiū sp̄us qd̄ est v̄bū dei. ad hebre. iiij. Uiuus est sermo dei ⁊ efficax ⁊ penetrabilior oī gladio ancipiti. Uiuus aūt ē in p̄ceptis ⁊ prohibitiōibus: qr p hec viuificat. ioh. vi. Uerba q̄ locutus sū₃ vobis spiritus ⁊ vita sunt. id est spiritualis vita. ⁊ psalmista. Eloquium tuu₃ viuificauit me. Efficax est in promissionibus ⁊ comminationibus: qr oīa complebuntur tēpore suo. Matthei. v. Iota vnu₃ aut vnus

spet nõn prescribit a lege donec omnia fiant. Penetrabilior est oĩ gladio in iudicijs ⁊ dãnationib⁹ qꝛ perdit corp⁹ ⁊ aĩam in gehẽnã apoca.j. De ore eius exibat gladius ex vtraqꝫ pte acut⁹: hec armatura est ad pcutiendũ. pcutit eñ carnẽ: qꝛ docet illi⁹ mortificationẽ. Vñ ĩ cãti.iij. vniuscuiusqꝫ ensis sup femur suũ ꝓpter timores nocturnos. Scđo pcutit mũdum qꝛ docet illi⁹ ɔtẽptũ. vñ Matth.x. dñs dicit. nõ veni pacẽ mittere: sꝫ gladiũ. Percutit tertio dyabolũ: qꝛ detegit astutias ei⁹. Vñ iob.xl. Cõscidẽt illũ amici diuidẽt illuꝫ negociatores. Dicit aũt gladius spũs qꝛ spũssctũs dat ipm. Mat.x. Nõ eñ vos estis q̃ loquimini: sꝫ spũs pr̃is vestri qui loquit in vobis. Itẽ dicit gladius spũs: quia spũs ducit ipsum. Vñ grego. Nisi intus sit spũs qui doceat lingua doctoris iuanũ laborat. ps. Dabit voci sue vocem virtutis. Et quia veri p̃dicatores ĩ bello spirituali singularissimũ bellum gerũt ⁊ nimiũ vtile ĩ ecclia dei: iõ habita armatura fideliũ in generali: de p̃dicatorũ armatura in sequẽti ɔsideratione singulariter est dicẽdũ

¶ De armatura verorũ predicatorum in speciali.

Circa scđam consideratiõnẽ hui⁹ primi libri qꝛ vera armatura militum xp̃i ad extirpanduꝫ predictos errores ⁊ ad crimina increpãnda consistit in predicatiõe verbi dei qđ est quasi ignis ardens ⁊ quasi malleus conterens petras Iere.xxiij. ideo vt p̃dicatores euãgelici p̃dictũ bellũ securi possint intrare cũ spe victorie obtinẽde quattuor debẽt diligẽter attẽdere: ĩ q̃bus cõsistit eorũ armatura. Primũ quid ẽ predicatio. Scđm qualis debet eẽ p̃dicatio. Tertiũ cui prodest p̃dicatio. Quartũ qualis debet esse p̃dicator. ¶ Ad primũ rñdet Alanus ꝙ p̃dicatio est manifesta ⁊ publica moruꝫ instructio ⁊ fidei ⁊ hoim informationi deseruiẽs ex rõnũ semita ⁊ auctoritatũ fonte ꝓcedens. Manifesta debet esse p̃dicatio qꝛ ĩ manifesto ꝓponẽda ẽ. Vñ xp̃s ait Matth.x. q̃ dico vobis in oĩe predicate sup tecta. Si eñ occulta esset p̃dicatio suspiciosa eẽt sicut lati⁹ declarabit ĩ tertia ɔsideratiõe hui⁹ primi libri. immo talis p̃dicatio videret redolere heretica dogmata. In cõciliabulis eñ suis latenter predicant heretici vt facilius illos decipiãt. Publica debet esse qꝛ nõ vni sed pluribus ꝓponẽda Si eñ tm̃ vni ꝓponeret nõ esset p̃dicatio sed doctrina Hec est eñ differẽtia inter p̃dicationẽ ⁊ doctrinã: qꝛ p̃dicatio ẽ illa ĩstructio q̃ pluribus fit: ⁊ in manifesto ⁊ ad moꝝ instructionẽ. Doctrina vero q̃ pluribus vel vni fit ad scientie eruditionẽ. Per hoc ꝙ sequit instructio moꝝ ⁊ fidei ĩsinuant due ꝑtes theologie. vna rõnalis q̃ diuinoꝝ sciẽtiã ꝓsequit. alia mora-

lis q̄ moꝝ informationē pollicet᷑
Predicatio enī nūc de diuinis in
struit. quod significatur per ange
los ascēdētes. nūc de hūanis qḋ
significat᷑ p descēdētes ī scala Ia
cob. Gen̄. xxviij. Angeli em̄ ascen
dētes ⁊ descēdētes sunt p̄dicato=
res q̄ tūc ascēdūt dū celestia p̄di=
cāt. descēdunt qn̄ per moralia se ī
ferioribus cōformāt. Per hoc qḋ
sequit᷑ hoīm informationi deserui
ens significat᷑ causa finalis siue
vtilitas p̄dicatiōis. Et qꝛ rationi
bus subnixa deb3 eē predicatio ⁊
auctoritatibus roborata cōsequē
ter annectitur hec rationū semita
ex auctoritatū fonte procedens.

¶ Qualis debet esse predicatio.

Circa scdm̄ hui⁹ secunde
cōsiderationis. s. qualis
d3 esse predicatio. Uide
tur q̄ vera euangelica
p̄dicatio debet qualificari tribus
ꝯditiōib⁹ negatiuis ⁊ totidē affir
matiuis. Procedendo p̄mo de ne=
gatiuis dico q̄ predicatio euāge
lica nō d3 in se habere aliq̄ scurri
lia vel puerilia vel rigmoꝝ melo
dias ⁊ metroꝝ ꝯsonātias q̄ poti⁹
sūt ad aures demulcendas q̄3 ad
aīos informādos. ⁊ iō oīs arte ꝯtē
nēda. De tali predicatiōe dicit᷑ a
ꝓpheta. Caupones vestri miscēt
aquam vino: in illa predicatiōe ē
aqua vino in qua puerilia et scur=
rilia v̄ba ⁊ animos quodāmodo
effeminātia ponūtur. Secūdo p̄=
dicatio non d3 splendere fabulis
v̄boꝝ pupuramētis coloꝝ nec mi
nus exanguibus verbis d3 esse de
tecta. s3 mediū tenuere beati. qꝛ si
nimiis eēt coloribus picturata vi
deret᷑ nimio studio eē excogitata
⁊ poti⁹ elaborata ad honorē homi
nū q̄3 ad vtilitatē ꝓximorū. ⁊ ita
minus moueret aīos auditoꝝ qui
sic p̄dicant phariseis cōpantur q̄
ampliabāt fimbrias ⁊ dilatabāt fi
lateria sua. Mt. xxiij. Talis em̄ p̄=
dicatio supstitiosa p̄t dici nō cōtē
nēda s3 sustinēda. Un̄ aplus ait
ad philippen̄. p̄io. Quacūq3 occa
siōe xp̄s predicatur ī hoc gaudeo
sed ⁊ gaudebo. Tertio nō debēt ī
predicatiōe euāgelica īterseri fal
sa ad maiorē xp̄iane religiōis lau
dē. qꝛ nō min⁹ irascit᷑ xp̄s de falsa
laude q̄3 de negata v̄itate. Talis
aūt predicatio hereticoꝝ solet eē
q̄ vera ꝓponūt ⁊ cōsequēter falsa
cōcludūt. de quibus d̄r Trenoꝝ.
iiij. Lamie denudauerūt mām as
lactauerūt catulos suos. lamie v̄=
gineas hn̄t facies sed pedes equi
nos. pedes eqnei vngulas nō fin
dūt. s3 firmit᷑ se terre īfigunt. Per
lamias intelligunt᷑ h̄tici q̄ ꝓpo=
nunt faciē virginis s3 cōcludunt
aculeū scorpionis. Primo em̄ po=
nūt vera cōsequēter assumūt fal=
sa. pedes vero habēt equinos qꝛ
affectus mētis in dei dilectione ⁊
ꝓximi nō diuidūt sed omnes affe
ctus terrenis delectatiōib⁹ īfigūt
talis p̄dicatio oīno abiciēda est ⁊
oīno est ꝑniciosa. ¶ Secūdo qua
lificat᷑ predicatio euāgelica trib⁹
aliis ꝯditiōib⁹ affirmatiuis. Pri

est vt initiu sit ab auctoritate theo
logie tanq3 a sui pprio fundameto
maxie ab euagelijs psalmis pau:
li epl'is z libris salomois. qz i istis
spali'r resultat moralis istructio. si
ergo fundametu pdicationis qs
poneret dcā phoz vel pcardica p
uerbia que in vsu cot habetur po
tius talis pdicatio eet ridiculosa
q3 euagelica. nec debet predicator
petere thema cu3 pulpitu ascedit
a populo sicut vidi de quoda cu3
talis modus magis videat pretē
dere ostentationē qua edificatio
nē l3 credere illu3 ex simplicitate
facere. z deide sumpto themate si
fuerit necesse de libris sacre pagi:
ne sumende sunt auctoritates ad
ppositu vtiles z pot iserere dicta
getiliu vera sicut z paulus i epl'is
suis aliqn phoz auctoritates iter
serit. quia tunc accipiātur ab eis
tanq3 ab iniustis possessoribus et
debet cauere q fundametu sue p:
dicatiois non sit ppositio nimis
obscura vel difficilis pposita ne
auditores ea fastidiāt z ita minus
attēte audiat. Secūda coditio af
firmatiua est q habeat i sentētijs
podus vt vtute sniarū aios audi:
torum emolliat ad lachrimas mo
ueat. excitet mētē. pariat cotritio
nē pluat doctrinis: itonet minis
bladiat pmissis. z ita tota tendat
ad vtilitatē primoz. Et sunt pdi
catiois tres spēs. vna q ē vbo d q
mar. vlt. pdicate euāgeliu oi crea
ture. alia scripto. vn apl's dicit se
pdicasse corinthijs qn eis epl'as
scribit. alia est i facto. vn dicit gre

omnis christi actio nostra est instru
ctio: sed illa est perfectissima vbi
ad min' occurrūt duo. s. doctrina z
opus. Exēplo xpi q cepit facer et
docere. Act. j. Hec eni cōmuniter
faciūt pondus predicatiōis: quia
cuius vita despicit restat vt eius
predicatio contemnatur. ¶ Item
confirmat predicationem operu3
perfectibilitas: z exēploru virtuo
sitas: quia qui fecerit z docuerit
hic magnus vocabit in regno ce
lorum. Matth. v. Hec est eni lex p
dicatoru vt impleant qd docēt cu
turpe sit doctori si culpa redarguit
ipm: vt catho ait. ¶ Tertia coditio
predicatiōis affirmatiua est q sit
breuis. vnde ad corinth. xiiij. dicit
apl's. In ecclesia volo quinq3 vba
magis loq. i. pauca sensu meo. i. vt
intelligā z ab alijs intelligar z sic
eos instruam q3 decē milia vboz
in lingua. i. q3 maximā verboru co
piā sine hmōi intellectu. Sciēdu
autem q apl'us specialiter se dicat
hic velle loqui quinq3 verba qz pre
dicatores ecclesie debēt annūcia:
re quinq3. s. credēda: agēda: vitan
da: timēda: z sperāda: qz pdicatio
d3 esse de his q ptinēt ad fidem. z
sic habet primu: z de his que pti:
nēt ad mores: z sic habēt alia qua
tuor. s. vtutes z vitia pena z glia.
Et qz ista debent predicari cu bre
uitate sermonis. Ideo dicit apo:
stolus quinq3 verba. i. pauca. Si:
milē doctrinā tradit predicatori:
bus pater nr seraphic' fracisc'
dicēs i regula. Moneo q3 z exhor
tor fratres meos vt in predicatio:

ne que faciunt sint examinata et casta eorũ eloquia ad vtilitatem ꝛ edificationẽ populi: annũciando eis vitia ꝛ virtutes penã ꝛ gloriã cum breuitate sermonis qꝛ verbũ abbreuiatũ fecit dñs super terrã. exẽplũ huius ponitur in libro de vita ꝛ moribus aplorum vbi dicit ꝙ sermocinatus est quidã corã alexandro ꝛ longũ egit sermonẽ ꝛ tedio affect⁹ Alexãder dixit. nõ est laudabilis ꝑdicatio q̃ iuxta ꝑdicãtis vires asseritur. sed iuxta possibilitatem audientium commendabilis potius reputatur hoc ibi. Ex quibus omnibus clare patet qualis debet esse predicatio euangelica.

¶ Quod etiã nolentibus audire prodest euangelica predicatio.

De tertio huius secunde cõsideratiõis scꝫ cui prodest ꝑdicatio. Rñdetur ꝙ euangelica predicatio nõ solũ ꝓdest volẽtibus audire. sꝫ etiã nolẽtibus. vñ dicit apostolus scḋo ad thimo. iiij. ꝑdica verbũ insta oportune ĩportune argue obsecra ĩcrepa in oĩ patiẽtia ꝛ doctrĩa Erit eñ tẽpus cũ ꝛ sanã doctrinã nõ sustinebunt sꝫ ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurietes aurib⁹. ꝛ a veritate quidẽ auditũ auertẽt ad fabulas autem ꝯuertent. Quod exponẽs nicolaus de lira dicit sic. ꝑdica verbũ. s. euãgelicũ. insta. i. istant facias h̄ oportune. i. illis q̃ desiderãt audire importune. i. etiã illis q̃ nõ accipiũt gratiose qꝛ aliqñ est ibi profectus magnus sicut dicit August. de seipso audiẽte ꝑdicationẽ scti Ambrosij: ꝛ curiositate motus ꝛ nõ ex vtilitate. Cũqꝫ itẽderẽ ꝙ pulchre diceret me inuito intrauit ꝙ verũ dicebat. ꝛ sic ꝯuersus ad fidẽ multũ ꝓfecit in eccl'ia dei. Argue peccãtes ex ignorãtia. obsecra peccãtes ex infirmitate vt abstineãt ꝓpter reuerẽtiã rei sacre scꝫ passionis eius in baptismate cõicate: increpa verbis duris peccantes ex certa malitia in omni patiẽtia ad repugnãtes: ꝛ doctrĩa ad recipiẽtes ipsos diligẽter instruẽdo. Et subdit ratio ꝑdicte monitionis dicens. Erit enim tẽpus cuꝫ sanam doctrinã non sustinebũt. quasi dicat propter hoc instãdũ est doctrine veritatis ꝙ diu sunt aliq̃ nolẽtes audire ꝛ antequã veniat tp̄s in quo sana doctrina nõ sustinebitur sꝫ ſm sua desideria coaceruabũt sibi magistros loquentes sibi tãtũmodo placẽtia prurientes aurib⁹. i. desiderãtes audire ab istis doctorib⁹ ꝛ a veritate q̃dẽ. i. a doctoribus veritatis auditum auertẽt reputãtes eorum doctrinã nimis durã. sicut iohannis. vj. Dixerunt aliqui de sermõe christi durus est hic sermo: ꝛ quis potest euꝫ audire. ad fabulas autẽ cõuertẽtur. i. ad doctrinam humanitus confictam ꝛ veritate carentem. Ex quibus clare patet quib⁹ predicatio est fienda ꝛ quibus prodest.

¶ Qualis debet esse predicator.

Circa quartum z vltimum huius secūde cōsiderationis vidēdum est qualis debet esse p̄dicator. Ad hoc respondetur dupliciter: primo in generali. secūdo i speciali. De primo dico q generaliter loquēdo oportet q̄d verus predicator sit sanct⁹ quia peccatori dixit de⁹. quare tu enarras iustitias meas z assumis testamētum meum per os tuū ps xlix. predicatores eni sunt organū veritatis: z aliquādo subtrahitur sermo pro culpa p̄dicatoris. aliqn̄ pro culpa auditorū. prout ait gre. mor. li. in fi. Tūc eni est sermo viuus z efficax cū est p̄dicatoris pura sanctitas z v̄tuosa perfectibilitas sicut fuit de beato stephano. Act. vi. De quo dicit q nō poterāt resistere sapiētie z spiritui qui loquebat de quo habet pulchrū exēplum. x. libro Ecclīastice historie: vbi dicitur q cū sancti p̄res cōuenissent ad cōsiliū Nicenū z ibidem eēnt ph̄i z dialetici. quorū vn⁹ cflictū cū ep̄is mouebat in dialetica intātū q fiebat ingēs spectaculū cōueniētib⁹ ad audiēdū nec poterat philosophus cōcludi a quoq̄ aut cōstrigi. tāta eni dicendi arte obiectis q̄ōnib⁹ occurrebat vt vbi maxie putaretur obstrictus velut āguis lubric⁹ laberet: q̄d videns quidam ex cfessorib⁹ vir simplex z nihil aliud sciēs nisi iesum z hūc crucifixū poposcit se posse cū ph̄o sermociari q̄d vidētes illi qui nouerāt ei⁹ simplicitatē noluerūt pati ne risui haberet sctā simplicitas Ille tn̄ perstitit mouēs sermonem ac dicēs. In noīe ih̄ū xp̄i philosophe audi q̄ vera sunt. De⁹ vn⁹ est qui fecit oīa z creauit virtute v̄bi sui. h̄ verbū z sap̄ia quā nos dicimus caro factū est z filius natus est. z per passionē suam nos a morte liberauit: z resurrectiōis sue nobis vitā eternā promisit quē expectam⁹ iudicē oīm. Credis ita philosophe. At ille. Velut nūq̄ vllum cdradicēdi sermonē didicisset ita obstupefact⁹ virtute v̄borū ac mutus ad oīa hec solū potuit responderi ita sibi videri nec aliq̄d posse esse magis verū. Cui senior si h̄ ita credis surge z sequere me. z huius fidei signaculū suscipe Et cōuersus philosophus ad hoīes ait Audite o viri eruditi dū v̄bis mecū res gestum est verba verbis opposui. z que dicebant dicēdi arte subuerti vbi vero p̄ verbis virtus p̄cessit ex ore dicētis. nec resistere verba virtuti. nec aduersari homo deo potuit. z id̄ si quis vestrum potuit sentire que sensi in his que dicta sunt credat xp̄m z sequat hunc. senē in quo locutus est deus. z ita philosophus xp̄ianus effect⁹ est z tādē gratulatus est se eē victum. Sanctitas ergo z vite p̄fectibilitas magis efficiūt i p̄dicatore vt vtiliter p̄dicet q̄ sciē luminositas p̄pter q̄d ait dn̄s Esa. xxv. Super montem excelsum ascēde tu qui euāgelizas syon. i. sup eminētiam vite put expōit Gre. sup Ezech. omelia. x. z ideo dicit speculator

Ezech.ca.iij.speculatorez dedi te. Btūs aūt Hiero.i epistola ad nepotianū monachum elegāter scribit qualis debeat esse p̄dicator in sermone dicēs. Nolo te declamatorē eē z rabolū garrulūq3 sine ratione s3 mysterij peritū z sacramētorū dei tui eruditissimū. Vba volūere z scelleritate dicēdi apd̄ īperitū vulgus admirationē sui facere indoctorū hominū est. p̄ceptor quōdā meus Greg.nazāzenus rogat⁹ a me vt exponeret q̄d sibi vellet ī luca. Sabbato de vtero ptho pon eleganter lusit. Docebo te in quiēs in eccl'ia vbi oī populo acclamāte cogeris inuit⁹ scire qd̄ nescis aut si certe solus tacueris ab omnib⁹ stultitie deputabis. Nihil tam facile q̄3 vilē plebiculā z iductā cognitionē lingue volubilitate decipere. que quicquid nō itelligit miratur. hec ille. ¶ Nūc descēdo magis ī speciali qualis debeat eē p̄dicator vbi diuini vbi quinq3 sunt p ordinē declarāda. Primu3 qualis debeat eē p̄dicator ī hītu exteriori. Scd̄3 qualis d3 esse p̄dicator ī ꝯuersatiōe. Tertiū qualis p̄dicator debet esse in p̄dicatione. Quartū qualis ī aīo. Quintū qualis d3 eē p̄dicator in p̄mio. ¶ Ad primū dico q̄ predicator vbi diuini d3 esse in habitu exteriori camelus.i.d3 indui vestib⁹ paup̄rimis z despectis in quo reluceat mūdi ꝯtēptus. Talis apparuit mūdo p̄m⁹ p̄dicator pn̄ie. Johānes baptista tāq3 forma z exēplar omniu3 p̄dicatorꝫ q̄ venturi erāt: sicut patet. matth.iij. vbi dicit. Erat iohānes indut⁹ pilis cameloꝝ qd̄ ē vestimētū vile z asperū q2 magis mouēt facta q̄3 verba in moralibus. z vita sancta q̄3 eloquia ꝯposita. Attēdat etiā p̄dicator nō solū habitū in iohāne sed z victū. s. locustas z lactucas siluestres agrestes. q2 debita dispositio p̄dicatorꝫ ē mortificatio carnis vt sit subdita spiritui s̄m q̄ paulus dicit. j. Chor. ix. Castigo corpus meū z ī seruitutē redigo ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. Sic etiā xp̄s īcomparabilis p̄dicator indutus fuit paup̄rimis vestimētis q2 iquit ip̄e. Qui mollib⁹ vestiunt in domib⁹ regū sunt. Math. xj. Sic beatus pater noster Franciscus pauperum p̄triarcha noluit ffes suos apparere mūdo dicēs: z ffes oēs vestimētis vilib⁹ induāur vt possint ea repetiare de sacccis z alijs petijs cū benedictione dei. tales eñ pecie z repetiatiōes velut margarite fulgēt ī hītu fratrū minoꝝ ostēdentes mūdi cōtēptū in quo cōdēnant p̄dicatores qui curiose mollibus vestiunt specialiter miores. ¶ De secundo sc3 qualis debeat eē p̄dicator in conuersatiōe. Respōdeo q̄ p̄dicator euāgelicus ī sui ꝯuersatiōe d3 eē agnus vt possit de eo dici. Ecce agn⁹ dei cauēs sibi a peccato. z p̄rimo a scandalo studeat amare z amari blādū se z affabilē exhibere cū oī castitate nec semp sit īter turbas: s3 aliqñ recedat ab eis et vadat in desertū locu3. exēplo xp̄i

Mat. xiiij. vbi dicit q cū audisset iesus mortē. s. iohannis ppter doctrinā veritatis secessit inde in desertū locū. secessit nō timēs mortē sed ostendit q aliquādo cedēdū sit malitie humane. ⁊ vt daret exēplū p̄dicatoribus verbi diuini aliquādo recedēdi a turbis ⁊ redire ad locū solitariū ppter duo. p̄mo ad recolligēdū proprios defect⁹ qui cōtrahuntur i cōuersatiōe cū hoīb⁹. secūdo ad vacādū oratiōi: vt ibi p̄dicator hauriat q postea pplīs effundat. Debet etiā i sua ꝯuersatiōe fugere populi applausū sicut legim⁹ de christo Marci. j. q cū multa demōia eijceret. ⁊ demonia clamarēt ⁊ cetera. nō sinebat ea loqui. Sequitur ⁊ diluculo valde surgēs egressus abijt in desertū locū. In hoc dans exemplū vt predicatores mirabiliū diuinorū operator debeat fugere mūdi applausū. verūtamē qr nō debet dimittere salutem animarū: sequitur eam⁹ in proximos vicos ⁊ ciuitates. ¶ Circa tertiū scꝫ q̄lis debet esse p̄dicator euāgelicus in p̄dicatiōe. Dico q d̄bet eē martha ⁊ ignis: martha i sollicitudine: qr predicator verbi diuini retardās opus p̄dicationis pro amicis carnalib⁹ vel terrenis negocijs ineptus est regno dei. Et ponitur exēplum de arante ⁊ retro aspiciēte. luce. viij. nemo mittens manū ad aratrū ⁊ aspiciēs retro aptus est regno dei. Scd̄o debet esse ignis in feruore vt possit inflāmare corda audientiū. exemplo helye de quo dicitur Eccle. xlviij. surrexit helyas quasi ignis ⁊ verbū eius quasi facula ardebat. qr vt dicit Bernard⁹. q̄ ardet icēdit. ¶ De quarto scilicet qualis eē debeat p̄dicator in aīo. Rn̄deo q p̄dicator euāgelic⁹ debet esse aīo leo qr nō dꝫ aduersitate terreri. cogitās q ē miss⁹ sicut agn⁹ iter lupos. Mathe. x. nec debet turbari si nō habeat tēpus p̄cogitandi q respondeat p̄secutorib⁹ duplici de causa primo qr in tali casu sufficit fidē cōstanter ꝯfiteri corā p̄secutorib⁹ qd̄ pōt facere q̄libet xp̄ian⁹ quātūcūqꝫ simplex. Scd̄o qr hoībus de deo ꝯfitētib⁹ sp̄ūs sctūs nō deficit i necessitate dicēte saluatore Mat. x. Cū aūt tradēt vos nolite cogitare qm̄o aut q̄d loquamini. Dabitur ei vobis in illa hora q̄d loq̄mini. ⁊ pꝫ ex p̄dictis q nō loq̄tur h̄ christus de v̄bo predicationis sed cū fuerint traditi aū iudices qr p̄dicator v̄bi diui p̄cogitare dꝫ quō debeat verbū diuinū p̄dicare siue pponer s̄m q dicitur ꝓuerbiorū. xvj. hoīs est aīum p̄parare ⁊ dei gubernare liguā aliter tēptaret deū si negligēter de h̄ cogitet dū tamē habeat tēpus oportunū. Sit ergo animo leo impterritus ⁊ nō turbatus: ponēs ante oculos suos cū pctā publica habuerit reprehendere illud verbū iohānis baptiste. Nō licet tibi habere vxorem fratris tui. ⁊ verbū petri ad principes sacerdotū obedire oꝫ deo magis q̄ hoīb⁹ ⁊ verbum dei ad Jheremiam. Hiere. j.

Ezech.ca.iij.speculatorez ded...
Btūs aūt Hiero.i epistola...
potianū monachum el...
bit qualis debeat ...
sermone dicē...
torē eē ⁊ ra...
tione...
torū ⁊...
uere...
rit...

... popu ... aduersum te ⁊ ... quia ego tecuȝ ... re. ¶ Circa ... qualis debeat esse ... vtrū debeat at ... sui laboris tē ... Respōdeo ... pdicatoꝛ euāgelicus nō ... attendere aliqd aliud nisi ... dei ⁊ salutē animarū. Sūt ... quidā qui finē sue pdicatio nis constituunt mercedē terrenā horum autem pdicatio sumptuo sa est. ⁊ tales potius mercennarij q̄ predicatores sunt. Sicut acci dit istis temporibus qm̄ sic cōdu cuntur predicatores pro pecunia quarūdaȝ bullarū colligēda ac si essent operarij q̄ vt ad vineas ex co lendas conducuntur in platea vt p qualibet bulla quā dederūt re cipiāt tātū. vt ex hac auaricia dis solute sunt multe religiōes i isto regno. Predicatio tñ illoꝛuȝ susci piēda est ⁊ audiēda. vnde dñs de similib⁹ pdicatorib⁹ dicit Matt. xxiij. Que dicunt facite: que autē faciunt nolite facere: dicunt eniȝ ⁊ non faciunt. Sed de quo debet viuere pdicatoꝛ euangelicus. Re spondeo q pdicatores sumptus debent habere a populo cui pdi-

...sicut ostēdit ap[osto]lus .j. Coꝛin. ...simpliciter. Primo auctoꝛitate ...ius publici ⁊ rōnabilis. Secun do auctoꝛitate diuīe leg[is]. Primū ostēdit sic dicens. Quis militat suis stipēdijs vnq̄. q̄si dicat nul lus immo milites sumūt stipēdia a populo terre quā d̄fendūt. Idē ostendit de agricolis ⁊ gregū pa stoꝛib⁹. De agricolis dicit. Quis plantat vineam ⁊ de fructu eius nō edit. De greguȝ pastoꝛibus di cit. Quis pascit gregeȝ ⁊ de lacte gregis nō manducat. apostoli ṽo fuerunt milites contra hereticos insurgētes ⁊ in vinea dñi culto res ⁊ gregis dñi pastores. ppter ea a populo eis sumptus dabant. Secūdū pbat sic dicēs. Nūquid s̄m hoīem dico. i. ex auctoꝛitate cōsuetudinis humane tm̄. s. q pre dicatores sumpt⁹ habere debeāt a populo quasi dicat. imo cū hoc autoꝛitate legis diuine. Scriptū est eñ deutero. xxv. Nō alligabis os boui triturāti. i. predicatoꝛi la boranti in area dñi. Confirmatur predicta ex p̄cepto xpi quod de dit apostolis quādo misit eos ad pdicandū verbum dei. Matth. x dicēs. gratis accepistis. s. gratiaȝ vobis collatā: siue sit gratia gra tum faciēs siue gratia gratis da ta. gratis date eodeȝ mō sicut ac cepistis pro spūalibus eius acti bus ⁊ pro administratione sacra mentoꝛum ⁊ predicatione ⁊ simi libus nō debet quicq̄ postulādo recipi quasi precium. ⁊ sic tollitur cupiditas predicatorū: male acci

piendo tollit etiā xp̄us cupidita tē p̄dicatoꝝ i male possidēdo ibi dez dicēs. Nolite possidere aurū neq; argētū neq; pecuniā i zonis neq; perā neq; duas tunicas .i. ve stes sup̄fluas neq; calciamēta .s. itegra qꝛ apostoli vtebant̄ sanda liis vt habet̄. Mar. vi. p̄ q̄ oia dat itelligere q̄ p̄dicator euāgelicus dz esse absolut⁹ a solicitudīe mun diali vel tpali qꝛ tpalia in sui acq̄ sitiōe molestant et adhuc plus i sui possessiōe qꝛ sunt iā q̄si mēbra icorporata ipsi habēti. ⁊ io magis trahūt hoīs aīuz ad īordinatā di lectionē sui ⁊ qꝛ hoc suffocat v̄bū dei. ideo nō dz eē in predicatori bus euāgelij. Sz attēdēdū q̄ xp̄s negauit p̄dicatorib⁹ eūtib⁹ p̄ viā virgā. Mar. x. ⁊ cōcessit eis. Mat. vi. q̄ videt̄ ꝯtraria. dicēdū q̄ v̄ga hic ⁊ ibi accipit̄ equiuoce. qꝛ Mar. x. v̄ga accipit̄ methaphorice. vn̄ sensus est nō virgā .i. non innita mini subsidio tpali. sicut corp⁹ in nitit̄ baculo sustētāti. In marco accipitur virga ad lrāz cū dicitur q̄ nō portarēt i via nisi virgā tm̄ qꝛ doctores hebreoꝝ i signū doctri ne portabāt virgā in manu. qꝛ cō suetū erat apud iudeos p̄uideri eis de victu a p̄p̄lo quē docebāt iō xp̄s voluit q̄ h̄ sufficeret apo stolis p̄ sua p̄uisiōe. p̄ h̄ eīn ostēde bat̄ q̄ populus cui p̄dic꞉bāt debe bat eis p̄uidere. ⁊ ideo sequit̄ di gnus ē operari⁹ cibo suo. quia de iure naturali ⁊ diuīo ⁊ humano il li qui seruiūt cōitati in sp̄ualibus ⁊ in diuino cultu ⁊ vera doctrina debent a cōitate de tēporalib⁹ p̄ uideri. dignus est ergo operarius .i. predicator q̄ operat̄ op⁹ dei ad vtilitatē populi cibo suo .i. victu conuenienti. per quod etiā intelli gitur vestimētū ⁊ domiciliū sine quib⁹ nō viuit decent̄ gen⁹ huma nū. Et ideo dicit apostolus .i. ad corith. ix. q̄ domin⁹ ordinauit his qui euāgelium annunciāt de euā gelio viuere. vbi dicit glosa predi catorib⁹ ordinauit viuere de euā gelio vt expeditiores sint ad pre dicandum verbū dei quā licētiā dedit eis dn̄s qn̄ misit eos ad pre dicādū dicēs. Ecce ego mitto vos ⁊ cetera. ⁊ paulopost. in quācunq; domū intraueritis i eadē manete edētes ⁊ bibētes que apud illos sūt: dign⁹ ē eīn operari⁹ mercede sua hec ibi. verus p̄dicator euāgelic⁹ p̄ premio dz expectare vitā eter nā sicut eis p̄mittit̄ a sapiā īfinita ecclesiastici. xxiiij. q̄ elucidāt me vitā eternā habebunt. veri predi catores sunt diuine sapiētie p̄ sa lute hominū elucidatores. Debet etiaz verus predicator ex hoc offi cio vltra premiuz essentiale q̄ me thaphorice dicit̄ corona expecta re premium accidentale. nō quod libet sed illud quod correspōdet siue debetur operi excellēti et pri uilegiato scilicz martirio virgini tati predicationi. Et sic triplex di stinguitur aureola s̄z q̄ tres sunt hostes quos per pugnam vinci mus qui sunt caro mundus et de monia. Martires eniz vincūt mū dū ⁊ ita debet̄ eis prima aureola.

Ezech. ca. iij. spec... Btūs aūt ... porig...

quia vincūt hostes; inferētes passiões ad extra. Virgines vicūt carnē ꝛ sic eis debetur secūda aureola. quia superant passiones innatas. et sicut est ista excellētior victoria: sic ꝛ excellentior aureola. Predicatores vicūt dyabolū ꝛ sic debetur eis tertia aureola que ꝑ cāto est excellētissima q: crudeliorē ꝛ fortiorem vincūt inimicū expellētes non solū de se sed etiam de cordibus audiētiū. nec ēt dicēdū est vt dicūt quidā ꝙ aureola ꝑtorꝫ debetur prelatis solūmodo quib⁹ cōpetit ex officio predicare ꝛ docere. Sed quibuscūqꝫ q̇ licite exercēt actū istū. Prelatis autē non debet aureola hec quāuis habeant officium predicandi nisi actu predicēt q: aureola nō debetur auditui sed actui pugne: secūdū illud ap̄li. ij. Nō coronabit nisi q̇ legitīe certauerit. Patet igitur ex predictis quid est predicatio qualis debꝫ esse: ꝛ cui prodest: ac qualis dꝫ esse ꝑdicator euāgelicus: in quib⁹ consistit armatura spūalis viri predicatoris: cuꝫ quibus ad pugnā pōt exire ipauid⁹ cōtra hostes annunciando populo dei scelera eorꝫ ꝛ domui iacob peccata eorum.

¶ De nobilitate ꝛ excellētia fidei catholice.

Irca tertiā ꝛ vltimam consideratiōnē hui⁹ primi libri q̄ est de excellētia ꝛ nobilitate fidei catholice in particulari ī qua velut in speculo mūdissimo milites xp̄i se struētes optime ꝛ delectabiliter armari poterūt. Sex sūt articuli per ordinē declarādi. Primus est ꝙ iesus xp̄s est filius dei viui. Secūdus ꝙ fides xp̄i est lege moysi antiquior. Terti⁹ est ꝙ fides xp̄i est lege moysi stabilior. Quart⁹ ē ꝙ fides xp̄i ē lege moysi nobilior. Quint⁹ est ꝙ fides xp̄i ē lege moysi vtilior. Sextus est ꝙ lex moysi iā non est lex sed cessauit esse lex.

¶ Primus articulus est toti⁹ religionis xp̄iane fundamentum ꝛ ideo eum voco turri omenagij nostri fortalicij. Reliq̄ quīqꝫ articuli sunt ad eius ornatū. Hinc ergo cū sit principalior inimici taꝫ iudeorꝫ ꝙ̄ sarracenorꝫ timētes per eū deuinci. vt eum destruant corde ꝛ ope sapiētes vtroꝛūqꝫ ad hoc applicāt totum suū studiū. Verūtā lapides ꝛ sagitte suorꝫ argumētorū ad eius propriā lucem amoenādam nō ascendūt adhuc tam alte quātū nebula celo loco vbi est substātia solis existēte altiore in mille ꝛ pluribus gradib⁹ ꝙ̄ ascēdit nebula in aere. Vn̄ quātū pōt ignis vnius crucibili puissimi ꝯ̄ aurum qd̄ iā fuit multotiens appuratuꝫ trāseūdo p magnos ignes fornacis. tm̄ possunt oīa argumētā nō solū accepta ex oīb⁹ sciētijs hūanit⁹ acquisitis adinuentis sꝫ etiā accipiendo dicta sacre scripture sicut sepe faciūt iudei sarraceni et heretici cogitādo ex eadē se posse iuuari contra eandem. etiam sunt

vltra mille.ccc.lx.anni q multi po fuerunt oes vires suas ad destruen dam hanc altissimam turrim sive hanc veritatem.s.q iesus xps est fili9 dei vivi certissime firmius fundata q celum z terra z preciosior q aurum in pluribus fornacibus depuratum quod euidentissime declaratur testimonio quattuor examinum publicorum super ea factorum.

¶ Primum examen.

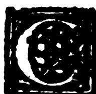
Primum examen fuit factum p iudeos quousq occiderunt xpm iesum ex quo dederunt causam q pdicta veritas eet magis fortificata. Est ergo hec veritas q iesus christus filius marie est ver9 de9 z ver9 ho. verus ho qr verus filius marie. verus deus qr verus fili9 dei. verus dico no per gratiam vel p verbum sed per suam naturam qr sua natura essentia substantia z vita est ipsamet natura essentia substantia z vita dei. sicut qr est ex eadem natura qua maria dicitur verus filius marie. hec veritas fuit toties disputata z examinata q securissime dico preciosiorem z puriorem esse q aurum. qd per plures magnos ignes fornacis transiuit. Et fuit primum examen psonale inter ipsum z sapientes legis iudeorum vltimis tribus annis vite sue. quos expendit predicando publice non solum in sinagogis iudeorum in hierusalem z aliis ciuitatibus locis z castellis sed etiam in campis z etiam de mari copiosamente eum multitudine gentium iter ra vt accederet ad eum z hoc rationabiliter faciebant scz volentes ad eum accedere. ex quo quotienscunq aliquis accedebat z tangebat vestimenta sua statim sanus erat quacunq infirmitate detineretur. Disputando etiam cum sapientiorib9 quorum studium erat postq viderunt tantam multitudinem gentium sequi predicationes eiusdem obseruare si possent eum capere i aliquo verbo maledicto. z vltra hoc i speciali studium eorum erat obscurescere predictam veritatem in cuius confessione est salus omnium hominum s.q esset filius dei vivi. Unde contra ipsum arguebant sicut hoies pui intellectus attendentes ad quattuor regulas p quas regunt homines fructus terre elementa z celi dicendo sibi. Ex quo ho erat. quo se faciebat deum in quo blasphemabant contra totam ptatem dei. qui cum possit oia facere. q no possit facere q ipse sit ho. ex quo ee hoiem est vna de excellentiorib9 reb9 p deum factis Unde qr primo est credere factum quam modum eius intelligere. xps rndit eis verum esse quod ipse dicebat allegando quattuor testimonia quorum neutrum iudei potuerunt negare. s. testimonium dei patris: qd dedit d suo filio. Testimonium ioh. baptiste testimonium operum suorum que faciebat. z testimonium quod in multis suis passibus dabat de eo scriptura vera z reputata per iudeos vera z auctentica dicendo

Accinge lumbos tuos ꝛ surge ꝛ loquere ad eos oīa q̄ ego ꝑcipio tibi ne formides a facie eorum. ego quippe dedi te hodie in ciuitatē munitā ꝛ in colūnam ferream ꝛ in murū ereum super omnē terrā regibus iuda ꝛ principibus eius ꝛ sacerdotibus eius ꝛ omni populo terre ꝛ bellabūt aduersum te ꝛ non preualebunt: quia ego tecū sum ait dn̄s vt liberē te. ¶ Circa quintum scilꝫ qualis debeat esse ꝑdicator in p̄mio. vtrū debeat attendere pro premio sui laboris tēporale emolumētum. Respōdeo ꝙ verus ꝑdicator euāgelicus nō debet attendere aliq̇d aliud nisi gloriā dei ꝛ salutē animarū. Sūt eñ quidā qui finē sue ꝑdicationis constituunt mercedē terrenā horum autem ꝑdicatio sumptuosa est. ꝛ tales potius mercennarij q̄ꝫ predicatores sunt. Sicut accidit istis temporibus qm̄ sic cōducuntur predicatores pro pecunia quarūdā bullarū colligēda ac si essent oparij q̇ vt ad vineas excolendas conducuntur in platea vt ꝓ qualibet bulla quā dederūt recipiāt tātū. vt ex hac auaricia dissolute sunt multe religiōes ī isto regno. Predicatio tn̄ illorū suscipiēda est ꝛ audiēda. vnde dn̄s de similib⁹ ꝑdicatorib⁹ dicit Matt. xxiij. Que dicunt facite: que autē faciunt nolite facere: dicunt enī ꝛ non faciunt. Sed de quo debet viuere ꝑdicator euangelicus. Respondeo ꝙ ꝑdicatores sumptus debent habere a populo cui ꝑdicant. sicut ostēdit apl̄us .j. Corin. ix. Dupliciter. Primo auctoritate vsus publici ꝛ rōnabilis. Secundo auctoritate diuīe legꝫ. Primū ostēdit sic dicens. Quis militat suis stipēdijs vnq̄ꝫ. q̄si dicat nullus immo milites sumūt stipēdia a populo terre quā dfendūt. Idē ostendit de agricolis ꝛ gregū pastorib⁹. De agricolis dicit. Quis plantat vineam ꝛ de fructu eius nō edit. De gregū pastoribus dicit. Quis pascit gregē ꝛ de lacte gregis nō manducat. apostoli vo fuerunt milites contra hereticos insurgētes ꝛ in vinea dn̄i cultores ꝛ gregis dn̄i pastores. ꝓpterea a populo eis sumptus dabant. Secūdū ꝓbat sic dicēs. Nūquid ꝑm hoīem dico. i. ex auctoritate cōsuetudinis humane tm̄. s. ꝙ predicatores sumpt⁹ habere debeāt a populo quasi dicat. imo cū hoc autoritate legis diuine. Scriptū est eñ deutero. xxv. Nō alligabis os boui triturāti. i. predicatori laboranti in area dn̄i. Confirmatur predicta ex ꝑcepto xp̄i quod dedit apostolis quādo misit eos ad ꝑdicandū verbum dei. Matth. x dicēs. gratis accepistis. s. gratiā. vobis collatā: siue sit gratia gratum faciēs siue gratia gratis data. gratis date eodē mō sicut accepistis pro sp̄ualibus eius actibus ꝛ pro administratione sacramentorum ꝛ predicatione ꝛ similibus nō debet quicq̄ꝫ postulādo recipi quasi precium. ꝛ sic tollitur cupiditas predicatorū: male acci

piendo tollit etiã xp̃us cupiditatẽ p̃dicatorũ i. male possidẽdo ibidez dicẽs. Nolite possidere aurũ neq; argẽtũ neq; pecuniã i zonis neq; perã neq; duas tunicas .i. vestes supfluas neq; calciamẽta . s. itegra qr apostoli vtebant̃ sandaliis vt habet̃. Mar.vj. p q̃ oia dat itelligere q̄ p̃dicator euãgelicus dz esse absolut⁹ a solicitudie mundiali vel tpali qr tpalia in sui acq̃sitiõe molestant et adhuc plus i sui possessiõe qr sunt iã q̃si mẽbra icorporata ipsi habẽti. ⁊ io magis trahũt hoĩs aiũ ad ĩordinatã dilectionẽ sui ⁊ qr hoc suffocat v̄bũ dei. ideo nõ dz eẽ in predicatoribus euãgeliĩ. Sz attẽdẽdũ q̄ xp̃s negauit p̃dicatorib⁹ eũtib⁹ p viã virgã. Ma.x. ⁊ cõcessit eis. Mat. vj. q̃ videt̃ ɔtraria. dicẽdũ q̄ v̄ga hic ⁊ ibi accipit̃ equoce. qr Ma. x. v̄ga accipit̃ methaphorice. vñ sensus est nõ virgã .i. non innitamini subsidio tpali. sicut corp⁹ innitit̃ baculo sustẽtãti. In marco accipitur virga ad lr̃az cũ dicitur q̄ nõ portarẽt i via nisi virgã tm̃ qr doctores hebreorũ i signũ doctrine portabãt virgã in manu. qr cõsuetũ erat apud iudeos puideri eis de victu a pp̃lo quẽ docebãt iõ xp̃s voluit q̄ h̃ sufficeret apostolis p sua puisiõe. p h̃ eñ oñdebat̃ q̄ populus cui p̃dicabãt debebat eis puidere. ⁊ ideo sequit̃ dignus ẽ operari⁹ cibo suo. quia de iure naturali ⁊ diuio ⁊ humano illi qui seruiũt cõitati in sp̃ualibus ⁊ in diuino cultu ⁊ vera doctrina debent a cõitate de tẽporalib⁹ puideri. dignus est ergo operarius i. predicator q̃ operat̃ op⁹ dei ad vtilitatẽ populi cibo suo .i. victu conueniẽti. per quod etiã intelligitur vestimẽtũ ⁊ domiciliũ sine quib⁹ nõ viuit decẽt gen⁹ humanũ. Et ideo dicit apostolus .j. ad corith̃. ix. q̄ domin⁹ ordiauit his qui euãgelium annunciãt de euãgelio viuere. vbi dicit glosa predicatorib⁹ ordinauit viuere de euãgelio vt expeditiores sint ad predicandum verbũ dei quã licẽtiã dedit eis dñs qñ misit eos ad predicãdũ dicẽs. Ecce ego mitto vos ⁊ cetera. ⁊ paulopost. in quãcunq; domũ intraueritis i eadẽ manete edẽtes ⁊ bibẽtes que apud illos sũt: dign⁹ ẽ eñ opari⁹ mercede sua hec ibi. verus p̃dicator euãgelic⁹ p premio dz expectare vitã eternã sicut eis pmittit̃ a sapĩa īfinita ecclesiastici. xxiiij. q̃ elucidãt me vitã eternã habebunt. veri predicatores sunt diuine sapiẽtie p salute hominũ elucidatores. Debet etiaz verus predicator ex hoc officio vltra premiuz essentiale q̄ methaphorice dicit̃ corona expectare premium accidentale. nõ quodlibet sed illud quod correspõdet siue debetur operi excellẽti et priuilegiato scilicz martirio virginitati predicationi. Et sic triplex distinguitur aureola s̃z q̄ tres sunt hostes quos per pugnam vincimus qui sunt caro mundus et demonia. Martires eniz vincũt mũdũ ⁊ ita debet̃ eis prima aureola.

quia vincūt hostes: inferētes pas siões ad extra. Virgies vicūt carnē et sic eis debetur secūda aureola. quia superant passiones innatas. et sicut est ista excellētior victoria: sic et excellentior aureola. Predicatores vicūt dyabolū et sic debetur eis tertia aureola que pro tāto est excellētissima qr crudeliorē et fortiorem vincūt inimicū expellētes non solū de se sed etiam de cordibus audiētiū. nec ēt dicē dū est vt dicūt quidā q aureola p̄ torum debetur prelatis solūmodo quib⁹ cōpetit ex officio predicare et docere. Sed quibuscūq q licite exercēt actū istū. Prelatis autē non debet aureola hec quāuis habeant officium predicandi nisi actu predicēt q: aureola nō debetur auditui sed actui pugne: secūdū illud apl'i. ii. Nō coronabit nisi q legitie certauerit. Patet igitur ex predictis quid est predicatio qualis debz esse: et cui prodest: ac qualis dz esse p̄dicator euāgelicus: in quib⁹ consistit armatura spūalis viri predicatoris: cuz quibus ad pugnā pōt exire ipauid⁹ cōtra hostes annunciando populo dei scelera eorū et domui iacob peccata eorum.

¶ De nobilitate et excellētia fidei catholice.

Irca tertiā et vltimam consideratione hui⁹ primi libri q est de excellētia et nobilitate fidei catholice in particulari i qua velut in speculo mūdissimo milites xp̄i se ītuētes optime et delectabiliter armari poterūt. Sex sūt articuli per ordinē declarādi. Primus est q iesus xp̄s est filius dei viui. Secūdus q fides xp̄i est lege moysi antiquior. Terti⁹ est q fides xp̄i est lege moysi stabilior. Quart⁹ ē q fides xp̄i ē lege moysi nobilior. Quit⁹ est q fides xp̄i ē lege moysi vtilior. Sextus est q lex moysi iā non est lex sed cessauit esse lex. ¶ Primus articulus est toti⁹ religionis xp̄iane fundamentum et ideo eum voco turri omenagij nostri fortalicii. Reliq qnq articuli sunt ad eius ornatū. Hūc ergo cū sit principalior inimici taz iudeorūz q̄z sarracenoz timētes per eū deuinci. vt eum destruant corde et ope sapiētes vtrorūq ad hoc applicāt totum suū studiū. Verūtn̄ lapides et sagitte suoz argumētorū ad eius propriā lucem amouēdam nō ascendūt adhuc tam alte quātū nebula celo loco vbi est substātia solis existēte altiore in mille et pluribus gradib⁹ q̄z ascēdit nebula in aere. Vn̄ quātū pōt ignis vnius crucibili puissimi ꝯ aurum qd iā fuit multotiens appuratuz trāseūdo p magnos ignes fornacis. tm̄ possunt oīa argumēta nō solū accepta ex oīb⁹ sciētijs hūanit⁹ acquisitis adinuentis sz etiā accipiendo dicta sacre scripture sicut sepe faciūt iudei sarraceni et heretici cogitādo ex eadē se posse iuuari contra eandem. etiam sunt

vltra mille.ccc.lx. ani q multi po fuerunt oes vires suas ad destruendã hãc altissimã turrim siue hãc veritatẽ.s. q iesus xps est filius dei viui certissime firmius fundata q̃ celum z terra z preciosior q̃ aurũ in pluribus fornacibus depuratũ quod euidẽtissime declaratur testimonio quattuor examinũ publicorum super ea factorum.

¶ Primum examen.

Rimuz examẽ fuit factũ p iudeos quousq occiderunt xpz iesum ex quo dederũt causã q p̃dicta veritas eẽt magis fortificata. Est ergo hec veritas q iesus christus filius marie est verus deus z verus hõ. verus hõ qr verus filius marie. verus deus qr verus filius dei. verus dico nõ per gratiam vel p verbuz sed per suã naturã qr sua natura essentia. substantia z vita est ipsamet natura essentia substãtia z vita dei. sicut qr est ex eadẽ natura qua maria dicitur verus filius marie. hec veritas fuit totiẽs disputata, z examinata q securissime dico preciosiorem z puriorem esse q̃ aurum. qd per plures magnos ignes fornacis trãsiuit. Et fuit primũ examẽ psonale inter ipsuz z sapien tes legis iudeorũ vltimis tribus annis vite sue. quos expendit predicando publice non solũ in sinagogis iudeorũ in hierusalez z aliis ciuitatibus locis z castellis sed etiaz in campis z etiam de mari cõpluriter cũ multitudine gentiũ itera vt accederet ad euz z hoc rationabiliter faciebãt scz volentes ad eũ accedere. ex quo quotiẽscunq aliquis accedebat z tangebat vestimẽta sua statiz sanus erat quacũq infirmitate detineretur. Et disputando etiam cuz sapientioribus quorum studium erat postq̃ viderunt tãtam multitudinem gẽtiuz sequi predicationes eiusdẽ obseruare si possent eũ capere i aliquo verbo maledicto. z vltra hoc i speciali studiuz eorũ erat obscurescere predictã veritatem in cuius cõfessione est salus omniũ hominuz s. q esset filius dei viui. Et si cõtra ipsum arguebãt sicut hoies qui itellectrus attẽdẽtes ad quattuor regulas p quas regunt homines fructus terre elementa z celi dicẽdo sibi. Ex quo hõ erat. quõ se faciebat deũ in quo blasphemabãt cõtra totã ptãtem dei. qui cũ possit oia facere. q nõ possit facere q ipse sit hõ. ex quo eẽ hoiez est vna de excellẽtioribus rebus p deũ factis Unde qr primo est credere factuz quã modum eius intelligere. xps rñdit eis verũ esse quod ipse dicebat allegãdo quattuor testimõia quorũ neutrũ iudei potuerunt negare. s. testimoniũ dei patris: qd dedit d suo filio. Testimoniũ ioh. baptiste testimonium operũ suorũ que faciebat. z testimonium quod in multis suis passibus dabat de eo scriptura vera z reputata per iudeos vera z auctentica dicẽdo

eis. q moyses esset accusator eorum qui si credidissent suis lris crederent ei ex quo ille dabat testimoniū de illo. Et postq totiens viderūt se cōfusos in publico ante populū cui laudē et honorē plusq dei desiderabāt nō potētes respōdere replicato q si solūmodo erat filius dd quō dauid vocauit eum dñm suū. Ma. xxij. c. Ab illa die nūq āpli fuerūt ausi iterrogare eū. sed vt liberarēt se a sua doctrina studiose ordiauerūt mortē suā sicut p examiatiōe vltie sue doctrine dicēdo q si erat fili dei ipse liberaret eū de māib eorum et sic dicebāt qn erat in cruce descēde et credimus tibi. Math. xxvij. et Mar. c. xv. cū tamē ei leuius esset descēdere de cruce quam resurgere de sepulchro post mortē. Et pbauerūt eorum posse nihil valere si iā nō placuisset qn eum apprehēderūt q nō posuerūt i eū man nisi qn ipse voluit. Interrogati enī p eū quē qrerēt et ipsi rñdētes q iesum nazarenum qn dixit ego sū abierūt retrorsū et ceciderūt i terrā. ioh. xviij. stupefacti siue attoniti. Et p scda vice dedit eis licentiā q ipsum solū caperēt. et nō aliquē suorū discipulorum volēdo i hoc iplere q ipsi nolebāt attendere scz q ipse erat in lege sua in pphetis. et ps. de eo scriptū: q oportebat eū pmo pati mortē ignominiosam et postea intrare in gloriā suā: quā mortē ipse recepit cū multa hūilitate et obedientia. sciēs q ei fuerit p deum pfem suū mandatū. Unde ad implendū mandatum dei pris sui cōfessus est libere i iudicio illud in quo ipsi intendebāt cōdēnare eū scz q erat filius dei viui et rex iudeorū qs duas confessiones fecit interrogat qn eis defecerūt et erant iudicata vana allegata contra eū testimonia. Prima cōfessio sua erat per iudeos reputata blasphemia. et secūda per gētiles erat reputata iniuria cesaris qr exñte eius lege nullus debebat dici rex sine suo mādato. Quādo primā suā cōfessionem fecit in cōsilio iudeorū vt nō intelligerēt q p mortem suā pbat doctrina sua audierunt ab eo Ammodo videbitis filiū hominis venientē in nubibus celi. Mat. xxvij. et. Mar. xiiij. qui fuerūt et sunt sui predicatores propter qd ipsi bñ senserunt q ad obscurādum et ad ānihilādum doctrinā xpi iesu parum pderat eis occidere magistrū plurib qs p eū conuersis ad suā doctrinā per predicationē suorum discipulorum. et sic nō potuerūt extiguere lucē d qua loquimur. s. q iesus fili marie est verus fili dei Itē confessus est libere in iudicio pilati locū cesaris tenentis secundam veritatem. s. q erat rex iudeorū cui confessione audita pilatus respondit q nō inueniebat in eo causam mortis. Certissime sciens q per inuidiā pcurabant mortē suam et quō pfessus est se esse regē q declarauit regnū suū nō esse de hoc mūdo. Et sic antequ daret sniam contra eū cōfitēdo eū esse iustū et innocētē. Iudei qui tm desiderabant mortem suam

publice se obligauerūt q peccatū mortis sue esset super eos et super filios suos dicētes. Sāguis eius super nos et sup filios nr̄os. Matt. xxvij hac obligatione et peccato existente causa quandiu mūdus durauerit existētibus i eo iudeis et filijs eorum ira dei semper erit super eos q manifestissime viderūt q ad annullandam doctrinā iesu xp̄i nihil profuit mors per eos pcurata quādo in puncto q dedit animā suā in manibus patris audierunt dici a centurione qui execution em faciebat p pilato q ille homo crucifixus vere erat filius dei. vn̄ examē mortis sue fortificauit plus doctrinā suā q̄ gentiles q eū crucifixerunt cōfessi sunt eū esse verū filium dei.

¶ Secundum examen.

Non minus cōfirmata fuit pdicta veritas in secūdo examine post mortem suā qn̄ iudei vidētes q xp̄iani sic conuersi de iudeis sicut de gētib' attendebāt plus ad doctrinā iesu q̄ moysi cōiūcti in multis cōsilijs et habitis plurimis cōsilijs nūq̄ potuert tn̄ facere q apl'i nō pdicarēt in eius noie a qbus audierūt q magis cōueniens erat obedire deo q eis mandauit pdicare quā hoibus mādātibus cōtrariū. et quod sub celo non esset datum aliud nomē in quo oporteret hoies saluos fieri nisi in nomine iesu christi. qd ipsi non possent non manifestare veritatem quā viderant. Act. v. et audierāt. et sic deuicti rationibus apostolorum quos pmo cognouerant hoies ydiotas et laycos. Postq̄ pbauerūt qd nō pficiebāt in suis publicis mādatis ordinauerunt vnam subtilem incooperatamq telā que videbatur satis rationabilis qn̄ multi de suis maioribus receperūt ficte baptismū. moti et hoc fine q xp̄iani intelligerent q ipsi habebant bonum zelum et affectionem ad fidē xp̄i iesu. Hos vocat scriptura pseudo apostolos siue deceptiōis apostolos: q desubtus siue per mineram factam in muro intrauerūt in ecclesiā ad perscrutādā libertatē christianorum p doctrinā iesu xp̄i liberatorum de seruitute legis moysi cuius iugum ferre nō potuerūt nec ipsi nec pr̄es eorum. Isti ergo ficti apostoli cum essent magis ph̄i magis rethorici magis lrati in lege et vltra sicut in cōsuetudie pharisⱺorum magnā sanctitatē fingētes. facta sua diligētia cū maiori astutia qua potuerūt videntes q non curabāt xp̄iani de rationib' suis quibus arguebant p ph̄iam esse impossibile. q infinitum et finitum temporale et eternum. causa et effectus dominus et seruus essent vna res. et sic q deus et homo nō poterat esse vna persona filius marie. plus credentes verba christi q̄ omnia sua argumēta: vn̄ sunt alia astutia magis pfunda qn̄ videndo q ex quo nō poterant

facere q xpiani nō obseruarēt legem grē que est euangelij lex. dicēdo q lex data p moysen equa erat lex dei multum laborauerūt vt seruarent ambe cōiunctim siue insimul et aliquo tēpore tm̄ preualuerūt q multi etiā de maiorib⁹ xpianis z rectorib⁹ alioꝝ in parte eis ꝯsentiebāt: non cōmedēdo cibos qui p moysen defendebant. et sic erant dātes exēplum gētibus cōuersis similia facere sicut si illō p eoꝝ salute esset necessarium. Sed facta declaratiōe q seruatio vni⁹ legis ꝯtradicit obseruationi alterius z q lex data p moysen q erat seru⁹ dei nō pōt cōparari legi date per dñm suū. sed q est ei subiecta z cū lex moysi esset figura. sm̄ q cū dei adiutorio declarabitur in alio passu. q habita veritate figurata per eā debebat cessare figura. psecutio iudeoꝝ non potuit ꝑualere qn̄ solūmodo cū hac veritate q filius marie est verus filius dei cessauerunt oīa cōsilia minatiōes in coopte phibitiones z disputationes quibus vsi sunt iudei propter multa dāna ppterea ex toto ꝯfusi vidētes q cū rōne nō poterāt preualere. vsi fuerant vi sicut vtitur tyrannus. qn̄ aliquis dat ei bonū cōsilium q vt non audiat eum. licētiat eum de domo sua vel expellit eū per vim. Sic fecerunt iudei cum apostolis. q nolentes eos audire i synagogis suis licētiauerūt eos extra terram suam. z sic patet veritas examinata q postq̄ xp̄us ascendit ad celos iudei insurrexerunt contra suos discipulos quos non potentes conuincere verbis. non dimittentes eos predicare in suis sinagogis propter hoc eoruz doctrina semper magis ac magis crescens predicata fuit gētilibus.

¶ Tertium examen.

Accessit huic examini aliud fortius examē z multo maiori tpe agētibus ꝯtra discipulos xp̄i quorum cū iudeis vna sola erat pricipalis ꝯtrā scʒ q messias pmissus eis in lege z pphetis iam venerat. sʒ qr interfecerant eum maiores eorum videndo se dānatos si cōfiterētur q ipe esset suus messias. suus rex suus dominus. restiterunt quātuʒ potuerūt faciēdo illud quod erat peius pro eis. nolendo audire eos qui de hoc loquebantur. sic q sua propria voluntate manserunt semper in cecitate. propter quod (cuʒ cecus non sit dignus magno regimine) expulsi de ciuitate hierusalem: perdiderūt dominium quod primo habebant. vbicūq sint semper subiecti exñtes eis qui tenēt dominium temporale. et sic erunt quādiu mūdus durauerit in hoc contra totam voluntatem suam verificato verbo quaʒ vt occiderent christum dixerūt ante pilatum. q non haberent alium regem nisi cesarem imperatorem pro tempore regnantem. et cogitantes q non audiendo discipulos iesu christi

ex staret lux veritatis: contra quã vt nõ intrarẽt in eoꝝ dom¹b⁹ clau serũt ianuas ꝑ ipsomet facto de derũt occasionez vt ãpli⁹ ꝑdicta ꝟita splẽderet: qꝛ ipi habitãdo i toto mũdo dispsi iter gẽtiles isti audientes ꝙ erãt inter iudeos et apl'os qõnes voluerũt scire cãm suaꝝ qõnũ: ꝛ sic audirẽt doctrinã iesu xpi quã nõ audierant si apli voluerãt ꝑdicarꝭ i tẽplo suoꝝ deo rũ. ſm ꝙ in quacũꝗ domo ciuita te ꝓuicia vel regno noluit audire aliũ eẽ dñm suũ nisi illũ quẽ ꝑ ta li ipi. hñt. Iste fuit finis ꝑsecutio nis iudeoꝝ ꝙ veritas ꝑ ipsos cõ tenta: fuit fortificata ꝛ exaltata in mlto maiori gradu: qm̃ mlto ma ior ppl's gẽtiliũ ꝙ̃ eẽt iudeoꝝ eã receperũt de q̃ facto maiores eoꝝ sc3 impator ꝛ illi q̃ erãt de senatu romano displicuerũt videtes ꝙ il li q̃ efficiebãtꝭ xpiani nõ curabant de sua ordinatiõe. sc3 ꝙ nullus de beret esse recept⁹ ꝑ deo sine suo examine ꝛ mãdato ex quo erãt gu bernatores toti⁹ mũdi. Manife statꝭ sup hoc passu vnu3 secretum ꝛ veritas facti ꝙ hõ intelligens q̃ scit romanoꝝ hystorias: ꝛ quali ter incepit multoꝝ deoꝛu3 adora tio ꝑ seipsum potest cognoscere. ꝛ hoc est secretum ꝙ non erat diffi cile posse habere consensum a se natu romano vt iesus xp̃s recipe tur in deũ ſm ꝙ erãt illi multi ꝙ̃s ipi adorabãt ex quo multo maio res excellentie fuerũt in eo ꝙ̃ in quocunꝗ alioꝝ. Sed gẽtiles re gebantꝭ illis tpib⁹ ꝙ̃tũ spectat ad adorationem suoꝛum deoꝛum du plici sententia suoꝛum sapientu3 Prima ꝙ nullus deus deberet eẽ reputatus. Secunda ꝙ ſm qđ ille deus vellet deberet esse adoratus ꝛ honoratus. ꝛ cum esset doctrina iesu xpi. ꝙ erat vnus solus de⁹ et ꝙ illũ solũ debebãt adorarꝭ ꝛ ei so li seruire videtes ꝙ i hoc facerẽt cõtra id qđ tota vita sua ipsi ꝛ sui antecessores habuerũt ꝑ fide: qꝛ adorãdo iesu3 xp̃m ãnullabatꝭ ser uitiũ oĩm deoꝛũ suoꝝ. fecerũt ordi natiões ꝛ mãdata ꝙ oẽs q̃ adora rẽt iesum xp̃m ex quo reprobabãt religionẽ deoꝝ suoꝝ ipo facto bo na ipsoꝝ essent cõfiscata. ꝛ ipsi oc ciderentꝭ crudelioꝛib⁹ ꝛ fortioꝛib⁹ q̃ possent excogitari tormẽtis. ꝙ̃s ordinatiões ꝛ leges fecerãt ꝑ vi3 ꝛ nõ spõtanee: qꝛ ꝙ̃to plures occi debãt xpianos tanto ampli⁹ amit tebant suũ dominiũ. soluentibus xpianis integre oĩa tributa ꝛ one ra eis imposita ad hoc exp̃sse se sciẽtes obligatos ſ3 doctrinã san cti pauli. faciẽdo etiã in reb⁹ eis mãdatis fidele seruitiũ. Itẽ gẽti les: qꝛ sic plus faciebãt ad suã lau de3 ꝛ gloriã ꝛ suoꝛũ deoꝛũ. multo amplius voluerãt ꝙ deuicti ꝑ di sputationes cõformauerãt se eis adorando quos ipsi pro diis ado rabant. Sed quasi ꝑ vltimo reme dio fecerũt leges mortis vidẽdo manifeste ꝙ sui sapientes phi: nec prelati tẽploꝛu3 deoꝛũ suoꝛũ ꝛ ido loꝛum nõ poterãt resistere nec cõ tradicere rõnib⁹ et auctoritatib⁹ predicatis per discipulos iesu xpi

quibus cũ dedit mãdatũ pdicãdi doctrinã suã p singulari ɔsolatione dixit eis q mittebat eos sicut agnos iter lupos: ꝛ cũ isti nõ eẽnt nisi duodeci ꝛ septuaginta duo ꝛ sic paucissimi. Et illi qb⁹ eos mittebat erãt iudei atq̃ gẽtiles talit q sine cõparatiõe alicuius ɔpositi fm modũ loquẽdi erãt infiniti lupi. cũ tñ vnus lup⁹ sit sufficiẽs cõtra magnã agnoꝝ multitudinẽ Hec fuit ꝟitas maximi miraculi: q pauci agni victoriam habuerũt de ĩfinitis lupis: qñ tot⁹ mundus firmissime credidit verum esse qđ primo habebat p incredibili: ꝛ ꝟꝫ suos sapiẽtes phos p impossibili q iesus xps hõ qui fuit mortalis: ꝛ mortuus resurrexit p se viuus: ꝛ q in fine mũdi hꝫ resuscitare oẽs mortuos: ꝛ q nõ min⁹ est admirabile q ista duo ĩcredibilia fuerũt a toto mũdo credita firmiter per doctrinã duodecim hominuꝫ scꝫ apostoloꝝ iesu xpi quoꝝ multi fuerunt ydiote ꝛ piscatores: ꝛ sic crediderũt sine donis tẽporalib⁹ qꝛ erant pauperrimi: crediderunt sine aliqua deceptiõe: q predicabant in publico: crediderunt sine vi. qꝛ legitur de aliqua guerra per eos facta vel procurata: ꝛ q plus est absq̃ positione timoris alicuius guerre super hoc factis pricipibus christianis seruãdo doctrinã iesu xpi suam legẽ esse libertatis qui voluerit credere euangelio saluabitur: qui vero non condemnabitur. Et sic durãte vita apostolorum in toto mundo splenduit ꝛ fructificauit doctrina iesu xpi. Et fuit hoc admirabile: q nõ obstãtibus oĩbus persecutorib⁹: vt cõiter oẽs ipsi receperũt martyriũ cõpletis dieb⁹ senectutis eorũ. In quoꝝ tẽpore ꝛ ducẽtis sequẽtib⁹ annis paucos dicã: si dico centũ mille xpianos pro cõfessiõe veritatis quã tractamus: scꝫ iesum xpm filiũ marie esse verum deũ volũtarie ipsimet se offerẽdo cũ magnis tormẽtis fuerit mortui Etiã dicã paucũ si dico vnũ millionẽ gentiliũ vidẽdo firmitatẽ martyrũ in dicto tpe recepisse baptismũ ꝛ cõbustis suis ydolis factos eẽ veros xpianos: q nõ solũ accidit rome: in grecia: i ytalia. in partibus occidentis: sed etiã in toto modo imperatoribus illius tpis existĩb⁹ dñis totius mũdi: ꝛ si in aliquibus regionibus erãt diuersa dñia ipsimet pricipes faciebãt ɔtra xpianos similes ꝑsecutiões Specialiter de hoc sũt manifeste hystorie actoribus earũ mortuis: Iam sunt elapsi mille anni q de arabia ꝛ de persia qui sunt prima dñia habita p sectatores legꝭ machometi fuerũt q̃ plurimi gloriosi martyres sancti quorum festiuitates vbicunq̃ sunt xpiani: celebrat ecclesia. Unde multi pricipũ: ꝛ specialiter imperatorũ multi videntes q non diminuebãt predictam sanctã veritatem: sed q per sua tormenta eã fortificabãt. multiplicatis confitentibus tandem cessauerũt aliquo tẽpore executare suas ordinationes crudeles et

mãdata in xpianos. Ista tertia ꝑsecutio tyrannorum fuit maximũ examen veritatis quã ego predico ⁊ oẽs sui fideles: scꝫ iesum filium marie esse verum filium dei. Istud tertiũ examen in tanta confirmatione profuit huic veritati: ꝙ destructis templis ydoloꝝ fuerunt in toto mundo edificate solẽnes ecclesie. In quibus cum magnis laudib⁹ hymnis ⁊ singularibus cantibus septẽ horis diei publice confitetur predicta veritas. Cantoribus assignato salario de publico sufficienti ⁊ multũ honorabili: specialiter in ecclesijs cathedralibus: ⁊ sic patet tertium examen: in quo explicatur vnum secretum: ꝙ omnes principes mũdi non potuerũt extinguere lucẽ predicte veritatis dando per eos mortem pluribus q̃ centuꝫ mille martyribus: ⁊ ꝙ illo tempore fuerunt conuersi ad fidem plures q̃ vnus milio gentilium.

Quartũ examen.

Cum xpiani iã fuissẽt i pace ⁊ trãquillitate ad fidem cõuersi: sic cessãte ꝑsecutiõe gẽtiliũ ꝯtra eos ⁊ iter se metipsos natũ est q̃rtũ examẽ ꝙ predictã veritatẽ. scꝫ iesuꝫ filiũ marie eẽ verũ deũ apurauit vsqꝫ ad vltimũ punctũ. Hac persecutione existente periculosissima: qꝛ est inter eos qui sunt eiusdeꝫ domus: qñ plurimi magis litterati qui erãt de principalib⁹ ecclesie patriarche. archiepi: episcopi. presbyteri: ⁊ diaconi ⁊ non minus laici: cuꝫ multis ⁊ magnis argumẽtis noui ⁊ veteris testamẽti qđ gentiles facere nõ poterãt: qꝛ nesciebant: nec iudei allegabant contra christianos: ꝙ confitendo predictã veritatem stabant in magno erroꝛe ex quo ipsa non approbatur per scripturã eoꝛuꝫ habita ꝓ sancta. immo allegabãt mltos passus eiusdem ſm ꝙ ipsi exponebant: qui videbant cõtrariũ dicere: quoꝛum rationes ⁊ argumẽta etiã multoꝛũ doctoꝛũ catholicoꝛũ in phisica ⁊ methaphisica fundatoꝝ ⁊ in theologia ꝑfectissimoꝛuꝫ vt amplius predicta veritas apuraretur facta habemus scripta in tãta abundãtia ꝙ oĩa argumẽta que fiũt per infideles ꝯtra eandẽ faciũt paruissimũ volumẽ et paruã empesiam. Sic ꝙ per apparẽtiã eoꝛum dicta veritas q̃tum ad studiosos in lege dei sit nec in minima parte obscurata: ꝙ per seipsum quilibet q̃tumcũqꝫ infidelis posset videre si vellet attẽdere etiam paruo tẽpoꝛe cũ pura intẽtione cognoscendi veritatem ⁊ ea cognita amare eam: ⁊ amando cõformando se illi ⁊ defendere eaꝫ. Hoc dicto in omnibus nationib⁹ mundi. et inter omnes sapientes scientiarum: existente appꝛobato ꝙ multa reputãtur falsa ⁊ adhuc impossibilia q̃ examinata diligenti studio inueniuntur vera ⁊ multum necessaria: ⁊ per contrarium

de aliis multis. Unde quia circa examen altissimarũ veritatũ delectantur ꝙ plurimuꝫ clarissimi intellectus hominũ: ꝛ ex alia parte quo ad cognitionẽ veram illaruꝫ multum prosunt volũtates pure ꝛ damnãt effectionate: ꝛ ꝙto plꝰ durat mũdus propter nimiaꝫ cõtinuationẽ exercitiorũ veritates scientiarum plus declarantur: et quotidie appurãtur. Et ideo examen predicte vitatis: scꝫ ꝙ iesus filius marie est verus filius dei: sicut principale oim ĩ ecclesia dei durauit maiori tẽpore ꝙ tria prima examina: ꝛ durabit vsqꝫ ad finẽ mũdi. Tunc in maiori fortitudine qñ illud ꝙ machometus bestia qui ascendit de terra nõ fecit bestia q̃ ascẽdit de mari ꝛ extolletur supꝛ omne qd dicit: ꝛ honorat sicut deus sedebit in tẽplo ꝛ ostẽdet se sicut si esset deꝰ. Uñ studiũ huius bestie erit ad hoc vt ponat oẽs vires suas ꝙ sit vt deus reputata. Cõsequẽs est ꝙ faciet crudelissimã persecutionẽ cõtra oẽs cõfitẽtes ꝙ iesus filius marie est filius verus dei: ꝛ ipsemet deꝰ. Super qua veritate pro tempore illo quo plus vniuersaliter hec quarta persecutio durauit vt nõ preualeret: facta fuerũt mlta cõsilia: aliqua pticularia: aliqua generalia. Itẽ multe cõuentiones aplaꝫate ante principes vel cõitates quibus habitis magnis disputationibus allegantes cõtra predictaꝫ veritatẽ fuerunt confusi ꝛ dimiserunt errorem suum: multi illorum quos ipsi peruerterãt ꝛ in fauorẽ suũ venerãt ad dicta ꝯsilia vel cõgregationes: ꝛ qꝛ aliqui pauci remanebãt: vel cũ fauore aliquoruꝫ principũ: vel sicut ẽ cõditio falsa pbatarũ sciẽtiarũ nõ gñaliter ꝛ in publico. Sed nũc isti: nũc illi predicãdo ad partẽ iterũ reuiuebãt sui errores. Et iõ in illis tẽporibꝰ plusꝙ ĩ aliis ante nec post fuerũt ꝙ plurima cõcilia. Hoc reputato p sano remedio ꝛ singulari defensiõe fidei catholice ꝙ veniat ad lucẽ ꝛ ostẽdat in publico quicq̃d cõtra eã dr in abscõdito ꝛ nõ solũ huius veritatis: de qua ad pñs loquimur: sed ꝛ cuiuscũqꝫ veritatis est hec sua ppria conditio: ꝙ ꝙto plus tractat ꝛ reuoluit tãto ãpliꝰ lucet similis lapidi vere precioso: q̃ ꝙto plus polit tanto plꝰ lucet. Est etiam similis auro: ꝙ si semel bene apuratũ fuerit ꝙto plures ponit in fornace ignis: tanto sine aliqua diminutione sui ponderis efficitur preciosiꝰ. Uñ sicut dicit dñs iohannes de ꝫegobia archiepũs Cesariẽñ. in tractatu ꝯ̃ sarracenos vbi tangit pdicta examina. Ego vidi multa examia multarũ veritatũ catholicarũ tẽpore meo: ꝛ fui pticeps in illis. Sed de illo qd magis publicũ est possuꝫ dare exemplũ. Homo quidã cuiusdam magni domini super certos articulos affirmatos per eos esse veritates euãgeliĩ post habitas per eos aliqꝫ magnas victorias contra fideles quãdo venerũt ad cõsiliũ auditis suis disputatiõibus

q̄ꝫtum voluerunt dicere senserunt veritatē ꝑ tam forti suo cōtrario ꝙ amplius nō eleuauerūt caput perdita tota sua elatōe. Unde cū nos sciamus certissime veritatem de qua loquimur trāsisse per tam multa: tā grandia: tā fortia: tā notoria: ꝛ tā examina cōtinuata: ꝛ ꝙ q̄nto plus de ea tractat̄ ꝛ cōtra eā disputat̄ vel aliquid dicit̄ tāto amplius inuenit̄ clarior: purior: ꝛ firmius fundata non possumus predictā veritatē abscōdere dn̄o iesu xp̄o (cui seruire debemus fideles) mandante discipulis suis ꝙ illud qd̄ fuisset eis i secreto dictū manifestarent in publico: ꝛ qd̄ audissēt in aure. i. in abscōdito predicarēt super tecta: quia qui incendit lucernā i domo sua nō ponit eā sub modio: vel sub lecto. sed super cādelabrū ꝫ in alto vt clare videat̄ q̄ sunt in ea quicunq̄ ingrediunt̄ in domo sua. Et sic magister veritatis vt proprius loquar. si dico magister qui est ipsa veritas: postq̄ꝫ fuit captus quando interrogauit eū iudex de doctrīa sua ꝛ de discipulis dixit. Ego palā locutus suꝫ mūdo. Ego semꝑ docui i synagoga ꝛ in tēplo quo oēs iudei cōueniunt: et in occulto locutus sum nihil. Interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis: ecce hi sciunt qd̄ dixerim ego. In istis verbis ostēdit totā fiduciā sue innocentie q̄n acceptabat contra se totū mūdū in testimoniū: sic etiaꝫ quādo ascēdit ad celos dedit mādata suis discipulis ꝙ darent testimonium de factis suis: ꝛ dictis in iudea ꝛ hierusalē: in samaria: ꝛ vsq̄ꝫ ad vltimum terre. i. vsq̄ꝫ ad fines totius mūdi ꝛ ratiōabiliter hoc precepit ex quo receꝑat a patre suo in hereditatē dn̄atione totius mundi ꝛ non solū in hoc habebat firmū testimoniū ꝙ de⁹ pater cōstituit eū hered: m omnium suo:ū faciendo caput ꝛ principiuꝫ non solū oīm hoīm: sed etiā angelorū ꝫ minorum ꝛ maiorū qui sunt in celo: ꝛ consequēter oīm dyabolorum qui angelis sunt subiecti. Propter ea ergo que dicta sunt i his quatuor examinibus fideles xp̄iani predicant publice: et confitentur iesum xp̄m filium marie esse verum filium dei.

¶ Quot fides xp̄i est lege moysi antiquior siue prior.

Secūdus articul⁹ est ꝙ fides xp̄i est lege moysi ātiquior siue prior. Ad cuius euidentiā duo sunt notāda. Primū est qd̄ Abraā añ legē imo ꝛ ante circuncisionē iustus fuit ꝛ nō fuit iustus nisi merito fidei: vt ptꝫ. Geñ. xv. Credidit abraam deo ꝛ reputatū est ei ad iustitiam. Item merito fidei fuit sibi facta repromissio: et specialiter illa: in semine tuo benedicētur omnes gētes: vt patet Gene. xxij. Sequitur ergo ex his ꝙ fides christi fuit ipsa lege moysi

tēpore priori: ⁊ q̄uis apl's hoc specialiter pbet. ad gal'. iii. exemplo abrae. tñ hoc idē pbat ad hebre. x. p plura exēpla sicut pꝫ de Abel enoch: Noe: Sara: Isaac: Jacob Joseph: ⁊ Moyse. Isti em̄ ⁊ multi alii iusti fuerūt ante legē iustificati: vt pꝫ ibidē. ¶ Scd̄o notād̄ꝫ ꝙ deus pmisit abrae iter cetera q̄tuor. Primo hereditatꝫ successorē Secūdo hereditatis adeptionē. Tertio seminis multiplicationē. Quarto vniuerse gētis bñdictionē: Et lꝫ ad literā ista quatuor ei pmissa fuerint de aliquo tēporali principaliter tñ deus spūalia itelligebat. Prīo ergo pmisit sibi de⁹ heredē. s. Isaac. Geñ. xv. Sꝫ i hoc principaliter pmisit sibi xp̄m qui p tāto heres Abrae dicit̃. q: ex eo ꝯm carnē descēdēs in eius regnauit regnat regnabit hr̄ditate. vñ gabriel ait de xp̄o. Regnabit i domo iacob i eternū. luce. i. Scd̄o pmisit sibi hereditatē tp̄alē. s. hereditatē chanaā a fluuio egypti vsqꝫ ad fluuiū eufratē. vbi supra nō ꝙ ipe vnqꝫ illā possederit nisi i semine suo. Vñ ⁊ semini suo dicebat̃ Et dabo tibi terrā hanc. In hꝰ autē spūaliter sibi promittebat̃ spiritualis hereditas. s. vniuersa ꝯgregatio fideliū tā iudeoꝝ qꝫ gētiliū cuius ipse per fidē pater est. Promittebat̃ etiā sibi hereditas glorie qui pp̄ter fidē ei⁹ sinus abrae nuncupat̃. Tertio pmisit ei seminis multiplicationē sicut stellas celi ⁊ sicut arenā maris. geñ. xxii. Boni qui ex ipso descendunt per Isaac ⁊ Jacob sunt sicut stelle celi. Sꝫ precipue veri xp̄iani q̄ sunt eius semē spirituale ⁊ semē dei repromissum inqꝫtum eius fidē imitamur. Sed mali qui ex eo descendunt per ismaelē ⁊ filios zethure et per esau fuerunt sicci ⁊ steriles velut arena maris: sed precipue mali christiani qui si habent fidē abrae nomine fidei. tamen ei⁹ operibus contradicūt. Quarto pmisit ei deus omniū gētium benedictionem. benedictionē quidē gratie in presenti et glorie in futuro. non ꝙ per eum esset danda vel fiēda hec benedictio. sed per semen non per quodcunqꝫ semen sed per vnicum quod est xp̄s. nō enim in Isaac Jacob vel Joseph vl' Moyse. Dauid vl' Salomone vel in aliquo alio homine potuit hoc verificari. in semine tuo benedicent̃ omnes gentes. Geñ. xxii. quod declarat apostolus. ad Gal'. iii. dicens. Abrae dicte sunt promissiones et semini eius nō dicit in seminibus quasi in multis: sed quasi in vno. ⁊ semini tuo q̄ est christus. Nota abrae cui deus non falleret pp̄ter eius fidelitatem ⁊ amicitiā dicte sunt supple a deo merito sue fidei repromissiones loquitur in plurali pp̄ter pmissiōes supradictas: vel quia ꝯm glosam frequēter idē idest eterna beatitudo est sibi promissa. ⁊ semini eius. i. christo. nō ꝙ ad christum fieret promissio sed ꝙ ad eum pertinebat. quia per eū promittebatur dāda benedictio. ⁊ ꝙ illud semē sit christus ⁊ non alius

notatur ex verbis scripture q est in semine tuo benedicentur omnes gentes no solum iudei. Unde ait n o dicit supple scriptura in seminibus quasi in multis qd faceret si de multis vellet intelligi: sed dicit quasi in vno z semini tuo q est christus. Unde de vno solo vult intelligi. z illud vnum est christus. Si enim de multis vellet intelligi dixisset. In seminibus tuis benedicentur zc. sed dixit ibi semini. volens de vno intellig i ppter quod dicit apostolus. z semini tuo. Patet igitur q cum pmissio facta fuerit abrae merito sue fidei sicut ipe apostolus innuit. ad hebreo. x. Et ista pmissio fuit facta diu ante legis dationem q fides xpi promissi precessit legem moysi. Et sic ex pdicta scriptura Pauli qsi ex quadam areola aromatum collegi hunc florem pulcherrimum: scz q fides xpi est lege moysi antiquior.

¶ Quod fides christi est lege moysi stabilior.

Ertius articul9 est qd fides christi est lege moysi stabilior Ad cuius euidentiam duo sunt notanda. Primum qd sicut dicit apostolus vbi supra a tepore facte promissionis abrae vsq ad tepus quo lex moysi fuit data fluxerunt anni. cccc. z. xxx. quos sic computat Raban9. sicut dicit magister in hystorijs. Act. vij. Dicit enim Rabanus q a tempore promissionis primo facte abrae fluxerunt vsq ad ingressum egypti anni. ccxv. quod verum est: quia tempore future pmissiois erat abraa lxxv. annorum. z ab illo tempore vsq ad natiuitatem Isaac fluxerunt. xxv. anni. z ab illo tepore vsq ad natiuitatem Jacob fluxerunt. xl. ani. z ab illo tepore vsq ad ingressum Jacob in egyptum fluxerunt anni. lxxv. deinde ab ingressu Jacob vsq ad mortem Joseph anni. lxxi. Deinde vsq ad exitum filiorum israel de egypto anni. cxliiij. z quinquagesimo die egressionis data est lex. Exo. xix. z. xx. z sic sunt. cccc. xxx. anni. Et si dicas cotra apostolum id quod dicit dominus abrae. Gen. xv. q semen ei9 esset futurum peregrinum i terra no sua. cccc. annis. Idemq dicit Stephanus. Act. vij. no faciedo mentione de. xxx. anis dici potest q scriptura no computat inimicitias. dicit etiam Augustin9 q hec computatio debet ptedi vsq ad mortem Seon regem amorreorum z Og regem basan. ¶ Secundo est notandu q promissio facta abrae que fuit iuramento dei confirmata gen. xxij. per memetipsum iuraui dicit dominus zc sequitur in semine tuo benedicetur omnes gentes terre: Et luce. j. Iusiurandum quod iurauit abraam fuit dictum propter sui stabilitatem z firmitatem testamentum. Est enim testamentum scriptura auctentica z solida: z talis fuit illa promissio: q

fuit summe auctoritatis et summe stabilitatis. Unde tante fuit firmitatis quod lex post data non euacuauit ipsam. sed potius semen promissum euacuauit legem sicut declarabitur articulo. vi. de cessatione legis. Si enim lex euacuasset promissionem: tunc hereditas glorie non esset ex promissione: sed ex lege. et si esset ex lege cum abraam isaac et iacob fuerunt ante legem. tunc non haberent istam hereditatem cum tamen dicat christus Matth. xxii. adducens illud. Exo. iii. Ego sum deus abraam et deus isaac et deus iacob non est deus mortuorum: sed viuorum. Uiuunt ergo illi non vita nature. ergo vita glorie. quod plane dicit christus Math. viii. Dico autem vobis quod multi ab oriente et occidente venient et recumbent cum abraam isaac et iacob in regno celorum. Ideo hec hereditas non est ex lege: sed ex promissione que cum fuerit merito fidei christi promissi. quia illam repromissionem habet iam abraam. et non habet eam ex lege: quia diu ante legem fuit mortuus. ergo habet eam per promissionem. ergo cum promissio fuerit facta et iurata vt predictum est merito fidei sequitur quod fides christi est summe stabilitatis et stabilior lege moysi cum illa sit euacuata per semen promissum hec omnia pulcherrime posuit paulus apostolus ad gal. iii. hoc autem dico vobis testamentum confirmatum a deo. quod post. cccc. et. xxx. annos facta est lex. non irritum facit ad euacuandam promissionem. nam si ex lege hereditas iam non ex promissione Abrae autem per repromissionem donauit deus. quod sic explicatur Hoc autem. i. promissionem abrae factam dico. i. firmo testamentum confirmatum a deo etiam per iuramenta quod scilicet testamentum post. cccc. xxx. annos. post quos supple facta est lex: non irritum facit. i. non euacuat quod quidem faceret si per eam daretur benedictio. non ergo lex irritum facit predictum testamentum ad euacuandum. i. vt euacuet promissionem supple abrae factam non igitur per legem benedictio est: quia data est lex post multum tempus a promissione facta. que quidem promissio non dicit quod per legem esset promissio: sed per semen. Si enim ex lege esset hereditas non esset ex promissione et tunc abraam non haberet eam quod est falsum. vt supra dictum est propter quod dicit apostolus. Lex non euacuat promissionem. Nam si ex lege hereditas quod oporteret si lex euacuaret promissionem. iam non esset supple hereditas ex promissione quod probat dicens. Abrae autem donauit deus supple istam hereditatem per repromissionem Constat enim quod abraam iam habet eam. et non habet eam ex lege quia diu ante legem fuit mortuus ergo habet eam per promissionem. Ergo cum promissio fuerit facta merito fidei sequitur quod fides christi promissi est summe stabilitatis et stabilior lege moysi. Hec veritas tanquam vna pulcherrima rosa colligitur ex predictis verbis apostoli quasi ex quadam areola aromatum et propterea fideles christiani confitentur fidem christi stabilissi

nam et lege moysi stabiliorem.

¶ Quod fides christi ẽ lege moysi nobilior et perfectior.

Quartus articulus est ꝙ fides christi est lege moysi nobilior ꝛ perfectior. Ad cuius euidentiaꝫ quatuor sunt notanda primũ ꝙ ꝗuis lex moysi nõ sit effectiue iustitia nec meritoria benedictiõis glorie: nõ tamẽ frustra fuit data: fuit eñ data ꝓpter quatuor causas quas breuiter glo. tãgit. Prima ꝓpter peccati ꝓhibitionem: vt saltem timore pene homines cessarẽt trãsgredi vt hec tandem facerẽt voluntate. Secunda ꝓpter populi eruditionem ꝛ dispositionem: vt scilꝫ ꝑ legem morbũ suum agnoscerent. de cuius ignorãtia in lege nature cõuictus erat. vt scꝫ populũ dei erudiẽs ipsum dignum faceret ad ꝑcipiẽdũ promissionẽ que est xp̃s: Tertia ꝓpter remediũ flagitionẽ vt scꝫ homo superbe i suis viribꝰ fidẽs precepta acciperet: in quibus deficiẽs factus preuaricator liberatoreꝫ saluatoremq̧ requireret. Data est eñ lex vt dicit Aug. vt ceruix superborꝫ qui tantum sibi arrogabant: vt liberum arbitrium sibi putarent ad iustitiã sufficere. quos cum lex transgredi faceret humiliaretur. ꝛ sic medicus optaretur. Quarta ꝓpter futurorum significationem. Legalia eñ fuerũt quedam vmbra futura significans. quedãq̧ figura future veritatem presignans: vt infra videbitur. ¶ Secundo notandũ ꝙ lex fuit ordinata: id est ordinabiliter angelorum ministerio data et bene ordinabiliter: quia iter abraam ꝛ christum. inter promissioneꝫ ꝛ semẽ. inter tp̃s legis nature ꝛ tẽpus gratie. Magno enim cõsilio factum est: vt non statim post hominis casum venire: mediator: sꝫ ꝙ primo humanum genus cõuinceretur de ignorantia tempore legis nature: que nec morbi: nec medici claram noticiã dabat. nec ad ista homo ex suis naturalibus attingere valebat. Deinde cõuinceretur de ĩpotẽtia legis scripte quã homo virtute propria seruare nõ potuit: nec ipsa dabat adiutriceꝫ gratiam ad seruandum: vt ꝓpter ista duo: scꝫ ignorãtiã ꝛ impotentiam cogeretur saluatoreꝫ petere nec christi aduẽtum superfluum iudicaret. Multiplicate sunt infirmitates hominũ cõtra quas: nec per legẽ nature: nec per legẽ moysi se iuuare poterant ꝓpter qđ accelerauerũt ad medicũ q̇ veniẽs tanq̧ alter samaritanꝰ vulnera sanauit lãguidi. quẽ sacerdos ꝛ leuita. i. vetꝰ lex ꝛ sacerdotiũ imisericorditer ꝑtrãsierãt. Luc. x. q̇ etiã tãq̧ alter heliseus coaptãs se corꝑaliter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eũ. quẽ tñ eiꝰ puer cũ suo baculo q̇ designabat legis duriciã ñ potuit suscitare. iiij. re. iiij. q̇ tãq̧ alter angelꝰ descẽdẽs i piscinaꝫ nostre mortalitatis sana

fuit summe auctoritatis et summe stabilitatis. Unde tāte fuit firmitatis. q lex post data non euacuauit ipsam. sed potius semen pmissum euacuauit. legē sicut declarabitur articulo. vj. de cessatione legis. Si enim lex euacuasset pmissionem: tunc hereditas glorie nō esset ex promissione: sed ex lege. et si esset ex lege cum abraā isaac et iacob fuerūt ante legem. tunc non haberent istā: n hereditatē cuz tamē dicat christus Matth. xxij. adducēs illud. Exo. iij. Ego suz deus abraam et deus isaac et deus iacob nō est deus mortuorum: sed viuorum. Uiuunt ergo illi non vita nature. ergo vita glorie. qd plane dicit christus Math. viij. Dico autez vobis q multi ab oriēte et occidēte veniēt et recumbent cum abraā isaac et iacob i regno celorū. Ideo hec hrditas nō est ex lege: sed ex promissione que cū fuerit merito fidei christi promissi. quia illaz repromissionez habet iam abraam. et nō habet eaz ex lege: q: diu ante legē fuit mortuus. ergo habet eā p pmissionē. ergo cū pmissio fuerit facta et iurata vt pdictū est merito fidei sequit q fides xpi ē summe stabilitatis et stabilior lege moysi cū illa sit euacuata per semē promissum hec omnia pulcherrime posuit paulus apls ad gal. iij. hoc aūt dico vobis testamentū confirmatuz a deo. q post. cccc. et. xxx. annos facta est lex. nō irritum facit ad euacuādā pmissionē. naz si ex lege hrditas iaz nō ex pmissione Abrae autem per repromissionez donauit deus. quod sic explicatur Hoc autem. i. promissionez abrae factaz dico. i. firmo testamentū cōfirmatum a deo etiaz p iuramēta quod scz testamētū post. cccc. xxx. annos. post quos supple facta est lex: non irritum facit. i. non euacuat q quidē faceret si p eā daretur benedictio. non ergo lex irritū facit predictum testamētum ad euacuandū. i. vt euacuet pmissionem supple abrae factaz nō igitur per legez benedictio est: quia data est lex post multum tēpus a pmissione facta. que quidē promissio non dicit q p legem esset pmissio: sed per semē. Si eniz ex lege esset hereditas non esset ex promissiōe et tūc abraam non haberet eā qd est falsum. vt supra dictū est ppter q dicit apostolus. Lex nō euacuat promissionē. Naz si ex lege hereditas qd oporteret si lex euacuaret pmissionem. iam non esset supple hereditas ex promissione qd probat dicēs. Abrae autem donauit deus supple istaz hrditatē per repromissionē Constat eīm qd abraam iam habet eā. et nō habet eam ex lege: q: diu aū legē fuit mortuus ergo habet eā p pmissionē. Ergo cuz pmissio fuerit facta merito fidei sequitur q fides xpi pmissi est summe stabilitatis et stabilior lege moysi. Hec veritas tanq vna pulcherrima rosa colligit ex pdictis vbis apli quasi ex quadā areola aromatū et ppterea fideles xpiani confitent fidez christi stabilissi-

nam et lege moysi stabiliorem.

¶ Quod fides christi ẽ lege moysi nobilior et perfectior.

Quartus articulus est ꝙ fides christi est lege moysi nobilior ꝛ perfectior. Ad cuius euidentiã quatuor sunt notanda primũ ꝙ ꝗuis lex moysi nõ sit effectiue iustitia nec meritoria benedictiõis glorie: nõ tamẽ frustra fuit data: fuit eñ data ꝑpter quatuor causas quas breuiter glo. tãgit. Prima ꝑpter peccati ꝓhibitionem: vt saltem timore pene homines cessarẽt trãsgredi vt hec tandem facerẽt voluntate. Secunda ꝑpter populi eruditionem ꝛ dispositionem: vt scilꝫ plegem morbũ suum agnoscerent. de cuius ignorãtia in lege nature cõuictus erat. vt scꝫ populũ dei erudiẽs ipsum dignum faceret ad ꝑcipiẽdũ promissionẽ que est xp̃s: Tertia ꝑpter remediũ flagitionẽ vt scꝫ homo superbꝰ suis viribꝰ fidẽs precepta acciperet: in quibus deficiẽs factus preuaricator liberatorẽ saluatoremqꝫ requireret. Data est eñ lex vt dicit Aug. vt ceruix superborũ qui tantum sibi arrogabant: vt liberum arbitrium sibi putarent ad iustitiã sufficere. quos cum lex transgredi faceret humiliaretur. ꝛ sic medicus optaretur. Quarta ꝑpter futurorum significationem. Legalia eñ fuerũt quedam vmbra futura significans. quedãqꝫ figura future veritatem p̃esignans: vt infra videbitur. ¶ Secundo notandũ ꝙ lex fuit ordinata: id est ordinabiliter angelorum ministerio data et bene ordinabiliter: quia inter abraam ꝛ christum. inter promissionẽ ꝛ semẽ. inter tp̃s legis nature ꝛ tẽpus gratie. Magno enim cõsilio factum est: vt non statim post hominis casum veniret mediator: sꝫ ꝙ primo humanum genus cõuinceretur de ignorantia tempore legis nature: que nec morbi: nec medici claram noticiã dabat. nec ad ista homo ex suis naturalibus attingere valebat. Demũ cõuincere tur de ĩpotẽtia legis scripte quã homo virtute propria seruare nõ potuit: nec ipsa dabat adiutricẽ gratiam ad seruandum: vt ꝑpter ista duo: scꝫ ignorãtiã ꝛ impotentiam cogeretur saluatorẽ petere nec christi aduẽtum superfluum iudicaret. Multiplicate sunt infirmitates hominũ cõtra quas: nec per legẽ nature: nec per legẽ moysi se iuuare poterant ꝑpter qđ accelerauerũt ad medicũ q̃ veniẽs tanqꝫ alter samaritanꝰ vulnera sanauit lãguidi. quẽ sacerdos ꝛ leuita. i. vetꝰ lex ꝛ sacerdotiũ ĩmisericorditer ꝑtrãsierãt. Luc. x. q̃ etiã tãqꝫ alter heliseus coaptãs se corpaliter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eũ. quẽ tñ eiꝰ puer cũ suo baculo q̃ designabat legis duriciã ñ potuit suscitare. iiij. re. iiij. q̃ tãqꝫ alter angelꝰ descẽdẽs i piscinã nostre mortalitatis sana

uit illum quem inuenit sibi suecq ecclesie vnituz. Joh. v. Qui omni potens sermo dei patris venit in mundum dũ omnia medium silẽtium tenerent. Sapiẽ. xviij. Primũ silentium fuit ante legem scriptam. Secũdum sub lege. Tertiũ in gloria. Primũ fuit ignorãtia lãguoris. Secũdũ desperatio curationis. Tertiũ adeptio sanitatis ante legẽ enim homo morbũ suũ non cognoscebat. ideo silebat. nec remediũ querebat. Lex aũt ostẽdit lãguidis vulnera. z ideo data lege mox fuit ruptum silẽtium z ceperũt egri petere remediũ. Sz quia lex grauis erat nec auxiliuz conferebat per diuturnos clamores fatigati homines z de salute desperantes cessauerunt loqui. z sic subsecutum est silentium secũdum. Et tunc omnipotens sermo patris venit in mũdum. Samaritanus appropiauit ad vulneratũ angelus magni consilij in piscina descendit: z helyseus ad suscitandum mortuũ accessit. i. summi filius regis descẽdit de equalitate patris ad patibulum crucis z de sede patris ad officinam peccati. de lumine celi ad tenebras mũdi z inferni z veniens locutꝰ est pacem, dedit gratiam ꝓposuit misericordiam promisit veniam. z ita rupto silẽtio ceperũt egri magnis clamoribus flagitare remediuz z accelerare ad medicum per quez vulnera sanarentur morbus curaret recepta vero sanitate z donata imortalitatis felicitate: nihil vltra restabit petẽdũ: z tunc erit tertiũ beatum silentiũ ordinabiliter. Ergo z magno dei consilio data est lex. scz inter abraam z xp̄m: inter promissionem z semen promissum inter tempus legis nature: z tẽpus legis gratie: inter primũ silẽtium z tertiũ. Quãdo enĩ data fuit lex cepit frãgi primum silẽtiũ: ipsa aũt manente fuit secundũ silentiũ: z tũc veniente medico rupto qz secũdo silentio: tertium hoies optauerũt. ¶ Tertio notandũ ꝙ qñ lex fuit data: fuit posita in potestate huius qui vẽturus erat verus mediator vt staret ꝗdiu ipse vellet: z qñ vellet cessaret. Ipse aũt voluit ꝙ cessaret quãdo ipse venit: z tamẽ verꝰ mediator fuit. Ex quo patet ꝙ cõtra mediatorẽ faciunt qui legẽ cum euangelio obseruare volũt. Ex quo vlterius pz cõclusio intẽta. ꝙ fides euãgelij siue xp̄i non solũ est lege moysi antiquior z stabilior: sed etiã perfectior: qr ipsam euacuat: sicut illud: qđ perfectuz est euacuat qđ ex parte ẽ. j. chor. xiij. Cum enĩ venit mediator z legem euãgelicam statuit: voluit ꝙ cessaret lex mosayca ꝑpter suam imperfectionem: z hoc ipse facere potuit: qr i eius potestate tãqz veri domini posita fuit. ¶ Quarto notandum ꝙ hic mediator nõ est vnius nature. sz duplicis. Est enĩ gigas gemine substantie. scz diuine z humane. Ipse igitur cuz sit deus z homo inter homines z deum mediat. Duz homines qui

a deo recesserāt p se recōciliat. ipe vt deus oīa creauit. s3 inq̄stū de⁹ nō oīa recreauit. Et ipe inq̄stum de⁹ ē cū patre ⁊ sctō spū vn⁹ deus q2 nō sunt plures dij s3 vn⁹ deus Ex quo patet q̄ hic mediator nō est federator vni⁹ ptis tm̄ s3 dua rū ptiū. s. dei ⁊ hoīs. ⁊ pt3 ēt q̄ in q̄tu3 deus nō est ppꝛie mediator inter deū ⁊ hoīes. s3 inq̄stum hō. Inq̄stum em̄ deus non est medi⁹ s3 equalis deo pri. Itē iste media tor nō est arbiter vnius populi s3 duorum. s. iudeorū ⁊ gētiliū quos tāq̄ duos parietes ecclie i se an gulari lapide copulauerit vtriuſ q̄ ppli euacuās ritū. ad Ephe. ij. ⁊. j. Pe. ij. ergo qui obseruāt lega lia xp̄m nō vt mediatorē recipiūt q2 ipsum vidētur asserere media torem tm̄ iudeoꝝ quod esse nō po test. quia mediator nō est nisi duo rum populorū. Ergo qui ex circū cisione vel preputio ad fidem con uersi sūt maneāt sicut sunt nec cu rēt circūcisi de preputio nec pre putiati de circūcisiōe: quia vt di cit ad gal. vlti. In vero media tore iesu xp̄o neq̄ circūcisio aliqd valet neq̄ preputiu3 s3 noua crea tura. hec quatuor notabilia patēt ex intētiōe apl̄i ad gal. vbi supra vbi sic dicit. Quid igit lex ppter trāsgressionē posita est. donec ve niret semē cui pmiserat ordinata per angelos in manū mediatoris mediator autē vnius non est: de us autem vnus est q̄ lr̄a breuiter sic exponit. Quid igitur lex. i. ad quid pdest. ex quo sicut dictū est in precedēti articulo nō euacuat pmissione3 nec est ex ipsa heredi tas. Rn̄det apostolus q̄ iter cete ra ad que prodest ppter trāsgres sores supple puniendos ⁊ flagel landos. posita est q̄ supple stare debuit donec veniret semē. i. xp̄s cui. i. p quē pmiserat supple de⁹ vel f3 gl. cui. i. de quo dādā omni bus gentibus nō solū iudeis grē ⁊ glorie benedictionē. lex dico or dinata. i. ordiabiliter data eo mo do quo dictū est per angelos. i. ad literam per ministeriu3 angeloꝝ qui i psona dei apparebāt moysi ⁊ ei loquebant vel p angelos. di cit glo. i. p Moysen ⁊ aaron q̄ tā q̄ āgeli erāt ydonei dei ministri Lex dico posita ⁊ ordiabiliter da ta in manu. i. in potestate ⁊ volun tate mediatoris. i. huius qui iter deū ⁊ homines ⁊ angelos iter du os populos. s. iudaicum ⁊ gētile3 erat vētur⁹ mediator posita dico ⁊ ordinata fuit in manu mediato ris. vt videl3 staret q̄diu ipe vel let ⁊ qn̄ vellet cessaret. voluit aūt q̄ cessaret qn̄ venit. ⁊ qn̄ iter deū ⁊ homines inter gētiles ⁊ iudeos verus mediator fuit. ⁊ dico q̄ me diator fuit inter deu3 ⁊ homines ⁊ inter diuersorū ritu ū hoīes. qd quidē est necessariū q2 sequit me diator vnius non est: nec arbiter vnius tm̄ sed duoꝝ. s. dei et homi nis: sed nō vni⁹ populi tm̄ s3 duo rū vt dictū ē. q̄uis aūt iste media tor inq̄stū homo mediator sit duo rum: inquantū tamen de⁹ est vn⁹ cū patre et spiritu sancto. quia vt

dicitur Deute.vi.deus aūt vnꝰ ē vel posset hic dici ḿm glo.ꝙ dicit hic mediator inter deum ⁊ hoīes ⁊ inter hoīes ⁊ hoīes. non inter deum ⁊ deū.quia nō sunt plures dij.sed deus inquit vnꝰ est.Ex p̄dictis omnibus quasi ex quadaꝫ areola apostolus intendit elicere tres conclusiones.Prima est ꝙ in aduētu mediatoris fuit lex moysi euacuata.q̄ in manu sua fuit posita.⁊ ī sua omnímoda ptāte sicut dictum est.Secūda cōclusio ē ꝙ qui cū euangelio obseruāt legalia contra mediatorem faciūt: q̄ in aduentu suo legeꝫ adimpleuit dādo sibi finē immo nec ip̄m vt mediatorē recipiūt q̄ facto suo videntur astruere ipsum non esse arbitrum nec federatoreꝫ nisi tm̄ iudeorū: Tertia conclusio est ꝙ fides xp̄i ē omnino pfectior vel nobilior lege moysi.

¶ Quod fides xp̄i est lege moysi vtilior.

Quintus articulus est ꝙ fides iesu christi est lege moysi vtilior hoc colligitur ex verbis apl̄i ca. supradicto quasi ex quadā aromatum areola.vbi consequēter dicit sic lex ergo aduersus pmissa dei Absit.Si enim data esset lex que posset viuificare vere ex lege eēt iustitia.sed cōclusit scriptura oīa sub peccato.vt promissio ex fide iesu christi daretur credentibus. ad Gal.iij.Hic sunt duo notanda Primum est ꝙ per legeꝫ nūq̄ fuit vita anime cuius ratio sepe dicta est.quia eius sacramenta nō afferebant gratiam ⁊ sic nō prestabāt anime vitam.Secunduꝫ est ꝙ circuncisio non fuit ex lege sed ex patribꝰ vt saluator dicit in Johāne Diu enim ante legem fuit circūcisio instituta.quia Geñ.xvij. Dicēdum est etiā. ꝙ ex circūcisiōe nūq̄ fuit perfecta vita.quia nūq̄ potuit introducere hoīes vbi est perfectio vite. Unde Jacob dicit circuncisus.Gene.xxviij.Descendā in infernum lugēs filiuꝫ meū.Et dauid circūcisus dicit psal.xxvij. Assimilabor descendētibus in lacum.Item per legem moysi nūq̄ fuit perfecta iustitia.Hec eniꝫ dicit apl̄us ad ro.iij.ex opibꝰ legis nō iustificatur oīs caro.⁊ illud ex primo sequitur.si enim per legem eēt vera vita.ac p hec ⁊ vera iustitia que ducit ad regum in quo est pefectio vite.ad Ro.iij. Justitia dei est per fidē iesu xp̄i super oēs qui credūt ī eū.Est ergo fides iesu xp̄i lege vtilior:⁊ propterea dicit apostolus.lex igitur aduersus pmissa dei.quasi dicat ex quo euacuata ē qn̄ impleri cepit pmissio nūq̄ aduersatur diuine pmissiōi Absit:nō eni est inimica ſꝫ cōsentanea diuinis pmissis.Ueruꝫ est tamen ꝙ fides cuiꝰ merito fuit pmissio est vtilior et efficacior lege. quod probatur.quia lex nunq̄ potuit viuificare nec iustificare.Si eniꝫ data esset lex que posset viuificare.i.vitam spiritualem afferre

vere supple & non opinatiue. ex le ge.i. ex operibus legis esset iusti tia qd tamē verum nō est. Sz cō clusit scriptura.i. lex scripta con clusit.i. clausa reliqt oia.i. oēs ho mines tam iudeos q̄ gētiles sub peccato. neminē eni a peccati car cere potuit expedire. vel cōclusit i. clausa demonstrauit esse: per le gem eni cognitio peccati ad ro.iij que quidē prouidētia factum est vt promissio vite.s. & iustitie & bn̄ dictiōis eterne ex fide iesu xp̄i nō ex lege supple moysi. promissio di co.i. res promissa daret credētib⁹ supple i xp̄z ptz. igitur ex p̄dictis clarissime q̄ fides iesu xp̄i est anti quior. stabilior. nobilior. & multo vtilior lege moysi. Et quia tam al tissime extollitur fides iesu xp̄i su pra legē moysi. Multū debēt cre dere xp̄iani filij ecclie de fidei su sceptione. multūqz debent anima ri ad fidei promissionē. & ad fidez p opera. probationē & pfectionem ac defensionem. cum ex eadem ex cellētior sit religio xp̄iana oi alia gēte totius vniuersi. quod propter catholicorum cōsolationez ex tri bus intēdo declarare. ¶ Primo ex pte patris & matris. O fidelis xp̄iane pater tu⁹ est iesus christus sicut ex proprietatibus veri patris declaratur. Sunt enim veri pr̄is cōditiōes q̄ttuor. Quarū prima ē q̄ pr̄ naturaliter appetit filios ge nerare. desiderat eni speciē multi plicare in filijs. Unde aristo.ij. de anima tractans de virtute gn̄ati ua dicit: naturalissimum est omni nature viuenti generare sibi simi le sequitur. vt esse diuinorz imor tale pticipemus. Sic xp̄s nos ap petit in fide sua sp̄ualiter genera re. vt eē dei immortale participe mus. Et ideo dedit eis ptātem fi lios dei fieri his qui credūt in no mine eius. Joh.j.i. in re nominis eius. Quo ordine filij dei fiant et quō hec generatio nobilissima di stinguatur a carnali subdit q̄ non ex sanguinib⁹.s. femine quasi ma terie. & viri q̄si formatiui. In quo humanā gn̄ationē sm̄ materiam & secundū modū gn̄andi miseraz ostēdit. Sed ex deo nati sunt. ecce generatio & natiuitas spiritualis Ut autē secure credamus hāc ex cellētiam scz hominē nasci ex deo subdit deuz nasci ex hoie. Ex hac enim susceptione infirmitatis sa natur nr̄a infirmitas vt possimus dij vel filij dei fieri. & hoc ē. Et ver bū caro factū est. qd superius erat inferius descēdit. Quid ergo mi rum si qd iferius erat in id qd su perius erat ascēdit quia si de⁹ fa ctus est homo: credi debz q̄ homo fiat de⁹ & si de⁹ hō venit i mūdum q̄ hō fact⁹ de⁹ ascēdat in celū hec omnia in glo. ¶ Scd̄a conditio veri patris est q̄ desiderat filios multiplicare ita & christus deside rat nos i fide multiplicare q̄ vult oēs hoies saluos fieri & i agnitio nem veritatis.s. sue fidei venire vt ptz infra.z.i. ad Thimo.ij. Sz hāc multiplicationem filiorum nō ap petit iesus propter defectibilita tē sue nature. sicut est i puro hoie

qui quia nō potest ꝑmanere in se ipso cū sit corruptibilis desiderat ꝙ conseruetur in suo filio ⁊ sic perpetuetur generatio. Sed vult iesus xp̄s pater in hanc multiplicationē filioꝝ propter bonitatē suā quā vult quantū in se est cōicare omnib⁹. ¶ Tertia ꝯditio veri patris est ꝙ ad filioꝝ generationē transfundit de sua substātia suā naturā specificā: tn̄ non minuit. Sic dei filius iesus xp̄s vt ⁊ nos filios dei faceret sine sui diuine nature minoratione seipsum nobis dedit. ¶ Quarta cōditio veri patris est ꝙ filios tenerrime diligit vñ sepe sibiipsi necessaria subtrahit: vt filios suos pascat. Sic xp̄s vt dicit apl̄us. ij. ad Cor. viij. cū esset diues factus est egenus propter nos. ⁊ maxime pater illum filium diligit quē sibi magis similē cōspicit. ⁊ in ipsum intuitū figere cōsueuit: q2 ibi amor' vbi oculus. ¶ Sic xp̄s magis eū diligit qui ei per similitudinē gr̄e magis appropinquat. Hic diligēter attēde ꝙ cōuis generaliter oēs xp̄iani filij dei nominētur ex eo ꝙ credunt iesum xp̄m esse verū filiū dei sicut dictū est illi tamē proprie imo illi soli possunt dici filij dei quibus dicere pōt xp̄s. hic est filius me⁹ dilectus in quo mihi bn̄ cōplacuit. Mat. iij. Isti sunt illi qui nō solū ore se cōfitentur xp̄ianos. Sȝ corde credūt ⁊ opib⁹ ostēdūt. De malis autē xp̄ianis quales īter ceteros. sunt illi qui obseruāt legalia cū euāgelio ꝯquerit xp̄s dicēs filios enutriui ⁊ exaltaui: ipsi autē spreuerūt me. Esa. j. Qui em̄ deberēt eē filij xp̄i sunt hostes xp̄i. Et sic p3 dignitas religionis xp̄iane ex parte patris qui est iesus christus deus ⁊ homo habēs cōditiones veri patris. ¶ Ostēdit etiam dignitas religiōis xp̄iane ex p̄te matris. Sȝ dices q̄ est ista mater nr̄a. Rn̄det apl̄us ꝙ illa q̄ sursū est hierusalē est mater nostra ad gal. iiij. qd̄ vt intelligere valeam⁹ recitat. Seneca libro. iiij. declamationū. declamatiōe. vj. de quodā q̄ mortua vxore que in ꝑtu perierat statim duxit aliā. ⁊ puerū prime misit ad alēdū ad villā quādā extra ciuitatē. ⁊ ex alia vxore statim aliū hūit quē misit etiam ad villā eodē modo alendū cū ꝑmo. Post multū vero tp̄is redierūt pueri ꝑ oīa similes. Licet em̄ secūdus eēt minoris etatis q̄ꝫ primus q2 forte vnius anni. nihilominus tn̄ tant⁹ erat secūdus quāt⁹ erat prim⁹: sicut multotiēs accidit ⁊ forte vterqꝫ p̄rizabat ī corpore ⁊ facie. querente aūt matre quis eorū esset filius suus noluit ei dicere pr̄. ⁊ iō ipa flente ⁊ filij videntes matrem sue nouercā flentē flebāt. ⁊ forte vterqꝫ ipsorū timebat ne eēt priuignus: quos pater alloquit dicēs Quid fletis o pueri nō opꝫ timere nouercā. lites sunt inter me ⁊ vxorem nō īter vos dimittatis eā facere mecū: q2 nō indicaui q̄s esset filius suus dubitās ꝙ si sciret nō hēret curā nisi de filio suo ⁊ nō de filio alterius matris. Itaqꝫ sic re-

manente in dubio curam gerebat vtriusqȝ equalem. ¶ Spūaliter ꝑ istum patrē intelligimus xp̄z qui hȝ duos filios. vnū de matre mortua in ꝑtu. hec est mala ꝯscia que concepit dolorēȝ ꝛ pepit iniquitatem. psal. vij. que in partu moritur Ge. xxxv. cū parturiret Rachel ob difficultatem ꝑtus periclitaret pepit filium nomine benoym. q̄ in nostra lingua sonat pricipiū doloris mei. ps. xlvij. ibi dolores vt ꝑturiētis. Alia vxor ē ꝯscia bona q̄ hȝ filium scȝ iustū ꝛ bonū virū qui a deo in villa istius mundi equaliter nutrit cū malo. Matt. v. Pluit super iustos ꝛ iniustos. ꝛ solem suum oriri facit sup bonos ꝛ malos ꝛ ambo sunt in ecclesia que est nouerca maloꝝ ꝛ mater bonoꝝ tamē ignorat quis sit suus filius vel priuignus. qs sit iustus vl' iniustus explicite in gratia dei. q2 vt habetur Eccl's. ix. Nemo scit vtruȝ amore vel odio dignus sit. plorat ante regē Salomonē mater. iij. Reg. iij. vt filiū non mortuū in peccatis sȝ viuū i gr̄a cognoscat. qd̄ pater noster iesus xp̄s occultat ne pctōr sine nutrice maneat et matre. Mirantur filij quos pr̄ cōsolatur. quia ꝑ maiori vtilitate vtriusqȝ ptis facit quia boni per admixtionē maloꝝ sunt in maiori merito. ꝛ mali citi⁹ possunt cōuerti. quia ſm aug. malus ideo viuit vt vel corrigat: vel vt per eū bonus exerceatur. sic ergo ista mater nostra eccl'ia catholica equaliter in p̄senti nos nutrit et miro amore filios suos amat dicens. Esa. xlix. Nunquid obliuisci pōt mater infantē suū vt nō misereatur filio vteri sui. ꝛ si illa oblita fuerit: ego autē nō obliuiscar tui. Ecce ergo excellētiā nr̄am ex ꝑte matris. quia non sumus ancille filij sȝ libere. ad gal. iiij. Hec mater qn̄ erūt cōplete iniquitates amorreoꝝ. vt Gen̄. xv. ꝛ augmentata vsqȝ ad messem frumēta. vt Jo. iiij. i. virtutes bonoruȝ tunc manifeste cognoscet quis est fili⁹ suus legitimus. i. populus xp̄ianus q2 tūc sn̄abit ver⁹ Salomō. i. iesus xp̄s ostēdēdo matrem nostram ꝛ filiū Dicens angelis suis illud. iij. Regū. iij. date huic infanteȝ viuū: hec est em̄ mater ei⁹: hec est q̄ sursum est hierusalē q̄ est mater nostra. et sic patet excellētia religiōis xp̄iane ex parte patris ꝛ matris. ¶ Secūdo ostēditur dignitas religiōis xp̄iane ex parte hereditatis. quia sibi debet suprema hereditas. cui nulla similis excogitari pōt. i. Corin. ij. ꝛ Esa. lxiiij. ex quo arguitur nobilitas heredis: hanc aūt hereditateȝ nobis insinuat. b. paulus ad Ro. viij. Si filij ꝛ heredes. heredes quidem dei. i. visionis diuine in qua consistit beatitudo que est status omnium bonoruȝ aggregatione perfectus ſm boetium li. iij. prosa. ij. Coheredes auteȝ xp̄i. ad Ro. vbi supra. i. simul heredes cū xp̄o cui⁹ hereditas est esse gloriosum in corpore et anima. ita et omnes filij sui erūt gloriosi cum eo in corpore ꝛ anima. nec voluit pr̄ noster xp̄s ꝓ sua electa h̄itatio voca

retur synagoga sed eccl'ia. dicens Petro super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Matth. xvi. quod duplici ratione factum est. Prima vt fieret distinctio inter iudeos et christianos. Non enim videbatur rationabile vt locus siue habitatio christi vbi suos filios debet hereditare nomine iudaico nominaretur. Secunda ratio est proprietas vocabulorum quia sicut synagoga grece aggregatio dicitur latine. Sic ecclesia grece latine conuocatio dicitur: et quia christiani conuocati sunt: ideo a conuocatione ecclesia dicta est. Congregatio enim est pecorum et bestiarum conuocatio vero hominum et secundum hoc iudei et quecunque alia hominum congregatio quales sunt sarraceni bestijs comparantur: christiani vero hominibus Quanta ergo est differentia bestiarum ad homines tanta est iudeorum et aliorum infidelium ad christianos quia illi congregantur illi conuocantur. vt notat beatus Isido. xi. ethimol. In illa ergo celesti habitatione. scilicet ecclesia triumphanti hereditas illa beatifica proprio dabitur christiano. ¶ Et nota quod gloria celestis que est illa hereditas ex proprietate naturali nulli debetur nisi soli deo: hominibus autem ex conditione naturali debetur solum terra. Gen. ij. Formauit deus hominem de limo terre. quod confirmans dauid in ps. cxiij. dicit celum celi domino. i. gloria celi domino terram autem dedit filijs hominum. Si ergo gloria ex conditione naturali nulli debetur nisi soli deo. quomodo ergo populo christiano datur pro hereditate. Respondeo quod ex sola dei promissione. quia si deus eam promisit alicui cum non possit mentiri nec falli si promisit certissime dabit. Modo videamus cui promisit populo illam non iudeis cum non possint ostendere in tota lege moysi quod deus eis promisit gloriam paradisi. Nec agarenis quibus promisit machometus gloriam porcorum et asinorum. vt videbitur. li. iiij. sed solis christianis deus promisit gloriam suam. quod pulcherrime declarat sanctus Vincentius in quodam sermone per similitudinem regis habentis vnicam filiam dilectissimam qui conduxit tres seruos. vni promisit optimam promissionem alteri. xij. aureos pluresque pecunias. tertio vero promisit filiam cum regno si bene sibi seruiret. Modo queritur cui istorum debetur filia regis. et quis poterit legitime eam petere. et certum est quod nec primus nec secundus: sed tertius ex promissione licet non sit dignus eam habere. tamen quia sibi rex promisit potest eam petere. Ita in proposito. iste rex nobilis est ille de quo Apoc. xix. Rex regum et dominus dominantium. et vocabitur nomen eius verbum dei. filia pulcra quam habet est gloria celestis ita est pulcra secundum Aug. quod si ibi non liceret stare nisi vnius diei mora innumerabiles anni huius vite pleni delitijs contemnerentur. Iste rex conduxit tres seruos. scilicet populos. Primo populum iudaicum in exitu egypti et in monte synai. Moyses fuit cursor et notarius huius conductoris et isti populo promisit promissionem

ecce quid dicit instrumentū si in preceptis meis ambulaueritis: z mādata mea custodieritꝭ dabo vobis ꝛc. Leuit. xxvj. z Deutro. xviij. vbi nihil explicatur nisi ꝓmissio bonorū tēporalium. vide ibi. Qñ ergo iude⁹ moritur licet seruauerit legem moysi totaliter. z vixerit in illa sanctissime si dici potest nō pōt a deo petere gloriā paradisi: q: respōderet sibi de⁹. O miser tu petis filiā meā: z nūquid nō solui iam tibi qđ promisi. z sic cōsequēter proijcitur iudeus in infernuꝫ. Scđo ꝯduxit populū agarenoꝝ. Et lꝫ vn⁹ agaren⁹ vixerit hic beatissime: z fuit misericors: castus z cetera nō poterit in morte sua petere filiā summi regis. Videam⁹ pactū qđ fecit de⁹ cū eis. Ipsi eñ descendūt ab abraā per Ismaelē filiū ei⁹. z ideo dicunt Ismaelite z ꝑ agar ancillā. ideo dicunt agareni. Iudei ꝟo descēdūt ab abraā per sarā. ideo debēt dici saraceni Ismaheli patri ismahelitarū promisit deus dicēs abrae. Super ismahel quoqꝫ audiui te. Ecce bñdicam ei z augebo eum valde. xij. duces generabit ecce. xij. floreni z faciam illum crescere in gentem magnam. Geñ. xvij. Ista ꝓmissio est iaꝫ impleta: vt patꝫ Geñ. xxvj. vbi nominant illi. xij. duces. Quādo ergo ille agarenus morit si voluerit petere gloriam paradisi respondebitur ei vt iudeo z sic ꝓijcitur in infernum. Modo videamus quid promisit populo christiano nō bona tēporalia: imo dicit ꝙ despiciamus illa: z vult ꝙ habeamus hic labores: infirmitates: z miserias. Sed si bene seruimus sibi promittit nobis dare filiam suam cum regno suo: quattuor euāgeliste quasi quattuor notarij fecerunt de ista promissione instrumentum. Testes sūt duodecim apostoli: z septuaginta duo discipuli: ecce clausula instrumenti. Quicunqꝫ fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse intrabit in regnum celorum. Matthe. vij: Et ideo quando christianus vixit ſm voluntatem dei in patiētia z bona vita moritur. Dicit sibi christus. Quid vis? Respondet. Domine ego seruiui vobis: velleꝫ hereditatē quā mihi promisistis. Respice instrumentum: licet non sim dignus peto gloriā paradisi. tunc christus dat promissum. sciꝫ gloriam suam. Ecce ergo qualiter nullus potest habere hereditateꝫ glorie paradisi nisi solus popul⁹ christianus: quia istum populum elegit deus: vt daret filiam suam cuꝫ regno. Unde dicit Esa. lj. Audite me qui sequimini quod iustū est z queritis dñm. Attendite ad petrā vnde excisi estis: scꝫ ad xp̄ꝫ a quo christiani. z cauernā laci de qua precisi estis. Hec est cauerna vulneris laterꝭ. Attēdite ad abraam patrem vestrum per fidem: et ad sarrā q̄ peperit vos: q: ad vnū vocaui eum: scꝫ ad pactū promissionis filie z benedixi z multiplicaui eū. ¶ Quarto ostēdit dignitas xp̄iane religiōis. s. eē filiū dei

& heredez ex angelico testimonio quia intelligēs angelus predictā excellentiā nō sustinuit a iohāne adorari. Apocal.xix.ait ei Iohā. Cecidi ad pedes angeli: vt adorarem eum et dixit mihi :vide ne feceris:conseruus enim tuus sūz & fratrum tuorū habentium testimonium iesu deuz adora.Cecidit iohānes ad pedes angeli:vt adoraret eum:non tamen sicut creatura creatorem : sed sicut seruus vehementer ac cum seruili subiectione honorat dominū suuz creatum.Nempe angelus in veteri testamento sustinebat sic se ab homine adorari:qd tamen nō sustineret hic:immo manifeste phibere videtur: ppterea sequitur. Et dixit mihi. Uide ne feceris:scilicz taliter reuerentiam mihi. Cuius causam subdit dicens. Cōseruus tuus sum.i.tecum:et sicut tu sum seruus eiusdem dei & domini iesu christi.Et ne credatur ꝙ respectu solius Iohannis ppter singularem preexcellentiam eius hoc diceret & non de omnibus xp̄ianis qui christi sunt serui:ideo subdit. Et fratrū tuoꝝ habentiū testimoniū iesu xp̄i.i.qui pfecto corde cōfitentur ac testificant iesum christum esse verum deum & dominuz vniuersorum atqꝫ hominum redēptorem & saluatorem.Et ideo merito fideles xp̄iani confitentur iesum christum verum filium dei cuius sunt filij per gratie adoptionem:qui tam caram matrem dedit eis:et tam excellentez hereditatem promisit:& conseruos eorū angelos fecit.Et sic patet ex predictis quinqꝫ articulis excellentia fidei catholice ac etiaz religionis christiane.

¶ Qd lex moysi cessauit esse lex.

Sextus et vltimus articulus est:ꝙ lex moysi iā non est lex.sed ꝙ cessauit esse lex. Hoc etiaz cedit ad ostendēdū maiorem excellentiam legis noue siue fidei christiane:vt ipsa sola iaz dicatur lex dei.In p̄senti articulo erūt quattuor puncta principalia. Primus erit ostendere quomodo iudei iā non habent legem.Secūdus erit ostēdere quomodo propter circūcisionē qua vtuntur iudei semper sunt i maiori ira dei & abhominatiōe.Tertius erit ostendere quomodo omnia in figura contingebant illis.Quartus erit ostēdere quecūqꝫ erāt scripta de messia vēturo:impleta fuerunt in xp̄o iesu saluatore nostro. ¶ Circa primuz punctū notandum ꝙ ratio fundamētalis quare iudei nō habēt aliquā legez & quare cessauit ea que primo dicebat sua:& que erat lex dei quā non solū licitum erat non soluere:sz ad obſuādā eā obligabant:& iā nō sunt obligati ad ſuādū imo obligant ad nō seruāduz. qꝛ cessauit esse lex dei pdita virtute q̄ primo in ea erat q̄ ideo pdita fuit:qꝛ facta fuit mutatio i substātia natura ꝟitatis quā significa

bat scriptura: qđ declarat septē passib⁹. ¶ Quorū prim⁹ est ꝙ lex iudeoꝝ ꝑter ea ad q̄ prio obligabantur ipsi ꝛ oēs alij homies per legē nature scriptā nō in tabulis lapideis nec cartis papiri vel pargameni. ij. Chorint.iij. sed vt hō non excuset ab eius obseruatione scripta in cordibus: vsq3 ad illud tempus erant certa mandata per que regi debebant vsq3 ad aduentum messie: quia ad hec mandata nō erāt obligati alij hoies: quorū durāte lege moysi mlti fuerūt salui seruādo legē nature: s3 fuerūt obligati iudei: de quorum semine erat nascitur⁹ messias quē audire debebant sicut moysen. Deut. xviij. et in quo debebat esse benedictio oim gentiu3 Geñ.xij. Que etiam debebat dare testamentu3 nouū non simile testamēto ꝑoru. Hiere.xxxi. Itē qui debebat esse dux ꝛ preceptor gentium ordinatus per deum qui esset lux earum Esa.xlij. ¶ Secundus passus dependens a primo est ꝙ lex moysi principaliter attendebat aduētū messie: ratione cuius elegit deus iudeos pro seipso populum peculiarem ꝛ dedit ei legem mandata et sacramenta vsq3 ad tēpus correctionis posita et ordinata. Ad Hebre.ix. Item fecit pro eis multa miracula que et alia multa nō fecit nationibus gentium: s3 permisit ꝙ regerentur gētes per suū liberu3 arbitrium ꝫm ꝙ eis videretur. ¶ Terti⁹ passus est ꝙ quādo talem diuisionē fecit deus sc3 iudeorum ꝛ gentilium habentem principium in persona abrae duo fecit. primo obligauit se. secundo dedit signū pricipale. fuit obligatio quā de⁹ fecit abrae ꝛ alijs patribus ꝙ de semine eorū nasceret messias qui eos debebat docere ꝛ dirigere eorū opera ꝛ eos redimere ꝛ i sua gratia exaltare sup oēs gentes qui non crederent in eu3. Secūdo vt esset notificata differentia huius ppli peculiaris ab oibus alijs que ꝑpria differentia esset principaliter ꝛ staret in fide. ꝙ de semine abrae deberet nasci saluator mundi qđ alij populi ex quo eis non erat dictu3 nō credebant: q2 ad Romanos. x. Fides ē ex auditu credēdo id quod aliqs audit propter auctoritatem dicētis: intelligendo ꝙ talis est verax ꝛ potēs facere quod dicit. Hec fides cū sit virtus non corporis: s3 anime per se ipsam non apparēs extra de⁹ dedit abrae circūcisionē in signū ꝙ illi in quibus esset crederēt aduētum messie sic ꝙ ꝫm ꝙ res prius est q̄3 signu3 eius. prius intelligebatur esse fidem in populo iudeorum: et consequentur circuncisio sicut signū fidei ꝫm ꝙ legitur de abraam. Genes.xv. ꝙ primo credidit ministerium ꝛ postea fuit ei data circuncisio signū iusticie magne fidei: quādo contra totam naturam credidit verbis dei. Genes.xviij. ꝙ sara haberet filiu3 de cui⁹ semine nasceretur ille qui esset benedictio gentium propter quod abraa3 dictus fuit pater. nō

solum iudeorum:sed multarũ gẽtium. ¶ Quartus passus est ꝙ ad significandũ mysteria gratie pertinẽtia messie quomodo habebat eos redimere sustinendo mortẽ: ⁊ dando eis gratiam suã fuerunt ordinata sacrificia: ⁊ multe cerimonie siue ꝑ moysen.siue per dauid:⁊ salomonem stabilite:sed et de aduẽtu messie ⁊ de tpe in quo haberet esse:⁊ de operibꝰ que haberet facere.⁊ de alijs rebus que in tempore debebãt accidere nõ solum moyses sed etiã omnes ꝓphete locuti sũt ex pte dĩ. ¶ Quintus passus ex precedentibus pendens est ꝙ circuncisio ⁊ lex moysi erat sicut vnũ instrumẽtũ obligationis inter deũ ⁊ iudeos expresse cõtinens qđ deus habebat implere:⁊ illud quod iudei iterea habebant facere:videlicet illud quod ante legẽ faciebãt. Abraaz:isaac ⁊ iacob:⁊ alij patres sui circuncidere se ⁊ filios suos in signum ꝙ de genere iudeorũ messias haberet esse. Item ⁊ facere sacrificia ⁊ cerimonias significans mysteria messie pertinentia:⁊ ꝙ omnes essent in spe sui aduentus dispositi ad recipiendum suam doctrinaz ⁊ sua mandata:et sic fecerunt se dignos ad recipiendum gratiam quam eis habebat dare.

¶ Sextus passus ẽ ꝙ ẜm ea que dicta sunt lex moysi ante aduẽtũ messie erat vna obligatio plena ⁊ vacua:plena figura ⁊ vacua res eius plena promissione: ⁊ vacua promissio: quia deus promiserat ⁊ nondum impleuerat: sed habebat implere ꝑ eum promissum in aduentu messie ⁊ in signũ ꝙ illud habebat implere sicut dictũ est dedit eis circũcisionem ⁊ alias cerimonias ⁊ sacrificia in lege specificata q̃ oĩa ex quo erãt mandata seruari sicut signa ⁊ figuras illiꝰ qđ habebat esse in aduẽtu messie erãt ordinata vt fierẽt tẽpore certo:ergo anteq̃ impleret predictũ tẽpus erat in lege virtus obligatio facta durans vsq̃ promissum esset impletũ. Unde q: lex erat vacua ⁊ plena requirebat ĩpleri illo quo erat vacua:⁊ euacuari illo q̃ erat plena ẜm qđ ẽ qđcũq̃ instrumentũ obligatiõis ꝑ qđ aliq̃s ꝓmittit alteri dare ei vel facere aliqđ magnũ q̃d:talis obligatio anteq̃ ĩpleat promissum est plena ⁊ vacua:vacua:q: non est adhuc datũ vel factũ qđ promissum est plena spe ⁊ virtute:q: talis obligatio dat ius illi cui facta est:vt possit petere ⁊ cõpellere promittentẽ vt ad minus conqueri de eo si in tpe qđ assignauit nõ impleuit ꝓmissum:ita ꝙ q̃stuz est vacua promissio tantũ est plena spe ⁊ veritate ⁊ iure ad petendũ ⁊ requirendum obligatũ vt impleat promissum.

¶ Septimus passus est ꝙ predictis intellectis quicũq̃ potest per seipsum cognoscere ꝙ si talis obligatio est vera ꝙ substãtia ⁊ natura veritatis dato ꝙ notificet per scripturã nõ est in eo qđ est intus sed qđ principalius ẽ in eo qđ est extra.s.in actu q̃ trãsit quo vnus

se obligauit alteri ꝛ in actu futuro qui est adimpleri promissum: quantum ad primũ actũ non põt haberi mutatio: quia nec deus cum tota sua potestate põt facere qd̃ preteritum sit nõ preteritum: licet potuit facere quod nõ trãsiret. Sed ex quo nõ trãsiuit ꝛ iã in se est nihil ꝛ qd̃ nõ trãsierit etiã est nihil dicere ꝙ deus põt facere ꝙ preteritum nõ sit preteritũ est tantũ sicut dicere qd̃ deus ex nihilo facit nihil qd̃ nullum est possibile: nec potest intelligi quomodo ex nihilo fiat nihil. Et ideo ex quo actus primus obligationis iam trãsiuit ꝛ ille non potest mutari quantum ad talem actũ obligatio semper esset vera. Sed qz talis actus fit principaliter ppter id qd̃ futuruz est. qd̃ est adimpleri pmissum si obligatio est vera: vel non attenditur ad scd̃m quod est finis ipsius videlicet si est impletũ vel nõ quod fuit promissum: qz inquantum nõ fuerit impletũ: quia substantia ꝛ natura obligationis non est mutata licet transiuerit tẽpus semper manet obligatio in sua veritate ꝛ firmitate: immo plus firmatur quanto amplius trãsit de tempore in quo debebat impleri pmissum ex quo illi cui facta fuerat obligatio accrescit plus de iure ꝛ virtute ad illud petendum. Non sic certissime est quãdo realiter fuit solutuz promissum: quia statim ipõ facto scriptura obligationis cessat esse vera: quia iam mutata est substãtia ꝛ natura veritatis impleto quod in ea primo erat vacuũ ꝛ euacuato: illo quo primo erat plena. Primo enĩ erat plena iure et virtute ad petendũ promissum ꝛ ad faciẽdum res ordinatas quousqꝫ esset solutuz debitũ: sed quãdo est solutũ promissum: scz qd̃ postquam est solutũ nõ põt iuste petere sicut prio sic nõ potest facere res ordinatas seruari quousqꝫ sit solutum debitum. Et ideo perdita virtute manet vacua iure quo primo erat plena: quia impletum fuit quod i ea erat vacuum non potẽtibus stare istis duobus simul. scilicet ꝙ vera obligatio respectu vnius ꝛ eiusdẽ rei sit plena ꝛ vacua. Sed quantum impletur ex vna parte tantuz euacuatur ex altera. Unde si soluitur pars debiti iã deficit sibi pars iuris quod sibi primo pertinebat. non potens iuste petere siue paucum siue multum quod iam solutum est. Ueruntamẽ in scriptura obligationis nihil mutatur: quia ipsa stante clausa in archa: nec rasa scrptura: nec cãcellata: nec scripta in spatulis solutiõe facta per solum actum solutionis mutata substantia perdit veritatem ꝛ virtutem suã que primo erat in ea ex qua primo erat plena: ꝛ sufficit ꝙ ille vel alter notarius vel sine notario fideles persone dẽt testimonium esse factam solutionem. Et si non esset qui de solutione facta daret testimoniũ: sufficit testimoniũ qui est deus cui nihil occultat

propter qd soluto iã debito est falsa illa que primo erat vera obligatio: quia fuit facta mutatio in substantia et natura in qua erat principaliter veritas eiusdem. ex istis ergo explicatis passib⁹ siue rationibus taȝ clare sicut sol lucet manifestatur iudeos nõ habere legẽ aliquam .ex quo est impletũ ꝙ eis per deum fuit promissum.s. aduẽtus messie.ppter qd fuit in ea impletum qd erat vacuum.⁊ euacuatũ illud quo primo erat plena. Et istis terminis vsus est iesus xpus loquens de ista materia quãdo dixit.nolite cogitare ꝙ ego veni soluere legem.vult dicere frãgere eã vel facere cõtra eam.non veni soluere eam: sed adimplere. Matth. v. Eisdem ꝟbis vsus est. Luc.iiij. quãdo i synagoga nazareth aperto per eum libro Esaie. scriptura ꝗ occurrit in aperiẽdo erat. Spiritus domini super me ad euangelizãdum pauperibus misit me ⁊c. Esa.lxj. Et cũ cecidisset ⁊ ocli omnium existentiũ in synagoga eẽnt intẽti ad illud quod diceret dixit Hodie est impleta ista scriptura i auribus vestris. quia ipsemet erat ille de quo loquebat Esaias ⁊ sic anteꝗȝ ipse veniret illa scriptura erat vacua.sed quãdo missus per spiritũ dei predicabat statim fuit plena et completa. similiter dixit Petro quando volẽdo eum defendere ꝙ non caperẽt eum iudei abscidit auriculam vnius illoꝝ. An putas quia nõ possum rogare patrem meũ ⁊ exhibebit mihi plusꝗȝ duodecim legiones angeloꝝ. quomodo ergo implebũtur scripture Matth.xxvj. Item tempore quo habuit mori: quia nõdum erat impletum dictũ dauid.psal.lxviij. Et in siti mea potauerũt me aceto: vt adimpleretur cum dixisset. Sitio dederũt ei bibere acetum felle mixtum: consequenter dixit. Cõsummatum est. Joh.xix. Et post resurrectionem suam ostẽsis manibus et pedibus que fuerãt plagata: ⁊ latere apto dixit eis. hec sunt verba que locutus sum vobis cum adhuc essem vobiscum: quoniã necesse est impleri omnia que erãt scripta in lege moysi ⁊ pphetis ⁊ psalmis de me. Luc.vlti. Dixerat eis hec anteꝗȝ vltima vice ascenderet in hierusalem ꝙ implerentur scripture: cum a ꝓditore traderet̃ principibus sacerdotum et cõdemnatus per eos ad mortem ipsi darẽt eum gentibus: vt flagellarent eũ ⁊ crucifigerent ⁊ occiderent: ⁊ qd ipse resurgeret tertia die. Matth. xx. Marci.x. ⁊ Luc.xviij. Ergo ex quo omnes iste auctoritates sunt ꝙ omnia scripta in lege moysi in pphetis ⁊ in psalmis complerentur ⁊ implerent̃ in morte ⁊ in resurrectione iesu xpi cum id qd est impletum ⁊ plenum non impleatur manifeste intelligitur ꝙ scripture veteris testamẽti erãt vacue quousqȝ ꝑ seipsuȝ eas impleuit iesus christus. ⁊ propter hoc ipse iuste loquebat̃ quando discipulis suis dixit. Matth.v. ꝙ non cogitarent ipsum venisse ad soluẽdum legẽ:

quia non venerat ad faciẽdum cõtra eam sed implẽdum eaꝫ. Plus est q̃ꝫ cecus qui non intelligit ꝙ ille qui soluit illud ad qđ erat obligatus ex quo implet obligationẽ in qno erat vacua ꝙ soluendo debitum frangit obligationem: nec facit contra eaꝫ quando ipse finit complet ꝛ perficit finem ad quem obligatio fuerat facta. Sꝫ hoc bene sequitur ꝙ ex quo implet illud soluendo promissuꝫ ꝙ facit eã vacuam iuris ꝛ virtutis quo illi cui erat facta obligatio. pmo ptinebat etiam si circa ipsum pmaneat scriptura obligationis sine mutatione aliqua q̃tum ad litteraꝫ ex quo soluto debito est mutata substantia ꝛ natura veritatis que faciebat obligationeꝫ pmo esse veram. Qui attẽte cõsiderare voluerit supradictas rationes clare poterit intelligere ꝙ iniuste vel si dixero insipienter nõ mentiar. Agareni imponunt fidelibus iesu xpi nõ esse christianos: quia nõ se circuncidunt ꝛ quia nõ seruant sabbatum. ꝛ quia non faciunt pascha agni sicut fecit iesus xpus: vel qi comedunt carnes porci quod ipe nõ fecit si probassent ꝙ postq̃ꝫ ipe soluit p eũ promissum ad abraam ꝛ alios patres ipe fecit: predicta haberent aliquem colorem. sed ꝙ postea non deberet facere etiam si grossissim⁹ esset ingenio quilibet homo illud potest itelligere ꝙ ex quo p̃dicta ꝛ alia multa habebãt cursum suuꝫ anteq̃ꝫ pmissio esset impleta omnibus cõtingentibus iudeis in figuram vt infra videbitur. ꝛ sic debebant dimittere ea cũ veritas veniret. sicut figura imaginis quãdo est iam depicta ꝛ finita cessat. Sic est de figura domus que cessat quando ipsa est facta. Unde quia circuncisio ꝛ alia plura in magnũ mysteriuꝫ per ipsummet deum erant data sicut pro pignore quousq; esset solutum debitum. ipsemet qui habebat soluere eas seruauit. Sed si post mortem suam quando dixit. Cõsummatũ est. Johan. xx. vult tantum dicere iam sunt repleta omnia mysteria ipe seruauerat quod ipse seruauit antea scilicꝫ q̃ꝫ celebrasset pascha agni ordinatum ipsis iudeis in figuraꝫ sue mortis que habebat fieri. ꝛ sic de aliis figuris eoipso ꝙ dederat intelligi deum non compleuisse quod pmiserat suis patrib⁹ sanctis patriarchis. regibus ꝛ prophetis ꝙ habebat eos redimere ꝛ liberare de potestate dyaboli. ꝛ cũ esset p̃teritum tempus in quo debebat impleri. quid aliud erat seruare legem moysi sicut prius nisi dare testimonium deuꝫ nõ esse verum. Ex quo in tempore per eum assignato non impleuerat per euꝫ promissum. Et ꝙ plus est cuꝫ maior ꝛ principalis pmissio dei esset ꝙ deus habebat filium suuꝫ dare in mortem pro salute illorum ꝛ totius mũdi cũ ipsemet fuisset mortuus dabat vel poterat dare testimoniuꝫ ꝙ nõ fuisset mortuus: sed ꝙ debebat mori iteruꝫ. ꝛ ꝙ vna vice vel plurib⁹ ad minus quolibet

anno semel sicut summus sacerdos quolibet ãno intrabat semel in sancta sanctoruȝ cum sanguine sacrificij. Hebreo .ix. figurãdo sacrificiũ quod erat multo maioris dignitatis ꝛ excellentie cum maiori efficacia ꝛ complemento. sanctificante existẽtes in peccato q̃ sanctificaret sanguis hyrcorum ꝛ tauroruȝ que erant principalia legis moysi sacrificia significantia mortem quc habebat esse filij dei in cruce propter salutẽ toti⁹ mundi. ꝙ nõ pluribus: sed vna vice solum semel habebat impleri filio dei existẽte. vno solo ꝛ non multi. Et cum ipe esset homo natus de genere iudeorum ꝛ ordinatuȝ est homines semel mori. Sic filius solum semel ꝛ nõ pluries debuit mori. Qui seruauerat sicut prius legem moysi declarat intelligere ꝙ nõ erat mortu⁹ sicut a deo patre suo accepat mãdatũ. erat iste honor quem iesus filius virginis ꝛ dei debebat patri suo per actus suos dare continue testimonium ꝙ deus pater suus nõ erat verax ex quo non impleuerat per ipsum promissum. Altior pro certo in eo erat reuerẽtia ad patrẽ: quia stãdo in cruce euȝ summi sacerdotes ꝛ alij homines stantes iudei promittebãt ꝙ crederent in eum si descẽderet de cruce contẽnendo gloriam ꝛ honorẽ ei promissum: quia a patre acceperat mandatum ponẽdi animã suam moriẽdo cũ eẽt ei leuius descẽdere de cruce viu⁹ q̃ post mortẽ resurgere de sepulchro factus obediẽs patri vsq; ad mortẽ voluit plus implere q̃ erat iudeis promissum per deum complẽdo obligatiõeȝ eis dataȝ. ꝛ sic dicẽte veritatẽ ꝑdicta obligatiõe implere legẽ moysi ĩ quo erat vacua ꝛ faciẽdo eam vacuã iure quo erat plena: scȝ iuris ꝛ petitionis q̃ competebat iudeis quousq; esset impletum ꝓmissum quod ius fuerat eis datum cuȝ multa solẽnitate qua maior altera esse nõ potest nec cogitari quando ꝓmissum ꝑ se factum cõfirmauit deus iurando per seipsum cum nõ posset intelligi aliquod maius ꝑ quod iurasset. vt Geñ. xxij. ꝛ Exo. xxxiij. sicut homines quando debite ꝛ iuste iurant per rem quam cogitant maiorem esse seipsis vel per rem quã magis amant. Et ideo nõ potuit dare maiorem firmitateȝ de⁹ sue promissioni q̃ iurando per se ipsum. Et vt itelligeretur ꝙ sine aliqua dubitatione volebat illud ĩplere sicut ꝓmo iurauerat abrae replicauit iuramẽtum faciẽdo eãdem promissionẽ ipsi dauid cũ iuramẽto firmatam. Et illud quod in hac materia est altissime contẽplationis cũ deus fecisset multas promissiões iudeis ꝛ suis primis patribus addita expsse conditione ꝙ ipe impleret promissa sua si seruarẽt sua mandata ꝛ perseuerassent in suo seruitio. ꝛ ꝙ si nõ facerẽt non solum nõ daret eis per ipsum ꝓmissa. sed ꝙ puniret eos magnis penis dando eos in potestate suorum inimicorum: ꝛ ponẽs

do eos extra terraz promissionis. Sed tamen hanc promissionē benedictionis omnium gentium in semine abrae ꝙ mitteret messiam ad saluādum eos fecit deus sine conditione ꝛ vlterius ꝙ cum singularissima deuotione ꝛ firmū intellectum debet cōsiderari ꝙ hec fuit maior promissio quā fecit de⁹ maior dico: ꝛ sic pro certo affirmo Fuit eniz magna promissio dei facta iudeis ꝙ liberaret eos a seruitute egypti ꝙ daret eis terram ꝓmissionis ꝙ daret eis bona in ea eis specificata. Verūtamē he fuit paruissime promissiones in comparatiōe illius que intelligebat spiritualis ꝛ principalis propter opera eorum virtuosa: et propter obedientiam et obseruantiaz suorum mandatorum que erāt satis difficilia ꝙ daret eis post hanc vitam paradisum gloriam celestem in eternum durātem. que promissio licet incōparabiliter sit maior q̄z omnes alie: q: omnis largitor est maioris excellentie ꝛ dignitatis q̄z suum propriuz donū ex quo est dominus eiusdē: ꝓpter quod quando aliquis dat aliq̄d de suo ex quo ipse est maior non intelligitur dare seipsum: sed quando dat seipsum intelligitur dare omnia sua. Et ideo ꝓmissio paradisi nō potest equari promissioni. de qua loquimur facte per deuz abrae: ꝛ aliis iudeorū patribus. hoc est ꝙ promisit dare seipsum nobis mādato filio suo qui est ipsemet de⁹ facere omnia pertinentia ad salutem nostram. ꝛ illius quo non potest dici maior amor ponendo animam suaz pro amicis suis. Et sic patiendo mortem: vt nos liberaret a potestate inimici: quam sup nos habuerat propter peccatum primi patris nostri. Istud tamen sine precio donum volens de⁹ totum ꝛ totaliter impleri expresse reuelauit dauid prophete q̄d sua promissio ꝛ testamentum erat sine aliqua conditione: ꝛ ꝙ tam firmum erat ꝛ fidele ꝙ prosperum seruaret sua misericordia. Et si filij israel dimitterent legem suam corrumpendo iustitias. ꝛ non seruando mandata sua visitaret peccata eorum in flagellis: sed tamē ꝙ nunq̄z amoueret misericordiaz suam nec faceret contra suum datum testamentum: nec faceret verba sua vana et sine effectu. sed ꝙ semper impleret quod fuit per eū promissum: propter has ergo et alias q̄z plures cōsideratas rationes nisi voluerit loqui contra totam rationem non potest aliquis dicere ꝙ iesus christus post mortem suam per quam deus pater suus impleuerat quod promiserat ꝙ ipse sicut prius debebat seruare in se legem moysi dando ꝑ suos actus testimoniū nō esse impletū q̄d erat implēdū. ꝛ ꝙ multo maioris attentionis est ꝑ suos ꝓprios actus confitendo deum patrem suum: quia nō impleuit i tēpore assignato promissuz ꝛ iuratū

q erat mendax & periurus. Quis non dico hec dicere: sed & solummodo audire potest tam grandem blasphemiam. ¶ Quia ergo christo iesu post mortem suam non fuit conueniens seruare legem moysi: qui in eius obseruatione faciebat magnam offensam & iniuriam deo patri suo dando testimonium de eo ex quo non impleuerat promissum non esse veracem. Sed periurius imaginetur vnusquisque in seipso si fidelibus iesu christi licitum est seruare legem moysi sicut prius. & sic circumcidere se & facere cerimonias in lege moysi ordinatas sicut pro pignore vel diuisa quam debebant ducere in se iudei quousque esset impletum illud quod per deum eis fuerat promissum quod aliud esset hoc nisi per suos actus continue dare testimonium q non erat adhuc crucifixus iesus christus: sed q ad implendum per deum promissum debebat venire in mundum et crucifigi. & tamen tempus in quo debuit compleri promissio dei iam esset preteritum. sicut dictum est. erat dare testimonium q ex quo defecerat deus in dictis suis non erat verax sed falsus & periurus. Et quis dubitat q quicunque affirmaret talem blasphemiam de deo: q talis non esset amicus dei: nec esset in sua gratia: sed in suo odio & inimicitia. & quod nimium aggrauat non quotidie semel: sed vel septies sicut iusto accidere potest quod in vna die cadat septies: prouerbiorum. xxiiij. Et totiens resurgat, si in tali odio & ira dei esset continue de nocte & de die per actus suos & vitam dando testimonium deum in sua promissione defecisse. Et sic patet consideratio prima huius sexti articuli. scilicet q iudei iam non habent legem: quia lex moysi cessauit postquam eam xps adimpleuit. ¶ De secundo puncto huius articuli qui est quasi correlarium precedentis notandum q sicut dictum est cum tempus promissionis iam sit preteritum & per iesum xpm impletum qui diceret adhuc legalia seruanda esse iste esset blasphemus & in continua ira dei & constat q in tali ira & odio dei sunt certissime & continue iudei cum ipsi sint circuncisi & circuncidant filios suos soluto debito: retinentes pignus quod datum fuit quousque esset debitum solutum: & ducendo eam continue in se pro diuisa in magna iniuria & offensa dei: sicut si non obseruasset iuramentum per eum factum. Sed diceret hic forte iudeus ego libenter dimitterem circuncisionem si possem & acciperem baptismum & sequerer xpm: sed non possum circuncisionem dimittere quia obligat ad perpetuum: quia istud pactum datum abrae & semini eius per deum fuit federe sempiterno. vt patet Genes. xvij. Ergo cum obliget ad perpetuum oportet vt illud obseruem. Respondeo iudeo q sempiternum non accipitur pro perpetuo vel eterno: sed pro longo tempore patet. Exo. xij. vbi habetur q ritus & festiuitas pasche debebat celebrari federe sempiter

no. tamē hiere. xxiij. scribitur. Ecce dies veniunt dicit dns. z nō dicent vltra viuit dominus qui eduxit filios israel de terra egypti. z per cōsequēs sequitur illo tēpore vel in illis diebus non curabit de phase. quia istud festuz nō erat aliud nisi memoria liberationis filiorum israel de terra egypti. Circuncisio licet per lōgum tempus deberet durare. tamen aduenīēte xpo debebat cessare: qr fuit data abrahē in signū xpi de eo nascituri vt habetur ad ro. iiij. c. Modo ita ē q aduenīēte signato cessat signuz. sicut bibito vino remouet circul⁹ qui erat signū vini. Simile est etiam de cōtractu obligationis sicut late dictum est in pcedēti consideratione. quia si sit cōtractus obligatiōis de. x. florenis vsq ad festum sancti Johannis vel vsq ad alium determinatū terminum solutis illis cōtract⁹ est nullus Simile etiaz est de promissione regis facta militi de castro aliquo dando z in signuz talis pmissiōis dat sibi anulus. quē portet vsq ad impletionem promissi dato castro miles nō portabit āplius anuluz: quia nihil aliud significabat nisi promissionez factā de castro. Item aduenīente rege cessant signa z solēnitates q ppter regis aduentum fiebāt. Itē aduenīēte festo cessat vigilia q erat dispositio z preparatio ad festuz. ita circūcisio erat vigilia et preparatio ad aduētum christi z ad baptismum quod est maximū festū Itez possessio limitata iter duos terminos nō extendit se citra primum. nec vltra secūdum: sz talis possessio fuit circuncisio limitata inter abraam z xpum Geñ. xvij. hoc erit pactuz inter me z te. quasi dicat incipiat in me z nō pgredietur vltra me. Clarissime ergo ex omnibus supradictis patet cessatio circūcisiōis ergo iudei vtētes eadem cum hoc sit magna iniuria vt satis dictum est ac si nō soluisset pmissum propter hoc sunt in cōtinua ira z odio dei. ¶ Tertius pūctus est ostēdere quō oīa ī figura ōtigebāt illis sicut dicit apl's. j. Cor. x. z addit scripta āt ad correctionē nr̄az: vbi duo sunt notanda in pdictis verbis. Prīo tempus vmbre prefiguratum: secūdo tēpus grē cōsūmatū primū fuit sub lege mosayca. secūdū est sub lege euāgelica. primū fuit figurarum. secundū gratiaruz. In primo solum fuit figuratio ac per hoc imperfectio quia nihil ad pfectū adduxit lex ad heb. vij. In secūdo est veritatis exhibitio ac per hoc pfectio. Unde vocat ab apostolo plenitudo tpis ad gal. iiij. ¶ Pro primo ergo dicit apl's omnia in figura cōtingebāt illis. In figura dicit psignante illa q tempore gratie sunt impleta. z bene dicitur in figura sicut enim videmus q filius cesaris vel herculis z si sit in se res aliqua principaliter tamen signum est cesarez vel herculem representans. sic z omnia que fuerūt facta in veteri

testamēto fuerunt in se res aliq̄ sicut paradisus: archa noe. diluuiū arc⁹ celestis nubes. tabernaculū templuꝫ ꝛ huiusmodi. principaliter tamē signa erant non quidē rei presentis sicut sunt sacramenta noue legis que significant gratiam iam p̄sentem: sed fuerunt signa gratie ꝛ veritatis exhibite in nouo testamēto. Jo. j. Lex p moysen data est: gratia ꝛ veritas per iesum xp̄m facta est. Unde possumus dicere de his que sunt tp̄e gratie exhibita illud quod scribit Sapiē. xiiij. Figura eoꝝ e lōginquo allata est. Iteꝫ sicut illud qd̄ per suam figuram cognoscitur imperfecte cognoscitur intuitiue. qꝛ non videtur in se sed quasi abstractiue quia cognoscitur in alio puta in sua imagine. sic ꝛ filij israel qui solum figuras et corticem littere attendebant ea que impleta sunt tēpore gratie ꝛ si aliquo modo cognoscebant impurissime tamen ꝛ valde imperfecte. in signū cuius cum moyses de mōte descēderet cornuta ꝛ splēdida facie nō potuerunt hebrei claritatem vultus eius aspicere ꝛ si aliquos radios cernebāt: vult⁹ tamē sui claritatē nullaten⁹ attingebāt Exo. xxxiiij. Et sic iudei soluꝫ videbāt figuram ꝛ attendebant litere corticem. medullā tamen spiritualis sensus nequaq̄ attigebāt ꝛ vsqꝫ in hodiernum diem velamē sup cor iudeorū positum est vt nō possint cognoscere veritatē. Sꝫ xp̄iani reuelata facie gloriam domini speculantur sicut dicit apostolus ij. ad Cori. iij. Unde doctor catholicus figuratur per moysen: ē enī assumpt⁹ de aquis baptismalib⁹ de quo dicitur numeri. xij. qꝛ nō p figuras ꝛ enigmata sed palā deū videt. quod quidem veruꝫ est nō tamen simpliciter: quia videmus per speculum ꝛ in enigmate. j. Cori. xiij. sed solum respectu iudeoꝝ.

¶ Pro secūdo addit scripta ad correctionem nostram. Primū enī temp⁹ fuit quodāmodo peccata cōmittēdi. Secūdū autem est tēpus peccata corrigendi. lex enī p hibebat concupiscentiā: ꝛ sic dando ipsi⁹ notitiam ipsaꝫ excitabat ꝛ quoniam sacramenta legis non conferebant gratiaꝫ. Ideo p quādam occasionem non datam q̄dē cum lex esset sancta ꝛ iusta. sꝫ acceptaꝫ a iudeis carnalib⁹ quasi eos impellebat ad peccāduꝫ. Unde ꝛ lex dicebatur lex peccati ꝛ mortis sicut ap̄lus ad Ro. vij. ꝛ viij. Tēpus autem gratie est tempus peccati corrigendi: tum quia pena iudeoruꝫ reddit xp̄ianos cautiores ꝛ quia sacramēta noue legis gratiam conferunt: ꝛ scriptura euangelica expressius peccata cōdemnat. Unde ꝛ si de omni scriptura canonica verū est quod dicit apostolus. ij. ad Timo. iij. Omnis scriptura diuinit⁹ inspirata vtilis est ad docendum ad corrigēdum. ad arguendum ad erudiendum in iustitia vt sit homo dei pfectus ad omne opus bonū instructus principaliter tamē verum est de scri-

ptura euangelica. Hec eniz docet fidei veritatem arguit mundi va: nitatem. corrigit peccati vilitatez erudit precepti equalitatẽ. ¶ Circa primum iterum sciẽdum est qꝺ in veteri testamento sub figurarũ inuolucris pfigurabantur quattuor que sunt christianis tempore gratie reuelata videlicet credẽdorum continẽtia. cauendorum immunditia: inimicoruz fraudulẽtia ꝛ malitia. sacramẽtorum virtutuz ꝛ bonorum virtus ꝛ efficacia.

¶ De prefiguratione credendorũ ꝛ primo de prefiguratione sancte trinitatis.

Quantũ ad pmũ notandũ ꝙ omnes articuli fidei in scriptura veteri sub figuris multiplicibus quasi sub quibusdã sigillis que nunc soluta sunt velabantur. articul⁹ eñ trinitatis ꝛ vnitatis de quo dixerat moyses ẜm veritatẽ hebraicã Ge. j. c. In principio creauit heloim qꝺ est plale hui⁹ nominis hel qꝺ est idẽ quod dñs: heloyz dixit ppter personarũ pluralitatẽ ꝛ creauit ppter essentie vnitatẽ de quo etiam refert eisdẽ eodẽ ca. qꝺ volens formare hominẽ dixit faciamus hoiez ad imaginẽ ꝛ silitudinem nostrã: faciamus dictuz est ppter personarum pluralitatem: ꝛ nostram ppter substãtie vnitatẽ de quo etiam ps. lxvj. dicitur Benedicat nos deus de⁹ noster ꝛ benedicat nos deus ꝛ cetera. ter dicit deus nõ propter tres deos sed ppter tres diuinas psonas. Cum autem dicit in singulari metuant eũ ꝛ cetera: hoc dicit ppter nature idẽtitatẽ. de quo etiã dicit Esaias ppheta ca. vj. Seraphin clamabant alter ad alterum. sanctus sctũs sanct⁹ dñs deus sabaoth. ter dicit sanct⁹ quia tres sunt diuine psone. dñs deus addit quia est in tribus deitas vna. De hoc articulo qui est primuz credibile habes expssam figurã in sancto abrahaz de quo sic dicitur geñ. xviij. ꝙ tres vidit ꝛ vnum adorauit dicẽs dñe: ꝛc. tres sibi apparuerũt quia tres sunt diuie persone quas sicut vnũ adorault dicẽs. domine quia in eis est vna deitas que est precisa rõ adorãdi tres diuinas psonas.

¶ De prefiguratione dominice icarnationis.

Articulus dominice incarnatiõis i veteri testamẽto sub figurarũ inuolucris fuit. de q̃ dicit Esa. ecce virgo ꝯcipiet ꝛ pariet filium ꝛc. Esa. vij. Et hieremias nouũ faciet dñs sup terrã. Femia circũdabit viꝝ. hiere. xxxj. hẽs figuras multiplices. i veteri testamẽto hũc eñ figurauerunt paradisus voluptatis. Genesis. ij. et arcus diuine charitatis. Genesis. x. Quid per

paradisum nisi virginez intelligimus: in cuius medio .in vtero fuit lignum vite .i. dei filius z in quo deus sola virtute nullo creature cõcurrẽte opere posuit hominem i. christū. quid p arcū varium nisi iesum intelligo quē deus posuit in nubibus. i. i marie visceribꝰ radijs diuine gratie penetratis qui fuit z est cõtuz ad homines signū diuine reconciliationis. in cuiꝰ signū arcus est versus celum z corda versus nos. Et ideo nõ oportet timere sagittas ire dei submersionis gñalis aquarū. Hũc etiam figurabãt rubꝰ visionis z vellus gedeonis. ignis fuit in rubo quia diuinitas fuit humanitati sed nõ cõburebat rubus quia ppter istã vnionẽ nõ fuit ɔsumpta humanitas nec i diuinitatẽ ɔuersa. Exo. iij. Itẽ ros fuit in vellere. i. diuina gratia in maria virginitate cõseruata. ipam dei filio fecũdans. terra fuit circũquaqꝫ sicca. quia caro marie nõ fuit aliquo semine polluta. Judicū. vj. Hũc etiã figurauerũt arche testamẽti ɔditio. solis descẽsus. z porte clausio. Quid p archã nisi mariã intelligimꝰ quid p vrnã aureã ĩtra archã inclusam nisi humanitatẽ xp̄i. quid p manna qd erat intra vrnã nisi diuinitatem eius intelligo. de ista archa habet. Exo. xxv. De cõtẽtis autẽ i archa explicat ap̄ls ad hebr. ix. c. Sol descẽdẽs p decẽ gradus in horologio achãm signat q sol iustitie descẽdit per decem ordines creaturarum z de decimo assumpsit humiliorẽ naturam de corporẽ gloriose virginis marie. Nouem ordines fuerunt nouẽ ordines angelorũ. decimꝰ ordo fuit hominuz de hoc descensu habet. iiij. Regũ. xx. Porta fuit clausa ppetuo z tñ solus rex, ingreditur z egredit p eã. porta significat virginẽ q: virgo mansit ppetuo z tamẽ rex glorie solus ingressus fuit in eam per carnis assumptionẽ z egressus p eam p stupẽdam editionẽ de qua habetur Ezech. xliiij.

De pfiguratiõe natiuitatꝫ xp̄i

Articulus autem natiuitatis xp̄i de quo dixit Esa. propheta .ca. ix. Paruulus natus est nobis z cetera fuit figuratꝰ in atiuitate. Isaac. de qua geñ. xxj. in natiuitate Samuelis de qua. j. Reg. j. Hi em̃ ɔ̃uis nõ fuerũt nati de virginibꝰ sunt tamẽ nati de sterilibus z supra nature cursuz: fuit autẽ figuratus expressius in ascensu floris de quo Esa. xj. Flos de radice yesse ascẽdet. z in egressu fontis Iohelis. iij. Fons egrediet d domo domini z cetera: z in ortu solis de quo Eccl̄s. j. Oritur sol z cetera. In abscisione lapidis danielis. ij. dicit q abscisus est lapis de monte sine manibus qui statuaz ɔfregit: huius statue caput erat ex auro purissimo. pectus autem z brachia de argẽto. z vẽter z femora d ere: pedes de ferro z terra. p hanc

statuam figurantur quatuor magna regna sibi in orbe succedẽtia fm q daniel diuinit⁹ edoct⁹ ibi exponit. Primum est regnũ chaldeorum qđ significatur per caput aureum vt ibidem dicitur. Secũdu3 est regnum Persarum: quod figuratur per argẽtum quod subiecit sibi regnum chaldeorum. Tertiũ est regnum grecorum .s. Alexãdri qđ subiecit sibi regnum Persaru3 ꝛ figurantur per es. Quartum est regnum romanoru3 quod figurat per ferrũ quod subiecit sibi regnũ grecorũ aliaq3 regna mundi sicut ferrum domat oĩa. Per lapidẽ abscisum de monte sine manibus significatur xp̃s siue regnũ xp̃i cui subijciendũ erat predictu3 regnũ romanorũ. In hac expositiõe omnes catholici ꝛ hebrei cõueniunt Quo supposito sic arguit. In hac prophetia exprimit q ille cui subijciendum erat regnum romanoꝝ ꝛ imperium est ipse xp̃s. cũ hoc ergo sit completum tempore cõstantini et siluestri pape quo tempore romanorum imperium subiectum est per veram fidem iesu christo filio marie virginis. Sequit q iste est verus christus veritas ꝛ signatum huius figure. quia mõs significat virginem: lapis christum. abscisio lapidis natiuitatẽ eius que fuit de virgine sine manibus .i. sine opere cuiusq3 creature. Hic lapis confregit statuam mundi vanitatem dictum regnum romanorum sibi subijciendo.

¶ De pfiguratione vite ꝛ conuersationis christi.

Vita xp̃i ꝛ cõuersatio de qua Baruch iij. In terris visus est ꝛ cũ hoĩbus cõuersatus ẽ fuit figurata p colũnã q̃ filios israel pcedebat: q̃ de nocte erat ignis illuminãs: de die vo nubes refrigerãs. Vita eñ xp̃i illuminauit mũdũ ↄtra noctẽ ignorãtie ꝛ refrigerauit ↄtra estũ concupiscentie: nec vacat a mysterio q illa nubes erat tenebrosa egyptijs ꝛ luminosa hebreis. qꝛ in vita christi fuerunt reprobi excecati ꝛ electi illustrati: de hac colũna habet Exo. xiij.

¶ De prefiguratione doctrine et predicationis christi.

Doctrina aute3 xp̃i ꝛ pdicatio fuit figurata ĩ legis datiõe q̃ fuit fcã moysi Exo. xx. ꝛ ĩ legis scđa pscriptiõe. Exo. xxiiij. ꝛ in legis repetitiõe q̃ fuit facta in Deu. quasi per totũ: ppter qđ dicit Hiero. ĩ epl'a ad paulinum. Deuteronomiu3 vero secunda lex ꝛ euangelice legis prefiguratio fuit etiam figurata in locutione angelorum qui ex psona dei loquebantur sanctis patribus ꝛ precipue in locutione illius q̃ loquebatur Moysi ꝛ filijs

israel aliqñ in mōte aliquando in deserto aliquando ad ostium tabernaculi. aliquando inter cherubin qui propiciatorium obumbrabant: vide scripturas.

¶ De pfiguratione passiōis xpi.

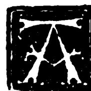
Rticul⁹ de passione xpi: morte & sepultura. de quo dañ. ix. pp̄ha pdixerat dicēs. Occideē xps fuit multipliciter figuratus. Fuit eñ xps venditus i ioseph. Ge.xxxj. Nudat⁹ in noe. Geñ.ix. Ligatus in Sāsone. iudi.xvj. Irrisus in helisen cui dicebāt pueri. Ascēde calue. iiij.re. ij. Consputus in iob. Job.xvj. Cesus & verberatus in Esaia. qui dicebat. Corpus meum dedi percutientibus & genas meas vellentibus. Esaia. l. suspēsus in botro qui portabatur in vecte: & in serpēte eneo. de primo. Nume.xiij. de secundo. Nume.xxj. Clauis affixus in Isaac qui portabat ligna & quē pater ligabat super struem lignorum. Genesis.xxij.capi. Et crucē christus baiulauit & super eā fuit colligatus. qr in ea fuit clauis affixus. Trāslanceatus in adā. Apertum enim fuit latus ade & inde fuit formata mulier Geñ. ij. & apertum fuit latus christi dormientis in cruce. & inde fuit formata ecclesia quia de christi laterali vulnere fluxerūt ecclesie sacramēta. Fuit occisus in abel. geñ. iiij. Sepultus in iona. Fuit enim Jonas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic & saluator fuit tot dieb⁹ & tot noctibus in corde terre sicut ipse dixit in euangelio. Matt.xij. hanc figurā habes ione.ij. Hec sepultura fuit figurata in quiete domini que fuit.vij.die. Geñ.vij.

¶ De pfiguratione descēsus anime xpi ad inferos.

Rticulus de descēsu anime xpi ad inferos fuit figuratus in descēsu dei qui descendit in egyptū vt liberaret populum israel de manibus egyptiorum Exo.iij. & anima christi descendit in infernum qui per egyptum tenebrosum figuratur vt educeret victos suos de lacu in quo non erat aqua. sicut dicit vaticinans Zacharias: Zacha. ix. Christus etiam est prefigurat⁹ in Abacuch. qui tulit prādium cōsolatiōis. danieli viro desideriorū. i. sanctis patribus deliberari desiderantibus qui erant in lacu leonum. Daniel. vlti.

¶ De prefiguratione resurrectionis christi.

Rticulus resurrectionis christi De quo in psalmo. iij. ex psona christi exurrexi quia domin⁹ suscepit

me.ꝛ alibi.ps.lvj. Exurgam diluculo. fuit figuratꝰ in iacob. de quo Geñ.xxviij.ꝙ surgens mane Jacob tulit lapidem queꝫ supposuerat capiti suo: ꝛ erexit in titulum Jacob est christꝰ qui surrexit mane. supple a mortuis: mane dico cū adhuc essent tenebre: ꝛ tulit lapidē.i.humanitateꝫ suā quā supposuerat capiti suo.id est in deo supple substantificauerat. Caput eñ xpi deus est: vt dicit apl'us.j. Corinth.xj Et erexit in titulū.s. a fidelibus contemplandum: predicandum: ꝛ adorandū.fuit etiā figuratus i sansone. de quo dicit Judi.xvj.ꝙ dormiuit ad noctē medium. ꝛ consurgēs tulit ambas fores: corpus scꝫ ꝛ animam suā. Ex his duabus figuris ortum habuerant ille due opiniones. August. ꝛ Grego. dicit enim Aug.ꝙ christus surrexit mane.i.diluculo diei pasche habens pro se factum Jacob. Greg. autem dicit ꝙ surrexit media nocte habens factum sansonis pro se. qui possunt cōcordari per hoc ꝙ christus surrexit i pricipio diei tertie. ꝛ sic post mediam noctem statim enim post mediam noctem dies naturalis incipit: ꝛ potest dici mane. et hoc pro Augustino. vel dicendum ꝙ surrexit dominus secundum veritatem mane etiam diei artificialis hoc enim reputatur probabilius. non tamen erat clara dies: immo adhuc erant tenebre. vnde quasi de nocte surrexit. et sic saluatur opinio vtriusqꝫ.

¶ De pfiguratiōe ascēsionis xpi.

Articulus de ascēsiōe christi de quo in ps. lxvij. Ascendisti in altū. ꝛc. et alibi ps.xlvj. Ascēdit deus in iubilo. fuit figuratus in translatione Enoch. Genes.v. Et in ascensione Helye. iiij. Regum.j. in regressu iacob qui dixit. Gene.xxxij. In baculo meo transiui iordanem istum: ꝛ nunc cum duabꝰ turmis regredior. Christꝰ in baculo crucis trāsiuit iordaneꝫ mortalitatis ꝛ cū duabus turmis scꝫ angelorū ꝛ hominuꝫ regressus est in celū. Fuit etiaꝫ figuratus in aduentu filij hominis vsqꝫ ad antiquum dieruꝫ. de quo Danielis. vij. Ecce dicit ibi in nubibus celi quasi filius hominis veniebat ꝛ vsqꝫ ad antiquum dierum peruenit: ꝛ dedit ei potestatem honorē ꝛ regnum.

¶ De prefiguratione aduentus christi ad iudicium.

Articulus de aduentu christi ad iudiciū. de quo expresse prophetauit Johel.iij. capi. ibi enim dicitur ex persona dei. Congregabo omnes gentes: et deducam illos in vallem Josaphat ibi disceptabo cum eis. Fuit etiam expresse figuratus Danielis. vij. vbi dicitur ꝙ throni positi sunt et antiquus dieruꝫ sedit. Thronus

eius flamme ignis: ꝛ ibidem iudiciuȝ sedit ꝛ libri aperti sunt: ibiq̃ dicit. ꝙ fluuius igneus rapidusq̃ egrediebat̃ a facie sedētis: qui cōsumpsit bestiā cum vndecī cornibus quo facto sancti acceperūt regnū. Throni figurabāt sedes apostolorū antiquus sedens iudicem xp̄m qui est antiquissimus ſm diuinitatē. Fluuius igne⁹ egrediēs figurabat xp̄i sententiā acutiorē ꝙ̄ sit ignis q̄ ꝯsumit demones cū reprobis cunctis. Iudicabuntur enim ex his que apparebunt in libris conscientiarum: qui tūc aperientur: quo facto sancti regnum dei perpetuo possidebunt.

¶ De prefiguratiōe generalis resurrectionis.

Articulus asit de xp̄i carnis resurrectiōe: de q̄ pphetauit iob xix. c. dicēs. Scio ꝙ redēptor me⁹ viuit ꝛ in nouissimo die de terra surrecturus sum: ꝛ rursuȝ circūdabor pelle mea: ꝛ ī carne mea videbo deum. Quē visur⁹ sum ego ip̄e ꝛ oculi mei cōspecturi sunt ꝛ nō ali⁹: reposita est hec spes mea in sinu meo. Fuit figurat⁹ Eze. xxxvij. vbi dī ꝙ ossa que prius erant arida vehemēter accesserūt ossa ad ossa vnūquodq̃ ad iuncturam suaȝ ꝛ super ea nerui ꝛ carnes ascenderunt ꝛ ingressus est in ea spiritus ꝛ vixerunt. Que omnia exponit ibidem propheta de resurrectione mortuorū Unde ibi dicitur. Hec dicit dominus. Ecce ego aperiā tumulos vestros ꝛ educaȝ vos de sepulchris vestris populus meus ꝛc.

¶ De prefiguratione vite eterne et mortis eterne: malis et bonis dande.

Articulus asit de vita eterna quā electi post mortē assequent̃ fuit figurat⁹ ī scala iacob de q̄ dr̄ Ge. xxviij. ꝙ vidit scalā tāgētē celū ꝛ angelos ascēdētes ꝛ descēdētes ꝛ dn̄m innixū scale. Scala significat vitaȝ sctām q̄ h̄ȝ mltos grad⁹: qm̄ multi sunt gradus sctitatis. Per hāc descēdunt angeli dei vt informēt homīes ꝛ ascendēt viri angelici: vt videant dn̄m ipsi scale innixū: cuius quidē visio erit vita beata. Fuit etiam figuratus in terra p̄missionis quā filij israel post trāsituȝ deserti post multos labores multaq̃ prelia adepti fuerunt: sic et sancti post transitum deserti penitentie sequentes ducatum columne nubis et ignis: idest vite: saluator post multos labores bonorum operum: post multas victorias vitiorum et hostium spiritualium beatificam vitam que eterna erit finaliter assequentur. Sub isto articulo continetur fides de morte eterna reprobis debita: que fuit figurata Numeri. xvj. vbi dicitur. ꝙ chore dathan et abiron: et multi alij propter peccatuȝ suum viui descenderunt in

infernum: sic et reprobi viri vita naturali priuati: tamen vita gratie z glorie descēdunt in infernū: et tūc erit verū qḋ dicit. Ma.xxv. Nō ibunt reprobi in supplicium: iusti autē in vitam eternā. Electi figurantur p pincernam pharaonis cui dixit Joseph. Memento mei cum tibi bene fuerit zc. Reprobi aūt per pistorē qui amputato capite suspensus est in cruce. Genesis.xl.

¶ De p̄figuratiōe veritatꝭ eccl'ie

Rticulꝰ de vnitate ecclesie fuit figuratus in archa noe: i tabernaculo federis: in templo salomonis et in hierusalem terrestri Jn archa fuerunt cōgregata animalia de omni sexu z genere: z i ecclesia catholica sunt collecti iudeus et gentilis: masculus z femina: liber z seruus: hō irrationalis z vtens ratione. Archa ferebatur super aquas z eccl'ia fuit sup tribulationes huiꝰ mūdi: ad archaȝ colūba rediēs portauit ramū oliue: z xp̄s ad ecclesiā reuertēs sp̄ualiter denunciat pacem. Jn mūdo iniquit pressuram habebitis in me auteȝ pacem. Johā.xvi. Extra illam archam nullus saluari potuit: sic et extra ecclesiam nullus potest esse saluꝰ. De his oībus habes Gen. vij.z.viij. Jn tabernaculo et in tēplo colebatur z adorabatur deus Fiebant ibi sacrificia per que remittebant peccata: z pctōres recōciliabant deo: sic in sola eccl'ia est diuinus cultꝰ: offertur grata sacrificia: recōciliant peccatores: z remittunt ibi peccata. Unde bene dicit eccl'ia. Credo vnā sctām ecclesiam catholicam sctōꝝ cōionē: remissionē peccatorū. i. in qua sola est sctōꝝ cōio z remissio peccatoꝝ. Hierusalē etiam erat ciuitas sacerdotalis z regia. sed excellētius sancta ecclesia: qꝛ i ea sunt omnes xp̄iani sacerdotes z reges facti in sanguine iesu xp̄i. Apoca. v. sic igit habemus totā fidei continentiā in scriptura veteri multipliciter figuratam zc.

¶ De prefiguratione cauēdoꝝ scȝ septē capitaliū vitioꝝ z transgressionis decē preceptorum.

Uantū ad secūdū sciēdū ꝙ peccata q̄ oīno cauere debemus fuerūt figurata multipliciter: scilȝ in lepre plaga de q̄ Leuit.xiij. Jn lepra marie de q̄ Num.xij. Jn lepra giezi. de q̄. iiij. Reg.v. Jn morticinis z imūdicijs q̄ fuerūt in multis locis phibita i lege: pctm̄ ei aīaȝ fecit leprosam. z ipam eiecit a consortio angeloꝝ: facit em̄ aīam immundā z fetidaȝ plusq̄ esset aliq̄ legalis immundicia: vel aliquod morticinū faceret. Septē autem pctā mortalia fuerūt figurata per

septeꝫ funes quibus ligatus fuit sanson. Judicū. xvj. Sunt eñ peccata quedā vincula ꝛ funes q̄bus ligantur peccatores ne libere possint incedere vel operari. Decem aūt trāsgressiones cōtra xp̄i precepta decalogi fuerūt figurata per deceꝫ cornua bestie. Dan. vij. de q̄bus egredit̄. xj. loquēs cōtra deū blasphemias p quod desperatio ꝛ finalis impenitentia figuratur. Sic ergo habemus ꝙ peccatū in generali ꝛ peccatorum numerus multipliciter fuerunt in scriptura veteri figurata ꝛc.

¶ De prefiguratione malitie inimicorum spiritualium.

Quantuꝫ ad tertiuꝫ notādū ꝙ inimici spirituales q̄ nos p pctō̄ feriūt et gr̄a dei ꝛ v̄tutib⁹ spoliāt ī scriptura veteri figurant̄ ī serpēte q̄ seduxit Euā. Gen. iij. Et ī serpētib⁹ q̄ percusserūt filios israel. Nume. xxj. Et in vrsis ꝛ leone q̄s interfecit dauid. j. Regū. xvij. ꝛ in duob⁹ vrsis qui deuorauerūt. xlij. pueros. iiij. Regū. ij. Et in duob⁹ principibus latronū Isboseth filium saul. ij. Reg. iiij. Et in duob⁹ draconibus de quibus habet̄ Hester. x. Demones enim qui per serpentem: vrsos ꝛ dracones figurātur aliquando persequūtur ecclesiaꝫ manifeste sicut leo. Aliquādo occulte sicut draco ꝛ serpens ꝛ latro. Figurantur etiaꝫ per illos q̄ persequebantur filios israel in deserto: contra quos pugnauerunt. Moyses ꝛ Josue. Et non vacat a mysterio. ꝙ nunquā potuerunt superare Jebuseos: p quos carnis vicia que nunquam perfecte ī hac vita de lege cōmuni superantur figurantur. Figurantur etiaꝫ per goliath. saulem ꝛ absalonem persecutores dauid. Item figurantur p egyptios. chaldeos medos: persas: grecos: romanos: hebraici populi persecutores.

¶ De prefiguratione virtutis et efficacie sacramentorum.

Quantum auteꝫ ad quartuꝫ notandū ꝙ arma ꝛ remedia q̄bus sanātur peccata ꝛ vincunt̄ sp̄ūales inimici sūt septē sacr̄a: septē v̄tutes: septē dona: ꝛ septē bona sp̄ūalia.

¶ Septem sacramenta sunt figurata multipliciter ꝛ primo de prefiguratione baptismi.

Baptismus figuratus fuit in diluuio Gene. vij. In mari rubro. Exod. xiiij. Sicut enim in diluuio ꝛ in mari rubro fuerūt consumpti omnes peccatores: sic in baptismo xp̄i sanguine rubricato omnia peccata delentur.

¶ De prefiguratione sacramenti confirmationis.

Confirmatio fuit figurata in vnctiõe regũ. hoc eñi sacramẽto xpiani roborant in fide: z sicut reges ad spũalia bella pparant vide de vnctione saul. j. Reg. x. z de vnctione dauid. j. Regum. xvj.

¶ De prefiguratione sacramenti eucharistie.

Sacramentũ eucharistie fuit figuratũ in oblatiõe melchisedech qũtũ ad spẽs: offerebat eñi panẽ et vinũ Ge. xiiij. Et i agno paschali qũtũ ad cõtentũ in sacramẽto: qd est vera caro xpi. Exo. xij. Et in mãna ad saporẽ spũalez. Exo. xvj. habebat eñi mãna oẽ delectamentũ z saporẽ suauitatis. Sap. xvj. Et multofortius i sacramẽto altaris Figura tñ etiã fuit p oĩa sacramẽta antique legis.

¶ De prefiguratione sacramenti penitentie.

Sacramentũ autẽ pnie qũtũ ad cõtritionem in gemitu cordis fuit figuratũ de quo i ps. vj. Laboraui i gemitu meo zc. Et in fletu Ezechie. iiij. Reg. xx. Quãtũ ad cõfessionẽ fuit figuratũ in leprosis: de qbus pceptũ est vt se ostẽderẽt sacerdoti Leuit. xiij. Et in cfessione dd qui dixit postq̃ pctm cmiserat: peccaui dño. ij. Reg. xij. Quãtũ ad satisfactionẽ fuit figuratũ i facto regis Niniue. Uide Jone. iij. qño p humilitatez z ieiunia domino satisfecit Quãtũ aũt adniuersa figuratur hoc sacramẽtũ p septẽ lotiones qbus se lauit Naaman in iordane z mũdata fuit eius lepra. iiij. Reg. v. Jordanis iterptat iudiciũ: z significat penitentiã p quã pctõres se iudicãt ne iudicent a dño. z i hoc Jordane se dz lauare septies ctra septẽ pctã mortalia: vt sic mũdet spũalis lepra. Figurat etiã per. xj saga cilicina qbus tegebat tabernaculũ. Exo. xxvj. qz cõtra. x. precepta decalogi sunt. x. trãsgressiões q̃ figurant p. x. plagas egypti. Uide in Exodo de quo medio egreditur. xj. i. desperatio z finalis impenitentia: que fuit figurata p. xj cornua bestie sicut dictũ est supra. Et figurant hec. xj. mala nõ solũ p. xj. cornua verũ p. xj. aplos: de qbus in ps. lxxxij. Moab z agareni zc. vide glo. z interpretationes cõtra q̃. xj. mala debet se peccator pungere. xj. sagis cilicinis penitẽtie: vt sic vulnus aperiatur z virus egrediatur.

¶ De prefiguratione sacramenti ordinis.

Sacramẽtum ordinis fuit figuratum in institutione ordinis leuitaruz et ministrorum taberna

cult. de quib⁹ in li. Numerorum. Et in ordinatiõe sacerdotum. de qua Exo. xviij. precipue autẽ fuit figuratũ sacerdotiũ ecclesie i sacerdotio melchisedech. de quo gen. xiiij Sacerdos enim ecclesiasticus nõ est sacerdos sm ordinẽ leui: sed sz ordinem melchisedech in psal. cix.

¶ De prefiguratione sacramenti matrimonij.

Sacramentũ autem matrimonij noue legis fuit figuratũ in matrimonio qd fuit inter adã z euã vñ ipse dixit. propter hoc relinquet homo patrem z matrem zc. Gen. ij. Adã enim nõ legitur habuisse nisi vxorem vnicam. vnde ibi dixit. adherebit vxori sue nõ vxoribus. Figuratum etiã fuit per matrimonium qd fuit inter Ysaac z rebeccam. de quo gen. xxiiij. Ipse enim isaac fuit vnicus vnice: ppter hoc immunis fuit ab illa maledictiõe quã incurrit Lamech qui prius induxit bigamiã gen. iiij. Et tale dz esse matrimonium ecclesie. De tali enim dicit apls ad ephe. v. Sacramẽtũ hoc dico magnũ in xpo. z i ecclia. Nec etiã dico quin bigamia vl' octogamia sit verũ matrimonium: sed tñ multũ deficit a ratiõe sacramẽti. Notat sup hoc Alexãder de ales in. iij. tractatu. ij. super pcepto qd habere plures vxores fuit adulterium ipsi Lamech. propter duo. Primo quia fuit contra ius naturale scz ne facias alij quod tibi nõ vis fieri. Et vir non vult q vxor diuidat carnẽ suã cũ multis. z ita peccauit in deum. Secũdo quia fuit contra morẽ z consuetudinẽ z moderantiã. Ex incontinẽtia enim immoderata plures habuit. z sic scãdalizauit primũ. Sancti vo patres non cõmiserũt adulterium in habẽdo plures. nec peccauerunt cõtra ius naturale: quia cũ eis occulta inspiratiõe fuit dispensatũ. nec cõtra morem: quia iam erat in cõsuetudinẽ tractum. Et nota q causa dispensationis fuit triplex. s. propter multiplicationem cultus dei exemplo Abrae. Gen. xvj. Itez in figuram. Coniugium enim patrũ significabat connubium christi et ecclesie que multiplicatur per cõtemplatiuos z actiuos. s. filios et mercennarios. quod figuratũ fuit in vxoribus Jacob liberis z ancillis siue cõcubinis. Gen. xxvj. Itẽ propter moderantiam z temperantiã. Moderate enim appetebãt antiqui patres coitum. s. propter solã propagationem ad cultum dei. exẽplo dauid. ij. Reg. xxvj. ¶ Ad maiorem autem euidẽtiam predictorum. Nota q concubina dicit duobus modis. Uno modo assumpta ad tempus ad prolẽ producẽdam q dicitur assumpta ad tẽpus. hoc dicitur ad differentiam vxoris: et q dicitur ad prolem procreandã: hoc dicitur ad differentiam meretricie. talis cõcubina non est vxor z coitus cum ea est fornicarius et

illicitus scdm se. et est etiam contra legem naturalem et scripturas. Jus enim publicum legis naturalis dictat procreationem filiorum cum educatione et hereditatis successione, quod non posset esse nisi esset copula parentum inseparabilis. Item est contra ius priuatum rationis quod dictat non facere alii quod homo fieri non vult sibi et econuerso. Quilibet enim vir vult: vt effectus eius cui copulatur sibi inseparabiliter adhereat. Secundo modo dicitur concubina assumpta inseparabiliter ad semp. sed conditionis seruilis. et sic realiter erat vxor. Sed tamen dicitur concubina: quia non erat pricipalis vxor. vnde Gen. xvi. Sara dedit abrae Agar in vxorem Rachel dedit balam ancillam viro suo in coniugium. Gen. xxx. licet autem quelibet talium diceretur vera vxor et inter virum et eam diceretur verum matrimonium. deficit tamen a ratione sacramenti: quod est vnici ad vnicam: vt dictum est.

¶ Alterius notat hic dominus bonauentura in. iiii. quod predicta dispensatio de pluribus vxoribus non fuit tempore nature instituta. quia tunc non erat necessitas sterilitatis: nec in tempore gratie est. quia multiplicatum est genus humanum ad cultum xpi. Sed ratione vtilitatis fuit tempore abrae: quia ante eum multiplicabantur non ad cultum dei: sed ad mala. et ideo deleti sunt de terra. Sed ratione honestatis ad illos se extendit qui vxoribus et concubinis temperatur et ad cultum dei multiplicandum sciebant et volebant vti. Hec autem dispensatio facta est diuina inspiratione in patriarchis et rege dauid quando et quoniam vtrisque facta est de semine dauid repromissio. Et quia isti erant tamquam capita. et imitandi erant tamquam sancti intellexerunt recte dispensationem ad omnes extendi qui erant imitatores eorum et mos fuit ex hoc introductus durans vsque ad christi aduentum.

¶ De prefiguratione extreme vnctionis.

Sacramentum extreme vnctionis fuit figuratum in multiplici vnctione veteris testamenti tunc enim vngebantur reges et sacerdotes templum et altare: et certe cum christianus est propinquus morti. tunc propinquus est: vt sicut rex adipiscatur regnum glorie: vt etiam sicut sacerdos offerat deo sacrificium laudis perpetue: vt etiam in eius anima templo et altari summus pontifex deus colatur. laudetur et honoretur in eternum: et propter hoc vngitur christianus cum est propinquus morti. Vngebantur etiam antiquitus pugiles. et sic christianus in morte. quia aggreditur bellum fortissimum. tunc enim ipsum hostis impetit vehementius: propter quod oportet ipsum tamquam strenuum pugilem strenue dimicare. Vngebantur etiam antiquitus spo-

secum viris tradebantur. Unde et uxor ab ungendo dicitur. eo quod ungeretur. et certe anima christiani cum debet exire de corpore debet tradi celesti sponso. et traduci in tabernaculum eius: ut eius castis amplexibus perpetuo delectetur.

¶ De figuratione septem donorum spiritussancti.

Septem autem dona de quibus dicitur. Esai. xi. figurata sunt per septem crines capitis sanson: quibus rasis ab eo recessit fortitudo. Judicum. xvi. et vere exclusis a capite hominis. i. ab anima septem donis spiritussancti recedit ab homine fortitudo. Figuratur etiam secundum expositionem. Grego. per septem filios iob. Job. i. Per dona enim spiritussancti adoptatur homo in filium dei perfectissime. ut sit dignus hereditate superna.

¶ De figuratione septem virtutum

Septem autem virtutes figurantur per septem dies. quibus deus cuncta fecit opera et: postea quievit. quia per virtutes illuminatur anima et in ipsis quiescit cum per ipsas perveniatur ad requiem spiritualem in presenti et eternam in futuro. figurantur etiam per septem dies festivitatum legalium per ipsas enim anima solenizat. colit deum et a vitiis cessat. Figurantur etiam per illas septem mulieres. de quibus Esa. iiij. Apprehenderunt septem mulieres virum unum etc. Nemo enim est vir: nec vir unus: unitate gratie: nisi quem iste domine apprehendunt.

¶ De figuratione septem bonorum spiritualium. et primo bonitatis crucis in passione christi.

Sunt etiam alia bona spiritualia que multum valent ad superationem hostium ac etiam ad purgationem vitiorum. Primum est virtus crucis et passionis christi que fuit figurata in baculo david. et in. v. lapidibus quos accepit de torrente: cum quibus occidit philisteum. i. Reg. xvij. baculus crucem figurabat. v. lapides. v. plagas iesu quas christianus cum funda sue considerationis debet contra demones iacere. et sic debellabitur hostis.

¶ De prefiguratione bonitatis et orationis matris iesu christi.

Secundum autem bonum est virtus et oratio matris christi que fuit figurata per Judith: que holofernem occidit Judith. xiij. et

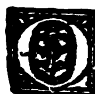
hester que amā et hostes populi israel occidi procurauit. vide in libro hester et per iahel que sizaram percussit. Judic.iiij. et p bersabee matrē salomonis. de qua .iij. Reg. ij. ipsa enim et si fuit sponsa dei patris sicut hester assueri. fuit tamē vere mater veri salomonis cui dicit filius suus illud verbuz quod dixit salomon matri sue. iij. Reg. ij. Pete mater mea qđ vis: neqꝫ enim phas est vt auertam faciem tuam. Omnia etiam que salomō dicit in laudez spōse in lib. Cāti. de gloriosa matre domini spiritualiter exponuntur.

¶ De p̄figuratiōe bonitatis virtutis potestatis: siue autoritatis ecclesie in orando.

Tertium bonuz est virtus potestas siue autoritas ecclesie: cuius oratio summe placet deo Est enim ipsa vnica sponsa christi cui dixit sponsus Canti. ij. Ostende mihi faciem tuam. sonet vox tua in auribus meis. vox enim tua dulcis et facies tua decora.

¶ De prefiguratiōe virtutis orationis sanctorum noui testamēti.

Quartum bonū est oratio sanctoruz noui testamenti qui iam cū xpo regnant: scꝫ apostolorum qui fuerūt figurati i sanctis patriarchis et pphetis. nam sancti patriarche factis et pphete dictis gratiaz noui testamēti presignarunt et meritis populum deo reconciliare efficaciter meruerunt. de quib⁹ Esa. xxvij. Qui ingrediunt impetu ad iacob florebit et germinabit israel et implebūt faciē orbis semine etc. Sanctorum martyrū qui fuerunt figurati i sanctis michabeis: qui interpretantur victoriosi. fuerunt enim re et nomine victores. Sanctorum confessorum qui fuerūt figurati in filijs pphetarū. de qb⁹ in .j. et .ij. Regū. Sanctorum et sanctarum virginum qui fuerūt figurati in abel. qui fuit primus virgo de quo Geñ. iiij. Et in filia iepte. Judi. xj. Et in abysag sunamite q̄ fouit Dauid regem, de quo. iij. Regum. j.

¶ De prefiguratione bonorum pastorum ecclesie.

Quintum autez bonum est sedulitas bonorum pastoruz eccl'ie: q̄ fuerūt figurati p Moysen Josue et Dauid. Illi em̄ orādo q̄ maxime et nihilomin⁹ operādo pstrauerūt hostes. vide q̄ño moyses orādo pstrauit amalech exo. xvij. sic et boni pastores eccl'ie orādo et operādo. docēdo et lucis exēpla ministrādo hostes eccl'ie supāt et p ipos subditi ad sanctitatē opa puocant:

De prefiguratione bonitatis diuine inspirationis.

Sextum bonum est diuina inspiratio que et dulcorat huiusmodi amaritudinem: et illustrat animam contra errorum caliginem. Quantum ad primum figuratur per illud lignum quod ostendit dominus moysi: quod cum in aquis missum fuisset: in dulcedinem verse sunt. Exo. xv. Quantum ad secundum figuratur per fauum mellis: quem gustauit Jonathas et illuminati sunt oculi eius. j. Regum. xiiij. Que etiam figuratur per angelum domini qui descendit in fornacem etc. Dan. iij. quoniam refrigerat concupiscentiam.

De prefiguratione bonitatis discrete considerationis hominis.

Septimum bonum est discreta hominis consideratio debet enim homo sepe considerare et ad memoriam reducere. vij. christi beneficia. vij. matris gaudia. vij. effusiones sanguinis iesu. vij. ordines sanctorum qui sunt in patria. vij. offensas: quibus offendunt homines deum. per. vij. peccata mortalia. vij. plagas nouissimas. de quibus Joh. Apoca. xv. per quas intelliguntur vij. inferni supplicia. vij. dotes glorie quas merentur electi. per. vij. opera misericordie. vij. sanctorum ordines figurantur per septem boues pulchras et crassas: et septem dotes glorie per septem spicas plenas et formosas omnes quia reprobi per septem fedas boues. et confectas macie: et septem inferni supplicia per septem spicas percussas vredine de quibus omnibus habetur Gen. xli. Per quas septem considerationes ruit mundi vanitas: peccati vilitas carnis complacentia: et demonum fraudulentia. Unde figurantur iste septem considerationes per illos septem circuitus quos fecerunt filij israel circa vrbem Hierico ipsos archa domini precedente. Josue. vi. Sic et christus qui est archa domini christianum precedat in presenti exilio sit semper ante sue mentis oculos: et sic septem circuitus et septem considerationes predictas faciat quantum ad ipsum mundi vanitas destruetur. Apparet igitur ex premissis quod secundum quod dicit apostolus ad Hebreos. ix. Facta in veteri testamento fuerunt parabole instantis temporis: et sic omnia in figuram contingebant illis. j. ad Chorinthios. x. Et sic patet primum principale huius considerationis

De prefiguratione correctionis nostre in tempore gratie.

Circa secundum huius tertij puncti est sciendum quod tempus gratie vt dictum est. est tempus peccata corrigendi et cauendi ad

que multum valent peccata veterum que punita fuerunt tēporaliter. In quorum quidem punitiōibus figurabatur pūitio xpianoꝝ sempiterna si comittant similia.

¶ De prefiguratiōe correctionis superbie.

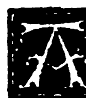
AD correctionem enim superbie et inobedientie multū valet moralis Adeꝫ figura in tunicis pelliceis eiusq; eiectio de paradiso. que ipse ⁊ vxor sua meruerunt pro se ⁊ cunctis posteris suis pro eo ꝙ consentiētes suggestioni dyaboli superbi ⁊ inobediētes fuerunt ad hoc etiam multū valet expulsio Saul de regno qui ꝓpter superbiam ⁊ inobedientiā regnū israel amisit sicut ꝺ hoc habetur .j.reg.xv.⁊.xvj. Ad hoc etiā multū valet suspensio Absalonis in quercu qui propter superbiam ⁊ ambitioneꝫ regnandi suspēsus in quercu fuit a Joab interfect⁹ ij. Regum.xviij. Multum etiam valet ad hoc plaga comminata Ezechie propter hoc ꝙ quadam ostentatione ostenderat babyloniis oēs thesauros domus sue. iiij. Regū.xx. valet etiam ad hoc mors illorū principū quinquagenariorum qui superbe loquentes Helye meruerūt extingui ab igne celesti.iiij. Reg.j.

¶ De prefiguratione correctionis inuidie.

D correctionem etiam inuidie multū valet maledictiō Cayn qui propter inuidiā abel iterfecit.ge.iiij. reprobatio esau.q fratri suo Jacob inuidens ⁊ odio habens sicut dicitur Gen.xxvij. fuit temporaliter reprobatus. valꝫ ad hoc tribulatio quam passi fuerūt filij Jacob qui inuidētes ioseph. Ipsūq; odio habentes sicut dicit Gene.xxxvij. sustinuerunt ꝓpter hoc tribulationem multipliceꝫ in egypto sub eodem Joseph fratre suo. Valet ēt ad hoc vexatio saul q inuidēs Dauid nec rectis oculis ipsum aspicere valens propter h̄ quod dixerūt mulieres. percussit Saul mille.⁊ Dauid.x.milia fuit inuasus a maligno spiritu.j.Regū xvj. Ad hoc etiam multū valet lepra Marie ⁊ leuitarum plaga. q inuidētes murmurauerūt cōtra moysen. De maria habetur Nu. xij. de leuitis.xvj. Ad hoc etiā multum valet interfectio Adonie q inuidens salomoni regi israel ꝓpter h̄ fuit iterfectus.iij.Regū.ij.

¶ De prefiguratiōe ad correctionem Iracundie.

D correctionem iracundie valet maledictio Cayn. cui dixit dominus vbi supra. Cur iratus es. quare cōcidit vult⁹ tu⁹ ⁊ cetera. Valet etiam maledictio

qui interfecerūt isboseth.ij.regū.iiij.ꝛ interfectionē. Joab qui abner ꝛ amasan interfecerat de quo.iij.Reg.ij. ¶ Ad correctionē mechie habes multa que supra statī dicta sunt. ¶ Ad correctionē furti habes lapidationem pſbyterorum. Danielis.xiij. ¶ Duo vltima ꝑcepta non habuerunt penam determinatā in lege. Jdcirco ꝙuis transgressio ipsorum sit peccatū mortale ac mortis eterne meritū ipsorum tamē punitio nō fuit alicubi in scriptura veteri figurata.

¶ De ꝑfiguratione ad correctionem malorum principum.

Ad correctionē autem malorū principum occurrit pharao propter quē egyptus perijt. Exod.xiiij. Occurrit roboan propter quē regnū israel scissū fuit.iij.Regū.xiij. Jtē sennacherib ꝓpter cuius maliciā ꝛ superbiā percussit angelus domini.clxxxv.milia assyriorū.iiij.regū.xix. Occurrit etiam nabucho. qui ꝓpter malitiā suam fuit quasi cōuersus in bestiā. Daniel.iiij. Jtem anthiochus de quo dicitur ij.Mach.ix.ꝙ de ipsiꝰ corpe vermes scaturiebāt.ꝛ infra dicit qđ homicida ꝛ blasphemus miserabili vita functus est. Occurrit etiā translatio regnoꝝ de gēte in gentē que maxime ascribitur ꝛ attribuit malitie principū Eccli.x.

¶ De prefiguratiōe ad correctionem malorum ꝓlatorum.

Ad correctionem malorum prelatorum occurrit heli qui fuit negligens in correctione filiorū qui de sella corruens mortuus fuit. multaꝗ mala populo acciderunt.j.Regū.iiij.

¶ De ꝑfiguratione ad correctionem malorum sacerdotum.

Ad correctionem malorum sacerdotū occurrunt filij hely ofni et phinees. qui nescientes sacerdotis officiū.j.Reg.ij. corruerunt in prelio.j.Reg.iiij. occurrunt etiam nadab ꝛ abiu qui obtulerūt ignē alienū.ꝛ ideo fuerunt a domino ꝑcussi.deuorauitꝗ eos ignis. Leuiti.x. Jgnē alienum offerunt sacerdotes auari ꝛ luxuriosi quos gehēne incendium deuorabit.

¶ De ꝑfiguratione ad correctionem omnium predictorum.

Ad correctionem omnium predictorū occurrit considerare virtutes sanctorum veteris testamēti videlicet iustitiā noe. de qua Ge.vj. Fidē ꝛ obediētiam abrae. de fide hēs Ge.xv. de obedientia Ge.

xxiij. Item de virtute eius ꝛ pace quã voluit habere cũ Loth hẽs Ge.xiij. Occurrit secundo cõside rare simplicitatem iacob. Ge.xxv. Castitatẽ ioseph.ge.xxxix. Humi litatẽ dauid hẽs in multis locis j.Regũ. Ieiunium Moysi de quo Exo.xxiiij. Ieiuniũ helye. de quo iij.Reg.xix. Abstinẽtiã Iudith vi de in libro illo. Danielis ꝛ sociorũ eius. Dañ.j. zelũ phinees q̃ inter fecit fornicatorem. Nume.xxv.et Mathathie.qui trucidauit sacri ficãtẽ sup arã.j.Macha.ij. Occur rit etiam cõsiderare sedulitatẽ la borãdi Ruth.et largitatẽ Booz vide in libro ruth. Patiẽtiã Iob. ꝛ Thobie vide in libris eorũ. Oc currit ẽt cõsiderare zelũ Samue lis qui interfecit regem Agab.j. Reg.xv.ꝛ helye qui interfecit sa cerdotes Baal.iij.Reg.xviij. Oc currit etiã cõsiderare strenuitatẽ machabeorum ꝛ martyriũ Eleaza ri.ꝛ illorũ.vij.fratrum.ij.Macha. vj.ꝛ.vij. Sic ergo patẽ q̃ bñ dixit aplus q̃ facta veteris testamenti scripta sunt ad correctionẽ nostrã Dicit enim apostolus.j.Corinth. xj.Dũ iudicamur aũt a dño corri pimur vt nõ cũ hoc mũdo damne mur. Sed multum terribile est qd̃ scriptura dicit q̃ difficile est corri gere quẽ deus despexerit. Eccl'. vij.vere signum est diuine despe ctionis quãdo homo a malis suis nõ corrigitur qui totiens ꝛ in tot locis corripitẽ per scripturas. Pa tet ergo clarissime ex his q̃ dicta sunt in hac tertia ↄsideratione q̃ omnia que predicamus de christo iesu.oĩa credenda. omnia canẽda omnis inimicorũ spiritualium ma licia: omnis virtutis sacramẽtorũ ꝛ efficacia .oĩa predicta ꝛ alia fue runt in lege et prophetis et psal mis prefigurata.et ad nostrã cor rectionẽ scripta. quia omnia illa in figura cõtingebant illis.j.Co rinthiorum.x.

¶ Quia omnia scripta de vẽturo Messia impleta sunt in iesu xp̃o.

Quartus pũctus et vltimus hui' septi articuli est videre q̃ modo oĩa q̃ scripta erãt de messia vẽturo fuerẽt impleta i xp̃o iesu saluatore nr̃o ꝛ ideo ipse verus messias nec alius expectãdus. Pro cui' claro intellectu aperiunẽ.xij. Thesauri Primus erit de tempore aduẽtus christi. Secũdus de eius ꝑgenie Tertius de assimulatiõe. Quart' de loco natiuitatis. Quintus de eius nomine. Sextus de eius ve neratione. Septimus de modo vi uendi. Octauus de modo morien di. Non' de causa mortis. Decim' de eius resurrectiõe. Undecimus de premio credentium. Duodeci mus de pena persequentiũ in pre senti ꝛ in futuro.

¶ Quia ver' messias debebat ve nire in destructione secũdi tẽpli ꝛ ablatiõe sceptri israel: ꝛ ĩpletione lxx.ebdomadarũ danielis.

hebraico merië. In latino maria ambo noia incipiüt in illa littera men: sed in recta scripta quasi cursu naturali debebat esse mē aperta. Inchtuz vero est clausa per cōtrariū ꝛ contra naturā totius scripture ostēdit dictā meriē vel mariā esse clausam siue virginē. Sic em̄ ꝯtra cursum nature cōcepit ꝛ peperit. q2 nō ex virili semine: sed mystico spiramine. Tertia cōclusio est que ad propositum facit ꝙ dicta men clausa ostēdit tempus aduentus messie punctualiter: q2 hec prophetia fuit dicta i quarto anno regis Achaz. ꝛ ab illo anno vsqꝫ ad destructionez primi tēpli que facta fuit. xi. anno regis Sedechie transierūt. cl. anni. Itē durauit captiuitas babylonie. lxx. annis. Tēplū sꝫ ꝙ edificauit neemias durauit. ccccxx. ānis si subtrahamus. xl. annos qui trāsierūt a passiōe xp̄i vsqꝫ ad destructionē templi per Titū: remanēt sexcēti anni q̄ transierunt ab hora in qua dicta fuit predicta ꝓphetia vsqꝫ ad passionem xp̄i: ꝛ tantuz sumat men clausa in nūero ꝺm hebreos. cuius figura in habedario hebreorū hec est: ex quibus sequitur ꝙ in illa men clausa ostēdit nobis deus illa duo secreta cum dixit. Secretum meum mihi. Secretum meum mihi. Primuz ꝙ mater messie debebat esse maria siue virgo. Secundo ꝙ tempus saluationis adueentus messie fuit punctualiter sexcentorum annoꝝ a reuelatione prophetie vsqꝫ ad passionem saluatoris. Iterum potest idem probari i vna auctoritate que est in medrasuphin. i. glosa psalterij vbi dicit rabi Iohanam tribus annis cum dimidio stetit gloria domini in mōte oliueti dando voces ꝛ dicendo. Querite dominuz dum inueniri potest: inuocate eū dum prope est Esa. lv. Item dixit in heretis raba. i. i generi magno rabi mosse darsan. Quid voluit dicere salomon in cāticis canticoꝝ cap. j. qn̄ dixit. Exultauimus ꝛ letabimur in te: qn̄ hoc erit. Quādo pedes dei stabūt in monte oliueti illa hora erimus nos leti. Dico ꝙ manifeste apparet. q2 isti tres anni cum dimidio sunt illa dimidia ebdomada quam dixit Daniel ꝓ messia. Confirmauit aūt pactum multis. Inuenimus em̄ ꝙ sic fuit: q2 saluator noster recepit baptismū in etate. xxx. annoꝝ: ꝛ deinde vsqꝫ ad tēpus passionis fuerunt quasi tres anni cū dimidio: quibus ambulauit per galileā ꝛ per montem oliueti conuocādo homines ad penitentiam. ꝛ respectu huius dicebat predicta verba Esa. recitata per rabi Ioannā: scꝫ. Querite dnm dum ꝛc. vt supra. Itez potest probari manifeste ꝙ aduentus messie debet esse in predicto tempore ꝑ auctoritatē quādā hebreorū q̄ est in libro canhedrin in cap. quod incipit. Totus israel: ꝛ in libro Abadazara capi. j. vbi dicit. sic legitur i studio Helie. Sex mille anni est mundus duo milia vanitatis. duo milia legis: ꝛ duo mi-

lia messie. Sed propter peccata nostra iam sunt extra magna pars. Iterum in eodem capitulo dixit helias rabi iuda: non est minus mundus quam quinquaginta quinque iubilei. In ultimo iubileo veniet filius dauid. glosa. Rabi salomon illud summat quattuor mille ducenti et quinquaginta anni: et in ultimo iubileo filius dauid veniet. Notum est quod mors messie fuit circa tempus: quando impleti sunt quattuor mille anni a creatione mundi. Et posito quod non inveniatur punctualiter quod essent illa hora quattuor mille anni non est mirum: quia maior decomputatio quam sit hec invenitur in verbis dei: in textu legis cum deus dixit abrae. Scias quod futurum est semen tuum in captivitate in terra aliena quadringentis annis. Et quando fuerunt liberati dicit textus: quod steterant cccc.xxx. annis. Et postquam bene visitavimus computum: invenimus, quod ex quo Jacob descendit in egyptum usque quo fuerunt liberati per manus moysi non transierunt nisi ccx. anni. Item si bene numeramus computum invenimus quod subiectio captivitatis non fuit nisi quasi centum anni. ergo secundum hoc non est mirum si doctor divisit sex mille annos de duobus in duobus milibus. ergo facta acciderunt circa illam divisionem modicum plus vel minus. Et posito quod dicat aliquis quod secundum auctoritatem illam tempus adventus redemptoris deberet esse in plenitudine quattuor milium annorum post destructionem templi intantum quod salvatio foret ducentis annis anticipata ante computum doctoris. Dico quod est mirabile: quia Esa. in fine capituli. lx. illud prenosticauit dicendo. Ego dominus in tempore subito faciam istud et qui habent oculos ad videndum possunt intelligere quod rationabilius est: quod aductus salvatoris anticiparetur ex gratia dei ducentis annis ante tempus suum quam in preteritum transeundo mille ducenti anni post quattuor mille non veniendo. Iterum ad ampliorem probationem dicte conclusionis invenimus quod dicit Talmuth hierusalem ista in libro beroth in capitulo haicore et inmequaraberi. id est lamentatio magna: dicit sic. Accidit uni iudeo qui stabat laborando quod dedit mugitum bos transitque unus arabs: audivitque vocem bovis et dixit iudee fili iudei. Solue: solue: solue: tuos boues et tuum apparatum: quia sanctuarium vestrum destruitur. Iterum bos dedit secundum mugitum: et dixit ei arabs iudee fili iudei liga tuos boues et prepara illos: quia natus est rex messias. Et dixit ei iudeus quod est nomen suum. Respondit menahen. id est consolator. Dixitque ei iterum iudeus. Et quomodo est nomen sui patris. Dixit ei. Ezechias: id est fortitudo dei: dixit iterum iudeus. Et ubi est natus dixit ei. In bethleem iude. Dicit rabi abon. Et quid oportet discere ab arabibus quod textus clarus est

in Esaia.x.qui dicit. Libanus cū excelsis cadet:ꝛ dicit statim post Et egredietur virga de radice yesse. ¶ Ex predicta auctoritate eliciū tur ꝛ multuȝ bene quattuor conclusiones. Prima quia aduentus messie fuit circa destructioneȝ tēpli. Secunda ꝙ messie nomen est menahen ꝙ sonat in hebraico cōsolator: quia per manuȝ eius fuit consolatum genus humanum de peccato Adam. Tertia ꝙ est filius dei: quia nomen patris quod hic intitulat ipse quod est ezechias significat in hebraico idem qđ deus fortis. Quarta ꝙ natus est in bethleem. Item dicit Talmuth in berexit Raba antiqua dicit rabi Simuel filius nahaman. Unde pbabis tu ꝙ in die in quo fuit destructio tēpli in illa die natus est messias: de quo dixit Esa.ca.vlti. Anteꝗ̄ parturiret peperit: anteꝗ̄ veniret partus etiam peperit masculum in hora qua fuit destructio tēpli dederūt voces israel sicut mulier existens in partu: et dicit ionathas in translatione chaldaica anteꝗ̄ ei veniret angustia fuit saluata: ꝛ anteꝗ̄ veniret dolores ptus reuelatus est rex messias. Itē dicit in eodem libro rabi simuel filius Johannā semel ibat helias per viam in die qua fuit destructū templum: et audiuit vnam filiam vocis: id est reuelationem clamātem ꝛ dicentem. Templuȝ sanctū vadat ad destructionem quando illud audiuit helyas imaginatus est quomodo posset destruere mūdum: ꝛ iens inuenit homines arātes ꝛ seminantes: ꝛ dixit eis. Deus est iratus contra mundum: ꝛ vult destruere domum suam ꝛ captiuare suos filios inter gentes: ꝛ vos intromittitis vosipsos inutiis tēporalibus. Exiuit altera reuelatio ꝛ dixit. Dimitte eos facere: quia iam natus est saluator israel. Dixit ipse ꝛ vbi est ille: dictum est illi. In bethleem iude. Iuit illuc ꝛ inuenit mulierem quandam sedētem in porta domus sue: ꝛ filium eius inuolutum in sanguine: ꝛ iacentem ante eam: dixitqꝫ ei filia. Filium peperisti: et dixit sic. Et ait ei. Et quid est hoc ꝙ sic est inuolutus in sanguine. Respondit grande malum est: quia in die in quo natus est destructum est templum. Dixitqꝫ ei. Surge filia ꝛ accipe eum: quia per manum suam debet eē magna saluatio. In illa hora surrexit mater ꝛ accepit puerum: ꝛ ipse recessit inde vsqꝫ ad quinqꝫ annos: ꝛ in fine quinqꝫ annorum dixit. Ibo ꝛ videbo saluatoreȝ israel: si nutritur in forma regum vel angelorum. Iuit ergo et inuenit mulereȝ in porta domus sue: ꝛ dixit ei filia. Quid ē de illo puero Respondit rabi. Nomne dixi tibi ꝙ eum malo nutritur: quia in die qua natus est fuit templuȝ destructum: ꝛ vltra hoc: quia habet pedes ꝛ nō ābulat: oculos habet ꝛ non videt: aures habet ꝛ nō audit: os habet ꝛ non loquitur: et sic stat sicut vnus lapis: ꝛ dum ipse loqueretur cuȝ ea insufflauit

ventus a quatuor partib⁹ mundi et proiecit eum in mari magno: et ea hora Helyas scidit vestimēta sua et euulsit capillos suos: et dixit ve quia perdita est saluatio israel. Et exiuit vna filia vocis idest reuelatio: et dixit helye. Nō est sicut tu cogitas: sed quadringētis annis habitabit in mari magno: et lxxx. annis vbi ascēdit fumus circa filios Chore. et. lxxx. annis in porta rome quod remanet annos per omnes ciuitates vsq₃ ad finē. Ecce quomodo apparet manifeste ex omnibus predictis auctoritatibus aduentū messie esse in destructione templi. ¶ Sed iudeus poterit arguere dicendo: q predicte auctoritates probāt aduentū et destructionem fuisse eadem die: sed veritas non est sic. quia a die passionis vsq₃ ad destructionem transierūt. xl. anni. Hic potest dari optime duplex responsio. Prima q istud nomen dies accipi potest tripliciter. scilicet stricte: large: et largissime. Primo accipitur prout sol est supra orizontem. Secundo accipitur pro. xxiiij. horis. Tertio accipitur pro oī tēpore sicut inuenimus in Esa. capitu. xix. vsq₃ ad xxix. Ubi sepe fit mentio de hoc nomine dies: et necessario habet accipi pro maiori tempore q̄ est annorum. Secunda responsio est q̄ȝ si templum bene durauit post passionem quadraginta annis: veritas tamen est quod in hora passionis perdidit templum oēm sanctitatem suam et cessauerunt omnia miracula que fiebant in eo. Nolite ergo querere o iudei maiorem destructionē q̄ illam. Unde dicit Thalmuth in libro de Joma i capitulo quod incipit septem dies legunt magistri decē miracula q̄ facta erāt in domo sancta. scilicet q abortiuit ex odore carnis scīe. Nō fetebat caro sancta aliquo tēpore: nunq̄ apparuit musca in tēplo: nunq̄ accidit pollutio sacramenti magno in die indulgentiarum. Nunq̄ inuēta est macula in pane propositionis: et licet pedes starēt in templo, cum habebat humiliari spaciosi inueniebātur. Nū q̄ nocuit serpēs nec alacer in hierusalem. Nunq̄ dixit vir socio suo strictum hospitium habuit in hierusalem. Nunq̄ fuit sufficiēs pluuia ad extinguēdum ignem altaris. Et nunq̄ fuerant sufficiētes venti ad torquendum pilare fumi quod ascendebat de altari. Et dicit transmaya et adhuc plures: q partes vasorum terrenorum que frangebantur in templo fundebātur in eodem loco: et dicit abaye: et adhuc plume auium sacrificij et cinis altaris incensi omnia fundebantur in loco suo: et totum hoc cessauit. xl. annis ante destructionem templi: sicut scriptum est. Signa nostra non vidimus non est vltra propheta neq₃ apud nos est sciens vsq₃ quo. ps. lxxiij. Item dicitur in eodem libro: legūt magistri q xl. annis in quibus administrauit symeon iustus omni hora veniebat sors dei ad manum dextre

ram.sed extunc aliquādo ī dextera aliquādo in sinistra. Item elcopolone efficiebatur albus aliquādo non. Item cādela que erat in occidente templi omni hora erat incensa: sed extūc aliquando incēsa. et aliquādo extincta. Itē ignis altaris excedebat per seipsum et non erat necesse sacerdotibus mittere ligna: nisi bis in die solum: vt affirmaret preceptum q habebat sacerdos de mittēdo ligna. Leui. vj. Sed ex illo tunc aliquando excedebant aliquādo non intātū q sacerdotes non cessabant ponere ligna tota die. Itē dicitur in Talmuth hierosolometista. i libro de yoma. in ca. quod icipit duo hyrci legūt magistri. q. xl. ānis ante destructionem templi inueniebāt extinctam cādelam que erat in occidente et copolane stabat semp rubeus: et sors dei veniebat ad manū sinistram: et claudebant portas tēpli in sero et inueniebant eas apertas de mane. et dixit rabi Iohāni filius zachai. Templum: templuz quare nō terres. iā scim⁹ qd tuus finis debet esse destructio. quia p te prophetauit zacharias. cap̄. xj. Aperi libane portas tuas et comedat ignis cedros tuos. Ecce ergo clarissime quomodo. xl. annis anī destructionē qua hora fuit christi passio cessarunt omnia miracula et perdidit templū sanctitatē suam. Et nō solū tūc dicta miracula cessauerūt. sed eadē hora amotū fuit sceptrū iuda. sm illud qd pphetauit iacob. et scriptū est in libro canhedrin. in ca. qd incipit haudbod qui et in libro de abdozara. in ca. j. dicunt sic. legūt magistri q. xl. annis ante destructionē tēpli fuerūt amoti canhedrin. i. lxx. iudices cōsistorij gazit: et fuerūt positi in hamith. declarat Rabisichim. locus erat in hierusalem qui vocabatur hamith. dicit rabi adi. et ex illo tūc nunq̄ amplius iudicarūt iudiciū criminale: quia iudiciū criminale non poterat fieri nisi in cōsistorio gazit: et dicit rabi mosse darsan q nō auferetur sceptrū de iuda. hoc dicitur ppter ɔsistorium gazit qd erat ī terra iuda: et dux de femore eius. isti sunt canhedrin qui erant sedentes in cōsistorio gazit. quod erat in terra iuda: et dixit sic iacob canhedrin. qui stabant sedētes in consistorio gazit nunq̄ erāt amoti a terra iuda iudicando iudicia criminalia quousq; veniat silo q̄ est messias: et dicit rabi rachamim qn̄ fuerūt amoti a consistorio canhedrin gazit: et fuit eis amota potestas iudicādi iudiciū criminale cōsueruut saccos super corpora sua. et euulserunt capillos suos: et dixerūt ve nobis: quia amotum est sceptrum iuda et filius dauid non venit. Qui multū nō est cordē secus bene potest videre clarissime quomodo sequitur ex omnibus supra dictis auctoritatib⁹ aduētus messie pro illa hora. ¶ Verūtamē pro maiori sanctificatione potest videri hec veritas ex magna publicatione: que ibat ex ore omnium gētiuz eo tempore de aduētu messie

intantu̅ q quia viderũt illa hora regere vnum qui regnabat in ciuitate inde qui dicebat biter q̃ erat homo magne fortitudinis: z victor prelio: um cuius nomē erat bacoziba. statī reputauerũt eũ messiã intelligētes q in illa hora erat tēpus assignatum: aduētus messie dicitur in libro canhedrin. in cap. quod incipit totus israel q barcoziba regnauit. xxx. annis cū dimidio: z dixit doctoribus. Ego sum messias z rabi aquiba quando videbat barcozibam dicebat. iste est messias. Item dicit Rabi moysen de egypto. in capi. de iudicib⁹ in lectionibus regũ. rabi aquiba magnus sapiens erat: z de maioribus talmuth. erat z portabat arma barcozibe regis z dicebat de eo q ipse erat rex messias: quousq ipū interfecit adrianus ppter peccata sua. ¶ Item possumus verificare predictam cōclusionē ex prophetijs danielis. scz per illas. lxx. ebdomadas: quas tradit in. ix. ca. sui libri que non potest declarari nisi p rege messia: sicut dicit Raby moises magister gerũdensis in glosa quã fecit super danielem. vbi dicit sic. Et vngatur sanctussanctorũ. Iste est messias sanctificatus filiorum dauid. z dicit Rabi mosse darsan. Et adducat iustitia sempiterna iste est rex messias. Item dicit in fine libri: qui vocatur cederhaolã Rabi yose. lxx. ebdomade numerate sunt a destructiōe primi templi vsq ad destructionem templi vltimi. qui sunt. lxx. anni captiuitatis babylonice. z. ccccxx. quib⁹ durauit templum secundũ. z in fine illorũ debebat venire messias. z sic declarat gaon raby cahadias et raby abraã abenazadra. ¶ Itē pdictam pphetiam exponit petrus alfonsi cōuersus multũ grate fm antiquos hebreos declarando tēpus aduētus messie: sic dicens in libro danielis. Tempus aduētus xpi. sic est danieli per angelum reuelatum. lxx. ebdomade sunt cstitute super populum tuum z sup vrbem sanctuarij tui: vt cōsumeretur preuaricatio z finē habeat peccatum z deleatur iniquitas z adducatur iustitia seculorum z impleatur visio z prophetie z vngatur sanctussanctorũ. Scito ergo z aduerte ab exitu sermonis: vt iterum edificetur hierusalē vsq ad xpm ducē ebdomada septima z ebdomade. lxij. erunt z rursum edificabitur platea z muri in angustia tēporum: z post ebdomadas. lxij. occidetur xps z ciuitatē z sanctuarium dissipabit populus cum duce vēturo z finis eius vastitas. et post finem belli statuta desolatio cōfirmabit autē pactũ multis ebdomada vna z i dimidio ebdomadis deficiet hostia z sacrificium: z in templo erit abominatio desolationis z vsq ad consummationem z finem perseuerabit desolatio. pphetia sane ista clausa est: z ad intelligēdum difficilis. z sunt ibi termini multi designati: sed tñ omnes ad designandum christi aduētum sunt positi. In primis igitur scien

dum est q ebdomade iste annorū sunt ebdomade. cuȝ igitur ait. lxx. ebdomade constitute sunt sup populum tuum: ⁊ super vrbem sanctuarii tui. vt consūmetur preuaricatio ⁊ finem accipiat peccatuȝ ⁊ deleatur iniquitas ⁊ adducat iustitia seculoruȝ ⁊ impleatur visio ⁊ prophetie ⁊ vngua sanctussanctorū. Cuȝ illud inq̄ȝ ait nominari voluit: quia septies septuagita in. cccc. xc. anni erāt constituti ab eiusdem anni pphetia: vsq̄ȝ ad destructioneȝ hierusalem ⁊ templi que a Tyto Romanorum imperatore facta fuit: cuius destructiōis tempore iam christus venerat qui ⁊ iustitia seculorum ⁊ sanctussanctoruȝ erat. per quem etiam ⁊ peccatum omne ⁊ iniquitas est deleta ⁊ prophetia omnis ipleta. Cetera autē omnia que sequūtur ad horum. cccc xc. annorum diuisionē ⁊ declarationeȝ sunt posita p hoc autē q ait. Ab exitu sermonis: vt edificetur hierusalē vsq̄ȝ ad christum ducem ebdomade. lxx. innuitur: q ab huiusmodi die pphetie vsq̄ȝ ad Cyrum regem Persarum qui ab ipso deo p Esaiā. xlv. christus appellatus est. fuerūt. lxx. annoruȝ. ebdomade. i. xlix. anni. Cuius Cyri precepto cepit hierusalē edificari: in cuius reedificatione postq̄ȝ cōsummatuȝ est opus vsq̄ȝ ad aduentū Tyti super hierusalē cccc. xxxiiii. anni fuerūt. ⁊ hoc est qđ dicit ebdomade. lxii. i. cccc. xxxiiii. anni erunt: ⁊ rursum edificabitur platea ⁊ muri in angustia temporuȝ: ⁊ posuit ebdomadas septē ⁊ postq̄ȝ occidetur christus ciuitatem ⁊ sanctuarium dissipabit populus: scilicet romanus cuȝ duce venturo. i. Tyto ⁊ finis eius vastitas ⁊ post finem belli statuta desolatio. Quod autem sequitur confirmabit pactum multis ebdomada vna. illa pfecto ebdomada vna septē sunt anni obsidionis septeȝ enim annis obsessa est ciuitas ab exercitu romanorum ⁊ infra illos septeȝ annos adeo coacti fuerunt intus ⁊ afflicti: q non habuerunt vnde sacrificium facere possent. ⁊ hoc est qđ ait in dimidio ebdomadis. ⁊ infra ebdomadā deficiet hostia ⁊ sacrificium ⁊ in templo erit abominatio desolationis: q etiaȝ additur vsq̄ȝ ad consummationeȝ ⁊ finem perseuerabit desolatio. insinuat qđ captiuitas ⁊ desolatio illa fine foret caritura. Septem ergo ebdomade vsq̄ȝ ad Cyrum ⁊ lxii. ebdomade a Cyro vsq̄ȝ ad tytum ⁊ ebdomade obsidionis vna pfecto. lxx. sūt ebdomade hec est expositio predicti Alfonsi medici imperatoris hispanie regis alfonsi qui cum esset sapientissimus inter iudeos illuminatos a deo conuersus fuit ad xpm ⁊ scripsit optime dyalogum fidei catholice āno domini. M. c. vi. ¶ Qui autē plenius voluerit scire diuisionem dictarum. lxx. ebdomadaꝝ sicut eas diuisit Daniel. i. ad. vii. ⁊ ad. lx. ⁊ ad duas ⁊ ad vnā ⁊ illa vna ⁊ duas dimidias inueniet multū optime in glosa magri Nicolai de lyra

super danielem. Sed et propter nonnulla que addunt moderni iudei in prophetia Jacob. de sceptro et in prophetia predicta de. lxx. ebdomadibus: et propter eorum recentes expositiones annullandas predictas duas prophetias expono eo modo et forma qua dictus inclitus doctor Nicolaus de lyra suis locis exponit ne diligens scire forte inopia librorum intelligat curiositates iudeorum. Hunc enim librum pro ignorantibus scripsi. vt breui volumine leuiter possint ad ma inuenire contra inimicos christi.

Et introducitur primo prophetia Jacob. in qua exprimitur tempus aduentus messie. Gen. xlix. vbi dicit iacob filijs suis. Congregamini vt annunciem vobis que ventura sunt nobis in nouissimis diebus sequitur. Non auferetur sceptrum de iuda et dux de femore eius donec veniat qui mittendus est et ipse erit expectatio gentium. quod sic exponitur a Nicolao de lyra vbi supra. Non auferetur sceptrum de iuda. i. dignitas regia. et dux de femore eius qui deficiente regno interfecto rege sedechia in captiuitate babylonica extunc gubernatus fuit populus iudeorum per illos qui erant de tribu iuda. quia in reditu dicte captiuitatis zorobabel fuit dux eorum: vt habetur zacha. iiij. c. et Aggei. j. ca. et post sacerdotes gubernauerunt populum: vt patet tempore Machabeorum: qui etiam erant de tribu iuda. quia tribus sacerdotalis et tribus regia erant coniuncte: vt patet. iiij. Reg. xj. vbi dicitur quod Josabeth [illegible] ochozie regis iude tulit Joas. et [illegible] at se[illegible] cum ea in domo domini: quia ipsa [illegible] at vxor Joiade pontificis: et [illegible] regimen durauit vsque ad tempus [illegible] rodis qui fuit alienigena de gente idum[illegible] quo ipso regnante natus est christus vt habetur Math. ij. Cuius regnum durauit in secula seculorum amen. Et ideo subditur donec veniat qui mittendus est. i. christus qui missus est a patre pro salute generis humani: et ipse erit expectatio gentium secundum quod dicitur Aggei. ij. ca. Ecce veniet desideratus cunctis gentibus etc. In hebreo autem habetur sic. et erit ei aggregatio gentium et hoc impletum est in regno christi. quia post resurrectionem et ascensionem christi ad celos apostolis predicantibus fidem christi iudei pro maiori parte remanserunt obstinati in infidelitate sua: et gentes cum magna deuotione receperunt fidem christi. Et sic christo aggregate sunt propter quod apostoli dixerunt iudeis. vt habetur Act. xiij. ca. Vobis oportebat primum loqui verbum dei. sed quoniam repulistis illud et indignos vos iudicastis vite eterne. ecce conuertimur ad gentes. Sic enim precepit nobis deus. ¶ Sed hanc prophetiam que satis clare exposita est de christo iudei multipliciter nituntur subuertere ad cuius intellectum sciendum quod in hebreo habetur donec veniat sylo. Haec autem dictio hebrai[illegible] a sylo est proprium nomen loci significat etiam in alio sensu missionem: et sic est nomen commune: qui putant ergo est nomen loci accipiunt hic eam

aliqui iudei dicētes q prophetia impleta est quando saul qui erat de tribu beniamin: vt habetur .j. Reg. fuit electus in regem z in unctus fuit in sylo vbi erat taber naculum domini z archa: z p con sequēs vnctio vbi reges debebāt iungi. z sic sceptrum quod accipitur pro quodā dominio z pmatu: quod fuerat in tribu iuda vsq tunc fuit translatum ad tribū bē iamin. Sed hoc dictū manifeste contrariatur textui. quia ante ele ctionē Saulis archa dei iam erat amota de sylo. z erat in cariathia rim. vt habetur .j. Reg. vij. c. Itē post saul immediate: immo ipo ad huc regnante: fuit dauid inunct9 per Samuelē. quia dauid fuit pri mus rex de tribu iuda. z tunc re ges de illa tribu quādo icepit suc cesserunt. Qd aūt sceptrum dica tur auferri de tribu iuda quādo i cepit esse in ppinqua dispositiōe ad gradum perfectum nō est veri simile. Et ideo alij iudei dicūt q ista prophetia impleta fuit in ele ctiōe hieroboā in regem qui erat de tribu effraim. quia decē trib9 ablate sūt a regno iuda: z adhese runt hieroboam quando roboam die constituto dedit populo durā responsionē. iij. Reg. xij. Et sic ex ponūt donec veniat sylo. i. donec veniat hieroboam coronādus in tali loco. Sz ista expositio ostēdi tur falsa per textum. quia congre gatio illa nō fuit facta i sylo. sz in sychem. vt habetur. iij. Reg. xij. c. Itē nō fuit ablatum regnum a domo iuda tunc: sz stetit vsq ad captiuitatem babylonicam p suc cessionē hereditariā. et illi soli di cebātur proprie reges: quia insti tuebantur per inunctionē. q templum archa domini: z illa que ad inunctionē requirebātur in hie rusalē remāserūt que erat metropolis in regno iuda: ppter quod alij iudei accipientes hoc nomen sylo prout significat missionē: di cunt q dicta pphetia impleta est tēpore nabuchodonosor quando venit contra hierusalē z occidit sedechiam regē: z sic defecit re gnū iuda. Et ideo exponunt pre dictam literam sic. Non auferet sceptrū zc. donec veniat qui mit tendus est. scz Nabuchodonosor qui propter peccata iudaici ppli missus fuit a deo ad destruendā terram z auferendum regē: z erit ei aggregatio gentiū: quia ppter dilationē sui imperij aggregate sunt gentes sub eius dominio. Sed ista expositio z precedētes z consimiles si fiunt destruuntur per translationē chaldaicā quā iudei vocant targum: que ita au ctētica est apud iudeos q nullus doctor eorum fuit ausus ei cōtra dicere. immo quando litera he braica est obscura recurrunt ad il lam pro explanatiōe. In illa aūt sic habetur. Non auferet sceptrū de iuda zc. Donec veniat messias in scriptura: sed solus xps qui p missus in lege z prophetis erat Ex hoc patet clarius veritas no stre catholice expositiōis pdicte

Cum ergo a tempore predicti herodis regis cessauerit regia dignitas tribus iude ꝛ ducatus ꝛ ī tpe illo nullus alius apparuit qui ex doctrina ꝛ operationibus posset dici christ⁹ nisi iesus saluator noster. Sequitur ergo ꝙ ipse est verus messias ꝛ ꝙ eius aduent⁹ trāsiuit in preteritū. ¶ Itē p̄dictus Petrus alfonsus cōuersus in suo dyalogo predictā ꝓphetiā exponit sic dicēs. Doctores antiqui hebreoꝝ sic exposuerunt prophetiā Jacob. Nō auferetur sceptrum .i. virga regni de iuda. ꝛ dux de femore .i. de filijs filioꝝ eius in secula. donec veniat qui mittēdus est .i. xp̄s cuius est regnū ꝛ ad ipsum cōgregabuntur gentes. Et nos q̄dē nouim⁹ ꝙ postq̄ vēit xp̄s. neq̄ rex neq̄ dux de Juda fuit vlteri⁹ Credere itaq̄ debemus ꝙ hic tēpus xp̄i aduēt⁹ determinatū fuit ꝛ ꝙ is qui tempore illo venit sine dubitatiōis scrupulo xp̄s extitit. ¶ Secūdo introducitur ꝓphetia Danielis. c. ix. vbi gabriel āgelus instruxit Danielē de illo tempore dicēs. Septuagita hebdomades abbreuiate sunt sup populū tuū ꝛ super vrbē tuā sanctā vt cōsummetur preuaricatio et finem accipiat peccatum ꝛ deleatur iniq̄tas ꝛ adducatur iustitia sempiterna ꝛ impleatur visio. ꝛ ꝓphetia. ꝛ vngatur sanctussanctoꝝ. Ad intellectum huius ꝓphetie primo videndum est qualiter hic accipiat hebdomades vel hebdomeda qḋ est idem. In sacra enim scriptura vnomodo accipitur pro tp̄e septē dieꝝ. ꝛ hoc modo cōmuniter accipitur: hoc etiā modo loquitur scriptura Leui. xxiij. vbi dicitur ꝙ septē hebdomade sunt accipiende a festo pasche q̄ faciūt. xlix. dies. ꝛ l. die celebrandū est festū pentheco stes. Alio modo accipitur ꝓ tēpore septem annoꝝ. ꝛ hoc modo loquit̄ scriptura de hebdomada Leui. xxv. vbi dicitur Numerabitis septem hebdomadas annoꝝ que faciunt annos. xlix. ꝛ quīquagesimus ann⁹ qui immediate sequitur dicitur iubileus qui apud iudeos erat annus remissionis vt ibidem dicitur. Non autem intenditur hebdomada accipi pluris b⁹ modis. Non pōt hic hebdomada accipi pro hebdomada dierum. q2 tota ꝓphetia Danielis fuit completa infra annum ꝛ dimidium. ergo per locū a diuisione oportet ꝙ accipiatur a numero annoꝝ. ꝛ in hoc oēs expositiōes cōueniūt. sed in hoc differūt. Quia aliq̄ catholici vt Beda ꝛ alij dicūt ꝙ isti anni intelligēdi sunt āni lunares q̄ sunt breuiores annis solarib⁹. xi. diebus. Moti fuerūt autem ad h̄ dicēdum ex duob⁹. Primo ex textu. quia dicuntur hebdomade abbreuiate. Et sicut dictum est anni lunares sūt breuiores annis solaribus. ꝛ per consequēs hebdomade annorum lunarium sunt breuiores. Secundo quia angelus loq̄batur Danieli qui erat hebre⁹. hebrei aūt computabant per annos lunares vt dicit ipse Beda. Et iō angelus posuit numerum annoꝝ predictoꝝ ꝑ hebdomadas anno

rum lunarium. Utrumq3 dictu3 nō placet Nycolao de lyra. 7 est ratio quia in hebreo nō ponitur abbreuiate prout sonat in detruncatione seu diminutiōe. s3 in hebreo ponitur pcise vt notat temporis determinationem. s. nec plus nec minus. Similiter secundū est falsum. si enim iudei haberent annū breuiorem. xi. diebu s q̄3 annus solaris cum secundum legem suam teneantur primo mēse cuiuslibet anni facere pascha 7 die determinata. s. xiiij. die primi mensis seq̄retur q3 pascha eoꝝ huius anni p̄cederet pascha anni precedentis in. xi. diebus. Et eodem modo pascha anni sequentis p̄cederet per xxij. dies. Et sic anticipando tempus q̄libet anno per. xi. dies. Ad quod quidem sequeretur q3 iudei celebrarent pascha suu3 7 obligatione precepti infra breue temp⁹ in quolibet mense toti⁹ anni. Hoc autem apparet manifeste falsū ex vsu eorum quia semper faciūt eodē3 tempore. Et ideo patet q3 cōputant per annos solares sicut 7 nos. Licet enim incipiant mēses a lunationibus tamē tertius annus apud eos habet lunationes xiij. ita q3 per embolismos faciūt adequatiōes temporis. 7 sic computant per annos solares sicut 7 nos. Dato tamen q3 cōputarent p annos lunares: nihilomin⁹ habetur ppositu3 nostrum vt videbit. ¶ Secundo videndū est quot annos cōtinent hebdomade p̄dicte 7 patet q3 si multiplicētur. lxx. per vij. resultant. cccclx. ¶ Tertio videndum est a quo tempore incipiat computatio istarum hebdomadarum. 7 dicunt aliqui iudei q3 incipit ab. xi. anno regis Sedechie quando destructum est primum templum. Alij dicunt q3 incipit a primo anno darij. quia isto tēpore dixit angelus ista danieli. Alij dicūt q3 icipit cōputatio ista a reditu captiuitatis sub zorobabel duce. anno secūdo Cyri regis Persarum. Alij dicūt q3 icipit cōputatio ista. a. xx. anno regis artaxersis quādo missus est neemias ad reedificandu3 hierusalē. Que aūt istarum opinionū sit vera propter plixitatem euitādā omittit. 7 etiam q2 secūdum omnes istas cōputationes habetur propositū nostrū sufficiēter. s. q3 tempus aduentus christi sit preteritum q̄d patet q2 angel⁹ determinate assignat. cccclxc. annos. vsq3 quo implea tur visio 7 pphetia 7 vnguat sanctus sanctorū. i. xp̄s. Sed qualiter cūq3 accipiatur computatio anni lunaris vel solaris 7 vbicunq3 incipiatur cōputatio. quia infra tamē nō pōt accipi q̄3. a. xx. anno regis artaxersis: tot⁹ tamē numer⁹ predict⁹ iā diu est p̄teritus. Et de claro saltem de vltimo numeꝝ p̄dictū impletū. s. a. xx. āno artaxersis vsq3 ad. xviij. annū Tyberij cesaris in quo passus ē xp̄s. Si fiat cōputatio per annos lunares q̄d patet hoc modo. Regnū Persaꝝ durauit annis. ccxxxiij. 7 a principio regni vsq3 ad. xx. artaxersis fluxerūt anni. cxv. 7 post durauit. cxviij. annis. Regnum grecoꝝ du-

rauit.ccc.annis ꝛ tūc cepit regnū romanorum a cuius principio vsqꝫ ad.xix.annuꝫ Tiberij fluxerūt anni.lvij.qui simul iuncti pꝫ qꝺ faciunt.cccclxxvj.annos solares q̄ implēt p̄dictum numerum secū dum lunares annos quia annus lunaris cōtinet.ccclııij.dies. Solaris vero.ccclxv.quadrantē vnū ꝛ.v.horas ꝛ patet secūdum veruꝫ numerum ꝙ.cccclxxv.anni solaris sunt.ccccxc.anni lunares q̄ est numerus hebdomadarū cōputando vt dictum est per annos lunares.

¶ Aduertēdum tamen qꝺ Rabi salomon dat quādaꝫ expositionē falsam ad rationē p̄dictam quam oportet remouere.dicit enim ꝙ septem ebdomade ille nō cōtinent tempus prescisum vsqꝫ ad aduentum xp̄i ꝛ passionis sue mysteriuꝫ vt p̄dictum est.Sed dicit ꝙ continet tēpus p̄cisuꝫ a destructione primi tēpli vsqꝫ ad destructionem secūdi p Tytū ꝛ Vespasianū:cuius expositio talis est.Septē hebdomade p̄cise.i.determinate sup populum tuum anteqꝫ veniat perfecta captiuitas eoꝝ que facta est per romanos ꝯburentes ciuitatē ꝛ templum ꝛ eijciētes inde populum iudaicum.vt cōsumatur preuaricatio.i.desistāt a p̄uaricationibus castigati p p̄dictaꝫ captiuitatem.ꝛ deleatur iniquitas eoꝛuꝫ scꝫ p captiuitatē ꝛ afflictionem p̄dictaꝫ que est pena vt dicit.Et adducat iustitia sempiterna.i.vt ineternū iustificentur per predictam captiuitatē p peccatis tolerādo Et vt sic finaliter impleatur visio ꝛ ꝓphetia.i.visiones de christo ꝓmisse p prophetas ꝛ vngatur sanctus sanctorum.i.archa dei ꝛ vasa sanctuarij.que recuperabunt per messiam venturū in fine huius captiuitatis vt dicit.Sed q̄ntum debeat durare ista captiuitas nō dicit.ꝛ sic p consequens tempus determinatū ipsius hic nō ponitur.

¶ Quod aūt ista expositio sit falsa ꝛ extorta patet per literam precedentē vbi dicitur ꝙ angelus gabriel venit propter orationeꝫ Danielis orantis pro liberatione populi ad annunciandū exauditionem sue petitiōis.Et ideo nō solū nūciauit ei liberationē a captiuitate babylonica.sꝫ etiā pfectaꝫ liberationē fiēdā p xp̄ꝫ de qua daniel p̄ncipaliter orabat.ꝛ ideo dicere ꝙ āgel' venerit ad denūciandū danieli pfectā captiuitatē sui ppl'i.ꝛ nullū certū tēp' liberatiōis fiēde p xp̄ꝫ hoc est valde absurdū ꝛ p̄cedēti litere cōtrarium. qꝛ nō venisset ad cōsolationē Danielis sed magis ad desolationē.Itē ꝙ dicit ꝙ p captiuitatē in qua sunt desistāt a p̄uaricationibus hoc est apte falsū.qꝛ sup oīa gētes intendūt sortilegijs ꝛ augurijs vt sciūt illi qui nouerūt facta eoꝝ.ꝛ tamē ista ꝓhibentur eis maxime i lege diuina pꝫ in Exo.ꝛ Deutero.ꝛ in pluribus alijs locis veteris testamenti.Item ꝙ dicit visiones impleri prophetarum per merita eorum: ꝛ est cōtra illud quod dicitur Deutero.ix.Scito ꝙ nō ꝓpter iustificatiōes tuas dederit tibi deus terram hanc in possessionem.ꝛc.

multominus ꝓpter iustitias eorū
implenda est ꝓmissio de xp̄o ꝛ ma
xime qꝛ de ipso scribitur Esa.viij.
Et erit ad lapidē offensionis ꝛ pe
trā scandali duabꝰ domibꝰ israel
ꝛ in laqueum ꝛ ruinam habitanti
bus hierusalem. Itē qđ dicit per
vnctionē sanctisanctoꝝ intellige
vnctionē arche ꝛ sanctuarij qui re
cuperabunt ꝑ regē messiam hoc
est ꝯtra illud quod habet Hiere.
iij. Cumqꝫ multiplicati fueritis et
creueritis in terra in diebus illis
ait dominus nō dicēt vltra archa
testamenti domini neqꝫ ascendet
super cor neqꝫ illius recordabunt
neqꝫ visitabitur. neqꝫ fiet vltra: qꝛ
cerimonie veteris testamēti oīno
cessauerunt post passionē xp̄i. ex
tunc enim fuerunt mortue: manet
ergo veritas incōcussa ꝙ. s. tempꝰ
hebdoma darū fuit impletū ī xp̄i
aduētu ꝗ peccata nostra tulit om
nia que in deū in nos ꝛ in ꝓximū
commissa erāt: iustitiā adduxit le
gem ꝛ prophetias impleuit. ꝛ vn-
ctus est plenitudine grē a deo pa
tre. ¶ Tertio determiat sacra scri
ptura tēpus aduentꝰ messie. Esa.
vlt. textꝰ ibi est anteqꝫ parturiret
peperit. Etsi aliquid de hoc textu
supra dictum sit. hic tamen plenꝰ
exponitur. super quo gl. hebraica
quia anteqꝫ natus fuisset ille qui
in seruitutem redegit vltimā na-
tus fuit redemptor. Igitur ante
natiuitatem Tyti qui ciuitatē ꝛ
templū destruxit ꝛ populū capti
uauit ꝛ in vēditionē ꝛ seruitutem
exposuit intantū ꝙ dabātur. xxx.
pro vno nummo argēteo. vt dicit
Hugo floriacē. fuit natiuitas ip
sius xp̄i. hoc idem patet per trans
lationē chaldaicam ibidē que cō
parat israel mulieri parturienti ꝗ
angustias maximas patitur ꝛ do
lores adhuc nō erit ei vehemens
angustia. ꝛ adhuc non veniet ei
tremor cū doloribus propter par-
tum ꝛ reuelabitur rex messias. Do
lor enim ꝛ angustia partus expri-
munt maximā calamitatem quā
habuerūt in obsidione Tyti ꝛ Ve
spasiani vbi tāta fuit angustia et
calamitas ꝙ impletū est illđ Tre
norum. iiij. Manus mulierū mise
ricordiā coxerūt filios suos ꝛ mul
tas alias āgustias ꝛ miserias pas
si sunt que Josephus narrat in li
bro antiquitatū de bello iudaico
vt videbitur lib. iij. Et ante istam
obsidionem clarū est ꝙ fuit iesus
nazarenus natus per. lxx. annos ꝛ
passus per. xl. annos. Iste textꝰ cū
glosa chaldaica est tāle auctorita
tis apđ iudeos ꝙ multi doctores
eorū concedūt ꝙ messias natꝰ est
in die destructionis tēpli. Pro quo
allegat rabi hamon: ꝙ lybanꝰ cum
excelsis cadet ꝛ egredietur virga
de radice yesse. Esa. xi. Et interro
gāt ipsi iudei vbi est ipse messias
natus in illa die destructiōis tem
pli: respondēt quidam ꝙ est in pa
radiso cum angelis viuēs ibi eo
modo quo moyses vixit ꝗdragin
ta diebꝰ ī monte synai ꝛ expectat
preceptū domini ad se ostēdēduꝫ
Alij ꝙ est vltra mōtes caspios ex
pectans preceptū domini de libe
ratione populi. Alij dicūt ꝙ vadit
per mūdum sicut pauper ꝛ humi-

liatus propter peccata populi sui fm q dicitur Esa.liij. et nos repu tauimus eu quasi leprosum z cete ra. quousq appareat ex precepto dni in virtute ad liberationem fi liorum israel de captiuitate et mi seria in qua sunt. Talis em varie tas ostendit q dictu eorum est fi ctitiu. Sed quicqd sit dictuz vide tur q veru est q tempus veniendi messie taxatum in scriptura ia p terijt z impletum est in iesu naza reno vero messia nostro. z istd fuit vocatuz tempus plenitudinis. ad Gal.iiij. z Ephe.j. quia in christi aduentu fuit quadruplex plenitu do. scilicz nature. scripture. gratie z temporalis mesure. Nature qui dem quia tuc venit finis ois crea ture. s. ho coniuctus est suo princi pio. s. deo. Unde tuc factus est no bilis circulus q est perfectissima figurarū. Tuc etiam fuit vltimus modus formādi hominē q sit pos sibilis. s. de muliere sine viro. Alij enim tres precesserant z iste fuit quart⁹. Scripture etiam q pmis sa fuerūt reddita. figure cōplete z omnes scripture delucidate. Gra tie plenitudo insuper apparuit in fecūditate marie. iustificatione io hannis: in missione spūsancti sup apostolos: z in sacramentis eccle sie. q sunt gratie vasa. Plenitudo nihilominus tēporalis mensure. Omnis em perfectio consistit in trib⁹ pcesserat autē tempus natu re in quo fuit conuictum humanū genus de ignorātia. Tēpus etiā legis scripte in quo fuit conuictū de impotentia z hoc fuit tertiū cō plementum vniuersor tempoum in quo fidelib⁹ datur vera dei co gnitio veraq virtus ad cōpletio nem diuine legis. z in signū istā plenitudinē voluit venire dei fili⁹ sexta mundi etate. vj. annoruz mil lenario. vj. mense a cōceptiōe Jo hannis. sexta die vt dicit z forsitā sexta hora. Probabile em est q il la die conceptus fuit adā celestis in qua fuit formatus adā terren⁹ Illa hora veniret medicus in qua primus homo induxit humano ge neri mortiferam infirmitatem. Sex ta etiam die fuit passus z sexta ho ra in cruce fuit cōclauatus. Hoc er go fuit tempus beneplaciti z tem pus miserēdi vt dicitur in. ps. cj.

¶ Secūdū testimoniū aduentus messie est inquisitio iudeor facta tempore christi quā non fecissent nisi tempus impletū cognouissent tūc enim inqrentes miserūt sacer dotes z leuitas ad Johānem ba ptistam quem tunc sanctissimū in sanctitate videbant vt interroga rent eum si erat messias vt dicitur Joh.j. Qui si dixisset q sic eum re cepissent sed confessus est z nō ne gauit q non sum ego xpus. i. mes sias vt patet: confessus est tamē q erat eius vox z preco clamans vt prepararent sibi viam tanq sum mo regi suo vero messie. quia digi to eū ostēdit dicēs eis. Hic est de quo dicebaz vobis qui post me ve nit ante me factus est. cui⁹ nō sum dignus corrigiam calciamēti sol uere. z iterū eum digito ostendēs ait. Ecce agn⁹ dei: ecce qui tollit peccata mundi. Ad hoc etiā valet

inquisitio facta per eos eodē tempore de barcoziba vt supra dictuȝ est. Frustra enīȝ esset talis inquisitio si tempus impletū non cognouissent. ¶ Tertiū testimoniuȝ est iosephi sapientissimi hystoriographi iudeoruȝ qui in .xviij. libro antiquitatū describēs tempora Tyberij cesaris sub quo passus ē christus sic dicit. Fuit eisdeȝ tēporib⁹ iesus vir sapiens si tamen virū eū nominare phas est. Erat enim mirabiliuȝ operum effector ꝛ doctor eorū hominū qui libēter ea que vera sunt audiūt. ꝛ multos quidē iudeorum. multos etiā ex gentibus sibi adiūxit. xp̄s hic erat. hūc accusatione primorum nostre gētis virorꝫ cū pylatus in cruce agēdum esse decreuisset. non deseruerūt eū qui ab initio eum dilexerāt apparuit enim eis iterum viuus ſm ꝙ diuinitus inspirati prophete hec vel alia de eo innumera miracula futura ꝑdixerūt hec ille. ¶ Quartum testimonium est Pylati q̄ anno dn̄i .xxxvj. imperij vero Tyberij .xxi. cum esset mos romanis vt prouinciarum iudices senatui scripto renunciarēt vt si quid noui in his quas regebāt prouinciis accidisset scripsit epistolam ad Tyberiū sub hac forma. Tyberio augusto pontius pylatus salutē. Nup accidit ꝙ ipse probaui iudeos per inuidiaȝ se suosqꝫ posteros crudeli dānatiōe perimisse. Cum enim promissum haberēt patres eoruȝ ꝙ deus ipsorum mitteret illis per virginē sanctum suū qui rex ipsorum merito diceretur hūc me presente misit in iudeam: quem cū vidissēt cecos illuminasse. leprosos mundasse. paraliticos curasse. demones effugasse. mortuos suscitasse. ventis imperasse. pedibusqꝫ siccis super vndas maris ambulasse. ꝛ alia multa miracula fecisse. ꝛ oīs populus iudeoruȝ diceret eū esse dei filium: principes sacerdotū inuidia contra eum moti itaqꝫ mihi eum tradiderunt. ꝛ alia pro alijs mentientes hūc magum esse ꝛ cōtra legeȝ eorꝫ agere dixerūt. Ego autem ita esse credidi ipsumqꝫ flagellatum eorum arbitrio tradidi. qui euȝ crucifixerunt ꝛ sepulchro custodes adhibuerūt. Ille quoqꝫ militibus meis custodiētibus die tertia resurrexit. Intantum vero nequitia iudeorum cōtra eum exarsit vt ipsis custodientibus pecuniam darent quatinus discipulos eius corpus rapuisse dicerēt. Sȝ illi quod factum fuerat tacere nō valentes testati sunt eum resurrexisse seqꝫ visionem angelorum vidisse. ꝛ a iudeis pecuniaȝ accepisse. Hoc autem ideo scripsit ne q̄s aliter estimet factum esse vel credendum mēdacijs iudeorū. Tūc Tyberius cum suffragio magni fauoris retulit ad senatum ꝛ postulauit vt christus deus haberet. At senatus recusauit idignatus ꝙ non sibi ſm morem epistola primo fuisset delata. Et sic satis claret ex predictis quatuor testimonijs tempus aduētus messie fuisse ante destructionē scō̄i templi.

¶ Quod ver⁹ messias debet esse

de genere iude procedens de medio filiorum iacob.

SEcundus thesaurus aperitur de genere messie. qđ sacra scriptura prenunciat z specifice determinat impletum est in iesu nazareno. naz dixit dominus moysi Deuterono. xviij. Prophetaz suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tibi. ponā verba mea in ore eius. Qui autez verba eius que loquetur in nomie meo audire noluerit ego vltor existā. Et patet ꝙ ista auctoritas nulli potest applicari nisi iesu nazareno vero messie nostro. quod patet ꝑ duas eius partes principales. Prima pars auctoritatis: est prophetā suscitabit de⁹ filijs israel de medio fratrum suorum. Ecce genus messie. pro quo nota ꝙ iudei dicūtur filij israel vel iacob: quod idē est. Israel autē habuit quatuor vxores: ex quibus ꝓcreauit. xij. filios z vnam filiaz. Prima fuit lya que habuit sex filios et vnam filiaz ꝑ ordinē qui sequuntur. scilicet Ruben: Symeon: Leui: Judas: Isachar: zabulon: Dyna. patet Geñ. xxxv. Secunda vxor eius fuit rachel que habuit solum duos filios. scilicet Joseph z Beniamin. Tertia fuit bala ancilla rachelis que habuit solum duos filios scilicet dan z neptalim. Quarta fuit zelpha ancilla lye que habuit solum duos filios scilicet Gad et Aser. quod patet Geñ. vbi supra. Modo qđ dicit auctoritas. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorū. Iste ergo propheta qui debebat esse messias. nō potuit esse de filijs Bale ancille rachelis: quia non habuit nisi duos filios: z in duobus non est mediū. Nec potuit esse de filijs zelphe: ꝓpter eandem causam: nec a simili de filijs rachelis. ergo oportet ꝙ sit de filijs lye qui fuerunt septez: et in numero septemnario est medium: scilicet quartus. Numerentur ergo filij lye per ordinem. Primi tres sunt ruben. Symeon. Leui vltimi tres. Isachar. zabulon. Dyna. Medium istorum fuit iudas qui fuit quartus. Propheta ergo qui debebat esse messias ad hoc vt suscitaret eum deus de medio fratrum suorum debuit esse de tribu iuda. Ecce genus eius. Hic diligenter attende absconditum mysterium: quare scilicet deus dixit. de medio suscitabo ꝓphetam. id est messiaz. Genus eñ humanum propter peccatum primi hominis: z propter innumera peccata que postmoduz homines commiserunt fuit diuisum a deo: sicut dicitur Esay. quinquagesimonono. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos z deum vestrum z absconderunt faciem eius a vobis. Istud est signuz maximi odij inter deum z homines: scilicet abscondere faciem suam ab homine Quia tria sunt signa inimicitie: z istud est supremum. Primum est cū quis denegat alicui suez fami-

theologi dixerũt quod sub illa linea est paradisus terrestris. talis linea fuit virgo beata: quia cuȝ in ea fuit sol iusticie factũ est equinoctiuȝ. q2 nox sicut dies fuit illuminata. Infinitũ visuȝ ẽ equari finito: eternũ tẽporali: imortale mortali: inuisibile visibili: immensum capabili: diuitẽ pauperi. homĩes etiã qui habitãt sub hac linea sũt in optima dispositiõe: nõ agitant neq3 mouẽtur perturbationibus demonũ. ꝑpter quod merito dicitur paradisus. Tunc enĩ impleta fuit figura illa Geñ. ij. q2 posuit deus lignum vite in medio paradisi. i. xpm verum filiũ suũ in medio ventris virginalis. Est etiam virgo beata mediũ mundi. Istud dicit a phis esse terra que equaliter vndiq3 distat a celo. Tres aũt sunt ꝓprietates terre propter que virgo beata dr terra. ẽ enĩ ĩfima et maria virgo infima: q2 humillima. Cũ enĩ deberet esse mater dei vocauit se ancillam. Luce. j. Ecce ancilla dñi ꝛc. Secũdo ad terram currũt aque. et ad beatã virgineȝ abundantie gratiarum. ps. ciij. inter mediũ montiũ pertrãsibũt aque. Tertio omnia ponderosa tẽdunt ad terrã tanq3 ad centrũ ꝛ suũ medium: vt ibi saluentur sic ꝛ pctõres grauati pondere peccatorum recurrentes ad istud medium saluantur. vnde Bernar. Ad mariã velut ad mediũ dei recurrant qui in celo sunt: ꝛ qui in inferno: ꝛ qui nos precesserunt: ꝛ nos qui sumus ꝛ qui nos sequuntur et nati natorum ꝛ que nascentur ex illis. Sic ergo patet quomodo beata virgo est mediũ logicale: morale: ꝛ naturale pro pace fienda inter deuȝ ꝛ homines. Uerus ergo messias filius dei in inchoatione pacis exiuit de medio personaruȝ diuinarum inq̃tum deus. Suscitatus est de medio fratruȝ. Inq̃tuȝ homo venit in medio silentio in medio annorũ: ꝛstetit in medio paradisi: scȝ vteri virginalis: ꝛsic tanq3 media tor verus in inchoatiõe pacis vniuit diuisa. s. deũ ꝛhominẽ: q2 deus ꝛ homo vnus est xps. s. verus mediator. ¶ Secundus passus est q2 ordinando paceȝ xps verus messias stetit ĩ medio q̃druplicater. Primo statim sicut fuit natus stetit in medio aĩalium. s. bouis ꝛ asini: sicut patet Abacuc. iij. Fm aliaȝ translationẽ per bouem qui ruminat intelligũtur cõtẽplatiui quorum officiuȝ est ruminare dei magnalia: scȝ rerũ creationẽ: homĩs recreationẽ: mũdi gubernationẽ: premiationẽ bonorũ: ꝛ punitionẽ malorũ. Per asinum intelligũtur actiui: quorũ officium est onera ꝛ labores tolerare: quales sunt predicatores: cõfessores: ꝛ omnes exercitantes se in operibus misericordie inter quos xps positus est: vtrosq3 in societatem recipit: ꝛ ad suã beatitudinem perducit iaȝ factos homĩes id est ratiõales qui per peccatũ quasi bestie viuebãt. Secũdo ordinando paceȝ inuẽtus est in medio doctorũ: sicut patet Luce. ij. Cum factus esset annorũ duodecȝ. dicit textus audiẽteȝ illos ꝛ interrogantẽ. sequitur.

Stupebant autē super prudētia ꝛ responsis eius: qꝛ nūꝗ viderāt infantē tam tenere etatis tāte sapientie: permaxime cū scirēt eum literas nō didicisse. Inuētus est ergo in medio doctorum: in signū ꝙ sapientes ꝛ docti huius mūdi vel habebāt ad illud mediū ꝯuerti: vel ꝙ sapiētia illorum ꝑ excessum splendoris illius medij debebat obfuscari: ꝙ indicat numerus duodeciꝫ annoꝝ qui est numerus superexcrescēs ſm btm̄ Isido .li. ethimo.iij. qꝛ eius partes aliquote plus reddūt ꝙ̄ suū totū: patet. quia ille sunt vnum: ꝛ duo: ꝛ tres: et quatuor. et sex que sunt iuncte reddit. xv. ꝛ sex: sic etiam improportionabiliter sapientia xp̄i excedebat sapientiam doctorum. Tertio ordinando paceꝫ transiuit per medium inimicorum ipsos fugiens. Luce. iiij. qꝛ cum voluissent ipsum precipitare de monte ipse trāsiēs per mediū illoꝝ ibat. Dicit Beda ꝙ cū precipitaretur rupis ad modum cere liquefacte cessit et fecit quoddam concauum in quo receptus est christus ꝛ manent ibi ruge vestis ꝛ signa pedis: sicut asserunt illi qui viderunt: tunc eniꝫ fecit se inuisibilem per mediuꝫ trāsiens: fugiens mortem precipitationis: quia non debebat mori nisi in ligno: vt vinceret vincentem in ligno. Quarto ordinando pacē stetit in medio discipulorum dando eis formā eligendi prelatum eos erudiens ꝛ eis seruiēs. Vn̄ Luce xxij. Ego inquit in medio vestrum sum sicut ꝗ ministrat: quasi dicat Ille sit vobis superior qui fuerit humilior. Non ergo attēdatis ꝗs sit maior: sed attēdite quis humilior: sicut ego. Qui licet sim dn̄s ꝛ magister vester non sicut qui recūbit in mēsa: sed sicut ꝗ ministrat. patet ergo qꝺ christus verus messias ordinando pacem inter deuꝫ ꝛ hominem stetit in medio animalium. Inuentus est in medio doctorum: fugit per medium persecutorum: ꝛ ministrat in medio discipuloruꝫ. ¶ Tertius passus est tēpus consummādo pacem ordinatam stetit ī medio dupliciter. Primo stetit in medio latronuꝫ: sicut patet iohā. xix. Crucifixerunt cuꝫ eo duos latrones hinc ꝛ inde: medium autem iesum: quod iudei fecerunt: vt populus communis cogitaret qꝺ quia erat cum malefactoribus punitus erat malefactor sicut ꝛ alij. Sed tamen diuina dispensatione factum est: vt impleretur prophetia Esaye que ante illum vacua fuerat. Esaye. liij. Et cum sceleratis deputatus est. Positus est autem in medio latronū vt nullus quātūcunꝙ peccator desperet de venia si voluerit facere penitentiam: quia ꝛ ille latro licet sero cognoscens peccatum suum: ꝛ petens misericordiam: inuenit subito veniam. Hodie inquit eris mecum in paradiso: ꝛ sic factum est: quia eadem die vidit diuinam essentiam: que visio dicit paradisus: sic cū viderūt xp̄m sctī patres in inferno paradisus fuit ibideꝫ. Secūdo cōsummādo pacē stetit ī medio terre: qꝛ mōs caluarie vbi

crucifixus est xps: est in medio ter re habitabilis. tūc autē impleta fuit ppbetia dauid in psal.lxxiij. Deus autē rex noster ante secula.i.eterna ordinatiōe rex operatus est salutem in medio terre. tunc eñ ibi operata est salus humani generis z cōsummata pax inter hominē z deū. Fuit eñ xps crucifixus i medio terre: vt tāq̄ cētrum z mediū omniū omnia traheret ad seipsuz. quia ipse dixit. cum exaltatus fuero a terra in cruce in medio terre: omnia traham ad meipsum. Joh. xij. ¶ Quartus passus est q̄ xpus publicādo pacem cōsummatā stetit in medio. vnde post resurrectionem stetit in medio discipulorum suorum: z dixit eis ter. pax vobis. Joh. xx. quasi dicat. Jā est pax inter deum z hominem cōsummata per passionē meā. stans in medio latronum z in medio terre. z ideo pacem ꝯsummatā vobis in publico dicēs in medio vestrum pax vobis: z sicut xps p seipm stās in medio pacē publicauit discipulis: sic z per literas per totum mundum diuulgauit. Jste litere inter ceteras fuerunt epistole Pauli. in quibus mūdo publicauit q̄ xps personaliter extrema diuisa vnierat factus mediator. Vñ ad gal. iij. loquēs de xpo quomodo lex fuit posita in manu eius sicut in manu mediatoris: vt de ea faceret qđ vellet dicit. mediator autē vnius non est deus autem vnus est. Oportet ergo q̄ mediator sit duorum. z sic nō solū deus: sed deus z homo vniēs extrema diuisa. publicauit etiam q̄ christus fuit mediator extrema concorditer pacificās. vt patet ad Hebre. ix. vbi dicit: quia christus noui testamenti mediator est vt morte intercedēte in redēptionez earum p̄uaricationū que erāt sub priori testamēto repromissionē accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis. Jntimauit etiaz firma pacis per literas: ppter quod de christo dicitur. ad hebre. viij. Melioris testamēti mediator est iesus quāto in melioribus repromissionibus sancitum est. Veteris testamenti mediator fuit Moyses qui promisit obseruantibus bona temporalia. Noui testamēti mediator est iesus: qui promittit fidelibus regnum celorum. Publicauit etiā per literas hominibus: qđ christus pacem immobiliter ratificauerat dicēs de ipso. j. Thimo. ij. Mediator dei z hominū homo iesus christus. cuius testamētum confirmatuz est temporibus suis. ¶ Quintus passus est: q̄ xps pacez publicatam conseruando vsq̄ in finem seculi stat in medio. Jpse enim dixit Matt. vlti. Ecce ego vobiscuz sum omnibus diebus vsq̄ ad consummationez seculi. Sed quomodo sit i medio vidit Johānes euāgelista. Apoca. j. vbi dicit. Vidi septem candelabra aurea: et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis. i. christo filio virginis. Jsta septem candelabra aurea sunt septē ecclesie sacramenta. scz baptismus: confirmatio: penitentia: eucharistia: sacer ordo: matrimonium: extrema

vnctio. In quorū medio scʒ in sa-
cramento eucharistie est xp̄s ver⁹
deus ⁊ verus homo. qđ sacramen
tum etiam durabit vsqʒ ad aduen
tum xp̄i ad iudicium: vt dicit apo
stolus .j. Corinth. xj. Quotiēs eñ
manducabitis panem hunc ⁊ cali
cem bibetis mortē domini annū
ciabitis donec veniat. scʒ ad iudi-
cium. Est ergo christus ī sacramē
to eucharistie vsqʒ ad finē seculi
sicut in medio septē cādelabrorū
aureorū pacem inter deum ⁊ ho-
minem conseruando: ⁊ non solum
inter deū ⁊ homines. sʒ etiā inter
hoies ⁊ hoies existēs in medio eo
rum. eorum voluntatem faciendo:
sicut ipse dicit Matth. xviij. vbi
duo vel tres fuerint cōgregati in
nomine meo: in medio eorū sum.
Dicit in nomine meo .i. in charita
te in medio eorum sum. scʒ eorum
faciēdo voluntatem si fuerit eorū
petitio triplici conditione regula
ta. scʒ q᷑ petāt p̄ se ⁊ pie ⁊ perseue
ranter. Bene ergo dictū est moysi
a domino in promissione messie
prophetā suscitabo eis de medio
fratrum suorū. Ex quibus duo ca
tholica documēta accipiunt. Pri-
mum q᷑ ver⁹ messias debebat esse
mediator dei ⁊ hominum. Secun
dum q᷑ verus messias debebat eē
de genere trib⁹ iude que manife-
ste impleta sunt in christo iesu sal
uatore nostro.

¶ Quod verus messias debebat
esse similis moysi in dando legem

Ertius thesau
rus aperitur de assi-
milatione messie quā
sacra scriptura deter-
minat quia postq̄ de
us dixit moysi prophetam suscita
bo eis de medio fratrū suorū. sta-
tim subiunxit cui debebat assimi-
lari dicens similem tui ca. quo su-
pra. forte enim dixissent iudei non
sufficere ad hoc qđ quis dicatur
messias quod exeat a medio scʒ a
tribu iuda: quia multi alij prophe
te fuerunt de tribu iuda: vt dauid
⁊ sic suscitati sunt de medio fratr̄
suorum. Sʒ quid dicit regula. sin
gula que nō prosunt multa vnita
iuuāt. sufficit q᷑ dictum ad hoc qđ
debebat eē de tribu iuda verifica
tur in iesu nazareno. quia ip̄e fuit
filius marie: que fuit desponsata
ioseph: qui fuit de tribu iuda: vt
patet Math. j. Et mulieres nō de
sponsabantur nisi viris trib⁹ sue.
Ideo sequitur ī auctoritate que di-
cta fuit moysi p̄phetā suscitabo
eis ⁊c. similē tui quasi dicat deus
nō solum sufficit q᷑ sit de tribu iu
da: sed q᷑ assimiletur tibi. Ista si-
militudo debuit sʒ aliquid singu
lare esse qđ fuerit ī moyse: ⁊ nō sʒ
aliqđ cōmune. Moyses duxit po
pulum ⁊ rexit. Multi etiam alij
hoc fecerūt: vt Aaron cū eo: ⁊ post
eū iosue moyses fecit multa mira
cula. ⁊ alij multi hoc idē ⁊ maiora
vt heliseus qui mortuū suscitauit
qđ est maximū miraculorū. Sed ī
quo inuenitur Moyses singularis
non habens parem in quo debet

sibi assimilari messias certe in dã do legez. Hic sunt q̃ttuor pũcta vidẽda. Prim⁹ pũctu sest quomodo moyses fuit singularis in dãdo legem Secũdus si iesus verus messias debuit dare aliam legem a lege moysi. Tertius si debebat illaz legem quaz daret scribere. Quartus que est excellẽtia legis noue.

¶ Quod moyses fuit singularis in dando legem.

Circa primũ pũctuz posset aliquis dicere ꝙ moyses nõ fuit singularis in dãdo legẽ. Quia s3 Isidorũ v. ethimologiarũ. ca. j. Multi fuerũt q̃ dederũt leges. Quia prim⁹ q̃ dedit leges grecis fuit Forone⁹ rex Prim⁹ q̃ dedit leges egyptiis fuit Mercurius termegistus Primus qui dedit leges athenẽsib⁹ fuit Solon. Primus qui dedit leges lacedemõiis fuit Ligurgus. Iste fecit legem ꝙ ciues haberẽt libertatem eligẽdi magistratus ꝛ rectores. Iste diuisit solu3 tam in domibus q̃ in vineis. ꝛ aliis prediis per equale ne quis posset dici potẽtior alio. Iste fecit iuuenes vna veste nõ ãpli⁹ toto ãno vterẽtur nõ permisit aliquem cultius alio ꝓgredi: nec opulentius epulari. Qui singula nõ pecunia: sed compensatione messiu3 coequari iussit pueros puberes: nõ in foru3 sed in agrum deduci iussit ne primos annos i luxuria: sed in labore ꝛ opere agerẽt: nec prius in vrbem redirent q̃ viri facti essent. Statuit virgines sine dote nubere vt vxores nõ pecunie cã eligerentur: sed virtute. ꝛ sic matrimonia diutius ꝑmanerẽt. Maximu3 honorẽ non diuitum ꝛ potentum sed senum esse statuit. Demum vt suis legibus eternitate3 daret iureiurando obligauit ciuitatem nihil mutaturos priusq̃ reuerteretur. Profectus est autẽ cretaz vbi volũtarium exiliu3 perpetuo egit moriensq3 abiici sua ossa in mari iussit. ne forte lacedemones se solutos crederẽt iureiurãdo si corp⁹ ei⁹ reducerẽt ad ciuitatem. ¶ Primus qui dedit leges romãis fuit numa pompilius qui primus successit Romulo in regno. Deinde cũ populos seditiosos magistrat⁹ ferre nõ posset. x. viros legibus scribẽdis creauit. qui leges ex libris Solonis in latinu3 sermonẽ trãslatas. xj. tabulis exposuerũt. Paulatim autẽ antique leges vetustate atq3 incuria perierunt. Noue a Cõstantino cesare ceperunt: ꝛ reliquis succedẽtibus erantq3 permixte ꝛ inordinate. Postea Theodosius minor augustus ad similitudinẽ gregoriani ꝛ hermogeniani codicem factum constitutionũ a Constantini temporibus sub ꝓprio cuiusq3 imperatoris titulo disposuit: quem suo nomine theodosianum vocauit. Iustinian⁹ vero qui īperauit anno domini quingẽtesimo. xlij. ꝛ impauit ãnis. xxxviij. Hic leges ciuilesq3 romane quarum erat nimia prolixitas admirabili

breuitate correxit. et ad. xij. libros
coartauit. et de omnibus vnum codicem
ordinauit: quem codicem Justinianum
appellari voluit. Fecit etiam librum
institutionum quem in quatuor distin
xit libros in quibus legum primor
dia continentur. Nouas quoque leges
quas ipse fecerat in vnum volumen
redactas nouellas vocari voluit
que communiter autentice appellantur. et
sunt per collationes distincte. Om
nium etiam magistratuum et iudicum seu
iuris consultorum leges que duorum mi
lium esse librorum dicebantur abbreuiari
fecit. et ad numerum librorum quinqua
ginta redegit: ipsumque librum dige
storum seu pandectarum vocari manda
uit: quibus legibus hodie totus mundus
ordinatur et regitur. In isto princi
pe concurrerunt potentia: sapientia: et
diuinus cultus. per potentiam hostes
superauit. per sapientiam mundum iu
stis legibus ordinauit. per diuinum
cultum deum et ecclesiam edificijs et alijs
operibus honorauit. Cum ergo omnes
predicti leges dederint: vt ostensum
est patet euidenter quod moyses in dan
do legem non fuit singularis. ¶ Re
spondeo et primo declaro quid est
lex. secundo distinguam nomen legis
tertio soluetur dubitatio. Circa pri
mum dicitur quod lex est quoddam specia
le vinculum quo homines tenentur et li
gantur ne per actus illicitos eua
gentur. Sicut enim animalia siluestria
non domantur nisi primo fortibus vin
culis teneantur: quia scilicet nunquam domita
efficerentur si sine vinculis ad vo
luntatem suam vagari dimitterentur.
Sic vero necesse fuit: vt leges et
mandata a deo et a superioribus fie

rent: vt infra limites iustitie vaga
biles mores hominum corrigerentur
et domarentur. Homo enim qui sicut
vir vanus in superbiam erigitur. et
sicut pullum onagri se natum liberum
putat. vt dicitur Job. xj. nunquam pro
fecte corrigeretur vel domaretur
si sine legis vinculo vagari ad ar
bitrium sineretur. Et ideo certa ad
ligandum mores hominum ne vagaren
tur constituta est lex triplex. scilicet lex
nature: diuine cure: et humane cure.
Lex nature est illa inflexibilis cer
titudo quam deus in sinderesi conscien
tie collocauit ne quis excusari pos
sit. que vnicuique dictat et ostendit:
quid bonum vel quid malum. de qua
dicitur ad Ro. ij. Cum gentes que
legem non habent ea que legis sunt
faciunt ipsi sibi sunt lex. vide ibi.
Lex diuine cure est quam dedit deus
moysi in scriptis. Et ideo dicitur lex
scripture. et quam christus in illa promis
sus implens vacuitatem eius ve
niens ex generis humani amore
per seipsum docuit. et in cordibus
impressit. suisque fidelibus dereli
quit. et ideo dicta est lex amoris.
Lex vero humane cure est illa quam
ad regimen humanum principes
statuerunt de qua dicitur. j. Corin
thio. vij. Lex in homine domina
tur quanto tempore viuit. ¶ Cir
ca tertium ad predictam dubitatio
nem dicitur quod verum est moysen in
dando legem esse singularem. et ve
rum est quod alij qui dicti sunt dede
runt leges. quia moyses dedit le
gem diuinam. Alij vero leges de
derunt humanas. ait enim beatus
Isidorus vbi supra. moyses gentis

hebraice primus omnium diuinas leges sacris literis explicauit. vt infra caplo. ij. ponens differentiā īter leges diuinas ꝛ humanas di cit. Oēs aūt leges: aut diuine sūt aut humane diuine natura huma ne moribus cōstāt. Ideoqꝫ hc. s. humane discrepant: q2 alie aliis gētibus placēt. Si ergo moyses in dando legem diuinā fuit singularis ꝛ solus. in illo quo singularis fuit ppheta suscitaturus de medio debebat ei assimilari. sequitur ꝙ ille ppheta debebat dare legem diuinam qđ solū impletū est ī iesu christo saluatore nostro qui dedit legem euāgelicam q̄ lex diuina est ꝛ noua sicut moyses ḋdit legē diuinā antiquā. ¶ Quo ad secūdū punctū scꝫ vtrum iesus verus messias debuit dare legeꝫ diuinam: aliam a lege moy si dico ꝙ sic ad quod pbandū adduco tres fidelissimos testes: quorū prim⁹ est Esaias. q̄ in caplo. ij. quod ad literam exponitur de messia īter cetera dicit. De siō exibit lex: ꝛ ᵭbuꝫ dnī de hierusalem: quod verꝫ est in iesu nazareno vero messia: ꝛ in eius discipulis ꝛ apostolis qui inceperūt verbū predicationis in hierusalem ꝛ cōtinuauerunt ꝛ publicauerunt per totuꝫ mūduꝫ: q2 ī omnē terrā exiuit sonus eoꝝ ꝛc. Declarat rabi salomō sup verbo eleuabitur super omnes colles. c. eodē dicēs. quid vult dicere. ꝛ eleuabitur sup colles. Nisi quia miraculum quod erit factū ī eo erit maius q̄ miracula montis synai ꝛ carmeli ꝛ thabor. Et qđ est illud miraculū: est illud quod dicit. De syon exibit lex. Item dicitur ī midras tusin. id est ī glosa psalterij sup illud. Dñe in fortitudine tua letabit rex. ps. xx. dicit sic. Quid voluit dicere Esaias in. c. xj. quādo dixit. In illa die erit radix Iesse que stat in signū populoꝝ. ipm gentes deprecabunt: ꝛ erit sepulchrū eius gloriosuꝫ. Dixit rabi hāma. Non venit rex messias: nisi vt det gētibus seculi mandata: sicut tabernacla: palmes: ꝛ philateria Satis apparet ex intentiōe hui⁹ doctoris ꝙ deus debebat dare legem nouā in qua essent mandata cerimonialia: sicut in lege veteri Et quia facit mentioneꝫ aliquaꝝ cerimoniarū legis antique nō apparet ꝙ sit sua intētio ꝙ messias deberet dare illas easdem cerimonias: cū causa pper que date fuerūt in illo tpe sit iam preterita: ꝛ in tpe messie non est locus vt dētur. Item dicit in midras sichasirim. i. in glosa cāticoꝝ sup textu ca. primi vbi dicit. Osculetur me osculo oris sui. dixit rabi Iahida. In hora in qua israel audiuerūt ex hore dei. Duo prima mandata legis fuerūt firmati ī cordib⁹ suis taliter: ꝙ nō tradiderūt obliuioni. Venūt ad moysen ꝛ dixerunt. En rabi oportet ꝙ tu sis mediator inter deuꝫ ꝛ nos: sicut scriptū est Exo. xx. dixerunt moysi. Loquere tu nobis ꝛ audiemus: non loquatur dñs nobis ne forte moriamur. Ex illo tūc docebat eos moyses legem: ꝛ qui adiscebant obliuioni tradebant ꝛ dixerūt. Sicut

moyses est carnalis ⁊ trãsiẽs. sic doctrina sua trãsit a nobis ⁊ dixerũt. Rabi. vtinã vellet deus scđo ostẽdi nobis ⁊ iam oscularet᷑ nos osculis oris sui. taliter ꝙ sua doctrina refirmaret᷑ in cordibus nostris. Et dixit eis moyses. Hoc nõ põt esse mõ sꝫ in tpe Messie erit. qꝛ sic scriptũ est hiere. xxxj. Dabo legem meã in visceribus eoꝝ ⁊ in cordibꝰ eoꝝ scribam eam. hec ibi. ❡ Hec est illa lex quã cuꝫ magna istãtia petebat dauid scđs testis ĩ psal. cxviij. Legẽ pone mihi dñe viã iustificationũ tuaꝝ: ⁊ exquirã eã semp. Hic põt q̃ri a iudeis quã legẽ hic petebat a dño dđ non legẽ moysi. quia eã iam habebat. ergo aliã qꝛ dicit. viã iustificationũ tuarum ⁊ hec non est alia nisi veri messie Jesu nazareni que iustificat. lex eniꝫ moysi nõ iustificabat nec eius sacrificia patet qꝛ illa sacrificia de per se nõ placebãt deo nec cum lege instituta sunt. Hie re vij. Hec dicit dñs: nõ sum locutus cũ patribus vestris ĩ die qua eduxi eos de terra egypti. de verbo holocaustorum ⁊ victimarũ sꝫ ꝫm ꝙ dicit Rabi Moyses de egypto. Jsta sacrificia non fuerũt data nisi vt retraherentur a sacrificijs ydolorum ⁊ in signum huius non fuerũt data populo nisi post ꝙ populꝰ ad ydolatriã ꝺclinauit vitulũ cõflatilẽ adorando. Jdeo voluit deus magis ea sibi offerri ꝙ ydolis. ⁊ de hoc pulchre tractat sanctus Tho. prima scđe. q̃ . cij. articulo. iij. in corpore. ⁊ deinde p totum. Jtẽ pꝫ ꝙ sacrificia legis moysi nõ iustificauerũt qꝛ semper cũ eoꝝ oblatione req̃rebat᷑ oblatio sacerdotis pꝫ ĩ leuitico. ❡ Sꝫ quid si sacerdos esset malꝰ ⁊ indignus: vtrũ exaudiret᷑ a dño: certe nihil valebat totũ sacrificiũ. ⁊ hoc est ꝙ dicũt doctores theologi ĩ q̃rto ꝙ sacrificia valebãt nõ ex ope operato. sꝫ ex opere operãte. Secus ẽ de sacrificijs veri nostri messie iesu nazareni q̃ valẽt ex opere operãte. ⁊ ex opere operato: vt pꝫ ĩ baptismo: qui quãtũcũqꝫ sit malus minister ⁊ pessimus etiam iudeus ⁊ infidelis q̃cũqꝫ faciẽs q̃đ ecclesia intẽdit baptismus ꝯplet suum effectum. Petebat ergo dauid legem veri messie Jesu nazareni que iustificat dicens. Legem pone mihi domine iustificationũ ⁊c. ❡ Hec est illa lex scilicet Jesu nazareni data in monte syõ nõ in monte synai. de qua tertius testis s. hieremias. c. xxxj. dicit. Ecce dies veniunt. id est tempora noui testamenti dicit dominꝰ. ⁊ faciã domui israel ⁊ domui iuda .i. fidelibꝰ christũ confitentibus generaliter ⁊ credentibus de iudeis specialiꝫ secundum quod dicitur Act. xiij. Primũ vobis oportebat loq̃ verbum dei ⁊ cetera fedus nouũ .i. legem nouam. Lex enim freq̃ẽter in veteri testamẽto vocatur fedꝰ non secundum pactuꝫ quod pepigi cum patribus vestris in die q̃ eduxi eos de terra egypti q̃đ irritum fecerũt ipsum multipliciter trãsgrediẽdo sicut patet in libris

Judicū Regū ꝛ paral. Ecce ꝙ ex pꝛesse dicit ꝓpheta legē veri mes sie. quam vocat fedꝰ nouū siue pa ctum debere esse aliā a lege moy si. ꝛ dicit non secundum pactū qḋ pepigi cū patribꝰ eoꝝ in die qua eduxi eos de terra egypti. scȝ cū dedit eis legē ī mōte sinay. ¶ Nō ergo alia debebat esse lex messie promissi. s. iesu xp̄i a lege Moy si videnda est differētia iter vtrā ꝗ legem ꝙ nō vna sed multe incō parabiles dicte sunt de quibꝰ dat testimoniū sacra scriptura specia liter doctrina beati pauli qui ple nius ꝙ omnes alij auctores noui testamēti locutus est ostēdens ꝙ quia impleta erant mysteria ipiꝰ cessauit vsus legis moysi ꝙ pꝛio erat. Et de diuersis ptibus suarū ep̄larum colliguntꝰ hic. xiiij. diffe rētie. ꝛ addā vnā: ꝛ sic sint. xv. dif ferētie ꝙ ꝑ oꝛdinem sunt iste ꝙ se quūtur videlicet lex Moysi ē lex carnis. lex chꝛisti est lex sp̄us. lex Moysi ē lex timoꝛis. lex xp̄i ē lex amoꝛis. lex Moysi est lex figure lex xp̄i ē lex v̄itatis. lex Moysi ē lex onerꝭ pōderosi ꝛ sine cōmo. lex xp̄i ē lex suauitatꝭ. lenitatꝭ ꝛ mlti fructꝰ lex Moysi ē lex seruitutis. lex xp̄i est lex libertatis. lex moy si est lex que occidit. lex xp̄i est lex que viuificat. lex Moysi ē lex moꝛ tis lex chꝛisti est lex vite. lex Moy si est lex que est virtus peccati lex chꝛisti est lex ꝙ est plenitudo gra tie. lex Moysi est lex antiqtatis ꝛ debilitatis: lex xp̄i est lex noui tatis ꝛ foꝛtitudinis. lex Moysi ē lex vacua. lex chꝛisti est lex abun dantie. lex Moysi est lex imperfe ctionis lex chꝛisti ē lex perfectio nis. lex moysi ē lex noctis. lex xp̄i ē lex diei. lex moysi est lex tenebꝛa rū lex chꝛisti ē lux lucis clare. lex Moysi est lex mysterium dānatio nis. lex chꝛisti ē lex iustitie ꝛ salua tiōis. lex moysi est lex ꝑticularis lex chꝛisti est lex gñalis. ¶ Omis sis pꝛimis. xiiij. ꝓpter pꝛolixitatē euitandā. que diligens lectoꝛ in p̄ dictis epistolis poterit inuestiga re cōtra quālibet cōditionē legis moysi poterit cōcludere nō ſ; pa ctum ꝛc. vt supꝛa. Ultimā solū pro p̄senti intēdo pertractare cū hec sit inter ceteras ꝓpꝛia differētia vtriusꝗ legis. Lex enim moysi fuit particularis pꝛopter multa. Pꝛio qꝛ lex serui. scȝ moysi. Scḋo quo ad populum quia fuit data parti culari ꝛ limitato populo. s. descē dētibus ab Abraā ꝑ Ysaac. Ter tio quo ad p̄cepta cerimonialia sa cramētalia ꝛ iudicialia ꝙ solum obligabāt populum limitatū. scȝ iudeoꝝ ꝛ non alios homines mū di pꝛopter quod ille populus fuit dictus peculiaris. Quarto erat li mitata ꝛ ꝑticularis quo ad locū scilicet terre ꝓmissiōis ī qua obli gabantur iudei ꝛ nō in altera im plere multa suoꝛum pꝛeceptoꝛum habentibus in se certos limites vel terminos. Quinto quo ad tē pus quia habebat durare tēpoꝛe limitato scilicet vsꝗ ad aduentū Messie lex vero chꝛisti ē lex v̄lis Pꝛimo quia lex domini vniuersi

uit lex moysi lex serui. Secundo est lex vniuersalis & sine aliqua limitatione quia mandat suis apostolis dicens. Euntes in mundum vniuersum predicate euangelium omni creature mar. vlti. Et quod baptizarent omnes gentes & docerent non doctrinam moysi serui sui. sed quam ipse dominus precepit eis & propterea data & notificata lege que est vniuersalis & communis omnibus gentibus: statim cessauit lex moysi que erat particularis data iudeis cum vna esset incompatibilis alteri. & dico incompatibilis non solum quia obseruantia vtriusque non potest esse in vna persona que ad plenum eas seruet. sed vltra hoc incompatibilitas est respectu diuersarum personarum cum vna lex quantum ad obseruantiam debitam ipsius repellat. & in exilium mittat alteram non solum ab illa persona in qua stat vel a domo ciuitate. regno vel imperio. sed a toto mundo. & ideo melius dicitur quod vna lex alteram totaliter annullat volo dicere quod non potest esse lex dei ordinata ad salutem animarum quam obseruando homo meretur paradisum nisi vna sola que est: lex gratie cui est incompatibilis lex scripture. Est ergo altera lex christi a lege moysi: quia vna particularis: & altera vniuersalis: ergo non secundum pactum & cetera. vt supra. & sic cessare debuit lex moysi sicut particularis adueniente lege christi que est vniuersalis & communis. sicut minor dando locum maiori. ¶ Quo ad tertium punctum in quo querebatur ex quo verus messias debebat dare legem sicut moyses. & aliam a lege moysi: verum debuit scribere legem illam in pellibus. petris vel aliquibus aliis extrinsecis. Videtur enim quod fuisset valde rationabile quod ipse fecisset aliquem librum sacre scripture cuius ipse fuisset principalis autor & scriptor. quia quelibet scientia habet suum principalem autorem sicut grammatica donatum: logica aristotelem. geometria euclidem. Ad hanc questionem respondetur ex dictis sancti Tho. iii. parte summe. q. xlii. articulo. iiii. quod non fuit decens aut conueniens quod christus legem suam aut aliquem librum de sua doctrina scriberet propter quinque rationes. Prima ne derogaret dignitati sue. Quia oportuisset scribere miracula & sanctitatis opera per ipsum facta et famam quam habuit in populis que omnia essent in laudem sui que licet sine superbia scribere potuisset in mentibus tamen hominum non careret arrogantie nota. Secunda ratio: ne tolleret auctoritatem suam spiritusancto. licet enim indiuisa sint opera trinitatis ad extra secundum augu. in enchiridion. et ad Pollentium. xxviii. q. i. Sic enim tamen communiter datur patris auctoritas in mundi creatione. Auctoritas filii in mundi redemptione & spiritussancti in hominum intima inspiratione. & scripturarum per sanctos conscriptione. Unde Grego. dicit in prologo moralium. quod sacre scripture actor est spiritussanctus. Et apostol. ii.

Iudicū Regū ꝛ paral. Ecce ꝙ ex pressie dicit ꝓpheta legē veri messie. quam vocat fed⁹ nouū siue pactum debere esse aliā a lege moysi. ꝛ dicit non secundum pactū qḋ pepigi cuꝫ patrib⁹ eorū in die qua eduxi eos de terra egypti. scꝫ cuꝫ dedit eis legē ī mōte sinay. ¶ Ex ergo alia debebat esse lex messie promissi. s. iesu xpi a lege Moysi videnda est differētia īter vtrāqꝫ legem q̄ nō vna sed multe incōparabiles dicte sunt de quib⁹ dat testimonīū sacra scriptura specialiter doctrina beati pauli qui plenius ꝙ omnes alij auctores noui testamēti locutus est ostēdens ꝙ quia impleta erant mysteria ipi⁹ cessauit vsus legis moysi q̄ prio erat. Et de diuersis ꝑtibus suarū ep̄larum colligunt hic. xiiij. differētie. ꝛ addā vnā: ꝛ sic sint. xv. differētie q̄ ꝑ ordinem sunt iste q̄ sequūtur videlicet lex Moysi ē lex carnis. lex christi est lex spūs. lex Moysi ē lex timoris. lex xpi ē lex amoris. lex Moysi est lex figure lex xpi ē lex ṽitatis. lex Moysi ē lex oneꝛ̄ pōderosi ꝛ sine cōmo. lex xpi ē lex suauitatꝫ. lenitatꝫ ꝛ mlti fruct⁹ lex Moysi ē lex seruitutis. lex xpi est lex libertatis. lex moysi est lex que occidit. lex xpi est lex que viuificat. lex Moysi ē lex mortis lex christi est lex vite. lex Moysi est lex que est virtus peccati lex christi est lex q̄ est plenitudo gratie. lex Moysi est lex antiq̄tatis ꝛ debilitatis: lex xpi est lex nouitatis ꝛ fortitudinis. lex Moysi ē lex vacua. lex christi est lex abundantie. lex Moysi est lex imperfectionis lex christi ē lex perfectionis. lex moysi ē lex noctis, lex xpi ē lex diei. lex moysi est lex tenebraruꝫ lex christi ē lux lucis clare. lex Moysi est lex mysterium dānationis. lex christi ē lex iustitie ꝛ saluatiōis. lex moysi est lex ꝑticularis lex christi est lex gn̄alis. ¶ Omissis primis. xiiij. ꝓpter prolixitatē euitandā. que diligens lector in p̄dictis epistolis poterit inuestigare cōtra quālibet cōditionē legis moysi poterit cōcludere nō sꝫ pactum ꝛc. vt supra. Ultimā solū pro p̄senti intēdo pertractare cū hec fit inter ceteras ꝓpria differētia vtriusqꝫ legis. Lex eniꝫ moysi fuit particularis propter multa. Prio q꞉ lex serui. scꝫ moysi. Scḋo quo ad populum quia fuit data particulari ꝛ limitato populo. s. descēdētibus ab Abraā ꝑ Ysaac. Tertio quo ad p̄ceptacerimonialia sacramētalia ꝛ iudicialia q̄ solum obligabāt populum limitatū. scꝫ iudeorū ꝛ non alios homines mūdi propter quod ille populus fuit dictus peculiaris. Quarto erat limitata ꝛ ꝑticularis quo ad locū scilicet terre ꝓmissiōis ī qua obligabantur iudei ꝛ nō in altera implere multa suorum preceptorum habentibus in se certos limites vel terminos. Quinto quo ad tēpus quia habebat durare tēpore limitato scilicet vsqꝫ ad aduentū Messie lex vero christi ē lex ṽlis Primo quia lex domini vniuersi si

uit lex moysi lex serui. Secudo est lex vniuersalis z sine aliqua limitatiõe quia mãdat suis apostolis dicẽs. Euntes in mundũ vniuersum pdicate euãgeliũ oi creature mar. xvi. Et q baptizarẽt oẽs gẽtes z docerẽt nõ doctrinaz moysi serui sui. sed quã ipse dñs pcepit eis z ppterea data z notificata lege que est vniuersalis z cõmunis omnibus gentibus: statim cessauit lex moysi que erat particularis data iudeis cũ vna esset icompatibilis alteri. z dico incompatibilis nõ solum quia obseruantia vtriusqz nõ potest esse in vna persona que ad plenũ eas seruet. sed vltra hoc incompatibilitas est respectu diuersarũ personarum cuz vna lex penitum ad obseruãciam debitam ipsius repellat. z in exiliuz mittat alteram non solum ab illa persona in qua stat vel a domo ciuitate. regno vel imperio. sed a toto mundo. z ideo meli9 dicitur qd vna lex alteraz totaliter annullat volo dicere q non potest esse lex dei ordinata ad salutem animarũ quam obseruãdo homo meretur paradisuz nisi vna sola que est lex gratie cui est incompatibilis lex scripture. Est ergo altera lex christi a lege moysi: quia vna particularis: z altera vniuersalis: ergo nõ secundum pactum z cetera. vt supra. z sic cessare debuit lex moysi sicut particularis adueniente lege christi que est vniuersalis z cõmunis. sicut minor dando locum maiori. ¶ Quo ad tertiuz punctũ in quo querebat ex quo ver9 messias debebat dare legẽ sicut moyses. z aliã a lege moysi: vtrũ debuit scribere legẽ illã i pellib9 petris vel aliqb9 aliis extrinsecis. Videtur enĩ qd fuisset valde rationabile q ipse fecisset aliquẽ librũ sacre scripture cui9 ipse fuisset pncipalis autor z scriptor. sicut qlibet sciencia habet suum principalem autorem sicut grãmatica donatũ: logica aristotelẽ. geometria euclidez. Ad hanc questionez respondetur ex dictis sancti Tho. viii. parte summe. q. xlij. articulo. iiij. qd non fuit decẽs aut conueniens q christus legem suam aut aliquem librũ de sua doctrina scriberet propter quinqz ratiões. Prima ne derogaret dignitati sue. Quia oportuisset scribere miracula z sanctitatis opera per ipsum facta et famam quaz habuit in populis que omnia essent in laudem sui que licet sine superbia scribere potuisset in mentibus tamen hominum non careret arrogantie nota. Secunda ratio: ne tolleret auctoritatẽ suam spirituisancto. licet enim indiuisa sint opera trinitatis ad extra fm augu. in enchiridion. et ad Pollẽtium. xxviij. q. i. Sic eniz tamẽ commẽ datur patris auctoritas in mũdi creatione. Auctoritas filij in mundi redẽptiõe z spiritussancti in hominũ intima inspiratione. z scripturarum per sanctos pscriptione. Vñ Grego. dicit i plogo moraliũ. q sacre scripture actor ẽ spũssanct9 Et apostol9. ij.

ad Thimo.iij. q sacra scriptura ē diuinitus inspirata z vtilis ad docendū. Quod aūt ē ad spiritū sanctū pertineat scribere patet quia scribere est officiū digitorum. nūc autē spūssanct⁹ est dextre dei digitus. Exo.viij. z Luce.xj. Man⁹ enim z lingue doctorum nō sunt nisi instrumentū z calamus spūssancti. vnde dixit dd. ps.xliiij. Lingua mea calamus scribe. Tertia rō nō decuit q xps leges z doctrinā suā scriberet in aliquo libro propter suā excellentiam singularem. scripta enim ordinantur ad impressionem doctrine in cordibus auditorum sicut ad finem. Tunc sic. excellentiori doctori excellētior mod⁹ debet attribui doctrinam tradēdi z docēdi. Sed excellentior modus est doctrinā in mentibus auditorum imprimere sicut faciebat xps q̄ī libro scribere igitur nō debuit scribere legem suā. Vn̄ pitagoras z socrates z ph̄i antiqui q̄ fuerūt doctores excellentissimi istum modum tenuerunt q nūq̄ aliquos libros scripserūt z hec est ratio formaliter sancti Thome. Quarta ratio est vt legē nouam a veteri distingueret z separet. lex eñ vetus dicit lex scripta etiā digito q̄tum ad p̄cepta moralia. Si noua esset scripta per xp̄m etiam posset dici lex scripta. Quia igit illa fuit lex timoris fuit scripta in libris z codicib⁹. q̄ ista amoris fuit scripta solū in cordib⁹. Quinta rō z vltia est ppter regiā excellētiā demonstrādā. xps eñ fuit rex. Jes⁹ nazaren⁹ rex iudeorū. Jo.xix. Et decet regiā maiestatem q sua dcā z fcā p suos notarios scribant z nō p se sicut fecerūt quattuor euāgeliste xp̄i iesu veri messie notarij. Sic ergo pz q xps nō debuit legē nouā p se scribere in aliquib⁹ extrīsecis sz ex amore scripsit eā in cordibus fideliū sicut dicit in supradicta auctoritate Hiere. sz dabo legē meā in visceribus eorū. z in corde eorum scribā eā. ¶ Ex p̄dictis satis claret q ver⁹ messias debuit assimilari Moysi in dādo legē. z q non debuit dare talē legem sicut erat antiqua sed legē nouā. z q illā nō debuit scribere p se in aliquib⁹ extrinsecis. sz ī viscerib⁹ z in cordib⁹ fideliū. q̄ oīa ad literā ipleta sunt in iesu xp̄o saluatore nr̄o. ¶ Quo ad quartū punctū qui est de excellentia legis noue licet ex supradictis differētijs clareat manifeste specialius tamē eius excellentia declarat ex sex gradib⁹ perfectionis. Primus est ex ostēsiōe cognitionis dei. Secūdus ex p̄ceptorū rationabilitate ī mādatis vel monitis. Tertius ex miraculorū claritate. Quartus ex eccl̄ie stabilitate. Quint⁹ ex diuina bōitate. Sextus ex amenissima p̄missorū incōparabilitate. ¶ Circa primū gradum notandū est q lex moysaica quo ad fidem vnius dei erat imperfecta. quia licet in illa fuit aliqualis notitia vnius dei z etiam christi in quodam generali. nō tñ fuit ibi notitia explicata trinitatis personarum in vnitate essentie. nec p

cõsequēs incarnationis. Cui9 ra-
tio est qꝛ sicut cognitio naturalis
procedit de imperfecto ad pfectū
vt dicit .j. phisicoꝝ. vñ ꝛ pueri vo-
cāt primo oēs viros pres ꝛ oēs fe
minas mres. ꝛ postea distinguunt
Ita similiter supnaturalis cogni
tio minoꝛ fuit ī lege veteri qꝫ in no
ua. in qua per xp̄m veritas lucide
est reuelata ꝑpter qđ dicit salua-
toꝛ Jo. xvij. Pater manifestaui no
men tuū hominibus quos dedisti
mihi. Ipse enim manifestauit ex-
presse trinitatem personaꝝ patrē
nominādo a quo eternaliter ꝓces
sit per generationem dicens. Jo.
xvj. Exiui a patre ꝛ veni in mūdū
scilꝫ in vtero beate virginis carnē
assumendo spiritūsanctum ꝑmit-
tendo. Jo. xv. Cū venerit paracle
tus quem ego mittam vobis a pa-
tre: ecce processus spiritussācti ab
vtroqꝫ. Nominauit etiam expresse
trinitatem personarū in forma ba
ptismi. Mathei. xxviij. Eūtes do-
cete omnes gētes baptizātes eos
scꝫ In nomine patris ꝛ filij ꝛ spiri
tussancti. Manifestauit etiā vni-
tatem essentie. Johan. x. dicens.
Ego ꝛ pater vnū sumus. Hoc est
quod Johānes in sua ꝑma cano-
nica. c. v. dicit expresse. Tres sunt
qui testimoniū dant in celo. pater
verbū ꝛ spūssanctus. ꝛ hi tres vnū
sunt. In figura huius Moyses lo
quebatur ad populū velata facie
vt habet Exo. xxxiiij. quia myste-
ria fidei nostre erant figuris ꝛ eni
gmatibus velata. sicut supra late
declaratum fuit. In figura etiam
huius velū tēpli fuit scissum ī xp̄i
passione ad ostēdendū q declara
ta ꝛ manifestata erāt q̄ prius late-
bāt sub velamie ꝑpter qđ ipsa lex
noua tāq̄ pfecta in cognitiōe est
donū perfectū: descēdens a patre
luminū. vt dicit iacobi. j. patet er-
go qđ cognitio dei pfecta ē ī lege
noua q̄ imperfecta fuit ī veteri ꝑ-
pter qđ patres veteris testamēti
poterāt dicere illud qđ scribitur.
j. ad Cori. xiij. Ex parte cognosci-
mus ꝛ ex parte ꝓphetam9. i. imp-
fecte. ¶ Scđs gradus quo ostēdit
q lex noua perfectissima est ex cō-
tento ꝛ rationabilitate. vel mādā
tis vel monitis. qđ vt clari9 videa
tur ostēditur imperfectio legis mo-
sayce quo ad totum corpus suum
scꝫ quo ad ꝑcepta moralia ꝛ iudi-
cialia ꝛ sacramētalia ꝛ cerimonia
lia. Primo enī in lege moysi ꝑcepta
moralia fuerūt imꝑfecta. ꝛ dicunt
moralia precepta illa que sunt de
dictamine ratiōis etiā si nulla lex
esset sicut est illud mādatū quod
scribitur. Exod. xx. Honora patrē
tuum ꝛ matrē tuam ꝛc. Et simili
ter illud quod per modum moni-
tionis scribitur. Leui. xix. Coram
cano capite cōsurge. ꝛ honora pso
naꝫ senis ꝛ similia. Quod aūt ista
fuerunt imperfecta declaratur du
pliciter. Primo quia precepta mo
ralia ī lege moysi ordinabāt act9
hominum exteriores tantū ꝑpter
quod apostolus ad Romanos. iij
vocat legem moysi legem factorū
De actibus autem interioribus in
quibus consistit bonū moris nihil

ordinabat aut parũ. Sed contra hoc est qđ habet Exo.xx.ꝛ Deute ro.v. Nõ cõcupisces vxorẽ primi tui ꝛc. dicendum est secundũ anti quos doctores ꝙ talis cõcupiscẽ tia nõ ꝓhibebat inq̃tum erat oĩ no latens ĩ corde: sed inq̃tũ prorũ pebat exterius per aliqua signa: vt per verba scurrilia. impudicos tactus: ꝛ oscula ꝛ cetera huiusmo di. Ideo sic exponũt. Nõ concupi sces .i. signa ꝯcupiscẽtie nõ facies Unde ad Phil.iij. dicit glos. ꝙ lex vetus ꝓhibebat manũ nõ animũ vel dicendũ ꝭm alios ꝙ lex vetus ꝓhibebat ꝯcupiscẽtiam animi la tẽtem: hoc tamẽ erat in paucis .s. in mechia ꝛ furto. Itẽ ĩ istis insuf ficienter prohibebat concupiscen tiam. quia non puniebat trãsgres sores. ꝛ sic patet qđ insufficienter lex mosayca ordinabat actus inte riores. ¶ Secundo declaratur sic quia lex mosayca etiaꝫ actus exte riores ordinabat sicut patet Deu te.xxiij. vbi dicitur sic. Non fenera bis fratri tuo pecuniã ad vsuram nec fruges. nec aliquam aliam reꝫ sed alieno. Ibi eñ ꝑmittitur vsu ra cũ alienis ꝑsonis. quod est illi citũ contra dictamẽ recte ratiõis Item Deute.xxiiij. permittitur vi ro dare libellũ repudij etiã causa indebita. Unde ibidem subditur Si accepit homo vxorem. ꝛ habue rit eam. ꝛ non inuenerit gratiã in oculis eius propter aliquam fedi tatem. scribet libellum repudij. et dabit in manu eius. ꝛ dimittet eã de domo sua. indiuisibilitas autẽ per totã vitaꝫ est de dictamine ra tionis naturalis. ꝛ sic pꝫ ꝙ lex ve tus imperfecta fuit in moralib⁹. Et ꝓpter hãc imꝑfectionẽ lex mosay ca dicit pedagogus nr̃. ad Gal.iij. i. regula pueroꝝ ꝛ imꝑfectoꝝ in q̃ bus nõ q̃ritur ꝑfectio interior. Sꝫ ab exterioribus inhonestis timore discipline reprimũtur. Et in acti bus exteriorib⁹ multa eis ꝑmittũ tur q̃ non ꝑmitterent viris perfe ctis. ꝓpter qđ Aug. li. de spiritu ꝛ litera exponẽs illud .ij. Coꝝ.iij. li tera occidit ꝛc. dicit hoc nõ tantũ de cerimonialib⁹ intelligẽdũ est. sed etiã de moralib⁹ veteris legis quia .s. non prohibebantur aliquã que de se sunt mortifera. vt patet ex predictis. propter quod dicitur Ad Ro.iij. Ex operibus legis nõ iustificat omnis caro. ¶ Sed lex noua perfecta est in moralibus. qr perfecte ordinat actus humanos non solum exteriores sed etiam in teriores. ꝛ in hoc imperfectionem legis supplet: propter quod dicit saluator imperfectioneꝫ legis ad implendo. Mat.v. Audistis quia dictum est antiquis. non occides. qui auteꝫ occiderit reus erit iudi cio. Ego autem dico vobis. quia omnis q̃ irascitur fratri suo: reus erit iudicio. in quo ordinat motuꝫ interiorem vt patet. Similiter lex noua act⁹ exteriores ordinat nul lum malum permittendo propter quod dicit saluator. Matt.xij. Di co autem vobis quoniaꝫ de omni verbo ocioso quod locuti fuerint hoĩes super terrã reddẽt rationẽ

in die iudicij. Si autem his prohi
bet verbū ociosuz ꝑ cōsequēs ver
bum nociuū. Et multo forti⁹ oēm
actū malum: ꝓpterea Matth. v.
post suppletionē preceptorū mo=
raliū veteris legis cōcludit perfe
ctionē euangelicā dicēs. Estote
ergo ꝑfecti sicut pater vester cele=
stis ꝑfectus est. perfecit autē xp̄s
moralia precepta legis etiā consi
lia euāgelica super addendo. pro=
pter qđ Matth. xix. Iuueni dicē
ti se custodisse mandata legis et
querēti vlteri⁹ viā perfectiōis di=
cit saluator adhuc vnū tibi deest.
Si vis ꝑfectus esse. vade ⁊ vēde
oīa que habes ⁊ da pauꝑib⁹. ⁊ ha
bebis thesaurū in celo: ⁊ veni ⁊ se
quere me. ¶ Secūdo ī lege moysi
iudicialia ꝑcepta erant imꝑfecta
qđ patet ex duobus. Prio ex mo=
do īducēdi homines ad obseruā=
tiaz iustitie. ad quod ordinabant
iudicialia ꝑcepta. Secūdo ex ip=
sis preceptis. primū patet sic. pro=
prium est hominū imperfectorum
vt inducantur ad iustitiam obser
uādā timore pene. Uñ dicit Ora=
tius libro epistolarū. Oderūt pec
care bōi virtutis amore. Oderūt
peccare mali formidīe pene. Hoc
etiam declaratur ratione: q2 illud
quod cū timore fit penale est: ⁊ nō
delectabile. Uñ dicit. j. Ioh. iiij. ti
mor penā habet. Operari autem
virtuose non est pena virtuosor ꝑ
fector: sꝫ magis delectabile. ꝓpter
quod dicitur. ij. ethi. q2 signum ha
bit⁹ generati est delectatio in ope
re. lex moysi inducebat homines
ad iustitiā obseruādā per timorē
penarū. propter quod dicitur lex
timoris. Et in signū hui⁹ lex fuit
data in terroribus: vt patet Exo.
xix. Iā aduenerat dies terti⁹ in
quo scꝫ data est lex. Sequit. Et ce
perunt audiri tonitrua ⁊ micare
fulgura. ⁊ nubes densissima oꝑire
montē. clāgorq3 buccine vehemē
tius ꝑstrepebat. Timuitq3 popu=
lus qui erat ī castris. Et similiter
facies moysi apparuit cornuta qñ
secūdo apportauit legē ī tabulis
descriptā. ⁊ timuerūt filij israel. vt
habet Exo. xxxiiij. In cordib⁹ eni
illis designabatur terror ⁊ feritas
legis. Patet ergo primum: videli
cet imperfectio iudicialium prece
ptorū ex modo inducēdi ad ope
ra iustitie scꝫ per timorem pene.
Secundo idem patet ex ipsismet
preceptis iudicialib⁹ que aliquā
do infligebant penaz innocenti. ⁊
aliquando culpabiles non punie
bant. Primū patet per illō quod
habetur. Numeri. xxxv. de homici
dio omnino casuali. vbi dicitur ta
lis qui fortuitu ⁊ absq3 odio ⁊ ini
micitijs interficiebat hominez de
bebat confugere ad vnam ciuita=
tem refugij: ⁊ ibi manere vsq3 ad
mortez summi sacerdotis. qđ erat
aliquando per magnum tempus
Talis qui erat innocēs cū homi
cidium erat omnino casuale et in
uoluntarium sine culpa puniebat
graui pena. q2 oportebat eū exulē
eē ꝑ magnuz tp̄s a sua ciuitate ⁊
a sua possessione. Secūdū ptꝫ vbi
subditur de alio fugitiuo īnocēte

q si infra terminos vrbis inuēt⁹ fuerit: et pcussus ab eo q vltor est sanguinis absq noxa erit qui eū occiderit. Debuerat eñ profug⁹ vsq ad mortē summi sacerdotis in vrbe habitare: et sic patet q in- terfectio innocētis in tali casu re- maneret sine pena. que tñ est gra uis culpa. Talis aūt imperfectio le gis cōueniebat imperfectioni ppli qui erat pnus ad effusionem san guinis: et ideo iterfector a casu re manēs in sua ciuitate inter ami- cos interfecti: erit in pīculo mor- tis q̄uis inocēs: et sic de facili pos sunt in populo homicidia multi- plicari. Et ideo ad hec mala vitā da data est lex pdicta de ei⁹ fuga: q̄uis eēt innocēs. Et eadē rōne parcebat lex. Si aliqs amic⁹ mor tui interficeret eū extra fines ciui tatis refugij: vt sic cogeretur in vr be remanere nō ex sua culpa: sed ppter homicidia vitāda ad q po pulus tanq imperfectus erat pn⁹. Exemplum idoneū ponit phs in quinto ethicoꝝ dicens. q aliquā- do leges sunt similes regulis qui bus vtuntur artifices i lesbia ad dolandū lapides: q lapides illi⁹ regiōis sunt maledolabiles. ideo vtuntur artifices regulis plum- beis vt possit tortuositati lapide applicari. sic in veteri testamento date sunt leges aliquam imperfe ctionem habentes propter imper fectionē illius populi. Lex tñ euā gelica q̄tuz ad iudicialia est per fectissima: q iducit ad obseruan- tiam legis non per timorez pene: sed p amorez iustice: quod est pro prie perfectorū. vt supra dictū est. ppter quod lex noua merito dici- tur perfecta sm q dicit Jacobi. i. Qui aūt pspexerit i lege pfecte li bertatis. i. in lege euangelij q du cit hoiem ad pfectionē et liberat a seruitute timoris et fuitute pec- cati: sicut dñs ait Jo. viij. Si mā- seritis in sermone meo: veri disci- puli mei eritis: et vos cognoscetis vitatē et vitas liberabit vos. Itē q nullū innocentē punit nec ali- quod malū impunitū relinqt: q et verba ociosa puniēda ostendit vt supra dictū est: et nō solum vbā ociosa: sz malas cogitationes sm quod dr Matth. v. Ego dico vo- bis q quicūq viderit mulierē ad cōcupiscendā eaz iā mechat⁹ est i corde suo: ppter qd lex noua ē p fecta: de qua pōt exponi illd cāti- coꝝ. vj. Una ē colūba mea pfecta mea. Dicit ēt lex noua colūba me taphorice: quia est sine felle ama- ritudinis nulluz innoxiū puniēs. Dicitur etiā perfecta: quia nullū malū permittēs et sic apparet per fectio legis euangelice q̄tum ad iudicialia. ¶ Tertio declaratur quō sacramēta veteris legis erāt imperfecta. Ad cui⁹ euidentiā cōsi derandū q illa sacramenta erant ordinata ad faciendum homines idoneos ad cultū diuinuz: et ideo aliqua erant cōia toti populo tā viris q̄ mulieribus: vt purifica- tiones: alique a tactu immūdi vt mortui que purificationes fiebāt per aspersionez aque expiationis

de qua habet Nume.xix. ꝛ similia. Aliqua aũt erãt solis viris cõuenientia: sicut circuncisio: aliq̃ solis sacerdotibus sicut consecratio: ꝛ vnctio sacerdotũ. ꝛ hmõi Cui⁹ rõ est qꝛ sacerdotes applicabant̃ speciali mõ ad cultũ dei. Ista tamen sacramẽta p̃dicta erãt impfecta: qꝛ nõ cõferebãt gratiã sine q̃ nõ efficiuntur homies idonei ad cultum diuinũ. Ideo sacramenta legalia dicũtur egena ꝛ ĩfirma. Ad galat.iiij. vbi dicitur sic. Nunc aũt cum cognouistis deum immo cogniti estis a deo quomodo cõuertimini iteruʒ ad egena ꝛ infirma. elementa Dicuntur aũt infirma. quia non conferebãt aliquam potestatem spiritualẽ: sicut cõferũt sacramẽta noue legis. Similiter dicũtur egena; quia nõ cõferebãt gratiam que necessaria est ad bene vtenduʒ illa potestate. ¶ Sed cõtra hoc videtur quia in Exo. ꝛ Leui. quasi vbiqʒ dicitur: quia illa sacramenta reddebãt homies idoneos ad cultum diuinũ. Dicitur ꝙ talis idoneitas erat p quãdam mundiciam et expiationem corporalẽ sicut in noua lege quis dicitur ineptus ad ministranduʒ et celebrandum propter immundiciam manuum. Lotio manuuʒ reddit eum aptuʒ: sed hec aptitudo est tãtum corporalis. Sic erat de aptitudine que dabatur per sacramenta veteris legis. Et propter hoc dicuntur illa sacramenta emundationes carnis: vt habetur ad Hebreos.ix. vbi dicitur sic Sanguis hyrcorũ: qui scilicet offerebatur in cõsecratiõe sacerdotũ ꝛ cinis vitule aspersus quo omnes mundabantur a tactu morticini vel immũdi: vt dictũ est: inquinatos sanctificat ad emundationẽ carnis. id est est corporis. qꝛ sicut dictũ est talis non cõferebant gratiã: sed auferebant q̃dã impedimenta seu irregularitates ipedientes a tabernaculi ingressu: sicut in noua lege patet p exẽpluʒ. Quando eñ per prelatos dispensatur cuʒ aliquo illegitime nato vel priuato vno oculo: vel̃ huiusmodi; non confertur ad hec sibi gr̃a: sʒ tñ tollitur irregularitas. ¶ Sʒ cõtra h̃ videt̃ qꝛ ẜm doctrinam sanctorum circuncisio tollebat peccatum originale: ꝛ per consequens conferebat gratiaʒ vt cõmuniter tenetur. Dicendũ ẜm antiquam opinioneʒ ꝙ tollebat peccatum originale: non tamen cõferebat gratiã. hec ei erat potestas circũcisiõis. vt tenetur a multis ꝛ magnis doctorib⁹: quoꝝ ratiões propter prolixitatem omittuntur ꝛ in hoc differebat a baptismo q̃ non solum auferebat peccatuʒ originale. sed confert gr̃am. Aliter põt dici ꝙ si in circuncisione gratia conferebatur hoc non erat in virtute illius sacramenti: sed in fide christi venturi: quem protestabatur ille qui circuncidebatur si adultus erat vel alius p eo si paruulus erat. Et hoc est quod dicit̃ cõmuniter ꝙ valebat ex fide suscipiẽtium: non autem ex opere ope

rato. per quē modum valēt sacramēta noue legis. patet igit̄ ꝙ sacramēta veteris legis erāt imperfecta. ¶ Sꝫ lex noua ꝑfecta est q̄tū ad sacramēta: q2 illa cōferūt gratiā qđ illa nō faciebāt. vt dictū .ē: ꝓpter qđ dꝛ Jo. j. Lex ꝑ moysen data ē gr̄a ꝛ veritas ꝑ iesuꝫ xp̄m facta ē: ꝓpter hoc de Johāne baptista q̄ per suā predicationē ꝛ baptismū disponebat populū ad xp̄i baptismū: ꝛ per cōsequēs ad alia sacramenta: cum baptismus sit ianua oīm sacramentorum. Luce. j. dicitur. Ipse preibit ante illuꝫ in spiritu ꝛ virtute helye: parare domino plebē perfectā. Sunt ergo ablata sacrameta veteris legis ꝛ introducta. vij. sacramēta noue legꝭ i quib⁹ tanq̄ꝫ perfectissimis sacramētis deus attulit nobis causas salutis spiritualis. ¶ Cause autē salutis spiritualis non sunt nisi quattuor sicut ꝛ quattuor sūt cause salutꝭ corporalis. scꝫ curatiua: conseruatiua: preseruatiua: et melioratiua. Curatiua ē duplex. quedam enī totaliter ꝛ simul curat: vt baptismus culpam ꝛ penam oīno delens q̄tum in se est: quedaꝫ vero paulatim: vt penitentia. Conseruatiua est vt cōfirmatio: in hac enī dat̄ sp̄ūs sctūs ad robur ꝛ affirmatiōeꝫ gr̄e q̄ data ē i baptismo. Preseruatiua ē matrimoniū in q̄ cōcupiscētia carnalis i ruinā turpitudinis prona excipitur honestate nuptiarum: nc ruat in mortale peccatum. Melioratiua est ordo in quo gratia melioratur vl' augmentat̄: vel etiaꝫ extrema vnctio que hominē i meliori statu ponit ꝛ securioreꝫ reddit. Est quoq3 quedā alia medicina predicta quattuor sola faciens. scꝫ eucharistia: quoniā ꝛ venialia curāt ꝛ ab eis animā preseruat: gratiā quoq3 cōseruat: q2 ps. ciij. Panis cor hominis cōfirmat ꝛ etiā gratiā augmētat. ¶ Quarto in lege moysi cerimonialia fuerunt imperfecta. Ad cuius euidētiam notandū ꝙ cerimonie veteris legis fuerūt in quadruplici differentia. Quedā pertinent ad sacramenta: quedā ad sacrificia: quedaꝫ ad obseruationē: ꝛ quedam ad sacra. Sacra autē ꝛ obseruationes ordinantur ad sacrificia ꝛ ad sacramenta: quia sacra dicuntur vasa ꝛ loca ꝛ huiusmodi quibus vtebantur in sacrificijs ꝛ ritu colendi. Obseruationes dicuntur quidam modi viuēdi religiosi quibus vtebantur iudei qui erant populus peculiaris ipsius dei. vt pote ꝙ custodirent se ab aliquibus cibarijs potibus ꝛ vestibus: ꝛ similib⁹ ex hoc: quia erāt populus deo consecratus ꝑ sacramentū circuncisionis ꝛ alia sacramēta. Nunc aūt ita est. ꝙ ex fine accipitur ratio eorū que sunt ad finem: ꝛ ideo ostenso ꝙ sacrificia ꝛ sacramenta imperfecta erāt sufficienter erit ostensum ꝙ sacra ꝛ obseruationes erāt imperfecta: q2 ordinabātur ad duo predicta: sicut ad finē: vt prius dictum est. Qđ autem sacrificia veteris legis essent imꝑfecta ostēdit̄: q2 quedā

erant sacrificia p pctis oblata et hec erant imperfecta: quia nō poterant auferre peccata ppter qđ dicit apl's ad Hebre. x. Impossibile est sanguie hyrcorū z thaurorū auferri pctā. Et iterū ibidē. Ois quidē sacerdos. scz veteris legis presto est quotidie ministrās z easdē offerēs hostias q̄ non possunt auferre pctā. Et ideʒ habet Esa. xl. Libanus nō sufficiet ad succēdendū z aīalia nō sufficiēt ad holocaustuʒ. Libanus aūt hic vocat primū tēplū qđ fuit factum de lignis libani. Aīalia aūt illa oblata q̄tū ad partē ꝯcremata nō sufficiebāt ad amotionem pcti. Alia aūt erant sacrificia pacifica ex deuotiōe oblata ad grām dei impetrādā seu ad aliqđ bñficiū diuinū z illa erāt impfecta: qz grā diuina seu bñficiū diuinū nō impetrabatur ratione oblati muneris: lʒ aliquādo daret ppter oblationē z fidem offerētis. Et hoc est qđ dicit apl's ad Hebre. ix. Tabernaculuʒ factum est primū zc. Sequit q̄ est parabola tēporis instantis: iuxta quā munera z hostie offerūtur q̄ nō possunt ꝑm cōsciētiā perfectū facere seruientē: qz perfectio conscientie est donū grē. Et sic patet ppositū q lex moysi q̄tuʒ ad cerimonialia z sacrificia erat imperfecta. ❡ Sed lex noua ꝑfectissima est q̄tum ad sacrificia: quia ipsa est vnū sacrificiū perfectissimū scz eucharistia q̄ nō tm̄ est sacramentū: sed etiā sacrificium: qz ibi xp̄s quēadmoduʒ immolat z fructus sue benedicte passionis a pplo percipit. Istud autē sacrificiū tanq̄ vnū z ꝑfectū fuit i lege figuratū p multa sacrificia z varia: sicut ꝑfectū p impfecta. Eius aūt ꝑfectio apparet in duobus: qz pmo tollit peccata qđ nō poterāt facere legis sacrificia: ppter qđ dicit. Jo. j. Ecce agnus dei: ecce qui tollit pctā mūdi. ꝑm q dicit btūs Johānes j. canonica. iiij. c. Ipse est propiciatio p pctis nostris: nō pro nostris aūt tm̄. sed p totius mūdi. Scđo apparet ei⁹ ꝑfectio: qz augmētat grām ꝑm q dicit Joh. vj. Qui mēducat me viuit ppter me: scz p augmētum grē. De hoc sacrificio panis z vini i Beresich raba. i. in genesi magno. Rabi mosse darsan super textum Gen. c. xiiij. Melchisedech rex salē offerēs panē z vinū Erat em̄ sacerdos dei altissimi dicit rabi smulthel filius nahaman. Iste melchisedech erat sem filius Noe: z quid voluit dicere proferens panem z vinum: ostendit nobis q decuit ei actus sacerdotij q̄ erat sacrificare panem z vinum: z hoc est qđ dixit. ꝓs. in psal. cix. Jurauit dominus z nō penitebit eum: tu es sacerdos zc. Et q̄s est ille. Ille est rex messias. propter quod scriptum est. Ecce rex tuus venit tibi iustus z saluator ipse zacha. ix. Et in hoc quod dicit proferens panem z vinum concordat cum ꝓs. qui dixit ꝓs. lxxj. Erit firmamētū in terra in sūmis mōtiuʒ vbi dicit. Translatio chaldaica erit sacrificium panis in terra in

capitib⁹ mōtiū synagoge. Et cū ille. ps. lxxi. Deus iudiciū tuū regi da. ſm doctores talmuth totus loquat̄ de messia. quicūq; si nō est cecus poterit videre ſm predictā translationē caldaicā q̄ messias erit firmamētū in terra i altitudine mōtiū synagoge: qui mōtes synagoge ⁊ ecclie sunt sacerdotes q̄ quotidie de facto eleuāt messiam sup capita sua. ⁊ est ita clarū q̄ nō possunt negare nisi illi sup quos venit maledictio. Esa. In cecitate oculoꝝ vt cordis. hoc est ergo vnicū sacrificiū excellentissimū legi noue in pane ⁊ vino. qđ sacrificiū est ipsemet messias. ⁊ sic perfectio legis euāgelice patet ex pfectione sacrificij. Et cū oēs cerimonie ecclesie sint precipue propter istud sacrificium: sicut propter finem. sequitur q̄ cerimonie xp̄ianorum sunt perfectissime. ¶ Nec est mirandum q̄ in lege noua fiāt cerimonie que aliquid figurēt sicut figurabāt cerimonie veteris legis. Cerimonie eñ ordinantur ad cultum diuinum. Et ſm q̄ dicit aug. in encheredion. c. iij. De⁹ fide spe ⁊ charitate colit̄ loquendo de cultu interiori qui est per fidē ⁊ charitatē. Est ergo triplex status hominis in quo habetur fides ⁊ spes de bonis celestibus: et de his per que ad ipsa introducimur. scilꝫ de mysterijs xp̄i. ⁊ de vtrisq; sicut de futuris: ⁊ hic est status veteris testamenti: in quo habetur fides de bonis celestibus sicut de futuris. Sed de his per que itroducimur ad celestia: scꝫ de mysterijs xp̄i. sicut de p̄sentibus vel de preteritis est status noue legis. Terti⁹ stat⁹ est in quo vtraq; habent̄ tāq̄ presentia ⁊ euidētia ⁊ nihil credit̄ et hic est stat⁹ patrie celestis. in hoc aūt statu tertio vbi nihil credit̄ nihil est cerimoniale vel figurale ad cultū pertinēs. ſm qđ dicit̄ Apo. xxi. Templū nō vidi in ea. dn̄s eñ deus oīpotēs templū illi⁹ est. Pari igit̄ ratione adueniēte scđo statu: scꝫ noue legis cerimonie primi status. scꝫ veteris legis cessare debuerunt ⁊ induci alie que conuenirēt statui noue legis. in quo bona celestia expectātur de futuro. sed beneficia xp̄i habita sunt de preterito. Et ideo quia cerimonie veteris legis significabant xp̄m venturum. dignū est vt sic euacuaretur in noua lege. in qua mysteriū xp̄i iam est preteritum. ⁊ hoc est qđ dicit ap̄s ad Hebre. ix. translatio sacerdotio necesse est: vt legis trāslatio fieret q̄ntum scꝫ ad cerimonialia thurificatione tantū excepta q̄ non significabat mysterium xp̄i directe: sed deuotionē populi ad xp̄m. nunc autē debet esse non minor deuotio ad ip̄m iā presentialiter exhibitū q̄ erat tunc ad ip̄m venturū: p̄pter qđ i noua lege manet thurificatio per quā designat̄ ministroꝝ ecclesie: ⁊ ipsius populi deuotio. Innumere aūt sunt in lege noua cerimonie. Et si nunq̄ aliud attēderēt iudei ⁊ pagani nisi excellētia cerimoniaꝝ in ritu xp̄iano. Istud solū deberet cōuin

cere cecitatem eoru̅ sicut patet de ornamētis sacerdotalibus ꝛ ministrorū ꝛ de aliis que cū tāta solennitate fiunt in altari ꝛ in choro in festis duplicib⁹ maiorib⁹ minoribus semiduplicib⁹ ꝛ simplicibus: quales etiā cerimonie fiunt i̅ choro a cātorib⁹ ꝛ organis ꝙ honestissime īclinatiōes. Quid dicā de ornatu in crucib⁹ ꝛ calicib⁹ aureis ꝛ argēteis. ceterisqꝫ vasis ꝛ reliquiis. in quibus reliquie sanctorū q̇ ꝓ xp̄o mortui sunt vel eū fidelissime secuti sunt honorifice conseruant̄. Mirabant̄ iudei vnū tēplū Salomonis: sed in stuporē cōuertant̄ ꝑ multitudine ꝛ magnitudine ecclesiarum xp̄i in toto orbe cō structarum. Mirentur altitudinē ꝛ pulchritudineꝫ turrium: in quibus armonia dulcissima resonat campanaruꝫ: que pro laudibus diuinis ꝛ pro cōuocatione populoꝝ ꝛ pro terrore demonū mira efficacia propulsantur. Quid dicam de cerimoniis romane curie in summi pontificis imperatorū ꝛ reguꝫ vnctione. Quid de consecratione episcoporum: ecclesiarū: altariuꝫ: vasorum: ꝛ vestimētorum que omnia admirāda ꝛ stupēdissima sūt cum xp̄o: ꝛ in admirationem conuertūt deuote aspicientes. Attendant auteꝫ miseri iudei. s. ꝛ infideles super omnia in vna ꝛ eadeꝫ fide tantā diuersitateꝫ religionum vbi homines a seculo fugiētes exponunt totum tempus vite sue in laudibus ꝛ seruitio redemptoris qui licet diuersis cerimoniis ꝑ cō seruatiōe religionū quasi quibusdam muris vtuntur sicut nucleū in testa cōseruatur. ꝛ mel in fauo. ꝛ ciuitas in muro. In substantia tamen eiusdē fidei nullatenus discrepantes ad vnuꝫ beatitudinis terminū nituntur peruenire. Sic ergo pꝫ in summa colligēdo ꝙ lex noua que euāgelica dicitur perfectissima est in moralibus: quia ea implētur. addita perfectiōe quia illi precepto nō occides additur nō irasci. Et illi non mechaberis additur nō concupiscere ex visu. Et illi nō periurabis. additur nō iurare omnino. i. sine legitima causa. ꝛ sic de aliis Matth. v. Et ab illo ꝑmisso vsure alieno tollitur imperfectio. date mutuū nihil inde sperātes. Luce. vi. Et illi de libello repudii. additur si quis dimiserit vxorē: nisi ob fornicationē mechatur: ꝛ qui eaꝫ duxerit similiter mechatur. Matth. v. ꝛ sic tollunt̄ imperfectiones taliuꝫ permissoꝝ in lege veteri. ¶ Si queras vtruꝫ moralia precepta possunt dici euacuata simpliciter. Respōdetur ꝙ moralia precepta fuerunt euacuata tm̄modo ſm quid. scꝫ q̄tum ad imperfectionē: cuius ratio est quia sunt de dictamine recte ratiōis. ꝛ ideo manēt quantū ad substātiā precepti remota tm̄ imperfectiōe sicut dictuꝫ est: quia quādo ex imperfecto fit perfectū non tollitur terminus a quo. sꝫ tm̄ ei⁹ imperfectio: sicut qn̄ ex minus albo fit magis albū nō tollit̄ albedo ꝑcedēs sed tm̄ eius imperfectio. nō est sic

de cerimonialib⁹ veteris legis: q2 cōtrariant noue legis cultui. et qn fit mutatio de vno cōtrario i alterū: oportet terminū a totaliter euacuari: sicut qn ex albo fit nigrum albedo tollitur. Cerimonie veteris legis dicunt ɔtrarie cerimōījs noue legis: q2 ille figurabāt xp̄m venturū et iste iā de p̄terito aduenisse et ideo totaliter cessare debuerunt. Etiā lex noua est pfectissima i iudicialib⁹ ex amore ad iustitiā iducendo inocētē nō cōdēnādo. nec aliquod malū impunitū relinquēdo et impleuit xp̄s iudicialia precepta. et i eo q̄ iustitie addidit eqtatē misericordie: vt p3 in absolutione adultere Et factū est deinceps et iter faciebat etc. Maria q̄ vocat magdalena de qua septem demonia exierāt. et Johāna vxor chuze pcuratoris herodis et susāna et alie multe etc. Johā. viij. Iustitia enim sm rigorē diminuta est a misericordia q̄ superexaltat iudiciū. ¶ Sz nunqd iudicialia p̄cepta veteris legis totaliter euacuata sunt. Rīdetur q̄ qn corrumpitur terminus a quo p accidens illud quod est ei adiūctum corrumpitur. potest tamē manere cū termino ad quē si nō habeat ad ip̄m contrarietatem: nō tamē manet idem numero. sed specie tm̄. Sic quādo de aere fit ignis corrumpitur aer. et manet in igne qualitas symbola eadē specie scilicet raritas. talia sunt iudicialia veteris legis que adueniente lege gratie cessat etiā earū obligatio. posset tamē aliqs princeps ordinare qd seruarent in regno suo: ita tm̄ q nō reputaret ea esse obligatoria ex lege moysi. Nō p̄dicti est: q2 iudicialia p̄cepta p se et directe nō erāt ordinata ad significādū aliqd futurū sicut erāt cerimonialia: sz erāt ordinata p se et directe ad seruandū ordinē iustitie i populo iudaico: vt supradictū est. Qz tm̄ stat⁹ illius ppli erat figuralis tot⁹ respectu xp̄i: vt dicit ap̄ls. j. ad Corint. x. oīa in figura cōtingebāt illis: p cōsequēs p̄cepta iudicialia illius ppli erāt figuralia nō directe sed ex cōseqnti. et iō si aliqui seruarēt ea ex hoc q fuerūt tūc statuta hoc esset dicere q stat⁹ ille adhuc durat qd est erroneum et illicitū si tm̄ aliqs princeps vellet ea de nouo statuere posset licite. ¶ Cōsiderādū tm̄ q̄ in lege noua trāseūt quātū ad eorū rigorē. q2 essent magis obseruāda ex amore virtutis q̄ ex timore: q2 lex noua est lex amoris ppter q̄ dicitur. j. Joh. iiij. pfecta charitas foras mittit timorē. Adimpleuit etiā xp̄s p̄cepta iudicialia rigorē eo₄ tēperādo in aliquibus: vt dictū est p scip̄m: et in alijs dimisit tēperamētū suis ministris scz eccl̄ie: p̄latis: et principibus catholicis. vt de talib⁹ ordinēt sm q̄ viderint vtile cōitati fidelium sm temporū varietatē et locorū et psonarū. et istud nō fuit destruere legē: sed adimplere q2 sic ordinauit meliorē modū obseruatiōis iustitie. sicut nō destruit puer qn fit vir: q2 licet transeat pueritia: ma-

net tñ melior status eiusdẽ psone etate mutata. Lex vet⁹ habuit q̃si statũ pueri respectu noue legis: ppter qđ vt supradictũ est. ad gal. iij. dicit lex pedagog⁹ noster fuit primo. i. regulatiuus stat⁹ puerilis: ppter qđ erat lex timoris sicut pueri sub disciplina z timore custodiũtur. Lex aũt euãgelica est lex amoris. z iõ nõ dz esse tãtus rigor penarũ: q2 ppriũ hoim pfectorum est magis deduci ad virtutẽ amore iustitie q̃ȝ timore pene vt supra dictũ est. ¶ Est etiam lex noua pfectissima in sacramẽtalibus: vt dictũ est de eucharistie sacramẽto et ipleuit xp̃s sacramẽtalia legis p exhibitionẽ veritatis venit eñ rex z impleuit figuras que vacue erãt. Impleuit sacramẽtũ circũcisionis qđ se extẽdebat solũ ad viros. Prio suscipiẽdo i seipo. Scđo meli⁹ efficaci⁹ z generali⁹ instruẽdo sacramẽtũ loco ipi⁹: scȝ baptismũ in quo cõfertur maior gratia z remediũ tã viris q̃ȝ mulieribus. Impleuit etiã sacramẽtũ vnctionis regũ z sacerdotũ. nõ q2 assumpserit statũ sacerdotis legalis vel terreni regis: imo dixit corã pylato. Regnũ meũ nõ est de h mũdo. Si ex h mũdo eẽt regnũ meũ ministri mei vtiq3 decertarẽt vt non traderer iudeis: nũc aũt regnũ zc. Johãnis. xviij. z iõ nõ habuit istã vnctionẽ corpalẽ regũ vl' põtificũ sȝ vnctionẽ spũalẽ habuit a deo patre p plenitudinẽ gratie ßm q2 dicit in ps. xliiij. Unxit te de⁹: de⁹ tuus oleo leticie zc. ¶ Est etiam lex noua pfectissima i cerimonialibus: vt dictũ est: z xp̃s impleuit cerimonialia: nõ solũ q̃ ptinebãt ad sacramenta: sed etiã ad sacrificia: sicut imolatio agni paschalis: z iuge sacrificium. z similia q̃ erãt figuratiua vnius sacrificij pfecti. scȝ xp̃i in cruce offerẽdi. Et ideo ista impleuit xp̃s vno modo patiẽdo corpaliter in cruce. Alio modo efficaciꝰ sacrificiũ: scilicet eucharistiam instituẽdo. Quedã etiam cerimonialia ptinebãt ad sacramenta z de talibus erant p̃ceptiua prohibitiua vsuũ aliquorum ciborum: z similia: z ista adimpleuit christus: quia dixit petrus actuũ. xj. Inmũdum z commune non intrauit in os meum: z multo fortius christus hec obseruauit. z sic ista precepta adimpleuit obseruãdo: z obseruationem meliorem declarando: per talem enim abstinentiam a corporalibus cibis significabatur abstinentia a spiritualibus immundicijs. Hanc autem mũdiciam instituit christus in lege euangelica q̃ est mũdissima, dicẽs. Beati mũdo corde: quoniã ipsi deũ videbũt: z per cõsequens debuit cessare illa figura vel abstinentia propter qđ dicitur actuũ. iiij. q2 deus purificauit. Tũc ergo dicit: q2 null⁹ cib⁹ coinquinat homines qui cuȝ gratiarum actione percipitur: et hoc est quod dicit christus. Matthei xv. quod intrat in os non coinquinat animam. dimisit tamen deus in ordinatiõe ecclesie de aliquib⁹

abstinētijs faciēdis ꝑ loco ⁊ tpe
⁊ sic patet excellētia legis xpi q̄ꝰ
tum ad totū corpus ⁊ quō xp̄s le
gem adimpleuit q̄ꝰtū ad oīa gn̄a
preceptorū. ¶ Est etiā perfectissi
ma ꝑ ammotionē velaminis qd̄
significatū est: qr tunc sacramēta
lia ⁊ cerimonialia mutata sunt q̄
ad effectū: sed nō quo ad obseruā
tiam. qr cū honore sepelire debuit
synagoga mater nostra. Legalia
eñ tripliciter cōsiderātur. Primo
quasi viua ante passionē ⁊ tūc iu
dei tenebanẗ cōseruare ex p̄cepto
Scd̄o quasi mortua scʒ a passione
dn̄i vsqʒ ad fidei manifestam reue
lationem ⁊ hoc tpe ꝑmissum erat
eis seruare ⁊ petrꝰ seruauit. Ter
tio cōsideratur tp̄s in quo fuerūt
mortua: scilicet post fidem reuela
tam: ⁊ extūc nec precepta fuerūt
nec permissa: sed omnino ꝓhibi
ta ne cineres mortales: scilicet sy
nagoge sepulte de tumulo prodi
rēt. quod horribile foret ⁊ fetidū
Si ergo lex noua ī toto corpore
ꝑfectissima est sicut ex opposito
lex vetus toto corpore īperfecta
Omnia etiā cōtenta in lege noua
vt dicit doctor subtilis scotus in
prologo primi sentētiarum. q. ij.
sunt rationabilissima: id est ꝙ ni
hil tradit dissonū rōni. ⁊ ī h̄ mr̄tū
cōmendaẗ excellētia legis noue.
Quid eñ rōnabilius q̄ꝫ deū tāq̄ꝫ
finem ⁊ vltimū sup omnia debere
diligi ⁊ proximum sicut seipsum:
id est ad id ad quod seipsꝫ. ſm gre
goriū. In quibus duobus prece
ptis dependet vniuersa lex et ꝓ
phete. Matth. xxij. Itē Matth.
vij. Omnia que vultis vt faciant
vobis homines. ⁊ vos facite eis.
Ex istis quasi ex pricipijs practi
cis: alia practica in scriptura seq̄
tur. Tradita honesta ⁊ rationi cō
sona. sicut de corūʒ rationabilita
te patere potest singulatim cui
libet pertractāti de preceptis et
consilijs ⁊ sacramentis. quia in oī
bus videtur esse quasi quedaʒ ex
plicatio legis nature: que secūdū
Apl̄m ad Ro. ij. scripta est in cor
dibus nostris: ⁊ hoc quo ad mora
lia: de quo Augusti. ij. de ciuitate
dei. c. xxviij. in fi. Nihil ī eis turpe
aut flagitiosum spectandū: imitā
dūqʒ proponitur vbi veri dei aut
precepta insinuantur. aut miracu
la narrantur. aut diuina laudanẗ
aut beneficia postulantur. De in
credibilibus etiam patet: quia ni
hil credimus de deo quod aliquā
imperfectionem importat: immo
si quid credimus esse magis atte
statur perfectioni diuine q̄ꝫ eius
oppositum. patet de trinitate per
sonarum: de incarnatione verbi.
⁊ huiusmodi nihil enīʒ credimus
incredibile: quia tūc incredibile
esset ea mundum credere. sicut de
ducit Augustinus de ciuitate dei
libro. xxij. ca. v. Mundum tamen
ea credere nō est ī credibile: quia
hoc videmus. ¶ Tertio ostendiẗ
excellētia leg; noue ex tertio gra
du perfectionis eiusdeʒ. scʒ ex mi
raculorūʒ claritate. qd̄ sic deducit
predictꝰ doctor subtilis deus nō
potest esse testis falsus: sed ipse in

vocatus a pdicante scripturam vt ostenderet doctrinam eius esse veram fecit aliquod opus sibi ppriu ppter miracula ac p hoc testificatus est hoc esse verum quod ille pdicauit. Confirmatur per Richardum primo de tri. c. ij. Domine si error est a te decepti sumus. nam tantis signis confirmata sunt que non nisi a te fieri possunt. q si dicas miracula non fuisse facta contra hoc dici pot illa sniā August. de ciui. dei lib. xxij. ca. v. Si ista miracula esse facta non credunt. hoc vobis vnum grande miraculum sufficit q iam orbis terrarum sine vllis credit miraculis. Si enim qd creditmus dicat incredibile esse. non minus est incredibile homines inquit ignobiles quo ad genus. infimos quo ad reputationem: paucissimos quo ad numerum. quia. xij. imperitos quo ad sciam. quia piscatores rem ita incredibilem. s. xpm esse verum filium dei: passum pro genere humano in cruce tertia die resurrexisse et ad celum ascendisse tam efficaciter mundo doctis psuadere potuisse vt mundus credat illud sicut iam credidisse videmus nisi p illos aliqua mira fierent per q mundus ad credendum induceret. Unde subdit ibi Augu. iuxta finem capi. Et ppterea mundus numero exiguo ignobilium infirmorum et imperitorum hominum credit q in tam contemptibilibus testibus multo mirabilius diuinitas seipsam persuasit. quid em incredibilibus q q ad legem contrariam carni et sanguini doctores pauci et rudes et pauperes ad fidem plurimos sapientes conuerterint. quod specialiter patet de multis prudentissimis. primo fidei rebellibus et post conuersis. vt de paulo prius persecutore post gentium doctore. De augustino prius p manicheos seducto: post doctore catholico. De dionysio prius philosopho post ea pauli discipulo. De Cypriano prius mago: post epo xpianissimo: et sic de aliis innumeris. Contra idem secundo potest dici illud idem Aug. li. x. de ciui. dei cap. xviij. an dicet aliquis ista falsa esse miracula nec fuisse facta. sz mendaciter scripta. quisqs hoc dicit si de his rebus negat omnino vllis literis esse credendum. pot etiam dicere nec deum creasse mortalia. et ibidem si libris magicis siue quod honestius putant theoricis credunt cur illis libris credere nolunt ista esse facta quibus tanto maior debetur fides quanto sup omnes est cui soli sacrificandum esse precipiunt. Contra idem tertio est. q quedam sunt facta que nisi animis puerientibus negari non possunt vt sunt mirabilia fcā a siluestro coram Constantino tam in curatione lepre eius q postea in disputatione eius contra iudeos q facta tanq celeberrima mundum non latuerunt. ¶ Forte dices q licz miracula sunt facta non tamen sunt testificantia veritatem q antixpus faciet miracula. Contra si aliqs vocatus in testem signum consuetum testificationis permittat adduci et presens non contradicat talis taciturnitas non stat cum veritate pfecta. miraculum autem est tale signum

vel vt testis sibi. igitur si permittat miracula fieri a demonib⁹ nō cōtradicēs annunciās videlicet nō esse sua testimonia non videt esse vera⁊ perfecte q est impossibile. ⁊ p hoc dicitur ad illud de antichristo qr xp̄us p̄dixit miracula faciēda p eū nō eē testimonia veritatis vt p3 Math. xxiiij. ⁊ ij. ad Thessal. ij. Unde ɔtra falsa miracula ātichristi posset sibi obijci salt ē de istis duobus hoc modo. si tu es de⁹ fac me videre nuda3 diuinam essentiam ⁊ post visionē memoria3 certam habere visionis: ⁊ certitudinē habere q illa fuerit visio nuda diuine essentie. ⁊ tūc credam tibi. Itē si tu es deus dic mihi quid facia3 aut quid cogitabo vel q̄d appeta3 pro tali die vł hora. Et huius vie efficaciam ex miraculis innuit saluator. Joh. v. et opa que ego facio illa testimoniū phibēt de me. Si mihi nō vultis credere operibus credite. ⁊ sic p3 excellētia noue legis miraculo⁊ claritate. ¶ Quarto ostēditur excellētia legis noue ex quarto gradu perfectionis eius. s. ex ecclesie stabilitate quo ad caput. ⁊ mēbra Et primo quo ad caput per illud Augu. de vtilitate credendi capi. viij. Dubitamus nos ei⁹ ecclesie credere gremio q̄ vsq3 ad cōsummationē generis humani ab apostolica sede per successiōes episcoporu3 frustra hereticis circūlatrātibus ⁊ partim plebis ipsius iudicio ⁊ partim consiliorum grauitate ⁊ partim ex miraculoru3 maiestate dānatis culmen auctoritatis obtinuit. ⁊ parum post. Quid ē est q tam ingratum potest esse oī dei q̄3 tāto labore prauitate auctoritati velle resistere. Unde gamaliel. Ac. v. Si est ex hoībus cōsilium: hoc autem opus dissoluet: si xo est ex deo nō poteritis dissoluere ne forte ⁊ deo repugnare videamini. Etiā Luc. xxij. ait dn̄s. Ego rogaui p te vt non deficiat fides tua ⁊ tu aliquando conuersus cōfirma fratres tuos. ¶ Secūdo p3 stabilitas ecclesie quo ad mēbra. Unde Aug. cōtra epistolā fundamēti. Quis eni3 tantā multitudinē ad peccatum pnam ad legē cōtrariam carni ⁊ sanguini seruādā induceret nisi deus. Cōfirmat qr iudeorum secta non manet i vigore sicut contra eos deducit Aug. in sermone de aduentu. vos inq̄3 conuenio o iudei ⁊c. Si obijcitur ⁊ de permanētia secte machomeri responsio illa incepit post lege3 xp̄i plusq̄3 sexcētis ānis vt dicet li. iiij. ⁊ pphetia dicitur esse apud eos q secta eorum cito finiēda ē. non est sic de lege xp̄i qr ipse dixit Math. xxiiij. celum ⁊ terra transibunt verba aūt mea nō trāsibunt quasi dicat. ex mea fine fine durabit. qr verba xp̄i sunt lex eius. Itē manēte sacrificio legis noue manet ⁊ lex noua. s3 vsq3 ad finē istō sacrificiu3 durabit. patet Math. vlti. vbi dicit saluator. Ecce ego vobiscū sū. s. in sacramēto altaris vsq3 ad cōsummationē seculi. lex ergo christi in qua tale sacrificiū continuabitur durabit vsq3 ad cōsummationem seculi. Item dicit

apl's.i.Cori.xi. Quotiēscūq; man
ducabitis panem hunc ⁊ calicem
bibetis mortē domini annūciabi-
tis donec veniat.s.ad iudiciū. Est
ergo lex noua excellētissima pro-
pter suam ꝑpetuam stabilitatē in
capite ⁊ in mēbris. ¶ Quito ostē
ditur excellētia legis noue ex qn
to gradu eiusdē.s.ex diuina boni-
tate que non deest toto corde que
rentibus salutē. multi eñ diligē-
tissime querētes salutē ad hāc le
gē conuersi sunt. ⁊ quanto feruen
tiores facti sunt in querēdo tanto
in hac lege amplius sunt cōfirma
ti. subitoq; in ea penitētes de ma-
litia in bonitatē mutati sunt. ⁊ qđ
amplius in admirationē inducit
est q̄ potētes ꝑfrui honoribꝰ mū-
di diuitijs eiusdē ⁊ delitijs ad li-
bitum vti hec velut stercora arbi-
trantes: humilitatē paupertatez
⁊ castitatem que eis opponuntur
amplexantes sub religionis voto
tēpore vite sue crucifixi mundo ⁊
mundus eis se volūtarie astrinxe
rūt sicut quotidie experimur. Tor
menta quoq; ꝑ eam plures in ma
gna exultatione spiritus ⁊ tristiti
as sunt perpessi. que nō videntur
probabilia nisi deus hanc legem
singulariter ⁊ irrefragabiliter ap
probaret ⁊ ordinaret ad salutem
tanquam excellentissimam ⁊ per-
fectissimam legem sine qua salus
esse non potest. ¶ Sexto ⁊ vltimo
ostenditur excellentia legis noue
ex sexto gradu perfectionis eius-
dem. scilicet ex amenissima ꝓmis-
sorum incomparabilitate. in lege
enim veteri promissa imperfecta
fuerunt. promittebantur enī tria
s.bona temporalia. vita tempora-
lis. ⁊ pax temporalis. De primo.
Leui.xxvi. Si in preceptis meis
ambulaueritis ⁊ mādata mea cu
stodieritis ⁊ feceritis ea dabo vo-
bis pluuiam temporibus suis. ⁊c.
Esa.i. Si volueritis ⁊ audieritis
me bona terre comedetis ⁊c. De
secundo Leui.xviii. Custodite le-
ges meas atq; iudicia que faciēs
homo viuet in eis. Ro.iiij. Moy-
ses scripsit qm̄ iustitiā que ex lege
est qui fecerit homo viuet i ea. De
tertio Leui.xxvi. dabo vobis pa
cem in finibus vestris dormietis
⁊ non erit qui exterreat. Itē Deu
tero.xxviii. Si audieris vocez do-
mini tui vt facias omnia mādata
eius faciet te excelsiorē omnibus
gentibus ⁊c.s.in tēporalibus. Ec
ce ꝓmissa legis moysi. Sed quid
ꝓmittit lex machometi. Certe ꝓ-
mittit suis credētibus pro finali
beatitudine illud quod debet por
cis ⁊ asinis.s.gulā ⁊ coitū. Quam
promissionez ph̄s despiciens qui
fuit quasi istius secte.s. Auicēna.
vij. metaphisice.vij.ca. Aliaz finē
quasi profectionē ⁊ hominum ma-
gis congruētē inquit. Lex nostra
quam dedit machometus ostēdit
infelicitatis dispositionem ⁊ mise
rie que sunt ſm corporis sensus.
⁊ est alia promissio: que apprehen
ditur ab intellectu. Sequitur ibi
sapientibus multo magis cupidi
tas fuit ad consequendam hanc
felicitatem q̄ȝ corporis que q̄uis
daretur eis nō tamē attenderunt
nec appreciati sunt eā in cōpara-

tione felicitatis que est cōiuncta p̄me veritati hec ille. Nobis autē in lege xp̄i excellētiora promittū-tur quia promisit bona sp̄ualia et eterna. s. gratiam in p̄senti que p̄-cellit omnibus bonis tēporalib⁹ ꝛ etiam gloriā in futuro. Tria autem spetialiter obseruātibus dei mandata promisit. s. regnū celorū vitam eternam. ꝛ pacem sine fine De primo. Math. iij. Pn̄iam agi-te appropinquabit vobis regnuȝ celoꝝ. De secūdo Math. xix. Ois qui relinq̄t domū vel fratres aut sorores aut p̄reȝ aut m̄reȝ aut vxo rē aut filios aut agros ꝑpter no-mē meū cētuplū accipiet. Nō ē sic intelligēdū vt aliq̄ dixerūt ꝙ post aliquā reuolutionē tēpoꝝ post iu dicium cētuplum oim que dimit-tuntur hic ꝑpter deuȝ reddat̄ in eadē specie vt cētum agri ꝑ vno agro dimisso. sȝ est sensus ꝙ q̄ cor-poralia ꝑ xp̄o dimiserit bona gra tie recipiet hic in p̄n̄ti q̄ intantuȝ excedūt bona tp̄alia ac si cētena-ri⁹ numer⁹ ꝑuo numero cōpetur ꝛ vitā eternam possidebit. s. in fu-turo. De tertio Joh. xv. Paceȝ re-linquo vobis. pacē meā do vobis s. qualis ego sum. quia eternus cū patre ꝛ sp̄ūsancto nō qua est mun dus qui transit ꝛ eius pax. Et nō est mirū si xp̄s dat suis credētib⁹ pacem eternam quia ipse est prin-ceps pacis. Esa. ix. Sequitur ibi-dem Et pacis nō erit finis. hanc ꝑmissionē p̄dixerat Esa. fiendaȝ suis credētibus ꝑ regem messiam ca. xxxij. vbi dicit̄. Sedebit popu-lus meus in pulchritudine pacis quia pax celestis ex nulla p̄te im-pedietur seu obscurabitur. In ta bernaculis. i. in mansionib⁹ diuer-sis s̄m diuersitatē ꝛ varietatē me ritoꝝ. De q̄bus Joh. xij. In domo patris mei mā̄siōes multe sunt si ducie quia oēs sunt ibi certi d̄ sue beatitudinis eternitate ꝛ ī requie opulēta q̄ ibi totalr̄ quietabitur appetit⁹ s̄m illud p̄s. xvj. Satia-bor cū apparuerit gl̄ia tua. Simi liter ī lege veteri cōminatio erat mors tp̄alis. Unde Esa. j. c. Si me ad iracūdiā ꝑuocaueritis gladi⁹ deuorabit vos. sed ī lege noua cō minatur mors eterna. Matt. xxv. Discedite a me maledicti in ignē eternū: sic ergo pȝ excellētia legis noue ex p̄dictis sex gradibus. Ex q̄bus correlatiue sequit̄ legē xp̄i esse priorem lege moysi. nō quidē tp̄e sed ꝑfectione: lȝ fides xp̄i fue-rit prior lege moysi prioritate. non solū perfectiōis sed etiā tēporis. q̄ ante. cccc. xxx. annos vt patuit supra eadeȝ consideratione ar. ij.

¶ Et notādū ꝙ euāgeliū xp̄i dici tur lex a legēdo. q̄ in eo legit̄ di-uina iustitia. dicitur lex a ligan-do quia ꝑ ipȝ ligat̄ humana inso-lētia. dicit̄ lex a legēdo. i. colligē-do q̄ de ipsa colligit̄ sapida sciē-tia. dicitur lex a legādo. q̄ in ipsa legat̄ beatitudo eterna. Lex euā gelica est illa lex: de q̄ dicit̄. eccl. xxiiij. Hec oia liber vite ꝛ testamē tū altissimi ꝛ agnitio veritatis. Ue re liber vite est q̄ verba euangeli ca aiam viuificat. vere etiaȝ testa mētum altissimi. q̄ verba euāge-lica eterna p̄mia obseruantibus

promittit. Uere etiã agnitio veritatis. quia verba euãgelica erro⁊ tenebras a mẽtibus fugant. Hec est lex q̃ in se est sincerissima ⁊ absq; oi admixtione falsitatis ꝓpter qḋ dicit lex domini immaculata ⁊c. ps. xviij. Hec est etiã respectu oim virtuosissima. ideo dicitur cõuertens aias. lex euangelica aias dulcificat cõtra mũdi multiplicẽ pressuram qꝛ est testimoniũ domini fidele sapientiã. i. sapidã scientiam prestans puulis. i. veris humilibus. Ipsa nihilominus aias letificat contra cordis tristitiã. ⁊ hoc est quod sequitur. Iustitie domini recte letificãtes corda. letificãtes quidem qꝛ ꝓmittũt penitẽtibus veniam ⁊ pseuerantib⁹ gloriã. Ipsa etiam aias illuminat cõtra ignorantiam qꝛ est preceptum dñi lucidum illuminans oculos. Btũs ergo hõ quem tu erudieris domine iesu: ⁊ de lege tua docueris eum ps. xciij.

¶ Quod verus messias debet nasci in bethleem.

Quartus thesaurus aperit de loco natiuitatis messie quẽ ꝓnũciauit ⁊ determinauit specifice sacra scꝑtura. Michee. v. Et tu bethleẽ effrata puulus es in milibus iuda. ex te mihi egredietur q̃ sit dominator in israel translatio chaldaica habet. Ex te egredietur messias. hoc aũt vt ipsi⁊ nos ꝯcedimus impletũ est in iesu nazareno q̃ natus est in bethleem vt ptꝫ Matt. ij. Sequitur de eius deitate. Et egressus ei⁹ ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicunt aliqui q nõ intelligitur deitas eius sed preuisio ⁊ ꝑdestinatio natiuitatis ei⁹ a dieb⁹ eternitatis siue ab eterno. Sꝫ hec responsio nihil valet qꝛ preuisio ab eterno de rebus omnib⁹ est cõis etiam de minimis. qꝛ omnia sunt preuisa ab eterno. ⁊ per hoc nõ intelligeretur aliqua specialitas in xp̄o respectu alioꝝ prophetarum quãtuncũq; minorum. Et ideo dicũt aliqui iudei de nomine messie q fuit ab eterno ante mundũ creatum. Septẽ enim dicunt ante mũdum ⁊ ab eterno creata. s. lex. penitentia gehẽna. domus sanctuarij thron⁹ glorie: paradisus voluptatis. ⁊ nomẽ messie. Et sic exponũt illud Gen. ij. plantauerat domin⁹ deus paradisum voluptatis a principio. i. ante mũdũ ꝑ duo milia annorum. Et sic exponunt illud. Et egressus eius a ꝑncipio a diebus eternitatis de nomine messie qḋ fuit ante mundũ creatũ modo predicto. Sed hec ita irrationabilia sunt q non indigent reprobatiõe lex enĩ nõ potuit creari nisi in aliquo intellectu nõ diuino qꝛ nihil est ibi creatũ nouiter: nec i alio qꝛ nullũ tale erat ante mũdũ. Similiter penitẽtia nõ est nisi de peccato ꝑterito. ideo nõ est ante mũdũ. qꝛ peccatũ non fuit ante mũdũ cũ peccatũ haberet esse in hoie vł angelo qui ꝰm ipsos nõ possunt fuisse an mũdũ: ⁊ ꝯsimili mõ possunt

tione felicitatis que est cōiuncta ꝓme veritati hec ille. Nobis autē in lege xp̄i excellētiora promittū tur quia promisit bona spūalia et eterna. s. gratiam in p̄senti que p̄cellit omnibus bonis tēporalib⁹ ꝛ etiam gloriā in futuro. Tria autem spetialiter obseruātibus dei mandata promisit. s. regnū celorū vitam eternam. ꝛ pacem sine fine De primo. Math. iij. Pniam agite appropinquabit vobis regnuʒ celoꝝ. De secūdo Math. xix. Ois qui relinqt domū vel fratres aut sorores aut pꝛeʒ aut mr̄eʒ aut vxorē aut filios aut agros ꝓpter nomē meū cētuplū accipiet. Nō ē sic intelligēdū vt aliq̄ dixerūt q̄ post aliquā reuolutionē tēpoꝝ post iudicium cētuplum oim que dimittuntur hic ꝓpter deuʒ reddat̄ in eadē specie vt cētum agri ꝓ vno agro dimisso. sʒ est sensus q̄ q̄ corporalia p xp̄o dimiserit bona gratie recipiet hic in p̄n̄ti q̄ intantuʒ excedūt bona tp̄alia ac si cētenari⁹ numer⁹ puo numero cōpetur ꝛ vitā eternam possidebit. s. in futuro. De tertio Joh. xv. Paceʒ relinquo vobis. pacē meā do vobis s. qualis ego sum. quia eternus cū patre ꝛ spūsancto nō qua est mundus qui transit ꝛ eius pax. Et nō est mirū si xp̄s dat suis credētib⁹ pacem eternam quia ipse est princeps pacis. Esa. ix. Sequitur ibidem Et pacis nō erit finis. hanc ꝓmissionē p̄dixerat Esa. fiendaʒ suis credētibus p regem messiam ca. xxxij. vbi dicit̄. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis quia pax celestis ex nulla pte impedietur seu obscurabitur. In tabernaculis. i. in mansionib⁹ diuersis ſm diuersitatē ꝛ varietatē meritoꝝ. De q̄bus Joh. xij. In domo patris mei mā̄siōes multe sunt fiducie quia oēs sunt ibi certi d̄ sue beatitudinis eternitate ꝛ i requie opulēta q2 ibi totalr̄ quietabitur appetit⁹ ſm illud p̄s. xvj. Satiabor cū apparuerit gl̄ia tua. Similiter i lege veteri cōminatio erat mors tp̄alis. Unde Esa. j. c. Si me ad iracūdiā ꝓuocaueritis gladi⁹ deuorabit vos. sed i lege noua cōminatur mors eterna. Matt. xxv. Discedite a me maledicti in ignē eternū: sic ergo pʒ excellētia legis noue ex p̄dictis sex gradibus. Ex q̄bus correlatiue sequit̄ legē xp̄i esse priorem lege moysi. nō quidē tpe sed pfectione: lʒ fides xp̄i fuerit prior lege moysi prioritate non solū perfectiōis sed etiā tēporis. q2 ante. cccc. xxx. annos vt patuit supra eadeʒ consideratione ar. ij.

¶ Et notādū q̄ euāgeliū xp̄i dicitur lex a legēdo. q2 in eo legit̄ diuina iustitia. dicitur lex a ligando quia p ip̄ʒ ligat̄ humana insolētia. dicit̄ lex a legēdo. i. colligēdo q2 de ipsa colligit̄ sapida sciētia. dicitur lex a legādo. q2 in ipsa legat̄ beatitudo eterna. Lex euāgelica est illa lex: de q̄ dicit̄. eccl. xxiiij. Hec oia liber vite ꝛ testamētū altissimi ꝛ agnitio veritatꝭ. Uere liber vite est q2 verba euangelica aiam viuificat. vere etiaʒ testamētum altissimi. q2 verba euāgelica eterna p̄mia obseruantibus

promittit. Uere etiã agnitio veritatis. quia verba euãgelica erroꝝ tenebras a mẽtibus fugant. Hec est lex q̃ in se est sincerissima ꝛ absq3 oi admixtione falsitatis ꝓpter qḋ dicit lex domini immaculata ⁊c. ps. xviij. Hec est etiã respectu oim virtuosissima. ideo dicitur cõuertens aias. lex euangelica aiaz dulcificat cõtra mũdi multiplicẽ pressuram q2 est testimoniũ domini fidele sapientiã. i. sapidã scientiam prestans puulis. i. veris humilibus. Ipsa nihilominus aias letificat contra cordis tristitiaz. ꝛ hoc est quod sequitur. Justitie domini recte letificãtes corda. letificãtes quidem q2 ꝓmittũt penitẽtibus veniam ꝛ pseuerantib⁹ gloriã. Ipsa etiam aias illuminat cõtra ignorantiam q2 est preceptum dñi lucidum illuminans oculos. Btũs ergo hõ quem tu erudieris domine iesu: ꝛ de lege tua docueris eum ps. xciij.

¶ Quod verus messias debet nasci in bethleem.

Quartus thesaurus aperit de loco natiuitatis messie quez ꝓnũciauit ꝛ determinauit specifice sacra scptura. Michee. v. Et tu bethleẽ effrata puulus es in milibus iuda. ex te mihi egrediet q̃ sit dominator in israel translatio chaldaica habet. Ex te egrediet messias. hoc aũt vt ipsi ꝛ nos ꝯcedimus impletũ est in iesu nazareno q̃ natus est in bethleem vt pz Matt. ij. Sequitur de eius deitate. Et egressus ei⁹ ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicunt aliqui q̄ nõ intelligitur deitas eius sed pscientia ꝛ ꝑdestinatio natiuitatis ei⁹ a dieb⁹ eternitatis siue ab eterno. Sz hec respõsio nihil valet q2 pscientia ab eterno de rebus omnib⁹ est cõis etiam de minimis. q2 omnia sunt pscita ab eterno. ꝛ per hoc nõ intelligeretur aliqua specialitas in xpo respectu alioꝝ prophetarum quãtumcũq3 minorum. Et ideo dicũt aliqui iudei de nomine messie q̄ fuit ab eterno ante mundũ creatum. Septẽ enim dicunt ante mũdum ꝛ ab eterno creata. s. lex. penitentia gehẽna. domus sanctuarij thron⁹ glorie: paradisus voluptatis. ꝛ nomẽ messie. Et sic exponũt illud Gen. ij. plantauerat domin⁹ deus paradisum voluptatis a principio. i. ante mũdũ p duo milia annorum. Et sic exponunt illud. Et egressus eius a ꝑncipio a diebus eternitatis de nomine messie qḋ fuit ante mundũ creatũ modo predicto. Sed hec ita irrationabilia sunt q̄ non indigent reprobatiõe lex em̃ nõ potuit creari nisi in aliquo intellectu nõ diuino q2 nihil est ibi creatũ nouiter: nec i alio q2 nullũ tale erat ante mũdũ. Similiter penitẽtia nõ est nisi de peccato ꝑterito. ideo nõ est ante mũdũ. q2 peccatũ non fuit ante mũdũ cũ peccatũ haberet esse in hoie vl angelo qui ſm ipsos nõ possunt fuisse aũ mũdũ: ꝛ ꝯsimili mõ possunt

alia reprobari que causa breuitatis omitto.

¶ Quod nomē messie debuit esse nouū ⁊ illud est iesus.

Quintus thesaurus aperit de nomine messie qd̄ anꝫ eius aduentū incognitū erat dixerat eni. Esa.in.c.lxij. Uocabit tibi nomē nouū quod os domini nominauit. Istud nouū nomē ore domini per angelū fuit denūciatū Joseph ⁊ marie virgini qd̄ eēt iesus. Istud ꝓciosuꝫ nomē ineffabile fuit dictuꝫ. Greci vero tetragramaton nominauerunt. a tetra qd̄ est quatuor et grama litera quasi nomen quatuor literarum. Et vt videatur nouitas istiꝰ benedicti nominis iesus: aperio quinqꝫ mirifica secreta ꝑdicti ineffabilis nominis tetragramaton. Primuꝫ secretū est ꝙ in elemētario sicut scribitur a iudeo ab eo ꝓferri nō pōt Scribitur enim quatuor literis. s. ioth. he. vaf. he. velut si nostris vtamur literis. ih. vh. vnde ⁊ a grecis tetragramaton dicitur vt dictum est quod hebrei ꝓnūciāt Adonay aliter scribētes ⁊ aliter ꝓferentes qꝛ nō est eis datū ineffabilitatem huiꝰ nominis penetrare vnde nec valēt proferre. ¶ Scd̄m secretuꝫ est ꝙ istud sanctū nomē significat mysteriū trinitatis ⁊ vnitatis diuine essentie. Tres nāqꝫ lr̄e sunt q̄bus ip̄m sanctū nomē scribitur sꝫ vna earuꝫ bis ponitur. scꝫ he. que innuit spiritūsanctū procedere tā a filio q̄ꝫ a patre. Ioth. idē est qd̄ principiū ⁊ cōuenit pr̄i qui est principiū sine principio. qꝛ pater a nullo sed alie persone ab eo procedūt he. interpretatur vita ⁊ conuenit spirituisancto qui est omniū viuificator ⁊ īspirātor sicut ip̄e dn̄s ait. Joh. vi. Spiritus est qui viuificat vaf. idē sonat quod ip̄e qd̄ est pronomē demōstratiuum ⁊ significat filiū qui visibilis ⁊ demōstrabilis factus est in assumpta hūanitate. qꝛ ī terris visus est ⁊ cū hoībus cōuersatus ē Baruch. iij. ¶ Tertiū secretū est qd̄ istud sanctū nomen vt tradūt peritissimi hebreoꝝ tante virtutis est vt si distinguatur in tres dictiones quelibet significet nomē dei. ꝑ se idipsum significās quod ⁊ integrum nomē qd̄ ex quatuor literis cōstat. Si enim primā coniūxeris ⁊ secūdā. s. Ioth. et he. erit vnum nomen. si secūdam ⁊ tertiā. s. he. ⁊ vaf. iam habebis secundum. Si tertiam ⁊ quartam. s. vaf. ⁊ he. inuenies tertiū nomē vt in numero trinus ⁊ vnus q̄ hoc nōie designaī. ¶ Quartū secretū qd̄ his maius est quod ita secūdū nomē ꝓpagatur a primo ⁊ tertiū a secūdo vt aliud sine alio pronūciari nō possit: He nāqꝫ lr̄a cōis est primo nomini ⁊ secūdo. vaf cōis est secūdo. ⁊ tertio. in h̄ ꝙ scd̄m nomē descēdit a p̄io ostēdiī filiꝰ ꝯsubstantialis patri a quo genitus est. In hoc ꝟo ꝙ tertium descēdit a scd̄o ostēdiī sp̄ūsanctꝰ ꝯsubstātialis filio q̄ consubstātialis est patri vt liqueat ꝙ pater est ī filio ⁊ filius sit

in patre et spiritusſanct⁹ in patre et filio. Joh. xiiij. ¶ Quintum secretum est ꝙ i hoc dei noie video ineffabili nomen iesu est insertũ immo non est aliud nomen ꝙ̃ istud patet tres enim littere eius principales sunt Joth. he. vaf. q̃ ſm litteras nr̃as idẽ sunt. J. h. v. et patz ꝙ iste tres littere cõiuncte faciũt istud nomẽ iesu. titulus superpo nitur pter titulum crucis. He vero vel h duplicat. significat non solum spiritumsanctuz procedere a patre et filio. sed etiam mysteriũ incarnationis designat. quia spiritusancto cooperante et non ex viri li semine cõceptus est messias iesus christus domin⁹ noster vt primũ he referatur ad productionẽ spiritussancti. secũdũ vero ad cõceptionem siue incarnationẽ verbi diuini. Ecce ergo nomen nouũ quia nouiter ab angelo pronũciatũ non potentibus iudeis illud primo pronunciare: et sicut ipse messias vocatus est nomine nouo: sic etiaz serui sui sicut p̃dixerat Esa. in ca. lxv. seruos suos vocabit nomine alio. in quo qui benedict⁹ ẽ super terraz benedicetur in domino amen. Serui enim dei ante aduentum messie vocabanẽ iudei vl' israel. sed messias in suo aduẽtu debebat eos vocare alio nomie vt non iudei. nõ israel. sed christiani a christo nominentur. ¶ Sz oriũtur due difficultates q̃s forte moueret iude⁹. Prima est cum pluribus aliis nominib⁹ messias nominet in scripturis. scilicet emanuel Esa. vij. admirabilis. consiliari⁹ de⁹ fortis. princeps pacis: pater futuri seculi. Esa. ix. Quare ergo non illis: sed vocari voluit iesus. Respõdet ꝙ ſm ph̃m a fine denominatẽ res. j. de aĩa. xp̃s igitur debuit denoiari a fine intẽto: qui finis fuit saluatio humani gẽneris Et ideo debuit noiari iesus qđ interpretatur salus vel saluatio. Ipse eñ saluũ faciet populũ suũ a pctĩs eoꝝ. Mat. j. Itẽ dicit sanctus Tho. ꝙ potius debuit noiari isto nomie: qđ est sal⁹ vel saluatio ꝙ̃ aliquo alio: qꝛ omia alia nomina includũtur i isto patet. Naz saluatio generis humani cõtinet principiũ: mediũ: et finem. Istud nomẽ emanuel qđ interpretaẽ nobiscũ deus: est principiũ saluationis nostre. quomodo i diuino supposito vnite sunt due nature: scz diuina et humana. Ista vero noia admirabilis consiliarius cõtinẽt mediũ. Ista noia princeps pacis. pater futuri seculi. cõtinent finez qꝛ nostra saluatio ad pacẽ et ad futurũ seculũ possidendũ ordinabitur. Sed istud nomen benedictũ iesus totuz processum ratione saluationis continet. scz principiuz. medium: et finem. Ideo isto noie iesus sanctꝯ magis sufficienti: qꝛ icludit omnia alia nomia debuit messias noiari. ¶ Scđa difficultas ẽ. diceret eñ iude⁹. quõ tu dicis ꝙ istud nomen iesus est nouũ cum alij tres ante aduentum iesu nazareni fuerunt vocati isto nomine. scilicet iesus syrach: Jesus naue: et iesus filius Josedech. sacerdos. Responsio ꝙ istud nomẽ

iesus est nomen nouũ in xp̄o pro-
ter effectũ nouum: q2 z si in aliis q̄
vocati sunt hoc noīe iesus nomē
fuerit correspōdens ꝓprietati: q2
saluauerunt z fuerunt saluatores
Istud fuit in tēporalibus non in
sp̄ualibus. illi saluauerunt popu-
lum a multis malis: z dānis non
tñ a culpa z p̄ctis: sicut bñdictus
noster ies⁹ dicēte āgelo Joseph.
Matth. i. Uocabis nomen ei⁹ ie-
sum ipse enĩ saluum faciet p̄p̄lm
suũ a p̄ctis eorũ. Item illi salua-
uerũt in t̄pe: z saluatio eorꝫ trāsi-
uit cum t̄pe. Noster bñdictus sal-
uauit in tēpore: sed eius saluatio
durat sine t̄pe in eternuꝫ. Et ideo
in eo habet veraꝫ ꝓprietatem no
minis nō in aliis: q2 s̄m logycos:
nomē est vox significatiua sine tē
pore. Nomen iesus ĩ aliis fuit vox
significatiua cum tēpore: q2 soluꝫ
in temporalibus z tēporaliter nō
spiritualiter: nec eternaliter salua
uerunt. Sed in christo iesu vero
messia fuit z est vox significatiua
sine tempore cuꝫ sua saluatio sine
tempore hoc est in eternũ sit: vt di
ctum est. O benedictũ nomen per
te peccatores a peccatis saluant̄.
Matth. i. Per te remissionem pec
catorꝫ accipiũt oēs qui credunt
in euꝫ cuius est nomen. Act. iiii. z
i. Jo. capi. ii. Sine te non est aliud
nomen sub celo datũ hoībus in
q̄ oporteat nos saluos fieri. Act.
iiii. Tu es nomē honorabile in ce
lo z in terra: z in īferno: ad Phil.
scd̄o. In nomine iesu omne genu
flectatur: celestiũ terrestriuꝫ z in
fernorꝫ. Tu in periculis: in p̄liis
in malis: in angustiis: in tribula-
tionibus: z necessitatibus es pro
tertio: z defensio firma. Prouer.
xviii. Turris fortissima nomē dñi
ad ip̄m cōfugit iustus z saluatur:
z nō soluꝫ iustus: sed z iniustus: si
cũ fide z deuotiōe recurrerit: p te
demōia eiciũtur. Linguis nouis
hoīes loquũtur: z serpētes tollũ-
tur: venenũ z mortiferũ non nocet
z lāguores sanantur. Matth. vlt.
Tu es mel in ore. melos ĩ aure: iu
bilus in corde: s̄m Ber. Nō ēst er
go mirum si hoc est nomen tuũ ad
mirabile in vniuersa terra: vt fina
liter qui te inuocauerit fide forma-
ta charitate saluus fit. Joelis. ii.
Quicq̄ inuocauerit nomen domi-
ni saluus erit. s. ĩ nomine q̄ salua-
tio vel salus interpretatur sicut ē
nomē iesus. Si plura alia singu-
larissima vis videre de hoc glorio
sissimo noīe. vide in viginti duob⁹
sermonibus quos alias feci ob
eius honorē super themate: est no
men eius iesus.

¶ Quod vero messie in lege pro-
misso debebant offerri munera in
suo aduentu.

Sextus thesau-
rus aperit̄ de venera
tiōe messie. Sacra el
scriptura p̄nũciauit
z specifice determia-
uit ex t̄pe abrae q̄ reges orientis
venirēt ad adorādũ messiã regē.
Et q̄ ei ducerēt aurũ z icēsuꝫ: q̄d
apparet etiã manifeste s̄m docto-

res hebreorū ex sequētib⁹ auctoritatibus. Et primo dicit in beresith zota.i.in Genesi paruo. dixit rabi Rabosie. Si dixero tibi vnū verbū bonū: dices tu nomine meo Et dixit ei qd̄ ē illud verbū. Respōdit scias q̄ oīa munera que dedit Jacob pater vester ipsi Esau.ge. xxxiij.significāt q̄ p̄ tēpore debēt gentes redire ad regē messiam: q̄r scriptū est.ps.lxxi. Reges arabū: ꝛ saba dona adducent: et dixit ei verbū.dixisti mihi per vitam tuā: ego dicā noī tuo. Item dicit thalmuth in beresit. Rabba rabi moysen darsan. Saba sunt filij abrae: q̄r sic scriptū est Gen.c.xxv. Abraam vero aliā duxit vxorē noīe cethuram que peperit ei zamran et ieran ꝛ madā: madian:ꝛ iesboth ꝛ sue. Jexan q̄z genuit saba ꝛ dadan.etiā quādo augmētauit salomon regnū suū dixerūt. Forte iste est messias: ꝛ illa hora venerunt ad eū sicut scriptū est.iij. Reg.c. x. Sed ꝛ regina saba audita fama salomonis in noīe dn̄i venit tentare eū. Indistinctū dicit in nomine dn̄i apparet q̄ p̄phetabant in nomine domini.sicut habebant mandatū Abrae vt sic facerent. Et vnde p̄batur q̄ debent venire tp̄e messie ꝛ seruire sibi. Esa.dicit.c.lx. Oēs de saba veniēt:aurū ꝛ thus deferētes:ꝛ laudem dn̄o annūciātes. iste ē messias. Ecce quō ex auctoritate predicta ostēditur p̄positū ¶ Uerumtamen si dicat iude⁹ q̄ intentio Esa.in illa p̄phetia erat q̄ cū messias erit sedens in regno suo in hierusalē q̄ illa hora p̄pter magnā famā suam oēs reges mittent ei dona ꝛ venient ad visitandū ꝛ glorificandū eum: sicut faciebāt Salomoni p̄pter magnā suā scientiā. Respōdet q̄ hoc nō habet locū: q̄r textus dicit. Et laudē dn̄o annūciātes qd̄ annūciare dicitur hebraico bosora: ꝛ istud nomē significat narrare aliquā rem quā homo scit illi qui nescit: ꝛ illo modo quo aduersarius declarat textū non esset sic: quia iā scirent illi de hierusalem: sed tamē eo modo quo fuit in aduentu xp̄i: venit bene cōcorditer in vocabulo annunciare: q̄r reges qui venerāt in natiuitate iesu xp̄i hierusalem quesierunt ab herode ꝛ ab existentibus in ciuitate. Ubi est qui nat⁹ ē rex iudeorū. Matt.ij.sicut ipsi sciebāt ex suis p̄phetijs sicut supra dictū est in auctoritate. Et hierosolymite mirati sunt de hac narratione: q̄r istud erat eis ignotū quousq̄ petierunt a sacerdotib⁹ ꝛ a sapiētibus. Qui responderūt q̄ si verū erat q̄ nat⁹ erat q̄ sua natiuitas debebat esse in bethleem: sicut plenissime cōtinet̄ Matt.ij. Et in tali casu optime verificatur verbū p̄phetie s̄m hebraicam veritatē. Et laudem dn̄o annunciantes: ꝛ non s̄m expositionē iudeorum.

¶ Quod ver⁹ messias debuit venire pauper ꝛ mansuetus.

Eptimus thesaurus aperit̄ de mō veniēdi messie quē modū sacra scriptura p̄nunciauit ꝛ specifice

determinauit. scz in maxima paupertate et mansuetudine. De primo zacha. ix. Ecce rex tuus venit tibi iust⁹ et saluator: et ipse pauper. Et Esa. liij. Ascendet sicut virgultū et sicut radix de terra sitiēti: qđ nō hz magnos ramos nec folia aque defectu. Hoc impletum est in iesu nazareno qui natus est in paupertate. Unū hoc fuit datum pro signo pastorib⁹. Luce. ij. Inuenietis infantē pannis inuolutū: et positum in presepio. Uixit etiā in magna paupertate. Unde ipse dixit Matth. viij. et Luce. ix. Uulpes foueas habent: et volucres celi nidos: filius aūt hominis non habet vbi caput suū reclinet. Mortuus est etiā in magna paupertate: qr nudus in cruce: suū etiā corpus fuit inuolutum in syndone aliena: fuit etiam sicut paup sepultus qr in sepulchro alieno: vt pz. Math. xxvij. Et Mar. xv. et Luce. xxiij. et Joh. xix. De secūdo scz q messias deberet esse mā suetus: qr dicitur Esa. xlij: vbi ad litterā loqtur de messia. Calamū quassatum nō conteret: et linū fumigans nō extinguet in veritate educet iudiciū. Uidemus sane q calam⁹ quassatus leuiter potest perfringi. Linū autē fumigans. i. linū combustuz. Sed tamen aliquid retinēs fumi. idest ignis pfacillime potest extingui. Sed quid per calamū quassatum vel linuz pene extinctum melius q̄ peccatoris fragilitas qui conquassatus et pene in peccato est extinctus potest intelligi. Calamū autē quassatū xp̄s non cōtriuit: et linum fumigās nō extinxit: quia pctōres pene mortuos in pctis occidi non precepit. sed misericorditer tolerauit et ad penitētiā reuocauit qđ ex cōsequētib⁹ designauit ppheta cū addidit i veritate educet iudiciū. Ueritas quippe et iustitia idē est: in lege ho moysi iudicium erat et preceptum pctōres occidi. Christus aūt ad veritatez et iustitiā: adduxit iudiciū quādo pctōres nō occidi. sed qđ iusti⁹ est donec penitterent sustinere precepit cū dixit. Nolo mortē pctōris: sed vt cōuertat et viuat. Fuit etiā humilimus et mansuetus: qr ipse dixit. Matth. xj. Discite a me qr mitis sum et humilis corde: et propter suam mansuetudinē sub noīe agni fuit ostēsus populo a Johāne baptista dicente. Ecce agnus dei. Johannis. j. cap.

¶ Quod verus messias debebat mori in maxima humilitate inter sceleratos.

Ctau⁹ thesaurus aperit de mō morte di messie: quē modū sacra scriptura pnūciauit et specifice determinauit in maxia hūilitate. vū Esa. liij. Sicut ouis ad occisionē duct⁹ est: et quasi agn⁹ corā tōdente se obmutescet: et nō aperuit os suū. Qđ manifestissime impletū est in iesu nazareno: qr ipse āte pylatū adductus: falsoqz accusatus: verberatus etiam et colaphis

cesus conticuit: ꝛ ipse p pylato de pluribus eū interrogāti verbum vix aliqđ respondit. Ipse etiā debebat inter scelcratos reputari. sicut dicit. c. eodē. Et cū sceleratis reputatus est. qđ impletū fuit in xpo: q2 inter latrones crucifixus.

¶ Qđ debebat mori ꝑpter peccata hominum.

Nonus thesaurus aperit de causa mortis messie quam causam sacra scriptura ꝑnūciauit ꝛ specifice determinauit. scꝫ ꝑpter pctā hoim: gnālit patꝫ. Esa. vbi supra. Oēs nos q̄si oues errauimus vnusquisqꝫ i viā suā declinauit. oues q̄ppe simplicia ꝛ stolidissima sunt aīalia ꝛ vaga. ꝛ nos stulti quasi oues errauimus: q2 ipm qualis vel quis esset nō nouim⁹. Unusquisqꝫ aūt in viā suā declinauit. hoc ē doctrine sue vix vllus credidit: sed suaꝫ quisqꝫ veterē retinuit: ꝛ dn̄s posuit in eo iniq̄tates oim nostruꝫ. i. originale pctm̄ quo irretimur oēs. Ipe aūt vulnerat⁹ est ꝑpter iniq̄tates nostras: attrit⁹ ē ꝑpter scelera nr̄a: ꝛ disciplina pacis nr̄e sup eū. i. disciplinā ꝛ correctionē quā vt pacē haberem⁹ passuri eram⁹ ꝓ nobis ipse sustinuit: vt misericors ꝛ benignus. Un̄ sequit. ꝛ liuore ei⁹ sanati sumus liuore scꝫ flagelloꝝ ꝛ vulnerū q̄ ꝓ nobis ē ꝑpessus: ꝛ i fine capituli ipe pctā multoꝝ tulit: et ꝓ trāsgressorib⁹ orauit qđ totū hꝫ verū ꝛ ipletū est in iesu nazareno vt patet in euangelio.

¶ Quod tertia die resurgere debuit a mortuis.

Decimus thesaurus aperit de resurrectione messie quaꝫ sacra scriptura ꝑnūciauit ꝛ specifice determiauit ac etiā ei⁹ ascensionē ad dexterā dei. Primū patꝫ Osee. vi. vbi dr̄. Uenite et reuertamur ad dn̄ꝫ: q2 ipse cepit ꝛ sanabit nos: ꝑcutiet ꝛ curabit nos viuificabit nos post duos dies: et i die tertia suscitabit nos ꝛ viuem⁹ i ꝯspectu ei⁹. Caplm̄ istđ expōit a fidelib⁹ hebreis de aduētu messie diuersimode tn̄ q2 rabi Salomon exponit applicādo ad tribulationē in qua sunt nūc iudei positi ꝑ mūdū dispsi a qua suis oratiōib⁹ publicis ꝛ priuatis petūt liberari ꝑ messiā cui⁹ aduētū expectāt. Dicit ergo. Uiuificabit nos post duos dies. In tertia die resuscitabo vos. Per primā diē dicit ꝙ intelligit tēpus primi tēpli ꝑ Salomonem edificati cui successit nox destructionis ꝑ chaldeos. Per secūdā diem tēpus scđi per zorobabel reedificati: cui successit nox đstructionis per romanos. Per tertiaꝫ diem dicit ꝙ intelligitur tempus tertii tēpli ꝑ messiaꝫ edificādi. de quo exponūt edificationē templi que habet in fine Ezechielis ꝛm errorem suum. hoc dcm̄ fundatur super falsuꝫ. scilicet ꝙ christus sit venturus ꝙ iam trāsiuit in prete-

ritum sicut diffuse in apertiõe pri mi thesauri et in sequentibus fuit declaratum: et quo ad errorẽ tertij tẽpli materialis ĩ tertio libro plenius declarabit. Est ergo sensus ſm veritatẽ viuificabit nos post duos dies .s. mortis et sepulture sue ipse messias. et in tertia die resuscitabo vos. scz resurgens a mortuis qd dicit qd eius resurrectio est principium resurrectiõis nostre ad vitam immortalem. Unde .j. Corin. xv. Christus resurrexit a mortuis primitie dormiẽtiũ: qm per hominẽ mors. et p hominez resurrectio mortuorum. et sicut in adã oẽs moriũtur: ita et in xpo oẽs viuificabunt. Ista expositio magis consonat littere q̃ precedens: qr accipit dies pprie. Sequitur et viuemus in cõspectu eius. scz vita gratie in presenti. et vita glorie ĩ futuro. Et nõ est mirũ quia ipse xps messias verus est via veritas et vita. Johan. xiiij. Quod autẽ messias debebat resurgere tertia die ſm doctores hebreorũ declarat rabimosse darsan in genesi magno sup textũ capituli. xxij. Die autẽ tertio eleuatis oculis vidit locũ pcul dicit rabimosse mĩte trinitates dei habẽtur ĩ scriptura: et vna earũ est resurrectio messie. Uerũtamẽ scõz .s. q messias sedeat ad dexterã dei apparet ex vna auctoritate que est in midras tulim .i. in glosa psalterij sup illud psal. xvij. Et dedisti mihi salutẽ ptectiõis tue: et dextera tua suscepit me. vbi dicit rabi Jodan nomine rabi hãma. Tẽpore venturo deus faciet sedere regez messiam ad dexteram suam: qr sic scriptum est psal. cix. Dixit dominus dño meo: sede a dextris meis vbi dicit translatio chaldaica. Dixit dñs verbo suo rabraã erit sedẽs ad partẽ sinistrã: et facies eius pallide erunt dicẽdo dñe. et filius filij mei sedet ad partẽ dexterã et ego ad sinistrã. sed deus consolabitur eũ dicẽdo filius filij tui est ad dexterã meã. et ego sum ad dexteram tuam. et illa hora abraã erit contẽtus. hoc est qd dixit dauid. et dextera tua suscepit me psalmo. xvij. Itẽ dicit in libro Aginga. in. c. qd incipit est dorsin. vna scriptura dicit in danie. c. vij. throni positi sũt qd est psale. Et postea dicit thronus eius flãme ignis: quod est singulare videntur duo textus cõtrarij. Dicit rabi aquiba. non sunt cõtrarij: qr vnus thronus est p deo et alius p dauid. Declarat rabi Salomõ. Iste dauid est messias. Itẽ dicit in berisith. raba .i. in genesi magno. Rabimosse darsã sup textum Geñ. c. xviij. Et abraã adhuc stabat coram domino vult dicere qd dixit psalmista psal. xvij. et dedisti mihi ptectionem salutis tue Iste est abraam cui dixit deus. Noli timere abraã: ego ptector tuus sũ. et dextera tua suscepit me. Iste est messias de q̃ scriptuz est. Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. Dicit rabi Amon hoc quod dixit textus. et abraaz adhuc stabat coraz domino. correctio est sapientũ. quia primo erat scriptuz et dñs adhuc stabat coraz abraam et rabini mutauerunt cum multis

alijs mutationibus que fecerũt in sacra scriptura: iter quas vna est in psal.xxi. vbi dicit. Circundederũt me canes: consilium malignãtium obsedit me: carn. i. foderunt manus meas ⁊ pedes meos. Sed rabini mouerũt illud carn. quod sonat foderunt. ⁊ posuerunt in loco suo caari quod sonat sicut leo. Et multe harũ mutationuʒ mirate sunt plenissime in midras tiliʒ id est in glo. psalterij in quo dicit ꝙ de istis mutationibꝰ ꝑpter eos dicit ꝓpheta. Hiere. xxiij. puertistis verba deorum viuorum domini sabaoth dei vestri. ⁊ Hiere. in .c. ix. de eis dixit. Veritatẽ nõ loquẽtur: docuerũt linguaʒ suam loqui mendacium. Ecce ꝙ̃ clare in suismet libris condẽnantur tãꝙ̃ falsi ⁊ mendaces illi qui mutauerunt verba dei. Nec consensit spũssanctus ꝙ omnia in thalmuth essent mendacia ⁊ falsa: vt per verba ibidem inserta cõfunderetur cecitas iudeorum.

¶ Quod verus messias debebat dare suis credentibus in presenti gratiam suam. in futuro gloriam sempiternam.

Vndecimus thesaurus aperitur de premio credentium ⁊ sequentium messiam in presenti ⁊ in futuro quod premium sacra scriptura ꝓnunciauit ⁊ specifice determinauit in duobus locis. Primo Esa. lxv. vbi ad litteram loquitur de rege messia. Ecce sui mei comedẽt ⁊ vos esurietis. Ecce serui mei bibẽt ⁊ vos sitietis. Ecce serui mei letabuntur ⁊ vos confundemini. Ecce serui mei laudabunt pre exultatione cordis. ⁊ vos clamabitis pre dolore cordis: ⁊ pre contritiõe spiritus vlulabitis ⁊ dimittetis nomẽ vestrum in iuramẽtum electis meis: ⁊ interficiet te dñs deꝰ ⁊ seruos suos vocabit nomie alio in quo qui bñdictus est super terram bñdicetur in deo amen: Que omnia implẽtur i ꝑmio quod dat iesus nazarenus sequẽtibus eum dicit enim serui mei comedẽt: scꝫ corpus meum. vñ ait: nisi manducaueritis carnẽ filij hominis. Johã. vi. ⁊ ibidẽ caro mea vere ẽ cibꝰ vel comedẽt doctrinã spiritualeʒ vel misteria fidei. vel cõedẽt scꝫ i futuro cognitionẽ diuiniꝫ ħ est diuinitatis. vñ ait vt edatis ⁊ bibatis super mensam meam in regno pris mei Lu. xxij. Et ps. xvi. dicit satiabor cũ apparuerit gloria tua Sic ergo ait xp̃s serui mei comedẽt. ⁊ vos scꝫ increduli iudei ⁊ dãnati esurietis. Ecce serui mei bibent. scilꝫ aquam viuam. Joh. vi. Si quis sitit veniat ad me ⁊ bibat. ⁊ iterum Joh. iiij. qui biberit ex aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternaʒ. hec aqua viua est gratia spiritussancti: quam christus dat suis fidelibus in ꝑsenti. Et ideo facit eos saltare in vitam eternam quia aqua tãtuʒ ascẽdit naturaliter quantũ descẽdit. Et quia illa

gratia descēdit a deo qui sedet in celo vbi est vita eterna. & ideo fiet in eo fons aque saliētis in vitam eternam: vel sic serui mei bibēt .s. sanguinē meum: q2 sanguis me9 vere est pot9. Joh. vj. & ibidē. Nisi mādūcaueritis carnē filij homini & biberitis eius sanguinē non habebitis vitam i vobis. Et vos sc3 icreduli iudei & dānati sitietis sc3 aquam viuā & sanguinē meu3. Ecce serui mei letabuntur. sc3 in eterna beatitudine. vnde Joh. vj. xp̄s dicit. Gaudium vestrū nemo tollet a vobis & vos sc3 increduli iudei & dānati cōfundemini sc3 vidētes alios in locum vestrum successisse. Ecce serui mei laudabūt pre exultatiōe cordis. ſm illō ps. lxxxiij. i secula seculo℞ laudabūt te. & vos sc3 increduli iudei & dāmnati clamabitis sc3 in inferno pre dolore cordis. s. ex cōsciētia peccatorum & p̄ contritione spiritus vlulabitis: q2 ibi erit fletus & stridor dentiū. Matth. xxv. & dimittetis nomē vestru3. s. alijs in locum vestrū succedētibus. ideo sequit̄ in iuramētum electis meis: vt sc3 de cetero nō vocemini. circūcisio s3 cōcisio: nec me habeat̄ q̄ su3 via veritas & vita. sed electi mei dicētur filij abrae sicut vos oli3. Seq̄tur. & inteficiet te dn̄s deus. s. spirituali gladio cū dixero. Ite male dicti in ignē eternum &c̄. Matth. xxv. & seruos suos vocabit alio nomine sc3 xp̄iano a meipso iesu xp̄o in quo qui bn̄dictus est super terram credēdo & sequendo benedicetur in deo amē. Cum sc3 dicam in iudicio electis meis. Venite benedicti p̄ris mei &c. ca. eodē. Ite3 secundo determinatur i sacra scriptura p̄mium eternum sequētiu3 messiam iesum christum. Esaie lj. vbi dicitur qui redēpti sunt a domino reuertētur & veniēt in syon cum laude & letitia sempiterna super capita eoru3 fugiet ab eis dolor & gemitus. Ego ego ipse cōsolabor vos. qd̄ sic exponitur. qui redēpti sunt a domino. s. sanguine filij sui reuertētur sc3 a d viam iustitie & venient in syon. i. in presentem ecc̄liam & beatitudinem eternam laudātes sc3 & dicētes. Beati q̄ habitāt i domo tua domine i secula seculo℞ laudabūt te ps. 83. & letitia sempiterna. que sc3 non deficiet super capita eorum. i. super eorum mentes. gaudium & letitiam obtinebūt sc3 in celo. fugiet dolor & gemitus: q2 absterget deus oēm lachrimam ab oculis sanctorum. Ego ego ipse. s. filius: quia alius nō potest. consolabor vos quasi dicat. Inuocastis me & ego cōsolabor vos. & non per prophetas: sed per meipsum glorificando. q2 hec est vita eterna vt cognoscāt te deum verū & quē misisti iesum xp̄um Joh. xvij. vita eīn eterna siue beatitudo cōsistit essētialiter in aspectu claro ipsius diuinitatis: vt tamen habet adiūctam fruitionē q̄ est completiua felicitatis cum firma tētione. Ex consequēti tamē consistit beatitudo in aspectu humanitatis xp̄i que est instrumētū nos inducēs ad beatitudinē principalem. beatitudo eīn hoīs cōsiū

ctio ē ad vltimū ⁊ optimū bonū ⁊ ideo non potest consistere in cōiū ctione ad aliquod bonū tēporale vel corporale: vt dicunt rudes sarracem qui expectāt in alia vita in voluptatibus carnalibus ⁊ diuitijs ⁊ alijs cōsimilibus premiari ſm q̄ dicitur ī alchorano machometi. que tñ vita ſm philosophū dicitur vita pecudū. i. ethicorū. ppter qđ ipse Auicēna hoc cōsiderans dicit q̄ propheta quē vocat machometū pmittit eis talez felicitatē in pmiū: quā multi sapiētes non attēderūt sicut patuit supra in aptiōe tertij thesauri in sexto gradu perfectionis legis euāgelice. similiter iudei resurrectionem futurā expectāt ad vitā carnalez. ⁊ ideo felicitatē vite future credūt cōsistere in bonorū temporaliū plenitudine ⁊ pacis trāquillitate. vt pz vbi supra. Sz beatitudo xp̄ianorū est in adeptiōe summi boni per aptā visionē ⁊ fruitionem ⁊ firmā tentionē. Cōsiderādum est etiam q̄ cū filius dicit ad patrem loquēs hec est vita eterna vt cognoscāt te solum deum per hoc nō habetur q̄ solus pater sit deus ⁊ filius creatura: vt dicebat arrius: q: hec dictio exclusiua solus nō determinat ly te. ita q̄ sit sensus q̄ sol⁹ pater sit deus: sz determinat ly deum ⁊ est sensus qđ illa est sola deitas vera que est in patre ⁊ sic ab illa non excludit filius sed magis includitur: q: vna est deitas in vtroqz: sed excludit vera deitas ab his qui a gētilib⁹ colebātur: scilicet ioue: saturno. ⁊ similib⁹. Dico etiā q̄ si hec dictio sol⁹ determinet ly te vt sit sensus q̄ solus pater sit deus nō tamē p hoc excluditur filius a deitate: sz magis includitur: quia ſm philosophum solus idem est q̄ nō cum alio. ⁊ ideo tm̄modo excludit illđ quod alietatem dicit. filius autez non est alius a patre in essentia: sed tm̄ in psona. Et ideo quādo hec dictio solus additur vni psone respectu termini essentialis sicut est in pposito nō excludit aliā personā: sz magis includit. ⁊ hoc patet per auctoritatez saluatoris Math. xj. vbi dicit. nemo nouit filium nisi pater: neqz patrez quis nouit nisi fili⁹. Si enim hec dictio exclusiua. addita vni psone respectu termini eēntialis excluderet aliam sequeretur q̄ pater nō cognosceret se sed tantū fili⁹. ⁊ fili⁹ non cognosceret se sz tantū pater quod est absurdum dicere. Patet ergo premium sequentiū christū quia est beatitudo eterna in visione diuinitatis cum fruitione ⁊ firma tentione. ⁊ sic beatificabitur anima rationalis ⁊ in visione clara humanitatis christi. ⁊ sic beatificabitur corpus humanum vt sit perfecta beatitudo ī corpore ⁊ anima. Creauit enī deus hominez vt totū beatificaret ⁊ pascua inueniret intus ⁊ extra. ſm Aug. intus in deitate saluatoris: ⁊ extra ī carne redemptoris.

¶ Qđ psecutores veri messiea ppetua pēa ī pñti nō debebāt releuari nec ī futuro a dānatōe eterna

in ipso captiuitatis exordio qui-
dã terre vestre principes decẽ de
melioribus toti⁹ israelitici popu
li Ananan.i.traditiõis filiũ Sy-
meonem gamalielis filiuȝ hysma
h el helysei filium:ꝛ Achiba cete-
rosq; captos in carcerem misit.sci
scitans vt quid iustũ vẽdidissent
Lex eniȝ inquit decreuit:vt mor-
tis sententia mulcretur quicunq;
iudeum vendiderit. Et vos igit̃
ꝑm iudiciũ legis mori debetis di
cto decreto vario dat corpora leto
non eniȝ omnes vna coherceuit pe
na sed singulis singula sunt gene
ra mortis proposita.Aliuȝ videli
cet ignis cremauit.alius ferrei pe
ctinis vnguibus lacerat⁹ expira-
uit.aliuȝ vero mors queuis diuer
sa consumpsit quemadmodũ mor
tes illas doctrine vestre liber ex-
posuit.Doctores autem vestri hu
ius iusti ꝑ quo illi sunt ita puniti
nomen mutãtes in hoc facto pror
sus conticuerunt de christo dicen
tes.ꝙ princeps ille iustũ denomi
nans ioseph filium Jacob.quem
in egyptum fratres vendiderant
intelligebat eiusq; sanguineȝ ab
illis exigẽs propter eum talibus
illos supplicijs affecit.Sȝ absur
dum rationi videtur vt id ab eis
exigeret quod ad min⁹.Mille qn
gentis annis antea factum esset
maxime cum tempore quo venun
datus est Joseph nulla lex esset
qua eos pñceps ille mortis reos
conuincere posset ꝙ si vultis vt
etiam de prophetis in mediuȝ au
ctoritatem deferaȝ qua captiuita
tem hanc propter hominẽ illum
ipsum necessario xp̃m esse ostẽdã
Ecce profero Esa.c.xxiiij.A fini-
bus indt terre laudes audiuim⁹
gloriam iusti hec verba iusti hu⁹
laudes vbiq; terrarum ostẽdunt
fuisse nec alterius iusti hominis
laudes tantas vnq̃ fuisse audiui
mus vt ꝑuenirent vsq; ad fines
terre.Cui iusto: q tribulationes
quasi sine causa passurus erat ꝑ-
pheta preuidebat his verbis com
patiens dicebat.Ue mihi ꝑuari-
cantes preuaricati sunt.ꝛ preua-
ricatione transgressoruȝ ꝑuarica
ti sunt.preuidens eniȝ propheta
quas prophetis dei aduentũ pre
nũciantibus tribulationes illatu
ri essent ait.ꝑuaricantes preuari-
cati sunt.Jntuit⁹ aũt quia nec mẽ
bris contẽti ipsum etiaȝ caput in
uidia pleni qbuscũq; possent mo-
dis essent oppressuri:ꝛ ꝑm corpo
ris passibilitatem occisuri preua-
ricationis nomen ingeminãs sub
iunxit ꝛ preuaricatione transgres-
sorum ꝑuaricati sunt.Qua vero
pena pro huiusmodi peccato ple-
ctendi essent dictante spiritu pre
sciens ait ilico subiungẽs.Formi
do ꝛ fouea ꝛ laqueus super te qui
habitator es terre.inter cetera qȝ
de eadem gente ait.Grauabit eã
iniquitas sua ꝛ corruet.ꝛ nõ adij-
ciet vt resurgat vbi videlicet vo-
bis certum euadendi captiuitatẽ
terminũ fundit⁹ depsit.¶ Quar
to dicũt iudei aliter ad hoc.qꝺ
si nos dicim⁹ ꝙ iste iustus pro ar-
gento venditus fuit iesus nazare
nus petunt ipsi.quis fuit ille pau
per de quo subiungitur.ꝛ paupe.

rem pro calciamento. Ad quod di
co quod ille fuit verus messias noster
iesus nazarenus quem zacharias
vocat nõ solum iustum et salvato
rem sed et pauperem .zach.ix. In
maiorem quantitatẽ peccati sui
notãter dicit textus. et pauperem
pro calciamẽto. quia promittitur
iustum pro argẽto. Crederet for
te aliquis quod pro magno precio ar
genti. sed hic exponitur debilitas
p̃cij et modicitas quando dicitur
quod vendiderũt pro calciamẽto. i.
pro precio calciamẽtorum. quod p̃
cium est cõmuniter .xv. morapet
inorum. qui summãt .xxx. albos vel
denarios. Alibi vero precium so
tularium est duo solidi cum dimi
dio qui etiam summãt .xxx. dena
rios. quia solidus est .xij. denarij
pro quo p̃cio fuit vẽditus xp̃us.
Quicquid ergo valeãt illi denarij
vel illud argẽtum designatur mo
dicum p̃cium pro quo pauper xp̃s
fuit vẽditus: quia pro pretio cal
ciamẽtorum. ¶ Quinto dicunt iu
dei ad istum textum quod itelligitur
sic. Iustum pro argẽto. i. iustitiam
quia iudices et ministri iustitie pe
cunia corrupti vendebant paupe
ris hominis iustitiam pro modi
dico p̃cio. quia pro calciamẽto. sed
ista responsio nulla est. quia cum
deus sit magis pronus ad miserẽ
dum quam ad puniendum. et deus pe
percerit super tria prima scelera
que graviora sunt. ut ydolatria
homicidium. fratris vẽditio. a for
tiori etiam parceret sup illud quar
tum quod non est ita grave. Reli
quitur ergo quod venditio iustus
iusti pro argento et pauperis pro
calciamẽto et venditio iusti pau
peris Iesu nazareni veri messie
nostri super quam deus non par
cit iudeis. quia non datur venia
non penitenti. et in peccato conti
nue perseveranti. Non ergo a pre
dicta captivitate exire poterant
donec patrum suorum scelera pecca
tum emẽdent. i. quod illi nõ crede
derunt credant. Mundata vero
mente cruinalis a culpa: cõfestim
eum consequitur pietas divina.
quod etiam suorum quedam do
ctorum. scilicet Rabina subtilibus
et occultis exprimi voluit verbis. si
illud sue mentis duriciam pene
trasset. Interrogatus enim quan
do David filius esset venturus. Ho
die ait si verbis credideritis eius
His enim verbis intelligi dedit.
quod quicunque quantis hora manda
tis dei obediens et credulus fue
rit. illico filius dei ad eum acce
dit. De hac pena irrevocabili in
hac vita dicitur etiam. Danielis.
ix. Occidetur christus et non erit
eius populus qui eum negaturus
est. et civitatẽ et sanctuarium dissi
pabit populus cum duce venturo
et finis eius vastitas. et post finem
belli statuta desolatio. Ecce tri
plex pena occidẽtium christum in
presenti vita. Prima pena quia
non sunt eius populus quia nõ
christiani sed adhuc iudei appel
lantur. Secunda pena dissipatio
civitatis et templi qualis facta fu
it per Titum cum romano exerci
tu. Tertia pena quod finis eius est
vastitas et statuta desolatio. i. fine

caritura que omnia impleta sunt post mortem christi quem occiderunt. ¶ Si dubitant de tertio satis debet esse eis sufficiēs testimoniū q2 sunt iā mille.cccc.l.āni q͞d ↄtinuat̄ p̄dicta desolatio ciuitatꝭ ꝛ tēpli vt supra dictum est. ¶ Secundo sacra scriptura specifice determinauit ↄsequētium messiam penā in futuro vñ dicitur Esa.vl. de fidelibus sequētib9 xp̄m cōtra iudeos incredulos ꝛ impenitētes Egredientur ꝛ videbūt cadauera virorum que p̄uaricati sunt in me vermis eorū non morietur .ignis eorum non extinguet̄. ꝛ erūt vsq3 ad satietatē visionis oi carni Intellectus p̄dicte auctoritatis est iste egredientur.i.beati qui fuerūt credētes ꝛ sequētes verū messiā3 egredientur dico in die iudicij nō pro loci mutatione s3 pro ↄsideratiōe: ꝛ videbūt cadauera eoꝝ qui p̄uaricati sunt in me quia inquit dn̄s. Preuaricātes reputaui oēs peccatores terre, p̄uaricati sunt xp̄m promissum nō recipiēdo: ei9 doctrinā nō sequēdo ꝛ ipsū3 crucifigēdo. cadauera dicit.i.corpora dānatorū in gehēna. ꝛ dicitur cadauera: q2 in eternam damnationē cadēt. Quia ꝛ demones cadauera possunt dici s̄m q͞ homines appellātur. Unde inimic9 homo hoc fecit. hec in glosa. Et q͞ iste sit intellectus pꝫ p hoc quod sequitur. Uermis eorū nō morietur .q2 vermes corpora mortuorū3 corrodētes in sepulchris cito deficiunt q2 cum eis in puluerē conuertunt̄ ꝛ ignis eorū3 nō extinguet̄. Ex q͞ patet quod dictu3 est de cruciatu corporū infideliū ꝛ oīum dānatorum in igne inferni q͞ est inextinguibilis extrinsecus. Et de verme cōscie qui semp intrinsecus corrodebit eos qui nō crediderunt nec secuti sunt xp̄m verū messiā. vnde sicut tinea comedit vestimētum ꝛ vermis corrodit lignū ꝛ ignis deuorat ligna. sic meror ꝛ tristitia excruciat cor viri. Sequitur ꝛ erunt vsq3 ad satietatē visionis oi carni quia.s.boni videbūt eos a se iusto iudicio separatos. amissa potentia qua seuiebāt cōtra bonos. vt vindictā dei in illos tantā ꝛ vltra nō exposcāt qui dicūt modo vsq3 quo dn̄e nō vindicas sanguinem nostrū: satiabunt̄ quoq3 d̄ beatitudine sua gratias agētes visa ipsorum ineffabili pena. hec ex ordinaria glosa. Nicola9 vero de lyra satis cōcorditer sic exponit. Et erūt vsq3 ad satietatē.i.repletionē ꝛ pfectionē visionis omni carni .i. oi homini beato. nō sic intelligēdo q͞ beati delectentur p se in penis dānatorū sed q2 talis intuitus declarat eis diuie iustitie exercitiū ꝛ diuine mie bn̄ficiu3 quo penas illas euaserunt. ꝛ proprie glorie augmētum in q̄tum apparet maior cōparata ad suum cōtrariū: q2 appositis iuxta se contrarijs maiora ꝛ minora vident̄. s. elecorum. ꝛ ex istis tribus beati p se letant̄. s̄m q͞ dicit̄. ps.lvi. Letabit̄ iust9 cum viderit vindictā. Ecce primū. manus suas lauabit i sangnie peccatoris inq̄tū dei mia factus est immunis ab illis penis. Ecce scd̄m

si vtiq3 est fructus iusto .accipitur hic si pro q2.quia per hoc apparet maior fructio ppria ⁊ sic totum cedat in gloriã electoꝝ ⁊ ipsius veri messie xp̄i iesu principꝫ qui i die iudicij dicet existentib⁹ad sinistrã s.incredulis ⁊ dãnatis. Ite maledicti in ignẽ eternũ qui paratus est dyabolo ⁊ angelis eius. Matth. xxv. Existẽtibus vero a d dexterã dicet Venite benedicti prĩs mei possidete regnũ qđ vobis paratũ est ab origie mũdi.c.eodẽ. ¶ Ex predictis.xij.thesauris colligitur vna ratio quasi quedã corona victorie incõparabilis valoris ɔtra iudeos que talis est Quãdocũq3 sacra scriptura pnunciat aliquod futurũ ⁊ specifice determinat tempus veniẽdi ɔgentiam venientis. cui debet assimilari.locũ natiuitatis.nomẽ eius.veneratonẽ singularẽ.modũ viuendi.modũ moriendi.causam mortis. resurrectionẽ3 eius.premiũ credentiũ.⁊ penã ɔsequentiũ ipm in vita presenti ⁊ in futuro seculo.Si ista oia ɔcurrũt simul in vnũ determinatũ3 hominem.manifestum est ꝙ illud quod fuerat p illam scripturã predictũ ⁊ denũciatũ est in illo tali homine adimpletũ.Sꝫ sacra scriptura predixit ⁊ denũciauit oia pdicta que oia in iesu nazareno saluatore nostro sunt impleta.nec ali⁹inuẽtus est in quo omnia pdicta simul cõcurrerent igitur cõcluditur ꝙ ipse est verus messias in lege pmissus nec ali⁹expectãdus . Maior istiꝰ ratiõis clara est sicut lux ⁊ ab omnibus concessa.⁊ ideo probatione non indiget.Sed minor lattissime declarata est in apertiõe predictorum.xij.thesaurorũ qui aperti sunt ad declarationem aduentus messie veri in lege pmissi. qui est christus iesus filius dei viui. Et i hoc completur liber primus qui est de armatura fidelium. ⁊ de excellentia fidei catholice dñi nostri Jesu christi qui est turris fortitudinis a facie inimici . Cui honor laus. bñdictio ⁊ glĩa sine fine. Amen.

¶ Explicit liber pmus fortalicij fidei.

¶ Incipit liber secundus qui est de bello hereticorum.

Antiquorum in libris legimus gentilium milites humanam venerantes gloriam generose diuersa monstrorū genera destruxisse. Sicut Hercules antheū. Theseus minothaurum Jason thaurum igniuomū inextiguibilē: aprū meleager. Coreb⁹ stigiale mōstrū. Perseus marinū mōstrū. Sic etiā generosi eccl'ie milites: vt Hieronymus Augustinus Hylari⁹ ꝛ ceteri pr̄es orthodoxi diuersorum hereticorum ꝛ heresis monstra spiritualibus armis expugnasse leguntur. Non tamen sic omnino extincta sunt heresum monstra: quin repullulare conētur. ac etiam noue hereses oriantur in aliquibus solo noīe christianis. Qui etsi non publice. in conuenticulis tamen suis venenum effundentes de illis confabulantur quasi vespertiliones ꝛ noctue lucem fugiētes. q̄z oculis egris odiosa est lux. Et nō solū oculos egros habent heretici. sed ceci sunt. quod ostenditur ex fidei effectu. Est enim fides diuinus radius animam illustrans. Disponit enim animā ad lumen summe veritatis. ex eo ꝙ summe veritati eam stabiliter inherere facit quod quidem potest ratiōe ostendi. Constat enim ꝙ quandocūqꝫ aliqua virtus que influit in aliquo agente ꝛ quiete nō infigitur in recipiēte. caret ibi sua naturali operatione ꝛ suo debito fine. sicut patet in radio solis sup aquā currentē ꝛ non quiescentē: vt in flumine in

quo quis radius quiete non figitur actio eius caret debito fine. qui quidem finis est aquam subtiliare ꝛ ex ea partes subtiles attrahere: ꝛ in vaporem mutare: ꝛ sursum eleuare. Ex quo manifestum est: ꝙ quies disponit ad illuminationem rei. secundum enim philosophum. vij. phisicorum: homo fit sapiens ꝛ intelligit cū anima quiescit. Cū igitur fides animā in deo stabiliat. eā in ipso detet. ipsam disponit ad eternā illuminationem. Et hec est ratio quare heretici sunt totaliter ceci: nec a deo merentur illuminari: quia nihil stabiliter credūt. ꝛ se ab vno opposito in aliud vertunt cum careant fidei lumine disponēte. Iuxta illud apostoli ad Ephe. iiij. tenebris obscuratum habentes intellectum: quia sicut oculus non potest videre sine luce: sic intellectus nihil potest capere credibilium sine fidei lumine qua carent heretici: vt ergo bellum hereticorum presertim nostri temporis cōtra nostrum fidei fortalicium viriliter possit dissolui presertim cū sint ceci: vt dictum est de heresi ꝛ hereticis. xij. consideratiōes sunt pertractāde. Prima quid est heresis. Secūda vnde habuit originē heresis. Tertia que requirunt ad hoc: vt quis proprie dicatur hereticus. Quarta quot sunt modi hereticorum. Quinta si est alicui⁹ vtilitatis esse hereses in ecclesia dei. Sexta exprimet hereses presertiz in nostris temporibus repullulare vel oriri sentiuntur. quarum bellum contra fidei fortalicium in nihilum computabimus cū sit turris fortitudinis: a facie inimici. Septima erit ad quos pertinet diffinire: que assertio est catholica: vel heretica. vtrū scʒ ad theologos: vel canonistas. Octaua vtrū heretici sunt vitandi. Nona vtrū sit cum hereticis vel aliis infidelibus publice disputādū. Decima quis est modus inquirendi hereticos. Undecima quali pena hereticus est puniendus. Duodecima quis pōt hereticos capere ꝛ tormentis exponere.

¶ De quidditate heresis ꝛ quomodo differt ab errore.

Circa primā cōsideratioñeʒ que est scire quid est heresis. Respondetur ſm illuminatum doctoreʒ Franciscuʒ de maronis in tractatu suo de hereticis. ꝙ heres⁹ est error: sed non quicūqꝫ error qui est contra fidem catholicam: aut ecclesiam. vt habetur in prohemio de origine heresis Augustini. vbi dicitur ꝙ non omnis error est heresis: licet heresis sine errore esse non possit. Ista autem diffinitio confirmatur per illud quod dicitur Actuum quinto. Ubi secta saduceorum fuit vocata heresis: qꝛ non solum contra fidem veteris testamenti negabant resurrectionem ꝛ angelos: sed etiaʒ cōtra synagogam phariseorum vt̄ri⁹qꝫ cō

sistentium. Sed nunquid heresis differt ab infidelitate dico q sic: quia infideles errāt circa totā fidē: heretici autē circa partē: licet vtrumq3 sit contra fidem catholicam z ecclesiam. Sed contra quia iudei dicuntur infideles: z tamē confitentur vnū deū. Respondet q sicut pagani errāt circa totam fidem iudeorum. z ideo dicuntur infideles: sic iudei errāt circa totam fide3 xpi que dicit catholica sunt em̄ a pietate religionis christiane alieni.

¶ De origine heresum z quomodo possunt repelli.

Secunda consideratio est vnī habuit originē heresis. Pro cui9 declaratione notandu3 qd ꝯm Isid. viij. ethimologia x. c. iij. z. xxiiij. q. iij. c. heref. Hęsis ab electiōe vocatur. q sc3 vnusquisq3 id sibi eligat qd illi eē videt vt phi: peripathetici. achademici epicurei: z stoici. vel sicut alij: qui peruersum dogma cogitātes arbitrio suo de ecclesia recesserūt. Exinde ergo heresis dicta est greca voce ex interpretatione electionis sue: q2 quisq3 arbitrio suo ad instruenda siue ad suscipiēda q̄libet ipse sibi elegit. Nobis ergo ex nostro arbitrio nihil īducere licet nec eligere qd ali quis de arbitrio īduxerit. apostolos dei habemus auctores q̄ nec ipsi quicq3 ex suo arbitrio qd īducerent elegerunt: sed acceptam a xp̄o disciplinam fideliter nationibus assignauerūt: ita q si angel9 etiā de celo aliter euāgelizauerit anathema vocat hec ille. Ex his p3 q heresis habuit ortū ab electione ꝓprij iudicij: quia non eligunt ea que sunt a xp̄o vere tradita. S3 ea que sibi suggerit mēs propria. Volentes em̄ aliqui ꝑ se sacramenta scripturarum intelligere suis proprijs iudicijs inherēdo in hereses diuersas inciderūt ꝯm q dicit Augu. in libro. lxxxiij. questionū questione. lxix. Non potest īquit oriri error qui palliatur nomine xp̄iano nisi de scripturis male intellectis: z hoc ideo: q2 antecedentia z subsequentia non contulerūt. Unde ibidem solet circūstantia scripturarū illuminare sententiā. Nec etiā alia loca scripture contulerunt vnde hereses sunt orte per se legendo que cōferēdo repulse sunt: quia conferentes diuersas sententias addurerūt que ex se inuicem mutuo inueniri potuerunt qualiter erunt intelligende. Et ideo cōtra istos dicit Aug. in libro contra epistolā fundamēti. Nō crederem inquit Aug. euāgelio. nisi q2 ecclesie catholice crederem: igitur irrationabile ē aliquid scripture recipere z aliud nō propriā electionē z iudiciū sequēdo cum ecclesia catholica totā equaliter recipiat vt certā: patet ergo vnde habet ortū heresis: q2 a propria electione.

¶ Quot sex sunt modi ex quibus cōuincitur q aliquis sit heretic9.

Ertia consideratio est scire que requirunt ad hoc vt aliqs sit hereticus. Respondetur q sex. Primo q erret: quia error est gen⁹ heresis secundum Aug. de origine heresum circa principium vbi dicit. q licet heresis sine errore esse non possit: tamen non omnis error est heresis. Superi⁹ autem est a quo non conuertitur consequentia. vt patet q dicit. Aristo. in postpredicamentis. c. de priori. Secundo q erret in veritate: cum sit alius error fidei et alius operationis. dico q erret in veritate: quia in opere errantes non dicunt heretici. Unde Aug. in Jponosticon dicit q heresis sumitur circa falsas opiniones. Tertio q non solum scilicet erret in veritate: que quidem est in sacra scriptura expressa. sed etiam extra scripturam ab apostolis credita: vt de symbolo apostolorum. aut ab ecclesia determinata. vt in symbolo ecclesie. Aut a sanctis annunciata confirmante ecclesia: vt in symbolo athanasii: aut eunte contra determinationem ecclesie: omnes enim isti taliter errantes sunt heretici reputandi vt patet per Aug. de fide ad petrum. Quarto: q non solum erret in hac veritate. sed q quondam ipsam confessus fuerit: quia iudei et pagani licet errent in talibus tamen nunquam proprie dicuntur heretici: vt patet de significatione eorum quam ponit Augusti. de vera religione circa principium: et bene dixi proprie: quia large loquendo secundum Godefredum. omnis qui non tenet articulos fidei potest dici hereticus et sic iudei et pagani dicentur hereci. et hoc modo non omnis hereticus est excommunicatus. Quinto requiritur q non erret circa totum: sed circa partem. quoniam qui totaliter errant dicuntur apostate. Sexto requiritur q non solum sic erret. sed q obstinate in errore persistat. vnde secundum Augustinum. Non qui falsas gignunt opiniones: sed qui eas pertinaciter defendunt sunt heretici reputandi vt iterum Augusti. et hoc xxiiii. q. iii. dicit apostol⁹. Si qui sententiam suam licet peruersam nulla pertinaci animositate defendunt. Sequitur querunt autem cauta sollicitudine veritatem corrigi parati cum inuenerint nequaquam sunt inter hereticos computandi: quia. s. non habent electionem contrariam doctrine ecclesie. Si quis autem pertinaciter determinationi vniuersalis ecclesie resisteret hereticus censeretur: cui⁹ quidem auctoritas principaliter residet in petro. xxiiii. q. j. quoties: et. cap. hec est fides. Ex his patet q non quicunque deuiat a fide: sed qui pertinaciter deuiat proprie dicitur hereticus. hoc etiam alibi dicit Augustinus. hereticus est qui conceptam noui erroris presidiam pertinaciter defendit secundum Jo alexandrum de halis in. ii. summe sue tria concurrunt ad perfectam rationem heresis. scilicet falsa credulitas in rationabili: peruersa voluntas in concupiscibili: et defensionis siue impugnationis pertinacitas in intrascibili. secundum primum attenditur illud Hiero. qui scripturam aliter

itelligit q͂ sensus spũssancti flagitat a quo cõscripta est: lʒ de ecclesia nõ recesserit tamẽ hereticus appellari põt. Item dicit Isido. viij. ethimo. ca. vj. in fine ſm primũ ⁊ secũdũ attẽditur descriptio Augu. li. de vtilitate credẽdi. ⁊ in glo. super verbo oportet hereses esse. i. Chorin. xj. scʒ q̄ hereticus est qui alicuiꝰ tẽporalis cõmodi ⁊ maxime glorie principatusq̄ sui gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. ſm vero tertium sumptis primo ⁊ secūdo diffinitio attenditur que ponitur in glosa. super verbo audio inter vos scissuras esse. ca. eodem. Qui inquit i ecclesia dei praua sua dogmata defensare p̄sumunt heretici sunt. Patet ergo manifeste ex p̄dictis que requiruntur ad hoc q̄ aliquis sit hereticus dicendus: q꞉ falsa credulitas peruersa voluntas ⁊ defensionis siue impugnationis pertinacitas. ¶ Notandum tamen ſʒ Tho. in. iiij. q̄ si quis errat ad que explicite credẽda non tenet non est hereticus: vt si quis putaret iacob esse patrẽ abrae: et huiusmodi: ⁊ cum cognoscit hoc esse cõtra veritatẽ fidei ⁊ scripture credit ei similiter ⁊ circa ea de qͥbus iter doctores sũt opiniões donec per ecclesiam determinatũ sit. ¶ Sed occurrunt due difficultates. prima est si dubij i fide sint heretici reputandi. Et videtur q̄ sic: quia scribitur extra de hereticis q̄ dubius in fide infidelis est: nec ei omnino credendum est: qui fidei virtutem ignorat. Item scribitur iacobi. i. Postulet autem in fide nihil hesitãs: q꞉ qui hesitat similis est fluctui maris. quia vẽto mouetur ⁊ circunfertur: ⁊ subdit ibi causa dubitans vel hesitãs in fide duplex ẽ: ⁊ vir duplex animo incõstãs ẽ in oībꝰ vijs suis. tales autẽ sunt hͥtici: q꞉ nõ incõstãter: sed firmiter est credendũ. Sed in cõtrariũ videtur q̄ Thomas fuit dubius in fide. nõ tñ ponit q̄ fuit hereticꝰ. ¶ Pro declaratiõe huiꝰ difficultatis notandũ ſʒ Aug. de anchon. i li. de potestate. q. xxviij. q̄ aliquis potest dici dubius in fide quinq̄ modis. Primo modo subrepticia tẽptatione. Secũdo veritatis elucidatione. Tertio impfecta adhesione. Quarto volũtaria hesitatione. Quinto pertinaci defensiõe. Primo modo dubitare in fide non facit hominẽ hereticum: quia est humane tentationis: nõ eñ est in potestate hominis quin superueniat homini aliquid cogitandũ. Unde si subita subreptiõe vel dyabolica tentatione: quis incipit dubitare de aliquo articulo: vel de his que sunt fidei statim si captiuat intellectum suuʒ in obsequiũ xp̄i. vt deliberet hoc credere quod ecclesia credit: non cedit sibi talis dubitatio ad d̄fectũ sʒ ad p̄fectuʒ. Unde apostoli pp̄ hm̄oi tentationis impulsum petebant. Adauge nobis domine fideʒ. Luce. xvij. Semper enim debemus rogare deum vt adiuuet incredulitatem nostram. Secundo modo non facit hominẽʒ hereticum: sed est christiane professionis et per-

lectionis. Ponunt enim doctores xpiane fidei illa que sunt magis determinata i fide sub dubitatione questionũ: rationes pro et contra ad illa adducẽdo: nõ ꝙ de ipsa cõclusione dubitetur: sed vt veritas dicte cõclusionis magis elucidet ꝫm quẽ modũ dicit phs qꝺ dubitare de singulis non est inutile. Per tales enim dubitatiões pro et contra: rationes ad illa que sunt fidei adducẽdo: veritas fidei pijs opitulatur: et etiaꝫ contra impios defenditur: vt dicit Augustinus. Tertio modo nõ facit hominẽ hereticum: sed peccatorem et malum christianum. Omnes enim peccãtes ꝫm Cris. imperfecte credunt eoipso ꝙ nõ viuunt ꝫm ꝙ credũt: nam si perfecte adhererent quasi transituri de hoc mundo: nõ quasi in eternũ mansuri. Quarto modo facit hominẽ errantem et incredulum: eo enim ipso ꝙ aliquis eligit volũtarie credere quodvult: et discredere quod nõ vult nõ est paratus sequi in omnibus doctrinã ecclesie: et per consequens errat et infidelis reputãdus est. Sed quãtum recte facit hominẽ hereticũ: quia non credere illa que sunt fidei et que inconcusse ecclesia tenet cum pertinaci defensione directe ad hereticos spectat. ¶ Ad pmũ argumentum dicendum quod dubius in fide varia electione: vt si quis credit quod vult et discredit quod non vult infidelis est: nõ tamen hereticus: nisi pertinaciter defendat falsa que de deo credat: vel de tota: vel de parte sacre scripture a deo inspirate. Ad secundũ dicitur ꝙ loquitur de fide imperfecta peccatorum. Unde dicit glosa super illo. Conscientia peccati pressus dubitat de pmẽ boce lestibus et superuenientibus vento tentationis facile deserit fidem et statim ꝫm tentationis volũtatem distrahitur ad errorem et fit alienus a fide. ¶ Secunda difficultas est vtrum sequẽtes opinionem erroneam alicuius magistri sint heretici reputãdi. videt aliculi ꝙ sic. qꝛ de falsis et errantibus magistris dicitur Matt. xxiij. Ue vobis qui circũitis mare et aridã vt faciatis vobis vnũ proselitum: et cũ factus fuerit facitis eũ filium gehẽne duplo ꝙ̃ vos. ergo discipuli sequentes doctrinam erroneam alicuius magistri heretici. reputandi sunt heretici: sicut ipse. In contrariuꝫ videt esse: qꝛ xps mãdauit doctrinam phariseorũ et scribarũ seruandam esse. Matthei. xxiij. dicens. Super cathedram moysi sederũt scribe et pharisei omnia que dixerint vobis seruate et facite: ꝫm vero opera eorũ nolite facere. Dicũt enim et non faciũt. et cetera. ¶ Dicendum ad difficultatem ꝙ diuerse opiniones doctorum sacre scripture si non pertineant ad fidem: et ad bonos mores. Absqꝫ periculo auditores vtranqꝫ opinionem sequi possunt. In tali enim casu locum habet illud Romanorum decimoquarto. Unusquisqꝫ i sensu suo abundat. In alijs aũt que pertinent ad fidẽ et bonos mores nullus excusatur si sequatur opi-

nionem erroneã alicui⁹ magistri nõ quidẽ ꝓpter ignorãtiam: quia tunc immunes haberẽtur a pecca to. qui secuti sunt opinionem arrij nestorij: ⁊ aliorum errantium in fi de. nec etiã excusari potest ꝓpter simplicitatem ⁊ ignorãtiam. quia in reb⁹ dubijs potissime ĩ his que sunt fidei nõ est de facili pstandus assensus. Ideo vt dicit Augu. iij. de doctrina xpiana. Consulere de bet aliquis regulam fidei quã de scripturaꝝ planioribus locis ⁊ au ctoritate ecclesie percipit. Simili ter Richard⁹ sup illo ᵭbo Matt. xvij. Apparuerunt illis moyses ⁊ helyas. dicit quod suspecta debet haberi omnis veritas: quam non confirmat legis vel ꝓphetie scri pture auctoritas. Qui ergo assen tit opinioni alicuius magistri cõ tra manifestum scripture testimo nium: ⁊ cõtra illud quod publice tenetur sm ecclesie auctoritatem puto ꝙ ab erroris vinculo non po test excusari. Ratio aũt que addu citur pro ista parte concedẽda est quia si tales auditores magistroꝝ cecitatem imitantur eoꝝ errores sequentes: ⁊ mores imitãtes ⁊ p tinaciter contra ecclesie mãdatuꝫ defendentes. non solum errantes verũ etiã heretici reputãdi sunt. Ad illud vero quid in contrariuꝫ adducebatur dicendum ꝙ signã ter ꝑmittitur super cathedrã: vt intelligatur ꝙ illa q̃ pertinent ad cathedre doctrinã ᵭitatis ⁊ iusti tie seruanda sunt ⁊ facienda ꝑ au ditores. Illa vero q̃ sunt contra fi dem ⁊ bonos mores non spectant ad cathedram veritatis ⁊ iustitie sed potius ad cathedrã falsitatis ⁊ pestilentie.

¶ De quinq̃ modis hereticoꝝ: ⁊ quomodo heresis se extendit ad tria genera credibiliũ. ⁊ q̃d ꝓpͥe de hereticis est sentiendum.

Quarta cõsidera tio est scire quot mo di sunt hereticorum. Respõdetur ꝙ quin q̃ principaliter. Primus est eoꝛuꝫ qui errant circa cerimonialia. vt patet de heresi Nicholaitaꝝ quo rum facta se christus odisse testa tur. patet Apoca. ij. c. Isti Nicho laite sm Isido. viij. ethimo. ca. v. dicti sunt a Nicholao dyacono ec clesie hierosolimoꝝ. qui cum Ste phano ⁊ ceteris ꝯstitutus est a pe tro. qui ꝓpter pulchritudinẽ reli quens vxoꝛẽ dixerat: vt qui vellet ea vteretur versa est in stuprum ta lis cõsuetudo: vt inuicẽ coniugia cõmutarentur. quos Johãnes in apocalipsi reprobat dicens. Sed hoc habes ꝙ odisti fcã nicholaita rũ. Scd̃s modus est eoꝝ q̃ errant circa sacrã scripturã. sicut Faust⁹ qui dãnauit vetus testamentũ: vt ptꝫ per aug. cõtra faustũ. In hoc errore etiã fuerunt manichei. q̃ ve tus testamentũ respuũt: ⁊ nouũ in parte recipiũt. Terti⁹ modus est eoꝛũ qui errant cõtra ecclesiam: si cut sunt greci cõtra ecclesiã tenẽ tes ꝑ determinationẽ spiritũsan ctum a filio non procedere. qui er

rio dānatur de fide catholica.c.fi-
deli. Quart⁹ modus est eorū qui
errant circa articulos fidei .sicut
Sabelliani cōtra articulū incar-
nationis. Isti eīn vnā psonam pa
tris: et filij: et spiritussancti asserūt
Quintus modus est eorū q̄ errāt
cōtra sacramētum ecclie: vt mani
chei circa sacramētū eucharistie
et arriani q̄ dicūt sacrificia pro de-
functis offerri non competere. vt
habet p Augu. de origine heresis
¶ Sed nūqd ad oia credibilia he
resis se extēdit. Rñdet alexāder
in.ij. summe sue q heresis ad tria
genera credibiliū extēdit p oppo
sitū ad fidē sm quādā cōtinētiā
analogicā. Nā ratio fidei ponit et
pricipaliter est circa articulos fi-
dei. et p oppositū heresis. Secūdo
fides extēditur ad illa que docet
sacra scriptura circa mores. vt qd
fornicatio est peccatū mortale. et p
oppositū heresis. Tertio fides ex
tēditur ad hystorias in biblia con
tētas. et p oppositū heresis. Qui
eīn assereret aliquā hystoriam bi-
blie esse falsam et hoc pertinaciter
hereticus cēsetur. Primo credibi-
lia prius credunt: et postea intelli
gunt. Secūdo simul credunt et in-
telligunt. Tertio credunt et nūqz
intelligūtur. ¶ Sed quia in pce-
dētibus cōsiderationibus aliquā
do locuti sumus de hereticis com
muniter. aliquādo vo pprie. Jō
pro reali inuestigatiōe hereticorum
introduco hic octo cōclusiōes qs
ponit Franciscus de marōis vbi
supra. Prima pclusio est q nō om-
nes excōicati sunt heretici: qr excō
municatio est pena peccati: non
peccatū. heresis autē est peccatū
Itē etiā ecclia faceret hereticos
quotiēs excōicaret eos. Itē si ex-
cōmunicatio esset heresis frustra
heretici excōicarētur: quia vnum
simile nō punitur p simile: qr cū
iam essent heretici frustra hereti-
carētur per excōicationem. Item
nullus pōt se absoluere ab excom
municatione: et tñ ois hrticus po-
test se ab hrsi retrahere. oia ista
patēt per canones. Secunda con
clusio est qd quidā excōicati sunt
circa excōicationem ipsam. hereti
ci qui. s. cū excōicant nō credūt vi-
culum excōicatiōis aliquā effica-
ciam habere. cuius oppositum de
terminat ecclia. Itē etiā eius op
positū determinatur in sacra scri-
ptura. ad gal. j. ō anathema te et⁹
qui euangelizat pter fidē catholi
cam. Itē idē habetur primo et se-
cundo capitulis. de illo icestuoso:
quē paulus excōicauit. Item ista
cēsura tradita est ab apostolis ec
clesie. vt dicit. c. aplice. xxiiij. q. iij.
Tertia pclusio q nō oēs scismati
ci sunt hrtici. quia Augu. de origi
ne hrsum distingnit inter scisma et
hrsim. Item in principio de vera
religione distigūit scismaticos cō
tra hrticos. Item scisma origina-
tur ex inobediētia. hrsis autē ex
ignorantia. vt ait augustī. sup Jo
han. Itē donatiste prius fuerunt
scismatici q̄ hrtici. vt pz p Augu
stinum. de origine hrsum. Quar-
ta cōclusio est q quidā scismatici
circa ipsum scisma fuerunt hrtici
vt illi qui non credunt obedien-

nionem erroneā alicui⁹ magistri nō quidē ꝓpter ignorātiam: quia tunc immunes haberētur a pecca to. qui secuti sunt opinionem arrij nestorij: ꝛ aliorum errantium in fi de. nec etiā excusari potest ꝓpter simplicitatem ꝛ ignorātiam. quia in reb⁹ dubijs potissime ī his que sunt fidei nō est de facili ꝑstandus assensus. Ideo vt dicit Augu. iij. de doctrina xp̄iana. Consulere de bet aliquis regulam fidei quā de scripturaꝝ planioribus locis ꝛ au ctoritate ecclesie percipit. Simili ter Richard⁹ sup illo ꝟbo Matt. xvij. Apparuerunt illis moyses ꝛ helyas. dicit quod suspecta debet haberi omnis veritas: quam non confirmat legis vel ꝓphetie scri pture auctoritas. Qui ergo assen tit opinioni alicuius magistri cō tra manifestum scripture testimo nium: ꝛ cōtra illud quod publice tenetur ſm ecclesie auctoritatem puto ꝙ ab erroris vinculo non po test excusari. Ratio aūt que addu citur pro ista parte concedēda est quia si tales auditores magistroꝝ cecitatem imitantur eorū errores sequentes: ꝛ mores imitātes ꝛ p tinaciter contra ecclesie mādatū defendentes. non solum errantes verū etiā heretici reputādi sunt. Ad illud vero quid in contrarium adducebatur dicendum ꝙ signā ter ꝑmittitur super cathedrā: vt intelligatur ꝙ illa q̄ pertinent ad cathedre doctrinā ꝟitatis ꝛ iusti tie seruanda sunt ꝛ facienda p au ditores. Illa vero q̄ sunt contra fi dem ꝛ bonos mores non spectant ad cathedram veritatis ꝛ iustitie sed potius ad cathedrā falsitatis ꝛ pestilentie.

¶ De quinqꝫ modis hereticoꝝ: ꝛ quomodo heresis se extendit ad tria genera credibiliū. ꝛ q̄d ꝓprie de hereticis est sentiendum.

Quarta cōsidera tio est scire quot mo di sunt hereticorum. Respōdetur ꝙ quin qꝫ principaliter. Primus est eorū qui errant circa cerimonialia. vt patet de heresi Nicholaitaꝝ quo rum facta se christus odisse testa tur. patet Apoca. ij. c. Isti Nicho laite ſm Isido. viij. ethimo. ca. v. dicti sunt a Nicholao dyacono ec clesie hierosolimorū. qui cum Ste phano ꝛ ceteris ꝯstitutus est a pe tro. qui ꝓpter pulchritudinē reli quens vxorē dixerat: vt qui vellet ea vteretur versa est in stuprum ta lis cōsuetudo: vt inuicē coniugia cōmutarentur. quos Johānes in apocalipsi reprobat dicens. Sed hoc habes ꝙ odisti fcā nicholaita rū. Scd̄s modus est eoꝝ q̄ errant circa sacrā scripturā. sicut Faust⁹ qui dānauit vetus testamentū: vt pꝫ per aug. cōtra faustū. In hoc errore etiā fuerunt manichei. q̄ ve tus testamentū respuūt: ꝛ nouū in parte recipiūt. Terti⁹ modus est eorū qui errant cōtra ecclesiam: si cut sunt greci cōtra ecclesiā tenē tes p determinationē spiritūsan ctum a filio non procedere. qui er

pro: dánatur de fide catholica.c.fi-
deli. Quart' modus est eorú qui
errant circa articulos fidei. sicut
Sabelliani cótra articulú incar-
nationis. Isti eñ vná psonam pa
tris: z filij: z spiritussancti asserút
Quintus modus est eorú q errát
cótra sacramétum ecclie: vt mani
chei circa sacramétuz eucharistie
z arriani q dicút sacrificia pro de-
functis offerri non competere. vt
habet p Augu. de origine heresis
¶ Sed núqd ad oía credibilia he
resis se extédit. Rñdet alexáder
in.ij.summe sue q heresis ad tria
genera credibiliú extédit p oppo
sitú ad fidé sm quádá cótinétiá
analogicá. Ná ratio fidei ponit z
pzícipaliter est circa articulos fi-
dei. z p oppositú heresis. Secúdo
fides extéditur ad illa que docet
sacra scriptura circa mores. vt qd
fornicatio est peccatú mortale. z p
oppositú heresis. Tertio fides ex
téditur ad hystorias in biblia con
tétas. z p oppositu3 heresis. Qui
eñ assereret aliquá hystoriam bi-
blie esse falsam z hoc pertinaciter
hereticus céseretur. Primo credibi-
lia prius credunt: z postea intelli
gunt. Secúdo simul credunt z in-
telligunt. Tertio credunt z núqs
intelligútur. ¶ Sed quia in pce-
détibus cósiderationibus aliquá
do locuti sumus de hereticis com
muniter. aliquádo pro pprie. Idó
pro reali inuestigatióe hereticoz
introduco hic octo cóclusióes qs
ponit Franciscus de marónis vbi
supra. Prima pclusio est q nó om-
nes excóicati sunt heretici: qz excó
municatio est pena peccati: non
peccatú. heresis autē est peccatu3
Ité etiá ecclia faceret hereticos
quotiés excóicaret eos. Ité si ex-
cómunicatio esset heresis frustra
heretici excóicarétur: quia vnum
simile nó punitur p simile: qz cu3
iam essent heretici frustra hereti-
carétur per excóicationem. Item
nullus pót se absoluere ab excom
municatione: z tñ oís hrticus po-
test se ab hrsi retrahere. oía ista
patét per canones. Secunda con
clusio est qd quidá excóicati sunt
circa excóicationem ipsam. hereti
ci qui. s. cú excóicant nó credút vi-
culum excóicatióis aliquá effica-
ciam habere. cuius oppositum de
terminat ecclia. Ité etiá eius op
positú determinatur in sacra scri-
ptura. ad gal. j. d anathema te et'
qui euangelizat pter fidé catholi
cam. Ité idé habetur primo z se-
cundo capitulis. de illo icestuoso:
qué paulus excóicauit. Item ista
césura tradita est ab apostolis ec
clesie. vt dicit. c. aplice. xxiiij. q. iij.
Tertia pclusio q nó oés scismati
ci sunt hrtici. quia Augu. de origi
ne hrsum distingnit inter scisma z
hrsim. Item in principio de vera
religione distiguit scismaticos có
tra hrticos. Item scisma origina-
tur ex inobediétia. hrsis autez ex
ignorantia. vt ait augustin. sup Jo
han. Ité donatiste prius fuerunt
scismatici qz hrtici. vt p3 p Augu
stinum. de origine hrsum. Quar-
ta cóclusio est q quidá scismatici
circa ipsum scisma fuerunt hrtici
vt illi qui non credunt obedien-

dum vni eccl'ie. quia vnus articulus fidei est de sctã eccl'ia catholica: quẽ descripsit beatus matheus. Item claues ecclesie fuerunt tradite petro apostolo. Mat. xvi. Itē claues ecclesie fuerũt et tradite. Joh. xxi. Itē Augu. de fide ad petrum ponit inter fundamenta fidei obediẽdum eccl'ie. ⁊ ibidē ptʒ quod putans non obediẽduʒ esse ecclesie militat contra articulum fidei ⁊ sacram scripturam ⁊ auctoritatem sanctorũ. ⁊ talis est hereticus. sed si obediẽdũ credat sed nõ velit: talis videtur esse scismaticus. Quinta conclusio ꝙ nõ omnes symoniaci sunt heretici. qꝛ papa Alexãder distinguit iter symoniacos ⁊ hꝛ̃ticos: vt habetur in. iiij. sentẽtiarum. dist. xxv. Iteʒ aliquis potest esse symoniac⁹ non errando in fide: vt credẽs se male facere dum spiritualia emit. Iteʒ i. q. i. c. reperiuntur. datᷣ alia pena symoniacis. qꝛ anathematis opprobrio cõdemnanᷣ. atqꝫ a participatione corporis ⁊ sanguinis xp̄i alienãtur. Et si fuerit accusatus suscepti honoris gradu priuetur ⁊ in monasterio perenni penitentia traditur. ⁊ illi qui hac cã munerum acceptores extiterunt si clerici sunt honoris amissiõe mulctẽtur. Si vero laici ꝑpetuo anathemate condemnẽtur. vide ibi. Itē in quinto libro distiguitur titulus hereticorũ a titulo symoniacoruʒ Sexta conclusio est. ꝙ quidaʒ symoniaci sunt hꝛ̃tici. quia Augu. de origine heresum symoniaʒ ponit hꝛ̃sim primam. Iteʒ. extra de symonia. c. quotiẽs. appellat symoniam hꝛ̃sim. Itē. i. q. i. c. presbyter. vbi dicitur symoniam esse heresim nullus fideliũ ignorat. Itē iiij. sentẽtiarum dist. xxv. dicitur ꝙ nõ est dubitandum de symoniacis: ꝙ hꝛ̃tici sunt. ¶ Sed oritur difficultas: qui symõiaci sunt heretici: ⁊ qui nõ. Respõdetur quod illi qui emẽtes spiritualia nõ putãt se errare aut malefacere: seu qꝺ vẽdẽtes ea sunt hꝛ̃tici. quia cõtra auctoritatẽ xp̄i gratis accepistis. gratis date. ⁊ contra auctoritatem Petri i actibus. ⁊ cõtra determinationẽ ecclesie militantis vt ptʒ ex causis ꝓallegatis. Item illi qui confitentur male facere si nolũt omittere propter superbiã aut auaritiam non sunt hꝛ̃tici: qꝛ habent errorem in opere: non in fide. Septima cõclusio: qꝺ nõ oẽs sortilegi sunt hꝛ̃tici: qꝛ pena hereticorum nõ imponitur sortilegis qui diuinationẽ faciunt in tabulis vel codicibus. vt habetur extra de sortilegis. c. in tabulis. Itē nõ est sacerdos hꝛ̃ticus qui vocauit infantẽ vt inquireret furtum eccl'ie. ibidem ca. ex tuarum. Iteʒ de sorte que fuit missa in electiõe ep̄i que nõ damnatur vt heretica ibidem in. c. ecclesia. Itē titulus sortilegiorũ in hoc separatur a titulo hereticorum. Octaua cõclusio est. ꝙ aliqui sortilegi sunt heretici: ⁊ inducuntur hic quattuor casus. Primus eorum qui dicũt sortilegia nõ eẽ illicita cum habeãt quãdoqꝫ speciẽ pietatis: vt si propter spem recuperande sanitatis

ficant. Quod autem istud sit hereticum probatur: quia oppositum est ab ecclesia determinatum. extra de hereticis. c. j. Item ibidem dicitur esse peccatum grauissimum. licet autem non sit heresis fornicari tamen hereticum est dicere fornicationem licere. Secundus casus est in cerimoniis ecclesie quando quis abutitur eis ad sortilegia facienda: vt aqua benedicta vel cera vel incenso benedicto &c. credens habere efficaciam aliquam respectu talis effectus mali. quia qui male sentit de ecclesia est hereticus contra articulum mathei. talis autem male sentit de ea putans malos effectus ex eius cerimoniis prouenire. Tertius casus est circa articulos fidei vt cum quis abutitur verbis fidei vt verbum caro factum est. et similibus designantibus vt sacrilegia causent credens ad malum. istud verbum efficaciam habere: quia talis male sentit de fide et omnis talis est hereticus reputandus contra articulum iohannis in proposito. Quartus casus est in sacramentis noui testamenti: quibus abutuntur vt bruta communicantes: aut baptismum iaiatis conferentes. tales enim sunt heretici in duplici casu. Primo sic conferre se credunt baptismi sacramentum rei inanimate. Secundo si putant sacramentum baptismi habere efficaciam respectu alicuius effectus mali: quia vterque ipsorum male sentiunt de sacramentis ecclesie: et tales sunt heretici: vt patuit supra. Item qui dogmatisat quod sacramentum baptismi potest conferri etiam irrationabilibus etiam est hereticus reputandus: et per consequens qui credit talem errorem. Item qui diceret quod sacramentum baptismi potest habere efficaciam respectu alicuius mali esset hereticus. cum male de ipso sentiret sacramento et errorem teneret. et per consequens qui credit hunc errorem: non est catholicus. ¶ Sed oritur difficultas si talis ab heresi potest aliquo modo excusari. Dicitur autem quod sic quia aliquis potest illo vti non intelligendo conferre sacramentum: nec putando habere efficaciam malam sed solum intendens seruire dyabolo vt habeat solum intentum. talis non errat nisi in opere sicut faciunt ydolatre. Secunda difficultas si sortilegium est sacrilegium. dicitur autem quod sic et maxime: quia maxime sacramenta leduntur cum quis eis abutitur ad obsequium demonum. Tertia difficultas est quare talia sortilegia dicuntur habere maximam efficaciam. Respondetur quod causa est quia demones quorum ministerio talia fiunt maxime delectantur aut appetunt illa in quibus summe deus offenditur. Quarta difficultas est si tales sortilegi sunt heretici magis quam symoniaci. Dicitur quod sic quia maior est error sacramenta ecclesie contemptibiliter: immo abominabiliter pertractare quam ipsa emere vel vendere. Et hec sufficiant de consideratione quarta. in qua ostensum est quot sunt modi hereticorum ad quos scilicet omnes alii reducuntur vt communiter. et ad que se extendit heresis quecumque. et quid sentiendum est quo ad rem. et proprie loquendo de hereticis.

¶ Quod vtile est esse hereses i ecclesia dei: lz i se hereses male sint

Quinta consideratio est videre si est alicui⁹ vtilitatis hereses esse in ecclesia dei. Dico qꝫ sic. quod ostenditur auctoritate apostoli .j. Corinth .xj. vbi dicitur. opꝫ ꝛ hereses esse: vt qui probati sunt manifesti fiant in vobis. super quo dicit glosa. opꝫ .i. vtile ē etiā hereses esse sicut erāt in his qui dubitabāt de resurrectiōe. scissure autem erāt pro donis spūalibus. Uidēs enim dyabolus templa demonum deseri. ꝛ nomē liberatoris ꝛ mediatoris curare gen⁹ humanū mouit hereticos. q̄ sub noīe xp̄iano resisterent doctrine christiane Qui enī in ecclesia xp̄i morbidum quid prauūqꝫ sapiūt si correcti: vt sanum rectūqꝫ sapiant resistunt cōtumaciter: suaqꝫ pestifera dogmata emendare nolunt. sꝫ defensare p̄sistūt. heretici sunt. Et hi etiam sic malo suo prosunt veri catholicis: dum deus vtitur etiā malis bene. ꝛ diligentibus deum omnia cooperantur in bonuꝫ. Roma. viij. omnes inimici ecclesie vel ceca ti errore: vel malicia deprauati prosunt. quia si accipiunt potestatem affligēdi corporaliter exercent eius patientiaꝫ. si vero male sentiēdo aduersantur exercēt ei⁹ sapientiam. ab aduersario. enī mota questio dicendi existit occasio. Multa quippe ad fidē catholicā pertinentia dum hereticorū calli da inquietudine exagitātur vt aduersus eos defendi possit ꝛ considerantur diligētius ꝛ intelligunt clarius ꝛ p̄dicantur instantius Hereticorū enī genus callidū est non spiritu sapiētie: sed impatiētie. Dum pacem catholicoꝝ p̄turbant in vsum cedit proficientium s̄m illud. Filius eruditus sapiēs erit. Imprudente autēꝫ ministro vtet. Utamur ergo ꝛ hereticis nō vt eoꝝ approbemus errores: sed vt catholicam doctrinam aduersus eoꝝ insidias asserentes vigilantiores ꝛ cautiores simus. Prosunt ergo nobis heretici non verū docendo quod nesciunt: sꝫ ad verū querendū ꝛ aperiendū catholicos excitando. Ideoqꝫ diuina p̄uidētia multos hereticos p̄mittit ꝛ cum insultant nobis ꝛ interrogant nos que nescimus vel sic excutiamus pigritiam ꝛ diuinas scripturas nosce cupiam⁹. Unde ait. Oportet hereses esse. nō vult ap̄ls: nec optat vt hereses sint: sꝫ quia sic futurum est dicit. ꝛ qꝛ hoc vtile est. Ad quid est vtile subdit vt non tantū reprobi qui dicunt: ego sum pauli: sed etiam qui probati sunt in vobis. id est inter vos sicut illi qui dicunt ego sum xp̄i. manifesti fiant hominibus hi enī deo p̄bati sunt qui bene possunt docere: sed manifesti esse hoībus non possunt nisi cum docēt. docere autem nolunt nisi qui docerī q̄runt. Sed multi ad querendū pigri sunt nisi per molestias ꝛ insultatiōes hereticoꝝ quasi de graui

somno excitentur. hec ibi. Ex quo patet manifeste utile esse hereses non in se. quia male sunt: sed quia earum causa excitantur catholici viri ad considerandas veritates fidei catholice et sacre scripture que prius inadvertenter: quasi somno gravi dormiebant.

¶ Quod .xiiij. sunt hereses repullulantes istis temporibus.

Sexta consideratio huius secundi libri exprimit hereses repullulantes et quasi de novo orientes. ut nostrum fidei fortalicium per vias subterraneas subvertant. qui in occultis fervent non attendentes quod est turris fortitudinis a facie inimici. Et quod qui supra firmam petram fundatum ruinari non possit. et licet non dubitetur plures esse. quia dato uno inconvenienti plura contingunt: illas tamen solum que ad mei noticiam venerunt gladio fidei trucidare lumine altissimi precedente conabor. Sunt autem predicte hereses in numero .xiiij. Prima est quod nullus potest salvari sine circuncisione carnali. Secunda est quod christi evangelium est falsum. Tertia quod confessio sacramentalis non valet ad remissionem peccatorum. sed sola contritio sufficit. Quarta est quod confessio non est fienda homini sed soli deo. Quinta est quod dato quod confessio homini sit facienda solum est fienda proprio sacerdoti. Sexta est quod non tenetur aliquis confiteri sacerdoti si laycus sit presto. Septima est quod non est obediendum nisi soli deo. Octava quod dato quod obediendum sit homini. non tamen existenti in peccato: et quod solum boni sacerdotes habent potestatem ligandi atque solvendi. Nona est non officium et ordo sed meritum bone vite habet potestatem solvendi et ligandi consecrandi et benedicendi. Decima quod non est vera relaxatio vel indulgentia episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias concedendo. Undecima est quod suffragia et orationes pro mortuis ab existentibus in mortali facte non proficiunt. Duodecima quod non est purgatorium. Tridecima quod non est alia vita nisi ista. Decima quarta et ultima quod illi qui sunt nati in tali signo vel facto non possunt evitare peccata ad que inclinantur.

¶ Quod christiani qui utuntur circumcisione carnali post evangelii publicationem sunt heretici reputandi et ut tales puniendi.

Prima heresis in his solum oritur qui de iudaismo venerunt fortassis attendentes ad illud Ge. xvij. Masculus cuius preputii caro circuncisa non fuerit delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit: et etiam quod christus circuncisus fuit. Pro exclusione huius scelerate heresis pono duas conclusiones et post primam respondebo ad obiecta. Prima est quod erroneum est christiano uti circuncisione carnali. Secunda est quod necessarium est christiano

iste doctor ostendit in pdictis om nes xpianos vtẽtes circũcisione esse hereticos. ¶ Sed nunqd sũt aliqui tales isto tempore certe nõ sum testis de visu. sed illi qui vidẽ runt filios xpianorũ circũcisos p prijs oculis testimoniũ perhibue runt et phibent et scimus qr veruʒ est testimonium eorum. Et vt co operiret istud grauissimum crimẽ et peruersam heresim vnus xpia nus habẽs duos filios circũcisos quorũ vnus est apud nos dixit hos sic natos cuʒ circũcisione quod dictum quante irrationabilitatis et falsitatis satis notum est. Si eniʒ istud esset possibile q circuncisio fieret in vẽtre matris in abraham primo circunciso ostẽdisset mira culose deus: et frustra fuisset culter lapideus ad circuncidẽduʒ in lege. Et iterum quia non diceretur circũcisio ex quo p nihil prepuciũ scissum est circuncirca. sed dicere tur illud tale si sic accider et mon strũ in natura pp̃ter defectũ ma terie. sicut ille qui nascitur cuʒ ali quo defectuoso mẽbro. Iteʒ quia cum natura intẽdit generationeʒ nunq̃ deficit in membris gñatio nis in aliquo. prepucium autẽ est de complemento membri gñatio nis: et propter hoc mouet dubium franciscus de marõis in materia de gñali resurrectione si omnes resurgent cum circuncisione: et di cit quod non quia preputium vi detur pertinere ad integritatem hominis: ideo cum ea erit futura resurrectio: cum sic fuerint creati primi parẽtes. ¶ Sed tũc est du bium si christus cum preputio re surrexit dicitur q sic. qr dicit apo stolus q in virum pfectum. hec il le. Patet ergo irrationabilitas et falsitas illius dicti. q nati sunt ei filij circuncisi. Mulier etiam que dam in ciuitate ʒamorẽñ. habens duos filios paruulos circuncisos timẽs q hoc veniat ad notitiam cuiusdam ibidem verbum dei pre dicantis et reprehẽdẽtis dure pec cata malorum christianorum die quadam cum transituʒ faceret an te domum dicte mulieris gardia nus cõuẽtus dicte ciuitatis exi uit ad eũ mulier illã et hylari vul tu ipsum recipiẽs inter cetera di xit sibi. Nescitis domine quid ac cidit his duobus filijs meis. Cuʒ eñi edificaretur hec domus noua et esset hic multũ de calce iste par uulus ludẽs de calce intra p̃puci um posuit pp̃ter qd̃ calefacta vir gula necesse fuit q vocarem ci rurgicũ qui abscidit p̃puciũ eius dem vt curaretur. Similiter iste alius paruulus ponẽs paleas in tra preputium infirmatus fuit in virga. pp̃ter quod a cirurgico ẽt abscisum est preputium: et sic vidẽ tur circũcisi. Et tamẽ nõ fuit aliud nisi quod dictum est. Gardianus vero ille miratus est de verbo cuʒ non quereret de materia illa et dis simulauit cognoscens fictionem satis coloratam. ¶ Sed quid am plus dolẽdum est nec sine amari tudine cordis exprimere queo. q adulti eorum qui iam longo tẽpo re citra nomine xpiano gaudebãt alij circũcisi sunt. Cum enim pdi

carem anno dñi. Millesimo .cccc. lx. in villa metine de campis ⁊ relatum fuisset mihi per virum religiosum eiusdē gentis ꝙ essent ibi plures heretici occulti qui asserebant iesu christi euangelium esse falsum vt dicetur infra: zelo fidei succēsus predicaui ibi plures sermones de excellentia nostre fidei damnādo errores predictos vt dominus mihi dedit. Certificatus sum deinde quasi sex mēsibus elapsis per illū qui bene nouerat eorum secreta nihil occultum qđ nō sciat ꝙ eo tempore quo ibi predicabatur fuerūt in quadam domo dicte ville secretissime occulti fere .xxx. eorum nouiter circūcisi pro vulneribus circūcisionis sanādis. Alij vero conuersi sunt ad iudaismū sicut de eadē villa: ⁊ credo ꝙ vnus magistrorum qui dicebatur magister Frācis cus medicus venditis secrete que possidebat in hierusalem profectus factus est iudeus. sicut mihi rex retulit pñte quodam iudeo medico q̄ idem asseruit fore verū. De pluribus alijs dicitur qđ preparāt se secrete vt similiter faciant illusi dyabolico cōsilio deo pmittēte. qui ppter eorum peccata dat eos i reprobū sensū. ¶ Isti tales xpiani vtentes circūcisione inimici dei ⁊ magis heretici sunt illi de quibus paulus ad Tytū in primo ca. enumerat .xv. cōditiōes pessimas. s. ꝙ sunt inobedientes. vaniloqui: seductores: vniuersas domos subuertētes: docētes que non oportet: mēdaces: crudeles: gulosi: non sani in fide. intēdētes iudaicis fabulis. auertentes se a veritate. confitentes se nosse deum factis negātes. abominabiles incredibiles. ad oē opus bonum reprobi: cuius verba ad literam sunt hec. Sunt enim multi inobedientes vaniloqui ⁊ seductores maxime qui de circūcisiōe sunt quos oportet redargui qui vniuersas domos docētes que nō oportet lucri gratia. Dixit quidā ex illis ppriꝰ eorum ppheta. Cretenses semper mendaces. male bestie ventris pigri: testimoniū hoc verū est quam ob causam icrepa illos dure vt sani sint in fide non intendentes iudaicis fabulis ⁊ mandatis hominum aduersantiū se a veritate: omnia em̄ munda mundis. Coinquinatis autem ⁊ infidelibus nihil mūdum sed inquinate sunt eorum ⁊ mens ⁊ conscientia. Confitētur enim se nosse deum. factis autē negant cum sint abominabiles et incredibiles ⁊ ad omne opus reprobi: super quo glosa ordinaria sic dicit. Inobedientes in se. vaniloqui ad alios ⁊ seductores circūuētionibus ⁊ cuiuscūqꝫ generis fraudibus maxime qui de circūcisiōe sunt. i. de iudeis qui sub noīe christi iudaizare docebāt. Renati em̄ in xpo nō puri erant xpiani: quia partim legem partim christum venerari volebāt. de quibus subdit quos oportet redargui. ideo quia ibi sunt q̄ subuertūt vniuersas domos idest totam familiam docentes que non oportet ⁊ hoc faciunt gratia turpis lucri. s. terrene rei p terrenis acquirendis. dixit quasi

faciebant et quod hunc laborem habuit quamdiu vixit cum eis. Dixit etiam de illis quod comedebant carnes per totam quadragesimam: sextisque feriis ac in diebus sabbatorum. Vicesimo primo quod sunt peiores heretici quam arriani et quicunque alii qui contra legem christi errauerunt: sicut patet in predicta pesquisia de errore didaci gomes baccalarii filii de mosen iohannis eiusdem gentis sicut affirmauit iuramento interposito Aluarus fernandi medicus predicte ciuitatis conuicinus presentatus in testem in forma iuris. dicit enim quod loquendo de lege christi et lege iudeorum cum eo quod dixit ei predictus baccalarius ambulate: quod nihil scitis: quod si sciretis scripturas quas nos habemus vos miraremini. Qui dixit sibi. Que scripture sunt ille: quod ego sepe pertransiui testamentum vetus et nouum: et cum hoc etiam signaui plura loca predicte scripture. Respondit predictus didacus gomes baccalarius tota ipsa scriptura est pro populo: sed nostri litterati alias scripturas habent maioris certitudinis: et maioris auctoritatis. Cum que predictus testis cogitaret quod illa essent aliqua magna mysteria sanctissime trinitatis: vel incarnationis vel verbi diuini. seu natiuitatis christi mortis vel resurrectionis: vel sanctissimi sacramenti altaris: dixit sibi quod ostenderet eidem. Et ipse respondit quod totum erat scriptum in hebraico. Et iterum dixit ei. Quid est illud quod est ibi scriptum vltra illud quod tenetur in biblia. Respondit ei quod hec erant secreta rerum preteritarum. scilicet quis fuit Abraam: et adhuc christus: et quis Machometus: et quos spiritus habuerunt quilibet eorum et quod mirabantur de gentibus qui credunt tot insipientias sicut dicunt: quia abraam querebat spiritum qui responderet suis petitionibus et non inueniebat. Quadam vero die abraam existente nudo in quodam circulo conuocando spiritum qui ei responderet nihil vidit de quo possit sanguinem extrahere nisi de virga virili sua: et circumcidit se: et cum cecidit sanguis statim respondit sibi spiritus saturni et quod totum aliud erat derisio quedam. Et dixit ei spiritus quod in annis saturni sunt octoginta puncta: et quod quicquid diceret sic erit: et quod illa puncta reuelauit spiritus abrae et Abraam filiis suis. et sic per illa prophetabant prophete. Dixit etiam ei quod iesus christus habuerat spiritum mercurii. et quod addiscebat cum vno magno rabino ipse iesus et iudas scarioth ac alii iudei: et quod iesus fuit filocapus de quadam iuuencula iudea. quod cum cognouit ille rabinus posuit excommunicationem super iesum christum per x. dies: et in octauo die dilatauit excommunicationem. per. xx. et deinde dilatauit. per. xxx. dies. Et cum hoc vidit iesus christus recessit et separauit se ab illo rabino. et quod incepit predicare contra magistrum suum: et quod sic ambulando appropinquauit vnus predictorum octoginta punctorum saturni: et dixit quod posuit se iesus christus ad seruandum punctum illum per partem suam: et rabinus ille per suam et iudas similiter. Et di

pit q rabinus ille et iudas dormierunt: et q iesus christus vigilauit optime: et cum venit ille punctus dixit q dixi iesus xps. Dñe deus miserere omniũ qui me audierint et in me credẽt. et in hoc excitatus est rabinus. Tace mala morte moriaris tu et tui credentes. Excitatus etiã iudas dixit. Male finiaz ego si de te non dedero malum finẽ: et dixit q sic totũ impletũ fuit et q iudei maledicũt illũ rabinuz quia excõicauit iesum xpm dicentes. q si non excõicauerat eum totũ mundũ conuerterat ad iudaismũ. Et ideo vtrũq maledicũt: sz plus iesuz xpm: qr maledixit eos Dixit etiaz vlterius q machometus habuit spiritũ martis. Et tot et tanta dicebat iste testis q habebat in scriptis q plus videbãtur stulta figmenta cõposita maliciose et ex inuidia et peiora q̃ dixerãt Arriani et manichei. Dicebãt etiã q per malam artem iesus xps fecerat in morte sua terremotum: et q propter talia prophete fuerant occisi. quia vtebantur malis artibus: et q sic etiam a simili fuerant mortui sicut mali et falsi per iustitiam. et taliter mortui sunt qualiter opera fecerunt. Dicebat enim q sctm̃ sacramẽtũ altaris ordinatum fuerat i formu hostie rotũde sicut sol: quia erat sacrificiũ solis et q iupiter sol et mercurius ordinauerant legẽ christianorũ: sic q iupiter accepit habitum: mercurius sermonẽ: sol vero sacrificiuz. Et cum predicta et multa alia abhominabilia audiuit pdictus testis ab illo didaco gomecij non solum contra legem iudeorum: sed etiam christianorum: dicit q seperauit se ab eo. Videbat enim qd sic expediebat ei: quia peiora videbãtur predicta q̃ ydolatrare. Dicebat enim si in isto qui est gradus tuo in scientia et filius doctoris talia inueniuntur: quid erit in aliis. Dixit etiam predictus testis q tantum cognoscebat de predicta gente q plus crederet vni sarraceno qui iuraret sibi in lege sua q̃ vni cõuerso q iuraret sibi sup sctã dei euangelia. et q boni inter eos sunt pauci. Et p maiori parte sunt augures sortientes: creditores malarum rerum: somniatores: intromissi in oibus aliis artibus. Vicesimo secũdo q sacerdos quidam eiusdẽ gentis cõsecrauit die quadam quinq hostias: quarũ vnam sumpsit et alias tradidit fratrib' suis et nescitur quid factũ est de illis. Hec et plura alia continentur in predicta pesquisia que breuitatis causa obmitto. ¶ Itez me existẽte in ciuitate Segobien anno millesimo. cccclix. cum iudei celebrarent festum tabernaculorum: et vnus iudeus timeret puniri a b alio in synagoga propter aliquod peccatum commissum recommendauit se cuidaz christiano algazelo iudeorum vt veniens in synagogã presens nõ permitteret punitionem eiusdem. Qui veniens vidit synagogam plenaz hominibus orantibus ac illustratam luminarium multitudine. Et cũ ad ianuaz synagoge permaneret exi

uit vnus capite cooperto: qui cu3 quesiuisset ab eo quis esset: agnouit eu esse vnum de conuersis predicte ciuitatis. Qui miratus et volens videre amplius inuenit plures alios ibidē cū iudeis habitu et oratione cōformes: que oīa predictus algazelus oībus volētib⁹ audire publice affirmabat. ¶ Itē in villa de formesta hui⁹ regni castelle: quidam barbitonsor eiusdē gentis. Cuius nomen Fernādus sanctij publice dixit: et sepe idem affirmauit. scil3 q iesus xp̄s non erat verus deus: nec credebat in eū: et q deus nūq̄ habuerat filiū: s3 q solū credebat ī illo vno deo q̄ fecit celū et stellas: mare et arenas. ¶ Ite3 peruersus hereticus fuit accusatus cora3 dn̄o petro palētino qui facta inquisitione inuētu3 est testimonijs septē testiū eade3 dixisse: vt ego vidi in pesquisa q̄ ad manus meas deuenit p mādatum dicti ep̄i qui cepit predictu3 malū xp̄ianū. et timore mortis potius q̄ amore veritatis abiurauit heresim ibi publice vbi peccauit Deinde fuit absolut⁹ ab excōicatione in forma iuris per me ex cōmissione mihi facta per predictū diocesanu3 et demū positus in carcere a quo exire f̄m ius non debebat. Rogaminib⁹ tñ multorū liberatus a carceribus: relegatus est exilio a predicto loco decē annis. hec acciderūt anno dn̄i. M.cccc. lviij. In predicta villa notarius publicus pesquisie fuit petr⁹ martini calderon. testes vero Rodericēs garsie de Alna: et alfonsus lupitōs or. et Alfonsus de villa regali faber. et Alfonsus sanctij: et aguilar et Fernandus sancti pretor et alfonsus fernādi Romo. et Gundisaluus pancho maccellarius. Fert etiā q est liber quidam apud eos quē cōposuit magister Martin⁹ toletanus astrologus cōtra fide3 catholicā qui liber ne cognosceretur q ab ipso factus esset verso nomie suo ip̄m intitulauit: q ipe lingua nostra vocat. Martin. et ex hoc verso noīe intitulauit illu3 librū nitram. Ex quibus omnib⁹ manifeste patet q nō sunt sani in fide plures eorū: vt dicit paulus. Increpa ergo illos dure: vt sani sint in fide. i. vt recte credāt sicut dictū est. ¶ Sequit textus cū gl. nō intēdētes iudaicis fabulis literalis obseruātie. In qua nemo iustificat apud deum et mādatis hoim. q mādata legis post manifestā veritate3 ia3 hoim et nō dei mandata sunt: hominū dico auertentiū se a veritate spūalis intelligentie. Quicq̄d eni aduersus veritatē opponit humana inuentio est. Ideo mādata hoim et fabulas appellat que narrāt: quia nesciētes vim scripturarū. interiora verborum legis colorē sequunt: non sapore3. Putant enim nunq̄ recedendum esse ab his que moyses tradidit: vt puta de escarum differentia. Omnia eni3 quasi se auertunt vere a veritate: quia omnia humanis vsibus concessa munda sunt mūdis. scilicet illis qui fide bōa sumunt et iusti sunt. quod ipi negant. ideo quia in lege quedā

Moyses prohibuit: & ab immundis mundādis creauit. Hoc autem non ſm naturas quas deus creauit intelligi voluit: ſed ſm ſignificatiões. Omnia ergo mūda ſunt mundis ſm naturam in qua creata ſunt. Vñ in geneſi. Uidit deus cuncta que fecerat: & erant valde bona. Secundum ſignificationes tamen quedam immunda ſunt iudeis: nec nobis omnia apta ſunt: vel propter ſalutem corporuȝ: vel propter ꝯſuetudinem humane ſocietatis. Cum ergo cuiqȝ ſua redduntur & naturalē ordinē ſeruant omnia mūda ſunt mundis. Cōtaminatis autem per peccata & infidelibus. ſcȝ qui non credūt in deū vel deo nihil mūdū eſt: qꝛ nō ſunt digni donis dei: ſed & mens. ideſt intellectus & conſcientia eorū inquinate ſunt quaſi non ex cibo eſt inquinatio eorum: ſed ex malo intellectu & cōſcientia peccatorum. Et vere mens & conſcientia eorum coinquinate ſunt. quia cōfitentur q̄dem verbis ſe noſſe deū factis autem negant, vnde. i. Jo. ij. dicitur. Qui dicit ſe noſſe deū: & mādata eius non cuſtodit mēdax eſt: ſi negatio non tantum lingua fit: ſed & factis certe multos īuenimus antichriſtos qui ore confitentur chriſtum: & moribus diſſentiunt ab eo Quiſquis factis negat chriſtum antichriſtus eſt. Tales enim ſunt omnes mali catholici qui non verbis: ſed factis negāt. Nolite ergo eſſe de fide ſecuri. adiungite fidei recte vitam rectā vt chriſtum confiteamur verbis vera dicendo & factis bene viuendo. Nam ſi confitemini verbis & non factis, fides taliū morum prope eſt fides demoniorū. Cum ſint quaſi ſe cōfitētes noſſe deum cum tamē ſint abominabiles .i. deo odibiles & incredibiles .i. nec habiles credere: & ad omne opus bonū reprobi .i. a deo reprobati. vt non habeāt gratiam ad bene operandum. hec in gloſa.

¶ Patet ergo ex ṗdictis quales ſunt illi xp̄iani qui vtunẗ circunciſione carnali: & quomodo incidūt in crimen hereſis. & ꝑpterea ſunt dure reprehēdēdi & digne caſtigādi ab illis quoꝝ officium eſt errores contra fidē catholicam inquirere. Et ſic patet prima concluſio huius primi erroris. ſ. ꝙ erroneuȝ eſt immo hereticuȝ eſt xp̄iano vti circunciſione carnali. ¶ Ad argumenta ſuper que fundari videbatur predicta hereſis. licet ex precedētibus ſatis pateat eoꝝ ſolutio diciẗ tn̄ ꝙ lex illa Ge. xvij. maſculus cui⁹ ṗputij caro circunciſa &c. Durauit vſqȝ verus meſſias xp̄us eā in ſeipō impleuit. & pmiſſa fuit vſqȝ poſt euāgelij publicationem. ¶ Ad ſcōm ī quo diciẗ ꝙ xp̄s fuit circunciſus. ergo & nos debemus circūcidi. Rn̄deo ꝙ illud argumētuȝ peccat ex defectu imaginationis. Cogitāt eñ heretici ꝙ cauſa quare xp̄s fuit circūciſus in carne fuit: vt & nos taliter circuncideremur: ſed nō eſt ſic. Et licet multe aſſignētur a doctoribus rationes quare voluit circuncidi dominus

iesus: in presenti tamen sufficiunt tres. Prima est vt ipse se ostenderet filium Abrae: cui preceptū circuncisionis erat factum: ꝛ promissio nasciturī seminis. ꝛ sic dei promissionē assignaret impletā. Secunda ratio: vt circuncisionem sicut ꝛ alia legalia suscipiēs ab onere legis nos liberaret dando finē legi scripte. Tertia ratio vt fratrē iudeorum se ostēderet ne haberēt iustam occasionem ipsum repellēdi. Sic ergo impleuit ꝑceptū domini. Infans octo dierum circuncidetur gen. xvij. Et sic manet lex illa vacua iure quo erat plena añ xp̄i circuncisionē: ex quo facta est plenitudo ꝓmissi. ꝛ plene fuit declaratum supra libro primo consideratiōe tertia articulo. vj. Et quia inter ceteras hereses hec feruet ꝓ presenti instantiū: vt plurimi etiam adulti circūcidātur ꝛ vēditis omnibus exeunt regnū: iudei efficiātur: vt dictū est. Ideo cum hec pestis rabida conet ex toto subuertere legē xp̄i. Ideo viriliter resistēdum est precipue a diocesanis et inq̄sitoribus heretice prauitatis. ac etiam a predicatoribus euāgelicis. Necnon a principib⁹ brachij secularis. ꝛ ab omnibus militibus ꝛ veris catholicis. quia non est minus quin hec massa sit multū corrupta in occultis. ꝛ ideo multū periculosa. q2 ſm Bern. sup cantica plus nocet falsus catholic⁹ q̄ si vere appareret heretic⁹. ꝛ nulla efficacior pestis ad nocēdū q̄ familiaris inimic⁹: q̄les sunt isti īter nos. vnde dñs Ezech. xiij. c. illos q̄ nō resistūt ꝛ hereticis acriter reprehēdit dicens. Non ascendistis ex aduerso: nec opposuistis vos murū ꝓ domo israel: vt staretis in ꝑlio. Ex aduerso enī ascendere ꝛ ꝓ domo israel se opponere murum est ꝓ defensione catholice veritatis cuicūq3 heretico domū israel que est ecclesia cupiēti destruere totis viribus obuiare. q2 Urban⁹ videtur innuere. j. q. iij. c. saluator. ꝓdicit in euangelio circa finem seculi pseudo christi ꝛ pseudo ꝓphetas surgere ꝛ multos seducere. ꝛ fideles suos in mūdo multas habituras pressuras. sed tamē portas inferi nō preualituras ꝓinde: vt ait apostolus. j. Corin. x. oportet esse hereses: vt qui ꝓbati sunt manifesti fiant oportet nos cum ꝓphetis ex aduerso fugere ꝛ murum opponere ꝓ domo israel. ꝛ cum apostolo: vt dicitur Act. xiiij. per multas tribulatiōes intrare in regnū dei qm̄ non sunt condigne passiones huius temporis ad futurā gloriā que reuelabitur in nobis. Ro. viij. Ex quibus datur intelligi q2 ꝯtra quascūq3 hereses insurgētes opꝫ catholicos ex aduerso cōsurgere ꝛ se murum opponere ꝓ defensione fidei catholice intātū etiam si papa fuit hereticus ꝛ fidem molitus fuerit destruere orthodoxam oportet catholicos omnes animose obuiare. ꝛ ideo nō immerito ꝓhibentur neophiti ordinari. dist. xlviij. c. quoniam. §. j. Et assignat i textu cū glosa duplex causa. Prima ne incidāt in superbiam. putātes q2 fides xp̄iana multū indige

rijs. Secūdo quia nondum sunt experti statum ecclie vel religionis. nec sciūt modos psonarum. Item non ieiunauerunt. nō stete runt nec fleuerūt. nec pbati sunt Unde tales nec ad miores debēt pmoueri nec tōsurari. ar. xix. q. iij monasterijs. ¶ Secūda cōclusio est q necessariū est christianis vti circūcisione spirituali. De qua loquitur Berñ. in sermone circūcisionis dicēs. Fratres nos circuncidi necesse est. non littera: sed spiritu z veritate. circuncidi non in vno membro tantū: sz in toto corpore simul. licet enim magis in ea parte: in qua mandata est iudeis circūcisio regnet ɔcupiscētia: vniuersam tamen occupat carnem. a planta pedis vsqz ad verticem capitis nō est in nobis sanitas. nec est pars aliqua que tabida nō sit hoc veneno. hec ille. Ex quib9 pz q nos xpiani debemus nos circūcidere: nō in vno mēbro tm: sed in omnibus. Sicut enim ridiculum esset si quis in parte barbā suā raderet. sic qui in parte circūcisionē specialem facit z in parte se circūcisuz relinquit. Debem9 ergo nos circūcidere interius z exteri9. Interius q̄tum ad cognitiones z desideria. z exterius q̄tuz ad singula membra z opera. hec est circuncisio vitiorū quā necesse est q faciamus. quia hec est que facit christianum iustuz z sanctū. ¶ Sz notandū vlterius q potest predicta cōclusio deduci ex quadruplici similitudie qua solet aliqua res circūcidi. Primo ad euitādū corruptionem. Secundo ad pcurādūz fructificationē. Tertio ad demonstrandā distinctionē. Quarto ad attingēdum cōgruam situationē ¶ Primo ergo aliqua res debz circuncidi ad euitāduz corruptionē solet eñi res aliqua circuncidi ne alia corrumpatur p ipsam. Uidemus eñi q quādo in pomo est aliqua pars putrida z corrupta nisi cicūcidatur: pars sana per aliam corrumpitur: dens etiam putrid9 ab ore expellitur: ne per eius fetorem totum os corrumpatur: z ita de membro putrido respectu corporis. Sic debemus nos circuncidere a peccatis. ne per vnum peccatum anima corrumpatur et sic amittat vitam gratie. z per consequens vitaz glorie. Et ideo scribitur Deutero. xxx. Circūcidet dñs deus cor tuuz z cor seminis tui: vt diligas dñm deuz tuū ex toto corde tuo: vt possis viuere. Et nota q dicit circūcidet dñs de9 cor tuū Ista eñi mēbra in quib9 sunt iste turpes infirmitates corrodentes solent circūcidi: ne p morbū membra aliqua corrumpantur. Et certe peccatū in corde est infirmitas corrodēs omnia bona gratie. vñ sicut vinum corruptuz corrumpit dolium. z nimius calor cibū ita eñ peccatum fit corruptio. z fit quasi quidam morbus infernalis q̄ qñ incipit oportet membrum circuncidi. Est eñi ignis vsqz ad cōsumptionem deuorans: animaz corrūpit z comburit. ideo dicitur cor circuncidi: ne aīa corrūpatur. Ideo dr Deutero. x. Circūcidite pputia

cordis vestri. Ad hoc pertinet quod dicitur in bersith. quittana super Gen. xvij. vbi dicitur. Et dabo pactum meum inter me: et inter te etc. rabi aquiba dixit quattuor preputia sunt. dicitur enim preputium in aure. de quo scriptum est Hier. vj. Cui loquar et quem contestabor vt audiat. ecce preputiate sunt aures eorum et non poterunt attendere. Ecce verbum domini factum est eis in opprobrium non voluit ipsum. dictum est etiam preputium oris: sicut scriptum est Exo. vj. Et ego preputiatus labijs etc. Dictumque est preputium in corde Hiere. ix. Et omnis domus israel preputiati sunt corde. et rursus est dicens. Leuiti. xxvj. Et inducam eos in terram inimicorum suorum. vt vel tunc supplicet vel humilietur cor eorum preputiatum. et tunc placeret pro peccato suo. Et iterum deutero. xxx. et circumcidet dominus deus cor tuum et cor seminis tui. Dicitur denique preputium in corpore. Gen. xvij. Et preputiatus masculus qui non circumciderit carnem preputij sui abscidetur anima illa de populis suis. hec rabi aquiba. Circa quod notatur in pugione. quod sicut quattuor sunt genera preputij. sic eodem modo sunt quattuor genera circuncisionis: quorum tria. s. auris: cordis: et oris: que spiritualia sunt. pro omnibus sunt necessaria. Quartum vero genus. quod corporale et vmbra reliquorum sine figura. ex quo venit messias noster preceptorum spiritualium magister. Non solum est inutile: sed etiam omnibus ipsam facientibus damnosum et valde perniciosum: sicut declaratum est in precedenti prima conclusione. Circumcidatur ergo preputium auris. oris. et cordis nostri ne anima corrumpatur. quia secundum Gregorium peccatum quod per penitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit. Ista circumcisio debet fieri cum cultro penitentie. aliter homo moreretur. quod figuratur Exo. iiij. vbi habetur quod angelus domini occurrit contra filium moysi. et eum occidere voluit: vt dicit glo. Tulit ergo sephora acutissimam petram et circumcidit preputium filij sui. Iste filius circuncisus quem vult dominus interficere est malus christianus. sephora est ecclesia. interpretatur enim places deo. Sed petra acutissima circumcidit filium suum quando iniungitur penitentia. vnde acuta est per amaram cordis contritionem. acutior per confessionem. acutissima per satisfactionem. et certe acutum debet esse instrumentum quo non solum septem dierum: sed multorum annorum abscidi debet anime preputium. Unde Ber. abscidatur ferro acute compunctionis vicus inueterate consuetudinis nisi ergo acuta penitentia circumcidaris. acuta sententia occideris. Et ideo scribitur. Gen. xvij. masculus cuius preputij caro circuncisa non fuerit delebitur anima illa de populo suo. Sicut etiam faciendum est in re publica que per vnum malum hominem. latronem. homicidam. adulterum. crimine pessimo maculatum etc. huiusmodi corrumpitur. vnde tales circumcidendi sunt per iustitiam et mortem. sicut ouis morbida ne-

pereat grex. ¶ Secundo ostenditur predicta conclusio ex secunda similitudine: qua solet aliqua res circuncidi. s. ad procurandum fructificationem. Uidemus enim q vinee & arbores circuncidantur: vt meli9 fructificent. nisi enim superflua resecarentur non fructificarent. Sic & nos tenemur nos circuncidere. i. a pctis purgare. aliter quicquid laboramus nihil prodest. nec partem in bonis ecclesie. nec celestis glorie habemus. frater enim mortuus non potest habere ptem in bonis a fratre viuo acquisitis. nec cibus corpori ministratus pdest membro putrido vel absciso. Ita certe homini existenti in pctō non prosunt bona ecclesie quantum ad meritum glorie qr abscisus est a corpore ecclesie per meritum: licet non per numerum. Et ideo necesse est nos a pctō purgari vt habeamus fructum de bonis ecclesie. & partem in bonis celestis patrie. Et ideo possunt dicere pctōres de bonis. illud Gene. xxxiiii. si circuncidamus masculos nostros &c. Per masculos qui dominantur feminis & generant itelligitur voluntas que est dña in potentiis aie & gñat bona opera que debet circuncidi ab omni imundicia. qd figuratur Gene. xvii. vbi habetur qd abraam fuit circuncisus cum filiis suis & seruis suis Abraam qui interpretatur pater multarum gentium est voluntas a qua habentur bona opera filii eius alie potentie. serui ei9 & sensus corporis que oia debent circuncidi voluntas ab omni malo vsu & membra ab omni malo actu. os. oculi: auris: & sic de aliis. vir9 enim homo potens & diues non daret filiam suam vni rustico habenti vile & turpe artificium. sed habenti nobile daret Ita deus valens. nobilior. ditior. & sapientior si dabit eternam gloriam habenti vile ac turpe artificium pcti. sed nobili habenti omnia necessaria. nam homo tendens ad habendam filiam alicuius magni: solet se decentius gerere & a vilib9 retrahere. Unde dicitur angeli illud. Ge. xxxiiii. non possum9 facere quod petitis. & dare sororem nostram. i. gloriam eternam homini incircunciso. hoc est immundo. sed in hoc valebimus federari si esse volueritis nostri similes. i. vacare mundicie & circuncidantur in vobis ois masculini sexus. hoc est si purgetur voluntas ab omni peccato. Et sic patet q necessarium est xpianis vti circuncisione spirituali si volunt fructum beatitudinis acquirere. ¶ Tertio ostenditur pdicta conclusio ex tertia similitudine qua solet aliqua res circuncidi. scilicet ad demonstrandum distinctionem. Solet enim aliqua res circuncidi vt a re alia melius cognoscatur vel distinguatur: vt patet in ouib9 que vt distinguantur ab aliis solent circuncidi in aurib9 vel in locis aliis. patet etiam in equis & pluribus aliis. Sic & nos debemus a peccato circuncidere: vt a familia dyaboli distiguamur vnde peccatum in anima signum est dyaboli et circuncisio a peccato signum est dei. Ideo dicitur. Ad philippenses tertio caplo

Nos sumus circūcisio qui spiritu seruimus deo. et gloriamur in xpo iesu. et non in carne fiduciā habētes. Et nota q dicit nos sum⁹ circuncisio .i. circuncisi. et vide q isti armigeri qui seruiūt istis magnis dominis solēt esse ī noua tunica stricte cincti. stricte calciati. cū alba cucufa. cum serto pulchro. Ita illi qui seruiunt deo debent habere tunicam nouam pulchre ɔsciētie. stricte cincti cīgulo castitatis et sancte affectiōis. bene calciati exemplis sanctorum. cum alba cucufa intentionis recte q̄ facit eleuare capillos .i. cognitōes ad deū habentes in capite sertum de pulchris floribus .i. deuotis orationibus. talis sic circuncisus est de familia dei. vn̄ sicut miles cognoscitur ſm arma. sic ad signum peccati vel gratie cognoscūtur filij dyaboli vel dei. vnde. Hier. iiij. Circūcidimini domino. et auferte preputia cordium vestrorū. quasi dicat sitis circūcisi sicut decet famulos dei Gen. xvij. Circūcidetis carnē preputij vestri .i. a vobis omnē immundiciam auferetis. vt sit signū federis inter me et vos .i. vt sit signum q estis de familia mea. necessariū est ergo xpianis vti circūcisione spūali. vt distinguatur a filijs dyaboli. ¶ Quarto ostendit ꝑdicta ɔclusio ex quarta similitudine qua solet aliqua res circūcidi .s. ad attingendum congruā situationē. Uidemus enim q lapides anteq̄ȝ in edificio collocent diligenter circunciduntur: vt melius in edificio valeant ordinari. Sic si volumus in edificio paradisi situari. oportet nos circūcidi ab omni peccato et poliri virtutibus et bonis operib⁹. Unde sicut lapides melius sculpti et politi et decorati solent poni in locis nobilioribus: ita magis boni et magis purgati et ornati ponentur in loco superiori et nobiliori. Nam ſm excellentiam meritorum recipient anime distributionē premiorū: et ideo dicit beatus gregori⁹. Urbs beata hierusalem dicta pacis visio que construitur in celis viuis ex lapidibus: et angelis coronata vt sponsata comite. platee et muri eius ex auro purissimo. Porte nitent margaritis abditis patentibus et virtute meritoꝝ illuc introducitur oīs qui ob xpi nomen hic in mundo premitur. Tōsionibus pressuris expoliti lapides suis coaptantur locis per manum artificis disponunt permāsuri sacris edificijs. Igitur dicit Exod. xij. Si quis pergrinorū in vestrā voluerit transire coloniam. id est agriculturā vel cultū religionis a colo colis. et facere phase circūcidetur prius: patet quo modo necessarium est xpianis vti circūcisione spirituali peccatorū si volūt tanq̄ȝ viui lapides collocari ī gloria beatorum.

¶ De heresi eorum qui dicūt euāgelium esse falsum.

Secunda heresis est eorum qui dicūt euāgelium esse falsum quorum motiuum est: quia

quotienscunq; in aliqua doctrina inuenitur aliquid falsum tota illa doctrina iudicat falsa. quia fm apostolū ad galath.v. modicū fermentū totā massam corrūpit. Sz sic est de euangelio xpi vt dicūt. ergo rc. Istud probāt q: i euāgelio Mat. in.c.ij. inuenit allegatum. vt impleret qd dictum est p prophetam. Ex egypto vocaui filiū meū. dicūt isti q in nullo inuenit pphetarum. Itē dicūt de illo qd scribit infra eodē ca. vt adimpleret quod dictum est p prophetas. quoniam nazarenus vocabit. q: hoc etiā in nullo prophetarum inuenit vt ipsi dicunt. Concludunt ergo totum euangeliū esse falsuz

¶ Hunc errorem deprehendi cuz predicarem in cōuētu metine de cāpis. q: in pdicta villa multi de eodē genere erant eodez vulnere vulnerati. vt mihi p fide dignos r etiam de eodem genere fuit intimatū. cōtra quos pdicaui eos eē non solum pessimos hereticos totum euāgelium dānātes. sed etiā insipientes r ignorantes scripturas pphetaruz nō legētes in quibus expresse continet quod euangeliste affirmāt. Primum inuenit expresse in primo .xij. pphetaz minorū. s. in Osee in.c.xj. in pricipio vbi dicit. Puer israel r dilexi eum r ex egypto vocaui filium meum. Ista auctoritas habet duplicē sēsum vnum literalem q: verificata est ad literam de populo israel vocato a domino de egypto. pfecti⁹ tamen de domino iesu xpo qui ē filius dei naturalis. Alij aūt sunt filij tm̄ p adoptionem sicut r illa auctoritas q̄ habet. j. Paral. xxj. Ego ero illi in patrem: r ipse erit mihi in filium. ad literam intelligit de Salomone: tamen minus pprie de domino autem nostro iesu xpo ppriissime vt dicit apostolus ad Hebr. j. dicens. Cui eni aliquā do dixit angelorum filius me⁹ es tu rc. Et iterū r ego ero illi in patrem. r ipse erit mihi in filium. r hoc modo itelligit euāgelista h quod dicit Osee. xj. vt dictum est Itē possumus sicut dicit Hiero. in omel. aliter cōsolari hunc locū propter cōtentiosos quoz cōsuetudinez Paulus apostolus se habere denegat: r ecclesiam xpi. r testimonium offerimus ex minimis dicēte Balaā. in.c.xxiiij. De⁹ eduxit illum de egypto cuius fortitudo similis ē rinocerotis. i. vnicornis quod est animal fortissimū. sz capitur in sinu virginis adolescētule prouocatus ad eius canticū dulcissimum. Sic r filius dei fortissimus cuius fortitudini nemo resistere poterat i sinu adolescētule virginis Marie ad eius dulcissimū canticum Ecce ancilla domini: puocatus incarnatus est r mā suetissimus factus. Et sicut i morte vnicornis vt legitur in eius venatione due domicelle concurrūt quarum vna portat gladium. r altera vaseū quarum cantu inebriatur que portat gladium eum occidit percu tiēdo eū in corde. r q̄ vaseū portat recipit sanguinē: quo purpura tīgitur imperatoz. Sic in morte christi accidit domicella

portans gladiuz fuit synagoga q ipsuz occidit. Sed domicella portans vrceum fuit ecclesia catholica que sanguinē eius recipit qua purpura imperatorum. i. eorum aīe rubricate sunt cum fidem xpi receperunt. et non solum illi. sed et oēs fideles eodem sanguine lauant et mundissimi efficiunt. Apoc. j. Dilexit nos et lauit nos a pctis nostris in sanguine suo. licet ergo pdicta auctoritas nō inueniat ab hereticis pdictis insipiētibus in lxx. interpretibus. querant vbi dictum est et inuenient. Secūda auctoritas inuenit in primo maiorū pphetarū. i. in ysayca. c. xj. vbi dicitur. Egredietur virga de radice iesse. et flos de radice eius ascēdet vbi hebraica veritas sic habet. et nazareus de radice eius cōsurget. Nazareus interpretatur flos vel floridus. Hiero. autem transferēs secutus est interpretationē vocabuli dicēs. et flos de radice etc. Euāgelista vero scribēs secutus est veritatem hebraicam. qr cuz pdicta prophetia exponeret de messia ad literam virga de radice iesse ē beata virgo q descendit de genere dauid et sic de radice iesse q fuit pater dauid. alio nomine dictus ysai. et fuit virga rectissima sine aliqua obliquitate pcti xpus vero fuit ex ea cōsurgēs velut flos pulcerrimus. qr speciosus forma pre filijs hoim. psal. xliiij. Ipse est ergo nazareus: quia totus floridus et pulcerrimus. Ipse nazareus qr in nazareth cōceptus sicut patet Luce. ij. et qr in nazareth nutritus sicut patet Math. ij. Predicte prophetie que vacue erāt ante aduētum xpi in eius aduentu implēte fuerunt. sicut patet Mathei. ij. qr monitus Joseph per angelum vt fugeret in egyptuz cū puero et matre eius pp̄ter Herodē. et qr esset ibi vsq dum vocaret iterum p angelum defuncto Herode. sic factum est vt patet ibidē. Et sic de egypto dei filius fuit vocatus et veniens habitauit in ciuitate nazareth. vt patet ibidem et sic est impleta secūda pphetia non solū qr ibi conceptus sed etiam qr ibi habitauit et fuit nutritus lz in bethleem natus et in hierusalem occisus. ¶ Itē dicūt euangeliū Marci esse falsum: ex eo qr in eius principio dicit vnum falsum. Scribitur enim ibi. Initium euāgelij iesu xpi filij dei sicut scriptum ē in Esaia pp̄heta. ecce ego mitto angelū meum ante faciē tuam qui pparabit viam tuā ante te vox clamantis in deserto. pparate viam domini rectas facite semitas eius. Modo dicunt isti. patet qr primū ē falsum. s. ego mitto angelū meū ā faciē tuam cum nullibi reperiatur in Esaia sed in malachia. Dicēdū est ad hunc errorem secū dum qr notat Nicolaus de lyra qr Marcus ante eius conuersionez ad fidē fuit instructus in lege: et prophetis. et iō incepit suuz euangeliū. in vno cōtextu prophetias coniungēs: quarū prima scribit Malachie. iij. et scda Esa. xl. Uerūtamē Marcus hic solū exprimit Esaiā prophetam dicēs. sicut di

ctū est in Esaia ppheta. qr lʒ ābo pphete vno spiritu pphetauerūt Esaias tamē principalior est altero. ꝛ ideo solꝰ nominaẗ ꝛ quia auctoritas vltima est ipsiꝰ Esaie. res autem denominatur a fine. Jdeo nō falsuꝫ dixit Marcus sed verū nominādo Esaiam: ꝛ subticendo malachiā. Jtē Versi. ꝛponitur in glo. lsali. Nota ꝙ hoc testimoniuꝫ Ecce ego mitto angelum meū. est Malachie vtrunqꝫ tamē dicit eē Esa. qr ꝛ si nō verba sensus tamē inuenitur in Esa. ꝛ manifestiꝰ inuenitur ī hoc versu. vox clamātis in deserto. Angelus enim qui mittitur ante faciē est vox clamātis in deserto. pparauit autem viam dicēs. Parate viam domini. facite rectas semitas. potuit enīʒ pro malachia. Esaie nomē diuinitus occurrere. nec voluit marcus emēdare. qr omnes pphete vno spiritu locuti sunt quasi vno ore. Utraqꝫ solutio satisfaciat cuicūqꝫ intelligēti. ꝛ satis cōcorditer ad pposituum veritatis ꝛ ad ꝯfusioneꝫ malitie opponētis crimen falsitatis euangelio christi qui nō solum verum dixit p euāgelistas suos. sed etiā est ipsa veritas. vt patꝫ Joh. xiiij. ¶ Supradicti inciderunt in hāc peruersam heresim edocti a quodaꝫ religioso hispano eiusdē gētis in flandria qui eis legit aliqua capitula biblie. vt fertur ī occultis damnādo legē euangelicā cum essent ibi mercatores. ꝛ taliter impressit errorē predictum et alios in eis ꝙ veniētes in hispaniam multos alios ꝑuerterunt in occultis. Et isti ī sunt illi de quibꝰ supra dixi ī prima hersi: qd fuerunt abscōditi quasi per mensem p sanando vulnere circūcisionis. ꝛ qr expectāt in breui facere trāsitum in berberiam cū illo Rōso nequā qui eos expectāt secrete in ciuitate hispalen. vt facto transitu ibi libere efficiātur iudei. Qui hoc nouit testimoniū perhibuit. ꝛ scimꝰ qr verū est testimonium eius.

¶ De hersi eorū qui negāt ꝯfessionē valere ad remissionē pctōrum

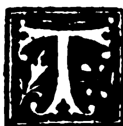

Ertia heresis. est eorū qui negāt cōfessionē valere ad remissionē peccatorum. Sunt eni nōnulli xpī fine religionis inimici qui asserūt qd confessio nō valet ad remissionem peccatorū. qd pbare nititur auctoritatibus ꝛ rōnibus. Primo sic. deus gratis remittit peccatū nō merito hominis ergo nec p ꝯfessionē. si enim p confessionē remitteẗ peccatū merito remitteẗ confitentis. ¶ Scdo sic. apostolus ait ad Tytū. iij. nō ex opibꝰ iustitie q̄ fecimꝰ nos sed ſm suā miaꝫ saluos nos fecit: ergo nō per confessionē ¶ Tertio sic ſm apostolū ad Ro. ix. nō est volentis neqꝫ currentis sed miserētis est dei. Prima enim gratia quam deus in nobis operatur est peccatorū remissio. ergo nō mediante cōfessione sꝫ dei miseratiōe remittitur culpa. nō ergo ꝯfessio est necessaria ad salutem. ¶ Secūdo hoc pbare nitūtur auctoritatibus sanctorū. Primo auc

portans gladiu3 fuit synagoga q ipsu3 occidit. Sed domicella portans vrceum fuit ecclesia catholica que sanguinē eius recipit quasi purpura imperatorum. i. eorum aie rubricate sunt cum fidem xpi receperunt. ⁊ non solum illi. sed ⁊ oēs fideles eodem sanguine lauant ⁊ mundissimi efficiunt. Apoc. j. Dilexit nos ⁊ lauit nos a pctis nostris in sanguine suo. licet ergo p dicta auctoritas nō inueniat ab hereticis pdictis insipiētibus in lxx. interpretibus. querant vbi dictum est ⁊ inuenient. Secūda auctoritas inuenit in primo maiorum pphetarū. i. mosayca. c. xj. vbi dicitur. Egrediet virga de radice iesse. ⁊ flos de radice eius ascēdet vbi hebraica veritas sic habet. ⁊ nazareus de radice ei⁹ cōsurget. Nazareus interpretat flos vel floridus. Hiero. autem transferēs secutus est interpretationē vocabuli dicēs. ⁊ flos d radice ⁊c. Euāgelista vero scribēs secut⁹ est veritatem hebraicam. q2 cu3 pdicta prophetia exponeret de messia ad literam virga de radice iesse ē beata virgo q descendit de genere dauid ⁊ sic d radice iesse q fuit pater dauid. alio nomine dictus ysai. ⁊ fuit virga rectissima sine aliqua obliquitate pcti xpus vero fuit ex ea cōsurgēs velut flos pulcerrimus. q2 speciosus forma pre filijs hoim. psal. xliij. Ipse est ergo nazareus: quia tot⁹ florid⁹ ⁊ pulcerrimus. Ipe nazareus q2 in nazareth cōceptus sicut patet Luce. ij. ⁊ q2 in nazareth nutrit⁹ sicut patet Math. ij. Predicte prophetie que vacue erāt ante aduētum xpi in eius aduentu implete fuerunt. sicut patet Mathei. ij. q2 monitus Joseph per angelum vt fugeret in egyptu3 cū puero ⁊ matre eius pter Herodē. ⁊ q esset vbi vsq3 dum vocaret iterum p angelum defuncto Herode. sic factum est vt patet ibidē. Et sic de egypto dei fili⁹ fuit vocatus ⁊ veniens habitauit in ciuitate nazareth. vt patet ibidem ⁊ sic est impleta secūda pphetia non solū q2 ibi conceptus sed etiam q2 ibi habitauit ⁊ fuit nutritus l3 in bethleem natus ⁊ in hierusalem occisus. ¶ Itē dicūt euangeliū Marci esse falsum: ex eo q in eius principio dicit vnum falsum. Scribitur enim ibi. Initium euāgelij iesu xpi filij dei sicut scriptum ē in Esaia ppheta. ecce ego mitto angelū meum ante faciē tuam qui pparabit viam tuā ante te vox clamantis in deserto. pparate viam domini rectas facite semitas ei⁹ Modo dicunt isti. patet q primū ē falsum. s. ego mitto angelū meū añ faciē tuam cum nullibi reperiatur in Esaia sed in malachia. Dicēdū est ad hunc errorem scdm q notat Nicolaus de lyra q Marcus ante eius conuersione3 ad fidē fuit instructus in lege: ⁊ prophetis. ⁊ iō incepit suu3 euangeliū. in vno cōtextu prophetias coniungēs: quarū prima scribit Malachie. iij. ⁊ scda Esa. xl. Ueruntamē Marc⁹ hic solū exprimit Esaiā prophetam dicēs. sicut dī-

tū est in Esaia ꝓpheta. q2 licet ābo ꝓphete vno spiritu ꝓphetauerūt Esaias tamē principalior est altero. et ideo sol9 nominatur et quia auctoritas vltima est ipsi9 Esaie. res autem denominatur a fine. Ideo nō fallit3 dixit Marcus sed verū nominādo Esaiam: et subticendo malachiā. Itē Versū. et ponitur in glo. lrali. Nota q͡ hoc testimoniu3 Ecce ego mitto angelum meū. est Malachie vtrunq3 tamē dicit eē Esa. q2 et si nō verba sensus tamē inuenitur in Esa. et manifesti9 inuenitur ī hoc versu. vox clamātis in deserto. Angelus enim qui mittitur ante faciē est vox clamātis in deserto. ꝑparauit autem viam dicēs. Parate viam domini. facite rectas semitas. potuit eni3 pro malachia. Esaie nomē diuinitus occurrere. nec voluit marcus emēdare. q2 omnes ꝓphete vno spiritu locuti sunt quasi vno ore. Utraq3 solutio satisfaciat cuicūq3 intelligēti. et satis cōcorditer ad ꝓpositum veritatis et ad ꝯfusione3 malitie opponētis crimen falsitatis euangelio christi qui nō solum verum dixit p euāgelistas suos. sed etiā est ipsa veritas. vt pat3 Joh. xiiij. ¶ Supradicti inciderunt in hāc peruersam heresim edocti a quoda3 religioso hispano eiusdē gētis in flandria qui eis legit aliqua capitula biblie. vt fertur ī occultis. Et isti ī sunt illi de quib9 supra dixi ī prima hresi: q͡d fuerunt abscōditi quasi per mensem p sanando vulnere circūcisionis. et q͡ expectāt in breui facere trāsitum in berberiam cū illo Rōso nequā qui eos expectāt secrete in ciuitate hispalen. vt facto transitu ibi libere efficiātur iudei. Qui hoc nouit testimoniū perhibuit. et scim9 q2 verū est testimonium eius.

¶ De hrsi eorū qui negāt ꝯfessionē valere ad remissionē pctōrum

Tertia heresis. est eorū qui negāt cōfessionē valere ad remissionē peccatorum. Sunt eni nōnulli xp̄iane religionis inimici qui asserūt q͡d confessio nō valet ad remissionem peccatorū. q͡d ꝓbare nitūtur auctoritatibus et rōnibus. Primo sic. de9 gratis remittit peccatū nō merito hominis ergo nec p ꝯfessionē. si enim p confessionē remittit peccatū merito remittit confitentis. ¶ Scdo sic. apostolus ait ad Tytū. iij. nō ex opib9 iustitie q̄ fecim9 nos sed sm suā miām saluos nos fecit: ergo nō per confessionē ¶ Tertio sic sm apostolū ad Ro. ix. nō est volentis neq3 currentis sed miserētis est dei. Prima enim gratia quam deus in nobis operatur est peccatorū remissio. ergo nō mediante cōfessione s3 dei miseratiōe remittitur culpa. nō ergo ꝯfessio est necessaria ad salutem. ¶ Secūdo hoc ꝓbare nitūtur auctoritatibus sanctorū. Primo auc

auiam multos alios ꝯuerterunt in ... cutio damnādo legē euangelicā cum essent ibi mercatores. et taliter impressit errorē predictum et alios in eis q͡ venientes in hispaniam multos alios ꝯuerterunt in

toritate Ambro. super Lucã dicẽtis. Ideo fleuit petr⁹. quia culpa suppressit ei: nõ inuenio quid dixerit. inuenio ꝙ fleuit. lachrimas eius lego. satisfactionem nõ inuenio. ¶ Cõtra hãc heresim multe clamãt auctoritates sanctoꝝ. Ait enĩ augu. Confitere quecũꝙ fecisti que in verbo. que in ope. que ĩ nocte. que ĩ die. ↄfitere in tẽpore oportuno. ⁊ ĩ die salutis recipies celestẽ thesaurũ. ¶ Scdo ait grego. Nõ vult de⁹ vlcisci malitiaꝫ q̃ cõfiteri delicta ꝑsuadet optat dissolui cõfitẽtes ne ↄtumaces puniri cogatur quotidie xp̃i euangelium clemẽter vocat. confessionẽ tyrãni ex puro corde desiderat. et cuncta que delinquimus relaxat ¶ Ad primam rationẽ qua dicũt h̃rtici ꝙ de⁹ gratis remittit peccatum non merito hominis. Dicendum ꝙ sola dei gratia peccatũ remittitur. nec cõfessio est causa efficiens remissionis pcti: sed sola gratuita volũtas dei. Est tamẽ cõfessio causa sine qua non quia nisi homo peniteat a deo pctm̃ nõ remittetur. sicut sol domum illuminat: quia fenestra aperitur. nõ tamen apertio fenestre est causa illumĩatiõis sꝫ causa occasionalis causa vero efficiens illuminationis est ipse sol. ¶ Ad secundam rationẽ in qua dicitur ꝙ nõ ex opibus iustitie que fecimus nos: sic ĩtelligẽduꝫ est ꝙ opa nõ excludũt gratiaꝫ nec gratia opera. quia ex gratia operã ⁊ ipsa gr̃a est cã efficiẽs nostre salutis. Similr̃ gratia nõ excludit penitentiam. nec penitẽtia gratiã. quia ⁊ penitẽtia quedam gratia est. ¶ Eodeꝫ modo respondẽdum est ad tertiã rationem nõ est volentis nec currẽtis. quia ꝗ̃uis curs⁹ id est opatio vel bona voluntas sit salutis occasio tamen efficiens cã salutis existit penes gratiam dei miserẽtis. deus enim primam gratiaꝫ operatur ĩ nobis. id est peccati remissionem nõ meritis nostris exigentibus. sed misericordia sua tantum ¶ Ad auctoritatẽ ambrosii q̃ dicit se lacrimas petri legisse nõ satisfactionẽ vel cõfessionẽ. per hoc nõ excludit: quĩ multa facta sunt que scripta nõ sunt. vel dicitur ꝙ nondum facta erat institutio confessionis.

¶ De heresi eoꝝ qui negãt ↄfessionem fieri homini.

Quarta heresis est eoꝝ qui ↄcedũt cõfessionem fiendam sed negãt eã fiendaꝫ homini: dicũt eñ isti h̃rtici. Quid oportꝫ ꝙ ista publicatio pctõꝝ fiat modo in noua lege homini ꝑ ↄfessionẽ: ex quo ĩ lege veteri nõ fiebat nisi deo per solã ↄtritionẽ quid ergo oportet modo addere ↄfessionẽ. ¶ Scdo sic. Cris. sup epistolã ad Hebreos dicit nõ dico tibi ꝙ te ꝓdas ĩpublicũ nec apd̃ alios te accuses. sꝫ obedire te volo ꝓphete dicẽti ps cxxxvi. Reuela viã tuã ante deuꝫ ergo ↄfitere pctã tua ante veruꝫ

iudicem: cum querimonia delicta tua pnuncia nõ lingua sed cõscie̅tie tue memoria. ⁊ tũc demum spera misericordiam te posse ꝯsequi. ¶ Item tertio dicit idẽ Crisoston. peccata tua dicito vt deleas illa sꝫ si ꝯfunderis alicui dicere dicito ea quotidie in aïa tua: non dico tibi vt cõfitearis illa cõseruo tuo vt tibi exprobret dicito deo. quoniã curat ea nec ei si nõ dixeris ea nõ ignorat cũ ea faciebas. presto erat cum admitteres ea cognouerat. Ex omnibus istis ergo illi eliciũt cõfessionem fiẽdam soli deo. Hec rabida heresis multuꝫ viget istis temporibus in aliquibus occulte cõfabulantibus ⁊ in conuẽticulis suis. ¶ Pro destructiõe huius erroris intendo contra ipsum procedere quintupliciter. Primo auctoritate veteris testamẽti per quam ostendã ꝙ confessio que fit homini in noua lege iam fuit declarata in veteri lege. qꝛ scribit̃ Prouerb. xxviij. Qui abscondit scelera sua nõ dirigetur: qui aũt ꝯfessus fuerit ⁊ reliquerit ea misericordiã cõsequet̃. Tũc arguo sic ex ipsa auctoritate peccata abscõdi nõ debent immo cõfiteri. ergo deo vel homini. nõ deo. qꝛ p̃s. dicit. delicta mea ad te nõ sunt abscõdita. Apostolꝰ ad heb. iiij. oĩa nuda ⁊ apta sunt oculis eiꝰ. ergo pctm̃ abscondi homini non debet. imo debet ꝯfiteri homini. hoc ostẽdit nobis xp̃s in figura qñ dixit leprosis. Luce. xvij. Ite ostẽdite vos sacerdotibus. et sequitur ꝙ dũ irent mũdati sunt. ¶ Secũdo arguitur ꝯtra eãdem heresim ex pte pfectiõis legis noue. Vñ circa hoc est sciendũ ꝙ deus in oĩbꝰ statu tã nature q̃ legis mosayce q̃ legis et gratie voluit ꝙ sibi homo p peccatis cõfiteret̃ sed diuersimode. Nã i statu nature sufficiebat sibi vt homo de peccatis solũ ꝯtritionem haberet vt in corde peniteret. sed postea pcedẽs in statu legis q̃ fuit pfectior statu nature voluit vt nõ solũ homo de peccatis ꝯtritionẽ haberet sed ꝙ etiaꝫ p peccato aliquod holocaustũ offerret sicut vitulũ de armẽto ac edũ de grege. Sꝫ postea vltra pcedẽs in statu gratie tãq̃ perfectiori ceteris voluit vt nõ solum corde ⁊ sacrificio. sed etiã ore proprio confessio fieret de peccatis. ⁊ valde cõgrue dominus ordinauit. quia sicut nos sumus in statu pfectioris vite. ita pfectiꝰ a peccatis nostris expurgari debemus Status enĩ noster .s. gratie statui nature siue legis ꝯparat̃ sicut fructus ꝯparatur flori. nam sicut fructus plus habet de perfectiõe q̃ flos. sic statꝰ gratie plus habet de perfectione q̃ status nature vel legis mosayce. quare nullus dꝫ mirari si nos qui sumus in gradu pfectiori q̃ fuerunt gentiles vel iudei. si a nobis plus exigitur vt perfectiores inueniri valeamus. Sicut enim fructus venit post floreꝫ ordine nature: sic cõfessio oris venit post cordis contritionẽ: ⁊ sicut fructus latet in arbore anteq̃ floreat sic in statu nature ista ꝯfessio nullatenus apparebat qꝛ soli deo per contritionem fiebat. sed sicut

postea per flores ostẽditur aliquã tulum fructus. sic i statu legis ali quãtulum oportuit hominis perfectionem per munera apparere. quia tunc peccatum non solũ deo sed etiã populo erat notũ licet nõ expressũ. sed cognoscebat ex quo offerebat ꝙ i aliquo deũ offenderat. sed per quid ignorabatur. sed cum fructus per flores aduenit tota virtus arboris in eius ꝓductione se ostẽdit. Sic eodem modo in statu gratie qui nunc est tota perfectio hominis in hoc debet consistere ꝙ non solũ cum deo ꝯueniat sicut ꝓmi: nec ipi ꝑ munera se ostẽdant sicut secũdi veniẽdo. s. ad cõfessionem. sed etiã oportet ꝙ peccatum exprimat sicut arbor i tota ꝑfectione sua ꝓfert fructũ. ꝛ ideo voluit vt ore proprio confiteamur de peccatis. Et qꝛ ipse non est pñs visibiliter dimisit nobis ministros ecclesie vt eis confiteremur. vt sic ordo nature dei prouidẽtia respõderet. Unde Leo papa multiplex misericordia dei que ita lapsibus humanis subuenit vt nõ tãtũmodo per baptismũ sed etiam per penitẽtiã spes vite reparetur. Christus enim hãc prepositis ecclesie tradidit potestatem: vt vere penitentibus penitentie satisfactionẽ daret. ꝛ eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per gratiam reconciliationis admitteret. ¶ Tertio arguitur cõtra eandẽ heresim sic. quia sicut dei filius erat ꝓmo homini incognitus. sicut verbum cogitatum est ignotum. ita volebat ꝙ homo recognosceret ipsum esse deũ. vt in corde suo solum quãdo peccauerat se recognosceret offendisse. Et ideo nõ requirebat ab eo vltra vires. sed ꝙ sibi ꝓportionabiliter sicut ipse erat incognitus ita sibi homo incognite responderet. Sed quia modo est nõ solum vt verbum cogitatum sed etiã ꝓlatum inquantum ex virgine carnẽ sumpsit. ꝛ in mundo verus deus ꝛ homo apparuit: requirit vt hõ sibi non solum agnoscat clandestine se deum offendisse. sed etiã se deo oretenus manifestet qui pro peccatis suis se manifestauit carnem de virgine assumendo: ꝛ ideo vult vt nõ solum homo sibi corde ꝯfiteatur: sed etiam oretenus suo sacerdoti. Unde Augu. de verbis domini. Qui vult videri deus cũ sit homo non imitatur illũ qui cũ deus esset ꝓ illo factus est homo tibi quidem non deo esto aliquid minus ꝙ̃ es: sꝫ cognosce quod es cognosce te infirmum: cognosce te hominem cognosce te peccatorem appareat in confessione tua macula cordis tui ꝛ pertinebis ad gregem xp̃i quia confessio peccatorũ inuitat medicum ad sanandum.

¶ Quarto arguitur cõtra eandẽ heresim ratione assumpta per similitudinem in moralibus: sicut enim videmus ꝙ quando aliquis bonus homo offendit ab aliquo non solum ipse dominus offenditur sed etiam vxor eius. nec etiam ipse placatur ab offensa nisi ab eius vxore si tamẽ sit fidelis et indulgentia etiam postuletur. Sic

deus nunq̃ parti alicui qui eum offenderit nisi vxori sue. scilicet ecclesie reconciliet se. christus enim duas vxores habere dicitur vnam scilicet pulcherrimam et dilectam ac sibi gratam. scilicet ecclesiam que velut bona domina iniuriã sibi reputat quicquid xpo iniuriose est illatũ. Et ideo xps nunq̃ placatur nisi vxori tam nobili et tam dilecte peccator reconcilietur. cuius locũ tenet sacerdos quicunq̃ sit: dummodo potestatem habeat absoluendi. Unde Augustinus: in libro de penitẽtia Qui vult confiteri peccata: vt inueniat gratiam: querat sacerdotẽ qui sciat ligare et soluere: iudicet homo seipsum voluntate dum potest et mores conuertat in meli⁹ et veniat ad antistites per quos clauis illa in ecclesia ministratur a p̃positis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modũ. ❡ Quinto et vltimo arguitur contra eãdẽ heresim sic. quia sicut de⁹ offenditur quando homo perpetrat malum: et quasi quãdam verecundiam patitur si seruus quẽ redemerat ita care apostataret ab eius pio domio per peccatum: ita vult ipse de⁹ q quãdo reconciliatur illi ipse seru⁹ verecundiam et maximã confusionem patiatur. nõ autem potest maiorem pati q̃ quando seruo ꝓpter deum humiliatur: et sibi oretenus confitetur. Non enim esset magna humiliatio si domino tantũ se humiliaret. quare deus voluit q homo cõfiteretur homini. scilicet suo sacerdoti. Unde Beda. Cõueniens est vt nos qui peccando deo cõtumaces fuimus penitendo supplices sacerdotibus et ministris eius simus. et homo qui ad gratiã ꝯseruandam mediatore eguit: iã eam nisi per mediatorem habere non possit. ❡ Ex predictis igitur manifestũ est q nõ sufficit solũ deo confiteri sine sacerdote: nec est vere humilis et penitẽs si nõ desiderat et requirit sacerdotis iudiciũ. Si tamẽ non põt habere copiã sacerdotis sufficit cõfiteri socio vel ꝓximo: studiose tamẽ inquirẽd⁹ est sacerdos: q2 sacerdotibus ꝯcessit potestatẽ ligãdi et soluẽdi: et ideo quibus ipsi dimittunt: et deus dimittit. Si vero desit sacerdos socio vel proximo facienda est confessio. Unde Augustinus. Tãta vis confessionis est: vt si deest sacerdos confiteatur proximo. Sepe enim contingit q penitẽs non potest verecundari ante sacerdotem quem desiderauit nec temp⁹ nec locus offert. et si ille cui confitebitur potestatem soluendi non h3 fit tñ dignus venia ex sacerdotis desiderio q̃ crimẽ socio ꝯfitetur. Mundati enim sunt leprosi dũ irẽt se ostẽdere sacerdotib⁹ anteq̃ ad eos veniebãt. Unde p3 deũ ad cor respicere dũ ex necessitate ꝓhibẽtur ad sacerdotes ꝯuenire. Nunc restat respõdere ad argumẽta hereticorũ in principio huius tertij erroris posita. ❡ Ad primũ cũ dicitur q̃d oportet. q fiat ista publicatio peccatorũ ex quo i lege veteri nõ fiebat nisi deo. Respõdetur q tũc offendebatur solũ deus: modo homo et deus: q2 deus factus est ho-

tio. ideo oportet q reueles et publices peccatum tuum deo per cōtritionem et homini per confessionem: et dices cū ps. xxxi. Delictū meum cognitū tibi feci et iniustitiam meam non abscondi. scilicet homini cui abscondere poteram: quia deo notum erat. ¶ Ad scdm argumentum Chrisostomi nō dico: vt te prodas etc. Dico q nō est ita intelligendū q liceat alicui si tempus habeat sacerdoti non cōfiteri: sed quia sufficit vbi crimen occultum est soli deo per sacerdotem dicere. et ideo non oportet publicare coram multis quod occultum est: quod notauit dicens: nō tibi dico vt te prodas in publicū. Unde leo papa. Sufficit cōfessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti qui pro delictis penitētium precator accedit. tunc enim plures poterunt ad penitentiam prouocari si populi auribus non publicetur conscientia cōfitētis: sicut enim publica noxia publico egēt remedio. ita occulta secreta confessione et occulta satisfactiōe purgantur. Nec necesse ēvt quod sacerdoti semel confessi fuimus: iterū confiteamur nisi quod absit in idem contingat nos redire: sed lingua cordis nō carnis apud verum iudicem id semper confiteri debemus. Unde Cris. Nunc aūt si recordaris peccatorū tuorum. et frequenter ea in conspectu dei pnuncies et pro eis depreceris citiꝰ ea delebis. Si vero obliuiscaris: tunc eorū recordaberis nolēs qn publicabunt: et in cōspectu profe-rentur oīm amicorū et inimicorū sctōrūq angelorū: et per ea que dicta sunt patet solutio: etiā ad tertium argumentum: et sic sum expeditꝰ de quarto errore siue heresi.

¶ De heresi eorū qui asserunt cōfessionē fiendā solū curato sicut proprio sacerdoti.

Quita heresis ē eorū qui concedūt q cōfessio est fiēda homini: sꝫ dicūt q soluꝫ est fiēda ꝓprio sacerdoti. Sic errauit magister iohannes de poliaco q posuit sequētes articulos: vt ptꝫ in extrauagāti. Joh. xxij. vas electiōis. videlꝫ q cōfessi fratribꝰ licentiā generalē cōfessiōes audiēdi habētibꝰ eadē pctā q ꝯfessi fuerāt iterum ꝓprio sacerdoti ꝯfiteri tenerent: ac stāte statuto omnis vtriusq sexus in concilio generali nec deus: nec romanꝰ pōtifex facere posset q parrochiani non tenerētur oīa pctā sua semel in anno ꝓprio sacerdoti scꝫ prochiali curato ꝯfiteri. Item q non posset papa generalē dare potestatē audiendi confessiones immo nec deus quin confessus generalem habens licentiā tenere tur iterum eodem suo proprio sacerdoti veluti parrochiali curato confiteri. Hi articuli a Joh. xxij. In predicta extrauagāti taꝫ falsi qꝫ et erronei et a sana doctrina deuij auctoritate apostolica sunt dānati et reprobati ipseq Johannes de poliaco veris rationibus qui opinioni quā dudum habue-

sat contrariis et quibus responde re nō potuit demonstratis eosdē articulos non esse veros affirmauit in consistorio publico: necnon in presentia pdicti iohānis pape et cardinaliū reuocauit. ¶ Et, qz succedente tēpore nōnulle persone ecclesiastice: necnō et alie vtriusqz sexus persone predictos reuocatos articulos fuerūt amplexantes inficientes fideliū animos vt fratribus predictis nō confiterētur. Et vt ab eorū deuotione eos retraherent nō solū predictos articulos. sed et alios etiā sacris canonibus cōtrarios affirmare publice nō erubuerūt. Unde licet cōfessio fratribus electis et a dyocesanis admissis facta dubitabilis et incerta sit: vnde tenētur oīno incertum dimittere: et sic solum confiteri suis sacerdotibus curā animarum habentibus sub pena peccati mortalis. Item qz quāuis ipsi fratres admissi auctoritatem habeant cōfessiones audiendi et absoluendi: tamē populus subiect⁹ accedēdi ad eos sine licētia pprij sacerdotis non habet potestatē. Item qz fratres petentes priuilegia pro confessionibus audiēdis et sepulturis habendis sunt ī peccato mortali. Item qz romani pōtifices concedentes predicta priuilegia vel illa confirmātes sunt in simili peccato mortali et excommunicati. Item qz tales fratres confitentes non sunt pastores: sz fures latrones et lupi. Item qz sacerdos curatus dans licētiā mēdicantibus confessiones audiendi magis dispēsat super predicto statuto omnis vtriusqz sex⁹ qz papa fratribus licentiam tribuens iuxta formā decretalis antedicte: omnia supradicta lamētabili querela per fratres mendicantes: ad aures Eugenij pape quarti peruenerūt. Qui facta diligenti examinatione per diuersos in iure canonico doctores ac sacre pagine pfessores tanqz falsos et erroneos et sacris canonibus cōtrarios auctoritate apostolica dānauit et reprobauit. vt patet ī bulla sua que īcipit Gregis nobis crediti: quā cōfirmauit Nicolaus quintus: vt patet in bulla sua que incipit: prouisionis nostre: quā cōfirmatoriā bullā dirigit vniuersis et singulis patriarchis: archiepis: epis electis: et abbatibus vbilibet constitutis vt quotiensciqz fuerint requisiti super predictis a quoqz predictorum ordinū predicatorū: et minorū: et aliorū mēdicantiū priuilegiatorum magistro generali ac pūinciali: ministro vicario: vel aliud gerēte officiū ad confutādos ac reprimēdos: ac penitus tollēdos huiusmodi errores put in decretali sup cathedrā. ac in predicta extrauaganti: vas electionis continetur diligēti studio atqz cura puideāt ac intēdāt. et qz pfatas cōstitutiones faciāt inuiolabiliter ab oībus obseruari: et qz si forsan inuenerint aliquos pdictos dānatos articulos aut aliquid ipsorū pertinaciter asserentes: vel tenentes: seu predicātes cōtra illos cōiter: vel diuisim tanqz cōtra hereticos

z de catholica fide suspectos pce dant: necnō ipsos z eorum quēlibet iuxta tantoꝝ excessuū qualitatē per censurā ecclesiasticam z alia iuris oportūa remedia auctoritate predicta cōpescere studeāt Cum presentē librum scriberē in villa vallis oletana. āno domini. M.cccc.lviij. Clericus quidam noīe alfonsus debciar: in ecclesia beati Jacobi predicte ville de predictis reprobatis ꝑpositionibus tres publice predicauit. Quaruꝫ prima fuit ꝙ quilibet tenebaꝛ cōfiteri curato parrochiali ad minꝰ semel in anno. Secūda est ꝙ fideles obligabantur petere licētiā a suo curato parrochiali vt possint confiteri religiosis mēdicātibus z ꝙ nō debebat dare licentiā nisi his quibus sibi bene visum foret. Tertia fuit ꝙ oēs illi qui cōfessi fuerant religiosis predictis obligabantur iterum ꝯfiteri de eisdē peccatis suo proprio sacerdoti. s. parrochiali curato. Cum ergo cognoui ꝙ predictus clericus dixerat predictas proposiōes per fidedignas ꝑsonas requisiui dn̄m petrum episcopum palentinū qui tunc in eadem villa presens erat: vt de predictis reciperet verā informationeꝫ qui cognita veritate vocato predicto clerico mādauit sibi vt predictas propositiones in eadem ecclesia in qua illas predicauerat sequenti dominica publice reuocaret: quod et factum fuit presentibus pluribꝰ religiosis ꝑdicatorum z nostri ordinis z magna populi multitudine.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit presto.

Erta heresis ē eoꝝ qui dicūt ꝙ nō tenetꝛ q̄s cōfiteri sacerdoti si laicus sit ꝑsto cui possit cōfiteri. improbaꝛ ista insipiētissima heresis ostēdēdo ꝙ requirēdū sit examen sacerdotis cui cōcessit deus potestatē ligandi z soluendi qđ ostendit Aug. in libro de penitentia dicens. Qui vult confiteri peccata vt īueniat gratiā querat sacerdotē qui sciat soluere. Itē ait Aug. Judicet seipsum hō: voluntatē dū pōt: z mores cōuertat in meliꝰ: veniat ad antistites p q̄s illi claues ī eccl'ia ministrāꝛ a prepositis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modū. Item leo. Multiplex mīa dei q̄ lapsibus hūanis subuenit vt nō modo per baptismū: sed etiam per penitentiam spes vite reperiatur. Sic diuine volūtatis presidijs ordinatis: vt indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeāt obtinere: christus enīꝫ hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem vt confitētibus penitentie satisfactionem darent: eosdēqꝫ salubri satisfactione purgatos ad communionē sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Item leo. sufficit confessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti q̄ ꝓ peccatis delinquentium precator accedit. z etiaꝫ plures ad penitētiā

poterunt prouocari si populi auribus nō publicetur consciencia cōfitentis. In necessitate tamen potest homo confiteri peccata sua proximo vel socio si desit sacerdos. Ex predictis manifestū est quod nō sufficit confiteri deo sine sacerdote cū possit haberi nec est vere humilis et penitens si non desiderat et requirit sacerdotis iudicium: si tamen non potest habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo: vt predictū est.

¶ De heresi eorū qui dicūt q non est obediendū nisi soli deo.

Septima heresis est eorū qui dicunt q non est obediendum nisi soli deo. Iste fuit error cuiusdā heretici qui dicebatur vualdis a quo vualdēses heretici nūcupātur. Ille suo spū duct⁹ et non a deo missus nouā sectā inuenit: vt sine alicuius prelati auctoritate: sine īspiratiōe: sine sciētia: sine literatura predicare psumeret: sine rōne phus: sine visiōe propheta: sine missiōe apostolus: sine institutiōe didascalus: vt notat Alanus in libro suo contra hereticos. predictam vero heresim sequentes ipsum nituntur probare. Et ex actibus apostolorum.v. vbi introducitur Petrus et Johānes loquentes ad scribas et phariseos in hunc modū. Vosipsi iudicate cui sit obediēdum deo precipienti an vobis prohibentibus Itē si homo homini obedierit in his in quibus obediendū non est peccaret: quia i hoc deo obediēs non est. Samuel etiā ait ad saul primi Regū.xv. Species ariolandi est nolle obedire. Species ariolandi vocat samuel quodāmodo deum negare per inobedientiam Sed nolle obedire homini nō est ariolare: sed nolle obedire deo: ergo obediendū est deo non homini quia per hoc q non obedimus homini nō ariolamur: sed p hoc q negamus obedientiā deo. ¶ Respōdetur ad pdicta q deo et hōi obediendū est: sed deo magis q̄ hōi: homini tn̄ obediendū est: q2 potestas sup hoīes a deo data est. vn̄ et xp̄s ad pylatū. Johā.xix. ait. Non haberes in me potestatē nisi datū esset tibi desuper: ergo si pylatus qui ab imperatore romano ptātē terrenā habuerat: eā sup xp̄m habebat: multomagis et ali⁹ hō sup alios hoīes. Christus etiā pri putatiuo et matri obediēs fuit. Erat eīm subditus illis: vt pz Luce.ij. ¶ Petrus etiā et iohānes per hoc q dicūt potius esse obediēdū deo precipiēti q̄ hoīb⁹ nō negāt hōi esse obediēdū: sed insinuāt poti⁹ esse obediēdū deo q̄ hoīb⁹. hoīb⁹ tn̄ in malis obidiēdū nō est: sz in bonis: et in h q obedit hoībus in bonis obedit deo. ¶ Qd̄ samuel ait qd̄ species ariolandi est nolle obedire: ītelligitur in illo casu in quo ex pcepto vel inspiratione diuina aliquis aliquid alicui iniungit. Sicut samuel ex inspiratione diuina: vel ex precepto diuino iniunxerat sauli: vt expectaret eum In eo ergo q nō expectauit i obe-

diēs deo fuit nō tm̄ homini: ꝛ hec inobediētia species ariolādi fuit. ¶ Quod autem hoibus ꝛ maxie prelatis obediēdū sit ostēdit paulus in epistola ad Ro. xiij. dicens omnis aia potestatib⁹ sublimioribus subdita sit. nō est eni potestas nisi a deo. que aūt sunt a deo ordinata sunt. itaqꝫ q̄ potestati resistit dei ordinationi resistit. ideo eni et tributa prestatis. ministri eni dei sunt in hoc ipm̄ seruiētes. Petrus etiā in canonica pria. c. ij. ait. Serui subditi estote in oī timore dn̄is nō tm̄ bonis ꝛ modestis: sed etiaꝫ discolis. Angeli ēt sibijnuem obediūt: minores videlicet maiorib⁹ vt testatur Dionysius de celesti ierarchia. bruta etiā aīalia sibijnuicem obediūt: qđ etiā in minimis aīalibus. i. in apib⁹ manifestuꝫ est potestates ergo ꝛ seculares ꝛ ecclesiastice a deo sunt ordiate: vt inferiores regāt vt ꝛ gratiā ꝯsequātur subditi si bn̄ agant vel si aliud operētur penā sustineāt. ptꝫ ergo subditos debere suis p̄latis obedire siue boni sint siue mali. in bonis tn̄ sit obediētia: nō ī malis. qꝛ obedientia honesta est animi deliberātis iuste iussiōis effectus. qꝛ in his debemus obedire prelatis qui iuste deliberant ꝛ iuste imperāt. Sūt autē quedā sine quibus nō est salus: vt adimpletiōes preceptoꝝ moraliū: in quib⁹ tenemur oīno obedire prelatis. Sūt q̄dam cū quib⁹ nō est salus: vt mortalia peccata: in quibus agendis nulli obedire tenemur. Sunt autē quedam media cum quibus est salus vt carnes comedere vel non comedere. ꝛ similia laico auteꝫ predicare si periculosum nō est. predicare autem periculosum: qꝛ nō intelligit qđ dicit: nec scripturas intelligit quas exponere p̄sumit. si prelatus iniūgat ei vt taceat: tacere tenet̄. ꝛ si nō tacet mortaliter peccat. Uñ si sub pena excōicationis ei prohibet predicare. Ille vero predicet excōmunicationis sentētie subiacet. Unde isti vualdēses qui ꝯtra preceptum domini pape immo contra totam ecclesiam predicant: quibus iniūctum est a domino papa: vt nō predicent sentētie excōmunicatiōis subiacēt. In concilio etiam lateranensi in eos sententia excōmunicationis lata est. Unde eis cōmunicādū nō est cum sentētia apostolica ab eccl̄ia prescisi sint. Ideo autē excommunicati fuerūt: quia officium quod ad eos nō pertinet vsurpabāt cōtra fidem quedam predicabāt ecclesie ꝟbis aut factis derogabāt ꝛ os in celum ponebant: cum curie romane detrahebāt: quia instar sacrilegij est de facto summi pōtificis disputare. Quibus enim magis credendum est an ydeotis an ecclesie sapiētibus vniuersis. Si ergo in his que nō periculosa: sed indifferentia sunt: vt non abstinere a carne vel vino in casu obedimus maioribus ꝛ prelatis nostris multomagis predicti heretici tenētur ecclesie romane obedire in his que periculosum est facere cū sententia prelati attestāte Gregorio siue sit iusta siue iniusta nō so-

lum timenda est: sed et tenenda.

¶ De heresi eorū qui dicunt non esse obediēdū prelatis existentibus in peccato mortali. et q tales nō habent potestatem ligandi et soluendi.

Ctaua heresis est predictorum vualdensium qui dicunt q dato quod obediendum sit homini. homini tamē non existenti in peccato. et et q̄d solum boni sacerdotes habēt potestatem ligandi et soluēdi. hic etiam fuit error Johannis heuelis anglici: qui inter innumerabiles errores quos posuit iste fuit vnus q̄d nullus est dominus ciuilis. nullus est prelatus. nullus est ep̄us: dum est in peccato mortali. Insecuta est hūc vna alia vulpecula idem asserens. s. Joh. hus de bohemia. et vippera tertia. Hieronimus de praga. qui in ꝯsilio Cōstantiensi in presentia martini pape quinti fuerūt dānati tanq̄ heretici āno dñi. M. cccc. x. xvj. Isti ergo hr̄tici dicūt obediēdum esse bonis prelatis: et eis qui sunt apostolorū vicarij i vita et officio. eos autem qui apostolorū vitā nō habent: nec officiū eorum retinent mercennarios dicūt: nō pastores. Q̄d probare nituntur. q: dicit Augu. in li. de baptismo pctōꝝ remissionē p seipm facit deus vel p colūbe mēbra. dicit ēt Augu. pctā dimitti vel teneri a sctis. idē sup exodo vbi d̄ lamīa aurea legit. erat eñ lamina aurea semp i fronte sacerdotis. hoc lquit significat fiduciā bone vite q̄s qui vere pfecteq̄ nō significatiōe: sed veritate sacerdos habet: solus pōt pctā auferre. Itē grego. Isti soli habent in hac carne positi et ligādi et soluendi potestatē sicut sancti apostoli q̄ eoꝝ exēpla simul cū doctrina tenēt. Itē ex dictis origenis. hec soli petro ptās ꝯcessa est et imitatoribꝰ petri. Nā quicunq̄ petri vestigia imitātur habēt digne et recte ligādi et soluēdi potestatē. Item malachie. ij. etiā legit. maledicam benedictionibꝰ vris. et alibi. Ezechie. xiij. ve illis qui viuificāt animas q̄ nō viuūt: et mortificant animas q̄ nō moriunt. si eñ maledicit dñs bñdictionibus eorum: et si anime quas beatificāt nō viuunt ergo quomodo p eos gratia benedictiōis trāsfunditur. ¶ Ad hec oīa dicūt veri catholici: q oēs sacerdotes habēt potestatē ligādi atq̄ soluēdi. sed illos solos digne ac recte hac potestate vti qui p̄dicti sunt vita et doctrina ap̄lica. et ad hoc referūtur predicte auctoritates q̄ dicunt iniustos sacerdotes nec ligare nec soluere. i. nec digne nec recte fit p illos q̄ scti nō sunt retētio vel remissio pctōꝝ. dat eñ deus bñdictiones digne poscenti etiā p indignū ministrum. Q̄d autē legit i malachia. sic intelligi pōt maledicā bñdictiōibꝰ vris id est his q̄ bñdictionibus vestris possidetis. q: faciā vobis ea cedere in maledictionē non in benedictionē: quia et si bñdicunt sanctis hoc nō faciunt vere corde. et ideo

eorũ bñdictio eis vertitur in maledictione. Uel sic maledicam benedictionibus vestris .i. quod a vobis benedicitur a me erit maledictum: quia bñdicunt inique agentibus adulãturq3 peccãtibus: dũmodo divites sint. ¶ Predictis hẽreticis obviat sanctus Clemens dicẽs. Sacerdotes ⁊ omnes ministri ecclẽie. oĩs plebs episcopos suos diligere debẽt: ⁊ eorum preceptis obedire etiam si ipsi aliter quod absit agant: nisi in fide erraverint. Item obviat eis. Eusebius papa dicens. oves que suo pastori cõmisse sunt nec reprehẽdere nisi a fide exorbitaverit: nec vllatenus accusare possũt: qr fcã pastorũ ovis gladio feriẽda nõ sunt. Itẽ obviat eis beatus Bernardus qui loquẽs de reverentia erga prelatos. sic inquit. Nõ sufficit exterius obtemperare p̃latis: nisi interius aliqd sublimiter sentiamus de eis Et si enim a deo indigna alicuius p̃lati vita cõperitur: vt nihil omnino excusationis nihil dissimulationis admittat. ppter eũ tamẽ a quo omnis potestas est excelsum eũ reputare debemus nõ ppriis psone meritis: sed ordiationi divine ⁊ dignitati deferẽtes. Ideo dissimulemus interim de magnis ecclesiarum p̃latis. sic eñ faciẽdum est. ⁊ sic placet illis: vt evadãt humana iudicia: vt tandem incidãt in iudiciũ quod i eis qui presunt fiet. Sapientie. vj. Iudicium durissimũ fiet his qui p̃sunt. ¶ Itẽ autoritatibus sanctorum probatur q̃ omnes sacerdotes habẽt ligandi ⁊ soluendi potestatem. ⁊ primo Hyeronymus hoc testatur super illum locũ euãgelij. Matth. xvj. vbi dominus ait petro. tibi dabo claues regni celorum ⁊c. habent inqt potestatẽ iudicãdi ⁊ alij apostoli habẽt ⁊ oĩs ecclẽia in episcopis: ⁊ in presbyteris. Sed sanctus petrus eam specialiter accepit: vt omnes intelligant quicũq3 ab vnitate fidei: ⁊ a societate ecclesie se separaverint: nec a peccatis solui nec celum posse ingredi. Item secundo qđ sacerdos etiam si malus sit: gratiam tamẽ transfundat p sue dignitatis officio. Augustinus ostendit dicens. dictũ est a domino i numeris ad Moysen ⁊ Aarõ sacerdotes vos ponite nomen super filios israel ego dominus benedicam eis: vt gratie traditio p ministerijs ordinate transfundatur hominibus. nec voluntas sacerdotis obesse vel prodesse possit: sed meritum bñdictionem poscentis. Item tertio. Augusti. i libro de corpore christi obviat p̃dictis hẽreticis qui dicunt sacramentum altaris solum confici a bono sacerdote dicẽs. Intra catholicã ecclesiam in ministerio corporis ⁊ sanguinis domini nihil a bono maius: nihil a malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito cõsecrantis: sed i verbo efficit creatoris ⁊ in virtute spũssancti. quãta autem sit dignitas sacerdotis ⁊ ordinis hic advertimus. dicit eñ Augusti. in libro questionum veteris ⁊ novi testamẽti. dictum est de nequissimo cayphа inter cetera:

hoc aũt a seipso non dixit. sed cũ esset pontifex anni illius pphetauit. Joh.xi.p hoc ostendit spiritum gratiarum non psonã sequi digni vel indigni. sȝ ordinem traditiõis: vt q̃uis aliquis boni meriti sit non tamẽ possit benedicere nisi fuerit ordinatus: vt officiũ ministerium exhibeat. Dei autẽ est effectũ tribuere bñdictionis.

¶ De heresi eorũ qui dicũt ꝙ nõ officium ꝛ ordo: sȝ meritum bone vite habet potestatẽ ligãdi ꝛ soluendi consecrandi ꝛ benedicẽdi.

Ona heresis ẽ eorũdem ꝙ non officium ꝛ ordo: sȝ meritum bone vite habet potestatem ligandi. ꝛ soluendi. consecrandi. ꝛ benedicendi. Est ergo eorũ conclusio ꝙ magis operatur meritum ad cõsecrandum ꝛ bñdicenduȝ: vel ad ligandum vel ad soluendum q̃ȝ ordo vel officiuȝ. Unde ipsi q̃uis ordinati non sint. qꝛ se iustos esse fingunt ꝛ merita apostoloꝛuȝ habere presumunt bñdicere mõ sacerdotali. dicunt etiaȝ se posse cõsecrare. ligare. ꝛ soluere: qꝛ meritũ dat potestatẽ non officium. Et iõ quia se dicũt apostoloꝛũ vicarios p merita dicunt se habere coꝛum officia in quo maxime cõtra ecclesiam nauigant: ꝛ se hereticos esse demonstant. ¶ Istum autẽ erroꝛẽ volunt munire autoꝛitate Esi cħ. qui ait. sacerdotes nõ propria auctoꝛitate benedicunt. sed quia christi figuram gerunt. ꝛ propter eum qui in ipsis est benedictiõis plenitudinem tribuunt: nec soluȝ is qui sacerdotium soꝛtitus est. sȝ quicunqȝ christum i seipso habet ꝛ eius figuram gerit per conuersationem bonã sicut moyses ydoneus est: vt bñdictionem prestet. Ecce hic habes ꝙ non solũ sacerdos. sed omnis cum quo christus inhabitat benedictionem prestet. ¶ Solutio pdictoꝝ est ſm Alanum in libro suo de hereticis ꝙ sacerdotes in quibus christus habitat plenitudinẽ bñdictionis tribuere dicitur. Predictis ergo respondẽtes dicimus ꝙ alia est benedictio: que congruit solis sacerdotibus. Alia q̃ ab omnibus bonis communiter exigetur. denigȝ illi sacerdotes i quibus christus inhabitat benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur. non qꝛ illi soli. sed illi soli licite ꝛ digne id agant: nec subditos mala vita sacerdotis ledit: si bona faciunt que ille dicit. Unde Gregoꝛi⁹ papa. Multi dum plus vitam sacerdotum q̃ȝ suam discutiunt in erroris foueam dilabuntur: minus cõsiderantes: ꝙ nõ eos vita sacerdotum ledet si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aures accommodarent.

¶ De heresi eoꝝ qui dicunt ꝙ non est vera indulgentia vel relaxatio episcopi in cõsecratione ecclesie vel alias indulgẽtias dãdo

Ecima heresis est eorundē q̄ nō est vera indulgētia epi vel relaxatio in consecratione ecclesie vl alias indulgentias concedendo q̄ sic nitūtur pbare. Iste tenetur ad satisfactionem trium annorū vnus episcopus in vnius ecclesie dedicatione relaxat tertiam ptē. Eadem ratiōe alius tertius ꝛ reliquus tertiam ptem: quia tantā potestatem relaxandi habēt secūdus ꝛ tertius quantū primus: q̄d si ita est pro tribus obolis relaxabit pena triennis. Preterea indiscreta videt ista relaxatio: nec equa satisfactionis compēsatio si pro vno obolo vel nūmo relaxat vni⁹ anni satisfactio. ¶ Solutio ad pmissa q̄ epus relaxat in absolutionibus penam purgatorijā nō temporalem. ¶ Ad argumētū dicitur q̄d ille cui iniungit satisfactio aut habet charitatem aut nō si charitatē nō habet nihil ei ab epo relaxat. Si vero in charitate est hoc dictat ei charitas: vt penitētiam sibi iniunctam pficiat nec palpet seipsum corporalem declinans penam quin agat penitentiam sibi inflictā si potest: q̄ ipsa charitas reddit ipsum paratū: vt nō solum illam: verū etiam vt maiorem cōpleret si ei iniuncta fuisset. talis si illud adipleret p quo facta est relaxatio ab epo nō relaxande pene intētione. sed ꝛ charitatis feruore ꝛ ɔcedit ante pactā penitētiam remittetur ei tātū de pena purgatoria q̄tuꝫ in hoc presenti seculo relaxauit episcopus. Dicimus etiaꝫ q̄ licet cōmutari penā corporalē in penā pecuniariam q̄ in plerisq̄ lōge grauior ē corporali nec isti q̄ ex charitate accedit fit commutatio pene q̄tum ad ipsum: q̄ non hac intētione facit illud pro quo fit relaxatio vt relaxet ab iniuncta penitentia: sꝫ solo ītuitu charitatis nec vult vt relaxet: sed propositum habet pficiendi: penitentiam si concesserit ei vitā: quia ergo habet ppositum perficiendi penitētiaꝫ ꝛ in ipsa non remanet quin pficiat si ante pactā penitentiam decedat. Et ipse epus hac intētiōe relaxat in purgatorio aliquid de penitentia relaxet isti si morte preuentus fuerit tm̄ de pena purgatorij relaxabit q̄tuꝫ in hoc seculo de pena tēporali relaxatum esse videbat.

¶ De heresi eorū qui dicūt q̄ orationes ꝛ suffragia p mortuis ab existentibus in pctō mortali non proficiunt.

Ndecima heresis est q̄ oratiōes vel suffragia p mortuis ab existētib⁹ i mortali factis non proficiunt mortuis quod sic pbare nitūtur. Quomodo eīn pōt pdesse alijs cū nō pōt prodesse sibi. Oratio q̄ fit in orantis pnitiem quomodo in alteri⁹ salutem erit. Itē. iij. q. vij. in grauioribus dicit sic. Cum is qui displicet ad intercedēdum mittitur animus irati iudicis ad ɔteriora

prouocat. Item qui indeuote orat iudicium sibi postulat. Sed qui sibi i oratiõe postulat iudiciũ quõ alijs in oratione postulat remediũ. Itẽ oratio eius fit in peccato quõ ergo fit p salute aliquorum. Itẽ q̃ meret offensam apud deũ quia orat: quõ p alio orat peccatori enĩ dicit deus ps. xlix. quare tu enarras iustitias meas et assumis testamẽtũ meũ per os tuũ. s. pollutum ¶ Rationibus idẽ pbare conant sic. Sacerdos q̃ i mortali existẽs diuina celebrat diuina oratio illa que actio est mala est. ac meretur sibi penã eternã ergo eadem non meretur alijs pene relaxationẽ. nulla ei actione põt q̃s mereri bonũ et malum. Item dicit autoritas de cohabi. cle. et mulie. vl'a dixit. q illi' sacerdotis missa audiẽde non est de quo indubitanter cõstat q̃õ habeat pcubinã. Alia et clamat auctoritas q ille q̃ i mortali peccato ẽ nec i ecclesia orare nec psalmos dz dicere. ¶ Solutio omniũ predictorum et determinatio fr̃is Alanũ vbi supra est q oratio que fit ab ecclesia a quocunq pferat pdest et mortuis et viuis: et sic ad p̃dicta facilis potest dari responsio. Verũ est q si is q̃ ad itercedẽdũ mittit deo per peccatum mortale displicet ex ipso q orare p̃sumit deterior fit diuina celebrãdo maxie si in notorio crimine fuerit qr i eo peccat quod p̃sumit q alijs occasio scãdali fit. sz tamẽ quod orat in persona ecclesie dicẽs oremus ipsum significatũ oratõis siue ipsa significatio prodest alijs nõ ex virtute ipsius orãtis sz ex virtute ecclesie ad hoc orationem istituẽtis vt psit viuis vel mortuis. Peccat ergo qui i peccato mortali existens p̃sumit celebrare: pdest tñ oratio quãtum ad sui significationẽ nõ quantũ ad actionẽ orãtis ¶ Sciẽdũ tñ q duplex est deuotio. Est deuotio nature et deuotio gratie. Deuotio nature est quãdo quis ex naturali pietate orat et ex quadã humilitate q̃uis sit i peccato peccat enĩ sub deo quia dolet se esse i peccato talis si orat ex eo q orat nõ peccat qr non indeuote orat quãtũ ad deuotionẽ nature: huiusmodi oro ipsi orãti nõ obest illi pro quo orat quantũ ad virtutẽ orationis pdest. Deuotio gratie est quãdo aliquis ex charitate orat: sensus ergo est q qui indeuote orat. i. sine deuotiõe nature vel gratie iudiciũ sibi postulat idem peccat. ille aũt qui peccato notorio laborat et prebet alijs scãdalũ oratio fit ei in peccatũ nõ alijs pro quibus orat. Actio inq̃s orantis nõ est virtus orationis sic ergo meretur offensam apud deũ actione praua. apud deũ tamẽ p orat virtus orationis p alio. ¶ Cũ autem dicitur peccatori dixit de' et c. peccator dicitur ille q̃ gloriat cũ malefecerit qui laborat i publico crimine vel qui conuictus vel cõfessus est in iure: talis enim nõ peccat sub deo sed in deũ. talis si in publico in ecclĩa orat vl' p̃dicat vel psalmos cãtat et vt dictũ est si ille cui' crimẽ notoriũ est diuina celebrat quãtũ i se ẽ peccat: virt'

tamē orationis alios adiuuat. Si vero hereticꝰ ab ecclesia diuisus pro aliis orat iam nō erat in psona ecclesie: ⁊ ideo nec ipsi nec aliis pdest oro. Ex pdictis ptz q peccatoris oro qua orat mala est nec ei nec alii prodest. Sz ipsa significatio orationis q ad hoc instituta est in ecclesia dei vt aliis psit ⁊ sic aliis pdest vt non est mala sed bona. ¶ Quod autē dicitur q illiꝰ sacerdotis missa nō est audienda de quo indubitanter cōstat q habeat cōcubinā intelligēdū est de sacerdote qui cōuictus vel cōfessus est in iure cuius missa nō ē audienda nō eo q mala sit sz hoc faciendum est in verecundiā vel confusionem sacerdotis vt sacerdos peccatū suū recognoscat ⁊ peniteat. ¶ Quod autē oratiōes ab ecclesia cōstitute psint cum in ecclesia pferātur siue a bono siue a malo rationibus pbatur sic. Si merita ministrorū non augēt vel minuūt vim sacramentorum videtur q nec vim oratiōis sed hoc patet: quia vis baptismi nō augetur vl minuitur a quocūq detur vel vis eucharistie vel alterius sacramenti a simili nec vires orationū ecclesiasticarū habēt in se quādam virtutem sacramentalem puta si merita ministrorum augerēt vim orationum vel minuerēt vnitas ecclesie nō staret imo scisma fieret. quia quidā sequerentur sacerdotem quem crederēt meliorē et fugerent deteriorē ⁊ sic quidā sequerētur vnū quidā aliū. Paulus contra illos q gloriabant de baptismis dicit vnū eē baptismū vnū esse qui baptizat. A simili eīn nō debemus gloriari de orationibus aliquorū. tanta eīn est vis orationis prolata ab vno quanta ab alio quātū ad ipsius orationis significationē nō quātum ad ipsiꝰ orātis deuotionē. Una ē eīn vis orationis sed nō vna deuotio orātis. Deuotio eīn pōt eē efficacior quanto maior sed oratio quātū i se est non erit fructuosior verbis aūt inesse virtutem varie clamāt scripture ⁊ diuine ⁊ humane. Nōne vis est in his verbis. Baptiso te in nomine patris ⁊ filii ⁊ spiritussancti amē. ⁊ in his. hoc est eīn corpus meum. Et hic est eīn calix ⁊c. Quare ergo i ecclesiasticis orationibus non inerit vis si proferātur in persona ecclesie non quātū ad proferentem sed quantum ad instituentem.

¶ De heresi eorū qui negant purgatorium esse.

Duodecima heresis est eorum qui negant purgatorium esse dicendum. Unde dicūt q propter auariciā ecclesia ponit esse purgatorium post hanc vitam vt. s. pro animabus detur elemosyne ⁊ oblatiōes ⁊ fiāt obsequia ⁊ talia. Cōtra hunc errorem procedet tripliciter. primo auctoritate doctorū secūdo rationibus inquisitorū. tertio auctoritatibꝰ sacre scripture. hoc modo pcedit franciscꝰ de maronis di. xxiiii. q. x. vbi mouet questiōē vtrum post hāc vitā sit necess

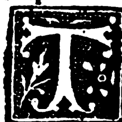
liariũ põere purgatoriũ. ¶ Primo ergo auctoritate arguit Hiero. q̃ in canone hec expsse dicit. ⁊ Aug. Grego. etiam in epistola ad bonifacium ⁊ i multis aliis locis. Respõdẽt hḟtici ⁊ dicũt q̄ isti doctores fuerunt ex parte eccl̄ie. ⁊ ideo assentiẽtes eius auaricie pformauerũt se cũ ea. ¶ Ideo secũdo alii qui inquisitores arguũt sic cõtra eos: primo sic. Moriatur unus homo oĩno iustus ⁊ innocens. moriatur etiam alius qui fuit semp peccator penituit tamẽ i fine quãdam q̄ ambo simul vadãt ad paradisũ nũquid innocẽs debet statim euolare ⁊ ille qui semp et peccator ante ⁊ tũc penituit. sed pro peccatis nullã penã sustinuit dz post hanc vitã puniri Respondent hḟtici q̄ nõ sed ambo debẽt ire ad paradisum sed ille qui p peccatis penaz nõ sustinuit diminuetur de gloria ¶ Secũdo arguũt iqsitores sic Quia si purgatoriũ nõ est frustra timemus peccata ⁊ abstinem⁹ qz possemus penitere i fine ⁊ sic euolare. Respondẽt hḟtici qđ nõ frustra timemus ⁊ abstinemus qz vt dictũ est minus de gloria habetur ¶ Tertio arguunt inq̃sitores sic. nullum malum impunitum sed si purgatorium nõ esset non punirẽtur omnia peccata eorũ qui saluãtur cuz hic non puniãtur qui in fine penitẽt. Quarto q̄ de⁹ aliquos malos pũit in vita ista aliquos nẽ Dicit francisc⁹ q̄ ille rõnes nõ cõcludũt sed sunt cõtra nos sicut cõtra illos. ¶ Ideo arguit aliter cõtra pdictos hḟticos sic. aliq̃s non vult baptizari baptismo flaminis usq3 ad mortẽ. ⁊ sic si abstineat usq3 ad finẽ eque euolabit sicut aliq̃ q̃ semp bñ egit. Rñdẽt q̄ tãta virtus est i sacramẽto pnie ad delẽdũ peccata sicut ẽ i sacramẽto baptismi. Ex hoc arguitur ꝯtra eos sic primo qz si hoc esset verũ aliq̃s puniretur de veniali peccato eternaliter. ex multitudine enĩz peccatorum venialium si nõ punitur in purgatorio sibi subducit aliquis gradus glĩe quo priuatur ꝓpter peccata venialia ⁊ sic carentia illius grad⁹ glorie qui sibi alias deberetur cũ sit perpetua erit pena illi⁹ peccatis venialib⁹ correspondens. ¶ Secũdo arguitur sic suppono q̄ maior pena ⁊ maius malũ est priuatio visionis diuine q̃ pena sensus sed tantũ est in malo carẽtia visionis quantũ est in bono visio diuia. Tũc arguo sic. Quãdocũq3 mala sic cõparentur q̄ vnum ẜm naturã excedit reliquũ quicũq3 gradus mali excedẽtis excedit totum aliud malũ sed carentia visionis diuine ẜm naturaz excedit in malo penã sensus ergo quicũq3 gradus priuationis visionis diuine excedit totã penã sensus inferni. sic ergo ptz q̄ negato purgatorio aliq̃s puniret perpetuo de venialib⁹ in paradiso. ¶ Respõdẽt hḟtici q̄ iste rõnes sunt pħice ⁊ subtiles ⁊ apostolus dicit ad Colo. ij Nemo vos seducat p inanẽ pħiaz Ideo isti hḟtici petunt auctoritates sacri canõis. dicũt eñ q̄ in sacra scriptura nõ inuenitur q̄ post hanc vitã sic necessarium ponere

purgatorium. ¶ Ideo adduco cō tra eos auctoritates sacre scriptu re Prima auctoritas est. ii. Mach. xii. vbi dicit ꝙ iudas cōsiderabat ꝙ hi qui cū pietate dormitionē ac ceperāt optimā haberēt repositā gratiā: et obtulit pro eis. xii. milia dragmas argēti. Ista autē oblatio nō potuit esse pro his q̄ sunt i inferno qꝛ ibi nulla est redemptio nec ꝓ his qui sunt in paradiso qꝛ redemptione nō indigent. nec de eis pōt dici illud qđ sequitur. sancta ergo et salubris est cogitatio ꝓ defunctis exorare vt a peccatis soluantur: qꝛ ibi peccata nō habēt ergo fuit illa oblatio ꝓ his qui sunt in purgatorio: ad illđ argumētum dicūt hętici ꝙ liber Macha. non est de canone. Cōtra accipio ergo verbū xpi. math. xviii. Iratus dn̄s tradidit seruū tortoribus quousq; redderet vniuersum debitum. hoc autē nō potest intelligi in hac vita nec in inferno qꝛ illi semꝑ sunt in debito: ergo hꝫ intelligi de his qui sunt i purgatorio. Secūda auctoritas euāgelii est. Mat. v. Esto cōsentiēs aduersario tuo etc̄. Et sequitur Amen dico tibi nō exies īde donec reddas nouissimū quadrantē. Istud exire non intelligit de paradiso nec de īferno ergo de purgatorio. Sed contra istud donec q̄nq; accipitur cum exclusione actus sequētis. sicut Ge. viii. dicit Coruus quē emisit noe nō reuertebatur donec siccarētur aque super terrā: et tamē nunq̄ postea est reuersus. et similiter de nr̄a domina et spōso suo Joseph. Math. ii. dicit ꝙ nō cognouit eā donec peperit filium suū primogenitū: nec ex hoc sequitur ꝙ fuerit cognita postea. Similiter ergo in p̄dicta auctoritate intelligendum est donec reddas etc. sed nō faciēdo vim de li donec: pro presenti arguo sic qꝛ in p̄dicta auctoritate saltim est redditio debiti sed illi de inferno nunq̄ reddūt debitū ergo licꝫ nō posset argui ꝑ li donec tn̄ potest argui ꝑ redditionē debiti. ¶ Sꝫ ne hoc calumniet adducā adhuc septem auctoritates quarū prima est Math. xii. Quicunq; peccauerit in filium remittetur ei: qui autē peccauerit in spiritū sanctum nō remittetur ei nec i hoc seculo nec in futuro hic supponitur ꝙ remissio fiat in futuro seculo nō in īferno quia ibi nulla est redēptio. nō in paradiso qui ibi nullus intrat cum peccato: ergo hoc erit in purgatorio alias nō esset verū verbū xpi. ¶ Secūda auctoritas est Luce. xii. Seruus qui cognouit volūtatem domini sui et nō fecerit eam plagis vapulabit multis: et ergo alius paucis qui nec cognouit nec fecit eam sed in inferno nō est multum nec paucum sed infinitum ergo hoc habet itelligi de purgatorio. ¶ Tertia auctoritas est apostoli. i. Cor. iii. Si cuius opus arserit detrimentum patietur ipse autem saluus erit si tamē quasi per ignē Certum est ꝙ nō loquitur de igne huius mundi nec de igne inferni quia non saluat ergo loquitur de igne purgatorii. ¶ Quarta auctoritas est apostoli. i. Cor. xv. q̄ vult

pbare resurrectionem dicens. si mortui non resurgunt ut quid baptizantur pro mortuis. supponit autem quod aliquis baptizatur pro mortuis aliquis ergo actus bonus pro mortuis exhibetur vel baptismus lachrymarum vel aliquid tale nullus autem debet exhibere aliquid tale pro mortuis de paradiso nec de inferno. ergo talis actus debet exhiberi pro mortuis in purgatorio. ¶ Quinta auctoritas scribitur Actuum secundo. Hunc deus suscitavit a mortuis in die tertia solutis doloribus inferni. Certum est autem quod christus non solvit dolores inferni inferioris. nec limbi qui dicitur synus abrae quia ibi erat magna consolatio sicut dicitur Luce. xvi. de lazaro existente in limbo et de divite existente in inferno. hic consolatur tu vero cruciaris: ergo hoc intelligitur de doloribus purgatorii. ¶ Sexta auctoritas scribitur Apoca. xv. vidi in dextera sedentis super thronum librum etc. et nemo inventus est dignus aperire librum nec in celo. nec in terra nec subtus terram. Ex hoc habetur quod aliqui credebantur digni in celo et in terra et subtus terram, sed non in inferno quia ibi nulla dignitas ibi nullus est dignus: ergo in aliqua mansione subtus terram quam non est infernus et hec vocatur purgatorium. ¶ Septima auctoritas habetur ibidem. omnes cantabant in celo et in terra et subtus terram hoc non potest intelligi de existentibus in inferno quia illi non cantant nec laudant deum sed sunt in sempiterna blasphemia. Ex istis auctoritatibus habetur veritas determinata ab ecclesia catholica quod est dare purgatorium et patet falsum esse ecclesiam illud instituisse propter avaritiam. Quicunque ergo pertinaciter affirmaverit tenuerit vel dogmatizaverit quod post hanc vitam non est dare purgatorium hereticus est dicendus quia militat contra sacram scripturam et contra determinationem ecclesie. ¶ Et si queras ex quo est dandum purgatorium in quo loco est situatum. Respondent doctores in. iiii. quod de lege communi locus purgatorii est sub terra et est tertia mansio inferni quia infima vocatur infernus inferior ubi sunt damnati in culpa actuali qui patiuntur penam sensus et damni. Secunda vocatur limbus qui est locus parvulorum non baptizatorum et isti sunt in culpa originali qui patiuntur penam damni tantum que est carentia visionis divine. Tertia vocatur purgatorium qui est locus electorum non perfectorum qui sunt in gratia et in pena. Quarta vocatur synus abrae vel limbus patrum in quo erant sancti patres ante adventum christi in gratia et consolatione. Sic ergo de communi lege locus purgatorii est sub terra. De lege tamen speciali sive ex privilegio sepe anime purgantur in locis aliis super terram sic narrat Grego. in libro dyalogorum de quodam episcopo qui apparuit in quodam balneo et ibi prestabat obsequium. et hoc erat sibi purgatorium. et de anima cuiusdam que in glacie purgabatur quod potuit esse ex aliqua speciali causa. s. vel pro confirmanda fide nostra de alia vita

velut anime illius subueniretur a fidelibus quibus apparet vel propter aliquid reuelandū vel ppter aliquam viuentium edificationē. De dispēsatiōe ergo dei est q̄ anime purgantur in illis locis quib⁹ peccauerunt. De acerbitate ignis purgatorij et quomodo punit animas et an per demones vel seipso doctores latissime loquūt̄ i quarto ideo pretereo.

¶ De heresi eorū qui negant aliā vitam post separationem anime a corpore.

Ertiadecia heresis est eorum qui negant aliam vitā et immortalitatem anime et resurrectionem. negata enim anime immortalitate cōsequenter negant aliā vitā fore et resurrectionem. huiusmodi opinionis fuerūt quidam phi vocati epicurei. isti enim dixerunt q̄ mortuo hōie perit aīa et q̄ nihil substātie eius remanebat. opinionē istorum introducit Seneca tragedia vi. vbi introducit chorū. Quod si queratur vbi aīe defunctorū sunt dicit q̄ vbi sunt res que nate non sunt vult dicere q̄d sicut illud q̄d natū nō est non hȝ esse. nec aliquā substātiā: sic eodē modo dicet de aīabus defunctorum et dicit q̄ dicunt isti q̄ illud quod cōiter dicit̄ q̄ est infernus q̄d q̄ ibi puniūtur mali q̄ sunt vani rumores similes somnio quod facit hominē sollicitum meditatiōe propter aliquod malum quod somniauit et cum excitatur nihil iuenit de quo timeat. Ita dicere q̄ est infernus et q̄d ibi puniūtur mali istud ponit timorē et pauorem et dicebant isti q̄ nihil horum erat. hāc opinionem introducit Salomon Eccl. c. iij. ppe finem. vbi dicitur q̄ erat opinio aliquorum q̄ vnus et idem esset finis et mors siue interitus hominum et iumentorum et equa vtriusq̄ cōditio et ita isti. s̄m hoc nō credebant immortalitatē anime. nec aliā vitā. ex quo dicebāt equalē esse finē et mortem hominum et iumentorū. Et sicut spiritus siue aīa bestiarū tēdit in nihil sic spiritus hominis quod null⁹ credere debet hoc de mente Salomonis fuisse sicut notat Nicola⁹ de lyra et apparet manifeste in fine dicti libri scȝ Ecclesiastes. xij. vbi dicit q̄ cuncta que fiūt adducet deus in iudiciū pro omni errato siue bonū siue malū sit. q̄d esse nō posset nisi aīa esset immortalis. Et expssius q̄ nō ex persona sua sȝ impiorū dicit pȝ per hoc q̄d in fi. li. eo. c. quasi determinādo subiūgit donec reuertat̄ puluis in terrā suā vn̄ erat et sp̄us redeat ad illum qui dedit illū. et dato q̄ illud esset de mēte Salomonis. scȝ vnum esse interitum hominis et iumenti referendū est ad spiritū philosophicū non ad sp̄m rationalem. Est enim in homine duplex spiritus. scilicet spiritus rationalis et incorporeus. qui non perit cum corpore. Alius qui dicitur phicus seu naturalis quo mediante anima rationalis vnitur corpori et ille corporeus est subti-

lior aere minus subtilis igne quo mediante fit sensus et imaginatio: et iste perit cũ corpore talis sp̃us est in corpore bruti animantis et illud vegetat et corpore pereũte perit et ſm hoc ait Salomõ: q̄ vnus est interitus hoĩs et iumẽti: q̄tũ ad corpus et spiritũ phisicũ. ¶ Illius etiã predicte dãnate opiniõis fuerunt illi ex quorũ persona dicitur. Sapiẽ. ij. ex nihilo nati sumus et post hoc erimus tanq̄ si non fuerimus. Huius pverse et dãnate opiniõis fuerũt saducei: qui q̄r credebãt q̄ aĩe nõ erãt immortales negauerũt resurrectionẽ. sicut patet Act. xxiij. Hec etiã dãnata opinio istis tẽporibus etiã in multis malis xp̃ianis inuenit̃ regnare: quia ad hoc vigilãter intẽdit dyabol9. Unde dicit albinus i sua dicta q̄ dyabolus querẽdo omnes alios modos quibus possit hominez ad dãnationẽ deducerẽ. Inuenit specialiter vnum subtilissimũ p̄ quẽ si potest homini nocere paucũ vel multũ per hoc ipsum prosternit et leuiter ad dãnationem deducit. et est iste q̄ vulnerat hominez in occulto vere credulitatis et facit euz dubitare in veritate fidei catholice et specialiter iuxta posse suum laborat q̄ faciat eum dubitare q̄ non sit altera vita: nisi hec. et q̄ debeat fieri resurrectio mortuorum: quia si hoc facit eum credere vel i hoc dubitare: statiz homo sic deceptus dimittit se cadere i oĩe peccatum. et elongatur ab omni virtute et perdit omnez timorem et amorem dei et viuit desperatus qui pdidit totã fidẽ et spem dei: et singulariter anhelat dyabolus viribus suis ad decipiendũ: per hanc viã oẽs hoĩes qui sunt magis pctõres: et specialiter supbos: et põposos: et nimiũ amatores diuitiarum mũdi. et deliciarũ carnaliũ: et tenet huncmodũ: q2 primo ponit ante oculos eorum magna crimina q̄ fecerunt et magnas penas que ſm sanctas scripturas pp̄ter illa sũt eis preparate: et cum illi miseri: hoc considerant ponit eos in desperationem dicens eis q̄ ſm hoc damnati erunt quãdo morientur: et tenendo eos in tali cognitione. dicit eis postmoduz quasi dãs aliquam consolationem q̄ non timeant: immo q̄ fortificentur et letentur et habeãt bonũ cor: et dent sibi bonũ tempus: et q̄ faciãt quicq̄d eis placuerit: quia nunq̄ deus resuscitabit eos nec iudicabit: quia nõ est altera vita nisi hec presens Et hinc inoleuit illud erroneũ pu̾erbium qđ in nostra lingua dicitur En esto munde non me veas mal pasar. e en el otro non me veras penar. Et adhuc dicit eis q̄ non est aliquis deus: et q̄ nostra mors et natiuitas est sicut bestiarum: quia sicut bestie nascuntur et moriũtur: ita erit de nobis et dicit predict9 doctor q̄ specialiter dyabolus mouet et auget hanc tentationem tempore mortis: quia videt q̄ ille passus est valde strict9: et periculosus: et q̄ ducit secum magnuz pauorẽ: et propterea poterit citius prosternere et decipere hominẽ nisi iuuet̃ a deo pp̄ter bona

merita q ante fecit: quia illa pcurant homini tēpore illo succursuz: et propter hoc dicit q ordinauit sancta mater ecclia q xpianis in hora mortis dicatur. Credo in deuz qd est fundamentū nostre fidei catholice: et qd faciāt cū omni deuotione confessionem fidei: et q reducatur eis ad memoriā passio et mors saluatoris iesu xpi ex qua prouenit electis perseuerantia in fide et deinde in fine vite preciosa et sancta mors ante eum. hec ille. ¶ Ex pdictis patet vnde habuerunt predicti heretici occasionem errādi: et qūo dyabol' inter cetera vigilāter laborat vt miseros hoies deducat ad credendū q nō est altera vita. ¶ Improbatur aūt predictus error quadrupliciter. Primo per dicta gentiliū philosophorū. Secūdo rationibus doctoruz catholicorum. Tertio auctoritatibus sacre scripture. Quarto splēdore miraculorū. ¶ Circa primuz notādū q post illud genus philosophoruz de quibus dictum est in principio huius capituli fuerunt duo genera aliorū philosophoruz quorū primi vocati fuerūt paripatetici quorum dux et magister fuit Aristoteles qui. xvj. de animab' ca. iiij. dicit sic. intellectus solus ē ab extrinseco et solus habet eē diuinū. Itez in secūdo de anima dicit. q anima itellectiua est alterū gen' ab aīa vegetatiua: et sensitiua et q ipsam solam contingit separari a corpore tanq perpetuuz a corruptibili. Itez in libro de pomo dicit ve anime peccatrici que non habet locum redeūdi ad suū creatorē: quia turpia eius opera impediūt ascensum eius ad deuz. ¶ Alij philosophi fuerunt vocati stoyci. quoruz dux et magister fuit plato qui plus q aliqs ali' phs affirmauit immortalitatē aīe. Unū in li. tymei. c. iiij. et. v. inter multa erronea que de aīa dicit hoc vnuz verum infert q anima est immortalis: q si vincit passiones: vel si ab eis vincat premiabitur: vel punietur post mortē. Unde ponit q si anima existens in corpore viri vincatur a passionibus corporis post separationem a corpore viri in corpus mulibre mittetur: et si se ibidē male habuerit in corpus pecoris post mortem in penā. Et sm q male vel deterius se habuerit in deterius pecus vertetur. Finaliter tū omnes redibūt ad gūralē inocentiā et dignitatē cū fuerit p penas satz expiate. Affirmauit etiā immortalitatem anime: et q aīe virtuosoruz et bonorum debebāt premiari i alio mūdo: et aīe malorū puniri: vt patet in disputatione socratis et suorū discipulorum quam introducit in phedrone vbi per modum dyalogi multis coniecturis probat anime hominis imortalitatem: et dato q taliter non accedat ad veritatez nostre fidei: est tamē mirabile q homo philosophus sine fide solūmodo per rationē et lumen naturalis intelligentie veniret in tam altaz cognitionem: et forte causa huius potuit eē: quia sicut dicit Hiero. in epistola ad paulinuz que ponit

in prologo biblie. Plato descēdit in egyptū vt videret libros legis et pphetarū: quos vidit et potuit esse q̄ informatus in sacra scriptura per hieremiā pphetā cum. s. in egyptū descendit: vt ponit leonardus Aretinus in prologo libri platonis qui intitulatur phedron fuit inductus ad loquendū de aīa magis vere et catholice q̄ aliquis alius phus. ¶ Item pitagoras hoc idem asserit vt ponit Ouidius. xv. metamorphoseos. vbi dicit morte carent aīe semperq̄ priora relicta: sic de nouis domibus viuūt: habitantq̄ recepte: sed melius dicit i versibus aureis: sicut allegat calsidius in cōmentum super thymeum platonis: vbi dicit. corpore disposito: tamen libet ad ethera pergēs: euadens hominē fact⁹ deus ethereis alter. ¶ Item mercurius trimegistus ad esclepā prope principiū dicit. O esclepa oīs aīa humana immortalis ē: sed nō vniformiter cuncte: sed alio et alio modo: et infra post mediū libri cū fuerit aīe a corpore facta discessio: tunc examen meritiq̄ eius arbitrium transiet in summam detinens potestatem. Isq̄ cū eam piā iusticiamq̄ peruiderit in sibi competentibus locis manere permittit. Si delictorum ipsam maculis viciisq̄ obligatam viderit: desup ad yma deturbās p telis aeris: ignis: et aque sepe discordātib⁹ tradit: et sic inter celum et terram mūdanis fructibus in diuersis semp eternis penis agitata reptabitur: vt in hoc aīe obsit eternitas q̄ sit in mortali sententia eterno supplitio subiugata: hec ille ¶ Aliq̄ etiā dicūt quorū opinionē introducit macrobius sup somnium scipiōis q̄ vnus qui vocabatur heres pamphilus: de quo loquitur Valeri⁹ libro primo in titulo miraculorū: q̄ dicit q̄ fuit mortu⁹ in quodā p̄lio et q̄ stetit mortu⁹ p decē dies separata aīa a corpore: et q̄ postmodū resurrexit et reuelauit multa alterius mundi specialiter de imortalitate aīarū: et q̄ ab isto hoīe resuscitato habuit plato fundamentū et doctrinā quam introduxit in phedrone. Item in secundo libro sup somniū scipionis macrobius dicit. aīa autem qui ver⁹ homo ē ab omni conditione mortalitatis aliena est a deo: vt ad mutationem dei mundum regētis regat: et ipsa corpus dū a se animatur etiā i eodem dicit: et hec sit presentis temporis consummatio: vt anima nō solum immortalem: sed deum esse clarescat. ¶ Huius etiam opinionis fuit Tullius qui s3 q̄ dicit dictus Macrobius vltimum opus scripsit predictum somnium scipionis vbi introducit scipionem asianum et alios magnos et virtuosos viros iungendo. q̄ apparuerunt post mortē et dixerunt de premiis animarum hominum virtuosorum que habent in celo et de penis quas mali patiuntur. Item in rethoricis Tullius ait: probabile quidem videtur sapientibus penas esse paratas apud iferos: ergo anime post mortem sunt superstites. In amphorismis etiam de

essentia summe bōitatis legitur: quia anima est in orizonte eternitatis .i. in termino perpetuitatis quod est perpetuitas in aīa: ita q finitur in aīa .i. non ꝓtendit ultra animā: sed est supra tp̄s: tēpus vocatur hic mora habēs principiū z finē z si aīa habebat principiū nō habebit finē. Hāc etiā opinionē introducit Uirgilius in .vi. libro eneydorum ubi scribit quō eneas venit ad cāpos elysios qui sūt cāpi paradisi q inuenit ibi anchisen patrem suū z alios maiores z antecessores. Item etiam de aīa turni loquēs ait in .xij. vitaq; cū gemitu fugit indignata sub umbras id est anima turni recedens a corpore: cum indignatione descendit ad inferos: hinc insinuauit vergilius animā esse superstitē post mortē. Huius etiā opinionis fuit Seneca in ep̄lis ubi dicit mors quā pertimescimus z recusamus intromittit vitā non eripit veniet iterū qui nos in lucē reparet dies Huius opinionis fuerunt omnes philosophi qui dicti sunt stoyci que opinio est in magnam confirmationem nostre sacre fidei et in maximam confusionem non credentium z hereticorum: q si dicti philosophi ducti solum ratione z lumine natu: ali crediderunt z cognouerunt anime immortalitatē z q post mortem hominū anime bonorum premiantur in gloria: et anime malorum affliguntur i pena sine fine: multomagis hoc credere z affirmare debēt christiani qui ultra rationem z lumen naturalis intelligentie sunt informati lege dei quā dedit z publicauit p moysen z alios sctōs ꝓphetas et p doctrinā noue legis quā noster saluator deus z homo per seipm ꝑsonaliter predicauit et ostendit.

¶ Sed quia auctoritas in diuersum potest flecti sensum. Ideo secūdo improbatur predictus error rationibus doctorū catholicorū. Primo sic omnis corruptio causatur ex contrarietate: sed nihil est q substantie anime contrarietur. ergo nō potest aīa corrumpi. Cōfirmatur primo sic qcquid corrūpitur aut corrūpitur ex dissonātia ptiū ut corpus: aut ex fluxu materie: ut ꝓprietas. Omnis enim proprietas in se immutabilis est: quod aūt d̄ finit eē ex fluxu materie in q̄ ē hz. Un̄ boetius i ꝓlogo sup arismeticā ait. Sapiētia ē speculatio eorū q̄ s̄m sui īmutabilitatē sortiūtur substantiam z proprietatem: aīa autē non est substātia corporalis: ergo ex dissonantia partium corrumpi non potest: quia simplex ē proprietas autem non est sine forma: quia substantia est: z ita ex fluxu materiei corrumpi non potest: quia in materia nō est: ergo incorruptibilis est. q autē incorporea sit patet: quia hoc genus subalternū spiritus sub se cōtinet has species animam z angelum. ergo aut angelus incorporeus non est: vel anima incorporea est. Secūdo cōfirmatur: quia corruptio non fit i entibus nisi ratione appetitus. ergo ubi appetitus est quietatus ultra nihil appetit. Sed materia p

animā rationalem vltimate quietatur: quia nullā nobiliorē habere potest. ¶ Secūdo arguitur ex diuina bonitate sic. Cum deus sit omnibus bonus: maxime tamen bonus est amicis suis: sed amico proprium est conuiuare. viij. Ethicorum. Et amicus salueт amici vitam si potest: ergo faciet q̄ anima viuat post separationem a corpore. ¶ Tertio arguit ex diuina causalitate. Omnis causa q̄to plus intēdit ad esse alicui⁹: tāto plus intendit ad eius conseruationē: sed esse anime rationalis plus intendit quantum ad esse q̄ forma solis: quia nobilius est esse ei⁹ cū sit spiritualis: et spiritualia corporalibus preferuntur: vt dicit Augustinus nono de trinitate: cū ergo sol sit incorruptibilis multo ergo fortius anima erit incorruptibilis et immortalis. ¶ Quarto arguitur ex magnitudine diuine potētie probando necessitatem alterius vite per resurrectionem sic. Uidemus enim q̄ natura reducit per vnum granum seminis arborem vel herbam sui generis verū tamen non reducit eādem herbā vel arborem numero: sed alteram similem. Et similiter in generatione naturali hominum bestiarum: et auium: quia naturaliter exit homo ab homine. et femina per generationem: et sic de auibus et bestijs sed nō redit idem homo numero nec eadem bestia: sed alter homo: et altera bestia. Unde si natura haberet tam magnum posse q̄ illum eundem hominem numero: et eandem numero bestiam et arborem q̄ deficit et moritur posset reducere viuum: maiorem potestatē haberet q̄ habet. Et ideo si deus non resuscitaret illum eundem hominem numero qui moritur nō ostēderet q̄ suum posse esset maius q̄ posse nature. Cum ergo posse suū incomparabiliter mai⁹ sit q̄ posse nature. Si nō faceret illud per quod suum posse ostēdatur mai⁹ q̄ posse nature: ɔtrariatur sue potestati et perfectioni: quod est incōueniens. Ex quo manifeste patet q̄ erit resurrectio et altera vita: et q̄ idem corpus numero resurget ad manifestandū q̄ maius est posse dei q̄ nature. ¶ Quinto arguit ex diuina sapientia: quia perfectius opus arguit maiorē sapientiam in magistro qui illud fecit. Unde si deus creauit hominē ea intētione vt resurgat et duret sine fine hoc videtur nobilius q̄ si illud creasset ea intentione: vt non resurgeret et duraret sine fine. et vbi est nobilior intentio et nobilior respectus ostenditur excellentius opus: et ex operis excellentia maioritate et nobilitate ostēditur excellentior: et nobilior sapientia in magistro. Necesse est ergo resurrectionem fieri: et aliam vitam dare: vt diuina sapientia excellentissima cognoscat. ¶ Sexto arguit ex amabilitate eternitatis dei necesse est homini charitatem habere: hoc est deum amare: quia deus est eternaliter amabilis. Unde si homo resurgat et ex diuine eternitatis influētia hō sit perpetuo du

rabilis in glia amabilior erit eter nitas diuina q si homo non resur geret: sed finiret in morte. Ad ostendendum ergo concordiã inter du rationem dei z hominis z amoris excellẽtiam fiet resurrectio que si non fieret non ostẽderetur. ¶ Septimo arguitur et diuine iustitie equitate. Justitia enim dei requirit q omnibus reddatur sm merita z demerita: als non esset iustus ¶ Cum ergo hoc non fiat invita presenti cum mali videantur florere. Job. xxj. ducũt in bonis dies suos boni vero tribulãtur. ergo fiet in vita alia quod esse nõ potest: nisi anima sit immortalis z nisi fiat resurrectio. tũc enim illa res que bonum vel malũ fecit in hoc mundo per diuinam iustitiam premiabit vel puniet. ¶ Octauo arguit ex eternitate diuine iustitie: sic poterit de eternaliter iudicare homines. si homo posset esse sine initio sicut poterat eũ iudicare eternaliter: si homo esset sine fine. vnd si resurrectio nõ esset significaretur q si creatura posset esse sine itio. q deus nõ posset sua iustitia eternaliter homine vti. vt ergo detur intelligi q deus poterat eternaliter vti sine initio in homie si homo posset esse eternaliter sine initio. Sapiẽtia diuina ordinauit q fiat resurrectio: z q iustitia diuina sit potens conseruare humanum corpus sine fine dato q semper sit in tormentis: vt iustitia vtatur in eo. ¶ Nono arguitur ex naturali appetitu hominis sic. impossibile est appetitum naturalem esse frustra sed homo naturaliter appetit perpetuo manere: qd pz ex eo q esse est quod ab omnib appetitur. homo enim per intellectum appetit esse non solum vt nunc sicut bruta animalia: sed simpliciter cõsequetur. ergo homo perpetuitatez sm aiaz qua esse simpliciter: z sm omne tempus apprehẽdit. ¶ Decio arguit ex capacitate anime: quia aia capax est beatitudinis. Deus autẽ. vt ait Augu. ingenti libertate implet omnes creaturas sm capacitatem earũ. ergo ꝯfert anime beatitudinẽ. ad beatitudinẽ aũt spectat vita perpetua. ergo necesse est alterã vitam ponere z aiam esse immortalez. ¶ Undecimo arguitur ex hominis timore. quia si anima moreretur cum corpore. homo nõ plus timeretur mortu q lupus vel canis mortuus. cum ergo experiamur singularẽ timorez i hoie mortuo: quẽ nõ experimur in ceteris animalibus mortuis ergo necesse est dicere. qd relinquit aliquid viuẽs post mortem hois qd timet. ¶ Duodecimo arguit sic. deus fecit aiam ad imaginez z similitudinẽ suã: sed de est imortalis. ergo z aia. Et licet nõ posset forsitan ratiõe naturali demõstratiue pbari. sicut satis patz per debilitatẽ rationũ. quo ad hoc taz a sanctis q a phis adductarũ. Sũme tñ conuenit hoc credere sicut multa alia sunt vera q probare demõstratiue nescimus sicut alterũ istorũ procerto est verum. mũdus incepit esse: vel mũdus non incepit esse: tamẽ nullum istorum de-

mõstratiue probari potest s̃m Aristotelez.iiij.topicorũ. Unde cõmuniter dicitur de quodaz religioso q redarguit quẽdaz phm ex eo q negauit aiam esse imortalẽ. Quero inqt a te ph̃e ait ille religiosus aut anima est mortalis aut immortalis. si est mortalis nullũ incõmodum insurgeretur credẽtibus eaz esse immortalem. si vero est immortalis. tũc credere eam mortalem. quid incõmodum in te sequitur. ergo melius est credere eã esse imortalem q̃ mortalez. ¶ Tertio improbatur p̃dictus error auctoritatib⁹. quadrupl'r primo auctoritatibus noui testamẽti ex euangelio. Secũdo auctoritatib⁹ eiusdem ex epistolis z actib⁹. Tertio auctoritatibus veteris testamẽti. Quarto auctoritatibus doctoruz eccl'ie que omnia expresse sonant aliam vitam. ¶ De primo inducũtur.xij.auctoritates. Prima auctoritas habet Joh.vj. hec est autez volũtas patris mei qui misit me. vt omnis qui videt filiuz: per fidẽ formatã charitate. ideo sequitur z credit in eum habeat vitã eternã qd infallibiliter est verũ in predestinatis. z ibidem. Qui manducat meã carnẽ z bibit meũ sanguinẽ habet vitam eternã z ego resuscitabo eum in nouissimo die. Secunda auctoritas habetur Johã.iiij. cum xp̃s loqueretur samaritane. Qui biberit ex aqua quã ego dabo ei fiet i eo fons aque viue salientis in vitaz eternã. Tertia auctoritas est Joh.vj. Qui mãducat hũc panem viuet ineternũ. Quarta auctoritas est Mat.xix. z Marci.x. Cũ quereret iuuenis ille magister quid boni faciam: vt vitam eternaz possideam. Respondit cristus si vis ad vitaz scz eternam ingredi serua mãdata. Quinta auctoritas Marci.ix. bonum est tibi claudum introire in vitaz eternã q̃ duos pedes habẽtẽ mitti i gehennã ignis inextinguibilis. Sexta auctoritas est Mat.x. Nemo est qui reliquerit domum aut fratres aut sorores aut patrẽ aut matrẽ aut vxorẽ aut filios pp̄ter me z pp̄ter euangelium qui nõ accipiat centies tm̃ nunc in tempore hoc. domos z fratres z sorores et matres z filios z agros cũ psecutionibus z in futuro seculo vitam eternam. Dicit q in presenti accipiet cẽties tm̃: quia pro temporalibus accipit in presenti bona spiritualia que tantũ excedũt bona temporalia quãtũ cẽtenarius vnitatez. aliter autẽ potest exponi de religiosis qui p vno patre carnali vel fratre dimisso habent spũales fratres z matres z pres multos z etiam possessiones multas z agros inquãtũ ex possessionib⁹ omniũ fideliũ sufficiẽter sustẽtãtur. s̃m illud apostoli.ij. ad Corinthi.vj. quasi nihil habẽtes z omnia possidẽtes. Unde Augu. Cõtẽne omnia z habebis omnia. Septima auctoritas est Joh.iij. Qui credit in filium haqet vitam eternam qui autẽ incredulus est filio nõ habet vitam eternaam. sed ira dei manet super euz. Et ibidẽ sic deus dilexit mundum. vt filiũ suũ

possunt: quia eorũ nullum sicut il li saltẽ de p̃teritis experimentũ tenent. Ac si enĩ pregnãs mulier mittatur in carcerẽ ibiq; puerū pariat qui natus ĩ carcere nutrie tur vt crescat. cui si forte mater que hunc genuit solem lunã. stel las montes. & campos. volantes aues. currẽtes equos nominet. Il le vero qui est in carcere natus et nutrit⁹: nihil aliud q̃ tenebras car ceris sciat & hec quidē esse audi at. sed quia ea per experimentum nõ nouit veraciter esse diffidat. Ita in hac exilii sui cecitate nati homines dum esse summa atq; in uisibilia audiũt. diffidũt an vera sint: q2 sola hec infima ĩ quib⁹ na ti sunt visibilia nouerũt. Unde fa ctum est: vt ipse inuisibiliū & visi biliũ creator ad humani generis redemptionē vnigenitus patris veniret: & spiritũ sanctũ ad corda nostra mitteret. quatinus p eum viuificati crederem⁹. que adhuc scire per experimẽtum non possu mus. quotquot ergo hunc spiritũ hereditatis nostre pignus accepi mus de vita inuisibiliū nõ dubi tamus. Nam quia post mortẽ car nis viuat aĩa. p3 ratio: sz fidei ad mixta. Nũquid & sancti apostoli ac martyres xp̃i presentem vitam despicerent. in morte carnis aĩas ponerẽt. nisi certiorẽ animarũ vi tam subsequi scirẽt. Et ecce hi q̃ animas ĩ morte posuerũt atq; ani marũ vitam post mortem carnis esse crediderũt quotidianis mira culis coruscãt. Ad extincta eorū nãq; corpora viuẽtes egri veniũt et sanãtur: periuri veniunt & demo nio vexantur. demoniaci veniunt et liberãtur: leprosi veniũt & mũ dantur. deferuntur mortui & susci tãtur. Si igitur vitam anime ma nẽtis in corpore deprehendis ex motu membrorum cur nõ perpẽ dis vitam anime post corpus etiã p ossa mortua ĩ virtute miraculo rum: Nam & multi nostrorũ men tis oculum fide pura & vberi ora tiõe mũdãtes egredientes ex car ne aĩas frequẽter viderunt. hec il le. De hoc ponunt plura miracu la in libro dyalogorum vide ibi.

¶ De heresi eorum qui dicunt q̃ non possunt euitare peccata. quia fuerunt nati in tali constellatiõe vel signo.

Quartadecima heresis est eorū qui dicunt se non posse euitare peccata: quia sunt nati ĩ tali signo. Hic notandum est q̃ s̃m Greg. in omelia. & s̃m Aug. in. v. de ciuita te dei. ca. i. & xxiii. q. iii. quidã he retici. & etiam ysido. viii. Ethi. c. v. fuerunt quidã heretici dicti pri scillianiste qui fundamentis astro logorum adherentes dicunt vnũ quẽq; hominẽ sub constellationi bus stellarum nasci. earūq; influ entiis regi. dicũt etiam tales stel las dictorum hominũ esse fatum quod quidẽ fatũ s̃m August. nõ dicunt dispositionẽ ac causarum ordinẽ siue cõnexionẽ in ipsis re bus s̃m diuinã volũtatẽ: sicut di cit Boetius. iiii. de consolatione

psa.vj. Sed dicũt fatũ vim positionis syderũ qualis ē qñ qs nascitur vel cõcipit quã vitare non possent: dicũt ēt habere ptātē stellas sup hoim vitã mortem actus z officia. dicunt eñ φ mars facit hominē homicidã z preliatorem. Aquarius piscatorē. Libra trapezetã cãpsorē z mercatorē. hui9 opinionis fuerũt thalmudiste dicentes de thamulth. talia vba. filij z puisiones rerũ nõ depēdēt ex meritis sed depēdēt ex cõstellatiõe signi. Sic attribuerũt malũ regis saul z bonũ regis dauid planetis z signis dicētes in eodē libro. Si natus fuisset saul ĩ signo dauid φ cecidisset corã eo Item dicunt iudei ĩ libro thamulth. l.c. qd icipit ceder thahemer φ vn9 doctor cui nomē erat rabi Alazar vempeda dicebat φ stringebatur ei fortiter mũd9. vult dicere φ habebat magnã paupertatem z faciebat orationē deo φ releuaret ipsum ab illa magna paupertate. z dicit ibi φ de9 respõdit sibi vis φ propter amorē tuũ destruã mũdũ z iterũ creem illum z forte eris in signo ĩ quo efficieris diues. Ex qb9 apparet manifeste φ illi itelligebãt deũ nõ habere ptãtem auferendo ab illo miseriam nisi mediantib9 signis ex isto fundamēto supradicti heretici posuerũt φ stella que nato dño orta fuit ad hoc nouiter facta z creata fuit vt xpo influeret sup ei9 vitã mortem. actus et officia ptātē haberet z sibi in omnib9 fatũ eēt. Pro tãto dicit gre. vbi supra φ pdicti heretici hoc ĩ adiutoriũ sui error3 assumũt φ noua stella exijt cu3 dño in carne apparuit cuius fuisse fatũ eãdē stellã putãt. ¶ Predictus error siue heresis improbat per tres doctores pbatissimos. s. p augu. Cris. z Greg. Et primo per aug. qui ĩ quinto libro. de ciui. dei l. c. j. dicit istã opinionē esse offensiuã z iniuriosã quat uor rebus isignib9 z irreprobabilibus. Primo cõi lege z secte ĩ generali. Secũdo celo in speciali. Tertio iudicio diuiali. Quarto pbatiõi expimētali. ¶ Primo aug. dicit φ ista opinio est offensiua z iniuriosa omni legi zc. Ṗm eñ tullium de natura deo℞ omnis lex z secta posuit deum esse. Nõ est tam fera tã rudibus q3 morib9 cui9 mētē zo pinio deo℞ nõ habuerit inqtu illius. Itē omnis secta z lex ponit φ deus in necessitatibus d3 ĩ uocari z rogari. Unde secundum phm in ethicis latera z cult9 deorũ sunt de lege nature: z ṡ3 tulliũ vbi supra. Omnis lex z secta sacrificia quedã h3 quibus deos suos reueret. Si ergo ista opinio veritatē contineat q̃ dicit stellas hre hanc potestatē φ ex suis influentijs moribus z actibus hominum imponant necessitate3 quã euitare nõ possint. ad quid deus in necessitatibus inuocabitur aut rogabitur quasi dicat frustra. Unde contra ponentes istam opinionē dicit in textu. Ibi ab aurib9 hominũ repellendi sunt: non solum eorum qui veram religionem tenēt. sed qui deorum qualiumcunq3 licet falsorum volunt esse cultores

hec opinio q̄d aliud agit nisi vt null⁹ oino colatur aut rogeť de⁹ hec aug. ¶ Item secūdo hȝ opinio est offēsiua ꝛ iniuriosa celo: sp̄alit. magna diffamatio isti⁹ ciuitat' esset si diceret̄ ꝙ ī aula sui cōsiliarij ciues ꝛ rectores ꝯcluderēt ꝛ determinarēt latrocinia ꝑpetrādo homicidia ꝛ cetera mala ꝯmittēda. ꝑ istā ymaginationē aug. dicit ꝙ celū q̄dā curia vel ciuitas ē. ciues sunt stelle ꝛ si isti influunt ꝛ necessitāt ad latrocinia homicidia ꝛ cetera mala: celo est vituperiū ꝛ iniuria. ¶ Tertio hec opinio ē offensiua ꝛ iniuriosa diuino iudicio. Un̄ aug. in textu. Quale inq̄t iudiciū de factis hoīm relinq̄ť deo q̄bus celestiū adhibeť necessitas. ad idē xxiij. q. iiij. vasis ire. ¶ Quarto ꝛ vltio est offensiua hec opinio ꝓbatiōe experimētali. sepe videm⁹ ꝙ duo gemini nati ꝛ ꝯcepti sub eodē signo ꝛ cōstellatione stellarū sunt ita diuersi ī oībus ꝛ dissimiles ꝙ magis sunt similes illi q̄ ī diuersis cōstellationibus sūt nati ꝛ ꝯcepti ꝛ istā rōnē dicit aug. fortissimā Unde in textu cōtra istos. Quid inquit est ꝙ nūq̄ dicere potuerūt cur in vita geminorū in actōibus in honoribus ceterisq̄ reb⁹ ad humanā vitā ꝑtinētibus atq̄ in ip̄a morte sit plerūq̄ tātaq̄ diuersitas vt similiores eis sint quantū ad hȝ attinet multi extranei q̄ ipsi inter se gemini qui exiguo tp̄is interuallo in nascēdi separato in cōceptu autem per vnū cōcubitū vno etiā momēto seminati. Dat exēplū. in iiij. c. ꝛ idē habeť Gen̄. xxv. Malach. j. ꝛ. xlvij. d. q̄tūlibet iacob dilexi esau odio habui. Nati sūt duo gemini antiq̄ patrū mēoria sic alter post alterū vt posterior plātā ꝑoris teneret tāta fuit ī eorꝫ vita morꝫ diuersitas tāta ī actib⁹ disparitas tāta ī parētū amore dissimilitudo vt ēt ī īimicos eos īter se faceret ista distātia. Nunq̄d hȝ dr̄ ꝙ vno ābulāte ali⁹ sedebat: vno dormiēte ali⁹ vigilabat. vno loquēte ali⁹ tacebat: vn⁹ duxit mercēnariā ſuitutē ali⁹ nō seruiuit: vn⁹ a mr̄e diligebať. ali⁹ a mr̄e nō diligebať: vn⁹ honorē q̄ apd̄ eos magn⁹ habebať amisit alter adept⁹ ē. hȝ aug. ¶ Scd̄o īprobať ista heresis ꝑ Cris. qui dicit ꝙ hec opinio facit triplicē blasphemiā ī deū. prīa est ꝙ de⁹ ē ꝛ fuit malus in stellas creādo. vnde sup Mat. dicit sic. Si aliquis adulter ꝛ homicida fiat ꝑ stellas magna est iniquitas stellarꝫ. maior illius q̄ creauit stellas. Nā cum sit ꝑsci⁹ futurorꝫ de⁹ ex quo tāta iniq̄tas futura erat ꝑ stellas si noluerit emēdať nō ē bonus. si voluit ꝛ nō potuit īpotēs est. Scd̄a blasphemia est ꝙ de⁹ est crudelis ī talib⁹ ꝑ delictis pēas dare. vn̄ Cris. vt quid mali penā suscipiā. qd̄ nō volūtate sȝ necessitate cōmisi. Tertia blasphemia est ꝙ de⁹ ē̄ īsipiēs ī ꝑcipiēdo. Un̄ Cris. Quis eīm iubet aliquē ne faciat malū qd̄ n̄ p̄t declare aut vt faciat bonū ad quod nō pōt ꝑuenire. hec ille. vn̄ merito dicit̄ Mat. xj. Iugū enim meū suaue est. ꝛ. j. Jo. v. mādata ei⁹ grauia nō sunt ¶ Tertio ꝛ vltimo improbať hec

opinio hętica p gre. sicut p augu. Sed dat spāliter vnū exēpluȝ de honoribus ꝛ dignitatib⁹ hominū Vñ in omelia epiphanie dicit sic. absit a fideliū cordib⁹ vt fatuȝ ali quid dicamus. vitā quippe hoīm solus hāc conditor qui creauit ad ministrat. Neqȝ eñ ꝓpter stellas homo. sed stelle ꝓpter hominē fa cte sunt. Seq̄tur in persarū quoqȝ francorūqȝ terra reges ex genere prodeūt quibus profecto nascēti bus quis estimet quāti eisdeȝ mo mentis horaruȝ ꝛ tempoꝝ ex ser uili conditione nascantur. ꝛ tamē regū filij vno codēqȝ sidere cū ser uis nati ad regnū ꝓficiūt cū serui qui secū fuerant geniti in seruitu te moriātur. Hec greg. Patet igi tur p istos tres doctores venera biles ꝙ predicta opinio est falsa ꝛ hętica. Unde determinando ve ritatem cōcludit aug. de stella no uiter xp̄o nascēte creata ꝙ ip̄a nō est xp̄o in fatū. Unde sermōe. viij. super Jo. non est sub fato syderuȝ dominus syderum cū ip̄e sit cōdi tor syderū. ꝛ cōtra faustū nō ideo xp̄s nat⁹ est vt si dici oportet non stellā xp̄o sed xp̄m stelle fatū dice remus fuisse. Ipse quippe illi nō illa huic nascēdi cōtulit causam. ¶ Sed quereret aliquis diligēs scire vtrum ex impressiōe lumina rium celestiū causetur aliquo mo do in hominibus diuersitas moꝝ Respōdetur ꝙ mores hominum ꝛ euentus futurorum a sideribus causari dupliciter potest intelligi aut necessario ꝛ sufficiēter: aut di spositiue ꝛ contingenter. Si dica tur primo modo sic nō tantum est falsum sed etiam hęticuȝ quia re pugnat xp̄iane religioni. tum qꝛ veritas fidei in hoc errore saluari nō posset dum enim omnia ponit a syderib⁹ necessario euenire tol lit meritum ꝛ per consequens glo riam: tum qꝛ honestas morum per hunc errorē p̄iudicium patit̄ duȝ culpa peccātis in sydera refundi tur vt supradictum est: qꝛ sic licen tia malefaciēdi sine reprehensio ne creditur vt hō ad orādum ꝛ co lendū sydera incuruetur. ¶ Si au tem dicatur mores hominum a di spositionib⁹ syderū variari dispo sitiue ꝛ contingēter sic pōt habe re veritatē quia nec rōni nec fidei repugnat: planū est enim ꝙ dispo sitio corporis varia multū facit ad variationē affectionum ꝛ morum aīe: vt plurimū eñ anima corpo ris ꝯplexiones imitat̄ vt dicit sex principiator. Vñ colerici sunt ira cūdi: ꝛ sanguinei sunt benigni. me lācolici sunt inuidi: ꝛ flegmatici pigri: hoc autē nō est necessarium quia anima dominatur suo corpo ri maxime quādo est adiuta ꝑ gra tiam. multos enim videmus cole ricos mansuetos: ꝛ melancolicos benignos. quoniaȝ ergo virt⁹ cor porum celestium operatur admi ratione ꝛ qualitatē complexionū Hinc est ꝙ ꝑ consequēs operatur quodammodo ad qualitatē moꝝ valde tamen de longinquo. plus enim facit ad qualitatem comple xionis virtus nature inferioris ꝙ̄ virtus syderum. Unde aug. in. v. de ciui. dei. ca. ij. In solutione cu

eiusdē questionis de duob⁹ fratri-
bus qui simul infirmabātur ⁊ cu-
rabātur cū quereret vnde h̄ esset.
magis cōmēdat rationē hypocra
tis ꝙ̄ astronomi. hypocras em̄ rn̄
dit ꝙ h̄ erat ꝓpter similitudinē cō
plexionis. Et astronom⁹ rn̄dit qḋ
h̄ erat ꝓpter idētitatē cōstellatio
nis. melius em̄ respōdit phisicus
q͛ cām dedit magis ꝓpriā ⁊ ꝓpi
quam. Est sic ergo dicēdū ꝙ ipres-
siones syderū aliquo modo dispo
nūt ad varietatē morū. nō quidē
dispositiōe necessaria ⁊ ꝓpria ⁊ suf
ficiente sed remota ⁊ contingēte
¶ Sed obiicitur ꝙ ph̄us libro de
ꝓprietatibus elementorum dicit
ꝙ regna vacua fctā sunt et terre de
populate apud ꝯiūctionē. Jouis
⁊ saturni. sed talia nō depēdēt ex
libero arbitrio ergo ⁊c. Rn̄detur
ꝙ hoc dicit ph̄us nō q͛ hoīes non
potuerūt resistere influētie illius
cōstellatiōis. sed q͛ noluerunt q͛
dicit Tholomeus in almagesti. sa
piēs homo dominabitur astris: ꝙ̄
uis autē ꝯiunctio iouis ⁊ saturni
eo ꝙ saturnus habꝫ īfluētiā melā
colicā ⁊ malā. Jupiter aūt immit
tit valde bonā influētiam potest
ad rixā vel discordiā homines in
clinare: cui tamē inclinatiōi hoīes
ꝑ libertatē arbitrij pñt resistere
⁊ satis faciliter cū adiutorio gra-
tie dei. ¶ Obiicitur iterum q͛ da
mascen⁹ li. iij. c. vj. dicit ꝯstituunt
multotiēs ⁊ comete signa quedā
mortis regū. ⁊c. Respōsio quidaꝫ
dicunt ꝙ cometa nec naturaliter
gn̄atur nec est vna de stellis in fir-
mamēto positis. Unde nec eius si
gnificatio est naturalis. Un̄ dama-
scen⁹ li. ij. c. vj. dicit ꝙ comete non
sunt ex his q̄ a ꝓncipio genite sūt
sꝫ diuina iussione ſm ipm tēp⁹ cō
stituunt ⁊ rursus dissoluunt hec
damascen⁹. ⁊ ꝑ tale signū deus ꝓ-
nūciat mortē regū magis ꝙ̄ alio-
rum: tum q͛ rex est ꝑsona cōis. tū
q͛ ex hoc pōt oriri turbatio regni
de cui⁹ custodia magis sollicitāt
angeli ꝓpter cōe bonū. ¶ Et si q̄
ras qḋ est illud regnū i quo debet
tale accidere. hic respōdet catho-
lic⁹ dicēs ꝙ qūcunqꝫ apparet sem
per significat mortē vel imutatio
nē alicuius principis vel destru-
ctionis alicui⁹ patrie. ⁊ semꝑ diri
git radios suos ad illā patriā cui
minatur. Alij aūt qui viā ph̄icā
sequunt videt ꝙ stella cometa sit
ipressio calida ⁊ sicca generata ex
inferiore parte aeris ꝓpe ignē de
vapore calido ⁊ sicco ⁊ glob⁹ illi⁹
vaporis adunatus apparet corp⁹
stelle. Partes autē illius corporis
discōtinuate circa illū globū ⁊ in
longū protēse in suis extremitati
bus illi globo cōiūcte sunt quasi
eius come sicut loqtur albert⁹ ma
gnus dicēs ꝙ comete sūt stelle ha
bētes comas qḋ fit ꝑ aerem inflā
matū cōtētuꝫ a stellis siue plane
tis quibꝫ scꝫ saturno Joue. mercu
rio ⁊ venere. Isti em̄ planete pro-
pter velocē motū ipsoꝝ igniūt ae
rem in circuitu eoꝝ: ⁊ sic propter
aerē inflāmatū contētuꝫ a stellis
ꝑdictis coniūcto lumine eoꝝ cuꝫ
eo videntur stelle ille comete: ⁊ se
cundū hāc positionē signat ⁊ cau
sat nō ꝑ se sed ꝑ accidēs mortali-

tatē pueniētē ex īfirmitatib⁹ calidis ꝛ siccis q: vehemēs distēpata siccitas consueta est ꝑuenire et cōtinuari gñationi comete: et q: vt in plurib⁹ diuites nutriunt calidis ꝛ siccis. ideo illo tpe multi diuites moriunt: īter quos mors regū ꝛ principum est magis notabilis. Huius opinionis vr̄ esse ysidorus in. iiij. ethimologiarꝝ. Dicit eñ ꝙ hoc genus syderis qñ apparet signat pestilētiā. aut famē aut bellū. Idē videt sentire beda. Dicit eñ ꝙ signat pestilētiā aut bella. aut vētus. aut estus. ¶ Et si q̄ras vtrū illa stella que apparuit ī natiuitate xp̄i fuit cōeta. Rñdet beda. ꝙ nō q: ex q̄buscūq; causis nascat cometa siue ex planetis siue ex fixis semꝑ apparet in parte septētrionali. Stella aūt q̄ apparuit in ortu xp̄i mouebat ab oriente ad meridiē versus occasum qđ nō solet facere mot⁹ cometarū. vt dicit Crib. ꝛ sic ptꝫ ꝺm q̄libet istarū opinionū nullū penit⁹ astra habere dominiū super liberum arbitriū. licet inclinent dispositos ad aliquas passiones.

¶ Quod diffinire q̄ assertio est catholica vel heretica pertinet ad theologos.

Septima consideratio est scire ad quos ꝑtinet diffinire q̄ assertio est catholica vel hr̄tica vtruꝫ. s. ad theologos vel canonistas. Et rñdet venerabilis Guillelm⁹ ochan in suo dyalogo ꝙ istđ ꝟbū diffinire hꝫ plres significatiōes de q̄bus due ad ꝓpositum vident ꝑtinere. Cōtingit enim aliq̄d diffinire auctoritate officij. ꝛ sic diffinire q̄ assertio catholica ꝛ que heretica sit cēsenda ad summū pontificē ꝑtinet ꝛ conciliū generale. Alit ꝯtingit diffinire ꝑ modū doctrīe quō magistri in scolis diffiniunt q̄stiones ꝛ determināt ꝛ sic accepto verbo diffiniēdi circa ꝓpositā q̄ōnē diuersimode sentiūt lr̄ati. Est eñ vna opinio ꝙ ad canonistas principaliter spectat q̄ assertio est catholica que heretica iudicare: ad qđ mouent triplici ratiōe. Prima est hec. Ad illā scientiā principaliter spectat diffinire vl̄ discernere que assertio est catholica ꝛ que heretica censenda. que ꝑncipalr̄ tractat de assertiōe veritatū theologicarū ꝛ reprobatiōe heresum dānatoꝝ. huiusmodi est sciētia canonistarū ꝛ nō theologoꝝ ergo. Secūda ratio hec est. Ad illā sciētiaꝫ pertinet diffinire q̄ assertio est catholica ꝛ que heretica est cēsenda cui fides q̄tum ad credibilia principalib⁹ adhibet. Sed q̄tū ad ea q̄ sunt fidei magis credēdū est canonistaꝝ sciētie q̄ theologoꝝ q: magis credēdū ē eccl'ie ꝑ quā edita est scia canonistaꝝ q̄ euāgelio teste augustino q̄ vr̄ asserere maiorē esse auctoritatē eccl'ie q̄ euangelij. q: nec euangelio crederē nisi auctoritas eccl'ie ꝯpulisset ergo ad sciētiā canonistaꝝ magis ꝑtinet diffinire que assertio est catholica q̄ heretica est censenda q̄ ad theologiā. Tertia rō est h̄. Ad illā scientiā principalr̄ spectat dif

cernere que assertio est catholica que heretica est cēsenda cuius auctoritas hʒ symbolum fidei ꝛ articulos ordīare ꝛ articulos fidei recte ꝛ rite distīguere sʒ hoc spectat ad summū pōtificē q̄ autor est sciētie canonistarum ergo per ꝯñs ad ipos principalius q̄ʒ ad theologicos pertinet diffinire que assertio catholica q̄ heretica debeat reputari. ¶ Alij indubitāter tenēt qđ ad theologiā spectat nō ꝑ moduʒ diffinitiōis auctoritatiue sʒ ꝑ modū doctrine principalr̄ diffinire q̄ assertio catholica q̄ hr̄tica censenda est. ꝛ q̄ ad canonistas nō pertinet nisi inquātū eorū sciētia aliq̄ ad fidem spectātia dinoscitur mēdicare a theologia qđ nitūtur rationibus affirmare. Quarū prima est hec. Ad illius sciētie doctores propter quam solūmodo dicit̄ assertio catholica vel heretica principaliter spectat diffinire ꝑ modū doctrīe que assertio est catholica reputanda. Sed per theologiā solummodo scitur quecūq̄ʒ assertio catholica reputanda q̄ʒ illa assertio sola q̄ est cōsona theologie est vere catholica. Illa vero q̄ theologie noscit̄ aduersari esse dinoscitur heretica. Si enim aliqua assertio quibuscūq̄ʒ de causis summoꝝ pontificū vel etiam generaliū cōsiliorū aut etiā imperatoꝝ legib⁹ īueniret̄ aduersa n̄ theologie nullatenus obuiare q̄uis ꝑ falsa ꝛ erronea posset hr̄i. non tñ deberet īter hereses ꝯputari: ergo ad theologie tractatores pīcipalr̄ ptinet diffinire ꝑ modū doctrine q̄ assertio catholica ꝛ q̄ heretica cēsenda est. Secūda ratio est hec. Ad illi⁹ sciētie tractatores in qua explicite ꝛ cōplete traditur regula fidei orthodoxe principalr̄ spectat diffinire ꝑ modū doctrīe que assertio catholica q̄ heretica est censenda. Hmōi aūt est scia theologica non canonistaꝝ. mlta eñ ad fidē nr̄aʒ spectātia in theologia reperiunt̄ explicite de quib⁹ in sciētia canonistarū mētio nō habet̄. nihil aūt ptinēs ad regulā fidei ī alia sciētia poterit repiri nisi qđ a theologia recipiūt. ḡ ad theologos nosci tur talis diffinitio pīcipalr̄ ptinere: ad canonistas nō spectat nisi ī quātū aliqua theologica a theologia noscunt̄ mēdicare. Tertia rō est hec de assertionib⁹ quas sciētia superior ꝛ inferior tractare noscunt̄ hʒ superior scia principali⁹ iudicare. Sʒ de q̄busdā assertiōibus catholicis ꝛ hr̄ticalibus theologia q̄ est supior ꝛ sciētia canonistarū q̄ est inferior aliquo mō pertractāt ergo ad theologiā ptinet pīcipali⁹ talis diffinitio. ꝛ ꝑ cōsequēs ad theologos pīcipalr̄ spectat diffinire per modū doctrīe q̄ assertio catholica q̄ hr̄tica est censenda. Plures alias solēnes rōes facit vbi supra venerabilis ochan sed he sufficiant ꝑ pn̄ti. ¶ Restat aūt rn̄dere ad rōnes canonistarū. Ad primā nōnulli rn̄dent theologi dicētes q̄ ad theologiaʒ nō ad sciaʒ canonistaꝝ spectat pīcipalr̄ de approbatiōe ꝟitatū catholicarū ꝛ reprobatiōe heresū dānatarū tractat̄ cui⁹ rōeʒ assignāt dicētes

q assertio veritatis e approbatio veritatis q eni aliqd dictu asserit esse veru approbat illd dictu tanq veru assertio veritatis est approbatio veritatis. Approbatio aute veritatis est reprobatio contrarie falsitatis. q2 qui aliqua approbat veritate p consequens contraria reprobat falsitate: sicut qui precipit vnu contrariorum: p consequens prohibet alid. vt notat glo. in decreto di. pria humanu. sup verbo prohibet. assertio ergo veritatu theologicaru p quada consequentia e reprobatio oiu heresum cotrariaru. Cu ergo p theologia pricipaliter veritates theologice asserant. sequit q approbatio veritatu theologicarum z danatio heresum principaliter ad theologia ptinet. ¶ Sed dices ex quo talis approbatio z reprobatio pricipaliter ad theologia ptinet. ergo no tm ad ea ptinet. respodet predicti dicetes. q ad scietia canonistaru ptinent libri decretoru z decretaliu: z alie questioes summoru pontificu z episcopale: in qbus queda veritates theologice asseru-tur: z nonnulle hereses reprobant. licet tn ille veritates z hereses sint pauce respectu illaru q in theologia habent. z io non tm ad theologia. sed etia ad scietia canonistaru spectat aliquas veritates catholicas approbare z aliqs hereses licet paucas reprobare. Ad theologia aut spectat oes veritates catholicas approbare: z oes hereses reprobare. quare licet principaliter talis approbatio z reprobatio ad theologia pertineat. ptinet tn secudario nihilominus ad scietia canonistarum. Alia rone adducunt dicetes theologia veritates catholicas approbado: z hereses reprobado a canonistaru scientia: nihil oino recipit vel medicat. Canonistaru tn scientia veritates catholicas approbando z hereses reprobado a theologia oia medicando pcedit: qre ad theologia hec principaliter z vniuersaliter pertinere noscunt ad canonistarum scietia secudario z ptic̃lariter. ¶ Ad scdam ratione canoistarum respodetur q quantu ad ea q fidei sunt magis credendu e theologie q cuicunq alie scietie. nullisq scriptoribus quarucunq scientiarum: ita oportet credere sicut scriptoribus sacre theologie. Auctoritas beati Augustini: q adducit: vt nonnulli dicunt frequenter a multis contra intellectu beati Augustini pessime allegatur Ad cuius intellectu dicunt esse sciendu q nomen ecclesie eq uoce in locis variis scripturarum accipitur: aliquado pro loco corporali diuinis officiis deputato. Aliquado p aliquo speciali collegio clericorum. Aliquando pro toto collegio omnium clericorum. Aliquando pro aliqua multitudine speciali cleri et populi. Aliquando pro tota congregatione omnium fideliu simul in hac vita mortali degentium. Aliquando vero nomen ecclesie: non solum totam congregationem viuentium: sed etiam fideles mortuos comprehendit: z isto vltimo modo accipit ecclesiam btus Augu. in li. cotra ma

nicheos τ recitatur di. xi.c.palã. qui ait. palã est ꝙ ĩ re dubia ad fidem valeat catholico ecclesie auctoritas q̃ ab ipsis fundatissimis sedibus aploꝝ vsq₃ ad hodiernu₃ diem succedentiũ sibimet epoꝝ serie τ tot populorũ ↄsentanee firmaturvbi ecclesia catholica epos τ pplos a tpe apostolorũ vsq₃ ad ordies sibimet succedẽtes impor tat: τsic accipit nomẽ ecclesie. Augusti.cũ asserit ꝙ nõ crederet euãgelio nisi eũ auctoritas eccl'ie cõpelleret. Ista eñ ecclesia scriptores euãgelij τoẽs populos cõprehendit sicut ꝓbatu₃ est. Quare ex auctoritate Aug. Sane ĩtellecta inferri nõ põt ꝙ magis sit credendũ summo põtifici canonũ conditori q̃₃ euãgelio. Et ꝑ cõsequens per eã ꝓbari non põt ꝙ maior fides sit exhibẽda sacris canonib⁹ q̃₃ euãgelio xp̃i. Concedũt tñ ꝙ magis credendũ est ecclesie que ẽ multitudo catholicoꝝ oim̃ q̃ fuerũt a tẽporib⁹ ꝓphetarũ τ aplorũ vsq₃ modo q̃₃ euangelio. nõ q: de euãgelio sit aliq̃liter dubitãdu₃: sed q: totum est maius sua parte. Ecclesia igitur q̃ maioris auctoritatis est q̃₃ euãgelista est illa ecclesia cuius auctor euangelij ꝑs esse dinoscit. Nõ ẽ aũt mirũ si maior ẽ auctoritas toti⁹ q̃₃ ptis: iõ maior ẽ auctoritas toti⁹ ↄgregatõis cõprehẽdẽtis euãgelistas τ omnes alios orthodoxos vsq₃ ad hec tẽpora q̃₃ vnius vel etiam plurium personarũ congregatiõis eiusdẽ. Quod autẽ ↄditor canonũ nõ sit maioris auctoritatis q̃₃ euãgeliũ sed mĩoris: ipsimet canonũ cõditores testãtur apte. Urban⁹ eñ papa. vt habet. xxv. q. j. c. sunt quidã: ait. sciendũ vero sũmopere est ꝙ inde nouas leges potest condere pontifex supple Romanus: vnde euãgeliste. Nequaq̃₃ aliq̃d dixerant vbi vero aperte dñs vel eius apostoli: vel eorũ sequaces: sancti patres sentẽtialiter aliq̃d diffinierũt ibi romani pontifices non nouã lege₃ dare possunt: sed poti⁹ qꝺ predicatũ ẽ vsq₃ ad aĩa₃ τ sanguinẽ confirmari ꝺ₃: si eñ ꝙ docuerũt apl'i τ ꝓphe qꝺ absit destruere niteret nõ sẽtẽtiã dare: s₃ magis errare cõuinceret. Ex his igitur colligit euidẽter ꝙ ↄditor canonũ mioris est auctoritatis q̃₃ euãgeliũ sacrosanctũ: ↄtra qꝺ nouã legẽ nequaq̃₃ condere põt: sed euãgeliũ defendere vsq₃ ad aĩam τ sanguinẽ obligat. Contra qꝺ si nouã legẽ dare p̃sumeret esset de errore ꝑ catholicos cõuincẽdus. his fabianus papa cõcordat q̃ vt habet. xxiiij. q. iij. c. q̃ oĩpotentem deũ metuit nec ↄ̃ euãgeliũ: nec cõtra aplos: nec ↄtra ꝓphetas: nec sanctoꝝ patrũ instituta agere aliquid vllo mõ cõsentit. Ex quib⁹ verbis patẽter habet ꝙ conditor canonũ si oĩpotentẽ metuit nihil cõtra euãgeliũ cõponere p̃sumit statuere. τ ita nõ maioris s₃ mior' auctoritatis q̃₃ euãgeliũ eẽ dinoscit qꝺ ĩ pl'rib⁹ capitl'is ĩ libro decretoꝝ insertis luce clari⁹ ↄstat sicut ex di. ix. c. noli. τ. c. ego solis. et ca. q̃s nesciat. τ. c. noli. τ. c. neq₃: et ex. xiiij. di. c. sicut. τ ex cã. ij. q. iij. c.

sit is qui preest. Alie auctoritates q̄plurime quas lōgū eēt recitare: h idē asserūt manifeste: ꝛ ꝓpter easdē rōnes dicūt ꝙ tota multitudo xp̄ianoꝝ nūc vita mortali viuētiū nō est maioris auctoritatis q̄ sit sctm̄ euāgeliū: qꝛ multitudo viuētiū dꝫ vsqꝫ ad aīam ꝛ sanguinē defensare euāgeliū. ¶ Ad tertiaꝫ rōneꝫ canōistaꝝ rn̄dēt nōnulli dicētes ꝙ summ⁹ pōtifex dꝫ sacraꝝ lraꝝ hr̄e notitiā ꝛ etiaꝫ in sacris canōibus dꝫ esse perit⁹. Et ideo simbolū ordinare ꝛ articulos fidei recte distinguere spectat ad ip̄m p̄cipue cū ꝯsilio ꝛ assensu ꝯcilij generalis. Sed i simbolū ordinādo ꝛ articulos fidei distinguēdo ꝛ eadē rōne in distinguēdo autētice q̄ assertio est catholica: ꝛ q̄ heretica reputāda theologie principaliter debet initi: secūdario aūt i sacris canonibus se poterit fundare. Et ideo ex ista rōne ꝯcludi pōt ꝙ ad theologos spectat pricipaliter diffinire docēdo vel legē alijs exponendo q̄ assertio inter catholicos queue inter hereticos debet nūerari. Et licet cuꝫ theologi vel alij de heresi accusant vel alios excusare conant. libellus excusatiōis respōsionis: appellatiōis: ꝛ hm̄ōi ꝯpōere nesciāt nec formare: sꝫ ad canōistas oporteat eos recurrere nō tn̄ ex hoc cōcluditur ꝙ ad eos principaliter pertineat diffinire que assertio catholica: ꝛ que heretica est cēsenda: vt dictū est: quia aliō est discernere que assertio ē: ꝛc. ꝛ aliud est scire formas accusationū ꝛ modū agendi contra hereticos in iudicio defendendi de heresi accusatos: qꝛ primū ad theologos. Scdm̄ ad canonistas dinoscit ptinere: quoniaꝫ aliud est cognoscere denarios veros a falsis aurū ab auricalco: egros sanos ab egris: arma fortia fabricata ab alijs. Et aliud est scire si aliqs de aliquo p̄dictoꝝ voluerit i iudicio accusare aliquē ꝛ accusat⁹ si se voluerit defensare quō libelli accusatiōis. rn̄sionis. appellatiōis. ꝛ hm̄ōi qn̄ vel in iudicio fuerit oportunū cōfici debeant ꝛ formari. Primū ad mōetarios: aurifabros fabros ferri. ꝛ fabricatores armorū spectare dinoscit. Scdm̄ vero ad iuristas nō ē dubiū pertinere. Unde p istā rōem ꝓbari cōtingeret ꝙ ad iuristas ꝑtiet discernere qō aurū est verū ꝛ qō falsum: qui panni sunt artificialiter facti qui aliter. Et vt cōcludā breuiter de oīb⁹ mechanicis ꝛ reb⁹ naturalibus vniuersis. q̄ in vsum hoīm veniunt haberēt pricipaliter iuriste discernere qualia eēnt sm̄ naturā suā vel artē: cū de hm̄ōi oībus cōtingat in iudicio litigare. In quo casu necessariū est litigantes p libellis accusationis: rn̄sionis. appellatiōis: ꝛ hm̄ōi ad iuristas habere recursum. Constat ꝙ sepe iurisperiti de reb⁹ minimis an sint tales quales debēt esse sꝫ naturā vel artē a qua fiūt nesciūt iudicare. quō tn̄ de talibus reb⁹ recuperādis vel defendendis in iudicio oporteat formare libellos ꝛ alia q̄ spectāt ad formā agendi ꝛ defendendi coram iudice non ignorāt.

¶ Quomodo heretici a fidelib⁹ sunt vitandi.

Octaua considera tio est si heretici sunt vitandi: quare videtur alicui q̄ nō ſm illud Mat. xiij. Ne forte colligētes zizania eradicetis simul et triticum sinite vtraq; crescere vsq; ad messem. zizania sunt heretici: triticum vero fideles: messis finis seculi. ergo heretici sunt tolerandi inter fideles et non sunt ab eis vitandi vsq; ad finē seculi. ¶ Pro declaratiōe huius ꝯsideratiōis: et solutiōe argumenti notādū q̄ multiplex est cōio: et similr̄ est mltiplex cōionis priuatio. Est em̄ cōio spūalis. scʒ q̄ est in cōsensu vero vel interptatiuo et hoc mō nō est cū hereticis cōicandū: sic intelligitur illud. ij. Chorint. vj. Exite de medio eorū gl. spūaliter. s. vt eoꝝ scelera increpetis. Est scdo cōio i sacramētis hoc etiā mō nō est cōicādū cū hereticis notatis siue noiatis: q̄ ēt licʒ non sint notati siue noiati: tñ q̄tum ē ex se priuenī effectu cōionis sacramētoꝝ: q̄ ipso iure sunt excōicati siue occulti siue manifesti. extra de hereticis. excōicam⁹. Est iterum cōio in cibo in potu: et hmōi: hoc etiā modo non cōicandū cum illis hereticis qui precisi sunt ab ecclesia noiatim. Est etiā quarta cōio corporalis vt cohabitatio in eadē ciuitate: et talis cōio nō vitabaī in pricipio ppter mltitudinē hereticoꝝ. si autē timereī de lapsu ab aliquibus tutius eē non habitare cū eis. ¶ Sic ergo pōt rñderi ad argumentū q̄ illō dictū pōt intelligi de hereticis occultis quoꝝ heresis deprehendi non pōt: tales em̄ et si excōicētur excōicatione generali. non tñ excōicatiōe personali: nec exterminanī gladio materiali nisi cū multitudine infideliū manifestoꝝ intelliganī. vel intelligi pōt de catholicis malis. Unde Rabanus habēs discretionis exēplū equanimiter dʒ tolerare malos ppter bonos. Sciēdū aūt q̄ messis ē i tēpus illud quo heretici manifeste corruptiui alioꝝ sūt abijciēdi euāgelica falce. ſm hoc intelligiī permissio p tpe illo quo nō discerniī plene an sit hereticus: cū aūt innotuerit plene eccl'ie corruptio sua ē psonalr̄ pscindēd⁹. vn̄ Aug. li. de vera religiōe dicit sentētioalr̄ q̄ i eccl'ia tādiu sustineī error alicui⁹ donec aut accusatiōeʒ iueīat: aut opinionē prauā ptinacī defēdat. Cū āt dr̄. j. Chor. xj. necesse ē hereses eē. Ibi dr̄ necesse illō qō est vtile p accidēs siue pter itētiōeʒ hereticoꝝ. s. ad h̄: vt ab his q̄ se exercent i diuina scriptura pigritia eā discutiēdi excutiaī et magis fidei ꝟitas declareī. vt ē patuit ꝯsideratiōe. v. hoc etiā habeī ex glo. super illud. Esa. vij. hoc dicit dn̄s etc. sup. i. vsq; ad finē seculi erunt aliquę hereses vel malitię hoim ad exercendā fideliū sapientiā et patientiā. Sic ergo pʒ quō heretici sunt vitādi. s. notorij. Dico etiā sine dnūciatiōe cū nulla possit tergiuersatiōe celari: puta si publice

predicarēt cōtra fidē.ex̄.de coha. cle.ꝛ mulier.c.vestra.ꝛ.c.si.possumus tn̄ ꝛ debemus eos monere et inducere:vt ad verā fidē redeant In alijs ꝟo non licet eis cōicare: etiā si sit pater:filiꝰ:maritus: vel vxor:aut soror.huic seruituti subiectus:ꝛ ideo si infidelis discedit discedat ſm apl'm. xxviij.q.j.in.c. si infidelis.

¶ An sit cū hereticis aut alijs hominibus publice disputādū.

Nona cōsideratio est.Si est cū hereticis vł cū alijs īfidelibꝰ publice disputādum. R̄ndeł ſm Tho.in.ij.ij.qō.x.ꝙ in disputatione fidei sunt duo ꝯsiderāda.Unū ex parte disputātis.ſ.qꝛ disputat tāq̄ꝫ dubius de fide ꝛ expiri volēs veritatē tūc peccat ꝓculdubio tāq̄ꝫ īfidelis.Si aūt disputat ad cōfutādū errores vel ad exercitiū ē laudabił.Aliud est ꝯsiderādū ex pte audiētiū:vtrū.ſ.ipi sint īstructi ꝛ firmi ī fide tūc ei nullū est periculū disputare.Aut si audiētes sunt simplices:ꝛ in fide titillātes: ꝛ tunc circa tales distinguēdū est qꝛ si sūt sollicitati ab īfidelibꝰ nitētibus in eis fidē corrūpere:tūc necesse est publice disputare dūmodo īueniant̄ aliqui ad hoc idonei Per hoc enim simplices in fide firmabuntur ꝛ tolletur decipiēdi facultas in fidelibus. Si vero non sunt sollicitati tunc periculosum est publice de fide disputare corā simplicibus quoꝝ fides etiam ex hoc est firmior qꝺ nihil diuersum audiuerūt:ꝛ ideo nō expedit eis vt audiāt verba infideliū disputātiū ꝯ̄ fidē:ꝓhibent̄ quoqꝫ oēs layci publice disputare de fide vel occulte qui vero contra fecerit excōicatiōis laqueo innodeł. extra de hereti.c.quecūqꝫ.lib.vj.

¶ De modo inquirēdi hereticos.

Decima considera tio est videre qs ē modꝰ inqrēdi hr̄ticos. Ad qꝺ breuiter dꝛ ꝙ si papa dat certā formam illa tenēda est:alr̄ pōt queri p accusationē:inqsitionē:ꝛ denūciationē. Sed in examinatiōe testiū contra hereticos debēt interesse due ꝑsone religiose. ꝛ si fieri pōt p publicā ꝑsonā ꝯscribi testiū dicta.ex̄ de here.c.vt officiū.li.vj.§.volumus:ꝛ cōcedił religiosis qui dum essent in seculo tabellionatus officiū habuerūt ꝛ exercuerunt:ꝛ etiam clericis si in sacris sint constituti exercere libere officium tabellionatus: quo ad p̄missa si eis iniunctum fuerit: vt in.dicto.c.vt officiuꝫ.§.cōcedētes Itē teneł dyocesani vel archiepiscopi:vł archidyaconi semel saltē in anno p se:vel p alios q̄rere hereticos:vbi fama est eos habitare ꝛ illos quos credūt de hoc aliqd scire debēt cōpellere iurare vt idicet si quos hn̄t suspectos propter occulta cōuēticula vel alia signa. extra.l.c.excōicamus.§.addicimꝰ. Suspectus aūt si vocatus cōfiteł ꝛ sperał de correctiōe potest ei iniūgi penitētia salutaris:si aūt negat ꝛ aūt sit infamatus indicetur

ei purgatio quã si non pstiterit ex cõicabitur: ꝛ vsqꝫ ad satisfactionẽ cõdignã ab oib⁹ euitabitur: ꝛ si p annũ sic steterit: ex tũc velut heretic⁹ cõdẽnetur vt in dcõ. c. excõicamus §. qui aũt. Itẽ illi q psunt ciuitati vl loco alij quocũqꝫ noie cẽseant ad requisitionẽ eoꝝ debẽt iurare precise attẽdere iuiolabilit ꝛ suare ac facere. ac oib⁹ suis subditis iuiolabiliter obsuari toto tpe sui regiminis ꝯstitutiões i fauorẽ fidei a sede aplica pmulgatas ac ẽt reprobatas. qs q iurare noluerit ꝛ suare: vt ifamis ꝛ tãqꝫ hereticoꝝ fautor ac de fide suspect⁹. officio ꝛ honore sui regiminis expolietur: nec vlteri⁹ ad dignitatẽ aliquã vel offm publicũ assumatur: nec teneat aliqd qd fecerit vt ptãs baliu⁹ ꝯsul vel rector. extra li. vj. c. vt officiũ §. statuimus: Debẽt etiã oẽs rectores in hoc negocio parere dyocesanis ꝛ etiã inqsitorib⁹: nec aliquo mõ debent cognoscere de hoc crie. vt captos liberare ꝛ hmõi. al's sũt excõicati: ꝛ si excõicationẽ sustinuerũt p annũ ꝯdẽnari debẽt tãqꝫ heretici. extra. in. c. vt inqsitionis li. vj. Itẽ in negocijs heresis pcedi põt simpliciter ꝛ de plano. ꝛ si periculũ eẽt nõ noiatis accusatorib⁹ vel testib⁹ publice: nisi corã aliqb⁹ puidis pcipiẽdo ꝛ dõ tenẽdo secretũ ꝛ hmõi: sꝫ cessante periculo publicent: vt fit i alijs iudicijs. extra in. c. statuta. li. vj. Sꝫ nũqd hereticus poterit appellare. Dico q hereticis inhibita est appellatio. extra eodẽ. vt inquisitionis. li. vj.

¶ De pena q sunt puniẽdi hrtici.

Undecima ꝯsideratio est q̃li pena sunt heretici puniẽdi. Rñdet q quadruplici pena sunt heretici feriẽdi. s. excõicatiõe. depositiõe. rerũ ablatiõe. ꝛ militari psecutione. Excõicatiõe: qr oĩs hereticus siue occult⁹ siue manifest⁹ ipso iure ẽ excõicat⁹ maiori excõicatiõe. xxiiij. q. j. c. j. ꝛ. ij. extra de hrti. c. ad abolẽdã. Scdo depositiõe: qr idistincte siue cleric⁹ siue layc⁹ etiaꝫ papa vel impator vel qlibet alius dꝫ deponi ab oĩ dignitate. xl. disti. si papa. xxxiiij. q. j. q ꝯ pacem. Tertio rerũ tẽporaliũ ablatiõe: qr oĩa bona eoꝝ debẽt ꝯfiscari eccl'ie cui deseruiebãt si erãt clerici vel layci si in tẽporali iurisditione sunt ecclesie subiecti. Alioꝝ vero laycoꝝ bona principib⁹ secularib⁹ cõfiscãtur. Quarto militari psecutiõe si eñ ppter malos puniẽdos oportuit regiã maiestatẽ non solũ legibus esse decoratã: sꝫ armis armatã multo forti⁹ ppter hereticos exterminãdos. Idõ dicit glo. j. Cori. v. de paulo q cũ videbat aliquos pteruos ad corrũpẽdũ fidẽ sathane tradebat corpaliter vexandos Sic ergo heretici nõ solũ excõicãtur ꝛ deponuntur. sꝫ ꝛ oĩ officio ꝛ bñficio debẽt expoliari. ꝛ si clericus sit dꝫ degradari. ꝛ demum qlibet talis dꝫ relinq arbitrio ptãtis secularis aĩaduersiõe debita puniẽdus. s. crematiõe: nisi ꝯtinuo post dephensionẽ erroris ad fidẽ velit reuerti ac errorẽ suũ abiurare ꝛ satisfactionẽ exhibere. ꝛ sic redeuntes debẽt in ppetuo carcere reclu

di. extra de hrti. excōmunicam⁹. ij.

¶ Sed quā penā incurrūt credētes. receptores: defensores: & fautores hereticoꝝ. Rñdetur ꝙ quilibet talis est excōicatus. & si nō satisfecerit infra annū: extūc ipso iure est infamis: nec ad publica officia seu ꝯsilia nec ad eligēdos aliquos ad hmōi: nec ad testimoniū debet admitti nec pōt condere testamētū: nec ad alicuius hrditatis successionem accedere. Nullus quoqꝫ ei super quocūqꝫ negocio: sed ipse alijs cogetur rñdere si iudex est eius nō valet sententia. Si aduocatus nō admittit ei⁹ patrocinium. Si tabellio nō valēt eius instrumēta. & sic in similib⁹. Si vero sit clericus ab omni officio & beneficio dꝫ deponi. & illi q̄ tales postꝙ̄ fuerunt ab ecclia denoiati euitare cōtēpserint: debēt excōicari. ꝓbant hec oia. extra eodeꝫ excōicam⁹. j. §. credētes. Itē oēs clerici qui talibus exhibent ecclesiastica sacramēta vel traderēt ecclesiastice sepulture: aut elemosynas seu oblationes eoꝝ reciperēt debēt ꝑuari suo officio ad qꝺ nunꝙ̄ restituent sine īdulto sedis apostolice spāli. similiter & regulares quorū etiā ꝑuilegia in illis dyocesibus nō seruent eis i quib⁹ tales excessus ꝑpetrare ꝑ̄sumpserint. vt i. d. c. excōicamus. §. sane clerici. Et nota ꝙ ipsi credētes eoꝝ erroꝛib⁹ heretci. sūt dicēdi. extra eodē excōicamus. ij. Quicunqꝫ etiā hrticos credētes: receptores: defensores: vel fautores eoꝝ sciēter ꝑ̄sumpserint ecclesiastice tradere sepulture excōicati sunt. nec debēt absolui nisi ꝓprijs manibus publice extumulēt & ꝓiciāt corpa dānatoꝝ & loc⁹ ille ꝑpetua careat sepultura. extra. de hrti. c. quicūqꝫ. li. vj. Itē hrtici cū oib⁹ fautoꝛib⁹ mō dictis & ipsoꝝ filij vsqꝫ ad secūdā gñationem ad nullū ecclesiasticum beneficiū seu officiū publicū admittant alr irritū est. extra eo. c. quicunqꝫ §. hrtici. ¶ Et si dicas ex predictis colligit ꝙ hereticus est multiplici pena puniēdus. hoc videtur irrationabile: q2 deus non punit bis in idipsum. Cuꝫ ergo oēs hrtici sunt excōicati: vt dictū est. & excōicatio sit pena. sequit ꝙ nō sit alia pena puniēdi. Rñdet qꝺ pro vno pctō vna pena quis punitur. Sed si ad vnū peccatū plura cōcurrūt q̄ sunt multa pctā vel ꝓpter rei asꝑum eiusdē pōt homo iuste puniri multiplici pena. Si qs ergo labitur i dānatā hrsim punit pena excōicatiōis. q2 vt dictū est oīs hereticus est excōicatus: sed si post abiuratā hrsim iterū labat debet alia pena corpoꝛali puniri vel tēpoꝛali damnari.

¶ Quis potest capere hrticos et tormentis exponere.

Duodecima consideratio est scire quis potest capere & tormētis exponere hrticos. Rñdet ꝙ tā epūs ꝙ̄ inquisitoꝛ vn⁹ sine alio potest citare & capere & tute custodire vel ꝯpedibus mancipare ac manicis ferreis si eis visuꝫ fuerit faciēdū. Sꝫ deputare dare carceri & ꝙ ma

gis ad penā q̄ȝ ad custodiā videatur vel tormētis exponere vel ad sententiā ꝓcedere ꝯtra eos nō ꝑt epūs sine inquisitore. nec īquisitor sine epō aut eius sup hoc delegato aut epali sede vacāte delegato capituli si sui adinuicē copiā possint habere infra octo dies postq̄ȝ seinuicē requisierint: possunt tñ q̄libet ꝑdictoꝝ cōmittere alteri vices suas vel ꝑ litteras significare suū ꝯsiliū ꝛ cōsensum. extra. de heretí. multoꝝ. i clemēti. ¶ Sed occurrūt hic finaliter. xv. difficultates. Prima est si carcer in quo ponunť hꝛ̄tici debeat esse cōis epoꝛ inquisitori. Dicit ꝙ sic. ꝛ debēt habere duos custodes: vnū quem volet epūs ꝛ ei ꝓuidebit: ꝛ vterq̄ȝ eoꝝ pōt habere sub se vnū fidelē ministrū: ꝛ illi⁹ loci erūt due claues diuerse: quarū vnus custodū vnā: ꝛ ali⁹ aliā tenebit. ꝛ poterit officiū ministrādi charitatis cōmittere suo ministro: ꝛ tenenť ꝑdicti custodes anteq̄ȝ exequanť officiū corā eis a quibus assignātur iurare tactis euāgelijs: ꝙ in custodia oēm diligētiā quā potuerint adhibebūt ꝛ ꝙ alicui carceratoꝝ nihil in secreto loqueť vnus nisi audiēte alio ꝛ ꝙ ipsis carceratis fideliter ꝯferēt ꝓuisionē quā ipsi recipiūt ex ordinatiōe cōi ꝛ q̄d a parētib⁹ vel amicis vel alijs fidelibus ꝑsonis offerť eisdē: nisi epi vel inquisitoris vel suoꝝ cōmissarioꝝ ordinatio refrageť ipsis fidelr ꝛ absq̄ȝ diminutione aliqua ministrabūt nec in his fraudē aliquā adhibebūt ꝛ eodē mō iurabūt ꝑdicti custodū mīstri ꝛ corā eisdē. ex̄ eodē c. multoꝝ. i clemē. Et eodē mō iurabūt notarij īquisitoris corā epo cū inquisitore vel substitut; ab eis ꝙ suū officiū fideliter exercebūt ꝛ idē fit de alijs ꝑsonis necessarijs ad dictū officiū. extra eo. multoꝝ. in clemēti. ¶ Scđa difficultas est de xp̄ianis qui efficiunť iudei vel redeūt ad iudaismū si debet ꝓcedi cōtra eos sicut cōtra hꝛ̄ticos. dico ꝙ sic etiā si īfantes vel metu mortis fuissent baptizati si ꝺ hoc fuerint confessi. Aut ꝑ iudeos aut xp̄ianos muniti sicut cōtra fautores ꝛ defensores taliū ꝓcedēdum extra. de hꝛ̄ti. c. cōtra. li. vj. ¶ Tertia difficultas est si propter hꝛ̄sim maritoꝝ debeant cōfiscari dotes vxorū catholicarū: diciturq̄ȝ nō nisi cum eis sciēter. sc; sciendo eos esse hꝛ̄ticos cōtraxissent. extra eo. decreuit. li. vj. ¶ Quarta difficultas est si post mortem hꝛ̄tici possint occupari bona eius si de eius hꝛ̄si non fuit in vita declaratum. Respōdetur ꝙ sic si postea declaretur. extra eo. Accusatuſ. §. porro lib. vj. ¶ Quinta difficultas est si debeāt puniri sacerdotes qui instruunt hꝛ̄ticos de celanda veritate: dicitur ꝙ debita pena debent castigari. Religiosi etiam hꝛ̄tici sunt grauius alijs puniēdi. extra eo. accusatus. §. sacerdotes. lib. vj. ¶ Sexta difficultas est de etate inq̄sitoris. vtrū sc; requiratur determinata etas: vt possit officium exercere. Respondetur ꝙ non potest esse īquisitor nisi attigerit. xl. annū. ꝛ tam ipse q̄ȝ cōmissarij de

putari nō possunt pecuniaʒ extor
quere. nec sciēter ecclesiarū bona
ob delictū clericoꝝ fisco ecclie ap
plicare alioqn sunt excōicati ipo
facto: a qua nō possunt absolui p
terꝙ̄ i mortis articulo donec illis
a quibus extorserint plene satisfe
cerit de pecunia sic extorta nullis
priuilegiis pactis aut remissioni
bus sup hoc valituris. extra ð he
reticꝭ volētes i clemētinis. ¶ Se
ptima difficultas est si pōt inqsi-
tor ꝑcedere cōtra aliquē officia-
lem vel nunciū romane curie. Di
citur ꝙ nō. vt ptʒ in extrauagāti
Johan. xxij. que incipit confrater
¶ Octaua difficultas est quis ꝓ
pue dicēdus est relapsus. Respō
detur ꝙ accusatus de heresi vł su
spectus vehemēti suspitiōe q̄ in
iudicio abiurauit: ꝛ postea cōmit
tit i ipsam. talis cēsetur relapsus
licet antea ipsum heresis crimen
nō fuerit plene ꝓbatū. ſʒ si leuis
fuit suspitio nō dʒ iudicari rela-
psus ꝙ̄ꝙ̄ ex hoc sit grauiꝰ puniē
dus. nō tñ debet ex hoc in heresiʒ
relapsoꝝ pena puniri. ex. ð heret.
accusatus lib. vj. Qui vero i vna
specie; siue i vno fidei articulo vel
sacramēto ecclie errauit. ꝛ postea
abiurauit simpliciter vł generali
ter heresim si postea erret i alio re
lapsus est iudicādus. extra eo. ac
cusatus. li. vj. Jlle aūt de cuiꝰ la-
psu i heresim ante abiurationē cō
stiterat vel nunc constat si postea
hereticꝰ receptet: deducat visitet:
vel associet: vel munera aut dona
eis donet vel mittat vł fauorē im
pendat qui excusari non possit iu
dicari debet relapsus. extra eo ac
cusatus. li. vj. in tali casu verū est
qð dicit apostolꝰ ad Ro. j. qui ta-
lia agunt: digni sunt morte nō so
lum qui faciūt: sed etiā qui cōsen
tiunt faciētibus. ¶ Nona difficul
tas est si qñ negociū heresis ꝯmit
titur alicui vel aliquibꝰ generali
ter in certis locis adunaꝑ episco-
pis autoritas eoꝝ ordinaria ꝓce
dendi: vel delegata si eā habeant
Dicitur ꝙ nō. sed vtraqꝫ de eodē
facto inquirere possunt cōiter. ꝛ si
diuisim ꝓcedāt conari debēt sibi
cōicari ꝓcessus. vt p hoc melius
possit veritas inueniri ꝛ ꝓ vtroqꝫ
simul sententia ꝓferaꝑ. nisi alter
alteri deferat. ꝙ si in sententia nō
cōcordēt. ad sedē apostolicam re-
mittaꝑ extra eo. per hoc. lib. vj. Et
intellige ꝙ ꝓdictā cōicationē pro
cessuū oportet fieri. qñ nil alið re-
stat agendū nisi ꝙ sentētia ꝓmul
getur: quia si alter nō posset com
mode ꝓcedere nisi visis actibꝰ al
terius: tunc semel tñ cōicatio tri
buatur. vt in extrauagāti benedi
cti. xj. que incipit ex eo. ¶ Deci-
ma difficultas est quā penā icur-
runt episcopi vel inquisitores. vł
eoꝝ substituti si maliciose aut frau
dulenter imponant alicui crimen
heresis vel aliquid alio falso ipo
nētes quod impediat executionē
officij eorūdem. Respōdetur ꝙ si
ipsi causa odij gratie vel amoris
vel lucri vł commodi temporalis
obmiserint procedere vel aliqueʒ
vexarēt imponendo ipsam here-
sim ꝛc. Si episcopi sunt vel supra
ꝑ triēniū incurrūt suspēsionē ab

officio. Si inferiores sint excōicati sunt a q̄ non nisi p papā possunt absolui p̄terq̄ i mort₃ articulo. ⁊ eādē penā icurrūt si obmiserit cō tra quēq̄ pcedere vbi fuerit pce dendū extra de hereti. multoꝝ in clemē. ¶ Undecima difficultas ē si in aliquo casu sunt heretici tole rādi. Rūdet q̄ i pena heresis tria possum⁹ ɔsiderare. Primo ipsi⁹ gra uitatē crimis. Scd̄o ecclie corri gētis charitatē. Tertio ipsoꝝ fi deliū vtilitatē. ɔsiderādo primo cri minis grauitatē statī cū heretici deprehēsi sunt essent interficiēdi magis q̄ icēdiarij aut falsarij. vn̄ Exo. xxxij. statim cū moyses descē dit de mōte mādauit q̄ frater in terficeret fratrē suū. ⁊ primus p ximū p pctō ydolatrie. ⁊ Deut. vij. mandatū fuit populo israelitico. vt aras hereticoꝝ subuerteret: ⁊ sculptilia cōbureret. Et. iiij Reg. xxij. dicit̄ q̄ rex ozias vidit sepul chra que erāt in mōtibus tulitq̄ ossa eoꝝ de sepulchris ⁊ cōbussit illa. Si vero cōsideremus in tali crimine charitatē ecclesie tūc nō statim tradūtur heretici extermi nio. s₃ circa eos seruatur ordo cor rectionis fraterne: quia monētur primo ⁊ secūdo. ⁊ si postmodū re periūtur relapsi non amplius ec clesia eos tolerat: quia nihil am plius de eoꝝ correctione sperat. Sed considerādo vtilitatem fide liū si aliqui sint heretici qui sic de fendūt falsitatem sentētie sue vt in terra multitudinem faciant et conuētículorum segregatiōes vel ecclesie conturbationes cogitēt: tūc absq̄ alia dilatiōe vel inqui sitione exterminādi sunt. quia cū bonū cōe sit p̄ferēdū priuato: ma gis ē puidēdū saluti cōi q̄ saluti alicuius vel aliquoꝝ. ¶ Duodeci ma difficultas est. si heretici reuer tētes ad fidē semp sint recipiēdi q̄r dicitur Exod. xxij. Maleficos nō patieris viuere. Ubi glos. per maleficos intelliguntur pctōres peccato heresis: ⁊ peccato contra naturā: qui statī₃ sunt vita corpo rali priuandi ne alios inficiant. Respōdetur q̄ hereticos esse re cipiēdos potissime relapsos tri pliciter potest itelligi. Primo ad sacramētoꝝ pceptionem. Scd̄o ad bonorū tēporaliū restitutionē Tertio ad vite temporalis cōser uationē. Prima reuersio nūq̄ ne gatur hereticis: q̄r salus aīe ex or dine charitatis oībus est appetē da etiā iimicis. iuxta illud Mat. v. diligite iimicos vr̄os: bn̄facite his q̄ oderūt vos: pp̄ter qd̄ hr̄tici sē p reuertētes q̄ tūcūq̄ ⁊ q̄tiēscū q̄ relapsi fuerit ab ecclia recipiūt ad penitētiā ⁊ eucharistie perce ptionē. vnde sicut scribit̄ extra de hereti. c. sup eo. §. nos itaq̄. li. vj. q̄ si post relapsum heretici peni tuerit ⁊ penitētie signa manifeste appuerint in eis sacramenta pe nitētie ⁊ eucharistie humiliter pe tita nequāq̄ sunt eis deneganda Sed secundo et tertio modo ne gatur eis reuersio: quia si ipsi ser uarentur in vita post relapsum ⁊ restituerētur ad dignitates ⁊ ad bona temporalia: ⁊ in vita corpo rali seruarent̄ icolumes. Si iter

laberentur possent alios inficere et alij citius in heresim laberētur si ipsi sine pena transirēt. Interdū tamē ecclia hereticos ad bonorum temporalium restitutionē recipit vel propter bonum lucis intuendum. Dicit enim aug. in epistola ad vincentium: nonnullos toleramus quos corrigere vel punire nō possumus: nec propter paleam relinquimus archā. nec ppter edos in fine segregandos deserim⁹ gregem domini. nec propter vasa facta ī cōtumeliā migramus de domo domini. patet ergo quomodo cōceditur hereticis reuersio et quomodo nō. ¶ Decimatertia difficultas ē si loquamur de hereticis nō relapsis cum volunt redire ad fidem qualiter debent recipi. Respondetur q si aliquis hereticus vel hereticorum credens receptator fautor defensor necnon et de heresi infamatus vel suspectus ad vnitatem ecclesie redire voluerit ad arbitriū epi proprij. prius debet abiurare errorem et promittere et etiam per scripturam firmare q tenebit firmiter ad mādatū ecclesie catholicam fidē et hoc publice sm q eius crimen fuerit publicum vel priuatum. j. q. vij. quotiens de cōse. di. ij. ego berēgari⁹ extra de here. ad abolēdā. Postea debet sm ecclesie formam absolui. de qua. xj. q. iij. cū aliquis. extra de sen. excō. cū desideres. Postea eis dz imponi quod in talibus solet iniungi. vt in. c. quotiēs. et. c. ego berengari⁹. vbi supra. Et quādo tales volunt reuerti prouideri debet solerter q sint vere cōuersi si debeāt recipi extra eo. vt officium §. iij. libro. vj. Pena autem que talib⁹ debet imponi declaratur extra de hereticis. excōicamus. ij. vbi dicit. Si qui aūt de pdictis post q̄ fuerint deprehēsi redire voluerint ad agendam cōdignam penitentiā in perpetuo carcere detrudātur. ¶ Decimaquarta difficultas est si prelatus sit heretic⁹ vtrū habeat potestatē spiritualem. Respōdetur q prelatus heretic⁹ nō est prelatus etiam si sit papa quia ipso facto est depositus. Unde papa eligitur ī caput totius ecclesie iuxta illud ad Ephe. j. ipm dedit caput super omnē ecclesiam q est corp⁹ xpi. Capitis aūt ē influere vitā in omnibus membris. et principium vite spiritualis est ipsa fides: quia sine fide impossibile est placere deo. Unde apostolus ad Hebre. xj. fidem dicit esse substantiam. i. fundamentum omnium rerum sperādarū. Si ergo papa deprehēdatur deuius a fidē caret vita spirituali et per cōsequēs aliis influere nō potest. Unde sicut homo mortuus nō ē homo. sic papa in heresi deprehēsus nō est papa propter qd ipso facto est deposit⁹ si ergo hoc dicitur de papa multo fortius de quocūqz alio prelato inferiori amplius autem declaratur predicta difficultas sz Tho. in secūda secūde. q. xxxix. arti. iij. vbi distīguit de duplici potestate spirituali quarum vna est sacramentalis: alia est iurisditionalis. Sacramentalis est q per aliquā con-

secrationē cōfert ꝛ talis ſm̄ essentiam remanet in homine ꝗ̄ diu viuit siue in scisma siue in heresi3 labatur. qḋ patet per hoc ꝙ rediēs ad ecclesiam non iterum cōsecratur sed tamē tales vsum potestatis amittūt ita ꝙ nō licet eis sua potestate vti. si tamen vsi fuerint effectum habet in sacramētalib⁹ quia in his homo nō operatur nisi sicut instrumētum dei. Unde effectus sacramētales nō excludūtur propter culpam quācunqꝫ cōferentis sacramentum. Potestas autem iurisditiōis est que ex simplici iniūctione hominis cōfertur. ꝛ ideo non immobiliter adheret ꝛ in scismaticis ꝛ hereticis non manet. Un̄ nō pn̄t absoluere nec excōicare nec indulgentias facere. aut aliqḋ huiusmodi. ꝛ si fecerit nihil est actu3. vij. q. j. nouatian⁹.

❡ Decimaquinta difficultas ē si post adiuratione3 heresis aliqui inueniant relapsi vtrum sint statim tradendi iudicio seculari. Respōdet ꝙ sic. quia sicut fides est fundamētum spirituale eo ꝙ sine fide impossibile ē placere deo: vt dicitur ad Heb. xj. sic heresis que est fidei corruptio totam spiritualem vitā habet surripere eo ꝙ modicum fermentum totā massam corrumpit. j. Cori. v. Unde de auctoritate iudicij secularis scribitur. xxxiij. q. iij. resecande. ꝙ resecāde sunt putride carnes ꝛ scabiosa ouis a caulis repellenda est ne tota domus massa corpus ꝛ pecora ardeat corrumpatur: putrescat ꝛ intereat. Arrius enim in alexādria vna scintilla fuit sed quoniā non statim oppressa est totum orbem eius flamma depopulata est. Unde ad huiusmodi piculū euitandum cum heretici deprehēdūtur relapsi vel per facti euidētia3 vel per propriam confessione3 seu per testes absqꝫ mora tradēdi sūt iudicio seculari. Et ppterea scribitur extra de hereti. sup eo. lib. vj. Nos itaqꝫ inqsitiōi tue de fratrum nostrorum consilio respōdemus ꝙ qui post abiurationem deprehēsi fuerint in heresim cecidisse sine vlla penitus audientia relinquendi sunt iudicio seculari. Et sic imponitur finis. ij. libro i quo de natura seu q̄dditate heresis. de modis hereticorum. de heresibus repullulātibus istis temporibus de modo inquirendi eos. ꝛ de eorum punitione dictum est. frustra enim heretici sunt circūlatrātes ꝛ quasi per minas nostrum fidei fortalicium impugnantes cū sit turris fortitudinis a facie inimici in virtute domini nostri iesu xp̄i cui est honor ꝛ gloria in secula seculorum secula. Amen.

❡ Incipit liber terti⁹ de iudeorum bello contra fidei fortalicium.

Ereticorum bello quasi periculosiori soluto cũ sit a familiaribꝰ inimicis latenter commissum. iudeorum vesana progenies non erubescit tẽptare si possit nostrum fidei fortalicium pro viribus expugnare. ac si cecus in campum exiret vt pugnaret cuꝫ vidente. Non enim vident cecitate percussi qꝺ est turris fortitudinis a facie inimici. vt ergo videat modus bellandi iudeorum dissolutio sui belli et eorundem confusio in pñti. iij. libro. nri fortalicij duodecim consideratiões intellectui occurrunt pertractãde. Quarũ prima erit de iudeorũ cecitate ꝛ sua nebulosa notitia. Secunda de iudeorum parẽtela ex thalmuth doctrina. Tertia de iudeoruꝫ diuersitate in sua fide ꝛ credẽtia. Quarta de iudeorum bello ꝑ argumenta sumpta ex lege mosayca. Quinta de iudeoꝝ bello ꝑ argumẽta sumpta ex lege euãgelica. Sexta de iudeorũ bello ꝑ argumẽta sumpta ex naturali sciẽtia. Septima de iudeorũ crudelitatibꝰ ꝛ sua inaudibili seuicia Octaua de iudeorũ fatuitatibꝰ ꝛ sua grãdi stulticia. Nona de iudeorum expulsionibus ꝛ sua magna ignominia. Decĩa de iudeoꝝ mirabilibꝰ ꝛ sua obstiata malicia. Undecĩa de iudeoꝝ obligatiõe ex iure canonico ꝛ ciuili ac ordĩatiõe regia. Duodecĩa de iudeoꝝ ꝯuersiõe i fine scl'i a sua duritia

¶ De iudeoꝝ cecitate ꝛ de sua nebulosa noticia.

Circa primam cõsideratione͂ que est ꝺ iudeoꝝ cecitate duo sūt videnda. Primū que est causa cecitatis eorum. Secūdū si pōt sanari vt reducant̄ ad lucē. De prio dicit̄ ꝙ causa cecitat; iudeoꝝ est q2 domino peccauerūt sicut deducit magister bernard⁹ oliuerij in tractatu suo ꝯ cecitatē iudeoꝝ allegās illō. Soph. i. ambulaubūt vt ceci q2 dn̄o peccauerūt. l3 em̄ ꝟba ista gn̄aliter de omnibus peccātibus sint dicta qui vere dn̄o peccant. teste. psal. qui dicit. tibi soli peccaui ⁊ malū corā te feci. psal. l. ex quo peccato spn̄aliter ceci efficiuntur iuxta illud. Sap. ij. excecauit eos malicia eoꝝ. spāliter tamē intelligunt̄ de iudeis qui quodā singulari modo dn̄o peccauerūt iesum xp̄m filium dei iniuste crucis supplicio iterimēdo: ꝑpter qd̄ specia li modo facti sunt ceci iter omnes gentes vt nō solum patiantur cecitatem culpe sicut ceteri peccatores sed etiam habeant cecitatem ignorantie super oēs ꝑpter quā ignorātiam scripturaꝝ proprie legis minime intelligūt ⁊ qd̄ in illa ad eorū directionē est valde clarū in propriam dānationē venit i obscurum. de quibus dicitur Tren. iiij. Errauerūt ceci i plateis. errare em̄ in plateis nihil aliud est ꝙ̄ deficere i scripturis claris ⁊ manifestis: circa quas nō ꝓprie dicunt̄ errare q̄ nolūt ipsas recipe sed illi q̄ volūt itelligere. ⁊ tn̄ dicunt se eas tenere. sicut nō dr̄ vere cecus cui est absens visibile obiectū. s3 q̄ ꝑsente obiecto nō pōt habere visionis actū. Popul⁹ igitur iudaic⁹ merito dicit̄ cecus qui vet⁹ testm̄ recipit ⁊ que i eo scripta sūt recte itelligere nescit. Dicūt ei iudei ꝙ sigillū legis nōdū est amotū dire rat ei de⁹ Esaie. i. c. viij. liga testio niū signa legē i discipulis meis. Ꝓ ponit̄ occultatio mysterij xp̄i liga testimonium. i. iuolue ꝓphetiā ob scuritatib⁹ ꝑpter icredulos quib⁹ talia sūt celāda. signa legē i discipul̄ meis i d ē apl̄is aliisq3 xp̄i discipulis q̄ ꝑdicādo legē obscuritates ꝓphetiaꝝ aperuerūt ⁊ declarauerūt ostēdētes eas i xp̄o ipletas s vt p3 i actib⁹ aploꝝ sicut fuerat a deo ꝑordinatū. Et hm̄ō dcm̄ fuit Dan. xij. c. tu aūt daniel claude sermōes ⁊ signa libꝛū vsq3 ad ꝑfinitū tēpus. Cū ergo ꝑdictū ꝟbu3 dixit de⁹. s. liga testimoniū ⁊c. itellexit ꝓpheta ꝙ h̄ erat pp peccata populi orauit deū statī vt p3 i lr̄a sequēti dicēs. expectabo dn̄3. s. iesū xp̄3 q̄ abscōdit faciē suā a iacob i. a ppl̄o iudaico ꝺscēdēte a iacob q2 i aduētu ei⁹ ppl̄us ille ꝑ maiori pte fuit excecat⁹ p infidelitatē sicut dr̄ ad Ro. xi. cecitas ex pte cōtigit in israel ⁊ ꝑstolabor. i. patienter expectabo aduētū ei⁹. vel sic ⁊ ꝑstolabor eū q̄si dicat spē habeo i te. ꝙ istō sigillū amouebit ⁊ ex ꝯ ordiauerūt iudei i suis orōnib⁹ vt orarēt deū ꝙ amoueret sigillū legis dicēdo sic i orone dn̄e sigillū leg3 amoueto eā possim⁹ itelliger ⁊ tenēt iudei ꝙ istō sigillū dz amouere messias. ⁊ iō i hiis q̄ nō pn̄t itelli

gere ipsius legis semp͛ vt in thalmudtico vult dicere istud maneat in dubio q̄usq͛ veniat messias qui illud declaret. sʒ verus messias q̄ est xp̄s iesus iā venit vt patuit supra libro .j. in apertiōe .xij. thesaurorꝫ q̄rti pūcti articl'i sexti: ꝛ infra adhuc magꝭ videbitꝛ cū dissoluetꝛ bellū iudeorꝫ. h̄ ver⁹ messias amouit sigillū legis cū aperuit librum esaie. luce .iiij. stās ī tēplo añ pharis eos ꝛ p̄mū qd̄ se obtulit nō sine grādi mysterio fuit illō qd̄ ī eodē libro .c.lxj. fuerat pphetatū .s. spūs dñi sup͛ me. eo ꝙ vnxerat me dñs ad annūciādū māsuetis misit me vt mederer ꝯtritos corde. ꝛ p̄dicarē captiuis indulgentiā ꝛ clausis aptionē ꝛ p̄dicarē agnū placabilē dño ꝛ diē vltiōis deo nr̄o. vt cōsolarer oēs lugētes ꝛ ponerē fortitudinē lugētib⁹ syō ꝛ darē eis coronā p cinere: oleū gaudij pro luctu palliuꝫ laudis p spū merorꝭ. Cum eñ legeret hanc pphetiam xp̄s dixit eis. hodie ipleta est hec scriptura in aurib⁹ vestris. Luce. iiij. hic manifeste amouit sigillum oim pphetiarꝫ q̄ loquūtur de aduētu messie declarādo se esse messiam de quo prophetia loquebatꝛ ꝛ postea amouit alia legis sigilla sicut patuit supra li. j. Et amplius infra patefiet. Hūc librū legis ꝛ pphetarum vidit Johānes euāgelista in dextera sedētis super thronum scriptū intus ꝛ foris ꝛ signatum sigillis septem. ꝛ dicit ꝙ non inueniebatꝛ aliquis dignus soluere illa signacula ꝛ aperire librū neq̄ in celo neq̄ ī terra neq̄ subtus terrā immo nec respicere illum et cōsolans eū angelus qui secū loq̄batur. Ait illi: ne fleueris ecce vicit leo de tribu iuda radix dauid aperire librum ꝛ soluere septem signacula ei⁹ quē dicit agnū stātē s. xp̄m tanq̄ occisum. ꝛ sequitur ꝛ venit ꝛ accepit de dextera sedētis in throno librum. ꝛ cum aperuit librū quatuor animalia ꝛ vinginti quatuor seniores ceciderunt corā agno cantantes canticum nouuꝫ dicentes. dignus es dñe accipere librū ꝛ aperire signacula eius q̄m occisus es ꝛ redemisti nos deo in sanguine tuo. ex oī tribu ꝛ lingua ꝛ populo et natione et fecisti nos deo nostro regnum ꝛ sacerdotes ꝛ regnauimus super terram. Apoc. v. Sed licet sigilluꝫ legis ꝛ pphetarum immo ꝛ sigilla sint soluta ꝛ litera aperta p messiam iudei miseri quibus fuit missus nolunt credere ꝙ sigillū secreti legꝭ sit amotum. Et hinc est ꝙ idem dubiū qd̄ habebāt antequā veniret. tenēt nūc postq̄ transierunt mille quadringēti sexaginta āni a sua natiuitate ꝛ nolunt attenti videre quomodo pphetie iā sunt implete p manētes ī maledictiōe dicte scripture. liga testioniū. signa legē. ¶ Et iterū Esaie. vj. Audite audiētes ꝛ nolite intelligere ꝛ videte visiones ꝛ nolite agnoscere quasi dicat auditis ꝛ non intelligitis videtis ꝛ nō cognoscitis. Et statiꝫ sequitꝛ exceca cor ppl'i hui⁹ ꝛ aures eius aggraua ꝛ oc'los ei⁹ claude ne forte videāt oc'lis suis ꝛ aurib⁹ suis audiāt ꝛ corde suo intelligāt. Hic

notat Nicolaus de lyra quod talis excecatio et obduratio non est a deo directe sed a liberi arbitrii defectibilitate. Homo enim auertens se a deo meretur vt iuste deus retrahat gratiam suam ab eo cuius effectus est illuminare intellectum et mollificare affectum et ideo ipsa subtracta homo excecatur et obduratur ex sua malitia. Et hoc fuit impletum quando ad predicationem christi iudei pro magna parte fuerunt obdurati secundum quod dicitur expresse Joannis .xii. propterea non poterant credere quia dixit Esaias excecauit oculos eorum et indurauit cor eorum. In qua excecatione ac etiam duritia vsque in presens tempus perduret generatio ista. Contra quos quasi contra pertinaces tam contra simplices iudeos quam contra literatos eorum qui nolunt credere quod sigillum legis est amotum dicit Esa .c.xxix. Claudet oculos vestros .i. excecabit sacerdotes et scribas qui debent vos dirigere sicut oculi cetera membra corporis. Sciendum tamen quod deus non est causa excecationis directe sed indirecte inquantum iuste a malis subtrahit gratiam suam mentis illuminatiuam sicut statim supradictum est. Sequitur prophetas quia iminente euersione hierusalem apparuerunt plura signa huiusmodi euersionis vt dicetur infra consideratione .ix. quae tamen aliqui tanquam prophete falsi interpretabantur in contrarium .s. in bonum ciuitatis futurum et principes vestros. quia decepti a talibus prophetis rebellauerunt romanis et erit vobis visio omnium .s. prophetarum antiquorum qui prophetauerunt de aduentu christi: de destructione ciuitatis et templi propter eius mortem sicut verba libri signati qui non potest legi quamdiu est signatus. Ideo subditur quem cum dederint scienti literas dicent lege istum respondebit non possum. signatus est enim sic respondent iudei moderni. multi enim doctores eorum qui precesserunt determinauerunt tempus aduentus messie vnus post alium et omnes defecerunt quia tempora ab eis prefixa transierunt secundum quod dicit rabi Salomon super danielem et causam huius defectus dicunt doctores moderni iudeorum .s. quod sermones prophetarum sunt clausi. sic ergo datur liber scienti literas .i. perito iudeo et respondet se non posse legere quia est signatus quasi dicat ego non legam quia nolo amouere sigillum. sequitur. et dabitur liber .s. apertus per predicationem christi et apostolorum et aliorum predicatorum euangelii christi nescienti literas: diceturque ei lege et respondebit nescio literas: quia quando simplicibus iudeorum fit sermo de aduentu christi preterito et consimilibus dicunt se non esse peritos in lege. sed quod magistri eorum scirent de talibus respondere quorum erroribus firmissime adhererent. Sic ergo accidit omnibus miseris iudeis tam literatis quam simplicibus quod omnes ceci facti sunt quia qui nescit legere non intelligit prophetias. et qui scit legere non vult amouere sigillum dicens. video quod pater meus et aui mei non receperunt iesum christum nec intellexerunt quod prophetie in eo fuerint implete ergo nec ego volo credere. Hec est magna cecitas et asinina bestialitas. quia si primi excecati non cognouerunt bo

nis:pl⁹ sūt culpādi isti vltimi qui vidēt tñ xp̄s trāsisse ⁊ legūt scrās scripturas ⁊ nō itēdunt i eis sigillū amotū manētes i sua pfidia sicut patres eoꝝ. ¶ Et iō Luc.vij. xp̄s cōparauit eos pueris dicēs. cui ergo similes dicā hoīes gn̄ratiōis hui⁹: ⁊ cui similes sunt? similes sunt pueris sedētib⁹ in foro. ⁊ loquētib⁹ adinuicē ⁊ dicentib⁹. cātauim⁹ vobis in tybijs: ⁊ nō saltastis. lamentauim⁹ ⁊ nō plorastis vbi dicit gl. literalis pueri doctores sūt spūs humiles. foꝝ synagoga vel ipa hierusalē in qua iura p̄ ceptoꝝ dei cōdebant̄ q̄ cōtribulibus solebāt exprobrare: q̄ nec psalmis allecti ad laudes assurrexerūt corde deuoto mēbroꝝ agilitate qd̄ notat saltus: nec trenis. i. lamētatiōib⁹ pphetar̄ i excidijs tā factis vel fiēdis ad pniā sūt cōuersi. Voluit ergo xp̄s exprimere cecitatē ⁊ obstinatiōe iudeoꝝ in p̄dicta siītudīe pueroꝝ. ad litterā ei sic faciebāt pueri iudeorū. Circa qd̄ est aduertendū qd̄ mltū valde facit ad virtutē q̄ aliqui a sua pueritia assuescūt oīb⁹ opibus v̄tuosis. Ideo apd̄ antiquos fuit ꝯsuetū ⁊ expedit q̄ sic pueri exerceant̄ in ludis honestis īducētib⁹ ad v̄tutē ⁊ retrahentibus a vitijs pp qd̄ pueri hebreoꝝ habebāt talē ludū. Diuidebant̄ eñ in medio ciuitatis in duas ptes eq̄les ⁊ illi q̄ erāt ex vna pte canebāt carmē leticie. ⁊ alij ex opposito carmē lugubre: ⁊ postea exprobrabāt sibi mutuo ⁊ exultātes dicebāt alijs quare sibi nō congaudebāt. ⁊ ecōtra alij quare sibi non cōpatiebātur: ⁊ hoc fiebat ad exprimendū vanam leticiam ⁊ defectum compassionis ⁊ amicitie adinuicē in hūc mundo: sicut videm⁹ frequenter etiā in eadē ciuitate: immo etiam in eodē vico vel etiā in eadē domo q̄ aliqui letantur ⁊ alij etiā tristant̄ ex opposito. Hoc similiter erat de iudeis q̄tū adhoc q̄ viderāt austeritatē Johānis nec per hoc moti fuerāt ad penitētiā ⁊ postea viderūt dulcedinē ⁊ mā suetudinē xp̄i: qr dulcedinē eis predicauit ⁊ cū eis dulciter ⁊ mā suete cōuersat⁹ est nec graues penas imposuit penitentibus: sꝫ dixit vade ⁊ noli amplius peccare. Joh.viij. ⁊ tamen per hoc nō fuerunt moti ad deuotionis dulcedinem ⁊ pietatis: sed magis remanserunt ceci ⁊ obstinati i peccatis: scilicet vtriusq̄ vitam in malum interpretando: quod ⁊ faciunt hodiernis temporibus: sunt ergo iudei similes pueris non quātū ad eorum ignoscentiam: sed quantū ad ludi eorum interpretationem hec sufficiant de cecitate iudeorum. ¶ De scd̄o. s. si pōt sanari cecitas iudeoꝝ. Rn̄det̄ q̄ possibilitas non negat̄: sꝫ qr medicinā: recipe recusant. Ideo sui culpa sēp ceci manent. Ad hāc eñ cecitatē ab isto pplo amouēdā semp ecclesia ab initio sui adhibuit spūalem medicinā aliqn̄ p miraculoꝝ operationē sicut fuit tpe xp̄i ⁊ aploꝝ. Interdum vero per aliquam partialem persecutionē vt saltem impleta facie eoꝝ ignominia cōuer

terentur ad querēdū dñm. Aliq̄ si per deuotā oratione sicut in parasceue. Oremus ⁊ pro perfidis iudeis: vt de⁹ ⁊ dñs noster auferat velamen a cordibus eoꝝ: vt ⁊ ipsi agnoscāt iesum xp̄m dñm nostrū. Nonnūq̄ etiam p sacre scripture predicationē q̄ conueniēs ⁊ vtilis modus videt ad ipsoꝝ conuersionē. Naȝ si interdū in eis predicatio nō proficit meritū tamē sui laboris predicās nō amittit. Vñ Bern. ad Eugeniū. li. iiij. c. ij. plāta: riga: fer curā ⁊ tuas explicuisti partes sane incremētū vbi voluerit dabit deus nō tu: vbi forte noluerit: tibi depit nihil: dicēte scriptura. Reddet deus mercedeȝ laborum sctōrum suoruȝ: vt Sap. x. dicit. Paulus loquit. j. Choꝝ. xv. Plus oībus laboraui. nō ait plus oībus profui: aut plus oībus fructificaui. verbum insolens. i. arrogās religiosissime vitans al's aūt nouerat hominē quē docuit de⁹: quia vnusquisq̄ s̄m suum laboreȝ accipiet. j. Choꝝ. iij. non s̄m profectum. id est fructū conuersionis ⁊ ob hoc in laboribus potius q̄ī profectibus gloriandū esse putauit cū non sit in homine: vt semen serenti respondeat.

¶ De iudeoruȝ parentela ex thalmud doctrina.

Secunda consideratio est de iudeorum parentela ⁊ ex thalmud doctrina: lȝ em̄ iudei ex nobilib⁹ parētib⁹ orti sint q̄les fuerūt abraā: ysaac: ⁊ iacob, suis tū pctis exigentibus meruerit nosari ore diuino ppl's dure ceruicis vt ptȝ. Exo. xxxij. gñatio praua atq̄ puersa ⁊c. vt ptȝ Deut. xxxij. generatio praua ⁊ exaspans. ps. lxxviij. Et in nouo testamēto ore xp̄i dicunt gñatio mala ⁊ adultera: vt pȝ Mat. xij. gñatio icredula. mat. xvij. gñatio īfidelis ⁊ puersa. Lu. ix. Sed cecitate pcussi ꝯponētes librū q̄ apud eos thalmud dr q̄dā turpissima scripserūt: ex q̄bus parētela eoꝝ fedissima ⁊ horribilis declarat. Primo dicūt ī libro q̄ dr hyobamud in. c. qđ incipit habbs algē vito sup textū ge. c. ij. qn̄ de⁹ fecit euā ⁊ adduxit ad adā. hoc āt os de ossibus meis: ⁊ caro de carne mea. dicūt ipsi sic. Apparet ex hoc textu. q̄ adam habuit copulā carnalē cū oībus feminibus: oīm aīaliū: ⁊ nō fuit refrigerata volūtas ei⁹ quousq̄ habuit cōiūctionē cū eua. ⁊ ideo dixit. Nūc video q̄ hoc est os de ossibus meis: ⁊ caro de carne mea. Videte quō hoc est abhoīabile ⁊ īmūdū preter id qđ est falsum duplici rōne. Prima q̄ ipsimet ponūt alibi ī thalmud q̄ deus creauit adaȝ ī grādi magnitudine plus q̄ alterū: intantū q̄ dicūt in Cāhedrin in. c. qđ icipit. Ehac dynema. mouet q̄ adam tenebat de terra vsq̄ ad celū ⁊ cōsequēter mēbra sua habebāt eē s̄m illam proportionē: ergo quō poterat habere cōiūctionē cū gallina ⁊ cum passere paruulis ⁊c. Scđa ratio ppter breuitatē tēporis: q̄ ipsimet dicūt in. c. qđ incipit cohēgadol. talia verba duodecim hore

est dies. In prima fuit congregatus puluis de quo fact⁹ fuit adam In secuda fuit factum corpus. In tertia fuerut extesa membra sua. In quarta fuit aia infusa i eo. In quinta surrexit sup pedes. In sexta posuit noia oibus aialibus. In septima fuit facta eua z ei tradita. In octaua ascederut duo in lecto z descenderunt: z hoc glosat rabi Salomon: qz in illa hora generauerut Caym z quadam sorore cu eo. In nona fuit eis factum preceptu q non comederet de fructu. In decia peccauerut. In vndecia fuerut iudicati. In duodecia fuerunt expulsi a paradiso. Sequitur ergo fm hac auctoritate q no habebat tepus faciendi illud pctm tam abhoiandu qd ipsi dicut z in suis verbis cotradicut sibiipsis z contradicit vnu alteri. Unde videtur q oia sunt falsa vel medacia. Quicqd sit de falsitate hui⁹ doctrine pz q ibidem dicit rabi eliezer q adam coiuit cu oib⁹ brutis z iumentis: z inde geniti sunt homines mostruosi. ex quo cocluduntur duo. Primo q iudei sunt fratres hoim mostruosoru. Secudo q asina z porca sunt nouerce eoz. Dicet forte iude⁹ si homies monstruosi sunt fratres iudeoru z asina z porca sunt nouerce eorum. ita etia sequitur de xpianis z alijs hominibus cum adam sit pater oim Respondetur q non sequitur ex eo q soli iudei affirmant supradicta turpissima z non alij homies. Item, demones sut fratres iudeorum q sic patet. nam dicit rabi salomon q ante creatione eue adam habuit vxorem noie lilis. z q fuit ante adam p ligno vetito excoicatus p triginta annos: in quib⁹ ex vxore lilis genuit tatu demones. Ite dicitur in lib. cahedrin. q illi cxxx. anni spacij qd fuit ex quo natus fuit Cayn z abel quousq natus fuit seth: q durate illo tpe no faciebat adam nisi generare spiritus malignos z ipsa pariebat eos Ex quibus manifeste cocludit intentu. s. q demones z maligni spiritus sunt fratres iudeoru: z non alioru hoim: qz ipsi soli ponut hac doctrina infamates patrem suum adam: z ideo cofusione que ex infamatioe patris: sequit i premium reportat. vn merito dixit eis xps cu se iactarent filios abrae z eent cotradicetes in operibus vos ex patre dyabolo estis. Ioh. viij. Ex quo sequitur q iudei no solu sunt fratres demonu vt conuincitur ex eoru doctrina: sed etia filij dyaboli ex doctrina filij dei. Et qz demones sut eoz fratres iuste diuidut cu eis hereditate. s. inferni possessione. Dicet forte iudeus q no sequit necessario diuisio hereditatis inferni inter demones z iudeos. licet sint fratres: qz iacob z esau erat fratres. tn iacob cu esau noluit diuidere hereditate. Rndet q esau ideo hoc fecit: quia timuit hereditatis diminutionem: hinc est q pte cotepsit. vt parum quid: sed dyabolus abundat i hereditate vermium z ignium infernalium qua libenter diuidit cu iudeis fratrib⁹ suis. Ite dicit rabi ysnya

q serpens q decepit euā coiuit cū ea z ex hoc sequit q serpēs ē vitricus iudeorū cū ipsi soli hoc ponāt z ideo nō imerito morē serpētiū imitantur. Unū ps.lvij. furor illis scz iudeis fm similitudinē serpentis: sicut aspidis surde z obturantis aures suas: qz ipsi obturauerūt aures suas: z adhuc obturaut ne audiāt doctrinā xpi nec videant miracula ei⁹. Et iterū ps. cxxxix. Acuerūt linguas suas sicut serpētes. s. in xpi accusatione venenū aspidum sub labijs eorū. s. i ecclesie blasphematione. Patet ergo iudeorū parētela ex thalmud z doctorū suorū doctrina: quia sunt fratres hoium mōstruosorū et bestijs natorū. Sunt etiā eorū nouerce asina: z porca: z oēs alie femelle bestiales sunt fratres nō min⁹ demonū: z filij dyaboli: necnon habētes p vitrico serpentem eiusdem mores imitantes.

De iudeorum diuersitate i sua fide z credentia.

Tertia conside ratio est de iudeorum diuersitate i sua fide z credētia. Notat enī magister alfonsus cōuersus i li. pliorū dei. c. xxxiij. vbi dicit q iudei sunt iter se diuisi i fide: qz aliq eorū vocātur rabini et pharisei q credūt thalmud. Alij vocant carrayni q solūmodo credūt bibliā. Alij vocantur saducei qui nō credūt aias post mortē manere. Alij credūt q aie manēt post mortē: sed nō credūt penā vel remunerationē in alio mundo. Alij vocāt cuthibini: qz venerūt de terra q dicit cutha: z habitauerūt in samaria z cōuersi sunt ad legē iudeorū metu leonū z aliqui istorū vocātur samaritani: quos alij iudei habēt tanq̄ hereticos. Alij eorū vocāt mecubilini qui credūt i decē psonis qui dicūt ipi decē nūeros qui sunt in deo. Alij credūt in duas substātias. s. magistrū z discipulum: quem vocāt matraton. quod noiant deū sicut suus magister. Alij credūt trāslationē aiarū de vno hoie in alterū: de femina i feminā: z de viro in bestiā auē vel serpentē. piscem vel stellā: vel aliquā ferā qd remāsit in eis: ex opinionib⁹ aficeris: z pitagore. Alij credūt q aie semp fuerūt. Alij sūt qui dicūt q aie create fuerūt ab i itio mūdi. Alij dicūt q solū creātur qn generātur corpa eorū. Alij dicūt q aie erunt in alio mūdo ex politate ab oi corpore recipiendo gloriā dei. Alij dicūt q erunt vbi aie cū corpibus. Alij eorū credūt q comedēt z bibēt: z faciēt filios z q comedēt oēs vnū piscem q dz leuiathā. Et aliqui dicūt q habebūt satis ad comedēdū i illo pisce p spaciū duorū miliū ānorū z q comedēt feminā hui⁹ leuiathā q ē i sale posita p eis a creatiōe mūdi: z q bibēt vinum qd seruat i suis vuis ēt a creatiōe mūdi. Alij eorū credūt q erūt ibi sine cibo z potu: z sine cōiūctiōe cū mulierib⁹. Alij credūt resurrectionē mortuorum nūq̄ futurā. Alij eorū credunt q oēs hoies resurgēt. Alij credūt q

solum resurgēt filij israel. Alij dicūt q solū illi qui fuerunt iusti de israel resurgēt. Alij credūt q etiā multi i aliarū gentiū resurgent. Alij eorū credūt q post resurrectionē sint iterū morituri. Alij credunt q post resurrectionē nūq amplius morient. Alij eorū credunt q post resurrectionē erūt in paradiso terrestri. Alij credūt q erūt i padiso celesti. Alij credūt q nūq deus reuelauit pphis nec āgelis tps aduētus messie: sed solū nomē suum Alij eorū credunt q reuelauit prophetis: sz adhuc non accessit tps ei9. Alij eorū credūt q iā tps suuz trāsiuit sz nō venit ppt pctm suū. Alij credūt q iā venit z fuit natus tpe signato: sed q nō venit ad saluādū eos. Alij credūt q venit ad saluādū eos: sed nō saluauit eos ppter pctā eorū: z q sicut non saluauit eos: sic nec saluauit alios. Alij eorū credūt z dicūt q nūq adhuc nat9 est. Alij eorū se reputant pphas z nō credūt vnū nec alterū. Alij eorū credūt opiniones ɔpositas ex pdictis q diuersimode sūt mixte. Et ppter has oēs ɔdictiones opinionū inter eos appet manifeste q sūt facti ceci z deuij a via veritatis. Circa illud tps in q apparuerūt in vestimētis iudeorū signacula crucis i regno Castelle sicut infra dicet fm qd scripsit rabi abraā benesdra i libro suo quo legē glosauit. Oēs iudei pdicti regni z p maiori pte in tota hyspania signanter in ciuitate burgensi erāt saducei z heretici. sicut etiaz scripsit rabi mosse legionē. in libro quē fecit p reprehēsiōe saduceorū: z dicit q ab anno creationis mundi. iiij. milliuz. dcccc. z. xxxviij. annorū cōuersi sunt oēs pdicti iudei ad credēdū hāc fidē quā nūc credūt pharisei i thalmuth nō voluntarie: sed violēter ppt regis castelle preceptū: q i illa carnone sic pdicti regni erāt pharisei z saducei: sed saducei habebāt maiorem potestatē z nō incēdebāt cādelas in nocte dieq sabbati in aliq loco totius iudaismi z inter phariseos erant tres fratres honorabiles. et maior hoꝝ vocabat rabi nehamia qui semp tristabant z eis displicebat: q lex phariseoꝝ nō implebat inter eos quousq vn9 eorū ppter honorez sue legis exposuit se periculo mortis incendens candelam die sabbati publice: propter quod commota fuit tota villa: z fuerunt magne contentiones inter eos: intantum qd vtraq pars habet venire coraz rege Alfonso: z venit in auxilium phariseoruz iudeus quidam predicti regis medicus qui dicebatur rabi hyu. castri. benalfacar granatēsis: ppt quē fecit rex quicquid voluit: z pcepit oibus saduceis q conuerterēt se ad legez phariseoꝝ lz eis nimiuz displicuerit z extunc vsq nūc credūt isti iudei in lege phariseoruz: z ppter talia accidentia voluuntur semp de vna fide in alterā z currūt deuij z mutabiles sicut oues sine pastore ab illo tunc qn dimiserunt verum pastorē quē habebant elongātes se ab eius via z doctrina q fuit verus messias iesus xpus dominus

noster qui venit ad ostēdendū eis viam rectam ne perirent cū sit via veritas ꝛ vita Joh.xiiij.

¶ De bello iudeorum ꝑ argumēta sumpta ex lege mosayca.

Quarta considera/tio est de bello iudeoꝝ ꝑ argumenta sumpta ex lege mosayca quibus putant nostrū fidei fortalicium expugnare: ꝛ reducuntur oīa argumenta principalia ex lege sumpta ad Nume. xxiiij. seruabitur autē talis ordo ꝙ ad quodlibet argumētū statim dabitur sua solutio: quia hoc requirit certamen militantiū .vt confusio euitetur. ¶ Primū argumētū iudeorū est quo probant legē moysi perpetuo duraturam: cuius oppositum fuit declaratū supra li.j. ar.vj. Arguūt ergo sic primo. Omnia opera dei sunt perfecta. s; lex antiqua fuit data a deo. ergo impossibile est in ea dare imꝑfectionem ꝑpter quā debuerit cessare maior pꝫ Deut.xxij. vbi dicit. dei perfecta sunt opera. minorem concedunt xpiani. ergo sequitur ꝯclusio. Confirmat etiā illa lex est perfectior: quā deus plurib' miraculis cōfirmauit ꝙ̄ illa quā paucioribus vel nullis. sed legē antiquā pluribus miraculis ꝯfirmauit ꝙ̄ nouā. ergo ꝛc. maior est manifesta: qꝛ sapiēs artifex firmi' fundat et magis conat stabilire ꝑfectū op' ꝙ̄ imꝑfectū. quēadmodū eī plura remedia sunt adhibēda vbi maius periculū īminet. ita plura opa vel facta sunt expendēda vbi perfectius opus īpleri debet. minor etiā pꝫ: qꝛ nusꝙ̄ legūt ita magna miracula sicut sunt q̄ habentur in exodo ꝛ ī toto pētateuco. ꝛ si aliq̄ miracula legunt in euāgelio. ista sunt dubia apd iudeos: nec apparet causa quare eis sit fides adhibenda. ¶ Sed quia super oīa vincit veritas. vt dicitur .ij. Esdre. ca. iij. ideo non est difficille argumenta cecorū soluere. Dico autē ad argumentū cū dicitur omnia opera dei esse ꝑfecta: ꝙ deus fecit legē antiquā ita esse ꝑfectam sicut fieri potuit ꝑm conditionē ppli recipiētis legē. Nā pplus ille ita erat imperfectus. ꝙ dicentibus exploratoribus ciuitates terre ꝓmissionis esse fortes ꝛ munitas ꝛ bene muratas statim desperauerunt. ꝛ dimisso dño ꝛ moyse voluerūt reuerti in egyptū. sicut legitur Nume.xiiij. Sic etiā quando moyses stetit in monte syna quadraginta diebus. obliti' omniū mirabiliū q̄ viderāt in egypto. Declinauerūt ad ydolatriā. vt habet Exo.xxxij. si ergo moyses ꝓmisisset eis ꝓ hereditate regnū celorū vtiq; desperassent si precepisset eis nō odire inimicū. ꝛ dimisso eo ꝓculdubio ydolatrassent. Illa ergo lex perfecta fuit ꝑm ꝙ populus exigebat. Sed aduenīēte maiori dispositione in populo ꝑfectior lex dari debuit. sicut anima pueri non est ita ꝑfecta sicut anima viri. ita lex data populo rudi tempore moysi nō fuit ita ꝑfecta: sicut lex data tēpore xpi. ꝛ sic nec ꝑpetuo durabilis. ¶ Ad cōfirmationē cū dicebat ꝙ

plura miracula arguūt perfectionem legis. Dicēdū qḋ vno modo nō est verū. miracula eñ fiunt in legis datione ad cōfirmandū corda populi: ne vacillēt in lege. qñ ergo popul⁹ legē recepturus magis est indispositus. plura miracula sunt necessaria ad cōfirmandā illam legē. nō ergo miracula plura arguūt legē perfectiorem: sed ostēdunt populū recipiētē illam legē minus esse pfectū & dispositum ad pcipiēdum diuina. quemadmodū eñ rudis homo: etiā cū multis principijs nescit elicere vnā cōclusionē. Ille tñ qui est subtilis p pauciora media scit cōcludere veritatē sciētificam sicut populus iudeorū rudis cū omnibus miraculis in lege antiqua factis nesciebat veritatē cognoscere. sꝫ populus effectus pfectior non indiguit multitudine miraculorū: sꝫ paucis miraculis pfecte adhesit veritati diuine. ɔcessa tñ maiori propositiōe. minor est falsa. Nā maius miraculū fuit liberare totū gen⁹ humanū a potestate dyabolica qḋ fecit xp̄s i lege noua q̄ꝫ liberare populū iudaicū a seruitute egyptiaca. Ibi eñ interfectus est pharao cum curribus & equitibus ei⁹. hic vero victus est dyabolus cum suis virtutibus: nec fuit maius miraculū diuidere mare. Exo. xiiij. q̄ꝫ siccis pedibus ambulare sup mare. quod fecit christus. Matth. xiiij. & Joh. vj. Sicut nō fuit mirabilius quādo helyas diuisit aquas iordanis. iiij. Regū. ij. q̄ꝫ quādo heliseus fecit natare ferrum. iiij. Reg. vj. Sed hoc non caret mysterio. Nā aque multe sunt populi multi. vt dicit Apoca. xvij. In lege ergo diuidēte populū ab alijs populis debuit fieri diuisio aquarū: sed vbi lex quātū in se est oēm populū subijcit diuine volūtati debuit ipse dñs super omnes aquas integras ambulare: nec est maius miraculū aquā amarā reddere dulcem. Exod. xv. q̄ꝫ mutare aquā in vinū Joh. ij. aquam enim amarā cōuertit in dulcē. lex antiqua qñ ea que offerebātur ydolis vel adorabant ab ydolatris iussa sunt offerri deo in sacrificijs. sed quia vinū letificat cor homīs. lex euāgelica aquā in vinū cōuertit quia ad summū & pfectū gaudiū pducit. miracula etiā q̄ in euangelio & in actibus apostolorū leguntur multo plura sunt numero q̄ꝫ q̄ facta sunt in veteri testamēto. Fecit etiā multa alia miracula iesus q̄ si scripta essent p singula libros inde scriptos totus mūdus capere nō posset. vt dicit. Joh. vlti. ca. Si aūt ista miracula iudei recipere nolūt teneāt sibi damnu ꝫ. Dixerat eñ eis Esayas propheta in capit. vij. si non credideritis non permanebitis. pꝫ ergo q̄ lex moysi: nec est perfectior lege noua. nec cōsequēter perpetuo duratura. ¶ Notandum tñ est hic circa xp̄i miracula sicut scribitur in pugiōe pte scḋa. c. viij. q̄ iudei xp̄i miraculis inuidētes beelzebub principi demoniorū ea primitus ascripserūt porro quia tot fecit miracula & talia q̄ & qualia nemo vnq̄ꝫ aliūs fe

cit. Joh. xv. Nunq̃ quippe alius aliq̃s: vt ipe z sui in eius noie illuminauit cecos. fecit audire surdos ambulare claudos atq̃ ɔtractos z loqui mutos queadmodũ predixerat. Esa. ꝓpheta. c. xxxv. de⁹ ipse veniet z saluabit nos. tũc aperientur oculi cecorũ: z aures surdorum patebunt. tũc saliet sicut ceruus claudus z decãtabit lingua mutorũ zc. His quoq̃ miraculorũ gñibus alia q̃ plurima addidit sicut fuit resurrectio mortuorũ z subita curatio leprosorũ z diuersorum ĩfirmorũ. ¶ Quia ista inq̃ z plura alia innumera fecit dñs noster iesus xp̃us miracula soli deo possibilia cõata est ei iudaica prauitas cui nunq̃ deest: nec defuit vulpina calliditas alia ɔturpare blasphemia. Cõposuerunt igit̃ libellũ: in quo ɔtra xp̃m talẽ mẽtiti sunt fabulã. Tẽpore inquiũt helene regine. i. helene que vniuerse terre isrl̃ dominabatur iesus nocri. i. iesus nazarenus venit hierusalem inuenitq̃ in tẽplo dñi lapidẽ in quo sedebat olim archa dñi z erat in eo scriptũ sembãmeforas id est nomẽ dei expositũ. quicũq̃ vero illius nominis litteras addiscebat z sciebat. poterat facere q̃cquid volebat. Sapiẽtes vero isrl̃ timẽtes ne viri israel addiscerent illud nomẽ z virtute illi⁹ destruerẽt seculũ fecerũt duos canes ereos z posuerũt eos sup duas colũnas ɔtra portã domus sanctuarij q̃cũq̃ igit̃ ingrediebat̃ aliquis z addiscebat litteras p̃dicti noĩs z exibat canes illi erei latrabant ei ita horribiliter q̃ perterritus obliuiscebatur nomẽ z litteras quas dedicerat. venit itaq̃ iesus nocri. z ingressus tẽplũ didicit illas litteras z scripsit in pgamẽo. deinde incidit carnẽ cruris sui z i incisione illa iclusit dcãz cartulã dicẽdo nomẽ nullũ sensit dolorẽ z redit cutis z tinno sicut añ erat. Cunq̃ egrederet̃ de tẽplo latrauerũt ei canes erei supradicti. z statĩ oblitus est nomẽ. perexit itaq̃ i domũ suã z aperuit crus cũ cultello accepitq̃ cartulã vbi erãt lr̃e sembamefora s. i. noĩs dei expositi vl̃ explanati z iterũ didicit eas. quo facto ɔgregauit. ccc. z. x. de iuuenib⁹ isrl̃: z dixit eis. videte ob hoc me dicũt sapiẽtes esse spuriũ: q̃ super israel volũt habere dñiuz. vos aũt scitis q̃ oẽs ꝓphete ꝓphetauerũt sup messiam. z in veritate ego sũ ipe. z sup me dixit. Esa. c. vij. Ecce alma ɔcipiet z pariet filiũ: z vocabitur nomẽ eius emanuel. Dauid quoq̃ auus meus ꝓphetauit sup me z dixit. domin⁹ dixit ad me filius meus es tu: ego hodie genui te. Genuitq̃ ita mater mea sine coitu masculi ɔtute dei. Ipsi sũt igitur spurij z nõ ego. sicut dictuz est Osee. ij. z filiorũ eius non miserebor. q̃ filij fornicationũ sunt. Responderũt ei iuuenes. si tu es messias ostẽde nobis signũ qd̃ signa inquit queritis a me. dixerũt ei sit claudũ stare sicut nos. Qui ait adducite eũ ad me. ɔtinuo igit̃ duxerũt claudũ ad eũ q̃ nũq̃ steterat sup pedes dixitq̃ sup illũ sembamefora s. Ille aũt hora claud⁹ sur

rexit ꝛ stetit sup pedes suos. In clinauerūt ei hoīes ꝛ dicebāt iste sine dubio ē messias. Adduxerūt qꝫ ei iterū leprosum ꝛ dixit nomē posuitqꝫ manū sup eū ꝛ statim curat⁹ est. Accreuerūt ergo ei multi ribaldi gētis nostre. Uidētes igit̃ sapiētes ꝙ credebāt ꝛ israel ceperunt ipm ꝛ duxerunt ad helaꝫ reginā in cuius manu erat tota isrl̃ ꝛ dixerunt ei. Dña nr̃a i manu isti⁹ est sortilegiū ꝛ facit errare mūduꝫ iesus vero nocri rñdit ei. Dña olī pphete pphetauerūt sup me: quorū vn⁹ dixit. Esa. xi. Egredietur palmes de radice iesse ꝛ ego sum ille: sup istis ꝯo dixit dauid. Beatus vir q̄ nō abiīt in consilio impiorum. Dixit ipsa est ne i lege vestra qd̄ ipe dixit. Rñderūt in lege nostra est hoc. ſꝫ nō est dictū de eo Sꝫ sup eo scriptū est. Deut. xviij. ppheta aūt ille morietur: quia locutus est iniquitatē contra deuꝫ. De messia vero dictū est in dieb⁹ eius salu abit iuda. Dixit ille iniquus: ꝛ ait regine. ego sum ille q̄ resuscitabo mortuos. Misit itaqꝫ regina fideliores q̄s habebat cuꝫ ipsis: ꝛ fecit impius ille reuiuiscere mortuū per sembāmesoras. In illa hora obstupuit regina: ꝛ dixit vere magnū signū est hoc deditqꝫ sapientibus verecūdiā ꝛ exierūt cōfusi a cōspectu ei⁹. Fuitqꝫ ipsis ꝛ israeli dolor magnus. Iuit aūt iesu nocri in galileā superiorē iuerunt sapiētes ad reginā ꝛ dixerūt ei. Dña nostra sortilegiū est cū isto hoīe ꝛ ðuiat creaturas. Misit igitur illa milites q̄ caperēt eū: ꝛ nō permiserunt hoīes galilee: sed voluerūt pugnare cū eis. q̄ ait. nolite pugnare p me. q꞉ fortitudo patris mei de celo ꝛ signa que dedit mihi tenebūt p me. faciebāt itaqꝫ hoīes ð galylea aues de luto corā eo. ꝛ ipe dicebat sembāmesoras super eas ꝛ statiꝫ aues ille volabāt cecidesit igit̃ illi i facies suas adorātes eū. Dixit etiā in illa hora vt apportaretur vnus maxim⁹ lapis molaris ꝛ pijceret in mari. ꝛ vt factū est. Dixit ille impi⁹ sembāmesoras. i. nomē dei expositū ꝛ fecit molā illā stare sup faciē maris. seditqꝫ sup eā. ꝛ ait militib⁹. Ite ad dñam vestrā ꝛ nūciate ei q̄ vidistis. Deinde surrexit cū eis ꝛ cepit ambulare sup faciē aq̄. Abierūt milites ꝛ oīa q̄ viderāt dixerūt helā regine: q̄ vehemēter obstupescēs vocauit sapiētes ꝛ dixit eis. vos dicitis ꝙ hic homo iesus nocri ē sortileg⁹. sciatis ꝙ signa q̄ facit ostēdunt eū filium dei. Qui dixerūt ei dña nostra fac eū venire: ꝛ nos detegemus fraudē ei⁹. Interiꝫ abierunt seniores israel ꝛ fecerūt quēdā intrare domū sancti sanctoꝝ q̄ dicebat̃ iudas scariothꝫ dicit literas sembāmesoras. eo mō q̄ eas didicit iesus nocri: ꝛ fecit īcisionē cruris ꝛ alia q̄ ipe fecerat. Uenit igit̃ ille nocri. i. nazaren⁹ cū societate sua ꝛ stās corā regia fecit vēire sapiētes ꝛ ille stās corā regia dixit sup me pphetauit dauid. q꞉ circūdederūt me canes synagoga malignātiū obsedit me. Sꝫ ꝛ sup me dictū ē illd̄. hier. Ne timeas a facie eorū q꞉ ego tecū vt liberē te dic̃ dñs

Sapientes vero cõtradicebãt ei ⁊ aitijregine ascẽdã in celũ. ⁊ sic dixit dd̃ sup me p sal. cv. Exaltare sup celos deus. eleuauitq₃ man⁹ vt alas p nomẽ semhãme foras explanatũ: volauitq₃ iter celũ ⁊ terrã qd̃ qñ sapiẽtes israel viderũt. sic dixerunt ad iudã scariot: vt diceret semhãme foras ⁊ ascenderet post eũ q̃ ascẽdit ⁊ luctat⁹ est cũ eo ⁊ ceciderũt ambo ⁊ fregit sibi ille impius brachiũ. ⁊ sup hoc ope singulis ãnis xp̃iani plorãt ante pascha suũ. hora illa ceperũt illuз israel ⁊ operuerũt eũ pãnis ⁊ pcutiebãt eũ virgis malogranatorũ dicẽtes. helam regine. Si est filius dei dicat qui pcussit eũ ⁊ nesciuit dicere. Dixit itaq₃ regina sapiẽtibus. ecce in manib⁹ vestris est facite ei quicq̃d placuerit i manib⁹ vr̃is. Ceperunt ergo eũ ⁊ duxerũt ad suspẽdẽdũ. oĩe vero lignũ vl' arbor in quo suspendebat̃ statim frãgebatur: ipe quippe p semhãme foras adiurauerat oĩa ligna ne susciperẽt eũ. abierũt itaq₃ ⁊ adduxerũt stipitẽ vni⁹ caulis q̃ non est de lignis: s₃ de herbis ⁊ suspẽderũt sup illũ. neq₃ eñ hoc est mirũ. q₂ singulis annis crescit tm̃ vnus caulis i domo sanctuarij. ꝙ descẽdũt ď eo cẽtũ libre seminis. ¶ Ex his poterit aĩaduertere q̃sq₃ prudẽs. ꝙ tanta fuit miraculoꝝ dñi nostri iesu xp̃i euidẽtia tanta magnitudo ⁊ multitudo: tãta excellẽtia ⁊ certitudo. ꝙ iudaica ꝑuitas q̃ erũperet nõ hẽbat. cõfugit igitur ad ꝓpriũ suũ qd̃ est mentiri libellũ mẽdacij plenũ atq₃ blasphemijs turpibus cõponẽs hec sub cõpẽdio sumpta sunt. ipletũq₃ ẽ in persona xp̃i qd̃ scriptũ est p ꝓphetã Osee. vij. Ve eis qm̃ recesserũt a me: vastatio eis: q₂ ꝑuaricati sunt in me. ego redemi eos ⁊ ipsi locuti sũt cõtra me mẽdacia. ¶ Est aũt hic notãdũ ꝙ iudeoꝝ fatua falsiditas apud itelligẽtes xp̃i fidẽ adiuuat. vnde se nocere putat. Et si quidẽ ipi qd̃ asserũt dñm iesum talia i veritate fecisse lic₃ in noĩs dei virtute miracula ostẽdunt: ꝓculdubio tãtã miraculorũ eius fuisse excellentiã ꝙ eaз ipsoꝝ impietas demonibus neq̃uit ascribere: tantaq₃ fuisse eoruз euidẽtia ꝙ nequaq₃ ea ipsoꝝ iuidia valuit suffocare. At vero per talẽ modum. i. p semhãme foras: hoc ẽ p nomẽ dei explanatuз siue expositũ dñi iesu miracula fuisse facta delirãt trãslucet eoꝝ mẽdaciũ si sit qui diligẽter inspiciat si verũ nãq₃ fuisset ꝙ aliqd̃ nomen dei apud eos esset cui deus talem virtute₃ ⁊ talẽ efficaciã ꝑstitisset ꝓfecto iuuissẽt se eo tpe vespasiãi ⁊ tyti ⁊ fecissẽt ꝙ hier̃lm nõ potuisset capi ⁊ iudei occidi ⁊ captiuari eo mõ quo infra dicet̃ cõsideratiõe. ix. vel etiã virtute hui⁹ noĩs volassent in celũ vel oẽs vel saltem aliqui deniq₃ cum helena mater fuit cõstantini impatoris i cuius tẽpore dñm iesuз fuisse dicũt ⁊ a tempore iesu xp̃i vsq₃ ad constantinum ⁊ helenam fuerunt trecẽti anni: vt patet p imperatorũ romanorũ hystorias. manifestũ ẽ iudeo i supradicto libello fabrica

tibes esse mēdacij. ¶ Notādū et
q dicit btūs Aug. Preuidēs inqt
dñs iesus ipsos quosdā futuros q
miracula ei⁹ calūniarēt magicis
artib⁹ attribuēdo pphetas añ p̄
misit. Nāqd eñ si mag⁹ erat ma-
gicis artib⁹ fecit vt coleref. nāqd
ꝛ mortu⁹ mag⁹ erat ꝛ añq̄ nat⁹. p
phetas igif audit ꝛ lege q̄ añ dñm
venerūt forma igif sūpta ex ṽbis
scti augustini dicam⁹ iudeis esto
q suspicari potuerit dñm nr̄m ie-
sum xp̄m p artē aliquā vel p vir-
tutē supradicti nois dei fecisse mi
racula vt ipi calūniant p quā ar-
tē ipso anteq̄ nat⁹ eēt p quadrigē
tos ānos ꝛ vltra aduētui suo ꝛ toti
vite sue. necnō ꝛ fctis suis ꝛ dict
atq̄ suoꝝ iaꝫ ꝯgrua: vt ptꝫ ex p̄di
ctis ꝛ dicēdis patebit dicta reddi
dit pphetaꝝ sermo nāq̄ ppheic⁹
ꝛ marie de aduētu messie qūcūq̄
a iudeis exponif iudaice semp ꝛ
vbiq̄ renitif iuxta eoꝝ expositio
nē absurdā: ꝛ icōpossibilia ꝯtiet ꝛ
iuenif mēdax. Qñ vero de dño ie
su ꝛ sibi ptinētib⁹ accipif vt ex so
lis etiā q̄ dicta sūt haberi pōt. oc
currit. cōsentit ꝯsonat ꝛ obedit. ni
hil ipossibile. nihil absurdū igerit
sꝫ iuenif verax. ¶ Adhuc ēt si ipe
dñs iesus vt a iudeis sibi est iposi
tū p artē sepe dictā faciebat mira
cula p quam artē fecerūt ea post
mortē ei⁹ apli ꝛ ceteri discipuli. vt
testimonio thalmud ptꝫ nō p sem
hāmeforas. sꝫ p nomē dñi nostri
iesu xp̄i. fecisse miracula. Vñ sup
ecclesiastē. prio cuncte res vel cū-
cta verba difficiles vel difficilia
nō pōt vir eas vel ea ploqui. Ac-
cidit qd̄ Rabi eliazarum bēdama
momordit s̄pēs vētrq̄ iacob. i. ia
cob⁹ vir de villa cathanea ad curā
dū eū ex noie iesu. i. iesu filij pāde
re ꝛ nō pmisit eū rabi ismael sꝫ di
xit ei nō lꝫ tibi bēdama. ꝛ ait illi:
pmitte mihi ꝛ ego inducā ꝯ te ar-
gumētū vel auctoritatē q licitū ē
ꝛ nequit autoritatē iducere ꝛ fa-
ciēs hō viuet i eis dictū est de mā
datis dei. ꝛ nāq̄ moriat i eis. Itē
in libro sebath. hierusalē in distin
ctiōe cenomasarcim filius filij. ra
biosue filij leui. glutiuerāt toxicū
s. vl alīd mortiferū. venit itaq̄ vir
ex noie ysua. i. iesus pātheriꝫ ꝛ sa
nat⁹ ē vel decepit: cūq̄ exisset ait ei
qūo ꝯiurasti eū. ait ei ṽbo tali. ait
ad eū remissi⁹ fuisset ei si mortu⁹
non fuisset ꝛ nō audiuisset sicut ꝛ
factū ei fuit sic. i. mortu⁹ est stati.
¶ Si qs diligēter aduertat has
duas traditiōes i noie dñi nostri
iesu xp̄i fctā fuisse miracula iudai
carum scripturarū testimonio cō
pbaf: porro si dicaf q p artē opa
banf ea apli tanq̄ a xp̄o dño edo
cti dū viuerent qua arte poterunt
dici ea fecisse iā mortui q̄ ēt arte
posteri eoꝝ pueri ꝛ puelle ꝛ si per
artē quoq̄ isti qua arte ipsoꝝ im
plorātes auxiliū apd̄ xp̄m q̄ arte
reliqe ipsoꝝ qua vestes. qua san-
dariola. q̄ baculi. ptꝫ ergo q mira
cula xp̄i ꝛ suoꝝ ita firmiter ꝯstāt
q nulla pūt ificiari nequa. ¶ No
tādū ergo q iudei idcirco i supra
dictis traditiōibus ꝛ alibi bēpan
dera. i. filiū pādera: alibi iehusua
pātheria. i. iesū pātherie noiabāt
q ꝛ vt ait iohānes damascen⁹ l. iiij.

lib. leui. quē sanct⁹ lucas a ioseph ascēdēdo. quartū noīat genuit pāthera. pāthera aūt genuit barpāthera. barpātera genuit Joachī. Joachī vero duxit annā que valde erat hōesta ꝛ laude digna. quēadmodū vet⁹ āna sterilis exñs ꝑ votū ꝛ repromissionē samuelē peperit. ita ꝛ hec ꝑ ꝓces ꝛ repromissiones a deo dei attulit genitricē hec damascenus.

¶ Cōtendit iudeus ꝓbare ꝙ lex moysi non est abolita ꝛ hoc sic.

Secūdū argumentum iudeoꝝ est ad idem scʒ ꝙ lex moysi nō ē abolita sʒ adhuc obseruāda ꝛ arguūt sic. Si lex bona ē ꝛ a deo data obseruāda ē cui⁹ em̄ decretū erit obseruandū si mādatū dei nō est obseruādū qđ em̄ cōsiliū dabāt nobis xp̄iani quō illđ effugiem⁹ maledictū. maledictus q̄ nō ꝑmāserit in oīb⁹ q̄ ī lege scripta sunt. legislatoꝛ nihil excipit sʒ vniuersal'r oīa mādat obseruāda. xp̄iani aūt ad suū arbitriū legis ꝛ mādatoꝝ obseruātia đtermināt. ¶ Ad ista rñdet magister alan⁹ ī suo quadripartito li. iij. c. iiij. dicēs. ꝙ lex mosayca diuino ītellectu ē ītelligenda. Rñdemus ergo legē bonā ꝛ a deo datā ac a deo q̄cq̄d in ea scriptū est diuino sensu ītellectū suis tꝑibus obseruatū ꝛ obseruādū esse sanxim⁹. ea em̄ diuino ītellectu intelligēda erāt q꞉ si ad literā accipim⁹ multa repugnātia videm⁹ cū em̄ dicat moyses vidit de⁹ cuncta q̄ fecerat ꝛ erant valde bona. Geñ. j. Quō ī lege dicūt q̄dā esse mūda ꝛ q̄dā imūda ad literā qđ em̄ immūdū est quomō est valde bonum. nec solū ea ꝓhibentur in lege q̄ sui natura homini ad vescēdum nociua sunt ymo etiam ea q̄ gustu iocūda ꝛ q̄ vsu salubꝛia ad comedendū existūt. licet a deo dicta sint tamē ad se inuicē ad literam omnino dissidēt. Jn exo. etiā inter alia ꝓcepta de faciēdo altare domin⁹ moysi ibi ꝓcepit ca. xx. Altare de terra facietis mihi: ī sequētibus aūt sic legit᷑: fecit itaqꝫ moyses altare thimiamatis de lignis sethiꝫ: ꝛ alibi fūdauit bases eneas in ītroitu tabernaculi: multū itaqꝫ aduersum videt᷑ vt aliud ꝛ aliter q̄ꝫ dñs iubet ꝑ moysē ab ip̄o moyse agat᷑. Aliđ ergo q̄ꝫ littera sonat hic accipi opoꝛtet. Jtē ad literam quō stare pōt ꝙ de⁹ ꝓhibet. Deut. xxij. ne hō aret ī boue ꝛ asino. Onus quodcūqꝫ aliđ tibi placet asino īponere nō vetat lex. ꝛ ponere iugū cū asino quare non licet. Ad pascua ducere bouem cū asino licebit. Jn pascuis em̄ simul esse ꝛ pasci lex permittit ꝛ arari simul pꝛohibet ꝛ interdicit. Si aūt ꝓpterea vetat q꞉ hoc alias immūdū lex dicit quare circa illud cetera q̄ dicta sūt ꝑmittit᷑ solū arare excipitur. equ⁹ ī lege aīal īmūdū esse ꝓhibet᷑ ꝛ alia multa. nec tamē arare bouē cū equo vel alio aīali īmūdo ī lege ꝓhibet᷑. hāc nō solū in his q̄ dicta sunt mādatis sʒ ī q̄ꝫ plurib⁹ aliis legalib⁹ cerimoniis cōtrarietatē videm⁹ nisi ea cōpetēti sensu ītellexerimus. Discreto

itaq; z diuio sensu hec discutiẽda z intelligẽda sunt. Si vero legem debito sensu accipimus oĩa legis mãdata debita obseruatiõe obseruare poterim⁹. quedã ad litterã z sine vllo velamine figurarũ dicta esse accipiẽdũ quedã vero ad figurã z pfundo velamine obūbrata esse itelligere quedã ad tp̃s obseruari iussa sũt quedã sine vlla tpis determinatiõe q̃ eñ alteri⁹ sacramẽti pnũciatiua erãt z veritatis figurã fatent suo tp̃e manifesto rei atq; veritat[is] p̃sentia opertuit vt eorũ remaneret pnũciatio z figura. Nã sicut vsu ip̃o loquẽdi vtimur verborũ vicissitudinibus dicẽdo erit q̃diu futurũ est ipsumq; erit prorsus obmittẽtes in p̃senti assumimus est quodq; tp̃m iã p̃terijsse significãtes vtimur fuit. Sicut in reb⁹ pnũciatiuis alicui⁹ sacramẽti vbi p̃ns manifestat sacramẽtu; ei⁹ iam supfluo reseruaret figura seu signũ q̃ alicui⁹ misterij significatiua nõ erãt s; a parte seu fidei veritatẽ insinuãt seu carnis edificationẽ ꝯmẽdãt ea a iudeis z xp̃ianis nõ ad tẽp⁹ sed imppetuũ obseruãda sũt earũq; trãsgressio nullo modo põt multa eẽ. hec Alan⁹

¶ Contẽdit iudeus probare q; diuine sanctiones veteris testamenti non sunt mutate.

Ertiũ argumẽtũ iudeoꝝ est ad pbãdũ q; diuine sanctiões veteris testamẽti non sunt mutate. Arguũt ergo ꝯ xp̃ianos sic. Si s̃mo dei ad tp̃s obseruãd⁹ est eoq; s̃mõe ãimal lato alio tp̃e ali⁹ obseruãd⁹ ẽ. Sic q; p tp̃m vicissitudies diuie sãctiones mutant q̃ pacto ratu; nõ erit qd̃ d̃r ps. cxviij. Jn eternũ d̃ñe p̃manet v̈bũ tuũ z illd̃. Mat. xxiiij. Celũ z terra trãsibũt v̈ba ãt mea nõ trãsiẽt. q̃d interest cur de⁹ hoc aĩal Jn iudicet illd̃ mũdũ. hoc vti phibeat. illo vti pmittebat d̃ eñ adimuit vt d̃r esa. xl. spiritũ dñi aut q̃s ei⁹ ꝯsiliari⁹ fuit vt istõ agi pmittat illud phibeat iussit obseq̃ndi ergo ei obseq̃ndũ ergo ei obsed̄ sũma virt⁹ est. phibuit fieri ergo iã nõ l; idq; si postea fiat peccatũ eẽ dicim⁹ ac pena debita puniẽdũ: vt ergo seruem⁹ figuras cõtẽnemus litteras. vt seruem⁹ alterũ que rõ est d̃ãnare alterũ. Seruemus litterã. seruem⁹ z littere figuram. maneat parua sensu nr̃o lr̃a. maneat vt vso z addat sp̃ualis et cõcessa nobis sit a deo mysterij latẽtis itelligẽtia. Abstineam⁹ a peccato qd̃ lex iubet: abstineam⁹ z ab eo si qd̃ est qd̃ p porcũ figurat peccatũ. Non aremus cũ boue z asino quia id legislator phibuit. z si q̃ intellexeritis per asini z bouis copulamen phas est euitare. immo peccatum est non euitare ita z de ceteris ita eñ lex adimpleta. z adimplẽda esse censetur z adimpletur. ¶ Solutio predicti alani vbi supra q; in nouo testamento diuine sanctiones veteris testamenti nõ mutantur sed adimplẽtur. Dicit ergo q; sermo diuin⁹ i nullo enullat diuie sanctiões nõ mutant q; christ⁹ nõ venit soluere legẽ s;

adimplere. vnde ipse ait Math. v. Amē dico vobis ita vnū aut vnus apex nō pteribit a lege donec oia fiāt. nō igit vult eā soluere sȝ adimplere vt patuit supra li. i. ar. vi. & in pmo thezauro qrti puncti eiusdē articuli. Lex em̄ phibet homicidiū xps irā & odium lex em̄ phibet homicidiū carnis. xps ēt ipsuȝ appetitū cordis. nobis lex phibet vti carne porcina & eo tunc ab ea a lante abstinētia nobis necessaria erat: qm̄ vitatis future figura erat & figura seruāda erat donec adesset ipsa vitas figure iā pñs adest. Quis abstinere liceat vt multi nostro abstineāt nō solū ab ea sed etiā oi carne vino. & eodē iudice se vestrū quisqȝ tuet. Moyses carnē suillaȝ imundā noiat vti ea phibet & ppterea dicitis qȝ vti ea non licet Moyses nō ali⁹ sed idē ipse carnem suillam dicit mundā & valde bonaȝ & eam ad vescendū sicut cetera scribit deū fecisse bonā: Et ideo dicit qȝ vti ea licȝ. Postqȝ em̄ enumerauit deū creasse vniuersa. pisces maris volucres celi. cūcta animātia terre in quib⁹ anima viuens est. nō lōge īfra subdit: vidit de⁹ cūcta que fecerat & erāt valde bona. qȝ valde bonū est nulla ex pte malū est. qȝ vero nulla ex pte malū ē qño malū & imūdū ē. Quicquid ergo icarne suilla necesse a deo facta ɔsiderat mūdū & valde bonū ē. atqȝ vti lȝ: qȝ vbo p hoc aial voluptas & imūdicia figurat. imūdū ppter hoc aial esse iudicat & ea imūdicia vti nō licȝ. Si ergo hoc mūdū & imundū animal esse intelligit: & eo vti & non vti deo nobis pmittit. eadē ratione licet in boue & asino arare. & phibet ne aremus in boue & asino si meli⁹ nō pōt qȝ de⁹ pmittit qui hec oia humanis vsibus creauit. Sȝ bos qui vngulā scindit & ruminat & ad excolēdā terrā oino ydoneus ē pdicatorē eccl'ie discretū designat in his que agit sensum habētē q̄ mādata dei meditat. Ac apō se medi ditādo rumiat die ac nocte nō solū sibi vtilis sȝ & aliis huic non est associād⁹ in pdicatiōe: alter moribus etiā i discret⁹ sensu idiota. & litteris iperit⁹ q̄ nō solū vbo est inutilis sed suo exēplo aliis nociuus existit. ¶ Quod ēt lex qȝtū ad litteralia abolita sit auctoritates sequētes ostēdūt: ait em̄ dñs p prophetam Hiere. xxxi. & ad hebreos viii. ɔsummabo testamētū nouū super domū iuda & sup domū israel Quid vocauit testamētū nouū nisi legē euāgelicā qua supueniēte debuit cessare qȝ simul fuare non pōt vtraqȝ: aduenient̄e em̄ veritate dȝ vmbra cessare Et esa. legit sacrificia vra odiuit aīa mea. Item dō ait in ps. l. Qm̄ si voluisses sacrificiū dedisseȝ vtiqȝ holocaustis nō delectaberis. Itē dō sacrificiū & oblationē noluisti aures aūt pfecisti mihi holocaustū ēt p pctō nō postulasti: tūc dixi ecce venio: & alibi nō in sacrificiis tuis arguā te. holocausta autē tua in conspectu meo sunt semp: nō accipiaȝ de domo tua vitulos: neqȝ de gregibus tuis hyrcos. Itē videbimus etiā in magna parte ea q̄ ptinēt ad le-

gem veterē cessare nō enī est apd iudeos sacrificiū vel hostia: nō ꝓpheta: nō rex: nō tēplū: nō loc⁹ sacrificij. ꝛ q̄d tremus ꝙ singula i maxima parte abolita est lex. vr̄ ergo ꝙ lex moysi iam locū nō habeat.

¶ Cōtēdit iudeus ꝓbare ꝙ circuncisio perpetuo sit duratura.

Uartū argumētū iudeoꝝ contra nr̄m fidei fortaliciū est de circuncisiōe quā affirmāt duraturā ꝑpetuo ꝛ ꝯsequēter legē moysi arguūt ꝗ sic. Idē iudicium vr̄ esse q̄tū ad durationē a parte post de lege antiqua ꝛ de circūsione: hoc enī xp̄iani cōcedūt: ꝫ circūsio ineternū debet durare in pplo dei: pꝫ q: Geñ. xvij. daꝛ i fedus sempiternū ergo ꝛ lex debet eē sempiterna

¶ Licet ad illud argumētū data sit solutio supra li. j. ar. vj. in pūcto ij. Uerūtñ vt adhuc clari⁹ cecitas iudaica cognoscaꝛ i hoc passu nolo silētio pertrāsire. Dicēdū ergo ꝙ inveteri lege duplicē inuenim⁹ circūcisionē vnā carnalē quā ipsi obseruāt: ꝛ aliā spiritualē de qua dr̄ Deut. x. circūcidite igiꝛ ꝑpuciū cordis vr̄i ceruicē vestrā nō induretis. ꝛ Iere. iiij. Circūcidimini ꝛ auferte preputiū cordiū vestroꝝ viri iuda. Sic etiā distiguere possumus de eterno ꝛ sempiterno q: habet duas significatiōes. Interduꝫ enī ponitꝛ ꝓ eternitate simpl'r vt in psal. Tu aūt dn̄e ineternū ꝑmanes. Et illd̄. Iere. x. Dn̄s aūt deus verus est ꝛ ipse de⁹ viuēs et rex sempitern⁹. Aliqñ ṽo accipitꝛ ꝓ duratiōe finita q̄le est illd̄. j. reg. xxvij. Credidit ꝗ achis dd̄ dicens multa mala opatus est ꝯ ppl'm isrl' erit ergo mihi seru⁹ sempiternus. manifestū est ꝙ hic accipitꝛ sempiternū ꝓ duratiōe finita q: non poterat plus durare ista seruitus q̄ eoꝝ vita. simile habeꝛ. Geñ. xxvij. vbi dr̄ ꝙ oderat semꝑ esau iacob: qñ ergo dicebaꝛ ꝙ circuncisio dꝫ durare i sempiternum si sit sermo de circūcisiōe spūali indubitāter est verū qd̄ simpl'r ineternū dꝫ eē in pplo dei ꝛ ala q̄ est cum ꝑputio pctī est extra pplꝫ dei q̄tū ad meritū. Si ṽo loquaris de circūcisione carnali accipe simil'r sempiternū scd̄o mō dictū. ꝙ q̄diu lex durauit q̄ soli vni populo ꝑcipiebaꝛ debuit durare signum quo ille populus ab aliis gētib⁹ distiguebaꝛ ꝛ cessante lege signū ēt debuit cessare. Et idō dr̄ Geñ. xvij. ꝙ circūcisio data est in signū ꝓpt qd̄ q̄diu ille ppl's separatus fuit ab oī gente in deserto null⁹ eoꝝ circūcisus fuit ꝫ qñ intrātes terraꝫ ꝓmissionis plenā diuersis populis oēs simul fuerūt circūcisi in galgalis vt habeꝛ Iosue. v. capitulo.

¶ Cōtēdit iude⁹ ꝓbare ꝙ si sabbatū cessat lex noua nō est a deo.

Uintū argumētū iudeoꝝ est de sabbato ex cui⁹ cessatione arguūt legē nouā nō esse a deo sic Illa lex q̄ contrariaꝛ preceptis diuinis non est a deo sed lex euangelica est huiusmodi ergo non est a deo: maior est manifesta quia de⁹ non potest sibi ipsi esse cōtrarius: sed minor pꝫ de obseruatiōe sab-

bati quã deus pcepit i veteri lege lex vero euãgelica hui⁹ obseruãtiã tollit z phibet. g est 9tra deo: non ergo est a deo. ¶ Rñdet q in tali pcepto duo sũt 9siderãda. Primũ est q pter reuerẽtiã dei cessabat ppls ab oi ope seruili vt liberi⁹ diuinis vacare posset z istud erat morale. p hoc em̃ pcipiebat q hõ aliquo tpe vacet reb⁹ diuinis iuxta illud ps. xlv. vacate z videte qz ego sum de⁹. z scḋm hoc 9putant iter pcepta dcalogi moralia z lex q hãc obsuãtiã in se phiberet esset 9tra ordiationi diuine z nõ posset eẽ a deo: sz lex euãgelica hãc obsuãtiã nõ tollit sz pcipit, vt ptz de diebus dñicis z alijs festis i noua lege ordiatis. Sed cõsiderãdũ est in dcõ pcepto erat taxatio tpis vl diei. s. q h obsuãtia fieret tali die determinata. z istud erat cerimoniale. z idõ hoc mutari potuit z debuit ppt rõnabilẽ cãm. Judei em̃ colebãt diẽ sabbati in memoriã creatiõis rerũ qd innuit moyses. Exo. xx. dicẽs. Memẽto vt diẽ sabbati scifices. Sex dieb⁹ fecit de⁹ celũ z terrã z requieuit die septimo ac si dicat cõpleto ope creatiõis statiz debuit ordiari dies 9memoratiua ipsi⁹ creatiõis hõ ẽt fuerat fact⁹ sexta die z idõ primũ diẽ post sui creatione ẽ dz expẽdere singulariter ob reuerentiã dei. ceteros vero ad sui necessitatẽ. Jn noua aũt lege illa dies q debuit obseruari ad vacãdũ deo nõ solũ dz nobis reducere ad memoriã bñficiũ creatiõis sz etiã innouationẽ spũalẽ q icħoata est in xpi resurrectiõe. z idõ sabbatum mutatũ est in dominicã diẽ i quo xps resurrexit. Significat etiã dominica q est octaua dies. octaua z diẽ resurrectiõis in qua pfectã requiẽ expectam⁹. Hic est q messias nr̃ dñs iesus xps postq factus est triginta ãnorũ soluit cẽtũ ad pr̃istã sabbatũ curando in eo infirmos. z dãdo eis licentiã lectulos asportãdi. Joh. v. z spicas discipulis suis esuriẽtib⁹ 9fricãdi. Mar. ij. Ceterũ queadmodũ de circũcisione dictuz est probatũq q data fuit in signũ sic z sabbatũ vt habetur Exod. xxxj. c. sabbata mea seruabitis qz signũ sunt iter me z vos ac gñationes vr̃as. Jtẽ in libro bi 3a. i. õmipere. q. pom. tob. talit scriptũ est. Dixit Rabi Johãnã. Hẽ pceptũ qd dedit deus sanctis z benedictis israeli dedit eis publice preter sabbatũ qd dedit eis in secreto sicut dictum est Exodi. xxxj. Jnter me z iter filios israel. si sic est nõ sunt obligati. goy. idest christiani vel alie gẽtes ad sabbatum. Ex oibus his ptz q nõ sunt obligati ad seruandũ sabbatũ xpiani nec alie gẽtes. ¶ Jtem contra obseruantiã circũcisionis z sabbati adducit ratio non parũ efficax ex duabus traditiõibus sicut notat in pugiõe cap. xi. tertie partis. iij. distinctiõis. quarũ prima est illud qd in mydras tulym. i. glosa psalmorũ taliter scriptũ est. ps. lxxiij. Et oia cornua impiorũ confringã z exaltabũtur cornua iusti. cornu nõ est dictuz sed cornua. Decẽ em̃ cornua sunt q dedit deus sanctus z benedictus israeli. Cornu abrae

de q̃ dictũ est Esa.v.vinea fuit di
lecto meo in cornu filij olei. cornu
ysaac.de q̃ dictũ est.Gñ.xxij.Et ec
ce aries vnꝰ retẽtus in dẽsitate p̲
cornua sua.Cornu ioseph id ẽ cor
nu regni de quo dictũ est. Deute-
ro.xxxiij.⁊ cornua rinocerõtis cor
nua eiꝰ.Cornu moysi de q̃ dictũ ẽ
Exo.xxxiiij.qꝛ cornuta erat cutis
faciei eiꝰ.Cornu pphetie de q̃ di-
ctũ ẽ.j.Reg.ij.⁊ orauit ãna ⁊ dixit
exultauit cor meũ in dño ⁊ exalta
tũ ẽ cornu meũ Cornu legis de q̃
dictum ẽ Abacuk.iij.Et cornua
duo de manu eiꝰ.Cornu sacerdo-
tij de q̃ dictũ ẽ.p̃s.cix.Cornu eiꝰ
exaltabit in glia.Cornu leuiticũ
de q̃ dictũ ẽ.j.pali.xxv.oẽs isti filij
hemã.vidẽtis regis i v̾bis dei ad
exaltãdũ cornu.Cornu hierusalẽ
de q̃ dictũ ẽ.p̃s.xix.Et a cornibꝰ
vnicorniũ exaudisti me.. Et cornu
regis messie d̃ q̃ dictũ ẽ j.Reg.ij.
Et dabit fortitudinem regi suo ⁊
sublimabit cornu messie sui ⁊ sic ẽ
dicẽs.p̃s.cxxxj.Ibi germinare fa
ciã cornu dd̃ paraui lucernã mes-
sie meo.Qñ ãt peccauerũt israel
ablata fuerũt eis ⁊ data sunt gẽti
bus seculi. sicut dictũ ẽ. Daniel.
vij.c.Post h̾ vidẽs fui i visiõe no-
ctꝫ.⁊ ecce bestia q̃rta terribilis at
qꝫ mirabilis ⁊ fortꝫ nimis ⁊ dẽtes
ferreos habebat magnos come-
dit ⁊ cõminuit ⁊ residuũ pedibus
suis conculcauit ⁊ ipsa dissimilis
ab oibꝰ alijs bestijs.q̃ fuerũt ante
ipsaꝫ ⁊ cornua decẽ habebat.assi-
mulate sũt eñ gẽtes siliter hmõi
feris ⁊ oi tpe in q̃ gẽtiũ seculi cor
nua fuerũt stantia.Cornua israel
erũt ꝯfracta sicut dictũ ẽ trenorũ.
ij.Cõfregit i ira furoris oẽ cornu
israel.¶ Qualiter aũt legalia deꝰ
iudeis abstulerit p̲ rationes ⁊ si-
gnãter sabbatũ ⁊ circũcisionem ⁊
q̃liter eis ista duo ⁊ alia dyabolꝰ
restituerit habet apd̃ eos in thal-
muth in libro mayla ispereq.i. di-
stinctione q̃ incipit q̃ semzbhae.
Quadã vice decreuit regnũ neq̃s
i.romanũ q̃ nõ seruarẽt iudei sab
batuꝫ ⁊ q̃ nõ circũciderẽt filios
suos ⁊ vt cognoscerẽt menstrua-
tas.Tũc iuit rabi ruben.. cercina-
uitqꝫ se more.i.romanorum.Cũqꝫ
iuisset ⁊ sedisset cuꝫ eis ait illis.q̃
hꝫ inimicũ depaupat eũ vl̾ ditat.
Dixerũt ei depauperat Dixit eis
si ita ẽ nõ faciãt iudei opꝰ i sabba
to vt depaupent̾.Dixerũt romani
bñ dixit abrogaueruntqꝫ decretuꝫ.
rursumqꝫ ẽt dixit eis.q̃ hꝫ inimi-
cuꝫ debilitat eũ an fortificat dixe
rũt ei d̃bilitat.ait eis.si ita ẽ circũ
cidãt filios suos octaua die vt de
bilitẽtur.dixerũt optie dixit ⁊ cas
sauerunt illd̃.Iteruꝫ dixit eis qui
hꝫ inimicuꝫ multiplicat euꝫ an di
minuit eũ.Dixerunt ei diminuit.
Ait eis si ita ẽ nõ cognoscãt mẽ-
struatas dixerũt bñ dixit ⁊ cassaue
rũt illd̃.Demũ ppẽderũt q̃ iudeꝰ
erat ⁊ restituerũt decretũ vt priꝰ.
Dixerũt ḡ iudei q̃s ibit ⁊ irritabit
statutũ istd̃.vadat Rabi symeõ q̃
didicit facer̾ signa ⁊ mirabilia post
eũ ⁊o vadat rabi eleazar.Egressꝰ
ẽ eis itaqꝫ obuiã vẽ ramalyõ.i.de
mõiũ sic vocatũ ⁊ ait.Est placẽtia
vra vt vadã vobiscũ fleuit rabi sy
meõ ⁊ ait ãcille domꝰ pris appuit

angelus ter. nobis autē nec semel venit ergo miraculum vndecimū. Precessit igitur ventā malyon. ⁊ itrauit in filiā cesaris. Cūq͡ꝫ peruenissent dixerūt ventāmalyō egredere vocat⁹ ergo egressus ē ⁊ abijt Dixitq͡ꝫ iudeis cesar. Postulate quicquid est vobis ad postuladū. Introducti sunt igit̃ in domū thesauri vt tollerēt quicq͡d vellent: inueneruntq͡ꝫ cartaꝫ illam in qua scriptū erat dictum statutum ⁊ ruperūt eā hucusq͡ꝫ thalmuth. ¶ Animaduertat prudētia tua lector ꝙ ꝑ istas duas traditiōes habet̃ euidēter ꝙ de⁹ abstulit a iudeis ꝑ romanos sabbatū ⁊ circūcisionē et alias cerimonias. confregit q͡ppe in ira furoris sui omne cornu eorū de quibus vnuꝫ erat lex vt paulo ante dictū est: et nūq͡ꝫ restituit eis nec per se nec per angelū nec ꝑ ꝓphetā nec per aliū virum sanctuꝫ Sꝫ ipsi iudei recuperauerūt circūcisionē ⁊ sabbatū ⁊ cetera hmōi ꝑ dyabolicū miraculum vt in proxima traditiōe ostensuꝫ est. Nullus ergo vlteri⁹ nisi sit demoniac⁹ cōseruare dꝫ ea que deus abstulit. ⁊ dyabol⁹ tā libēs se iudeis visibiliter igerēdo instituit quādo enī vel vbi vnq͡ꝫ scienter dyabolus bonū homini aliquod nisi forte vbi prosperit malū maius et mortem pessimā sibi ex eo imineŕ finaliter procurauit? cui vnq͡ꝫ boni aliq͡d nisi fallēdi studio ꝑsuasit. nūq͡d nō ipe est q͡ primos hoies q̄si eis vtiliter ꝯsulēdo fefellit nōne ipe ē q͡ ꝯ sanctū iob ipsuꝫ ēt dn̄m ꝓuocauit. Job. ij. c. An ignorāt iudei miseri ꝙ dyabol⁹ fuerit qui patres suos ad adorādū vitulū mētiēdo ꝓtraxit. vt hētur in libro sabath ꝯ pereq. q͡ icipit dixit rabi aqba i fine q̄dragita dieꝝ venit sathā ⁊ ꝑturbauit mūdū ⁊ induxit tēpestatē maximā in aerē ⁊ dixit israeli. Ubi ē moyses dixerūt ei. Ascēdit in altū. Dixit eis iā ꝑuenerūt sex hore ⁊ nō respexerunt sup eo. Ait ergo mortu⁹ ē ⁊ nō curauerūt sup eo Ostēdit ergo similitudinē feretri ei⁹ i nube. hinc est ꝙ dixerunt ad Aarō q͡r h̄ moyses vir q͡ fecit nos ascēdere de terra egypti nescim⁹ q͡d factū ē ei. ⁊ q͡d scriptū ē. cōsequēter dixit Aarō. abrūpite inaures auri q̄ sūt i aurib⁹ ⁊c. ⁊ accepit de manib⁹ eoꝝ ⁊ formauit illō in forma ⁊ fecit illū vitulū fusorie et dixerunt Isti sūt dij tui israel ⁊c. His sic ꝑmissis dicat̃ iudeis vt attēdant q̄ sit eorū prudētia q͡s sensus q͡ dyabolū nolunt habere suspectū i recuperatiōe circūcisiōis ⁊ sabbati. q͡ patres eoꝝ ad faciendū ⁊ adorandum vitulum ⁊ ad attribuendū sibi magnalia q̄ de⁹ fecit mēdacijs ⁊ falsis ꝓdigijs taꝫ studiose ꝓtraxit. Euidenter ergo apparet ꝙ intētio ē studiū dyaboli ac volūtas erga hoies nūq͡ꝫ est nisi mala: quare satis ē manifestū q̄ꝫ grādis ē stultitia ⁊ q̄ꝫ magna isania ⁊ q̄ꝫ imēsa iudeoꝝ vecordia q͡ circūcisionē ⁊ sabbatū ⁊ alia q̄ de⁹ eis abstulit: ⁊ dyabol⁹ reddidit nō cessāt obseruare. ¶ Supradictis adhuc vr̄ addēdū id quod de sabbato scriptū ē in beresith minori vbi dr̄ Gen. ij. ⁊ cōpleuit de⁹

diē septimā. dñs rufus nequā q̄si uit a Rabi aquiba ⁊ ait ei q̄d est i ter diē ⁊ dies: dixit ei rabi aq̄ba ⁊ q̄d est iter virū ⁊ viros: dixi ei q̄d dixi tibi: ⁊ q̄d dixisti mihi. Ait ei dixisti mihi i q̄ differt sabbatū ab oībus aliis viris. Dixit sibi decedit rex pp gl'iam suā sic q̄q3 voluit de⁹ istū diē honorare: vn̄ tu facies me scire istō. Dixit ei fluui⁹ sabbastian⁹ arguit hoc q̄ trahit lapides p totā septimanā ⁊ i sabbato descit. Dixit ei delōge attractum tu trahis mihi. Admiror dixit ei. Ecce ille q̄ facit ascendere mortuos arguit: oī nāq3 die ē ascēdēs ⁊ nō i sabbato. Iuit ⁊ tēptauit i patre suo q̄ ascēdit oīb⁹ dieb⁹ ⁊ i sabbato nō ascēdit post sabbatū sciscitatus est eū ⁊ ait ei pater: ex q̄ mortu⁹ es fecisti te iudeū: admiror q̄3 obrē ascēdisti oībus dieb⁹ hebdomade ⁊ i sabbato nō ascēdisti. Ait illi. oīs qui nō obseruat sabbatu3 sponte sua apud vos obseruat eū hic malo velle suo: dixit ei: ⁊ cuiusmodi labor ē vobis ibi. Ait ei omnib⁹ dieb⁹ septimane iudicamur in sabbato autē q̄escimus: reuersus ē ad rabi acq̄ba: ⁊ dixit ei. Si est secundū verba tua q̄ deus sanctus ⁊ benedictus per quiete3 in sabbato vult honorari nō mittat i eo vētos. nō faciat descēdere pluuias. non fluctuet mare in vndis suis Dixit ei rabi acq̄ba h3 se in istis de⁹ sicut is q̄ trāsfert p q̄ttuor vlnas. ¶ Si vis lector figmēta h̄ iudaica ꝯ ipsos conuertere dicas queādmodū fluuius supra fictus fuit signū obseruādi sabbati quādo p totā3 hebdomadā currebat trahēdo lapides ⁊ q̄escebat i sabbatis vt ipsi fabulant: sic ē nūc efficax argumētū nō obseruādi sabbatū q̄ nusq̄3 sub celo sit fluui⁹ q̄ magis q̄escat in sabbatis q̄3 in ceteris dieb⁹. Per totū q̄ppe mūdū discurrūt mercatores q̄ sicut ducūt medicinalia variaq3 pigmēta ex india q̄ ē i oriēte vsq3 ad hyspaniā q̄ ē i occidēte ⁊ a meridie vsq3 ad septētrionē q̄ est, vsq3 ad āglicos: ⁊ norwegios ⁊ scotos ⁊ sic vsq3 ad totū mūdū: q̄ ō si verū eēt inuicē sibi narrarēt ⁊ nomē prouincie vbi talis esset fluui⁹ iudeis p̄curātib⁹ nō tacerent. ¶ Ite3 magister iohānes valtsoletan⁹ ꝯuersus in libro de cōcordia legu3 dicit q̄ istud de lapidu3 flumine nō est verum: nec ēt hoc per aliquem sapiente3 nisi p cōitatem ipsoru3 rabinorum iudeoꝝ ad ipsoru3 cōfortatione3 ⁊ gaudiu3 sui cordis qm̄ hoc nō scribitur in aliqua scriptura autentica: nec in aliq̄ libro aristo. de mirabilib⁹ locoru3 nec i aliq̄ alio loco s3 i libris solūmod o iudeorū ad ipsoru3 confortatiōe3 explicatur: hec ille. ¶ Ad aliū vero figmentu3 de mortuo nō ascendente i sabbato dici pōt q̄ dyabolus ventamalyon vel aliq̄s alius potuit assumere figurā patris rufi anidicti ⁊ facere ac dicere que dicta sūt vt iudeoꝝ circa obseruātiā sabbati ꝯfirmaret errorem. ¶ Ad tertiu3 deniq3 q̄ qui nō obseruat apō nos spontaneū sabbatū apō mortuos obseruabit eū coact⁹ ⁊c. vt supra: ergo abrahā ⁊ multi alii

sancti q̄ nunq̄ coluerūt sabbatuꝫ punient ꝑ totā septimanā cū infi delib⁹ ꝛ cōmpulsi requiescēt in sab bato: hoc aūt falsuꝫ esse q̄s dubi tat. ꝙ autē abraā nō coluerit sab batuꝫ habetur in beresith minori su ꝑ illud Gen. ij. vbi dictū est Et bñ dixit de⁹ diem septimā: dixit rabi iohānan abrahā nō ē scripta de eo obseruātia sabbati h̄ ex pugio ne vt supra. ¶ Possum⁹ ēt nobis assumere demōstrationē ꝙ sabba tū verū qd̄ significat q̄etē vt patet deutero. v. c. sabbatū. i. q̄es dñi dei tui est dies dñica quā nos xp̄iani obseruam⁹ qm̄ s̄ꝫ sapiētes iudeo rū thalmuth vt notat magister io hānes vallisoletan⁹ cōuersus i li bro de cōcordia legū: titulo. iiij. c. x. prima cōiūctio solis ꝛ lune q̄ fuit i pricipio creatiōis mūdi facta fuit d ie lune ad quinq̄ horas ꝛ ducēta ꝛ q̄tuor minuta hore. Et q2 text⁹ nō dicit nisi sex dieb⁹ operaberis ꝛ die septia requiesces ꝛ nō dixit qua die signata inciperent cōputari illi sex dies eēt rōnabile ꝙ cōputatio incipiat a die isti⁹ cōiunctiōis so lis ꝛ lune: q2 hec duo luminaria distinguūt diē ꝛ noctē. Que cōiū ctio vt p̄dicitur facta est die lune ꝛ sic dies septima est dies solis q̄ est dies dñica vt obseruam⁹ xp̄ia ni. Est ēt alia ratio qm̄ in ista die saturni quā iudei obseruāt est ma gna mutatio s̄ꝫ stellas ex diuersita te dierū ꝛ locorū s̄m lōgitudines ꝛ latitudies terrarū q2 hierusalē est i lōgitudine. lxvj. graduū. Et ista terra valisoletana regis castelle est in longitudin.. lxvj. graduū: ꝛ est differētia īter hierusalē ꝛ istā terraꝫ plus q̄ꝫ quatuor horarum. Itē est alia differētia īter ista s̄ꝫ motū pūcti altioris sphere noue ꝑ quē mouentur poli: ꝛ sic a tempo re q̄ lex moysi data ē vsq̄ ad ista tpa est facta mutatio ꝛ differētia plus q̄ꝫ ꝑ quinquaginta gradus ꝛ isto polorū motu mutate sunt lō gitudines ꝛ latitudines ꝛ mutati sunt dies ꝛ noctes in oībus mūdi partibus vsq̄ ad ista tpa ꝛ s̄m di uersitatē terrarū supradictam ho die iudei vnā horā illi⁹ diei sabba ti sibi p̄cepti nō obseruāt nec illā met diē a moyse illis tpibus insti tutā: talis mutatio pōt clarissime cognosci ex mora quā fecit sol spa tio vnius diei stādo immobiliter tpe Iosue ꝛ etiā ex retrocessione solis decē lineis i horologio achā tpe regis ezechie. ¶ Etsi iudei di cunt s̄m supradictam rōnē ꝙ idē dꝫ iudicari de die dominica secū duꝫ christianos. Respōdeo ꝙ hec obseruātia quā obseruāt christia ni nō dependet a die dñica ratio ne diei dominice sed ratiōe resur rectiōis christi veri messie in qua die ip̄e resurrexit: nec obest muta tio facta ex q̄ manet ip̄a pricipa lis ꝛ precisa cā quare fit scilicꝫ me moria creationis mundi ꝛ resur rectiōis sancti messie ꝛ adhuc nō obligarentur seruare predicta: nec etiam sacrificium: ꝛ obseruatiōes septimanaruꝫ ꝛ pollutionuꝫ ꝛ alio rum similium posito ꝙ ad terram pristinam reducerentur quod est impossibile propter diuersitatem locorum terre secundum longi-

[lon]gitudinē & latitudinē & terrarū etiā cōstellatiōes scdm imaginationē sapientū & iste est magnus defect⁹ legis: scz q̄ oīa que legis erāt non obseruari debebāt in oī loco mundi qd nō est in lege xpi veri messie q: in omni loco & quacunqꝫ parte terrarꝫ tenent xpiani legez sancti messie firmiter obseruare. ¶ Sanctus Bernadus in suo euangelio eterno assignat duodecim priuilegia diei dominice ꝓpter q̄ sabbatū nō immerito in dominicā diem mutata est. Primuz est q̄ fuit pria omniū dierū. Scdm q̄ erit vltima dies presentis vite. Tertium quia diez dominicā nulla precessit nox. Quartuz q̄ ei nulla nox subsequetur. Quintū quia ī eo creauit de⁹ celum & terrā. Sextum quia in eo creati sunt oēs angeli a deo & boni in paradiso gratificati & glorificati sunt & ecōtra mali angeli ī eodē die peccātes de celis ad īferos expulsi sunt. Septimū q: secūduz orosium in die illa p̄rio p̄cepta data sunt filijs israel. Octauuz quia in illa die xps incarnatus est. Nā vt testatur magister hystoriarꝫ die qua dixit de⁹ fiat lux visitauit nos oriēs ex alto & christus icarnatus est. In huiusmodi mysteriū & figuraz datū fuit māna in die dominico sicut ait sup exo. origenes. Hoc quidē probat p hoc qd in. xvi. capitulo dictū est. Sex dieb⁹ colligetis illud: die autē sexta duplū colligetis patet eīn diē sextam vocari illā qui sabbatuz p̄cedebat qui est feria sexta & ex hoc patet q̄ mā na die dominica datū fuit. Si eīn sex dieb⁹ cōtinuis collectū fuit. septima aūt die cessatuz est & p ɔñs māne initiū a p̄ma die dominica exordiū sūpsit. Nonū q: ī die dñica xps destruct⁹ īferni claustris captiuā ducēs captiuitatē ac sctōꝝ animas de lymbo eripiens triumphaliter a mortuis resurrexit cui⁹ resurrectio nr̄e resurrectiōis exēplar est. Decimum quia die dominico spirit⁹ paracletus discipulis datus est. Undecimū q: in die dñica erit resurrectio mortuoꝝ & reddet deus vnicuiqꝫ scdm opera sua. Duodecimū q: die dominico erit initium & cōtinuatio fine fine laudū dei & domini nostri iesu christi veri messie in gloria sempiterna. Uñ Esa. vlt. & erit semē eoꝝ ex sufficiētia mēsis ex mēse suo & ex sufficiētia sabbati ī sabbato suo: istō est seculū futurū qd totuz erit sabbatū. i. requies. ¶ Et nota q̄ mēsis legitime dicit̄ heredes hebraice: ponturqꝫ apud eos pro perfectione numeri omniū dieruz in qbus luna perficit cursum suum. Cum luna quippe ɔputāt iudei & nō cū sole: mēsis ergo hic vt ait beatus gregorius pro p̄fectione positum est & sabbatū pro requie in quo seruile op⁹ fieri nō licebat: erit ergo semen eorū idest apostolorꝫ & sanctorum p̄dicatorū faciētiuz filios spūales ex mēsis sufficiētia idest ex sufficiētia p̄fectionis vite p̄sentis in mense suo. idest in p̄fectiōe glorie sue in futuro. Sicqꝫ semen auditū ex sufficientia sabbati. i. requiei in dieb⁹ dominicis & festiuitatib⁹ alijs ad audiēdū verbū dei

necnō ex sufficiētia redēi a vicijs ꝛ peccatis in vita pn̄ti erit in sabbato suo .i. in sempiterna requie sua in vita futuri scl'i qd̄ totum est sabbatū vt p̄dictū est. ¶ Et si queris quare fuit ordīata quies diei septime p iudeos die sabbati ꝛ nō alia dies septimane. Rn̄det supradictus magister iohānes in eodē libro titu. iiij. ca. viij. ꝙ ad hoc fuit triplex ratio. Pr̄ia est qm̄ s̄m astrologos maior cōiūctio saturni cuꝫ Ioue fuit in capite arietis ascēdēte aquario q̄ est domus saturni q̄ coniūctio necessitauit ꝛ coegit populū iudeoꝝ vt starent in captiuitate egypti quadringētis annis ꝛ ꝙ inde educerēt in manu forti ꝛ brachio extēto ꝛ ꝙ ibi fierēt miracula extra naturā. Et iō fuit ī die saturni dies sabbati ordīata ī memoriā exitus de egypto ꝛ ī memoriā coniūctiōis saturni ꝛ iouis in domo aq̄rij vt dcm̄ est. Et rō quare magis firmauerūt se sup saturnū q̄ȝ sup iouē est q: saturnus est altior. Itē q: ascēdēs ꝯiunctiōis fuit aquarius q̄ est dom⁹ saturni scd̄a. Itē ꝑpter alias ꝓprietates quas iudei ꝛ terra ipoꝝ habēt cū saturno scd̄m ꝙ dicūt astrologi et vlteri⁹ declarabo ꝛ iō ordinatū fuit a iudeis ꝙ dies septima qn̄ nihil opari debēt ꝙ esset ī die saturni ꝛ ꝙ essent in tenebris ꝛ sine cādelis etiā q̄ ponūt astrologi debere obseruari in die saturni vt liberent̄ hoīes a dānis suis ꝛ influentia effectiua. ¶ Scd̄a ratio est q: ista die saturni planete īfectiui ꝛ dānosi habēt singularē potestatē qm̄ pr̄ia noctis diei sabbati est hora martis scd̄m cōputationē horarū vt iudei cōputant ordinādo primo noctē ꝛ postea diē: ꝛ pr̄ia hora diei sabbati ē hora saturni. q̄ duo planete sunt dānosi secūduꝫ astrologos ꝛ sic in die illa naturali dānosi planete habēt suā influentiā dānosam singularē. Et sic scripsit Rabi abraā in glosa sua quam fecit sup decē preceptis sup illo specialiter memēto vt diē sabbati ꝛc. Dixit istud preceptum fuit ꝑpter spherā saturni ꝛ qualibꝫ die ī hebdomada habēt stelle mobiles ipsarum quelibet vnā diem in qua magis apparet ipsarum virtus: ꝛ quoniā vna die ī hebdomada quiescere tenebāt̄ ī signū ꝛ memoriā creatiōis mūdi vt dictū est. Ideo ordinauit eis moyses ī marath ꝙ ista dies requietionis esset spāliter et signāter illa dies saturni q̄ est sabbatum in qua stelle predicte dānose habēt potestatē ꝛ influentiā singularē vt ab ipsaꝝ dānis ꝛ īfectionibus tuerent̄. ¶ Tertia ratio est ꝑpter potestatē istis planetis datā sup iudeos ꝛ terrā suā q: secundū astrologos iudei sunt sub ꝯstellatione Martis ꝛ Saturni ꝛ sic p experiētiā ptꝫ qm̄ quādo saturn⁹ est in domo casus sui ꝛ hꝫ aspectū a malis ꝛ dānosis alijs stellis tūc euidenter apparet malū opus aliqd̄ in iudeis ꝛ hoc sepissime sum expertus ꝛ secūdum conditiones suas videtur esse de natura saturni ꝑut dicit Ptholome⁹ ꝙ de natura saturni ē miseria ꝛ casus ꝛ populꝰ captiu⁹ ꝛ malarū ꝯditionū vt

sunt iudei. Et ideo diebus sabbatinis ⁊ aliis dieb⁹ vbi erãt p̄dicti planete in exultationib⁹ suis faciebant plura sacrificia q̄3 i aliis diebus vt ab istarũ planetarũ dñis specialiter eẽnt salui put p glo. Rabi abraã euidẽti⁹ demonstrat quã fecit gñaliter sup legẽ ⁊ pbatur ꝑ est p dicta astrologoꝝ q̄ ergo allegaui in declaratione quã scripsi sup glosaȝ p̄dicti Rabi abraaȝ abenagra ⁊ ista talia cerimonialia pituãda erãt in cōplemẽto legis in aduẽtu xp̄i qm̄ ipse venit p salute aiarum. Et vt tales opiniones falsas totalr̄ aboleret q̄ ydolatriã sapiũt apparẽter ⁊ cã finalis legis cōplemẽti nō est res corporalis sȝ pot⁹ spũalis ⁊ in vnius diei obseruantiaȝ in hebdomada in memoriã creationis mũdi que fuit cã finalis mutatiōis legis p ut dixim⁹. Rōnabile erat in cōplemẽto legis ponere illã diem que est dies requietiōis ⁊ illã aiaȝ superfluã a lñã quã dicũt cũ eo venire put dixerũt q textus dicit quieuit ⁊ animauit exo. xxxi. Aiaȝ altã creauit homini die sabbati qđ eẽt die solis q̄ est dies dominica ⁊ ista die dñica xp̄us a mortuis resurrexit vt demõstraret mũdo animaꝝ salutẽ: ⁊ pp̄ter istã diẽ vere dicit animã aliam venire: qm̄ pp̄ter resurrectionẽ xp̄i aīe ꝑpetuo vitam habẽt: ⁊ h̄ significauit algasel philosoph⁹ dicẽs in resplẽdore solis saturno nō indigem⁹: hucusq3 predictus doctor. Patet ergo q̄re iudei obseruãt diẽ requietiōis hebdomade in die saturni: ⁊ lȝ dies requietionis ab oib⁹ de mũdo sabbatuȝ dicat q2 sic sabbatũ interp̄tat vt supra patuit q2 tñ nō ea intẽtiōe: q̄ iudei sabbatũ suũ appellãt. Jō nō diẽ saturni sȝ aliã colũt vt videlȝ diẽ dñicã nos xp̄iani oibus supstitionib⁹ exclusis i memoriã resurrectiōis xp̄i tali die factã ⁊ future resurrectiōis tali die fiẽdã vt supradictũ est. ¶ Itẽ possum⁹ adducere ɔtra iudeos auctoritatẽ magri alfonsi ɔuersi in libro belloꝝ dei. In q̄ disputauit ɔtra iudeos scḋm dũ opiniões thalmuth. vbi dicit q sm iudeos nō est incōueniẽs dicere oia festa ⁊ ieiunia remissionũ ⁊ indulgẽtiarũ posse mutari: ⁊ textus vocat ipsa sabbatũ sicut ipm̄met sabbatũ ⁊ pbãt hoc Leui. xxiij. Hec sunt ferie dñi q̄s vocabitis sanctas: ⁊ glosauerũt dicẽtes. vocabitis: id est posito q errẽt sciẽter vel ignorãter qm̄ illa debẽt festa simplr̄ reputare ⁊ sic nō debẽt iudei incōueniẽs reputare q illi q̄ recipiũt legẽ scti messie diẽ sabbati i diẽ dñicã ɔmutarũt pp̄ter rōnes superi⁹ allegatas: ⁊ de h̄ xp̄s in euãgelio mathei. xij. rñdẽs eis q̄ dicebãt iesuȝ xp̄ȝ nō licere i sabbato curare. dixit: filius hominis habet potestatẽ sup sabbatum.

¶ Cōtẽdit iude⁹ pbare q iesus xp̄s nō est verus messias q2 nō venit in nouissimis diebus.

Extuȝ argumẽtum nititur ostendere iesum xp̄m saluatorem nostrum non esse verum messiam i lege

z ppbetis pmissaz. Arguũt ergo iudei sic: ver⁹ messias dz venire in nouissimis dieb⁹ sz nōdū sunt dies nouissimi: ergo nōdū venit messias: maior pz esa. ij. qđ exponitur. ad litterā de messia vbi dicit. Erit in nouissimis dieb⁹: mior satis pz ❡ Ad illud argumētū dicēdū q dies messie dicunt nouissimi habēdo respectū ad ordinē habēdo respectū ad etatē: habēdo respectū ad sacrā scripturā. Primo ad ordinē q sex milia diuidēdo z ordinādo p tres dualitates sicut mēsurat duratio mūdi scđm iudeos z duo nouissima millenaria dicūt dies messie ptz p canadū beliam. Nā in thalmuth in libro q dr canhedrin q sonat sacerdotes magni inuenit hoc qđ sequit: legerūt i studio helye q sex milia āni mūdus hz durare duo milia vanitatis z duo milia legis z duo milia messie z sequtur. Et ppter nr̃a peccata q sunt multa trāsierūt ex illis q pterierūt hec ibi Et cū hoc dicit thalmuth q si trāsierāt de duob⁹ milibus ānis messie q̄si sexcēti āni. z post illud tēpus trāsierūt iaz q̄si. dccc.xlij. āni cū illo numero sex miliū annoꝝ: vr cōcordare beat⁹ ysidor⁹ sup pētatheucū. sup illo passu enoch septim⁹ ab adā q placuit deo trāslat⁹ est dicit ibi enoch septim⁹ ab adā septimā requiez significat: trāsactis nāqz sex milib⁹ annis z renouato celo ac terra fctōqz iudicio trāsferent scti in vitam eternā. ❡ Nūc vīđ cecitatē iudeorū ipi ↄputāt ānos a creatiōe mūdi sicut nos a natiuitate xpi z dicūt q isto āno in q nos ↄputamus mille.cccc.lx.ānos dñi sunt a creatiōe mūdi qnqz milia.ccxx. z sic pz q de duob⁹ milib⁹ ānis messie iaz trāsierūt fz eoꝝ ↄputū mille ducēti vigiti āni qb⁹ debuisset venire messias: z cū nō sit numer⁹ annoꝝ vltra sex mille vt dcm̄ ē z ipe dz regnare duob⁹ milib⁹ ānis quđ ħest possibile. cū nō restāt scđm ↄputū suū nisi. dcc.lxxx. āni. ❡ Itē ipi assignāt i pdicto numero ānoꝝ determinatū tps messie. s. finitis qttuor milib⁹ ānis a creatiōe mūdi vt referuent duo mille p messia. Nūc attēde q d dicit esa. c. lx. i fine minimus erit ibi mille: z paruul⁹ i gētē fortissimā ego dñs i tpe ei⁹ subito faciā illđ O iudee tu determinasti tps messie. z vide q d dicit deus: ego dñs i tpe ei⁹ scz messie subito faciā illđ. Sup quo rabo dicit glo. hebraica si fuerit boni añ tps suū z si nō fuerūt boni i tpe suo ꝫ necesse ē q iudei ↄcedūt fz suā glosaz vnū de duob⁹ vel q ipsi fuerūt boni vel nō bōi. Si boni ergo messias venit añ tps suū. s. añqz icipe ret nūer⁹ qnqz miliū. Et si fuerūt nō boni sicut ipsimet ↄcedūt in dicto ꝑhabito q ppter pctā sua multa trāsierūt. s. anni q pterierūt: necesse est q tūc ↄcedūt scđm suā glosaz q i tpe suo venit. s. finitis qttuor milib⁹ ānis in pricipio qnti millenarij ānoꝝ: z sic habēt ↄcedere necessario q scđm suū numerū iā sunt mille z. xviij. āni q nat⁹ est messias. ❡ Et si dicāt q nos cōputam⁹ plus anticipando tēpus Dico q licet simus differētes cuz

eis in cōputatione annorū a creatione mūdi stante tamē suo numero in veritate licet anticipauerit tēpus adimpleuit qđ pmisit. Sicut si aliquis rex pmisisset tibi castrū vsq; ad diē signa tū extremū .s. āni Si añ illud tps vtputa in medio āni vel alr̄s tibi dederit castrū certū est q̄ adipleuit promissuȝ. ⁊ sic nos xp̄iani stāte numero iudeoꝝ computabimus eū ingressuȝ q̄nti milenarij. ⁊ dicem⁹ q̄ sūt iā mille. cccclviij. āni q̄ vēit messias: stāte tñ ꝯputatione nostra a creatione mūdi. Dicem⁹ q̄ messias venit īfra duo vltima milenaria: cū ergo per ordineȝ ⁊ respectu ad duas p̄mas dualitates miliarioꝝ annoꝝ duo vltima millenaria in q̄bus dȝ regnare messias dicāt̄ dies nouissimi. sequit̄ q̄ dies in q̄b⁹ venit iesus nazarenus ver⁹ messias sunt dies nouissimi: de h̄ nūero sex miliū annoꝝ dictū fuit supra li. i. ar. vj. pūcto. iiij. thesauro p̄mo. ¶ Secundo ptȝ hoc ideȝ habēdo respectū ad etatē nā duratio mūdi mēsurat̄ septē etatibus sicut duratio hoīs quarū nouissima ⁊ vltima ē decrepitas q̄ prefixū habet principiū sicut cetere etates nō tñ terminū q: multotiens plus durat q̄ȝ cetere etates ⁊ iesus nazaren⁹ fuit ī decrepitate mūdi ⁊ p cōsequēs in nouissimis dieb⁹ habēdo respectū ad etatē. ¶ Tertio ptȝ hoc habēdo respectū ad sacrā scripturā: nā multa tempora ⁊ dies precedētia iesum nazarenuȝ circiter per duo milia annorū dicūtur in scriptura dies nouissimi sicut patet Gene. xlix. vbi isrl̄ vocatis filijs añ mortem suā dixit. Cōgregamini filij israel vt annunciē vobis q̄ ventura sunt in nouissimis dieb⁹: vbi multa annūciat nō solū d̄ his q̄ debēt impleri de aduētu messie sed etiā multa que cōpleta sunt tpe regū israel ⁊ iuda sicut fuit d̄ pmatu iuda ⁊ de excellētia sup omnes fratres suos ⁊ d̄ regno: ibi iuda te laudabūt fratres tui ⁊c. Patet igitur q̄ non solum dies messie in quibus fuit iesus nazarenus dicūtur dies nouissimi sed etiā multa tēpora ante circiter per duo milia annorum precedentia dicuntur dies nouissimi.

¶ Contendit iudeus pbare q̄ iesus xp̄s nō est ver⁹ messias q: in ei⁹ aduentu mōs syon nō fuit eleuatus in vertice montium.

Septimum argumētum iudeorū est tale. In aduētu messie mons syon debet eleuari in vertice mōtium sed hoc nō est factū ergo nōdū venit messias. Maior ē Esa. c. vbi supra: erit in nouissimis dieb⁹ preparatus mons dom⁹ domini. id est mōs syon in quo erat tēplū in vertice montium ⁊ eleuabit̄ super colles. Minor patet quia in diebus iesu nazareni nihil tale factum est. Ad illud argumētuȝ iudeorum de monte syon qui in dieb⁹ messie s̄m iudeos debet eleuari super alios montes: vnde dixerunt aliqui iudei q̄ tēpore messie debet deus portare montē thabor ⁊ montē sinai ⁊ mōtē carmeli ad

locum vbi est hierlm & in vertice istorum montium ponere montem syon hoc dicunt ipsi non esse factum tempore iesu nazareni quia non est messias. ¶ Respondeo secundum Rabi salomonem quod ista eleuatio montis supra montes non est intelligenda secundum locum sed secundum excellentiam & gloriam illius montis quia ibi debebant operari magna signa & miracula plusquam in aliis montibus quod impletum est tempore iesu nazareni quia ibi illuminauit cecum: curauit languidum. Ibi super omnes apostolos misit spiritum sanctum: ibi multa alia signa & miracula fecit. Et in hoc mons ille super alios montes eleuari debebat & sic impleta est prophetia in vero messia iesu christo.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus christus non est verus messias quia in eius aduentu ad eum non confluxerunt omnes gentes.

Octauum argumentum iudeorum est ad verum messiam cum dicitur venire debent confluere omnes gentes sed ad iesum nazarenum non confluxerunt omnes gentes ergo non est ipse messias. Maior patet esa. c. quo supra vbi statim sequitur. Et fluent ad eum omnes gentes: minor est clara: dicunt iudei quod in nazareno non crediderunt omnes gentes nec adhuc credunt. ¶ Ad illud argumentum iudeorum super illud fluent ad eum. i. ad fidem eius omnes gentes. Dicendum quod ibi omnes distribuit pro generibus singulorum: non pro singulis generum. vt omne animal fuit in archa noe ita quod est sensus quod de quolibet gentium genere venirent ad fidem christi messie: quod impletum est in iesu vero messia nostro per apostolos suos per quorum predicationem de omnibus gentibus conuersi sunt ad fidem christi: quia in omnem terram exiuit sonus eorum &c. Et sic in isto modo in iesu vero messia nostro impletum est illud ps. Deus iudicium tuum regi da. & adorabunt eum omnes reges omnes gentes seruient ei. quod impletum fuit in constantino imperatore qui suscepit fidem christi. ¶ Vel aliter dicendum quod aliquando omnes in scriptura sumitur pro multis vt. ij. reg. xvij. Dixit absalon & omnes viri israel. Melius est consilium chusi consilio achitofel. & certum est quod non erant ibi omnes viri israel sed multi. Similiter in euangelio mathei. ij. audiens herodes rex turbatus est & omnis hierosolima cum illo. omnes enim. i. multi de hierosolima. sic in proposito venient ad eum omnes gentes id est multi de gentibus.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus christus non est verus messias quia in eius aduentu non dixerunt gentes venite ascendamus ad montem domini.

Nonum argumentum iudeorum est cum verus messias venire dicitur: gentes confluentes ad eum dicere debent. Venite ascendamus ad montem domini & ad domum dei iacob. Sed hoc non dicitur in aduentu iesu nazareni ergo non est verus messias. Maior patet esa. vbi supra. Venite ascendamus ad montem domini & ad domum dei iacob. Minor patet quia aliqui christiani dicunt eamus ad domum petri. Alii dicunt eamus ad domum pauli. alii ad domum martini &c. nulli vero dicunt ad domum dei iacob. ¶ Ad hoc argumentum dicit Alanus in suo quadripartito

lib.iij.c.ix. Dicēs φ mons iste xp̄s ē̄ī quē iez vniuersi fines terre credūt. iam adorāt vniuerse familie gentium vna ⁊ cōcordi voce dicūt eamꝰ ad montē dn̄i ⁊ ad domū dn̄i dei iacob. hoc ē ad domū dei quē coluit abraā quē coluit iacob. quē coluit moyses quē coluit aaron. Ideo ostenditur vnū deū esse ⁊ eorū qui ante legē fuerūt fideles ⁊ eoꝝ qui sub lege existūt ⁊ eoꝝ qui nunc existūt credētes in deū. Nō aūt arguunt nos super hoc qđ dicimꝰ eamꝰ ad domū petri: ad domum pauli: ad domū martini. ⁊c. Nullꝰ qui sane sapit dictū hoc ita intelligit Nullam quippe petro siue paulo domū facimꝰ. Sed ī honorem petri atq̧ in memoriā sancti pauli deo eam dedicamꝰ. Nec vlli pōtificū fas est in cōsecratione ecclesiarū dicere tibi petro ⁊ tibi paulo hāc domū dedicamus sꝫ potius deo dicit̄ ꝯsecrari. ⁊ q̄uis diuerse ecclie deo ꝯsecrent̄: tamē vna est domꝰ dei. vna est dei ecclia oīmq̧ fideliū cōuētus. Ad hāc domū dei accedit q̄ de vnitate ecclesie est. In hac domo dei adoratur mons montium ⁊ xp̄s sanctus sanctoꝝ: ħ peccata remittunt̄. hic nō solū homicidiū ꝓhibet̄ immo etiā ira ⁊ odiū tollitur.

¶ Cōtēdit iudeꝰ ꝓbare: φ iesus nō est verꝰ messias q: in eiꝰ aduētu gladij nō sunt cōuersi in vomeres nec lancee in falces.

Decimum argumētū iudeorū est. In aduentu messie gens ꝯ gentez nō debebat leuare gladiuz nec exerceri vltra ad preliū: ⁊ debebant cōflare gladios suos in vomeres ⁊ lanceas suas in falces. Sed constat φ post aduētum iesu nazareni ⁊ adhuc modo: nō cessauerunt bella per orbē vt patet manifeste ⁊ maxime in iudea quia post morꝰtē eius fuerunt acerrima bella in iudea per Tytū ⁊ vespasianū: fuerunt etiam semper lancee ⁊ gladij ⁊ alia arma bellica ī magna copia Igitur iesus nazarenus nō est verus messias. Maior pꜫ esa. c. vbi supra. ¶ Ad istud argumentū iudeorum de pace que debebat esse tpe messie de qua ꝓpheta: nō leuabit gens contra gentē gladiū: nec exercebunt̄ vltra ad preliū. Dicēdum φ ista pax fuit tēpore iesu nazareni veri messie. Nā fuit pax spiritualis inter viros sp̄ales: q: inter malos pax eē non pōt. Nō est pax impijs dicit dn̄s esa. xlviij. In cuius signuꝫ angeli ī sua natiuitate cātauerūt. Gloria in excelsis deo. Et in terra pax hominibus bone volūtatis: Fuit etiā tp̄alis pax de qua intelligūt. Primo ī romano īperio q: ī cesare augusto finita sūt omnia bella ciuilia que inceperūt in Roma immediate post euersionem carthaginis. Scđo in iudea pax maxima que incepit in natiuitate iesu nazareni quādo mūdus tāta pace gaudebat ⁊ cesar Augustus non armis aut bellis occupatus: voluit scire quot ville quot ciuitates quot castra essent in mūdo. et ex ħ exijt edictū a cesare augusto vt describeret̄ vniuersus or

bis Luce.ij.Et durauit ista pax p cētū.xv.annos, vsq ad destructionem iherusalē per Tytū ⁊ vespasianum quod ptȝ q̄ ante iesuȝ xp̄ȝ cesar August⁹ regnauerat p.xlij. annos.xp̄s auteȝ.xxxiij. vixit vsq ad passionē ⁊ deinde in passione xp̄i vsq ad d̄structionē iherusalē fluxerūt anni quadragīta ⁊ sic sūt in sūma cētū ⁊.xv.anni ita q̄ fuit diuturna.Et tūc p̄babile est q̄ p̄pter diuturnitatē pacis iudei ꝯflarent gladios in vomeres ⁊c.sicut sensibiliter videt̄ ī terris vbi post bella sequit̄ pax diuturna. sequit̄ in dicta autoritate nō leuabit ⁊c. yperbole est ad designāduȝ pacis diuturnitateȝ sicut cōiter dicitur de aliquo negocio qd̄ p̄trahit̄ vltra modum consuetū.Istud negocium nunq̄ terminabit̄ lȝ aliquādo terminet̄ infra annuȝ vel infra mensem seu etiā in minori secūdū conditionē negocij:⁊ hic mod⁹ loquēdi yperbolicus frequens ē in p̄phetis.¶Sed dicunt iudei qd̄ ista p̄phetia nunq̄ implet̄ nisi illa pax fuisset perpetua propter illud qd̄ sequitur nec exercebunt̄ vltra ad preliū q̄ signum aduētus messie est pax sine fine ptȝ esa.ix. Multiplicabitur eius imperiū ⁊ pacis eius nō erit finis vbi agit̄ expresse de aduētu messie ⁊ ī ps. Deus iudicium tuū regi da.Orietur in diebus eius iustitia ⁊ abundātia pacis donec auferat̄ luna. sed luna nūq̄ auferetur:ergo nec pax.Dicēdū ad p̄mū cū dicitur nec exercebunt̄ vltra ⁊c.q̄ ly vltra nō dicit eternitatē sed diuturnitatē tēporis sicut patet qd̄ fuit Uel aliter dicendū est q̄ in dictis sacre scripture attēdere debemus ea q̄ sunt p se ⁊ dimittere ea que sunt p accidēs ⁊ ex consequenti. Sciēdū ergo q̄ lex antiqua p se ⁊ directe p̄cipiebat populo corporale prelium.Nā ad acquirendū ⁊ defendendū regnū tēporale ī antiqua lege p̄missum necessari⁹ erat gladi⁹ expediebat lancea ⁊ cetera arma sine quibus ciuitates terrene ab inimicis acquiri vl' defendi nō possunt.Idcirco dicit̄ iudicuȝ.iij.he sunt gētes quas dn̄s dereliquit vt erudiet in illis israhelē ⁊ omnes qui nō nouerūt bella chananeoꝝ ⁊ postea discerent filij eoꝝ certare cū hostibus ⁊ habere cōsuetudinē preliandi ⁊c.Ex quibus manifeste ptȝ q̄ sicut p̄ria lex expresse p̄mittebat regnū terrenū ita directe precipiebat temporale prelium.Sed lex euāgelica ordināns populū ad acquirendū ⁊ possidendū regnū celoꝝ ad que directe ⁊ per se nō indigem⁹ armis materialibus sȝ sanctitate ⁊ virtutib⁹:p̄pter quod secūda Cor.xij. dicim⁹ arma militie nostre nō sūt carnalia q̄ tota colluctatio nostra ī noua lege cē aduersus rectores tenebrarū ⁊ contra sp̄ualia neq̄tie ī celestib⁹ vt habet̄ ad ephe.vj.De his armis visum est supra li.j.cōsideratiōe prima.Est igitur sensus p̄phetie si d̄beat ꝯpleri ī hac vita p̄nti q̄ t̄pe noue legis nō erunt talia bella ex ꝯditōe legis sicut accidebat ī lege ātiq̄ sȝ solū īdigem⁹ vomere ad seminādū meritū in h̄

senti vita z falce ad metedū ꝑmissi in futura gloria. ¶ Uel aliter sicut dicit peritissim⁹ vir petr⁹ alfonsi in suo dyalogo ti.ix. Ait eñ ꝙ nō dixit prophetia ꝓdicta quid facture sint gētes enarrando sed quid ꝓceptur⁹ sit xp̄s ostēdēdo: quēadmodum z alibi zacharias dicit de ipso. z loquetur īquit pacē gentibus. sicut eñ hic de eo ꝙ pacē preceptur⁹ sit dictū esse intelligimus ita z ibi quā cū z ipse preceperit si cōpletum non est nulla eius culpa fuit. ¶ Ad alia duo scꝫ z pacis nō erit finis. z donec auferatur luna dico ꝙ nō debēt exponi iste ꝓphetie de pace tēporali. sꝫ illa q̄ durauit illo tp̄e fuit signuꝫ pacis spūalis. quia certū est ꝙ cito post mortē xp̄i sicut dictuꝫ est resurrexerūt bella in iudea iudeis adinuicē pugnātibus z iterū cōtra romanos rebellātibus sicut dicit iosephus ī libro de iudaico bello pp̄ q̄d ciuitas hierl̄m z terra in circuitu fuit destructa. Expōitur ergo de pace quā angeli clamauerūt ī xp̄i natiuitate dicētes. Gloria in excelsis deo. z in terra pax hominibus bone volūtatis. Hec pax cōsistit in tranquilitate cōscientie que ꝑmanet in iustis omni tēpore prouer. xij. Nō tristabit iustum quicq̄d ei acciderit: z sic ꝑmanebit in iustis vsq₃ ad finē mūdi cui succedit pax celestis que exuperat omnē sensū ad philip. iiij. z sic manet eterna l'r ex pte finis sicut luna que est icorruptibilis. Pax ergo prophetata de messia est pax ꝑ angeluꝫ in sua natiuitate nūciata quā mūdus dare nō pōt q₂ mūdus dat pacē suā cū mala volūtate. dat pacem in signo non in opere in ore non in corde. ps. Loquunt̄ pacē cū proximo suo: mala aūt in cordibus eoꝝ z illam spiritualē pacē bone voluntatis per angelum nunciatam cōfirmauit iesus xp̄s verus messias in morte dicēs paceꝫ relinquo vobis pacem meā do vobis nō quō mūdus dat ego do vobis Jo. xiiij.

¶ Contēdit iudeus probare ꝙ iesus nō est verus messias q₂ ī eius aduētu nō habitauit lup⁹ cū agno

Undecimuꝫ argumentū iudeoꝝ cōtra verum messiam sumit̄ de textu esa. c. xj. Egrediet̄ virga de radice iesse. qui sc̄dm omnes doctores loquit̄ de aduentu messie: qui de radice iesse egressur⁹ erat z sequitur. habitabit lupus cum agno z pardus cū hedo accubabit vitulus z leo et ouis simul morabunt̄ z puer paruul⁹ minabit eos vitulus z vrsus pascentur simul z requiescent catuli eoꝝ. z leo q̄si bos comedet paleas. z delectabit̄ infans ab vbere. sup foramia aspidis z ī cauerna reguli: q̄ ablactatus fuerit manū suā mittet. Sup isto textu dicūt iudei ꝙ ī aduētu messie aīalia siluestria pacificabūtur sic vꝫ ꝙ pacifice viuent z hītabūt cū aīalib⁹ natura l'r mā suetꝫ. z ꝙ aīalia venēosa nō nocebūt hoīb⁹ nec pueris. imo ꝙ īfantes secure ludēt cū eis: nihil hoꝝ dicūt iudei īpletū ī tp̄e iesu nazareni ergo nō ē messias. ¶ Ad istō argumētū

dicendum q non est verum q animalia siluestria tēpore messie debent domesticari taliter q pacifice viuant z habitēt cū māsuetis z q venenosa nō nocebunt z cetera qz fm q dicit rabi salomō: tempore messie nec tēpus nec animalia nec corpora celestia in suis naturis mutabuntur. Et ideo dicēdū q ille locutiones que sunt in illa prophetia sunt methaphorice qz nominātur ibi homines nominib⁹ animaliū. q̇d enim prodesset talis cōsideratio si lupus pacem nō haberet nisi cū agno nec pardus nisi cum hedo. nec leo nisi cū oue z vitulo. Inquietaret nāqz lup⁹ hedū z leo agnū z pardus ouē. Ista ergo diuersa animalia diuersas hominū conditiones designāt sicut pbari potest ex scriptura veteris testamēti vt ipsi ceci suā cecitatē ppriis manibus possint palpare Dicitur eniz Gen. xlix. beniamin lupus rapax z tamen iste lup⁹ vere erat homo. Et ibidē. Dan coluber in via cerastes in semita: ysachar asinus fortis. q autē iste modus loquēdi sit in dicto capitulo patet qz yesse patrē dauid vocat radicē. Dauid vocat virgā. z messiā vocat florē. z hoc patet p tharg ū trāslationē caldaicam. Item esa. xvj. capi. Emitte domine agnū dominatorē terre animal autē irrationale nō potest dominari terre cū ex ordinatione diuina homo psit animalib⁹ vt dicitur Gene. j. capi. Itē Gene. xlix. Catulus leonis iudas. z Hieremias. iiij. Loquēs propheta de nabucho. q̇ debebat destruere ciuitatē hierusalē Ait ascēdet leo de cubili suo. ergo omnia ista aīalia diuersarū conditionū sunt homines. qui ad vnitatez legis euāgelice sunt vocati nō q lupus existēs lupus maneat cum agno. sed q lupus in ecclesia efficitur agnus. z tunc habitat lupus cū agno. Nos sane p bestias illas que rapina z carne viuūt: impios homines intelligimus z raptores. p reliquas vero pecudes māsuetos z simplices z de illis ppheta dicit q xps eos habitare et pacē habere preciperet. ¶ Et q̄ ita itelligēda sit illa pphetia. scz de hominibus patet per pphetā reddētez causam istius cōfederatiōis. Ait eniz imediate. qz repleta est terra scientia domini. bestie autem intellectu carentes: sciētie domini non sunt capaces. Sed et in cōfusionem itelligentie modernoꝝ i prophetia predicta dixerūt doctores antiqui iudeoꝝ: nullā iter tempus modernum z tempus xpi futurū esse distantiā nisi q in eius tempore captiuitatē omniuz exibūt atqz miseriā. hec Petrus alfonsi i suo dyalogo. ti. ix. Est ergo sensus in diebus messie habitabit lupus cum agno. id est superbi cū humilibus. Infideles cū fidelib⁹ Iudei cum gentilibus. z venenosi gentiles qui voluerunt deuorare iudeos eis non nocebūt z cetera Que omnia impleta sunt tēpore iesu nazareni quādo simul in vna fide z cultu veri dei habitauerūt venenosi gentiles cū humilib⁹ iudeis. Et ad litterā impletū est illō

in euangelio xpi quādo xps iesus dedit potestatem apostolis ꝛ discipulis virtutem calcādi sup serpētes Luce.x.ꝛc. Et actuum. xxviij. dicitur ꝙ paulus percussus a vipera in nullo est lesus: propter quod barbari admirantes dixerunt ipsum esse deū. ¶ Sed quid est qđ dicitur in predicta auctoritate et puer paruulus minabit eos. Dico ꝙ puer paruul9 leonē ꝛ vrsum minat cū agno in domo dei pastor.i. prelatus nobili ꝛ ignobili potēti ꝛ impotēti. forti ꝛ debili imperat puer ille dicitur nō in sensu ſʒ malicia paruulus.

¶ Contendit iudeus pbare ꝙ iesus non est verus messias quia iudei nō sunt liberati a captiuitate nec ad patriam reducti.

Duodecimū argumētum iudeoꝝ. Accipit ex textu Deuter.xxx. vbi dicitur cum ergo venerint sup te sermones isti benedictio siue maledictio quā pposui in conspectu tuo ꝛ ductus penitudīe cordis tui in vniuersis gentibus in quas dispsit te dn̄s de9 tu9 ꝛ reuersus fueris ad eū ꝛ obedieris ei9 imperijs reducet te dn̄s de9 tuus de captiuitate tua ac miserebitur tui. ꝛ rursum congregabit te de vniuersis populis in quos te ante dispserat ꝛ si ad cardines celi fueris dissipatus inde te trahet dn̄s de9 tuus ꝛ itroducet te in terrā quā possederūt patres tui: ꝛ maioris nūeri te esse faciet ꝙ̄ fuerūt pres tui. Istō dicūt iudei nō eē factuʒ in tēpore iesu nazareni. qꝛ nec liberati a captiuitate sūt nec reducti ad ptiaʒ ꝙ̄ possederūt pres sui. ꝛ tn̄ istud dʒ fieri tēpore messie ergo nō est iste messias promissus. ¶ Ad illud argumētū est triplex responsio. Prima est ꝙ hec oīa nō debēt impleri tpe messie absolute. ſʒ cū cōditiōe posita in textu ibi: sed si fueris ductus penitudine cordis imo continue peccata peccatis sicut patres eoꝝ ꝛ mala malis addunt. ꝛ ipi cōcedūt ꝙ ipi sunt in pñti captiuitate propter peccata que non emendant ꝛ de quibus nō penitēt gratis igitur sunt i ea. ¶ Secūda respōsio est ꝙ illa pphetia moysi impleta est i reductiōe captiuitatis babylonice quia qñ ista pphetia fuit dicta per moysen soluʒ fuerat pplus in seruitute egyptiaca. Et iō dicit textus rursum.i. iterū. ꝛ simile habet Esa.xi. Adijciet dn̄s scđo manū suā ad possidendū residuū populi sui ꝙ possidet ab assyrijs ꝛ non habet in tota sacra scriptura ꝙ tertio debeat domin9 reducere captiuitatē iudeoꝝ. sed solū secundo: ꝛ scđa captiuitas fuit babylonica. Istud igitur impletū est in reductiōe captiuitatis babylonice. ¶ Sed contra hec fortiter arguūt iudei per illud Ezechi.xxxix.c. vbi dicit ꝙ congregabit eos dn̄s de natiōib9 ꝛ nō relinquet quē ꝙ̄ ex illis ſʒ in ista reductiōe babylonie multi remāserunt ꝛ non oēs reuersi sunt: igit pphetia nō ē impleta. dicēdū ꝙ imo pphetia ē impleta qꝛ oēs reuersi sūt q voluerūt reuerti. ꝙ oībus nullo dēpto. Cy-

rus dedit licentiã vt pz.ij. paral. vlt. ⁊ priõ esdre dedit ẽt eis munera multa ⁊ vasa tẽpli que tulerat nabuchodonosor de hierusalem ⁊ nullus derelict⁹ est ibi q̃ voluerit reuerti. Illi autẽ qui ibi remanserunt fuerũt ingrati diuino beneficio. ¶ Tertia respõsio est ꝙ pt exponi ꝙ p̃dicta ꝯgregatio facta est per iesum verũ messiã spũaliter q̃ ꝯgregauit iudeos ⁊ gẽtiles ĩ vnũ per fidẽ ⁊ charitatẽ. sicut exponit Johãnes euãgelista.xj.ca. vbi dicitur ꝙ iesus moritur⁹ erat ꝑ gẽte non tm̃ ꝑ gente sed vt filios dei q̃ dispersi erant ꝯgregaret in vnum. Nullus aũt ab hac ꝯgregatiõe expellit̃ qui velit ĩtrare q̃ nulli claudit̃ gremiũ eccl'ie. Judei aũt hãc ꝯgregationẽ nõ ĩtelligũt sꝫ volũt ĩtelligere ꝙ sicut corporal'r fuerũt ꝑ orbẽ dispersi. sic corporaliter in terrã ꝓmissionis quã possederũt p̃res eoꝝ habẽt cõgregari. Et ergo cecitas iudeoꝝ excludat̃. Notãdũ est sicut notat reuerend⁹ magister Paulus ep̃s burgen̄. in suo dyalogo. distinctiõe. iiij. c.j.ij.⁊.iij ꝙ ꝯgregatio de qua loq̇tur ꝓpheta est dictio equoca. q̃nq̧ eñ significat ꝯgregationẽ corporalẽ in aliquo loco. q̃nq̧ vero significat congregationẽ.s. aĩoꝝ in aliquo credibili seu opinabili vel desiderabili: ⁊ hm̃õi. Sicut eñ corpa ĩ eodeꝫ loco posita dicũtur ꝯgregata localiter ⁊ adinuicẽ remota dicunt̃ dispersa. sic animi in eodẽ conceptu intellect⁹ seu volũtatis existẽtes vniti dicunt̃ ⁊ a fortiori possunt dici ꝯgregati. vnde auctoritas allegata ezech. potest dupliciter ĩtelligi. q̃ scd̃m quosdã de cõgregatiõne corpali ĩtelligit̃ ꝙ fuit impletũ in reditu de captiuitate babylonica qñ omnis populus israeliticus q̃ voluerunt ascẽdere ad terrã ꝓmissiõis habuerũt vniuersalẽ licẽtiã seu potestatẽ hoc faciẽdi. sicut supradictũ est. ⁊ huic snĩe cõsonat principiũ huius ꝓphetie predicte ezech. In qua dñs dicit ꝓphetice Nũc cõuertã cõuersionẽ iacob ⁊c. qd̾ eẽt manifeste falsuꝫ si h̃ adhuc eẽt futuꝝ cũ ab illo tp̃e ĩ quo dcm̃ fuit nũc ꝯuertã vsq̧ ad istud tp̃s trãsierũt plus q̃ mille sexcẽti ãni Sꝫ q̃ tp̃e ezech. qñ hoc fuit dictũ ꝑ ꝓphetã iã iminebat tp̃s p̃dicte cõgregatiõis. Jõ d̾r in hac ꝓphetia nũc reducã captiuitatẽ ⁊c. que quidẽ ꝓphetie ⁊ plures alie similes vt illa Ezech.xj. Congregabo vos de populis ⁊ adunabo de terris ĩ q̇b⁹ dispsi estis ⁊ dabo vobis humũ israel: fuerũt implete ĩ reditu captiuitatꝫ babylonice ꝑ ꝯgregationẽ corporalẽ israelitarum q̃ tũc fuit facta. Scd̃o ṁo intelligit̃ cõgregatio in p̃dicta auctoritate spũaliter ꝙ ĩpletũ fuit ꝑ iesuꝫ xp̃m verũ messiã sub quo tot⁹ israel. s. fideles xp̃i qui veri israel dicunt̃ nõ carnale sꝫ spũale est ꝯgregat⁹ seu vnitus in fide xp̃i s̃m quã anime fideliũ vniunt̃ seu cõgregant̃. nec obstat s̃m istos ꝙ d̾r nũc cõuertaꝫ tũ q̃ nõ tm̃ distat tp̃us in quo hec prophetia fuit dicta a tp̃e aduentus christi sicut p̃ñs tempus vt est manifestum. tum quia respectu diuine eternitatis tp̃a omnia repu-

tātur vt nunc. Ex quib⁹ p3. q̄ f̄m vtrāq3 p̄dictarū expositionū pphetia p̄dicta iā est ipleta. ¶ Et si dicat iudeus nō inuenit̄ i sacra scriptura ꝯgregatio sp̄ualis: sed vbicūq3 dr̄ ꝯgregatio itelligit̄ corporū. q̄re sequit̄ q̄ p̄dicta expositio nullū h3 in sacra scriptura fundamentū. R̄ñdet̄ q̄ nō est mirū si iudeus nō inuenit: q2 cecus ē n̄ñ q̄d dr̄ in p̄s. Cor ei⁹ ꝯgregauit iniq̄tatē sibi. Cōstat eñ q̄ cōgregatio iniquitatū in corde fit p multarū cogitationū iniquarū aggregationē q̄ nō est ꝯgregatio corpoꝝ: sed ꝯceptuū cordis. Legit̄ eñ Ezech. xxxvij. q̄ ppheta iussu diuino accepit duo ligna: quoꝝ sup vnū scripsit tribui iude ⁊ socijs ei⁹. Et super aliud tribui effraym ⁊ socijs eius. q̄ quidē ligna de dei mandato vnū ad alteꝝ adiunxit. p quam adiunctionē vt ibi legit̄ figurat̄ a deo vnio israelis adinuicē. sic q̄ nō diuiderent̄ in duas gentes seu duo regna. Ex quo p3 q̄ p cōiunctionē corporalē figurat̄ ꝯiūctio sp̄ualis i scriptura. ⁊ p ꝯsequens cōiūctio sp̄ualis est potior seu dignior q̄ꝫ corporalis. Sicut figuratū potius seu dign⁹ est q̄ꝫ figura Expositio auctoritatis Ezechiel. de ꝯgregatione sp̄uali qualis est facta p xp̄m est multū rationalis ⁊ dict3 sacre scriptur̄ ꝯsona. ¶ Nec est iterū instātia de supradicta auctoritate Deut. xxx. vbi agit̄ de captiuitate iudeoꝝ hodierna: vt ipsi asseuerāt. s. q̄ sunt ꝯgregādi a diuersis partib⁹ terre in terrā quā3 possederūt patres eoꝝ. ex eo q̄ dr̄ in textu si ad cardines celi fueris dissipatus inde te cōgregabit dominus deus tuus ⁊ idē assumet te atq3 introducet i terrā quā possederunt patres tui ⁊ obtinebis eā. Ratio aūt quare instantia p̄dicta nullius est roboris: q2 sicut cōgregatio est dictio equiuoca vt dictū est sic etiam terra. Dicit eni3 rabi moysen de egypto q̄ q̄ scripturas sacras recte intelligere vult: opt3 q̄ significationes dictionū equiuocarū discernat. nunc aūt: vt p3 ex sacra scriptura iste termin⁹ terra q̄nq3 accipitur p terra corporea ⁊ sensibili i qua homines cōiter habitant. quandoq3 ꝯo p sp̄uali in qua sancti habitant de qua dicit̄ in p̄s. Credo videre bōa dñi i terra viuētium. Unde si p̄dicta auctoritas intelligatur de hodierna captiuitate vt iudei exponūt: tūc ꝯgregatio de qua loquit̄ itelligēda est sp̄ualis. Similiter et terra cōtenta in illa auctoritate intelligēda est nō terra in qua habitauerūt patres corpaliter p certo tp̄e ⁊ postea mortui sunt. S3 terra viuētium i qua q̄cūq3 reuersus fuerit ad deū p vera3 penitētia3 que fidē ⁊ charitatē p̄supponit introducit̄ ⁊ eternaliter manet. ¶ S3 dicet iterū iudeus si terra aliq̄n i telligat̄ i scripturis p eterna mā sione hoc est cū additiōe hui⁹ termini viuētiu3 ⁊ hmōi. Sed terra simpliciter sumpta nō accipitur i scripturis nisi pro hac terra sensibili. R̄ñdetur video q̄ cecus factus nec mirum si non videt scripturā sacrā in qua sine aliqua ad

ditione terra aliquãdo accipit̃ p terra spirituali habitata p sctõs. Dicitur eñi in ps. Justi autẽ hereditabũt terrã ⁊ habitabunt i seculũ seculi sup eã. Constat aũt q nulla est terra sensibilis in qua iusti in sctm seculi habitãt cum oẽs iusti in hac vita existẽtes sint mortales. Et sic patet q terra de qua loquitur psal. nõ est ista terra sensibilis in qua habitam⁹ mortales hoĩes temporaliter: sed illa terra celestis in qua iusti habitant in seculũ seculi: scʒ eternaliter. Et ista est proprie terra viuentiũ: ⁊ sic patet q vocat psalmista simpliciter sine adiectione illaʒ terrã celesteʒ quã sancti habitãt: quã quideʒ significationẽ doctores iudeorum sentiũt. Unde sup illud Esa. lx. c. Populus aũt tuus oẽs iusti imppetuũ hereditabũt terram. Dicũt in libro canhedrin celech: omnis israel ita habet sortẽ i seculo futuro. scriptũ est eñi popul⁹ tuus oẽs iusti i ppetuũ hereditabũt terrã. Hec ille. quã auctoritatem tenẽt oẽs posteriores moderni iudeoꝝ sine ɔdictiõe. Ex quo pʒ q terra in verbis Esa. simpliciter dicta. s. cũ dicit hereditabũt terrã accipitur p terra illa celesti: ⁊ eodẽ modo ĩtelligenduʒ est in auctoritate deuter. xxx. per iudeos allegata. Patet ergo falsam esse opinioneʒ iudeorũ. scilʒ q sunt congregãdi corporaliter ab hac captiuitate i qua sunt vndecunq sint et reducendi ad terram illam sensibilem quam possederunt patres eorũ ⁊ q predicta prophetia impleta est per christũ in congregatione spirituali ⁊ terra viuentium.

¶ Cõtendit iudeus probare q iesus non est verus messias: q2 non cõgregauit iudeos i hierusalẽ.

Ertiũdecimuʒ argumentũ iudeoruʒ est lʒ terra possit intelligi celestis. vt in precedẽti solutiõe dictũ est nõ tñ videt̃ quõ possit intelligi q cõgregatio iudeoꝝ non sit fienda a captiuitate i qua sunt ad ciuitatẽ hierusalẽ reuocãdi cuʒ de hoc expsse sit auctoritas hiere. iij. c. In tẽpore illo vocabũt hierusalẽ soliũ dñi ⁊ cõgregabũtur ad eã oẽs gẽtes in nomie dñi in hierusalẽ: cũ ergo hec cõgregatio nõ sit facta expectat̃ ergo fienda p messiã futurũ. ¶ Respõdet pdict⁹ magister Paul⁹ libro eodẽ ⁊ d. iij. c. q hec dictio hierusalẽ ẽ equiuoca sicut iste termin⁹ terra saltem a cõsilio. vnde sup illõ ps. cxxi. Hierusaleʒ q̃ edificat̃ vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum doctores iudeorũ tradũt q hierusalẽ inferior dirigat̃ ad hierusalẽ superiorẽ. Hec ille. Ex quo ptʒ manifeste q ĩtelligãt illud qd dicit̃ in ps. Hierusalẽ q̃ edificat̃ vt ciuitas pro inferiori hierusaleʒ ⁊ illud qd sequitur vt ciuitas cui⁹ participatio eius in idipsum. pro hierusalẽ supiori que quidẽ expositio est satis ɔgrua: q2 illa ĩferior hierusalẽ ad illã supiorẽ ordinat̃ seu dirigit̃. ptʒ igitur ex dictis doctoruʒ hebreoꝝ: q hierusalẽ qñq accipitur in sacra scriptura p illa

celesti. et sic dz intelligi in predicta auctoritate Hiere. allegata i qua dicit q congregabunt ad hierusalē oēs gentes in noīe dñi. ¶ Sciendū etiā q scdm doctores iudeoꝝ nō solū beatitudo celestis vocat hierusalē in scripturis: sed etiam mōs dei et locus sanctus dei. et sanctuarium et atria dñi et tēplum dñi et hmōi. et ideo cū dicitur q̄s ascendet in mōtem dñi: aut quis stabit in loco sancto ei⁹. Et alibi cōcupiscit aīa mea in atria dñi et multa similia intelligi debent scdm doctores iudeorū de celesti beatitudie. Inter quos principalis est Rabi moyses egyptius q de hoc tractauit i suo. Deut. in ti. de penitētia. c.viij. De quo in particula.vij. loquēs de pmio eterno dicit hoc ē premiū quo nullū supius et hoc ē bonū post qd nullū aliud bonū et hoc desiderauerūt oēs prophete: qd bonū multis ēt vocauerūt nominibus: vt mōs dei et loc⁹ sanct⁹ ei⁹: et locus sanctuarij et via sctā: atria dñi et porta dñi. Hec ille.

¶ Contendit iudeus pbare q iesus non est verus messias: qz i ei⁹ aduentu nō edificauit tēplū dño.

Quartumdecimū argumētū iudeorū accipitur ex illo qd habet zacharie.vj. Ecce vir oriēs nomē ei⁹ sequit. et ipse edificabit tēplum dño. et etiā habet Ezechielis vltimo. q hierlm et templū debent reedificari tpe messie: et fm mensuras q̄ ibi ponitur: spaciū erit vltra decē milia leucarū. Ista inquiunt nō sunt impleta tpe ihū nazareni. immo tēplū et hierusalē ppter ei⁹ mortē fuerūt destructa vt dicit rabi moyses de egypto in libro sophrym libro de iudicib⁹. titulo de regibus et bellis eoꝝ. c. xj. Dicit ei ibidē iesus nazaren⁹ imaginat⁹ est se eē messiā: et fuit interfectus p iudiciū. et infra volēs cōcludere eū nō esse messiā. Aut sic: nā oēs pphete locuti sūt q messias est redēptor israelis et congregator eoꝝ: et iste dedit occasionē ad pdēdū israel gladio et dispgendū reliquias eorū et ad supprimēdos eos ergo nō ē ipe messias. ¶ Ad istō argumētū dicendū q scdm nos et iudeos duplex est tēplū et duplex hierusalē: scz templū materiale et spūale. Hierusalē alta et hierusalē bassa: p quo ē auctoritas Gen. xxviij. de iacob qui vidit scalam et angelos ascēdētes et descēdētes et dixit. q̄ terribilis ē loc⁹ iste. Nō est hic aliud nisi dom⁹ dei etc. vbi glosa hebraica dicit q iacob vidit hierusalē et domū dei edificandā in terris et i celis. et dixit nō est hic aliud nisi dom⁹ dei et porta celi. i. domus edificāda i terris nihil est cōparatiōe illius dom⁹ et hierlm q̄ debet edificari in celis et p hoc est magna glosa in bresich raba q̄ habet q moyses anteq̄ moreret duct⁹ est in celū et vidit ibi messiā edificantem hierusalē in celis ex margaritis et lapidibus pciosis. et dixit sibi messias q iacob pat ei⁹ vtrāqz hierusalez viderat et dixit q nihil erat illa hierusalez q̄ edificanda erat in terris in compara

tiõe illi⁹ q̃ in celis: q2 illa erat du ratura pro israel imppetuũ ⁊ dixit tũc moyses. Letatus sum i his q̃ dicta sunt mihi: i domũ dñi ibim⁹ Stãtes erãt pedes nostri i atrijs tuis hierusalẽ. Hierusalez q̃ edifi catur vt ciuitas: cui⁹ participatio eius in idipsuz. modo ad ppositũ iesus nazaren⁹ verus messias de buit edificare ⁊ edificauit tẽpluz ⁊ hierlm nõ materiale sed spñale scz ecclesiã ⁊ paradisuz ex lapidi bus viuis: videlz ex fidelib⁹. qui in pñti tẽplo ⁊ hierusalẽ supio ri cõpaginant p gratiã ⁊ i futuro per gliaz. ¶ Et q nõ debeat edi ficari templũ materiale scdm itẽ tionez iudeoꝝ: pz q2 põt queri ab eisdem de qnqz. Primo q̃le in nu mero esset. Scdo quid cõtineret. Tertio ad qd fuiret. Quarto qs ibi ministraret. Quinto q̃ dies il lud solẽnizarent. Ad primũ respõ det iude⁹ q erit i numero tertiũ Sed cõtra hoc est hiere. vij. c. No lite cõfidere in verbis mẽdacij di centes. tẽpluz dñi templũ dñi tẽ pluz dñi est. quasi dicat tẽpla ma terialia nõ debent esse nisi duo. ⁊ q̃ dicit tertiũ tẽplũ materiale fien dũ mẽdaciũ dicit. Vba sũt dñi ex ercituũ dei isrl vt pz ibidẽ. Itẽ ag ge⁹ ppheta q̃ fuit tpe secũdi tem pli hoc idez clare exprimit i. c. ij. lo quẽs de celerrimo aduẽtu messie in eodez dicens. Adhuc vnũ modi cuz est: ⁊ ego cõmouebo celum et terrã mare ⁊ aridã. ⁊ mouebo oẽs gentes ⁊ veniet desiderat⁹ cũctis gentibus ⁊ implebo domuz istam gloria dicit dñs exercituũ. sequit magna erit gloria dom⁹ istius no uissime plusq̃ prime dicit dñs ex ercituũ. hec dom⁹ nouissima fuit dom⁹ secũda que facta fuit per es draz in qua venit saluator noster quãdo fuit oblat⁹ ⁊ sepe in eadez predicãdo ⁊ miracula faciendo. ⁊ q2 ipse in eam venit dicit ppheta q debebat eẽ sua gliamaior quã illi⁹ prime quã fecit salomõ licet fuit nobilis prima facta per Sa lomonez: q2 nõ fuit in regib⁹ ma ior Salomone. Et attende q dici tur in textu. dom⁹ istius nouissi me demõstratiue signãdo nouissi maz domum ⁊ nõ dicit nouissime absolute. sicut cogitat iude⁹ q de beat fieri altera dom⁹ vt pdictuz est: q2 si talis debuisset fieri dixis set ppheta domus nouissime. Sz quia illa erat domus i quaz debe bat venire sicut vẽit de facto. mes sias dixit huiusmodi. vt d facto da retur intelligi q in istam debebat venire ⁊ nõ in alteraz. Nũc autem probatur q illa maioritas fuit: q2 venit in ea saluator. legimus i pri mo libro Esdre. c. iij. q qñ finitum est opus domus secunde plurimi etiam de sacerdotibus ⁊ leuitis ⁊ principes patruz ⁊ seniores qui re manserãt in illis septuaginta an nis qui transierũt de prima domo ad secũdã lachrymabantur: quia nihil videbatur domus secũda in cõparatiõe ad primã. Sed iuue nes qui non viderant primã gau debãt in aspectu secũde. In quo ergo erat maioritas glorie huius secunde domus nouissime nisi q2 in eaz venit saluator mũdi. ¶ Sa

pientes iudeorum declarant que maioritas domus secunde fuit: quia durauit per decem annos plus quam prima quia prima durauit per quadrigentos et decem annos. et secunda per .cccc. et viginti annos. videte qualis est gloria: quia durauit decem annis plus in illis decem vltimis ante destructionem iam non habebat gloriam neque potestatem: quia per sex annos antequam destrueretur domus secunda. Tytus et vespasianus mandauerunt que non facerent sacrificia post aduentum etiam saluatoris nostri qui fuit pauco tempore ante destructionem secunde domus secundum que ipse dixit Luce. xix. que non remaneret in ea lapis super lapidem quotidie fuerunt de malo in peius. et que gloria erat que ipsa durauit decem annis plus: cum ipsi manerent captiui et subditi. ¶ Sunt alij sapientes iudeorum qui declarauerunt que maioritas illa fuit: quia fuit melius operata quam prima Salomonis: et que illam reparauit herodes. Sed bene debemus intelligere que non attinxit herodes ad illud ad quod attinxit salomon vt faceret maiorem et meliorem domum. Ceterum talmuth in libro qui vocatur yoma dicit que quinque que fuerunt in prima domo non fuerunt in secunda Primum archa testamenti. secundum semhamefora que ponebant sacerdotes super cor suum: quia mandauit lex in Exodo que cum alijs pannis sacerdotalibus: faceret vnum aliud pannum qui in hebraico vocatur osphet qui esset quadratus et duplicatus et que esset quantitatis vnius palmi in longum et alterius palmi in latum. inter duplicaturam huius panni ponebat sacerdos semhamefora scriptum. in hoc panno mandauit lex que ponerentur duodecim lapides preciosi in quatuor lineis de tribus in tres: ita que tres essent directe in qualibet linea et mandauit que scriberentur nomina duodecim tribuum in illis lapidibus vnum nomen in quolibet lapide. et cum sacerdos ponebat super se hunc pannum volens scire si irent ad faciendum guerram vel si haberent victoriam: et si irent que tribus haberet victoriam per virtutem illius semhamefora statim relucebat lapis et splendebat nomen illius tribus per quam debebat habere victoriam: et si non oportebat ire ad guerram splendebant quedam litere que dicebant non: et si oportebat ire: relucebant litere que dicebant sic. et istud non fuit in domo secunda. Tertium que non descendebat ignis de celo ad comburendum sacrificium sicut in prima. Quartum que gloria dei que apparebat in prima domo: in sancta sanctorum inter cherubin non videbatur in domo secunda. Quintum que in prima veniebat spiritussanctus ad loquendum cum prophetis: et in secunda non. quia tres vltimi prophete .s. aggeus: zacharias et malachias qui fuerunt in domo secunda erant senes et remanserant a tempore domus prime: et in malachiam cessauerunt prophete: quia ipse fuit vltimus. nunc ad propositum redeamus ex quo in domo secunda deficiebant ista quinque in quo erat maioris glorie quam prima nisi

quia debebat in ea venire messias filius dei viui q̄ incōparabiliter excedebat oīa p̄dicta. Patz ergo manifeste ex hac p̄phetia nullā aliaz domū siue tēplum materiale fiendū cū dom⁹ illa secūda esset nouissima in qua venit xp̄s qui est vera gloria. ¶ Sed arguit vlterius iudeus si tu dicis q̄ hec p̄phetia fuit impleta in domo scda qn̄ motū est celū ꝛ terra ꝛ mare ꝛ arida: qꝛ non videntur ista facta esse in aduentu iesu nazareni. ergo necesse est dare tertiā domū qn̄ ista implebūtur. Rn̄deo q̄ immo oīa ista fuerūt impleta in aduētu iesu nazareni veri messie. Dixit ei adhuc vnū modicū.i.tēpus breue respectu p̄cedētis duratiōis mūdi ꝛ ego mouebo celū.istd̄ fuit impletū qn̄ stella noua in natiuitate xp̄i apparuit Matt.ij.ꝛ terrā ꝛ mare qd̄ fuit impletū per victoriā romanorū i omni terra ꝛ in insulis maris. Et mouebo oēs gētes: hoc fuit impletū imminēte xp̄i natiuitate propter qd̄ exijt edictū a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbis redact⁹ sub dominio romani imperatoris p̄pter qd̄ ibāt singuli i ciuitatē suā: ꝛ tūc xp̄us fuit natus. Luce.ij. Ip̄o ergo xp̄o aduenīēte multitudo maris ad eū est conuersa celū.tellus ꝛ maria sunt cōmota: cōmota inq̄ sunt celi ꝛ terre et maris habitatores exultauerūt: ꝛ vndiq̄ terrarūz hierusalē habitatiōes v arias oblatiōes varias ad laudem ipsius christi attulerunt. ¶ Ad secūdū in quo querebatur si daretur tertium templum materiale quid cōtineret: dicit iudeus q̄ contineret archam: tabulas virgam ꝛ manna. Sed cōtra hoc est Hiere.in cap̄lo.iij.non dicēt vltra archa testamēti neq̄ ascēdet sup cor neq̄ recordabuntur illius nec visitabitur nec fiet vltra. sed in tēpore illo vocabūt hierusalē soliuz dn̄i ꝛ cōgregabūtur ad eā oēs gētes. vbi est glosa doctorū iudeorū q̄ p tēpore hierusalē syon solium dn̄i. iuda isrl̄ sanctuariū terra oia hec vocabula significāt gloriā paradisi. ¶ Ad tertiū si dareꝛ tertiū templū ad quid seruiret. dicūt iudei q̄ seruiret p sacrificijs faciendis sicut p̄terita domus. Sed cōtra hoc dicit deus. Esa. vlti. Celū sedes mea terra scabellum peduz meorū q̄ est ista domus quā edificabitis mihi: ꝛ quis est iste locus quietꝫ mee. Rn̄dēt iudei dn̄o. domine ista tertia domus edificabiꝛ tibi p sacrificijs offerendis. sicut in ceteris domibus fuit factū vt respicias pro peccatis nostris ꝛ parcas. ꝛ dicit dn̄s eis ad quē respiciam nisi ad paupculū ꝯtritū sp̄ū et trementē sermones meos. Et exēplificat de sacrificijs antiquis. dicens qui immolat bouē quasi q̄ interficit virū. qui mactat pecus q̄si qui excerebrat canē: q̄ offert oblationē quasi q̄ sanguinē suillū offerat. q̄ recordaꝛ thuris quasi q̄ bn̄dicat ydolo. q̄ si dicat.. ista sacrificia nō mihi placēt. cessare debēt ꝛ solū mihi placet qd̄ tp̄e messie est fiendū.i. sacrificiū cordis ꝯtriti et humiliati ꝛc. ¶ Ad quartū in quo queritur si daretur tertiū templū

quis ibi ministraret. Respondent iudei q ibi seruirēt sacerdotes de leui. et de sadoch. Sed contra hoc est Esa. in .c. eodē vbi loquēs de messia dicit. et declinauit sup eam sicut flumē pacis. sequit et mittet agentes i africā et lidiā et italiā et greciā etc. et faciet ex eis in sacerdotes et leuitas. dicit dñs. qd ipletū est in iesu nazareno tpe apostolorum Sacerdotiū eni antiq legis figura fuit sacerdotij noue legis. et io presente sacerdotio noue legis cessare debet antiquum: iuxta illud. i. Reg. ij. vbi sic ait de⁹. Nunqd non aperte reuelat⁹ sum domui patris tui cū esset in egypto et elegi eū ex oibus tribubus israel mihi in sacerdotē vt ascēderet i altare meū sequit. Ecce dies veniūt et pcidā brachiū tuū et brachiū domus patris tui: vt nō sit senex in domo patris tui. i. presbyter vel sacerdos. et quasi in fine capituli cōcludit. et suscitabo mihi sacerdotē fidelē q iuxta cor meū et aiam meā faciat. et edificabo eius domū fidelē et ambulabit corā xpo meo cunctis diebus. vbi euidēter ostenditur q iudeorum sacerdotiū erat finaliter cōsummādū et erat aliud consurgēdū cunctis dieb⁹ pduraturis coram xpo dño. iuxta illud. ps. Tu es sacerdos ieternū fm ordinē melchisedech. ¶ Nec valet fuga ifidelis iudei si vellet fugere p institutionē sadoch et expulsionē abyathar a sacerdotio. iij. Reg. ij. c. qr cū illa exclusiōe hāc etiā generalē intellexit pphēta sicut apparet ex modo loquēdi: qr dixit q cūctis dieb⁹ certū est aūt q cunctis diebus sadoch. nō ministrauit: nec volo tacere q sequit i eadē pphetia futurū est aūt: vt quicunq remanserit in domo tua veniat vt oretur p eo et offerat nūmū argenteū et tortam panis: dicatq dimitte me obsecro ad vnā partē sacerdotalē vt comedā buccellā panis. hic est text⁹ noster. littera vero hebraica sicut habui a quodā perito cōuerso de iudaismo reuelāte mihi hoc secretū hic habet sic. Ego suscitabo mihi sacerdotē fidelē sicut cor meum et volūtatē meā faciet. et venient ad adorādū me in domo mea i calice argēti et in placentula panis et dicēt coniunge me nūc vni istorum sacerdotū ad comedēdū hāc placētulā panis. littera hebraica vbi nos habemus nūmum argēteū habet agorath que seph quod sonat i calice argēti. Ex quib⁹ manifeste patet nō solū mutatio sacerdotū. sz etiā nouū sacrificiū fiendi in calice argēti. et torta panis que vt clare pz impleta sunt in aduētu xpi: et suorū sacerdotū: de ista materia lati⁹ dicetur infra in. xxiij. argumento ¶ Ad quintū scz si daretur tertiū templū que dies illud solēnizaret Rñdet iude⁹ q dies magis solēnis i illo tēplo erit sabbatū. Sed cōtra hoc est Esaias caplo vbi supra erit mēsis ex mēse. i. solaris ex lunari. et sabbatū ex sabbato: quasi dicat dies dominicus ex sabbato qtotū impletur in nostra hierusalem ecclesia militāti tempore veri messie. nō eni debebat manere festiuitas sabbati: nec quecūq alia

iudeorum. Un̄ Esa. j. Neomenia & sabbatū & festiuitates alias nō feram iniq̄ sunt cet⁹ vestri. kalendas vestras & solēnitates vestras odiuit aīa mea facta sunt mihi molesta. Tēplū ergo & hierusalē quod debuit edificare tp̄e messie est spirituale. scilȝ eccl̄ia vel paradisus nō materiale qđ ipletū est in iesu nazareno. ¶ In ꝯfirmatione oīm predictorū. s. ꝙ nō sit dandum tertium tēpluȝ sicut legimus in chronicis imperatorū & summorū pontificū. Julianus apostata odio fidei xp̄iane p̄cepit iudeis: vt tēplū suū reedificarēt. qui ex oībus mūdi partibus cōgregati opus facere inceperunt. sed qđ cū magno labore & p̄ multa tēpora fecerant subito corruit terremotu. hec ibi. Iste iulianus suscitauit. xij. persecutionē xp̄ianoꝝ. Itē tēpore martini pape primi. Humar⁹ p̄rinceps sarracenoꝝ veniēs hierusalē vbi olim fuit templū iudeorū quod p̄ tytum destructū fuerat diligēter iubet inquiri. loco vero reperto & diligenter mūdato cepit templuȝ edificare & structura nō stabat immo repēte corruebat. sciscitās q̄ȝ cur hoc accideret per quosdam iudeos reperit. ꝙ nisi crux dn̄i q̄ erat in mōte oliueti de medio tolleret edificare nō posset qđ factum fuit sublata eñi cruce dn̄i structura tenuit & humarus supra sepulchruȝ dn̄i vnā eccl̄iaȝ rotūdā edificauit pro eo ꝙ machomet⁹ dn̄m nostruȝ iesuȝ xp̄m tanq̄ȝ dei summū ꝓphetaȝ nō autē tanq̄ȝ deū adorari mādauit. Dicit eñi in alcorano iesuȝ christū verū fuisse ꝓphetā natum de virgine ꝯceptū de spū sancto sȝ nō deū. & si queratur cur cruce dn̄i existente in monte oliueti structura illa nō stabat. Ratio esse potuit ꝗ non patiebatur deus ibi tēplū fieri blasphemie preciosa domini cruce ibi existente in quo tēplo dn̄ humarus sacrificaret a quodam persa interfectus est: hec in collectura hystoriarum.

¶ Cōtēdit iudeus probare ꝙ iesus nō est verus messias: q̄ in ei⁹ aduentu non est saluata iuda.

Quintūdecimuȝ argumentum iudeorum cōtra xp̄m accipitur p̄ illud Hiere. xxiij. Ecce dies veniunt dicit dn̄s & suscitabo dd̄ germen iustū translatio chaldaica habet. i. messiam iustuȝ. sequitur. In diebus illis saluabitur iuda. & isrl̄ habitabit confidenter &c. Sed nū q̄ȝ tot miserie acciderunt iudeis sicut post mortem iesu nazareni sicut pȝ in destructione ciuitatis & templi. ergo non est ipse messias. ¶ Ad illud argumētū respondet ꝙ illa ꝓphetia est ipleta q̄ȝtū ad illos qui fuerūt veri filij isrl̄ & iuda. q̄ saluati sunt spūaliter nō solum q̄ȝtū ad aīas. sed etiā corporaliter: q̄ vt dicitur in ecclesiastica hystoria iminēte destructiōe ciuitatis per tytū & vespasianū admoniti sunt fideles qui erāt in iudea p̄ angelū: vt trāsirēt in regnuȝ regis agripe q̄ erat ꝯfederat⁹ romanis i pace. Infideles autē qui ibi

erant nõ credentes in xp̃m suã miseriam de suo peccato meruerunt huic ꝯcordat respõsio venerabilis magistri petri alfonsi in suo dyalogo titulo .ix. vbi dicit ꝙ ꝓmissio eis dũtaxat est facta q̃ credituri erãt de israel. atq; iuda vnde ꝛ icredulis nõ est cõpleta queadmodũ populo israel de egypto educto quidẽ: q2 peccauerũt ꝛ a p̃ceptis dñi recesserũt. ꝛ terrã ꝓmissiõis nõ intrauerũt. quã ꝓmisit dñs moysi dicẽs. Descẽdi vt liberarẽ populuʒ meũ de manu egyptiorũ. vt educerẽ de terra illa in terrã bonã ꝛ spaciosam. sʒ oĩs in deserto mortui sunt. hec ille. Impleta est ergo ꝓphetia nõ in infidelib9 q̃ nõ sunt ꝓprie filii israel ꝛ iuda: sed in fidelibus. Fuit etiã impleta in domo secũda. q2 de ea loquitur ꝓpheta.

¶ Uel p̃t dici ꝙ illa saluatio ꝛ cõfidentia est de gloria celesti. q2 ibi habitant confidenter. ꝛ sunt perfecte saluati.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ iesus nõ est verus messias: quia nõ habuit filios nec semen.

Sextumdecimum argumentũ faciũt iudei ex illo Esa. liii. Uidebit semẽ lõgeuum. qđ intelligitur de messia. ꝛ in p̃s. Ponã in seculũ seculi semẽ eius. Nũc autẽ nõ legitur iesuʒ nazarenũ habuisse filios nec semẽ. ergo ipse nõ est messias

¶ Ad illud argumentũ respõdetꝰ ꝙ iesus nazarenus habuit filios ꝛ semẽ nõ corporale. sed sp̃uale. ꝛ hoc sufficit ad verificãdũ illã prophetiã. q2 verus messcendit de semine sp̃ rali. qđ pʒ q2 prima p̃ de messia fuit facta Abra xv. in semine tuo indeꝛ sibi dñs nedicẽtur oẽs gẽtes. ꝛ subdiꝛ qđ sibi dixit dñs. In Isaac vocabiꝛ tibi semẽ. ꝛ tñ cõstat ꝙ Isaac ꝯceptus est s̃m spiritũ nõ s̃m carnem sicut Ismael. vt dicit ap̃s ad gal. iiii. A fortiori igiꝛ ꝛ multo magis xp̃s qui nõ ex virili semine: sʒ mystico sp̃ramine. ꝙ ergo verus messias iesus fuit natus totaliter s̃m spiritũ de virgine sine viro sufficit sibi ꝙ habeat filios sp̃uales ꝛ glosa hebraica sup̃ illo: i Isaac vocabitur tibi semẽ. Dicit hic notãtur duo secula. vnũ legis. aliud xp̃i ꝛ messie in seculo legis fuerũt semẽ ꝛ filii carnales. in seculo xp̃i sp̃uales sicut Isaac s̃m sp̃m natus est. ꝛ de istis filiis loquiꝛ dauid p̃s. xliiii. qui ad literã etiã s̃m expositores iudeoꝝ exponitur de rege messia. in quo dicitur sic. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii ꝛc. sicut eñ ip̃e non debebat hereditare regnũ a patre carnali. sic nec debebat regnũ tẽporale dimittere filio carnali ꝙ ostẽdit humilitatẽ ꝛ mundiciam ipsius. ꝛ forte ratione istius fuit ꝛ est ꝯsuetudo inter christianos ꝙ papa qui est vicariꝰ xp̃i non est heres regni sui patris: nec dimittit hereditatẽ filio suo. quia ipsum habere non potest.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ iesus nõ est verus messias. quia lux lune non est facta vt sol. nec sol vt septem dierum.

DEcimūseptimum argumentū iudeorū est de sole ⁊ luna: q̄m in diebus messie. vt pꝫ Esa. xxx. erit lux lune sicut lux solis. ⁊ lux solis erit septēpliciter sicut lux septē dierū in die qua alligauerit dn̄s vuln⁹ populi sui. ¶ Rn̄det ꝰꝫ peritū virum Petrū alfonsi in dyalogo tit. ix. ꝙ nō est gēs in mūdo stolidior iudeis q̄ putāt ꝙ corpus vł lumē lune de⁹ augeat siue solis. Solem si quātus nūc ē maior esset dupliciter totū pfectū hoim cōbureret nedū si septēpliciter ꝙ si ⁊ lumē septēpliciter magis eēt oculos nimirū nostros nimio splēdore obtūderet. lumē ēt lune si splēdori solis par fieret nemo iā vltra quiesceret. semp eī dies esset. Per lunaris igit̄ lucis siue solarꝫ augmētū voluit ppheta intelligi fidē ⁊ gloriā i xp̄o crediturorū. ac si diceret fides illoꝝ ⁊ gloria multipliciter maior erit ⁊ lucidior q̄ꝫ modernorū. ⁊ ꝙ nō de luna vł sole isto visibili. sꝫ de xp̄ianoꝝ credulitatis gloria ⁊ splēdore ppheta loquat̄ in sequētibus testat̄ cū subiungit Nō erit tibi āplius sol ad lucēdū per diē: nec splēdor lune illuminabit te. sed erit tibi dn̄s in lucē sempiternā. ⁊ deus tuus i gloriā tuā ⁊ nō occidit vltra sol tuus ⁊ luna tua nō minuetur. q2 dn̄s erit i lucē sempiternā. Nā si d̄ sole vel luna ppie diceret hoc quidē qđ dicit nō erit tibi āplius sol ad lucēdū per diē: nec splendor lune illumiabit te illi quod supra dixerat cōtrariū eēt erit scꝫ lux lune sicut lux solis. ⁊ lux solis erit septēpl'r. Patet ergo ꝙ de splēdore ⁊ gloria fidei ppheta sancte ecclesie hic loquitur qđ ex cōsequētib⁹ designatur cū subditur. sꝫ erit tibi dn̄s in lucē sempiternā: ⁊ dn̄s deus tuus i gloriā tuā. ac si diceret nequaq̄ꝫ vlteri⁹ luce credulitatis vestre huius qui est similis solis ist⁹ trāsitorij vel lune idigebitis fulgorib⁹ Gloria q̄ppe lucis sue vos eternaliter illuiabit dn̄s. sed ⁊ qđ sequit̄ nō occidet vltra sol tu⁹ ⁊ luna tua nō minuetur si hoc inq̄ꝫ ita vt est intelligeretur: scꝫ vt solis splēdor ac lune foret cōtinuus nō esset iā dies vel nox mēsis vel ann⁹ q̄ oīa solis ⁊ lune puenient vicissitudinibus. ergo nō immerito de luce ⁊ gloria fidei nostre q̄ nec minuetur nec occidet spiritualiter dictū intelligimus. Hec ille. Nonus cōuersus bene locut⁹ est. ¶ Uel aliter ꝰm nicolaū de lyra dicēdū est ꝙ loquit̄ ppheta de aduētu xp̄i ad iudiciū tunc mutabūtur ⁊ innouabūtur quodāmodo corpora celestia. ⁊ tūc saluabit̄ vulnus populi ⁊ pcussura plage eius: q2 destruetur mortalitas p peccatū primoꝝ parētum inducta: q2 oēs hoīes resurgēt ad vitā immortalē. vtraq̄ꝫ expositio videt̄ necessaria vt pfectio glie xp̄ianoꝝ ostēdat̄. s. in presenti quo ad primā: ⁊ in futuro seculo quo ad secundam.

¶ Cōtēdit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias: quia in eius aduentu non est sublatū sceptrum ab israel.

Decimūoctauū argumentū iudeoꝝ.est messias non est ventur⁹ quousqꝫ sceptrū israel sit ablatū sꝫ nōdū est ablatū sceptrū israel ergo nondū venit messias.maior patet Geñ.xlix.non auferet sceptrū de tribu iuda ⁊c.minor ꝓbatur ꝙ adhuc manet potestas seu dn̄ium iudicādi causas ⁊ determinādi apud capita transmigrantiū q̄ sunt ī babylonia que locū regis tenent super totum populum israeliticum vt habet a rabimoyse egyptio libro de iudicibus ī determinatiōib⁹ suis de canhedrin.iiij.c.vbi sic dicit capita transmigrationis q̄ sunt in babylonia locum tenēt: ⁊ pn̄t dn̄ari in hierusalē ⁊ vbiqꝫ terraruꝫ ⁊ iudicare super eos siue velint siue nolīt sicut scriptū est.Nō auferetur sceptrū de iuda.p istud enim sceptrū intelligūtur capita trāsmigrationis q̄ sunt in babylonia hec ille.Rn̄det ꝙ minor hui⁹ argumēti scꝫ ꝙ sceptrū israel nōdum est ablatum nō solū est manifeste falsa ſm euidētiā facti sꝫ est etiam notorie ficta seu mēdosa ⁊ per cōsequēs contra propheticaꝫ veritatē.vt notat magister Paulus in suo dyalogo dis.iij.c.ij. Primum patet ex hoc.naꝫ babylonia ī qua asserūt iudei esse capita trāsmigrātiū habētiū tales ptātes ⁊ dn̄ia sup totū pp̄lm iudaicū manifestū ē ꝙ iā a magnis tpib⁹ citra ē dstructa ⁊ īhabitabilis reddita ⁊ hoc fuit ꝓphetatū ꝺ ea.esa.xiij. vbi sic habet.Et erit babylon illa ciuitas gloriosa ī regnis inclyta ī superbia caldeoꝝ sicut subuertit domin⁹ sodomā ⁊ gomorrā.nō habitabitur vsqꝫ ī finē ⁊ nō fundabitur vsqꝫ in generatōē ⁊ generatione:cōstat ꝙ in terra inhabitabiliter destructa null⁹ cōmorat:⁊ multomin⁹ est credibile ꝙ sunt ibi talia capita.Est etiā notoriuꝫ inter iudeos ꝙ a magnis tēporibus retroactis nūqꝫ in ptib⁹ babylonis nec aliquod iudiciū nec determinatio nec solum rumor aliqs de illis ptib⁹ ad istas ptes europe venit.Vn̄ notoriū ē ſm euidētiā facti ꝙ nō sūt ibi iudei dn̄antes sup totam israel sicut asserunt iudei.

¶Scḋꝫ aūt.s.ꝙ mior illa sit ficta seu mēdosa pꝫ ex ħ nā ſm ꝑdictū rabimoysen ⁊ cōiter sꝫ oēs doctores iudeoꝝ extra terrā ꝓmissiōis nō pōt nec⁹ lꝫ nec aliquādo licuit alicui iudeo iudicaꝛ iudicia criminalia:de q̄bus.s.est mutilatio mēbri humani aut occisio.cōstat aūt ꝙ q̄ nō hꝫ iurisditionem in talib⁹ nō pt iudicare nec capitaliter punire blasphemū vl ydolatrā.homicidā:adulterū:nec aliū quēcūqꝫ ī currētē talia crīa q̄ grauissima sunt ſm legē mosaycam.Et sic exceptis illis ⁊ similibus cetera sūt leuia.Ex q̄ seqͭ ꝙ illa capita trāsmigrationū q̄ iudei dicūt eē in babylonia nō pn̄t iudicare de grauibus seu capitalib⁹ criminib⁹ cum sint extra terrā ꝓmissiōis:sꝫ tm̄ ꝺ leuib⁹ ⁊ puis q̄rū respectu nō possunt dici hēre sceptrū nec ptātes regalē put dicūt iudei.nec pōt dici ꝙ tenēt sceptrū seu locū reg ī sꝫ

tales eẽnt sicut iudices īferiores habẽtes modicã ptãtẽ. Manifestũ ĝ ẽ q rabimoyses ⁊ alij rabini q asserũt q ī babylõe sunt capita trãsmigrationũ habẽtia ptãtẽ regiã sup totũ ppl'm iudaicũ manifeste mentiunt cũ illud asserũt qđ est ꝯ mẽtẽ suã. oẽs eñ cõcorditer tenẽt q extra terrã pmissiõis nulli iudeoꝝ ptinet talis ptãs. ¶ Est etiã scđo pdicta minor ꝯ pphetică veritatẽ. legit eñ Osee. iij. c. sic Dies multos sedebũt filij israel sine rege. ⁊ sine principe ⁊ sine sacrificio ⁊ sine altari. que qdẽ auctoritas tã s'm expositores iudeoꝝ q̃ȝ nostros intelligit de statu iudeorũ ⁊ captiuitate hodierna. Et sic ptȝ q asserere iudeos hẽre ī babylonia vl' alibi tpe hui⁹ captiuitatis pncipẽ vel regeȝ: seu aliqđ hmõi ẽ ꝯ ipaȝ euidẽtiã rei ficticiũ ⁊ mẽdosuȝ ac cõtra ppheticã veritatẽ.

¶ Cõtendit iudeus probare q iesus nõ est verus messias quia nõ venit in tẽpore quo fuit sceptrum ab israel sublatum.

Decimumnonũ argumentũ iudeoꝝ est. si iesus nazarenus fuisset verus messias đbuisset venire tpe q fuit ablatũ sceptrũ iuda. sȝ nõ vẽit ĩ illo tpe. ergo nõ est ipe messias. maior pȝ ex autoritate allegata supra. minor pbat q si sceptrũ iuda fuit ablatũ hoc fuit pmo p machabeos q nõ erãt de tribu iuda sȝ de tribu leui. Erãt ei sacerdotes ⁊ totũ ppl'm gubernabãt illi ī tẽplo secundo quod fuit per tricentos annos ⁊ vltra ante aduẽtum iesu nazareni vt ptȝ in hystoriis Josephi ⁊ aliis. Cũ igit iesus nazaren⁹ natus sit tpe herodis regis qui machabeis successit ī regno iudeoꝝ cõstat q nõ venit in tpe prenũciato per patriarchã: nã lõge ante tẽpus herodis ī quo tẽpore xp̃s natus est iam erat ablatũ sceptrũ de iuda vt dictũ est ⁊ trãsierat in machabeos qui erãt tribus alterius ¶ Hic datur duplex respõsio. pima est q lȝ machabei fuerũt sacerdotes ⁊ p consequens de tribu leui tamen s'm lineaȝ maternã erãt de tribu iuda. Et ideo p gubernationem eorũ non erat ablatuȝ sceptrum de iuda: tamen qꝛ hoc non posset clare pbari. iõ ad argumẽtum cõcessa maiore. Respõdet ad minorẽ s'm alios planius. Ad qđ sciẽdũ vt habet nume. xj. c. tẽpore moysi đ mãdato dei fuerũt cõgregati. lxx. seniores israel vt eẽnt coadiutores ī regimine ppl'i cum ipso moyse: ⁊ extũc sȝ oẽs doctores iudeoꝝ semp fuit in iudaismo collegiũ seu cõsistoriũ qđ dicebat cãhedri ad qđ oẽs difficultates seu dubia fidei ⁊ legis pueniebant et similiter oĩa magna ⁊ summa iudicia seu cõtrouersia de quib⁹ intelligit cõmuniter illđ. Deut. cro. xvij. Si difficile ⁊ ambiguũ apud te iudiciũ esse psperexeris inter sanguinem ⁊ sanguinẽ crimẽ ⁊ crimẽ ⁊c. ⁊ infra surge ⁊ ascende ad locũ quẽ elegit domin⁹ ⁊ sequeris sententiã eorũ nec declinabis ad dexterã vl' ad sinistrã. q qdẽ cãhedri a tpe đđ ⁊c. citra residebãt pnci-

politer sub regib⁹ ⁊ ducib⁹ iude in hierusalē: ⁊ postea in babylonica captiuitate. Vñ ibi eēnt reges vl' duces de iuda: cōsequēter in redi tu dicte captiuitatis residebāt in hier̄lz sub ducib⁹ de tribu iuda qui eēnt ⁊ durabat ptās eo⁊ etiā non existēte rege vel duce d̄ iuda ꝑut ptās alicui⁹ capituli vacāte sede durat ⁊ sic auctoritas ⁊ ptās can hedri durauit ēt tpe machabeo⁊ ⁊ vsq ad.xl.ānos añ destructionē tēpli scđi in quo tempore cessauit ex toto eo⁊ ptās seu iurisdictio eo ꝙ tunc tpis interfecit herodes oēs rabinos seu magistros illius collegiī ꝑut habet̄ i libro cāhedrī hierosolymitano in.c.de iudicijs pecuniarīi. Jtē habet̄ in libro abū dasar.c.j.vñ ꝑ tūc ꝓpꝛe fuit abla tū nō solū sceptrū d̄ iuda: sed etiā scriba de filijs eius: qđ quidē tem pus cōcurrit cū tēpoꝛe passionis iesu xp̄i domini nostri: qui ꝰm om nes p.xlij.annos ante destructio nem tēpli secūdi fuit passus sicut regnu⁊ herodis q̄ fuit alienigena in cuius tēpoꝛe titul⁹ regius a to to gñe iudeo⁊ fuit ablatū fuit valde ꝓpinquū tempoꝛi natiuita tis chꝛisti iesu. Ex q̄bus ptꝫ ꝙ tē poꝛe herodis vt dctm̄ est i quo tē poꝛe ver⁹ messias venit ex toto sce ptrū iuda fuit ablatum ⁊ ꝓphetia adimpleta. ❡ Et si foꝛte dicat iu de⁹ ꝙ in ꝑdicta respōsione viden tur assignare duo tēpoꝛa. scilꝫ qñ ablatum fuit sceptrū iuda herode regnāte q̄ alienigena erat. Et tp̄s qñ ablatus fuit dux seu scriba de filijs eius quod vt dictum est fuit

impletū qñ herodes occidit rabi nos seu magistros legis qui dice bant̄ cāhedrin qui nō vident̄ fun dare in aliqua auctoꝛitate autēti ca: nec ꝯcordare verbis patriarche supꝛadicti iacob: cū ipe nō assigna uerit duo tēpoꝛa. sed tm̄ vnum di cens donec veniat q̄ mittēdus est scꝫ messias ꝰm qđ dicūt xp̄iani et scđm trāslationē chaldaica⁊. Rñ det̄ scđm hystoꝛias thalmudicas quas iudei tenentur tanq̄ autēti cas habere duo fuerūt ablata de tribu iuda in diuersis tēpoꝛib⁹ lꝫ nō multū abinuicē remotis vnu⁊ est sceptrū regni: qꝛ herodes asca lonita cū esset non solum alienige na: sed etiā seru⁹ de domo macha beo⁊ ⁊ de facto regnasset i iudea ⁊ hierusalē. Jdcirco timēs ꝙ cu⁊ regnū ei non competeret de iure eo qđ legitur Deutero.xvij.ca. de medio fratrū tuo⁊ pones super te regē nec poteris ponere super te alienigenā posset pꝛo tempoꝛe aliquis cōsurgere de stirpe dauid ⁊ eu⁊ de regno expellere. Jdeo in terfecit omnes quos potuit habe re de gñe regio in q̄ occisione ab latū fuit sceptrū de iuda pꝛesertiꝫ secundū estimationem populi cō munē: ⁊ ipsius herodis qui crede bat nullū de stirpe regia in iudea remāsisse. Sed sceptro ablato mo do ꝑdicto adhuc remanebāt can hedrin: qui dicūtur doctoꝛes seu scribe qui residebant sub herode sicut alias residebant sub regib⁹ seu ducib⁹ israeliticis sꝫ postea fue rūt ab herode iterfecti cāhedri oēs ⁊ tūc ꝓpꝛie fuit ablat⁹ scriba d̄ filijs

iuda que omnia supradicta i libro qui dicit babraca.c.j.z in libro cā hedrin hierosolimitano z in libro abodasera super allegato habent. Patriarcha igitur Jacob spū dei ista p̄cognoscēs proprie predixit. nō auferetur sceptrum de iuda in hoc assignās primam ablationē predictam ad titulū regiū ptinentē. Cōsequēter dixit z scriba de filijs eius in hoc p̄signās secūdam ablationē canhedrin predictam Que quidē duo in diuersis tēporibus contigerunt ab herode seu herodianis. ¶ Et attendēdū qd de p̄ia ablatiōe sumus certificati p hystorias thalmudicas preallegatas nō tamē de tempore quo contigit per eas certificamur. Per hystorias autem nostras sc; euangelicas certificamur nō solū de occisione sed etiā de ipsius tēpore. tradūt enim herodē occidisse quoscūq; potuit in bethleē a bimatu z infra z hoc cū natus esset iesus in bethleē iuda. Mathei.ij. De secūda vero occisione.s.canhedrin z de tēpore quo contigit sumus certificati per hystorias in libris p̄allegatis quod fuit per .xl. annos ante destructionem tēpli secundi. Et sic patet ex p̄dictis q nō fuit ablatum sceptru; de iuda per herode; nec dux seu scriba de filijs eius modo p̄dicto donec venit messias vt p̄dictum est. hec ex predicto dyalogo magistri Pauli vbi supra.

¶ Cōtēdit iude⁹ pbare q iesus nō est ver⁹ messias qr in eius aduentu non venit in nubibus celi.

Vicesimū argumētū iudeo; est acceptū ex illo q h;. Danielis.vij. aspiciebam in visu noctis z ecce in nubibus celi quasi filius hois veniebat zc. Et fm oēs doctores catholicos loquit ibi de aduētu xpi. s; iesus nazaren⁹ nō venit i nubib⁹ nec i tali ptāte q̄lis ibi describit ergo non fuit xp̄s. ¶ Rñdet hic nicola⁹ de lyra q scriptura loquit de duplici aduētu xpi.s.i mūdū z ad iudiciū. Prim⁹ aduētus xpi describit cu; hūilitate. z scd̄s cū maiestate. Daniel aūt loquit de scd̄o aduentu. vñ ibidē dr. Aspiciebā donec throni positi sunt z seq̄t ibidē. iudiciū sedit z libri apri sūt. Judei aūt excecati nesciūt hūc duplicē aduētū distiguere z iō errant multiplr qr aliq̄ expectāt xp̄; i aduētu suo statī; apparere i tāta virtute z ptāte q possit sibi oīa terrena subijcere z eos liberare z regnū suū restituere. ppt qd z discipuli xpi post eius resurrectionē q̄rebāt. Actuu;.j.c. Dñe si i tpe hoc restitues regnum isrl zc. Alij aūt ppter scripturas q̄ manifeste loquunt de xpi hūilitate z passiōe z pp illas q̄ loquūt de eius eminētia expectāt duos messias. vnū q̄ dr fili⁹ Joseph z iste passur⁹ est z occidēd⁹. Alius qui dicit fili⁹ dauid q̄ messiam filium Joseph resuscitabit z regnū isrl restaurabit. sed illd dictu; de scripturis nō h; auctoritatē. licet eīn plures dcti sunt messie siue vncti qd idē est pticipatiue vt dauid z

saul et alii predicti nullus tamen dicitur in scriptura venturus ad salutē ppli nisi vnus. Item istud dictū ꝑ quā to habet apparētiā impletū est in xp̄o q̄ fuit filius Joseph putatiu⁹ et sic vocatus vt patet in euāgelio Est etiam filius dauid ſm carnē sicut patet ex predictis.

¶ Contendit iudeus probare qđ iesus nō est verus messias q2 adhuc manet regnum romanorum.

Vicesimū primū argumētū iudeorum contra xp̄m sumitur ex q̄rto regno qđ nomiauit daniel.in.c.vii. Sup quo sicut dicit magister alfonsus cōuersus in libro bellorum ti.xiii. Aliq̄ glosatores iudeorum dixerūt qđ illud q̄rtū regnū est regnū romanorum ex q̄ arguūt ꝙ adhuc nō venit messias q2 vidēt regnū romanorum stabile et ipi vocāt xp̄ianos romanos ex nomine ciuitatis romane q̄ caput est regni sui ibi est sedes pape et caput ecclesie. Et tenēt iudei ꝙ rex messias hēbat venire in fine regni xp̄i cui⁹ regnū sempiternū erit vt patz ca.eodē et q2 credūt ꝙ gens romanorum est gēs edom.et ꝙ Juli⁹ cesar fuit de edō et sic alii oēs reges qui fuerūt post eū in roma. Jungūt ēt cū hoc pphetiā Hiere. Trenorum iiii.gaude et letare filia edō: q̄ habitas in terra hus .ad te quoqꝫ ꝑueniet calix: inebriaberis atqꝫ nudaberis ꝯpleta est iniq̄tas tua filia syon nō addet vltra vt trāsmigret te. Ex oib⁹ his inferūt iudei ꝙ nō debebant redimi cōpleta receptiōe postq̄ scz nr̄a captiuitas seq̄retur q̄usqꝫ fieret ꝯtritio et destructio illorum de edō.quos ipsi dicunt esse romanos q̄ seruāt legem iesu nazareni. Et sup predicta auctoritate Hieremie dicit rabi salomon ꝙ ibi Hieremias ꝓphetat destructionē romani imperii eo ꝙ destruxit tēplū et captiuauit ppl'm iudeorū tpe tyti et vespasiani.et sic per filiā edō intelligūt romā seu ppl'm romanū.cū dicitur gaude et letare filia edō:quasi dicat istud gaudiū qđ habuisti in destructione ciuitatis et tēpli in tristitiā cōuertetur. q2 ad te veniet calix vindicte diuine Quia ergo nōdū est destructū romanū imperiū.iđ dicūt ꝙ nondū messias venit.et istud argumentū est īter cetera in q̄ magis se firmāt iudei expectātes quotidie destructionē romani imperii quo factō dicūt statim messiā venire et iđ quotidie orāt pro destructiōe romani imperii et ꝑsertim ꝓ destructiōe ecclesie xp̄i et discipulorum eius.vt patz per quādā orationē que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis in qua inter quedā alia expresse dicitur. Omnes heretici subito pereāt.que verba rabi salomō et rabi moysē et ceteri sic exponūt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. Ad istud argumētū r̄ndetur ſm predictū magistrū Alfonsum eodē libro et ti. Primo declarādo falsum esse romā siue ppl'm romanū esse filiā edō ꝓ eo ꝙ regnauerit sup eos hō q̄ fuit dē edō sicut ipimet iudei nō vocāt romāi nec edomite ex eo ꝙ regnauit sup eos herodes q̄ fuit

de gēte edō ꝛ de terra rome. Item q2 edō alio noīe dict⁹ ē esau. gen. xxv. ꝛ sic edō descēdit de sem filio noe p Ysaac cui⁹ filius fuit esau. Tota ei europa ī qua est roma dicit populata fuisse a filijs iaphet ꝓpter qđ nō vr̄ rōnabiliter dictū ꝙ p edō significet romanū īperiū Sepe ei accidit ꝙ diuersa loca eodē noīe noīant ꝓpter qđ mlti decipiunt exponentes de vno qđ de alio ītelligit. verbi gratia. certum est ꝙ terra edō fuit ad ptem meridionalē versus mare andalusie p quā filij israel trāseuntes p desertū cū exierūt de egypto venerūt ꝛ in eadē terra edō fuit mōs synai ꝛ mōs or. vbi mortu⁹ est aarō. ꝛ ibi dē erat frācia quā dicūt iudei ī hebraico carphat q̄ noīat ī terra edō ī ꝓphetia abdie vbi dr̄ trāsmigratio exercitus hui⁹ filiorꝫ israel oīa loca chananeorꝫ vsqꝫ ad sareptaꝫ. litera hebraica hꝫ vsqꝫ carphat in qua stetit helyas qn̄ dixit sibi dn̄s surge ꝛ vade in carphat q̄ est in sydone. ꝛ iterū surrexit ꝛ iuit in carphat. Et pꝫ manifeste ꝙ p hoc qđ dr̄ carphat q̄ est in sydone ī terra de edō dat intelligi ꝙ est alia carphat alibi sita ꝛ ista est regnū francie qđ est ad aquilonē. ecce ergo habemus vnā frāciā in terra edō Itē hispania q̄ dr̄ in hebraico capharat ꝛ de qua dr̄ abdie. in. c. eo. infra trāsmigratio hierl̄m q̄ est in busfro litera hebraica dicit caphrat. erat etiā ꝓpe illā franciā que dicebat carphat. que erat in sydone ī terra edō ī qua hispania siue caphārat mortu⁹ fuit antipas fili⁹ herodis in vinculis tiberij cesaris sm̄ ꝙ dicit ioseph⁹ ꝛ sic vocauerūt aliq̄ sapiētes hispaniā terre edō in quo dederūt ītelligi ꝙ nō est illa hispania q̄ vocatur in parte andalusia ꝛ q̄ ꝓpinqua alteri frācie q̄ est ad partē septētrionis q̄ non est de terra edō. Inuenit em̄ scriptū ī libris erariū egyptiorꝫ ꝙ terra andalusie fuit vocata hispanie noīe pmi regis q̄ habuit hꝫ nomē hyspan: q2 venit de hispania q̄ est in terra edō. Sic etiā dicēdum de roma q̄ in hebraico dr̄ bosra q̄ est terra edō ſꝫ illud Esa. lxiij. Quis est iste q̄ venit de edō tinctis vestibus de bosra est vltra mare prope terrā israel. Et dicit in libro zorobabel ꝙ bosra erat magna ciuitas niniue. ꝛ sic nō est ista roma ī qua est apostolicus q2 illa roma q̄ ī terra edō iam fuit deserta qn̄ fuit destructa babylonia: q2 edō ꝛ moab ꝛ ammon ꝛ multe alie gētes venerūt cum rege babylonie ad destruendum israel ꝛ ideo receperūt penam cū eo. ¶ Dico ergo respōdēdo sicut dicit Nicolaus de lyra. ꝙ p filiā edō intelligit ipa ydumea ab ipo esau ꝓut dictus est edō denomīata. ꝛ inuehit hic specialiter propheta contra ydumeos qui debuerāt diligere filios israel eo ꝙ descendebāt a duobus fratribus vterinis. s. iacob ꝛ esau. ꝛ ipsi magis econuerso habuerūt eos odio ꝛ in destructione hierl̄m fuerūt cū chaldeis vt dictū est gaudētes de illa destructione. Ideo dicitur in auctoritate. gaude et letare filia edō. q̄si dicat. ista letitia tanqꝫ in-

iusta in tristiciam conuertet̃ q̃ habitas in terra hus. Ista hus nõ est illa de qua nat⁹ fuit iob. vt habet̃ iob. j. sꝫ illa eiusdẽ nominis existẽs in regno ydumee: q᷑ sicut dictũ ẽ frequẽter in scriptura reperit̃ ꝙ due ciuitates ꝛ loca ĩ diuersis posita eodẽ nomine equiuoce nominant̃. ¶ Iudei moderni dicũt ꝙ inuenerũt in quadã glosa caldaica ꝙ grecia est terra hus. Cõstãtinopolis ꝫo filia edom ꝛ q᷑ p̃dicta ciuitas est capta a turcis. Dicũt ꝙ iã est cõpleta iniq̃tas filie syon ꝛ sic nũc expectãt messiam ventuꝝ. Istud etiã est falsuꝫ scilicꝫ ꝙ hus sit grecia ꝛ cõsequẽter alia. ꝙ probat̃ sic: q᷑ vt scribitur Genesis capitulo. xxij. nunciatum est abrahã ꝙ melcha filios genuisset nachor fratri suo hus primogenitum et buꝫ fratrem eius chamuelꝗꝫ patrem syroꝝ ꝛ sunt tres prouincie cõiuncte denominate ab istis tribus fratrib⁹. Caput t̃re hus fuit reblata q̃ postea fuit vocata ãtiochia ꝛ iste prouincie sunt remote a grecia vltra. xxv. dietas. ꝛ sic ꝯsequẽter patet ꝙ grecia nõ est hus. Item caput grecie est constãtinopolis. ꝛ iudei in suo hebraico vocant greciam yenaꝫ ꝛ sic non possunt dicere ꝙ yenaꝫ est terra hus sm̃ ꝙ declarant predictaꝫ prophetiã ꝛ sic patet manifeste falsuꝫ cũ dicant ꝙ cõstantinopolis ciuitas est terra hus ꝛ discurrẽtes per deuia q̃cũꝗꝫ retorquentes text⁹ scripturaꝝ facti ceci dixerũt terminũ signatũ adimpletiõis huius prophetie in anno dñi. M. cccclviij. q̃ est sꝫ eos a creatiõe mũdi quinꝗꝫ milia ducenti decēꝫ ꝛ octo. Ũñ dixit rabi abrahã filius rabi hya q̃ habitabat barchinone declarãdo in quodã libro quẽ fecit q̃ vocat̃ meligna a megala qd̾ interp̃tat̃ littera discooperta ꝙ messias debebat venire anno a creatiõe mũdi quinꝗꝫ milia centũ decẽ ꝛ octo quẽ numerũ ipsi ponũt in cõputo literaꝝ sui Abecedarij numerando q᷑ ꝛ cũ venit predictũ tẽpus inuenerũt falsuꝫ dictũ illi⁹. Et ideo dicunt moderni iudei ꝙ ille errauit: q᷑ vbi posuit q᷑ debuit ponere ria q̃ facit in numero ducẽta decẽ ꝛ octo. q᷑. q. vel cof qd̾ idẽ est ĩ suo alphabeto facit cẽtũ: ꝛ ria qd̾ idẽ est ꝙ. r. vel res facit ducentos ꝛ cũ iste sit annus vt dictũ est sm̃ cõputũ eorum a creatione mundi quinꝗꝫ milia ducenti decẽ ꝛ octo. Id̾ affirmabant venturum eẽ messiaꝫ anno p̃dicto quod patuit ꝛ patet esse falsum. Unde bñ dixit de eis dauid. In circuitu impij ãbulãt. sicut bestie molẽdini oculis velamine coopertis q̃ nihil aliud inueniũt de sero quãdo cessant ambulare in profectu vie quam quãdo inceperũt. patet ergo falsitas istius expositionis ꝙ grecia sit terra hus ꝛ cõstantinopolis filia edom sed secundum veritatem vt dictũ est filia edom ꝛ regnum ydumee ab eodem denominatuꝫ ꝛ hus est ciuitas in eodem regno quod regnũ dr̃ habitare ĩ terra hus q᷑ illa terra ẽ famosa ĩ regno illo cui⁹ metropolis siue caput erat reblata. s. ãtiochia. ¶ Sꝫ dicet h̃ forte iude⁹

ex q̃ filia edom ē regnuꝫ ydumee ꝛ tu xp̄iane dicis ꝙ ista ꝓphetia ē cōpleta qn̄ ergo fuit cōpleta inebriata ꝛ nudata. Respōsio ꝙ illa ꝓphetia ipleta fuit tp̄e regis hircani q̃ fuit potentioꝛ rex machabeoꝝ qꝛ tūc fuit destructa tota terra ydumei ꝛ eduxit.xxx.milia illorū q̄si captiuos q̃ custodirēt muros hierl̄em: ꝛ dicit Josephꝰ ꝙ i illa die facta fuit magna leticia: qꝛ s.fuit d̄struct a ꝛ punita tota terra ydumei. Et dicit hic rabi vsua filiꝰ leui glosando sup̱ h̄ passu ꝙ illa die fuit facta maioꝛ leticia i tēplo q̄ꝫ vnq̄ꝫ fuerit facta. Dicendo ꝙ bethseau terra sua ꝛ oēs alie terre ydumee q̃ nō fuerāt subiugate subiectiōi tp̄e Josue nec alioꝝ iudicū nec in tp̄e regū israel ꝛ iude fuerunt victi ꝛ captiuati tp̄e huiꝰ regis hircani: ꝛ dicit ꝙ i illa die cōpleta fuit ꝓphetia abdie ꝓphete vbi d̄ꝛ ascēdēt saluatoꝛes i montē syon iudicare montem esau ꝛ erit dn̄o regnū. Et dicit ēt Josephꝰ ꝙ illi de edom filij esau cōuersi sūt ad iudaismū tp̄e p̄dicti regis hirchani ꝛ fuerūt circūcisi ꝛ nō recesserūt ab eis tp̄e tyti ꝛ vespasiani: sed ꝙ semp̱ manserunt iudei deinceps. Et iō fuit rememoꝛatum peccatū iudeoꝝ filioꝝ esau ꝛ ceciderunt in captiuitatē qn̄ fuit cōpleta iniq̄tas filioꝝ iuda q̃ ꝑmāserunt iusti in aduētu messie iesu nazareni s̄m ꝙ ꝓphetauit Jeremias vbi supꝛa dicēs: cōpleta est iniq̄tas tua filia syon non addet vltra vt trāsmigret te: visitabit iniquitatē tuā filia edom ꝛ nō inuenit̄ gens malicie que sit in ira dei tāto tp̄e s̄m ꝙ dictū fuit de edom nisi iudei ꝑ quos fuit dictum ꝙ semp̱ deberēt eē in ira dei. Et iō cōiunxit deꝰ has duas gentes.s. edom ꝯuersoꝝ ꝛ iudeoꝛū q̃ debebāt ꝑdi ꝛ semp̱ eē in ira dei sicut dixit Jere.l.c.vj. Cadent iter corruētes tp̄e visitatiōis sue corruēt dicit dn̄s ꝛ fuit perdita memoꝛia nominis edom: ꝛ māsit memoꝛia nominis iudeoꝛuꝫ qꝛ illi de edom ꝯuersi fuerūt ad legē iudeoꝝ. Et qꝛ inuenimꝰ edom bis punitū eē: pꝛimo in tp̄e nabuchodonosoꝛ an̄ ꝓphetiā malachie. Secūdo post ꝓphetiā malachie tp̄e regis hircani. De pꝛima fuit dictuꝫ Malachie pꝛīo: ꝙ si dixerit ydumea destructi sumꝰ: sꝫ reuertētes edificabimus q̃ sunt destructa: hec dicit dn̄s exercituum isti edificabūt ꝛ ego destruā quia dixit destructi sumus sicut si esset iam preterita illa punitio quā pꝛimo habuerūt tēpoꝛe nabuchodonosoꝛ s̄m ꝙ dicit ēt.c.eo.esau aūt odio habui ꝛ posui seyꝛ mont es eiꝰ i solitudinem ꝛ pꝛopter eū etiam dixit i prophetia abdie: legatū ad gentes misit surgite ꝛ cōsurgamꝰ aduersus eū in pꝛeliū: quod dixit de futuro pꝛopter secundam punitioneꝫ quam debebant habere tēpoꝛe hircani regis ꝛ pꝛopter ipsuꝫ dixit in pꝛophetia abdie: ꝛ erit dominꝰ iacob ignis: ꝛ domus Joseph flāma: et domus esau stipula ꝛ succedētur i eis ꝛ deuoꝛabūt eos: pꝛopter qđ intelligit̄ ꝙ non debebant illi de edom habere destructionē tertiā

qui in secunda debebant esse in ira dei in perpetuũ cum alijs iudeis consocijs eorũ qui simul ꝑmanserunt tpe tyti. ¶ Et dato ꝙ adhuc regnũ romanorũ esset de numero illoꝝ quatuor regnoꝝ de quibus dicit in libro danielis vt in argumento fuit dictũ ⁊ ꝙ romani essent regnuꝫ edom quia regnauit sup ipsos romanos hõ qui fuit de terra edom non sequitur ꝙ ex hoc ꝑ vim hꝫ dici ꝙ quia adhuc illud regnũ est stabile sicut cogitãt iudei ꝙ ꝓpterea adhuc dꝫ venire rex messias qui non fuit ĩtentio prophetaꝝ in destructione regni babylonie quod fuit dicta in ꝓphetia danielis ⁊ in ꝓphetia Jeremie ꝙ post septuaginta annos captiuitatis iuda nũꝗ amplius eẽt hõ qui regnaret sup regnuꝫ caꝫdym ⁊ super ciuitateꝫ babylonie ⁊ terraꝫ circa iacentem: quia ille ciuitates ⁊ terre sue ĩ suis locis ꝑmanserunt ⁊ si alique ville illarũ fuerũt destructe nõ tamẽ omnes fuerunt deserte: ⁊ adhuc ille que fuerunt deserte pro maiori parte omnes fuerunt populate. Sꝫ intẽtio prophetarum fuit ꝙ nõ esset vltra super caꝫdym ⁊ super babylonem nec super suam terraꝫ aliquis rex qui esset de genere nabuchodonosor nec de gente sua. Iteꝫ in tẽpore futuro regni medie erat ĩtẽtio ꝓphete ꝙ nõ esset vltra rex qui eẽt de gñre darij nec de gẽte sua. Itẽ in tẽpore quo fuit postea regnum ꝑsie erat ĩtentio prophete ꝙ non eẽt amplius rex de genere tyti. nec de gente sua. Item in tempore in quo habebat esse regnũ Janã id est grecie erat ĩtentio prophete ꝙ nõ esset vltra rex de gñre alexandri nec de gẽte sua ⁊ similimodo tpe quo in futurum deberet eẽ regnũ romanorũ ſm ꝙ ipsi dicũt deberet eẽ ĩtentio pphete ꝙ nõ haberet ibi amplius eẽ rex de gñre Julij cesaris primi: ⁊ Gay: ⁊ Tyti. nec aliorũ qui crediderũt in eorũ fideꝫ. Ex quo ergo reges romanoꝝ non credunt modo in fide Julij cesaris Gay nec Tyti quia ipsi seruiebant ydolis: ⁊ etiã quia Cõstantinus cesar dimisit regnũ romanorũ seruis iesu nazareni ⁊ apostolicus qui est dominus Rome nõ fuit vocatus de inde cesar nec venit de genere cesaris: oportet necessario dicere ꝙ iã trãsierunt oĩa illa regna dicta ĩ libro danielis excepto regno iesu nazareni veri messie quod firmissime durat ⁊ hꝫ durare sine fine. Et idõ oportet dicere necessario ꝙ iaꝫ venit rex messias qui venturus erat tempore illorum regum: et ꝙ iam receperũt iusti transmigrationẽ ⁊ tribulationem quã debebãt recipere quãdo finita eẽnt illa quatuor regna secũdũ quod dicit danielis. xi. populus autem sciens deũ suum obtinebit: ⁊ faciet ⁊ docti in populo docebũt plurimos: ⁊ ruẽt in gladio ⁊ in flãma ⁊ in captiuitate et in rapina dierum. Sequitur ⁊ de eruditis ruent vt conflentur ⁊ eligantur ⁊ dealbentur vsqꝫ ad tempus prefinitum. receperũt etiam mali ⁊ peccatores de israel finem captiuitatis perpetue sicut dicitur Danielis. vij. vsqꝫ ad consummationeꝫ ⁊ finem durabit de-

solatio et iterū capi.eodē:aū ciuitatē et sanctuariū dissipabit populus cū duce vēturo et finis erit vastitas: et post finē belli statuta desolatio: et hoc est q debebat eē in aduentu messie: scz q finē acciperet peccatū et deleref iniquitas et adduceref iustitia sempiterna et sic vngeref sanct⁹ sanctorū vt ptz in capi.eodē clarissime. ¶ Ergo patet sicut sol lucet ex oibus istis predictis falsaz esse expositionez iudeorū in prophetia hiere.supra dicta et in prophetia abdie. qbus se fundāt multū iudei expectantes destructionē imperij romanorū et tūc aduentū messie et quomodo etiā falsuz ē q christiani descēdunt de edom: sz q ipsimet iudei sunt illi de edom q fuerunt cōuersi et ipsi q mali sunt et peccatores simul cū eis receperūt punitionez perpetuā in qua nūc sunt et erunt vsq ad finē: et q christiani sunt filij syon et boni iudei q cōuersi sūt ad xp̄m i quibus cōpleta fuit iniqtas id est in quib⁹ iā cessauit peccatū et captiuitas et imperpetuuz erūt liberi sicut patet in p̄dicta prophetia. Iere. qz illis de edom conuersis et alijs iudeis negātib⁹ christū dicit propheta. ad te quoq pueniet calix. i. pena diuine vltiōis inebriaberis. i. ad penā punieris atq nudaberis. s. honore et alijs bonis sicut manifeste factū est p tytū romanoruz principem. ¶ Sed et de bonis iudeis qui receperunt iesum christū verum messiam qui dicuntur filij syon. Dicif in textu. cōpleta est iniquitas tua filia syō. scilicet in aduētu christi quia amplius populus ille syon credēs in xp̄m nō fuit subiect⁹ alicui captiuitati loquēdo de totalitate ppli sicut ter iā factū est de populo iudeorū. Ideo dicit nō addet vltra vt trāsmigret te: scilicet a libertate in seruitutē. Sequif de malis iudeis filijs edom. Uisitabit iniqtatē tuā filia edom eā scz iuste puniēdo discooperuit peccata: scz penā manifestā oib⁹ iferendo qz publica est eorū captiuitas et seruit⁹ in toto mundo vbicūq sunt iudei siue inter xp̄ianos siue iter sarracenos sūt captiui et in abhominatione habiti. Patet ergo solutio ad argumentū iudeorū. q aliquantulū dilatata fuit propter magnā vim quā faciunt iudei in eodem.

¶ Contendit iudeus probare q iesus nō est ver⁹ messias qz xp̄iani affirmant ipsum esse deum.

Uicesimūsecūduz

Uargumentuz iudeorū est ad probanduz christum non esse deum sicut christiani affirmant. Arguūt autē sic scriptū est Exodi. xx. nō assumes nomē dei tui in vanū. In vanum nomen dei assumit q hominuz nomini cultū diuinitatis attribuit. Nā vanitas est omnis homo qui hominē deum credit et deum appellat homini nouuz cultūq diuinitatis ascribit. Item in psal. scriptum est nō erit in te deus recēs neq adorabis deū alienum. Itez in lege scriptū est q qui fecerit se deū occidaf: null⁹ ergo homo est

deus. Mirū ergo est quomō xpiani ausi sunt iesum nazarenū no iare deū etiā cōcesso q̄ esset messias cū sacra scriptura sit in oppositū vt dictū est. vel si dicāt q̄ messias debet esse deꝰ ostēdāt xpiani. Ubi in sacra scriptura talis assertio potest notari. ¶ Licet tñ in primo libro sit sufficiēter declaratū q̄druplici examine q̄ iesus xp̄s est verꝰ filius dei ꝛ cōsequēter verus deꝰ qꝛ tñ iudei petunt auctoritates sacre scripture. Jō in pñti duo sunt fiēda. Prio soluet argumētū. Et secūdo assignabūtur auctoritates expresse ad propositū ostēdendū ¶ De primo ergo dr̄ q̄ nomē dei assumeret i vanū si alicui puro homini attribueret: sed si attribuit alicui qui nō sit purus hō sed verꝰ homo ꝛ cū hoc etiā sit verus deus tunc nō assumit in vanū: talis est iesus dñs noster qui nō tm̄ homo sed etiā verus deus affirmat: ꝛ sic deus ꝛ homo vnus est xp̄s: nec est recēs vel recēter deus qui eternꝰ est ꝛ ab eterno deus: nec ipse se facit deū quia substātialiter est deꝰ Jlle enim facit se deum qui fingit se esse deum cū non sit: nec est deꝰ alienus qꝛ vere est deus: dij vero gentium alieni dij dicunt quia nū cupantur dij. ¶ Circa secundum: tollant iudei velamē de cordibus suis legāt sacras scripturas quas ꝛ nō alias p̄ presenti allegare intendo que communiter nō solū secūdū catholicos doctores: sꝫ etiā sm̄ ātiquos hebreoꝝ rabinos de messia exponunt. Et primo quidē abraaꝫ pater fidei nostre adducit in mediū qui accepta p̄missione q̄ in semine suo benedicerent omnes gētes: intelligēs ex hoc deū nasciturum in secundum carnem humanam ex genere suo cum esset senex ꝛ dierum multorū vocauit ad se seruū seniorē domus sue. Gen. xxiiij. ꝛ dixit ei Pone manū tuā subter femur meū: vt adiurē te p̄ deum celi ꝛ terre: vt non accipias vxorē filio meo de filiabus ꝛc. Cū enī sit consuetudo apud colentes deū q̄ iurāsp deū p̄stat manū suā sup aliq̄d habēs specialē relationē ad tpm p̄pter q̄d Exod. xxij. dr̄ q̄ qñ aliq̄s iurabit applicabit ad deos nullomō p̄f abraam fecisset manū serui sui poni subt p̄priū femur quādo iurabat per deū celi nisi specialiorem relationē haberet femur suū ad deum q̄̄ alia mēbra corporis sui q̄d quidē verū est inquātum illa pars specialius ordinat ad actum generationis per quem q̄̄tum ad matrē de genere abrae nasciturus erat xp̄s. ¶ Secūdo potest adduci illud. Esa. ix. paruulꝰ natꝰ est nobis ꝛc. Sequit ꝛ vocabitur nomē eius admirabilis ꝯsiliarius deus fortis pater futuri scłi. p̄riceps pacis. paruulus dixit qꝛ verus homo: admirabilis ꝛc. qꝛ verus deus. Hec enī nomia omnia non vidētur alicui posse cōpetere nisi sit deus. ¶ Tertio potest adduci illd̄ Esa. xxv. Et dicet in illa die: ecce deꝰ nr̄ iste: expectabimꝰ eū: ꝛ saluabit nos. Sup quo dicit venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo titu. viij. hunc certe versum aliter non curamus expla

nare q̄ doctores vestri illū duduȝ exposuere: p̄ illū nāq; docuerūt ventu rū fore tp̄s quo ⁊ mundus dn̄m eēt visurus ⁊ digito sibi adinuicē pp̄ls ostēsurus hoc v̄bo fieri nulla ten⁹ posset nisi hō fieret d̄s ⁊ de⁹ hec ille. ¶ Quarto pōt adduci il lud Esa. lj. posui verba mea in ore tuo: ⁊ i vmbra man⁹ mee ꝓtexi te vt plantes celos ⁊ fundes terrā ⁊ dicas ad syō pp̄lus me⁹ es tu siue plantatio celoꝝ siue fundatio ter re accipiat̄ sp̄ualit̄ siue ad literaȝ: certū est q̄ talia nō possunt v̄ifica ri nisi de illo q̄ est de⁹: xp̄i em̄ hūa nitas ꝓmittit̄ cuȝ d̄r: posui verba mea i ore tuo: ita em̄ dixerat dn̄s moysi vt habet̄ Deut. xviij. ꝓphe tā suscitabo de medio fratꝝ tuoꝝ similēȝ tui ⁊ ponā v̄ba mea in ore eius. q̄ v̄ba eius q̄ loquet̄ in noīe meo audire noluerit ego vltor exi stā. Istud aūt nō pōt itelligi d̄ io sue: nec d̄ aliq̄ qui fuerit sub lege mosayca: q̄r vltimo ca. eiusdē libri d̄r. Nō surrexit vltra ꝓpheta in is rael sicut moyses: sed v̄ificatur de xp̄o q̄ fuit sibi sil̄s iq̄ȝtū dedit le gē sicut patuit supra li. j. in aptiōe tertij thesauri: sȝ postea tāgit̄ eius diuinitas cū addit vt plantes ce los ⁊ fundes terrā ⁊c. Ita em̄ pro miserat se ꝑsonal̄r ventur̄ū. Ezc. xx xiiij. Ecce ego visitabo oues meas sicut pastor visitat gregē suū. Dif ferētia est iter dn̄m ⁊ pastorē: tunc em̄ dn̄s ouisi est pastor earum qū immediate nō p̄ alios sed p̄ se pa scit eas. In veteri testamēto de⁹ erat solū dn̄s ⁊ mittebat pastores suos ad pascēdum oues qui dice bant hec dicit dn̄s sed visitans si cut pastor gregē suū nobiscum est dn̄s Esa. lij. Ecce ego q̄ loquebar in veteri sc̄ȝ in testamēto: assum in nouo. Quinto adducit̄ alia aucto ritas Esa. in. c. xl. q̄ non minus cō firmat ꝓpositū. Reuelabit̄ gloria dn̄i ⁊ videbit oīs caro pariter q̄ð os dn̄i locutū est: pōt quippe vox rei sp̄ualis audiri sicut filij israel vocē dn̄i audierūt in mōte synai: loquentē vero nō videbis nisi fue rit res carnalis. ¶ Sexto introdu cit̄ auctoritas baruch in tertio. c. vbi inq̄rens in toto cap̄. que sit ve ra sapientia ⁊ q̄ adinuenit eaȝ sub dit: hic est deus noster ⁊ nō estima bit̄ alius ante illuȝ hic adinuenit omnē viā discipline ⁊ tradidit eā iacob puero suo ⁊ isr̄l dilecto suo: ⁊ post hoc i terris visus est ⁊ cū ho minib⁹ ꝯuersatus est. Certū est q̄ deus ſm diuinitatē videri nō po test q̄r d̄r Exo. xxxiij. non videbit me homo ⁊ viuet: nō poteris vide re faciē meā: nec etiā conuersatur cū hominibus inquantū est deus vt dicitur Dan. ij. immo ꝯuersatio ꝓprie est iter illa que sunt eiusdē speciei. Et ideo ista verificant̄ de deo secūdum naturam assumptaȝ ¶ Septimo hanc duplicēȝ natu ram ostendit Micheas in. c. v. di cēs: ⁊ tu bethleē effrata paruulus es in milib⁹ iuda ex te em̄ egredie tur qui sit dn̄ator in israel. ⁊ egres sus ei⁹ ab initio a dieb⁹ eternita tis eius. Nā egressus xp̄i ſm hūa nitateȝ debebat fieri in bethleē sȝ egressus a diebus eternitatis nō potuit esse nisi secūdum diuinita

tem. de quo egressu dicit. Esa. liij. gñationem eius quis enarrabit. Sup predicto etiã verbo petrus alfonsi i suo dyalogo tit. viij. pulchre loquit dicẽs. Hoc quippe qd est ex te mihi egrediet qui sit dñator in israel fm corp⁹ dictũ est fm q pnceps ille aduẽtus erat i tpe Quod aũt sequit z egressus eius ab initio a dieb⁹ eternitatis ppetuitatẽ insinuat deitatis: hoc eñ diuinitati attribuit qd hoi puro nõ cõuenit: hec ille. Ista fm pdestinationẽ non possunt esse dicta tum qz significatũ vocabulorum hoc nõ patit: tũ qz nimis isciẽter loquerent pphete ita studiose ad laudãduz messiam per ea que nõ magis competunt sibi q̃ lapidi.

¶ Octauo dauid i ps. xliiij. dicit Sedes tua de⁹ i seculũ scli virga directiõis virga regni tui. Dilexisti iustitiã z odisti iniqtatẽ ppter ea vnxit te de⁹ de⁹ tu⁹ oleo letitie pre consortibus tuis. Cũ hoc inq̃ dicit. eũ ad quẽ loquit deũ esse z hoiez oñdit dicẽs eñ. Sedes tua de⁹ in seculũ scli virga directiõis virga regni zc. nunqd nõ manifeste eũ appellat deũ. Deinde cũ dicit. Dilexisti iustitiã z odisti iniqtatẽ ppterea vnxit te de⁹ de⁹ tu⁹ oleo letitie p cõsortorib⁹ tuis. Ad hoiem eũ loq pcipim⁹ neqz eñ vel deũ vel cõsortẽ habet de⁹. Itẽ dd in ps. De⁹ iudiciuz tuum regi da qui ad litterã etiã p doctores hebreos exponit de christo i lege pmisso dicit z pmanebit cum sole z añ lunã in gñatione z gñationez z sit nomẽ eius bñdictum in secula añ solẽ permanet nomen eius. Et illud: z adorabũt eũ oẽs reges oẽs gẽtes seruiẽt ei. Uideam⁹ inq̃ si de puro hoie dicta sunt hec oia: z pz manifeste q nullo modo cõueniunt nisi soli deo: ergo sequitur q christũ cõfiteri debem⁹ esse hominẽ z deũ. Quod etiã dauid spũ reuelãte cognouit z miracula que factur⁹ erat puidit. Jdo huius modi finẽ psalmista fecit psalmũ. Bñdictus domin⁹ de⁹ israel qui fecit mirabilia solus: z bñdictũ nomẽ maiestatis ei⁹ i eternũ: z replebitur maiestate eius ois terra fiat fiat: vidisti ergo iudee q̃ clare ex sacris scripturis pz q messias in lege z pphetis pmissus ver⁹ de⁹ z ver⁹ hõ esse debeat: quare merito iesus nazarenus quẽ verũ messiam supra ostẽdim⁹ verũ deũ z verum hoiem confitemur. ¶ Et vt amplius pfidia iudaica ɔfundatur trib⁹ rõnibus ostẽdaz sicut deducit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu contra cecitatẽ iudeorũ. c. viij. Quarum prima talis est ille homo vere erat de⁹ cuius pena temporalis sufficiẽter satisfecit p peccatis toti⁹ populi. Sz mors christi plene deleuit oia peccata: ergo christ⁹ vere est de⁹. Maior pz. qz ad sufficientẽ satisfactionem ptinet q pena respõdeat culpe: culpa aũt q est pctm mortale ẽ infinita eo q cõmittit contra deũ infinitũ. Uidem⁹ eñ eũdẽ actũ eẽ culpabiliorẽ z grauiorẽ contra insigniorẽ z maiorẽ psonã ɔmissum q̃ ɔtra ignobiliorẽ vel inferiorez Si ergo ad augmẽtũ obiecti seqt

augmētū culpe: cū deus excedat omnē personā ī infinitū culpa cōmissa directe contra eū qualis est quodcūqꝫ peccatū mortale in quo formaliter est auersio a deo dicenda est īfinita. ergo pena ꝓ tali culpa dꝫ esse infinita: sꝫ nulla pena q̄ nō durat in infinitū pōt esse infinita nisi sit in supposito infinito vt sic finiret pena ex subiecto sicut culpa et obiecto. Pena igit̄ tēporalis sufficiēter satisfaciēs ꝓ quocunqꝫ pctō mortali necessario est in supposito infinito: sꝫ suppositū infinitū est nullū nisi diuinū. ergo vera est prima ꝓpositio ꝙ cui⁹ pena tēporalis sufficiēter satisfecit ꝓ oīb⁹ peccatis vere est de⁹. Sꝫ minor pꝫ Esa. p totū. liij. capitulū vbi dicit̄ vere lāguores nostros ipe tulit: ꝛ dolores n̄ros ipse portauit ꝛ nos reputauim⁹ ipm quasi leprosum ꝛ ꝑcussum a deo ꝛ humiliatū. Ipse aūt vulnerat⁹ est ꝓpter iniq̄tates n̄ras attrit⁹ est ꝓpter scelera n̄ra. Disciplina pacis n̄re sup eū ꝛ liuore eius sanati sumus: oēs nos q̄si oues errauim⁹ vnusq̄sqꝫ in viam suā declinauit. ꝛ dn̄s posuit in eo iniq̄tates oīm nostrū ꝛc. de quib⁹ fuit plene dictū supra in apertiōe thesauri. ¶ Sed in circuitu impij ambulātes falsas conant̄ dare respōsiones ꝛ finaliter neminē īueniētes in veteri testamēto q̄ mortuus sit ꝓ pctis populi sic ꝙ tota ꝓphetia posset de illo exponi. Dicūt q̄d q̄ñ iudaic⁹ popul⁹ ad ꝑfectū statū recōciliabat̄: tūc cetere loq̄ntes ex ꝯpassiōe ꝛ q̄si cōparatiue dicerēt nos reputauim⁹ eū. s. istū populū leprosuꝫ ꝛ ꝑcussuꝫ a deo ꝛc. que sequunt̄: sꝫ mētita est iniquitas sibi multa eīm dicunt̄ in dicto ca. q̄ de nullo alio a xp̄o intelligi pn̄t. Ait eīm de⁹: ꝓpter ʒelus ppl̄i mei ꝑcussi eum. Si ergo iste ꝑcutiet̄ ꝓpter pctā populi dei. illi q̄ dicturi sunt lāguores vr̄os portaui erūt de populo dei: ergo nō est vera expositio ꝙ alie gētes dicāt de pplo dei ꝓdicta verba. Itē dicit̄ ibidē oblatus est q: ipe voluit. Itē pctm̄ nō fecit nec est inuētus dol⁹ ī ore ei⁹ Itē in eo. c. tradidit ī mortē aīam suā ꝛ cū sceleratꝭ reputat⁹ est ꝛ ipse pctā multoꝝ tulit ꝛ ꝓ trāsgressorib⁹ orauit q̄ oīa nullo mō de populo iudaico verificari possūt nec de aliquo alio: cū ꝓpheta ei⁹ diuinitatē innuat dicēs ḡnatiōnē ei⁹ q̄s enarrabit ꝛ ꝙ volūtas dn̄i ī manu ei⁹ dirigit̄. Itē ʒacharias propheta in. c. ix. ꝓmittēs ecce rex tu⁹ veniet tibi iust⁹ ꝛ saluator q̄ loquetur pacē gētib⁹ ꝛ potestas ei⁹ a mari vsqꝫ ad mare ꝛ a fluminib⁹ vsqꝫ ad fines terre subdit. Tu aūt ī sanguine testamēti tui emisisti victos tuos de lacu in quo nō erat aqua Itē ī. xij. c. aspiciēt ad me quē ꝯfixerūt. Itē ī. xiij. c. ꝛ dicet̄ ei q̄d sūt plage iste ī medio manuū tuarū ꝛ dicet: his plagat⁹ suꝫ ī domo eoꝝ q̄ diligebāt me: totā istā oratiōnē tāgit ī virtute. Esaias in. xxviij. c. vbi ꝓmo ponit culpā dicēs ꝑcussimus fedus cū morte ꝛ cuꝫ inferno fecimus pactū: posuimus mendacium spē nostrā: mendacio ꝓtecti sumus: ꝛ cōsequēter subdit remediū inquiens: idcirco hec dicit do

min⁹ de⁹. Ecce ego mitto i funda mento syō lapidē: lapidē pbatuz angularē pciosuz z delebit fedus vestrū cū morte z pactū vestrū cū i ferno nō stabit. ¶ Scda ratio pōt sumi ex dictis iosephi q̄ fuit iude⁹ z verus historiographus dicētis q hierusalē fuit destructa qz iniu ste ei⁹ habitatores interfecerunt xp̄m z beatū iacobū. Ex q̄ sic pōt argui iudei nō errassent occidēdo xp̄m z btm̄ iacobū nec p cōsequēs fuissent puniti nisi xp̄s vere fuisset de⁹. sz isti peccauerūt occidēdo istos ergo xp̄s vere erat de⁹. maior ptz qz iudei interfecerūt xp̄um: qz dicebat se esse deū z certe si nō fuisset verum scdm legē debebat mori iudei ergo interficiēdo xp̄um si non fuisset deus: qz fecissent scdm legem nō peccassent occidēdo ipsum z beatū iacobū: sz potius meruissent: z eadem ratio est de beato iacobo q̄ ideo interfectus fuit: qz asserebat xp̄m esse deū. Sed si nō dixisset verum iuste interfect⁹ fuisset ergo ꝟa est maior ppositio q si xp̄s nō fuisset deus iudei nō peccassent occidēdo ipum btm̄ iacobum. Sed minor patet p dictuz iosephum asserentē iudeos deuenisse in istam vltimaz captiuitatē qz iniuste itertecerūt hos duos p̄dictos. ¶ Ex quo etiā tertia ratio pōt induci que talis est. Interficere puraz creaturā iniuste nō est ita magnum peccatuz sicut ydolatrare: sed interficere xp̄m fuit maius pctm̄ q̄ȝ ydolatrare. ergo christus non erat pura creatura z sic oportebat q eēt de⁹. maior ē manifesta: qz magis peccatuz est facere cōtra pceptū prime tabule q̄ȝ contra quodcunqȝ de tabula secūda. Sed ydolatrare est cōtra primuz preceptum prime tabule peccare. Homicidium vero est cōtra secūdum preceptum secūde tabule. ergo maius peccatū est ydolatria q̄ȝ homicidium. Minor probat quia licet interdū iure humano grauius puniatur minus peccatuz: in lege tamen diuina pro mēsura peccati est plagarū modus vt dicitur deutero. xxv. capi. Cuz ergo iudei per peccatum commissum contra christum incurrerint maiorez penā in vltima captiuitate q̄ iam durauit mille. cccclx. ānis. q̄ȝ fuerit aliqua pena eis vnqȝ imissa pp ter peccatum ydolatrie necessario oportet dicere mai⁹ peccatū fuisse interfectio christi q̄ȝ adoratio ydoli. ergo christ⁹ erat deus z hoc patet satis rationabiliter si cōsideremus cōditionem legis quā christus erat daturus. Uidemus eñ in omnib⁹ actib⁹ ordinatis q ille qui est superior artifex principalem z perfectiuum actum operatur per seipȝ. Ea vero que disponunt ad illā pfectionem operaꝛ per suos ministros sicut nauis factor cōpaginat per seipsum: sed preparat illā nauem: p artifices subministrantes z ideo conueniens fuit q lex pfecta noui testamēti daretur per ipsum deum hominem factū. lex autem vetus p dei ministros ppter quod ꝺ latore legis noue dicitur

Job.xxxvi.ecce de⁹ excelsus i fortitudine sua z null⁹ est ei similis i legislatorib⁹: hec sufficiāt ɔtra pfidiā iudaicā ad ostendēdū rationibus z autoritatib⁹ ꝙ xp̄s est verus deus z verus homo.

¶ Cōtēdit iude⁹ pbare ꝙ lex euāgelica nō est a deo quia ponit trinitatem personarum.

Vigesimū tertiū argumētū iudeoꝝ est cōtra trinitatē psonarū ex qua arguūt legē euāgelicā nō eē a deo sic. Illa lex nō est a deo q̄ tollit oīmode vnitatē diuinā. q: deut. vi. dicit. Audi israel dn̄s deus tu⁹ vn⁹ est: sed lex euāgelica videt hāc vnitatē auferre ponēdo psonaꝝ trinitatē: ergo lex euāgelica nō ē a deo. ¶ Rn̄det iudeo ꝙ trinitas psonarū non derogat vnitati essentie diuie: nā z ipsi habēt cōcedere deū eē i diuersis locis. q: ps̄ dicit. Si ascēdero in celū tu illic es: si descēdero ad īfernū ades qd̄ nō pōt verificari ſm diuersas ptes: q: de⁹ sp̄s ē z oī diuersitate z cōpositiōe ptiū caret nec pōt dici ꝙ de⁹ sit i diuersis locis successiue: q: ip̄e dicit malachie. iii. Ego dn̄s z nō mutor: ergo sicut simul z semel tot⁹ est i diuersis locis cū veritate sue vnitatis ita suo mō diuinitas existens vna nūero simul ē tota i diuersis suppositis: nō eīn ē scriptura i mūdo q̄ veri⁹ ponit vnū deū q̄ facit euāgeliū. Sȝ hec vnitas pꝑter sui īfinitatē z illuminationē cōpatit secū psonarū trinitatē. Ad innuēdū ergo ꝙ trinitas nō tollit vnitatē essentie vbicūqȝ i veteri testamēto i hebreo īuenit heloyȝ qd̄ significat deū i plurali nūero adiūgit act⁹ singularis vt ē illud. In pncipio creauit heloym celū z terram.

¶ Dicūt iudei ꝙ h̄ nomē heloym īdifferēter accipit p singulari vt plurali: z qn̄ accipit p deo ꝟo sēp i singulari tenet sicut ibi: in pncipio creauit heloym ecce ꝙ si creauit stat i singulari: sȝ h̄ pȝ manifeste falsum. Nā aliqn̄ tenet manifeste p deo vero: z tn̄ cōiūgit cū adiectiuo pluralis nūeri z aliqn̄ etiā cū ꝟbo pluralis nūeri qd̄ nō eēt si teneret p singulari. Exēplū pmi Josue vi. nō poteritis suire dn̄o deus eīn sctūs est zc. Hebraica veritas hȝ nō poteritis seruire dn̄o q: heloym sancti ipse. ista auctoritas loquit de deo vero: q: iosue loquebat populo de seruitute veri dei. vt pȝ literā ītuēti. Itē Hiere. xiii. puertistis ꝟba dei viuētis dn̄i exercituū dei vr̄i. hebraica ꝟitas hic hȝ puertistis verba heloyȝ viuētiū deū exercituuȝ. ista auctoritas manifeste loquit de deo vero. Nā vbi nos habem⁹ deū exercituū i fine autoritatis p hoc noīe dn̄i in hebreo ponit nomē dn̄i thetragrāmatō qd̄ de solo ꝟo deo pt̄ dici vt declarat rabi salomō i lib. de directiōe pplexoꝝ z tn̄ in istis auctoritatibus hoc nomē heloyȝ cōiungit cū adiectiuis pluralis nūeri: vt patet exemplū secūdi. scȝ de verbo pluralis numeri. ii. reg. vii. que est gens vt pp̄lus israel in terram propter quā venit deus vt re

dimeret sibi i ppl'm. hebraica lra sic habet: que aũt vt populus tu⁹ gẽs vna in terra pp̄ter quã iuerũt heloym ad redimendũ sibi. ptz ergo ꝙ li heloym stat in p̄dictis auctoritatibus p deo vero ⁊ in p̄lali q̄re cũ sit ibi ipossibile pluralitatẽ pōere deoꝝ necessario ē ibi pōere p̄lalitatẽ p̄sonaꝝ siue suppositoꝝ. q: actiões tales sũt suppositoꝝ s'c'dũ de anima. Patet igit̃ ex modo loquẽdi hebraico ꝙ i diuinis ẽ pluralitas suppositoꝝ ⁊ vnitas essentie ꝙ moyses ⁊ alij pphete dederũt studiosis in lege p talẽ modũ loquẽdi. Quomodo aũt iste actus elicitur ab essentia formalr̃ q̄ vna est simpliciter lz persone sunt distincte ⁊ quedã magis subtiliora ⁊ magis ad p̄positũ hic adduci possent. Sz quõ dicit magister Bernard⁹ oliuerij i suo tractatu ꝯ cecitatẽ iudeoꝝ. vj. c. Nõ videt̃ tutum dare occasionẽ cuiqꝫ loquẽdi subtilitet cũ infidelib⁹ de materia ista. ¶ Uideãt ergo catholici studiosi doctores super primũ sententiarũ vbi d̄ ista materia multa subtilissima tradũt q̄ velut margarite nõ sunt seminãde inter porcos. id est ĩfideles. Sed tñ induco cõtra iudeoꝝ cecitatẽ in ista materia testes famosos. Et primo sepe nominatum peritum doctorẽ petrum alfonsi conuersum in suo dyalogo ti. vj. respondẽtis sub nomine petri moysi interrogãti sic p̄pẽde o moyses q̄ꝫ secretũ sit nomẽ istud ⁊ ineffabile ⁊ ꝙ nõ nisi p̄spicaci mentis intuitu ⁊ p̄funda valꝫ agnosci indagatiõe testãte moyse

q̄ ait i deutro. scito hodie ⁊ cogita tu in corde tuo ꝙ dñs ipse est de⁹ in celo sursum ⁊ in terra deorsum ⁊ nõ sit alius. vbi eñi in latino ponitur dominus in hebreo ⁊ quidẽ p̄dictum nomẽ inuenies vbi vero de⁹ in latino in hebraico scribitur heloyz qđ pluralitatẽ significat vt idẽ patesceret eũdẽ eẽ deũ qui ⁊ singulari pprio ⁊ plurali appellatiuo nuncupat̃ vocabulo. Sz ⁊ ne plures dos forte putaret adiũxit ⁊ non sit alius. ꝙ vero moyses dixit scito ⁊ cogita tu in corde tuo reuera isinuat ꝙ nois hui⁹ archana subtilitas neqꝫ visu neqꝫ auditu neqꝫ d̄ corporeis sensib⁹ aliq̄ nisi tm̃ mẽtis itellectu p̄spicuo ⁊ miro ppẽdi possit ingenio. ¶ Potest etiã in multis alijs trinitas denotari sicut i fimbrijs quas domin⁹ filijs israel in vestimẽtis suis per moysen habere p̄cepit dicẽs loq̄re filijs i srael ⁊ dices ad eos vt faciant sibi fimbrias in angulis palliorum ponẽtes in eis vittas iacicinas: quas cũ viderint recordẽtur omniũ mãdatoꝝ domini. Fimbrie quippe ille quatuor erãt filorũ sꝫ duplicatorũ in superiori siq̄dẽ sui parte tres nodos habẽtes in inferiori vero duos. Sed p filia quatuor. quatuor ãni partes desigñãtur. Per filioꝝ vero duplicitatem dies ⁊ nox videlꝫ vt quatuor anni tp̄ib⁹. i. toto ãno noctẽ quoqꝫ ⁊ diẽ dei mãdatoꝝ memores eẽnt Nã p tres nodos trinitas p̄sonarũ. s. supiores Per duos aũt iferiores duo isinuant̃ testã. s. lex moysi ⁊ euãgeliũ. ¶ Notat̃ ḡꝫ trinitas i

tribus benedictionib⁹. qb⁹ aaron z filij eius bñdicebāt filijs israel ex pcepto dñi dicētis ad moysen. loqre ad aarō. z filijs ei⁹ sic bñdicetis filiis israel z dicetis eis Bñdicat tibi dñs z custodiat te. ostē dat dñs faciē suā tibi z misereat tui. cōuertat dñs vultū suū ad te. z det tibi pacē. his qppe bñdictiōnib⁹ sacerdos alicui bñdicēs ptensas añ vultū suū palmas vtrasqꝫ tenebat. cuȝ xpo dicebat dñs quē hebraice illo qd supra dixim⁹ trino z vno noīe exprimebat tres digitos priores pollicē videlȝ. indicē atqꝫ mediū man⁹ vtriusqꝫ rectos alti⁹ erigebat. z dcō ita dño digitos vt prius remittebat. sed dic mihi o moyses qd triū digitorū eleuatione melius qꝫ trinitatis excellētia poterit allegorizari qꝛ si qd aliud sup his notare tu noris z valeas mihi qso edisseras moyses sane neqꝫ illud qd dixisti neqꝫ qcqꝫ aliud super hoc vnqꝫ notauim⁹. sed nec doctores nostri qppiā notādū esse dixerūt. ¶ Petr⁹. Quid ēt nisi trinitas psonaꝝ ī eo qd dicit Esai. ppheta notari pōt trina videlȝ angeloꝝ voce laudātiū z dicētiū. sanct⁹ sanct⁹ sanct⁹ dñs de⁹ sabaoth. Cur eñ ter tm̄ sanct⁹ dicūt magis qꝫ semel vel bis decies vel cēties vl alio aliq nūero. aliq cur si breuiter laudare vellēt semel sāct⁹ ñ dicerēt. si vero multū cur nō cētenā vel millenā vel innumerā laudem exhiberēt Moyses. nos quidē in angeloꝝ laude cām nullā vocis illius trine nisi placitū scim⁹ ipsoꝝ. Petr⁹ si ad singula q ppsuero nescī⁹ rñderis. quid aliud qꝫ te victū z contraire nescientem fateberis ¶ Testat sane z dd psonarum trinitatē cū dicit. Querite dominū z virtutē eius querite faciē ei⁹ sēp Quid est eñ qꝛ dixit qrite dñm z virtutē eius z querite faciē ei⁹ nisi querito patrem et filiū et spiritūsanctū. Quid namqꝫ p virtutē eius nisi filius eius. Quid vero p faciē eius nisi spūssanctus intelligit qꝛ si tu alias itelligas edissere H itaqꝫ sanctaꝝ testimōia scripturarum de trinitate psonarū satis intelligentibus sufficere possūt. H predict⁹ doctor. ¶ Sed nō trāseat calamus auctoritatē Esaie in ca. xlviij. que multū facit ad propositū vbi ipsemet de⁹ dicit. ex tēpore anteqꝫ fierēt ibi eraȝ z nunc misit me deus z spūs eius. qꝛ illa auteȝ sint verba dei loquētis ptȝ per literam precedētē. cū dicit manus quoqꝫ mea fundauit terrā z dextera mea mensa est celos. z sub eodē cōtextu idem loquēs ait z nūc misit dñs me z spirit⁹ eius. Similr patet per literā sequētē immediate cum dicitur hec dicit domin⁹ redemptor tuus sanct⁹ israel. In auctoritate vero pmissa exprimitur deus missus a deo z spū ei⁹ Inter mittētē xpo z missum semp est distictio personalis. z sic ista scriptura impleta fuit in icarnatione filij dei q ē deus missus ī mūdū a deo patre z spū ei⁹. ¶ Secūdo adducunt antiq doctores hebreoꝝ q d hac materia lȝ obscure aliqd sensefūt iter quos aliq allegabūt q magis visi sūt a ppropinquare xpitati.

Et primo occurrit illud qd sup il lud ps. Deus dñs locut⁹ est ꝛ vocauit terrã. ibi glo. que dicitur mydrasitulim. i. glosa psalterij sic querit. Que est ratio quare psalmista nomẽ dei sancti ꝛ bñdicti trib⁹ vicib⁹ cõmemorauit dicẽs. Deus dñs locutus est ꝛc. Ad qd rñdent ibi sic. q est vt doceret te qꝫ cũ istis trib⁹ nominib⁹ creauit de⁹ seculũ suũ. iuxta tres midoth. i. pprietates quib⁹ creat⁹ est mundus: ꝛ ista sunt sapiẽtia. scia ꝛ prudẽtia. sicut dictũ est in puerbijs. c. iij. Dñs in sapientia fundauit terrã ordinauit celos in prudentia in scientia sua abyssi eruperunt. ꝛ isto mõ dr in exodo. c. xxx. qm ego sum dñs de⁹ tu⁹ de⁹ zelator. ecce tria noia iuxta tres midoth quib⁹ creat⁹ est mundus. Similr filij gad ꝛ filij ruben dicebãt in libro iosue. deus de⁹ dominus ipe scit. vbi noiauerũt deũ trib⁹ vicib⁹ hec in pdicta gl. ¶ Et idẽ habetur in beresith raba. i. in glosa magna sup geñ. sup illo verbo. In pncipio creauit deus celũ ꝛ terrã. In quib⁹ habet qd doctores antiqui hebreoꝝ per trinã iterationem diuini nois q sepe fit in scripturis exponũt qꝫ est intelligẽda in diuis trinitas fm tres mydoth scꝫ pprietates quas deo attribuũt. Itẽ i eadẽ glosa magna q dr beresith raba. c. clxij. sic. dr rabi heliazar dicit nõ ẽ creat⁹ mũd⁹ nisi p verbũ vel cũ vbo dei sancti ꝛ bñdicti sicut dr i ps. vbo dñi celi firmati sũt. Et seqr ibidẽ rabi symeõ dicit ispirauit vel insufflauit de⁹ spm suum ꝛ creat⁹ est mũd⁹ sicut dr in psal. spũ oris ei⁹ omnis exercit⁹ eoꝝ. Hec i pdicta glosa i qua mãifeste ponit distinctio realis in creatore mũdi q est de⁹. Manifestũ est eni qꝫ vbũ distiguit realiter a pferẽte ꝛ spũs ab ispirãte. ꝛ tñ hi tres vnũ sunt de quib⁹ statim ppheta subdit. Cõgregãs sicut i vtre aquas maris: loqndo i singulari. ¶ Itẽ in glosa hebrayca sup illud Eccls. iiij. funicul⁹ triplex difficile rũpit. vbi sic dr sens⁹ esset videret mysteriũ throni dei ꝛ vnius nõ facile discutit. Sꝫ hãc glosam moderni iudei puertũt retorqntes hãc trinitatẽ ad tria attributa diuia. q sũt potẽtia sapiẽtia bõitas Sꝫ nõ vr h esse snia glose p hoc qꝫ dr nõ de facili discutit: qr qlibꝫ ẽt satis simplex scit deũ ee potẽtẽ sapiẽtẽ ꝛ bonũ. Itẽ sicut de⁹ opat p suã potẽtiã sapiẽtiã ꝛ bõitatẽ. sic artifex creat⁹ opat p artẽ suã sicut p regulã directiuã ꝛ p potẽtiã suã quã trãsmutat mãet a d formã scãni vel lecti vl hmõi ꝛ p appetitũ bõitatꝫ lucri. ꝛ ista tria multo plus differũt i eo qȝ potẽtia ꝛ sapiẽtia ꝛ bonitas in deo ꝛ tñ si ppter ista tria dr de⁹ trin⁹ ꝛ vnus in glo. predicta. multo forti⁹ diceret quilibꝫ artifex trin⁹ ꝛ vnus qd nõ est verũ. ꝛ tãgeret singulare cũ vbo pluralis nũeri dicẽdo hyã fecerũt tẽplũ salomonis sicut de deo dicit. Eccls. ij. qs est hõ vt sequi possit regẽ factorẽ suũ hebraica veritas hꝫ. Quis est hõ vt itret post regeꝫ q fecerũt eũ. ꝛ sic de deo dicitur qꝫ est rex q fecerunt hominẽ. ¶ Iteꝫ etiã patet p sapientes cabala qui

dicit esse deum sine aliqua corporali quātitate ⁊ cū tribus istorum deus mundū creauit. que vocant corona. intelligētia ⁊ regnū. ⁊ nō est differētia īter istos ⁊ xp̄ianos nisi in vocabulis quoniā si ipsi intelligerent legem christi prout ipsam cognoscūt christiani. Uideretur nullā esse īter eas differētiam realem sed tantūmodo vocalez et nō est miruz si doctores aliqui hebreorū inter gentes aliquid de mysterio trinitatis nō sunt ꝯuersi ad fidē xp̄i. quia possibile est ꝙ deus eis gratiam nō inspirauit ꝓpter eorum peccata: qui dispositionem primā nullaten⁹ optauerūt. Et ꝓpter multa alia tēporalia quibus erāt inuoluti que viaz salutis impediunt. Sic ⁊ moderni iudei nō minus obnubilati ⁊ inuoluti non recte sed ex obliquo incedētes ꝓdictam veritatē questionibus varijs ⁊ euasionib⁹ ꝯfusis inuoluūt ipsi sunt de q̄b⁹ dicit salomon. Ecclesiastes. vij. deus fecit hominez rectū ⁊ ipse īmiscuit se infinitis q̄stionib⁹. ¶ Tertio accedāt naturales ph̄i ⁊ videamus quid de trinitate senserūt. Primus fuit adā magn⁹ naturalis qui dixit ſm iuuenalem ⁊ Hieronymum manus dei tres digiti formauerūt corpus meū ⁊ extraxerūt costaz. p tres digitos tres ꝑsonas intelligēs ⁊ p manū dei vnitatē essentie. Scd̄s ph̄s fuit Abraā ī lege nature qui tres angelos vidit sed vnū adorauit Gen. xviij. tres vidit q2 fides tres ꝑsonas credidit s3 vnū adorauit q2 vn⁹ deus adorat̄ sub rōne vni⁹ maiestatis ⁊ deitatis essētie. Tertius ph̄s fuit plato q̄ in. vij. libro platonicoꝝ dicit ꝙ sicut nō est dare intelligētiā creatā sine trinitate creata videl3 ītelligere posse velle sic nec intelligētiā increataz sine trinitate increata que est posse intelligere ⁊ velle. ⁊ iste plato vt ponit macrobius sup somniuz scipionis ⁊ beatus augustinus. x. libro de ciuitate dei. c. xix. ⁊. vij. li. confessionum. c. ix. dicunt ꝙ istud In pricipio erat verbū ⁊ verbum erat apud deū ⁊ de⁹ erat verbum hoc erat in ꝑncipio apud deū oīa per ip̄3 facta sunt ⁊ sine ipso fctm̄ est nihil. qd̄ factum est in ip̄o vita erat. Fuit inuentū in libris platonis: ⁊ sic patet ꝙ cognouit pluralitatē personaꝝ. Quartus ph̄s fuit aristotiles q̄ vnitatē essentie ostēdēs. viij. Phisicoꝝ ī fine dicit vnū motorē penitus īmutabilē eternū ⁊ infinite virtutis ⁊ potētie super oēs celos residēs ⁊ in. xij. methaphisice in fine dicit. Entia nolunt male disponi nec est bonū pluralitas pricipātiū vn⁹ ergo priceps a q̄ depēdet celū ⁊ tota natura. S3 trinitatē in deo ostēdēs dicit ī pricipio primi libri de celo ⁊ mundo. Res oēs sunt tres ⁊ diuidunt̄ in tres hic q̄dē nūerus est oīs rei ⁊ significat trinitatē rerū ita ꝙ in omni re est īuenire trinitatē. ⁊ nō solū ī creaturis sed ēt ī creatore. addit vltra nos vero nō extraxim⁹ hunc nūerū nisi a natura rerū ⁊ retinuimus ip̄3 similē legi eaꝝ. ⁊ p hūc q̄dē nūerū adhibuim⁹ nosip sos magnificar̄ vnū creatorē tm̄ eminētē

ꝓprietatib⁹ eorꝝ q̄ sūt creata.ꝛ nō
cognouit iste personas distīcte tñ
cognouit approbata. Quint⁹ phs
fuit ermes termegist⁹ rex egypti
q̄ teste lincōniēse in libro īterp̄ta-
torio ptiū gregarum.c.xxxiij.sic ait
de⁹ ē lumē aū lumē intelligibiler
nihil aliō ē ei⁹ vnio q̄ ip̄s oia cō
tinēs ꝛ v̄bū ip̄ius ꝑfectū existens
ꝛ genitū.ergo ibi est vnio in essen-
tia;ꝛ lumē de⁹ pr̄ est spūssanctus
oia cōtinens ꝛ verbū p̄ris.i.filius
oīno eq̄lis. Et iterū idē dicit mo-
nos gignit monadē ꝛ in se suū re-
flectit ardorem. Ecce q̄d dicit lo-
quēs de deo: monos.i.vnus pr̄ ge
nuit monadē.i.vnū filiū ꝛ i seip̄m
scꝫ pater reflectit ardorē.i.spiritū-
sanctuꝫ. Sext⁹ phs fuit esculapi⁹
primus medicus q̄ in vno deo po
nit actū sermonē ꝛ virtutē vt ptꝫ
in libro suo de īterrogatiōib⁹. Se-
ptim⁹ phs fuit porphirius q̄ teste
augusti.libro.x.de ciui.dei.c.xxiij.
p̄dicat in diuis patrē ꝛ filiū ꝛ hoꝝ
mediū. Octau⁹ phs fuit plutarc⁹
magister traiani imp̄atoris q̄ ha-
buit rñsuꝫ q̄ hoīes nō poterāt sal
uari sine patre ꝛ filio ꝛ spūsancto.
Et iō fecit laminā ꝛ posuit i sepul
chro ꝛ inuēta est sc̄ptura istis aure
is.p.capiti.f.ori.s.pectoris cordi p
p.patrē.p.f.filiū per.s.spm̄sanctū
intelligēs. Si aliq̄s q̄reret cū isti
fuerūt gētiles phi.ꝛ mysteriū san-
cte trinitatis sit indemōstrabile.ꝛ
archanū quō habuerūt taleꝫ noti
tiā de trinitate diuīa. Rn̄det illu-
minat⁹ doctor Frācīscus de maro
nis in cōflatu suo super p̄mo sniā-
rū distinctōe scd̄a q̄one quarta di

cēs.q̄ multa ꝓbabilia ꝛ ꝓbabilr̄
enūciata dixerūt ꝛ ꝓpter nos mul
ta ꝑ reuelationē hūerūt. Quar
to accedat vniuersitas artiū libe-
raliū ꝛ ostēdat nobis si q̄d sentiat
de mysterio trinitatꝭ. Uñ vna grā
matica est i essentia ꝫ tres sunt ꝑ
sone de quib⁹ tractat scilꝫ prima q̄
de seip̄a loq̄t̄ vt ego. scd̄a ad quaꝫ
p̄ma loquit̄ vt tu. ꝛ tertia de qua
fit sermo inter primā ꝛ secundam
vt ille. Sic pater i diuinis loquit̄
de se ꝛ a se tanq̄ prima ꝑsona filj⁹
vero est secūda persona ad quā lo
quit̄ pater psalmo secūdo. Dñs di
xit ad me: filius me⁹ es tu: sed spi-
ritussanctus est de quo fit sermo. Jo
hannis.xv.cū venerit paracletus
quē ego mittā vobis a p̄re. Lo
gica ꝟo dicit q̄ in vna ꝓpositione
ſm essentiā sunt tria distincta scꝫ
subiectū.p̄dicatū ꝛ copula.ꝛ i vno
syllogysmo ꝫ essentiā ē maior ꝓ-
positio minor ꝛ cōclusio q̄ ad inuicē
distīguunt̄.ꝛ in syllogismo demō-
stratiuo maior est ꝑ se nota.ꝛ sic a
nullo minor a maiore pullulat cuꝫ
sub ea accipiat̄.ꝛ cōclusio ab vtro
q̄ ꝫ mētē aristo. Rethorica di
cit in vno dictamīe vni⁹ pagīe ſm
essentiā sunt tria disticta.s.ꝑsona
q̄ loquit̄.ꝛ secūda ad quā loquit̄ ꝛ
ip̄sa lr̄a media inter primā ꝛ secū-
dā. Geometria dicit.i vno edifi
cio siue corp̄e ſm essentiā sūt tria
distincta.s.lōgitudo.latitudo ꝛ ꝓ
funditas. Musica dicit.i cātu
vno organico ꝫ essentiā sūt tres
distīcte voces.s.tenor quīta ꝛ octa
ua. Arismetica dicit.vn⁹ nūer⁹
par ſm essentiā distīguit̄ i ꝑfectū

superexcrescētē. ꝛ excrescentē: vt ptꝫ his tribus numeris. s. xij. viij. vj. quoꝝ vterqꝫ est nūer⁹ par ſꝫ essentiā. ꝛ sic cōueniunt. differūt tñ qꝛ ptes aliquote de. xij. q̄ sunt vnū ꝛ duo tres ꝛ q̄tuor ꝛ sex simul sumpte reddūt pl⁹ q̄ suū totū qꝛ reddūt. xvj. ꝛ ideo dr superexcrescēs. Et partes aliquote d̄ octo: q̄ sunt vnū duo quatuor reddūt min⁹ q̄ suū totū. qꝛ solū reddunt septē. et iō dr numer⁹ excrescens. i. nō crescens in suū totū. Partes vero aliquote de sex q̄ sunt vnū duo ꝛ tres reddūt integre suū totū qꝛ faciūt sex. nec plus nec min⁹. Et iō dr numerus perfect⁹: vt dicit Isido. iij. ethimologiarum. ca. vj. ꝛ vocatur pars aliquota q̄ aliquotiēs sūpta reddit suū totum. ¶ Astronomia dicit ꝙ i vno celo ꝑ essentiā est ortus occasus ꝛ mot⁹ stellarū: vt notat p̄dictus Isidorus in. iij. ethimologiarum ponēdo dr̄iam inter astronomiā ꝛ astrologiā. qm̄ p̄ma dicit qd̄ dictū est secunda ꝓo vltra illud dicit augurationē in stellis. ꝛ iō quo ad h̄ est superstitiosa scia ¶ His addit naturalis ꝓphetia q̄ vna ſm essentiā ponit tria reruꝫ pricipia. s. materiā. formā ꝛ p̄uatione. ¶ Nec expers erit methaphisica a laudib⁹ trinitatis diuine. cuꝫ ipa cōsideret ens incōtuꝫ ens qd̄ est vnū ſm essentiaꝫ. sunt tñ in ea tres passiōes distincte. s. vnū verū bonū. vnū representans patrē qui est pria ꝑsona. sicut vnitas est pricipiū nūeri. Ueritas q̄ est obiectū intellect⁹ representat filiū q̄ est veritas ꝛ ꝓduct⁹ ꝑ modū diuini intellect⁹ Bonitas rep̄sentat spm̄ sctm̄. qꝛ bōitas ē obiectū volūtatꝭ spūſſctūs ꝓducit̄ ꝑ modū volūtatis ſm Aug. ¶ Quinto ꝛ vltio accedat mūdus cū suis creaturis. et declarat trinitatē eē in creatore. Et ptꝫ prio ꝙ mūdus i se vnus ꝑ essentiā distiguit̄ in supcelestia q̄ sunt āgeli ꝛ i celestia q̄ sunt celi. et in subcelestia q̄ sunt quatuor elemēta cum elemētatis. Scd̄o se offert natura angelica q̄ in se vna distinguit̄ in tres hierarchias scꝫ superiorē mediā ꝛ inferiorē secūduꝫ Dionysiū de angelica hierarchia Tertio se offert supior hierarchia in qua de⁹ vn⁹ est i thronis vt maiestas in Cherubin vt v̄itas i Seraphin vt charitas. Quarto se offert q̄lib ꝫ āgelus ꝛ q̄libet rōnalis aīa. q̄ cū sit vnus. ꝛ aīa vna i sua essētia est tñ i eis eternitas potētiarū. s. memoria itellect⁹ ꝛ volūtas. ꝛ hec i creaturis vocat̄ imago dei qꝛ nihil est simili⁹ in creaturis trinitati diuie ꝓ eo ꝙ sicut tres ꝑsone sunt vna essētia sic tres p̄dicte potētie sunt vna aīa essentialr̄ ꝛ non tres aīe. Et sicut tres ꝑsone hn̄t ordinē inter se nō tpis sꝫ originis vel naturalis intelligētie vt sicut pater dr prima ꝑsona. fili⁹ scd̄a. et spūſſanctus. iij. sic in aīa memoria dr pria potētia q̄ est fons ꝛ thalamus oim intelligibiliū ab aīa. intellect⁹ est scd̄a potētia. volūtas vero tertia. qꝛ secūdū Augustinū nihil volitū nisi p̄cognitū. Itē sicut diuine ꝑsone nō distinguūtur ab essentia realiter: distiguunt̄ tñ inter se realit̄ ꝑ origines suas siue

relationes. Sic ꝛ potētie anime di
stinguūtur inter se formalit̄. sed q̄
ten⁹ subsunt actibus suis q̄ sunt
memorari. intelligere. ꝛ velle rea
liter distingunt̄. Itē sicut deus ē
vbiqꜫ p̄sens ī macrocosmo. i. maio
ri mūdo. sic ꝛ aīa rationalis in mi
crocosmo. i. minori mūdo. Ipsa em̄
vbi e ē tota in toto. ꝛ tota in quali-
bet parte. q2 aīa rationalis q̄ tota
est in pede hoīs intelligit nō vt ē
ī pede. Est ergo merito aīa ratio-
nalis imago dei. q2 expressi⁹ rep̄-
sentat trinitatē diuinā qꜫ q̄cū qꜫ
alia creatura. Et hinc ē q cū de⁹
formauit hoīez. dixit Faciam⁹ ho
minē ad imaginē ꝛ similitudinez
nostrā. Gen̄. i. Quito se offerūt spe
re celestes. q2 cū q̄libet spera sit ī
se vna. distinguit̄ tn̄ in circulū pla
netā ꝛ virtutē. Sexto se offert sol.
q̄ cū sit in se vnic⁹ ī essentia. distin
guit̄ tn̄ in corps splēdorē ꝛ calo-
rē quē p̄ducit. Septimo se offert
ignis. q̄ similiter cū sit vn⁹ ī natu
ra. in eo tn̄ est tria ꝯsiderare. sicut
dictū ē de sole. ꝛ istō exēplū ponit
Aug. de p̄cessiōe filij a p̄re. ꝛ sp̄ūs
sancti ab vtroqꜫ. ꝛ si ignis eēt eter
nus eternaliter calor p̄cederet ab
eo. ꝛ splēdor p̄cederz realr ab vtro
qꜫ sicut ē ī diuinis. Octauo se of-
fert aer q̄ vn⁹ ī nā trin⁹ ē. i. corpe
caliditate ꝛ hūiditate. Nono se of
fert aq̄ q̄ vna ēt in natura trinita
tē dicit ī corpe. hūiditate. ꝛ frigidi
tate. Decimo se offert terra q̄ i se
vna: trina tn̄ est ī corpe. siccitate ꝛ
frigiditate. Sic possz exēplificari
de oīb⁹ creaturis. ī qb⁹ ꝛ si nō plene
illa btā trinitas exprimit̄. relucz tn̄
ī eis vestigiū trinitatis. ¶ In cō
firmationez oīm p̄dictoꝝ offerūt̄
due rōnes. Una quā fecit Aug. ī
li. lxxxviij. q. q2 aut deus voluit ꝛ
potuit se summe cōicare: aut potu
it ꝛ nō voluit: aut voluit ꝛ nō potu
it: aut nec voluit nec potuit: aut vo
luit ꝛ potuit sz nesciuit nō ē dicen
dū q potuit sz nō voluit: q2 tūc in
uid⁹ eēt. Cōstat āt q inuidia nō
cadit ī deo pp̄ impfectionez. Uñ
primo methaphisice dr̄ ꝯ symoni
dez. Diuinū non inuidet: nec est di
cēdū q voluit ꝛ nō potuit: q2 tūc
ipotens eēt qd̄ falsuz esset. Nec ē
dicēdū q nec voluit nec potuit: q2
tūc impotēs ꝛ inuidus esset qd̄ pe
ius est. Nec ē dicēdū q potuit ꝛ vo
luit sz nesciuit: q2 tūc de⁹ eēt igna
rus qd̄ ē absurdū. Relinquit̄ ergo
q de⁹ voluit potuit ꝛ sciuit se sum
me cōicare: ꝛ cū ī ꝑpetuis nō diffe
rāt eē ꝛ posse vt p3. iij. phisicoꝝ
Seq̄tur q de⁹ ab eterno se sūme
cōicauit habēdo dilectū. i. filiū. ꝛ
dilectionē sine ꝯdilectū. i. sp̄m̄ san
ctū. ¶ Scd̄a rō q̄ offert̄ est docto
ris subtilis scoti ī p̄io sniaꝝ dis.
ij. in respōsione ad tertiā q̄stionez
q̄ talis est. Ubicūqꜫ ē inuenire prin
cipia p̄ductiua aliquoꝝ sine imp
fectione: illa supposita in q̄bus in
ueniunt̄ possūt talia p̄ducere q̄rū
habēt principia p̄ductiua cū nō
possunt ipediri. Sz ī diuino sup-
posito. s. ī. patre ē inuenire p̄ricipiū
p̄ductiuū noticie genite. s. uerbi ꝯ
secūdā q̄ est obiectū cū ītellectu ꝛ
p̄ricipiū p̄ductiuū amoris spirati
qd̄ ē obiectiuū cuz volūtate. ergo
suppositū diuinū habēs ista duo

Pricipia pductiua pfectissime po- terit producere noticiam genitā et amorē spiratū. talia aūt i diuinis nō possunt esse nisi subsistētia cū īherētia dicat imperfectionē. ergo in diuinis sunt pducta duo subsistētia et vnū pducēs distinctuz psonalit ab eis. ¶ Et si forte dicat iudeus. sicut ponis tres psonas i deo: ita possent poni plures alie. Rīdet sctūs Thomas in summa ɔtra gētiles li. viij. c. xxxvj. q diuine psone mltiplicari nō possūt nisi sꝫ q exigit pcessio itellect⁹ et volūtatis i deo. nō ē aūt possibile q in deo sit nisi vna pcessio sꝫ intellectuz. eo q suū intelligere ē vnū et simplex et pfectū: qꝛ intelligēdo se intelligit oīa alia a se: et sic non pōt esse i deo nisi vna ibi pcessio Similiter aūt oportet et pcessionē amoris eē tantū vnā: qꝛ etiā diuinuz velle est tantū vnū et simplex amādo eīn se amat oīa alia. nō est igit possibile q sint i deo nisi due persone pcedētes. vna p modū itellect⁹ vt verbū. s. filius et alia per modū amoris vt spūssanctus. Est etiam et vna psona nō pcedens. s. pat. Solū igit tres psone in trinitate esse possunt. Itē si sꝫ pcessionem optꝫ psonas distingui mod⁹ aut psone quantū ad pcessiones nō pōt esse nisi triplex: vt. s. sit aut oīno nō pcedens quod patris ē. aut a nō pcedēte procedēs q filij est. aut a pcedente pcedēs q spiritussancti est. Impossibile ē igitur pōere plures q̄ tres psonas. Bñdicamus ergo patrē et filium cū sancto spiritu: laudem⁹ et superaltemus eū in secula. Etiā hec p presenti sufficiāt de ista materia.

¶ Contēdit iude⁹ pbare q xpiani sunt ydolatre qꝛ adorāt sacramentū altaris: et propter venerationem ymaginum.

Vicesimūquartuz

Et vltimum argumentuz iudeorum est cōtra adorationē xpi. et sacramēti altaris: ac etiam contra adorationem ymaginū. Dicūt enim iudei q xpiani sūt pessimi ydolatre adorātes xpm purū hoiem tanq̄ deū et qd peius est hostiaꝫ de frumēto ab eis formatā et coctā adorant sicut deuꝫ qd est derisibile. et postea comedūt qd est horribile. Adorāt etiā ymagines opa manuū hoīs Illud aūt est ɔtra legē dei Deut. vj. Dominū deū adorabis. s. maiestatem diuinā in eo solo pfitēdo. Itē Exod. xx. Nō facies tibi sculptile. nec oēm similitudinē q ē in celo desup et q i terra deorsuꝫ nec eoꝝ q sunt in aquis subtus terrā non adorabis ea nec coles. Item Deut. lib. et Leui. xxvj. Nō facietis ydolū et sculptile. nec titulos erigetis nec isignē lapidē ponetis i terra vestra vt adoretis eū. Item Deut. xxvij. Maledictus q facit sculptile et ɔflatile. nō ergo dꝫ adorari hō: nec panis nec aliq ymago siue creatura. ¶ Ad istd argumētuz rīdet quo ad pmū. s. de xpo qd fuit ostēsuz plenissime in pmo libro et in solutiōib⁹ argumētorū pdictorū hui⁹ tertij libri q Jesus nazaren⁹ est verus messias i lege

⁊ pphetis pmissus. Ostēsuȝ ē ēt quō est ver⁹ de⁹ ⁊ verus hō sicut patuit ī solutione. xxj. argumēti. Et ī pⁱᵒ libro cōsideratiōe.iij. ar ti.pⁱᵒ in q̄drupliciʼ examine. Et ꝯsequēter iesus nazaren⁹ ē latrie adorād⁹: nec ex hoc ydolatre sūt xp̄iani adorātes verū deū. ¶ Ad illō aūt qō dicit de adoratiōe eu charistie ꝙ ibi sit ydolatria. Dicē duȝ ꝙ nō est verū ſm Nicolaū de lyra in tractatu cōtra iudeū neq̄ ter arguentē. Nō ei adorat panis qꝛ nō est ibi: ſȝ ei⁹ substātia ꝯuer sa est in substātiā corpis xp̄i ꝟtu te diuina ad ꝓlationē ꝟboꝝ cōse cratiōis q̄ sunt ipsius xp̄i veri dei effectiue seu principalr. Ipsi⁹ aūt sacerdotꝭ ꝓlatiue seu ministeria liter. Uerbū aūt diuinū ē tāte vir tutis ꝙ ꝑ ipsuȝ factū est celū ⁊ ter ra de nihilo: vt ptȝ Gene.j. et ps. cxlviij. dixit ⁊ facta sunt. ⁊ multo fortius pōt cōuertere vnā substā tiaȝ in aliā. Patet etiā ꝑ exēpluȝ Exod. xxiiij. c. vbi dꝛ ꝙ diuina vir tute virga moysi cōuersa est ī ser pētē. Et Exo. vij. aque egypti cō uerse sunt in sanguinē. ¶ Et si di cas ꝙ ista nō sunt cōuersa virtute verboꝝ falsum est. Legim⁹ eñ nu meri. xx. ꝙ deficiente aq̄ dixit dñs ad sacerdotes Moysē ⁊ aarō. Lo quimini ad petraȝ: ⁊ illa dabit vo bis aquas. ⁊ ad verbū eoꝝ ſȝ ps. cōuertit petrā in stagna aquaꝝ: ⁊ rupē ī fontes aquarū. Facili⁹ aūt videt panē ī corp⁹: ⁊ vinū in san guineȝ q̄ȝ petrā in aquaȝ mutare. Nō aūt posset cōuertere vnā sub stantiā in aliā manētibus accidē tibus phœ: qꝛ de⁹ nō attigit sub stantiaȝ mediātibus accidētibus sicut facit agēs naturale: ſȝ eā at tingit īmediate. ⁊ iō pōt illaȝ sub stātiā in aliā cōuertere manētib⁹ accidētib⁹ eadē ꝟtute. Ad hoc āt habet aliquo mō exēplū Gen. xix. vbi dꝛ ꝙ vxor Loth respiciens re tro versa fuit in statuā salis. Per hoc eñ ꝙ dꝛ statua videt ꝙ remā serit figura substātie corꝑalis sub stātia ī sal mutata. sic igit diuina virtute cōuertit panis substātia in corp⁹ xp̄i accidētib⁹ remanēti bus panis. Aīa ꝟo xp̄i realiter cō iūcta ē suo corpori: ⁊ silr deitas ī persona filij: ⁊ sic sub specieb⁹ pa nis ⁊ corpus xp̄i ex vi conuersio nis vel trāsubstātiationis aīa ei⁹ ⁊ deitas ex cōcomitantia reali ⁊ ī separabili. ⁊ ꝑ ꝯsequēs ibi ē tot⁹ xp̄s ver⁹ hō ⁊ verus deus latria adorādus. ⁊ sic nō ē ibi ydolatria nō eñ adorant spēs panis visibi lis tanq̄ȝ deus. sed ip̄e xp̄s inuisibi lis existēs sub illis spēbus. ¶ Si mile habet quodāmō Exod. iij. vbi dꝛ ꝙ xp̄s apparuit moysi ī flā ma ignis ī medio rubi ⁊ nō est du biuȝ quin moyses adorauit deuȝ qū dñs dixerat moysi. Solue cal ciamētū de pedib⁹ tuis ⁊c. nec tñ adorauit ignē illū siue flāmā tāq̄ȝ deū. sciebat eñ moyses hoc īpossi bile eē: ſȝ adorauit deū inuisibilē sub similitudine visibili apparētē Et idē dicēdū est de aliis appari tionib⁹ diuinis factis sctis patri bus. sicut. iij. Reg. xix. c. apparuit helye sub sibilo aure tenuis. ¶ Qō aūt arguit vltra ꝙ xp̄iani come

dunt corp⁹ xp̄i q̄ est horribile. Di cendū q̄ verū esset si acciperēt in ppria specie: sꝫ ip̄m accipere sub spēbus panis nō est horribile sed magis suaue ꝛ venerabile. Nō em̄ ipse xp̄s vel ei⁹ corp⁹ in ista come stione frāgitur vel atterit̄ dētib⁹ siue lacerat̄ sicut ymaginant̄ iudei sed sole spēs panis frāgunt̄ ꝛ at terūtur q̄bus cōsumpt̄ desinit ibi esse corpus xp̄i: sꝫ remanet huius sacramēti effect⁹ q̄ ē aīe refectio ꝑ augmentū gratie. ꝛ sic pꝫ q̄ co mestio ista suauis est ꝛ venerāda ꝛ ꝓpter hoc saluator dicit Joh. vi. Ego sum panis viu⁹ q̄ de celo de scēdi. si quis māducauerit ex hoc pane viuet in eternū. ¶ Hoc etiā fuit p̄dictuꝫ. p̄s. lxxi. qui ꝑ docto res ātiquos hebreorū exponit̄ de xp̄o. In principio em̄ hui⁹ psalmi cū d̄r. De⁹ iudiciuꝫ tuum regi da. Glosa hebraica dicit. Iste est rex messias: d̄ q̄ d̄r Esa. xi. c. Egredie tur v̄ga de radice iesse ꝛc. Et ī pro cessu huius p̄i d̄r de ipso. Erit fir mamentū in terra in summis mō tium: vbi l̄ra hebraica habet erit placēta tritici ī terra ī capite mō tiuꝫ. ꝛ trāslatio Hieronimi iuxta hebraicuꝫ. Erit memorabile triti cuꝫ in terra ī capite montiū. Trās latio chaldaica hꝫ. Erit oblatio frumēti in terra. ex istis tribus vꝫ q̄ litera nostra fuerit corrupta ꝑ scriptores ponētes firmamētū ꝓ frumentū ex sīlitudine dictionuꝫ Patet igit̄ ex dict̄ q̄ de rege mes sia dictū fuit in hoc psalmo. q̄ fu tur⁹ erat frumentū in terra ī sum mis montiū vel oblatio frumēti ī terra in capite montiū q̄d ip̄letuꝫ est in sacramēto eucharistie ī quo xp̄s sub specieb⁹ panis tritici con tinetur: ꝛ sup capita sacerdotū vt adoret̄ a ppl̄o eleuat̄. Qui sacer dotes ꝓpter altitudinē stat⁹ mō tes appellant̄. ꝓpter q̄d saluator Joh. xii. grano frumēti se ꝯparat ꝛ dicit nisi granū frumēti cadēs ī terra mortuū fuerit ꝛc. ¶ De boni tate āt sacramēti eucharistie dicit rabi moysen hadarsaꝫ exponens sup Gen. illud Osee. xi. ꝛ declina ui ad eum vt vesceret̄. Litera he braica talis ē. īclinabo ad eū escā q̄d exponēs iste doctor ꝛ loq̄ns in ꝑsona dei sicut ꝛ Osee ꝓpheta. ra bi ille dicit in fine. īclinabo ad eū id est ad ppl̄m israel. escā bonaꝫ ꝛ suauē cui nō ē alia similis: d̄ qua d̄r p̄s. lxxi. Erit placēta ī frumenti in terra in capite ꝛc̄. De ista mate ria vide q̄dam pulchra sup argu mēto. xiiii. ¶ Patet igit̄ ex supra dictis q̄ adorare eucharistiā nō ē derisibile: sed sanctū ꝛ venerabile nec eā sumere est horribile. sed de uotuꝫ ꝛ delectabile bn̄ dispositis ad hāc escam. propter q̄d ap̄l's. i. Cor. xi. ꝓbet aūt seip̄m hō: ꝛ sic de pane illo edat: ꝛ d̄ calice bibat ꝛc. Et hoc fuit figuratuꝫ in māna populo isrl' dato Exod. xvi. d̄ quo Sap̄. xvi. Panē paratū de celo p̄ stitisti eis sine labore oē delecta mentū in se habentē ꝛ oīs saporis suauitatē. De ista materia āplius dicetur cū dei adiutorio infra cuꝫ mouebit̄ bellū iudeoꝝ ꝑ argumē ta ex natura assumpta. ¶ Ad illd̄ āt q̄d arguūt iudei de sculptilib⁹

z imaginibus. Rñdet z primo de claro qd est adoratio. Scđo quot modis sumit. z tandem quali veneratione sanctoꝝ imagines venerãde sunt ex qb⁹ patebit solutio ad allegata p iudeos. De p̄mo dicit q adoratio nihil aliud est q̃ qdã veneratio seu reuerentia alicui exhibita rõne dignitatis supioris z excellẽtie. Pro scđo iuxta doctoꝝ sacre theologie traditionẽ nos habemus adorationẽ seu venerationẽ q̃ latria dr. z habemus q̃ dulia noiatur. z habemus q̃ yperdulia nominat. Latria em̃ dicit cultus soli deo trino z vno debit⁹. hoc etiaȝ experimur in om̄i republica obseruari: q sum̄⁹ rector aliq̃ signo singulari preceteris honorat q si alicui alteri deferret foret crimẽ lese maiestatis. Et ideo in sacro codice statuitur pena mortis his q̃ diuinum honorẽ aliis exhibẽt vt pȝ Exo. xxij. nec istũ honorẽ siue adorationẽ ipsi deo exhibem⁹ pter ipsum: q: ipse est gł̃ia z honore preditissimus cui nihil a creatura adijci põt sed pter nos: qm̃ p hoc q deũ reueremur z adoram⁹ mẽs nostra ei subijcitur z in hoc eius pfectio cõsistit. Res em̃ q̃libet perficit pter hoc q suo supiori subditur. sicut corpus p hoc q ab aia viuificatur: z aer p hoc q a sole illuminatur. Dulia ꝯo dicit cultus vł reuerẽtia debita rõnali creature superiorẽ ordinẽ tenenti sicuti sunt prelati dñi vel magistri. yperdulia est cult⁹ siue honor dignior dulia debitus carni xp̄i assumpte a ꝟbo diuino, teste glosa sup illud psalmi. Adorate scabellũ pedum eius. ¶ Circa ꝯo imaginũ venerationẽ dr q xp̄i imago z crux z aliẽ sanctoꝝ imagines dupl'r possunt ꝯsiderari. Uno modo vt sunt imagines dei aut ꝟginis marie seu sanctorum deũ vel virginẽ mariã: aut aliquẽ sanctoꝝ rep̄sentantes. Secũdario vt sunt q̃daȝ res puta aurum z argentum lignũ siue lapis. z illo secundo modo considerãdo nulla veneratio eis exhiberi debȝ immo crimẽ ydolatrie incurreret qui vt sunt solũ res q̃daȝ ipsas veneraretur. Alio modo possunt cõsiderari: vt rep̄sentant iesum xp̄m aut virginẽ mariã seu sanctos paradisi: z sic vtiq̃ venerari debent etiã eadẽ veneratione qua imaginatũ venerat. z ita crux xp̄i z eius imago venerari debet adoratione latrie. imago autem virginis marie. aliorumq̃ sanctorum venerari debent veneratione dulie: quia totus honor refertur ad pthotypuȝ id est ad exemplar seu imaginatũ z hec est opinio Thome in. iij. sententiarũ distin. ij. ¶ Sed cõtra eã obijcit magister Robert⁹ holgot sup libro sapientie lectione clviij. primo: q: latria est honor soli deo debitus: sed nulla imago est deus ergo nulli imagini debetur talis honor: immo cõtradictionẽ includit. vel inducit dicere q latria sit honor soli deo debitus z tamen q debeatur imagini xp̄i. preterea si idem honor debeat imagini xp̄i z christo idẽ honor debetur lapidi z xp̄o. z per cõsequens debetur idẽ honor deo z creature qđ nõ ẽ dicẽ

deū. Preterea q̄ honorat aliq̄d ho-
nore latrie ↄfitet̄ illud esse deū. er
go si aliq̄s possit licite imaginem
honorare cultu latrie pōt licite p-
testari ⁊ ↄfiteri aliō a deo eē deū.
Jō alit̄ pōt dici φ nulla adoratio
d̄bet̄ imagini: nec lꝫ imaginē ado
rare. Vera eñ adoratio est in spū
⁊ deuotiōe ⁊ amore summo. ⁊ istā
nullo mō debem⁹ i aliquā creatu
rā dirigere: q̄ tñ ꝑpter imaginē
xpi excitamur ad adorādū xpm. ⁊
corā imagine adorationē nr̄am fa
cimus. Dicit̄ large loq̄ndo φ ima
ginē adoramus. Vñ dicit p̄dictus
doctor vr̄ mihi dicēdū: φ nec ado-
ro imaginē xpi: q̄ lignū. nec quia
imago. sꝫ adoro xpm corā imagie
xpi: q̄ est imago xpi. ⁊ excitat me
ad adorādū xpm. ⁊ sic exponit Jo
hānes damascen⁹ libro. iiij. c. iiij.
vbi videt̄ dicere φ sctōꝝ imagīes
adorari. hoc intelligo sic. φ ꝑpter
imaginis rep̄sentationē: licꝫ mihi
corā imagine sanctū cui⁹ est ado-
rare. ⁊ eo mō intelligo Thomā et
basiliū ⁊ totū eccl'ie ritū. hec ille.
¶ Licet hoc rationabiliter videa
tur dictū. ⁊ posset satis sustineri ac
per hoc iudeis satisfacere. q̄ tñ lo
quēdū est vt plures. sapiēdū vero
vt pauci: ⁊ cōis opinio tenet oppo
situ. ideo eā sequēdo ad ea que iu
dei dicūt restat r̄ndere. Cūꝫ ergo
dicūt iudei φ sacra scr̄ptura vetat
facere sculptile ⁊ illō venerari. Di
cit̄ φ anteq̄ꝫ de⁹ esset humanatus
facere imaginē dei erat impieta-
tis cū ꝑm diuinā naturā sit ifigu-
gurabilis. inuisibilis. ⁊ isensibilis
sꝫ per carnis nostre assumptionē
factus est visibilis. sensibilis. ⁊ pal
pabilis. ⁊ ita figura nō est impieta
tis: sꝫ pietatis. ⁊ hoc ꝑpter doctri
nā ⁊ instructionē nostrā ac passio
nis xpi recordationē: imo ipse de⁹
factus homo. s. xp̄s iesus eas prio
tradidit. Nā ipse p̄mo pinxit ima
ginē suā tradiditq̄ꝫ pictori si potē
ti eā pingere. misso ab abagoro re
ge vt dicto regi traderet vt pꝫ in
eccl'iastica hystoria ⁊ notat Dama
scenus in sentētijs libro. iiij. c. viij
cū eñ pictor nō posset in faciē xpi
aciē visus sui defigere ꝑpter clari
tatis chorusrationē xp̄s deuotio
nē regis attendēs vestimētum pi
ctoris faciei applicuit. ⁊ sic suꝑpsi⁹
imaginē ei misit. Itē in die passio
nis ipse pinxit vultū suū tradidit
q̄ꝫ veronice. ⁊ nunc imago illa ha-
betur rome in magna reuerentia ⁊
veneratione. Itēꝫ post sancti apo-
stoli pinxerūt imaginē xpi: ⁊ m̄ris
sue. vt lucas apostolus ⁊ euāgeli-
sta. Habent̄ imagines rome teste
damasceno vbi supra. Jō ergo p-
hibite sunt imagines in lege vete
ri. q̄ tunc deus non erat figurabi-
lis. ergo cessante causa cessare de-
bet effectus. Ex quo de⁹ est figu-
rabilis pōt imago eius fieri ad ve
nerādū vt dictū est. Sic eñ iubet
ꝑpheta adorare nō solū deū. sed ⁊
scabellū pedū eius: q̄m sctm̄ est.
p̄s. lxxxviij. Unde q̄ nō oēs no
scunt literas: nec lectioni vacant.
Jdeo sancti patres ad velociorē
memoriā habendā de triumphis
sanctorū. vt sic alliciātur ad bonū
imagines inuenerūt. ¶ Sic ergo
triplex fuit causa istitutionū ima

ginum l ecclesia. Primo ad instru
ctionē laicoꝝ: quib⁹ imagines ad
hibētur loco libroꝝ. Scd'o ad in=
carnationis mysteriū ꝛ vt sanctoꝝ
exempla nobis ꝛ frequētius ꝛ re=
centius infigerent. Tertio ad ex=
citādū deuotionis affectū qui ma
gis ex visis ꝙ̄ ex auditis causatur
Et ꝙ̄uis nulla sit scripturaruꝫ de
adorādis imaginib⁹ traditio. Tn̄
apostoli familiari cōsilio spūsan=
cti nōnulla tradiderūt ecclesie ob
seruāda q̄ non reliquerunt in scri
pturis. sed in eccl'ie obseruatione
per successionē fideliū sunt ordia
ta. Unde ipsemet apl's ad Thessa
lonicen̄. ij. ait. state ꝛ tenete tradi
tiones quas didicistis siue per ser
monē. s. ab ore prolatū. siue p epi=
stolam. s. scriptā trāsmissam. inter
quas traditiones est imaginū ve=
neratio. ¶ Quod aūt placeat deo
imaginū veneratio eo mō quo di=
ctum est. ꝛ displiceat oppositū siue
eaꝝ ablatio. pꝫ ex pena philippi ꝛ
multoꝝ aliorū. Unde legimus in
chronicis imperatorū ꝛ summorū
pontificū ꝙ philippo heretico an=
no dn̄i septigētesimo tricesimo re
gnante. iussit imagines auferri.
Anastasius eum de regno expulit
ꝛ lumine oculorum ꝓuauit. Ita ꝛ
Leo tertius a beato Gregorio ter
tio acriter corept⁹ est ꝛ excōicat⁹
ꝛ totaꝫ a dn̄io illius subtraxit ita=
liā Relicto filio suo Cōstātino q̄n
to. patre in destruēdis imaginib⁹
peiore. qui etiā in nullo auxiliaba
tur ecclesiā. ꝓpterea imperiuꝫ ro=
manum a grecis ad frācos extitit
trāslatuꝫ. Ratio ponitur extra de
electiōe. c. ꝙ̄ venerabilē. Franco=
rum eīn fauorē ꝛ beneficia iam ro
mana eccl'ia per pipinū in multis
necessitatib⁹ experta fuit. Iste pi=
pinus rex francoꝝ fecit magnā sy
nodum cōgregari vbi fuit magna
altercatio circa veneratiōnē ima=
ginū. ꝛ fuit diffinitū xp̄i ac sancto=
rū imagines esse venerādas. lꝫ he
retici cōtrariū suaderent. quia eīt
species ydolatrie videbatur: sꝫ nō
verū vt dictū est: quia imago fert
intellectū humanū in ipsuꝫ imagi
natum. Unde eas licite adoram⁹
ꝛ debita veneratiōe colimus: nec
est eadē ratio de imaginib⁹ ꝛ scul=
pturis ydoloꝝ. quia ibi malignus
spūs iungebatur qui in eisdem da
bat responsa cui nulla debetur re
uerētia sed non sic de sanctis ima
ginibus. ¶ Satis igit̄ claret quō
nō repugnat sacre scripture ima=
ginum veneratio eo mō quo dictū
est. videlicꝫ ꝓpter imaginatū. Et
quātū deo displiceat eaꝝ ablatio
ex penis nō solū spūalib⁹: sed etiā
corporalibus ꝛ tēporalib⁹ diuina
ordināte iustitia inflictis. ꝛ ex asser
tione veneratiōis earūdē facta ꝑ
vicariū iesu xp̄i cum sacra synodo
vbi error interuenire nō pōt cū ta
lis scā congregatio dirigatur a
spū sancto. ¶ Sed restat vnū du=
bium de imaginib⁹ astronomicis
que fiūt certis tēporib⁹ planetis
existentibus in quibusdā locis ce
li determinatis. Utrū liceat tales
imagines facere ꝛ talibus factis
vti sicut temporibus suis. vt dicit
Robertus holgot super librum sa
pientie. lectione. lx. quidam in lō

lionis dicebatur curare a quartana p imaginē leonis aureā fz certas cōstellationes factaz. Hic est difficile dicere qd est verū ppter mirabiles operatiões corporū. qꝛ hoc est certū q nihil est homini illicitū. qd p naturā compleri potest. dicit tn̄ tho. secūda scde. q. lxxxvj. ꝛ allegat Augu. x. de ciuitate dei q opinio fuit falsa de imaginibus talibus cōstruēdis. verū est tamē q res naturales formas suas cōsequunt ex corporibus celestib⁹. sed imagines artificiales nullā virtutem consequi possunt ab arte. nisi ratione materie: q̄uis fm Augu. aliqñ operatione demonuz aliqd efficiāt singularib⁹ caracteribus illis impressis qui naturaliter ad nihil valēt: ꝛ tacita pacta cum demonibus suffragant. quib⁹ ab nigromāticarū imaginib⁹ differunt q̄ expressa cū demonib⁹ peragunt pacta. Hec aūt. xxiiij. argumenta iudeorū sumpta ex lege sufficiant pro primo bello q̄ vt visum est nullius vigoris sunt ꝯtra nostrū fidei fortaliciū: imo integrū ꝛ icorruptū manet ab ictib⁹ eorū. qꝛ est turris fortitudinis a facie inimici.

¶ De bello iudeoꝝ p argumenta sumpta ex lege euāgelica.

Quinta cōsideratio est de iudeorū bello sumpta p argumenta ex lege euangelica. Uidentes enī iudei qd sua argumēta ex lege sumpta nullius sunt firmitatis ad expugnādū nr̄um fidei fortaliciū. quinimmo p illa eius veritas clarior ꝛ fortior est ostensa tēptare volunt si possunt. ꝛ ex dictis euangelicis se iuuare. ꝛ ex qbusdā aliis a xp̄ianis cōcessis. vt fidei nostre fortaliciū diruat sicut deducit Nicolaus de lyra i tractatu ꝯtra iudeū nequiter arguentē. ex quo tractatu plura hic inserunt paucis exceptis q̄ suis locis explicabūtur ꝛ faciunt totidem argumenta sicut ex lege scilicet. xxiiij.

¶ Contendit iudeus probare q iesus non est verus messias. quia in eius genealogia sunt mulieres peccatrices.

Primum argumētū iudeorū quo nitant pbare iesum nazarenū nō esse verum messiam. sumit ex primo capl̄o Mathei. sic. Ille nō est verus messias in cui⁹ genealogia ponunt mulieres peccatrices. sed in genealogia iesu nazareni ponūtur mlieres peccatrices. ergo ip̄e nō est messias. Maior est manifesta qꝛ messias dz esse sanct⁹ ꝛ bon⁹ ꝛ sic nō dz in sua genealogia peccatrices admittere. Minor ptz. qꝛ Math. j. vbi est principiū noui testamēti nominant q̄ttuor. s. Thamar: Raab: Ruth: ꝛ Bersabee q̄ sunt in scriptura reprobate. Pria nāqꝫ. s. thamar. sub habitu ꝛ simulatiōe meritricis supposuit se iude socero suo. ꝛ sic cōcepit de ip̄o phares ꝛ zarā. Gen̄. xxxviij. Scda vo scꝫ raab meretrix cognominat Iosue. ij. fuit enī gn̄e chananea. ꝛ

sic videt fuisse mulier luxuriosa vilis ⁊ ydolatra. Tertia .s. Ruth fuit de pplo Moab q̄ colebat ydola. Quarta .s. Bersabee fuit adultera vt pz .ij. Reg. xj. Ex quo sequit q̄ nō fuit vere xp̄s. ¶ Pro solutiōe hui⁹ maliciosi argumēti hebraici tria sunt vidēda. Primū est q̄ nō valet illud qd̄ obijcit. Scōm q̄ in arguēdo falsuȝ supponit. Terciū quare noīa dictarū mulierū in genealogia xp̄i exprimūt cū hoc principaliter videat̄ ꝯtrarie argumētū. ¶ Circa primū ostēdit primo. vt clau⁹ retūdat clauo q̄ similis rō vel fortior pōt fieri cōtra messiā a iudeis expectatū. vn̄ Hiere. xxxiij. Dicit de ipso. Ecce dies veniūt dicit dn̄s. ⁊ suscitabo Dauid germē iustū. qd̄ oēs hebrei exponūt d̄ xp̄o. Vn̄ ⁊ translatio caldaica q̄ est hebraice litere in pluribus locis expositiua hȝ hic. suscitabo dauid messiā iustū. oēs em̄ iudei cōfitent de dauid messiā descēsurū. ppter qd̄ Matth. xxij. querēte saluatore a phariseis cui⁹ fili⁹ est. dixerūt dauid. Dauid āt legit multipliciter ⁊ grauiter peccasse. Primo in morte sacerdotū nobe .j. Reg. xxij. c. qr p omissionē cautele d̄bite fuit occasio mortis ipsoꝝ petēdo panes ⁊ gladiū ab achimelech p̄sente doech idumeo ppt qd̄ filio achimelech fugiēti ad dauid dixit: Ego sū re⁹ oim aīarum dom⁹ patris tui ⁊ numer⁹ occisoꝝ sacerdotū fuit. lxxxv viroꝝ. ⁊ cū hoc ciuitas eoꝝ fuit succēsa ⁊ mulieres ⁊ paruuli trucidati. Itē peccauit scd̄o pctō adulterij. ⁊ etiā raptus vt videt in vxore vrie: d̄ qua d̄r .ij. Reg. xj. c. misit itaqȝ dauid nūcios ⁊ tulit eā p potētiā .s. regalē. Item peccauit tertio pctō homicidij pditorie commissi. Nā vriā fidelissimū sibi militē occidit gladio filioꝝ amon. vt ibidē d̄r. Et qr postea factū fuit diuulgatū surrexit idē scādalū magnū. ppter qd̄ dicebat in pplo vulgaris de ipo dauid quō poterat esse sal⁹ ei q̄ rapuit ouē ⁊ occidit pastorē. Itē quarto peccauit grauiter nō solū omittēdo punitionē d̄bitā. sȝ etiā increpationē filij sui amō de oppressiōe violēta sororis sue thamar .ij. Reg. xiij. d̄r em̄ ibi. Cū aūt audisset dauid v̄ba hec ꝯtristat⁹ est valde ⁊ noluit ꝯtristare spm̄ filij sui amon. qr diligebat eū. Iteȝ quinto peccauit grauiter. misiboseth filiū Ionate cui⁹ seruū accusantē d̄nȝ suū crimīe lese maiestatis ⁊ falso. vt habet .ij. Reg. xvj. c. post agnitā innocētiā misiboseth ⁊ nequiciā sibe serui sui illū seruū quē de iusticia tenebat d̄capitare nō solū nō puniuit. sȝ etiā ꝯtra iusticiā medietatē hereditatis misiboseth ei dedit. vt habet .ij. Regū xix. c. In hoc etiā fregit iuramentum federis initi inter dauid ⁊ Ionatā patrē misiboseth. vt habet .j. Reg. xx. c. dicēs. Que iurauimus ambo in nomine d̄ni inter me ⁊ te ⁊ semen meum ⁊ semen tuū vsqȝ in sempiternum. Et subintelligit firmit seruabātur. ⁊ ppter grauitateȝ huius peccati dicunt doctores hebreoꝝ q̄ regnuȝ d̄d postea fuit diuisum. vnde super illud verbuȝ dauid .ij. Reg. xix. c. et tu siba

diuidite possessiones dixit gl. hebraica q tunc venit vox de celo dicens. Roboā z Hieroboā diuidēt regnū tuū. Jtez sexto peccauit dauid in supbiā in numeratione populi.ij.Reg.xxiiij.c.z in trāsgressiōe diuini mādati.qd habet exo.xxx.vbi dr q in numeratiōe populi p quolibet capite debebat dari dimidius siclus argēti dño.quod tunc nō fuit factū.z ppter grauitatē istiꝰ delicti mortui fuerūt de populo israel.lxx. milia viroꝝ vt habetur ibidez. Hec aūt scripta sunt in veteri testamēto de peccato dauid z forsitā plura alia cōmisit que nō sunt scripta. Jgit si propter peccata pdictarū mulierū in genealogia iesu nazareni positaꝝ arguūt iudei q iesus nazarenꝰ nō fuit messias in lege z pphetis pmissus.eadē ratiōe vl fortiori pōt argui q messias quē ipsi spectāt descēsurū de dauid qui tot z tātis criminibꝰ fuit irretitꝰ nō sit verus messias eis pmissus. ¶ Jtē ostēditur q argumētū eoꝝ nō valet.frequēter em̄ legunt hoies sctī ex parētibꝰ neqssimis pcreati.z econuerso ex sanctis nequissimi filij sicut achaz nequissimꝰ genuit ezechiā sanctissimū:qui etiā cōtriuit serpētē eneū quē fecerat moyses iiij.Reg.xviij.c.z ezechias sanctꝰ genuit manassez pessimū.quia posuit ydola i tēplo dñi.zeffudit sanguinē inoxiū multū nimis donec ipleret hierusalez vsq3 ad os. iiij. Reg.xxj.c.Similiter amō pessimꝰ genuit Josiā sanctissimū q genuit tres filios pessimos.q ppter pctā sua traditi sunt in manu infideliū vnus in mānu regis egipti: z alij duo in manu regis babylonis. vt habet.iiij.Reg.xxiij.z.xxiiij.c. Ex hoc pt3 q nō hr argumentū ꝯtra veritatē xpi eo q in eius genealogia ponunt pctōres z peccatrices cū iustis. ¶ Cōseqnēter pcedēdo ad scdm ostēdo q in suo processu accipit falsum. Et primo qstū ad hoc q dicit qtuor mulieres in genealogia xpi numeratas fuisse viles ydolatras z reprobatas.nō tñ itēdo eas totaliter excusare a peccato.sed a tāto vba sunt Nycolai de lyra vbi supra.prima fuit Thamar.citra cuiꝰ excusatione aliqualem cōsiderādū q ipsi abrahe facta fuit expsse pmissio d xpo Gen. xxij. Jn semine tuo bñdicent oēs gētes terre z q istud semē descenderet p Jsaac ysmahele qstu3 ad hoc reprobato dicēte sibi dño. Jn Jsaac vocabit tibi semē. Jtem q descēderet d Jsaac xps p Jacob Esau.qstū ad hoc reprobato dicēte dño Malachie.i. Jacob dilexi Esau āt odio habui.tota ergo generatio Jacob fuit electa propter qd.xij.eiꝰ filij fuerūt vocati patriarche populi verūtamen de iuda descēsurus erat xps ſm carnē propter qd mulieres desiderabāt hre plem de iuda z filijs eiꝰ:qr nesciebatur quō d illa tribu descēderet xps quousq3 determinatū fuit negociū ad pgeniē dauid p pmissionē factā sibi de xpo.ps.cxxxj. Jurauit dñs dauid vitatē z nō frustrabit eū de fructu vētris tui ponā sup sedē tuā. Jsta vo Thamar

fuit vxor p̄ogeniti iude. ꝛ ēt secū di filij ꝛ ābo mortui sunt sine ple. ꝛ idō dixit sibi iudas. Esto vidua i domo patris tui dōec crescat. Sela filius me⁹. ꝛ cū adultus fuisset non dedit eū ipsi Thamar timēs ne moreretur sicut duo p̄cedētes Videns igit̃ Thamar ꝙ iuriabat̃ sibi ꝛ ex desiderio p̄lis habēde de iuda vel de ei⁹ filio ratiōe p̄dicta simulās se meretricē concepit de Juda phares ꝛ zaraz ꝛ sic ex desiderio bōi mota fuit ad illicitū ppetrādū sicut obstetrices egyptioꝝ ex pietate ad filioꝝ hebreoꝝ salutē mote fuerūt ad dicēdū mēdaciū pharaoni Exo. j. c. Et iudith similiter ex desiderio liberādi populū suū israel mota fuit ad ornādū se curiose vt sic cōcupiscentiā holofernis ad cōcupiscētiā sui excitaret quod erat simpliciter malū: ꝛ i istis ꝛ ꝯsimilib⁹ dicta vl' facta mala excusant̃ a tāto vl' a toto. ¶ Qđ aūt dicunt iudei ꝙ Raab fuit meretrix publica ꝛ vilis ꝑsona falsū ē. Nā vbi dicitur de ipa Josue. ij. c. Ingressi sūt domū mulieris meretricis noīe Raab: hebrei dicūt Ingressi sūt domū mulieris hospitatricis noīe Raab ꝓpter quod exploratores hebreoꝝ illuc ꝯclinauerunt ad manēdū de nocte. Nō eñ ē aliquo mō verisimile ꝙ salomō p̄iceps trib⁹ iude accepisset eā in vxorē si fuisset tā vilis ꝑsona. ꝙ autē arguūt ipā fuisse ydolatrā eo ꝙ erat gētilis ꝛ chananea nō ē efficax argumētū. q2 multi gētiles fuerūt vni⁹ veri dei cultores sicut ptz de Job ꝛ amicis suis ꝛ dato ꝙ coluerit ydola iuuētute sua; sicut fuerat a parētibus edocta ac ꝑ hoc in parte excusanda. tñ i fide vnius veri dei saluauit exploratores hebreoꝝ vt ptz ibidem: et ad hebreos. xj. ꝛ cum tota cognatiōe sua ad iudaismum fuit conuersa.

¶ Quod autē de Ruth moabitide dicunt eā fuisse ydolatrā pōt ad hoc dici sicut dictū ē de Raab Quod aūt postea coluerat vnū verum deum ptz Ruth. j. c. vbi dicit noemi deus tu⁹ de⁹ me⁹ ꝛ cetera.

¶ Quod autē vltio dicūt de bersabee ꝙ fuit adultera. dicēdum ꝙ ex scriptura nō habet̃ expresse ꝙ h' cōmiserit voluntarie: sꝫ magis ꝑ potētiā regis violētā vt dictū est supra. Et dato ꝙ i adulteriū ꝯsenserit tñ iudei non pñt dicere quin deuota fuerit ꝛ honesta. Nā puerbioꝝ. xxx. c. super illud qui dilecte mi. quid dilecte vteri mei ꝛ cetera dicūt doctores hebrei ꝙ ad literā hec sunt verba matris Salomōis ipuꝫ arguētis eo qđ prima nocte q2 iacuit cuꝫ filia Pharaonis ita carnalr̃ ꝛ insolēter se habuit cum ea ꝙ i mane tñ dormiuit ꝙ trāsibat hora offerendi iuge sacrificiū matutinū. ꝛ claues tēpli erāt sub ceruicali Salomōis. Et idō mr̃ ei⁹ intrauit cubiculū eius ꝛ excitauit eū dicēs. qđ dilecte mi. quid dilecte vteri mei. qđ dilecte votoꝝ meorū. quasi dicat. cōsidera qđ fecisti. sperabā ꝙ tu zelares ꝑ cultu diuino ꝛ bene regeres regnū ꝛ tu defecisti. ꝛ cōsequēter monuit eum de carnalitate vitāda. ꝛ de iustitia sūt cōseruāda dicēs. Ne dederis mu

lieribus substātiā tuā nec obstat ꝙ ille cui dirigitur istud verbū vocat Lamuel. Nā salomō hoc noīe vocatus fuit eo ꝙ nathā ꝓpheta vocauit eū amabilē dn̄o. ij. Regū xij. qd̄ in hebreo significat cū quo deꝰ in legitio. Est aūt deus cū eo quē diligit. Patet igitur ex dictis ꝙ iudei in arguēdo accipiūt falsū reprobādo istas quatuor p̄dictas mulieres vltra debitū. ¶ Et si dicat iudeus quare nō nominātur ī genealogia xp̄i sancte mulieres. s. sarra rebeca ⁊ sic de pluribꝰ aliis que cōmēdantur in scriptura ⁊ tn̄ nominantur ibidē quatuor mulieres peccatrices p̄dicte. Respōdet istud ē tertiū qd̄ videbat p̄cipaliter q̄rere argumētū. Dico ergo ꝙ iste nominant ad excludēdū falsaꝫ opinionē que posset oriri. Cū eī dicit in genealogia abraham genuit Ysaac. intelligitur d̄ sarra vxore eius principali ⁊ prima. Et eodē modo cū dicit Ysaac genuit iacob. intelligitur de rebecca ⁊ sic de aliis. Si igitur sic absolute diceret. Judas āt genuit phares ⁊ zaram. Opinari posset aliq̄s ꝙ esset de vxore sua vera qd̄ est falsū: q2 iudas n̄ cognouit Thamar affectu maritali. ꝓpter qd̄ ad excludendū opinionē falsaꝫ euāgelista nomē Thamar expressit. Similr̄ si diceretur Salmon genuit booz p̄cise crederet ꝙ esset de sua prima vxore iudea natione qd̄ nō est verū. ⁊ iō nomen Raab est ibi expressum. Et idē dicēdum est de aliis duabꝰ. Nō eī Ruth fuit prīa vxor ipsius booz: nec bersabee ipsius dauid sed fuerūt eis ex accidēti contīncte. Ruth vt suscitaret semē defuncti ⁊ bersabee ne moreretur ꝓpter crimē adulterii.

¶ Cōtendit iudeus probare christianos immundos quia comedūt carnes suillas.

Secundū argumētū iudeoꝝ est ꝙ ex quo in genealogia iesu nazareni ponunt mulieres īmunde tota sua genealogia ē ordinata ad immūdiciā. et iō xp̄iāni cōedūt carnes suillas ⁊ cetera in lege ꝓhibita. ¶ Ad istd̄ argumētū r̄ndet ꝙ nō seq̄tur xp̄iani comedūt carnes suillas ⁊ alia in lege prohibita ergo sūt imūdi. Nam illa precepta erāt cerimonialia ⁊ per cōsequēs figuratiua status futuri sub xp̄o sicut sepe supra dictū ē ꝓpter qd̄ publicato euangelio cessant nō solū vt mortua sꝫ etiam vt mortifera si seruarēt vt obligatoria ex lege. nā hoc esset dicere saltē facto ꝙ xp̄i aduentꝰ nondū eēt cōpletus. Si aūt aliq̄s abstinaret a carnibꝰ porcinis ⁊ hm̄ōi ex alia causa: vt pote q2 sūt sibi abhominabiles vel nō sane nullū esset peccatū. ꝙ aūt tales sibi tēpe xp̄i sint liciti patꝫ ex actibꝰ apostoloꝝ ⁊ ep̄lis Pauli ī multis locis que ꝓpter breuitatē omitto q2 est notū fidelibus xp̄ianis. ¶ Itē rabi moysen hadarsan sup Gen̄. adducit auctoritatē. ps. cxlv. Qui custodit veritatē ī seculū facit iudiciū īiuriā patiētibus dat escā esuriētibꝰ. dn̄s soluit cōpeditos. ⁊ hic ē finis versus in he

breo. Exponit igitur iste doctor si
nē hui⁹ versus de esca tpe messie
dicens ꝙ hec lr̃a dat escā famelı-
cis. dn̄s ab solues ꝓhibita siue li-
gata. ꝛ exponēdo sic dicit: omnis
bestia que imunda reputat in hoc
seculo de⁹ sanctus ꝛ bn̄dictus fa-
ciet eam mūdā in futuro seculo. si
cut primitus fuit mūda filijs Noe
quib⁹ dr̄ Gen̄.ix.c. Quasi olera vi
rētia dedi vobis omnia. Sicut em̄
olus fuit mūdū oībus sic animal
ꝛ bestia filijs noe: ꝛ ita i futuro ab
soluit deus quicq̄d ꝓhibuit de ci
bis. ¶ Sciēdū aūt ꝙ iste doctor ꝛ
alij doctores hebreoꝝ loquētes d̄
pn̄ti seculo ꝛ futuro. ꝛ p p̄sens se-
culuꝫ intelligūt tps currens vsqꝫ
ad messiaꝫ ꝛ ibi incipit seculū futu
rū. Cū igitur iesus nazarenus sit
messias verus vt supra li.j. osten-
sum est a tpe passionis sue in quo
terminatus fuit cursus legis mo-
sayce liciti sunt cibi lege mosayca
ꝓhibiti. Et ideo paulus apostol⁹
in lege ꝛ ꝓphetis doctus dicit. j.
Timoth. iiij. Omnis creatura dei
bona ꝛ nihil reijciendū quod cuꝫ
gratiarū actione pcipitur sanctifi
catur enim p verbū dei. ꝛ p eius fi
lium modo dicto.

¶ Cōtēdit iudeus ꝓbare ꝙ iesus
nō est verus messias q: in eius ge
nealogia nulla ponit mulier sācta.

Ertium argu-
mentū iudeoꝝ est ex
euāgelio. Si iesus na
zaren⁹ eēt ver⁹ messi
as in ei⁹ genealogia saltē aliq̄ mu
lier poneret sancta. sꝫ nulla talis
ibi ponit ergo nō est verus messias
Maior vr̄ manifesta. minor ꝓbat
cū nō ponant nisi supradicte q̄t-
tuor q̄ ꝛ si non tn̄ peccatrices tn̄
fuerunt. ¶ Rn̄det quicquid sit de
maiori ꝓpositiōe minor est falsa.
nā in fine genealogie iesu xp̄i Ja
cob aūt genuit Joseph viruꝫ ma-
rie de q̄ nat⁹ est iesus q̄ vocat xp̄s
Ipsaꝫ aūt eē sanctissimā scriptu-
re noui testamēti ꝛ doctorū catho
licorū manifeste pclamāt. Sꝫ qm̄
hoc satis est notū fidelibus io san
ctitatē eius p scripturas iudeorū
ꝛ sarracenorū declarare propono
¶ Circa primum dicit. Esa. vij. c.
Ecce virgo ꝯcipiet ꝛ partet filiuꝫ
ꝛ vocabit nomen eius emanuel: q̄
auctoritas ad litterā intelligitur
de xp̄o ꝛ de eius matre. Pro decla
ratiōe huius prophetie notādū ꝙ
sicut legim⁹ Esa. vij. ꝛ. iiij. Regū.
xvj. tpe regis achā due reges po-
tētes. s. Syrie ꝛ isrl̄ ascenderūt con-
tra hierusalē ad preliandū contra
eam. dn̄s autē misit ad eū esaiam
dicens ꝙ non timeret ab exercitu
istorum duorū regum. Ipse auteꝫ
sicut erat malus ꝛ ydolatra ꝛ icre
dulus nō credidit Esaie. ꝛ esaias
dixit sibi ꝙ peteret signum sue li-
beratiōis ex quo sibi nō credebat
vnde sibi dixit. pete tibi signum a
domino deo tuo in profundum in
ferni scilicet per suscitationē ali-
cuius mortui siue i excelsū supra
scilicet in celo sicut tēpore Josue
de sole. Iste aūt rex malus nolēs
petere signū a deo dedit excusatio
nē fictā. Dicēs ꝙ hoc esset tēpta-
re deū. vn de dixit nō petam ꝛ non

temptabo dominum. ¶ Cũ autẽ cognouisset esaias q̃ nõ bona fide dixit achaz. immo qꝛ deũ nõ timeret aut amaret. ⁊ sic indignũ reputãs noluit sibi dare signũ sꝫ dedit domui dauid dicens. audite ergo domus dd̃ nunq̇d parũ vobis est molestos eẽ hoib⁹ qꝛ molesti estis ⁊ deo meo ꝑpter h̾ dabit dñs de⁹ ipse vobis signũ. Ecce ꝟgo concipiet ⁊ pariet ⁊c. qd̃ intelligitur de cõceptiõe ⁊ partu xp̄i per ꝟginẽ Mariã vt allegat euãgelista matheus in. j. c. Et ꝑ obsidionẽ ciuitatis hierusalẽ ab istis regibus significat̃ spũaliter obsidio generis hũani a demonibus. ⁊ q̃ gen⁹ hũanũ debuerit ab obsidione dyaboli liberari signũ fuit q̃ virgo cõciperet ⁊ pareret filiũ. ¶ Sed isti glorioso signo de ꝯceptu ꝟgineo contradicũt iudei illud ĩpugnantes ⁊ ꝑ impossibili reputantes q̃ virgo existens virgo concipiat ⁊ pariat filium asserentes ⁊ affirmantes q̃ text⁹ esaie allegat⁹ scꝫ Ecce virgo ⁊c. non intelligitur sicut nos christiani et fides catholica affirmat de virgine gloriosa virgine maria. ⁊ faciũt cõtra hoc cõmuniter quinq̃ argumẽta. Et arguũt p̄io sic. istd̃ signũ fuit liberatiõis achaz a duob⁹ regib⁹ q̇ venerunt ꝯ eũ. xp̄s vero nat⁹ est post achaz bene ꝑ. ccccc. annos liberationis igitur signũ nõ fuit incarnatiõis xp̄i ⁊ cõceptio eius ex maria ꝟgine. Scd̃o sic vbi nos hẽmus ꝟgo hebrei dicunt alma: qd̃ significat adolescẽtulã qd̃ indifferenter dicitur de virgine et corrupta. Virgo autem si cnõ significat. igit̃ textus ille nõ intelligit̃ de conceptione virginis scꝫ adolescẽtule. Tertio sic qꝛ xp̄s nõ ẽ vocat⁹ emanuel sed iesus vt pꝫ Luce. ij. ⁊ ꝓphetia dicit q̃ vocabit̃ emanuel igit̃ nõ põt dici de xp̄o. Quarto qꝛ appet q̃ ꝓph̄ia intelligat̃ de aliq̇ filio ⁊ dicunt aliq̇ iudeoꝝ doctores ⁊ rabini. q̃ intelligit̃ de ezechia filio acham qui dictus est emanuel Aliĳ vero dicũt q̃ ĩtelligit̃ de filio esaie de quo in seq̄nti. c. dicit ꝓpheta: accessi ad ꝓphetissã q̃ ꝯcepit ⁊ pepit filiũ. Quĩto ⁊ vltio arguũt iudei lr̃a dicit q̃ anteq̃ sciat puer vocare patrẽ aut matrẽ auferet̃ fortitudo damasci. igit̃ in xp̄o fuit ignorãtia qd̃ xp̄iani reputant falsũ qꝛ dicũt q̃ habuit plenitudinẽ scie ab istãti sue ꝯceptiõis. Cõcludũt ergo iudei q̃ nullo mõ ĩtelligit̃ de xp̄o nec de virgĩe Maria m̄re ei⁹ sicut nos xp̄iani dicim⁹ et firmit̃ credim⁹ ⁊ ꝯfitemur. ¶ Ad p̄imũ argumẽtũ dicẽdũ iudeis q̃ nõ est verũ q̃ istd̃ signũ de ꝯceptu virgĩs ipsi achã daret̃ lꝫ sibi ꝑ ꝓphetã ꝓmitteret̃ dicẽs. pete tibi signũ a dño deo tuo ⁊c. Sꝫ ex hoc īuitatus ĩcredul⁹ remãsit ⁊ ydolatra qꝛ dixit nõ petaꝫ ⁊ nõ tẽptabo dñꝫ. alia lr̃a habet ⁊ nõ exaltabo dñm. Directũ ergo fuit domui dauid signũ vt pꝫ ex textu vbi dr̃. audite domus dd̃ ꝑpter hoc dñs dabit vobis signũ. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium ⁊ vocabit̃ ⁊c. quod signũ impletũ est in virgine maria principalr̃ ⁊ realiter q̇ fuit de domo dd̃. ¶ Ad illud autẽ qd̃

dicit q illud signū fuit p.cccc.annos z vltra post achā. dicendū est q duplex ē signū. vnū pnosticū respectu effectus futuri sicut gedeō datū fuit signū in vellere indicatiuū future victorie Iudicū .vi. Secūdū est signū rememoratiuū respectu effectus pteriti sicut moysi datū fuit signū. Exo.iij. hoc habebis signū q miserim te. Cū eduxeris ppl'm meū de egypto imolabis sup mōtē istū grās.s. agēs de ista missiōe q tibi imponit nec obstat de magna instantia tpis q2 signū rememoratiuū ita respicit pteritū in magna distantia sicut signū pnosticū futurū. Ad ppositū istud fuit signū rememoratiuum z non pnosticū z fuit datū i tāta distātia pp̄ter hoc q cōueniēs erat q2 achā fuit incredulus verbo prophete q daret signū in lōginquū vt ipe in ppria psona non videret sicut in mēte nō credebat. Illi tñ q descēderunt ab eo viderūt sicut maria z Ioseph. z iō signāter propheta nō dixerit vba ad achā sed ad omū dauid: de qua domo fuerūt maria z ioseph vt infra dicetur. ¶ Ad secūdū dicēdū q in hebreo sunt tria vocabula quasi idē significātia.s. nahra. betula. halma. primū accipit pro muliere adolescente paucoꝝ dierū nō habēdo respectū ad virginitatez vel corruptionē. Secūdū accipit p virgine nō habēdo respectū ad etatē. scz adolescēs iuuenis vel senex. Tertiuz vero accipitur p muliere habēdo duos respectus.s. ad adolescētiā z vgitatē z q2 ista duo simul fuerūt in btā virgīe. Iō pp̄ha diuinitus illustrat' posuit halma z nō aliquid aliud de vocabulis supradictis. Huius sn̄ie est venerabilis perit' vir petrus alfonsi ꝯuersus in suo dyalogo ti.vij. dicēs. mulier nāq sine iuuenis siue ānosa q̄diu virgo est appellari pōt betula. q̄diu aūt iuuenis est siue virgo sit aut corrupta pōt nūcupari nahra halma vero vocat nulla nisi sit iuuenis z intacta. hec ille. ¶ Notādūz etiam secundum Nicolaum de lyra in hoc passu q halmum significat absconsionē z inde dicitur halma abscōdita que significat iuuēculam a spectibus hominū abscōditam ita q de eius pudicitia z integritate nō dubitat marie qñ p̄ponit lra he. z tunc sonat healma. nec inueniuntur in tota sacra scriptura aliq sic scripte nisi tñ tres scz rebeca. xxiiij. Gen. vbi dicit de illa puella decora nimis virgoq pulcherrima z incognita viro. z sequitur ibi puella que gradiet ad hauriendā aquā in hebreo habet healma q egrediet zc. Et maria soror moysi. Exo.ij. vbi dr de ea et iuit puella z vocauit matrē pueri in hebreo habetur iuit healma zc. Et ista que scribitur Esa.vij. et iō cū due prie fuerint virgīes purissime q sic nolate fuerūt idē tenēdū est de ista hec lyra dicit ergo propheta ecce healma.i. adolescēs et vgo simul q2 ista duo dicit vocabulū healma ꝯcipiet z pariet filiū.i. beata virgo maria a pp̄heta p̄nūciat q ꝯcepit z pepit vgo manēs z quod ita necessario debeat intel

ligi patet qr signū qd debebat da ri achā p liberatione ciuitatis s3 tertiū rabisalomō dbebat eē valde miraculosū3. vñ dixit sibi Esaias pete tibi signū a dño deo tuo i pfundū iferni siue i excelsum supra in pfundū iferni .i. in suscitatione alicuius mortui. vel i excelsum supra .i. in celo: sicut in statiōe solis fuit tēpore Josue. modo qr virgo et adolescens cōciperet et pareret filiū virgine non remanēte. nullum miraculū eēt. oportet ergo ad hoc qr sit miraculū qr virgo cōcipiat et pariat in cōceptu et in ptu virgine remanēte. Et hoc diuio miraculo qd impletū est in virgine gloriosa Et io augustinus 3 iudeos in sermone annūciatiōis beate virginis dicit. Que sūt dei miracula nisi q sunt hoibus ipossibilia: q scripsit tabulas sine stilo ferreo. ipse grauidauit Mariā de spū sancto. qui multiplicauit panes i deserto sine rore. ipse virginē ipregnauit sine corruptione. et qui fecit virgā sine pluuia germinare. ipe fecit dauid filiā sine semine gnare. ¶ Ad tertiū argumētū dicendū qr intelligitur de xpo. et qñ dicūt ipe nō ē vocatus emanuel s3 iesus. Dicendū qr imo qr aliud est nomē qd iponit sm rōnē idiuidualē vt petr9 et sic xps semp vocatus est iesus. Et est aliud nomē qd imponitur sm proprietatē vel aliquā virtutē excellētē vt liberalitatis et sic liberalis vocat9 est alexāder. fortis vocat sanpson hercules vel achilles. et isto mō xps vocat9 est emanuel pp excellentiā et diuinā pprietatē quā

h3 qr in ei9 supposito diuia natura pariter et hūana simul cōiūgūtur. Vñ emanuel iterpretat nobiscum de9 quo noie sepe vocauit eū maria ipm vt verū deū et hominē adorādo. et ita impletur lra hebraica q h3 vt illa hehalma vocabit nomē eius emanuel. Sup quo verbo dicit pdictus petr9 alfonsi vbi supra et vocabis nomē ei9 emanuel. In h qd ibidē legitur vocabis duo sūt notāda. s. qr de9 sic appellari filiū volebat. et qr sine carnali pre virgo foret puerū paritura pp hoc eni3 ait vocabis ac si diceret ipa tm vocabit et non pater. hec ille. ¶ Ad qrtū argumētū qñ dicūt iudei qd ille filius erat ezechias fili9 achā. vel qr erat filius esaie de quo in sequēti. c. dicit ipe accessit ad pphetissam que concepit et peperit filiū et iste vel ezechias vocat9 est emanuel. Dicēdū qr patet vtrūq3 manifeste eē falsū3. Et prio de ezechia qr vt pt3 ex qrto libro Regū: achā regnauit p .xvj. ānos in cui9 qrto anno dcā est pphetia qñ icepit regnare fili9 ei9 ezechias hēbat. xxv. ānos. Demptis g qtuor de regno pris sui in quoꝝ quarto dcā est pphetia patet qr vsq3 ad tempus regni sui de regno patris nō transierūt nisi. xij. āni. dēptis igitur istis xij. de. xvj. sequitur qr qñ dicta fuit pphetia ezechia iā hēbat. xiij. annos. seqtur ergo qr pphetia in eo verificari nō potuit qr iā erat nat9. Patet secūdo qr nō potuit itelligi de filio esaie pp illd qd i seqnti. c. dr accessi ad pphetissam propter duo. Primo quia de illo filio esaie

qui ſm textū nomē eius fuit acce lera velociter ſpolia detrahe cito predare: nec de eiꝰ noīe: nec de eiꝰ vita: nec de eius geſtis aut morte vlla mentio fit in ſcriptura: ſm er go Hieronimū eadē facilitate q̄ dicitur contēnitur. Secūdo qꝛ nō eſt veruꝫ ꝙ Eſayas ꝓtunc accede ret ad ꝓphetiſſaꝫ vxoreꝫ ſuam vt ipſa conciperet ꝛ pareret filium. de quo intelligunt iudei. Et rō ē: quia ī textu premittitur adhibui mihi duos teſtes fideles. Uriam ſacerdotem: ꝛ zachariam filiū ba rachie. ꝛ ſtatim ſeq̄tur acceſſi ad prophetiſſam que concepit ꝛ pepe rit filiuꝫ. Modo dico iudeis duo. Primo ad quid ꝓpheta īducebat iſtos teſtes: nūquid indigebat te ſtibus in accedendo ad cōcubitū prophetiſſe vxoris ſue. iſtō eſt tur pe dicere. Scdō pero ab eis q̄ fue runt iſti teſtes fideles. nō vrias q̄ fuit tempore Joachim. de q̄ Hie re. xxvj. Fuit vir ꝓphetans in no mine dn̄i. vrias filius ſemey: quia a tempore achā ꝛ Eſaye vſqꝫ ad tēpus Joachim. vt pꝫ. in quo fuit iſte ꝓpheta fuerūt plus q̄ꝫ centuꝫ anni. ſicut patet ꝑ tēpora per que regnauerunt reges. qui fuerūt in medio. vt pꝫ quartū librū Regum diſcurrenti. Iteꝫ alius teſtis fide lis zacharias filius barachie qui eſt. xj. de. xij. prophetis minoribus nō erat adhuc natus. ipſe fuit ſe cundo anno regni darij regis per ſarum qui ſucceſſit tyro qui dedit licentiam iudeis reedificandi tē plum ꝛ a tempore achaꝫ ꝛ Eſaye vſqꝫ ad tēpus darij fluxerūt plus q̄ꝫ ducēti anni. non ergo iſte acceſ ſus Eſaie ad prophetiſſaꝫ nec de iſtis teſtibus aliq̄d cōtinet verita tis. Nō ergo dicūt iudei eſt ꝟitas iſtius textus. O vtinā tolleret ce citas ab oculis veſtris. Certe di co ꝙ veritas iſtius ꝓphetie eſt ꝙ deꝰ ſpiritusſanctꝰ aſſumpſit iſtos duos teſtes ſupradictos ꝛ acceſſit ad ꝓphetiſſam. i. ad virginē mari am q̄ habuit ſpm̄ ꝓphetie ꝛ cōce pit ꝛ peperit filiū ieſuꝫ xp̄m ſalua torem noſtrū. nā qn̄ dicit in textu adhibui mihi duos teſtes ꝛc. loq̄ tur ſpūſſanctus ꝑ ſeipſum ꝛ nō ꝑ ꝓpheta: ſicut eñ loq̄tur ꝑ ꝓphetā ſic pōt loqui ꝑ ſeipſuꝫ. Iſti duo te ſtes fideles quos deus ſpūſſanctꝰ adhibuit fuerūt Urias filꝰ ſemey de quo dictū eſt q̄ ꝓphetauit mul ta mala cōtra ciuitateꝫ q̄ venerūt in captiuitate babylonica. Et za charias filius barachie q̄ ꝓphe tauit multa bōa ſp̄aliter de aduē tu meſſie zacharie. ix. Exulta ſatꝫ filia ſyon. ecce rex tuus venit tibi iuſtus ꝛ ſaluator ꝛc. ¶ Et qn̄ dr̄ ꝙ adhuc nō fuerūt nati ſꝫ futuri erūt. Hic ē dicēdū ꝙ nō obſtat qꝛ ꝑteritū ꝛ futurū totū ē deo ꝑſens ꝛ ita loquit̄ de ꝑterito ꝛ de futuro ſicut de ꝑſenti ꝛ poſt prophetias iſtoꝝ ſequit̄ immediate in textu totum in perſona dei ꝛ ſpiritusſan cti: ꝛ acceſſi ad prophetiſſam: ſci licet: virginem Mariam que pro phetauit in cantico. Magnificat anima mea dominū. Et cōcepit ꝛ peperit filium. Iſte acceſſus fuit ſp̄alis ꝛ hoc per ſpm̄ ſanctū ſicut dixit ſibi angelus Luce. i. ſpiritus

sanctus supueniet i te. ¶ Ad quintũ ꝛ vltimũ argumentũ dicendũ ꝙ intelligit̃ de sciẽtia humana: lꝫ enĩ in xp̃o nõ fuerit ignorãtia tñ qꝛ fact⁹ est hõ in tpe habuit sciaꝫ in tpe ꝛ anteꝗ̃ illã haberet liberatio populi denũciata p Esaiaꝫ cõpleta fuit. Cũ igitur supra declaratuꝫ sit ꝙ iesus nazaren⁹ sit vere xp̃s. sequit̃ ꝙ mater ei⁹ maria cõcepit eũ ꝛ peperit virgo ꝛ p cõsequẽs est sctĩssima. nec iudei põt dictã auctoritatẽ negare: qꝛ nõ soluꝫ accipit̃ de trãslatiõe hieronymi: sed etiã de trãslatiõe. lxx. iterpretũ qui fuerũt iudei. ꝛ in lege ꝛ pphetis peritissimi scdm ꝙ dicit Joseph⁹ antiq̃tatis iudaice. lib. xij. Videãt etiã iudei tergũ trãslationẽ chaldaicã cui ꝯdicere non possũt nec audẽt: qꝛ istã pphetiã sic exponit: vnde vbi nos habem⁹ hic ꝛ adhibui mihi testes fideles vriã sacerdotẽ ꝛ zachariã filium barachie ꝛ accessi ad pphetissam ꝛc. Illa trãslatio sic hꝫ. ꝛ cõtestat⁹ suꝫ cõtestationes malas ex parte mea quas dixi vẽturas i pphetia vrie sacerdotis eẽ futurũ est quoꝗ̃ sic oẽm cõsolationẽ quã dixi vẽturã in pphetia zacharie filij barachie ego adductur⁹ suꝫ ꝛ accessi ad pphetissaꝫ ꝛ ꝯcepit ꝛ peperit ꝛc. Itẽ põt declarari sãctitas virginitat̃ Marie ex secreto lemarbe: qꝛ men clausa ꝯtra naturã suã est ibi posita in ꝟbo mltiplicabit̃ ei⁹ imperiũ. vide supra. li. j. in aptiõe primi thesauri. Unde i libro qui dr̃ sabath apud hebreos autẽtice dr̃ men clausa ꝟbuꝫ clausuꝫ significat. Ideꝫ aũt psuadetur per illd̃ qd̃ habet̃ Isaie. xj. Egrediet̃ virga de radice iesse: ꝛ flos de radice ei⁹ ascẽdet. Hec auctoritas ad lr̃aꝫ intelligit̃ de xp̃o vt supra ostẽsuꝫ est qui p florẽ intelligitur quia sicut sine arboris corruptiõe flos ab ea egreditur. sic xp̃s nasciturus ex matre absꝗ̃ virginitatis corruptiõe. Idẽ etiã psuadetur p hoc qd̃ habetur Esai. lxvj. anteꝗ̃ parturiret peperit. parturire ẽ dolores partus sentire. Nõ aũt dicit̃ de aliqua muliere ꝙ ipsa peperit absꝗ̃ dolore part⁹ excepta dñi nostri iesu xp̃i matre. Itẽ hieremie xxxix. dicit̃ nouũ faciet dñs super terrã femina circũdabit viruꝫ. per hoc ꝙ dicit ppheta: nouuꝫ faciet dñs manifeste ostẽdit insolitã reꝫ futurã a dño ꝛ alias inauditã qd̃ fuit quãdo virgo beata diuinitus cõcepit iesum virũ sciẽtijs ꝛ virtutibus ab instãti sue cõceptiõis perfectũ ꝛ sic eum suo circũdedit vtero virginali. Quod etiã ipsum pareret manẽte corrupta hoc nõ est nouũ mulierib⁹ sed ꝙ ip̃m pareret ip̃a remanẽte clausa istud ẽ nouũ. ¶ Iteꝫ hoc fuit figuratum Ezechielis. xliiij. ꝛ dixit dñs me⁹ ad me. porta hec clausa erit ꝛ non aperiet̃. ꝛ vir nõ transibit per eaꝫ qm̃ dñs deus israel ingressus est p eaꝫ eritꝗ̃ clausa et hic est finis versus in hebreo p hanc portaꝫ intelligitur virgo Maria p quaꝫ filius dei venit ad nos ꝛ exiuit de⁹ ꝛ homo clausura virginitatis itegra remanẽte. Iteꝫ rabi barachias exponẽs illud Trenoꝝ vltimo

pupilli facti sumus absq; patre di
cit q deus sanctus z bñdict9 ait
israeli. vos dixistis corã me pupil
li facti sum9 absq; patre. Redem-
ptor quẽ ego suscitabo vobis sine
patre erit.s. in terris sicut est sine
matre in celis z sic ſm eũ apparet
ꝟginitas marie mr̃is xp̄i. ¶ Itẽ
dñs Bonauẽtura quondã ep̄s al
bañ. sup tertiũ sniarum dist. iij. lo
quens de sctificatiõe marie dicit
Quidã iudei asserũt de ea q q̃z
uis eẽt pulcherrima a nullo vnq̃z
hominũ fuit cõcupita. vñ aũt acce
pit hoc iudeoꝝ dictũ nescire se di
cit Nicola9 de lyra. Sz nõ est ꝟi
simile q talis aut tãtus doctor po
suerit istud in scripto suo nisi ha-
buerit ab aliq̃ loco autẽtico. Ra-
tio aũt quare virgo beata nõ fuit
cõcupita ab hoibus p̃t assignari
q: dispositio mẽtis magis relucz
i facie q̃z in ceteris alijs partibus
ꝑpter qđ ex plenitudie gratie exi
stẽtis in ei9 mẽte fiebat q̃dam re
fulgẽtia in eius facie q̃ i homini
bus ipsam intuẽtibus cõcupiscẽ-
tiaz nõ excitabat: sz magis eaz re
primebat z hoc mõ de amabilitate
sancti Sebastiani dr. Necesse eñ
erat vt quẽ deus tãta perfuderat
grã ab oibus amaret. ¶ Cõseq̄uẽ
ter declarat sanctitas ꝟginis ma
rie per scripturas sarracenoꝝ ꝑ
maiorẽ cõfusionem iudeoꝝ. dr̃m
i alchorano machometi. Dixerũt
angeli. O maria de9 vtiq; elegit
te z purificauit te z elegit te clarã
sup mulieres sclorũ. Itẽ ibidẽm
O maria de9 annũciat tibi verbũ
ex ipo nomẽ ei9 iesus filius marie
z erit honorabilis in hoc sclo z in
futuro. Itez ibidẽ dixit ipa. deus
meus quõ erit mihi filius z nõ te
tigit me hõ. Dixit sic de9 creat qđ
vult cũ decreuerit vtiq; aliqđ. di-
cit ei esto z erit. Itẽ in libro albo-
kam q̃ est autẽtic9 apđ eos dicit
emphoratia socius machometi q
audiuit nũciuz dei dicẽtez nullus
de filijs adã nascit quẽ nõ tãgat
sathã ꝑter mariã z filiũ eius per
nũciuz aũt dei itelligit machome
tũ. Itẽ dicit ebumuise prophetaz
id ẽst machometũ dixisse multi ꝑ
fecti fuerũt in hoib9. nulla aũt in
mulieribus fuit ꝑfecta nisi marer
iesu. Has aũt scripturas sarrace-
norũz induxi: q: ſm aplm oportz
sanctos habere testimoniũ ab his
qui foris sũt. ¶ Patet igitur q iu
deus in minore sui argumẽti acci
pit falsuz. s. q in genealogia salua
toris nõ ponit aliqua mulier scã
cui9 opinionis videt fuisse Hiero
nymus sup. Mat. dicẽs. Notã dũ
in genealogia saluatoris nullã sã
ctarũ mulierũ assumi: sz eas quas
scriptura reꝑhẽdit qui ꝑpter pec
catores venerat de peccatricibus
nascẽs oim peccata deleret. Sed
istud dictũ nõ placet Nicolao de
lyra ꝑpter duo. primo q: vt dictũ
est i genealogia saluatoris ponit
maria sanctarum sctissima. Scđo
q: ex eadẽ rõne ibidẽ arguit Hie
ronym9 ad oppositũ. s. q ꝑ pec-
catũ athalie filie ipissime iesabe-
lis que erat ydolatra: z ad ydola-
triam traxit Ioathan maritũ suũ
filius amborũ ochozias z nepos
Ioas z pronepos amasias tolli-

tur a genealogia saluatoris.

¶ Contendit iudeus probare q̄ iesus non est verus messias q2 nō est filius dauid: siue de gñe dd̄.

Quartum argumētum iudeorū ex euangelio est in .i. c. Math. ponitur genealogia xp̄i quez asserūt xp̄iani eē verū messiam ex eadē arguit q̄ ipse nō ē messias i lege p̄missus sic. Ver9 messias oz eē fili9 dauid siue de gñe dauid: sz iesus nazaren9 nō est fili9 dauid de gñe eius. ergo ipe nō est messias p̄missus. Maior est ɔcessa ab oib9 tā iudeis q̄s xp̄ianis. minor p̄batur: q2 si iesus nazaren9 descēderet de dauid scdm carnē in ei9 genealogia ponereť. Cōstat āt q̄ nihil tale ibi est: q2 i fine genealogie dr iacob aūt genuit Joseph virum marie: de qua nat9 est xp̄s 7c. Nūquid xp̄s est ex semine ioseph natus vt dicať de gñe dauid: sicut 7 ioseph. Et pz q̄ xp̄iani hoc non cōcedūt. ergo nō habēt ex p̄dicta genealogia q̄ ipse sit de genere dd̄. Si forte dicať xp̄ian9 q̄ descēdit p mariā q̄ est de genere dauid hoc nō habetur ex textu: q2 nō ponitur ibi q̄s eius fuit pater vł mater. ergo nullo modo iesus nazarenus dicēdus est filius dauid 7 cōsequēter ipe nō est messias. ¶ Respōdetur ſm Hiero. in glo. q̄ non est cōsuetudo scripturarū: vt ordo mulierū in gñationibus texetur. Et ideo nō per mariā sed per Joseph inducit cū de vna tribu Joseph 7 maria fuerūt. vnde et eam quasi proximā cogebatur accipe ne vna tribus se in aliaz cōfunderet. vñ Numeri. xxxvj. oēs viri ducunt vxores de tribu 7 cognatiōe sua 7 cūcte femine maritos de eadem tribu accipient: vt hereditas p̄maneat in familiis. ¶ Sed contra hoc Exod. vj. accepit aaron sororez naazō filiam aminadab: scz elizabeth in vxorē de qua ɔstat q̄ erat de tribu iuda. Solutio. sola illa mulier nubere nō potuit viro d' alia tribu ad quā deueniebat hereditas patris vel parētuz. Vñ cuz ipsi elizabeth nō deueniret hereditas pr̄is: q2 habebat fratres priores se: iō bñ potuit nubere viro de alia tribu: sed quia maria non habuit fratres vel sorores priores se: q2 fuit vnica ioachim pr̄i suo: iō ad eā deuenit hereditas. Vñ habuit necesse ſm legē nubere viro de cognatione sua 7 q2 ioseph fuit de tribu iuda 7 de progenie dauid vt pz in genealogia ascendendo. Sequitur ergo q̄ virgo maria de qua nat9 est iesus qui vocať xp̄s fuit de eadē tribu 7 p̄genie. ¶ Sz q2 ex rege dd̄ duo pullularunt rami tāq̄s ex radice. s. Salomō 7 nathan. Est dubiū īter doctos a quo illoꝝ virgo maria descēdat ſz carnem: 7 sunt nōnulli doctores dicētes q̄ hec virgo descendit ex rege salomone ſm carnē. 7 ex nathā secūdum legē cui9 opinionis est Nicolaus de lyra Luce. iii. ¶ Sz hec opinio videť esse p̄mo cōtra prophetas. Nā hieremias p̄pheta loquēs d' yechonia p quē vēit linea salomonis. ait. scribe virū istū. steri

rilem q̃ in diebus suis nõ ꝓspera bit nec erit de semine eiꝰ vir qui se deat sup soliam dauid: ⁊ ptãtem habeat vltra i iuda. hiere.xxij. Si ergo hec virgo descẽdit ꝑ salomo nẽ ⁊ iechoniã: vt dicit illa opinio. sequit̃ ꝙ xp̃s filius virginis nõ se dit sup soliũ dauid: ⁊ sup regnum eius. Cõtra ꝓphetã in ca.seq. Et Esaie.ix.c.nec valet dicere ꝙ pro pheta itelligit nõ erit q̃ sedeat se culari honore. xp̃s aũt nõ sic sede rat. q: supra ca. eodẽ dicit dñs per prophetã. Uiuo ego q: si fuerit ie chonias filiꝰ Joachim regis iuda anulus i manu dextera mea inde euellã eũ: ⁊ loquitur de ipo ⁊ de se mine suo. Unde p3 ꝙ non soliũ lo quitur de tẽporali ptãte: sed etiã de illa qua xp̃us sedere habuit ad dexterã patris. Itẽ non est verisi mile: q: deꝰ tã ꝯfusibiliter repelle ret eũ ⁊ semẽ suũ ab honore tẽpo rali ⁊ a minori gradu: ⁊ cõseq̃nter ꝯstitueret ipsum in semine suo in maiori gradu sc3 xp̃i. ¶ Scđo hec opinio videtur esse cõtra apl̃m: q: nathã frater salomonis regis non fuit filiꝰ naturalis regis dauid: s3 adoptiuꝰ Luc.iij. Cũ ergo ab illo nathã descẽdat hec virgo ẜm car nẽ vt notat affricanus scribẽs ad aristidẽ. ⁊ Eusebius li.j. ecclesia stice hystorie.c.vij. ⁊ Damascenus in sentẽtijs suis.li.iiij.c.vj. Sequi tur ꝙ xp̃s nõ est ex semine dauid ẜm carnẽ contra apostolũ.j.ca.ad romanos. qui factus est ei ex semi ne dauid ẜm carnẽ. ¶ Respondẽ dum ergo ẜm illuminatũ doctorẽ magistrũ iohãnẽ vitalis in sermo ne natiuitatis beate virginis qui incipit. O pulcherrima inter mu lieres ꝙ hec sacra ꝟgo venit ex na thã ẜm carnẽ qui fuit filiꝰ natura lis dauid. nõ quidem de bersabee vt illi estimãt: sed de ꝑncipali vxo re dauid. s. michol. binomia egla dicta filia saulis q̃ genuit dauid ietruã binomiã: q: ⁊ nathã d e hoc ij. Reg.iij. cũ notatis ꝑ Josephu3 libro antiq̃tatis iudaice ⁊ ꝑ dictũ Nicolaũ de lyra: q: nathã fuit me lior salomone natura ⁊ vita: q: de principali vxore ⁊ vt opinatur pre dictꝰ doctor renũciauit iuri regni rõne eximie sanctitatis. ex quo na thã filio dauid. xxxviij. pullularũt plãte vsq3 ad auos sc̃ti Joachim patris ꝟginis. Na3 Nathã frater aui eius. qui ⁊ melchi dictꝰ est ge nuit heli qui ioseph ẜm legẽ Luc. iij. ⁊ hic habuit fratrem pantherã qui genuit barpãtheram qui san ctum Joachim ẜm carnẽ teste da masceno vbi supra. ⁊ sic sanctꝰ Jo achim pater huius virginis ⁊ san ctus Joseph spõsus eius fuerunt ẜm legẽ secundi primorum filij: et sic patet genealogia non soliũ Jo seph ex progenie dauid: sed etiam virginis gloriose ꝑ nathã ex prin cipali vxore dauid: sc3 michol.

¶ Cõtẽdit iudeꝰ ꝓbare ꝙ iesus nõ est verus messias: q: fuit pecca tor ex hoc qđ fuit baptizatus.

Quintum argu mentũ iudeorum ex euã gelio est ad ꝓbãdũ ꝙ xp̃s habuit pctm̃: vel ꝙ eiꝰ baptismꝰ fuit frustra. arguit

iudeus sic. In euãgelio Matthei iij.c. dr quenit iesus a galilea i iordanẽ ad Johãnẽ vt baptizaret ab eo. ex hoc arguitur sic. Christiani dicũt q baptism9 est ablutio peccatorum. cũ ergo iesus nazaren9 fuit baptizat9. ergo habuit pctã abluẽda qd ipi negãt. aut ille baptism9 fuit frustra. ¶ Rñdet q baptismus xpi est ablutio pctorum. nõ autem baptismus Johãnis sicut ipe Johãnes dicit Matt. iij. Ego quidem baptizo vos in aqua in penitẽtiam q aũt post me vẽtur9 est fortior me est: cui9 nõ sum dign9 portare calciamẽta. ipe vos baptizabit in spũ scto. Jesus autẽ nazaren9 fuit baptizat9 baptismo Johãnis tm. q nõ erat ablutio pctorum. et id nõ cõclusit argumẽtũ q iesus habuerit pctm abluẽdi. qr sanctificati i vtero baptizati sunt baptismo xpi. et tñ nõ hñt pctm abluẽdum. Jesus aũt ab instanti cõceptiõis sue nõ solũ fuit sanctificatus. sz etiã sanctus sanctorum. ¶ Qd aũt arguitur vltra q iesus nazaren9 fuit baptizatus frustra. Dicẽdũ q nõ sequitur. qr p hoc approbauit baptismũ et predicationẽ Johãnis. et per tactũ sue sanctissime carnis dedit vi regeneratiuã aquis: nec similiter sanctificati in vtero frustra baptizantur. qr p hoc regenerantur in xpo et mẽbra eius efficiũtur. ¶ Et qr scripture noui testamẽti et doctorũ catholicorum loquentes de baptismo sunt note fidelibus et a iudeis recipiuntur. Jdeo accipiuntur aliqua contra iudeos de veteri testamẽto et de dictis doctorũ hebraicorum. et pmittitur figura hui9 sacramẽti. Exo. xxix. in baptismo aaron et filiorum eius. Vñ dixit dñs moysi. aaron et filios ei9 applicabis ad ostiũ tabernaculi testimonij. s. in atrio vbi erat altare holocausti. Cũq laueris patrẽ cũ filijs aqua indues etc. ista lotio aque q erat pmũ. vt dicit rabi salomõ nõ intelligitur de ablutione manuũ et pedũ solũ: sz de lotiõe totius corporis: ita q dicit hic expsse rabi salomõ. q hz qd dicit lauabis eos vult dicere baptizabis eos sic q totũ corp9 itret in aquã. ¶ Jtẽ scdo sup illd Eccls. j. Quid ẽ qd fuit id qd futurum est Rabibarachias dicit sicut fuit redẽptor prim9 sic erit vltimus. Redẽptor prim9 scz moyses fecit ascẽdere puteũ sicut habetur Nume. xxi. Sic redemptor vltim9 q est rex messias ascẽdere faciat aquas. sicut hr Johel vlt. et fons de domo dei egredietur et irrigabit torrẽtẽ spinarũ. Hec sũt verba doctoris. p torrẽtẽ spinarũ itelligitur multitudo peccãtiũ. Aliqui hebrei dicũt q hec est litera et irrigabit planiciẽ sethim. Est aũt sethim regio grecie de qua alexãder magn9 exiuit ad pugnãdũ cõtra reges persarũ et medorũ. vt habetur pmo machabeorum. j. c. et fm hoc ista pphetia fuit impleta qñ apli predicauerũt grecis: et eos baptizauerũt. ¶ Jtem tertio Esa. xliiij. noli timere serue me9 Jacob et rectissime quẽ elegi. Effundã enim aquas sup sitientẽ et fluẽta super aridã. Effundã spm meũ super semẽ tuũ. et bñdictionẽ meã sup stirpem tuam. et germinabunt inter

herbas sicut salices iuxta preter-
fluētes aquas. iste dicet dn̄e ego
sum. & ille vocabit in noīe Jacob.
& h̄ scribet manu sua dn̄o & i noīe
dei israel assimilabit. Per hoc em̄
q̄ dicit. effundā aquas sup sitiētē
intelligit baptizatio iudeoꝝ fidē
xp̄i deuote recipiētiū. Et per hoc
q̄ subdit & fluēta sup aridā intel
ligitur baptizatio gentiliū. Nā gē
tilitas nō fuit irrigata doctrina le
gis & ꝓphetarū. & q̄ iste sit intelle
ctus habet sup glosa rabi salomō
sup illō qd̄ subdit. germinabūt in
ter herbas &c. id est i medio Esau.
Per Esau vero ipe & doctores he
brei intelligunt romanū imperiū
qd̄ suscepit fidē xp̄i & baptismum
vt pz. Sequitur iste dicet dn̄e ego
sum glo. Isti erunt iusti pfecti. qd̄
de ap̄lis cōuenietēr pōt intelligi
Et ille vocabit in noīe iacob. glo.
Isti sunt paruuli filij impioꝝ qd̄
cōuenietēr itelligitur de filijs iu-
deoꝝ per ap̄lm cōuersis ad xp̄z
patrib⁹ eoꝝ in infidelitate rema-
nētib⁹. Hic scribet manu sua dn̄o
Glosa. Hi sunt filij penitētie. p qd̄
cōuenietēr intelligūtur xp̄iani re
ligiosi. & in noīe isrl̄ assimilabitur
glo. Isti sunt cōuersi de gentibus
illis applicatur nomen israel. s̄m
qd̄ dicit ap̄ls ad romanos. ij. non
qui in manifesto iudeus est neq̄ q̄
in manifesto in carne circūcisio. sz
qui in abscondito iudeus est & cir
cumcisio cordis in spiritu nō litte
ra. cuius laus nō ex hoībus: sz ex
deo est. Patet igitur ex p̄dictis q̄
glosa rabi salomon conuenienter
aptatur ad ꝓpositū nostruz q̄uis
hoc non intenderit. Deus em̄ ali-
quādo mouet linguā hoīs mali ad
annūciādū veritatē preter eius in
tentionē: sicut Cayphas Joh. xi.
dixit d̄ xp̄o. Expedit vobis vt vn⁹
moriat homo p populo. Intende
bat em̄ solū īducere alios ad occi
dendū xp̄m. Sed quod verbum si
gnificauit mortē ei⁹ ꝓfuturā ad
salutem sp̄ualem populi: hoc fuit
preter eius intētionē. ꝓpter quod
euāgelista subdit. Hoc autē nō di
xit a semetipso: sz supple a deo sic
eius linguā mouēte. Habet autē
simile q̄stū ad aliquid. Nume. xxij
de asina balaam que ꝓtulit verba
rationabilia: vt pz ibidē deo mo-
uente linguā ei⁹ per se vel per an-
gelū. Illa tn̄ nō intellexit verba
que ꝓtulit cū nō haberet rationē
nec intellectuz. ¶ Itē quarto sup
illud Gen. xlix. Ligans ad vineaz
pullū suū. & ad vitē o fili mi asinā
suā dicit glosa. Hic est de quo scri
ptū est zacharie. ix. Sedens super
asinam &c. Sequitur in glosa. Et
quomodo erit agens: sicut scriptū
est Ezech. xxxvj. Et effundaz sup
vos aquā mundā: & emundabimi
ni ab omnibus inquinamentis ve
stris. Auctoritas zacharie hic īdu
cta s̄m doctores hebreos intelligi
tur ad litterā de messia sicut ostē-
sum est supra. & p glosam hebrai-
cam hic inductaz habetur q̄ erat
mundaturus populū suū per effu
sionē aque mūde que ꝓprie dicit
baptismus xp̄i. Unde i libro q̄ di-
cit yoma hierosolymitanū auctē-
tico apd̄ hebreos dicit. Quemad
modum pelagus mūdificat pollu

tos: ita deus sanctus z benedict⁹ erit mundās in futuro israel. z sic est dicēs Ezech. xxxvi. Aspergam super vos aquas mūdas. hec ille. Itē sapiētes thalmuth i midras dixerūt. q in aduētu messie ipe as sumeret sibi aquas mūdas de sub sede sua. z q ipe sup israel effunderet prout dixit textus. Effundā super vos aquā mūdā. z sapiētes tabala has aquas significauerūt z dixit rabi aquiba. Quādo accesseris ad lapides mundos marmoreos nō dicas aquas aqs. Sūt eī aque temporales z aque spūales. Itē q viderūt messiā filiū dauid intrare per synagogas z studia z interrogatus qd faceret rn̄dit. qd balneabat. iuxta textu3 Gen̄. Lauit in vino vestimēta sua. qd significat lotionē in baptismo a sancto messia post modū ordiato. ¶ Itē quinto de baptismo z eius effectu dicit zacharie. xiii. c. in illo die erit fons patēs domui dauid: z habitātib⁹ hierusalē in ablutionē peccatorū z mēstruate. Per hoc q dicit erit de futuro. p3 q nō pōt intelligi de ablutione aliqua veteris legis. Nā oēs ille erāt statute lege ante tēpus zacharie. Quod aute3 itelligat de baptismo xp̄i. p3 p illd qd sequitur. Et erit in die illa dicit dn̄s exercituū. Disperdam nomina ydolorū3 de terra. Quod impletū fuit tēpore xp̄i z discipulorū eius. per quorum predicationem ydolatria cessauit p totū mundū exceptis quibusdā barbaris in aquilonari parte habitātib⁹ qui limitati dicunt. q illud viuū quod eis primo occurrit quolibet die illud adorant z venerātur vt deū suū p illa die. Sed qm̄ hoc modicum est respectiue. idō quasi p nihilo reputatur fm cōmunē modū loquēdi. z etiā fm doctrinā ph̄i. ii. phisicorum. Nec obstat q dicit domui dauid z habitantibus hierusalem. quia hiere. xxx. xp̄s nominat nomine dd vbi dicitur. seruient dn̄o deo suo. z dauid regi suo quē suscitabo eis. Non em̄ intelligi potest de dauid qui mortuus erat p. cccc. annos ante vel circiter. z q intelligatur de xp̄o: p3 per translationē chaldaicā que sic habet. z colent cora3 domino deo suo: z obedient messie filio dauid. z sic per domu3 dauid hic intelligitur familia xp̄i z eadē intentione per hierusalem militans ecclesia. Dicitur autem baptismus fons patēs. quia nulli penitenti debite denegatur. z dicitur in ablutione peccatorū z menstruate. pp̄ter peccatum actuale z originale quod cōtrahit in vtero matris. vtrūq3 em̄ lauat baptism⁹ in adultis ad baptismū venientib⁹ Unde dicit hic glosa chaldaica super vbo i ablutionē peccatorū. z remittant sua peccata z sue macule Et idē dicit rabi salomō i sua glosa allegādo chaldeū. ¶ Itē sexto Esaie. in. c. xii. postq̄ locut⁹ est de saluatore dicens. Ecce de⁹ saluator meus: fiducialiter agam z nō timebo zc. cōsequēter dicit. Haurietis aquas i gaudio de fontib⁹ saluatoris. Et glosauit chaldaic⁹ Et recipietis cu3 gaudio legē nouam electorū iustorū. Hebraica ve

ritas habet. Accipietis aquas cũ gaudio de fonte saluatiõis. ⁊ idẽ est de fonte saluatiõis vel saluatoris. Et ita impletur in hoc sacramento ꝙ habet virtutẽ remittẽdi peccata ex fontibus saluatoris. i. ex quinq; plagis xp̄i in passiõe sua Et ad literã d̃ fonte saluatoris. i. de latere xp̄i exiuit sanguis ⁊ aq̃ ⁊ qui vidit testimoniũ perhibuit ⁊ scimus quia verũ est testimoniũ eius. vt patet Joh. xix. ¶ Jtem septimo Esa. lij. c. in fi. Ecce intelliget seruus me⁹ ⁊ exaltabit̃ ⁊ eleuabitur ⁊ sublimis erit valde. Sequit̃ iste asperget gentes multas Hec scriptura intelligit̃ ad literã de xp̄o. p̄tz per translationẽ chaldaicã. cui nõ licet cõtradicere iudeis q̃ talis est. Ecce ꝓsperabit̃ seruus me⁹ messias. ꝓpter qđ antiqui hebrei ab isto loco vsq; ad finẽ. liij. capl̃i exposuerũt ad literã de passiõe xp̄i. Dicit ergo. ecce intelliget seruus meus. q̄r h̄z sciẽtiã diuinã ab eterno: ⁊ humana ex tẽpore. ⁊ exaltabitur. s. ad vnitatem suppositi diuini. vel aliter Exaltabitur in sua resurrectione: ⁊ eleuabitur in sua ascensiõe: ⁊ sublimis erit valde sedẽs ad dexterã patris Marci vlti. Et dñs quidez iesus postq̃ꝫ locutus est eis: assumpt⁹ est in celũ ⁊ sedet a dexterã dei. Uel aliter s̄m ꝙ exponit rabi aquiba. Exaltabit̃ plus q̃ꝫ abraã: ⁊ eleuabit̃ pl⁹ q̃ꝫ moyses ⁊ sublimis erit plus q̃ꝫ angeli. Ex quib⁹ satis potest inferri ꝙ messias debebat esse deus. Sequitur ad ꝓpositũ. iste messias asperget gẽtes multas. i. mũdabit sanguine suo ⁊ baptismate. q̃ oĩa manifeste sunt impleta in xp̄o. ¶ Jtẽ octauo ⁊ vltimo dauid ꝓphete fuit releuatũ signũ cõpletionis oĩm ꝓphetiaꝝ sacramẽti baptismi. vnde dicit in psalmo xxviij. Uox dñi super aquas deus maiestatꝭ itonuit. ac si diceret. clarius tũc sacramẽtũ baptismi erit adimpletũ cuꝫ vox dñi fuerit sup aquas: ⁊ deus maiestatis itonuerit. quod fuit adimpletũ in baptismo xp̄i. q̄r tũc vox patris itonuit dicẽs. hic est filius meus dilect⁹ ⁊c. Matth. iij. ⁊ ista fuit intonatio dei maiestatis. Ex p̄dictis i solutiõe huius argumẽti iudaici tria colligunt̃. Primũ ꝙ lꝫ xp̄s fuerit baptizatus: fuit t̃n imunis a peccato. Secũdũ ꝙ baptism⁹ xp̄i non fuit frustra licet ip̄e eẽt sine pcc̃õ Tertiũ est ꝙ istud sacramẽtũ fuit i testamẽto veteri figuratũ ⁊ multipliciter prophetatum. ac per doctores ⁊ glosas hebreorum euidẽter demonstratum.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ Jesus non habuit spiritumsanctum ante baptismum.

Sextũ argumentũ iudeorũ sumit̃ ex euãgelio ex illo Matth. iij. Baptizatus aũt ꝯfestĩ ascẽdit de aqua. ⁊ ecce ap̄ti sunt ei celi. ⁊ vidit sp̄m dei veniẽtẽ sicut colũbã ⁊ descẽdentẽ sup se. Ex hoc arguũt iudei ꝙ xp̄s ante baptismũ nõ habuit spiritũsanctũ. cui⁹ oppositũ asserunt xp̄iani. qđ aũt istud seq̄tur ex textu p̄tz. q̄r null⁹ venit vbi pri⁹ erat. Cũ ergo dicat̃ i textu. vi

dit spm̄ dei veniētē super se ergo spūssanct⁹ nō venit in iesu nazareno ante baptismū. ꝛ tñ tunc erat īcipiēs annū. xxx. sic ergo. xxx. ānis fuit sine spūsancto. qḋ icōueniēs magnū reputat̃ a xp̄ianis. ¶ Rñdetur ꝙ nō sequit̃. vidit spm̄ sctm̄ descēdētē ꝛ venientē sup se. ergo ante nō habuit spm̄ sanctū. qꝛ. iiij. Reg. iij. dꝛ ð helizeo. cūqꝫ canet et psaltis facta est sup eū man⁹ dñi qḋ itelligit̃ de spū pphetādi. ꝛ tñ dꝛ de eo ante. ij. c. Requieuit spūs helye sup heliseū. ꝛ qḋ subditur ī arguēdo null⁹ venit vbi pri⁹ erat dicēdū ꝙ verū est eo mō quo pri⁹ ibi erat. sed alio mō potest venire sicut dꝛ Ge. xviij. vbi dꝛ. dixit dñs ad abraā. clamor sodomoꝝ gomorreorū multiplicat⁹ est. Sequitur descēdā ꝛ videbo vtrū clamorē qui venit ad me ope īpleuerūt ꝛc. nō est p hoc itelligēdū ꝙ ante deus nō esset in sodoma ꝛ gomorra. nec videret eoꝝ facta cū ð necessitate sit vbiqꝫ p̄sens, sicut dꝛ Hie. xxiij. celū ꝛ terrā ego impleo dicit dñs ꝛ oīa de necessitate viderit ab eterno. dicit̃ ergo descēdisse ꝛ vidisse pp̄ter nouū effectū quē fecit ibi. s. subuersiōe sodome ꝛ gomorre. erat igit̃ ibi ante sicut cōseruās ī esse. sꝫ ðscēdit ibi sicut puniēs. ꝛ simil'r tūc dꝛ vidisse. qꝛ ƀꝫ modū loquendi scripture ꝛ etiā hoīm deus nō dicit̃ videre pctā qñ dissimulat punire. nec p hoc importatur aliqua mutatio in deo: sꝫ in creatura: sic suo mō dicēdū est in pposito. spiritussanctus fuit ī iesu nazareno ab instanti conceptionis sue p ple

nitudinē gr̄e: sicut dꝛ Joh. i. vidimus eū quasi vnigenitū a p̄re plenum gr̄e ꝛ ỽitatis. ꝛ hoc p̄dictuꝫ fuit Esa. xi. c. egredie᷑ virga de radice iesse: ꝛ flos de radice ei⁹ ascēdet. ꝛ requiescet super eū spūs dñi spūs sapīe ꝛ intellect⁹: spūs ꝯsiliȷ ꝛ fortitudinis: spūs scīe ꝛ pietatꝫ ꝛ replebit eū spūs timoris dñi. dicit̃ tñ venisse sup eū in baptismo p aliū modū. s. in signo visibili columbe rep̄sentātis in xp̄o plenitudinē gr̄e nō tūc accepte: sꝫ prius vt dictū est. tñ plenitudo gratie q̄ latens erat in xp̄o fuit tūc manifesta Iohāni baptiste iuisibili signo sicut ei dictū fuit a dño. Sup quē videris spm̄ descēdentem ꝛ manētem super eū: hic est qui baptizat ī spūsancto. ꝛ p predicationē Joannis aliȷs fuit dictū. Ideo subditur. ego vidi ꝛ testimonium perhibui: qꝛ hic est filius dei. Illi tamē qui erāt cum ioanne quādo colūba descēdit super iesum viderunt cū eo: ꝛ vocē patris audierūt. quia colūba illa nō fuit ymaginaria sꝫ vera ꝛ visibilis. ꝛ vox diuinit⁹ formata ꝛ sensibilis. Fuit aūt tūc necessaria māifestatio plenitudinis gr̄e in xp̄o. Primo vt pphia Esa. p̄dicta oñdere᷑ ipleta. Scd̄o qꝛ cito post baptismū erat p̄dicatur⁹ et publicatur⁹ legē euāgelicam q̄ ē lex gratie. ꝛ p consequēs actor ei⁹ ostēdi debuit plen⁹ gratie. Ideo tunc audita est vox patris. Hic ē filius me⁹ dilectus in quo mihi cōplacuit tanqꝫ in actore euangeliȷ. ¶ Et si dicat iude⁹ ꝙ tūc erit ꝯtradictio ī ỽbis. s. ꝙ erat ibi spūssan-

ctus z nō erat. veniebat: z nō veniebat. descēdebat z nō descēdebat. Dicēdū est q nō sequit q: ista p̄dictio dz esse ad idē z fm idē: z similiter i eodē tpe. Nūc aūt vt declaratū est nō similr sz alio mō venit spūssanctus sup iesum i baptismo q̄ erat prius in christo.

¶ Cōtendit iude⁹ pbare q iesus xp̄s nō est ver⁹ de⁹ q: esuriit.

Septimū argumētū iudeoꝝ ex euāgelio sumit ex illo. q: dr mat. iiij. q xp̄s ieiunauit. xl. diebus z. xl. noctib⁹. z postea esuriit. Arguunt ergo iudei sic. Cristiani dicūt iesum nazarenū eē deū. z q̄ laus ē deo ieiunare. q̄si dicāt nulla: q: deo non cōpetit cōmedere vel ieiunare. ppter qđ videt derisibile. z adhuc magis illđ qđ subdit. z postea esuriit z maxime cū moyses q̄ tātū hō fuit ieiunauit. xl. dieb⁹ z. xl. nocti. z nō esuriit. ¶ Solutio isti⁹ argumēti pz ex his q̄ supra dicta sunt in isto li. iij. lib. cōsideratiōe. iiij. argumēto. xxij. Ibi ei declaratū fuit q xp̄s i lege z pphetis pmissis futurus erat verus hō z verus de⁹ in vna psona. Declaratū ē etiā q iesus nazaren⁹ est ver⁹ xp̄s iudeis pmissus supra lib. j. i capitiōe. xij. thesauroꝝ. z p ꝯñs ipe est verus homo z verus de⁹. Item declaratum fuit ibidem. z sepe alibi. q p passionem suā z mortē operatur⁹ esset nostrā salutē propter qđ habuit corp⁹ passibile z mortale añ resurrectionē suā. z hoc modo ieiunauit z esuriit. z tādē afflictiones z mortē sustinuit nō in deitate sua: q: hoc est impossibile: sz in humanitate p nobis assumpta: z sic meruit nobis gratiā z gloriaꝫ. z sibi corpis glorificationē. Unde sup illud Gen. xxvj. Et introduxit eā i isaac: dicit rabi moysen hadersan h̄ est rex messias quem elegit de⁹ sctūs z bñdictus vt colerent eū toto corde daretq cor suū ad petendū miſatiōes p isrł: z ad ieiunādū z humiliādū se p eis: sicut scriptū est Esa. liij. Ipse vulnerat⁹ ē ppter iniqtates nostras: attritus est ppter scelera nostra. disciplina pacis nostre sup eū: z liuore ei⁹ sanati sumus. Per hanc traditionē dicti rabi moysen pz q. liij. c. esa. loquit de xp̄i passiōe p gñis humani salute: qđ aūt dicūt iudei de moyse q post illud ieiuniū nō esuriit: falsuꝫ est q postea nō comedisset: nec ē simile đ vtroq: nā manichei dicturi erāt q iesus non habuit carnē humanā ex elemētis cōpositā: sz celestem: ad quos repellēdos euāgeliū mentionē facit de esurie xp̄i iudei vero hoc nō erant dicturi de moyse ppter hoc non oportuit q scriptura faceret mētionem sic de eius esurie.

¶ Contendit iudeus pbare q iesus xp̄s nō est de⁹ q: nō dixit dyabolo tēptanti in omni verbo qđ pcedit de ore meo.

Octauum argumētum iudeoꝝ ex euangelio sumit ex illo qđ dicitur in supradicto. c. Nō in solo pane viuit hō sed in ol verbo q pce

dit de ore dei. Afferūt iudei q̄ ista r̄ñsio quā iesus dedit diabolo nō ē rōnabilis q̄r debuisset dixisse s꜡ ī oī re q̄ pcedit de ore meo. Si eī ipse erat de⁹ potuit hōis vitā3 cōseruare de oī re siue sit lignū siue lapis siue alia hmōi. ¶ R̄ñdetur cū dicit̄ q̄ debuisset dicere iesus s꜡ in oī re q̄ pcedit de ore meo. dico q̄ nō est verū. nō eñ sic debuit dicere q̄r iesus voluit celare diabolo suā deitatē quā3 ille q̄rebat experiri p̄ tēptationē pp̄ter qd̄ nō debuit dicere de ore meo q̄r loquebat̄ vt homo celās suā diuinitatē. Itē q̄r tēptationē demonis excludebat p̄ scripturā sacram. nō d̄buit eā allegare sicut iacuit ī textu in quo scribit̄ de ore dei ⁊ eadē rōne nō debuit dicere de oī re sed in omni verbo. q̄r sic scribit̄ in textu. cū hoc ēt pōt dici q̄ nō arguit q̄r verbum freq̄nter accipitur in sacra scriptura p̄ re facta. nam. ij. Reg. j. c. dicit̄ qd̄ est verbū quod factū est. i. res gesta vel facta. ⁊ sic accipit̄ in proposito vt patet litteram intuenti Deute. viij. c.

¶ Contēdit iude⁹ p̄bare q̄ iesus x̄ps nō est deus q̄r nō misit se deorsum cum esset in pinnaculo.

Onū argumētu3 iudeoꝝ ex euangelio sumit̄ ex illo quod dicitur Matt. c. quo supra. Si filius dei es mitte te deorsu3 ⁊c. Seq̄tur ait illi iesus rursu3. Scriptū est nō tēptabis dn̄m deū tuum. Ex hoc arguūt iudei dicētes q̄ hec responsio nō est bona. Primo q̄r vt dicūt iudei in eo erat ptās faciendi miracula: ⁊ ideo si dimisisset se deorsum sine lesiōe aliq̄ nō fuisset ibi aliqua tēptatio diuina. Scd̄o q̄r sancti viri legunt̄ deū temptasse nec ex hoc reprobant̄ ī scriptura sed magis cōmendantur: sicut helyas. iij. Reg. xviij. c. Qui dixit de⁹ q̄ exaudierit per ignē ipse sit de⁹ ⁊ helyseus. iiij. Reg. v. ca. dixit de naamā leproso vēiat ad me ⁊ sciat pp̄hetam esse in israel. Similiter de gedeō Judi. vj. tēptauit deum querēs signum in vellere. Itē de⁹ nō inducit homines ad malū inducit autē ad suipsius temptationē malachie. iij. c. Inferte omnem decimā in horreū meū vt sit cibus in domo mea ⁊ probate me. Super hoc dicit dn̄s: si nō aperuero catharactas celi ⁊ effudero vobis b̄ndictionē meā vsq3 ad abūdantiā. ¶ Respondet̄ cū dicūt iudei. Primo q̄ ista respōsio non est bona nō tēptabis dn̄m deum tuū Dico q̄ in hoc iudei percutiūt seipos arguētes dictū moysi deute. vj. c. Quod aūt vlterius nituntur ostēdere temptationē dei nō esse peccatum manifeste dicunt cōtra deum arguentem maliciā populi israel Numeri. xiiij. c. tēptauerūt me iam p. x. vices. Item psal. lxxxiiij. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione scd̄m diem tēptatiōis in deserto vbi temptauerunt me patres vestri probauerūt ⁊ viderūt opera mea. ad illud aūt quod inducunt de viris sanctis deum temptantibus vt dicūt Sciendum est q̄ tēptare est expe

rimētū de aliq̄ accipe. null⁹ aūt q̄rit expiri illō de q̄ cert⁹ est: sz illō de q̄ dubi⁹ ē. Itē aliq̄s pōt expiri verbo vel facto: v̄bo cū querit aliquis de vicino suo aliq̄d vt experiat̄ si iuuaret eū i necessitate sua facto cū facit aliq̄d qd̄ nō videtur ordinabile ad aliq̄d nisi ad talem experiētiā: ⁊ talis experientia dr̄ tēptatio sicut cū aliq̄s facit currere equū sine necessitate aliq̄ aut vtilitate dicit̄ tēptatio equi: q: talis cursus nō vr̄ ordiabilis nisi ad accipiēdū experimētū de velocitate eq̄. si aūt facit currere ꝑpter necessitatē aliquā puta ad fugiēdū hostes vel ꝑpter vtilitatē aliquā vt ad capiēdum ceruum nō est tēptatio equi. Dubitare autē de his que pertinēt ad perfectionē diuinā vt est potētia bonitas ⁊ huiusmodi semꝑ est malū. Et ideo qui facit aliq̄d vel qui dicit sine necessitate aut vtilitate ad experiēduz diuinā potentiam vel voluntatez temptat deū ⁊ peccat propter qd̄ exponēt̄ se sine necessitate aut vtilitate ꝑiculo expectans se seruari a deo temptat deū cum possit seruari alio mō tale q̄d suggerebat dyabol⁹ iesu nazareno dicēs. Mitte te deorsuz. Et licz iesus per virtutem diuinaz posset hoc facere sine periculo tamen hoc nō fecit celare dyabolo volēs suam diuinitatē ⁊ excludere demōis tēptationem p̄ sacram scripturam: respondit bn̄ per illud quod hominibus prohibet̄. poterit eī tanq̄ homo per gradus descendere de pinaculo. ¶ Quod igit̄ arguit̄ de helya nō valet. nō eī petijt signum per ignē descendētē sine vtilitate: sz ad hoc ꝙ popul⁹ israel a cultu baal ad colēdum verū deū reduceretur vt p̄tz ibidē. Itez hoc fecit de p̄cepto dn̄i dicētis sibi. vade ostēde te achab vt p̄mittit̄ ibidem ⁊ tūc reuelatus fuit sibi modus procedēdi cōtra ꝑphetas baal: licet hoc nō sit totaliter exp̄ssuz: q: nō omnia scribunt̄. Eodem modo dicendū est de heliseo: curauit enim naaman ex diuina reuelatione ⁊ ad manifestationē virtutis diuie. Unde ⁊ naamā relicta ydolatria cōuersus fuit ad colēdū totaliter vnum verū deum: vnde dixit. iiij. Regū. v. c. nō faciet seru⁹ tuus vltra holocaustū ⁊ victimā dijs alienis nisi domino. ¶ De gedeōe vero dicūt aliqui doctores nostri qd̄ ex debilitate fidei petijt bis signū in vellere ꝑpter quod nō excusatur totaliter a peccato sicut dicit q̄dam glosa suꝑ locum istuz. Sed hoc nō videt̄ rationabiliter dictū quia scriptura non notat eum culpabilem ex hoc facto nec fuit punitus a deo sicut zacharias pater iohānis qui ꝑpter dubiū petijt signum dicēs. vnde hoc sciam propter quod factus fuit mutus vsq̄ ad filij sui circūcisionem: vt habetur Luce p̄mo capitulo. De glo. vero in gn̄ali allegata parum est curandū. ideo saluo meliori iudicio potest aliter dici. vno modo ꝙ gedeon fecit hoc ex instinctu diuino ⁊ sic nō peccauit. Instinctus enim diuin⁹ non īpellit ad peccandum Alio modo dicendo ꝙ gedeon nō

fecit hoc dubitādo de potētia dei quin p ipsū posset saluare populū. nec de v̄bo dñi dicētis sibi. in hac fortitudīe tua liberabis israel quasi nō esset verū. Sȝ ignorauit vtrū hec p̄missio esset absoluta q̄ semp̄ ipleť vel cōditionalis. s. nisi gedeō z ei⁹ socij ponerēt ipedimētū p̄ aliqđ peccatū. frequēter. eīn i sacra scriptura itelligunť p̄missiones diuie facte sub tali conditiōe q̄suis nō exp̄mať. hieremie. xviij. c. Subito loquar de gēte z de regno vt edificē z plātē illđ si fecerit malū in oculis meis vt nō audiat vocē meā penitētiā agā super bono qđ locut⁹ sū vt facerē ei. timuit ergo gedeō ne p̄ fragilitatē suā vel socioꝝ suoꝝ p̄ueniret impedimētū dicte p̄missiōis. petijt ergo humiliter a deo edoceri p̄ signū q̄ nō p̄ueniret tale ipedimētū vt sic cōstātius z expediti⁹ iret ad p̄liū. p̄pter qđ petijt duplex signū vnū p̄ se aliud pro socijs suis ¶ Ad auctoritatē malachie dicēdū q̄ iudei tenebanť soluere decimas ex p̄cepto dei sicut pȝ in multis locis veteris testamēti z p̄ cōsequēs hoc erat necesse ex p̄te soluentiū z vtile ex parte recipiētiū. Erat eīn ad sustētationē ministroꝝ. Ad hoc eīn inducebat dñs populū p̄ p̄phetā dicēs. Inferte omnē decimā zc. Quod autē subdiť p̄bate me sup̄ hoc zc. li. p̄bate nō teneť hic causaliter sic intelligendo q̄ soluerēt decimas ad probandū seu temptādum. si per hec de⁹ aperiret eis catharactas celi sȝ tenetur ꝯsecutiue. z est sensus si impleueritis preceptū meum de decimis sicut tenemini z ego consequēter multiplicabo bona vestra sicut dicit Esa. c. j. si volueritis et audieritis me bōa terre comedetis.

¶ Cōtēdit iude⁹ p̄bare q̄ lex euāgelica nō est lex dei q̄ꝛ cōtradicit legi moysi cū dicit nō iurare oīno

Decimum argumētum iudeoꝝ est z sumiť ex euāgelio ex illo verbo. Mat. v. c. Audistis q̄ꝛ dictū est antiq̄s nō piurabis. reddes autē dño iuramenta tua. ego aūt dico vobis nō iurare oīno zc. sequitur Sit ergo sermo vester. est est non nō: qđ aūt abundātius est a malo est. Ex istis arguūt sic iudei xp̄iani affirmāt q̄ lex euāgelica nō destruit legē moysi i moralib⁹ sȝ hoc pȝ esse falsum quia scribitur deutero. x. c. Dñm deū tuū timebis z illi seruies ipsi adherebis z i noīe illius iurabis. Et iterū deutero. vj. Dñm deū tuū timebis z illi i soli seruies ac pei nomē illius iurabis. Et pȝ manifeste qđ iesus nazaren⁹ istud destruit dicendo ego dico vobis nō iurare oīno. ¶ Solutio q̄ negatio p̄posita signo vniuersali facit eq̄pollere suo ꝯtradictorio q̄ꝛ non omnis z quidā non equipollēt. Et ideo per hoc q̄ dicitur nō iurare omnino. nō excluditur omne iuramētū: q̄ꝛ quilibet tenetur superiori requirēti veritatē per iuramentum dicere veritatē aliter periret iustitia z veritas i multis casib⁹. sȝ cū dr̄. Nō iurare

omnino excludit iuramentū illicitū qd est triplex.s.iuramētū falsū qd caret veritate et iuramentū iniquū qd caret iustitia.sicut cum aliquis iurat innocēti nocere et iuramētū incautū q iudicio discretionis caret:qd fit qñ quis iurat sine necessitate aut pia vtilitate.et propter hoc dr Hiere.iiij.c.iurabis viuit dñs i veritate et iustitia et iudicio.ad excludēdū illa tria iuramēta illicita. ¶ Sciēdū āt q ex vbo deute.iiij.c.supra allegato in noie illi9 sc3 dei iurabis. Aliq dixerunt q iuramētū esset frequētandū tā q3 religiōis actus etiā in cōi vbo vbi nō apparet necessitas aut pia vtilitas de quib9 videnť fuisse isti iudei arguētes. S3 q hoc sit falsū patet p pceptum diuinū. Exo.xx. vbi dr nō assumes nomē dei tui in vanū.nec ei habebit insontē dñs eū q assumpserit nomē dei sui frustra.qd facit ille qui iurat sine necessitate aut pia vtilitate hoc etiā patet ex vbo hieremie pallegato. Itē Ecclesiastici.xxiij.c.dr vir multū iurans replebiť iniqtate.nā ex freqntia iurādi ex iuramēto icauto labiť in iuramētū falsum et iniquū. ¶ Qd autē subdiť sit sermo vester est est.nō nō.i.simpliciter affirmādo vitatē et negando falsitatē intelligendū est nisi necessitas plus exigat.et q hoc intelligať de modo.cōi loquēdi inter hoies pt3 p hoc qd diciť sermo vester.qd autē amplius est a malo est.nō dicit hoc esse malū sed a malo. Nā oñe iuramentū est a malo culpe vel pene.iuramētū eñ falsum iniquū et incautū est a malo culpe et pte iurātis. Iuramētū autē licitū est a malo pene ex pte requirētis iuramētū. Ex humana qppe fragilitate que pena quedā est isticta hūano generi pter culpam primorū parentū procedit.q homines mutuo sibi nō credunt simplici verbo absq iuramēto. Et sic pt3 q xpus nō destruit i moralib9 legē moysi immo pficit et dat modum quomodo homines nō sint leuiter piuri. ¶ Iudei vero miseri et ceci dant modū q homo sit piurus et q frāgat omnia vota que facit sm q deducit Hieronym9 de scta fide conuersus in tractatu que3 fecit ex dictis thalmuth l.c.iij.vbi sic ait. Dicunt sapiētes eorum in thalmuth in nodarim in.c.qd icipit arbane darim. Ille qui frangit iuramēta pmissionis vel vota que facit per totā annum ne habeat aliquē rigorem surgat vltima die anni et dicat quecunq pmissiones iuramēta vel vota ego fecero q in toto anno seqnti existūt reputo cassa nulla et vana.et hoc modo vtuntur iudei in pñti in vna nocte anni. Ueniunt eñ omnes ante suum rabi: tenentē in brachijs thorath et oēs cū magna solēnitate dicūt pdicta verba et ex hoc intelligunt q sunt sine onere cōscientie ad frangēdū qdcūq iuramētū qd faciūt signāter xpiano q: iuramētum quod fit iudeo seruatur. Si ille qui recipit iuramentū dicit illi qui facit tu iuras in deū et i hac lege ad itellectū meum q facies talem rem et c. et cū dicit ad intellectū meum dicūt q

iam reuocat p̄dicta ptestatio quā fecit in principio anni. Sȝ si iuramentū facit xp̄iano. dicūt ipsi q̄ lȝ xp̄ianus dicat. tu iuras ad intellectū meū q̄ nō reuocat ppterea p̄dicta ptestatio q2 xp̄ianus nō habet intellectū. Et iō lȝ oēs aḃame iudeoꝝ iuxta forū regni faciāt iuramētū in manib⁹ sui maioꝛini. vl baiuli de nō p̄stando pecunias vltra id qđ licētiant p regē nullus eoꝝ obseruat ꝛ intelligunt q̄ non peccāt ppter supradicta. hec ille.

¶ Huic sn̄ie fauet etiaȝ magister Johānes cōuersus in libro de cōcordia legū titu. iiij. c. vij. vbi p̄ter illa q̄ dicta sunt. addit etiā q̄ mādauerūt sapiētes iudeoꝝ in thalmuth q̄ si iudeus faceret iuramētū ꝛ de hoc postea peniteret ī corde q̄ in p̄sentia triū iudeoꝝ dicat se talia iurasse. ꝛ q̄ de eis in corde penitet q̄ iudei astantes dicūt ei. Illa q̄ iurasti vana ꝛ nihilata sunt iudicio reputare ꝛ q̄ illa que iurauit seruare. nullatenus obligatur Item dicit q̄ in nocte remissioneȝ indulgētiarum ponūt in publico thorath. ꝛ cantoꝛ dicit populo publice ter q̄ oīa vota ꝛ iuramenta facta sunt cassa nihilata ꝛ vacua ꝛ nullius penitus firmitatis. Dicit ergo iste q̄ ex hmōi occasione iudei sunt faciles ad iurandū ꝛ nullū obseruant penitus iuramentū.

¶ Et p̄ter hos alios articulos īmiscent iuramētis. quare de eis p sua iuramēta cōfidere nullus debet ꝛ dicit in suo thalmuth q̄ quidam actoꝛ iudeoꝝ priuatus ꝛ familiaris erat cuiusdā impatoꝛis quadā die intrās camerā suam inuenit eū comedētē victualia phibita. ꝛ impatoꝛ recepit ab eo iuramētū vt hoc nullatenus alicui reuelaret ꝛ post tp̄s inuentus est reuelasse. ꝛ dixit ei tu nonne iurasti deo te hoc nunq̄ȝ reuelare. Rn̄dit ego iuraui nō reuelaturus deo sȝ nō hoībus de mūdo. ꝛ qui dn̄o sic falsauit iuramētū articulo subtilitatis false q̄̄to magis hoībus falsaret leuiter iuramētū. quare nunq̄ȝ a iudeis deberet exigi iuramētū nec in aliquo deberet credi. et de eis dr̄ Hieremie. v. q̄ si etiā dixerint. viuit dn̄s ꝛ hoc falso iurabūt ꝛ xp̄iani nō leuiter iurāt ꝛ obseruāt fideliter iuramētum f̄m legē ꝛ nisi adimpleat a confessoꝛib⁹ non absoluūtur dum tn̄ sint licita iuramenta. qm̄ ipsa obseruare penitus obligātur. de quo Numeri. xxx. si quis viroꝛum votū vouerit dn̄o aut se cōstrinxerit iuramēto nō faciet irritū verbuȝ ꝛ omne qđ promiserit implebit. hec ille.

¶ Contēdit iudeus pbare q̄ lex euāgelica nō est lex vera quia destruit legem iustitie.

Ad decimum argumentum iudeoꝝ ex euāgelio sumit ex illo Mathei ca. quo supra. Audistis q2 dictum est antiquis. Oculū pro oculo. dentē pro dēte. Ego autē dico vobis non resistere malo. sed si qs percusserit te in dexteram maxillā prebe ei ꝛ alterā. ꝛ q̄ voluerit in iudicio cōtēdere tecū ꝛ tunicā tollere dimitte ei ꝛ palliū ꝛc. hoc dicū ꝛ

iudei esse cōtra legē rectitudinis et iustitie a deo datam. Exodi.xxj. oculū pro oculo etc. Itē xpiani nō seruāt istam legem iesu nazareni. Nā per fraudes et lites vnus rapit bōa alterius et non solum hoc est verum de secularibus sed ēt de religiosis pluribus. ¶ Respondet quod nō ēverū iesuz nazarenū destruxisse legē iustitie et rectitudinis. Circa qd sciēdum quod nō resistere malo aliqn bonū est et necessariū. et sic cadit sub pcepto vt pote qn ex tali resistētia apparet manifeste origo magni mali et discidiū ciuitatis vel regni vel aliqd huiusmodi. Aliqn vero est bonū superogatiōis vt qn malū illatū tolerat patiēter propter deū. vel pter pacez seruandā vel pter sui humiliationē: et sic nō resistere malo cadit sub cōsilio et nō sub pcepto. et i istis duobus modis loquit saluator et sic nō excludit legez iustitie sed addit super hoc pfectionem legis euangelice ad quā nō tenētur homines. sz possunt licite de illata iniuria querere vindictaz secundū ordinem iustitie qn nō apparet ex hoc maius malū surgere vt dictū est: ¶ Sciēdum aūt quod ex hoc vbo legis. oculū pro oculo etc. aliq iudei de qbus vident isti sic arguentes dixerunt male interptantes quod vindicta erat p se appetenda qd est falsuz qr vindicta est malū pene et ideo nō est per se appetibilis sed propter aliquod bonū cōsequendū: vt pter ordinez iustitie cōseruādū. vel propter correctionē iniuriantis vel pter terrorē alioz vt ab iniurijs cohercea̅tur vel aliqd hmōi. vbi ergo nullū tale bonū ex pena alicui estimatur puenire sed magis timet de scādalo et maiori malo tūc desistere a vindicta querēda necessitatis est et pcepti vt dictū est. Si aūt circa talē casuz qs a vindicta querēda desistit bonū superogatiōis ē et hoc ptz per facta sanctorū patrū nō solū noui testamenti sed etiaz veteris. Sanctus eñ Ioseph potens vindicare illatā sibi iniuriaz a fratribus non solū a vindicta desistit sed eos cū suis familijs misericorditer sustentauit. Similiter dauid semey sibi maledicētez et lapides cōtra eū mittētem et ex hoc reuz lese regie maiestatis occidi abisay prohibuit. ij. Reg. xvj. c. dicēs. Dimitte eum vt maledicat si forte deus respiciat afflictionē meā id etiā pz per scripturā veteris testamēti. Leuitici. xix. c. nō qris rationē nec memor eris iniurie ciuium tuorū Ubi vero ex vindicta secundū ordinem iustitie nō apparet ortus scādali vel mali ex desistētia ab ea daret malis audacia iniuriandi bonis. talis desistētia malū esset et peccatuz et i tali casu non est intelligendum saluatoris verbum. ¶ Quod autez sequitur et qui te percusserit in vnam maxillam etc. Non est intelligendum qtum ad effectum vt sic pcussus maxillam aliam offerat percussori. quia iesus qui cepit facere et docere percussus in vna maxilla vt habet Iohannes. xviij. capitulo non prebuit aliaz maxillā pcusso-

ri: sz eñ caritatiue correxit dicēs si male locut⁹ sũ testimoniũ phibe de malo: si āt bñ cur me cedis. Est ergo verbũ pdictũ sm animi ppa ratione intelligēdũ. s. vt sic pcus sus sit disposit⁹ in anima adhuc su stinere maiores pcussiones z iniu rias in casibus predictis. s. qñ est ibi bonũ necessariũ vel superero gationis. ¶ Ad illud aũt qđ obij citur de xpianis legē xpi non ob seruantibus. Dicendũ q ex eorũ malicia non peiorat lex euangeli ca sicut nec lex in monte synai da ta p hoc q iudei satis cito post ei⁹ dationem fecerunt z adorauerũt vitulũ conflatilez. Exodi. xxxij. c.

¶ Cōtendit iudeus pbare q lex euangelica nō est lex vera qz dat consiliũ dilectionis inimicorum.

Duodecimuz argumentũ iudeorũ ex euangelio sumit ex illo vbo Math. v. quo supra Audistis qz dictũ est antiquis. Diliges pximũ tuũ z odio habebis inimicũ tuũ. Ego aũt dico vobis diligite inimicos vestros z bñfacite his qui oderũt vos zc. Ex hoc dicunt iudei. Uidet q iesus nazaren⁹ destruxit diuinũ preceptũ qz dñs mādauit filijs israel: ne amicitias vel federa ptraheret cũ habitatorib⁹ terre chanaan q erāt inimici eorũ nec quererent eis bonũ: vt habet Numeri. xxxiij. oppositũ dicit iesus vt patet manifeste ergo est destructor diuini precepti. ¶ Pro responsione ad istud iudaicũ argumentũ sciendum ē q doctores hebrei circa hoc errabāt Ex hoc eñi q pceptum est Leuitici. xix. Diliges proximũ tuũ sicut teipsuz: arguebāt a contrario sensu q debebāt odire inimicuz sz hoc est falsũ qz oīs homo ex caritate diligēd⁹ est: in quantũ ad imaginē dei est z capax ipsius p cognitionē z amorē. Amicitia eñi caritatis fundat sup cōicatiōe supnaturalis beatitudinis. Et ideo oīs itellectualis creatura q in actu vl potētia est btā est ex caritate diligēda. Mali aũt hoīes qdiu sunt in vis sunt in potētia veniēdi ad beatitudinē Et iō lz eorũ malicia sit odienda: ipa tñ natura possibilis beatificari est diligēda. z hoc ē qđ dicit saluator diligite inimicos vestros bona. s. gratie z glorie eis optando. Alia aũt nō sunt eis optāda nisi in quadā generalitate inquātum valēt ad eoz salutē qđ soli deo est notuz qz oībus alijs pōt hō bene vel male vti: z iō circa hō nō ē aliqd determinate petenduz sed sub cōditiōe. s. inqtũ valet ad eoz salutē. Sequitur benefacite: bñfacere est effectus dilectiōis. Et ideo sicut tenemur diligere inimicos qtũ ad bōa gratie z glorie ita tenemur i effectu salutē eorũ mō debito z possibili pcurare. Qđ aũt bñfacere odientibus z inimicis ē laudabile patet non solũ per sanctos patres noui testamēti sed ēt veteris. ysaac eñi regi gerare z viris eius q eum oderant z expulerāt fecit cōuiuiuz magnum Gen. xxvj. c. Joseph fratres suos q euz occidere voluerũt z tandem i ser-

bitutē que est mors ciuilis vendi derant dulciter recepit ꝛ pauit. Gen.xlv. Dauid saulē ipsuꝫ persequētē ad mortē bis a morte liberauit pⁱo Reg.xxiiij.ꝛ.xxvij. Heliseꝰ syros eū sequētes ad mortē a rege israel īterfici prohibuit ꝛ potu iussit refici ꝛ sic ad suū dominū remitti libere.iiij. Reg.ca.vj.hoc etiā patet per scripturam veteris testamēti. Exodi.xxiij.c.si occurreris boui inimici tui aut asino errāti reducad eū. Itē ibidē si videris asinū odiētis te iacere sub onere nō ptrāsibis sed subleuabis cū eo. Iteꝫ prouerbioꝝ.xxv.c.si esurierit inimicꝰ tuus ciba illum: si sitit da ei aquaꝫ bibere: prunas eīm cōgregabis super caput eius ꝛ dominus reddet tibi. Item psalmo. cxix. Cū his q̄ oderūt pacē eraꝫ pacificus ꝛc. ¶ Si auteꝫ cōtra dicta arguitur de habitatoribꝰ chanaā de q̄bus īhibuit filijs israel ne ꝯherēt amicitias cū ieis ſꝫ eos occiderēt. Dicenduꝫ ꝙ illi erant ydolatre pessimi propter qꝺ morteꝫ meruerūt ſꝫ iudiciū dei. Et iō filij israel occidētes eos non fecerūt ex odio ſꝫ ex mādato dei ꝛ iustitie zelo cū ipsis nō erant amicitie ꝯtrahende ad viciū ydolatrie.

¶ Cōtēdit iudeꝰ ꝓbare ꝙ iesus xp̄s nō est verus deus q̄ relaxauit obseruantiam sabbati.

Ertiumdecimuꝫ argumētū iudeorum ex euāgelio sumitur ex illo Math.xv. In illo tēpore Abijt iesus sabbato ꝑ sata.discipuli āt eiꝰ esuriētes ceperūt vellere spicas ꝛ māducare: pharisei aūt videntes dixerūt ei. Ecce discipuli tui faciūt qꝺ nō lꝫ facere sabbatis. At ille dixit eis Nō legistis q̄d fecerit dauid q̄n esurijt ꝛ q̄ cū eo erant ꝛ quomō ibi intrauit domū dei ꝛ panes propositionis comedit: qꝺ nō licebat ei edere neq̧ his q̄ cū eo erant nisi solis sacerdotibus: Et nō legistis ī lege q̄ sabbatis in tēplo sacerdotes violāt sabbatū ꝛ sine crimine sunt dico vobis ꝙ tēplo maior est hic ꝛc. Ex dictis arguūt iudei q̄druplicitor. Primo si iesus est deꝰ vt dicūt xp̄iani quō relaxauit obseruātiā sabbati cū ipse priꝰ eā precepit. Exod.xx.c. Memēto vt dies sabbati sanctifices: igiꝉ aut ipse non est deus cuiꝰ cōtrariū affirmāt xp̄iani aut deus est īmutabilis relaxādo qꝺ ipse ꝓceperat maxime tāq̄ legitimū sempiternū cuiusmodi est obseruatio sabbati. ¶ Itē.ij. exēplū qꝺ adducit de dd nō ē cōueniēs primo q̄ discipuli nō erāt ī tāta necessitate famis sicͭ dd ꝛ eiꝰ viri. Secūdo q̄ dd tūc transgrediēs sabbatū: trāsgressioneꝫ tūc nō reiterauit. Itē.iij. si excusauit hāc dd trāsgressiōeꝫ eadē rōne ꝛꝫ excusare adulteriū eiꝰ cū bersabee ꝛ hōicidiū vrie. ¶ Itē.iiij.exēplū qꝺ adducit d sacerdotibꝰ nō ē ad ꝓpositū sacerdotes ei opab āt sabbato ī tēplo accēdēdo ignē vꝉ potiꝰ nutriēdo: hoc aūt nō erat ꝓhibitū sed solū de habitationibꝰ hominū sicut dicitur. Exodi.xxxv.c. de sabbato ignē nō accēdetꝭ ī cū

otis habitaculis vestris: tēplū aūt nō includit in generalitate habitaculo℞ hominū. ¶ Ad primū argumētū dicendū q magis est ad ppositū. Nā ille q̄ dat p̄ceptū pōt i illo dispēsare i casu ⁊ totaliter renocare. Et iō iesus in q̄ntū de⁹ potuit hoc facere ppter qđ subdit de seipso dn̄s est filius hoīs ⁊ ēt sabbati. Itē idē in psona est fili⁹ dei ⁊ fili⁹ hoīs sicut supra pbatū est: q aūt tpe veteris testamenti dn̄s dispēsauerit in obseruātia sabbati p3 Josue.vj.vbi dr: q de mādato dn̄i Josue ⁊ viri bellatores circuierūt vrbē Jerico septē diebus ↄtinuis armati ⁊ sic oportuit q dies sabbati fuerit vna de illis: Et in libro apud hebreos auctētico q̄ dr cedarollā.i.ordo secl'i dr q die sabbati fuit ꝑliū Jerico: ⁊ h̄ sat3 innuitur ex textu Jos.vj.vbi dies ille dr vn⁹ q̄ ppue dr de sabbato. Et illo die circuierūt Jerico septē vicib⁹ ⁊ in vltimo circuitu corruētibus muris intrauerūt ⁊ interfecerunt oēs habitatores vrbis. Item.iij. Reg.xix.dr q helyas ābulauit in fortitudine cibi illi⁹ q̄dragita diebus ⁊ q̄draginta noctib⁹ ↄtinue ⁊ sic pluries ābulauit i sabbato ex volūtate dei. ¶ Qđ arguit vltra q de⁹ sit mutabilis nō valet. Na3 immutabilis exn̄s opatur mutabilia opa sicut in corpore⁹ existēs corporalia facit. Et q vltra dr q sanctificatio sabbati fuit p̄cepta ad semp nō est verū: nā vbi de ipa scribit. Exod.xxxj.c.pactū est sempiternū: in hebreo habet pactum est beollā.i.in seculū qđ nō significat eternitatē sed temp⁹ lōgum cōiter acceptū ⁊ hoc mō dr Hieremie.ij.c. A seculo cōfregisti iugū meū.i.ab āntiquo tpe ⁊ i hebreo habet beollā cōfregisti ⁊c.i.a seculo Aliqn̄ vero accipitur p tpe iādeterminato qđ tn̄ pōt eē satis breue sicut Deutero.xv.dr pforabis aurē ei⁹ in ianua dom⁹ tue ⁊ seruiet tibi vsq3 in eternū: ⁊ in hebreo habetur pforabis ⁊c ⁊ erit tibi seru⁹ beollā.i.in seculū ⁊ hoc tēpus poterit eē breue vel longū: vñ dicit hic glo. hebraica beollā.i.cūctis diebus seculi dn̄i vsq3 ad iubileū. Si eñi infra annū a pforatione auris serui moreret dn̄s: fiebat liber a seruitute ⁊ si viueret vltra annū iubileū: seruus tn̄ fiebat liber in anno iubileo. P3 igit ex dictis q obseruatio sabbati nō est p̄cepta ad semp sed ad tēpus. Et ex hoc p3 q illi q̄ p hac dictiōe hebraica transtulerūt eternū vel sempiternū dederūt simplicib⁹ occasionē errandi circa obseruationem sabbati ⁊ circūcisionis. ¶ Ad secūdū qđ vltra arguitur de discipulis iesu spicas vellētib⁹ q peccauerūt nō est verū. nō eñi peccauerūt rōne facti q2 scribit Deutero.xxiij.c. Ingressus vineam proximi tui comedes vuas quantū tibi placuerit. ⁊ idē intelligendū ē de granis bladi: ⁊ de alijs fructib⁹ nec peccabāt ratiōe tpis.s.diei sabbati: na3 coiu3 esuries eos excusabat. Posset ēt pbabiliter dici q simpliciter hoc poterāt i die sabbati. Nō eñi peccabant rōne comestionis q2 comedere in die sabbati licitū erat om-

ribus iudeis nec rõne excussiõis granoꝝ de spicis q̃ est quedã ꝑpa ratio cibi licet ꝑparatio cibi ꝑ decoctionẽ esset ꝓhibita fieri in die sabbati. Exod.xvj.⁊.xxxviij.q: ibi est lõgus labor ⁊ distractio.s.cõpositio lignoꝝ ⁊ accensio ignis positio vasoꝝ ad ignẽ ⁊ sollicitudo circa decoctionẽ vt fiat oportune: tñ alique ꝑparationes parui laboris ⁊ parue distractiõis in die sabbati poterãt fieri vtpote. Cibum decoctũ die ꝓcedẽti disponere in vasis ⁊ ponere sup mẽsam ⁊ per ɔñs licitũ erat ponere mẽsam ⁊ mappã et similia. Similiter illa q̃ cruda comedebant vt herbe licite erãt lauare: vellicicatio aũt spicarũ non videt esse magis laboriosa seu distractiua sed minus ⁊ ꝑ ɔñs licita Quod aũt vltra arguit ꝙ dauid ⁊ viri eius erant in maiori necessitate famis q̃ discipuli iesu nõ videtur verisimile. habebãt eñ aliquaꝫ pecuniã vel aliqua pignora ad habẽdũ cibũ aliũde q̃ discipuli non habebãt q: sine pecunia ⁊ pera et cũ simplici veste necessaria incedebãt. Vñ nec achimelech summus sacerdos quesiuit de necessitate dauid ⁊ viroꝝ suoꝝ ad hoc ꝙ daret eis licite panẽ sanctũ sed solũ de mundicia eoꝝ maxime a mulieribꝰ.vt.j.Reg.xxj.c.patet. Qđ autẽ innuit vltra qđ dauid peccauit panes illos comedẽdo pꝫ esse falsum non solũ per verbũ saluatoris factũ excusantis sed etiã per scripturã veteris testamẽti que nõ reprobat dđ comestionem: nec achimelech cõcessionem ⁊ q: summus sacerdos erat: nõ esset verisimile ꝙ ignoraret qđ esset licitũ vel illicitũ circa obseruantiã sabbati. ipe autẽ dixit si mũdi sunt pueri maxime a mulieribꝰ mãducent quasi dicat fames supposita dicta mundicia facit comestionem licitam.

¶ Ad tertiũ cũ dicit ꝙ eadem ratione iesus debuit excusare vel relaxare adulteriũ cũ bersabee ⁊ homicidiũ vrie. Dicẽdũ ꝙ est falsum nã ista sunt ꝑ se mala nec possunt bene fieri ꝓpter qđ in talibus nõ habet locũ dispẽsatio. ¶ Ad q̃rtũ cum dicitur de sacerdotibus in tẽplo manualiter operãtibus ⁊ licite non solum accendẽdo ignẽ vel potius nutriẽdo sicut precipit Leuitici.vj.capi. ignis in altari semꝑ semper ardebit quẽ nutriat sacerdos subijciẽs ligna mane per singulos dies: sed etiã hostias lauãdo ⁊ sup altare cremãdo ⁊ hoc ratione tẽpli vel potius diuini cultꝰ ibi fiendi. eadẽ ratione vel maiori discipuli presente iesu ⁊ eos licẽtiãte poterãt licite vellere spicas. dato ꝙ alias esset illicitum qđ tñ non est bene clarum vt supradictũ est: ideo subdit saluator. Dico aũt vobis: quia maior est templo hic. De causa autem quare fuit mutatum sabbatum in diẽ dominicam: quare etiam talem diem correspõdentem saturno obseruant iudei ⁊ quomodo iudei iã nõ obseruãt sabbatum preceptum a moyse sed reductũ a dyabolo dictũ est supra in isto tertio libro consideratione quarta argumento quinto.

¶ Cõtẽdit iudeꝰ probare ꝙ iesus

xp̄s non est verus deus ꝛ vnus cū patre quia confitetur patri.

Quartūdecimū argumētū iudeorum ex euāgelio sumit ex illo ꝟbo Mat.xi. Cōfiteor tibi pr̄ dn̄e celi ac terre. Et seqtur oīa mihi tradita sunt a patre meo. Arguunt ergo sic. xp̄iani dicūt ꝙ fili⁹ ꝛ pater vnū sunt quō ergo dicitur confiteri coram patre suo deberet magis dicere corā seipso. Itē si oīa sunt tradita a pr̄e. ergo nihil habet a seipso: ꝛ sic ex se est oīno deficiēs. ¶ Ad primū supra declaratū est argumēto .xxij quarte cōsiderationis huius libri per scripturas hebreoꝝ ꝙ xp̄s est de⁹ ꝛ homo: de⁹ ab eterno ꝛ hō ex tpe. Itē declaratū est supra libro pmo in qōne .xij. thesauroꝝ qd iesus nazaren⁹ est verus xp̄s: ꝛ qr in eo sunt distincte nature iō scd̄ꝫ ꝙ deus dicit Johānis .x. Ego ꝛ pater vnū sumus .s. in essentia: distincti tamē in psonis: scd̄m aūt ꝙ homo dicit Johānis .xiiij. pater maior me est ꝛ sic orat corā patre ꝛ cōfitetur. Quod aūt subdit si habet omnia a patre. ergo ex se est omnino deficiēs. Dicēdum ꝙ hec ꝓpositio est vera: xp̄s inquātum homo est creatura: oīs creatura sibi relicta i nihilū caderet sicut est de nihilo. Et iō pōt ista cōcedi cū reduplicatione xp̄s inqꝫtū hō nihil est ex se: sed oīno deficiēs. Si aūt ex dictis aliquis arguat ꝙ idē sequitur de xp̄o inquātū deus quia qcquid habet filius inquantū deus habet nascēdo ꝛ per ꝯñs habet illud a pr̄e: ꝛ sic ex se nihil erit ꝫ omnino deficiēs: dicēdū ꝙ nō sequit qr filius a pr̄e accipit idē esse cuꝫ eo. nā diuinū esse non est multiplicabile: ꝛ ideo sicut pr̄ est necesse esse: sic ꝛ filius ꝛ sic nō pōt dici deficiēs: nā eādē deitatē potētiaꝫ: sapientiā: ꝛ sic de aliīs absolutis hꝫ cū patre. Qd̄ aūt in diuinis sit pater ꝛ filius nō solū patet ex nouo testamēto sed etiā ex veteri. Esa. ix. fili⁹ datus est nobis ꝛ vocaƀ nomē ei⁹ admirabilis cōsiliari⁹ de⁹ fortis ꝛc. ex quo patet ꝙ i diuinis est filius ꝛ per ꝯñs ptꝫ q: relatiue dicunƀ adinuicē ꝛ posita seponūt ꝛ perēpta se perimūt. Non eñ potest dici ꝙ deus filius sit filius alicui⁹ creati vel finiti nō tamē sunt duo increati aut duo imensi sicut nec duo dīj sꝫ vnus increat⁹ ꝛ vn⁹ immēsus. nullam eñ distinctionē habēt in deitate sed solum in psonali ꝓprietate. De trinitate personarū ꝛ vnitate essentie: dcm̄ est supra argumēto .xxiij. quarte cōsideratiōis huius libri quātū sufficit ad propositum huius libri.

¶ Cōtēdit iude⁹ pbare ꝙ iesus xp̄s nō est deus quia cōtradicēs sibi est instabilis.

Quintūdecimū argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo. Matth.viij. Cum autem descendisset iesus de monte secute sunt eū turbe multe ꝛ ecce leprosus veniēs adorabat eū dicēs. Dñe si vis

potes me mūdare ꝛc. Seq̄r ꝛ ait ie sus illi: vide nemini dixeris ſz vade oñde te sacerdoti ꝛ offer mun⁹ qḋ ꝑcepit moyses. Ex his arguit sic iude⁹ iesus voluit sacrificiū qḋ ofie bat i emūdatiōe leprosi. Alibi vero. s. Mat. ix. ꝛ. xij. c. dicit miā volo ꝛ nō sacrificiū ꝛ sic ꝯt radicit sibi ꝛ est istabilis i volūtate. Itē idē arguit̄ p hoc q̄ dicit mūdato a lepra: vade nemini dixeris ꝛc. ꝛ alibi scȝ Lu. viij. c. dicit vade ad tuos ꝛ narra quāta tibi fecerit dñs. item alibi. scȝ Mat. x. ꝛ Lu. xij. dixit. omni me ꝯfessus fuerit corā hoīb⁹ ꝯfite bor ꝛ ego eū corā prē meo: ꝛ sic pȝ q̄ voluit sua fcā celari ꝛ publicari q̄ sunt ꝯdictoria. ¶ Ad primū dicēdū q̄ nō vȝ: nā eadē rōne per scripturā veteris testamēti quā iude⁹ ꝯfitet̄ eē verā ꝓbaret̄ deū esse mutabilē q: Geñ. viij. c. dicit̄ de sacrificio noe. Odoratusq̄ ē domin⁹ odore suauitatis ꝛ sic fuit sibi placitū. Itē i Exo. leuitico ꝛ alijs libris veteris testamēti ꝑcepit de⁹ sibi offerri sacrificia tanq̄ sibi placita. ꝛ Esa. j. c. dr̄ holocausta arietū ꝛ adipē pinguiū ꝛ sanguinē hircorū ꝛ vitulor̄ nolui: ꝛ psal. xxxix. sacrificiū ꝛ oblationē noluisti ꝛc. H̄ eni nō arguūt dei mutabilitatem Nā ip̄e imutabilis mutabilia opatur sicut incorpalis corpalia. Nō aūt iesus dixit allegādo dcm̄ ozee ꝓphete. vj. c. miā volo ꝛ nō sacrificiū nō dixit h̄ sacrificia veteris legis reprobādo. habebāt ei tūc cursū suū ꝛ habuerūt vsq̄ ad morteȝ xp̄i. Sȝ hoc dixit opa mīe sacrificijs ꝑponēdo. nā habēt duplicem bonitatē vnā ex gn̄e: q: sunt virtutis moralis: aliā ex charitate quia q̄ fiūt ex charitate habēt bonitatem meriti vite eterne. Sacrificia ꝰo veteris legis nō habebāt bonitatē nisi ex fide ꝛ dilectiō e offerētiū. io dicit̄. Geñ. iiij. c. respexit dñs ad abel ꝛ ad mūera ei⁹: q̄si dicat. mūera fuerūt accepta sibi ꝓpter bonitatē offerētis. Quod aūt isto mō intellexerit ꝓpheta vel poti⁹ dñs p ꝓphetā pȝ p textū ibidem qui talis est: misericordiā volo ꝛ nō sacrificiū ꝛ sciētiā dei plusq̄ holocaustū. Per hoc q̄ dicit plusq̄ holocaustū q̄ sunt quedā sacrificia pȝ q̄ nō loquebat̄ holocausta reprobādo sȝ eis sciētiā dei ꝑferēdo ꝛ eodē mō de opib⁹ misericordie respectu sacrificiorū. Et hoc idē pȝ Esaie primo. c. Postq̄ dixerat dñs holocausta arietū ꝛ adipem pinguiū ꝛ sanguinem hircorum aut vitulorū nolui. Subdit q̄rite iudiciū subuenite oppresso. iudicate pupillo: defendite viduā: ꝛ venite ꝛ arguite me dicit domin⁹ Si fuerint peccata vestra vt coccinum quasi nix dealbabunt̄ ꝛc. Ex quo pȝ manifeste q̄ opera misericordie ꝛ iustitie magis erāt delectiua culpe ꝛ meritoua glorie habēde xp̄i tempore q̄ sacrificia legis. ¶ Quod autem arguitur q̄ iesus aliquando voluit facta sua celari ꝛ aliqn̄ publicari fuit valde rationabile. Nā omnis eius actio fuit nostra instructio. Expedit aūt imperfectis opera sua celare ne p vanā gloriā extollantur: ꝛ expedit aliquando marie perfectis opera

sua bona i publico ponere ad dei gloriã ꝛ ꝓximi edificationē. Quã tum ad primũ dicit iesus. Mat. vi. te aũt faciēte elemosynas nesciat sinistra tua q̄d faciat dextera tua Et quantũ ad secundũ sic luceat lux vr̃a corã hoīb⁹ vt videãt opa vr̃a bona ꝛ glorificent patrē vestrũ qui in celis est Mat. v. Sic ēt patres veteris testamēti aliqua bõa opera fecerũt occulte ꝛ aliqua bona publicé. Helias eñ filiũ vidue sareptane suscitauit secrete i suo cubiculo ad cõsolationē mr̃is vidue. iij. regũ. xvij. c. ꝛ ignē de celo fecit descēdere super holocaustuz suũ ad declarationez diuinitatis vere publice scʒ corã rege achab ꝛ ppl'o israel. iij. regũ. xviij. c. similiter helyse⁹ multiplicationē olei ad vidue sustētationē ꝛ filioꝝ ei⁹ ꝛ ad satisfactionē creditori fiēdã fecit secrete: scilicet clauso ostio vt habet. iiij. regũ. iiij. c. ꝛ milites syrie volētes eũ capere acrisia pcussus duxit eos i medio samarie coram rege israel ꝛ populo ciuitatꝭ vt habet. iiij. reg. vj. c. Patet igit ex predictis ꝙ iesus ratiõabiliter aliqua facta sua bona publicauit ꝛ aliqua occultauit.

¶ Cõtendit iude⁹ probare ꝙ pater fili⁹ ꝛ spũssanctus nõ sunt vni⁹ eẽntie: qꝛ vnũ pctm̃ dimittit ab vna psõa qđ nõ dimittit abaltera

Extrũdecimuz:

argumētũ iudeoꝛum sumit ex euãgelio ex illo loco. Mat. xij. oē pctm̃ ꝛ blasphemia di mittet hoībus: spiritus autē blasphemie non dimittet. Et quicũqꝫ dixerit verbũ cõtra filium hoīs dimittet ei qui aũt dixerit cõtra spiritũsanctuʒ nõ remittet ei: neqꝫ in hoc seculo neqꝫ i futuro. Ex his arguit sic iude⁹. Vos xp̄iani dicitis ꝙ pr̄ ꝛ filius ꝛ spũssanct⁹ sunt vni⁹ essētie ꝛ vnius volũtatis: quõ ergo dicit verbũ seu blasphemia cõtra spiritũsanctũ ꝛ non cõtra filiũ ꝛ patrē: ꝛ quõ vn⁹ dimittit peccatũ vel blasphemiã sine alio. hec eñ q̄ vident haberi ex verbis iesu iplicãt ꝯtradictionē si sunt vnius essentie. ꝛ vn⁹ blasphematoꝛ ꝛ alter nõ: sequit ꝙ idē blasphemat ꝛ nõ blasphemat si sunt vni⁹ volũtatis ꝛ alter remittit ꝛ alter nõ sequit ꝙ idē remittit eidē blasphemãti ꝛ nõ remittit q̄ sunt ꝯtradictoria. ¶ Itē de aĩa blasphemãtis ipm xp̄ʒ separata q̄ro dicit iudeus vbi sit. s. i celo vel in gehēna. Si dicat ꝙ in celo sequit ꝙ spũssanct⁹ ipotēs est ad puniēdũ blasphemiam illatã sibi ꝛ ab eo nõ remissaʒ. Si aũt dicat ꝙ est in gehēna sequit ꝙ pr̄ ꝛ fili⁹ sunt ipotētes ad saluãdũ eã cũ remiserit blasphemiã. Itē si duo remittũt scʒ pr̄ vel fili⁹ ꝛ spũssanct⁹ nõ remittit q̄d pficit blasphemãti ꝛ q̄d sibi nocet si spũssanct⁹ nõ remittit: ex quo pr̄ ꝛ fili⁹ remittũt ei. Ex his ergo q̄ videt friuola ꝯtradictionē iplicãtia q̄ tñ sequunt ex v̄bis iesu nazareni cõcludit iude⁹ ꝙ ei⁹ doctrina nulli⁹ sit momēti. ¶ Satis pʒ intelligētib⁹ ꝙ obiectiões iste pcedunt ex imaginatione falsa circa articulũ

sancte trinitatis q̄ articulus satis est declarat⁹ supra.c.xxiij.quarte cōsiderationis huius tertij libri ex scripturis hebraicis:nō solū q̄ in eēntia diuina sint plures s3 q̄ sunt tres ⁊ solū tres:nec est cōtra intētionē antiquorū hebreorū dicere pluralitatē in deo dū tn̄ vnitas essentie teneat q̄ nos xp̄iani tenem⁹ firmiter ⁊ ↄfitemur fideliter. ¶ His ergo suppositis r̄ndēdū est ad obiectiōes. Circa q̄d sciēdū ē q̄ saluator. Mat.xij. distiguit blasphemiā cōtra filiū hoīs a blasphemia cōtra sp̄m sanctū. Primā3 vocans verba iudeoꝝ nequiter ꝓlata cōtra benignitatē humanitatis sue. Comedebat em̄ ⁊ bibebat cū hominibus etiā aliquādo cū pctōribus sicut clemētissimus medic⁹ cū egrotis ⁊ ꝓpter ea iudei vocauerūt eū voracē ⁊ potatorem vini publicanorum ⁊ pctōrum amicu3 vt habet mat.xi.c. Et hāc blasphemiā dicit saluator remissibile3 eo q̄ erat excusabilis ī pte ex cōsideratione fragilitatis humane. Secundā vero blasphemiā vocat verba cōtra deitatē suā nequiter dicta. Uidētes em̄ ab eo fieri expulsiones demonū illuminatiōes cecoꝝ: suscitatiōes mortuoꝝ ⁊ silia q̄ nō poterāt fieri nisi virtute diuina. Judei tn̄ ea nequiter attribuebāt v̄tuti demonis dicētes. Mathei.xij.c. Hic demōia nō eijcit nisi ī beelzebuth p̄ncipe demonioꝝ ⁊ hanc blasphemiā dixit saluator irremissibilē:non simpliciter sed de difficili remissibilē. Nā ex parte blasphemantiū nō erat aliqua excusabilis ratio in toto vel ī parter: q2 talis blasphemia cōtraria ē pricipio remissiōis pctōꝝ q̄ ē virtus diuina. Et q2 eadē deitas est in trib⁹ ꝑsonis. ideo blasphemās cōtra vnā ꝑsonā blasphemat etiā contra aliā: ⁊ similiter q2 eadē bonitas est in trib⁹ ideo vna ꝑsona nō remittit sine alia. Nā opera trinitatis sunt indiuisa. Remissio tamen peccatorū aliquando ꝑsone spiritussancti attribuit. q2 principiu3 remissiōis huiusmodi est, bonitasque est attributum spiritussancti. Patet igit q̄ obiectiones iude suprapositē ꝓcedunt ex falsa imaginatione. ¶ Restat aūt ostēdere q̄ irremissibile dupliciter dicit vno mō ↄdictorie id est nullo modo remissibile. Alio mō cōtrarie id est de difficili remissibile: h̄ mō patet.v.meth. vbi dicit q̄ ī possibile ⁊ intrāsibile. vno modo dicitur quod nullo modo pōt fieri vl' transiri. Alio modo q̄d de difficili potest hoc etiā declarat de communi modo loquēdi. Dicitur em̄ de ceco perfecto q̄ nō potest videre simpliciter: ⁊ de cecutiēte q̄ nō potest videre: q2 videt cum difficultate. Tertio hoc ꝺclarat ex modo loquēdi scripture veteris testamenti. Josue em̄ cōsiderans difficultatem populi ad bonum ⁊ ꝓnitate3 ad malum dicit Josue vltimo capitulo nō poteritis seruire domino ⁊c. non intellexit de impossibilitate simpliciter: s3 de difficultate. Nam ibi subdit q̄ iniit fedus inter populum ⁊ deū vt seruiret domino. Itē Hieremie.xiij.

ca. Si pōt ethiops mutare pellez suā & pard⁹ varietates suas & vos poteritis bñ facere cū didiceritis maluz. Qḋ em̄ ethiops & pardus possūt mutare pelles suas hoc ē īpossibile simpliciter. Sȝ q̄ assuetus ad mala reuertat̄ ad bñ agendū nō est impossibile sȝ difficile eo q̄ habitus vitiosus īclinat ad malū agendū p modū nature. Exemplum aūt habetur in manasse rege q̄ dū vixit fuit assuetus in pessimis & tñ finaliter reductus fuit ad bonū virtutis. vt patet. ii. paralip. xxxiij. & in fine libri vbi ipsi⁹ ponit̄ oratio. ¶ Quod aūt iudeus q̄rit vltro de aīa blasphemātis vbi sit. Dicendū q̄ si recessit a corpore cū peccato blaspemie est ī inferno Si vero recessit totaliter expedita quātū ad culpā & penā est in celo. Si aūt recessit liberata a culpa sȝ adhuc ad penā temporalez obligata detinetur ad tp̄s in purgatorio donec purgetur & sic ad gloriā transferatur nec aliqua p sona diuina est impotens ad saluandum eū: vel puniendū: q2 sicut tres persone sunt vn⁹ de⁹ ita sūt vnus de⁹ oīpotens ad faciēdū de creatura quicquid placet sibi s3 ordinē sue sapientie & iustitie.

¶ Quod iesus xp̄s nō est ver⁹ de⁹ q2 dicens q̄ venit saluare qḋ p[er]ierat contradicit sibi ipsi loquēs parabolice.

Decimūseptimum argumētū iudeo2 ex euāgelio sumit̄ ex illo loco. Mat. xviij. nō ē volūtas añ patrē vestrū q̄ in celis est vt pereat vn⁹ de pusillis istis: & ibidē p̄mittitur venit filius hoīs saluare qḋ perierat. Item Mat. xiij. c. dicit̄. Ideo in parabolis loquor eis q2 videntes nō vidēt & audiētes nō audiunt neq̧ intelligūt. Ex his arguit sic iudeus. Si venit iesus saluare qḋ perierat vt dicit & tñ loq̄batur peccatoribus parabolice vt nō intelligerēt nec p cōsequens cōuerterētur vt ibidē in euāgelio subditur. Ista sibi videnť manifeste ꝯdicere. s. q̄ q̄reret salutē pctō2ū & nō q̄reret nec vellet. Itē istud vltio dictū destruit verbum dñi ezechielis. xviij. Nolo mortez peccatoris sed vt magis cōuertatur & viuat. ¶ Dicendū q̄ christus nō semp loquebat̄ turbis parabolice sȝ aliquādo plane & aperte tractans ea q̄ sunt de necessitate salutis vt patet Mar. v. c. & vj. & vij. vbi tradit formam perfectionis euangelice. Sed quoniā frequenter ad eius predicationē veniebant homines maligni nō ad discendū sed ad insidiandū ei. Ideo tunc loquebat̄ parabolice vt nō itelligerēt ne daret sanctū canibus & poneret margaritas ante porcos. Aliqñ etiaȝ fidelib⁹ & deuotis loquēs parabolā p̄mittebat & postea exponebat: vt ex p̄missiōe pabole veritas gratiosius caperet̄: & hic mod⁹ cōiter in eccl'ie p̄dicatiōibus obseruat̄. Patet igit̄ q̄ iesus aliqñ loq̄bat̄ parabolice & aliquādo plane & h̄ ratiōabiliter. nā ezechiel & alij p̄phete frequenter vtroq̧ modo loquebātur vt patet co2 libros ītuē

ti. Moyses etiā aliquādo loqbat populo velata facie aliqñ vo sine velamine. ¶ Itē iude⁹ arguēs ꝯ iesū eo ꝙ dicit i parabolis loquor eis vt vidētes nō videāt. ꝛc. Arguit ꝯtra deū veteris testamēti. ꝛ ꝑ ꝯñs seipsuꝫ. dicit eñi. Dñs Esaie. vi. c. Excecca cor ppl̃i hui⁹ ꝛ aures ei⁹ aggraua quā auctoritateꝫ Iesus ita allegauit tanq̄ īpletā ī sua ꝑdicatiōe ꝑ quā simplices ꝛ illiterati fuerūt illuminati in apostolis ꝛ sacerdotes ꝛ scribe fuerūt excecati. De cā hui⁹ cecitatis dictū fuit supra ꝯsideratiōe pria huius tertij libri. Nec obstat ꝙ vba Esaie sunt h̄ aliqualr mutata. Nā apl̃i ꝛ euāgeliste allegātes scripturā veteris testamenti magis curauerūt allegorie sensuꝫ q̄ꝫ vba. hec auteꝫ excecatio fuit ab antiq̄s doctoribus iudeorū exponētibus in libro. Af. c. j. decoris illud q̄d dixit moyses Deutero. xiij. c. generatio praua atq̄ꝫ peruersa heccine reddis domino popule stulte ꝛ insipiens glo. stulte ī his q̄ ꝑcesserūt īsipiēs ad futurū seculum ꝑ quod intelligit tp̄s messie in glosis hebraicis vbiq̄ꝫ. ¶ Quod autē vlterius dicit iesum destruere verbū domini dicētis. nolo mortē peccatoris ꝛc. nō valet. Nā in populo sunt aliq̄ peccatores penitētes ꝛ aliq̄ obstinati de penitētibus dicit dñs verbū istud ꝛ multa cōsimilia. De obstinatis vero dicit cōminationem asperam ꝛ totalem destructioneꝫ. Iob. xxj. c. ducunt in bonis dies suos ꝛ in pūcto ad inferna descēdunt ꝛ hoc patet per effectum de chore ꝛ sibi adherētibus Numeri xvj. Et ideo si arguit iudeus ip̄m destruxisse dñi verbū eadē ratiōe sequit̄ ꝙ destruit deus verba sua quod est iniquū. ꝛ contra seipsum maxime in verbis vbi in eodē cōtextu litere talis mod⁹ loquēdi cōtrari⁹ de obstinatis ꝛ penitentib⁹ frequenter inuenit̄: vnde Exodi. xxxij. c. dicit. Ego occidā. s. obstinatos: ꝛ ego viuere faciā. s. penitētes: ꝛ psalmo. lxxvij. Cū occideret eos q̄rebant eū ꝛ reuertebant̄ ꝛc. Occisio refert̄ ad obstinatos peccatores. Reuersio vero ad penitētes qui aleoruꝫ pena territi reuertebantur ꝛ penitebant.

¶ Contendit ꝙ iesus xp̄s non est deus q̄ orauit.

Decimūoctauū argumentū iudeorū ex euāgelio sumit̄ ex illo verbo mat. xxvj. c. tūc venit cū illis iesus in villā q̄ dicit̄ gethsemani ꝛ dixit discipulis suis sedete hic donec vadā illuc ꝛ orē. Et h̄ arguit sic iude⁹. Si iesus est de⁹ quō orauit ipsius eniꝫ dei nō est orare sed ab aliis orari vt sic liceat loq̄. ¶ Per superius dicta facilius istud argumentū iudaicū soluit̄: q̄r declaratū ē supra ꝑ scripturas hebreorū ꝙ messias in veteri testamento ꝓmissus futurus erat ver⁹ homo ꝛ verus deus in vna ꝑsona. Item ꝙ redēpturus erat mundū ꝑ passionē suā in humana natura. Itē ꝙ iesus nazaren⁹ est ver⁹ messias iudeis ꝓmissus. Iō habuit corp⁹ passibileꝫ mortale ꝑ nr̃a redēptio

ne vsq; ad suã resurrectionẽ. In q̃ habuit corpus immortale ꝛ gloriosum. ¶ Dicendũ ergo ꝙ iesus nazarenus ĩ humanitate ꝓ nobis assumpta in qua est minor patre orabat eum pro nobis sicut scribitur Esaie. liij. ꝛ pro transgressoribus orauit vt. s. non perirent. qđ capitulum intelligit de xp̄o ad litterã sicut supra sepe declaratũ ẽ. Orauit etiã pro seipo Iohannis. xvij. c. pater clarifica filiũ tuum ꝛc.

¶ Cõtẽdit ꝙ iesus xp̄s nõ est de⁹ quia fuit tristis ꝛ timuit.

Decimũnonum argumẽtũ iudeoꝝ ex euãgelio sumit ex illo loco matthei. q̃ supra assumpto petro ꝛ duob⁹ filijs zebedei cepit tristari ꝛ mestus eẽ. tũc ait illis. Tristis est aĩa mea vsq; ad mortẽ: sequit ꝓcidit in faciẽ suã orãs ꝛ dicens. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Ex his arguit iude⁹ dupliciter. Prio sic. Quis vnq̃ audiuit de deo loqui tremẽte ꝛ timẽte cuȝ deus sit oĩpotens ad faciendũ qđ vult sine difficultate. Si aũt dicatꝫ ꝙ iste timor ꝛ tremor in carne fuit sed nõ in aĩa: quis est ita fatu⁹ qui ignoret carnẽ dolere ꝛ timere nisi per aĩam. Itẽ. ij. ꝑ hoc ꝙ dicit trãseat a me calix iste ꝛc. patet ꝙ in eo nõ fuit virt⁹ ad saluãdũ vitam suã ꝛ carnẽ. Respondet ꝓsupposito ꝙ sepe supra declaratũ est ꝙ iesus est ver⁹ deus ꝛ verus hõ. Ad primũ dicit ꝙ timor ꝛ tremor ꝛ similia nõ fuerũt in natura diuina q: hoc est ĩpossibile nisi tm̃ metaphorice sic Geñ. vj. c. dicit ꝛ tact⁹ dolore cordis ĩtrinsec⁹ delebo inquit hoĩem quẽ creaui a facie terre. Similiter nec in natura humana q̃tũ ad patrẽ aĩe superiorẽ q̃ est intellectiua. In q̃ iesus ab istãti sue cõceptiõis fuit cõprehensor ꝛ summo gaudio fruebat. Sed q̃tũ ad partẽ aĩe inferiorẽ q̃ dr̃ sensitiua ꝛ est ĩ organo corpali ĩ qua iesus fuit viator fuerũt ꝓdicta ad opus nostre redẽptiõis: ꝛ vt in ipso ostenderet vere natura sensibilis ꝯtra futuros hereticos q̃ dicturi erãt ꝙ xp̄s nõ habuit corp⁹ passibile sꝫ celeste. ¶ Ad scd̄m cũ inducit transeat a me calix iste. Dicendũ ꝙ hec petitio erat sensualitatis sicut mouẽtis q̃ naturaliter horret mortẽ sꝫ erat rõnis sicut ꝓponẽtis eã per quã tñ rõnẽ iesus acceptabat mortẽ q: volũtas rõnalis ĩ eo erat totaliter voluntati diuine cõformis. Iõ dicebat verũ tamẽ nõ mea sed tua volũtas fiat ꝛ accipit hic voluntas ꝓ appetitu sensitiuo: quẽ appetitũ intellectus supabat. Ideo de ipso scribitur Esa. liij. c. Oblatus est q: ipse voluit in hebreo sic habet inangustiatus est quia ipse voluit: ꝛ infra eodẽ. c. dicit ipe tradidit in mortẽ animam suam ꝛ cum sceleratis reputatus est: ꝛ ꝓpter hoc dicebat math. xxvj. c. Spiritus quidẽ ꝓmptus est. i. volũtas rationis prompta est ad mortem caro autẽ infirma. i. sensualitas: ꝛ hoc inuenitur nõ solum de iesu nazareno: sꝫ etiã in martyrib⁹ in nouo testamẽto sicut patet de multis ꝛ etiã ĩ veteri

testamento. De machabeis ab anthiocho tormentatis: et de heleazaro de quo dicitur .ij. Machabeorum.vj.c. sed cum plagis perimeretur ingemuit et dixit. Domine qui habes sanctam scientiam tu scis quia cum a morte possim liberari graues corporis sustineo dolores: secundum animam autem id est secundum partem anime superiorem libenter hec patior. Quod autem arguit iudeus quod caro non dolet timet et tristatur nisi per animam hoc est verum de anima sensitiua: sed quia nescit distinguere inter sensum et intellectum: ideo facit ridiculosum argumentum.

¶ Contendit iudeus quod christus non est deus: quia iuit ad ficulneam ad perquirendum fructus que non habebat nisi folia: et quia maledixit ei cum nihil nocumenti sibi fecerat.

Vicesimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo quod scribitur Mat.xxj. Mane autem reuertens in ciuitatem esuriit. et videns fici arborem vnam secus viam iuit ad eam et nihil inuenit in ea nisi folia tantum: et ait nunquam ex te nascatur fructus in sempiternum et arefacta est continuo ficulnea. Ex his arguit sic iudeus. Si iesus fuisset deus cognouisset a longe fructum ficulneam non habere nec ad eam iuisset. Item cum ipse dicit benefacite his qui oderunt vos: quomodo maledixit arbori que nihil nocuerit sibi: et ideo videtur hoc fecisse ex ire perturbatione.

¶ Dicendum quod iesus non solum inquantum deus quem nihil potest latere sciuit fructum in arbore non esse: sed etiam inquantum homo: quia quilibet etiam satis simplex poterit illud scire cum non esset tempus ficuum vt dicitur Marc.xj.c. ad quod iuit ad arborem fructu vacuam. Dicendum quod sicut prophete veteris testamenti aliquando prophetabant verbis: aliquando sensibilibus signis: sicut hieremias predixit destructionem ciuitatis hierusalem per caldeos et portauit cathenas ligneas in collo suo vt habetur hieremie.c.xxviij. ad significandum quod populus cathenis vinctus duceretur in captiuitatem. ita iesus qui hic dicitur propheta magnus Lu.x.c. et de quo predictum fuit. Deuter.xviij.c. prophetam suscitabit vobis deus de fratribus vestris etc. destructionem ciuitatis hierusalem futuram per romanos predixit. Lu.xix.eo. quod non cognouisset tempus visitationis sue.s. per christum. Que quidem cognitio ad sacerdotes et legisperitos pertinebat et ideo defectum eorum et punitionem signauit per sensibile signum arboris fructu carentis. Nam ipse veniens ad sacerdotes et legisperitos quorum fructum boni esuriebat vacuos bonis operibus inueniebat et per maledictionem arboris eos a deo maledictos significauit Et per eius arefactionem eorum destructionem prefigurauit. Nam postea capta ciuitate per romanos cum sacerdotes misericordiam peterent. titus iussit eos occidi dicens eos esse de genere dei qui templo destructo cuperent superuiuere. Patet igitur ex predictis quod iesus circa ficulneam nihil faciebat ex ignorantia seu perturbatione ire sed ex magna ratione et misterij significatione

¶ Contendit quod iesus christus non est deus quia accepit ab alio potestatem dicens data est mihi omnis potestas in celo et in terra.

Tricesimuz primuz argumētū iudeorū est ex euāgelio sumitur ex illo verbo Mat. vltio.c. data est mihi oīs potestas ī celo ꝛ in terra. Ex h̄ arguit iude⁹ qꝺ iesus nō sit deus qui ex se est potētissimus ꝛ ab alio nō accipit ptātem. Si autē dicat ꝙ a patre data est sibi potestas. h̄ nō valet qꝛ xp̄iani dicūt p̄rem ꝛ filiū eē equales. ¶ Dicēdū ꝙ ī iesu duplex est ptās sicut est duplex natura. Una est ptās diuīa quaꝫ hꝫ ab eterno nō tñ a se sꝫ a patre a q̄ est distinct⁹ in p̄sona: nō tñ in hoc minor est p̄re qꝛ ab eo accipit eandē ī numero naturā ꝛ ptātē sicut sepius superi⁹ dictum est. tamē iesus nō loquit̄ hic de ista ptāte sed de alia quā a deo accepit in humana natura. Nā ab istāti assumptionis hūane nature ad p̄sonā filij illa natura habuit excellētiā super omnē creaturā auctoritatiue non tñ executiue. Nā īter oēs appuit in forma serui ī hūana natura passibili ꝑpter misteriū nostre redemptionis ad īplēdū sicut fuerat p̄dictū Esa. liij. Uere lāguores nostros ip̄e tulit ꝛ dolores nr̄os ipse portauit. Disciplina pacis nr̄e sup eum ꝛ liuore eius sanati sum⁹. qꝺ intelligit̄ ad literam de xp̄o etiam ſm antiquos doctores hebreoruꝫ ꝑut dictū fuit supra libro p°. lo in ap tione noni thesauri. Sꝫ in sua resurrectiōe accepit hāc potestatē executiue ideo tūc dixit data est mihi oīs ptās ꝛc. Tñ in iudicio finali omnia pleni⁹ erunt subiecta sibi sicut ostēdit apostol⁹ ad hebreos. ij. c. Per hāc tñ potestatē que finita est nō est nec erit eq̄lis deo p̄ri. Sic ergo pꝫ responsio ad obiecta iudeorū ex euangelio.

¶ Cōtēdit ꝙ iesus xp̄s nō est vn⁹ deus cū p̄re ꝛ sp̄ūsancto quia ipse descendit in vterū virginis ꝛ non pater ꝛ spiritussanctus.

Tricesimūsecūdum argumētū iudeoruꝫ accipit̄ ex v̄bis xp̄ianoꝝ. Uñ dicit iude⁹ sic vos xp̄iani dicitꝭ ꝙ est vn⁹ creator. ꝛ ꝙ xp̄s v̄r est fili⁹ ei⁹ ꝛ ꝙ descēdit de celis sine sepatione a p̄re ꝛ a sp̄ūsancto. qñ ergo vos dicitis ꝙ fili⁹ descēdit ī vtero virginis q̄ro si tūc p̄r ꝛ sp̄ūssanct⁹ fuerūt ab eo sepati. aut nō. Si dicatis ꝙ sic. est ꝯtradictio ī v̄bis v̄stris: qꝛ dicitis ꝙ descēdit sine separatiōe ab eis. Si v̄o dicatis qꝺ nō sequit̄ ꝙ p̄r ꝛ sp̄ūssanctus sunt incarnati sicut ꝛ fili⁹ qꝺ vos negatis. ¶ Dicendum ꝙ descensus filij in vterū virginis non est intelligendus ꝑ motum localeꝫ sed per nouū effectum in virgīe. q̄ quideꝫ effectus est cōiunctio diuīe nature ꝛ humane ī vna p̄sona. Hec igitur coniunctio pōt cōsiderari dupliciter. vno mō effectiue ꝛ sic facta fuit a trib⁹ p̄sonis. s. p̄re ꝛ filio ꝛ sp̄ūsancto. nā coꝝ opera sunt indiuisa. Alio modo terminatiue ꝛ sic illa cōiunctio terminata est ad p̄sonā filij ꝑpter quod solus fili⁹ dicit̄ incarnatus. licet aūt ad hoc non pōt poni exempluꝫ ꝙ non habeat pl⁹ de discōueniētia q̄ꝫ de cō

ueniētia tñ q̄trum ad aliquid pōt poni cōuenies. Ponat igit casus. plato. sortes. cicero tractāt matrimoniū berthe cū sorte qui est media persona. Si igit queratur a quo est effectiue ista mrimonialis cōiunctio. ptz φ a tribus. Si autē q̄rat ad quē est terminatiue. patz φ ad sortē tm̄ ꝓpter qđ ipse solus dr̄ et est berthe maritus. Sic suo modo est in ꝓposito. q2 lȝ pater ꝛ filius ꝛ spūssanctus sint vnū in natura. tñ sunt distincti in psonis. Incarnatio vero terminata est ad filium ꝓ ut psonaliter distiguit a pr̄e ꝛ spū sancto nō tamē dicitur separatus ab eis q2 nomen separationis nō accipitur in diuinis psonis quia significat diuersitatē essentie: nō autē sic nomen distinctionis. Itē habemus aliud exemplū in trib⁹ domicellis induētibus tertiā illarum de quibus potest dici φ quicquid facit vna facit alia vna tñ sola induit. Eodē modo dicēdū est φ opus incarnationis aliqñ attribuit patri vt ibi. Cū autem venit plenitudo tēporis misit de⁹ filiuȝ suū ꝛc. Ad Gal. iiij. Quādoq3 aūt filio attribuit. vt ibi exiui a patre ꝛ veni in mūdum. Johānis. xvj. c. Quādoq3 attribuitur spūisancto vt in symbolo. Qui cōcept⁹ est de spūsancto. sed hec ideo dicunt q2 opus incarnatiōis fuit marie potētie sapiētie ꝛ bonitatis q̄ trib⁹ psonis attribuunt: solus tñ filius terminatiue vt dictuȝ est indutus est veste carnis hūane iuxta illud ad philipeñ. ij. Exinaniuit seipm formā serui accipiēs in similitudinem hoim factus ꝛ habitu inuentus vt homo. Sic igitur ptz φ ad dictū xp̄ianorum de incarnatione nō sequit cōtradictio seu aliud inconueniens.

¶ Quod iesus xp̄s nō est deus q2 fuit missus siue mittens.

Vicesimū tertiū argumentum iudeorū est: Quero a vobis xp̄ianis: dicit iudeus. Utrū videlicet xp̄us fuit mittēs vel missus. Si dicatis φ missus: quis vnq̄ audiuit deuȝ missum ad alterū quasi dicat hoc est apertum mendacium. Si autē dicatis φ est mittens: vos facitis eum mendacē. quia dicit. Johan. viij. ꝛ ego nō sum solus sed ego et qui misit me pater. Dicēdū φ dei filius est mittēs ꝛ missus. fuit enī missus in mundū a patre ꝛ spiritu sancto in sua incarnatiōe benedicta. sicut superius fuit declaratuȝ argumento. xxiij. quarte cōsiderationis p auctoritatē Esaie. xlviij. ꝛ nūc misit me dn̄s ꝛ spūs eius hec dicit sanct⁹ tuus redemptor israel est etiam mittēs spm̄ sanctuȝ sicut dicit Johā. xv. mittam vobis spm̄ veritatis ꝛc. Circa qđ sciendū qđ missio alicuius importat duplicē habitudinem vnā ad mittētē ꝺm quā aliquomodo missus ꝓcedit a mittēte. Aliā ad terminū ad quē mittitur ꝺm quam missus est vbi prius non erat: vel est ibi alio modo q̄ prius. licet autem in diuinis non sit ꝓcessus vni⁹ psone ab alia ꝺm motū localē vel sepationē realē: tñ est ibi ꝓcessus ꝺm originem

quia fili⁹ pcedit a patre ⁊ spūſſanctus ab vtroqꝫ. ſic igit̄ fili⁹ ⁊ spūſſanct⁹ habēt habitudinē ad mittētē: habent etiā habitudinē ad terminum miſſionis nō tñ ſic intelligēdo ꝙ incipiāt eſſe vbi prius nō erāt ſimplr̄ qꝛ de neceſſitate ſunt vbiqꝫ p eſſentiā potētiā ⁊ pſentiā ſicut patet hieremie. xxiij. Celū et terrā ego impleo dicit dn̄s. Sꝫ ſic intelligendo ꝙ incipiant eſſe vbi prius erant tñ alio modo dictur⁹ filius miſſus in mūduꝫ a patre qñ incipit ibi eſſe vt hō vbi tñ prius erat vt deus Iohānis. j. c. In mūdo erat ⁊ mūdus per ipm factus eſt ⁊ mūdus eum nō cognouit. In ppria venit ⁊c. ⁊ spūſſanctus ſimiliter dicit̄ miſſus apoſtolis viſibiliter. qñ ſup eos apparuit ſigno viſibili. Nā hoc modo prius nō erat ibi. ⁊ quotidie mittitur inuiſibilit̄ ad ſanctificādū creaturā rationalem. qꝛ incipit ibi eſſe p gratiā ſanctificātē: vbi tñ prius erat p eſſentiā pſentiā ⁊ potētiā. Ad argumētum iudei patet ꝙ nō eſt cōtradictio qꝛ licet filius ſit mittēs ⁊ miſſus non eſt ſm idem.

¶ Cōtendit ꝙ ieſus xp̄s non eſt deus qꝛ locutus eſt ſathan ſtudet ad interficiendum me.

Vicesimūquartū ⁊ vltimū argumentū iudeoꝝ eſt in libro ſymonis cephe dicit ieſu. Ecce ſathā ſtudet ad interficiēdū me de manu dn̄i ⁊ nō dabit me in manu ſathā. Ex hoc arguit iude⁹ dicēs. Quare nō confundemini vos xp̄iani dicere iſtū deum ſic loquētē. ¶ Dicēdū ꝙ iſte iudeus falſum accipit. Nā in epiſtolis petri aut alibi non inuenit̄ hoc dictū a ieſu nazareno tñ ſi hoc dixiſſet ⁊ fcm̄ fuiſſet nullū incōueniēs ſequeret̄. Nā ſupra declaratuꝫ eſt ꝙ ieſus eſt verus de⁹ ⁊ verus hō i vna pſona ipe xp̄o ſicut de⁹ pmiſit ſe inqꝫtū homo a dyabolo tēptari ⁊ de loco ad locū portari vt ſupra dcm̄ eſt. ⁊ qꝛ pater ⁊ spūſſanct⁹ ſūt vnus deus cū eo. Ideo ab ipſis fuit etiā iſta pmiſſio. Ideo ſi ſathan hoc modo fuiſſet pmiſſus q̄rere qd̄ iudeus allegat falſo nullū inconueniēs ſequeret̄. Patet etiam iudei falſitas vt dicit Nicola⁹ de lyra p hoc qd̄ obiectiōes ſuas in aperto mendacio terminauit.

¶ Tractat de bello iudeoꝝ p argumēta ſumpta ex natura ⁊ allegāt ꝯ legē xp̄i. xxiiij. impoſſibilia.

Sexta cōſideratio ē de bello iudeoꝝ per argumenta ſumpta ex natura. Sicut enī mille nocendi modos hꝫ dyabolus ſic ⁊ iudeus eius filius. Cū enim miſerabiliter duo bella pria perdiderūt tanqꝫ homines ſine lege ad ſpeculū nature ſe vertētes vigintiquatuoꝛ ipoſſibilia nature mouēt cōtra noſtrū fidei fortaliciū. ſi forte poſſint illd̄ expugnare ac ſi muſca volatu alarū ſuaruꝫ nitteret̄ obſcurare claritatē ſolis.

¶ Impoſſibile eſt deū inquinari qd̄ tamen ſequeretur ſi incarnaretur in corpore mulieris.

PRimū impossibile mouet circa icarnationē filij dei. Arguūt ergo iudei sic. Impossibile ē deū inqnari ꝙ ipossibile ē deū incarnari. antecedēs est cōiter ↄcessū. sꝫ ↄseqntia pbaꝛ q: ad oppositū ↄñtis seqꝛ oppositū añcedētis. Seqꝛ eñ si possibile ē deū icarnari ꝙ possibile est deū inquinari q: si deꝰ icarnareꝛ igredereꝛ i corpore mulieris q̄ ē res imūda ⁊ cōsequēter iquinareꝛ. ¶ Respondeꝛ negādo ↄsequētiā ⁊ ad pbatiōeꝫ ꝙ ex incarnatiōe i corpore mulieris sequiꝛ inqnatio. cū mulier sit res imūda ⁊ ex ↄtactu imūdi polluiꝛ tāgēs. Dico ꝙ hͣ pbatio nulla est. q: cū lux solis tāgat res imūdas ⁊ nō iqneꝛ. quāto magis deꝰ q̄ solē facit inqnari a nullo imūdo pōt. Itē ⁊ si ↄcedereꝛ de alijs mulierībꝰ q: imūde sint de ꝟgine tñ matre dei nullatenꝰ ↄcediꝛ q: ipa mūdissima fuit. De ipa eñ ppheta uit Hieremias. c. iij. Nouū faciet dñs sup terrā mulier circūdabit virū. in quo ostēdiꝛ ꝙ hec mulier mūdissima fuit in ↄceptu suo ⁊ natiuitate aľs nō eēt nouū. q: antiquū est mulieres ↄcipi ⁊ gñari in pctīs. Itē alij infantes inqnātur in vētre matris ⁊ istud ē antiquū sꝫ fuit nouū i vētre ꝟginis ꝙ vir ille de q̄ loquiꝛ ppheta. plenꝰ scia ⁊ ꝟtute ab istāti sue ↄceptiōis in mūdissimo illo vtero mūdissime ↄtinereꝛ. nec matricē mulierꝭ quā deꝰ ordiauit locū nature hūane cōcipiēde reputaꝛ debemꝰ locū imūdū nec malū sꝫ tāq̄ meliorē datū ab eo nature hūane i actu. q: ibi iꝰtus itrauit spūssctūs ad samsonē ⁊ ad hieremiā ⁊ ad iohānē baptistā ⁊ ibi itꝰ i corpe illo creat deꝰ de nouo animā rōnalē i q̄libꝫ creatura q̄ fuit ⁊ erit: De mūdicia ēt huius mulieris pphetauit salomon cāticoꝝ. iiij. ipaꝫ laudādo i psona dei patris dicēs. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula nō ē i te: ecce ꝙ clare absq; macula ⁊ imūdicia ipaꝫ ↄñteꝛ. Itē eā āplꝰ laudādo i eo. ii. diē. Sicꝰ liliū iter spias sic amica mea iter filias. Uocat añt deꝰ filias suas oēs ꝟgies q̄ opa castitatꝭ pietatꝭ ⁊ ꝟginitatꝭ fecerūt. Sꝫ pp excellētissima opa ꝟginis iter filias suas eā liliū vocat. q: ⁊ si ille sint filie tñ cū aliqbꝰ spinis oiginalis vel venialis culpe fuerūt. Hec āt liliū inꝛ spinas sine spinis culpe ⁊ imūditie. Remittetis ꝙ iudeē si i ꝟgie mūdissima deꝰ tñ voluerit hūiliari ꝙ i ea sit icarnatus sine iqnatiōe q̄cūq; ⁊ ꝺ ea nasci ꝟgie pmanēte pp nr̄uꝫ amorē. Hāc eī hūiliationem videbis ꝙ deꝰ ostēdit moysi i figura qñ se demōstrauit eidē i figura rubi nunq̄d nō erāt mlťe alie arbores nobilissime noluit tñ appere nisi i infimiore arbore vt sūmā hūilitatem suā ostēderet. ⁊ sic non ↄburebaꝛ deꝰ i rubo q̄ videbaꝛ ardere nec i ꝟgine iquinabaꝛ q̄ ab alijs sicut alie mulieres reputabaꝛ ↄcepisse ⁊ sicut rubꝰ ardebat ⁊ nō ↄbureba꞉ baꝛ sꝫ māsit integer et incorruptꝰ sic et virgo maria integra et incorrupta mente ⁊ corpore semper

pmāsit. In hoc ergo virgine deꝰ descēdit ibi se humiliauit vbū caro factū mūdissima ꝯceptiōe virginei ꝛ mūdissimi thalami. ¶ Et si dicat iudeꝰ quō ē possibile deū humiliari cū sit altissimꝰ. Dico ꝙ dei humilitas nihil tollit de eiꝰ ꝑfectione sed extollit ꝛ superexaltatur eius clemētissima bonitas ex amore ꝑ humani gñris redēptione: ꝙ ne sit tibi difficile testimoniis legis tue pādere ꝓpono eiꝰ humilitatē q̄ nō solū se humiliauit i virgine cōceptꝰ ꝛ de virgine natꝰ sicut dictū ē. Sꝫ ꝛ vltra se humiliauit humillime īter hoīes ꝯuersatꝰ sicut declarat zacharias ca. ix. Gaude ꝛ letare filia syon ecce rex tuꝰ vēit tibi iustꝰ ꝛ saluator ꝛ ipe pauꝑ ꝛ ascedēs super asinā. Ecce nimia humiliatio ꝙ ille q̄ ē dñs celoꝝ ꝛ terre oīumq; diuitiarū venit pauꝑ mansuetus sine aliq̄bus diuitiis mūdi: ꝛ suꝑ asinaꝫ ascēdēs qꝺ vnꝰ misꝫ iudeꝰ ignominiā reputaret. Predicta ꝓphetia ad literaꝫ etiā secūdū hebreos intelligiꝫ de messia de quo ꝓbatuꝫ ē supra argumēto. xxii. quarte cōsiderationis huius tertii libri. ꝙ deberet esse deus ꝛ probatum est supra etiaꝫ primo libro in aptiōe. xii thesauroꝝ ꝙ iste verꝰ messias deꝰ ꝛ homo ē iesus nazarenus. Secūduꝫ testimonium est dauid ꝓpheta qui in psalmo. cxxxvii. i ꝑsona dei loquēs ꝛ ostēdens ꝙ deus nimis debebat humiliari accipiēdo preteritū pro futuro. Dicit Credidi propter qꝺ locutus suꝫ ego autē humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo oīs hō mēdax. Sꝫ supple ego satisfaciā ꝑ oībus illis q̄ conuersi fuerint ad me. s. ꝑ humilitatē passiōis mee. Ideo seq̄tur Quid retribuā dño ꝓ oībus q̄ retribuit mihi Calicē salutaris accipiā ꝛ nomē dñi inuocabo. Ecce quō declarat nobis filiꝰ dei q̄ licꝫ sit altissimꝰ i excessu suo nimis tñ est humiliatꝰ ꝓꝑ nos: q̄ oēs mēdaces essemꝰ si diceremꝰ qꝺ possumus facere satisfactionē deo patri ꝑ culpa gñris humani. Et q̄ eiꝰ vnigenitꝰ filiꝰ sic se hūiliauit ꝓꝑ nos nō solum; nascēdo ꝛ conuersando inter hoīes sꝫ ēt factus patri obediēs vsq; ad mortē crucis ꝓpter qꝺ ꝛ deus exaltauit illū ꝛ dedit illi nomē qꝺ est suꝑ omne nomen vt dicitur ad philippēn. ii. Hinc est ꝙ credētes in xpo nō solū exaltabuntur in alia vita sꝫ ēt exaltati sunt in p̄senti: q̄ ē eis data potestas suꝑ terram: ꝛ non credētibus est ablata sic eñ ipletuꝫ est canticū virginis. Deposuit potētes de sede. s. iudeos icredulos ꝛ exaltauit humiles. s. credentes xpianos. ¶ Attēde ergo quanta fuit hūilitas xpi nō eñ solū hūiliauit se deo patri factꝰ obediēs vsq; ad mortē crucis: q̄ erat vilior ꝛ turpior mors q̄ tunc dabatur: sꝫ etiā non contradixit discipulo ꝓditori eū vendenti: nec cōtradixit vēditioni: nec cōtradixit malicie iudeorū ipsum ementi: nec cōtradixit senioribus populi ipsū falso accusantibus: nec ꝯdixit pontificibus sacerdotuꝫ eū iudicātibus nec ꝯdixit principibus terre ipm

sentētiantibus: nec ɔdixit mini-
stris iustitie ipsum crucifigētib⁹.
oia ergo quecūq; in eo voluerunt
facere facta sunt: nec apuit os suū
in sūma patiētia ꝛ hūilitate vt im
pleret volūtatē patris ꝛ vt nobis
pberet exēplū humilitatis ꝛ si p-
phete volūtati diuine se hūilia-
uerūt. Hoc fecerūt vel pp suū pro
priū iteresse vel aliqua excusatōe:
sicut noe obediens deo se hūilia-
uit faciendo archā vt saluaret se.
Abrahā si dimisit terrā hoc fecit
vt liberaret ꝛ magn⁹ fieret. Moy
ses excusauit se cū eū dñs misit ad
pharaonē dicēdo q erat ipedit⁹ i
lingua. Esaias excusauit se dicē-
do q habitauit iter viperas. Hie
remias excusauit se dicēdo q erat
puer. Jonas q nō poterat. Aba-
cuh q nō sciret: ꝛ sic de alijs. Sꝫ
xps nūq; se excusauit nūq; mur-
murauit ꝛ sic pꝫ sūma hūilitas sal
uatoꝝ i q̄ hūanitas ei⁹ glificauit
diuinitatē sup oēs ꝛ diuinitas ex
altauit eū sup oia opa sua. Pꝫ ḡ
q diuine altitudini nō repugnat
hūilitas nec ei⁹ puritati virgineo
vtero incarnari: ꝛ quō ēt v̄go bea
ta mūdissima est ꝛ sine macula.

¶ Impossibile q corp⁹ xpi sit eius
deꝫ rōnis cuꝫ nostro cum nō sit ex
maris semine generatum

Secūduꝫ impossi-
bile est. Uos xpiani dici-
tis q iesus nazaren⁹ cō-
ceptus ē sine virili semi-
ne. Jtē affirmatis q corpus eius
fuit eiusdē nature cū nr̄o hoc vi-
def impossibile q2 cū hō naturali
ter generatus habeat corpus na-
turaliter cōstitutū ex semine ma-
ris ꝛ eo q femina subministrat qc
qd sit illud: ergo ipossibile ē cor-
pus xpi eē eiusdē nature cū nr̄o: si
nō est ex maris semine gn̄ratuꝫ.
¶ Ad istud argumētū rñdef.
Et pmo declaro q necesse fuit ho
minē illuꝫ ex virgine matre nasci
absq; virili semine sicut tāgit san
ctus Thomas i summa ɔ gētiles
libro. iiij. c. xliiij. semē eni viri ren
rif in generatiōe humana tanq;
pncipiū actiuū ppter virtutem
actiuā q̄ in ipso est. Sꝫ virtus acti
ua in generatiōe corporis xpi nō
potuit eē naturalis: q2 virtus na-
turalis nō subito pficit totam cor
poris formationē sed ad hoc indi-
get tpe corpus aūt xpi in ipso pri
cipio sue cōceptiōis fuit formatū
ꝛ organizatū simul caro ꝛ aiata ca
ro. Relinq̄tur ergo q generatio
xpi humana fuit absq; virili semi
ne. Jtē semē maris in generatiōe
aialis cuiuscūq; trahit ad se mate
riā quā mater ministrat q̄si virt⁹
q̄ ē in semine maris intēdat susp
sius cōplementū vt finē totius ge
neratiōis. Uñ ꝛ cōpleta gn̄ratio-
ne ipsiuꝫ semē immutatū ꝛ cōple-
tū est ples que nascitur sed in ge
neratiōe humana xpi fuit vltim⁹
generis terminus vnio ad diuinā
psonaꝫ: non aūt aliqua psona seu
ypostasis hūana cōstituēda vt ex
pdictis patet. Non igitur in hac
generatiōe potuit esse actiuū pri-
cipiū semē viri sed sola virtus di
uina: vt sicut semē viri in genera-
tione cōi hominū in suam substā-

tiā trahit materiam a matre mini strată: ita eādez materiā in generatiōe xpi verbū dei ad suā vniōnē assumpsit. Similiter aūt manifestū est q̄ cōueniēs erat vt in ipa generatiōe humana verbi dei aliqua pprietas spūalis gñratiōis reluceret: vbū aūt fm q̄ adicente progrediet sine interi⁹ cōceptū fine exteri⁹ platū corruptionē dicēti nō affert sz magis pfectiōis plenitudo p verbū attēdit in dicēte conueniens igit fuit vt sic verbuz dei fm humanā generationē cōciperet z nasceret vt matris itegritas nō corrūperet. Cū hoc ēt manifestū ē q̄ verbū dei quo oia constituta sunt z quo oia in sua integritate cōseruant sic nasci decuit vt p oia matris integritatē seruaret. Cōueniēs igit fuit hāc generationē fuisse ex virgine: sic ergo habem⁹ q̄ necesse fuit xpm nasci de virgine matre ei⁹ integritate suata z sine virili semine. ¶ Nūc secūdo ad argumentū q̄ infert ipossibile esse corp⁹ xpi eē eiusdez nature cū corpore nr̄o ex quo nō ē cōceptū ex virili semine. Dico q̄ ad hoc est manifesta rō Aristotelis dicentis q̄ semē maris non intrat materialiter in cōstitutionez cōcepti sed solū ē pricipiū actiuū. Materia vero corporis tota ministrat a matre: z sic q̄tū ad matrez corp⁹ xpi nō differt a corpore nr̄o. Nā z corpora nr̄a materialit cōstituta sūt ex eo q̄ ē sumptū a matre ¶ Si vero aliqs predicte positioni Aristotelis repugnet adhuc p dicta obiectio efficaciā nō hz: similitudo ei aliquoz aut dissimilitudo in materia nō attendit fm statum materie in principio generatiōis: sed fm conditionē materie iā preparate put est i termino generatiōis. Nō eñ differt fz materiā aer ex terra vel ex aq̄ generat⁹ q̄ lz aqua z terra in pricipio generatiōis differētia sunt tñ p actionē generantis ad vnā dispositionē reducant. Sic igit diuina virtute materia q̄ solū ex muliere sumit pōt reduci in finē gñratiōis ad eādē dispositionē quā hz materia: si sumat simul ex mare z femina: vñ non erit aliq̄ dissimilitudo pp diuersitatē materie iter corpus xpi q̄d virtute diuina formatū ē ex materia a sola matre: z corpora nr̄a q̄ vtute nature formant ex materia etiā si ab vtroq̄ parēte assumant: manifestū est q̄ pl⁹ differt a materia q̄ ex viro z muliere simul assumit limum terre de q̄ primū hoiem deus formauit quē vtriq̄ cōstat fuisse verū hoiez z nobis p oia similez q̄ materia sūpta solū ex femina ex qua corp⁹ xpi formatū est. Vñ natiuitas xpi ex virgine nihil derogat vitati hūanitatis ipsi⁹ nec similitudini ei⁹ ad nos Licz eñ virtus naturalis reqrat determinatā materiā ad determinatū effectū ex ea pducēdū. Virt⁹ tñ diuina q̄ pōt ex nihilo cūcta pducere in agēdo ad materiā dterminatā nō coartat. Similiter aūt nec p hoc aliquid depit dignitati matris xpi q̄ virgo pcepit z pepit: quin vera mater z naturalis filij dei dicat: virtute eñ

diuina faciēte materiā naturaliter ad gñationē corpis xpi ministrauit q solū ex parte mris reqratur. Ea vero q in aliis matrib⁹ ad corruptionē virginitatis faciūt nō ordināt ad id qd mris est: sz solū ad id qd pris est: vt semen maris ad locū gñationis puenit. Vba sunt sancti Thome vbi supra: sic ergo ptz declaratū q lz corp⁹ xpi absq virili semine sit cōceptū eiusdem nature vere est cū corpore nro ex virili semie cōcepto. ¶ Sz dicet hic fortassis iude⁹. Tu xpiane satisfacis mihi ex natura q nō sit ipossibile iesum nazarenū cōceptū fuisse de mre sine virili semie vel sine carnali pre: sed volo q mihi ex sacra scriptura si quā habes illd ondas. Ad hoc rñdet venerabilis Petrus alfonsus cōuersus i suo dyalogo titu. vij. allegās illud Esaie xlv. Rorate celi desup ꝛ nubes pluant iustū aperiat terra ꝛ germinet saluatorē: ꝛ iustitia oriat simul ego dñs creaui eū. ppter hoc nāq qd ait Rorate celi desup ꝛ nubes pluant iustū notauit de celo spmsctm fore descensurū: ppter hoc aūt qd sequit. Aperiat terra ꝛ germinet saluatorē corp⁹ vginis accipim⁹ que supueniēte spūsancto ꝛ cōceptura ꝛ saluatorē fuerat paritura sz ꝛ hoc qd est: ego dñs creaui euz innuit q absq patris carnalis auxilio dñs eū pgenuit. Unde ꝛ cōtra illos qui hoc nō credūt iulit in sequēti. ve q cōtradicit factori suo testam de samiis terre. ꝛ alibi Nūqd dicit lutū figuló suo qd facit: ꝛ op⁹ tuū absq manib⁹ est. Et iterū ve q dicit patri qd generas ꝛ mulieri qd parturis. Sic inuehitur in illis q de hoc dubitāt ꝛ querūt quomodo deus eū genuerit. ꝛ beatam causant mariā q absq virili cōmixtione pepit. Iterū cōtra incredulos loquēs ppheta ait nunqd ego q aliosparere facio ipe nō pariā dicit dñs. Si ego q gñationē aliis tribuo sterilis ero ait dñs de⁹ tuus. Sic nāq etiā ostēdit q de⁹ eū sine carnali pre genuerit hoc sane intelligentib⁹ credo sufficere q de mre sine carnali pre nat⁹ fuerat puer ille: hoc pdict⁹ doctor. Ecce iudee habes auctoritatē sacre scripture ꝛ expositorē peritū tui generis in xpi cōceptione sine virili semine. ¶ Sz dicit iude⁹ ex supradicta auctoritate admin⁹ ego possum hre q maria fuit deflorata et corrupta. Probat qr dicit prophetia. Aperiat terra ꝛ qd est hui⁹ terre aptio nisi marie defloratio. Rñdet q p aptionē nō itelligit defloratio vel libidinis feditas sz cōceptiōis fecūditas apta dr fuisse qn tā ad xpi igressuz nō apta p viruz sicut ꝛ fenestra vitrea dr apiri radio solis nō p fracturā vel diuisionē aliquā sz qr radi⁹ eā intrat sm sui naturā. Hoc mō imo subtilius dr porta clausa apta esse pncipi ezechie. xliiij. qr xps vterū vginis p virginitatē clausam itrauit per ineffabilē modū. Vba sunt alani i suo qdripertito li. iij. c. lv. ¶ Sz dices itez ex quo fuit formatū corp⁹ xpi in virgie illa. Rñdet sm dionysiū de diuinis noibus q ex purissimis ꝛ castissimis sanguinib⁹ vgis

sed vbi erāt isti purissimi sangui-
nes. Rñdetꝫ ꝙ in corde ꝟginis vt
pie credi pōt sicut legit̄ i libro de
approbo ꝛ ꝓspero. Ad qđ sunt sex
ratiōes. Prima est qꝛ cor est nobi-
lius mēbrum in animali ꝛ primuz
ꝛ locus vite ac vera caro. Scđa est
qꝛ ille q̄ veniebat dare vitā de-
bebat carnē sumere a mēbro vite et
nō ab altero. Tertia rō est: qꝛ cor
est mēbrū in medio animaliū: ꝛ cū
in medio ꝯsistit virtus: iō ab eo de
buit carnem assumere. Quarta ra
tio est qꝛ scriptū est: prebe mihi fili
mi cor tuū. Jđ illud est qđ de⁹ pe-
tit a quolibet nr̄m cū virgo beata
seipām dimiserit in ptāte dei: seq
tur ꝙ de⁹ illud qđ petit ab alijs ꝛ
ab ea similiter ei cū ipa eidē se de
derit volūtarie sequit̄ ꝙ ꝛ ipse ac-
cepit cor ei⁹ ad formationē corpis
xp̄i filij sui. Quīta ratio est qꝛ cor
virginis limpidius ꝛ purius erat
q̄͂ vnq̄͂ fuit vel erit alicuius pure
creature in mūdo: iustū ergo erat
ꝙ ex quo de⁹ volebat carnem assu
mere ꝙ acciperet de meliori. Sex-
ta ratio est: qꝛ cor est tēplum spūs
sancti: ꝛ iō debebat ex eo carnē as-
sumere. ¶ Et si q̄ras q̄͂tū accepit
de illis sanguinibus cordis virgi
nis. Dicit̄ ꝙ tm̄ accepit ꝙ in virgi
ne nihil diminutū fuit de sua vita
nec de suo eē. Sicut eñ ade nihil
defuit cū de eius costa de⁹ euā for
mauit. sic nec virgini aliq̄d defuit
de ei⁹ vita vel esse cū verbū dei de
ea carnē accepit. Jlli tñ sāguines
statim fuerūt in mēbro illo .s. i ma
trice a deo nature hūane ordina-
to vbi virgine p̄bente ꝯsensum su

bito ꝛ in instanti simul fuit caro ꝛ
aīata caro vt supradictuz est. Nec
mireris si sine viri semie cōcepit:
hec eñ mirabilia de⁹ operat̄. Nū-
quid adā fuit in mūdo ꝓductus
sine semie p̄ris ꝛ m̄ris. Nūq̄d eua
fuit de semie m̄ris. Nunq̄d virga
moysi q̄ deuorauit serpētes habu
it os. Nunq̄d virga aarō q̄ floruit
habuit radices. Nunq̄d rubus ar
debat ꝛ nō habebat prunas. Nun
q̄d sal qđ misit de⁹ in aq̄s amaras
ꝛ fecit eas dulces erat dulce. Sic
ergo nō mireris si ꝟgo btā spūsan
cto cooperāte concepit non ex vi-
rili semine.

¶ Jmpossibile est ꝙ mors xp̄i sit
satisfactoria ꝓ pctō originali cuz
ipē nō sit mortu⁹ ſm naturā diui-
nā: sꝫ humanā scđm qđ alij hoies
nō erāt sufficiētes ad satisfaciēdū

Ertiū impossibi-
le est. Uos xp̄iani dicitꝭ
ꝙ spālit̄ ꝓpter pctm̄ ori-
ginale necessariū fuit xp̄m nasci ꝛ
pati ꝙ quidē totā naturā hūanaꝫ
infecerat hoie prio peccāte: hoc i-
possibile vr̄ qꝛ si alij hoies ad satis
faciendū ꝓ pctō originali sufficiē
tes nō sunt: nec mors xp̄i ꝓ pecca
tis humani generis satisfactoria
vr̄ fuisse: qꝛ ꝛ ipē ſm humanaꝫ na-
turā mortuus est ꝛ nō ſm diuinā.
¶ Rñdetꝫ ꝙ ad satisfaciendum ꝓ
pctō toti⁹ humani gn̄is mors xp̄i
sufficiēs fuit: qꝛ q̄͂uis ſm hūanaꝫ
naturā solū mortu⁹ fuerit tñ ex di
gnitate ꝑsone patiētis q̄ ē ꝑsona
filij dī mors ei⁹ reddit̄ ꝓciosa. Ma
nifestū est aūt etiā in reb⁹ hūanis

q quāto psona est altior: tāto pena quā sustinet p maiori cōputat: siue ad hūilitatē z charitatē patiētis: siue ad penā inferētis. z sicut maioris est cris alicui psone īferre iniuriā q maioris dignitatis exīstit ita virtuosi⁹ est z ex maiori charitate pcedēs q maior psona pro alijs se subjciat volūtarie passiōi Solutio est scti thome in summa cōtra gentiles lib.iiij.c.lv.in solutione ad.xxiiij.argumentum.

¶ Impossibile est q xps sufficiēter satisfecerit p pctis hūani generis ex quo hoies adhuc penas patiunt quas p peccato inductas scriptura diuina cōmemorat.

Quartum impossibile est. Uos xpiani dicitis qd xps vester p pctis hūani gñeris sufficiēter satisffecit hī videt ipossibile: q si verū esset iniustum videt esse qd hoies adhuc penas patiant quas p pctō scriptura diuia iductas eē cōmemorat sicut maledictio terre i pducēdo spinas z tribulos: sudor vult⁹ in labore puluerizatio corporis in morte z dolor part⁹. Cōstat aūt q has penas adhuc experit genus hūanū ergo ipossibile vr q xpus sufficiēter satisfecerit p pctis hūani gñeris. ¶ Rñdet q qūuis xpus p pctō origīali sua morte sufficiēter satisffecerit. nō est tñ incōueniens q penalitates ex pctō origiali ɔsequētes remaneāt adhuc i hominib⁹ q ēt redēptiōis xpi pticipes fiūt vt rō illa pcedit hoc enī cōgruēter z vtilr fctm ē: vt pena remaneret ēt clpa sublata. ppter tria Priō qdē vt eēt ɔformitas fideliū ad xpz sicut mēbrorz ad caput: vñ sicut xps pri⁹ multas passiōes sustinuit z sic ad imortalitatē gliam ꝑuenit sic decuit vt fideles ei⁹ pri⁹ passiōib⁹ subiacerēt z sic ad imortalitatē ꝑuenirēt q si portātes i seipsis isignia passiōis xpi. vt similitudinē glie ei⁹ ɔseqrent sicut apls ad romanos dicit. Heredes qdē dei coheredes aūt xpi. si tñ cōpatimur vt z sil glificemur. Scdo q si hoies veniētes ad iesuz stati imortalitatē ex ipassibilitatē ɔsequerēt hoies ad xpz accederēt magis pp hec corpalia bñficia q pp spūalia bona qd est ɔtra itētionē xpi veniētis in mūdū vt hoies ab amore corpaliū ad spūalia trāsferret. Tertio q si accedētes ad xpz statī ipassibiles z imortales redderent hoc quodāmō cōpelleret hoies ad fidē xpi suscipiēdā z sic meritū fidei minueret. Hec ē rñsio scti thome vbi pri⁹. ¶ Alit rñdet magr alfons⁹ ɔuers⁹ i li. bellorz dei titulo.xxxv. dicēs q natura aīe seqt naturā corpis: q sicut rota trahit rotā in horologio sic sensitiua ps itellectiuā nisi q vltra hī i hoie aīa ē virt⁹ ad elōgādū se a corpis inclinatiōe z natura ex dictamine rōnis q nō posset eē de radice nature corpis nisi corrūperet z mutaret mod⁹ sue creatiōis. z tūc exiret a natura illi⁹ gñeris. Et iō dixerūt sapiētes philosophi q vt plurimū curari nō pñt ifirmitates corpis cū quib⁹ hō nat⁹ est vel si hrdita

uit eas ex pſe vel mſe: ſed infirmi tates anie ſpecialr anime rõnalis poſſant habere remediũ. Et iõ qñ adam peccauit q̃ fuit radix hũani gñis ⁊ ĩclinauit aiam ſuaʒ rõnalẽ poſt naturã corporis ſui fuerũt po ſite ſup eũ pene ꝓpter illð pecca- tũ ⁊ ꝓpter ipſum pene in toto gñe hũano: igiẽ quicquid ibi ſecutum eſt in natura corporis non potuit habere mutationẽ: ⁊ iõ remanſe- runt pene q̃ poſite fuerunt ſupra corpus ſemper: ſicut ille pene: i ſu dore vultus tui veſceris pane tuo ⁊ in dolore paries filios: ⁊ puluis es ⁊ in puluerẽ reuerteris: q: ex eo ꝙ deglutitus fuit fruct⁹ vetit⁹ ar- boris ſciẽtie boni ⁊ mali in corpus Ade fuit in eo malum poſt bonuʒ Pena vero anime ꝓpter illud pec catum: q: inclinauit ſe anima cor- pori manſit infirma ante aduẽtuʒ chriſti. Et iõ in veteri lege nõ fuit nominata aliqua remũeratio ani marũ que potuit ſalutem habere nõ inuẽta cã medicĩe: ſʒ ad hʒ fuit aduẽtus meſſie. hec ille. Vtraqʒ ſo lutio bona eſt: ſʒ ꝑma eſt efficacior ¶ Poteſt et iã dici ꝙ pene ſũt du- plices: q̃dã ſpũales ⁊ q̃dã corpales xp̃s abſtulit penas ſpũales ex eo ꝙ ꝑ doctrinã ſuã tradidit moduʒ quo vnuſq̃ſqʒ poterit liberari a pe nis ſpũalib⁹ ⁊ tp alib⁹ ⁊ eternis: ex ꝟtute peniẽtie ⁊ aliarũ q̃ i ſua doctria clariſſime oñdunẽ. Pene vero corpales de q̃b⁹ dicis tollẽt in finali reſurrectiõe: q: tũc corru ptibile hoc induit icorruptioneʒ ⁊ mortale hoc imortalit atẽ: vt pa tet prima Cor. xv. nec vltra dicẽt puluis es ⁊ in puluerẽ reuerteris nõ eſurient neqʒ ſitient: neqʒ pcu- tiet eos eſtus nec ſol. Eſaie. xlix. ⁊ iterũ apocalipſ. vij. nõ eſuriẽt ne- qʒ ſitient amplius neqʒ cadet ſup ipſos ſol neqʒ vll⁹ eſtus qm̃ agnus qui i medio throni eſt reget illos ⁊ deducet illos ad fontes vite aqua rũ ⁊ abſterget de⁹ oẽm lachrimaʒ ab oculis eorũ: tũc eñ vt dicitur. Eſa. lj. Erit letitia ſempiterna ſu per capita eoꝝ gaudiũ, ⁊ letitiam obtinebũt ⁊ fugit dolor ⁊ gemit⁹.

¶ Impoſſibile ẽ ꝙ xp̃s ſufficiẽter ſatiſfecerit ꝑ peccatis ex q̃ querã tur remedia ꝑ abolitiõe pctõꝝ.

Quintũ ipoſſibi le eſt. Vos xp̃iani aſ- ſeritis ꝙ xp̃s ſufficiẽ ter ſatiſfecit ꝑ pecca tis hũani gñeris: hoc videẽ ipoſſibile: q: ſi ſic eẽt nõ eſ- ſent vltra remedia ꝑ abolitione peccatoꝝ q̃renda: ſʒ cõſtat ꝙ q̃rũ- tur ſemp ab oĩb⁹ qui ſue ſalutis cu rã habẽt: ergo falſuʒ eſt ⁊ ipoſſibi le ꝙ xp̃s ſufficiẽter ſatiſfecerit ꝑ peccatis hũani gñeris. ¶ Rñdeẽ ꝙ q̃uis xp̃s pro peccatis humani gñeris ſua morte ſufficiẽter ſatiſ- fecerit ſunt tñ vnicuiqʒ remedia ꝑ prie ſalutis q̃renda. Mors eñ xp̃i eſt q̃dã quaſi vniuerſalis cã ſalu- tis ſicut pctm̃ ꝑmi hoĩs fuit quaſi vniuerſalis cã cõdẽnationis: opʒ aũt vniuerſalẽ cãm ad vnũquẽqʒ applicari ſpãliẽ vt effectũ vniuer ſalis cauſe ꝑcipiat. Effect⁹ igitur peccati primi parẽtis ꝑuenit ad vnũquẽqʒ ꝑ carnis originẽ. Effe

ctus autem mortis xpi pertingit ad vnumquenque per spiritualem regenerationem per quam homo quodammodo xpo coniungitur et incorporatur. Et ideo oportet quod vnusquisque querat regenerari per xpm et alia suscipere in quibus virtus mortis operatur. Ex quo patet quod effluxus salutis a xpo in homines non est per nature propagationem sed per studium bone voluntatis quo homo xpo adheret et sic quod a xpo vnusquisque consequitur est personale bonum: vnde non deriuatur ad posteros sicut peccatum primi parentis: quod cum nature propagine producitur et inde est quod licet parentes sint a peccato originali mundati per xpm non est inconueniens quod eorum filij cum originali nascantur et sacramentis salutis indigeant: verba sunt sancti thome vbi supra. Et sic patet quod licet remedia salutis querantur puta per baptismum: et alia ecclesie sacramenta non est falsum nec impossibile quod christus sufficienter satisfaciebat sua morte pro peccatis humani generis: imo verum et necessario desideranti salutem concedendum

¶ Impossibile est quod christus abstulit potestatem dyaboli cuius post eius aduentum non dimiserit facere peccare hominem sicut prius.

Sextum impossibile est. Vos xpiani dicitis quod xps est vere messias et quod venit vt faceret fugere dyabolum et vt tolleret potestatem eius hoc videtur falsum et impossibile cum dyabolus a tempore quo ipse venit non dimisit facere peccare homines sicut prius. ¶ Respondetur quod quando venit iesus christus cessauit dyabolus facere peccare veros christianos et qui eos imitantur aliquo modo in radice fidei taliter quod nullus eorum damnatur in inferno nec tendit in perditionem vllo modo quod eis prouenit ex fide vera quam habent in xpo et nisi quia ex tunc dyabolus cessauit facit peccare homines sicut prius solebat aliquo modo peccata et mala essent amplius publicata in mundo quam sunt: nec fuerant ydolatre a mundo exclusi qui erant ante aduentum christi sicut sunt nunc quasi in toto mundo sicut fuit supradictum argumento .v. considerationis quinte.

¶ Impossibile est de morte discipulorum xpi que si fuit a deo vel a dyabolo ad vtrumque sequitur impossibile vt dicunt et quod peccant christiani odiendo iudeos qui in morte xpi impleuerunt voluntatem dei.

Septimum impossibile est. Querunt iudei quare iesus xps fecit quod occiderentur omnes sui discipuli: quia vel hoc fecit deus cui seruierunt vel dyabolus. Si deus hoc est impossibile: quia deus non faceret iniustitiam nec occideret fideles suos. Si dicitis quod potestate dyaboli fuerunt mortui serui dei non placendo deo hoc etiam videtur mendacium et impossibile cum nihil possit resistere voluntati diuine: et cum etiam concessum sit a xpianis quod sublata est potestas eius ne faciat malum bonis. Item dicimus de morte iesu. quia si fuit ex voluntate eius ergo peccant xpiani odiendo iudeos qui impleuerunt voluntatem dei. Si vero fuit mortuus contra suam vo:

luntatē ergo nō erat de⁹. q2 nō potuit liberare seipm ab eo qd factū fuit cōtra ei⁹ volūtatē. ¶ Ad hec rñdet magister alfonsus cōuersus in libro bellorum dei ti. xxxv. q discipuli iesu mortui fuerūt ꝯ eorum volūtatē ex pte carnis et sanguis. q2 isto mō erāt debiles passibiles et receptiui penarum et deo egētes sicut ceteri hoīes et sicut ille q sustinet ignē vel gladiū volūtarie in apostemate pprij corpis sustinet dolores et clamat nec tñ dolet nec cōqrit ex pte sue rōnis: sz ex pte nature carnee et sanguis. Sic et discipli xpi et oēs bti martyres nō fuerūt mortui ptāte dyaboli: sz volūtarie se obtulerūt ppt amorē quē habebāt ad xpm i hoc frāgētes et opprimētes ptātē dyaboli. ne deinceps iustos peccare faciat et captiuos sub sua ptāte habeat ppter hāc ergo vtilitatē q puenit mūdo ex eorum morte noluerūt a morte carnis liberari: lz potuerāt liberari si voluissēt negare vitatē: sz mortui sunt p veritate: vt essent testes vitatis: nullus ei p mēdacio offert se morti: potēs se a morte liberare. ¶ Et de xpo dicim⁹ q ex pte carnis inquātū hō erat fuit tristis vsq3 ad mortē et petiuit a patre vt calicē passiōis nō sustineret. Uerūtñ obediēs patri vsq3 ad mortē ppter salutē mūdi dixit: nō mea volūtas: sz tua fiat et sic oblatus est: q2 ipe voluit vt scribit. Esa. liij. iudei ergo occidētes xpm lz deo placuisset ei⁹ mors p mūdi vita: q2 tñ eius mortē opati sunt maliciosa et crudeli itētiōe nō est mirū si odio ex h habent a xpianis: q2 occiderunt xpm. et sic de morte martyrū q2 iuidia et malicia occidebāt eos vt obliuioni traderet nomen xpi in mundo Item ipsi maliciose cōtra xpm processerunt: q2 nunq viderunt ipsum operari aliquod peccatū vt eum morti traderēt quāto magis: q2 miracula que ipse faciebat excedebāt in excellentia oīa miracula pterita in lege q2 multa miracula eorū et p maiori pte fuerūt gētibus dānosa sicut patet de plagis egypti. et de dathā et abyrō: et chore et de trib⁹ pueris in fornace ignis ardētis: q2 cōbusti fuerunt multi chaldei et de igne helye q cōbussit qnquagenarios et si aliq miracula fuerūt pficua facta sūt abscōdite et clausa ianua sicut pz de paruulo quē suscitauit helyas: et de alio quē suscitauit helyseus et de oleo et de farina q nō defecerūt in domo vidue: et hec oīa p modū supplicatiōis faciebāt pphete. sz miracula que xps fecit oīa fuerūt ad vtilitatē gentiū et manifeste: et p modū iperij sicut patet cū suscitauit puellā et adolescentē et lazarum Et cū satiauit de qnq3 panibus et duob⁹ piscibus multitudinē ppli Et cū sanauit claudos paraliticos. leprosos: cecos: mutos: surdos. et a demonibus possessos: oīa hec operat⁹ est ad vtilitatē ppli et sine dāno cuiuscunq3. Et propter horum inuidiā et purā volūtatē malā et nō mixtam adduxerūt eū ad mortē et ideo excusari nō possunt Deus eñ poti⁹ iudicat volūtates malas quā opera: et sic de martyri

bus dicēdū est. De materia vero ptis sensitiue z rōnis in xp̄o z in martyribus non solum noui sed ēt veteris testamē ti dixi supra argumēto .xix. cōsideratiōis quīte.

¶ Impossibile q iesus nazarenus sit deus cū fuerit ī loco determinato scz ī vtero virginis ī nazareth ī galylea zc. sicut sunt alia corpora

Octauū impossibile est. Uos xp̄iani dicitis q iesus nazarenus est deus qūo aūt dicitis ipz fuisse in loco determīato puta ī vtero marie in nazareth ī galylea ī bethleē zc. sicut sunt alia corpora qz hoc est impossibile ī deo scz loco determinari z ꝯsequēter habetis dicere qđ deus est corporeus qđ ē manifeste impossibile qz talia nō cōueniūt nisi corporeitati. ¶ Ad illud impossibile iudaicū. Respōdet magister Johānes ꝯuersus ī libro de ꝯcordia legū titulo p̄io. c. xvj. dicēs q textus hz duos intellectus vnus est literalis ad pedē litere ītelligēdus. z alius mysticus. s. spūalis sicut dr ꝓuerbiorū .xxv. malla aurea ī lectis argēteis q loquit verbū ī tpe suo et dicūt sup hoc glosatores q textus iste loqtur de vbis legis . qz sicut in mallo argēteo intus ícluditur mallū aureū z exterius p̄ter q̄z mallū argēteū nō apparet. sz post q̄z bñ aspicit sollicite latz intus aureū. Sic est ī textu legis ſm duos intellectus supradictos. z vnus istorum ītellectuū est p hoibus cōmunibus q corporalia et superficialiter intelligunt. Sed alius est pro sapientibus legis q intelligunt ꝓfunde z vitatē rei sollicite pscrutant z sic naturaliter esse dz: qz virtus aīe intelligētis pficit per virtutē ymaginatiuā que est virtus in corpore. z ex intellectu agēte q est virtus incorporea ſm philosophos Et sic diuidit intellectus humanus p duos intellectus scz materialē z spiritualē. Materialem habent hoies cōes z spiritualē hoies literati. In qbus deus voluit specialiter inspirare: z si iudei volunt itelligere textū legis ad pedē litere: tota lex ponit plenarie corporeitatē in deo. Unde dicit oculus dei pedes dei: descēdit deus locutus est deus: imago dei: z alia hmōi q non opz amplius allegare. Sed cōes hoies qui nō reputāt incōueniēs deū esse corporalē: z credūt nihil esse aliud nisi sit corpale talibus hominibus necesse est ad pedē littere intelligere textū legis: z sapiētes qui intelligunt textū legis dicūt aliis glosando textū: qđ dicit deū corporeū esse dz intelligere textū q loquit ad modum cōem hoim: nō aūt q ita sit: sed vt melius intelligāt ydeote z faciunt glosas talibus textibus ſm rabimoysen egyptiacū in libro. quem vocauit demonstratorem errantiū. z alios sapientes iudeorum: z sicut faciūt iudei in lege sua sic etiam xp̄iani ī lege sua. Nam xp̄ianorū communitas credit omnia vt sunt z sicut est veritas lz ipsi nesciant declarare ad sensuz mysticū vt opz z sic fieri opz vt semel hō credat fidei veritatez z post hec alia requiret si habeat

intelligẽdi gratiã diuinit⁹ inspiratam. qꝛ si nõ crederet donec intelligeret esset possibile ꝙ ex difficultate legis nulla itellectio seqꝛ: turꝛ sic nec fidẽ nec fidei cõmodũ qs haberet: ꝛ talis eẽt similis homini exñti i mortis piculo ꝓpter famẽ ꝛ dabaꝛ ei panis ꝛ comedere renuebat donec sciret ꝑus istrumẽta ad hoc necessaria ꝛ formas ꝛ talia hmõi. ꝛ erat possibile ꝙ anteq̃ comederet ꝛ moreref ille debuisset comedere vt piculũ euitaret ꝛ postea inqrere de supradict. Et ideo sapiẽtes dixerũt cões homines esse cecos ac ipsos esse itinerãtes ligatos adinuicẽ quasi ꝑ funem ꝛ vnũ ducem preuiũ habẽtes quem licet nõ videãt incedũt tñ via recta ipsos duce preuio dirigẽte. ¶ Et sic dico ꝙ ista dubia ꝛ alia cõsimilia sunt imaginati nõ intelligentes noia. qbus significaꝛ messias apud catholicos ꝛ fideles. Nã aliquando deus tñ. aliquãdo iesus xp̃s solum. ꝛ vtrũq̃ nomẽ deum significat. Nam xp̃us erat animal rõnale mortale q̃tuȝ ad humanitatẽ: ꝛ erat deus ex ꝑtẽ diuinitatis q̃ carnem humanã assũpsit. Et ista duo simul faciũt messiam in lege ꝓmissum ad redimenduȝ genus humanũ. Et sicut in deo est vna essentia ꝛ tres distincte persone sine augmẽto aliquo essentie vel diuinitatis: sic ẽ i messia vnũ suppositũ ꝛ tres substantie distincte. s. deitas aĩa rõnalis ꝛ corp⁹ humanũ. ꝛ ista tria faciũt vnũ messiam. qꝛ ex partib⁹ humanitatis solũ nõ poterat saluare vt i psalmo. Da nobis auxiliũ de tribulatiõe qꝛ vana salus hoĩs: ꝛ aliquãdo vocabiꝛ deus tãtũ: aliquãdo iesus tantũ: ꝛ vocaꝛ deus nõ ex parte humanitatis: ꝛ vocaꝛ hõ nõ ex ꝑte diuinitatis sȝ ex ꝑte humanitatis: ꝛ corpus cũ aĩa efficiunt hoiem ꝛm ipsius diffinitionem q̃ est animal rõnale. Aliqñ text⁹ legis vocat eum noĩe corporeitatis nõ nominãdo aĩam vt leui. j. q̃ obtulerit ex vobis hõ: in hebraico dicif filius adam. i. terra ꝛ nõ noĩauit aĩam: ꝛ aliquãdo anima noĩatur sine corpore. vt Exodi. xxi. dabit animã ꝑ anima; ꝛ talia hmõi variare nõ nocet ex vno ad alterũ ꝛ sic in euãgelio aliquando vocaꝛ xp̃s filius hoĩs. aliquando filius dei vt diuinitas ꝛ humanitas i eodem homine demonstreꝛ. ꝛ quãdo vocaꝛ iesus xp̃s in operib⁹ corporalib⁹ illa referunꝛ ad humanitatem quoniam diuinitas in quãtũ diuinitas nõ suscipit ista accidẽtia corꝑalia. ¶ Et doctores xp̃iani dicunt ꝙ de⁹ assumpsit humanitatem non humanitas diuinitatẽ lȝ ista sit vera ꝓpositio. homo est de⁹. ꝛ de⁹ est hõ: ꝛ sic humanitas ad honorẽ altissimũ exaltaꝛ cũ iũcta sit diuinitati. Accedet hõ ad cor altũ ꝛ exaltabitur deus: ꝛ si talia velint itelligere iudei istud debet sufficere ꝑ respõsione oĩm dubiorũ i ista materia: ꝛ ad oĩa argumenta q̃ fecit iude⁹ in libro quem cõposuit cõtra fidem xp̃ianorum quẽ nominauit librũ litis dei vbi declarat mlta ĩpossibilia eẽ i lege xp̃ianoꝝ ꝛ cõtra ꝓbatiões ꝓphe-

tarũ ꝑ ipsos inductas: ⁊ hoc est q̃ ipse nõ distinguit inter omnia ista supradicta ex ꝑte diuinitatis vel hũanitatis: ⁊ arguit contra illa q̃ referunt ad humanitatem ac si dicerent de diuinitate. vt Esaie. lij. Ecce intelliget seruus meus. ⁊ loquit; de messia ⁊ dicit quõ vocat eum deus seruum: ⁊ cũ xp̃iani dicunt ipsum esse equalẽ diuinitati ⁊ sic in alijs multis textib⁹ ⁊ glosis vel eisdẽ adherentibus: ⁊ isto modo ꝓcesserũt illa que scripta sunt in libro illo: ⁊ sic videt q̃ argumẽtantes respondẽtes nõ erant multum profundati in lege xp̃i ⁊ moysi: ⁊ nõ est vera disputatio: nec cõcordia inter xp̃ianum ⁊ iudeũ nisi vterq̃ sit sufficiẽtissime litteratus ⁊ in lege sua ꝓuide ꝓfundat⁹ alr vtriq̃ alteri⁹ dicta impossibilia viderent. hec ꝑdictus doctor. Patz ergo q̃ si xp̃o attribuim⁹ esse ĩ loco determinato qđ cõuenit corpori. non ei attribuim⁹ vt de⁹: sed vt homo est. Licet de⁹ vt deus nõ sit corporeus. ille tñ qui est de⁹ ⁊ hõ est corporeus nõ vt de⁹ sȝ vt homo Non est ergo impossibile christuȝ qui ver⁹ deus est cõcedere eũ esse corporeum ⁊ ĩ loco determinato. cum talia ad ipsius humanitateȝ referant vt satis late dictũ est.

¶ Impossibile est q̃ tota diuinitas staret ĩ vtero marie: q: tũc tot⁹ mũd⁹ fuisset ꝑuatus diuinitate.

Nonũ impossibile est. Uos xp̃iani dicitis q̃ maria ꝯcepit iesuȝ nazarenũ q̃ erat de⁹: ⁊ sic habetis dicere de necessitate q̃ tẽpore nouẽ mẽsiuȝ sue cõceptiõis in ei⁹ ventre fuit tota diuinitas vel ꝑs diuinitatis. Utrũq̃ est ĩpossibile q: si tota diuitas ĩ illis nouẽ mẽsib⁹ fuit in ei⁹ vẽtre sequit q̃ tot⁹ mund⁹ fuit priuat⁹ diuinitate in illo tẽpore ⁊ sic tunc nõ fuit q̃ moueret celũ nec q̃ gubernaret mũdũ. ⁊ ista ẽ magna fatuitas dicere illũ quẽ tot⁹ mũd⁹ capere nõ põt cõcludi in vni⁹ vtero virginis mehercule. Si vero dicãt xp̃iani q̃ ĩ illis nouẽ mẽsib⁹ vna ꝑs diuinitatis fuit ĩ vẽtre marie: ⁊ alia in celo. ergo xp̃iani nõ debẽt ip̃m vocare deũ sȝ partẽ dei. ¶ Rñdet sicut supra dctm̃ est q̃ q̃n nos xp̃iani nominam⁹ xp̃ȝ cũ illis q̃ significãt corporeitatẽ ista referunt ad hũanitatẽ: q: nõ recipit mutationẽ ex parte diuitatis nec aliqđ accidẽs corꝑale ⁊ sic in diuinitate nõ ẽ ꝑtitio quã dixisti. Itẽ cũ res simplex ⁊ sp̃ualis nõ ꝯp̃hẽdat loco nõ potest dici de eo q̃ determiat sibi locũ nec põt dici de đo int⁹ nec extra q: iste sunt differẽtie loci: ⁊ de⁹ nec est ĩ loco nec sub dña loci eo mõ q̃ corꝑa sunt ĩ loco ⁊ illa talis ꝑtitio nõ ẽ nisi ĩ corꝑib⁹. Res ãt sp̃ualis infinita sicut nõ põt ꝯcludi loco: sic nec hȝ ꝑteȝ. nec inde põt sumi pars: q: si inde accipet ꝑs posset minui ⁊ augeri. q: oĩs ꝑs est mior suo toto. ⁊ sic vna res ĩfinita eẽt maior alia re ĩfinita qđ ẽ ĩpossibile ꝑȝ Aristo. ⁊ alios ph̃os. iij phisi. Itẽ ista rõ ꝑtitiõis ẽ directe ꝯtra iudeos sic arguẽtes. Uñ hr̃ exo. xxv. faciãtq̃ nihil sanctuariũ ⁊ habita-

bo in medio eorum: sz cum dei gloria sit per totum mundum diffusa. quomodo erat possibile deum esse inter duas tabulas sanctuarii. non enim est magis inconueniens esse in ventre vnius virginis quam inter duas tabulas sanctuarii. Item dixit textus. Exo. xxxiiii. Cumque descendisset dominus per nubem stetit moyses coram eo quomodo determinate non poterat esse alibi. Item. Exo. xx. c. In omni loco in quo fuerit memoria nominis mei veniam ad te benedicam tibi. Et si ipsius memoria esset apud mille homines quomodo esset possibile venire ad omnes mille in vno instanti in locis distinctis. quia si ad vnum veniret ad alterum venire non posset in eodem instanti. Et sic de necessitate isti iudei habent dicere istas partitiones non esse nisi in rebus corporalibus quia deus benedictus ex parte diuinitatis non determinat sibi locum vt dictum est et sic est textus Hiere. xxxiii. cap. Celum et terram ego impleo. Et vt dicit predictus magister. Johannes conuersus libro de concordia legum. ti. lj. c. xxvii. quod dixerunt sapientes super illo verbo Baruch. iii. O israel quam magna est domus dei et ingens locus possessionis eius magnus et non habet finem excelsus et immensus quod dicit benedictus deus de loco suo et ipse est locus mundi et mundus non est locus suus. ¶ Item dicunt quod isto vocabulum secina significat in hebraico potentiam dei et secundum chaldeum vbi dicitur apparuit deus dicitur apparuit secina dei quod est in omni loco et quod non est ab eo locus vacuus. Item dixerunt quod si duo homines sunt laborantes in lege: secina est cum eis. Et sic christus in euangelio dicit vbi duo vel tres sunt congregati in nomine meo in medio horum sum. Et sic dicunt sapientes thalmud nimis deus diligebat israel quia reuelat israeli in loco immundo et polluto ad redimendum eos. Et est simile de quodam sacerdote qui petebat panem sanctificatum et cecidit panis in cimiterio vbi ipse intrare non poterat secundum legem suam et dixit quid faciam quia polluetur corpus meum si intro pro illo pane cimiterium hoc non est conueniens. Et quod dimittam illum panem sanctificatum ibi non est etiam conueniens. Melius est corpus meum pollui vna hora et postea redibo et mundificabor et non dimittam panem sanctificatum. Et scripsit alexandro nomine aristotelis: quod vera intelligentia operatrix est in omnibus corporibus licet sit per se separata. Et ostenditur per opera varia et distincta: et ipsa non recipit aliquam mutationem in se. Et sic dixerunt sapientes thalmud quod sicut deus replet mundum ita anima replet corpus et anima apparet in membris distinctis corporis secundum diuersitatem membrorum naturalium actionum et magis apparet in cerebro et in corde quam in ossibus et in carne. non tamen dicitur de anima partitionem recipere. ¶ Et si iudei intelligere vellent ista spiritualia vt ipsa sunt non ponerent istas impossibilitates in lege christianorum. Et licet sint inter eos aliqui sapientes qui intelligere possent non possunt ad hoc ducere se ipsos propter malam consuetudinem et rebellionem in qua a pueritia sunt nutriti. vt ait Aristo. in methaphisica sua in rebus assuefactis ex parte virtutis. Posito quod sit aliqua leuitas que informat imaginationem

cōsuetudine nō possunt relinqre a pueritia visitati. Supposito q̄ itelligāt veritatē rei aliter se habere q̄to magis iudei q̄ naturaliter est pp̄lus dure ceruicis ꝛ rebelles p̄ut de eis dixit moyses Deuter. xxxi.c. Adhuc viuente me ꝛ egrediēte vobiscū semꝑ cōtētiose egistis ꝯtra dn̄m: q̄to magis cū mortuus fuero. hec ille. ¶ Et sic patꝫ ad argumētū q̄ vere xp̄s est deus ꝛ q̄ nō fuit pars deitatis in vētre virginis ꝛ ps in celo. sed xp̄s qui est totus de⁹: fuit in illo vtero virgineo. Determinatio vo loci refertur nō ad deū sꝫ ad corp⁹ xp̄i verū nec ex hoc sequit̄ q̄ illo tp̄e non esset q̄ moueret celū ꝛ regeret mundū cū ipse sit vbiq̄ inq̄tū deus: lꝫ esset tūc in vtero v̄ginis nō p̄ motū localē descēdens sed p̄ motum effectū in virgine q̄ est coniūctio diuine ꝛ humane nature sicut dictū fuit supra argumēto. xxiiij. quinte cōsideratiōis hui⁹ tertij.

¶ Impossibile est q̄ in sacro altaris est verū corpus xp̄i cū locutus sit xp̄s signatiue ꝛ non realiter dicēs hoc est corpus meum.

Decimū Impossibile est circa sacramētuꝫ corporis ꝛ sanguinis xp̄i Dicūt em̄ iudei. Uos xp̄iani dicitis in illo sacro esse realiter corp⁹ ꝛ sanguineꝫ xp̄i hoc est īpossibile. q̄ꝛ cū dixit vester xp̄s demōstrato pane. hoc est corp⁹ meū. significatiue locut⁹ est ꝛ non realiter. ac si diceret. hoc est signū vl' figura corporis mei s̄m quē moduꝫ paulus dixit. i. Cor. x. Petra aūt erat xp̄s idest xp̄i figura. ꝛ ptꝫ clarissime q̄ ista fuerat intētio xp̄i vestri. q̄ꝛ cuꝫ de sui corporis cōmestiōe ꝛ sanguinis potatione loqueret̄ vt discipulorum scandalum quod obortum fuerat sopiret̄ quasi seipsum expo nēs dicit. V̄ba que locutus suꝫ vobis sp̄us ꝛ vita sunt. quasi ea q̄ dixerat nō ad literā sed s̄m sp̄ualeꝫ sensum intelligenda essent. Et cū xp̄s dixit hoc est corp⁹ meū tenēs panē in manibus intellexit q̄ ille panis erat corpus suū in potētia ꝑpinqua. i. postq̄ꝫ comedisset illō q̄ꝛ tunc ꝯuerteretur in corpus suū siue in carnē suaꝫ ꝛ similiter de vino. Et isto mō nos iudei facimus illa die azimorū q̄ꝛ accipimus panem azimū in memoriā illius temporis: q̄n educti sunt p̄res nostri de terra egypti ꝛ non sunt ꝑmissi ibidē remanere p̄ tm̄ tp̄s q̄ possit panis fermētari q̄ pascatus erat ꝛ dicimus iste est panis queꝫ comederunt patres nostri. lꝫ ille panis p̄ns nō sit cū fuerit p̄teritus ꝛ sic vt iste panis azim⁹ rememorat panem egypti ꝛ iste panis nō est ille sic iste panis de quo fit istud sacrificiū i altari. Dicet̄ sufficeret xp̄ianis q̄ esset in memoriā illi⁹ panis xp̄i licet iste panis non sit ille. Et quō est impossibile q̄ꝺ seruaretur vnum frustuꝫ carnis ad sui memoriam. Mandauit quod fieret ille panis ꝛ istud vinū q̄ erat caro sua ꝛ sanguis in potētia ꝑpinqua ad exeūdū in actu sicut nos iudei facimus in paschate de azimo pane sicut dictū est. cuꝫ ergo xp̄s vester

in mēsa accepit panē ɀ calicē ɀ dedit discipulis suis. nō mādauit eis credere panē ɀ vinū in corp⁹ ɀ sanguinē suū trāsmutari. Sȝ ꝙ q̄tiēscū qȝ hoc facerēt ī memoriā suā facerēt. s. in memoriā illi⁹ panis p̄teriti. ɀ si sic vos xp̄iani ītelligeretȝ: nullū sequeref īpossibile. Sȝ dicere oppositū sicut asseritis dicitis rē impossibilē ɀ ꝯtra mētē xp̄i vr̄i vt patuit. ¶ Rn̄def ꝙ traditio ecclesie catholice de hoc sacro vera est. s. ꝙ ī hoc sacro est realiter ɀ nō significatiue verū corpus ɀ verus sāguis xp̄i sicut declaratū fuit supra. xxiiij. argumēto ꝯsideratiōis quarte hui⁹ tertij. Sȝ qꝛ argumētū iudei vr̄ fundari sup verbo dn̄i dicētis ad discipulos suos qui de hac doctrina scādalizari videbantur. v̄ba q̄ ego locutus sum vobis spiritus ɀ vita sunt. dico ꝙ p hoc nō dedit ītelligeř ꝙ vera caro sua in hoc sacro mādu cāda nō traderef sicut putat iudeus. Sȝ qꝛ non tradif mādu cāda carnaliter. vt. s. sicut alij cibi carnales ī ꝓpria specie dilacerata sumeref. sed qꝛ quodā sp̄uali modo sumif p̄ter ꝯsuetudinē alioꝝ ciboꝝ carnaliū v̄ba sunt sancti thome in summa ꝯtra gētiles. c. lxviij. ¶ Itē alij heretici similes iudeis p̄dictis voluerūt dicere ꝙ ista locutio. hoc est corp⁹ meū: fuit figuratiua. sicut illa Iohānis. xv. Ego sum vitis vera. sed istud est oīno ꝯ̄ intētionē saluatoris: qꝛ vt ait augu. in libro. lxxxiij. q̄stionū. q̄stione. lxvij. solet circunstātia scripturarū illuminare scripturā. Nā ex p̄cedētibus vel ex sequētibus pōt colligi an loquaf figuratiue an nō. Uñ cum xp̄s dicit ego sum vitis vera: statiȝ subiūxit ɀ vos palmites. Sȝ cōstat ꝙ discipuli nō erāt palmites nāles sȝ tm̄ figuraliter. igif loquebaf figuratiue. Sed cū dicit Luc. xxij. hoc est corp⁹ meū. statim subiūxit: qđ pro vobis tradef. Sȝ ista traditio nō erat figuratiua sed realis ɀ vera: igif realiter ɀ vere dc̄m̄ est. hoc est corp⁹ meū. ¶ Ad illud aūt qđ iudeus allegat de pane suo azimo ɀc. ɀ ꝙ sic sufficeret xp̄ianis ꝙ facerēt in memoriaȝ xp̄i sui. Rn̄det magr̄ Iohānes cōuersus in libro de cōcordia legū ti. iij. c. iiij. Dicēs. Rn̄debo tibi iuxta illđ Prouer. xxvj. c. rn̄de stulto iuxta stultitiā suā ne sibi sapiēs videaf. Scias ꝙ si christiani ponerēt dubia in miraculis factis ī lege sancti messie. sicut faciūt sapiētes iudeoꝝ ī miraculis factis in lege sua glosantes p nomina equoca ɀ false vt extorqueāt sensum text⁹ legis. bn̄ possent glosare xp̄iani subtili⁹ ɀ meli⁹. Sed scias ꝙ oēs xp̄iani sapiētes ɀ cōitas simpliciū credūt vniformiter miracula sue legis vt est rei v̄itas ɀ vt credit scā mr̄ eccl̄ia. ɀ credūt in hoc mereri gloriā paradisi. iuxta illud Geñ. xv. Credidit abraaȝ deo ɀ reputatū est ei ad iustitiam. Nā in hoc ꝙ credūt simpliciter nihil hesitātes reputaf eis ad iustitiaȝ. Sequitur ꝙ quilibet de lege credere tenef dicta ꝓphete licȝ intelligat nō fieri posse naturali cursu qꝛ aīa ꝓphete melius ītelligit q̄ȝ aīa alteri⁹ sapiētis. ɀ poti⁹ attin-

git ꝛ speculat spiritualia q̄ sūt sub tiliora nālib⁹. ꝛ si sic ē in aliis pro phetis quoꝝ aie itelligūt singu larit ꝛ limitate. quāto magis cre dere debem⁹ miracula iesu xp̄i q̄ i telligit īfinite oīa ꝛ p̄sentia ꝛ p̄te rita ꝛ futura q̄ ē verꝰ ꝛ pfect⁹ de⁹ ꝛ pfectus hō ꝛ sic credēdo xp̄iani uiunt cū honore ꝛ sperāt cum deo gloriari ppetuo. hec ille. Nō est er go simile de memoria panis azimi iudeorū ad panē azimū liberatio nis egypti. ꝛ de memoria hui⁹ al tissimi sacramēti respectu passio nis xp̄i. qꝛ i illo pane quem iudei mādueāt nullū ē miraculū. In h̄ vero sacramēto miraculose ꝟtute ꝟborū verū corpus ꝛ sanguis xp̄i iuisibiliter cōtinet: sicut firmiter credimus ꝛ fideliter confitemur.

¶ Impossibile est ꝙ corp⁹ xp̄i sit in sacramēto altaris p miraculuꝫ cum ad oculum non apparet.

Ad decimum Impossibile ē. Uos xp̄iani dicitꝫ i sacramēto altarꝫ eē corp⁹ ꝛ sanguinē xp̄i p miraculū hoc pbo eē īpossibile qꝛ si eēt miraculū ad oculū appa reret sicut qn̄ moyses ꝯuertit ꝟgā i serpētē. qꝛ illud factū fuit euidē ter ad oculū lꝫ nescirēt hoīes q̄li ter factū fuerit. Sic ēt de archa te stamēti oliꝫ fuerūt maxia miracu la nō solū sēsibilia ſꝫ etiā publica ꝛ toti pplo patētia fiebāt. itāruꝫ ꝙ de taliū miraculorū fama infi deles terrebāt uidētes ad oculū diuinā potētiaꝫ i reuerētiā arche sui federis relucētē: sic pꝫ in diui siōe aquarū iordanis pplo israeli tico p aridā trāseūte ꝛ aq̄ ex vna pte īrumescēte ad instar mōtis ꝛ ex altera vsqꝫ ad mare mortuum fluēte. donec sacerdotes cū archa alueū iordanis exiuerunt q̄ facto iordanis rediit i cursū suū. Reges vero amorreoꝝ ꝛ chananeoꝝ au diētes tā magnū ꝛ publicū mira culū terrore dei ꝯfusi ita fuerāt ꝙ nō remāsit i eis spirit⁹: q̄ historia plene habet Josue. iij. ꝛ iiij. c. ꝛ sic de plurib⁹ aliis miraculis euiden tissimis q̄ causa breuitatꝫ omitto enarrare. ꝛ tn̄ in illa archa nec cō tinebat deus realiter nec xp̄s sed solū tabule lapidee p̄cepta deca logi cōtinētes. ꝛ vrna māne quaꝫ deus p̄ceperat reseruari i testimo niū generatiōibus futuris vt ha bet. Exod. xvi. Similiter ꝛ virga aaron q̄ floruit i domo leui vt ha bet Nume. xvij. Si ergo p archaꝫ p̄dicta corpora īanimata tātūmo do portātēꝫ quātūcūqꝫ sacra eēnt deus tā euidētia miracula ꝛ tam diuulgata ꝛ publica fecit i ipsius reuerētiā. mlt̄o q̄ forti⁹ facere de buisset si verū eēt ꝙ i vestro sacra mēto altarꝫ ver⁹ de⁹ seu xp̄s realr cōtineret q̄ sup oīa in īfinitū asse ritis ꝙ ē colēdus ꝛ venerād⁹. Cū ergo nihil tale ibidē ad oculū ap pareat. Seqtur ꝙ īpossibile ē ibi miraculū eē cū hoc sit ꝯ rōneꝫ mi raculi. ¶ Ad istd iudaicū īpossibi le rūdet magr̄ paul⁹ burgeñ. ep̄s i suo dyalogo dis. iij. c. v. dicens ꝙ ad obstruēdū os loquētiū iniq̄ cō siderare debem⁹ ꝙ miracula diui na q̄ ꝯ cursū natur a deo institute

diuina virtute fiūt se habēt q̄tuꝫ ad eorū proximos fines ī duplici differētia. Quedā eorꝫ sunt a deo ordinata ad fidei approbatiōeꝫ sicut de p̄mis signis seu miraculis q̄ de⁹ fecit p moysen corā pplo facta sūt ad fidē ī eis causandā seu ad pbādā. Vñ Exod. iiij. cū dixisset ꝛ fecit signa. s. p̄dicta corā populo seq̄tur statiꝫ credidit pplus Siliter ex diuisiōe maris rubri et de egyptiorꝫ submersiōe visa per pplum israeliticū secutū est ꝙ credidit popul⁹ dn̄o ꝛ moysi s̄uo ei⁹. c. xiiij. ꝛ sic de q̄plurimis veteris testamenti miraculis q̄ a deo fuerūt ordinata vt fides ei⁹ ī cordib⁹ ppli causaret̄ seu confirmaretur. Que q̄dē miracula oportuit esse manifesta cōiter toti populo: vñ Deutero. vlti. cōmēdat̄ moyses ī signis ꝛ portētis q̄ diuina auctoritate fecit coram vniuerso israel. ¶ Quedā vero sunt diuina miracula q̄ nō ad fidē causādā seu corroborandā a deo facta sunt. sꝫ potius vt credēdo talia miracula q̄ occulta sūt ꝛ oīno abscōdita fideles mereātur: vñ ꝛ huiusmodi miracula nō disposuit de⁹ manifesta esse p sensum seu per naturalē cognitioneꝫ sed occultat vt eorꝫ fides meritoria eēt. Que q̄dē miracula. s. occulta ꝛ abscōdita p̄cipue fuerūt in nouo testamēto: in cui⁹ tp̄e fides credētiū cōiter validior fuit vt est miraculū virginei ptus ꝛ dn̄ice resurrectiōis. Que quidē miracula per fidem solū pprie cognoscūtur ꝛ eorꝫ occultatio a. q̄cūq̄ nostra cognitiōe naturali nostrū meritū efficit vel auget. Vñ de resurrectiōe dn̄i legit̄ Johannis. xx. c. Beati q̄ non viderunt ꝛ crediderūt. Et ō isto mō miraculorū sculꝫ occultorum tenendū est esse sacramentū altaris: nō eīn hoc sacramentū fuit institutū ad hoc vt sacramento viso pplus crederet sed vt credēdo veritatē hui⁹ sacramēti merito pficeret. Vñ Augusti. de hoc sacramēdo dicit. Crede ꝛ manducasti. Et iō q̄tu miracula in hoc sacramento cōtēta: q̄ maxima sunt occultiora sūt: nec ab int⁹ vl̄ ab extra visibiliter circa ip̄uꝫ sacramētū vlla miracula apparēt tn̄ in nobis auget meritū. Vñ nullū incōuenitēs seq̄tur nec admiratiōe dignū ex hoc ꝙ publica seu visibilia miracula nō fiunt cōiter circa hoc sacramentū: sicut olim cōsueuerūt fieri circa archaꝫ testamenti dei put allegat iude⁹ q: ibi miracula ordinabātur ad fidelīū fidē cōfirmādaꝫ seu causandā vt dictuꝫ est: ꝛ quandoq̄ ad incutiendū infidelib⁹ terroreꝫ. Hic autē queruntur miracula ad meritū credentiū augendum q̄ quidē merituꝫ euacuaretur vel saltē diminueret̄ si talia signa visibilia apparerēt: hec ille. ¶ Sanct⁹ thomas vero dicit ī summa cōtra gētiles lib. iiij. c. lxiij. ꝙ ratio pt̄ assignari quare corp⁹ xp̄i occultat̄ accidētibus in sacramēto q̄tū ad fidē que est de inuisibilibus ꝛ eius meritū q̄ circa hoc sacramentuꝫ tāto mai⁹ ē quāto iuisibili⁹ agit̄ corpore xp̄i sub panis accidētib⁹ occultato ꝛ ppter ꝯmodiorē ꝛ ho

nestiorẽ visuʒ huiꝰ sacramenti: eẽt eñ horrori sumẽtibus ⁊ abhomi natiõi videtibꝰ .s. si corpꝰ xp̄i i sua specie a fidelibꝰ sumeret: vñ sub specie panis ⁊ vini quibus cõmu niꝰ vtũtur hoīes ad esuʒ ⁊ potum corpꝰ xp̄i proponit mãducandũ ⁊ sanguis potãdꝰ: nec etiã est negã dũ quin aliqñ in sacramẽto alta- ris appareat forma pueri: vt caro vel sanguis q̃ sunt signa visibilia: sicut in nõnullis hystorialibꝰ anti q̃s libris legit. Sʒ talia nõ dicunt facta fuisse sic cõiter ⁊ publice si- cut miracula allegata ⁊ miracula q̃ fecit xp̄s tp̄e quo p̄dicabat ⁊ mi racula q̃ fecerũt apostoli ⁊ aliȷ̄ sã cti i primitiua ecclesia. Et iõ ta- lia miracula q̃ sic aliqñ accidunt circa sacramẽtũ nõ vident apud ecclesiã vniuersalẽ solennizari: sʒ forte priuatim in aliqbꝰ particu- laribꝰ ecclesijs: q2 nõ fiũt nisi ra- ro q̃ ad certas p̄sonas q̃bus deꝰ q̃ vniuersas mẽtiũ cognitiões itel ligit singulari mõ singulis proui det secũdũ dictamẽ diuine sapiẽ- tie: a quibus nõ est trahẽda cõse quẽtia i vniuersali. ¶ Unde dicit magister iohannes cõuersus in li bro de cõcordia legũ. ti. iij. c. iiij. sepe diuina gratia apparuit ad oculũ multoꝝ hominũ ⁊ mulierũ qñ respiciẽdo in illã hostiã cõse cratã: aliquę p̄sone viderũt ocu- lariter vnũ puerulũ pulcerrimum vltra modũ: ⁊ auus meꝰ q̃ erat val de literatꝰ in lege dixit mihi. ꝙ in domo fratrũ minorũ in valle ole- ti cũ respiceret a casu illã hostiaʒ cõsecratã vidit, vt predicit illum puerũ pulcerrimũ, vltra modũ: et hoc fuit illis tẽporibꝰ publicatuʒ nimiũ ⁊ famosũ. ¶ Et idẽ accidit vxori mee ⁊ iterrogauit alias mu lieres si hoc videbant. Respon- derũt nõ: ⁊ prona cecidit in terrã viribꝰ destituta ꝓut legit de ma- nue Judi. xiij. capi. Morte morie mur ꝙ vidimꝰ dñm. ⁊ est quasi si- mile de sole q̃ lʒ luceat sup mun- dum debilitat tñ visum: hec ille. ¶ Et cõiter igit in hoc admira- bili sacramento nõ videt miracu lũ: sed vt dicit beatꝰ Gre. i omelia paschali. Aliud est q̃d cernitur ⁊ aliud q̃d credit: illud q̃d cernit ẽ species panis in hostia: ⁊ species vini in calice. Sʒ id q̃d credit est veritas carnis ⁊ sanguinis xp̄i. ¶ Itẽ isti iudei incidũt in errorẽ illoꝝ qui nihil credũt nisi q̃d vi dẽt. Si ergo nõ fuisti rome nõ cre das q̃d est in mũdo roma. ⁊ si nõ vidisti cete nõ credas ꝙ in mari ẽ talis piscis magnꝰ: ⁊ si nescis loq̃ grece nõ credas ꝙ est i mũdo gre cia: ⁊ si nõ vidisti embrionẽ in vẽ- tre matris q̃usq₃ natꝰ fuit nõ cre- das ꝙ fuit in vẽtre matris. Et q2 tu non vidisti animã intrantẽ nec exeuntẽ in corpore hũano nõ cre- das ꝙ hõ habeat animaʒ. Nunq̃ vidisti aerẽ non credas eẽ aerem Nũq̃ vidisti voceʒ ergo non cre- das ꝙ est vox: q̃ omnia quãti nõ dico solũ erroris sed q̃ magne fa tuitatis sunt manifestũ est: licʒ er go nõ videamus ad oculũ verum corpꝰ christi sed accidẽtia illa sub quibus latet nõ debemus negare ibi veraciter esse p̄sertim miracu-

losc vt dictum est.

¶ Impossibile ē q̄ corp⁹ xp̄i īcipiat eē ī altari q̄r nec p̄ motū localē nec p̄ ꝯuersionē alteri⁹ in ip̄uz.

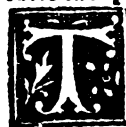
Duodecimum Impossibile est. Uos xp̄iani asseritis q̄ verū corp⁹ xp̄i eē īcipiat ī altari. hoc vr̄ īpossibile q̄r aliq̄d incipit esse vbi pri⁹ nō fuit dupliciter: vel p̄ motū localē vel p̄ cōuersionē alteri⁹ in ip̄m: vt p3 ī igne q̄ alicubi eē incipit vel q̄r ibi de nouo accendit̄ vel q̄r ibi de nouo apportat̄. Manifestū est aūt verū corpus xp̄i nō semp̄ in hoc altari fuisse q̄r vos xp̄iani asseritis xp̄3 ī suo corpore ascēdisse in celū: videt̄ etiā impossibile dici. q̄d aliquid hic de nouo cōuertat̄ in corpus xp̄i: q̄r nihil videtur conuerti in p̄existēs: cu3 id in quod aliud cōuertitur p̄ h̄mōi cōuersionē esse incipiat. Manifestū est aūt corpus xp̄i p̄extitisse vt puta in vtero marie cōceptū: nō igit̄ videt̄ esse possibile q̄d in altari de nouo esse incipiat per cōuersionē alteri⁹ ī ip̄m. ¶ Similiter nec p̄ mutationē loci. q̄r omne q̄d localiter moueᵗ sic incipit esse in vno loco q̄ desinit esse in alio ī q̄ pri⁹ fuit oportebat ḡ dicere q̄ cū xp̄s incipit eē in hoc altari in quo sacramētū p̄agitur desinat eē in celo q̄ ascēdendo p̄uenerat. ¶ Ampli⁹ nullus mot⁹ localis terminatur simul ad duo loca. Manifestū ē aūt hoc sacramētū simul ī diuersis altarib⁹ celebrari ergo īpossibile ē q̄ p̄ motū localē corp⁹ xp̄i ibi eē incipiat. ¶ Respōdet sanctus Thomas in summa ꝯ̄ gētiles li. iiij. c. lxiij. dicens q̄ l3 diuina virtus sublimi⁹ ⁊ secreti⁹ ī hoc sacramento operet̄ q̄s ab homine p̄quiri possit: ne tn̄ doctrina ecclie circa hoc sacramētū ab īfidelib⁹ impossibilis videat̄ conādū ē ad h̄ vt oīs īpossibilitas excludat̄. Cōsiderare ergo op3 p̄ quē modū verū xp̄i corp⁹ eē sub hoc sacramēto īcipiat. Impossibile ē aūt q̄ ꝯ̄ fiat p̄ motū localē corpis xp̄i: tū q̄r seq̄ret̄ q̄ in celo eē desineret q̄ciēs agit̄ h̄ sacramētū. tū q̄r nō posset simul hoc sacramētū agi nisi ī vno loco cū vn⁹ mot⁹ localis nō nisi ad vnū terminū terminat̄. tū ēt q̄r motus localis instātaneus ēē nō pōt s3 tp̄e īdiget. cōsecratio āt p̄ficit̄ ī vltimo instāti p̄latōis verboꝝ. Relinq̄tur ergo dicēdū q̄ verū corp⁹ xp̄i eē īcipiat in hoc sacramēto p̄ hoc q̄ substātia panis cōuertit̄ ī substātiā corpis xp̄i ⁊ substātia vini ī substantiā sanguinis ei⁹. ¶ Lic3 h̄ sit bn̄ dictū ⁊ p̄ hoc possit satisfieri iudeo ⁊ cuilibet īfideli nō p̄teruiēti. Aliter tn̄ p̄p instātias q̄ fieri possūt motu locali dicēdū est s3 scotū ī. iiij. dist. iiij. q. j. ⁊ seq̄t eū frācīscus de maronis ī suo. iiij. dis. iiij. q. j. q̄ necessario ē ibi aliq̄ mutatio localis q̄r īpossibile ē q̄ fiat trāsitus de ꝯ̄dictorio in cōtradictorium sine aliq̄ mutatione facta in aliquo extremoꝝ: s3 hic corpus xp̄i trāsit de nō p̄sente ad eē p̄ns: ergo necessario ē ibi aliq̄ mutatio: dicūt ḡ isti doctores q̄ ibi est aliq̄ mutatio q̄ corp⁹ xp̄i

accipit respectū p̄sentialitatis ad locū hostie facta trāsubstātiatiōe Ad cui⁹ euidentiaʒ notat doctor subtilis ibideʒ ꝙ qñ corp⁹ mouet localiter ⁊ expellit aliō sūt q̄tuor mutatiōes ⁊ octo termini: ⁊ illarū mutationū due sunt deꝑditiue. et due acq̄sitiue. sicut cuʒ nauis mouet de loco ad locū aliqō corpus expellit ⁊ illud expulsuʒ hʒ q̄tuor terminos: q᷑ amittit vnū vbi ⁊ priuationē ei⁹ acq̄rit ⁊ a priuatiōe alteri⁹ vadit ad ip̄m. Sʒ si corp⁹ moueret de loco ⁊ aliō nō expelleret essent i eo due mutatiōes ⁊ q̄tuor termini. vñ eēt ibi vna deꝑditiua p̄oris vbi ⁊ alia acq̄sitiua noui vbi sicut qñ aqua frigida fit calida et de frigido fit nō frigidū ⁊ de nō calido fit calidū. Sʒ si corp⁹ nō motū de loco suo acq̄reret nouū vbi ⁊ respectū extrīsecū aduenientē ad aliud corp⁹ tūc esset in eo vna mutatio acq̄sitiua a priuatiōe illius vbi ad habitationē: ⁊ talis mutatio est i corpe xp̄i de nouo ꝫ exñte necessario: q᷑ sicut dictū est ipossibile est fieri transitū de ꝯdictorio ad cōtradictoriū sine aliqua mutatione. Et nota ꝙ simplex p̄ñtia corpis xp̄i ꝓp̄te nō est vbi cū non sit hic localiter: sʒ sacramētal'r: sʒ reducet ad genus vbi. ¶ Tūc ad ꝓpositū corpus xp̄i in celo hʒ priuationē isti⁹ vbi i altari. Et ita nō est ibi mutatio deꝑditiua sʒ acq̄sitiua. q᷑ solū est acq̄sitio p̄sentialitatis quā nō hēbat. Sic ergo xp̄s sine deꝑditiōe vbi p̄oris in celo acquirit nouū vbi in altari. Resoluēdo ꝫ hāc materiā dico ꝙ motus sine motio localis est duplex: q̄dā deꝑditiua ⁊ quedā acq̄sitiua sicut qñ q̄s mouet de vno loco ad aliū aliq̄d deꝑditur ⁊ aliquid acquiritur: talis ei p̄io ordie nature mouet ab habitu in priuationē puta ab vbi qō prius hēbat ad vbi qō prius nō hēbat: ⁊ hec mutatio ō deꝑditiua termini a quo ⁊ ō acq̄sitiua termini ad quē. Nūc autem he due mutationes lʒ cōcurrāt simul in oī motu locali cōtinuo tñ distīcte sunt: ⁊ vna pōt absolui ab alia sic acq̄sitiua a deꝑditiua. sic ꝙ aliquid acq̄rat nouū locū nō dimittēdo priorē: ⁊ sic est in proposito. q᷑ sicut dc̄m est corp⁹ xp̄i absq᷒ hoc ꝙ dimittat ꝓpriū vbi qō hʒ in celo acq̄rit nouuʒ vbi in sacro. Et iō est hic mutatio localis nō deꝑditiua sed acq̄sitiua. ¶ Et sic p₃ responsio ad primū pūctū de motu locali: q᷑ corp⁹ xp̄i icipit ibi esse ꝑ motū siue ꝑ mutationē localē nō deꝑditiuā sed acq̄sitiuā. ⁊ sic non opʒ ꝙ dimittat primū vbi cuʒ acq̄rit secūdū. Nec etiā est cēsendū ꝙ cū corp⁹ xp̄i incipit esse i altari ꝙ accipiat esse simpliciter sʒ accipit esse sacramētale qō esse ſm̄ predictos doctores nihil aliud est q̄ ordo corpis xp̄i ad substātiā panis quē ordinē hʒ vbicūq᷒ fit transubstātiatio. Ad alterū ꝟo pūctū .s. si est ibi corp⁹ xp̄i ꝑ cōuersionē alterius in ip̄m hoc ꝯcesso nullū seq̄t impossibile. Et cuʒ arguis ꝙ imo sequit impossibile. q᷑ impossibile est ꝙ aliq̄d ꝯuertatur in p̄existēs Rñdet ꝙ falsum est q᷑ in nutrimēto naturali videm⁹ oppositū: quia

ibi cibus ꝯuertit̃ i cibatū ꝑexistēs suppositū. Et idō nō dʒ mirari iude⁹ si in ꝓposito ꝟtute diuia fiat ꝯuersio in ꝑexistēs. ¶ Qđ vt planius videat̃ notat sctūs Tho. in summa ꝯ̄ gētiles quo supra ꝙ ꝑ̄dicta ꝯuersio panis i corp⁹ xp̄i alterius modi est ab oīb⁹ cōuersiōib⁹ naturalib⁹. Nā in q̄libet ꝯuersiōe naturali manet subiectū in q̄ succedūt sibi diuerse forme: vl' accidētales sicut cū albū i nigrū ꝯuertit̃ vl' substātiales: sicut cū aer i ignē vñ ꝯuersiōes formales noīant̃: sʒ in ꝯuersiōe ꝑ̄dicta subiectū trāsit in subiectū ⁊ accidētia manēt: vñ hec ꝯuersio substātialis vocat̃ qđ aūt subiectū ꝯuertit̃ in subiectuʒ natura facere nō pōt: oīs ei nature opatio materiā ꝑ̄supponit per quā ⁊ substātia indiuiduat̃: vñ natura facer̃ nō pōt ꝙ hec substātia fiat illa sicut ꝙ h̄ digit⁹ fiat ille digit⁹. Sʒ materia subiecta est ꝟtuti diuīe cū ꝑ ipʒ ꝓducat̃ in eē: vñ diuia ꝟtute fieri pt vt h̄ idiuidua substātia i illā ꝑexñtem substātiā cōuertat̃: sicut ei ꝟtute naturalis agētis cui⁹ opatio se extēdit tātū ad imutationē forme ⁊ exñtia subiecti supposita h̄ totū i illud totū ꝯuertit̃ ꝑʒ variationē spēi ⁊ forme vtpote hūc aerem i hūc ignē gñatū. ita ꝟtute diuia q̄ materiā nō ꝑ̄supponit sʒ eā ꝓducit ⁊ tñ h̄ materia ꝯuertit̃ in illā ⁊ ꝑ ꝯ̄ñs hoc idiuiduū i illđ. Indiuiduatiōis enīʒ ꝑ̇ncipiū materia ē: sicut forma est principiū speciei. ¶ Hinc aūt manifestū est ꝙ i ꝯuersiōe ꝑ̄dicta panis in corp⁹ xp̄i nō est aliqđ subiectuʒ cōmune ꝑmanēs post cōuersionē cū trāsmutatio fiat scdm primum subiectū qđ est idiuiduatiōis principiū: necesse est tñ idē manere vt verū sit qđ dicit̃: hoc est corp⁹ meū. Que quidē verba sunt hui⁹ ꝯuersionis significatiua ⁊ factiua: ⁊ qr substātia panis nō manet nec aliqua prior materia vt ostēsum est: necesse est dicere ꝙ maneat id qđ est ꝑter substātiā panis: hmōi autē est accidēs panis: remanēt igitur accidētia panis ēt post cōuersionē ꝑ̄dictā. ¶ Inter accidentia vero quidā ordo cōsiderādus est. Nā inter oīa accidētia ꝓpinqui⁹ inheret substātie q̄ntitas dimensiua: deīde qualitates in substātia recipiunt̃ q̄ntitate mediante sicut color mediāte sup̄ficie: vñ ⁊ per diuisionē q̄ntitatis per accidens diuidunt̃. Ulterius aūt qualitates sunt actionū ⁊ passionū principia ⁊ relationū quarūdā vt sunt pater ⁊ filius dñs ⁊ seruus ⁊ alia hmōi. Quedā vero relationes imediate ad quātitatē cōsequunt̃: vt mai⁹ ⁊ min⁹ duplū ⁊ dimidiū ⁊ similia: sic igit̃ accidētia panis post ꝯuersionē predictā remanere ponēdū est vt sola quātitas dimēsiua: sine subiecto subsistat ⁊ in ipsa qualitates fundentur sicut in subiecto: ⁊ per consequens actiōes passiones ⁊ relatiōes. ¶ Accidit igitur in hac cōuersione ꝯtrariū ei qđ in naturalib⁹ cōuersionibus accidere solet in quib⁹ substantia manet vt mutationis subiectū. Accidentia vero variant̃. hic autē econuerso accidēs manet ⁊ substātia tran

fit. Huiusmodi eni puersio nõ potest dici motus pprie sicut a naturali psideraf vt subiectũ requirit sed est quedã substãtia z successio sicut in creatione est successio esse z non esse. Hec igitur est vna rõq3 re accidens panis remanere op3 vt inueniat aliqd manẽs i pdicta cõuersiõe. Est aũt z pter aliud necessariũ si eni substãtia panis i corpus xpi cõuerteretur z panis accidẽtia trãsirent nõ sequeref q corpus xpi f3 suã substãtiã3 esset vbi pri9 fuit panis: qz nulla relinqueretur habitudo corporis xpi ad locũ pdictũ. S3 cũ quãtitas panis dimẽsiua remanet post puersionẽ p quã panis hũc solũ sortiebaf substantia panis in corp9 xpi mutata fit sub quãtitate dimẽsiua panis: z per psequẽs locũ panis quodãmodo sortif mediãtib9 tñ dimẽsionib9 panis: hec thomas. ¶ Pt3 q pnõ est ĩpossibile diuie virtuti panẽ trãsubstãtiari in pexistẽs corpus xpi: nec h3 mutatio similitudinẽ in naturalib9 mutationib9: sed est alterationi quasi contraria: qz vna substãtia hic mutaf in alia3 z manẽt accidentia. Sed in alteratiõe est ecõuerso: qz ibi mutanf accidẽtia z manet eadẽ substãtia. vt p3 in corporalibus qñ de albo fit nigrũ: z in spũalibus quãdo de iusto fit ipius vel de ignorãte fit sciens: vt ergo tu iudee de iniusto efficiaris pi9: de ignorãte sciẽs: crede verũ corp9 christi in opere esse in altari nõ simplr: sed sacramẽtaliter: crede q cũ acqrit vbi sacramẽtale nõ relinqt vbi celeste. Crede sine mutatiõe locali deperditiua pñs fieri in altari: z crede substãtiã panis in verũ xpi pexistẽs trãsubstãtiari: crede a deo omnia possibilia fieri. Inquit Aug. z nihil tibi videbif ĩpossibile: vnde et dicif Luce. j. Nõ erit impossibile apud deum omne verbum.

¶ Quod corp9 xpi sit integrũ zq caro z sanguis manẽt i locis separatis sub specieb9 panis z vini.

Ertiũdecimu3 ĩpossibile ẽ. Uos xpiani dicitis q xps vt est integer sub speciebus panis z vini i sacramẽto h pbo ĩpossibile: qz nunq ptes alicui9 i diuersis locis cõtinenf ipo integro pmanẽte. Manifestũ est aũt in h sacro seorsu3 eẽ panẽ z vinũ i locis sepatis. Si igitur caro xpi sit sub specie panis z sanguis sub spẽ vini: vt sed q xps nõ remaneat iteger. s3 semp cu3 h sacramẽtũ agif ei9 sanguis ab ei9 corpe separef. ¶ Ad istd argumẽtũ p3 solutio ex his q dicta sunt in pcedẽti solutõe: dcm ẽ aũt q loc9 in q agif hoc sacramẽtũ attribuif corpi xpi rõne dimensionũ panis remanẽtiũ post puersionẽ substãtie panis i corp9 xpi. Scd3 h igif ea q xpi sunt necesse est eẽ i loco pdicto fm q exigit rõ puersiõis pdicte. Cõsiderãdũ est q in h sacramẽto aliqd eẽ ex vi puersiõis pdicte. aliqd aũt ex naturali cõcomitãtia. Ex vi qdẽ puersiõis est i h sacro illd ad qd directe conuersio terminaf sicut sub specieb9 panis

corporis xp̄i q̄d substātia panis cō
uertit̄ vt p v̄ba ɔsecratiōis p3 cū
dr̄. Hoc est corp⁹ meū. Et silr̄ sub
spēb⁹ vini est xp̄i sanguis. vñ dr̄ h̄
est calix sanguis mei ꝛc. S3 ex na
turali ɔcomitātia sunt ibi oīa alia
ad q̄ cōuersio nō terminat̄: s3 tñ et
in q̄d terminat̄ sunt realr̄ cōiūcta
Manifestū est em̄ ꝙ cōuersio pa=
nis nō terminat̄ in diuinitate xp̄i
nec i ei⁹ aīa3. s3 tñ sub specie panis
est aīa xp̄i ꝛ ei⁹ diuītas ꝑpter vni
onē vtriusq3 ad corp⁹ xp̄i. si vero i
triduo mortis xp̄i hoc sacrm̄ cele=
bratū fuisset nō fuisset sub specie
panis aīa xp̄i: q2 realr̄ nō erat cor
pori eius vnita. Et silr̄ sub spē pa
nis nō fuisset sanguis nec sub spē
vini fuisset corp⁹ ꝑpter sepationē
vtriusq3 i morte. Nūc aūt q2 corp⁹
xp̄i i sua natura nō est sine sangui
ne sub vtraq3 specie cōtinet̄ corp⁹
ꝛ sanguis: s3 sub specie panis cōti
net̄ corpus ex vi ɔuersionis. San
guis aūt ex naturali cōcomitātia
sub specie aūt vini ecōuerso. V̄ba
sunt sancti thome libro q̄ supra. c.
lxiij. ¶ Et sic p3 solutio ad argu=
mētū ꝙ l3 sepate sint spēs panis
ꝛ vini. tñ corpus xp̄i iteger est sub
vtraq3 spē. ¶ S3 forte dicet iude⁹
si ergo sub spē panis est tot⁹ xp̄us
ita ꝙ est ibi corp⁹ ꝛ sanguis vt tu
dixisti: frustra ergo iteru3 sub spē
vini iteger reperit̄. Ad h̄ rñdet ni
co. de lyra sup v̄bo cenātib⁹ aūt il
lis Mat. xxvj. dicēs ꝙ sub dupli=
ci spē istitutū est hoc sacrm̄ sc3 pa
nis ꝛ vini: q2 panis ɔuertit̄ in cor
pus xp̄i ꝛ vinū in sanguinē: ꝛ iste
cōuersiōes sūt sepatī: q2 sanguis
xp̄i fuit sepat⁹ a corpe vl̄ carne in
passione. Hoc autem sacramētu3
institutū est quasi q̄dda memoria
le illi⁹ passiōis. ꝛ iō cōsecratio car
nis ꝛ sanguis fit sub specieb⁹ disti
ctis. ¶ Cōsiderādū tñ ꝙ sub vtra
q3 specie est tot⁹ xp̄s: q2 sub specie
panis est totū corp⁹ ex vi cōuersio
nis vel sacramēti. Sanguis autē
ꝛ aīa ꝛ diuinitas sunt ibi ex cōco=
mitātia naturali. Similr̄ sub spē
vini sanguis ex vi sacramēti cete=
ra vero ex ɔcomitātia. hec ibi. P3
ergo ꝙ l3 sub specie panis sit caro
ꝛ sanguis xp̄i nō frustra sepatī3
sub spē vini ꝛ sanguis ꝛ corpus cū
hoc fiat i memoriā passiōis xp̄i in
qua fuit sanguis a corpe sepatus

¶ Quod corpus xp̄i in tā parua hostia contineatur cum maius in minori non capiatur.

Uartūdecimu3
impossibile est ait iu
deus. Vos xp̄iani di
citis q̄d in illa parua
hostia corpus xp̄i cō
tinetur hoc ꝑbo impossibile esse
q2 impossibile est ꝙ maius corpus
in loco minoris includat̄. Mani
festum est autē ꝙ verū corpus xp̄i
est maioris quātitatis q̄ panis q̄
in altari offert̄: igitur impossibile
videtur ꝙ veru3 corpus xp̄i totu3
ꝛ integrū sit vbi videtur esse panis
si autem ibi non est totum: s3 aliq̄
pars eius redibit inconueniēs su
pradictum ꝙ semper cū hoc sacra=
mentū agitur corpus christi per
partes discrepat̄. ¶ Ad istō argu
mentū quod tangit inequalitatē

corporis xpi ad locu panis dupliciter respondet. Primo excludendo impossibilitate. Secundo applicando similitudines. Circa primum dicit q substantia panis directe conuertit in substantia corporis xpi Dimensiones aut corporis christi sunt in hoc sacramento ex naturali concomitantia no aut ex vi conuersionis cu dimensiones panis remaneant. sic igit corpus xpi no comparatur ad hunc locu mediantibus dimensionibus proprijs vt eis oporteat adequari locu: sz mediantibus dimensionibus panis quibus remanetibus locus adequat. hec Thomas vbi supra. ¶ Quo aut possunt esse dimensiones corporis xpi cu dimensionibus hostie vnus alius doctor sic declarat. Na cu ibi prius erat substantia panis z facta sit substantia corporis xpi: sicut cu dimensionibus panis vel erat substantia panis ante couersione facta sic couersione facta simul cu eisde dimensionibus erit substatia corpis xpi. Rursum qr dimesiones corpis xpi proprium subiectu non deserunt z opz dimensiones esse vbi z ipm corpus. Ideo ex quo ipm corpus est simul cu dimesionibus panis: oportet dimensiones corporis xpi esse cu dimensionibus panis. Sed quomo hoc possit ee e videre difficile. Arguit eni philosophus .iiij. phisi. contra ponentes vacuu z dicentes locum esse dimesiones separatas: qr si in hmoi dimensionibus reciperet corpus cotingeret duo corpora simul posse existere qd habet p impossibili. tota igitur causa quare duo corpora no possunt simul esse est resistentia dimensionu. ¶ Sciendu igit q sicut calor z alie qualitates actiue duplice habet coparatione sic dimesiones. calor aute hz vna coparatione ad subiectu fm qua dat sibi esse calidu: z alia ad obiectu fm qua est ro calefaciedi ita etia quatitas put coparat ad subiectu dat esse quatu: prout aut coparat ad quantitate alia dat sibi resistere: z esse locale. sicut ergo calor pot dare esse calidu z no calefacere: puta si deus coseruet eu in esse z suspederet agere sicut fecit de igne i fornace puerorum: z sic aliqd pot ee calidu absq hoc qd calefaciat sic z dimesiones poterunt dare ee quatum absq eo q aliis dimesionibus resistat qd ptz. na causa quatitatis sit ro quare quatu resistat quato: ideo oportet vnu quatu alteri quato coparare mediante quantitate: z quatitate esse media iter corpus qd resistit z corpus cui fit resistetia: sz sublata illa mediatoe. s. q corpus sit alicubi no mediate quatitate certu est q sibi aliud corpus siue alia dimesio no resistet Na cum tota causa resistetie sit qr coparatur ad ipsum mediante quantitate sublata causa tam no resistet. ¶ Per hoc possent et solui instatie de trasitu corporis xpi per corpus virginis ipso manete clauso: z etia de penetratioe celorum quando ascedit in celum cu igitur in sacrameto corpus christi non comparet dimensionibus mediate quatitate: sz magis quatitas mediate substatia cu substa

na.cū resistētie nō sit. Nō sicut nō est cōtra rōnē substātie simul cū dimēsionib⁹ esse: sic nō est contra rationē dimensionū corporis xp̄i mediāte substātia eē simul cū dimēsionib⁹ panis. Et sic p₃ q nō ē īpossibile dimēsiōes corporis xp̄i cū dimēsionib⁹ panis esse. cū ibi sint mediāte substātia q̄ simul pōt cū dimēsiōib⁹ eē. ¶ Aliter soluit p̄dictū īpossibile doctor subtilis ī. iiij. suo. Dicit eni q est duplex ordo. s. ordo ptiū ī toto: z ordo ptiū ī loco Ordo aūt ptiū ī toto est differētia quātitatꝭ nō p̄prie cū sit respect⁹ s₃ aliquo mō accedēs ad differentiā ei⁹ essentialē. Ordo aūt ptiū ī loco est de gn̄e sit⁹ z ab isto respectu sine ordine ptiū ī loco. pōt absolui. Ordo eni partiū in toto est prior ordine ptium in loco. Prius autē pōt absolui a posteriori sibi accidētaliter cōiūcto. Cū ergo ordo partiū in loco accidētaliter cōiūgat ordini partiū ī totū igit̄ corpus xp̄i in eucharistia habebit ordinē ptiū ī toto absq₃ illo respectu q̄ est ordo partium in loco. ¶ Adducunt̄ scd̄o similitudīes aliq̄ cōtra iudeos z īfideles. Et p̄mo augu. in lib. de quātitate aīe probat aīaꝫ maiorē eē q̄ corp⁹: qꝛ totā mūdi magnitudinē infra se cogitari pōt z īfra se cōtinere z sicut aīa cū sit maior corpore tota ē īfra corp⁹ mō cōsimili corp⁹ xp̄i cuꝫ sit mai⁹ hostia totū est infra eā nō coartatū sed ita magnū z pfectū sicut in celo cōtinet̄. Itē in parua oculi pupilla maximi mōtes cōtinētur p species suas: cur ergo sic corp⁹ xp̄i in parua hostia. Itē videm⁹ ī paruo speculo solis z lune maria rūq₃ rerū diuersitates. Itē itellectus hominis paru⁹ est z tū ī ipso magna celestiū z terrestriū sapiētia z sciētia cōtinet̄. q̄d ergo īpossibile putas xp̄m q̄ est dei sapiētia increata sub parua forma hostie ī ueniri: nunq̄d vides ī paruo lapide p̄cioso magnas z multas v̄tutes. nonne vides ī paruo corpore p̄cipis magnā potentiā z in paruo corpore pape magnā auctoritatē. Quid ergo īpossibile est xp̄o in parua hostia latere. nunquid sub paruis signis magna signata cōp̄hēdūtur. Nōne vides quō ī hac parua dictiōe de⁹ tota trinitas cōtinet̄: sc₃ pater z fili⁹ z sp̄ūssanct⁹. quātomagis sub p̄ua hostia pt se ip̄m xp̄s cōcludere si vult. imo q āpli⁹ est videm⁹ q sub hac p̄ua dictōe z sub hoc p̄uo signo oē duaꝝ syllabaꝝ z quatuor literaꝝ cōtinetur oīs creatura celū z oīa celestia infern⁹ z oīa infernalia z breuiter oīa creata. Quid igit̄ impossibile q in vna hostia cōprehendat̄ tot⁹ xp̄s cum in tā parua dictione cōp̄hēdat̄ tot⁹ mund⁹: qm̄ igitur hec ī creaturis credunt̄ iudei erubescāt similia fieri in creatore: l₃ supradicta nō inducūt oīmodam similitudinē sunt tū aliquales cōformitates q̄ deuoto aīo cōsiderate mirā delectationē adducūt in animo cōtemplantis.

¶ Quia vnicam corpus xp̄i sit simul in diuersis altarib⁹ cū nō possit vnū corpus simul esse in diuersis locis.

Quintumdecimum im possibile est. vos christiani dicitis ait iudeus quod christus vester simul est in pluribus altaribus vbi misse celebrantur hoc videtur impossibile: quia impossibile est vnum corpus in pluribus locis existere. Manifestum est autem hoc sacramentum in pluribus locis celebrari. impossibile igitur videtur quod corpus christi in hoc sacramento veraciter contineatur: nisi forte quis dicat quod secundum aliquam particulam est hic et secundum aliam alibi ad quod iterum sequitur quod per celebrationem huius sacramenti corpus christi diuidatur in partes. cum tamen nec quantitas corporis christi sufficere videatur ad tot particulas ex eo diuidendas in quot locis hoc sacramentum peragitur.

¶ Ex his que dicta sunt superius patet solutio ad hoc quod obiicitur de pluralitate locorum quod corpus christi per suas dimensiones existit tantum in vno loco. sed mediantibus dimensionibus panis in ipsum transeuntis est in tot locis in quot huiusmodi conuersio fuerit celebrata: non quidem diuisum per partes sed integrum in vnoquoque. Nam quilibet panis consecratus in integrum corpus christi conuertitur hec est solutio thome vbi supra.

¶ Alii vero soluentes dixerunt quod non est inconueniens quod vnum corpus sit in diuersis locis si in vno est per se et in aliis per accidens. sic autem est in proposito quia corpus christi est in celo secundum proprias dimensiones et sic per se. In sacramento autem per dimensiones alienas scilicet per dimensiones panis et sic per accidens. sed isti difficultatem non euadunt Diceret enim iudeus et per se et per accidens esse impossibile idem corpus esse in diuersis locis propter hoc ostendo quod corpus christi potest esse simul in diuersis locis sic omne corpus quod est alicubi ratione substantie non ratione quantitatis potest esse in pluribus locis simul sed corpus christi est sub dimensionibus panis ratione substantie non ratione quantitatis ergo potest esse in pluribus locis simul. Maior probatur quia quod non est in loco per quantitatem non diffinitur nec determinat sibi locum. sed quod non determinat sibi locum potest esse in pluribus locis: ergo quod non est in loco per quantitatem potest esse in pluribus locis simul.

¶ Ad maiorem euidentiam istius sillogismi notandum quod diffiniri est idem quod finiri siue terminari propter quod philosophus. v. meta. vocat diffinitionem terminum quia in ea ponuntur rei principia inter que velut inter primos terminos et inter proprios fines res diffinita concluditur. Hec autem diffinitio siue determinatio est duplex: vna que respicit rem vt est substantia: alia que respicit eam vt est quanta. Nam quelibet res creata siue sit corporalis siue spiritualis inquantum est substantia finitur sic quod determinatur ad certum genus et ad certam speciem et ad certum indiuiduationis modum: et ideo solus deus quia est substantie infinite non determinatur ad genus neque ad speciem nec per se nec per accidens: nec etiam ad modum indiuiduationis: cum ipse sit singularitas quedam formaliter. Res autem quanta sicut per huiusmodi quantitatem respicit aliam sic competit sibi determinatio loci non enim res creata determinatur ad locum siue diffinitur loco inquantum est substantia quia substantie vt substantia est non de

betur locus qr in quātū substātia nō pōt cōmēsurari vltie sufficiei cōtinētis. Et iō si diffinit loco h est rōne quātitatis z iō cū duplex sit quātitas. s. molis z virtutis sicut nō diffiniūt locū sibi corporalia nisi p quātitatē molis. ita sm aliqs nō diffiniūt sibi vbi spūalia nisi p quātitatē ꝟtutꝫ. itaqꝫ dicūt ꝙ vbi intelligētie operanṫ ibi esse dicūtur: nec sunt in loco: nisi dum operanṫ qđ vtrū sit verū nihil ad ppositū. Quātū igiṫ ad ppositū. patet ꝙ corpus qđ est alicubi nō p quātitatē nō diffinit sibi locū illū. si ergo est alicubi solū rōne substātie. quātitas aūt ibidē existēs ppṫ naturalē ordinē quē ad substātiaꝫ habet ei competit finitas que sequitur naturaꝫ substātie nō autē finitas que sequitur quātitatē put p quātitatē ad aliam cōparaṫ. Et ideo qr ex vi sacramēti corpus xpi est i altari rōe substātie solū nō rōe quātitatꝫ nisi ex cōsequēti. vt. s. hꝫ naturalē ordinē ad substātiā. Ideo ibi sibi cōpetit finitatio ratione generis z speciei z indiuidui. nō aūt ratiōe localitatis cum illa tātum cōpetat corporibꝰ rōe quātitatis. Et ideo cū sibi nō determinet locū. certū est ꝙ nō est ita ibi qn posset eē alibi. Sic ergo patꝫ maior ꝙ omne corpus qđ est alicubi nō rōe quātitatꝫ cū nō determinat sibi locuꝫ illū pōt simul esse alibi. ¶ Minor principalis ē manifesta. s. ꝙ corpꝰ xpi ē in sacramēto rōe substātie nō rōe quātitatis. qr est ibi p trāsubstātiationē. Nūc aūt certū ē. ꝙ quātitas pāis non trāsubstantiatur i quātitatē corporis xpi cū maneat i sacramēto ergo ratione trāsubstātiatiōis panis i substātiā corpis xpi cū ergo sit ibi rōne illiꝰ in qđ substātia panis trāsubstātiaṫ: manifestum est ꝙ est ibi rōne substātie: qre sequitur ꝙ pōt alibi esse rōne sue quātitatis scilicet i celo. ¶ Similitudines lꝫ nō omnimode adducuntur ex natura. Idē sol i diuersis locis s. in diuersis oculis contineṫ z videṫ z hoc sine sui diuisione. Ideꝫ verbū numero in diuersis auribꝰ contineṫ z auditur z idem sonus. Occurrit etiam contra istos isideles hugo de sacramentis dicēs ꝙ ideo isti dicūt corpus xpi nō posse esse simul in pluribus locis qr deꝰ talē legē dedit corporibus. Cū ergo lator legis possit dispēsare i lege multomagis deus pōt dispensare in vniuerso nec mirū: qr tunc sacerdos gerit psonā z vicē illius q dixit z facta sunt: z sic ꝙ simul z semel est in diuersis altaribꝰ: hoc est ex potētia deitatis cui vnitū ē corpus illud ex virtute verborum xpi qbus cōtulit virtutē pficiēdi. ¶ Impossibile ē ꝙ caro xpi z sanguis sint sub speciebꝰ pāis z vini cū sit ipossibile duo corpora sꝫ eē i eodē loco. s. substātia panis z vini cū carne z sanguine xpi cū illa accidētia vt dicūt nō sint p se nec i aere nec i carne z sanguie xpi sꝫ subiectiue. i substātia panis z vini

Extumdecimum impossibile ē, vt dicūt ꝙ māifeste pōt

consecrationem in hoc sacramēto sentitis oīa accidētia panis ⁊ vini.s.colorē. saporē.odorē.figurā ⁊ quātitatē ⁊ pōdus circa que decipi nō potestis: qꝛ sens⁹ circa ꝓpria sensibilia nō decipit̄. hm̄ōi autem accidētia in corpe xp̄i esse nō possunt sicut ī subiecto vt vos asseritis. Similit̄ aūt nec ī aere adiacente: qꝛ cū plurima eoꝝ sint accidentia naturalia requirūt subiectū determinate nature nō qualis ē natura corpis humani vel aeris: nec possunt p se subsistere cū accidētꝫ esse sit ī esse.vij.metaphisice. Accidētia em̄ cū sint forme ī diuiduari nō pn̄t nisi p subiectū. Connumerant̄ em̄ ad cōnumerationē ⁊ idiuiduationē suoꝝ subiectoꝝ. vn̄ remoto subiecto eēnt forme vniuersales. Relinquit̄ igit̄ hm̄ōi accidētia eē in suis determinatis subiectis.s.ī substātia panis ⁊ vini. Est ergo ibi substantia panis ⁊ vini ⁊ nō substātia corpis xp̄i: cū ipossibile videatur duo corpa esse simul.

¶ Ad istud r̄ndet̄ q nō possum⁹ negare accidētia panis ⁊ vini remanere cū sensus h̄ infallibil̄r demōstrat nec his accidētib⁹ corp⁹ xp̄i aut sanguis afficit̄: qꝛ h̄ sine ei⁹ alteratiōe eē nō possꝫ nec taliū accidētiū capax ē. silr̄ aūt nec substātia aeris. Vn̄ relinquit̄ q illa accidētia sint sine subiecto. tn̄ eo mō quo supra fuit declaratū ī duodecimo ipossibili. vt scꝫ sola quātitas dimēsiua sine subiecto subsistat ⁊ ipa aliis accidētib⁹ p̄beat subiectū nec ipossibile est q accidēs diuia v̄tute subsistere posset sine subiecto: quidē ē iudicādū d ꝓductiōe reꝝ ⁊ de ꝯseruatiōe earū ī esse diuina aūt v̄t⁹ pōt ꝓducere effect⁹ q̄rūcūq3 causaꝝ sine ipsis causis secūdis. sicut potuit formare hoīem sine semie: ⁊ sanare febrē sine opatiōe nature qđ accidit ꝓpter infinitatē ei⁹ v̄tutis. ⁊ qꝛ oīb⁹ causis scđis largit̄ v̄tutē agēdi. vn̄ effect⁹ causarū scđarū pōt ꝯseruare ī esse sine causis scđis: ⁊ h̄ mō ī hoc sacro accidēs ꝯseruat̄ ī esse sublata substātia q̄ ipꝫ ꝯseruabat: qđ q̄dē dici pōt de quātitatib⁹ dimēsiuis quas ēt platonici posuerūt p se subsistere ꝓpter h̄ q s̄m intellectū separāt̄. Manifestū ē āt q pl⁹ pōt de⁹ ī opando q̄ itellect⁹ ī apprehēdēdo. Et lꝫ de pricipio indiuiduatiōis sit īter doctores nō p̄ua difficultas. Veritū in ꝓposito me nō itromitto: qꝛ h̄ non laboramus nisi ad excludendū ea q̄ a iudeis ipossibilia reputant̄. ¶ Dicit ergo sanct⁹ tho ī sūma cōtra gētiles lib.iiij.c.lxv. q quātitas dimēsiua hꝫ hoc ꝓpriū īter reliqua accidētia q ipa s̄m se indiuiduat̄. qđ iđ est qꝛ positio q̄ est ordo ptiuꝫ in toto in ei⁹ rōne includit̄: esse enīꝫ quātitas positionē habēs vbicūq3 autē intelligit̄ diuersitas partiū eiusdē speciei necesse est intelligi indiuiduationē. nā q̄ sunt vnius speciei nō multiplicant̄: nisi secundum indiuiduū ⁊ inde est qđ nō possunt apprehēdi multe albedines nisi secūdū qđ sunt in diuersis subiectꝫ pn̄t aūt apphēdi multe linee ēt si s̄m se cōsiderent̄. Diuersus em̄ sit⁹ q̄ p se linee sesi: ad

pluralitatē linearū sufficiens est. ¶Et q₂ sola quātitas dimēsiua de sua rōne h₃ vnd multiplicatio indiuiduoꝝ ī eadē specie possit accidere. Pria radix hui⁹ multiplicationis ex dimēsione esse vr. q₂ z in gñe substātie multiplicatio fit fm diuisionē materie. q̄ nec intelligi pōt nisi fm ꝙ materia sub dimensionib⁹ ꝯsiderat̄. Nā remota quātitate substātia ois indiuisibilis est vt p₃ p phm ꝑmo phisicoꝝ. manifestū est autē ꝙ in aliis gñibus accidētiū multiplicant̄ idiuidua vni⁹ spēi ex pte subiecti. z sic reliquit̄ ꝙ cū in hmōi sacramēto ponam⁹ dimensiōes p se subsistere. z alia accidētia in eis sicut ī subiecto fundari. nō opȝ nos dicere qd accidētia huiusmodi idiuiduata nō sint. Remāet eñ in ipsis dimēsionib⁹ idiuiduatiōis radix. ¶Concedam⁹ igit̄ ꝙ sentim⁹ supradicta accidētia z ꝙ illa nō sunt ī corpe xp̄i nec ī aere nec ī substātia panis q₂ nō est. s₃ est illa dimēsiua quātitas hñs eē p se pseitate tercij modi qd est esse ꝑcisuȝ z separatuȝ ab oī subiecto z reliqua accidētia in predicta quātitate sunt vt in subiecto diuina virtute. ¶Est eñ cōis propositio apd oēs scotizātes: ꝙ primū indepēdēs pōt terminare depēdētiā cuiuslib₃ entitatꝭ create z supplere vicē cuiuslib₃ determinātis cū cōtineat eminēter vices cuiuslib₃ causalitatis secūdarie cāe. ergo depēdētiā quā h₃ accidēs ad subiectū pōt de⁹ supplere z termiare. Itē de⁹ pōt q̄dlibet pri⁹ distinctū essentialr a posteriori facere sine illo posteriori. Cū ḡ accidētia sint priora inherētia actuali z ab ea distīcta essentialr. q₂ sunt ī diuersis gñerib⁹. ergo deus poterit facere accidētia p se existere sic ꝙ nō īherebūt actualr; q̄cq̄d sit de inherētia aptitudiali. q₂ cuȝ hec sit idē essentialr cū subiecto l₃ sit posterior ordie nature. ab ea accidētia separi nō pñt. ¶Pōt etiā dici sicut notat magr iohānes cōuersus ī libro de cōcordia legū. ti. iij. c. iiij. ꝙ accidētia p se remanere sine īherentia ad subiectū ipossibile est in trāsmutatiōib⁹ z mutationib⁹ naturalib⁹. s₃ ista transubstātiatio est p miraculū diuina virtute facta. ¶Et dicit ꝙ iudei cōcedūt aliud miraculū ī lege sua sile huic sc₃ ꝙ litera mēclausa z chamba q̄ scripta erāt ī tabulis legis erāt p se sine aliquo subiecto. z iste littere figurate erāt ex vtraq₃ pte z erāt rotūde z nulla istarū lrarum ps sustētabat̄ ab aliq̄ corpe sed p se erāt stātes miraculose z istd dicere est euidēter ꝯ naturā z ipossibile magis q̄ȝ dicere trāsubstātiata est vna substātia in aliaȝ z accidentia remanent per seipsa.

¶Quod ī sacramento altaris sit corp⁹ xp̄i incorruptibile cum possit putrefieri z a murib⁹ comedi.

Decimūseptimum ipossibile ē. Dicūt iudei certū est ꝙ si illud vinuȝ vr̄i scī ī magna q̄ntitate sumeret̄ ꝙ calefaceret z inebriaret sicutante sacramētū. panis ēt cōfortaret z nutriret. Uidet̄ ēt si diu z incau

te seruef putrescere z a murib⁹ comedi. cōburi etiā pñt. z ī cinerē redigi z vaporē q̄ oīa corpi xp̄i ꝯuenire nō pñt cū fides vr̄a ipm ipassibilē ꝑdicet. Impossibile igit̄ vr̄ ꝙ corp⁹ xp̄i in hoc sacr̄o substātialiter ꝯtineat̄. Rn̄det̄ ꝙ ħ sūt duo ꝯsiderāda vnū qđ de facili pōt experiri z aliđ ꝙ maiorē difficultatē ptēdit. ꝙ em̄ in hoc sacr̄o eedez actiōes appareant q̄ prius in substātia panis z vini apparebāt puta ꝙ simil̄r imutēt sensuz. Similr̄ etiā alterēt aerē circūstātē vel qđlibet aliud odore aut colore satis ꝯn̄s vr̄ ex his que supradicta sunt Dictū est em̄ ꝙ in hoc sacr̄o remanēt accidētia panis z vini inter q̄ sunt qualitates sensibiles q̄ sunt hmōi actionū ꝑncipia. Rursus circa passiōes aliqs puta q̄ fiunt ſm hmōi alteratiōes accidētiuz non magna ēt difficl̄tas accidit si p̄misſa supponant̄. Cū ei p̄missuz sit z alia accidētia in dimēsionib⁹ fundātur sicut in subiecto p eūdē modū circa hmōi subiectū alteratio alioꝝ accidētiū ꝯsiderari pt̄ sicut si eēt ibi substātia vt puta si vnuz eēt calefactū z ifrigidaret̄ aut mutaret saporē aut aliud hmōi. Sed maxia difficl̄tas appet circa gñatione z corruptionez q̄ in ħ sacr̄o vr̄ accidere. Nā si qs in magna q̄titate hoc sacr̄m tali cibo vteretur sustētari posset z vino etiā inebriari. ſm illud ap̄li ad Corin.xj. Ali⁹ esurit alius ebri⁹ est. q̄ quidē accidere non possent nisi ex hoc sacr̄o caro z sanguis gñaret̄. Naz nutrimētū ꝯuertit̄ in substātiā nutriti ꝙuis quidā dicāt hoīez hoc sacramētali cibo nō posse nutriri ſ3 solū ꝯfortari z refocillari. sicut cum ad odorē panis z vini ꝯfortat̄. Sz hoc quidē cōfortatio ad horā accidere pōt. nō aūt sufficit ad sustentādū hoīez si diu sine cibo permaneat. Experimēto aūt de facili inueniret̄ hominē diu sacramētali cibo sustētari posse. Mirādū etiā videt̄ cur negēt hoīem hoc sacramētali cibo posse nutriri refugientes hoc sacr̄m in carnē z sanguinē posse ꝯuerti cū ad sensum appeat ꝙ p putrefactionē z cōbustionem in aliā substātiā scꝫ cineris z pulueris cōuertat̄. qđ q̄dez difficile tn̄ vr̄. eo qđ nec videat̄ possibile ꝙ ex accidētib⁹ fiat substātia: nec cōcedi phas sit ꝙ substantia corpis xp̄i q̄ impassibilis sit ī aliā substātiā cōuertat̄. ¶ Si qs aūt dicere velit ꝙ sicut miraculose panis in corp⁹ xp̄i cōuertit̄ ita miraculose accidētia in substātiā cōuertunt̄. Primo q̄dē hoc nō vr̄ miraculo hoc esse ꝯueniēs ꝙ hoc sc̄r3 putrescat vel p cōbustionē dissoluat̄. Deinde ꝙ putrefactio vel cōbustio consueto nature ordie huic sacr̄o accidere īuenit̄. ꝙ nō solet eē in his que miraculose fiūt. ¶ Ad hāc dubitationē tollēdā q̄dā famosa positio est adinuēta q̄ a multis tenet̄. Dicūt em̄ ꝙ nō cōtingit hoc sc̄m in carnē conuerti aut sanguinē p nutrimētū vel in cinerē p combustionē aut putrefactionē non conuertuntur accidentia in substantiam nec substātia corporis xp̄i sed reddit diuino miraculo substātia pa-

nis q̄ prius fuerit. z ex ea gñantur illa in que hoc sacrm̄ ɔuerti inuenit. sed hoc q̄dē oīno stare nō pōt Ɔñsuz est ei supra ꝙ substātia panis i substātiā corpis xp̄i ɔuertat̄ qd̄ em̄ in aliq̄d ɔuersuz est redire nō pōt nisi ecōuerso illud conuertat̄ in ip̄z. Si igit̄ substātia panis redit sequit̄ ꝙ substātia corporis xp̄i cōuertat̄ in panē qd̄ est absurdū dicere. ¶ Adhuc si substantia panis redit necesse est ꝙ vl̄ redeat specieb⁹ panis manentib⁹ vel speciebus panis iā destructis. speciebus quidē panis durātib⁹ substātia panis redire nō pōt. q2 q̄diu spēs manēt manet sub eis substātia corpis xp̄i. Seq̄ret̄ ergo qd̄ simul eēt substātia panis z substantia corpis xp̄i. ¶ Similiter ēt nec corruptis specieb⁹ panis substātia panis redire pōt. tū q2 substantia panis nō est sine ꝓpriis spēb⁹. tuz q2 destructis spēbus panis iā gñata ē alia substātia ad cui⁹ generationē ponebat̄ ꝙ substātia panis rediret. Cōcludit ergo sctūs thomas libro quo supra. c. lxvj. qd̄ melius dicēdū vr̄ ꝙ in ip̄a ɔsecratione sicut substantia panis in corp⁹ xp̄i miraculose ɔuertit̄. ita miraculose accidētib⁹ ɔfert̄ ꝙ subsistant qd̄ est ꝓpriū substantie. z per ɔn̄s ꝙ oīa possent facere z pati sicut si substātia adeēt. vn̄ sine nouo miraculo z iebriare z nutrire z incinerari z putrefieri pn̄t. eodē mō z ordie ac si substātia panis z vini adeēt. hec ille. ¶ Quare aūt nō opz ꝙ ibi sit nouū miraculū declarat Richardus in. iiij. dis. xij. in tertio principali q̄ōne. ij. dicens ꝙ q̄uis miraculū sit accidētia in sacro altaris ꝑ se existere. tū qd̄ sic ꝑ se ex natura operant̄ in aliud nouū miraculū nō est sicut cecuz natū post miraculosam restitutionē visus videre nouū miraculū nō est sz naturale. nō em̄ intelligēdū est sic accidētia opari in ꝟtutē substātie qd̄ necessaria sit eis ad suā opationē aliq̄ ꝟtus substātie q̄ non sit accidēs supposita eoꝝ existētia: sz ꝓ tāto hoc dr̄ q2 nō pn̄t opari nisi sint z naturalr̄ nō pn̄t eē nisi ꝑ substātiā z q2 ip̄a accidētia sunt q̄dā virtutes substantie. iō q̄uis eoꝝ existētia sine substātia sit ꝑ supnaturalē potētiā. tū sic exn̄tia in aliud possunt naturaliter agere.

¶ Impossibile ē ꝙ corp⁹ xp̄i sit in sacramēto cū illud frāgat̄ in ptes

Decimūoctauū impossibile est. Uos xp̄iani dicit iude⁹ frāgitis illud sacramētū in partes ergo impossibile est ꝙ sit ibi corpus xp̄i. ꝓbat̄ ɔsequentia. q2 fractio illa que sensibiliter apparet non pōt esse sine subiecto. Absurdū etiaz vr̄ dicere ꝙ illius fractiōis subiectū sit corpus xp̄i. ergo impossibile est ꝙ sit ibi corpus xp̄i sz solū substātia panis z vini. ¶ Rn̄deo ad istud patz manifeste ex his q̄ supradicta sūt q2 fractiōis subiectū possum⁹ ponere dimēsiōes ꝑ se subsistentes. ne tū hmōi dimēsiōib⁹ fractis frāgit̄ substātia corpis xp̄i eo ꝙ totū corp⁹ xp̄i sub q̄libet portiōe remaneat. qd̄ q̄dē z si difficile videat̄ tū

hz ea q pmissa sūt expositiōez hz. Dictū ē eñ supra ipossibili.xij.q corp⁹ xpi ē in h sacramēto p suaz substātiā ex vi sacri. Dimensiōes āt corpis xpi sunt ibi ex naturali cōcomitātia quā hz ad substātiā. ecōtrario ei hz q corp⁹ naturalr ē i loco.nā corp⁹ naturale ē in loco mediātib⁹ dimēsiōib⁹ qb⁹loco cō mēsurat. Alio aūt mō se hz aliqd substātiale ad id in q ē: z alio mō aliqd quātū.nā quātū totū. ita ē i aliq toto q totū nō ē i pte sz ps in pte sicut totū i toto vñ z corp⁹ naturale sic ē in toto loco totū. q nō est i qlibz pte loci. Sz ptes corpis ptib⁹ loci coaptāt eo q ē i lo co mediātib⁹ dimēsiōib⁹. Si āt aliqd substātiale sit i aliq loco totū ēt totū ē in qlibet pte ei⁹ sic tota nā z spēs aq est in qlibet pte aq z tota aīa ē in qlibz corporis pte. q: igit corp⁹ xpi ē in scro altaris rōe sue substātie in quā cōuersa ē substātia panis dimēsiōib⁹ ei⁹ manētib⁹ sicut tota spēs panis erat sub qlibet parte dimēsionū ita itegrū corp⁹ xpi est sub qualibz pte earū dē. nō igit fractio illa aut diuisio attingit ad corp⁹ xpi vt sit in illo tanq in subiecto. sed subiectū ei⁹ sūt dimēsiōes panis z vini remanētes sicut z aliorū accidētiū ibi dē remanētiū dixim⁹ eas eē subiectuz. verba sūt scti thome libro quo supra.c.lxvij. ¶ Simile ēt inuenit i natura q: imagine in speculo existēte si frangatur speculū non tñ fangitur imago z in quot partes speculū frāgitur in toto integra māet z resultat ymago. Nō ergo mirandū si hoc in hostia fiat virtute diuina. figura hui⁹ pcessit Exod.iij. in rubo q videbatur ardere z nō cōburebatur. videbatur ignis i rubo ardere ac si deberet rubū frāgere ac comminuere z incinerare z tñ ab igne nō ledebat nō frāgebat. nō vorabat. non minuebat. nō icinerabat. sic nec corpus xpi i comedētis ore nō ledit a dēte. nō frāgit vorādo nec cōminuit. sed sicut rub⁹ in igne ita corpus xpi illesū itegrū remāet sub fractiōe specierū q lz non sit i corpe xpi vero representat tñ sm Richardū illa flagellationē z pforationē qua fuit flagellatū etiā perforatū in sua passione.

¶ Probāt corp⁹ xpi sumi z psumi.

Decimumnonum impossibile est. q istō sacramētū sumat z nō psumat hz q vos xpiam asseritis. Si eñ eēt mōs olimpi⁹ q ē excessiue magnitudinis iā deberet eē vorat⁹ z cōsumat⁹ z cōsumptus. xps vester totiēs mādicat ergo dberet eē cōsūpt⁹. ¶ Respō sio satis ptz ex pdictis. Nō ei substātia corpis xpi sz spēs panis cōsumunt sic ēt spēs ille nutriūt inebriāt icinerari z putrefieri psūt vt dictū est in.xvij. impossibili. ita dicunt frāgi vt ptz in pcedenti impossibili. sic ēt de eis pcedere possum⁹ q psumāt corp⁹ tñ xpi māet itegrū z viuū. ¶ Sile ēt pcessit in nā z scptura. In nā ē exēplum de scia q data nō dcrescit. vñ totā meā sciaz possū alteri dar ea tota i me

remanēte. Fōs ēt quotidie aquā tribuit ⁊ aq̄ quotidie de fonte sumit ⁊ fons nō ꝯsumitur. Videmꝰ etiā ꝙ de mari semꝑ fontes ⁊ flumina egrediunt ⁊ tñ mare nō cōsumit nec minuit. Idē videmꝰ ꝙ vna cādela mutuat lumē suū multis cādelis sine diminutiōe sui luminis ita i ꝓposito filiꝰ dei est sapiētia ⁊ ars patris lumē de lumine deꝰ verus de deo vero. fons totius eternitatis ⁊ mare īfinite bonitatis exñs veraciter i hoc sacramēto quotiēscūqꝫ ⁊ a quocūqꝫ sū ptꝰ nūqꝫ ꝯsumit. Vñ cātamꝰ in ꝓsa. Sumit vnꝰ sumūt mille tm̄ isti quātū ille nec sumptus cōsumit. Simile ēt est cū homo comeditur a leone aīa nō cōsumitur sꝫ soluꝫ corpꝰ: ita dū hostia sumit a sacerdote xp̄i corpꝰ nō cōsumit sꝫ sole species panis ⁊ vini. vñ sicut corpore hominis corrupto aīa itegra separat. ita facta corruptiōe circa spēs desinit corpꝰ xp̄i eē i illo. Vñ dicebat beatus andreas egee ꝙ agnus iste postq̄ ē a fidelibꝰ ꝯmestus remanet iteger ⁊ viuꝰ. ¶ Hoc mirabile legimus in sacra scriptura. q. iij. Re. xvij. c. legit ꝙ helyas ⁊ mulier vidua sareptana comederūt de farina ydrie ⁊ de oleo qđ erat i lechito ⁊ tñ ydrie farina nō defecit ⁊ lechitꝰ olei nō est minutus iuxta ꝟbū dñi. ꝑ farinā ydrie corpꝰ xp̄i in pane: ꝑ lechitū olei sacramēta in cōfectiōe vini intelligo: q₂ sicut tūc sumpta nō cōsumebant in illoꝝ cōuiuio. ita nec nūc corpus ⁊ sanguis xp̄i in isto sacramēto. Itē de quinqꝫ panibus saciauit dñs quinqꝫ millia hominū. ⁊ xij. cophini sunt impleti. Iđ dicebat iob in. c. v. Ad eū ponā eloquiū meū q̄ facit magna. ⁊ mirabilia ⁊ inscrutabilia absqꝫ numero.

¶ Q̄uo māducās ꝑteꝫ māducat.

Vicesimus ⁊ impossibile est: dicunt iudei. Vos xp̄iani dicitis ꝙ ille q̄ māducat ꝑtē hostie illius sacramēti māducat totū xp̄m Istō est īpossibile cū oīs pars minor sit suo toto. ¶ Respondet ꝙ ita verū est ꝙ sumēs minimā ꝑtē hostie consecrate totū xp̄m sumit Dictū est eñ supra ꝙ partitio illa nō subiectat in xp̄i corpore: sed in dimēsiōibus quātitatis panis q̄ separate sunt ⁊ habēt esse ꝑ se miraculose. Factis igit innumerabilibus fractionibus dū tñ appareant: spēs panis vnicuꝫ ⁊ itegruꝫ corpus xp̄i, est sub oībus illis speciebus: ⁊ ideo sumēs vnā particulam sacramenti tm̄ de xp̄o sumit quantū sumens totā hostiam q₂ vtrobiqꝫ totus xp̄s. Nō ergo q̄cūqꝫ cōmunicās ꝑtē hostie: ꝑtē xp̄i suscipit sicut iudeus putat: ⁊ huiꝰ est simile in natura de ꝟbo loquētis qđ totum est in parua aure sicut in magna equaliter: qđ etiā figuratū fuit Exo. xvj. vbi legit ꝙ q̄libet de manna habebat equaliter: vñ plꝰ colligens de māna non plus habebat sꝫ putrescebat. Ita in hoc sacramēto: quilibet sumit corpus xp̄i equaliter ⁊ q̄ plus in maiori quātitate hostie cōsecrate crederet inuenire nō esset nisi pu

tredo infidelitatis: id dr Eccl.xi. mirabilia opa altissimi solius & gloriosa & abscosa & inuisa opera illius: & sic nō videnf ad sensuz licet visa sint in scriptura & natura secundum intellectum.

¶ Quomodo illud sacramētū sit verus deus lz vna pars maneat i altari & altera cadit in terram.

Vicesimūprimum Impossibile est. Qd aliqñ accidit vel accidere pōt q vna ps istius sacramēti manet i altari & altera cadit in terrā & pedib⁹ cōculcaf. dicere autē q de⁹ cadit in terrā & q pedib⁹ cōculcaf est dicere impossibile cū deus nō possit cadere nec pedib⁹ cōculcari. ¶ Respōdef si talis casus acciderit ex negligētia sacerdotis peccaret & eēt digne puniēdus & multoplus si faceret scienter nec tñ ex hoc aliqd sequif impossibile q: casus in terrā & cōculcatio pedū nō corpori xpi nec deo sed dimēsiōibus panis & accidentibus illis attribuerenf sicut et frangi & incinerari vt dictuz est in precedentibus.

¶ Qd xps in sacramēto existēs verus deus non tñ cadens in terrā eleuat se & permittit se ab imūdis contractari.

Vicesimūsecūduz impossibile ē. Qd si eēt de⁹ ille xps vester q ē in sacramēto cū cadit i terrā eleuaret se: nō dimitteret ēt se a malis & imundis sacerdotib⁹ tractari óppositū videf experimētalit & īpossibile ē eū eē deū. ¶ Respōdef q vt dictū est q i hoc sacramēto ē xps verus de⁹ & verus hō xps aūt pp honorē & reuerentiaz diuinitatis semetipm hūiliauit i hoc mūdo & seipm ɔtēpsit intātū vt nūq̄ fuerit aliqs hō in mundo ita hūilis sicut ipe q: ipse pmisit suū corp⁹ flagellari vulnerari: plagari: cōspui. colaphizari. denudari: spinis coronari. felle & aceto potari & q̄cqd voluerūt facere sustinuit etiā & iniurias & cōtumelias & vituperia oīa sustinuit patiēter: sic & sacramētū corpis sui honoraf & adoraf rōne diuinitatis cōcomitātis & placet sibi ac pmittit q aliq̄ appareāt q̄si impotētie & defect⁹ vt nō eleuari p se & tractari nō solū a bōis sz ēt a malis ministris sic dimisit se tractari a malis i vitupiis & morte & a bōis i scriptura & vnctiōe. dic mihi iudee q̄re archa testi portabaf hñtis leuitaz & nō ferebaf p se ipaz. Aliqd si ponebaf i terra ibi manebat nec eleuabat se nisi eleuaref ab eis. Aliqd eā ceperūt philistei q̄ erāt mali & portauerūt ad terrā suā. Dic mihi q̄re nō defēdebat se vł q̄re nō redijt p seipaz vł qd fcm fuit de ea cū fcā fuit pda nabuchodonosor. ¶ Dico ḡ q de⁹ mandauit moysi facere archā nō vt ipa pliaref p se nec vt ābularef p se, nec vt staret p se nec vt eleuaref p se sz pcepit vt fieret ad ponēdū i ea legē & māna & virgā aarō & pcepit q poneref i loco pl⁹ deuoto & solēni & honorabili q̄ erat i tabernaclo vt oēs ipaz

respiciētes haberēt fidē ꝛ timorē ꝛ reuerētiā deo: ꝛ vt ibi ppl's iret ad petēdū petitiōes suas deo. nec dicebat ppl's. Eam⁹ ad archā sed eam⁹ ad deū: sic ēt cū de⁹ ꝛ homo xp̄s iesus ordinauit istud sctm̄ sacramētū nō ordinauit eū vt portaretur nec vt ābularet nec vt faceret ludos ad apostatas ꝛ hr̄ticos maliciosos: sʒ ordinauit ipm̄ vt populus respiciēs ipuʒ haberet maiorē fidē ꝛ i eo diuina maiestas adoraret ꝛ honoraret. Et sicut ppheta cū inuitabat ppl'uʒ vt ascēderet in hierusalē. nō dixit ascendam⁹ ad domū arche testi nec legis. Sʒ dixit venite ascēdam⁹ ad domū dī. Si ḡ illa erat dom⁹ dei pp archā ꝛ hō ē corp⁹ dei pp sacramētū. Nō ergo laudēt se iudei i fide dei. q̄ viderūt mare siccū: solē stātē. iordanē detētū: lucē versaʒ in tenebras: ꝛ aquā i sanguinē ꝛ virgā in serpētē. puluerē in cinyphes. virgā sine radicib⁹ florere mōtē fumigare sine igne. tonitrua sine nubib⁹: voces sine corpore: māna de celo: aquā sine fossiōe: victoriā inimicorū sine gladio: lucē de nocte. q̄ hec oīa viderūt ꝛ i deo nūq̄ crediderūt: nec i terrā desiderabilē nūq̄ intrauerūt sʒ in deserto mortui sūt. Populus aūt xp̄ian⁹ nihil horū vidit: sʒ in ꝟitate sctm̄ sacramētuʒ fuit ordinatū in cibū. Cib⁹ aūt q̄cūq̄ sit dimittit se tractari ad voluntatē coquinarij siue sit coct⁹ aq̄: siue sit assus igni siue lix⁹ vel q̄uis alio mō preparat⁹. dimittit se ēt cib⁹ tractari a ministris si volunt portare i auro vel argēto vl' q̄uis alio metallo vel i ligno vel i sciffo rio luteo etiā cū pannis ꝛ sine eis Dimittit se ēt cibus tractari a comedente si vult ipsuʒ comedere i mēsa alta vel bassa: siue lacerat⁹ vel scissus: vel admorsus ad voluntatē comedētis. Sic ergo pʒ q̄ cibus est ordinat⁹ ad voluntatē comedētis ꝛ nō vt saltet vel vt loquatur vl' vt eleuet se vl' vt fugiat. Cū ergo xp̄s ordinauerit corp⁹ suū in cibū. Johānis. vj. Caro mea vere est cib⁹ ꝛ sanguis me⁹ ꝛc. Ordinauit ergo eū ad volūtatē sumētiū Non est ergo mirū si cadens i terra nō eleuet se ꝛ dimittat se a malis ministris sicut a bōis tractari.

¶ Impossibile ē q̄ i illo sacramēto sit ver⁹ deus ꝛ q̄ descendat in stomachum cum sumitur.

Vicesimūtertium

Impossibile ē. Uos christiani sumitis hoc sacramentū ꝛ comeditis eum oportet ergo q̄ descēdat ad stomachū ꝛ ad locū digestionis ꝛ intestina ꝛ cetera que omnia impossibilia videntur cuʒ vos ponatis i isto sacramēto esse deū ꝛ deo ista repugnare videant. ¶ Respondetur. dic mihi iudee cū tu comedis panē q̄s morsus vadit ad cor ꝛ q̄s ad cerebrū q̄s ue ad intestina. Oportʒ q̄ dicas q̄ de quolibʒ vadit ad q̄d libet mēbrum q̄d cōuenit sibi: q̄ quodlibet mēbrū recipit quod est suū: sicut epar cibū dulcē: fel acutū vel amarum: splen cibum acetosuʒ: ꝛ omnis cib⁹ salsus vadit ad vrinaʒ Sic ꝛ homo considerat

tū duas partes scʒ in partē corporalem ꝛ in partē spūalē partē corporalē nutriūt ꝛ sustinent cibi corporales: sʒ partē spūalem sustinēt cibi spūales. Cum ergo istud sanctum sacrm sit cibus spūalis ꝛ nō corporales. Ideo sicut i sepulchro xpi corpus nō descendit in corruptionē sic nec in hoc sacro cum sumitur a quocūqꝫ nō descēdet xpi corpus ad locū digestionis nec ad intestina ꝛc. Sʒ vt dicit Hugo de sacramētis. parte. viij. c. xiij. qꝫ diu istud sacramētū sentitur in sensu in ore in dētib⁹ in gustu. ibi est xpi corpus: cum vero non sentit corporaliter statim desinit ibi esse corp⁹ christi. Cuius verba sunt hec. quādo in manibus sacrm eius tenes corporaliter tecuʒ est. qñ ore suscipis: corporaliter tecū est: qñ manducas ꝛ gustas corporaliter tecuʒ est. deniqꝫ in visu in tactu in sapore corporaliter tecuʒ est qñ sensus corporaliter afficit pñsentia corporalis nō aufertur. Postqꝫ aūt corporalis sensus in percipiendo deficit deiceps corporalis presentia querēda nō est sed spūalis retinēda. dispēsatio cōpleta est sacrm intus manet xp̄s de ore ad cor transit: melius est tibi vt eas in mentē tuā qꝫ in ventrē tuū: cibus iste anime nō corporis est noli in ipso q̄rere cōsuetudinē cibi corporalis. venit ad te vt comedat non vt consumatur: venit vt gustetur non vt incorporetur. Augustinus vocem de celo audiuit quia hoc a terrenis illi dici aut respōderi nō potuit. cibus sum grādium crede ꝛ manducabis me non vt me mutes in te sicut cibus carnis tue sed tu mutaberis in me. Itaqꝫ prudēter discerne quid in sacramento dei sensui exhibitum sit quid spiritui accomodatum. Sequitur post hec ergo si corporalem presentiam christi queris in celo quere vbi ꝛ prius fuit qꝫ per sacramentum suuʒ corporaliter tecum esse incipiet ꝛ vide non discessit quādo ad te venit hec ille. ¶ Et si dicatur contra q. illud quod vere mādücatur in ventrem vadit ꝛ in secessum emittitur. Respondetur qꝫ in isto sacramento triplex concurrit māducatio vna carnalis qua species iste dentibus teruntur. Alia sacramētalis qua corpus xpi verū sub speciebus cōtentum sumitur. Tertia est spūalis qua ipsum corpus mysticum cum eo sumitur. In māducatione corporali ꝯsueta tria sunt primum in ore masticatio. secūduʒ in ventre sumptio: tertium in mēbris vnio: ꝛ hoc totum ꝯuenit speciebus. secundum vero ꝛ tertium suo modo conueniūt corpori christi: tertium vero tantum conuenit corpori christi mystico. nam per sacramentum hoc fit vnio cum christo capite ꝛ cum corpore mystico: ita ꝙ ipse mādücans vnitur et nō ipse illi. ¶ Ad argumentum ergo dicitur ꝙ illud intelligitur de mādücatiōe carnali. sic vero christus hic non māducatur. Uel aliter dico ꝙ itelligitur de cibo qui habet aliquid purū aliquidqꝫ impurum Impurū vero aliqd in hoc sacramento non inuenitur: ꝛ ideo nihil

ad secessum emittit: vba sūt petri de tarātasio in.iiij.dist.ix.arti.j.

¶ Quod in illo sacro sit verū corpus xpi per miraculū quotidie.

Vicesimūquartū impossibile est. Dicunt iudei. Uos xpiani asseritis qđ quotidie istud sacramētum in ecclesijs celebrat: istud videt impossibile: q2 tūc nō eēt miraculū cū miraculū semel accidere soleat ꝛ si istđ semel accidisset in vita xpi ad cōfirmationē sue legis nō reputarem⁹ impossibile vt alia miracula q̄ semel vel raro fiūt. sed dicere ꝙ istđ miraculū continue in qualibet ecclesia fit: ꝛ infinities repetat istud videt apparēter impossibile: q2 sapiētes dicūt miraculū nō esse qđ cōtinue fit q2 talia opa magis nature attribuerentur q̄ȝ miraculo.

¶ Rñdet ad istud argumētū magister Joānes ꝯuersus lib. de cōcordia legū titu.iij.iiij.c. dicēs qđ de fcō sic fuit ꝙ viuēte xpo die iouis in cena añ mortē suā ꝛ q̊tidie illud miraculū fit dei mirifica ptāte. Et dico ꝙ possibile ē deo qñ ꝛ vbi sibi placuit mirabilia opari ꝑ ut đr ī thalmud ꝙ īter mirabilia q̄ fiebāt in domo scīā erat vnū notabile īter alia ꝙ qñ tot⁹ ppl's ibi erat stādo erāt valde ꝯuicti ꝛ stricti s3 qñ curuabant nesciebāt se esse ī loco magis spacioso: ꝛ istđ nō semel s3 semꝑ asserūt ꝙ fiebat du3 ibi ppl's sic cōueniebat. Itē dicūt ꝙ in domo scīā sanctoꝝ erāt ipsi⁹ mēsura decē cubitoꝝ multiplicatorū ꝑ decē ꝛ sic erūt cētū cubiti: ꝛ ꝙ ibi erūt duo cherubī ꝛ q̊libet eorū hēbat decē cubitos suꝑ decem mltiplicatos: ꝛ sic erūt cētū cubiti in q̊libet cherubī ꝛ istđ est magnū impossibile ꝛ rñ fiebat sꝑ ꝛ q̊tidie dicendo ꝙ erat corp⁹ sine loco: q2 vnus cherubī illoꝝ erat tātus in q̄ȝtitate quātus erat loc⁹: ꝛ sic totū locū occupabat. Ubi ḡ erat alius cherubī: nō op3 aliđ dicere nisi ꝙ vn⁹ cherubin erat sine loco ꝛ istud est īpossibile. hec ille.

¶ Patet ergo ꝙ nō repugnat miraculo pl'ies fieri nūq̇d eī miraculū fuit māna de celo datū filijs isrl': nō negabit iude⁹. S3 ꝯstat ꝙ nō semel pluit illis māna ad māducādū: s3 xl. ānis sicut đr Exo.xvj. filij autē isrl' māducauerūt māna ī deserto xl. ānis donec ventrēt in terrā habitabilē. Sic ꝛ illđ ꝑciosum sacr3 māducabūt fideles q̄ȝdiu fuerint in deserto hui⁹ vite q̊usq3 veniēt in terrā hītabilē: terrā.s. viuētiū: q̄ est ꝓprie terra ꝓmissiōis eterne. Ea ergo q̄ a iudeis īpossibilia circa istđ sacr̄m allegant patēt nō esse īpossibilia: s3 deo valde possibilia s3 q2 iesus xp̄s est ver⁹ messias ꝛ verus de⁹ vt supra ostēsum est: iō sibi oīa supradicta possibilia sunt

¶ S3 dicit forte iude⁹ iesus nazaren⁹ quē tu dicis deū vocat se panē. Johā.vj. Ego sum panis. nunq̇d ex scripturis haberi pōt ꝙ de⁹ deberet eē panis dico ꝙ sic: vñ super illđ Leui.xxj. Incēsum eī dñi ꝛ panes dei sui offerūt: vbi litera nostra habet ꝛ panis dei sui: litera hebraica habet ꝛ panis de⁹ su⁹

et sequitur. et panes propositionis offert: hic habet littera hebraica: panis deus suus: et sequitur omnis qui habuerit maculam: de semine Aaron sacerdotis non accedet offerre hostias domino: nec panes deo suo: littera hebraica habet panis deus suus. Et sic in toto illo capitulo ponitur panis deus suus et non dei sui: nec deo suo ad significationem huius altissimi sacramenti. ¶ Item non est pretereundum in fine istius materie ad memoriam reducere de isto sacramento ea que sequuntur in maiorem confusionem iudeorum negantium istud sacramentum. unde Leuiti. viij. mandauit in lege deus quod quando consecraretur sacerdos assumeret colirida panis azimi et poneret in manibus aaron et quod eleuaret ante deum. Item quod prima die penthecostes assumeret panis primitiarum per sacerdotem et eleuaret ipsum ad deum sacerdos et ut dicit predictus magister iohannes conuersus libro et titulo quibus supra. c. v. Dixerunt sapientes thalmud quod sacerdos eleuabat illum panem sursum et deorsum ad dexteram et sinistram et istud significabat quod tempore sancti messie debebat per sacerdotes istud sacrificium eleuari de pane consecrato et propter istam satisfactionem mandauit lex mosayca. xv sicut de areis primitias separabitis ita et de pulmentis dabitis primitias domino. Et sequitur in littera hebraica de primitiuis pulmentorum vestrorum cheruma: id est tortam panis eleuabitis domino et illud signabat istud altissimum sacramentum. Tenco firmiter dicit iste doctor quod maliciosi sapientes thalmud babylonie mandauerunt comburi: quia istud cheruma: id est tortam panis mandauerunt: quia significabat istud altissimum sacramentum. ¶ Item malachie primo habetur quod sacrificia erant primanda et conuerti debebant in oblationem mundam: quia dictum est de isto altissimo sacro quod est via recta hominibus ad gloriam paradisi: et pax perpetua in qua oblatione non fuerat aliqua pollutionum que erant in aliis sacrificiis. Et ibidem malachie. j. quis est in vobis qui claudat ostia et incendat altare in eum gratuito. non est mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum: et munus non accipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus: et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda. quia magnum est nomen meum in gentibus dicit dominus exercituum: et vos polluistis illud in eo quod dicitis mensa domini contaminata est et quod supponitur contemptibile est etc. ¶ Ad hoc etiam sacrificium significandum deus voluit ut nasceretur in bethleem iste sanctus messias de quo propheta malachias in c. v. Et tu bethleem effrata etc. bethleem hebraice interpretatur domus panis: et ego dicit supradictus magister iohannes conuersus antequam reciperem istam legem de isto sacramento diu dubitaui et sepissime et locutus sum frequenter de ista materia cum quodam prouinciali ministro fratrum minorum in valle olleti nomine frater lupus de famusto qui erat nimium litteratus et non quiescebat animus meus ex dictis ipsius et fecit deuota ieiunia et orationes orando deum assidue ut me dignaretur in ista materia plenius

informare ꝛ q̄dā nocte dū dormi-
rē vidi in somnis quēdā hoīes ve-
stib⁹ albis vestitū ꝛ domū meam
ad istar lune clare lumīe replebat
ꝗ cū interrogassez quis esset respō
dit ambrosius eps mediolanē. ꝛ di
xit mihi. Scias amicū meuz mini-
strū deuote deū pro te orasse vt di-
gnaret te ī hac materia īformare ꝛ
ꝗ hoc dubiū qđ de isto cōcepisti al
tissimo sacramēto penit⁹ rēouere
q̄ vtiqꝫ sacramētū sit in memoriā
sancti messie ꝛ tu recipe deuote ꝛ
crede qm̄ sic sehꝫ rei veritas et in
istis verbis cor meum aliqualiter
acquieuit. Sequēti nocte viti ob
tenebrare totū mūdū ꝛ iudei īter-
rogabāt si hec obscuritas ꝓueniē
bat ex ecclypsi solis ꝛ lune ꝛ oēsti
mebant ꝛ se sub meis vestibus oc
cultabāt: ꝛ deinde remittebaī illa
obscuritas paulatiue: ꝛ videbā so
lem pulcherrimū ī luce sua: ꝛ vide
bā in ipso quandā feminā ꝛ vnuz
puerū pulcherrimū: ꝛ de ore pueru
li lux clarissima pullulabat ꝛ pete
bam visionis expositionē ꝛ rn̄de-
baī mihi totū mūdū obscurū fuis-
se añ aduētū hui⁹ paruuli: ꝛ de ip
so exiēs lux resplenduit toti mun
do. ꝛ extūc a corde meo oīa dubia
sunt ablata ꝛ dixi cū ānā. j. regū. j.
Exultauit cor meū ī dn̄o ꝛ exalta-
tū est cor meū in deo meo: qꝛ leta-
tus suz in salutari tuo: nō est san-
ctus vt est dn̄s. nec eīm est aliuſ ex
tra te ꝛ nō est fortis: vt de⁹ nr̄: hec
ille. Nec iudei debēt habere ꝓ ex
traneo ꝙ nos xp̄iani ponim⁹ de cō
uersiōe panis in verū xp̄i corpus
ꝗ de ꝯuersione vini ī verū sangui

nē christi: nec ꝙ messias fuit deus
ꝛ homo cū ipsi nō habeāt ꝓ extra
neo ꝙ ipsi dicūt ꝓpter dicta sapiē
tū thalmuth hūc sacratissimuz ci-
bū nō habēt angeli nō viderunt
patriarche nec comedebāt ꝓphe-
te: sed solū est cibus xp̄ianorū qui
deducit ad vitam eternam.

¶ Incipit ꝯsideratio septima de iudeoꝝ crudelitatib⁹ q̄ tribus explicatur punctis principalibus.

Septima ꝯside-
ratio hui⁹ libri est de
crudelitatib⁹ iudeoꝝ
de sua inaudibili seui
tia: legim⁹ in gētiliū
libris vt ī troyana hystoria pirrhū
achillis filiū crudelitatē exercuis
se: qꝛ polixenā virginē priami re-
gis troyani filiā dilacerauit ꝛ ei⁹
sanguīe sui pr̄is sepulchꝛū irriga-
uit. Legim⁹ etiā in nono libro va-
lerij maximi. c. ij. de crudelitate:
sillā romanū crudelē fuisse: qꝛ q̄t-
tuor legiōes mariane pr̄is ꝯtra fi-
dē eis datā ī cāpo martio trucida
ri ꝛ ī tyberiz ꝓici fecit ꝛ qꝛ virorū
cede nō ꝯtēt⁹ mulieres eoꝝ occidi
fecit. Legim⁹ ibidē ꝛ hanibalē cru
delē: qꝛ de corporib⁹ romanoꝝ pō-
tem ī fluuio gello fecit supra quē
traduxit exercitū. Legim⁹ ibidez
ꝛ barbaros crudeles: qꝛ pecorib⁹
mactatiſ ꝛ ī testinis eiectis ītermit
tebāt hoīes ꝓter capita eis cibū ꝛ
potū mīstrādo vt a vermib⁹ ex pu
trefactiōe nascētib⁹ rōderēt. Sz
si volum⁹ attēdere crudelitates iu
daici ppl'i lōge seuiores pdictiſ in
ueniem⁹ ꝛ erunt tria puncta prin

cipalia hui⁹ cōsideratiōis. Primus punct⁹ erit de crudelitate iudeoꝝ erga xp̄m messiā z deū suū. Scōs ꝺ crudelitate iudeoꝝ erga seipsos. tercius ꝺ crudelitate iudeoꝝ erga xp̄ianos

¶ De crudelitate iudeorū erga xp̄m messiam suum.

Primus punctus est ꝺ crudelitate iudeoꝝ erga xp̄m q̄ sicut ꝓbatum fuit supra li. j. ē ver⁹ messias eoꝝ z ver⁹ de⁹ z hō. Patuit ēt supra i isto iij. li. ꝯsideratiōe. iiij. v. z. vj. z ꝺclarat̄ hec crudelitas q̄druplicit. Primo sic crudele est cū q̄s insurgit cōtra minorē se iustū z bonū. Crudelius cū q̄s insurgit contra suū equalē iustū z bonū. Sz crudelissimū est cū quis insurgit contra dn̄z suū z regē suū iustū z inocētē z bonū. tal' fuit crudelitas iudeoꝝ ꝯtra xp̄z. Ip̄e ei erat dn̄s z rex su⁹ teste pylato iesus nazaren⁹ rex iudeoꝝ: z iteꝝ. p̄s. ij. Astiterūt reges terre z pn̄cipes cōuenerūt in vnū aduersus dn̄z z aduersus xp̄z ei⁹ q. p̄s. ad literā exponit̄ de xp̄o ēt ꝭm antiq̄s doctores hebreoꝝ. Vn̄ rabi salomō i pn̄cipio p̄dicti psalmi dicit parētes nostri exposuerūt hūc psalmū ꝺ rege messia ip̄e inocēs: q2 iniq̄tatē nō fecit nec iuēt⁹ est dol⁹ i ore ei⁹. Esa. liij. Et tō cū iudeicū ꝺ pn̄rib⁹ false accusarēt pylat⁹ r̄ndit. Ego āt nullā cāz mortꝫ iuenio i eo: sz neqꝫ herodes Luce xxiij. Ip̄e erat iust⁹ z bon⁹ quā iusticiā ꝯfessus ē publice pylat⁹ dicēs Innocēs ego sū a sāguie iusti huius ma. xxvij. itē z vxor sua ꝯfessa ē dicēs. nihil tibi z iusto illi ibidē. q. d. Nullo mō cōdēnes eū. sz magis dimitte eū. sz lz eēt eoꝝ rex inocēs z iust⁹ n̄ erubuerūt eū tradere morti z tali morti q̄ nulla ignominiosior nulla crudelior tp̄e illo iueniebat̄ z tn̄ ei miseri iudei odiebāt xp̄m q2 p̄elegerūt liberare hoies pestiferū barrabā ne xp̄s liberaret. ¶ Itē so crudele ē hūiliter ꝓstratū pimere. nonū⁹ ei leones ꝓstratꝫ z hūiliatis pcē: sz iudei ꝓstrato iesu corā pylato z pōtificib⁹ n̄ pepcerūt xp̄s ēt fuit metruz z mesura tot⁹ hūilitatꝫ dixit ei mat. xj. Discite a me: q2 mitꝫ suz z hūilis corde. Sz iudei ei⁹ doctrinā ꝯdēnātes crudeliores leōib⁹ fuerūt: q2. p̄s. xxj. Apuerūt sup eū os suū sicut leo rapiēs z rugiēs s. ꝯ bestiā vl' hoiez sibi resistētem. ¶ Itē tertio crudele ē ꝑcutere aliquē eo q2 veꝝ loq̄t̄ sic fecerūt iudei cū ꝑcusserūt eū alapa dicētes: sic r̄ndes pōtifici: z xp̄s: si male locut⁹ sū testimoniū ꝑhibe ꝺ malo: si aūt bn̄ cur me cedis. q. d. crudeliter mecū agꝫ. ¶ Itē. iiij. sivitupat̄ q̄ reddit malū ꝑ malo: z pl⁹ q̄ nō reddit bonū ꝑ bono pl⁹ ꝯ vitupari q̄si crudelissim⁹ q̄ reddit malū ꝑ bono. sic fecerūt iudei: q2 ꝑ tātꝫ bn̄ficijs sic xp̄s eis fecit ifirmos eoꝝ curādo, leprosos mūdādo, cecos illuminādo, obsessos a demōib⁹ liberādo: z eoꝝ mortuos suscitādo ꝓcurauerūt sibi mortē. Iō xp̄s de eis cōq̄rit̄ sicut plāgit eccl'ia i ei⁹ ꝑsona: dicēs par ei illō michee. vj. Popule me⁹ q̄d feci tibi aut i q̄ ꝯtristaui te q2 eduxi te de terra egypti parasti crucē saluatori tuo: q2 eduxi te ꝑ deser-

tu.xl.annos et manna cibaui te et itroduxi te in terram satis optimam quid vltra debui tibi facere et non feci. ego quidem plantaui te vineam meam speciosam et tu facta es mihi nimis amara aceto namque sitim meam potasti et lancea perforasti latus saluatori tuo. ego propter te flagellaui egyptum cum primogenitis: et tu flagellatum me tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaone in mari rubro et tu me tradidisti principibus sacerdotum ego ante te aperui mare et tu aperuisti lancea latus meum. Ego ante te iui in columna nubis: et tu me deduxisti ad pretorium pylati. Ego te paui manna per desertum: et tu me cecidisti alapis et flagellis. Ego te potaui aquam salutis de petra: et tu me potasti felle et aceto. Ego propter te cananeorum reges percussi et tu percussisti arundine caput meum. ego dedi tibi sceptrum regale et tu meo capiti spineam coronam Ego te exaltaui magna virtute et tu me suspendisti in patibulo crucis. Popule meus quid feci tibi aut in quo contristaui te: responde mihi: quasi dicat: nihil feci tibi nisi bonum et tu quasi crudelissimus impendis mihi malum iuxta illud. ps. Retribuerunt mihi mala pro bonis et odium pro dilectione mea. ¶ Fuerunt etiam iudei crudeliores lamiis sicut hieremias de eis conqueritur Trenorum .iiij. sed et lamie nudauerunt mamas suas lactauerunt catulos: filia populi mei crudelis quasi strutio in deserto: super quo gl. literalis hystorica sic dicit. Sed et lamie etc. phariseorum et scribarum duritia exprobratur. quia lamiis duriores lac doctrine paruulis negauerunt lamia autem crudelior suis fetibus quam cetere bestie. Vel sic pharisei populo doctrinam negauerunt et insuper laniauerunt strutionibus similes qui oua sua vbi exponunt nec in fetum calefaciunt lamia hebraice vult nominari quam quidam hebreorum vnam de furiis suspicantur quam pce dicuntur eo quod nulli parcant quibus sunt similes scribe et pharisei qui etiam manus miserunt in filium dei plangitur ergo synagoga que quasi strutio nullam sui spem aut primis relinquit in posterum. hec ibi.

¶ De crudelitate iudeorum erga se metipsos quo ad captiuitatem et dampnationem eternam.

Secundus punctus est quod iudei non solum fuerunt crudeles contra xpm messiam regem et deum suum: sed etiam fuerunt crudeles contra seipsos se captiuando et perpetuo dampnando. vnde cum pylatus teneret locum cesaris esset in iudicio constitutus vt audiret allegata contra xpm et confessus fuisset publice se non inuenire causam mortis in eo sciens quod per inuidiam tradidissent eum morti: et cum confessus esset se esse regem declarauit quod regnum suum non erat de hoc mundo antequam sententiam daret contra eum confessus est eum esse innocentem et iustum: vt patuit in precedenti puncto. iudei miseri qui tantum desiderabant mortem eius publice se obligauerunt quod culpa et pena mortis eius esset super eos et super filios suos clamantes: sanguis eius super nos et super filios nostros. mat. xxvij. In quo manifeste ostenditur peruersitas impietatis et crudelitas eorum qui nec sibi timent nec filiis: vnde dicunt et super filios nostros exquo patet quod culpam et penam sibi imprecantur

tur z sue posteritati hinc pōt acci pi illō eccl. viij. Cū iracūdo nō fa cias rixā z cū audace nō eas in de sertū qm̄ quasi ante illū nihil est sanguis. i. effusio sanguinis tales fuerūt iudei effusionē sanguis xp̄i p nihilo reputātes hō pctōr san guini insidiat. hoc est q ipsis iu deis p̄dixit saluator Luc. xi. reqre tur a gn̄atiōe ista sanguis oīm p pheta4 q̄ effusus est zc. qz p̄fes eo4 seruos ipsi dn̄z occiderūt. sic ergo iudei quasi frenetici facti in seipsis man⁹ posuerūt vt xp̄m oc ciderēt dicētes. Sanguis ei⁹ su per nos zc. O magna crudelitas q p̄r seipsū voluntarie z ppriū filiū in captiuitatē z in iraz dei p petuā tradat qz hec obligatio et iudeo4 peccatuz est potissima cā q q̄diu mūd⁹ durauerit exn̄tib⁹ in eo iudeis z filijs eo4 semp erūt captiui vbicūqz sint z ira dei erit super eos. ¶ Itē crudele est fura ri aliena z crudelius furari sua sz crudelissimum est furari seipm ta les fuerunt miseri iudei quia cuz passio xp̄i se extēderet ad rdēptio nē toti⁹ hūani generis sufficiēter z oēs hoīes naturaliter appetāt saluari iudei ab hac redēptiōe z saluatiōe furati sunt seipsos nolē tes pticipes fieri predicte redem ptionis cuz voce magna z rabido corde clamauerūt. Sāguis ei⁹ su per nos z super filios nostros. O īfelix iudas qz crudelis fuit ɔtra magr̄m suū: crudelis fuit ɔ̄ seipm laqueo se suspendens crepās me dius diffusis visceribus ei⁹ sic ne miremur si iudei ei similes qz cru deles fuerunt cōtra dn̄m messiā regē z deū suū quod crudeles fue runt contra seipsos se z pprios fi lios perimentes. vnde z pylat⁹ i epl̄a quā misit ad tyberiū cesarē super mortē xp̄i sic ait. tyberio au gusto pilat⁹ salutē. Nup accidit quod ipse probaui iudeos p inui diā z se suosqz posteros crudeli dā natiōe pemisse zc. vide supra hāc epistolā z lib. j. thezauro. j. testimo nio. iiij. ¶ Itē predicti iudei fue runt sīles neroni crudelissimo q̄ occidit magistrum suum Senecā non volens tolerare timorē ei⁹ a pueritia occidit etiam pprīā ma trē z eā fecit scindi vt videret lo cū in q̄ cōcept⁹ fuerat. fecit succē di ciuitatē romanā septē dieb⁹ z septē noctib⁹ vt experiretur quanta fuerit succensio troyane vrbis. fi nalr̄ crudelissime occidit seipum. Sic miseri iudei reddētes maluz p bono occiderūt magistrū z dn̄z suū propriā matrem suā z scz syna gogā pemerūt. icēderūt igni san ctuarium suū z ciuitatē z seipsos crudelissime eternaliter dānaue rūt z qz tā crudeles z viri sangui nū fuerūt culpā z penā sanguinis xp̄i sup se imprecātes. Ideo eo4 orōnes deus nō exaudit vt liberē tur a captiuitate i qua sunt. vnde E sa. j. Cum extēderitis man⁹ ve stras auertā oculos meos a vobis z cū multiplicaueritis orationem nō exaudiam manus enim vestre sanguine plene sunt.

¶ De crudelitate iudeo4 erga christianos quarum sunt decem septem.

Ertius punct⁹ est de crudelitate iudeorum erga xpianos hec generatio praua et exasperans postq̄ seipsam vt p̄dictum est crudeliter dānauit versa in rabiē cōtra xpianos quorum sunt perpetui serui diuersis in mūdi partibus inaudita crudelia opati sunt. ⁊ cōtinue vt possunt feritatē bestiarū excedentes crudelissime operantur de q̄bus vt colligere potuit ex diuersis scripturis ⁊ relatione virorum fidelium vsq̄ in p̄ns tempus ex eo tunc quo ꝓpter peccatū occisiōis xpi sui p orbē in captiuitatē sunt dispersi. xvij. famose crudelitates annotātur: ⁊ nō est dubiū quī sint alie plures nobis occulte cū dato vno inconuenienti plura sequi cōtingat.

¶ In toletho oēs xpiani gladio sarracenorū trucidati sunt.

Rima crudelitas iudeorum in ciuitate tolethana regni castelle fctā est post infelicē casum regis roderici vltimi regis gentis gottorum anno. j. domini illustris viri infantis pelagij i asturijs currēte erat septingentesima a q̄nquagesima ij. ⁊ anno dn̄i septingētesimo decimoquarto. tūc ciuitas tolethana nobilis ⁊ fortis ac multorum bonorum abundantissima. sp̄aliter i multitudīe nobiliū militū ornata fuit posita in potestate ysmahelitarū ⁊ deuicta sine p̄lio ex ꝓditione ⁊ crudelitate iudeorum in ea habitātiū sicut narrat frater Johes egidij samorēsi. in suo archano: et lucas ep̄s thudēsi. i cronica sua ac plantus i generali hystoria hyspanie cōtinetur. ¶ Modus aūt ꝓditionis ⁊ crudelitatis iudeorum fuit talis vt ibidē legit̄. cum enī xpiani ecclesiastici religiosi milites ⁊ alij xpiani ciues i dn̄ica oliuarum ꝓpter honorem solennitatis magne fm suam cōsuetudinē exissent hoīes extra suā ciuitatē ad ecclesiā sancte leoca die vt diuinū verbum sibi audirēt iudei crudeles qui cū sarracenis posuerunt suam ꝓditionē signatā vt. s. illa die clauderēt portas ciuitatis xpianis et aperirēt sarracenis sic de facto fecerūt. cū venientibus sarracenis ianuas ciuitatis aperuerūt eis: ⁊ ide exeūtes ad xpianos cū essent inermes ⁊ de tā ꝓditioso ac periculoso aduentu nihil cogitātes oēs gladio trucidauerūt. quo facto cariph princeps illorum sarracenorum ex p̄dictis iudeis ⁊ suis sarracenis p̄dictam ciuitatē populauit.

¶ In regno francie occiduntur infantes per iudeos.

Ecunda crudelitas iudeorū famosa cōmissa in regno francorum sicut narrat Uincentius magnus in speculo hystoriali li. xxx. c. xxv. vbi dicit q̄ anno domini Millesimo cētesimooctuagesimotertio. Philippus rex francorum iudeos de regno suo expulit. Audiens nēpe multotiens idem rex a pueris

qui i palatio cũ ipo nutriti fuerãt φ iudei qui parisiꝰ manebant singulis annis xpianum vnum in opprobrium xpiane religionis quasi p sacrificio in criptis ꝛ fossis subterraneis latenter in die cene vel in illa scã hebdomada penosa iugulabãt. ꝛ in hmõi nequitia perseuerantes deprehensi multotiens ꝛ igne cõbusti fuerant. Nam ꝛ sanctus Richardus cuius corpus in ecclesia sancti Innocẽtij parisius requiescit a iudeis sic interfectꝰ ꝛ cruci affixꝰ feliciter per martiriuꝫ migrauit ad deũ: vbi etiaꝫ p eius intercessiones operãte deo multa facta miracula fuisse referunt. Uenerabilis ergo philippꝰ rex qḋ viuente pr̃e diu mẽte clausuꝫ gestauerat ꝛ ob pr̃is reuerentiaꝫ perficere formidauerat: i ipo regni sui initio zelo dei flãmatus aggressꝰ est. nã ad ipsius mãdatũ capti sũt iudei p totã franciã in synagogis suis i sabbato. Et pmo qdẽ expoliati sunt vestibus ꝛ auro ꝛ argento. eo siquideꝫ tẽpore multitudo maxia iudeorũ pisius habitabat q̃ de diuersis orbis partibꝰ. ob pacis diuturnitatẽ illuc cõuenerãt. Audierãt enim strẽnuitatẽ reguꝫ francorum cõtra inimicos ꝛ pietatem in subditos illuc ergo diu cõuersati in tantũ erant ditati φ fere medietatem vrbis sibi vendicauerãt. Sed ꝛ ꝯtra dei ꝛ eccc̃ie decretũ xpianos in domibꝰ suis seruos ꝛ ancillas habebãt qui etiaꝫ cum eis iudaizabant: ciues quoqꝫ milites ꝛ rusticos de suburbijs et oppidis ꝛ villis supra moduꝫ vsuris grauabant. ꝛ quosdã etiam in domibus suis iuramẽto astrictos quasi captiuos i carcere detiebãt sed ꝛ vasa sacra pro instanti ecclesiarum necessitate sibi noie vadij supposita tã viliter tractabãt qḋ eorũ infantes i calicibꝰ offas in vino factas comedebant ꝛ cũ eis bibebant. Itaqꝫ timentibus illis ne domus illorũ ab officialibꝰ regis scrutarentur quidã ex eis crucem auream ꝛ euangeliorũ codiceꝫ auro ꝛ gẽmis decoratũ cum alijs vasis in sacco reposuit. ꝛ in pfundaꝫ foueam vbi ventreꝫ purgare solebant pchodolor vilissime piecit. Que omnia paulopost dño reuelante sunt inuẽta. datoqꝫ edicto a rege vt oẽs iudei a regno eius exirent quidã ad fidẽ xpi cõuersi sũt quibus intuitu xpiane religionis omnes possessiones suas integre concessit. Alij vero barones ꝛ plalatos ecclesie donis ꝛ promissis allicere ceperunt vt per eorum suggestionem ꝛ infinite pecunie promissioneꝫ animã regis a proposito reuocarent. Sed rex nec precibus nec promissionibus rerum temporalium emolliri potuit. Illis ergo electis eorumqꝫ possessionibus immobilibus ad fiscum regis deuolutis. rex eorum omnes synagogas quas scolas vocabant mundari iussit. et eas contra voluntatem omnium principum ecclesias deo dedicari ibiqꝫ altaria cõsecrari fecit vt vbi prius xp̃us in ore iudeorum blasphemabatur ibidem a clero ꝛ populo laudaretur. hec Uincentius.

Crudelitatē iudei ī regno frācie xp̄ianum quendam flagellatū z spinis coronatum suspēdentes exercuerunt.

Tertia crudelitas iudeorum circa idē tempus in p̄dicto regno frācie accidit sicut narrat p̄dict9 vincentius magnus libro.xxx.speculi hystorialis.c.liij.cui9 narratio talis est. Philipp9 aūt rex in frācia cū esset apud sanctū germanū in laya.audita cuiusdā xp̄iani morte ignominiosa ab ipsis iudeis perpetrata xp̄iane religioni cpatiēs familiarib9 suis ignorantib9 quo iret subito arripuit iter apd̄ braiā velocissime ventēs positis in portis ipsius castri custodibus cōprehensisq; iudeis.lxxxiij.z amplius cōburi fecit. Comitissa enī ipsius castri muneribus eorum corrupta tradiderat eis quēdā xp̄ianū cui falso imponebāt furtum z homicidium. Hūc igitur antiquo odio commoti manibus a tergo ligatis z spinis coronatum per totā villā fustigantes duxerunt z postea patibulo suspenderunt, hec ibi.

In vna regni francie puincia omnes xp̄iani occisi sunt.

Quarta crudelitas iudeorum accidit in eodem regno francie. Cū em iudei maleficijs vterent z propter hoc sepe fuissent puniti accidit semel q iude9 quidā crudelissimus volēs vindicari de xp̄ianis cogitauit modū z fact9 est amicus cuiusdā ministri iustitie q̄ lingua nr̄a dicit verdugo: z cū sensit illū grandi secū amicitia cōiūctū quadam die rogauit eū īstātissime vt vnius hoīs daret ei cor. fingēs se habere necessitatē eiusdem p medicina quadā sine quo infirmitas quedā curari nō poterat: z colorādo factū suum dixit ei q quidam homo dabat sibi viginti coronas aurei si eū sanaret z quod ipse daret sibi decē illarū si ei tribueret predictum cor: plura etiam alia sibi promittēs. Ille ergo miser tū ex amicitia tum ex cupiditate motus ānuit pmisitq; sibi cor hoīs daturū. extrahensq; illud p̄dictū cor a quodam xp̄iano quē p iustitiā in ptes diuiserat tradidit vxori sue custodiēdum dicēs ei q decem coronas debebat habere p illo a tali iudeo amico suo. Cū ergo mulier illa cognouisset iudeū illū maleficum esse: deo inspirante durē reprehēdit maritum. Ille vero econuerso reprehendebat eā dicendo q ipa esset causa q perderet decem coronas z plura alia promissa Finaliter cōsilio mulieris sic fcm̄ est q acceperūt cor cuiusdam porci z tradiderunt iudeo secretissime receperuntq; decē coronas auri. quo facto iudeus ille nō modicū gaudēs maleficijs suis vtens sepeliuit predictum cor in quodā cāpo magno cogitans se cor hoīs xp̄iani sepelisse. Et fctm̄ est q post dies paucos cōgregata est ī cāpo illo innumerabilis multitudo porcorum nō solū domesticorum sed etiam siluestriū, z tanta fuit lis et

prelium inter eos q oēs mutuo rabidis se morsibus dilacerātes occiderūt sic vt nec vn⁹ remaneret viuus. qd factū a rege francie cognitū iudeo capto apta est vitas qd sic fuisset factū de hoibus xpianis illi⁹ puincie sicut de porcis si cor sepelisset hois xpiani. qre oēs iudei illi⁹ loci ex regis pcepto occisi sunt. hec autem sepe a plurib⁹ fide dignis audiui sic in frācia accidisse. ¶ His aūt ꝛ plurib⁹ alijs maleficijs vtunt iudei q alie natiōes mūdi cū semp fuerint rebelles deo ydolatre ꝛ preceptorū dei transgressores ipsi sunt arioli ipsi somniatores. ipsi augures. ipi malefici. ipsi incantatores. ipsi phitones atq diuini: cum tamen eis expresse sit in lege eis phibitū Deuteronomij. xviij. Nō inueniat i te q lustret filiū suū aut filiaȝ ducēs p ignē aut q ariolos sciscitet. aut obseruet somnia atq auguria, nec sit maleficus aut incantator neq phitones ꝯsulat neq diuinos ꝛ q rat a mortuis veritatē. hec ei oia abominat dñs. Et iterum Leuitici. xx. vir siue mulier in quib⁹ phitonicus vel diuinatiōis spūs fuerit morte moriat lapidib⁹ obruent eos. sanguis eoꝝ sit super illos.

¶ De crudelitate iudeorū in alemania vbi puellā occiderūt. ꝛ qre iudei in omi puincia quā inhabitāt xpianum sanguinē fundunt.

Quinta crudelitas iudeoruȝ famosa accidit in alemania vnde refert frater thomas patriarcha barbarien. in libro suo de apibus. c. xxx. Miraculū celeberrimū quod accidit anno ab incarnatiōe domini. M. cclxi. quod factum est in villa teutonie forchin nomie. Contigit autē vt quedaȝ vetula malignissima iudeis familiaris effecta puellam eis annoꝝ septē a parentib⁹ ablatā venderet occidendā. Hāc igitur in secreto super pulchra et plura lintheamina obstructo ore eius in omnib⁹ fere iuncturis mēbrorum incisionibus vulnerarunt maxio conamine sanguineȝ exprimētes ꝛ in ipsis lintheaminibus diligētissime receptātes. Hāc autē post tormēta defunctā iudei in aquā fluidā ppe oppidū piecerūt ꝛ sup eā cōgeriē lapidū posuerūt. Tertia vero ac quarta die per manū erectā ad celū a piscatorib⁹ est inuenta ꝛ in oppidū deportata horrentib⁹ ꝛ clamātib⁹ ppřis ab ipsis iudeis tm̄ flagitiū ppetratū. Erat em̄ in vicinio marchie princeps q mox audito tanto piaculo puenit ad corpus statimq erectū residēs tetēdit manū ad principem quasi vindictā sanguis ei⁹ vel forte misericordiā imploraret post horam vero dimidiā iterū se deposuit defuncti more suppinā. Adductisq ad h spectaculū ipsis iudeis stati eruperūt oia vulnera corporis ꝛ in testimoniū nephande necis copiosum sanguineȝ effuderūt. mox clamor vulgi attollit ꝛ ad vidictā ꝫe li totalr est aiatus. Ex qbusdā indicijs capta vetula cōuicta est maxime cū filia eius paruula oia pro

diderit qui a puero et ebrio extorque-tur veritas. Iudei quoque capti sunt qui in puellam manus nepharias extenderant: rotatique et suspensi sunt cum vetula. Duo vero mutuo se iugulauerunt hec nobis fratres ordinis predicatorum Richardus et egregius sicut illi qui in villa fuerunt post triduum quo hec gesta sunt veraciter retulerunt ¶ Hinc igitur videndum est cur iudei sibi consuetudinem in omni prouincia quam inhabitant christianum sanguinem fundant. Certissime enim compertum est quod omni anno in qualibet prouincia sortes mittunt que ciuitas vel opidum christiani sanguinem aliis ciuitatibus tradat. Constat quidem ex sancto euangelio quod pylato lauante manus et dicente. mundus ego sum a sanguine iusti huius iudei impiissimi clamauerunt. Sanguis eius super nos etc. Super quo beatus aug. in sermone quodam qui incipit in cruce munere dicit. Videtur quod ex maledictione parentum currat adhuc in filios vena facinoris per maculam sanguinis. vt per hanc fluidam sporcitiam proles impia inexpiabiliter cruciatur quousque se ream sanguinis christi recognoscat penitens et sanet. ¶ Preterea dicit ibidem supradictus doctor quod audiuit suis temporibus quendam literatissimum iudeorum conuersum ad fidem dixisse quendam quasi prophetam eorum in extremo vite prophetasse iudeis. certi sitis inquit nullo modo vos posse ab illo quo punimini verecundissimo cruciatu sanari nisi solo sanguine christiano quod verbum ceci semper iudei et impii capientes induxerunt omni anno in omni prouincia fundendum sanguinem christianorum vt tali sanguine conualescant. et addidit male autem intellexerunt verbum sanguinem intelligentes christiani cuiuslibet. sed prorsus illum sanguinem qui in salutem peccaminum quotidie funditur in altari quem si quilibet vestrum conuersus ad fidem christi sumpserit vt debuerit mox sanabitur ab illa maledictione paterna. hec ille in predicto libro. Ex hoc patet quod iudei qui non ficte sed vere accedunt ad baptismum statim sanantur ab illo fluxu sanguinis quem patiuntur.

¶ In alemania fuit cum intoxicauerunt omnes puteos et fontes.

Sexta crudelitas famosa iudeorum facta fuit sedente in cathedra petri. Clemente papa. vj. qui fuit ducentesimus tertius apostolicus. et imperante henrico romanorum imperatore qui fuit .lxxxvj. imperator Anno domini. M.cccxlv. tunc enim compertum est in alemania quod iudei intoxicassent omnes fontes et puteos vt occiderent omnes christianos dicte prouincie tota enim aliqui eorum id confessi fuerunt esse verum. quare mirantes alemanni tantam crudelitatem et timentes gentem proditiosam habere inter se per totam alemaniam iudei combusti fuerunt. habetur hoc ex cronicis imperatorum et summorum pontificum.

¶ In alemania fuit septima vbi tres infantes christianorum occiderunt.

SEptima crudeli-
tas iudeorum famosa ac
cidit circa annum ab in-
carnatione dñi. M.cccc.xx.i ale-
mania imperante frederico impe
ratore. Tunc enĩ in vienna ciuita
te teutonie compertum est q̄ iu-
dei occiderunt tres infantes chri
stianos. Compertũ est etiã q̄ mu
lier quedaz xp̃iana impiissima vẽ
didisset iudeis corpus dñicũ. qua
re ex precepto predicti imperato-
ris. ccc. iudei fuerũt igne cremati
⁊ mulier illa ducta per ciuitatem
predictaz a fabris forpicibus igni
tis fuit dilacerata. hec mihi retu-
lit quidã vir illarũ partiuz dictus
Arnoldus de almania q̄ me certi
ficauit se ppriis oculis vidisse pre
dictaz executionem iustitie. taz il
lorum trecẽtorum iudeorũ: q̃z etiã
predicte femine.

¶ In ciuitate papie accidit vbi
iude⁹ quidam medic⁹ occidit vnũ
christianum infantem.

OCtaua crudeli
tas iudeorũ accidit i
ciuitate Ancone. cũ
iudeus quidã natio
ne. Januẽ. nomine
emanuel fili⁹ cuiusdã magni me-
dici iudei p̃dicte ciuitatis: cuius
nomẽ erat magister Salomõ veni
ret ad me in cõuentu minoꝝ valli
solitano Anno dñi. M.cccc.lvj. et
ostẽderet se cognoscere errorẽ iu
daice gẽtis ⁊ peteret cũ deuotio-
ne baptismo christi emundari. ⁊ i
terrogaui eũ de pluribus. ⁊ inter
cetera incidẽtaliter quesiui ab eo
q̄ ex quo cognoscebat errorem iu
deorũ ⁊ ꝯfitebat̃ veritatem fidei
catholice diceret mihi veritatẽ de
hoc q̄ iudeis imponitur. s. q̄ occi
dunt ⁊ sacrificant infantes xp̃ia-
nos cũ eos habere possunt vtrum
hoc esset veruz si sciuit determinate
vel vidit vt possint xp̃iani cauti⁹
obseruari ab eis. q̄ motus cõsciẽ
tia ⁊ zelo religionis xp̃iane narra
uit mihi duo crudelissima vnũ qd̃
audiuit a parẽtibus suis iudeis ⁊
a pluribus aliis iudeis: ⁊ aliud qd̃
propriis oculis viderat. ¶ De pri
mo dixit. Sepe audiui a parenti-
bus meis ⁊ ab aliis iudeis q̄ i par
tibus ytalie erat quidã iude⁹ qui
dicebat̃ magister Symõ de anco
na medic⁹ qui discurrẽs p varia
loca etiã per magnoꝝ dñoꝝ pala
cia ppter officiũ suum. Accidit q̄
habuit familiaritatẽ non paruaz
cum quodam peruerso christiano
sacomano qui in quodam loco sce
perat vnum infantem christianuz
etatis quattuor annoꝝ: vt ab eo
seruiretur sicut consueuerũt face
re gẽtes armoꝝ. Sed q̄ puer
ille erat paruulus nec valebat la-
bores sustinere viarũ ex amicitia
quaz habebat cuz predicto iudeo
tradidit euz: ⁊ sibi donauit, nihil
mali cogitãs de his que iudeus
gerebat in corde: sed vt ei seruiret
Jude⁹ ꝓo nõ modicum corde ga-
uisus cepit infantez ⁊ cũ eo rediit
in ciuitatez papie vbi domiciliuz
suum habebat. ⁊ cum ingredere-
tur domum suam videns horam
qua posset desideriũ sue feritatis

explere capto infante sup mēsam extendit ⁊ euaginato gladio caput infantis xpiani crudeliter abscidit. dimisso ergo capite oblito supra mēsa ⁊ trūcū cepit ⁊ in quādā secretā camerā cum eo introiuit vt suū impleret puersum ppositū. Interim tpo q ipse erat in camera deo ordinante ingressus est domū quidā magnus canis q inueniēs caput infantis sup mēsā ipm in ore cepit: ⁊ per fenestrā in vicū saltauit. Cū aūt iudeus ille crudelis exiret de camera vt pdictū caput tolleret. ⁊ ipm nō inueniret nō modicū miratus: sed ⁊ timore pcussus q esset discoopertus statim domū suā exiuit ⁊ data nō parua pecunia qbusdā saccomānis occultatus est ⁊ vsq ad mare secrete perductus ⁊ inde nauigio trāsiuit ad turcos ⁊ sit eua sit manus iustitie ipm diligēter īquirētis. Fuit aūt cognitum predictū factū crudele pter predictū canē: q cum tēderet per vicū cum capite in ore casu obuiauit ministris iustitie q respicientes nō poterāt bene discernere quid esset illud qd canis gerebat i ore taliter erat sanguine cruentatū. Finaliter aeclamātibus illis dimisit caput: ⁊ vt cognouerūt q erat caput infantis mirati sunt vehementer quis scz ausus esset tā crudele factū ppetrare. Sequentes igitur vestigia sanguinis decurrētis guttatim p vicū vnde venerat canis vsq ad domū predicti iudei peruenerūt ⁊ introeuntes inuenerūt mēsā cruore infectam ⁊ truncū infantis in camera: iudeū tpo nō inuenerūt: vt dixi supra. Ecce que audiui a parētibus meis ⁊ pluribus alijs vt pdixi ⁊ de quo est fama publica in tota ytalia.

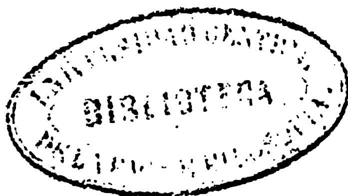
¶ In saona ciuitate accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum ⁊ communicauerunt cum sanguine eius.

Nona crudelitas iudeorum famosa accidit in ciuitate Saone q distat p dietā a ciuitate Januēsi vn predicto inuenis eānuel postq mihi retulit pdictam crudelitatē vt audiuit. Cōseqnter narrauit id qd pprijs oculis cōspexit sub forma que sequitur. Cum eī essem in ciuitate quadā subiecta ianue que dicit Saona vt viderē sacrificari quēdam infantem xpianū pater meus deduxit me ad domū cuiusdā iudei vbi fuerūt septem vel octo iudei congregati secretissime ⁊ clausis ianuis diligētissime iuramētū fortissimū oēs fecerunt de celando id qd facere volebāt. sic q nullo modo tēporibus vite sue detegerēt quicqd ibi fieri viderent quinimmo citius paterentur mortem: vel seipsos occiderēt q aliqd tale alicui viuētium reuelarēt quo peracto: ecce deducitur in mediū infantulus quidā xpian⁹ etatis fere duorū annorū: ⁊ deducto vase illo in quo cōsueuerūt recipere sanguinem infantiū circūcisorum posuerunt predictum infantē nudū supra predictum vas ⁊ quat-

tuor iudei illorum intendebant occisionem sub tali forma et ordine. nam vnus tenebat eum per brachium dextrum secundus per sinistrum: tertius pro tenebat caput eius eleuatum sic quod isti tres tenebant eum in forma crucifixi extensum. quartus faciebat opus qui infanti xpiano sic disposito primo posuit in ore eius stuppas fumo plenas ne scilicet clamare posset. et deinde accepit quosdam ferreos aculeos satis longos: et mittebat eos crudelissime intra stomachum et latera infantis versus partes corporis superioris qui non dubito quin per viscera infantis transirent vsque ad cor. Sic ergo ille impius iudeus sepe et celeriter vulnerans infantem mittens et extrahens predictos aculeos copiosissime viuus sanguis infantis effundebat in predicto vase. quod cum viderem exhorrui facinus crudelissimum nec amplius respicere potui: sed absentaui me aliquantulum in eadem domo. Pater meus prouenit ad me et dixit mihi multa iter que secretissime mihi mandauit quod nunquam alicui viuenti ea que videram nec que ibidem visurus eram detegerem. Sed quod antea sustinerem mortem vel occiderem meipsum cum gladio quam quod aliquid huiusmodi secreti reuelarem et cum redirem cum eo ad locum iam predictus infans expirauerat capto ergo corpore eiusdem proiecerunt eum in quandam profundissimam et obscuram latrinam que erat in predicta domo: et deinde fructibus diuersis. scilicet pomis: piris: nucibus: auelanis. et ceteris que habere potuerunt in partes minutissimas diuidentes sanguini illi infantis xpiani in predicto vase miscuerunt et de illa confectione horribili omnes illi iudei comederunt et ego comedi de sanguine illo. quod postquam gustaui fui ita alteratus in memet ipso quod illa die nec altera sequenti non potui aliquid manducare volens quasi viscera effundere pre horrore. Ecce narraui vobis fideliter sicut vidi et quomodo manducaui de sanguine predicti infantis xpiani.

¶ Predicta omnia et plura alia narrauit predictus iuuenis emanuel iudeus ante me: et ante venerabilem patrem fratrem petrum vela pro tunc in supradicto conuentu vallisoletano guardianum. Et iterum atque iterum antequam sacramentum perciperet baptismi: et postquam baptizatus fuit in ecclesia sancti Jacobi predicte ville et vocatur franciscus. Eadem omnia coram reuerendo in xpo patre et domino gharsia de boamonte lucentine episcopo eius patrino in baptismate et coram venerabili domino petro basques decano ecclesie compostelane ac coram aliis pluribus notabilibus viris ecclesiasticis et laicis: et publico notario regis audientie predicti domini episcopi secretario. s. petro martini de guetaria per quem omnia supradicta de duabus crudelitatibus in scriptis sunt redacta et signata et in supradicto conuentu minorum reseruata ad memoriam tanti facinoris: et dixit quod supradicta acciderant in predicta ciuitate quasi per quatuor annos ante conuersionem suam. Et per

ꝙ perpetrata fuit hec crudelitas
Anno domini. M.cccciij.

¶ In regno castelle accidit in lo=
co qui dicit thauara vbi iudei se=
minauerunt aculeos: incenderũt
christianorum domos.

D Ecia crudelitas
iudeoꝝ accidit in regno
castelle in quadam villa
que dicitur thauara que est in ter
ritorio Ludouici de almanca. Ca
sus autem vt est vox cõis et pu=
blica fama fuit talis. Judeus qui
dam fili⁹ cuiusdã fabri iudei com
misit quoddã crimen ꝓpter quod
fuit iuridice occisus. pater ꝟo ei⁹
pre dolore filij cõcepit dolorem ꝛ
peperit iniquitatẽ: vt enim vindi
caret se ꝺ xp̃ianis i ꝑdicto loco fin
xit se stultuꝫ ꝑ multos dies. Mo=
dum auteꝫ sue fatuitatis publica
uit in hũc moduꝫ: vt ab omnibus
stultus reputaretur: qꝛ dieb⁹ ꝛ no
ctibus incedebat per locuꝫ predi
ctuꝫ clamans ꝛ percutiẽs portas
domoꝝ cuꝫ martello intantum ꝙ
iaꝫ de eius vocibus ꝛ ictibus nõ
curabãt: eum fatuuꝫ totaliter re=
putantes. In domo ꝟo sua secre
tissime cum pueris suis fabris fa=
ciebat quasdã laminas ferreas ꝑ
foratas quib⁹ posset de nocte om
nes portas domoꝝ ꝯclauare: fecit
etiam aculeos ferreos qui lingua
nostra abrolos nominant qui cõ=
muniter ab inimicis seminãtur ꝑ
pedib⁹ equoꝝ ꝛ hominũ concla
uandis. Cuꝫ ergo habuit sufficiẽ
tiaꝫ predictorum nocte quadã in=
tempeste noctis silẽtio discurrẽs
celeriter per locũ: vt consueuerat
cõclauauit portas: aculeos predi
ctos seminauit: vt si qui forte fra=
ctis portis exirent in aculeos ici=
derẽt. Quibus peractis iudeus
nõ est dubiũ per alios iudeos co=
gitãtes ꝑimere omnes xp̃ianos
apposuit igneꝫ domibus ꝛ fugit.
Cuꝫ ergo habitatores ꝑdicti loci
pre vigore fumi ꝛ ignis calore ex=
citarentur surgẽtes velociter vt
igneꝫ fugerẽt ad portas aperien=
das recurrerũt: ꝛ cum nõ valerẽt
eas aperire multi igne perierũt: ꝛ
si qui euaserunt fractis portis in
aculeos ceciderũt grauiter pedi=
bus vulnerati: quare ꝑdicte cru=
delitatis ꝛ malitie inopinate que
rela ad regeꝫ venit qui secundũ
ꝙ ẽ publica fama literas suas de
dit predicto loco ꝙ quicũꝙ iude=
us in eo vel eius terminis capere
tur statiꝫ occideretur. Accidit au
teꝫ ꝙ iudeus quidam: iter faciẽs
prope terminũ predicti loci cogi=
tans ꝙ a nullo posset videri quasi
derisorie intrabat in terminũ pre
dictuꝫ ꝛ subito exibat dicens hec
verba. iudeus in thauara iudeus
extra thauarã: sed qui latebãt eũ
vidẽtes comprehẽderunt ꝛ ibidẽ
ignibus cõbusserũt: ꝛ ideo in pro
uerbiũ tradunt in illis partibus
cõtra iudeos ꝑdicta verba: iude⁹
in thauara ꝛ iude⁹ extra thauarã
nec amplius iude⁹ aliquis ibi ha
bitauit vsꝙ in hodiernum diem.
¶ In predicto regno accidit vbi
iudei occiderunt vnum infantem
christianum ꝛ communicauerunt
cum cineribus cordis eius.

Undecima crudelitas iudeorũ accidit in predicto regno castelle circa annum domini. M. cccclitij. Cuz enim de nomine iesu in villa valisolitana vigintiduos sermones facerem et vltimum in illa materia vellem facere: relatum mihi fuit a personis fidedignis inter quas fuerũt. Reuerendus in xpo pater et dominus garschias de voamon de lucens. episcopus supra nominat⁹ homo quidam magne sciẽtie et bone consciẽtie. et Roderic⁹ didaci de mendoca miles vtiq strenuus atq timens deũ. q duo iudei in terra ludouici de almãca ceperant vnum infantem paruulũ christianũ furtiue et deducẽtes eum extra locuz in quodam cãpo occiderãt et aperientes eum per mediuz corporis extraxerunt cor eius et sepulto corpore in superficie recesserunt. Canes autem ibidem trãseuntes corpusculum illud effodientes extraxerunt et corroserunt. vnus aũt eorum brachiũ cum manu deducẽs in ore a pastoribus captus est et sic detecta fuit mors infantis qui nõ inueniebatur. Iudei aũt predicti conuocantes secrete alios de quibus et ipsi confidebant predictum cor combusserunt et in cinerem redactum vino miscuerunt: et de illo predicti iudei bibẽtes cõmunicauerũt. Super quo facto p̃dictus didacus de almanca fecit diligentem inquisitionem et inuenit p̃dictos iudeos reos in crimie: capto q vno illorum iij qui fecerat factum vir quippe rubeus capillis et barba: quem ego vidi et tormentis expositus cõfessus est et non negauit. Cũq velle facere iustitiam de eodem. iudei qui non dormiebant velocissime itinerãtes a rege literas habuerunt in quibus aduocabat causam ad se et mandabat militi qđ non procederet vltra quousq amplius videretur in causa: et sic cessauit predictus miles ab executione iustitie. Hac ergo certitudine habita ego predicaui predictum sermonem in ecclesia sancti Nicolai que est ppe iudaismum vbi tota villa cõuenerat processionaliter et etiã multi iudei et ibidez aggrauaui hãc crudelitatem mihi nouiter relatam: vt dictũ est quod verbum publicatũ nõ modicuz displicuit iudeis ibidez presentibus ac etiã pluribus alijs de genere suo illis fauẽtibus. Propter quod sic factũ est q iudeus ille ductus fuit ad p̃dictam villã valisolitanã procurantibus aliquibus de gñe suo qui protũc magnã partem in cancellaria regis habebant: vt colore iustitie ipsum liberarẽt extrahentes euz a manibus p̃dicti militis. Positus ergo est in carcere publico et tũc supradictus dñs Lucen. episcopus literaz quandam recepit a supra nominato milite ludouico de almanca nomine ppriio roboratam: quam ppriis oculis vidi et in manibus meis tenui et legi. in q̃ narrabat et asserebat oĩa supradicta fore vera et q̃modo cessauerat ab executiõe iustitie ppter p̃-

dictam literam regis recōmēdās eidem predictum negociū ꝓpter honorem fidei: ex quo erat principalis in cōsilio regis. vidit insup predictus dñs eþs inquisitionem factā per supradictum militem in qua omnia predicta continebātur vt mihi affirmauit. Sed quia munera ꝛ fauor: timor ꝛ amor corrumpunt iudices ꝛ tres pretores intēdebāt in causa: quorum vnus sine altero mihi poterat facere in casu illo. ꝛ duo illorū erant de genere illo. idō tādiu illi duo dillatauerūt negocium ꝛ dissimulauerūt hec ꝛ alia cauillantes ꝙ nihil vsqꝫ nunc in executiōe iustitie factum est vt de iudicib⁹ illis suo tempore de⁹ faciat vltionem.

¶ In eodem regno ciuitate thauren. accidit vbi presciderūt carnē cū sanguine de crure cuiusdā paruuli xp̄iani: ꝛ secum deduxerunt.

Duodecima crudelitas iudeorū accidit in ciuitate thauri supradicti regni castelle āno domini. M. cccclvij. Cū enim in ea parte ciuitatis predicte que depopulata est duo infantes xp̄iani fere etatis septem annorum in solatijs puerilibus ambularēt: ecce duo iudei q̄ viderunt eos solos ꝛ a nemine videri predictos infantes capere voluerūt: sed quia timuerūt non habere spacium ad suā maliciā exercendam. currentes post eos vnū acceperūt ꝛ abscindētes frustū carnis de crure eius inuoluentes in sanguine ei⁹ recesserunt. ꝛ statim fugientes in ciuitatem zamore se receperūt. Quid autem fecerūt de carne illa ignoratur cum ex negligentia nulla facta fuerit executiō iustitie. hoc mihi narrauit reuerēdus in xp̄o pater ꝛ dominus Alfonsus de viuero episcopus salamantinus certificans me de veritate huius facti. cum paruulus p̄dictus: cuius caro abscissa est. eēt filius cuiusdā scutiferi sui qui dicebatur iohānes de benaphares

¶ Itē de eadē ciuitate anno quo supra vir quidaꝫ simplex venit ad me volēs proponere querelā quādam similem predicte in cōsilio regis q̄ talis erat: vt in scriptis ostēdebat ꝙ die quadā iude⁹ quidaꝫ cepit vnū paruulum sub clamide nemine vidēte ꝛ manu posita sup os suū ne clamare posset: deduxit illum ad domū suam. solo vero posito clausis portis domus sue temptauit occidere infantem: sed dño disponēte clamauit infans. ꝛ cum clamaret casu quidaꝫ operarij venientes de vinearū culturis ꝛ trāsitum facientes ante portas domus predicti iudei audientes voces p̄dicti infantis steterunt. percusserūtqꝫ portas predictas fortissime cum instrumētis agrorum que in manibus ferebant intantum ꝙ iudeus necessario habuit aperire. ꝛ inuento infante inquirebāt quidnam esset iste clamor. ꝛ iudeus respōdit ꝙ ludebat cum eo. sic ergo liberatus est infans ille a iudeo iudei: qui narrauit eis quomodo ceperat eum iudeus. ꝛ quomodo eū occidere voluerat. Accusatus fuit

iudeus ille in predicta ciuitate coram iudicibus eiusdez. z deducta est causa ad regis ꝯsiliū quid amplius factum est non noui.

¶ In medicinis vbi assignantur tres rationes: quare non expedit xp̄ianis vti medicinis iudeorum.

Eciatertia crudelitas iudeorum exercetur communiter i medicinis Plurimi enim iudeorum vidētes, negligentiam xp̄ianorū in discenda arte medicine virib⁹ laborant pro peritia dicte artis. z cum vigeant astutia serpentina studēt viriliter dn̄is cōplacere vt eos teneant pro parte sua. z intantū iaz dn̄i temporales; immo qđ flendū est z prelati ecclesiastici eis adherent: vt vix inueniatur aliqs eorū qui non habeat penes se dyabolū iudeum medicum qui intantū laudant eos vt dicunt xp̄ianos medicos: licet peritos sicut ego cognosco ignaros in arte medicine. Cū ergo iudei p̄dicti cognoscunt circa se fauorē dn̄orum sunt circa inferiores seuiētes. beatus qui ab eorū manib⁹ euadit. ¶ Narrent q̄ ab eis recipiūt purgatiōes z fleubothomiarum consilia. me em̄ existente in ciuitate Segolcieñ. Iudeus quidā medicus purgationē quandā tradidit vni xp̄iano z casu vnus alius amicus illius infirmi qui etiam pro tūc incipiebat ifirmari modicuz. quod superfuit de purgatione illa qđ non potuit recipere primus ip̄e accepit cogitans z illđ sibi salutare. qui quasi subito intrinsecus igne succēsi facti sunt amētes itantū q̄ post q̄ntam diē primus mortuus est. Ali⁹ vero quasi per miraculū liberat⁹

¶ De similibus autez non est numerus intantū q̄ si vnū curāt qui quagita occidūt. sicut repertū est iudeos medicos seipsos in suis solenitatibus laudare cōferētes ad inuicez quis eorum plures occideret xp̄ianos. Et si vis scire causas quare xp̄iani nō debent recipere medicinam a iudeis. Audi testez famosum ex eorum genere. s. magistrū Alfonsum cōuersum in libro bellorū dei. ca. xliiij. vbi dicit. Non expedit xp̄iano alicui medicinā recipere a iudeo triplici rōne. Pria est quia iudeus ſm veritatem nō cognoscit naturas z complexiōes omniū ciborū qui eis deferuntur nisi ex auditu: nō tn̄ ex experiētia quā ipse p se facere posset. verbi gratia. non cognoscit medicus iudeus naturam carnis leporis et cirogrilli. z ficedule. z piscis congri z sic de aliis carnibus p libros sicut cognoscit carnez bouis: arietis: z hyrci. z alios cibos quos habuerit in vsu comedēdi. z iam dixerunt sapiētes medici: qđ nō sufficit alicui ad hoc q̄ sit bonus z verus medicus. legere in libris quousq; vtatur experimētis z probationibus medicinarū z ciborum z infirmitatū z infirmos visitando Medicus autem non potest experiri naturam ciborz sibi vetitorū nisi i corpore alieno. sicut probāt z experiunt venena in alieno cor

pore parua sapiētia sufficit ad discernēdum cibos: vel ea, que, semper sunt nociua: qꝛ sufficit ꝙ sciat de illis solūmodo ꝙ sunt nociua. sꝫ nō sufficit parua sapiētia ad vetandum ea que nō sunt semper nociua. nec semp vtilia. ꝛ ideo qui caret magna sapientia in similibus adducit infirmū ad pīculū vel ad morteꝫ. ¶ Secūda ratio est: qꝛ talis medicus vel timet facere peccatū ꝯm legem suā vel nō. ꝛ cōstat ꝙ timet facere peccatū: qꝛ sapientes iudeorum dixerunt qđ melior medicoruꝫ ibit ad infernū. ꝛ causa huius est: qꝛ intētio medicorū vt plurimū est vt acquirāt diuitias: vel vt acquirāt magnū nomē sibi nō vt seruiāt deo. ꝛ hoc est eis aliquādo cā. ad elōgandū aliquando infirmitates: vel ad peiorādū eas: vel vt infirmos perimant. ꝛ si talis est natura medicorū in generali q̄to magis hoc erit de medicis iudeis cū vt cōīter nō sit in eis timor peccādi: vt dictū est. ¶ Tertia ratio est: ꝙ lꝫ medicus iudeus esset timidus in peccādo ꝯm legē suaꝫ. expedit multum vt vnusquisqꝫ se cūstodiat ab eo: qꝛ lex sua ꝓcipit occidere xp̄ianos ꝛ eoruꝫ bona accipere. defenditur etiam iudeus a reddēdo xp̄iano ea que ꝑdiderit ꝛ oblitus fuerit. ꝛ soluere ei debitum quod debet: ꝛ facere ei amorem. ꝛ ꝙ est preceptum legis occidere eum. propter que omnia christianus est debitor anime sue si ponit corpus suū in manib⁹ medici iudei. ꝛ quare christianus cōfidat de fide iudeorū cum ipsi non confidāt de xp̄ianis. quia intētio eorum ad maluꝫ prona est ꝛ ad suspitiones habendas de bonis. et ꝙ ipsi venenose retinent in cordibus suis: vt faciāt aliīs. de hoc suspicantur in aliīs. ꝛ sic dixerūt sapientes eorum in thalmuth: ꝙ nō debent recipere medicinaꝫ a christianis: nec ab aliīs gentilib⁹ nec debēt eorum capilli ab illis circinari vel radi: nec habere societatem cū illis in via nec stare solū cū eis in vno loco. sꝫ si christianus catholicus elongauerit se a iudeo ī dando ꝛ recipiendo specialiter ī elōgauerit se ab eo in facto medicine recipiet magnā remūerationē a deo: qꝛ ī hoc īplet magnū dei precepta cum custodiat animaꝫ ꝛ corpus suum: ac etiam alios xp̄ianos qui eū in hoc audierint a mortis periculo. quia lex dicit Deutero. iiiī. custodi temetipsuꝫ ꝛ animā tuā sollicite. ꝛ iterū. Hiere. xvii. custodite animas vestras. ¶ Iteꝫ si christiani in his se custodierint a iudeis facient in hoc seruitiū deo ꝛ iesu christo filio eius seruiēt deo quia cū iudei viderint ꝙ venit eis aliquod damnū: quia non timent deum: nec timēt peccatū erit hoc eis causa ꝛ ratio vt redeant ad timorem dei: ꝛ vt abstineāt a peccato ꝛ in hoc implet magnum preceptum dei. Sic enim dixerūt sapiētes ꝙ maior est ante deuꝫ ille qui facit alicui facere bonū q̄ ille qui facit. Seruient etiam iesu christo filio eius: qꝛ cuꝫ iudei viderint ꝙ eis nascitur aliquod dānum propter malos mores eorum: ꝛ propter

defectus modestie qui habetur in eorum thalmuthica lege erit eis hoc causa et ratio vt redeant et diligenter attendant in aduentu messie. sicut eis supra probatum est. et vt dimittant legem illam crudelitatis et accipiant legem iesu christi veri messie que est lex charitatis: humilitatis: et modestie. et non est in mundo maius preceptum dei quam predictum. Et ideo hec scripsi non propter eorum vituperium: sed vt seruiam deo et vt ostendatur laus et honor legis iesu christi et conuertentium se ad illam. hec ille. In concordantiam horum pot adduci illud prouerbio xxi. Qui custodit os suum scilicet a medicinis recipiendis a iudeis custodit ab angustijs animam suam

De venenis propinandis.

Quartadecima crudelitas iudeorum est in venenis propinandis. Rabies enim iudeorum plurimos vocandi modos circa christianos inuenies non solum circa infirmos sed etiam circa sanos se extendit: sed specialiter in veneni propinationibus et non solum talia operantur ignorantibus christianis: sed etiam cum aliqui peruersi christiani dyabolico consilio illusi volunt aliquem occidere veneno ad iudeos tanquam ad peritissimos in hac arte recurrunt. qui interpositis iuramentis de seruando secrete audacter virus effundunt: sicut nuper accidit in campis gotticis istius regni castelle: vbi cum duo fratres milites quorum maior dicebatur Johannes de vega pacifice vt videbatur in vnum sepe cohabitarent minor fratris sui mortem excogitauit: vt tota hereditas perueniret ad eum pulsantibus ergo cor eius auaricia et ambitione proditionem excogitatam reuelauit cuidam iudeo medico: aut almiram predicti regi. qui data pecunia vel promissa et iuramento secrete interposito tradidit sibi venenum quo fratrem suum perimeret. Cumque die quadam ad mensam fratris veniret obseruato puncto in vase in quo vinum erat fratri propinandum solum venenum effudit. Cum vero dapifer eiusdem militis in argentea tacea vinum illud poneret vt predicto militi propinaret. ita fuit tacea illa subito quodam colore horribili obfuscata: quod pauidum erat vinum illud aspicere. cognouerunt ergo manifeste quod venenum erat in vase. et facta diligenti inquisitione inuentum est quod frater eius fecerat proditionem illam. captus ergo et vinculatus confessus est et non negauit. sed supplicationibus quorundam militum veniam meruit a fratre cum hac conditione quod ingrederetur religionem. de qua nunquam exiret. et sic factum est: quia positus fuerat in monasterio monachorum sancti benedicti ville supradicte vali solitani in qua nunc monachus est effectus iudeus vero qui dederat venenum cognito quod proditio erat detecta ne forte captus vi tormentorum hec et alia plurima mala que fe-

gerat reuelare: ppter q̄ merito nō solum ipse: sed omnes iudei debe rent perire veneno hausto seipm necauit. ¶ Q̄ periculosa est cō uersatio iudeorum xp̄ianis omni bus specialiter magnatib⁹ ꝛ regi bus. Nunquid vero imperator se quens consiliuꝫ symonis magi iu dei in oībus horribilis fuit ꝛ ma la morte finiuit. Nunquid helena Cōstantini mater ex nimia cōuer satione cum iudeis in hierusalem quasi conuersa fuit ad iudaismū: nisi interuenisset filius ei⁹ qui fe cit ꝙ congregarent̄ sapientes iu deoruꝫ cū sacerdotibus xp̄ianoꝝ rome vbi fuerunt ex parte xp̄iano ruꝫ. lxxv. ep̄i. ꝛ de iudeis. xij. sapiē tes ꝛ centū ꝛ nouē sacerdotes. ꝛ fa cta fuit disputatio coram Cōstā tino ꝛ helena matre ei⁹: ꝛ fuerunt omnes iudei deuicti ꝛ confusi per solum sanctum ꝛ Siluestruꝫ papā. ꝛ cōuersi ad fidem xp̄i ac regina helena liberata a periculo in quo erat vt ptꝫ in chronicis imperato ruꝫ ꝛ generali hystoria hyspanie. Nonne rex petrus castelle sequēs conuersationem ꝛ consiliuꝫ duoꝝ iudeorum: quorum vnus dicebat̄ Abensarsal. qui certificauerat eū ꝙ deberet lucrari terrā sanctā hie rusalem: qꝛ sic inuenerat in signo natiuitatis ei⁹. Alter vero iude⁹ vocabat̄ salomō leui qui erat ei⁹ thesaurarius maior in omnibus i felix fuit crudelissimus: non solū in extraneos: sed etiaꝫ in suos fra tres ꝛ naturales subditos ac ma la morte finiuit: occisus i mōtiel a rege Henrico. Nōne rex alfonsus ex cōuersatiōe iudeoꝝ in tantam venit cecitatē ꝙ tenuerit quādaꝫ iudeā in cōncubinā quinqꝫ annis in quibus sic fuit alienatus male ficijs illius iudee ꝙ null⁹ poterat habere audiētiam cuꝫ eo ꝛ regnū destruebat̄ nisi milites succurris sent qui quadaꝫ die ipsam occide runt cum seruitricibus eiusdē secū dum ꝙ legit̄ in cronica didaci cā pidocti. Nō ergo possum approba re cōuersationeꝫ xp̄ianorum cum iudeis specialiter magnatum pre latorum ꝛ regū cum tot mala exē pla ꝛ pericula nō solum corporuꝫ sed etiam animarum ꝛ reipublice legamus ꝛ experiamur.

¶ In orationibus in quibus quo tidie orāt pro destructiōe ecclesie xp̄i ꝛ principum xp̄ianorum.

Quintadecima crudelitas iudeoruꝫ in oratiōibus eorum ostēditur nō enim iu dei orant p inimicis ꝛ psecutoribus ex charitate ꝛ pie tate sicut faciunt xp̄iani: sed sicut in operibus vt supra claret crude lissimi osteduntur: sic ꝛ in oratiōi bus suis spāliter in quatuor. Pri mo i festo mardochei qđ adhuc ce lebrant. xv. kalēdas martij conte runt ollas in synagogis dicētes si cut contritus est aman sic regnuꝫ xp̄ianoꝝ velociter cōteratur. Se cūda oratio iudeorū p̄ cipitur eis ꝙ fiat cum transeūt ante domos orationis xp̄ianoꝝ. orāt em̄ sic in sentētia scđm hebraicum suuꝫ do mus superboꝝ prosternet te de⁹.

Tertiam orationē faciunt cū trā seunt per cimiteria christianorū sub tali verborū serie. erit verecū data mater vestra erit repudiata illa q̄ vos peperit qr finis xp̄ianorū vermis est. Quartam orationē faciunt quotidie ter in die in qua maledicūt iesum xp̄z ⁊ discipulos suos atq3 reges ⁊ principes xp̄ianos cuius tenor talis est s̄m hieronymū de sancta fide in tractatu secūdo libri sui quem composuit per mandatum pape benedicti in capitulo quinto. ⁊ vt intelligatur notandum q̄ iudei vocant conuersos ad fidem christi mesunadiu.i. destructos: dicūt ergo sic mesunadiu.i. destructis nō sit spes ⁊ oēs heretici ⁊ om̄es qui loquūtur cōtrariū israel in breui sint scissi ⁊ regnū superbiosum in breui sit euulsum cassatum ⁊ destructum ⁊ oēs inimici nostri sint destructi ⁊ humiliati ⁊ cōfracti breuiter in diebus nostris. ¶ Magister Alfonsus cōuersus i libro d̄ bellis dei. c.xliii. vocat iudeos supbos ⁊ crudeles quia non orant ex charitate sicut xp̄iani ⁊ ponit i terminis supradictā orationē sub hac forma. Qui conuertuntur ad aliā legē nō habeant spem ⁊ oēs heretici subito pereāt ⁊ omnes nr̄i inimici ⁊ omnes odientes nos ⁊ omnes q̄ q̄rūt mala nobis subito succidantur ⁊ omne regnū superbie frange cito destrue ⁊ opprime cito in dieb⁹ nostris ⁊ ipsi vocant xp̄ianos regnū malignitatis. hec ille. Cū aūt iudeis dicit a xp̄ianis q̄ ipsi faciāt hanc orationē statim negāt. s3 mē tita est iniq̄tas sibi cū hoc fuerit publice ostensum p̄ supradictum magistrū alfonsū illustrissimo regi alfonso q̄ disputauit cū maioribus ⁊ sapientioribus iudeorum ⁊ fecit eos cognoscere q̄ diceb ant p̄dictam orationē ⁊ maledictionē cōtra xp̄ianos propter qđ p̄dict⁹ rex ꝓhibuit iudeis singulis ne illā orationem dicerēt ⁊ q̄ eā ab omnibus libris suis raderent ⁊ amouerēt cui⁹ tenor talis est. Dn̄s alfonsus castelle tolethi ⁊ legionis galicie. hyspalis. cordube. murcie. gihēnii. ⁊ algarbii Rex. dn̄sq3 moline cōsiliis iudeorū oīm regnorū nostrorum. ⁊ ipsorū cuilibet gratiā cum salute. Volo vos scire nobis fuisse relatū per magistrū Alfonsum cōuersū sacristā maioris ecclesie valisoletane vos vti a magnis temporibus inter vos quotidie ab vtroq3 sexu adulte etatis oratiōe quadā in q̄ maledictionē omnipotentis dei xp̄ianis ac oib⁹ ad fidē xp̄i conuersis īprecamini eos censendo hereticos etiā inimicos capitales: ⁊ q̄ publice deū exoratis vt eos d̄struat atq3 p̄dat ⁊ l3 aliq̄ iudeorū dicēdo negabāt hoc nō dicere xp̄ianis. disputauit tn̄ hoc dictus magister Alfonsus cū sapientioribus valesole qui de vobis fuerint adinuenti corā iudicib⁹ vestris ac scribis publicis ⁊ merinis atq3 p̄bis viris de p̄dicatorib⁹ fratribus ⁊ multis aliis circūstātib⁹ vbi iuramēto legis iudeorū illi sūme literati inter se cōcesserūt dictis librorū suorū iniūctū ab antecessorib⁹ h̄ fuisse velut dī

ctus magister alfonsus demõstra bat: et ipsi suis nominib⁹ sup hoc vice et vicibus roborarũt in hebrai co. vidẽtib⁹ nobis hoc vituperare et derogare fidei xpiane in bonuz duximus per mandatũ ne in ali quo regnorũ nostrorũ ampli⁹ hoc fiat. q si iude⁹ aliqs vel iudea hoc psumpserit attemptare iudicib⁹ omnibus et merinis atqz potenti bus cuiuscqz loci in quo hoc acci derit qui⁹ hãc nram literã viderit vel trãsumptum signato notario publico iniũgimus viua voce ibi remediuz ponere: sicut erga illos qui cõtra xpianã fidem pponũt et lram nostram recipiunt in cõtem ptum et q vt ibi scribitur cõpleatis et vnus pro alio nõ excusetur qd in iungimus ponere in effectu et cu stodiatis et defendatis. Predicte nostre litere vel trãsumpti illius signati notario publico ostensorũ nec permittatis dicto vel facto: ali quem vel aliquos: contra eum p cedere quocũqz modo nec aliud faciatis in hoc sub pena nostri do minii centũqz marabetinorũ num mis me noue cuiuslibet omni vice et qualibet vos hanc lram vel tran sumptũ signatũ notario publico tales vel tales duxeritis adim plenduz cuiqz notario publico cu iusqz ville vel loci qui ad hoc vo catus fuerit imponimus p mãda tũ q hoi hanc lram nostram nun cianti testimoniũ suo signatum si gno pbeat vt nobis cõstet qualiter mandatuz nostrũ duxeritis adim plẽdum et aliud nullus vestrũ au deat attemptare sub dicta pena et officij vestri lecta litera sibi oĩmo do psentetis: datum in vale oleti xxv. die mensis februarij. erat. Mo. ccclxxiiij. et licz tpe illius regis iu dei de facto illã amouissent tamẽ post morte regis iterũ recuperata ẽ a iudeis sicut dicit magr Johã nes cõuersus ĩ lib. de cõcordia legũ ti. v. c. x. q iterũ ex pcepto regis in ciuitate burgensi corã dño gome cio archiepo toletano cui rex ne gociũ recõmisit disputauit cũ sa pientibus iudeorũ et ostendit eis q postqz eis prohibita fuit predi cta oratio adhuc illam continuo ter in die dicebãt scz de mane ĩ me ridie et in cõpletorio et cãtor cõgrega bis hoc dicere obligabatur pplo p sente et respõdẽte. Amen. et pdict⁹ doctor tactis sacrosanctis de veri tate dicenda vt patet in ca. supra dicto iurauit q illud qd persona bat predicta oratio erat hoc in for ma. non sit spes destructis et repẽ te heretici deperdantur et inimici nostri subito scissi sint. ac regnum supbie in puncto frangatur et in die bus nris submergantur et tu de⁹ bñ dicte frange inimicos nros et eorũ destrue supbiaz sine mora. ¶ Itẽ q verũ sit q iudei dicant hãc ora tionẽ etiã tẽporibus nostris acce dat singularis testis de eorũ gene re scz dñs Paul⁹ burgẽ. eps qui ĩ dialogo suo distinctione. v. ca. vij. declarans cõtra iudeos. liij. c. Esaie. Nõ posse exponi nisi de rege mes sia iesu xpo super verbo et pro trãs gressoribus orauit sic dicit. hoc nõ potest exponi de populo iudaico qui nõ solum nõ orat p gentilib⁹

immo quotidie orat p destructiōe romani imperij. & presertim p destructiōe eccl'ie xpi. & discipulorū eius vt p3 per quandā orationē eius que quotidie ab eis dicitur ī suis synagogis. ī qua īter quedā alia expresse dicitur omnes heretici subito pereāt. que vba Rabi salomō & rabymoyses & ceteri sic exponūt. Isti hřtici sunt discipuli nazareni. vide ergo si de talib9 pt verificari & p trāsgressoribus orauit hec ille. ¶ Itē sicut dicit magister Alfonsus conuersus li. & c. quo supra. Orant iudei q si aliqs iudeus dederit xpiano quod pdidit vel gentili q nō parcat ei de9 & infra adhuc est intētū aliquorū cor quā orāt pro qualibet die q gētiles adorāt & obediunt ebel. berith q sonat nihil & vanitas.

¶ In doctrina eorū ꝯ xpianos.

Decima sexta crudelitas iudeorū ośditur in eorū thalmuthica doctrina sicut notat predictus magister alfōsus ꝯuersus ī li. & c. qbus supra vñ dicit qd defendit iudeo ne dicat formosus est iste xpianus quod sonat nō des ei hospitiū in terra. Itē docent q si xpiano vel gentili aliquis obligat9 fuerit qd non tradatur ei. Itē dicūt q quicunqz inuitāt ad domū suā xpianum vel gentilē ex hoc obligat ad captiuitatē filios suos. Item dicūt q qcūqz comedūt panē xpiani vel gētilis nō gustāt gustū panis. Itē dicūt q xpian9 vel gentilis q pcutit iudeū reus est mortis Itē dicunt q xpianus vel gētilis qui laborauerit in lege meret mortem q lex nō fuit data nisi generi Jacob. Itē dicūt q secreta legis nō debēt reuelare alicui gentili. Item dicunt q peccatum est recipere elemosynā ab homine gentili ne habeant bonā remuneratione a deo & q nō pereant a mundo Item dicūt q nō est fides nec veritas in gentibus adhuc etiā nec in sepultura. Itē dicūt meliorem quē videris de gētilib9 occide eū Unde ad hoc est qd deducit Jeronimus de sancta fide in fine libri sui q est sententia rabi symeonis filij rabi ioachi q meliorē xpiano rū deb3 hō occidere & meliori colubro3 d3 homo frāgere caput. Et declarat rabi salomō. q illd qd dicit rabi symeon meliorē xpianū. i. magis deuotū deo vult dicere. itē pcipit in Abodazara & sic narrat rabi moysen de egipto: ī libro de mada q illi qui sequuntur regulā iesu nazareni. Si hō viderit eos inclinatos ad mortē deb3 eos homo occidere. & si sunt circa puteū d3 homo eos proijcere intus & ponere vnum lapidem in ore putei. & si scala fuerit ī puteo debet homo eam amouere ne scilicet p eā possit ascendere. Itē dicūt q est peccatū vendere christiano possessionem pro aliquo precio. Itē dicūt q nō debēt vendere christiano aliquam bestiā nisi p multo maiori q valeat. Itē dicunt q christian9 qui committit aliquod crimen debet mori solummodo vno testimonio. Itē dicūt q mulier israhelita

committit magnū peccatum si lactat filiū xp̄iani. q2 nutrit filiū ad ydolatrandum ⁊ q̄ non debēt cōsentire q̄ mulier christiana lactat filium iudee q2 est fama q̄ suffocaret eū: sed dicunt q̄ cum custodia bene potest fieri. ¶ Itē dicunt qđ christianus qui obseruat sabbatū dignus est morte lȝ faciat sabbatū suū altera die septimane. Item exp̄sse mādat iudeis ī thalmuth q̄ faciant omne damnum gentilibus signanter christianis quia reputant eos ydolatras absolutos. Dicūt enīȝ q̄ libere ⁊ sine aliquo peccato iude⁹ potest recipere bona xp̄ianorū ⁊ est verbū valde vsitatūȝ inter iudeos q̄ error cōputi quem facit iudeus christiano licētiatur ⁊ est sine culpa. ¶ Et dicit in libro qui vocat rabaqma in capitulo qđ incipit hacgazel legunt magistri si iudeus ⁊ xp̄ian⁹ venerint ante te ad iudiciū. Attende si potes iustificare iudeum secūduȝ legem hebraicam iustifica eum dicendo hoc precepit lex ⁊ si non poteris iustificare scđȝ ius hebraicū potes tamē iustificare eum secundum ius aliorum gentium iustifica eum ⁊ dices xp̄iano hoc p̄cepit ius vestrū. Sed si nō poteris eum p̄ vnuȝ ius nec per alterū iustificare obserua eum cauillatiōibus q2 rapere pecuniam xp̄iano est res licentiata. Et ideo in libro canhedrin in ca. quod incipit artuhabitor q̄ rancanalia faciebat preconizari q̄ quicūq3 iudeus sciebat ius esse xp̄iani ⁊ faciebat testimoniū in iuuamine eius q̄ esset excōicatus q2 extrahebat pecuniam a potestate israel cū suo testimonio ¶ Itē dicūt q̄ peccat iude⁹ soluēdo aliquādo debitū xp̄iano scđm opinioneȝ rabi ysmael q̄ dixit qđ tribus dieb⁹ ante festū gentilium ⁊ tribus diebus post ⁊ in ipsamet die festiuitatis q̄ nō debent soluere debituȝ gentili. Et cū xp̄iani celebrent vna die ebdomade festiuitatem suaȝ scȝ in die dn̄ica. Ideo tota ebdomada ingreditur peccatuȝ iudeorū. quia dies dn̄ica cum trib⁹ diebus precedētibus ⁊ cum trib⁹ diebus seq̄ntibus complet septē dies. ¶ Item dicunt aliqui sapientes iudeorū q̄ nō debēt soluere xp̄iano nec ei facere aliquem amorem trib⁹ dieb⁹ ante quamcūq3 festiuitatem neq3 in ipsa die festiuitatis quia iudei vocant illam diem contritionis siue fractionis gentiliuȝ. Sic ergo affirmāt ⁊ docent esse peccatuȝ soluere xp̄iano debitū ⁊ facere ei aliquē amorem. ¶ Item absoluunt iudeū qui mētitur xp̄iano vel falsuȝ iurat sicut patuit supra argumento. iiij. considerati ōis. v. Et intantū nomē xp̄iani est exosum ⁊ immūduȝ venenosum inter eos: q̄ quancūq3 rē quātūcūq3 turpē vocant noīe xp̄iano sicut de vase vrinarum ⁊ similib⁹ dicunt istđ est vas xp̄ianicū odor xp̄ianic⁹ est iste. ⁊ q̄ pei⁹ est docēt q̄ iesus fuit fornecinus ⁊ fact⁹ in muliere immūda ⁊ q̄ est iudicat⁹ in altero mundo missus. i. immūdicia feruēti hoim. ¶ Itē librū euāgelioꝝ vocāt iudei i thalmuth vt maledicāt guyla yon qđ sonat lhe

braico falsitas incarcata. Ite3 vocant panē sacratū panē venenosū Itē nolant crucē hax. qđ i hebrai co sonat res scissa vocant ēt eā bo hena.i.abominationē. Itē vocāt sanctam mariam haria qđ hebrai ce sonat scissura. Vocāt etiā eā te mea quod sonat polluta vocāt ēt xp̄m māzeri. Item de iesu faciunt signum quod ostendit hebraice q̄ eius nomē sit mortuū ⁊ sua memo ria. Item dicunt quod cōputū ie su est tricentū ⁊ sedecim quale est cōputū verbi quod dicit̄ in hebrai co veriq3 quod est idē q̄ vanitas si cut ꝯpetunt legē sarracenoꝝ per signum verbi qđ đr in hebraico he bel qđ idē est q̄ nihil Item vocāt ecclesiā thahuc idest error. Itē vo cant preconē iolali idest latratio nē. Itē vocāt sacerdotes gallalin idest tresq̄lados. Item vocant co ronam sacerdotis corha idest mes satura. Vocant diē veneris sancti phael.i.de saborido. Item vocāt diē festiuitatis nostre horga idest quebronte. Itē vocant paruulos xp̄ianos sakatin.i.serpētes. Oēs supradicte doctrine reperiunt̄ in thalmuth.scđm doctores generis eoꝝ. Et licet christiani sint domi ni iudeorū ⁊ omnia supradicta sci ant vel ad eorum aures veniāt q̄ tuncūq3 sunt horribilia ⁊ crudelia ⁊ falsa non reddunt tamen malu3 pro malo quinimmo orant pro eis vt deus auferat velamina a cordi bus eorum ⁊ reducat eos ad verā fidem. Ecce q̄ manifeste poterit vnusquisq3 noscere doctrinā xp̄ia norum ⁊ iudeorum q2 illa pessima ⁊ iudeorum crudelissima.

¶ In vsuris quibus expoliant christianos.

Ecia septima cru delitas iudeorum ostēdi tur in vsuris non posset chalamus explicare quot sunt mo di ⁊ calamitates iudeorum in vsu ris exigēdis cum in hoc nō homi nes sed verius demones dici pos sint. Repertū est quēdam iudeu3 in Samorēn.ciuitate: pro decem milibus sepaginta milia recepisse de vsuris. Retinent enī vsurarios contractus de generatiōe in gene rationibus intātum vt nō solū ru stici agricultores.sed etia3 plures scutiferi ⁊ milites ab eis quasi ca ptiui tenentur non tantū cōtracti bus:sed ⁊ iuramentis astricti non nascitur rustico pullus vł edulus quin statim sit p̄sentatus iudeo fe neratori. Reges autē ⁊ principes vsure hm̄ōi fauorem dantes ⁊ non prohibentes sunt in grādi pericu lo aiarum. vñ extra de vsuris post miserabilē scriptu3 est iudeos ad remittendas christianis vsuras p principes ⁊ potestates cōpelli pre cipimus seculares. ¶ Alexādel ō dicit q̄ tales dñi qui in terris suis vsurarios tenēt l3 mortaliter pec cēt tñ nihil restituere obligant̄ si nihil ad eos de bonis eoꝝ ꝑuene rit nec est sil̄e de auctoritatib' ma lis q̄ efficacē cām prestāt ⁊ de his q̄ sunt mali cā p accidēs puta q2 tale malū in patria ꝯseruetur vel libere fiat. Si autem predicti dñi cogant debitores dare vsuras s̄m

rodosi. tūc ad restitutionē tenent etiā si nihil de hoc ad eos puenerit. Sʒ forte meli⁹ sentit vb. dicēs φ tales qui cum possunt nō cōpel lunt ad restituendū vsuras tenent etiā si nihil peruenerit ad eos. cuius rō esse potest qꝛ sicut supra dictum est habent hoc ab ecclesia in preceptū saltē de iudeis φ si non obseruāt cū ex eorum officio incūbat eis interpretat consensum se habere iuxta illud. Non caret scrupulo cōcessionis occulte qui manifesto facinori desinit obuiare. extra de homicidio sicut dignuʒ. §. iiij. ꝛ hec est intentio beati bernadi in tractatu suo de restitutionib⁹ que mihi placet. ¶ In confirmatione oīm predictarū crudelitatū ꝛ ꝓ fine huius septime cōsideratiōis ꝛ vt vnusqꝫ xpian⁹ se custodiat a cōuersatiōe iudeoꝝ narrat aristo. in. iiij. lib. de secretis secretoruʒ ad alexandrū ponēs ei documētū dicēs. Nunqꝫ speres in hoīe qui nō credit legeʒ tuā. Sequitur. Et caue ne accidat tibi vt accidit duobus hoīb⁹ q̄ dicunt associati fuisse in vno itinere quoꝝ vnus erat magus orientalis: reliquus vero iudeus Magus equitauit mulā quaʒ nutriuit ad placitū suū que portabat vniuersa necessaria sua q̄bus indigebat. Uiator iudeus ꝟo incedebat pedes non habēs cibū nec alia necessaria. Dū ergo fabularētur in via dixit magus iudeo: q̄ est lex tua: q̄ est fides tua. Rn̄dit iude⁹ credo φ in celo est vn⁹ de⁹ quē adoro ꝛ expecto ab eo bonū anime mee ꝛ remunerationē ꝛ illis q̄ cōuenerūt mecū i legē mea ꝛ fide mea Et credulitas mea est φ q̄ discrepat mecū i fide mea licitū est mihi tollere sanguinē suū. pecuniā suā ꝛ amicū suū ꝛ vxorē ꝛ parētes ꝛ genitores: insuꝑ maledictū est mihi si seruo ei fidē vel iuuo ipm. vel si facio ei miam vel parco ei. Consequenter inquit mago demōstraui tibi inq̄t legē meā redde ergo me certum de fide ꝛ lege tua. Cui rn̄dit magus dicēs fides ei ꝛ credulitas ꝛ lex mea hec sunt. In pmis volo mihi ipsi bonum ꝛ filijs gn̄is mei ꝛ nolo alicui creature dei malum sequentib⁹ legē meam nec discrepantibus mecū in eadem nolo malū. ꝛ credo equitatē ꝛ misericordiā seruādā cuilibet viuēti: ꝛ nulla iniuria placet: videt etiā mihi φ qn̄ aliq̄d mali accidit alicui viuenti φ illud malum me ꝯtingat ꝛ me conturbat. affecto etiā ꝓsperitatem sanitatē ꝛ incolumitatem ꝛ felicitatē accidere oībus hoīb⁹ vniuersaliter. Tūc dixit iude⁹ q̄d si iniuria vel offensa fiat tibi ab aliquo. Magus scio φ in celo est de⁹ iustus. bonus. sapiēs cui nihil est occultum. nihil secretū. nihil penitus celatur de his q̄ licent in suis creaturis q̄ remūerat bonos iuxta suas bonitates: malos ꝟo ꝛ transgressores iuxta suas trāsgressiōēs Cui iude⁹. Quare ergo nō seruas legem tuam vt quid non ꝯfirmas opibus tuis fidem tuaʒ. Magus inquit. Quō fiet hoc. Cui iudeus Ego sum de filijs tui gn̄is ꝛ tu vides me ambulare pedes fatigatū famelicū. ꝛ tu es eques saturat⁹ ꝛ

quietus. Cui mag⁹. veritas hec ē et descēdēs de mula aperuit viaticū suū et cibauit et potauit eū. deinde fecit eū eqtare equitaturā suā. Postq̄ȝ vero iude⁹ bene firmauit se i equitādo iunxit calcaria festinādo et relinquēs maguȝ recessit. tūc magus cepit vociferare et dicere expecta me: q2 cōfusus sum. Judeus vero dicebat. nōne indicaui legē meā et cōditionē ei⁹. et ego volo similiter cōfirmare eā. Tūc festinabat mulā et magus sequēs eius vestigia indt. o iudee noli me relinqre in h̄ deserto ne iterficiar a leonib⁹ et moriar mala fame et dolorosa. age ergo misericorditer mecū sicut ego tecū. Jude⁹ vero nec respiciebat retro: nec intendebat dictis suis nec cessauit donec latuit visū ei⁹. qū ergo magus fuit desperat⁹ de succursu recordat⁹ fuit pfectionis sue legis et fidei sue et ei⁹ q̄d dixerat iudeo: vȝ q̄ i celo ē de⁹ iust⁹ iudex cui nihil est occultū: et nihil secretū in creaturis suis latet. Dirigēs ergo caput suū ad celū dixit Deus me⁹ tu nosti q̄ credidi i te i tua lege i tuis mādatis sanctificaui te: sicut ppēdisti. Cōfirma ergo apd̄ iudeū laudē meā i te. His dictis nō multū iuerat mag⁹: et ecce inuenit iudeū pstratū: et eiectū de mula cōfracta tybia. et leso collo. mula vero stabat ex opposito a remotis: q̄ vidēs magū nouit dn̄m suū et accessit ad ipm p̄pter nutriturā suā. equitās ergo ipam et derelinquēs iudeū i dolorib⁹ mortis recedebat iude⁹ vero clamabat. Bōe frater p deo habe misericordiam de me: q2 confractus sum et morior Indigeo pietate et mīa. Serua legem tuā: q2 cōtulisti tibi victoriaȝ qua supasti me. tunc cepit magus increpare eū dicēs: tu male peccasti in me et dereliquisti me sine mīa Cui iudeus. noli me rephendere de re pterita: q2 ostēdi tibi q̄ hec est lex mea et fides mea in q̄bus nutritus suȝ et inueni parētes meos et senes antiquos i hac lege psenerātes. Tūc misertus est eius mag⁹ et portauit eū post se donec peruenirent ad locū destinatuȝ et ipsum tradidit genti sue qui post dies aliquot expirauit. Audiens vero rex illius ciuitatis opera illius magi vocari eum fecit et constituit eum baiulum suum ppter pia opera et pietatem et bonitateȝ legis sue. Ecce periculum conuersationis iudeoꝝ: et declaratio conditionis eorum crudelissime.

¶ De iudeoruȝ fatuitatibus que sex passibus mensurantur.

Octaua consideratio hui⁹ libri est de iudeoꝝ fatuitatib⁹ et sua grādi stultitia. excecati suis peccatis. miseri iudei nō solū in ea que supradicta sunt inciderūt dicentes falsa et mendacia innumera contra legem xp̄i et eius aduētum vt patuit: sed etiā nōnulla alia scripserūt veluti amētes q̄ eos fatuos et isensatos ostēdūt a quocunq̄ȝ sane mētis audiātur. hec enim est pena aliquid scribentis contra deum. non eniȝ permittit spiritussanctus eos mētiri

nisi ita clare q ab oib9 cognosca-tur esse falsuz z mendaciu. Et sut sex passus in hac cosideratione p tractadi. Primus de his q dicunt contra charitatez. Scds de his q dicut cotra lege nature. Tertius de his q dicut cotra diuinam per fectione. Quartus de his q dicut cotra lege mosayca z ō pphetas Quint9 de manifestis ipossibilib9 Sext9 d fatua expectatioe messie

De fatuitatibus iudeoru otra charitatem.

Primus passus est de fatuitatibus z falsita tib9 iudeoz q dicut con tra charitatem. Unde in thalmuth iudei dat licetia q ho possit maledicere z blasphemare patre suu z matre suaz. Et adhuc pcutere eos sine onere pecca ti ali cuius. Dicut enim in canhedrin i ca. qd incipit elluhenamic henaquim. q ille q pcutit patre z matrez sua solu q non faciat vulnus liber est. Ite dicit rabi moysen de egypto in libris sophrin in lectio nibus reuelantiu. c. v. talia verba homo qui pcutit patrez suu z matre sua debet mori suffocatus sed no tenet ad penam si no fecit eis plaga: sed si eos pcutit z no facit in eis plagam no est aliud nisi sic qui pcuteret vnu alium hoiem ex israel: z qui eos pcutit postq sut mortui liber est. Ite dicit q ille q maledicit patrem vel matre suaz no est culpabilis in aliquo nisi in maledictioe noiauit aliqd nome ppriu dei. Et no solu patri carna li dant licetia maledicedi: sed et deo sicut dicut in cahedrin. in ca. qd icipit arbamitor q ille q maledicit deu non habet aliqua culpa nisi declarauerit nome ppriu dei qd vocatur semhamefotas. Sz si nominat in hora maledictiois cu aliquo alioz nominu suoru: sicut adonay z heloym vel sabaoth no habz aliqua culpa que oia q falsa z q fatua sint clarum est apparet enim manifeste q sunt cotra charitatem cum hoc requirat charitatis natura: vt deus diligatur z p ximus non: vt maledicantur.

De fatuitatibus iudeorum co tra legem nature.

Secundus passus est de fatuitatib9 z falsitatib9 iudeoz o lege na ture. vn ipsi dat licetiaz occidedi sine aliqua pena: scz q si cahedrin in. c. qd incipit helluhe haymi terahym vbi di sic. si aliqs ligauerit manus z pedes socii sui z causa huius mortu9 fuerit fame liber est ligator a morte. Sed si ligat eu ad sole vel ad frigus z moritur culpabilis est morte. Et si ligat vel pjiciat eu ante leone liber est a morte. z si pjicit eum an muscas culpabilis e morte. Et si pjicit eu in puteu in quo est scala et alius remouet scala qui tm pjicit liber est. Itez si dece homines percutiut vnum hoiem cum dece fustibus: z occidunt euz oes sunt liberi. Item si vnus ho alteruz oc cidit z postmodu inuenitur q ille mortuus est trefe hoc est q habet

pulmones constrictos vel habz aliquaz illarũ causaruz quare iudei abhominant carnes z non comedũt occisor est liber. z glosat Rabi salomon: q2 interfecit quasi rẽ morituraz. animal enĩ qd̕ est trefe dispositũz est ad mortẽ. ¶ Itẽ dicit Rabi moysen de egypto in libro sophrin in lectionibus canhedrin ca. ix. q si hõ criminosus venit ante iudices z vna voce sunt concordes q ille est dign9 morte z quod ad hoc q talis hõ sicut ille sit liber necesse ẽ q iudices sint discrepãtes: z q ps illoꝝ cõdẽnet euz z pars absoluat: z si sunt plures voces cõdẽnantiũ moriet. Item dicunt in libro de hulhin. c. j. q si petrus xbigratia facit testimonium falsum contra martinũ propter q testimoniũ secutũ est q dicti iudices cõdẽnauerũt predictũ martinum ad mortem. Et deinde anq̃ȝ executio predicti martini facta sit ꝓbatur q testimoniũ petri fuerit falsuz. Precipit lex q sit liber martinus z q petr9 moriat vt non viuat ad volendũ occidere ꝓximuz suũ cuz suo testimonio falso: q2 sic dicit tex. deut. xix. z reddet ei sic fratri suo facere cogitauerit. z propter hoc verbũ qd̕ dixit facere cogitauerit et non dixit fecit intricantur ipsi z dicũt fortuizando. q si mors martini erat iã facta quãdo fuit probata falsitas petri q i tali casu petr9 est liber. Ecce quomodo dãt iudei manifeste occasionem: q homines cadant in peccatuz homicidij reddendo eos absolutos in his que non solũ secũduz legem scripture: sed etiã secundũ legẽ nature sunt digni punitiõe. ¶ Itẽ dicũt in thalmuth in libro qui dicit calla q iude9 habet licẽtiam vtendi cũ vxore sua turpiter z innaturaliter: scȝ ante z retro: z dicit ibi liber madarym i. c. quod icipit ellirmutaryȝ q vna mulier venit ante doctores conquerẽdo se q vir ei9 vteret ea cõtra vsum naturalẽ: z ipsi responderunt filia nihil possumus in hoc facere: q2 lex dei dedit ei licẽtiam. Et dixit. Etvñ ꝓbatis. Rñderunt ex textu qd̕ dicit in leui. c. xx. Ille qui dormierit cũ masculo coitu femineo morte moriat: videt q q2 dicitur in hebraico zazyas in plurali. q ideo mulieri cõueniũt duo modi iacẽdi siue succũbẽdi viro. ¶ Itẽ dicũt in eodẽ ca. q. si vnus homo iacet cuz vna muliere vxorata vel cũ illis; que in lege vetant q si illa in illa hora nõ accepit delectationeȝ q ille qui iacet cũ ea non peccat. Dicunt etiã q ille qui coit cũ masculo nõ peccat: si ille q̇ iacet sub altero nõ accipit delectationẽ. Itẽ dicũt in eodẽ ca. q ille q̇ coit cũ masculo nõ peccat nisi sit. ix. annorum z nõ infra. Itẽ dicũt q qñ lex dicit vir qui fornicatur cũ muliere viri moriet ille z illa. q hoc intelligeret i illo qui est vir: scȝ q habeat etatẽ z similiter q marit9 eius sit vir z declarat rabi moysen q non habet nomen viri quousq̧ transeat. xiij. annũ. Sequit ergo ex verbis eius q ille qui est minoris etatis licẽtiatur in quocunq̧ modo adulterij. Itez loquitur q

vir adultus qui facit adulteriū cū muliere maritata cuius vir nō attingit etatē .xiij. annoꝝ ꝙ nō peccat. Item dant licētiã furādi homines ꝛ vēdendi: hoc inuenit in libro cāhedrin in .c. qđ incipit hel luheym hāhenaquī. ꝙ si pater furatur filiū suū ꝛ vendit: vel magister discipulum ꝙ nulla est pena. Oīa supradicta sunt talis nature ꝙ gētiles ꝛ illi qui viuebant solū ratione naturali euitarent et iudicarent illa turpissima falsissima ꝛ stulta quantomagis illi qui subijciuntur legi diuine.

¶ Contra diuinā pfectionē ꝛ ibi explicantur quinqꝫ fatuitates.

Ertius passus est de fatuitatibus ꝛ falsitatibus iudeorū contra diuinam perfectionem. Et primo dicunt deum corporeū. vnde narrat venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo titulo .j. ꝙ iudei in prima parte doctrine sue cuius vocabulū bndictiones dicūt deū caput ꝛ brachiū habere: ꝛ in cesarie pixidē gestare ligatā corrigio ipsi usqꝫ corrigie nodum a postera capitis parte sub cerebro firmatū. Intra hāc pixidē .iiij. eē cartulas iudeoꝝ laudes cōtinētes. In summo āt sinistri brachij gestare aliã pixidē simili modo corrigio ligatā carthãqꝫ ibi esse cōtinētē omnes laudes que in pdictis .iiij. scripte dicunt. Et dicūt iudei ad hoc se habere auctoritates. vñ de pixide quā gestat i cesarie ꝛ de nodo corrigie auctoritatē sibi attrahūt ab eo loco vbi dñs ait ad moysen videbis posteriora mea: facies āt mea non videbitur. tūc eñi vt dicūt iudei moyses nodum corrigie vidit: nodum aūt ipsius alterius pixidis esse necessariū est. De ea aūt quā gestat in brachio auctoritatem proferūt ab Esaia dicēte iurauit dñs in dextera sua ꝛ i brachio fortitudinis sue. per brachiū fortitudinis: vt dicunt vult itelligi sinistrum in qua virtꝰ illius pixidis cōtinetur. ¶ Sꝫ hoc quāte sit fatuitatis pꝫ: qꝛ cum lex perhibeat deū moysi dixisse posteriora mea videbis. ꝛ qꝛ deū mētiri nō posse constat. ita postea factū licꝫ scriptura tacente nō dubitemus nusqꝫ tñ lex meminit ꝙ moyses i eis posterioribus aliquid viderit qualiter igitur eū corrigie nodum qđ sine risu vix dici potest vidisse dicunt iudei. Item cum posteriora nō solū ceruix sed etiam quelibet corporis pars conuenientius itelligi possit: hoc qđ iudei eū ceruicem vidisse asserūt: nō ratione vel legis auctoritate: sed sola probant volūtate: ꝛ sic stultã pꝫ esse explanationem iudeoꝝ predictā. ꝛ cum careat ratiōe ꝛ scripture iuuamine pgredi licet. naꝫ si eū dei ceruicem vidisse (qđ sane sapienti nephas videt): ꝛ etiã hēre eē cōcedā: quomodo eē potuit vt moyses nihil in deo pter ceruicē viderit aut si aliquid aliud eū vidisse fingamus. potuit videre pileum siue corrigie nodū illius: scilꝫ corone quã dicūt angelū iudei noie mi-

tratū: singulis dieb⁹ capiti impo nere. ¶ Respōdent iudei q̄ q̄ vidit corrigie nodū affirmandū est q̄ vidit ceruicē dei. hoc pro destructiōe dcti iudeo℞ est efficacissimū q: si moysen illū corrigie nodū vidisse mētiamur cū ei⁹ faciē nulla tenus viderit. vnde deū piridē in anteriori parte capitis gestare pbauit. Rñdet iudeus qm̄ moyses nodū corrigie vidit piridē qua illa ligaret in capite dei fuisse. doctores intellexerūt. sed nō oīno sanus est hic intellectus quinvt deū aliqd gestare dicamus. potuit illa corrigia ligare cymbalū aut tintinabulū aliqd aut alid huiusmodi ¶ Uerūtamē vt oīa fatuitatis iudeo℞ tollant̄ respōsa. Dato q̄ hoc ocedamus vñ queso moysen itelligere potuit chartas int⁹ cōtineri. Cū dicant iudei eū scisse nō solum qd in eis scriptū haberet̄: sed qd ⁊ super hec oīa admiratiōe dignissimū est q̄ in illa charta vt credunt nihil aliud scriptum est. nisi ꝟsus quos lōge post moriēs moyses israeliticū populū docēdo ex semetipso eum laudās edidit. Et post mlta anno℞ curricula. Salomon deū adorās cōposuit de eo℞ laude. Nulla ergo est ratio q̄re iudei capite scriptū esse debeat credi necest fuga iudeorū qd habuit spūsancto reuelante. cum nec ipse moyses vsq̄ scriptū reliquerit nec vllus post eum ppheta pdiderit. ¶ Nec iterum est fuga iudeorū q̄ hoc habēt per antiquo℞ successiones: q: isto modo omne licebit firmare mēdacium: ⁊ istud est etiam valde indigne ferēdum q̄ suis doctoribus apponāt id qd ipsi forsisan voluūt. cum ipsi hoc non a veterum relatione per moysen habuisse testentur: sed ipsi in versuum explanatione talia ꝯuincentur. Patet ergo quante fatuitatis sit dicere deum habere membra corporalia cum hoc nulla auctoritate constet. ¶ Quod iterū naturali ratione ostenditur: quia si verū esset deum caput ⁊ brachia ⁊ totaꝫ corporis formam habere igit̄ necesse est q̄ fateāt̄ deū lōgitudis latitudis ⁊ altitudinis ⁊ dimēsionib⁹ ꝯstare ⁊ sic erit tribus dimēsionib⁹ clausus quod est incōueniens. De corrigia autem quā eum in capite habere dicunt duo proponunt̄: quia vel illa corrigia est de ipso aut aliunde. si de ipo est iam deus a se diuisus est. Si vero aliūde aut creator aut creatura est. Si creator est ergo sunt duo creatores. Si creatura est iam quedam creatura maior est quadam parte creatoris qd est incōueniēs. Itē quero hoc qd in capite vel brachio gestat vtrum necessitate aliqua vl' sine necessitate id gestet. Si necessitate iā creator īdiget creatura quod est aliud icōueniens. Si sine necessitate gestat ergo aliud deus ī se gestat superfluū quod est etiā incōueniēs. Et sic aperte ostēsum est quāte fatuitatis sit q̄ credūt iudei de mēbris dei et de corrigia predicta. ¶ Cū vero aliquod tale in sacris scripturis de membris dei inuenitur: necesse est illud allegorice intelligi: eo quod ad literam si

exponatur nõ posset stare sicut qđ ait moyses ad pharaonẽ locusta ĩquit operiet oculũ oĩs terre: nũq̃ eñ terra oculũ hꝫ. Itẽ idem filijs chore aperiẽs inquit terra os suũ deuorabit illos nũq̃d terra os hꝫ. Itẽ in libro iudicuꝫ.ait gad ad zebul. Ecce pplus de vmbilico terre descẽdit sed nũquid terra vmbilicũ habet. Iterũ esayas ait de ala terre laudes audiamus:nũq̃d terra alam habet. Abacuh quoq; propheta ait.lapis de pariete clamabit.ꝛ lignũ qđ inter iuncturas est efficacioꝛ.respõdebit nũq̃d lapis clamare aut lignũ põt respõdere. Cũ ergo corpoꝛea mẽbra deo realiter ascribere fatuũ sit: vt ostẽsuꝫ est.ergo que de eo tanq̃ corpoꝛea dcã sunt nõ cõuenit ad literã solã exponere: sꝫ allegoꝛice declarare.

¶ Qđ deus tm̃ est in occidente.

Est secunda fatuitas iudeoꝛum contra diuinam perfectionẽ dicentiũ in suo doctrinarꝫ libꝛo:ꝙ deus est tantũ in occidente.auctoꝛitate Esdre cõfirmantes illud dicẽtis. exercitus celi supplicat tibi. exponẽtes hoc ita cum oẽs stelle in occidentem tendũt. tunc exercitus celi supplicat deo:ꝛq̃m hec supplicatio fit in occidẽte. Ideo deũ in occidente asserũt esse. Qui quãq̃ sint a dei cognitiõe alieni si mũdi saltim figuram agnoscerẽt nõ de deo.tam indigna sentirẽt. quomõ autem ipsi figuram mundi non cognouerãt declaratur sic. Qm̃ nos orientem non dicimus:nisi locum illum, vbi stella prius app̃et nec occidentẽ nisi vbi nostro subtrahitur aspectui qđ qui vult sibi subtiliter demõstrari decet:ꝛ ipm̃ illud subtili oculo intueri ꝙ hoc modo cõsiderari potest. In quocũq; vis loco cõsiste ꝛ ab eodẽ lineã rectaꝫ ad oꝛiẽtis dirige partẽ que cũ peruenerit ad locũ vltra quẽ visuꝫ tẽdere nequit locum ipsum tibi oꝛiẽtem esse cognosce. Eodeꝫ modo si ab eo in quo cõsistis lineam rectã in occidẽtem direxeris.cũ ad talẽ perueneris locuꝫ qui visui tuo terminũ ponit ipsum tibi occidentis cõstitue locũ.hoꝛa aũt recti oꝛtus ꝛ hoꝛa recti occasus sic demõstratur nascẽte stella. Predictã lineaꝫ vsq; ad ipsum stelle locum ptẽde ꝛ in cẽtro ipsius stelle lineaꝫ fige. ita vt media sup terrã appareat ꝛ media adhuc lateat ipsamq; hoꝛã ipsius stelle oꝛtum dices. cuꝫ ergo sol tali modo oꝛiri ceperit sup terram.illa hoꝛa apud astrologos est verus oꝛtus diei. Eodem modo si occidente stella pꝛefatam lineã vsq; ad eam ad occidẽtis partem dirigẽs summitatẽ linee in stelle fixeris cẽtro.ita vt media super terram ꝛ media sub terra ꝯsistat illã hoꝛã eius esse occasum dices. Cũq; sol tali mõ occiderit illa hoꝛa apud astrologos verꝰ est occasus diei ꝛ initium noctis. Ex his talis pꝛocedit conclusio ꝙ cũ pars oꝛiẽtalis oꝛbis eadem sit omnibus.locus tamen oꝛientis nõ idẽ est omnibus. Id idem quoq; cũ occidentalis oꝛbis idẽ sit omnibus.locus tamen occidentis nõ idem est om

nibus neqꝫ eadē hora ort⁹ que nobis est.ceteris omnibus est:nec eadem hora occasus est nobis cū ceteris gētibus.sed ſm varietatem locorū terre in longitudine variatur locus orientis ꝛ occidentis et hora ortus ꝛ occasus.hec tam subtilis res aperti⁹ similitudine ostēditur. Constituamus ergo solē in primo arietis gradu:ꝛ ī primo pūcto grad⁹:ꝛ dicamus ꝙ cepit modo oriri ciuitati Aren.que sita est in primo.vij.climatū terre habens viginti gradus ad orientem ꝛ totidem ad occidētem.habens etiā viginti ad polum aquilonarem ꝛ totidē ad australeꝫ. Cū huic iquā ciuitati sol ceperit oriri quenam hora erit illi ciuitati que.lx.gradibus distat ab occidente ciuitatis aren.ꝛ patet ſm astrologorum libros.ꝙ due adhuc hore de ꝑcedēti remanēt de nocte.ꝛ cū predicti ciuitati occubuerit sol due similiter remanent hore de die. Cū autē sol illi ceperit oriri orbi.ptꝫ ꝙ arē ciuitati duab⁹ trāsactis horis tertia inchoat hora. Cūqꝫ illi orbi sol occubuerit due iam de nocte ꝯplete sunt hore Aren ciuitati. Si ergo filū rectū ab aren ꝓtrahas ciuitate ꝛ ꝑducas summitatē vnaꝫ ad orientē aliā ad occidētē.ꝛ simili modo facias in alia ciuitate ꝓferēs ab ea rectā lineā:cuius vna summitas ad orienteꝫ ꝛ alia ꝑtingat ad occidētē. Nūc q̄so an vtriusqꝫ linee termini ab vtrauis ꝑte insimul poterūt cōuenire.ꝛ ptꝫ ꝙ non.sed quāto abinuicē ipe distāt ciuitates tanto linearuꝫ in vtraqꝫ parte insimul distabunt summitates trib⁹.s.gradib⁹. Ptꝫ ergo apertissime ꝙ loca orientis ꝛ occidentis ꝛ hore ort⁹ ꝛ occasus. nō eedē sunt omnibus.sed variantur ꝓ varijs terre longitudinibus. Itē cū sol aren oritur ciuitati si eadē hora apud alterā quā diximus ciuitatē ab eiusdē ciuitatis oriēte in eiusdē occidētem lineam protendas que celi puncta vtriusqꝫ eius summitas cacumen cōtinget. Et patet q̄d illa sūmitas que vergit ad oriētem primum punctū primi grad⁹ virginis percutiet. Rursus si sole Aren ciuitate occidēte apud alterā ciuitatē lineā eo modo quo dixim⁹ ad celū vsqꝫ vtriusqꝫ tendamus.vtraqꝫ summitas eᵘ quas celi partes continget. ptꝫ ꝙ illa que ad orientem tenditur primo puncto primi gradus virginis que vero ad occidentē primo puncto primi gradus piscium occurrit. Iterum si sole vrbi illi oriente lineā apꝺ Aren ciuitatē ad eiusdem orientē ꝛ occidentem tendētes vsqꝫ ad ipsum celum ducamus vtraqꝫ summitas quā celi parteꝫ continget.ptꝫ ꝙ illa que ad orientem continget primam particulaꝫ primi gradus thauri percutiet. q̄ vero ad occidētem primo puncto primi gradus scorpionis occurret. Si auteꝫ vrbi illi sole occumbēte predictā lineā aren ciuitatis ꝑdicto mō ad celi cardines ducamus quas eiusdem celi partes summitas queqꝫ continget.ptꝫ ꝙ oriētis summitas initium primi gradus scorpionis.occidentis vero initiū

primi graduf th auri ꝯtinget. Nūc
ergo cognoscere potest: quia gra-
dus signi qui est in oriēte sole arē
ciuitati apparente nō est idem cū
eo qui eadem hora alij apparet ci
uitati. Sicqꝫ omnibus continget
ciuitatibꝰ: ꝑut vna distat ab alia
in lōgitudine: nec illa celi particu
la q̄ hodie in ortu solis quouis ter
rarū loco in oriēte apparet. cū ea-
dem q̄ cras eadē hora eodeꝫ loco
terre in eodē apparebit. Hec gra-
duū in celo variatio cōtingit quo
tidie sicut ipse sol ꝑ eosdē graduf
variatꝰ quotidie: quiquidē ita esse
vt dctū̄ est necessaria cōstat rōne
ꝙ in totiꝰ terre spacio nō sunt loca
orientis ꝛ occidentis equalia: nec
hore ortus ꝛ occasus eedē. vn̄ ne-
cessario sequitur stellas dū q̄busf-
dam occidūt alijs eadē hora oriri
nec in tota celi spera certus est oc
cidētis ꝛ oriētis locus: sed quoti-
die variatur ꝑ varios gradꝰ. mul
tominus credi dꝫ oriētis ꝛ occidē
tis mutationē celestibꝰ accidere
creaturis. quibꝰ nulla vnq̄ꝫ interue
nit obscuritas. sed sempiterna in-
deficientis luminis irradiat clari
tas sicut dauid propheta dicit. q2
tenebre nō obscurabunt a te. ꝛ nox
sicut dies illuminabitur. sicut te-
nebre eiꝰ: ita ꝛ lumē eiꝰ. Et daniel
ipse inquit reuelat ꝓfunda ꝛ abscō-
dita. ꝛ nouit in tenebris ꝯstituta:
ꝛ lux cū eo semꝑ erit. Cū etiā nul-
la in celo ascēsus vel descēsus pos
sit esse mutatio localis apertissi-
me cuiuis pꝫ ꝙ in celo nec oriens
sit nec occidēs: quo ꝓbato fatui-
tas euidēs dicētiū: ꝙ dei locus oc
cidēs est vbi stelle supplicāt deo.

¶ Et quia supradictū est de lōgi
tudine ciuitatū distantiuꝫ abinui
ceꝫ quō hoc cognosci possit vt me
lius cognoscātur diuersitates ho
rarum eodē tempore super easdē
apparentiū breuiter sic ostēditur
Cōstituamꝰ ergo solem in primo
arietis puncto: ꝛ īcipiat fieri ecli-
psis solis apud aren ciuitatē primo
puncto septime hore diei erit vti-
qꝫ eadeꝫ hora primus cācri gradꝰ
in ipsius aren oriente. qđ si tūc no
scere desideras quota hora fieri in-
cipiat eadē eclipsis apud aliā ci-
uitatē q̄ꝫ prediximus si diligēter
inspicias primo quīte hore pūcto
inuenias eaꝫ ibidem fieri īcipere.
eodēqꝫ momēto apparebit primū
geminorū punctū in illiꝰ ciuitatis
ortū. vnde īdubitāter apparet. iij.
longitudinis gradus īter vtrāqꝫ
inuenirꝰ esse ciuitatē. ꝛ hoc quideꝫ
mō ab astrologis quāta īter duas
ciuitates longitudo habetur.

¶ Quod semel ī die quotidie deꝰ
irascitur.

Tertia fatuitas iu
deorū cōtra diuinā ꝑse-
cutionē ē. ꝙ singulis die
bus semel in die irascitur: asserē
tes in mediuꝫ testimonium dauid
dicentis. fortis irascitur quotidie
prima etiā diei hora eū irasci asse
rūt causam huius ire esse. dicētes
ꝙ in illa hora reges iniquitatis in
surgētes dyademata sibi īponūt
ꝛ soleꝫ adorāt. O q̄ꝫ absurdus est
sermo iste: ꝛ q̄ꝫ fatui sunt q̄ hoc ꝓ-
tulerūt cū ire descriptionē prorsus

ignorant. quā si nossent nō hoc de deo sentirēt. Si igit̄ vis cognoscere quid ira est. attēde ꝙ ira est cū audito aliquo qđ displiceat ꝓbo colera rubea. i. fel feruet ꝛ sup epatē diffundit̄ ꝛ sanguini cōmiscet̄. Inde siquidē hō calescit ꝛ ī facie pallescit. hec aūt nulli cōuenit rei nisi q̄ ex quatuor cōponit̄ elementis deus aūt talibus nō subiacet liniamētis. Cū vero in scripturis inuenit̄. Irā applicari deo. vt ibi dn̄e ne in ira tua ꝛc. Intelligēdū est ꝙ de⁹ se habet admodū animi irati qui destruit qđ fecit: nō tū̄ ꝙ ira ī deo cadat subiectiue: vt dictū est. nō min⁹ etiā illud abhorrēdū est ꝙ dicūt eū de tali re irasci. de q̄ nō possit vlcisci. qđ si posset: ira ꝑfecto eius q̄esceret. Aiūt ꝑterea ꝙ ipsi⁹ hore qua irascit̄ nemo nouerit vnq̄ꝫ punctū nisi balaā fili⁹ beor. In hoc aūt ꝓbo sibi ipsis cōtrarij sūt iudei cū ex vna ꝑte moyses eū vocet ariolū: ꝛ iudei liquū. ex altera vero parte de deo prudētiorē eum moyse esse significāt: q2 pūctū hore nouerit qđ moysen latuit: ꝛ licꝫ hoc dictū magna admiratiōe vilescat. tū īcōparabiliter maioris fatuitatꝭ ē. q2 dicūt gallū irratiōabile animal ipsi⁹ hore pūctū quotidie scire.

Quod deus semel quotidie in die plorat.

Quarta fatuitas iudeoꝝ cōtra diuinam ꝑfectionē est. ꝙ deus semel in die quotidie plorat: ꝛ ꝙ ab ei⁹ oculis due prodeuntes lachrime in mare magnū cōcidūt: ꝛ hoc fulgorē esse affirmāt illū qui tp̄e nocturno de stellis videt̄ cadere. hec aūt ratio deū ex quatuor elementis cōpositū ostēdit esse. Neq̄ꝫ enī lachryme fiūt: nisi ex humiditatis abūdātia descēdentis de capite. Si vero ita est. ergo elemēta sunt dei materia. oīs aūt materia prior est ꝛ simplicior forma. ergo ꝛ hec priora ꝛ simpliciora deo sunt qđ nephas est credere. Itaq̄ꝫ si de⁹ talis est vt dicunt cū nec cibo fruat̄ nec potu. ꝛ q̄tidie duas ex se mittit lachrymas necesse est decrescere. nisi forte de aquis q̄ sup celos sunt iugiter bibat. Ex verbis quoq̄ꝫ eius intelligit̄ ꝙ ignorent quid ille sit fulgor qđ si desideras noscere fumosus q̄dā vapor de terra surgit nimiū siccus. vn̄ ꝛ locū nubiū trāsit ꝑueniēs ad locū vbi nō mult⁹ est calor: qm̄ remot⁹ est a motu firmamēti quo cū ꝑuenerit ꝛ iā multus in loco vno coierit ipsi⁹ loci calore. lꝫ exiguo paulati crematur ꝛ cremat⁹ euanescit. ꝛ id est qđ per aerē discursitare videm⁹. Fer⁹ q̄ꝫ ipsi⁹ quē deo īdigne ascribūt iudeorū captiuitatē cām eē dicūt qm̄ ēt ꝑpter dolorē eū ter ī die vt leonē rugire asserūt. ꝛ ꝑpter id celū pulsare pedib⁹ more calcātiū in torcu lari. more ēt colūbe quēdā susurri sonitū dare: ꝛ quaq̄ꝫ vice caput mouere: ꝛ dolētꝭ voce dicere heu mihi heu mihi: vt quid domū meam in desertum redegi ꝛ templuꝫ meum cremauit filios meos ī gētes trāstuli. heu patri q̄ trāstulit filios suos. ꝛ heu filijs qui trans-

lati sunt de mensa patris sui. ¶ Di
cunt etiã: q quidã doctorũ suorũ
hanc audierit vocẽ in quodã loco
ramoso. Preterea dicũt q tãq͂ pru
riẽtes inuidẽs collidat pedes et
more dolẽtis manib⁹ plaudat. et
q ꝙ̃tidie orat: vt misericordia ei⁹
sit sup iras ei⁹. ꝛ vt eat in populo
suo in misericordia. hec patẽt in li
bro barahot in. c. j. O insensati iu-
dei dicite cũ de⁹ orat quẽ adorat
seipsum an aliũ. Si aliũ is quem
adorat potẽtior eo est. Si seipsuȝ
adorat: aut potẽs est ei⁹: propter
qđ orat aut impotẽs. Si ipotens
est frustra se orat. Si vero potens
aut vult illud pro quo orat. aut nõ
vult. Si nõ vult ꝓ nihilo orat. Si
autẽ vult nõ est necesse orare. Pȝ
ergo q oĩno sit hec gẽs iudaica a
liena a cognitiõe diuina. Si ergo
veruȝ est deũ pro iudeis orare vt
leoneȝ rugire: celum pedibus pul
sare. more columbe gemere. caput
mouere. ꝛ p̃ nimio dolore heu mi
hi clamare. ipsuȝ preterea pre do-
lore pedes collidere. manib⁹ plau
dere. ꝛ ꝙ̃tidie vt iudeoꝝ miserea-
tur orare. quid ergo eoruȝ ne libe
rentur impedit captiuitatẽ an ab
ipso: an ab eis procedit hec mora.
Si eñ ab ipso eum ad cõprimẽ
dum volũtatẽ suaȝ minus esse po
tentem ostendunt euȝ. id volentẽ
complere: nec valentẽ pueri more
eum plorare asserũt. Si igit nunc
impotens dicatur. Utrũ in futuro
potestatem habiturus sit: an nõ.
Si nunq͂ habiturus est. ergo ꝛ il
lius ꝛ illorũ dolor fine carebit sua
q oratio ẽ vacua ꝛ spes nulla. Si
vero posse habiturus est aut illud
nõduȝ habuit: sed in prefixo ꝛ cer
to habiturus est tẽpore. q cũ ha-
bebit eos de captiuitate liberabit
aut iã habuit: sed ĩ remotis illud
recuperatur⁹ est ꝛ de captiuitate
eos adducet. Si vo habitur⁹ est
tẽpore certo restat eos dicere qđ
sit qđ modo ꝓhibeat euȝ habere
scȝ vtrũ hoc paucitati ĩputãt an-
norum eius an debilitati mẽbroꝝ
an obstaculo cuiuslibet rei a q̃ ne
queãt defendi hec de deo credere
nephas est. ¶ Legimus eñ ĩ scri
pturis sacris quib⁹ iudei nobiscũ
fidem adhibẽt deũ antiquis tem-
porib⁹ maiora miracula fecisse q̃
sit eos de captiuitate liberare. ve
lut cũ decem plagis egyptuȝ per
cussit: ꝛ tamẽ eos in manu valida
eduxit ꝛ rubruȝ mare diuisit in qđ
pharaonẽ cũ exercitu suo demer-
sit. Mãna quoq͂ ꝛ coturnicib⁹ de
celo in deserto pauit. Aquas etiã
iordanis in loco vno mõtis istar
cõstituit Solẽ ꝛ lunam Josue p̃-
cibus fixit. De exercitu Sẽnache
rib. clxxxv. milia nocte vna occidi
fecit. In diebus ezechie solẽ gra-
dibus. x. reuerti ꝓcepit. Danielẽ
de lacu leonuȝ liberauit. Ananiã
Azariam ꝛ mizahelẽ de igne ꝛ iu
deos de babylonis captiuitate li
berauit. ꝛ multa alia q̃ numerare
lõgum esset mirabilia fecit. Nõ er
go dicere possunt q antiquis die
bus potẽs non fuerit. Si aũt euȝ
potẽtem fuisse vt equum est cõce
dant: sed alioꝝ interuẽtu accidẽ
tium eũ impotẽtem factum dicãt
post quorum abscessum euȝ posse

suum recuperaturuz credant alterum eoruz necesse esse fateant. Illa accidētia aut ex eo aut i eo fuisse vt infirmitas accidens homini donec cōualescat ab estu cohibet voluptatis. aut ei ab alio esse illata vt captiuitas cuilibet a rege illata sue voluntatis euz potestate puiuat donec libertate succedēte recedat ꝙ si ex eo ⁊ in eo fuisse dicant. deū ergo corp⁹ habere dicūt qđ contrarioꝝ susceptibile sit qđ de celo sentire nō cōuenit. Si ꝟo ei ab alio illata dicatur illū qui intulit duo potentiorez esse ostēdūt ꝙ nō minus est icōueniēs. Si aūt seipsos sue captiuitatis causaz eē dicāt quasi melius modo in captiuitate quā olim in libertate se habeant hoc patet esse mendaciū. qꝛ nūꝙ captiuitas libertati est comparabilis. Si vero non hac intentione suā libertatē rememorātur sed eo volente eos liberari ipsi ptinaciter eius volūtati obsistūt. s. vt quia ille eos in captiuitate cōiecit. Ipsi ecōtrario plusꝙ ipe velit i ipsa captiuitate perdurēt. deberet vtiꝙ eoꝝ satisfacere volūtati ⁊ non seipsum assidue tanto merore deprimere aut eos ei parcere deceret nec eum facere tātū cōtristari. sꝫ hoc stare *nullatenus* pōt cum eū quotidie vt ipsos de captiuitate eripiat orēt. Excludere ergo debent iudei tantecircuitiōis ambages a pectore suo. ¶ Dicet ad hec iude⁹ nihil eoꝝ que tu numerasti impedit nostrā captiuitatem. sed deum semper omnipotētem fuisse ⁊ esse fatemur. nec nos captiuitatē euadere velle negam⁹ sꝫ deū captiuitati nostre cer tū terminū pfixisse ⁊ donec illud quod constituit iurauit ⁊ firmauit tps adueniat nos nullo mō liberari posse dicimus. Uere in hoc verbo insciētiam deo ascribit iude⁹. cuz eū tale qđ statuisse dicat atqꝫ iurasse quod pri⁹ eū iurasse atqꝫ firmasse peniteat cui⁹ rei signū ē tot modis iugiter vt dictū est p eis affligitur quod si pscisset nō antea cōstituisset. Insipiens ergo secūdū iudeos deus fuit ꝙ ⁊ cū apud eos constet indulgere vtiqꝫ ei deberet nec precibus eū inquietare assiduis. Quāto ei frequēti⁹ orāt tanto magis eius dolorē innouāt ⁊ quo magis ab oratiōe cessando eū nō inquietauerint tātomagis eum cōsolari pmittent.

¶ Qđ de⁹ dimisit vnū foramē i celo nō valēs pficere firmamētum.

Quinta fatuitas iudeoꝝ cōtra diuinā pfectionez est ꝙ cum deus firmamētuz cōstituit perficere penitus nō valēs cuiusdaz foraminis spaciū in septētrionali parte impfectū reliquit. qđ ob hoc videlicet eū fecisse asseuerant. vt si quisaliquādo exurgēs ⁊ ei equalem se faciens deum esse se diceret ipe de⁹ illi⁹ spacij pfectionē opponeret dicens. si de⁹ es vt ego: locū illum claude si potes quez apertū reliq ego. hoc aūt ꝙ patēs sit mēdaciū nullius oculi aciem latet. Septētrionalis etenīz arē poli altissimū

semper sup nos nec vnq occulta ri ↄspicim⁹: ipmq totu itegru pfe ctuq videm⁹. Manifeste ergo ptz fatuitas erroru istius.

¶ De aliis fatuitatib⁹ plurimis contra diuinam perfectionē et in eius offensam.

Ponuntur et alia in thalmulth q sūt cōtra diuinam perfectionem. Isti qui vocantur rabini et sapiētes acclamant seipsos dei seruitores: et declaratores legis mosayce. sed tn inueniuntur loquētes inordinate in his que sunt in magnu vituperiu dei. tollendo eu omnez perfectionē et applicādo ei omnez defectu. et ante omnia dat licentiā seruiēdi diis alienis et ydolatrādi Unde inuenit i camhedrin i capitulo. qd incipit arbamitot. sup illo qd scribitur in Leuitici. c. xviij. de ydolo qd dicitur moloch. seruitiu cui⁹ erat q accipiebat hō filiu vel filiā suam et ducebat eum vel eam ad sacerdotes et ipsi trāsibāt creaturā aliā p ignē ante pdictu ydolu. et lex vetauit hāc ydolatriā signāter specificatā: et dicit in verbis istis ca. eodē. De semie tuo nō dabis vt ↄsecretur ydolo moloch Hic intricantur ipsi et dicūt q qr dicit text⁹ de semie qd itelligit q nō peccat hō excepto qn dat sacerdotibus patrez sui seminis p moloch. Sed si ei daret omnes filios suos nō peccaret. Itē dicit qr nō dabis. intelligitur q nō peccat excepto qn pr dat filiu suu sacerdoti moloch. vt faciat sacrificiu: sz si ipse met pater facit nō peccat. itē qr dixit de semine intelligit q tūc ē pctm qn sacrificiu fit de illis qui ab eo exierunt sed si hō facit sacrificiu de patre suo vel fratre vel de seipso predicto ydolo non peccat Itez dicit in eodē libro canhedrin ca. eodez. Ille qui adorat ydola timore vel amore liber ē a culpa. et declarat rabi salomon q amore itelligitur si ab aliquo dno fuit rogatus vt faceret timore si fuit cōminatus. Sz rabi moysen de egypto dclarat aliter dicēdo q amore sonat sicut si fuit filocapt⁹ de illa ymagie q est bene fabricata. et timore ē si timet qr potest ei nocere sicut ymaginant illi q eā adorant q eis pōt facere bonu vel malum si in tali casu adorat liber est

¶ Et multu est mirandu de istis glosatoribus et etiaz de textu thalmuth qr clare venit contra textuz legis dei. qr videmus q cuz populus israel iret p desertu et fuerūt i sethin et adorauerunt ydolu phegor qr deus iratus fuit iā fortiter cōtra populu q occidit. xxiiij. milia. et tn manifestu est q illa ydolatria nō fiebat nisi amore filiarum moab sicut apparet Numeri. xxv. capitulo. Iteru illi tres pueri Sydrac. misag. et abdenago voluerūt potius intrare fornacē ardētē q adorare ymaginē nabuchodonosor. Et tn si hec opinio eēt vera bn erāt excusati ab illo pciculo et q faciebāt timore regis nabuchodonosor. et certum est q ipsi bn sciebant legē qr ibi fit relatio p eis q

erant multi intelligẽtes z socij in studio danielis ꝑpter qḋ apparet ꝙ snia data p eos est vera .z per doctores thalmuth falsa z fatua. ¶ Item dicūt z veniūt ꝯ deū volēdo seipsos equa re deo. Unde iue nitur in aliquib⁹ ordinationibus z cerimonijs quas ipsi fecerūt q̄s etiā oēs iudei obseruāt sicut est illud qḋ in certis noctib⁹ anni mādant ꝙ incendant certe candele i domibus in memoriā victorie machabeorū. In certo mēse anni precipiunt ꝙ fiat festū qḋ vocat porrim in memoriā mirabili hester et mardochei cōtra Amā In qua ꝑcipit thalmuth expresse ꝙ quilibz iudeus dz inebriari z illa die legūt in sinagoga hystoriā hester. z siue cū incendūt ꝑdictas candelas siue cū legunt ꝑdictā hystoriam in sinagoga dicit rabi talia verba. benedictus qui nos sanctificauit cū suis ꝑceptis z mādauit nobis incendere has cādelas z ꝑcepit nobis legere hanc hystoriā hester. vide te si hoc ꝑcepit deus in lege .nisi qz ipsi se reputant tm̄ sicut de⁹. ¶ Itē nō solū hoc faciūt sz reputant se posse reuocare ꝟba dei hoc ipsi declarāt sup.ca.xvij. Deuter. vbi dicit si aliquid tibi fuerit difficile in legis iudicijs ibis ad sacerdotes z ad iudicem qui fuerit illo tpe z petes ab eis z facies ſm cōsiliū eoꝝ. Et dicit talia ꝟba. nō declinabis ad dextrā neqꝫ ad sinistrā Sed ipsi in talmuth scrutantur dicendo ꝙ intētio textus est ꝙ dato ꝙ sapientes dicant ei pro dextera quod est sinistra z pro sinistra qḋ est dextra debet credere. ¶ Itē iudicant snia mortis quēcunqꝫ frangentem aliquid de ordinatiōibus eorūz. Dicunt adhuc in libro berahot in.c. quod incipit misemoco. ꝙ quicūqꝫ homo deridet sapientes thalmuth vel malū dicit est cōdēnatus ad inferos. Et ille qui frangit verba legis dei nō habet a'iaz penā nisi ꝙ sit fractor legis. ¶ Itē reputāt se scire plus q̄ deus quia dicūt in libro robamechia in.c. qḋ incipit hazabā. qḋ semel fuit i studio magna disputatio super vnus actū legis z oēs studij vni⁹ opinionis. Sed rabi aliazer qui erat maior eoꝝ erat ꝯtrarie opiniōis qui fecit multas bonas rōnes contra eos ad ꝓbandū suā opinionem z nunq̄ voluerūt assentire ei z in fine dixit si sic est sicut ego dico remitto dn̄o deo nr̄o. Et illa hora exiuit vna reuelatio vocis z dixit. nō cōtradicatis rabi aliazer qz verus est qḋ ipse dixit. Et surrexit rabisua z dixit dn̄e lex nō est in celo sz in terra z iā precipis in lege tua ꝙ sententia debet declinari ad plures voces: z illa hora excōicauerunt ipsuz rabi aliazer quousqꝫ assensit opinioni eorum. z dicunt ꝙ paruo elapso tēpore rabi nathan inuenit helyam prophetam et dixit ei eras tu in celo quādo fuit illa questio. Respondit sic z dixit ei quid ergo dixit deus illa hora qua sapientes noluerūt obedire reuelationi sue. Respondit ei. scias qḋ illa hora de⁹ risit z dixit. Uicerūt me filij mei. vicerunt me filij mei. ¶ Itez glorificant isti thalmudi-

fte seipsos. vnde dicitur in libro
luca.c.iij.q vnus doctor q̃ vocaba
tur rabi Symeõ filiꝰ ioahȳ. Dice
bat. Ego sum tã dignus ꝛ tam iu
stus ꝙ si vellem ꝓpter bonitatem
meã liberarent̃ in die iudicij oẽs
hoĩes qui venerunt ad mundũ
a die qua ego natꝰ suꝫ vsq̃ hodie
Et si Jonatã filiꝰ vꝫ iel esset nobis
cum possemus liberare totũ hũa-
num genꝰ a die qua creatꝰ est mũ-
dus vsq̃ ad finẽ. Itẽ se reputant
ꝓphetas sicut dicunt in rababate
ra.c.j.a die qua fuit destructio tẽ-
pli vsq̃ huc fuit remota ꝓphetia
ꝓphetarũ ꝛ fuit data sapiẽtibus.
Item dicunt in rababatera in.ca.
qd̃ incipit hamoher ꝛ hascema ꝙ
raba filius barhana ibat per quã
dã viã ꝛ dixit ei vnus tragenariꝰ
Ueni ꝛ ostẽdam tibi mõtem synai.
Iuit cum eo ꝛ audiuit primo vnã
voceꝫ que dicebat. O mi se ve mi-
hi q̃ feci iuramẽtuꝫ ꝛ ex quo feci
q̃s me absoluet. Et postq̃ rediit
ad studium ꝛ narrauit mgr̃is rep̃
henderũt eũ ꝛ dixerunt ei: ea ho-
ra qua audisti vocẽ illã debuisses
dicere. dñe ego te absoluo ab illo
iuramẽto. ꝛ dixit ipse dubitaui qd̃
dicebat pro iuramẽto quod fecit
noe de nõ dando amplius mundo
diluuiũ. Et glosat rabi Salomõ
ꝙ illud iuramẽtũ d̃ quo petebat
deus absolutionẽ erat captiuitas
israel propter quod ipse sustinebat
ptẽ captiuitatis ꝛ laboris sicut di
xit esaias.c.lxiij. In omni tribula
tione eorũ nõ est tribulatus. Et li
cet textꝰ verus sit in biblijs hebrai
cis pro maiori pte eo mõ quo po-
suit hieronymus i sua trãslatiõe.
Uerũtñ i aliq̃bus dicit̃ sic. In om
nibus tribulationibꝰ eorũ ipse est
tribulatus. ꝛ iuxta hoc facit predi
ctã glosaꝫ rabi Salomõ. ¶ Item
reputant deũ ignorãtẽ sicut dicit̃
i barahoth.ca.j. postq̃ fuit destru
ctum templũ non remansit deo in
toto mũdo nisi solũ spacium qua
tuor cubitorũ ad studẽdũ habe
i. lectionẽ de thalmuth. Itẽ dicit̃
ꝙ tribꝰ primis horis diei deꝰ sedet
ad studẽdũ thalmuth. ergo videt̃
ꝙ si indiget studio non hꝫ pfectio
nẽ sapientie. ¶ Item reputãt de
um mendacẽ sicut dicitur in raba
mecia in ca. quod icipit hachoa.
Unde dicebat rabi hysmael. Ma
gnũ quid est pax q̃ deꝰ dixit mẽ
daciũ vt poneret pacẽ inter abra-
ham ꝛ saram. hoc apparet in gen.
xviij.c. q̃ cum angeli p̄nosticarũt
abrae ꝙ sara pareret filium ꝛ ipsa
erat in tabernaculo ꝛ audiuit eos
dixit textus ꝙ fecit derisionẽ inter
seipsam ꝛ dixit quõ posset hoc fie
ri cum sit dñs meꝰ senex. Et post
ea cũ dñs hoc resumpsit abrae ꝙ
prehẽdẽdo saraꝫ dixit qd̃ dixerit
cum ego sim vetula ꝑpariã dicit̃
isti qd̃ deus mutauit ranones ꝙ
abraã ꝙ sara vocasset eũ senẽ in
sceretur. Sꝫ qui bene attẽdit ad
textum inueniet ꝙ dicit magnũ
mendaciũ q̃ etiã inuenitur ꝙ
ipsa risit seipsam vocauit vetulã
¶ Item reputant deũ peccatorẽ
sicut dr̃ in hullim in ca. quod inci
pit helucerefoth sup textũ. gen.
vbi dr̃ fecitq̃ deus duo luminaria
magna. Dicit rabi Symeõ i hora

creatiōis equales erant sol ꝛ luna Et luna venit añ deū ꝛ dixit. dñe nō est bonū ꝙ duo reges fruātur vna corona. Et illa hora precepit deus ꝙ esset minorata ꝛ dixit illa dñe qꝛ dixi tibi verba rationabilia minorasti me ꝛ sic fuit illa sibiipsi nimis displicēs. sꝫ deus vt cōsolaret eā dixit ei nō tristeris nec tibi displiceat qꝛ sol nō apparebit nisi de die ꝛ tu apparebis de die ꝛ de nocte sed ipsa non fuit ꝯtenta immo dixit dñe candela ante solē qd ꝓdest. ꝛ dixit ei deus. ego faciaꝫ qꝺ ppl's meus israel faciat computa sua ꝑ mēses tuos cū toto hoc non fuit cōtenta intantū ꝙ deꝰ cognouit se culpantē ꝛ ꝑcepit moysi qꝺ in fine lune isrl' faceret sacrificiuꝫ vnius hyrci vt deꝰ haberet veniaꝫ de predicto peccato ꝛ hoc ꝓbant ex Numeri ca. xxviij. vbi dicit hyrcus quoqꝫ offeretur domino pro peccatis: videat vnusquisqꝫ quot vanitates sunt in predicta auctoritate. ꝛ quomodo textus quē ipsi allegāt est in cōtrariū illiꝰ ꝙ ipsi intelligunt. ¶ Item reputant deuꝫ pollutū ꝛ immundū scđm quod dicunt in rabamechia in ca. quod incipit hacoher ꝛ hapohel dicit rabi Johanam deꝰ sacerdos est qꝛ sic scriptum est. Exodi ca. xxv. Loq̄re filijs israel tollāt mihi primitias. sed primitie debēt dari sacerdotibus: ergo deus est sacerdos. Iteꝫ postea recepit pollutionem qꝛ sic scriptū est. Deute. ca. vltimo. ꝙ qñ moyses mortuus fuit sepeliuit eū dñs. sed omnis sacerdos q̄ tangit hoīeꝫ mortuū est pollutꝰ. ergo deꝰ est pollutus ꝛ satisfaciunt dicēdo ꝙ postmodum balneauit se ꝛ fuit mūdatus ꝛ querūt in quo balneauit se in aqua non qꝛ Esa. dicit ca. xl. quis mensus est pugillo aquas ꝛ satisfacit Rabi ꝙ in igne se balneauit qꝛ sic scriptuꝫ est Esa. vlti. qꝛ ecce dñs veniet in ignem. Iteꝫ dicunt ꝙ deus palpat res immundas sicut dicit in nucida in ca. qꝺ incipit hamopoles. ꝙ deus stat sedendo ꝛ facit venire ante se oēs guttas sperme exeūtis a quocūqꝫ homine israel dicendo ꝙ qñ diminutum fuerit illud sperma gñabitur iustus ex ea. Iteꝫ dicitur in libro qui dicitur pinquerabi elezer. quicūqꝫ scit quātitatem creatoris mundi securus est habere seculuꝫ venturū. ꝛ dicit rabi Johanā ego ꝛ raba aquiba sumus fideiussores huius. Item dicit rabi iohanā ꝙ deꝰ inuoluit se in vno tallet .i. roqte ꝛ ostendit se moysi. ꝛ dixit ei oī hora qua israel fecerit sic statiꝫ veniam ꝯsequet. ¶ Itē faciunt deū inuidū sicut dicunt in berhot. c. vltimo ꝙ quinqꝫ hoīes creauit deus qui ei assimilabant in aliquibꝰ et sunt isti. Sampson in fortitudine. Saul i pulchritudīe ceruicis. Absalon in capillis. Rex Sedechias in oculis. Asa in pedibus. Et qꝛ illismet rebus in quibꝰ ei assimilabantur cōdēnauit eos: ergo apparet ꝙ habuit inuidiā eoꝝ.

¶ De fatuitatibus plurimis contra legem mosaycā.

Quartus passus est de fatuitatibus falsitati

mendauit de pdicta Jahel. Sed turpissimi thalmudiste dicũt in libro nazir talia verba dicit rabi iohanna septẽ vicibus cõcubuit cũ sisara in illo instanti: ⁊ postea occidit eũ. ¶ Itez lz balaam voluerit facere malũ populo. ⁊ eũ malñ pnunciare. veruntamẽ ppheta erat Et iõ dixit tex. de eo auditor sermonũ dei q̃ nouit doctrinã altissime. Sz isti pditores ⁊ diffamatores opponãt ei multa turpissima de qbus nullã mẽtionẽ facit scriptura sacra. ⁊ hoc scribũt in libro berahoth. ⁊ in canhedrin intricãdo se super verba asine q̃ dixit ipsi balaaz qñ eaz verberabat dicẽdo sic ⁊ quõ ego nõ suz asina tua sup quã equitas oĩ tẽpore. Dicũt ipsi ꝙ ãbasiatores regis balaas iterrogauerũt. quare nõ eqtas i equo respõdet balaã: qꝛ habeo equum meũ ad pastũ vt pinguescat. Eadẽ hora dixit asina nõ est verũ: qꝛ ego suz asina tua. Et dixit ipe sic est. ad portãdũ onera. Respõdit illa nõ ẽ verũ nisi sup quã eqtas. Et dixit ille verũ est i casu ꝙ accidit sicut mõ qñ non est equus ad manũ. Rñdit asina nõ est sic sz omni tpe ⁊ adhuc ꝙ sum asina tua de die: ⁊ tua vxor de nocte. Ecce turpissimi luxuriosi in quo innoluũt liguas suas. ¶ Itẽ dicũt in huliz in. c. qõ incipit calhabacat qd voluit dicere tex. in li. iudicum in. c. xiiij. qñ dicit de samsone. Creuitq3 puer ⁊ bñdixit ei dñs. dixit rabi Johada. scis i quo bñdixit. in sua virga: qꝛ sperma qõ exibat ab ea erat sicut vnus riuus currẽs ⁊ qñ cõprehenderunt eũ philistei ⁊ extraxerũt oculos eius ⁊ faciebãt ꝙ moleret i carcere. Dicunt isti turpissimi ꝙ istud molere quod dixit textus sonat ꝙ qlibet philistinorum ducebat ei vxorẽ suã vt cõcũberet cum ea si forte possent ex ea habere hominẽ ita fortẽ sicut ipse erat. Itez in alijs locis thalmuth loquũtur modo ɔtrario: qꝛ multos viros quos scriptura dixit peccatores ⁊ narrat litera peccata eorũ ipsi excusant eos: ⁊ dicũt ꝙ nõ peccauerũt. Et pmo de ruben filio iacob de quo dr̃ ad literam in tex. Gen. c. xxxv. Abijt ruben ⁊ dormiuit cũ bala cõcubina patris sui ppter qõ peccatũ fuit ei amota primogenitura sicut pz pmo Paralip. c. ij. Sed ipsi dicũt falsos oẽs textus. Et dicũt in libro sabbat i c. qõ incipit Rabina: talia vba dicit rabi yonatha quicunq3 dicit ꝙ rubẽ peccauit nõ est nisi peccator Et sic dicũt peccatores pphetas scribẽtes textus. ¶ Itẽ iustificãt filios heli. de quibus dr̃. j. Regz c. ij. filij heli filij belial nescientes ⁊c. Item in eodẽ. c. heli autẽ erat senex valde ⁊ audiebat oĩa que faciebant filij sui vniuerso israeli: ⁊ quomodo dormiebant cũ mulieribus q̃ obseruabant ad ostiũ tabernaculi. Itẽ iustificãt filios samuelis cõtra textum qui facit mentionem ꝙ non ambularent in vijs samuelis patris sui: ⁊ ꝙ vendebant iustitiam p pecunia. Itẽ dicũt ꝙ dauid nõ peccauit i adulterio bersabee: nec in morte viri mariti eiꝰ. Itẽ dicũt ꝙ salomõ non peccauit

in idolatria quã fecit in fine dierũ suorũ. Finaliter per omnia vident verba sacre scripture reputare falsa.
¶ Item diffamant moysen in mirabilibus que deus per ipsum faciebat: et hoc dicit rabi salomõ super hystoriã chore quãdo ipse et sua familia intrauerũt tabernaculuz ad ponenduz incensum et mortui sunt ibi oẽs. Dicit rabi salomon scias q venenũ posuit eis moyses in incẽso cum quo cõbusti fuerũt nadab et abiud filij aarõ. Item dicunt in li. qui vocat sabbat in in. c. qđ icipit yecioda sabbat q si duo hoĩes vel plures faciũt simul vnũ peccatũ q immunes sunt a pena. sicut si duo hoĩes cũ fustib9 verberant vnũ alterũ: et ille moritur nõ peccãt: q2 lex dicit q quando anima peccauerit habebit talem et talem punitionẽ nõ dicit anime in plurali. ita q volunt q nullus est dignus punitione: nisi quãdo ille qui facit peccatuz est vnus solus.
¶ De fatuitatibus iudeoruz quo ad claues chore.

Quintus passus est de fatuitatibus et ridiculis ac manifestis impossibilib9 iudeorũ. Et primo quo ad claues chore asserunt iudei in libro doctrinarũ suarum q cũ chore heremũ cũ moyse et filijs israel pertriret trecẽtos hẽbat camelos honustos nihil aliud ferẽtes nisi solas claues thesauri eiusdẽ q claues de vaccarũ chorijs facte erãt oẽs: vt leui9 ferri possẽt. Cõputemus mõ si placet et videam9 vtrũ hoc stare possit. Demus adminus libre septẽ claues et q quilibet camelus admin9. dc. tulerit libras erũt q claues quas vn9 ferebat camelus tria milia. dc. fierent itaq claues ccc. camelorũ mille m ilia et. lxxxv. M. Sed cũ queq clauis admin9 sit vni9 arche qt sunt claues tot idẽ proculdubio erũt et arche. Dentur itaq cuilibet camelo admin9 due arche. et erũt cameli archas ferẽtes quingẽta. et. xl. milia. Sed et secundum consuetudinẽ diuitũ qb9 maior cura de custodiendis diuitijs oportuit adminus duos camelos vnũ habere custodẽ q thesauros cũ sũma seruaret diligẽtia vir ẽt dormitaret. Inuenirẽtur q custodes camelorũ. cc. sexagita milia: libre autem attestante didicimus: quoniaz exercit9 chore per domos et cognationes et familias suas: non erat nisi octo milia. dc.
¶ De fatuitatibus iudeorũ dicẽtium dan. prescidisse lapidem magnum: et similiter og regez basan.

Non minus ridiculosuz est illud qđ dicit filijs sez Jacob patrem suũ ad sepulchrũ portãtibus filios esau sibi patrẽ ad sepulchruz deferẽtes cũ magno comitatu eis occurrisse. Cũ vtriusq magnus esset exercit9 et singule partes sepulchrũ sibi vẽdicare vellẽt Dan mõtez ascẽdisse dicit et tãte magnitudinis prescidisse lapidẽ quãta multitudo eẽ poterat toti9 exercit9 esau. ipsamq molẽ capiti

impositā attulisse et sup hostium cuneū cā ꝓficiēs oēs vno ꝓsterneret ictu. Cūq3 adueniēs iā ābos cuneos ꝯcordes inuenisset: molē quā attulerat in mare ꝓiecit cui⁹ magnitudine aq̄ maris terminos suos excedēs, duas ciuitates sui effusiōe subuertit. Et ipē sunt q̄s lōgo tpe post pharao rex egypti filijs israel edificare ꝑcepit. Nōne queso hec adinuētio iuste summo risu digna vr. Cū em̄ Jacob filij xij. tantūmodo adhuc essent viri esau de tribu sua tam. cccc. existebāt. nūc igit numero filioꝝ iacob aucto quāto magis existimari ꝑt filioꝝ esau numerus fuisse. tātam em̄ oportuit eoꝝ esse multitudinē vt z filijs iacob z toti egyptiorum gēti q̄ cum ioseph venerat obsistere potuisset. Nūc igitur vnusq̄q3 iudicet quid hoꝝ admiratiōe sit dignius. s. vel vbi tantū īuenerit montē. vel quo mōte tā3 mire magnitudinis molē vel quō ī capite tanti pōderis gestare potuisset lapidē z vt tam magnā ꝓsternere potuisset cohortē. ¶ Nō em̄ minus stupēdū est illud monstru3 q̄ Og rex basan vidēs ingentē exercitū israel. dc. scil3 milia z tria milia z. ccccc. viros a. xxx. ānis z supra exceptis mulieribus z paruulis qui supputari nō poterāt molē inauditē magnitudinis suo capite imposuit. z cū ea expeditionē tota3 ꝓsternere voluit s3 vpupa auis minima moli illi supsedit z tādiu eā rostro suo cōcudit donec foramīe magno iuxta capitis ei⁹ quātitatē peracto moles caput trāsiliēs in eiusdē humeris subsedit. Capite aūt sano z toto corpe incolumi fortassis adhuc a colo subleuasset nisi adauctorū subito dētiū quātitas īpedisset. mox em̄ vt lapis i collū descēdit dētes sibi repētīe sunt adaucte q̄ cū voluit eā sublenare minime potuit. Qd̄ moyses intuēs cui⁹ corpus decē cubitos habuisse asserūt: z totidē ei⁹ virgale ascribūt se sup terrā ī modū saliētis decē cubitos erexit z cum in aliquo corporis loco cu3 virga ꝑcuteret. Si ergo ꝯputēt decē cubitos q̄bus a terra eleuatus est z decē cubitos ei⁹ corporis z decem alios quos virga in altū porrecta habebat a terra ad summitatē virge. xxx. inuenīēt cubitos: s3 cu3 iā tantū erect⁹ esset moyses virge tā summitas qua eū ꝑcutere intēdebat nequaq̄3 vlteri⁹ attigere potuit q̄3 ad eū modū quo sura iungit pedi q̄ vulgo cauilla dr̄. In quo q̄dē cū ꝑcussisset cōtinuo cadēs expirauit. In hoc cognoscere q̄libet pōt q̄ a plāta pedis quā terre sup rā tenebat vsq3 ad nodū in q̄ ꝑcussus ē. xxx. cubitos habebat. ab eo igit loco vsq3 ad summū nō mīꝰ q̄3 octingēti cubiti erāt. solūq3 caput facile decē cubitis ꝯstare poterat. vnde sequit q̄ auis illa molē ipsam decē3 cubitis ꝑforauit. In quo facto quot sint mirāda q̄d ve poti⁹ mirer cū cōsidero stupeo vbi em̄ vel tm̄ lapidē inuenire vel tm̄ pond⁹ portare aut quō tā paruula auis tm̄ tam durū aut q̄ ipsius3 saxeu3 corpus tam cito valuit penetrare. Quo ne pacto dētes ei

tam subito crescere. aut qua rõne tã immẽse ꝛ inaudite magnitudinis credẽdus est fuisse cũ ꝓsertim lex dicat lectũ eiꝰ ferreũ nouẽ cubitos habuisse. quoue pacto tantꝰ homo tã facili vulnere cecidisse.

¶ Dicũt moysẽ i celũ ascẽdisse et ibi deuictis ãgelis legẽ accepisse.

Dicunt item iudei ꝙ moyses pro lege suscipiẽda in celũ ascendit et ibi cũ ãgelis taliter altricatus sit Dicebãt eñi inquiũt angeli legez hãc deferre minime sinemus quã nobis plusꝗ filiis isrl̃ necessariaz scimus. Ad hoc moyses isolita visione pterritus nihil respõdere ꝓsumpsit: sed dño se ↄfortante vt secure rñderet ꝛ ꝑcipiente angelis ait. Cũ lex hoc regendo ꝑ corporũ ꝑcepta cõtineat nõ satis considero qd vobis q̃ sp̃ualis tãtũ creatura estis sit necessaria. Angeli quid ad hoc dicere nõ habẽtes victi cõticuerũt. De moysi igitur victoria deũ risere ꝛ valde letatũ esse dicũt ꝛ ita post triũphũ cũ lege alacrem descẽdisse. Quot queso diuersitates fatuitatis in hac continent la sciuia. quomodo ei moyses corpore mole depressus altitudinẽ celi ↄscendere potuit. Aut quomodo dare deo legẽ volente angeli ꝓhibuere. qd iterũ stolidius est ꝗ dicere deũ vno vincente ꝛ alio victo exultare ꝛ puerili more ridere. Itẽ si angeli vt dicũt tam audidi illius legis retinende erãt cur nõ prius a deo eam quesierant vel quid cõtentionis proderat eis deseruire. poterãt eñi legez istã etiã cum iudeis obseruare: nec erat ratio cur eã moysi deberent inhibere.

¶ De fatuitatibus iudeorũ dicentium quendã nole iosue decepisse angelum mortis ꝛ in celũ saltasse ac ibidẽ dei sententia remansisse.

Memorãt et aliã fatuitatẽ iudei q̃ omnibꝰ ridiculũ prestat. Dicunt eñi angelum mortis cuidã viro apparuisse nomine Josue filio leui doctori eiꝗ dixisse. Ad hoc venisse me scias vt animã tuã suscipiã ꝛ moriaris. Nequaꝗ iquit ille qd ↄmones faciã nisi mihi prius ꝑadisum ostẽdis. Susceptũ igitur angelus in alis suis duxit ad locuz vnde videret paradisum. Callidus autẽ ille de alis eius elapsus est ꝛ in paradisum se cadere permisit. Angelus autem deceptum se esse dolẽs irato nimis vultu egredere ait vt moriaris. Nequaꝗ ait ille vt egrediar. Cũꝗ secũdo ac tertio angelus ad ipsum cum magno clamore repeteret: ꝛ ille eius verba negligeret commotus nimis angelus ad deum pergẽs huius rei querimoniam fecit. Deus autem eum redire rogauit vt hoĩem illũ ex dei nomine de paradiso egredi ꝑciperet Ueniẽs itaꝗ ãgelus ad ꝑadisum ait. deus vt egrediaris ꝑcepit. Jurauit ille: ꝛ ait. Per deũ non egrediar. Rediit angelꝰ ad deũ ꝛ dixit Jureiurãdo se nũꝗ inde egressurum firmauit. Dãs itaꝗ iudiciuz deus respõdit olavolumina viteꝛ

actuum eius reuolue z diligenter relege. si qñ eũ iurasse z periurasse inueneris modo quoq nihil sibi iurasse valebit. Si autẽ vnq̃ periurum esse probaueris: non in hac vice timebit. Uolumina itaq oĩa angelus studiose discutiens nũq̃ periurasse inuenit. Dimisit itaq victus qui vt dicunt vsq in p̃sentez diem incolumis permanet atq viuus. ¶ Cõsiderare possunt iudei q̃ risu dignissima ĩ hoc notari possint sermũculo. Quid eñ plus mireinur an fatuitatẽ angeli qui callidaz hoĩs artẽ prius nõ agnouit an hoĩem audito per angeluz dei p̃cepto ausum fuisse iurare. an dicamus dei impotentiã: q non nisi per mẽdacium eũ de paradiso potuisset expellerẽ. an ascribam⁹ deo ignorantiam q non aliter scire potuit vtruz periurus fuisset: nisi ei⁹ vite libros reuolui iuberet. patet hec omnia fatuissima esse.

¶ Dicunt mortuos suos in aduẽtu messie suscitãdos: vt iterũ terram incolãt vbi plurima de resurrectione tractantur.

Asserunt etiam iudei inusitatũ miraculum: scilz mortuos suos post captiuitatẽ euasionem resuscitari: vt terram incolant quod multis auctoritatibus probare nitunẽ. Primo auctoritate moysi dicentis ad populuz israel Deute. xxxij. Uidete q ego sum solus z non sit alius deus p̃ter me. ego occidam z ego viuere faciã. percutiã: z ego sanabo. Cuz ergo deus se occisurũ promittat z viuificaturũ. nõ videtur predicta fides abijcienda. Sed hec auctoritas a rõnis exorbitat semita. q hoc verbum ad ostendendũ omnipotentiã suã dixit non q ipse suos mortuos suscitatur⁹ sit. nec est negandũ quin a die qua se de⁹ p̃misit hoc facturũ vsq in diẽ p̃sentez cõcedamus hec miracula fecisse. quia ipse mariã sororẽ moysi prophete Job: Ezechiam: Naaman. z alios q̃plures cũ voluit pcussit z cũ voluit sanauit. Itẽ ipse ĩ vna nocte omnia egypti primogenita interfecit. z sub vnius noctis spacio in castris sennacherib centum octuagita milia occidit. Sed itez ecõuerso in manu helye filium vidue. in manu autẽ helizei sunamitis filiũ suscitauit. Sic ergo omnipotentẽ mortuos suscitasse nõ negamus. quin oĩs hoĩes in die iudicij ab eo resuscitãdos z cõfiteamur z credamus. Sz qd adijciũt q. s. denuo terras ĩhabitaturi sint nõ credimus. Dicet iude⁹ hoc nõ debet videri cõtra fidẽ esse cũ ab helya vel ab helyseo resuscitatus postea longã vitã duxerit vxorem habuit filiosq genuerit: z pristina humana vite cuncta officia ipleuerit. Rñdet q verũ est q bñ potuit esse vel p miraculũ vel per precez sancti viri: q corp⁹ nõdũ erat dissolutũ: q̃uis ẽt hoc nequaq̃ crederem⁹: nisi testimoniũ super hoc ꝓpheticũ haberem⁹. Uerũ ea q ꝯ vsum ꝯtingere solẽt fides hoĩum suscipere facile nõ solet. nisi taliũ cõfirmaret auctoritate ꝓphetarũ

quibus olim fauor applaudat populorum: et ea ipsi aptissime loquuntur prophete. hoc autem nullus aperte pronunciauit propheta. Sed cum iudeorum hoc dixerint doctores: nemo tamen ex his qui ante christum fuerunt istud predixit. sequaces autem errorem hunc inuenerunt: vt iudeorum gens in sua persisteret infidelitate. ¶ Secundo nituntur probare intentum iudei auctoritate Esaie. xxvi. vbi ait viuent mortui tui: interfectique mei resurgent. expergiscimini et laudate qui habitatis in puluere. Sed hec verba nequaquam ostendunt mortuos iudeorum ad habitandum terram resuscitari. quoniam si diligenter quod dicitur attendamus nec mortuorum resurrectionem ibi patenter presignatam inueniemus. alioquin propheta sibimet contrarius esse videbitur cum in superioribus dixerit morientes non viuent. gigantes non resurgent quod igitur a nature vsu dissentit et sensui prophete contrarietatem ingerit nequaquam secundum libitum vniuscuiusque ad sensum nature contrarium debet exponi cum aliter sano sensu possit intelligi nisi necessaria ratio ita id coegerit accipi. Quod si quis intelligere cupit attendat quod predictum verbum duobus modis intelligi potest. Uno modo vt vel de extremi iudicij suscitatione dictum credatur vel resuscitationis nomine captiuitatis euasionem signauerit Hic autem sensus magis ad literam pertinere videtur cum paulo superius propheta sue gentis captiuitatem et afflictionem defuerit. Statimque diuine promissionis et pietatis solatium intulit dicens. viuent mortui: interfecti resurgent. Nec hanc euasionem quolibet incerto tempore: sed post modicum tempus euenturam pronunciat dicens: vade populus meus intra cubicula tua claude ostia tua super te abscondere modicum ac momentum donec pertranseat indignatio mea. hec ad captiuitatem congruenter referuntur. ¶ Tertio nituntur intentum probare iudei ex verbis Danielis. in. c. xij. vbi dicitur multi de his qui dormiunt in terre puluere euigilabunt. alij in vitam eternam alij in opprobrium: vt videant semper sed hec auctoritas tanto longius ab intentione iudeorum discrepat supradicta quanto euidentius de vltimo iudicio intelligitur fuisse dicta. in illa enim resurrectione ibunt vel in vitam eternam: vel in obprobrium sempiternum. ¶ Quarto explicant ad intentum suum iudei auctoritate Ezech. in. c. xxxvij. qui cum plures mortuos diuina suscitasset virtute. de futuris quoque his vaticinatus est verbis. hec dicit dominus deus. Ego aperiam tumulos vestros: et educam vos de sepulchris vestris populus meus et inducam vos in terram israel: et post pauca. et requiescere vos faciam super humum vestram. Ecce mortuos suscitandos. et terras suas inhabitaturos apertissime propheta atque indubitanter ostendit. Unde et quod predicta auctoritas de resurrectione mortuorum in die iudicij intelligenda est nec est instantia illud illius quod dicitur in fine. requiescere vos faciam super humum vestram: quoniam requies isto modo potest accipi: vt aiaz significet requiescere in corpore quod non immerito terre nomine: de qua sumptum est exprimitur: teste insuper scriptura que frequenter illud nomine terre ap-

pellat. Ait enim moyses formauit deus hoīem de limo terre. ecce hō cū ex quattuor elemētorū sit cōiūctione perfect⁹. de terra tm̄ q̄ vnū est elemētū dr̄ factus: sed nō incōuenienter q̄ terre noīe signat corp⁹ possum⁹ ergo intelligere qđ dicit sed q̄ faciet eos requiescere sup humū suā. q̄ aīa redibit ad corp⁹ ⁊ iudicabit̄ vtrūq̄. Hic aūt sensus in illius ꝓphete explanatiōe cōcipi p̄t sano itellectu. ita vt nec scriptura aliqua nec rō vlla videatur ei ꝯtraria. Quicq̄d autem in tenebrosis dictis ꝓphetarū multis p̄t accipi modis. ita vt quis eā exponēs: nec a scripture testimōio nec a rationis exorbitat semita. nihil est incōueniēs si q̄s eā diuerso sꝫ iusto exposuerit sensu. Si cui⁹ aūt talis sit expositio q̄ vel a scriptura vel a rōne: aut sit: aut videat̄ extranea ea iusto iudicio carere virib⁹ est estimāda. Quō āt p̄dicta iudeorum sententia scripture sacre est contraria diligēs lector attendat. Dauid ꝓpheta de mortuis talitér inquit. sepulchra eorū dom⁹ illoꝝ in eternū. tabernacula eorū in ꝓgenie. Itē de eadē re itrorbit vsq̄ in ꝓgenies patrū suoꝝ ⁊ vsq̄ ineternū nō videbit lumē. Itē alibi spūs ptrāsibit i illo ⁊ non subsistet: ⁊ nō cognoscet ampli⁹ locum suū. Itē alibi sicut vulnerati dormiētes in sepulchris: quorū nō es memor ampli⁹ ⁊ ipsi de manu tua repulsi sunt. Job etiā idē sentiēs dicit. vij. c. memēto q̄ vētus est vita mea ⁊ nō reuertet̄ oculus meus vt videat bona: nec aspiciet me visus hoīs. oculi tui i me ⁊ nō subsistā. sicut cōsumitur nubes ⁊ ptransit: sic qui descēderit ad iferos nō ascēdet: nec reuertet̄ vltra i domū suam: nec cognoscet eū amplius locus eius. Itē alibi vadā ⁊ nō reuertar ad terrā tenebrosam. Item idē homo cū dormierit non resurget. Salomō ēt his ꝯsona fatetur dicēs. viuētes se esse scitūt morituros. mortui vero nihil nouerūt amplius: nec habent vltra mercedē: q̄ obliuiōi tradita est memoria eoꝝ. amor quoq̄ ⁊ odiū ⁊ inuidia simul pribūt: nec habēt partē in hoc seculo ⁊ in ope qđ sub sole gerit̄. Ecce salomō sapiētissimus ceteroꝝ auctoritatib⁹ concors existit: q̄ mortui ad hoc scꝫ vt terras inhabitēt resuscitandi non sint ⁊ tm̄ q̄ nūq̄ resurgant testimonium perhibet dicēs q̄ nō habēt partē in his que sub sole gerunt̄. i. i terris. Per hoc videlicet innuēs q̄ in his partē sint habituri que supra solē fiunt. i. in celestibus. Dicet hic iudeus ostēdisti sententiā meā cōtrariā esse auctoritatibus sacre scripture: ⁊ dixisti etiā q̄ erat rōni contraria vellem scire quō hoc intelligi posset. Rn̄detur nō ne iudee credis: q̄ cū vestri resurrexerint mortui aduenient̄e vncto adāq̄ ⁊ seth. matusalē abraā. ysaac. iacob. ⁊ aaron. ceteriq̄ patriarche ⁊ ꝓphete ⁊ oēs iusti: q̄ aū aduentum ei⁹ obierūt pariter cū eis sint resurrecturi. ⁊ oīa humana officia agētes ⁊ patiētes humanorum rit⁹ colentes antiquo more terras sint ihabitaturi. ⁊ rurō tā

lis eius sacrificijs vt olim oblaturi et a moysi et vt olim sacerdotibus vestimentis induendi sint. Hec negare non valet iudeus. quia doctores sui cuncta affirmant. Tunc ergo quero quisnam erit maximus pontifex. dicet iudeus quod aaron. Quid ergo de eleazaro phinees multisque alijs. tunc fiet qui olim omnes fuerunt pontifices summi erunt ne semel omnes vno tempore maximi pontifices an illius ordinis dignitate priuabuntur. si dixeris viuente aaron eos summo sacerdotio fungi non posse. quid ergo proderit eis resurgere. Plus ei ad dedecus et incommodum quam ad decus et vtilitatem erit eis resurgere. meliusque ei fuisset in morte permanere quam erumnosam ducere vitam: licet et moysi lex in hoc facto destruatur: qua preceptum habetur ne quis maiori sublimatus ordine vlterius ad minorem secundo ducatur. Si autem omnes in summi sacerdotij ordine equales esse futuros concesseris honorem suum adimis. quia nullus inter complures equales excellentem potest habere honorem. Preterea multis pontificibus multa sunt necessaria templa. ex hoc ergo aliud inconueniens. i. legis destructio sequitur precipientis. ne plusquam vnum sacerdotem nec plusquam vnum existere templum Ex quo sequitur necessario iudeos aut nouam legem habituros concedere aut moysi legem nequaquam totam consistere posse. ¶ Quero etiam vltra. Nunquid plures reges habituri sunt iudei: an vnum. Respondere debet iudeus quod vnum sicut propheta ezechiel perhibet testimonium dicens. vnum pastorem omnes habebunt. quia si plures fuerint concordes esse non poterunt et regis pacem destruent. ¶ Et tunc quero vlterius a iudeo. Quis erit ille rex. respondebit quod vnctus: i. cuius aduentu captiuitatem se credunt euasuros et suos mortuos suscitandos et eorum moderamen habere sperant. Uere illud dictum aliquid coloris haberet si vnctum illum hominem hic crederent et deum. Si vero vt credunt homo tantum futurus sit quid tunc abraam. ysaac. et iacob sunt facturi. moyses etiam ceterique prophete nunquid eius subijcientur ditioni. Respondet iudeus quod sic quia sic samuel subiectus est sauli et helyas achab et elizeus ioram. et alij multi prophete regibus suis. sed hec similitudo non conuenit proposito presenti. Nam et si prophete qui minime reges fuerunt regibus subditi fuerunt non ideo conuenit aut est necesse: vt rex propheta cuiusque terreno regi subijciatur velut abraam et dauid et iosue quorum quisque rex fuit atque propheta. moyses etiam qui rex et propheta et legis dator totius extitit populi. cui legis liber tale testimonium perhibet dicens. non surrexit propheta vltra in israel. sicut moyses quem nosceret dominus faciem ad faciem in omnibus signis atque portentis que misit super eum. nonne cum isti tanti talesque viri resuscitati illius fuerint vncti viri subiecti. nonne queso multo melius fuisset eis ne suscitarentur ¶ Preterea duo inde inconuenientia proueniunt: si ei minor est eo moyses scriptura mentitur. si autem maior tanto plus vilificatur. Si dicat iudeus quod ille rex erit moyses. tunc quero. Quid ergo ille vnctus facturus est. quod etiam

abraam ysaac z iacob sunt facturi
quos moyses ipse dū viueret ī tā=
to ꝑcio habebat cū aliquid a deo
iplorabat ꝓ eoꝝ amore se adeptu
rū orabat. Ecce quō sunt positi iu
dei in magno discrimīe in hac ma
teria. ¶ Quero a te vltra iudee si
nosti. Nunquid illi qui tūc suscitā
di sunt mortui naturā z potestatē
habebūt filios generādi. Respō=
debit iudeus: ꝙ legis ꝑcepto ad
hoc cōstringent. ergo cū lex ꝓcrea
re filios ꝑcipiat nouā eos legē ha
bituros demōstrat: qđ est cōtra fi=
dem suā. Rñdebit iudeus ꝙ eis ī
hibita est gñatio nō legeꝰ: sꝫ natu
ra. sed hoc stare nō pōt: qꝛ auditꝰ
abhorret z mens refugit credere
animal aliqđ modo eē cui natura
le sit generare nō posse nisi aliquo
interueniente accidente: qui vero
homo accidēte aliquo interueniē
te vim generādi amittit: nec sacer
dos esse: nec testimoniū perhibere
nec iudiciuꝫ potest facere. ꝙ si na
turam ipsam dixerat esse nouam
non debent eos dicere resuscitan=
dos. sed nouaꝫ creaturā futurā: si
militer pōt in forma tantū: non in
natura tota comedēt quidaꝫ z bi
bent: sed non generabunt. Conce
dit ergo iudeꝰ ꝙ queādmodū ce=
tera hūanitatis officia sic z gene=
randi naturam habebūt adeo: vt
mulierem quotidie concepturaꝫ z
quotidie parituraꝫ credāt. ¶ Sꝫ
hoc quod dicūt iudei est ita fatuū
ꝙ vix humane aures audire pos=
sunt. vt enim que dicunt vera esse
fatear. scilicet vt in victum et cre=
dituri sunt omnes z resuscitandi
cum quotidie filios procrearēt ꝑ
fecto nec terra eos caperet etiā si
dupliciter maior esset aut pontus
etiā terra fieret adeo loci coarta=
tur angustia. ꝙ nō haberēt qui co
lere possent arua. immo īde semp
esset iter eos ꝓ terre angustia cer
tamē z rixa. Itē cū suscitabūtur
oēs redibit quisqꝫ vir ad vxorē
suaꝫ quā habuit: aut aliā habebit
Respōdet iudeus ꝙ quisqꝫ reha
bebit suam: qꝛ hoc erit leticie con
sūmatio. Tūc ergo quero illa mu=
lier q̄ post tres vł plures habitos
maritos est mortua in resurrectio
ne quē ex his est habitura. Nam
si ꝑmū habiturā respōdet lex moy
si destruetur dicētis ꝙ post secūdū
nō debeat redire ad ꝑmū maritū
Si ꝟo aliuꝫ q̄ꝫ primū habiturā re
spondeat in eo etiā est destructio
legis ea nāqꝫ legis iubente primo
viro viuente nec eam repudiante
cuiqꝫ nō poterat nubere. Sed ec
ce cuꝫ tot suscitati cū tot post eos
fuerint nati quilibet eorum quan
doqꝫ erunt morituri. Respōdet iu
deus ꝙ immortales exinde rema
nebunt. sed ratio demōstrat ꝙ di
cit stare non posse cuꝫ enim homo
comederit biberit generādi vsuꝫ
habuerit necesse est ꝙ ex quatuor
elemētis cōpositus sit. quicquid
autem taliter compositū est illud
etiam corrumpi necesse est. ergo z
eos morti corruptioni cuꝫ taliter
cōpositi sint subiacere necessario
concludit. Rursus si immortales
fuerint iaꝫ nequaq̄ꝫ spirituale qđ
non est hominū eis conueniat: qꝛ
nec eius subijciētur diffinitioni=

Diffinitio enĩ hoĩs ẽ aĩal rõnale mortale:sed de imortalib⁹ hoib⁹ diffinitio ista p̃dicari nõ põt. q̃re nec sp̃ũalis hõ.vñ p hoc medium colligit recte vt quos iudei vocãt hoies.hoies nõ sint qd est incõueniẽs. Itẽ sicut sup̃i⁹ dictũ est multitudini eoꝝ spaciũ toti⁹ terre nõ posset sufficẽ si ip̃az maximã multitudinẽ imortalẽ asseram⁹ cũ supra sine itermissiõe eos gñaturos esse dixim⁹. Et si ad lapidum modũ sibimet supponerent nullatenus i duplicato terre spacio ꝯcluderent. ¶ Dicet iude⁹ si nõ possuȝ eos ostendere imortales saltẽ mortales cõcedã ꝙ si morituros eos esse cõcedit volo. Dicat illa resurrectio vtrũ erit eis ad penã an ad coronã. Rñdet iude⁹ ꝙ ad gloriã ꝛ honorẽ illa resurrectio erit vt victi gloriã ꝛ regnũ cõspiciãt ꝛ p̃fectã corporis ꝛ cordis habeãt letitiam. Dicant ergo iudei q̃d interim sentiãt de statu bonorum donec resurgãt scȝ vtrũ in penis an in q̃ete vsq3 ad resurrectiõis tp̃s pmaneãt. Respõdet certissimum est eos esse cũ deo. ꝛ beatitudine pfrui. Si ergo vt asserũt ita est resurrectio illa poti⁹ ad penã ꝙ ad coronã futura est. cũ enĩ nũc eterne vite munere gloriẽtur cur iterũ in corporũ ergastulis retrudent. nisi vt fame siti vigilijs ꝛ varijs atq3 innumeris denuo cruciatib⁹ agitent. q̃n insup secũdũ eorũ snĩaȝ secunde mortis timorẽ ꝛ penam sustinebũt his oĩb⁹ satis cuilibet pȝ resurrectionẽ illã magis illis ad dedecus ꝙ ad honorẽ ꝛ gloriã fieri. Rñdet iude⁹: q2 si nũc liq̃ete ꝛ delicijs pmanẽt de q̃b⁹ ad corporꝫ sint redituri ãgustias: cũ tãta eis exultatio erit victi p̃sitiã cernere ꝛ ei⁹ regno exulare hierosolimis vt olĩ habitare. in tẽplo veteri ritu sacrificare vt ꝛ corporꝫ pena sit eis nulla ꝛ quã mõ habẽt requies habeatur postea p minima. ¶ Sȝ h̃ qd dicũt a veritatis exorbitat semita null⁹ ei p̃ntis mũdi honor ꝛ gl̃ia eterne vite q̃eti ꝛ delitijs cõparatiõe ꝯuenit aliq̃: q2 nec vno momẽto q̃sq̃ʒ hui⁹ mũdi poterit sine labore ꝛ pẽa vti delitijs. Illi⁹ aũt beate vite gl̃ia nulla itercedẽte molestia pmanet ppes ꝛ continua p̃cipue cũ eoꝝ testẽt doctores oẽȝ hui⁹ mũdi honorẽ ꝛ gloriã idẽ eẽ ad illi⁹ vite delitias qd est vnũ ad.lx. Pȝ insup cuilibet nisi toti⁹ rõnis sit expers icõparabilr magꝭ eẽ gaudiũ cernere deũ ꝙ talẽ q̃lẽ ipsi dicũt victũ q̃ futur⁹ sit hõ tñ. ¶ Dicat ergo iude⁹ q̃d finalr de resurrectiõe suorum mortuoꝝ sentit. Uere eoꝝ credulitas est ꝛ fidei certitudo ꝙ resuscitãdi p fecto comedendi etiã ꝛ bibendi siue generãdi ꝛ naturã ꝛ vsum sint habituri ꝛ post mille annoꝝ trãsacta curricula i perpetue beatitudinis ꝛ imortalitatis regnũ sine aliq̃ morte transferendi. Sed hoc stare nõ põt: quia si immortales concedit ad pristinum inconueniẽs redit ĩfra mille ꝛ eñ annos intantũ multitudo ppagabitur eorũ vt nullo modo intra terre cõcludi valeãt ambitũ. multo igitur minus ad incolẽdos agros vllũ super erit spa

cium. ¶ Insuper ꝛ illud qđ supra diximus est in q̄stione ꝙ patriarche ꝓphete ꝛ oēs iusti q̄ iā fulgebāt in gloria nouis denuo penis subdanť reducti ad corporea. Itē aliud oē enī qđ comedit ꝛ bibit ꝛ gignit. delectať etiā ac tristať ꝓculdubio ex quatuor elemētis cōpositum non dubitať. Quomodo aūt qđ ex his cōponitur ꝛ passiōibus ꝑdictis afficiť cum eisdē affectionibꝰ sine mutatiōe in regnū illud transferreť. Sed vt oīa cōcedamus q̄d nā de his sunt dicturi q̄ adueniēte vncto ꝛ post sunt nascituri morituros ne asserent vel nō. Respōdet iudeꝰ ꝙ morienť in xp̄i regni fine. Quid igiť facient parentes eorū in morte ipsorū. meliꝰ nāqꝫ illis foret nō resurgere q̄ꝫ tātum dolorē ex eorū morte sustinere. Dicet iudeus cōcedamus ergo eos nō esse morituros: sꝫ hoc stare non potest: quia tunc mentiretur scriptura q̄ dicit dauid ī psalmo. Quis est homo q̄ viuet ꝛ nō videbit mortē. Undiqꝫ igiť si perpendūt iudei eis semite rōnis ꝛ diffugiꝫ sunt clause. ꝙ nullatenus eo mō quo dicūt fieri possit mortuorū resurrectio ergo tāq̄ꝫ fatua positio relinquať credulitas iudaica ꝙ sui mortui sint resurrecturi vt iterꝫ terram incolant.

¶ De residuis fatuitatibꝰ iudeorū

Dicunt etiā iudei multa vana cōtra deū. dicit rabi sadue. Quid ē illud qđ nō fuit reuelatū Jacob. cū tn̄ esset ꝓpheta. Rñdet ꝙ ioseph filiꝰ eiꝰ nō erat mortuus ꝛ ꝙ fratres sui vēdiderāt eū: ꝛ dicit ꝙ rō est: q: ī hora vēditiōis eiusdē q̄rebāt fr̄es eiꝰ aladina. i. maledictionē ꝑ q̄cunqꝫ illud reuelāte ꝛ istā aladina nō pōt poni nisi adminꝰ sint. x. hoīes: ꝛ q: ipsi nō erāt nisi nouē cōmiscuerūt in ꝑdicta aladina deū secū vt essent decē. ꝛ iō dicūt ꝙ deꝰ nō esset ausus reuelare Jacob. Itē dicūt in sabba ica. qđ icipit rabi aq̄ba ꝙ qn̄ moyses ascēdit ī mōtē ꝙ inuenit deū ī manibꝰ tenētē rotulū legis ꝛ faciebat coronas lr̄is ꝛ moyses nihil dixit. ꝛ dixit ei deꝰ q̄re me nō salutas. Rñdit ipe q̄n̄o dn̄e ē seruꝰ q̄ debeat salutare dn̄m suū. et dixit ei deꝰ. vere dicis verūtn̄ ex quo venisti adiuua me. Itē dixit ī ꝑdicto. c. ꝙ ī die iudicij dicit dn̄s ysaac: tui filij peccauerūt volo ꝯdēnare eos. Et rn̄debit ysaac. Dn̄e etiā sunt filij tui: q: tu scripsisti ī lege tua filiꝰ meꝰ primogenitꝰ isrl. ego volo ꝙ veniamꝰ ad cōputū videamꝰ quāta ē vita hoīs. lxx. anni. amoue. xx. ī q̄bꝰ adhuc nō est hō in etate ī qua debeat sibi īputari pctm̄ remanēt. l. tolle medietatem temporis scꝫ tēpus noctis in q̄ hoīes dormiūt ꝛ remanēt. xxv. remoue medietatē tpis q̄ expendiť in faciendo orationem ꝛ in comedēdo ꝛ bibēdo ꝛ remanēt. xij. anni cū dimidio hos xij. annos cū dimidio diuidamus inter me ꝛ te ꝛ faciamꝰ illos liberos a pena. ecce magna vanitas ac si deus nesciret ꝑdictū computū āteq̄ꝫ ysaac ostēderet sibi. ¶ Itē dicit in rabba mestiba in capi. qđ

incipit cohel q in illo tēpore quo fuit ordinatū thalmud q die quadam de⁹ stabat in magna disputatione cū illis q̄ sunt in studio celi sup certū casuz lepre. vtrum scz hō in quo illa accidit debeat iudicari mūd⁹ vel nō. z de⁹ dicebat q sic: z illi de studio tenebāt q nō. Et dixerūt. quis examinabit z cōcordarūt q fieret ad examē vni⁹ doctoris cui⁹ nomē erat raba filius nahami. z illa hora in vno pūcto fuit rapta aīa illi⁹ a corpe suo z dedit sniaz sicut deus. Itē querūt i abodazora. c. j. in quo deus se intromittit per totā diē z respōdēt. Trib⁹ primis horis studet in lege. z trib⁹ horis secundis docet pueros qui mortui sunt parui. tribus alijs studet ad iudicandū totū mundum. Et qn̄ vidit q est dign⁹ punitione surgit a throno iudicij z sedet in throno pietatis. trib⁹ vero vltimis horis sedet z ludit z ridet cū leuiatan. Itē querūt vlteri⁹ ea que diximus fiūt de die: q̄d ergo facit de nocte. R̄ndent q de nocte equitat super vnuz cherubin velocissimum z visitat decem. z. viij. mille mūdos quos creauit. Itē querūt vlteri⁹ anteq̄ crearet mundū q̄d faciebat de⁹. Respondent q ibat creādo mūdos z destruēdo illos. Itez dicunt in raba bachera in. c. ham moher z hachosma pparatus est deus ad faciēdū cōuiuium iustis de carne leuiathan. z quid dabit eis ad bibendū. vinum qd̄ stat cōseruatū in vuis suis a principio mūdi vsq ad illā horam. Item dicunt in cāhedrin in. c. qd̄ icipit cathedine mamoner q tres fuerunt q̄ peccauerūt in luxuria cū fuerūt in archa noe scz canis coru⁹ z chā. z ideo omnes tres fuerunt condēnati. Canis fuit condēnat⁹ i hoc q ligaē cum femella. Coru⁹ in hoc q emittit semen p os. Chaz i hoc q maledixit euz noe. Itē dicit in nida in. c. qd̄ icipit hamapolez qd̄ interim q creatura est i vētre matris habet quādā candelā sup caput suum cū qua videt ab vna pte mūdi vsq ad alterā z sic totā legē z oēs scias: z in hora q̄ exit de vētre venit angel⁹ z dat ei vnū ictus in ore z facit q tradat obliuiōi q̄cquid sciebat. Itē dicit in eodē li. iij. c. qd̄ incipit aysay z in barabot in. c. qd̄ icipit harroe q og rex basan quē cōquestauit moyses anteq̄ moreref fuit in tpe diluuij reseruat⁹: hoc est magnū mēdaciū ppē duo. Pmo qz a diluuio vsq ad tēpus in q̄ ꝯquestauit moyses p̄dictū og fuerūt non igēta ānī. Secūdo qz est cōtra textū sacre scripture vbi ponif q soluz noe z filij sui cū vxorib⁹ eorū fuerunt reseruati. Itē dicūt in hu liz in. c. qd̄ incipit helūtherohos q vn⁹ leo est in mōrana vlā q̄ est ita magn⁹ q hz ix. cubitos ab vna aure vsq ad alterā: z dicit rabi iosef q sunt. xv. cubiti z dicūt ibi q semel q̄siuit ipērator rabi osua z dixit ei quid excellētie est deo q cōparat euz scriptura leoni cū equ⁹ vn⁹ sit sufficiens ad occidēdū leonē. R̄ndit rabi osua scilz cui leoni comparatur dico tibi q leoni de vlaz z dixit ei imperator multum vellem videre

eum ꝛ illa hora rogauit rabi osua deum ꝛ extraxit eũ a mõtana illa ꝛ venit versus romã ꝛ qñ venit in distãtia trecentarũ leucarũ dedit vnũ rugitũ: ꝛ oẽs mulieres q̃ erãt pregnantes in roma abortauerũt ꝛ muri ciuitatis ceciderũt. ꝛ quãdo appropinquauit amplius p.c.leucas sicq distabat.cc.leucis a ciuitate romana dedit alterũ rugitus ꝛ illa hora ceciderunt oẽs dẽtes oĩm existẽtiũ in roma ꝛ iperator cecidit a throno suo in terrã. ꝛ dixit rabi osue oratione deo vt rederet ad locũ suũ ꝛ illa hora reuersus est. ¶ Itẽ dicũt in rabacã in ca. quod incipit hamoher ꝛ hacesma dicit Raba. Ego vidi vnam ranã q̃ erat ita magna sicut vna villa lx. domorũ. ꝛ venit vnus coluber et deglutiuit illũ colubrum. ꝛ deinde volauit ꝛ sedit super vnus ramus vnius arboris ꝛ dicit rabpapa. si nõ accidisset mihi ita fuisse nõ crediderã. Item dicit ibi raba. Ibamus per mare ꝛ ambulabat nauis super caudã vnius piscis ꝛ ambulauit super eam tribus diebus ꝛ tribus noctibus nec plus nec minus ꝛ piscis ibat ꝯ oriẽtẽ nauis vero ꝯtra occidẽtẽ ꝛ q̃d cogitas q nauis nõ ibat velociter interroga rabdemi ꝛ dicet tibi inquãtus vnus hõ posset calefieri ambulabat.xl.leucas ꝛ qñ fuimus ppe terrã vidimus hoĩes pĩcientes sagittas cũ balistis ꝛ velocius ibat nauis q̃ ille sagitte. Itẽ dicit rabi seler iuimus i vna naui ꝛ vidimus vnam auez q̃ erat i aqua maris ꝛ ibat sibi aqua vsq ad collũ. ꝛ ego volui descẽdere ibi dẽ ad balneãdũ cogitãdo q nõ esset aqua multũ pfunda ꝛ audiui vnã reuelationẽ q̃ dixit. Caue tibi ne descẽdas qr.vij.ãni sunt q ceci dit ibi vnũ mãnbriũ ꝛ adhuc nõdũ accessit ad terrã. Et dicit rabi cabãna q auis illa vocat ciu Itẽ dicit raba. dixit mihi vnus macellarius veni ostẽdã tibi vbi osculant terra ꝛ celũ ini cũ eo ꝛ posui tabarginũ meũ sup vnaz fenestrã celi ꝛ sequi ni me vt facerẽ orationẽ ꝛ qñ veni ad locũ nõ inueni tabarginũ meum. ꝛ dixi. videt mihi q latrones ambulãt in celo. ꝛ respõdit mihi ille homo nõ est nisi rota celi. q̃ mouetur. sed venies huc cras ista hora ꝛ inuenies. ꝛ ego veni ꝛ inueni tabarginũ meũ. Et declarat rabi Salomõ. nõ cogitetis q deduxit eũ ad finẽ mũdi qr quĩgenti ãni sunt itineris sed duxit eũ ad vnũ montem altissimũ intãtũ q poterat tãgere celũ. He ꝛ similes fatuitates ꝛ vanitates tenẽt ceci iudei i suo thalmuth vt allegat Hieronimus de sancta fide tractatu. ij. sui libri. Plura alia turpissima que in eorũ thalmuth cõtinent indignũ duxi litteris explicare. ¶ Sz ꝛ alia mẽdacissima ꝛ fatuissima innumera eorũdẽ ptrãsiui his paucis enarratis ne librũ nugarũ fabulis iplerẽ. Predictũ librũ thalmuth i quo tot errores tot mẽdacia tot turpissima ꝛ fatuissima ꝯtinẽt affirmãt iudei eẽ doctrinã ꝛ aliã legẽ datã a deo moysi v̾bo: q̃ p̄cepto duorũ rabiorũ q̃rũ vnus dicebat rabina ꝛ alius rabasse fuit posita i scriptis sup.cccc.annis post passionez xpi

cuius text⁹ excedit in volumine to-tā sacrā scripturā quasi indecies tm̄ exceptis glosis antiquis ꝛ mo dernis quas fecerūt sup ipm̄ in q̄bus textu ꝛ glosis innouauerūt ꝛ receperūt mādata ꝛ obseruātias ꝛ cerimonias ꝛ q̄ nūq̄ i lege moy-si fuerūt no iata per que ipsi regū turvsq; in hodiernū diē. Et nō mi nus p̄dicti ordinatores thalmud vt bn̄ fundarēt suos errores p̄ce-perūt i in diuersis locis q̄ oīa p ip sos ordiata in p̄dicto thalmud ha beāt tātā efficaciā sicut ordinata per deū in lege moysi ꝛ imposuerūt penā mortis cuicūq; negāti aliq̄d de p̄dictis p eos scriptis nō ponē tes tā forte penam negāti vba le-gis. ꝛ adhuc in noīe voluerūt da-re excellētiā suo libro vocātes eū thalmud qd̄ sonat doctrīa. ꝛ sacrā scripturam biblie vocant mira qd̄ sonat tm̄ sicut lectura.

¶ De fatua expectatiōe iudeorū circa aduentum messie.

Sextus passus est de fatua expectatatione iudeoꝝ circa aduentuꝫ messie q̄ fatuitas tripliciter ōdit. Pri͞o diuisione. Scd̄o tēporis determiatiōe Tertio exēpli manifestatiōe. Circa primū notādū q̄ iudei excecati ꝛ obnubilati circa aduentum messie sunt diuersi quia quidam eorū sic sunt in sua excecatiōe obdurati q̄ nec voluit inq̄rere de peccato p quo sunt in hac diuturna captiuitate nec ēt ipsius captiuitatis terminū inquirere curant. ꝛ ideo quasi fatui dicūt vtrūq; eis ignotū. Sic̄s ifirmo q̄ intm̄ icurrit sue sanatiōis desperationē q̄ nō curat de cognitiōe sue ifirmitatꝫ nec ēt de curatiōe q̄ est magna fatuitas Affirmāt q̄ isti duo p̄mū qd̄ pctm̄ p quo sunt in hac captiuitate est ignotū. Scd̄m q̄ termin⁹ sue redēptiōis est ēt ignotus. ꝛ lꝫ verū sit quo ad eos vtrūq; tn̄ nobis notuꝫ est vt ptꝫ supra lib. j. in aptiōe. xij. thesauroꝝ sed talis ignorantia fatua est nec eos excusat cū sit nō solū crassa sꝫ affectata. Alij sunt qui nō curāt inq̄rere certū pctm̄ pro q̄ in hac captiuitate detēti sunt vl' si curāt h̄ attribuūt pctis antiq̄s. vt puta pctō vituli in deserto fabricati vel pctis modernis q̄ nō sunt cō munia toti eoꝝ cōitati sꝫ singularia quoꝝ vtrūq; ōsiuꝫ est falsuꝫ vt supra dcm̄ est ꝛ satis claret q̄ hec diuisio iudicij eoꝝ ōdit eos non solū cecos sꝫ pro iudicio rōnis carētes. Scd̄o ōdit fatuitatem iudeoꝝ tpis determiatio diuersa q̄ rū vnus termin⁹ fuit determinat⁹ p rabi yoce i libro caderholā. iste posuit nūerū ebdomadarū Danielis: de quo null⁹ dubitat iā trāsisse. Alius termin⁹ fuit positus per rabi aquiba q̄ secutus est aliq̄ mō cōputationē p̄dictā ꝛ sic credebat messiā ventuꝝ in destructiōe tēpli secūdi. Et iō secutus est quēdā fatuū nomine bencozba qui illo tempore dixit se esse messiam quem fatuū secuta est maxima multitudo iudeoꝝ post. xlviij. annos a destructione templi scd̄i ꝛ hierusalē per romanos. ꝛ ꝯgregati sunt i q̄dam

ciuitate noīe biter ⁊ rebellauerūt cū p̄dicto falso messia cōtra romanū imperiū ꝓpter qđ Adrianus cesar trāsfretauit ⁊ obsedit eos cū suo falso messia ⁊ capta ciuitate oēs īterfecit cū suo messia vt patꝫ in lib. q̄ dicit̄ de maymdi q̄ incipit bislosapaquin. ⁊ in glo. trenorum hieremie sup̄ illud v̄bo treñ. ij. dissipauit dñs ⁊c. ¶ Fuit ali⁹ vt ibidē habet̄ q̄ dicit̄ de domo helye q̄ posuit exp̄sse de ordine mūdi q̄ p̄ sex milia annoꝝ debebat mūdus durare diuidēs p̄ duo milia ī tres partes sicut patuit supra li. i. thesauro. i. ⁊ assignauit tp̄s messie in iij. binario q̄ scđm hebreoꝝ cōputationē patet trāsisse initiū illius tp̄is. q̄ vsq̄ ad p̄ntem annū scđm eos a creatiōe mūdi fluxerūt quīq̄ milia. cc. xx. āni. ⁊ sic scđm istos aduētus xp̄i transiuit in p̄teritis mille. cc. xx. annis. ⁊ isti tres supradicti fuerūt principales de numero eoꝝ q̄ dicūt̄ chānaym. ¶ Post istos fuit quartus ⁊ vnus de maiorib⁹ eoꝝ qui dicunt̄ emoraym qui vocabat̄ rab. q̄ determinauit in libro canhedrin in deleth q̄ omnes termini assignati de aduētu messie iā trāsiuerāt in p̄teritū ⁊ q̄ nō pēdebat redemptio nisi in ip̄a penitētia. hec ille. Hec q̄dē determinatio v̄issima est si sane intelligat̄ Nā termin⁹ assignatus in ꝓphetis iā trāsiuit in p̄teritū vt patuit libro p̄io in quo termino xp̄s iaꝫ venit ⁊ nō pēdet redēptio nisi in penitētia q̄ quicūq̄ eoꝝ penitentiā egerit statim habebūt messiaꝫ q̄ habemus p̄ rei euidentiā lꝫ iste rabi nō intellexit ita recte sbag seip̄m p̄ lata. habemus tñ ex hoc q̄ oēs termini assignati de aduentu messie iā trāsierāt in p̄teritum. ¶ Fuit quintus hui⁹ cōtemporaneus q̄ ꝯsiderās q̄ omnes termini de aduētu messie iā trāsiuerāt p̄ut dixerat soci⁹ suus voluit p̄cludere viā inuestigādi hm̄oi terminos ne p̄ hoc aliq̄ auisarent̄ de veritate. Et iđ dixit ve a iab⁹ ꝯputātib⁹ terminos scꝫ aduētus messie p̄ hoc volēs designare q̄ eēt peccatū inq̄rere vel inuestigare de huiusmodi termino nō reddēs ad h̄ aliquā rōnē nec auctoritatē. cui⁹ malicia ⁊ fatuitas manifesta est. q̄ nullus fuit famosus scriptor vl̄ glosator īter eos q̄ de hoc solenniter nō inq̄reret. Post hunc fuit sextus. in asia de his q̄ dicunt̄ gaoni. q̄ dicebat̄ Rabi cahadias q̄ in libro quē composuit quē vocauit librū de credēdis conatus est ꝓbare ex dictis ꝓphetarū q̄ messias nōdū venerat ⁊ de termino diligēter inq̄rens cōclusit certū tp̄s qđ iā trāsiuit in p̄teritū p̄. xl. ānos. et vltra vt ptꝫ aspicīēti p̄dictū librū. ¶ Septimus fuit rabi moysen de egypto q̄ tāte auctoritatis fuit inter eos vt a maiori parte iudeorū ꝓuerbialiter dicatur q̄ a moysi legislatore vsq̄ ad moysen egyptiū nō surrexit sicut iste moyses. Iste lꝫ in suo deute. libro de iudicib⁹. titu. de regib⁹ determinet q̄ nullus dꝫ ꝯputare termīos aduētus messie sequēs supradictā quintā opinionē. tñ ip̄emet in quadam ep̄la quā misit iudeis q̄ erāt in affrica

scripsit q̄ habebat ex certissima traditiōe antiquoꝝ q̄ ppheta futur⁹ erat i israel ꝛ q̄ messias debebat venire ꝛ redimere israel ī āno a creatiōe mūdi quartomillenario 874. ꝛ p₃ sicut supradictū est ſm cōputationē iudeoꝝ q̄ p̄ns ann⁹ dn̄i. M.cccc.lxi. ē quinq̄ millen⁹ cc.xxi. ꝛ sic termin⁹ p eū assignat⁹ iā trāsiuit in p̄teritū p.cc.lvij. annos. Predictā cōputationē fūdauit in q̄dā auctoritate Num.xxiij. vbi ſ₃ trāslationē nostrā sic habet tēporibus suis dicet iacob israeli q̄d operatus sit deus q̄d verbu₃ ex traditiōe suoꝝ āntiquoꝝ sic exponit. q̄ quātū tēpus fluxerat a creatiōe mūdi ſm ꝯputationē hebreorū vsq₃ ad tp̄s in quo balaan ista verba dixit tm̄ tēpus p̄cise fluere habebat a tp̄e istius dicti balaan vsq₃ ad tēpus i q̄ ppheta messias futur⁹ erat i israel. ¶ Octau⁹ post hūc fuit rabi moysen gerūdeū. q̄ fuit magne auctoritat₃ iter eos q̄ scribēs supra penthateucū in prohemiali p̄te determinauit cū magna solēnitate q̄ messias erat vētur⁹ certissime in anno a creatiōe mūdi. quītomillenario cētesimo. viij. cū q̄ concordauit mag̃r Salomon barchin eū. in li. migala a megala de quo fuit dictū supra lib. j. ¶ Non⁹ fuit rabi leuibentorson vulgariter dict⁹ mag̃r leo de bōlas de puincia puincie q̄ in expositiōe sua sup dā reddēs deo gratias q̄ sibi reuelauerat terminu₃ supradictū in anno p̄dicto sc₃ quītomillenario. cxviij. scd̄m cōputationē iudeorum concordans cum predicto moyse gerūdeū. quoꝝ terminus satis patet q̄ ia₃ transiuit in p̄teritū per. c. xxiij. annos ſ₃ cōputationē eorum in anno p̄nti supradicto. ¶ Fuerūt ēt alij duo iudei periti vn⁹ i ciuitate abulēsi. alius in villa q̄ dicitur aylō. de q̄bus dicet infra cōsideratiōe. x. mirabili. x. Isti assignauerūt terminū anno a creatiōe mūdi q̄ntomillenario quinquagesimoquīto ſm eoꝝ cōputationē. Qui quidē annus cōcurrit cū anno dn̄i. M.cc. xcv. Ex quib⁹ oībus manifeste colligit fatuitas ꝛ falsitas iudeoru₃ in determinatiōe āni aduent⁹ sui messie. cū oēs sui termini iā trāsierint in p̄teritū vt clare visum est. ¶ Signū aūt fatuitatis ꝛ mētis incōposite est nunq̄ in vno ꝯsistere sed de alio in aliud mutari. Uñ ſm Senecā primū argumētū mētis ꝯposite ē posse cōsistere secūq̄ morari. Iudei ergo q̄ vsq₃ nūc cōsistere i vno nō potuerūt termino. Uerisimille est q̄ q̄tidie fatuizando nouos fingēt terminos predicti aduētus. ¶ Tertio probatur eorū fatuitas in aduentu messie quē sperāt exempli manifestatiōne. Uñ narrat cesarius q̄ clericꝰ quidā filiam cuiusdā iudei īpregnauit in ciuitate lemonicen. timēs aūt ille offensa₃ parētū puelle accepit arundine₃ nocte prope parietē camere ī q̄ parētes puelle dormiebāt veniēs ꝛ per foramē summitatē vnā arūdinis itromittens ꝛ p alta₃ insufflans sic est locut⁹. O iusti ꝛ deo dilecti vocans eos noībus suis pp̄ijs gaudete

q2 filia vestra cócepit messiá ergo pmanés: vir expergefact' qrit ab vxore si vocé illá audisset q negá te orauerút vt iterx audire possent clericus eos loquétes audiés sicut pri' iteruz est locut'. Illi ergo exultátes z post repetitioné facti certiores vir dié expectauerút vé tréqz puelle aliquátulú iam intumescere cernétes ab ea qsierút vtí cócepisset. Illa vero sicut coacta fuerat a clerico rńdit si cócepi nescio sz scio q2 vir nunqz cognouit ergo sum. At illis ergo non se capiétibus pgaudio p castella z ciuitates diuulgatú est q illa pari tura eét messiá. Quid plra affuit hora pariédi z iudeis innumeris cú gaudio magno expectátib' natiuitaté pepit misera illa nó messiaz sz filiá cú multis doloib' z gemitib' z clamorib'. q cognito iudei cófusi sunt supra modú ex quibus vnus infantulá accipiés per pedes allisit ad parieté. Ecce cófirmatio per exéplú fatuitatis iudeorú in expectatione messie.

¶ De iudeox expulsióib' vbi qtuor pricipales expulsiões notát

Nona cósideratio est de iudeox expulsióibus z sua magna ignominia: nó est mirandú si gés q tá graue ɔmisit delictú qle núqz fuit nec erit ppetratú ab ágelis nec ab hoie graues sustineát penas: z qd scel' poterit cóparari morte filij dei. merito dd pphetauit suá penã dicés: expelle eos qm irritauerút te dñe. In pñti g cósideratio ne. iiij. iudeox expulsiones exprimenť post morté saluatoris: quarú prima fuit a terra sancta: secunda a francia: tertia ab anglia: qrta vero ab hyspania.

¶ Pria expulsio fuit a terra sctá vbi quatuor puncta aguntur.

Prima iudeorú expulsio: a terra sácta fuit. Pro cui' declaratióe qtuor erút púcta attédéda sic notat Johánes saliberień. i policrate. li. ij. q optime hanc materiá explicauit. Prim' erit de signis q pcesserút excidiú hierosolymitanú nouissimum. Scós de calamitate obsessorú z qs fuerit finis obstinate malitie z q pietatis tyti. Terti' púctus erit de muliere q vigente fama comedit filiú suum. Quart' erit de numero captiuorú z occisorú z peréptox fame: z quó xps seruauit suos sub ea tempestate.

¶ Prim' púct' é de signis q pcesserút excidiú hierosolymitanum.

Circa primú punctú vet' refert hystoria sic dicta q est auctor ei' incert' z vetera refert q iminéte hierosolimorú excidio eclipsis lune. p. xij. noctes ɔtinuas ét in remotissimis locis ptacta é forte signãs iudaice pfidé supsticiosi erroris euersioné q xpo p pdicatione aplicá mũdo illucescéte rectissime cótigit. Scriptú é em stult' mutať vt luna: sapiés sicut sole pmanet Alia qz qplurima diuino sup icredulos iminéte iudicio ac-

ciderũt: q̃ si p singula: put ab auctorib' digesta sũt cepo enarrare vl' sola h̃ ppriũ tẽpus ꝯsiderabũt z ociũ pauca tñ auctore Josepho cõpẽdioso s̃mone pcurrant. eo q ad roborãdã fidẽ nr̃am pficiũt z ad reprimẽdã obstinatã pfidiã iudeo℞. xl. nãq3 post admissũ piaculũ ꝯtinuis ptracta ãnis ipsorum pẽa differt. In qb' z apostoli oẽs pcipue tñ iacob' frater dñi dict' hierosolimis ep̃s ꝯstitut' idesinẽter pp̃lm ꝯmisse ipietat3 z feralis animi de scelere cõmonebat si forte possẽt cõmissi penitudinẽ gerere: si possent flere p scelere z vltrices pena℞ flãmas lachrymarum vbertate restrigere. Ostendebat eis nãq3 de' p suã patiẽtiã. q ipo rũ q̃reret penitẽtiã qꝛ nõ vult de' tñ mortẽ peccatoris s3 q cõuertatur z viuat. Molire aũt adhuc eo tũ duritiã nitebatur diuina maiestas signis z pdigijs celit' datis terroresq3 simul minacẽ dexteraz ostẽdẽdo poti' q̃ iferẽdo de qb' supradicti hystoriographi fides vt i certis ẽt i hoc sufficiẽs erat. ¶ Relegam' g̃ qd in sexto hystoria℞ sua℞ libro de his ipe signauerit ioseph'. S3 ifelicẽ inq̃t plebẽ: ceterũ q̃dẽ hõ hoies z decepto res falsa vaticinãtes suadebãt et euidẽtib' signis z iudicijs iracũdiez idignatiõis diuine nõ crederẽt: qb' apte futurũ z vrbis z gentis p̃sagiabaẽ excidiũ. S3 velut afflati z amẽtes z q̃ neq3 oculos neq3 aĩas in se haberẽt spernebãt oĩa q̃ celit' nũciabanẽ. Etẽm stella p̃fulgẽs gladio p oĩa siĩs imi nere desuper ciuitati z cometes. Preterea excialib' flãmis visa est ardere p totũ ãnũ S3 z añ excidij tp̃s ac belliciũ ppl̃i diẽ cũ ad diez fẽstũ ꝯuenirẽt. viij. die mẽsis xantichi q̃ est aprilis noctis tp̃e hora nona tãt' luminis fulgor arã templũq3 circũdedit vt putarẽt oẽs diẽ clarissimũ factũ: z pmãsit spacio dimidie hore qd̃ imperitis q̃dẽ z ignaris p̃sperũ videbaẽ. S3 legisp̃itos z p̃bos q̃3 doctores nõ latuit excidiale portẽtũ. ¶ In eadez q̃q3 festiuitate vitulã sacrificijs admota z ar3 assistẽtes iter ipas ministro℞ man' enixa ẽ agnã: s3 z ianua iterioris edis q̃ respiciebat ad oriẽtẽ cũ eẽt ere solido induta ac pinde imẽsi ponderis q̃ vix. xx. viris summo conatu ipellẽtibus clauderẽ ferreisq3 seris z vectib' munita. ac pessulis in altũ dimissis tenereẽ obstricta repente hora noct3. sexta p'ia z. xx. die mẽsis apparuit, spõte patefacta. S3 z trãsacto die. vj. post aliq̃t dies p'ia z xx die mensis arthemesij q̃ apud nos may' vocaẽ pdigiosus apparuit visus fidẽ pene excedens qd̃ vere falsũ putareẽ nisi oculo℞ fides cõfirmasset malorũ cõsecuta pnicies Etẽm ppe solis occasuz visi sunt curr' z q̃drige in oĩ regione p aerẽ z armatorũ cohortes misceri nubibus z vrbes circundari agminib' ꝓuisis in alto. ¶ Itẽ die festo q̃ penthecostes appellaẽ noctu sacerdotes ingressi tẽpluz ad ministeria ex more complẽda P'io q̃dez mot' quosdã strepit' q̃ senserũt tũ subitas voces demi=

de audisset dicētes migrem⁹ hinc ex sedib⁹ istis. Addit his ēt aliud terribilius. etenī qdā ananie fili⁹ iesus noīe vir plebe⁹ ꝛ rustic⁹ ante qrtū belli annū cū ciuitas ī pace ꝛ abūdātia pduraret ī die festo tabernaculoꝝ repēte clamare cepit vox ab oriēte: vox ab occidēte: vox a. iiij. vētis: vox sup hierosolymā ꝛ tēplū: vox sup spōsos ꝛ sup spōsas: vox sup ppl'uz ꝛ idesinēter die noctuqꝫ p oēs plateas circuiēs h̄ clamabat vsqꝫquo qdē primiores ex pplo viri velut ifausti p̄sagij indignatiōe cōmoti correptū hoīez multꝭ verberib⁹ afficiūt. At ille nequaqꝫ p se aliqd loqns sꝫ nec eos qdē q circūsteterāt deprecās easdē voces pari obstinatione ꝛ clamore repetebat. Tūc pncipes itelligētes vt res erat numinis eē in viro mot⁹ pducūt eū ad romanoꝝ iudicē. Apd quē flagris ad ossa vsqꝫ laniat⁹ neqꝫ p̄ces neqꝫ lachrymas fudit. Sꝫ eādē vocē miserabiliter ꝛ cū qdā eiulatu emittēs p singula pene v̄bera pferebat addens ēt hoc ve. ve. hierosolimis. ¶ Prosequit ꝛ aliud idē hystoriographus maiore gestū miraculo dicēs: oraculū qddā ī sacris literis repertū qd p idē tēpus viꝝ designaret ex eoꝝ regiōe pcessurū q tot⁹ orbis potiret imperio cui⁹ oraculi p̄sagiū. Jtē hystoriograph⁹ vespasianū suspicat declarare. Sꝫ vespasian⁹ nō aliis q̄ illis solis gētib⁹ q romano imperio videbant subdite dn̄at⁹ ē. An iusti⁹ ad xp̄m hec respōsa referunt ad quē dixit pater. Postula a me ꝛ dabo tibi gentes hereditatē tuā ꝛ possessionē tuā terminos terre: ꝛ cui⁹ p idē tēpus p apostolos suos. Jn omnē terrā exiuit sonus eoꝝ ꝛ in fines orbis terre verba eorum.

¶ De calamitate obsessoꝝ ꝛ obstinate malicie iudeoꝝ q̄s fuit finis ꝛ que pietas tyti.

De secūdo puncto. s. quāta fuerit calamitas obsessoꝝ ꝛ obstinate malicie q̄s fuerit finis ꝛ q̄ pietas tyti. psequit idē doctor dicēs. Aut tot ꝛ tāta mediocrꝭ plage aut pu[n]ctorie idignatiōis dei aduersus ipotentiā iudeoꝝ videant p̄cessisse iudicia calamitatē itolerabilē excidiū irreparabile reprobate ꝛ excecate gētꝭ inauditā ꝛ cūctꝭ s[e]clis incognitā s[e]ruitutē succīct⁹ s[er]mo pcurrat: quātꝭ q̄ malis tūc vniuersa inflictata sit vt quē ipa iudeoꝝ t[er]ra bello fame igni cedibusqꝫ vastata sit quāta ppl'oꝝ milia p[at]res simul cū ꝯiugib⁹ ac puulis liberꝭ absqꝫ numero ꝛ absqꝫ discretiōe trucidati sint q ēt aduersa p[er] vrbiū obsidiōes sꝫ ꝛ ipsi⁹ magnifice ꝛ famosissime ciuitatꝭ hierl'eꝫ quāta vastitas et quāta fuerit diuersoꝝ mortiuoꝝ strages q̄s p h̄ singl'a belloꝝ extiterit mod⁹ ꝛ vt p̄ꝫ id qd pphe dixerāt abhominatio d[e]solatiōis ī tēplo q dāmō dei famosissimo collata sit tēplo vsqꝫ ad vltimū cūcta depplata sit ꝛ ꝯsūpserit flāma. Si q̄s plenius nosse vult legat hystoriā iosephi. nos v̄o ex his tm̄ ea q ad explanatiōez suscepti opis sufficiūt assumem⁹. Jn qb⁹ refert q ex oi iudea ppl'i in die solēni pasche hierosolymis

lima velut exiciali q̄dā manu coge
te ꝯuenerāt q̄s trecies cētena mi-
lia dicūt hoīz fuisse. Justo.s. iudicio
dei h̄ tp̄e h̄ vltionis electio vt q̄ in
dieb⁹ pasche saluatorē suū ⁊ salua
torē xp̄z deū cruētꝭ manib⁹ ⁊ sacri
legis vocib⁹ violarūt i ip̄is diebus
velut in vnū carcerē oīs mltitudo
ꝯclusa feral̄ pena exitiū qđ mere-
bat̄ acciperet. ꝑteribo sane q̄ i eos vl̄
gladij cede vel alijs belli machi-
nis collata sūt explicare ea tm̄mō
q̄ diris famis exitio ꝑtulerūt supra
dicti hystoriogꝑhi ꝯmonib⁹ ꝓpha
ui q̄ legētes h̄ intelligāt q̄ꝫtū pia
culū sit audere aliquid i xp̄m ⁊ q̄ꝫ
grauib⁹ ausa supplicijs experiunt̄
Age itaqꝫ .v. iosephi hystoriarū li
ber ponat̄ i medio. Ex q̄ oēs eorū
luctuosa tragedia ꝯnoscat̄ diuiti-
b⁹ aūt ꝑmanerē inq̄t apđ pirē vnū
atqꝫ idē erat. Si ei i vrbe ꝑmāsissꝫ
facultatū suarꝫ cā crīe obiecto q̄si
de trāsfugēdo cogitarēt ꝑimebāt̄
Necessitas v̄o famis facinorosorꝫ
extollebat arrogātiā ⁊ vtrūqꝫ simul̄
inedia cū temeritate crescebat: pu
blice q̄dē frumentū nusq̄ꝫ oīno e-
rat. Sꝫ irruētes vrbis ꝑdones per
scrutabāt̄ domos ⁊ si q̄d iuenissēt
tāq̄ꝫ de his q̄ fefellerāt penas su-
mebāt. Si v̄o nō iuenissēt nihilo
min⁹ tāq̄ꝫ eos q̄ occulti⁹ ⁊ diligen
ti⁹ abscōderāt ⁊ cruciabāt. Judici
ūꝫ v̄o hēri ab eis pabula capiebāt
hoc ip̄o q̄ adhuc viuerēt ⁊ subsiste
re corpib⁹ videbāt̄ ꝑfecto tāq̄ꝫ q̄
iā iteriissēt nisi abscōditos v̄ piaꝫ
tegerēt cibos. Si q̄s sane tabescē
tes macie vidissēt hos cū venia ꝑ
teribāt supfluū putātes ꝑimer̄ q̄s

paulo post assumeret fames. mlti
tn̄ i occultꝭ oī cēsu suo mercati sūt
vnū metrū. Si diuites frumēti or
dij si iferiores fuerīt ⁊ ꝯcludentes
se i inferiorib⁹ q̄buscꝫ penetralib⁹
dom⁹ nōnulli nec i panes ꝯfectas
fruges edebāt. alij v̄o inq̄ꝫtū vl̄ ne
cessitas vl̄ met⁹ ꝑmitteret ex quo-
q̄bāt ⁊ mēsā q̄dē null⁹ expectabat
apponi sꝫ ex ip̄o semie mixto igni
rapiētꝭ ꝓpria velut furtiua duora
bāt ⁊ erat ifelicis illi⁹ cibi specta-
culū mirabile cū validiores q̄q̄ꝫ i-
uēta diriperēt. Jmbecillior ib⁹ v̄o
nihil ꝑter luctū supesset ac lachry
mas ⁊ oīꝫ lꝫ acerbitates rerꝫ supa
ret fames nihil tn̄ ita subruit atqꝫ
subuertit sic̄ verecūdia. Quid eīm
saluis reb⁹ pudore dignū est id in
hac necessitate cōtēnit̄. Deniqꝫ ⁊
vrores devirorꝫ manib⁹ ⁊ filij đ pa
rētū ⁊ qđ ē ifelici⁹ mr̄es cibos đ ꝑ
uulorꝫ manib⁹ atqꝫ ore rapiebāt ⁊
cum dulcissimi liberi in manibus
atqꝫ an̄ ora positi tabescerent exi-
gua vite subsidia a dētib⁹ ip̄is exi
mere nēo ꝑcebat. Uerū ne ip̄os q̄
dē ifelices ⁊ ꝑ exiguos sumētes la
tebāt cibos: sꝫ ꝯtinuo aderat ꝑdo
nū q̄s ⁊ statī vt clausas cuiuscꝫ cō
ꝑhēdissēt fores mādiciū credebat
h̄ eē q̄ itrisec⁹ positi ederēt ⁊ repē
te displicatis forib⁹ ꝑcipites irrue
bāt atqꝫ ab ip̄is vt ita dicā faucib⁹
exprimētes. Si q̄d forte i sumptū
iam fuerat reuocabāt: feriebātur
senes si cibū vēdicare tentassent.
Sparsis ēt crinibus mulieres tra
hebant̄ occltare nitētes si q̄d for-
te dep̄hēsum fuisset i manib⁹ nul-
la senib⁹ reuerētia nulla erga par

uulos miseratio. Sʒ in exiguo pa-
nis fragmēto puulos inherētes ꝛ
ex ipo cui inheserant suspēsos eli
debāt in terrā. In eñ ꝟo q̇ rapto-
res cibo p̄uenissent assūpto crude
lius seuiebāt: ꝛ excogitabāt dira
supplicia obturātes ifelicib⁹ natu
rales digestionū meat⁹. Alijs ꝟo
pacutas sudes p eadē ferēda adi
gētes horresto q̇ gesta sūt referēs
Ad ↄfectionē post h̄ vni⁹ pāis aut
ciathi farie mifos purgebāt. Nā
ipi tortores nō patiebāt famē. Est
eñ tolerabili⁹ q̇ dāmō si hec ↄpul
si inedia facere viderēt. Sʒ vt vel
p̄pararēt sibi iposterū cibos velut
credulitas exercitio cōualesceret.
In his ēt si q̇ forte furti p statiōes
vł hostiū ꝑ colligēdis herbis eru
pissent occurrētes eis q̇ se hostiuʒ
man⁹ effugisse gaudebāt diripie-
bāt q̇cq̇d attulerāt Supplicātib⁹
aūt ꝛ terribile sibi qđ dā nomē dei
iuocātib⁹ vt vel ptē aliquā q̇ secū
mortꝭ piculo q̄sierāt idulgerēt ni-
hil ꝑsus p̄bebāt: sʒ hoc bñficij lo
co cesserat si cōp̄hēsuʒ viuū licuis
set euaderē. ¶ His aūt post aliquā
ta adiūgit dicēs. Iudeis ꝟo cum
egressu vrbis oīs piter spes exclu
debatꝭ salutꝭ ꝛ iualescēs acerbitas
fames domos siłꝛ familias gētē-
qꝫ vastabāt: ita vt i penetralib⁹ stra
ta iacerēt mulieꝝ puulorūqꝫ cada
uera. p plāteas ꝟo ifeliciū senum
corpa fame magis q̄ꝫ etate ↄsum-
pta. Iuuenes ꝟo atqꝫ oīs etas ro
bustior velut simulachra q̄dā i vijs
oberrabāt ꝛ egressib⁹ corruētes q̊
cūqꝫ loci gressū subripuisset iedia
Sepelire aūt cadauera ꝓximoruʒ
nec defūctoꝝ młtitudo nec viriuʒ
debilitas pmittebat: siłꝛ ꝑ sui vi
te icerto vnusq̇sqꝫ verebatꝭ. Deni-
qꝫ aliquanti supra eos q̊s sepelie-
bāt aīas emisere. Mlti ēt dū ꝓse-
quuntꝭ funera p̄usqꝫ ad sepulchrū
peruenirētꝭ efflabāt: sʒ nec plāct⁹ ex
more defūctꝭ exhibebatꝭ aut luct⁹
q² h̄ sibi totū vēdicauerat fames:
sʒ nec ariditas inedie humorē cui
q̄ꝫ reliq̄rat lachrymaꝝ. ¶ Obsede
rāt ciuitatē ꝓfunda silētia ꝛ nox
plena mortꝭ cūcta ↄtexerat. Qui
bus malis oīb⁹ g̃uiores soli vige-
bāt p̄dones q̇ nec sepulchra q̇dē
diripe ꝛ expoliare cadauera illic
tū dicebāt nō tā p̄dam ꝑpetētes q̄ꝫ
scel⁹ irifice cumulātes ꝛ aciē gla-
dioꝝ suoꝝ i cadauerū obtrūcatōe
ꝓbātes. Interdū ēt i nōnullos ad
huc spirātes mucro exanimādus
agebatꝭ qđ alij semiuiui cū viderēt
supplices dexteras p̄tēdebāt: vt i
se q̊ꝫ bñficij loco cōuerterūt scel⁹,
quo. s. cruciatibus famis velocius
absoluerētꝭ. Sʒ nouo crudelitatis
gñe necē quā spōte inferebāt si ro
garētꝭ negabāt: cū tñ vnusq̇sqꝫ de-
ficiētiū cū gemitu retorq̄ret oculos
ad tēplū nō đ morte ꝓpria dolēs
sʒ de ipūitate p̄donū q̊s supstites
relinq̄bāt. Et primo q̇dē sumptu
publico sepelire mortuos iusserūt
fetoris itolerātia vt ꝟo oēm sum-
ptū cepit vicere młtitudo moꝛtuo
rū de muro cadauera p̄cipitabāt
ac cū tyt⁹ circuiēs puidisset reple
tas mortuoꝝ cadaueꝛib⁹ valles ꝛ
hūani corpis tabo p̄riā terrā riga
ri cū igēti gemitu eleuatꝭ ad celū
māib⁹ deū iuocat testē h̄ sui cā nō

quenire: sz se vitā sustinere inuitus. Et post aliquāta iterū q̄dam iosephus talia psequit᷑ nō cūctabor īquit pferre q̄ sentio. Arbitror enī q̄ si ēt aduersus ipsos ciues romanorū paulisp arma cessent aut hyatu terre: aut aque diluuio: aut sodomitanis ignib⁹ ꝛ fulmīb⁹ celit⁹ tortis supplicūs ciuitati depēdisset q̄ multo īfaustiorē illis q̄ hec ꝑpessi sunt: ꝛ neq̄orē virorū p̄sentez hāc ptulissz etatē p q̄b⁹ oīs gens pariter extīgui. ¶ Sz ꝛ ī li. vi. li. eiusdē taliā scribit. ꝛ eoꝝ īnq̄t q̄ ꝑ totā ciuitatē famis inedia corrūpebant᷑ mltitudo īnumerabilis erat quorū nec explicari miseria pōt ꝑ singulas; nāq̄ domos sicubi aliq̄d sibi fuissz reptū bella ꝯtinuo ꝛ cedes īter caros ipsosq̄ parētes ac liberos nascebant᷑. dū nō solū e manib⁹ sz ex ipsis ēt faucib⁹ inuicē cibū rape certabāt. Fides autē nec mortuis erat: sz ꝛ ipsi cū spm̄ iā exalarēt pscrutabant᷑ a p̄donib⁹ ne cui forte ītra gremiū cibi aliq̄d resideret. alij ēt ꝑ mediā hyātes velut rabidi canes huc atq̄ illuc ferebāt᷑ ꝛ q̄si īsania q̄dā exagitati ī easdē domos sub momēto tpis iterū ac sepi⁹ irruebāt oīa tū necessitas ꝯcutiebat ī cibū; ēt illa q̄ nec mutis q̄dē aīalib⁹ edere vsus fuit Ad vltimū nec loris q̄dē nec cingulis vt᷑ ēt ipsis calciamētis abstinuerūt. portarūq̄z indumēta detrahētes ꝯficiēdā dētib⁹ ingerebāt. nō nulli ꝛ feni veter᷑ festucas edebāt sz ꝛ ō q̄slibꝫ collect᷑ pusillimū pōd⁹ dragmis ī q̄ttuor detrahebāt ¶ Quomodo mlier quedā vigēte fame occidit ꝛ mādncauit filiū.

De tertio pūcto scz de maria q̄ vrgente fame comedit filiū suū psequitur dicēs. Sz q̄d op⁹ est ꝑ hoc pōdus famis illi⁹ explicare cū gestū ibi sit: facin⁹ qđ neq̄ apđ grecos neq̄ apđ barbaros vll⁹ accepit audit⁹ horrēdū q̄dē dictu: auditu vero īcredibile. Et q̄dē libēter tam īmane facin⁹ siluissez ne q̄s me crederet mōstruosa narrare nisi multos memorie nr̄e viros testes cōmissi sceleris habuissez. Porro ꝟo aliq̄d p̄rie mee ꝯ̄stare me arbitror si subtrahā eorū ꝟba quoꝝ ptulit fctā. Mulier q̄dā ex his q̄ vltraiordanis alueū cōmanebāt maria nomīe eleazari filia ō vico bethezog qđ interp̄tat᷑ domus ysopi: ꝛ gn̄e ꝛ facultatib⁹ nobilis cū cetera multitudīe q̄ fluxerat hierosolimis repertā cōem cū oīb⁹ obsidionis casus ferebat. huius reliq̄s quidē facultates q̄s domo in vrbē cōuexerat tyrāni inuasere. si q̄d vero reliquiarū ex magnis opib⁹ fuerat q̄bus victū quotidianū ꝑ tenuē duceret irruētes ꝑ momēta p̄donum satellites rapiebāt ꝑ q̄b⁹ gemens mlier velut insania iā quadā ex īdignatiōe fatigabat᷑. ita vt īterdū p̄donib⁹ maledictis ꝛ cōuitijs sui necē sui instigaret. Uerū cū neq̄ irritatus quisq̄ nec miserat⁹ eā opprimeret: ꝛ si q̄d cibi fuissz forte ab ea q̄situ id ab alijs q̄rerent. nec iā vsq̄ reperiēdi copia fieret. famis aūt dira viscerib⁹ ipsi⁹ insisteret ac medullis ꝛ ad furorem purgeret iam

media fame z ira pessimis vsa cõsultorib⁹ ꝯ ipa iam armat iura nature. Erat nãq₃ z ei sub vberib⁹ puul⁹ fili⁹ hũc añ oculos ferẽs. ifelicis inqt matris. o ifelicior fili i bello fame z direptiõe pdonũ cui te reseruabo. Nã z si vita separi posset z iugo romãe fuitutꝭ vrgemur sꝫ nũc ẽt fuitutẽ puenit fames: pdones vero vteroq₃ in grauiores p vrgẽt. Ueni ḡo mi nate esto mrī cib⁹ pdonib⁹ furor. scłi fabula: q sola deerat cladib⁹ iudeoꝝ: z cũ h dixisset siꝫ filiũ iugulabat. eũ deinde igni suppositũ torret z mediũ qppe edẽdo ꝯsumit: mediũ xͦo reseruat obtectũ. Et ecce ꝯfestĩꝫ pdões irruũt ꝯbuste carnis odore ꝯcepto minat morte nisi sine mora cibos quos patos senserãt demõstraret. Tũc illa qdẽ ptẽ inqt optiã z reseruaui vobis z ꝯtinuo q supfuerãt mẽbra detexit ifantꝭ. At illos repẽte igẽs horror iuasit z crudeles ꝯuis ai diripe vox faucib⁹ interclusa ẽ. Illa xͦo truci vultu z ipsis ẽt pdonib⁹ truculẽtior: me⁹ inqt filı⁹ ẽ me⁹ ẽ pt⁹ z facin⁹ meuꝫ ẽ: edite. Nã z ego pͦr comedi qd genui nolite effici aut mre religiosiores, aut femina molliores q si vos pietas vicit z execramini cibos meos ego q iã talib⁹ pasta suꝫ his iteruꝫ pascar. Post h illi territi tremẽtes q₃ discedũt q hũc solũ ex oib⁹ facultatib⁹ suis misere mrī reliqrant cibũ. Repleta est aũt vniuersa ciuitas ꝯfestĩꝫ nepharij sceleris nuncio z vnusqsq₃ facin⁹ añ oclos sqd ꝑpetratũ fuerat adducẽs tanq₃ si ipe h ꝑpetrasset horrebat. oẽs qs famis necessitas vrgebat festinabant magis ad morteꝫ: beatos dicentes eos qbus cõtigerit interisse priusq₃ talium maloꝝ polluerentur auditu. hec qdẽ iosephus.

¶ De numero captiuoꝝ z occisorum z peremptorum fame.

Quartus punctus est de numero captiuoꝝ z occisoꝝ z ꝑemptoꝝ fame. Quẽ vero tãta calamitas inuenerit exitũ eodẽ auctore p paucis annectã. Colligẽs em̃ supradict⁹ hystoriograph⁹ oẽꝫ nũerũ ꝑemptorũ vł fame vel ferro vndecies centena milia designauit. Ceteros vero latrones vł siccarios vel pdões post vrbis excidiũ mutuis declarauit iterisse vulnerib⁹. Electos aũt qsq₃ iuuenũ qs decor corpis z pceritas cõmẽdabat ad triũphũ dicit eẽ reseruatos. Reliqs aũt q supra xvij. ãnos agebãt etatis ad opa egypti p metalla destiatos vł p ceteras puicias eẽ dispsos. Alij qdẽ vt ludos gladiatoꝝ. Alij vt ad bestias traderẽt. Siq xͦo itra decimũ septimũ etatꝭ sue ãnũ repti sunt p diuersas puicias i fuitutẽ distrahi iussi sũt quoꝝ nũer⁹ vsq₃ ad nonagita milia pduct⁹ est. H xͦo oĩa gesta sũt scḋo ãno vespasiani iperij iuxta ea q ipe dñs z saluator nr̄ iesᵘ xp̄s pdixerat. qppe cũ ea q gerẽda erãt pñtia videret. tũc scḋm euãgelioꝝ fidẽ vidẽs ciuitatẽ fleuit sup illã z velut i aurib⁹ ei⁹ plocut⁹ ẽ h xͦba. Si cognouisses inqt z tu i hac dieq ad pacẽ tibi sũt. nũc aũt abscõdita sunt i oculis tuis: q

veniēt dies i te: circūdabūt te ini
mici tui vallo: circūdabūt te: pur
gēt te vndiqꝫ ⁊ ad solū redigēt ⁊
ad filios tuos i te. In hūc moduꝫ
ꝙ̄ pluria diuine cōminatiōis to=
nitrua publice idurat; aurib⁹ reso
nabāt ꝗusqꝫ sāguis iustoꝝ: sꝫ ⁊ ip
si⁹ iusti singlaris ⁊ vnici ꝗ ab ipsis
iniqꝫ effusus ē iusto dei iudicio ꝗre
ret. Attriti sūt ꝗ plagis bellis stra
ti ⁊ a patrijs sedib⁹ diuie idigna
tōis excisi turbine vt i vrbe gl'iosis
sima nec lap; sup lapidē fmāeret
fuitqꝫ ppl'i idurati ⁊ ꝗuis lapide
durioris tribulatio tāta quāta nō
fuit ex ꝗ gētes eē ceperūt vsqꝫ ad
diē hāc. Eccl'ia xo ꝗ fuerat hiero
solymis ꝯgregata diuinit⁹ trāsire
iussa ē trās iordanē ad oppidū ꝗd
dā noīe pellā. ꝗ ablat; ab vrbe cul
torib⁹ dei celestis vidicte fieret lo
c⁹ ꝗ i vrbē gētēqꝫ sacrilegā fuerat
exercēda qd̄ ⁊ eusebi⁹ cesariēsis i
eccl'iastica hystoria plei⁹ scribit: et
ꝗ dē h' oia rectissime passi sunt ꝗ i
filiuꝫ dei man⁹ sacrilegas extēdē
ꝑsumpserūt cū testimōijs scriptu
raꝝ ⁊ xtute mirabiliū opeꝝ ipm
xpꝫ deū eē ꝯstaret sicut fuit dictū
supra p'ilo li. i captiōe pmi thesau
ri allegādo dictuꝫ iosephi. ¶ Hic
dixerit aliꝗ iudei hyspanie ꝙ sūt i
ea anteqꝫ eēt mors xpi. sꝫ ꝗro ab eis
si venert ad hyspaniā suo velle vl'
coacti. si volūtarie nō obfuauert
legē nec cerimōias ꝗs solū i pti=
b⁹ illis obfuare tenebant ⁊ sic fue
rūt vere apostate ⁊ nō iudei. si xo
ducti fuert vi ⁊ coacti ꝗre ñ reuer
si sūt qñ eis data fuit lnia gñalis
p regē dariū. ꝗ fec voce pcōis ac
clamar p oēꝫ terrā ꝙ iudei d' oib⁹
ptib⁹ redirēt i hierl'm ⁊ ꝙ edifica
rēt tēpl'ū. Si ergo ipsi remāserūt
illa vice i hyspania remāsert sicut
iudei mali despati cōfusi ⁊ diuisi a
bōis iudeis illi⁹ tpis ne fuarēt le
gē ⁊ pcepta ⁊ ne corrigerēt a pphe
tis ⁊ vt eēnt ydolatre. qꝛ a tpe nero
nis impatoris vsqꝫ ad cōstātinū i
quo tpe fuerūt. xxviij. iperatores
nō māsit i hyspāia hō ꝗ nō adora
ret ydola ꝙ ñ occideret diuersis ⁊
varijs tormēt;: ⁊ tñ nō legit d' ali
ꝗ iudeo ꝙ ppter h' occideret imo
ipsi monebāt xpianos ꝙ illa ado
rarēt. quāto magis qꝛ in carū ter
ra hoc eis eēt phibitū ipi ibidem
adorabāt ydola: ⁊ ideo nō oporte
bat ꝙ i terra aliena ad hoc cōpel
lerent. Et dicunt ꝙ sunt de tribu
iuda. Alij ꝙ sūt de tribu leui. Alij
ꝙ sūt d' tribu manassen. Alij ꝙ sūt
d' tribu effraym. qd̄ cū xitate pba
re nō possunt: qꝛ si sunt d' tribu iu
da quare ergo nō fuerūt ad suos
reges ante christi aduentū. Si de
tribu leui quare fuerunt ad suum
sacerdotiū seruiendū. Si de qua
cunqꝫ alia tribu. quare nō redie=
rūt ad suos iudices ⁊ prophetas.
Sed si ante aduētum christi per
manserunt in hyspania ibidē re=
māserūt sicut rebelles ⁊ despati.

¶ Scda expulsio facta fuit a re=
gno francoꝝ ⁊ anglie vbi tres cau
se diuisim assignantur.

Secunda expulsio
iudeoꝝ fctā fuit i regno
frācoꝝ. Unde imperāte
henrico romanoꝝ. xcvj. impe=

ratore: et sedēte in cathedra petri clemēte papa.v.qui fuit vacētesimus papa.necnō regnāte i eorum regno francorū philippo rege.anno dñi.M.xxxvj.d ordinatiōe pdicti regis fuerūt itoto regno frācie capti iudei iperceptibiliter vna die: et confiscata bona eorū et expulsi et ad regnum minime reuersuri secūdū q refert frater iohānes de podio in suo hystoriarū collectario. cām tamē non ponit huius expulsionis. Cūq studiose iuestigarem cām vnde possem scire pdictā causam. Casu qdē solēnes viri gallici ordinis sancti bñdicti monasterij famosissimi cluniaceñ. tāq reformatores missi mōasteriorum eiusdē ordinis subiectorum predicto monasterio i castelle regno ad villā metine de cāpis me ibidē tūc existēte applicuerūt cū rege cām suā exposituri cōsensum et fauorē suum qrētes p dicta reformatiōe: quorū vnus doctor in iure canonico: scds licētiat⁹: terti⁹ vero baccalarius. et qr singulariter q licētiat⁹ erat vir perit⁹ videbat et grat⁹ qsiui ab eodē q mihi veridice cām pādētj pdicte expulsiōis iudeorum a regno frācie si illā sciret. Qui respōdēs eandē vere scire. Rogaui vt ex charitate i scriptis poneret: et ad plenū exprimeret totū casum Fecitq volūtarie sub forma et serie q seqt. Reuerēde pater qd vestra charitas postulauit vt in scriptis redigerem cām et rōnē potissimam eiectiōis infestissime xpiano noi gētis videlz iudeorum a regno francorū xpianissimo factā que hortat vestra religiosa bonitas stilo tali rudi et indigesto. Vero xpi et indubitato vt oēs gallie bene nouerunt apud quos nota et manifesta hec sunt. Nā i picturis et tabulis ecclesiarū multarū ascribi hec solēt nec nō in cereo pascali ann⁹ eiectiōis iudeorum annotat quē pronūc memori nō teneo plurimeq circūstātie memorādi miraculi ppter incuriam a memoria exciderūt. Ea vero q legi et in tabulis vidi fideliter enarrabo. ¶ Eo igit tpe q sordidus iudeorum popul⁹ in opprobriū sempiternū cunctis gētib⁹ a deo dat⁹ sua cōtagiōe christianissimū frācie regnū fedabat. quidam ipsorum vt solēt publice vsurā exercebāt. Mulier qdā parisieñ. necessitate cōpulsa vnā quā solā tenebat preciosam vestem illi iudeo feneratori in pignus dedit. Die vero sancte resurrectiōis appropinquāte mulier illa nō habēs vnde vestē suā redimere posset multis blādicijs circūuenire feneratorē temptauit iurās illi et pmittēs vt si suam illi in die sancto: scz pasce v sui prestaret vestē in crastinū eā supaddito fenore illi restitueret. Proditor ille afflictionē mulieris cōsiderās lucri qz cupid⁹ fouet mente iā concipiēs facinus detestādū renuit assentire pollicitationi mulieris: sz recōuenire illam capiēs in hec verba prupit. Scio te tua in lege mulierē honestā rabūdantē a tuis circūuicinis reputari scio te multas hēre emulas q si i die festo te tua veste adornatā nō viderit alludēt te risui: cachina-

tionibus obus patebis. Si acquiescere vis cõsilio meo vestẽ tuã reddã et pecunias duplicatas tibi dabo. Tũ illa ore inflãmato. Quid vis inquit tibi vt faciã. Nã sũmopere tunicã meã reportare cupio. At ille si sctã tua mihi iures. euomit portentũ illud mõstruosissimũ vt illũ quẽ adoras p deo tuo quẽ in tua pasca recepturus p manũ sacerdotis es mihi apportabis tuã tibi restituã vestẽ et pecunias duplicabo. Exhorruit hoc audito verbo xpiana mulier. auertat inquit id ipse deus a me. sed mihi crede p ipm deũ te iuro. si illã mihi iudee illo die accõmodes i crastinũ restituã. Ubi inquit iudeus ĩportuna mulier nũq̃ id faciã sz acquiesce cõsilio meo et tibi puidebis. Nũqd ait mulier scis tu iudee mihi illud trãsglutiẽdũ necessariũ fore. Caue inqt ne trãsglutias sz in os conserua et mihi apporta vt qr variũ semp est et mutabile femine genus acqeuit tã nephãdo crimini et veste recepta remeauit ad ppria. die sacratissimo resurrectiõis adueniẽte vana et fatua mulier iudeo cupiẽs cõplacere pecuniarũ amore vbi nephario ore sacrũ dñi nostri iesu xpi corpus suscepit festina ad iudei domũ pperit. Ecce ecce iudee qd tã iportuno affectu istãter a me reqsisti. Ecce deũ meũ quẽ hodie p manũ sacerdotis accepi. Ecce eũ quem adorãt xpiani mihi pollicitã pecuniã trade. heu heu ad turpia ducit pauptas qr auarissimũ genus mulieris fenerator itaq3 letus et gaudẽs bñ inqt veneris mulier: eũ deposne sup thelonariũ et pecunias duplicatas recipe tuas. Tũc iudeus ille isano a lor furibũdo totus proter nia debachatus et ira ingẽtẽ flãmã i camino domus succẽdit. vnã magnã aqua et oleo plenã supponẽs corpus dñi nri iesu xpi manibus nepharijs inasit dicẽs. Es ne tu ille xpianor deus. Es ne ille iesus xps quẽ de virgine natuz xpianor vesana crudelitas opinat et credit fore deũ: si tu ille es quẽ colaphis cederũt pres mei ego te bullientibus vndis cõmittã. si te cruci affixerũt ego te assandũ dabo illi vinuz te morti tradere ego te iã mortuũ morti iterũ dabo. Si vis loqre si deus es q̃ tibi i potẽtia tua ostẽde et ne igne cõsumaris defende: hec et talia scelerato ore euomẽs. Corpus dñi nri iesu xpi i mediũ bulliẽtis aq iactanit stetit cõfestĩ speciosus forma pre filijs hoiuz puer pãbulãs sup aqs bulliẽtes. Quẽ vidẽs iudeus nõ tãti signi et miraculi nouitate cõuersus ad dñz sz iudaico more vt ppls ille testificãte sctõ moyse i durato aĩo semper extitit. dura cũ ceruice puerũ vt sol rutilantẽ cum eo instrumẽto ferreo quod in manibus habebat iteratis ictibus in vnã bulliẽtẽ demergere temptauit: sz nec illũ quouis mõ tãgere valebat diuina eñ sapientia puer iesus sic ducebat vt dum iudeus ille i medio aque bullientis illũ fore arbitrabat in dextera parte ipsum cernebat existere: sicq3 dum i dextra ferire volebat i sinistra bulliẽtis aque cernebat colluctabat iudeus cũ puerulo nec ibi eum in causa p

valet poterat. Interi pueri iudei illi⁹ assistētes ꝓdigij nouitate p territi ad mrem ꝯcurrūt dicētes. En mr pr nr puerulū i aquā bullietē demergere nitit. mat illa ad camerā viri sui gradit pueri alta voce eiulātes ad publicū ꝯcurrūt vicū dicētes ⁊ ꝓclamātes venite venite vere pr nr puer vnū ꝑditū mirabili forma i aquā bullietē demergere cupit. Fuit ꝯcursus ppli iudei passim ⁊ xpiani occurrerūt multiqꝫ ex illis viderūt puerlum dn̄z nrm iesum xp̄m ⁊ iudeū nitētē in ꝓfundū vne ꝯmergere. Denūciatū ē epo parisieū. audituz miraculū q̄ cū toto clero accessit ad iudei domū ⁊ i medio bullietꝫ aq̄ ⁊ olei vidit hostiā mūdissimā sanā ⁊ itegrā illā assūpsit suis ꝓpriis manib⁹. ⁊ oi cernēti pplo i ecclia sancti iohānis ꝯ grauia parisi⁹. vbi i eodē die ꝯsecrata fuerat ꝓcessiōalr portauit. In q̄ ecclia i memoriale tāti miraculi vsqꝫ i hodiernū diez obseruat ⁊ q̄libet die i honore sacratissimi sacramēti altaris missa celebrat. Feria ꝯo quīta in q̄ dn̄s nr iesus xp̄s istud sacramētū statuere dignat⁹ est ꝯuenit popul⁹ ⁊ missa solēnissima ibi celebrat. Captus ⁊ icarcerat⁹ fuit iude⁹ vxor iudei ⁊ pueri ꝯfessi sunt q̄ viderāt Iude⁹ ipse oia q̄ p tp̄m facta fuerāt ⁊ dicta ꝯfessus ē. mulier ad fidē ꝯuersa ē pueri baptizati ibi ēt xpiani q̄ videre meruerūt signuz magnum cōfessi sunt rei veritatē. Iude⁹ ille a deo reprobat⁹ ⁊ derelict⁹ i sua obstinatiōe ꝑmanēs ad iudiciū p prepositū parisiensem

duct⁹ ē. Dūqꝫ iter ageret iude⁹ ille preposito parisiensi voce perturbata dixit: Si librū quē possideo thalmuth ītitulatū h̄ vna mecuz haberē: nō esset i tua ptāte vt me morti traderes. qm̄ liber ille vrtis parētib⁹ meis accepi talē ꝟtutē deo fecepit vt hi q̄ frequēter illū legūt ⁊ possidēt a deo imortales reddant: vbi indt ꝑpositus parisien. liber ille tāte ꝟtutꝫ ē vt imortales hoies reddat ꝯsigna loco tali libro ꝯstina pedissequū. quo facto iudei pedissequ⁹ librū thamulth iudei q̄driga ligato tradidit ignis q̄ al tractū baliste ꝑparat⁹ ad ꝯbustiōē iudei p lictorē erat ad iudeū vsqꝫ volauit: cūqꝫ vnacū libro suo thalmuth i fauilla ⁊ cinere i momēto ⁊ i ictu ocli redegit. hec fuit vrgēs cā electiōis gētis iudaice a xpianissimo regno francie. ¶ Quicqd sit de h̄ vtrū h̄. s. fuerit potissima cā electiōis iudeoꝝ ab illo regno siue illō qō dictū ē. s. ꝯsideratiōe vij. pūcto. iij. crudelitate. iiij. cū. s. oēs porci se mutuo occiderūt vl illud qō i crudelitate supdictū ē. s. ꝯ hoie quē spinis coronatū occiderūt credēdū ē tn̄ q h̄ ⁊ plra alia cria eoꝝ ꝯcurrerūt pp q̄ sic puniti sunt. ¶ Expressa tn̄ cā fuit istantiū mors. Quare vniuersalr. Iudei oēs ab illo fuerūt expulsi vt notat vicēti⁹. vide sup ꝯsideratiōe ꝑdicta ⁊ pūcto i crudelitate. h. ¶ In ꝯfirmationē ꝑdictoꝝ ē illō qō accidit i ꝯfinib⁹ regis castelle ꝯtus regnū nauarre i villa q̄dā q̄ grauū ꝯr vbi colligunt iura a trāseūtibus de regno in regnū. In ꝑdi

eta villa ꝯsueuerāt iudei predictā iura colligere. Accidit autē ꝙ miles quidā de regno francie trāsitū faceret ꝑ locū prenominatū pegrinans in sanctū iacobū: ꝛ cū predicti iudei inuerecunde explicarēt oīa que deducebat inter cetera inuenerūt quendā librū deuotionū suarum in quo multe erant littere auree. ꝛ cū pro qualibet peterent certū ius. indignat⁹ miles ille ꝑcussit alapa vnū iudeorū qui illico versa vice ꝑcussit similiter militem alapa. ꝛ cū predictus miles euagīato ense volebat iudeū illū perimere occurrit multitudo iudeorum cū armis sic q̄d nō potuit vindicare iniuriā sibi factā: ꝛ rediēs in seipsuꝫ cepit cogitare quare deus ꝑmiserat eū a tam turpi: ꝛ nephandissima gēte tā grandem iniuriā pati. recordat⁹ est q̄ a toto regno francie ꝑpter supradicta iustissime fuerāt iudei expulsi ꝛ ipse solus remāserat singularis defendēs vsq; tūc iudeos i terra sua. Et ideo iratus deus cōtra eū ꝑmisit cū sic turpiter offendi. Recedēs ergo a predicto loco promisit ꝛ iurauit ꝙ si deus reduceret euꝫ ad terram suam nullū iudeum relinqueret in eadem: q̄d ꝛ opere adimpleuit: q̄ omnes iudeos q̄tquot potuit inuenire gladio peremit.

¶ Tertia expulsio facta fuit a regno anglie.

Ertia iudeorū expulsio fuit a regno anglie cuius expulsionis cause due assignantur quarum primā legi i quibusdam miraculis sub ordine qui sequit᷑. In liconia ciuitate regis anglie. accidit quoddā miraculū q̄d deus voluit ostēdere ꝑ scib⁹ beate virginis. Unde mulier quedaꝫ vidua ꝛ paupercula filiū quendā noīe alfonsuꝫ habebat: quē tradidit ad docendū primas literas et postq̄ sciuit legere tradidit imbuendū rudimētis grāmaticalibus ꝛ in musica qui lꝫ in grāmaticalib⁹ processerit in musicis tamē gratissimus erat. Et q̄ predicta mulier paupercula erat recōmendauit illuꝫ cuidā religioso sui generis: vt de victu saltē ipsi ꝓuideret: ꝛ ita factū est q̄ quotidie post lectiōes suas recipiebat suaꝫ refectionē cū predicto religioso. Erat aūt ꝑdictus puer etatis annoruꝫ. x. cuius erat cōsuetudo ordīata: vt primo quotidie iret ad eccl esiaꝫ deinde ad scolas ꝛ hora refectionis vt dictum est ad domū religiosi. Nocte vero ad matris domiciliū se ꝯuertebat Cū aūt sepe in ecclesia illaꝫ preclarā antiphonaꝫ. Alma redēptoris audiret cantare tantaꝫ deuotionē concepit in virgine beata ꝛ sic menti impressit predictam antiphonā ꝙ quocūq; iret de die ꝛ de nocte ꝑ vicos ꝛ plateas more puerorum supradictam antiphonam alta voce dulcissime cantabat. transitus autem eius erat cū iret ad domuꝫ matris vel rediret ab eadem per vicum quendam iudeorum. qui audientes frequēter predictaꝫ virginis cantationē ab ore iuuenis quidā illorū habuit q̄

rere a quodā docto xp̄iano q̄s eēt sensus illi⁹ cātatiōis cū ei⁹ cātus tā dulcis esset. Et vt cognouit q̄d illa erat ātiphona q̄dā q̄ ad laudē z honorē virginis beate marie matris redēptoris iesu xp̄i veri messie decātabat a fidelib⁹ i eccl'ia cōcepit dolorē z pepit iniq̄tatē. q̄cō filiū habuit cū suis cōplicib⁹ quorū corda diabol⁹ possidebat: q̄uo predictū infantē morti traderēt z occiderēt. hora ergo oportuna obseruata cū puul⁹ p̄dict⁹ alta voce cātādo p̄dictā antiphonā trāsiret p eorū vicū subito sicut a rugiētibus leonib⁹ rapit' z reclusus i domo quadā de mō mortis ei⁹ tractauerūt. Et diffinitū est inter eos q̄d eius lingua cū qua beatā virginē laudabat extraheret' p oppositā capitis ptē. secūdo q̄ extraheret' et ei⁹ cor cū quo cogitabat p̄dictā cātationē z vltio q̄ corpus ei⁹ proiiceret' in loco p̄fundissimo z imūdissimo fetoribusq̄ pleno. q̄ locus erat eorū cōtinua latrina vt nullatenus signū eius iueniri posset et factū est sic. ¶ Sed virgo beata q̄ mater est misericordie z pietatis. nec obliuioni tradit seruitium q̄dcunq̄ sibi factū statī sic ille deuotissimus suus cātor in p̄dicto loco fetido fuit p̄iectus. Affuit presens eidem z posuit in ei⁹ ore lapidem quendā preciosū qui locū lingue suppleret z statī cepit cantare sicut p̄us predictam antiphonā immo meli⁹ z altius q̄ primo nec aliquādo cessabat de die nec d̄ nocte a p̄dicto cātu z tali modo stetit in p̄dicto loco paruul⁹ ille quattuor diebus: cū vero mater eius videret q̄ sicut consueuerat ad domū eius non veniret sceleri gressu ad domū supradicti religiosi puenit ac deinde ad scolas nec poterat inuenire. Discurrebat vndiq̄ p ciuitatē anxia mlier si posset alicubi inuenire filiū suum z disponente deo in fine quattuor dierū p̄dictorū mulier illa trāsiuit p vicū illū in quo filius su⁹ fuerat occisus et in latrinā p̄iectus. z ecce vox filij sui cantātis dulcissime cātationē illā virgīs quā sepissime ab eo audierat insonuit in aurib⁹ ei⁹. Quo audito clamorib⁹ magnis p̄dicta mulier clamare cepit z cōgregate sunt multe gētes z cū eis iudex ciuitatis. intrauerūtq̄ domū illā in qua vox illa audiebat' z finalr inuentus est iuuenis in loco p̄dicto z extractus nec vnq̄ cessabat a cātu illo dulcissimo lz mortuus foret Indutusq̄ aliis vestimētis p dominos qui ibidē venerāt notificatū est episcopo ciuitatis qui illico veniēs ad spectaculū p̄cepit q̄ poneret' honorifice in quodā lecto. z sic deductus est cū solēni pcessione z magno honore ad ecclesiā cathedralē p̄dicte ciuitatis. semp tamen cōtinuabat cāticū suū. conuenientibus ergo in vnum ad predictā ecclesiam dictus episcopus celebrauit z fecit solennem sermonem precepitq̄ omnibus audiētibus q̄ deuotas funderēt orationes vt p̄cibus beate virginis deus dignaret' reuelare hoc secretum Finito vero s̄mōe placuit altissimo z sue beatissime matri q̄ fuit dete

cta impijssimorum iudeorum proditio et crudelitas. qui eadem hora surrexit paruulus ille et iste et stetit pedes in lecto in quo iacebat et extraxit ab ore suo vnum preciosissimum lapidem dixitque omni populo leta et hylari facie qualiter sibi acciderat sicut dictum est. et quomodo virgo beata ad eum venerat et posuerat dictum lapidem in ore eius vt non cessaret mortuus ab eius laude: et vt ostenderetur gloria filij sui in salutem credentium et perditionem odientium et incredulorum. post hec autem vocauit ad se episcopum et dedit sibi pacem similiter et matri et facta expeditione ab omni populo certificauit eos quod ascendit ad celos in societate virginis gloriose et tradidit predictum lapidem preciosum episcopo vt poneret cum alijs reliquijs in altari. Quo facto signaculo sancte crucis se insigniuit et coaptans se lecto animam tradidit saluatori qui honorifice sepultus fuit in quodam sepulchro marmoreo quod multo tempore preciosos lapides vt fertur emanauit quousque quedam pestifera heresis ibidem orta fuit. Rex vero predicti regni cum cognouit tam nephandum et horridum iudeorum crimen et propter multa alia que inuenit veridica inquisitione que predicti iudei operabantur in contumeliam et in iniuriam iesu christi saluatoris nostri et sue beatissime matris ex deliberato et maturo consilio assignata die precepit quod occiderentur omnes iudei quotquot possent inueniri in predicto regno suo. Et illi qui melius deliberauerunt fuerunt totaliter expoliati ab omnibus bonis et signati ac expulsi a toto regno anglie, et ab illo tempore nunquam amplius ibi habitauit nec habitat nec ausus est apparere aliquis iudeus quia statim occideretur si cognosceretur

¶ Alia causa in cronicis anglorum antiquis vt fertur assignatur. Cum enim regnum illud continuis bellis fame et peste laboraret miratus rex vnde veniret tanta regni sui continua tribulatio seruos dei ad se vocauit et rogauit vt deum deuotissime orarent quatinus sibi dignaretur reuelare causam tanti mali paratus corrigere et emendare. Illi vero licet indignos reputantes finaliter tamen orauerunt ieiunijs et orationibus se affligentes. Deus autem misericors ostendit quod illa eueniebant in predicto regno propter peccata crudelissima que iudei committebant. Cum rex hoc audiret consilio habito deliberauit omnes iudeos facere christianos cogitans ex hoc placare iram dei et factum est sic. Sed nec propter hoc predicta mala cessabant sed semper in amplius crescebant. Consultis ergo iterum seruis dei. Responsum est sibi quod peiores erant sub nomine christiano quam primo. pauco enim tempore elapso a sua ficta conuersione vsurpauerant modis et astutijs suis omnia fere officia regni in calamo et virga intantum vt veri christiani quasi captiui viderentur eorum. Quare predictus rex illuminatus a deo purgauit regnum suum a serpentibus illis in hunc modum. Die enim assignata vt omnis populus exiret in campum prope mare fecit duos papiliones vnum in ripa maris. reliquum vero in aliquali distantia conuenienti. In primo posuit torath iudeorum in secundo vero crucem christi. Sedens

ergo rex p tribunali in medio pa-
pilionū ɔuocauit ad se oēs predi-
ctos ɔuersos voce clara ⁊ hylari
vultu dixit eis. ego feci vos oēs
fieri xp̄ianos ⁊ vos acceptastis vo
lūtarie. Sed post ɔuersionē vrām
mala multiplicant̄ in regno meo ⁊
forte hui⁹ causa est q̄ inuiti ad chri
stianitatē venistis. Est ergo volū-
tatis mee liberos vos relīq̄re. Ec
ce in papilione illo ppe mare est
thorath iudeoꝝ. In altero vō est
crux xp̄i. eligite ptē quā volueritis
⁊ ad illā statim ppate. gauisi sūt g
illi de libertate ɔcessa oēs simul cū
vxorib⁹ ⁊ filiis relicta cruce xp̄i ad
thorath cucurrerūt. Et intrātes pa-
pilionē vn⁹ post alterū iugulaban
tur i secreto ex alctera pte papilio-
nis ⁊ pǐciebant̄ in mari ⁊ sic pur
gatū est p̄dictū regnū ⁊ ɔtinuo ces
sat plaga nec ampli⁹ iude⁹ ibi ha-
tauit sꝫ nec hitat vsq̄ i hodiernuꝫ
diē videant hyspani si filiis plaga
viget ⁊ ɔtinuo inter eos crescat.

¶ Quarta expulsio facta fuit ab hyspania.

Quarta expulsio
iudeoꝝ fctā fuit i regno
hyspanie. Uñ legimus i
cronicis hyspanie q̄ sisebutus rex
gottoꝝ regnauit in regno hyspa-
nie. Era. dcliiij. q̄ fuit āno domini
dcxvj. ⁊ regnauit ānis. viij: ⁊ mēsi-
bus. vj. iste fuit bonus xp̄ianus et
statim incepit regnare monuit iu
deos q̄ erāt i regno suo q̄ venirēt
ad recipiēdū fidē xp̄i ⁊ multi eoꝝ
ɔuersi sunt ad fidē catholicā suo
lūtarie tñ. Et istō fecit p̄dict⁹ rex
motus ex vbo pauli apl̄i ad phil-
i. siue p occasiōe siue p vitate xp̄s
annūciet̄ ⁊ in h̄ gaudio sꝫ ⁊ gaude
bo: ceteros vō iudeos ex regnum
eiecit ecclīam sctē leocadie toleti
miro ope fabricauit ⁊ ibi sepultus
est. De romanis q̄ꝫ his feliciter triū
phauit hui⁹ tpe nephād⁹ macho-
meth ab hyspania fugat⁹ in affri-
cā transfretauit vitisa regnare ce-
pit Era septingētis quadragita-
quatuor ānis. ix. regnauit. hic bñ
inchoauit sꝫ pessime cōsummauit
hic pelagiū filiū facille ducis can-
tabrie q̄ postmodū ɔ sarracenos i
astutiis rebellauit ab vrbe expul-
sit tolletana. Iste itroduxit iude-
os i regno q̄s Sisobut⁹ eiecerat
q̄re dat⁹ in reprobū sensuꝫ luxurio
sissim⁹ est effect⁹. Iste mādauit ec
clesiasticis q̄ haberēt mlieres q̄t
q̄t possent sustētare. Iste precepit
eis q̄ nō obedirēt romano pōtifi-
ci. Iste p̄cepit muros ciuitatū slo
coꝝ destrui ne ppē ei⁹ pctā insur-
gerēt ɔ eū. Iste priuauit oclis theo
fredū prēꝫ roderici. Iste roderic⁹
fauore romani senatus ɔ vitisam
decreuit publice rebellare q̄ cepit
eū ⁊ qd̄ fecerat prī suo fecit ei ⁊ re
gnū accepit vitisa. Itaq̄ plenus
abominationib⁹ corduba vitā fini
uit. Hec ex cronicis hyspanie ⁊ ex
archiuo fratris iohānis egydii za
moreñ. Ex quib⁹ patet p̄speritas
primi regis expellētis iudeos ab
hyspania ⁊ ifelicitas scdi reducē-
tis eos ad eandem.

¶ De iudeorū numerabilibus ⁊ sua obstinata malicia vbi nōnulla mirabilia explicantur.

Decima considera tio est de iudeorũ mirabilib⁹ ⁊ sua obstinata malicia. Gloriosus de⁹ q̄ vult oēs homines saluos fieri ⁊ in agnitionē veritatis venire peccatis ⁊ crudelitatib⁹ iudeoꝝ nō obstātib⁹ ianuā salutis fidei catholice p multa mirabilia ei ostēdit aptā vt min⁹ sint excusabiles in extremo iudicio ⁊ de multis mirabilib⁹ ⁊ pdigijs p diuersas orbis ptes eisdē ostēsis. Post q̄ p mūdū fuerūt dispersi. xj. mirabilia i pñti ɔsideratiōe explicātur.

¶ De aqua disparēte iudeo ficte ad baptismum accedente.

Primuz mirabile accidit circa annum dñi. ccccxix. Imperātib⁹ theodosio iuniore ⁊ honorio. ⁊ sedēte in cahedra petri Innocētio papa pmo. Tūc cum iudeus q̄dā ad baptismū q̄stus cā venisset subito baptismi aq̄ disparuit. ⁊ iterum atq̧ iterū allata disparēs dei v̄tutē et iudei pfidiā demōstrauit. h̄ ex cronicis ipatorū ⁊ summoꝝ pōtificū.

¶ De deceptiōe iudeoꝝ p diabolū eis apparentē in specie moysi.

Secūduz mirabile accidit circa annum dñi. ccccliij. ipante theodosio archadij filio q̄ fuit. xlv. romanoꝝ impator ⁊ sedēte i cathedra petri Sixto pp̄ tercio tūc i terra diabol⁹ appuit iudeo i spē moysi pmittēs pducere eos p mare sicco pede ad trā pmissiōis. Cūq̧ diabol⁹ pm⁹ igrederetꝰ videret ab exitib⁹ i littore sup vndas icederꝰ secuti sunt eū iudei q̄b⁹ subito dyabol⁹ disparuit: multiq̧ iudei submersi sūt: ⁊ ō his q̄ euaserūt aliq̄ fuerūt ad fidē ɔuersi.

¶ De sanguie imaginis xp̄i cruētātis iudeū telo eū transfigentez.

Terciuz mirabile accidit circa anū domini ·587. iperante iustiniano qui fuit huius romanorū imperator. ⁊ sedēte i cathedra petri Pelagio papa pmo. Tūc ei iude⁹ q̄daz imaginē saluatoris furtiz ad domū suā delatā telo trāsfixit. ⁊ cū se sanguine ei⁹ cruētatū videret ⁊ abscōdit eādē. Sz christiani q̄rētes p vestigia sanguis inuenerūt ⁊ iudeū lapidibus obruerunt.

¶ De puero iudeo q̄ cōicauit cuz xp̄ianis ppter qḋ a patre in fornacē ardētē missus: illesus exiuit.

Quartuz mirabile accidit circa ānū dñi q̄ngētesimūoctuagesimum octauū supradicto impante iperatore ⁊. sedēte i cathedra petri vigilio papa primo. Tūc in oriente puer q̄dam iudeus a coeuis suis xp̄ianis ductus ad ecclīā vt cōicaret: cōicauit. Qḋ factū cū eius pr cognosceret pp hoc in ardētē fornacē eū proiecit de quo ille sus extractus. Dixit mulier illa i ecclīa depicta q̄ puerū tenet pallio suo flāmas ignis ventilabat.

¶ De sāguie ⁊ aq̄ q̄ exierūt d' latere imagis xp̄i q lāccaiudei aguerūt ⁊ i q̄no suppositū vas fuit īpletuz.

Quintum mirabile accidit circa annum dñi lxxviij. imperante Cōstā tino quinto q̄ fuit. lxv. romanoꝝ i perator. ꝛ sedēte i cathedra petri paulo papa prio. Tūc eñ in syria ciuitate berito q̄daȝ xp̄ianus sub annua pēsione hospitiū habens ymaginē domini cruci fixi ꝯtra le ctuli facieȝ parieti affixerat ꝛ ibi orationes suas continuo faciebat. Post annū vero aliam domum lo cauit ꝛ imagnē ibidē ex obliuiōe reliquit q̄dam aūt iude⁹ predictā domū cōduxit ꝛ die quadam vnū de suis cōtribulib⁹ ad conuiuiuȝ inuitauit. Inter epulas aūt ille q̄ inuitat⁹ fuerat casu circūspiciens imaginē infixam parieti intuctur ꝛ illuȝ q̄ se inuitauit ira fremens cur imaginē iesu nazareni tenere audebat ꝯminat. Ille aūt cū p̄dic tā imaginē adhuc nō vidisset sa cramētis q̄b⁹ poterat affirmabat ꝙ illā de q̄ dicebat imaginē peni tus ignoraba t. Tūc ille placatū se simulās valefecit ꝛ ad pricipē sue gētis abiens iudeū illū de eo qđ viderat accusauit. Iudei ergo cō gregati ad domū eius cōueniūt ꝛ visa imagine illā ꝯtumelijs diris afflixerūt: ꝛ extra synagogaȝ semi uiuā eiciunt: ymaginē vero pedi bus cōculcantes cuncta in ea dñi ce passiōis obprobria renouarūt. Cū ⁊o lat⁹ lācea pforassēt ptin⁹ sanguis ꝛ aq̄ vbertiȝ exiuit ꝛ sup positū vas ipleuit. Stupefacti iu dei sanguinē illuȝ ad synagogas detulerūt ꝛ oēs ifirmi ex ipo inun cti ptin⁹ curabāt. Tūc iudei ep̄o terre oīa p ordinē narrauerūt et baptismū ꝛ fidē xp̄i vnanimiter su sceperūt. Ep̄s aūt sanguinē illuȝ in āpullis cristallinis ꝛ vitreis cō seruauit: xp̄ianū etiā illuȝ accersi uit ꝛ q̄s tam pulchrā imaginē cō posuisset iq̄siuit. Et ille dixit nico dem⁹ illā ꝯposuit quā misit gama lieli: gamaliel zacheo. zache⁹ iaco bo. iacob⁹ symoni dereliq̄t. Sicq̄ i hierusalē vsq̄ ad excidiuȝ vrbis fuit ꝛ idea fidelib⁹ i regnū agrip pe delata ꝛ ad patriā meā d̄lata: ꝛ a parētib⁹ meis ad me h̄rditario iure deducit. Tūc oēs iudei syna gogas i eccl'ias ꝯsecrarūt. Et ex tūc h̄ mos ioleuit vt eccl'ia ꝯsecra ret q̄r aū tm̄ altaria cōsecrabant. Post illud miraculū ordinauit ec clesia quīto yd⁹ nouēbris memo riā fieri dñice passiōis. Vñ rome cōsecrata est eccl'ia i honore salua toris vbi āpulla cuȝ illo sanguine reseruat ꝛ solenne festuȝ tūc agit.

¶ De iudeo q̄ signat⁹ signaculo crucis a demonib⁹ fuit liberatus.

Sextum mirabile refert Gregori⁹ in tertio libro dyalogoꝝ videlicet ꝙ Andreas fundane ciuitat' ep̄s dū quandam sanctimonialē femi nā secū habitare pmitteret anti qu⁹ hostis cepit speciē illi⁹ oculis mētis eius iprimere vt nephāda cogitaret. Quadā ⁊o die iude⁹ q̄ dā romā veniēs cū iā die declina re cerneret ꝛ vbi manere posset mi nime repiriȝ i q̄dā tēplo apollinis ad manēdū se ꝯtulit q̄ sibi loci illi⁹

sacrilegiũ ptimescẽs cũ uis fidem crucis minime haberet signo tñ crucis munire curauit. Nocte aũt media euigilãs vidit malignorũ spirituũ turbã q̃si i obsequiũ cuius dã potestatis pire. eũq; q̃ ceteris pie rat i eorũ medio ꝯsedere q̃ cepitsin gulorũ spirituũ sibi obsequẽtium cãs actusq; discutere vt q̃d vnusq̃sq; ꝛ quãtũ egisset neq̃tie inueni ret. modũ aũt hui⁹ discussiõis gre gorii⁹ cã breuitatis p trãsit. Sz ex illi in q̃dã exẽplo qd legit i vitis patrũ innotescere põt. Nã dũ qui dã in tẽplo ydolorũ itrasset vidit sathanã sedẽtẽ: ꝛ oẽm ei⁹ militiã ei assistẽtẽ. Et veniẽs vn⁹ de malignis spiritib⁹ adorauit eũ. Cui ille: vñ venis: ꝛ ille: i tali puincia fui ꝛ ibi bella plurima suscitaui ꝛ pturbatiões mltas feci. ꝛ sangui nẽ copiosũ effudi ꝛ veni nũciare tibi. Et sathã ait: quãto tpe hec fe cisti. Et ille i trigita dieb⁹ q̃si. Et sathã: q̃re tãto tpe hoc fecisti. Et ait assistẽtib⁹ sibi. Ite ꝛ flagellis eũ cedite ꝛ duri⁹ eũ verberate. Et secũdus veniẽs adorauit dicens. In mari dñe erã ꝛ cõmotiões ma ximas excitaui ꝛ naues mltas de mersi hoies cũ plures occidi. Et ait. quanto tpe hoc fecisti. Et ille in. xxx. dieb⁹ Iussit eũ siliter flagellari dicẽs. In tã modicũ tanto tpe laborasti. Et terti⁹ veniẽs ait In quadã ciuitate fui ꝛ rixas i q̃ busdã nuptiis excitaui et multaꝫ sanguinis effusionẽ feci ꝛ spõsuꝫ ipm occidi ꝛ vẽi nũciare tibi. Cui dixit: quãto tpe hec fecisti: ꝛ ille i vigiti dieb⁹. Et ille ait. Nõne plu ra i tãtis dieb⁹ es opat⁹ ꝛ iussit eũ a circũstãtib⁹ verberari. Et ali⁹ veniẽs ait. In hermo mãsi. Et p. xl. annos circa quẽdã mõachũ labo raui. Et vix tãdẽ ipm i lapsuꝫ carnis pcipitaui. Qd sathã audiẽs de solio surrexit. Et deosculãs eũ coronã de capite suo abstulit ꝛ capiti ei⁹ iposuit: ac ipuꝫ secũ ꝯsede re fecit dicẽs: magnã rem fortiter egisti ꝛ plus oib⁹ laborasti. Hic g̃ similis põt eẽ modus discussiõis quẽ gregorius ptermittit Cũ ergo singuli spiritus exponerẽt q̃d egissent vn⁹ in medio psiliuit ꝛ i quãtã carnis tẽptatiõeꝫ ĩ illa scẽi monjali femina ãdree epũ animũ ꝯmouisset apuit addẽs q̃ heri hora vespina vsq; ad hoc eius aliuꝫ traxerit vt i terga ei⁹ blãdiẽs ala pã daret. Tũc malign⁹ spũs eũ hor tat⁹ ẽ vt pficeret qd cepissꝫ vt ille⁹ ruine inter ceteros singularẽ palmã teneret precepitq; vt q̃rerẽt q̃snã eẽt ille q̃ iacet i tẽplo eodẽ psum psisset cũ ille vehemẽti⁹ palpitarꝫ ꝛ missi spũs cũ crucis mysterio signatũ viderũt triti exclamauerũt ve. ve. vas vacuũ sꝫ signatum. Ad hãc vocẽ malignorũ spũuꝫ turba di spuit. Iude⁹ aũt ad epm ꝯcitat⁹ venit ꝛ ei oĩa p ordinẽ enarrauit: qd ille audiẽs vehementer igemuit ꝛ oẽꝫ mulierẽ a domo sua ꝛ vicinita te sua remouit ꝛ iudeũ baptizauit

¶ De sãguie gutturis imagis xpi q̃ aspsus fuit iude⁹ ipm ferienteꝫ.

Septimũ mirabile sic legit i florib⁹ sctõꝝ accidit apd Cõstãtino-

polis vbi iudeꝰ qdā ecclīaȝ sancte Sophie ingressus quādā imaginē xpi sibi ꝯspexit q̄ se ibi solū cōsiderās: euaginato gladio appropiās imaginē xpi p̄dictā ī gutture ꝑcussit statiq̄ȝ inde sanguis exiuit ꝛ iudei caput ꝛ faciem asꝑsit. Qui territꝰ imaginē accepit ꝛ ipsaȝ ī puteū p̄cipitās statim aufugit: qdā āt xpianꝰ ei obuiauit dixitq̄ȝ ei. Vn̄ venis iudee aliquem hoīeȝ occidisti Et ille falsū ē. Cui rursū xpianꝰ ille dixit vere homicidiū ꝑpetrasti: ꝛ iō sanguie asꝑsus es. Et iudeꝰ vere deꝰ xpianoꝝ magnꝰ ē ꝛ fides eiꝰ firma ꝑ oīa ꝯprobat: neq̄ȝ em̄ ꝑcussi hoīem s; xpi imaginē ꝛ ꝯtinuo sāguis de eius guttur emanauit. Duxit āt iudeꝰ hoīeȝ illū ad puteū ꝛ ide sctāȝ imaginē extraxerūt. plaga āt vt fert ī gutture xpi adhuc cernit hodie. Et iudeꝰ cōtinuo fidelis efficit.

¶ Octauū mirabile de h. ī medio rupis solide a iudeo inuēto in ciuitate toletana.

OCtauuȝ mirabile accidit ī regno castelle ciuitate toleti circa ānū dn̄i m.ccxliij. Imꝑante frederico s̄c̄o q̄ fuit nonagesimꝰ scd̄s impator: et sedēte in cathedra petri honorio pp̄ ꝛ regnāte i p̄dicto regno rege fernādo. Tūc iudeꝰ qdā cōminuēdo vnā rupē ꝑ vinea āpliāda In medio lapidis īuenit ꝯcauitateȝ vnā nullā penitꝰ dimēsionē habētē neq̄ȝ scissurā ꝛ i cōcauitate illa repperit vnū librū q̄si folia lignea habētē. q̄ liber tribꝰ linguis scp̄tꝰ ē vicȝ hebraice grece ꝛ latine: tm̄ de litera habebat quātū vnū psalteriū: ꝛ loq̄bat de triplici mundo. Ab adā vsq̄ȝ ad antixp̄m: ꝓprietates hoīm cuiusq̄ȝ mūdi exprimendo: ꝑncipiū v̄o tertij mūdi posuit in xp̄o sic. In tertio mūdo filiꝰ dei nascet ex v̄gine maria ꝛ ꝑ salute hoīm patiet. qđ legēs iudeꝰ statiȝ cū tota domo sua baptizatus est. ¶ Erat ēt ī libro scriptū q̄ tp̄e fernādi regis castelle debebat liber īueniri. Sic̄ inuenies in cōstātini fexte. hec in cronica martiniana.

¶ De iudea p̄cipitata ī ciuitate segobien. ꝛ ꝑ v̄ginē mariā liberata.

Onū mirabile accidit ī p̄dicto regno ciuitate Segobeñ. Cū cuidā mulieri iudee īponeret crimē adulterij false. tradita fuit marito vt de ea faceret qđ vellet. Qui cū eā duceret ad supciliū cuiusdā excelse rupis ciuitati ꝯiūcte: vt ex loco illo illā p̄cipitaret ꝯcurrētibꝰ ad spectaculū ꝑlribꝰ gētibꝰ p̄dicta iudea q̄ īmunis erat a crimine deuota v̄gini glīose l; occulta. In articulo illo grādi cū deuotiōe benigni se ꝯmēdauit. vt si ē īmunis eam liberaret ꝓponēs ī corde suo si eā liberaret fidē xpi recipe. Ac sibi toto tp̄e vite sue ī sua ecclīa seruire. et ecce mox vt p̄cipitata fuit apparuit sibi v̄go btā ꝛ eā suis ī māibꝰ recipiēs ꝛ illesaȝ ī ꝓfundo vallis ponēs. Cūq̄ȝ ꝑlrie gētes ad locū cucurrissēt īuenerūt eā illesā gaudētē ꝛ laudātē deū. ꝛ grās referētē v̄gini glīose publice affirmās māibꝰ eiꝰ

fore liberatã: deducta est ergo mulier illa iudea ad petitionez eius-dẽ ad maiorẽ ecclesiam pdicte ciuitatis q̃ sctã maria maior intitulat̃ et ibi sacrũ baptismũ recepit et vocata i vulgari nro marisaltos maria ppter virginẽ mariã q̃ eã liberauit et saltos ppter saltũ picculosũ quẽ fecit. vixit aũt in ecclesia multo tpe in timore dñi seruiẽdo laudabiliter resplẽduit spũ pphetie et felicit̃ cursum suũ cõsummauit pdicti miraculi adhuc in pdicta ecclesia extat mẽoria i picturis sicut ego vidi.

De signaculis crucis i vestimẽtis iudeorum impressis.

Ecimũ mirabile accidit in supradicto regno castelle. anno a creatiõe mundi quinq̃. M. lv. scd̃m cõputationem hebreorũ: q̃ quidẽ annus cõcurrit cũ anno dñi. M. ccxcv. In quo anno mortuus fuit rex sancius filius regis Alfonsi et regnauit rex fernandus eius filius. Unde narrat magister Alfonsus cõuersus in libro de bellis dei. c. xxvij. q̃ tpe supradicto surrexerũt duo iudei. q̃ pphete dicebãtur: quorũ vnus erat i ciuitate Abulen. et alius in villa q̃ dicit̃ aylon: q̃ quidẽ duo tã magnalia loq̃bantur: et q̃nq̃ futura pnosticabãt et occulta reuelabãt: et scd̃m morẽ eorũ honeste viuebãt q̃ ab oĩbus iudeis istius regiõis reputabãtur sancti pphete. Et exiuit eorũ fama in regnis circũuicinis et dederũt securitatẽ oĩbus iudeis et assignauerũt eis terminũ sue redẽptionis. Pro die assignato q̃ fuit vltia dies q̃rti mẽsis supradicti anni qui apud eos dr̃ chamlim. In qua pdixerũt q̃ iudei debebant habere a deo signũ sue redẽptiõis miraculose factũ scz q̃ illa die audirẽt oẽs vocẽ magnã cornu. quã vocẽ ipsi attendebãt semper q̃ debebant audire quõ venirent messias et haberẽt exirea captiuitate. et ppter hanc magnã famã cecidit magnus timor super iudeos. q̃ maior pars eorũ credebat hoc sine dubitatione. Et ideo sanctificauerũt se et pparauerũt se fecerũtq̃ pnias in ieiuniis multis cũ satisfactionibus et elemosynis q̃si ad deũ reuersi orãtes vt sibi pdictũ signuz sue salutis ostẽderet. q̃n venit annus ille mẽsis et dies assignata valde mane surrexerunt venietes ad synagogas suas ad adorãdũ deũ induti syndonibus albis lineis seu sericis prout est moris apud eos fieri in die expiatiõis scz in die decia mẽsis septimi. Et tũc altissimo deo cooperãte q̃ nullum tps sine bonitatis sue testimonio relinqt in suis domibus supradictis apparuerũt signa crucis in oĩbus et vbicũq̃ erant etiã in illis syndonibus q̃ seruabant in eorũ apotecis Quo signo viso multi eorũ fuerũt turbati quorũ q̃dã dicebãt q̃ hoc fuerat fcm̃ dyabolica arte: et nimirũ cũ pdecessores eorũ de xp̃o maxima miracula faciente dicebant in beelzebub eiicit demonia. mat. ix. Alij vero dubitabãt nõ audẽtes loqui nec aliqd iudicare. Alij vero crediderunt hoc signum fuisse veri christi crucifixi: et disposuerunt

se ad fidē cū baptismo recipiēdā.
Isti fuerūt pauci. Juxta illō Hiere.
iij.c. Assumā vos vnū de ciuita
te z duos de ↄgregatione. Salua
tor ēt de via q̄ ducit ad ꝑadisum
dicit z pauci inenuūt eā. mat. vij.c.
Que oīa large traduntur a supra
dicto magr̄o Alfonso. li. z. c. quib⁹
supra. Qui ex p̄dictis se asserit mł
ta vidisse: z idō testimoniū ꝑhibet.
¶ Unā in fine illi⁹ capituli narrat
ꝙ cū ip̄e eēt medic⁹. Aliq̄ p̄dicto
rū petebāt ↄsiliū medicine vt pos
sent curari a p̄dictis cogitatiōib⁹
q̄ credebāt parētes eoꝝ ꝙ eis ac
ciderat ex aliq̄ infirmitate z debi
litate cerebri. Dicit ēt ꝙ multo tē
pore ip̄e fuit in dubio quo ad istō
signū: sꝫ illuminante deo credidit
istō signū fuisse verū z manifestuꝫ
miraculū z ↄuersus est ad fidē xp̄i
Et idō sup h̄ in testimoniū veritatis
inuocat sup se testes celū z terrā ꝙ
ip̄e vidit oīa p̄dicta eodē āno quo
acciderāt. ¶ De eodē ēt signo fa
cit memoriā magr̄ Johānes ↄuer
sus in lib. suo de cōcordia legū ti.
iiij. c. iiij. dicit ei ibi ꝙ p̄dictū mira
culū accidit i supradicto regno ꝑ
xl. annos añ tp̄s suū z q̄rebat a iu
deis q̄ remāserāt quō cū tanto si
gno poterāt remanere i iudaismo
Et dicit ꝙ r̄nderūt sibi: q̄ rabini
iudeoꝝ illi⁹ tp̄is publice predica
bāt illud illusiōe dyaboli esse fcm̄
ad iudeoꝝ deceptionē: z q̄d oīno
vt prius in lege mosayca fortes ꝑ
manerēt. Et dicit vlterius ꝙ q̄dā
nūcius pape suo tp̄e venit ad par
tes istas q̄ cū hoc cognouisset per
eū fecit ꝑ notariū publicum scribi

rei veritate facta diligēti inq̄sitio
ne. recepit ei mł̄tos testes iudeos
de visu licite vt decuit adiuratos
qui ꝓ certissimo hoc asserebant z
dicit ꝙ oēs alij iudei illi⁹ tp̄is ↄfi
tebant rei hui⁹ veritatē. Sequit
de hoc facto oībus fidē certā z ue
ro ꝑ nomē dei hec oīa p̄dicta mira
culi esse vera. ¶ De p̄dicto ēt mi
raculo dn̄s paulus burgeñ. qui i
suo dyalogo dicit supra. c. iiij. post
mlta q̄ supradicta sunt dicit ego
aūt lꝫ nōdū essem tp̄e istius sig
natus. quiquidē terminus fuit
natiuitatē meā per. lx. annos fere
Testificor tñ corā deo hoc p̄dictū
signū modo p̄dicto cōtigisse sicut
z sepissime audiui ab āntiquioribus
iudeis nullo contradicēte in ipso
facto nisi solū in causa eius: quia
quidam eorū attribuebāt magice
arti. quidam vero causam relinq̄
bant sub dubio. Ego autē quoq
mirabar quomodo dn̄i illius tp̄is
presertim ecclesie p̄lati de hoc nō
fecerunt mentionem in suis hysto
rijs de quo tñ ratiōabiliter debuisset
festū imperpetuū celebrari ad ho
norem sancte crucis. Sed reuera
hanc admirationem tollit amee
cessiuus iudeorum status in illis
temporibus tantū eñi locū habe
bant cū regib⁹ z principibus terre
tam ecclesiasticis q̄ secularib⁹ q̄d
hoc potuerūt cauillationib⁹ suis
īpedire. hec ille. ¶ Patet ergo te
stimonio predictoꝝ triū solenniū
testiū predictū miraculū fore verū
cū in ore duoꝝ vel triū stet oē verū
teste scriptura. Nō est dubiū quin
plura alia miracula in alijs ptib⁹

omnibus iudeis acciderit: ppter que merito in cognitionē catholice fidei debuissent venire. Ipsi tñ magis indurant i obstinata malicia. Sicut eñ ferrū p frequētez malleationez indurat sic z populus iudeorum per frequētia miracula et ostēsa. Uñ de eis scriptū est Job. xli. Cor ei⁹ idurabit quasi lapis z stringetur quasi malleatoris inc⁹. Sine ergo videant miracula sine sentiāt castigatiōes z flagella nō ppterea conuertunt: sed i sua malicia obstinantur. Hiere. v. attriuisti eos z renuerūt accipere disciplinā. Nec mirū: q2 vt dicit Eccle. vij. Nemo potest corrigere quē ille despexerit z sic ptz tota decima cōsideratio que erat de iudeorū mirabilib⁹ z de sua obstinata malicia.

¶ Quomodo corp⁹ christi emptū fuit a quodā iudeo z postea visis miraculis redditū fratrib⁹ pdicatorib⁹: z iudeus trucidatus ppter perpetrata facinora zc.

Undecimuz mirabile accidit i ciuitate segobieñ. Anno domi. M.ccccliv. regnāte dño Johāne itenera etate sub tutrice matre sua domina katheria castelle regia. Tūc iude⁹ quidā medic⁹ emit sacratissimū corpus xpi a quodaz cupido sacrista ecclesie sancti facūdi eiusdez ciuitatis. Iudeus ergo ille sacramētū illud accipiēs z suis immūdis manib⁹ ptractans ad synagogā cū aliis suis cōplicib⁹ pduxerūt z in bullietez aquā sepe proiciētes in altū eleuabat añ oculos eorū. Qui miraculū manifestū cognoscētes z timētes dānū qd eis euēire posset si hoc ad aures xpianorū pueniret. Aliq eorū consilio habito corp⁹ dñicū accipientes z pāno certo inuoluētes deduxerūt ipz ad monasteriū sancte crucis ordinis pdicatorū eiusdē ciuitatis et cū magno secreto z securitate tradiderūt priori cōuent⁹ eiusdē narrātes sibi miraculū sicut accidit. Recedētib⁹ g iudeis prior ille cōuocatis fratribus honorifice ad altare mai⁹ sue eccle pdictū sacramētuz deduxit z habito ɔsilio qd de ista hostia cōsecrata facerēt. post multa vocat⁹ est vn⁹ ifantul⁹ eiusdem hitus innocētissim⁹ q dicebat spinartio z traditū ē sibi corp⁹ dñicū q deuote recipiēs post diē tertiuz defunct⁹ est. Prior āt pdict⁹ stimulat⁹ cōsciētia tū ne tm miraculum occultaret. tū ēt ne tm crimē iudeorū maneret ipunitū. Epo pdicte ciuitatis q dicebat dñs Johānes de oxerdesillas reuelauit viro vtiqz strēnuo ac zelatore fidei catholice z q2 ptūc i eadem ciuitate erat supradicta regia reuelatū est p eosdē eidē. Facta g diligēti iquisitione i casu pdicto inuēti sunt aliqui iudei q fuerūt i emptiōe pdicti sacramēti iter qs fuit vn⁹ q dicebat don mayr q fuerat medicus regis henrici pris supradicti regis Johānis: h tormētis exposit⁹ nō solu supradicta cū aliis cōcessit: sz z declarauit quō ipse occiderat regem hēricū ppter q ipse z alii fuerūt p ciuitatē arrastrati z finalr mēbra

sim diuisi. Synagoga vo vbi acci
dit facta fuit eccl'ia z locat' corp'
xpi vbi oi āno tota ciuitas i memo
riā supradicti miraculi idie corpis
xpi cū solēni pcessiōe quenit z fit
ibi smo ad ppl'm. Et qz pdict' eps
nimiū sollicitabat hāc cāz vt am=
pli' inqrit cogitās: qz maiora mala
eēnt occulta iter iudeos timētes
iudei detegi corruperūt pecunia
dapiferū pdicti epi vt euz veneno
iterficeret. Dapifer ergo accepta
pecunia die qdā cū eps eēt pran=
dēdi z coqnari' salsamētū faceret
p dño igressus est coqnā z eijciēs
coqnariū a coqna. e mittēs eū sce
leriter p re aliqua ipe subito pie=
cit venenū i vase vbi salsamētū pa
rabat z recessit ad mēsaz dñi ppa
randā. Cūqz coqnari' rediret z vel
let pficere pdictū salsamētū: casu
reuoluēs illud in vase. aliq gutte
saliētes ex eo de manib' ei' ceci=
derūt: z subito vbi eeciderūt facte
sūt pustule qdā iflate dolorissime
z venenose. Mirat' aūt venit ad
epz clamās q null' cōederet ali=
qd de his q parata erāt in coqna:
qz credebat q oīa erāt venenata.
Fuit ergo statiz diligēs inqsitio z
suspicatū ē sup dapifero illo: qz ta
liter coqnariū eiecerat a coqna. et
expositr' tormētis pfess' ē z nō nega
uit: qre curie sclari tradit' i qttu=
or ptes fuit diuis' z mlti iudei mor
tui a calij a pdicta ciuitate fugerūt
Hec sepe a pribus audiui: sed spāliter
mihi narrauit reuerēd' magr mar
tin' corduben. ordis scti au. q asse
ruit q sic narrauerat sibi re a fr ac=
cidisse fr iohānis de canaleyas or
dis pdicatorz q pñs fuit cuz iudei
apportauerūt corp' dñi cū pdicto
pore z cū supradicta oia acciderūt

¶ De iudeorū obligatiōe et iure canonico z ciuili z ordinationem regia q octo articulis explicatur.

Vdecia cōside=
ratio est de iudeorū
obligatiōe. Nōem vi
rōnabile q gēs viueret
sine lege dei qlis ē iu
daica vt fuit ostēsū supra in cō
sideratiōe tertia: articulo. vi. et
septimo q in ppl'o xpiano qui le
ge fruit pmittat viuere sine alicu
ius legis freno. Ut ergo explicare
possim conceptū meū in pñti cōsi
deratione. viij. occurrunt articuli
declarādi. Prim' est quare iudei
pmittunt viuere iter xpianos. Se
cundus q sunt illa q pmittunt iu
deis de iure. Terti' q sūt illa que
nō pmittunt eis de iure. Quart' i
qbus xpiani nō debēt cū iudeis cō
uersari. Quint' q sunt illa ad q iu
dei cōpellunt de iure. Sext' de pe
na iudeorz blasphemātium nomē
xpi vel attēptātiū subuertere ba
ptizatos. Septim' ad q astringūt
iudei ex regia ordīatiōe. Octa'
qlis ē stat' iudeorz i regno castelle

¶ Iudei permittuntur viuere inter christianos.

Primus articulus est scire quare iudei pmittunt viuere inter xpianos cū sint eorum inimici z infideliter se habeāt circa ipsos vt supra ostensum est consideratione prima. Potius enim videtur

beret oēs occidi ꝛ expelli đ mūdo Dico ꝙ ꝙ iudei ꝑmittunt viuere īter xp̄ianos ꝛ nō occidūt ꝑpt q̄n qꝫ. Primū ē pp ipletionē legꝭ charitatꝭ ꝛc. mat. v. Diligite iīmicos vr̄os bn̄facite his q̄ oderīt vos q̄ lex nō videret ipleri si occiderēt Scd̄ꝫ ē ꝑpt fidei catholice cōfirmationē: q꜡ capsarii ꝛ librarii nr̄i sūt ꝛ firmi᷒ ē testimōiū ab aduersario datū. Si eī pagan᷒ n̄ credit h̄ verē ecce v̄go ꝯcipiet ꝛ pariet filiū ꝛc. mittit ad iudeū vt ab eo q̄rat an ita sit scp̄tū. Tertiū ē pp diuie iustitie māifestatiōeꝫ vt appareat ex eoꝝ pena ꝙ rei sunt dn̄ice passiōis. Sic ip̄cati sūt cū dixerīt: sāguis ei᷒ sup nos ꝛ sup filios nr̄os q꜡ multꝭ tp̄ib᷒ trāsactꝭ curriculis culpa obliuiōe đlata ꝛ a nll'o mortaliū sciret. Sicqꝫ ꝛ īfamie opprobriū ꝛ maloꝝ euitaret piculū sic ꝛ de multꝭ ꝯtigit gētib᷒ quoꝝ gesta tēpoꝝ sūt vetustate đleta. hui᷒ ēt rei signū p̄cessit ī cayꝫ ī q̄ ꝑpt h̄ ꝙ ffeꝫ occidit posuit dn̄s ī eo signū s. tremorē capitꝭ ꝛ nō occideret: sꝫ igno sceret ei. Vn̄ deut. xxviij. Dabit tibi dn̄s cor pauidū ꝛ đficiētes oculos ꝛ aiaꝫ merore ꝯsūptā. Sic ꝙ iudei đ morte xp̄i iesu illata ꝑhibēt mūdo testimoniū. ꝑ hoc ꝙ ī captiuitatē eos detul't sempiternā sicut xp̄s ī euāgelio ꝓtestat Joh. iij. c. Qui credit ī filiū dei hꝫ vitā eternā q̄ aūt icredul᷒ ē filio nō habebit vitā scꝫ grē: sꝫ ira dei manet sup eū. s. captiuitatꝭ ꝑpetue. Quartū ē ꝑpt memoriā dn̄ice passiōis sicut scriptū est ī eccl'iastico. xxix. grāꝫ fideiussoris tui ne obliuiscaris. Sic ergo cū videm᷒ iudeos faciliter trahimur ī memoriā passionis xp̄i ītuētes eos quoꝝ patres xp̄ꝫ occiderūt. Ne ergo tm̄ beneficiū obliuioni tradam᷒ ꝑmittunt iudei viuere īter nos. Quintū est ꝑpter cōplēdā ꝑmissionē: q꜡ ad p̄dicationē helye ꝛ enoch ꝯuertent in fine mūdi sicut p̄dixit esayas ī cap. iiij. si fuerit ppl's israel quasi arena maris reliquie cōuertētur. videbit eīn deus quosdā de semine iudeoꝝ ī se credituros atqꝫ saluādos: ꝛ iō ꝑpter eos noluit disperdere oīno eoꝝ stirpeꝫ sicut dixit esayas: qn̄o si īueniat granū ī botro ꝛ dicat ne dissipes illud qm̄ benedictio ē sic faciā ꝑpter ꝭuos meos vt nō disperdā totum.

¶ Sequitur de cōseruatione.

SEcūdus articul᷒ est videre q̄ sint illa ī q̄b᷒ iudei debēt ꝯseruari ne dānū patiat a xp̄ianis. Dico ꝙ ꝙ vij. sūt illa q̄ iudeis ex iure canōico ꝛ ciuili ꝑmittūt. Primū ꝑmittitur eis ꝙ teneāt rit᷒ suos citra cōtēptū xp̄iāe legꝭ amissuri sine dubio ꝑmissa nisi ab illicitꝭ cessauerit sic pꝫ. C. đ iudeis. l. iudeos. idē pꝫ ex eo. c. iudei. ꝛ c. ꝯsuluit ꝛ di. xlv. q̄ sincera. ī fine. Scd̄ꝫ ē ꝙ in synagogis eoꝝ nemo hospitet sic pꝫ eo. ti. l. synagoga. Tertiū est ꝙ iudei habēt licētiā fulciēdi veteres synagogas. vt pꝫ eo. ti. l. fi. sic tn̄ permittūtur iudei antiquas synagogas reficere dū tn̄ nō ap̄liores vel p̄ciosiores solito faciāt. sicut pꝫ extra. eo. c. iudei. ij. c. cōsuluit.

Quartū est q̄ iude⁹ nō debet iniuriā pati a xp̄ianis nec eoꝝ synagoge vel habitatiōes sine rōne ledi debent aut ↄcremari vt patet. C. ti. d̄ iudeis. l. null⁹. Itē iudei obediētes nō sunt a christianis molestandi. xxiij. q. viij. dispar. Quintū q̄ die sabbati null⁹ iude⁹ debeat cōueniri: nec xp̄iani ēt a iudeis debēt ↄueniri: sꝫ nec ī alijs festiuitatib⁹ suis debēt turbari: nec sepulchra eoꝝ ob tētu forte pecūie effodi. vt ptꝫ ti. eo. l. die sabati: ꝛ extra eo. ti. ca. sicut iudei. §. j. ꝛ. ij. Sextū ꝑmittit iudeis vendere sua sicut xp̄ianis. vt patet eo. ti. l. nemo. Septimū est q̄ non cōpellant venire ad fidē catholicā: q̄ꝛ si sincera itētiōe extraneos a xp̄iana religione ad fidē cupiunt rectam adducere blandimentis debēt nō asperitatibus studere ne quoꝝ mentē a plāo reddita ratio ꝓuocare poterat pellat ꝓcul aduersitas: patēt h̄ dis. xlv. q̄ sincera. ꝛ. c. de iudeis.

¶ De. xiij. que iudeis non permittuntur vti.

Tertius articulus ē q̄ sunt illa q̄ iudeis nō ꝑmittuntur dico q̄. xiij. Primū ē q̄ nō īsolescāt nec quēq̄ꝫ precipites in xp̄ianā reuerentiā ꝫ vltionis admittāt: sicut ptꝫ. C. de iudeis. l. nullus Secūdū est q̄ nō diffiniunt eoꝝ iudicia per suos seniores: sꝫ ꝑ iudices publicos christianoꝝ possunt tn̄ arbitros eligere etiā iudeos cuius sententiā ordinarius exequit sicut pꝫ eo. ti. l. iudei. Tertiū est q̄ nō ꝑmittit iudeis accusatio nec testificatio ꝯ xp̄ianos cū ī accusatōe equalitas fidei ꝛ cōuersatiōis īter accusantē ꝛ accusatū sēp sit ↄsiderāda. vt is q̄ accusat par. vl' supioꝛ īueniatur. ij. q. vij. nō pōt ꝛ ca. seq. Quartū q̄ dꝫ rescīdi q̄d cūq̄ꝫ priuilegiū q̄d eximat eos ab exactōib⁹ publicis: vt pꝫ eo. ti. l. iussio. Quītū ē q̄ nō ꝑmittunt nouas synagogas fabricare: ꝛ q̄ sinagogā nouā extruxerit punit pēa. l. libraꝝ: ꝛ synagoga applicat eccl'ie catholice: vt pꝫ eo. ti. l. fi. pꝫ etiā extra eo. iudei: ꝛ ca. cōsuluit ꝛ ponit lex regni q̄ applicat eccl'ie maioꝛi illi⁹ loci vbi edificata est. Sextū ē q̄ ī dieb⁹ lamētatiōis ꝛ dñice passiōis nō debēt oꝛnati in publico ꝓdire ex̄ eo. nōnullas. Septimū ē q̄ ī die parasceues n̄ hēant hostia ī fenestras aptas. extra eo q̄ꝛ sup his. Octauū ē ne xp̄ianū mancipium possideāt vel circūcidāt nec potest quocūq̄ꝫ titulo: scꝫ emptōis seu donatiōis vel hereditatis seruū xp̄ianū cōsequi. Et iude⁹ qui mancipiū christianū habuerit ꝛ eū circūciderit capite puniat: ꝛ seru⁹ libertati dōat hec patēt. C. d̄ iudeis. l. ne xp̄ianū ꝛ di. liiij. mācipia. ꝛ dat ibi cā. s. ne xp̄iana ꝛligio iudeis subiecta polluat. de ↄse di. iiij. plerūq̄ꝫ. ¶ Sꝫ nunq̄d aliq̄ mō licitū est xp̄ianis vt seruiant iudeis. Respondit hostien. q̄ cū prohibitū sit vt nullꝫ mancipiū seruiat iudeis multominus liberi xp̄iani eis seruire debēt non em̄ debent esse assidue intra domū iudei nec tāq̄ꝫ famula. aut nutrix aut obstetrix als ipi xp̄iāi si

ab eis discedere noluerit debet ex cõicari extra eo. iudei. z. c. ad h. z c. si iudeos. Si autem iudei nolũt eos dimittere phibetur fidelib⁹ cõmercium cũ eis. vt in. d. c. z si iudeos. in fi. sz extra domũ pñt eis seruitia fieri. Unde pñt hre colonos xpiãos. extra eo. multoꝝ. Nonũ est ꝙ non pmittuntur saxis vl alio furoris genere attẽptare aliquẽ q̃ eoꝝ fugerit sectã. alis ꝯtra faciens cõcremãd⁹ ẽ cũ oĩb⁹ suis pticipib⁹. vt pꝫ eo. tit. l. zc. Decimũ est ꝙ nõ pmittũtur circũcidere xpianos z cõtrafacientes pscriptiõe bonoꝝ z ppetuo exilio dãnant. vt pꝫ eo. ti. l. iudei. Undecimũ ẽ ꝙ nõ pmittunt iter xpianos hre officia publica ne occasionez habeãt seuiẽdi. di. liiij. nulla. z. xv ij. q. iiij. ꝯstituit. z sacrilegiũ ꝯmittit q̃ eos talia officia publice agere pmittit. Ibidẽ. ꝙ si iude⁹ talia officia recepit dꝫ ei denegari xpianoꝝ cõio donec q̃cq̃d accipit rõe officij fm puidẽtiã dyocesani cõuertat in vsus pauperꝝ z ipse officiũ dimittat. z intelligitur fm thomã q̃ ad dignitates de nouo acq̃sitas secus de dñio pexistẽti q2 illud queq3 tolerat ecclesia ppter scandalũ vitãdũ sz ordinaria autoritate tollere posset sicut tollit i seruis. Duodecimũ est ꝙ nõ habeant nutrices xpianas. Uñ dicit ex eo. c. z si iudeos. Accepimus etiã ꝙ iudei faciũt xpianas filioꝝ suorũ nutrices. z ꝙ nõ tm̃ dicere. sz ẽt nephandũ est cogitare cuꝫ in die resurrectiõis dñice illas recipere corpus z sanguinẽ xpi cõtingit p triduũ añq̃ illos lactẽt ꝙ lac mãmillaꝝ effundere faciũt i latrinã. ¶ Alia isup cõtra fidẽ catholicã detestabilia z inaudita cõmittũt pter que fidelibus est ferenduz ne diuinam indignatiõez icurrũt cũ eos ppetrare patiunt indigne que fidei nre cõfusionem inducũt z infra. Inhibemus ergo districte ne decetero nutrices habeant vel seruientes xpianos ne filij libere filijs famulentur ancille. sed tãq̃ serui a dño reprobati in cui⁹ mortẽ neqter ꝯiurarũt se saltẽ p effectuꝫ operis recognoscãt seruos illoꝝ quos xpi mors liberos z illos seruos efficit. z infra. Si vero nutrices z seruiẽtes non dimiserint xpianas sub excõicatiõis pena inhibeatis districte omnib⁹ xpianis ne cũ eis aliquid commerciũ audeãt excercere. Tredecimũ est ꝙ nõ permittitur iudeo habitare cũ vxore fideli nisi efficiatur xpian⁹ z filij eoꝝ debent sequi fidem z cõditionez mris fidelis. Similiꝫ illi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus z fidelibus viris xpianam sequũtur religionem non iudaicã supstitionez. patet. xxviij. q. j. c. iudei.

¶ De his in q̃b⁹ xpiani cũ iudeis nõ debẽt cõuersari.

Quartus articul⁹ est videre que sint illa in quibus xpiani cum iudeis nõ debẽt conuersari. Dico ꝙ de iure in tribus non debent secum conuersari. Primum est ꝙ q̃d non debent cũ eis comedere aut eos i

conuiuia recipere neqꝫ cuꝫ eis cohabitare cū apud xpianos cōib⁹ cibis nō vtantur. Indignuꝫ atqꝫ sacrilegū est eoꝝ cibos a xpianis sumi cum ea que ap[ost]o permittēte nos sumimus ab illis videntur immūda ac si inferiores esse incipiāt xpiani q̄ iudei si nos que ab illis apponuntur vtamur. Illi vero a nobis oblata cōtēnant. xxviij. q. j. nullus. ꝛ c. oēs. Dicit tamen gl. in dicto c. nullus. ꝙ pōt aliqs ab eis emere alimēta ꝛ postea ꝑparare. Secundū est ꝙ infirmi xpiani nō debēt in suis infirmitatib⁹ vocare iudeos nec ab eis recipeꝛ medicinas nec se cū eis in eisdē balneis balneare. xxviij. q. j. nullus. ꝛ c. oēs. Tertiū est ꝙ nemo pōt congregationi iudeorū seu alicui iudeo vel pagano aliquid relinqre in testamēto ꝛ si fecerit etiaꝫ post mortem iudicabiꝛ anathema. extra de here. si qs ep̄s. xxiiij. q. ij. sane. ꝛ videꝛ intelligendū secunduꝫ guilhelmū nisi legauerit ad succurrēdum necessitati. Quartū ꝙ xpian⁹ vel xpiana iudaice prauitati carnaliter nō cōiūgaꝛ. alias a communione ecclesie segregenꝛ xxviij. q. j. caue. ꝛ c. si quis iudaice

¶ Et si qras que sit pena pticipātium cum iudeis cōtra casus nūc dictos. Respondetur scdm Ray. ꝙ si clerici sint ꝛ admoniti satisfacere ꝛ emendare nolūt debenꝛ priuari officio ꝛ bn̄ficio. Si laici sūt vt puta principes qui nolunt exequi ꝑdicta. Siue alij qui aliqua impedimēta afferūt ꝛ admoniti nō satisfecerint debēt excōmunicari. xxviij. q. j. nullus. Si vero ipsi iudei tandiu sunt xpiani ab illoꝝ cōione ꝛ cōmercio separandi sub pena excōicatiōis donec illi emēdauerint ꝛ satisfecerint. vt pꝫ extra eodem ca. ꝛ si iudeos in fi. ꝛ extra de decimis. c. de terris. ꝛ extra de vsuris. c. cuꝫ tu. Quintū est ꝙ iudei conuersi ad fidem nullā communionē habeāt cū alijs iudeis xxviij. q. sepe. Unde dicitur sepe ibi maloꝝ cōsortia etiā bonos corrupūt. quāto magis eos q ad vicia proni sūt. Nulla ergo vltra cōmunio sit hebreis ad fidē xpianā trāslatis cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt ne forte eoꝝ participatione subuertantur. Quicūqꝫ ergo ammodo ex his qui baptizati sunt infidelium cōsortiū nō vitauerint et hi xpiani donētur ꝛ illi publicis cedib⁹ deputenꝛ. Septimum est ꝙ iudeoꝝ filij vel filie conuersi ad fideꝫ separari dn̄t a consortio parentum ne eoꝝ inuoluāꝛ erroribus ꝛ debent deputari monasterijs vel xpianis mulieribus viris deum timentibus vt sub coꝛū cōuersatione cultū fidei discāt ac melius instrui taꝫ in morib⁹ q̄ in fide proficiant. vt pꝫ. xxviij. q. j. iudeorum.

¶ Que sunt illa ad que cōpelluntur iudei de iure.

Uintus articulus est scire in qb⁹ iudei de iure cōpelluntur. Sciēdū ergo ꝙ quinqꝫ debēt cōpelli iudei. Primū ē ꝙ iudei a fide apo

statutes cogunt ad eã redire etiã si vi vel necessitate fidem susceperũt ne nomẽ dñi blasphemet ꝛ fides quã susceperunt. di. xlv. de iudeis. ꝛ de cõse. distin. iiij. plerunqꝫ ¶ Sed oriuntur hic tres difficultates. Prima est si tales quacũqꝫ pena dãnati fuerint virũ a rebus eorũ fideles filij excludãtur. Dico ꝙ non qꝛ scriptũ est filius nõ portabit iniqtatem patris ꝛ pater nõ portabit iniquitatem filij. j. q. iiij. iudei. ¶ Secunda difficultas est qualr̃ est procedẽduꝫ cõtra xp̃ianos qui fiũt iudei. Dico ꝙ ꝓcedẽdum est cõtra eos sicut contra hereticos ꝛ eorũ fautores. extra eo. ca. ꝯtra. li. vj. Et intelligitur secũdum glo. siue sint trãseuntes siue redeũtes ad iudaismũ: vocat trãseũtes illos q̃ nunqꝫ fuerũt iudei. Redeũtes vero q̃ prius fuerũt iudei ꝛ postea fcti sũt xp̃iani. ¶ Tertia difficultas est qꝛ videt eis fieri iniuria si coacti receperit baptismũ ꝙ redeant. Rñdetur ꝙ si talis coactio fuit cõditionalis puta ꝑ minas vel per rerum suaruꝫ ablationẽ vel per verbera ꝛ hmõi receperũt baptismũ cõpellendi sunt vt dictuꝫ est. vt patet in predictis capitulis. Si vero fuerunt absolute coacti vt si ꝑ violentiã in aquaꝫ mersi sunt tales nõ receperũt baptismũ vt patet extra de ba p. maiores. ꝛ cõcordat thomas. ij. scde. q. iiij. ꝛ etiam Hostieñ. Secunduꝫ est ꝙ sũt cogẽdi iudei ad decimas ꝑsoluẽdas. Intelligendũ tñ ꝙ decime sũt duplices. quedaꝫ ꝑsonales ꝛ has nõ tenent soluere iudei cũ nõ recipiãt ecclasiastica sacramẽta nec audiant diuina. imo nec sũt de corpore ecclie. ff. de censi. l. formã. §. si vero quis. Alie sunt ꝑdiales ꝛ has tenent soluere. extra eo. de terris. vñ dr̃ ibidem: de terris quas iudei colũt tue prudẽtie remittimus. vt eos ad decias soluẽdas vel possessiões penit⁹ renũciandas cũ oĩ districtione ꝯpellas: ne forte occasiõe illa ecclie valeãt suo iure fraudari. ꝛ ibi expresse dicit gl. hoc nõ est intelligẽdum de ꝑsonalib⁹ quia nõ sunt de corpore ecclesie sed ꝺ predialib⁹. ¶ Quid si iudei occupant aliquã totã prochiã emẽdo q̃ xp̃iani solebãt possidere. nũ qd ꝑt ecclia hac occasione petere aliqd ab eis. Rñdet qꝺ petere põt ꝛ soluere tenent decias prediales. ꝛ oẽs census siue prestatiões siue oblatiões reales quas xp̃iani de domib⁹ ꝛ possessionib⁹ soluere tenebãt. extra de vsu. quãto. Sed sec⁹ est de decis ꝛ oblationib⁹ ꝑsonalib⁹ vt dictum est. Tertiũ est ꝙ cogunt iudei xp̃ianos testes recipe ꝯ se. eꝫ de testi. iudei. lꝫ iude⁹ nõ põt ferre testimoniũ contra christianũ. vt ibidẽ ꝛ patuit supra articulo. iij. Quartuꝫ est ꝙ cogendi sunt taleꝫ habitum cõtinue deferre ꝙ manifeste ab aliis distiguant. extra eo. in nonnullis. Vnde dicit ibidẽ. in nonnullis prouicijs a xp̃ianis iudeos seu sarracenos habitus distiguit diuersitas sed i qbusdã: sic ꝯualuit qdã ꝯfusio vt nulla differẽtia discernatur Vñ cõtingit interdũ quod per errorem christiani iudeorum seu sar

racenoꝝ. ⁊ iudei seu sarraceni xp̄ia norū mulieribus commiscent. Ne ergo tā damnate cōmixtiōis excessus ꝑ velamen erroris hmōi vlterius excusatiōis possit habere diffugium. Statuimus vt tales vtriusq̧ sexus in omni xp̄ianoꝝ puincia ⁊ omniū tēporū qualitate habitus ab alijs personis distinguātur. Quintū est ꝙ cogendi sunt iudei ad vsuras restituendas. extra de vsuris. post miserabilē. scriptū est iudeos ad remittēdas xp̄ianis vsuras ꝑ principes ⁊ potestates cōpelli. precipimus seculares ⁊ donec eis remiserit ab vniuersis xp̄i fidelib⁹ tam in mercimonijs q̄ꝫ in alijs per excōicatiōis sententiam eis iubemus cōione̅ oīmodam denegari. vide supra de ista materia vij. consideratiōe crudelitate. xvij

¶ Et si queras vtrum liceat dn̄is terrarū exactionē facere in iudeis Respondetur scd̄m Thomam in quadā litera ad quandā ducisseꝫ missa ꝙ q̄uis iudei ſm iura merito culpe sue seruituti sunt addicti ⁊ sic eoꝝ res dn̄i possint accipe tāq̄ꝫ sua: ita tn̄ nō vt subtrahant necessaria vite qꝛ tn̄ opꝫ nos ambulare honeste etiaꝫ ad eos qui foris sunt ne nomē dei blasphemet hoc seruandū vr̄ vt exactionibus p̄ter quas facere cōsueuerūt nullaten⁹ ꝑgrauent sꝫ ad cōsuetas cogi pn̄t

¶ Sed q̄ d si iudei nihil hn̄t nisi vsuras cui restituent ea que accepta fuerūt ab eis. R̄ndetur scd̄m thomā in p̄dicta litera ꝙ cum ea que iudei per vsurā extorserūt nō possint licite retinere cōsequēs est vt si vos illa ab eis recepitis nec licite retinere potestis: nisi forsan essent talia que a vobis vel antecessorib⁹ vr̄is hacten⁹ extorsissent. Si que vero habēt que extorserūt ab alijs debēt restitui illis quibus iudei restituere tenebant. si inueniunt. Alioquin in pios vsus scd̄m cōsilium dyocesani ⁊ aliorꝫ pborum vel in cōmunē vtilitatē terre si necesse est expēdant. nec eēt licituꝫ si vos de nouo exciderit is illā a iudeis seruata tamē ꝯsuetudīe predecessorū vestroꝝ ac intētione vt in pios vsus expenderentur.

¶ Sed nunquid licet recipere donum vel precium laboris ⁊ hmōi a iudeis vsurarijs. Respōdet secundum guilhelmum ꝙ si iudeus habet aliquid aliud q̄ꝫ vsuras potest accipi ab eo. Si vero nihil hꝫ preter vsuras. tunc aut recipiens certat de damno suo vitando ⁊ sic accipiēdo non peccat. sicut qui a fure vel a latrōe damnificat⁹ est. puta per incendium ⁊ hmōi nō peccaret si recuperaret ab eo dānū suum licꝫ ipse fur vel latro nihil haberet nisi quod esset acquisitū de furto vel rapina. dum tamen non reciperet pro damno suo i specie ipsas res alienas. ¶ Addit thomas in predicta epistola ꝙ iude⁹ si vltro conferat pecuniam vel exenium expedit recipere. vt pecunia sic recepta addatur his quib⁹ de iure debetur. seu alijs vt dictū est.

¶ Sequitur de pena iudeorū blasphemantium nomē xp̄i vel attemptantiū subuertere baptizatos.

Sextus articulus est scire quapena sunt feriendi iudei blasphemantes nomen xpi vel attemptantes subuertere baptizatos. Ad primũ respõdetur ẜm Hosti. ꝙ omnis talis scdꝫ leges decapitat etiã xpianus. Unde pricipes seculares iudeos xpum blasphemãtes grauit debent cum pena pecuniaria siue etiam grauiori extra eo. in nonnullis in fi. vbi sic habet. Illud autez strictissime iubemus ne in ꝯtumeliã creatoris prosilire presumant Et qm̃ illius dissimulare nõ debemus opprobriũ qui probra nostra deleuit: ꝑcipimus presumptores hmõi per principes seculares cõdigne animaduersiõis adiectiõe compelli. ne crucifixum pro nobis aliquãtulum blasphemare presumant. ¶ Ad secundum dicitur ꝙ iudeus qui nititur subuertere baptizatos dꝫ publicis flagellationibus deputari. xxviij. q. j. sepe. Ita tñ ꝙ hec pena nõ trãseat in vindictã sanguinis qꝛ talis pena relinquenda est brachio seculari.

¶ Ad que astringunt iudei ex regia siue regali ordinatione.

Septimus articulus est de his ad q̃ tenentur iudei ex regia ordinatione. Est notũ legenti hystorias hyspanie ꝙ rex hẽricus secundus frater regis petri qui regnum fratris habuit multas cedes seu strages in iudeos fecit. taꝫ in vrbe toletana q̃ꝫ in multis alijs villis et castris in cõfinibus regni castelle existẽtibus. Et cũ hmõi rex henricus secundus regnauit regno accepto a fratre suo petro. Ipse instituit in curtis generalibus ꝙ iudei portarent signum distinctionis in suis vestibus prout iura canonica volunt. ꝙ tamen nunq̃ꝫ fuit auditũ in hyspania. Sed indistincte cuꝫ fidelibus conuersabantur. ex quo multa enormia ꝛ diuĩe legi difformia sequebantur. ¶ Consequenter rex iohãnes primus felicis recordationis filius ꝑdicti regis hẽrici secundi instituit: ꝙ iudei nulla haberent officia publica nec iurisditiones etiam inter seipsos in criminalibus exercerent. qua q̃dẽ iurisditione ãs maxime abutebãtur post quẽ scꝫ regẽ iohãnem regnauit rex hẽricus tertius sancte memorie filius eius in ãno. xj. etatis sue in cui⁹ regis principio de vltionem sanguinis xpi excitauit multitudo ppłoꝝ magna ꝛ valida contra iudeos surrexit ꝛ q̃ꝫ plurimi fuerũt īterfecti per totã hyspaniam. Quiquidẽ tumultus incepit a ciuitate hyspalẽsi. In cuius eccłia metropolitana quidã dyaconus in literatura simplex ꝛ laudabilis vite cepit predicarẽ cõtra errores iudeorũ ꝛ modos viuẽdi eoꝝ enormes. ꝛ cõtra synagogas eoꝝ nouiter cõtra sacrorũ canonũ tenorem edificatas. ex quo supradictus tumultus incepit. ꝛ consequenter in breuissimo tẽpore ꝑ totam hyspaniam ꝛ vsq̃ꝫ vltra pyreneos. ꝛ insulas maioricarum ꝛ sardinie velocissime euolauit. Deus

sunt qui adeo bonus est vt ex malis eliciat bona sic disposuit quod hac vexatione currente et etiã post ipsius sedationẽ nõnulli iudeorũ ad cor suũ reuersi. Dixerunt illud deute.xxxi.c. vere qr nõ est mecum deus inuenerũt me hec mala et sic vexatione durãte intellectũ audi tui scripturas ceperũt scrutari. Et deo illuminante errorẽ suum cognouerunt sic quod ad deum cõuersi nomen xpi publice et deuote predicantes multorũ corda filiorum ad patres deo dirigente conuerterũt que omnia in his regionibus manifesta sunt. ¶ Post predictũ vero regem henricũ tertiũ sancte recordationis precessit serenissimus rex iohannes filius eius. Iste cepit regnare in cunabulis cuz esset in secũdo ãno etatis sue. et sic fuit sub tutoribus vsqz ad tempus prefinitum a patre. In cuius tẽpore tam durante tutela quam post cũ iam regimẽ suorũ regnorum accepit multa fuerũt instituta contra iudaicam impietatẽ que in suis curijs et regnis pro maiori parte seruabãtur que qr digna sunt memoria pro iudeorum insolentijs cõprimendis. dignum duxi literam eius publicã in qua.xxiiij.ordinationes continent presenti opere fore inserendam. cuius tenor talis est. ¶ Dominus Joãnes dei gratia rex castelle legiõis Toleti.galechie.hyspalis curdue.morchie.cuhemi.algarbie.algezire. dominusqz viscaye. et moline. Cum ois rex vel princeps qui regnauit et dominat: pdictum hz dñium singulare qr est electus a deo ad regẽdum et ministrandũ suũ populũ. quanto magis regibus et principibus catholicis in sancta fide catholica pertinet et attẽdere debẽt ac querere meliorẽ viã possibilẽ inueniri vt christiani qui sunt credẽtes in sancta fide catholica nõ incidãt in errorẽ pter participationẽ et conuersationẽ cũ infidelibus qui nõ credunt nec obediunt dño nr̃o iesu xpo. nec sunt i sua sancta fide catholica: debẽt amouere et ppellere omnẽ occasionẽ que ex eo euenire põt propter id quod dictum est. Et ego cognoscẽs oia predicta et quod i meis regnis et dñijs sunt multi iudei et iudee. et sarraceni et saracene infideles et quod hitãt inter xpianos et in vnũ cõuersant et inde nascebãtur aliq errores cõtra fidẽ catholicã. et quod possent ad hoc accidere iposterũ dãna his q sũt de populo meo et vt tollerẽ et segregarẽ predictos christianos populũ meũ ab omni occasione et zyzania. et vt obseruent ea que precepit sancta mater ecclesia est volũtas mea dominũ ordinare super oĩa pdicta et ordino et mando ac pro bono regimeo quod seruetur nũc et deinceps in modo qui vlterius sequitur.

¶ De eo quod iudei viuant segregati a xpi fidelibus.

Prima ordinatio est quod de cetero omnes iudei et iudee. sarraceni et sarracene meorum regnorum et dominiorum sint et viuant segregati a christianis. in hoc loco vno vel parte ciuitatis ville vel loci vbi

nerint conuicium q̄ sint circūdati vno muro in gyrum: z habeāt solam vnam portam per quam in tali circulo ingrediantur z egrediātur. Et q̄ in p̄dicto situ z circulo eis sic assignato habitēt tales iudei z iudee. sarraceni z sarracene z nō ī alio loco vel domo extra eū z q̄ incipiant statim segregari a die qua eis fuerint assignata p̄dicta loca vsq̄ ad octo dies primos sequētes. Et quicūq̄ iudeus vel iudea. sarracen⁹ vel sarracena extra predictum circulum habitauerit ipso facto perdat omnia bona sua. Et vltra hoc q̄ corp⁹ talis iudei vel iudee. sarraceni vel sarracene sit ad mercedem meam vt detur eis pena corporalis pro eodē fm̄ q̄ merces mea fuerit.

¶ De eo q̄ iudei vel iudee. sarraceni vel sarracene nō sint apothecarij vel speciarij seu medici zc.

Ecunda ordinatio est q̄ nullus nec aliquis iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena sint speciarij nec apothecarij nec cyrurgici nec medici. nec vendant panem nec vinum nec farinam nec oleum nec butyrum. nec aliquid aliud comestibile x̄pianis. neq̄ a christianis habeant stationē. nec apothecam nec mensam in publico nec in occulto ad vendendum aliquem cibum comestibilem. Et quicūq̄ iudeus vel iudea. sarracen⁹ vel sarracena contra predicta fecerit p̄ qualibet vice cadat in pena duorū milium morabetinorū: z vltra hoc q̄ eorum corpora sint ad mercedē meam: vt precipiam eis dari penā corporalē scd̄m q̄ bene visum fuit z mee mercedi placuerit.

¶ Nō volentes baptizari nō detineantur vel impediantur.

Ertia ordinatio est: q̄ si aliquis iudeus vel iudea sarracen⁹ vel sarracena inspiratione spiritussancti voluerint baptizari et transire ad nostram sanctam fidem catholicam q̄ non detineantur nec impediantur vi vel alio modo. ita tamen q̄ non compellantur per iudeos vel per sarracenos. nec per christianos vtriusq̄ sexus licet sit pater vel mater seu quecunq̄ alia persona sui generis vel alia [illegible]. z quicunq̄ contra hec venerit vel contrarium fecerit procedatur contra eos ad maiores penas sicut ciuilibus sicut in criminalibus que secūdum ius [illegible].

¶ Nō iudei non comedant inter christianos nec sarraceni.

Uarta ordinatio est q̄ null⁹ nec aliquis iudeus vel iudea sarracenus nec sarracena in domibus suis nec extra eos comedāt nec bibāt nec inter x̄pianos nec inter x̄pianos. Itē q̄ nec iudei nec [illegible] nec sarraceni nec sarracene teneāt famulos nec [illegible] nec pueros nec puellas x̄pianos x̄pianas vt eis [illegible] nec aliqd̄ aliud op⁹ in domib⁹ suis. nec admittāt illos

ad preparandum comestibilia. nec vt faciant eis aliquod opus in sabbato sicut incendere ignem. ire pro vino vel similia seruitia. nec habeant nutrices xpianas que nutriant filios eorum. nec habeant agricultores nec ortholanos nec pastores nec veniant nec vadant ad honores nec ad nuptias. nec ad sepulturas christianorum: nec fiant compatres vel commatres xpianorum: nec xpiani nec christiane illorum: nec eant ad suas nuptias vel sepulturas: nec habeant conuersationes insimul in his que dicta sunt sub pena duorum milium morabetinorum pro qualibet vice: qui contra ea que dicta sunt vel aliquod illorum venerint et fecerint iudei et iudee saraceni et saracene penam istam soluent.

¶ Quod nullus eorum recipiat redditus regis.

Quinta ordinatio est quod nullus nec aliquis iudeus nec iudea. saracenus nec saracena sint arrendatores nec procuratores nec elmoxarifes. nec maior deum nec receptores meorum redditum nec alterius domini nec domine xpiani nec xpiane. nec vtentur predictis officijs nec aliquibus eorum pro xpianis vtriusque sexus nec inter eos nec sint cursores nec cursatrices. nec theolonarij nec theolonatrices. nec portent aliqua arma predicti iudei et saraceni. nec aliquis eorum per ciuitates villas et loca. et quicunque iudeus et iudea saracenus et saracena qui contra hec venerit contrarium faciendo vel contra aliquid eorum quod soluat in penam pro qualibet vice duo milia morabetinorum. xpianus vero vel christiana cuiuscunque status fuerit qui habuerit iudeum vel iudeam saracenum vel saracenam: vt vtatur predictis officijs: vel aliquo eorum quod soluat ipso facto pro qualibet vice predictam penam.

¶ Quod non habeant foros ad vendendum res nec plateas.

Sexta ordinatio quod nullus nec aliquis iudeus vel saracenus habeant in suis locis vijs et habitationibus plateas nec foros ad vendendum nec ad emendum aliqua comestibilia vel potabilia xpianis vtriusque sexus sub pena quingentorum morabetinorum pro qualibet vice cuilibet eorum. possunt tamen tenere vendere: et teneant et vendant per seipsis in circulis vbi habitauerint.

¶ Quod non habeant iudices inter se.

Septima ordinatio est: quod aliamie iudeorum et saracenorum meorum regnorum et dominiorum non possint habere nec habeant iudices iudeos nec saracenos inter se vt deliberent iudicia eorum ciuilia et criminalia que accidant inter iudeos et iudeas saracenos et saracenas. et reuoco eis quancunque potestatem quam a me vel antecessoribus meis habent per priuilegium in dicta ratione vel alio modo: et do illud pro nullo et mando quod liberentur decetero talia placita vel iudicia tam

ciuilia q̃ criminalia inter iudeos
ꝛ iudeas: saracenos et saracenas
per pretores ciuitatum villarũ ꝛ
locorum vbi habitauerũt. Uerum
tamen est merces mea ꝙ tales p̃
tores obseruẽt in liberatione pla
citorum ciuilium. mores ꝛ ordina
tiones: que vsq̃ nunc obseruaue
runt inter se iudei et saraceni tan
tum. ꝙ appareant probate ꝛ certe
per eos ex longo tẽpore vsq̃ nũc.

¶ Quod neq̃ iudei neq̃ saraceni faciãt tributa inter se nec nouam impositionem.

Octaua ordinatio est ꝙ nulla aliania nec communitas iudeorum ꝛ iudearum: saracenorum ꝛ saracenarum audeat ponere nec ponat taliã nec tributũ aliquod inter se nec ponant aliquam impositionem in quacunq̃ re sine mea licentia ꝛ mandato ꝛ domine mee regine matris mee ꝛ infantis auũculi mei qui sunt tutores ꝛ rectores regnorum meorum. Et si aliqua data est regula predictis iudeis ꝛ saracenis: vel alique impositiones fuerũt vel fuerint posite in predicta ratione tam in cõmuni q̃ i personis singularibus. vel in cibis vel in mercantijs seu alio quouis modo sic ꝑ iudices suos sicut per illorum quẽlibet dato ꝙ teneant priuilegiũ vel priuilegia literam vel literas regum meorum predecessorum vel a me: vt illud possint facere ꝙ decetero nõ teneãtur soluere nec soluãt tales impositiones nec aliquas illarũ q̃ ego ex mea regia potestate reuoco quecunq̃ priuilegia q̃ in p̃dictã ratione eis fuerũt data in quantum attinet ad hoc ꝙ dictũ est. Et mando predictis iudeis ꝛ saracenis vtriusq̃ sexus ꝙ nõ vtãtur illis sub pena corporum ꝛ omnium que habẽt. Et similiter mãdo iudeis ꝛ saracenis vtriusq̃ sexus: ꝛ cuilibet eorum ꝙ non cõtribuant nec soluãt in talibus impositionibus que sic eis fuerint imposite sicut dictum est sine licẽtia ꝛ mandato expresse pro eo dato.

¶ Quod non diuidant aliquod tributum vel impositionem nouã sine speciali licentia.

Nona ordiatio est ꝙ nulla aliania nec communitas iudeorum ꝛ saracenorum audeant inter se diuidere nec diuidant tributum aliquod: vel impositionem sine mea licẽtia ꝛ mandato ꝛ cum aliquod tributũ habuerint diuidere ꝑ seruitio meo ꝙ diuidãt inter se illud quod ego eis mãdauero ꝛ nõ vltra. Et si aliquid vltra imposuerint vel diuiserint ꝙ illi qui talia fecerint vel fuerint in collocutiõe vel eius cõsilio. ꝙ ipso facto ꝑdant omnia bona: ꝛ pro eo occidãtur ꝑ iustitiã.

¶ Quod non audeant visitare infirmos christianos medicinam sine syrupos dando.

Decima ordinatio est ꝙ nullus iudeus nec iudea: saracenus nec saracena audeant visitare christia-

num vel christianam in suis infirmitatibus nec dêt eis medicinas nec syrupos nec balneētur in vno balneo predicti iudei nec saraceni cum dictis christianis nec predicte iudee nec saracene cum dictis feminis christianis .nec mittant eis p̄sentationes foialdrarū: nec specierum nec panis cocti nec vini nec auiuz mortuarū nec aliarum carnium mortuarū que sunt comestibilia. Et q̄cūq₃ fecerit contrariū vel fuerit iudeus vel iudea saracenus vel saracena. soluat p̄ q̄libet vice tricētos morabetinos

¶ Q̄d nulla mulier christiana ingrediatur circulum iudeorum.

Undecima ordinatio est q̄ nulla nec aliq̄ christiana vxorata vel soluta vel amicata seu mulier publica audeat ingredi intra circulum vbi predicti iudei habitauerint de nocte nec de die. Et quecunq₃ mulier christiana intus intrauerit si fuerit vxorata q̄ soluat pro qualibet vice qua in predicto circulo intrauerit centum morabetinos: ꝛ si fuerit soluta vel amicata q̄ p̄dat rupē qua fuerat induta. Et si fuerit mulier publica q̄ dentur ei centum flagella per iustitiam: ꝛ sit expulsa a ciuitate villa seu loco vnde venerit.

¶ Q̄d nullus eoruz vocet̄ suo nomine don. iudeus vel saracenus.

Duodecima ordinatio est q̄ nullus iudeus nec iudea: saracenus nec saracena de cetero vocetur suo nomine don. scripto nec v̄bo ꝛ si q̄s contrarium fecerit dentur ei pro qualibet vice centum flagella.

¶ Q̄d non ducant capirotes.

Decimatertia ordinatio est q̄ nullus nec aliquis iudeus meorum regnorum ab hinc in .x. diebus de cetero ducat capirotes cuz chiis lōgis nisi q̄ sint chie curte ad quantitatem palmi facte ad modū cornu vel ad modū embudi⁊ cōsute oēs circumq̄q₃ vsq₃ ad p̄uctā. Itē q̄ ducāt semper rupas suas tabergia cum aletis ꝛ q̄ nō ducant mātones ꝛ q̄ ducāt sua signa rubea ꝯsueta q̄ nūc ducāt sub pena q̄ p̄dāt rupas quas habuerit idutas

¶ Q̄d mulieres eoruz ducāt longos mantellos.

Decimaquarta ordinatio est: q̄ oēs iudee ꝛ saracene meorū regnorum ꝛ dominiorum a predictis .x. diebus in antea ducant mantellos magnos vsq₃ ad pedes absq₃ sandalibus ꝛ penis ꝛ velamina capitum sine auro: et q̄ ducant capita cooperta cuz p̄dictis mātellis duplicatis. Et q̄cunq₃ ꝯtrarium fecerit ipso facto p̄ q̄libet vice perdat oīa vestimēta sua vsq₃ ad camisiā

¶ Q̄d nō habeāt vestes p̄ciosas

Decimaquinta ordinatio ē q̄ oēs iudei ꝛ iudee saraceni ꝛ saracene meorū regnorū ꝛ dñiorum predi

ctis decē diebus inantea nō portent pānos aliquos q̄ sit maioris q̄titatis precij vlne vsq̧ ad .xxx. morabetinos.ꝛ ide infra.ꝛ q̄ ꝯtrariū fecerit q̄ p̄ prima vice pdat oīa vestimēta vsq̧ ad camisiā. Et p̄ scd̄a vice pdat oīa vestimēta sua ꝛ dent ei centū flagella ꝛ vltra h̄ q̄d pdat oīa bona sua. Veruntamen est merces mea q̄ de vestimētis que nūc habent factis.q̄ possint facere tabargia ꝛ mantellos si voluerint.

¶ Q̄d nō recedant de valleticis nec de aliqua alia parte.

Decimasexta ordinatio est q̄ nullus iude⁹ nec iudea sarracen⁹ nec sarracena recedat de valetici:nec de aliqua alia parte loci vbi habitauerit ad habitandum in aliqua alia parte.sub pena q̄ ipo facto pdat omnia bona sua ꝛ corpus stet ad mercedem meam.

¶ Q̄d nullus dn̄s neq̧ miles vel scutifer eos de aliquo loco fugientes recipiat:vt secū cōmorentur.

Decimaseptima ordinatio est: q̄ null⁹ dn̄s nec miles nec scutifer audeat recipe in villa sua iudeū nec iudeā sarracenū nec saracenā illorū q̄ fugerint ab vno loco i alterū:vt ibi habitēt ꝛ sint cōmorantes. Et si aliq̄s vel aliqui receperīt aliquos iudeos vl' iudeas saracenos vl' saracenas hui⁹ ville vallisolitane vel alteri⁹ ciuitatis ville vel loci q̄d mittant eos ad loca vbi erant conuicini et habitantes cū omnibus que portauerunt. Et si aliqui eos collegerint ꝛ receperint in suis locis ꝛ nō miserint eos vt dictū est q̄ p̄ prima vice cadet in penā.l.milia morabetinorum:pro secūda vice q̄ cadat in penam.c.milia morabetinorum. Pro tertia vice q̄ perdat locum vbi talem iudeū vel iudeā seu iudeos vel iudeas saracenū vel saracenā seu saracenos vl' saracenas collegerit seu detinuerit sic notū ē

¶ Q̄d non radant barbam sed dimittant crescere.

Decimaoctaua ordinatio est q̄ deceteto oēs iudei ꝛ saraceni meoꝝ regnoꝝ ꝛ dominiorū nec aliq̄s eoꝝ faciat nec mandet sibi fieri barbā nouacula vl' forcipib⁹.sꝫ q̄ portēt eas lōgas sicut eis creuerūt nec circuient capillos.ꝛ q̄ ambulent scd̄m q̄ antiq̄tus solebāt ambulare. Et q̄ q̄cūq̧ cōtrariū fecerit q̄ dent ei centū flagella.ꝛ vltra hoc q̄d soluat.c.morabetinos p̄ qualibet vice.

¶ Q̄d non recipiant christianos ad solidatam vel mercedem.

Decimanona ordinatio est q̄ iudei ꝛ iudee saraceni ꝛ saracene meorū regnorum ꝛ dominioꝝ nō recipiāt ad solidatā vel ad mercedeꝫ diurnaꝫ nec aliq̄ alio modo aliq̄s xp̄ianos nec christianas vt operētur in suis hereditatibus. nec vineis nec domibus nec in aliquib⁹ aliis edificiis. Et quicunq̧ cōtra-

rium fecerit ꝙ prima vice dent̄ ei centū flagella. pro secūda vero ꝙ soluat mille morabetinos. ꝛ dētur ei alia centū flagella. Et tertia vice ꝙ perdat omnia bona sua ꝛ dētur ei alia centum flagella.

¶ Quod non sint albeitares nec ferratores.

Vicesima ordinatio est nec nullus nec aliqs iudeus nec iudea. sarracenꝰ nec sarracena sint albeiteres nec ferratores nec carpētariŷ nec ibitariŷ nec sartores nec tonsores calderariŷ nec macellariŷ nec pelliparŷ xp̄ianorum nec christianarum nec vendant eis calciamenta nec diploydes nec caligas. nec cōsuant vestimēta sua: nec suas diploydes nec aliquā aliam rem. Et quicunqꝫ cōtrarium fecerit cadit in penas in precedenti lege contentas.

¶ Quod nō trapezete nec portēt mercantias.

Vicesima prima ordinatio est ꝙ nullꝰ nec aliqs iudei nec iudee sarraceni: nec sarracene meoꝝ regnoꝝ. ꝛ dominioꝝ rum sint trapezete nec portet mercantias aliquas ad vēdendū christianis vtriusqꝫ sexus sicut oleum arrictum ꝛ mel. nec aliquas alias mercantias que sunt ad comedendum ꝛ quicunqꝫ contrarium fecerit ꝙ habeat ꝛ dent̄ ei pene in hac altera lege supradicta contente.

¶ Quod om̄es christiani possunt accusare delinquentes in his.

Vicesima secūda ordinatio est ꝙ oium supradictarū penarū sit accusator quecūqꝫ persona ciuitatis vel ville vel loci vbi tale acciderit vel sue terre. seu alia quecunqꝫ persona extranea. ꝛ ꝙ talis accusatio habeat ī premiū tertiam partem morabetinoꝝ penarum supradictarum pro sexaliter due partes sint ꝑ camera mea: ꝯ est merces mea ꝙ nullus nec aliqꝰ per seipsos capiāt intrengentes aliquē iudeum nec iudeam sarracenū nec sarracenā quousqꝫ cognoscentur ad iudicium ꝛ sint auditi ꝛ conuicti iuridice.

¶ Quod fugientes possunt capi ꝛ perdant omnia bona sua.

Vicesima tertia ordinatio est ꝙ iudei et iudee. sarraceni ꝛ sarracene meoꝝ regnorum ꝛ dominioꝝ qui recesserint extra illa ꝛ fuerint capti in via vel in aliquo alio quouis loco ꝙ perdant ipso facto omnia bona sua que portauerit ꝛ sint pro illo vel ꝓ illis ꝗ eos ceperint ꝛ ipsi sint mei captiui imppetuū.

¶ Qd̄ nulle pene nec alique illarū hic expressarum possunt amouere

Vicesima quarta ꝛ vltima ordinatio est qd̄ nulle nec alique p̄dictarū penarū ciuiliū ꝛ crimialiū possint amouere nec circa eas vel aliquam earum dispensare nec addere nec diminuere pretores nec ma

seculi nec iudices nec rectores nec
aliqua alia persona predictarũ ci
uitatum: villaruȝ: ⁊ locorum. dato
etiaȝ ꝙ sint domini ⁊ habeant me
rum ⁊ mixtũ iperiũ in illo sub pe=
na ꝙ perdãt dominium ⁊ officia q̃
habuerint. Et vt predicte ordina
tiones per me facte melius obser=
uentur ⁊ manuteneãtur eo modo
quo supradictũ est. mando oibus
iudicib⁹ ⁊ pretoribus ⁊ consilijs ⁊
iuratis ⁊ iusticijs ⁊ maiorinis alga
zelijs ⁊ alijs officialib⁹ ⁊ iustitijs
quibuscũqȝ meorũ regnorum ⁊ do
miniorũ. ꝙ publicẽt ⁊ mãdẽt ꝑco
nizari in qualibet vna ciuitatuȝ et
villarũ ⁊ locorũ meorũ regnorum
dominiorũ vnusquisqȝ i suis iuris
ditionibus: vt obseruent ⁊ adim=
pleantur eo modo quo dictum est
⁊ ꝙ supradicta consilia ⁊ iustitie
⁊ officiales. nec alijs eorum: nec
alique alie persone prelati vel lai
ci cuiuscunqȝ status ⁊ cõditionis
existant predictorũ meoꝝ regnoꝝ
⁊ dominiorũ. ꝙ nõ sint ausi facere
nec ire contra illud: nec cõtra par
tem eius i aliquo tẽpore vllo mo=
do sub pena mercedis mee ⁊ predi
ctarũ penaruȝ suprapositarũ. ⁊ de
his oibus ꝑcepi dare literas me=
as ⁊ q̃ternos sigillatos sigillo meo
In cõplemẽtũ supradictorũ dat̃
i valleotici vicesima die ianuarij
anno natiuitatis dñi t Millesimo
quadringentesimo duodecimo.

De statu iudeoꝝ i regno castelle.

Octau⁹ ⁊ vltimus
articulus est q̃lis status
iudeorũ ꝓnunc in regno

isto castelle. licȝ optĩe ordiata sint et
iure canonico ⁊ ciuili. ac regia or
diatiõe regni q̃ supradicta sũt. In
hac cõsideratione peccatis tamẽ
exigẽtibus precipue prelatorũ et
principũ aliorũqȝ dñorũ nihil vel
modicũ de oibus supradictis ob=
seruãt iudei. Quia ex nimia cõser
uatione eorum ⁊ frequenti mune=
rum acceptione iã venerũt in pro=
fundũ malorũ: vt insensibiles facti
ad voces predicatorũ ⁊ clamores
gementiũ non soluȝ pauperũ: sed
etiã plurĩũ aliorum in oppositum
facti ceci retorquẽtes iudicia sua
fauores ad libitum consequũtur.
ex quib⁹ plurima mala oriuntur i
populo precipue in fide ⁊ moribus
cum multi xp̃iani facti sunt iudei
vel melius dicam erant occulti iu
dei. ⁊ facti sunt publici. Alij sunt
sarracẽi facti. Alij vero viuunt cir
cũcisione. Alij cerimõias alias iu
daicas obseruãt impune. Ex hoc
⁊ tyrannica rabies cõtinue crescit
in regno: astutijs ⁊ ꝯsilijs iudeoꝝ
qui ad hec ⁊ similia inueniẽda in
ter ceteros homines prompti sũt
Et ꝙ vereor calamo scribere iuxta
sententiam pauli ad Ro. i. dati in
reprobũ sensuȝ multi de pp̃lo qui
immaculatus hactenus fuerat ce
ciderũt in passiões ignominie ma
sculi in masculos turpitudinẽ ope
rantes in eũ vsuȝ qui ꝯtra naturã
est. laudãtes se ꝑ vicos ⁊ plateas
crimẽ pessimũ cõmisisse. vt dei oc=
culto iudicio cũ dixerit pax ⁊ secu
ritas tũc eis repẽtinus veniat in=
terit⁹ sicut ⁊ iudicia terribilia de⁹
fecit in vindictaȝ ꝑdicti criminis

per diluuiū generale Gen .vj. ⁊ p pluuiā ignis sulphuris sup has ciuitates Gen. xix. ⁊ per occasionē tribus beniamin: ⁊ destructionē oim suarū ciuitatū ⁊ locorū iudicū. xix. ⁊ .xx. capitlis. Et p destructionē hyspanie igne ⁊ gladio tpe regis roderici vltimi gotthor regis quia peccata carnis turpissimi regis vitise sui predecessoris qui iudeos introduxit in regno. Et peccatū regis roderici sui successoris circa filiā vel vxorē comitis Juliani fuerūt potissima causa exterminij hyspaniarū: vt colligitur ex chronica generali hyspanie: vt ex collectario hystoriarū fratris Johannis de podio. Auertat dns p3 sententiā ne pereāt boni cū malis predicta mala ⁊ plurima alia cogito oriri ex nimia conuersatione: et fauore infideliū in malis. cōtra sacrorū canonū sanctiones nō attendētes picula q ex predictis oriuntur. sicut notat Inno. iij. scribens epo senonē. ⁊ epo parisiē. sic dicens. Et si iudeos quos ppria culpa submisit ppetue seruituti pietas xpiana receptet ⁊ sustineat cohabitationē illor. Ingrati tamē nobis esse non debent vt reddant xpianis pro gratia contumeliā et de familiaritate contēptum q tanq misericorditer in nostram familiaritatem admissi nobis in illā retributionē īpēdūt: quā iuxta vulgare puerbiū mus ī pera. serpens in sinu. ⁊ ignis in gremio. suis consueuerūt hospitibus exhibere. pa dent hec extra de iudeis. ca. ⁊ si iudeos. Uere iudei istius regni sup oēs iudeos ingratissimi sunt xpianis. cum sustentētur tanq domini in isto regno qd alibi minime fit psertum in francia ⁊ anglia vt supradictū est. vij. cōsideratiōe vt impleatur illd Exo. xxiij. c. Nō habitēt in terra tua ne forte peccare te faciāt. In aliis tn regnis si aliqui sunt viuāt captiuitatis ducūt ⁊ non solū inter xpianos qd minus est. sed etiā in regnis machometorum vbi xpi incarnatio credit ppter errorē quē tēptauerūt iudei cōtra xpm inter eos ducūt vitā magis miserabilem q inter xpianos ⁊ captiuitatē efficacius ac magis habent eos odio ⁊ contēptui q xpiani. Cū enī principiū xpianorum detestabilis auaricia eos ppter lucra temporalia sustineat xpianis mancipia ipsis habere permittat ⁊ immoderato vsurarū fauore xpianos expoliari cōcedat. Ipsi tamen iudei apud sarracenos abiectissima ⁊ vilia operantes mancipia ⁊ serui sūt paganor. Et extremis cōditionibus inter eos cōmorari permittuntur. Et si in aliquo contingat eos cōtra legē machometi vel in vituperiū ei⁹ aliquid operari crudeli examinatione contra eos procedūt. ¶ Unde legi q quidā iudeus peritissim⁹ hyspanus dictus rabi abraā de la capa. sic cognominatus erat. q2 ta3 pauper erat q nunq habere potuit nisi illam capā veterē quā ducebat continue qui multa audiens de sepultura: ⁊ simulachro machometi pendēti ꝟtute adamantini ⁊ q ei⁹ ornamētū erat innumerabilis va-

lalis disposuit ire illuc sub habitu sarracenico. et sic factum est. Et cum esset circuncisus et linguam sciret arabicam et caldeam incognitus per transiuit reputatus sarracenus. Et cum veniret in mecam. et ibi se fingeret religiosum secundum legem machometi et vt talis acceptus et quasi facti confidentes de eo ingrediebatur locum illum vbi simulachrum erat: quod omnibus non licebat. et cum vidit tempus oportunum adhibitis aliquibus succis aliorum et aliquibus sanguinibus debilitata fuit virtus adamantina. et cecidit simulachrum fractumque est opus mirabile. et accipiens aliquos lapides preciosos quos voluit fugit in iudeam. et exinde in hyspaniam. Cum vero die quadam magne festiuitatis sarracenorum vellent simulachrum videre et venerari. quia non erat eis licitum omni tempore intrare: iuenerunt fractum et turpiter conculcatum requirentes diligenter malefactorem. Inuenerunt finaliter quod ille qui se fingebat religiosum fecerat et cognouerunt quod non sarracenus. sed iudeus erat. Querentes ergo eum per omnes suas prouincias et non inuenientes. quadringentas synagogas iudeorum destruxerunt. quarum vna fuit synagoga toletana Cum tunc illa ciuitas a saracenis possideretur. ¶ Nunquid horribilia commiserunt in regno isto. specialiter circa sacramentum corporis domini iesu christi. et committunt cum illud possunt vel furari vel a cupidis emere christianis. Non sufficeret liber magnus capere eorum crimina circa hoc. Sed dixi vt excecatis prelatis et principibus aliisque quorum interest intendere punitionem eorundem. quantumcumque hec vel alia grauissima crimina committant oblatis muneribus seu mamona sue iniquitatis expertus sum de eis nullam fieri vltionem imo cum accusantur ab aliquibus omnes supradicti et communiter in eorum insurgunt fauorem. In hoc ergo regno iudeorum non grauatur captiuitas cum ipsi terre pinguedinem edant et bona non laborant terram nec eam defendant. Sed malicijs et astutijs suis labores christianorum deuorant. et eorum sunt bonorum heredes sicut de eis scriptum est. Hiere. v. c. sicut decipula plena auibus: sic domus eorum plena dolo. Ideo magnificati sunt. et ditati incrassati et impinguati. Sic ergo perditiones et mala iudeorum vt dictum est transeunt sine pena et peccatis exigentibus semper in regno isto aliqui ipsorum nimis valent cum regibus et ea que ad reges pertinent pertractant: et talibus se immiscent: quod habent sub iugo dominio christianos. Et ideo in regno isto temporibus fere omnibus obtinent priuilegia iuxta velle. semper etiam in domo regia est vnus magnus miles vel plures qui eorum est aduocatus et defensor a quocumque accusante. et sic ceci iudei cecos efficiunt christianos regni istius. Unde accidit prouerbium antiquorum vidistis hic cecum qui videntem excecauit. cum tamen scriptum sit prouerb. xix. non decet stultum diuitie nec seruum dominari principibus. ¶ Sed arguet hic iudeus si nos viuimus hic in captiuitate melius et illaborio-

sius vt tu dicis. Ex hoc sequit͂ ꝙ magis specialiter ipse deus pre li beris nos respiciat. Et sic scripsit moyses in lege. Cū fueritis in ter ra iimicorū vestrorꝫ. nec odio vos habebo: vt imponā finē federi qđ pepigi vobiscū. Respōdetur ꝙ iu deorū solatiū in vita est ꝑpter pec cata principū istius regni vel sub lectorū suorum qui eos adiuuāt i hac vita. Sed ad dictū mosaycuꝫ cū dicitur ꝙ non imponeret fineꝫ eis cum in captiuitate essent. dico hoc fuisse duab⁹ de causis. Una ī perpetua captiuitate ipsi maneāt ꝑpter ingratitudinis memoriā re demptionis messie iesu xp̄i. de q̄ hier. xxiij. c. Et dabo vos in obpro briū sempiternū ⁊ ignominiā eter nam que nunq̄ obliuioni delebit͂. Secūda causa est nō possunt ho mines se excusare: qn peccatis et aliis malis sub ficiantur ⁊ ipsi ad hoc vt talia excitent ꝑmanebunt. Nā videmus naturaliter aīalia p creari ex aeris corruptionibus vt putrefactio ibi incorporetur. ⁊ aer corruptus in taliū sustētatiōe mi nuat͂: vt aer pur⁹ remaneat aliis aīalib⁹ sine dāno. ❡ Censeo ⁊ de hoc testimoniū ꝑhibeo ꝙ summ⁹ pōtifex ⁊ reges ceteriq̄ principes xp̄iani deberēt adhibere remediū in p̄dictis cū effectu cum impera tores ⁊ alij dn̄i antiq̄t⁹ nō ꝑmise rūt eos viuere iter nos: nisi vt de morte xp̄o iesu illata mundo testi moniū perhiberēt: quod in capti uitatem eos detulit sempiternam vt supra patuit. i. articulo. Et vt verū testimoniuꝫ esset debuissent vti legis auctoritate. Deut. xxiij. quomodo moyses eis maledictio nes donauit dicēs. seruies inimi co tuo quē immittet dn̄s tibi i fa me ⁊ siti, ⁊ nuditate ⁊ omni penu ria ⁊ imponet iugum ferreū super ceruiceꝫ tuā donec te conterat. se quit͂. ⁊ erit vita tua quasi pēdēs ante te timebis nocte ⁊ die ⁊ non credes vite tue. mane dices q̄s mi hi det vesperum: ⁊ vespere quis mihi det mane ꝑpter cordis tui formidinem qua terreberis ⁊ ꝓ pter eā q̄ tuis videbis oculis: qua re videtur ꝙ nō est intentionis le gis prophetice istius sic eos viue re absolute. Nā tāta libertas eis incētiuum prebet rebellandi. ⁊ est causa quare a regno nunq̄ plaga discedat: sicut scriptum est Deut. xxxij. Incrassat⁹ ē dilect⁹ ⁊ recal citrauit. Incrassat⁹ impiguatus dilatatus dereliq̄t deum factorē suum: ⁊ recessit a deo salutari suo.

❡ De iudeorum cōuersione in fi ne seculi.

Duodecima cōside ratio ⁊ vltima huius ter tij libri est de iudeorū cō uersione in fine seculi a sua duri tia. nempe deus iusto iudicio om nia disponens licet iudeorum gē tem suis exigentibus culpis lon go tempore permiserit periclita ri inuoluti cecitati ⁊ criminibus tā horrendis vt supra in libro isto latissime declaratuꝫ est. in fine ta men seculi qui relicti fuerint non peribunt. Et vt explicem conce ptum meum hec cōsideratio. viij.

explicabitur p̄sctis. Primus erit quare iudeoꝝ cōitas nō cōuertit ad fidē xp̄i. Secūdus si aliq̄ eoꝝ voluerit cōuerti vtrū sint recipiēdi. Tertius q̄s mod⁹ d₃ teneri in receptōe iudeoꝝ ad fidē. Quart⁹ an iudei sint cōpellēdi ad recipiēdū fidē xp̄i. Quīt⁹ qua pena sint feriēdi cōuersi iudei redeūtes ad iudaismū. Sext⁹ quō recipiēt anti xp̄um ꝛ decipienẗ ab eo. Septimus quō cognoscēt se deceptos ꝛ cōuertenẗ ad viam veritatis iesu xp̄i dn̄i nostri. Octau⁹ erit an tēpus antixp̄i quo iudei sunt ꝯuertēdi possit determinate cognosci ꝛ de signis tp̄is eius aduentus.

¶ Quare iudeorū cōmunitas nō conuertiẗ ad fidem xp̄i.

Primus isti⁹ considerationis pūct⁹ ē q̄re iudei in p̄nti tp̄e nō cōuertunẗ ad fidē iesu xp̄i. Rn̄detur ꝙ ad hoc possunt .iiij. assignari cause satis efficaces. Pria est icōsideratio veritatis aduēt⁹ xp̄i. Pro cuius intellectu notādū ꝙ in libris thalmuth ꝯsideranẗ tres species materierū. quarū vna est placitorū siue causarū ciuiliū ꝛ criminaliū ꝛ de aliis dependētib⁹ iter gētes eoꝝ. ꝛ hec assimilanẗ legib⁹ īperatorū inter nos. Scd̄a species est eorū q̄ vetanẗ vel licentiātur in lege sicut sunt cibi ꝛ alia ꝛ que sunt res mūde ꝛ q̄ immūde ꝛ de sacrificiis ꝛ ordinatiōib⁹ ꝛ festiuitatib⁹ ꝛ hec sunt iter eos sicut decreta iter nos. Tertia spēs materie est hystoriarum legis siue creatiōis mūdi vt vite antiquoꝝ patrū ꝛ miraculoꝝ ī lege ꝛ de aduentu messie ꝛ cōditiōib⁹ ei⁹: ꝛ de resurrectiōe mortuoꝝ ꝛ de die iudicii: ꝛ de īferno ꝛ p̄adiso: ꝛ hāc pticulā tertiā vocāt iudei algadoth i. annūciatiōes ꝛ singulare vocāt agada. i. ānūciatio. Itē vocāt ea ī diasor. i. glose morales: ꝛ singulare vocāt idias. Et p̄dicte annūciatiōes ꝛ glose morales nō sunt oēs diuisim ab vna pte imo sunt disp̄se p diuersas partes librorū thalmuth intantū vt post septem vel octo lectiōes veniet aliquā auctoritas p̄dictarū annunciationum. Cū ḡ rabini scolarū thalmuth legūt suas lectiōes inquātū ptinēt ad p̄imas duas spēs materiarū declarāt illa optime cū oībus illis glosis ꝛ expositiōib⁹ ꝛ innouatiōnib⁹ q̄ possunt ad ꝓpositū suum applicare. S₃ cū accedūt ad locū q̄ in aliquo tāgit materiā tertia₃ sc₃ ānūciationū. dimittūt illud ꝛ nolūt legere dicētes ꝙ est res de qua nō exit aliq̄s fructus q̄d ipsi faciūt q₂ nō ē itētio eoꝝ laborare nec ꝯsiderare nisi materias q̄ sūt de pane lucrādo ꝓ quib⁹ pp̄ls eorū vulgaris honorāt eos ꝛ dāt salariū: ꝛ hic modus obseruaẗ p omnes rabinos in oībus terris ꝛ in omnibus tēporibus ꝛ in omnib⁹ scolis eorū. Et hec causa p̄cipalis obstinatiōis eorū est q₂ sc₃ nō considerāt nec vident ea que ptinēt ad p̄dictā tertiā spēm ꝛ vulgaris eoꝝ popul⁹ manet ignorātia excecat⁹. ¶ Scd̄a causa est in cōferētia auctoritatū sacre scriptu-

re qr dato q̄d aliquo modo cū occurrit aliq̄a ī lectiōib⁹ suis de tertia materia cōsiderēt nō est mirū si vna auctoritas vł due vel tres nō explicēt ad plenū ꝟitatē salutis cū aliqū videant̄ aliq̄ auctoritates vel obscure vł cōtrarie sꝫ deberēt illas scripturas ad inuicē cōferre cū oībus ꝓphetijs tāgētibus illā materiā ꝛ deberēt videre glosas ꝛ trāslatiōes chaldaicas q̄ facte fuerūt ꝑ duos doctores: q̄ inter eos ꝓ magis autēticis habent̄ cū illi sup easdem auctoritates loquant̄ ꝛ nō est dubiū q̄n ita eis illuminarent̄ a spū scō si tales cōferētias scripturarū cū earū circūstātijs facerēt vel viderēt veritatē sole clariorē. Unū augustinus in lib. octuaginta triū q̄stionū. q. lxix. nō pōt inquit oriri error qui pallia t̄ noīe xp̄iano nisi de scripturis nō intellectis: ꝛ hoc idō qr antecedētia ꝛ subsequētia nō cōtulerūt vnde ibidē solet circūstantia scripturarū illuminare sniam. Unde hereses sunt oēs ꝑ se legēdo q̄ cōferendo repulse sunt qr cōferētes diuersas snias adduxerunt q̄ ex se inuicē mutuo inueniri potuerūt qualiter essent intelligēde: ꝛ hoc mō meruerūt cognoscere veritatē ꝛ venire ad viā salutis. Venerabilis petr⁹ alfonsi ꝛ magister alfonsus ꝛ magister iohānes ꝛ hieronymus de scā fide de q̄bus sepe facta est mētio in isto volumine q̄ solēnia opera fecerunt recognoscentes veritatē fidei catholice ꝛ errorē ī quo fuerāt inuoluti. ¶ Tertia causa q̄ impedit conuersionē aliquorum iudeorū est inordinatus amor ad vxores ꝛ filios ꝛ parētes. Unde expertus sum in hoc casu cū venerit ad me quidā de sapiētioribus iudeis isti⁹ regni qui mecū cōferēs de secretis legis. affirmauit se veraciter credere fidē xp̄i. ꝛ ꝙ ad hoc induct⁹ erat diligēti studio scripturarum nō solum biblie sed etiaꝫ thalmuth ꝛ philosophorū. Cūqꝫ ab eo quererē quare nō efficiebat̄ xp̄ianus. Respondit ꝙ imo summe desiderabat hoc implere. Sed qr habebat patreꝫ quē ꝗ tenerrime diligebat cogitās ꝙ si sciret p̄ tristitia moreretur. Dicit ꝙ nō vincere poterat seipsum nisi faceret cuꝫ consensu patris. Dicebat etiā ꝙ nō erat ali⁹ modus vt predictū cōsensum posset habere nisi ꝙ ego tenerē modum cum rege vt ipse caperet̄. ꝛ poneretur in carcere ꝛ īde scriberet patri suo ꝙ esset necesse q̄d efficeret̄ xp̄ianus qr aliter nō posset euadere mortē. Mihi autē nō placuit hic mod⁹ palliatus mēdacijs in lege xp̄i ꝙ q̄cquid ipse haberet ī corde de veritate fidei. ꝓpl's acclamaret ipsum nō fuisse factum xp̄ianum voluntarie sed cōpulsus carcerib⁹ ꝛ timore mortis q̄d non est honestum in lege christianorꝫ qr pro veritate huius legis recipienda relinquere debet quisqꝫ patrem ꝛ matrem vxorem ꝛ filios fratres ꝛ sorores ꝛ agros vt centuplum accipiat et vitam eternā possideat. Durauit collocutio predicta inter me ꝛ predictuꝫ iudeū fere per quatuor annos nec adhuc est fact⁹ xp̄ian⁹ du-

rante i eo ipedimēto p̄dicto amoris paterni inordīati. ¶ Nō min⁹ etiā detinet eoꝝ aīos ne ꝯuertantur. cupiditas inordīata diuitiaꝝ p vsuras cū hec sit pinguis q̄dam acq̄sitio diuitiarū sine labore. Un̄ dicit in thalmuth φ quedā dn̄a dixit vni rabino: q2 vidit φ erat pulcher ꝛ gratiosus. Silis est facies tua habēti gregē porcorū vel com prestāti pecuniā suam ad vsuram ¶ Quarta cā que īpedit ꝯuersionē iudeorū est inclinatio magna ad opiniones ꝛ ꝯstitutiões ꝛ cerimonias ꝛ cōsuetudines quas habuerūt ꝛ habēt in thalmuth. In quib⁹ toto tēpore vite sue fuerūt nutriti. Un̄ p duo exēpla hoc ostēdit de iudeis ad litterā hier. xiij. Primū exemplū est de nigredine ethiopis. Un̄ dicit i tex. Si mutare pōt ethiops pellē suā q̄ si dicat nō pōt mutare nigredinē suā. Secūdū exēplū est de pardo q̄ nō p̄t mutare varietatē pellis sue. Un̄ dicit aut pard⁹ varietates suas q2 vtriūq3 p̄dictoꝝ est a natura: sic est de iudeis φ nō possunt reuerti ad bonū ,pter cōsuetudinē ad malū q2 cōsuetudo est quedā natura vt dicit phylosoph⁹ in libro d̄ memoria ꝛ reminiscētia. ¶ Sciēdū tn̄ φ hec similitudo nō tꝫ simplr: sꝫ tm̄ secūdum q̄d. Illa em̄ natura q̄ est cā nigredīs ethyopis ī nullo subiacet impio rōnis: ꝛ ideo ethiops nō pōt illā immutare quātūcunq3 conet ad hoc sed habitus ex consuetudine peccandi gn̄atus ꝛ p modū nature iclinās ad malū causat ex iclinatiōe appetit⁹ sensitiui q̄ nat⁹ est obedire rōni. Et ide p conatū liberi arbitrij ad oppositum pōt reuerti ad bonū. tn̄ cū diffi cultate ,pter habitū iclinātē ad oppositū: ꝛ h̄ d̄r īpossibile sꝫ q̄d put d̄r. v. metha. vno mō d̄r īpossibile qđ vix pōt fieri aut cū difficultate In exēplis aūt posit̄ de ethyope ꝛ pdo est īpossibile simplr scꝫ natură. tn̄ deo nō est īpossibile. Hec sunt nicolai de lyra ī p̄dicto passu ꝛ ī ɋitate magna virt⁹ cordis ē necessaria vt possit hō declinare ab his ī q̄b⁹ a pueritia fuit nutrit⁹ cū illa doctrina q̄ a teneris ānis est ībibita sit diuturna: nec oēs hoies sūt sufficiētes violentare ,prias volūtates vt silia dimittāt nisi solū illi q̄b⁹ de⁹ fecit tātā gr̄iā vt cōtēnerēt gaudia ꝛ bona tpalia cū nihil sint in cōparatiōe bonorum spūalīū ꝛ amplexēt verā spē saluatiōis aīarū suarum: ꝛ boni finalis eterne beatitudīs earū sicut p̄mittit venīēti ad xp̄m esa. lviij. Et requiē dabit tibi dn̄s de⁹ tu⁹ semp. Et īplebit splēdorib⁹ aīaꝫ tuā ꝛ ossa tua liberabit ꝛ eris q̄si hort⁹ irrigu⁹: ꝛ sic fōs aq̄rū cui⁹ nō deficient aque: sic ꝛ xp̄s ait mat. xj. Regnū celoꝝ vī patit ꝛ violēti rapiūt illđ. ꝛ iohā. vj Nēo p̄t vēire ad me nisi pr̄ me⁹ q̄ misit me traxerit eū.

¶ Utrum iudei volentes cōuerti sint ad fidem recipiendi.

Ecūd⁹ pūct⁹ est vtrū iudei sint recipiendi q̄ volūt ad fidē xp̄i ꝯuerti hoc dico q2 multi eoꝝ fuerūt ꝛ sūt

ita mali q multa dāna faciū t i ecclesiā dei. Verūtū facta diligenti examiatiōe de mō aduēt⁹ eoꝝ nō sūt repellēdi ex q voluūt itrare sub alis fidei xpiane z lz nō faciāt bona itētiōe sz ꝑpter lucrū tpale tales baptizati sunt z recipiūt sacrꝫ lz nō rē sacramēti q est gra. tales ꝑpe saluationē sūt cū pietate dei pl⁹ q̄ʒ illi q nō intrauerūt. nec venit eis ad volūtatē vt sub illo itrarēt. Et ꝑpter h̄ dixerūt sapiētes istī q semꝑ dꝫ hō laborare i lege lz nō faciat bona itentiōe: q2 ex h̄ poterit venire ad bonā intētioneꝫ Et sic iudei talr veniētes poterūt venire ad rectā itētionē fidei cuꝫ dei adiutorio vl ex vsu q exercitabunt i ea. vl q2 de⁹ faciet eis aliq signa vt sic eū cognoscāt i suis opib⁹ vel q2 dabit eis aliqs tribulatiōnes vt corrigant z redeāt ad bonū vel q2 adiscēt ex h̄ z sic lib⁹ libris q ostēdūt radices fidei iesu xpi ꝑxi messie diligēter i eis studēdo vl ex eo q iformabūt ꝯtinue a ꝑdicatorib⁹ euāgelicis fidē xpi nūciātib⁹: z si tales ifelices fuerīt indurati itrinsec⁹ iudaica ꝑfidia: habebūt forte eoꝝ filij vel nepotes seu alij q ex eis ꝑcedēt cognitionē huius catholice veritatis z saluabuntur.

¶ Quis sit ꝯuandi mod⁹ iudeos ad fidem christi recipiendo.

Erti⁹ punctus est scire q̄s modus dꝫ teneri i receptiōne iudeoꝝ venire volētiū ad fidē xpine q̄ʒtū possibile fuerit deꝫ occasio maloꝝ q sentimus a spū sancto: mod⁹ ordiatus est a quo q2 vt cōiter deuiāt recipiētes nō est mirādum si talr receptos non experiamur veros esse xpianos z ideo recipiēdi sunt cuꝫ multa deliberatiōe ne ad vomitū redeāt. z mod⁹ ponit in decretis de ꝯse. dis. iiij. iudei. vbi sic h̄r. Iudei quoꝝ ꝑfidia freqūēter ad vomitū redit si ad leges catholicas venire voluerint ꝑ octo mēses inter cathecuminos ecclie limē itroeant: z si pura fide venire noscant tūc demū baptismi grāʒ mereant q2 si casu alio periculū infirmitatis intra ꝑscriptū tp̄s incurrerit t desperati fuerint baptizent. ¶ Et si queras an debeat talis iude⁹ aliquā abstinētiā facere vel ēt dies queri signa ad sacrū cōferēdū. Respondet q vtrūq̄ʒ dꝫ fieri vt pꝫ de cōse. di. iiij. ne qd absit. vbi sic dicitur. Ne qd absit lōga dilatio retro possit aīas iudeorum reuocare frī nr̄o epō loci illi⁹ loquere vt penitētia ac abstinētia. xl. dieꝝ īdita aut die dñica. Aut si celeberrima festiuitas occurrit eos oīpotētis dei misericordia protegēte baptizes. Sic ergo pꝫ q iudei i die dominica vel aliq solēni die dnī baptizari. ¶ Sed nunqd iude⁹ q est seru⁹ xpiani si baptizet fiet liber. Rūdetur q nō: fm Ray. sed remanet seruus q2 seruit⁹ introducta est de iure diuino. di. xxvj. die. vj. z per ius gētiū z iure canonico cōfirmatuꝫ xij. q. ij. eccliaꝫ. ꝯcordat gotfrid⁹ z hostieū. Addit Ray. q vbi de bōa cōsuetudine nō solēt ēe xpiani ser ui consulerem qd dominus in re=

missionē peccatoꝝ manumitteret eū vel saltē ꝙ pecunia mendicata vel seruitio ad tps pstito secundū arbitrium boni viri redimeret se. xii.q.ii.Cum redemptor.

¶ Utrum liceat iudeos ad baptismum compellere.

Quartus punctus est si iudei sint cōpellēdi ad recipiēdū baptismuȝ: hic sunt duo vidēda. Primū est de puulis iudeoꝝ. ꝛ 2m de adult; iudeis. Ad pmū rñdet .s. Thomas in scda scde.q.iiii. ꝙ nō lȝ inuitis pentib⁹. Sȝ qñ ad ānos discretionis puenerit pñt fidē suscipere ēt parētib⁹ iuitis. Cōcordat guilel. dicēs ꝙ nec lȝ nutricib⁹ occulte baptizare puulos iudeoꝝ. Si tñ i articulo mortis puuloꝝ hec facerēt nō credo ꝙ peccarēt. Doctor vero subtilis scotus in.iiii.di.v. dicit ꝙ pueri iudeoꝝ pñt auferri pentib⁹ iuitis ꝛ baptizari ꝛ hoc p pricipes legislatores. qꝛ legislatores pñt ordinare ad salutē vniuscuiusqꝫ subditi velit nolit. Ita pōt princeps ecclie xbi grā. Si respublica indigeret bellatorib⁹ ꝛ iudei filios suos talit differrēt ꝙ eēnt inepti ad bellādū. tūc pnceps posset eos auferre a parētib⁹ ꝛ ipis inuitis posset eos facere nutriri ꝛ instrui ad bellādū ita vr in pposito. Alii dicūt ꝙ nō dȝ fieri qꝛ ecclia tenet oppositū sȝ hoc nihil est qꝛ quotidie pñt ab ecclia noua institui p salute cōi. Alii dicūt ꝙ nō dȝ fieri ppt pphetiā Esaie. qꝛ reliqe israel salue fiēt sȝ hoc nō obstat qꝛ hoc pōt intelligi de fidelib⁹: vel qꝛ ēt pñt aliq in aliqua isula saluari. ¶ Ad scdm scȝ d iudeis adult; vtrū sint ɔpellēdi ad fidē suscipiēdā. hic dicit supradict⁹ doctor scot⁹ vbi.s. ꝙ oēs dberēt ɔpelli ad fidē qꝛ melius est ɔpelli ad bñ agēdū ꝙ̄ male agere impune sicut ipsi agunt.

¶ Qua pena feriēdi sint iudei cōuersi ꝛ ad ppria istituta redeūtes.

Quintus pūctus est qua pena sunt feriēdi iudei ɔuersi redeuntes ad vomitū iudaismi. ꝛ lȝ supradictuȝ sit de pena q feriri dñt a iure. nūc libet h explicar duo. Prio q pena sint feriēdi ex lege regni. Scdo q pena sint feriēdi ex lege regni per eos istituta. Circa primū notādū. ꝙ in h regno castelle est liber qdā antiquoꝝ regū gotthoꝝ q lingua nr̄a dr el.furo.nizgo . vbi libro.xii. ti.ii.c.xvii.ad lrām pdictoꝝ pena ponir vt sequir sicut xpiani debēt cōqueri de illoꝝ malis q veniūt ɔ sanctā fidē iesu xpi. Ita dñt tenere tales modos ꝙ nullus hō possit hēre veniā q dimittit meli⁹ pposituꝫ ꝛ redit ad peius. Et qꝛ audacia crudelior ꝛ mirabilior dȝ hēre crudeliorē penā ꝛ mai⁹ tormētū. ideo statuim⁹ hāc legē. ꝙ ois xpian⁹ ꝛ maxie illi q nati sunt de xpianis siue sit vir siue mlier. q iuent⁹ fuerit ꝙ circūcidatr vl ꝙ hēat mores iudeorū vl q sit inuent⁹ de cetero ꝙ de⁹ nō mādet redir ad iudaismū. recipiat mortē a xpianis vl a nobis et sic punit⁹ crudelissimis penis vt itelligant ꝙ̄tum est exosum ꝛ excō

municatū malū qđ fecit. ꝛ oīa bona sua habeat rex talit ꝙ heredes nec ꝓpositi taliū ꝑsonarū nō ꝯsentiāt ī tali errore. hec ibi. ¶ Scđo declarat̄ q̄ pene sunt feriēdi ex lege ꝑ ipsosmet iudeos īstituta. Uñ in supradicto libro. xij. tit. ij. c. xvij. scribit̄. ꝯstitutio q̄dā siue lex. quā iudei toletani miserūt regi. Sisyndo cui⁹ tenor talis est. Noster dñe potētissime ac honoratissime rex Sisyndo nos oēs iudei ciuitatis toletane q̄ subscribere habem⁹ vł facere signa infra in hac lege salutes. nos recordamur qđ bñ ꝛ iuridice alio tp̄e nos ꝯpellabatis qđ faceremꝰ fedus ꝛ scriptū ex precepto regis tintilai q̄ iā transiuit qđ oēs deberemus obſuare ꝛ tenere fidē xp̄ianoꝝ ꝛ sic nos oēs fecim⁹ Sꝫ qꝛ obstinatio nr̄e duricies ꝛ antiqtas erroris patrū nostroꝝ nos impedit nec credamus in dño nr̄o iesu xp̄o veraciter nec teneamus fidē xp̄ianoꝝ firmiter. Ideo nunc spōte ꝛ volūtarie rñdemus vestre altitudini sic ꝓ nobis sicut ꝓ nr̄is vxorib⁹ ꝛ ꝓ filijs nr̄is: ꝑ hūc nr̄m scriptū ꝙ de cetero nō faciem⁹ aliquā ꝯsuetudinē iudeoꝝ iudeis. q̄ noluerint baptizari nec habebim⁹ aliquā societatē cum eis vllo mō nō ꝯtrahem⁹ m̄rimonia cū aliqua nr̄i ḡnis vsqꝫ ad sextū gradū non faciem⁹ incestū cū aliqua muliere nr̄i generis nec nos nec nr̄i filij nec nostraqꝫ ḡnatio. sed tā viri q̄ꝫ femine de cetero m̄rimonia ꝯtrahem⁹ cū xp̄ianis nō faciemus circūcisionē nr̄e carnis. nō obseruabim⁹ pascha nec sabbata sicut solebāt obseruare ceteri iudei nec alias festiuitates. nō ꝑparabimus cibos secūdū eoꝝ ꝯsuetudinem nō faciemus aliquā rem quā habēt alij iudei in vsu ꝛ ꝯsuetudine nec quō ipsi viuunt sed oēs credimus cū mūda fide ꝛ cū magna volūtate ꝛ cum magna deuotiōe iesu xp̄i filii dei viui ꝭm ꝙ euāgelia ꝛ ap̄li mādāt. Et illū confitemur ꝛ honoramus oēs tenemus hāc sanctam legē xp̄ianorum veraciter taꝫ in diebus festiuitatū q̄ꝫ in matrimonijs ꝛ cibis ꝛ in omnibus alijs modis nec dolum aliquem nec aliquā tionē teneb im⁹ cōtra eā ex nostra parte quin nō impleamus ꝛ faciamus oīa que promisimus. ¶ De carnibus porci ꝓmittimus obseruare ꝙ si nō potcrimus comedere ꝙ non habemus eas in ꝯsuetudine semper tñ oīa que cum eis cocta fuerint comedem⁹ sine tedio ꝛ sine oī nausea. Et si aliquis de nobis inuentus fuerit q̄ faciet ꝯ ea que supradicta sunt vel contra minimū eoꝝ vel ꝙ ausus sit aliqua facere cōtra fidē xp̄ianā. vel si moram fecerimus in faciēdo ea que promittimus verbo seu facto iuramus per illummet patrē ꝛ filiū et spiritūsanctū qui est vnus deus ꝛ trinus qđqꝫ quecunqꝫ oīm qui inuētus fuerit trāsisse ꝑdicta vel aliquid eoꝝ ꝙ nos eum cōburemus vel lapidabim⁹. ¶ Et si forte pietas vestra voluerit eius saluare vitā statim sit factus seruus ꝛ ꝙ detis ipsum ꝛ oīa bona sua cui volueritis pro semper. vel qđ faciatis de eo ꝛ de bonis suis qđ volue

ritis non solu quia habetis pote-
statem regis sed quia vobis conce
dimus per hunc nostrum scriptu.
& istud fedus & scriptu fuit factus
transactis.xvj.dieb9 kalen.martij
L.vj.ano quo vos regnastis: h ibi.
¶ Ecce vidim9 qua pena feriedi
sunt iudei redeutes ad iudaicas
cerimonias vel ad instituta eoru
no solu ex lege regia sed etia ex le
ge p eos statuta.que no min9 dsit
obligare iudeos aliaru ciuitatu &
locoru toti9 regni q iudeos ciui-
tatis toletane.cu illa imperialis
ciuitas ab antiquo nominet nec
maioris coditiois sunt alij iudei
alibi puersi q toletani.Credo q
si vera fieret inqsitio psertim isto
tepore q innumerabiles ignibus
traderetur de his q iudaizare rea
liter inuenirent.qui si hic non pu
niant crudelius q publici iudei
eternis ignibus cremabunt.

Quo iudei recepturi sut atixpm.

Sextus punct9 est
videri quo iudei recipi-
ent antixpm & dicipient
ab eo.Erit ei antixps fz sanctos
nequissimus q nascetur i babylo-
ne.siue generabit de tribu da. Vn
sup illo gen.xlix.via dan coluber
in via Beat9 ysidor9 supra penta-
teucu dicit: q e hoc itelligedu de
antixpo & propterea illa trib9 non
annumerat in numero signatoru
Apo.vij.sup q dicit Beda.q dan.
pretermisit qz de illa tribu nasci-
turus est antixps cuius aduetus
vt ait apostol9.erit fz operatioe
sathane qz totu faciet instigant.
dyabolo q illu possidebit atq coo
perate.nec tn ita possidebit eu ex
toto vt veniat ei sicut humanita-
ti diuinitas in xpo.nec ita vexabit
eu vt careat ronis iudicio alioqn
no imputaret ei quicqd ageret si
cut furibudo.¶ Comestor qdem
dicit q a pricipio coceptiois illi9
diabol9 in vtero matris ei9 desce
det cui9 virtute deinceps aletur
puer & nascet & adolescet.Sed di-
cut alij & forte meli9 & veri9 q mo
re ceteroru hominu a die pceptio
nis sue habebit angelu sui custo-
de vsq ad annu discretiois tunc
extollet super oe qd dicit ee deus
& angeloru presidio penitus deser
to occupabit eu diabolus qui id
tunc soluendus dicitur.quia tota
potestatem suam antiquam sibi
relaxatam per illu exercebit & pro
volutate sua inclinabit eu ad ma
lu sicut possessor ad libitum suum
trahit iumentu & in cunctis ma-
lis artib9 instruet eu. Cum ergo
venerit iste impi9 antixps filij is-
rael q ab alexadro inter montes
Caspios in plaga septentrionali
sup occeanu vbi nuc est finis ipe-
rij magni canis iter duo castra di
cta guth & maguth fuerut iclusi vt
refert magister hystoriaru & fm io-
sephu facto terremotu in conspe-
ctu pricipis motib9 cadetib9 sup
motes ibide pti motib9 pti muro
indissolubili & port3 ferreis obsera
ti q adhuc ibi dicunt ee icatati.nu
di icedetes carnib9 crudis & arbo
ru fructib9 viuut & i maximo nu-
mero cosistunt intatu vt fz aliqs
possent.xxiiij.regna iplere.q etia3

q̄dā celesti virtute ꝛ mōtiū porta rū ꝛ muroꝝ firmitate ꝛ īperatoris de catayo scꝫ magni Canis vel re gine Amasonum militia obserati exire nequnt: excepto dūtaxat qꝛ ꝑ mōstro ip̄e magn⁹ canis aliq̄s de eis qn̄qꝫ portꝭ apertis extrahit ꝛ mirabili gr̄ia i exercitu suo secum pōit. Isti p̄dicto antixp̄o adiūgē tur v̄tute quoꝛuꝫ regnabit ꝛ erit mōarcha potētissim⁹. Et agregatis aliis iudeis q̄ sunt ꝑ orbē dispsi veniēs hierosolimā circūcidet se dicēs iudeis se eē xp̄m ipsis in lege ꝓmissuꝫ: xp̄m v̄o nr̄m fuisse deceptorē ꝛ magū. oēs itaqꝫ iudei accedētes ꝛ ei adherētes cōfluēt ad ip̄uꝫ: qꝛ ipsi nimio d̄siderio fernēt de aduētu messie ꝑ quē expectāt a captiuitate liberari decepti signis ꝛ allecti ꝓmissis. ꝛ qꝛ videbūt eū oī ꝓsperitate ꝛ gl̄ia clarescere regesqꝫ subiugare. Iō illi lōgo excecati errore eū tāq̄꞉ veꝝ messiā suū recipiēt ꝛ vt deū colēt: ꝛ tā q̄꞉ rex ꝛ dn̄s ab ipsis metuet. Et ꝓpterea ap̄lus. ij. ad Thes. ij. vocat eū hoieꝫ peccati. filiū ꝑditiōis q̄ aduersat ꝛ extollit supra oē q̄d dr̄ de⁹. Aut ꝙ colit ita vt in tēplo dei ip̄e sedeat q̄d edificabit i hierusalē f̄ꝫ q̄sdā; vel vt veri⁹ loquar f̄m alios ipse se dicet templū dei: ostēdēs se tāq̄꞉ ipse de⁹ sit. hoc est ꝙ dicit beat⁹ Aug. xx. de ci. dei. c. xix. ꝙ illd̄ ꝙ nos habem⁹ de antixp̄o in tēplo dei sedeat. greci hn̄t i tēplū dei sedeat. tāq̄꞉ inq̄t aug. ip̄e sit tēplū dei. i. eccl̄ia. ex q̄ dicto accipit argumētū ꝙ antixp̄s erit falsus xp̄ian⁹ ꝛ finget se viꝝ ecclesiasticū adcōmodat⁹ nocēdū q̄ꝛ i tēplū dei. i. i modū eccl̄ie. ait aug. hoc idē vult frācisc⁹ de maronis i iiij. di. xlviij. q. ij. allegās aug. vbi s̄. ipse ēt vt facili⁹ xp̄ianos ꝛ iudeos ad ritū suū attrahat diē dn̄icū in fauorē xp̄ianoꝛū. ꝛ diē sabbati in fauoꝛeꝫ iudeoꝛū faciet custodiri vt patet in decretis de cōse. di. iij. ꝑuenit. Sic ergo pꝫ quō iudei decipient ab antixp̄o ꝛ quō recipiēt eū vt messiaꝫ suum et colent.

¶ Quomodo cognoscēt se per antichristum deceptos.

Septim⁹ pūct⁹ est scire quō iudei cognoscent se deceptos per antichristum quomodo conuertent finaliter ad fidem catholicaꝫ. Notādum ergo ꝙ postq̄꞉ iudei receperint antixp̄m tāquā messiā suū decepti ex his q̄ dicta sunt in p̄cedēti pūcto tūc mittet deus ad coꝛū ꝛ alioꝛum multoꝛuꝫ conuersionē Helyaꝫ ꝛ enoch q̄d erit īter occultū aduentuꝫ antixp̄i qui est ꝑ natiuitatē ꝛ manifestuꝫ ei⁹ aduētū qui est per p̄dicationeꝫ ꝛ apertaꝫ persecutionē. Tunc ergo p̄dicti helyas ꝛ enoch q̄ viui adhuc i ꝑadiso terrestri reseruant venient ꝛ manifeste se ostēdēt i hierl̄m ꝛ icipiēt publice p̄dicare cōtra antixp̄m destruētes eius ꝓcessuꝫ ꝛ declarātes manifeste ei⁹ deceptiōes ꝛ astutias dyabolicas. Ipsumqꝫ coꝛam oī populo arguent mendacē ꝛ fallacem ostendent: ꝛ aperiēt thezauros abscōditos iudeis de veritate salutꝭ fidei iesu xp̄i: et sic

vt dicitur Malachie vltimo. Conuer=
tet corda patrū i filios. Glosa ad
instructionē posteriorū de fide sal
uatoris in quē z ipsi crediderūt. z
corda filiorū ad patres eorū glosa
q̄ pcipiēt fidē quā illi habuerūt.
Uñ iudei z xp̄iani pari religione
tūc in xp̄m cōsentiēt. Sic ergo iu=
dei cognoscētes sefuisse dceptos
in xp̄m credēt pro ipso mori para
ti erūt vt dicit Methodi⁹.c.xliiij.
milia virorū ex omni tribu israel
pro xp̄o interfecti. ¶ De predica=
tiōe aūt Helye z enoch z facta cō
uersiōe eorū scribit Apoca.xi. Da
bo duob⁹ testib⁹ meis scz helye z
enoch z pphetabunt id est predi=
cabūt diebus mille ducētis sexa=
ginta. glosa id est tribus annis si
cut ipse xp̄s predicauit: amicti sac
cis.i. p̄dicantes penitentiaz z exē
plū ostendētes: hi sunt due oliue
id ē spiritu sancto vncti: z duo cā=
delabra idest lumē dantes alijs.
Tūc vidēs antichristus se confu
suz z q̄ detecta est ei⁹ malitia exi=
bit i publicā psecutionē z occidet
eos in hierusalē z iacebūt corpo=
ra eorū in plateis trib⁹ dieb⁹ z tri=
bus noctib⁹ z dimidio q2 null⁹ au
debit sepelire corpora eorū metu
antixp̄i vt q̄cūq3 viderint timeāt
eis cōformari. Occisores aūt eorū
leti erūt propter mortē eoruz. S3
post tres dies z dimidiū resurgēt
z occisores audiēt voces angelo=
rū dicentiuz helyas z enoch attē=
dite huc z ipsis vidētibus ascen=
dēt in celuz in nube z istud multū
cōfirmabit iudeos cōuersos ad fi
dē christi per eos Sed z amplius
cōfirmabunt p mortē antichristi
qui scd̄m q̄ dicit glosa super apo
stolū trib⁹ annis z dimidio regna
bit. Uñ danielis.xij. Jurauit an=
gel⁹ p viuētē in eternū q̄ i tēpus
scz vnius anni: z tēpora scz duorū
annorū: z dimidiū tēporis.i. dimi=
dij anni scz regnabit antichrist⁹:
z idē dicit glo. q̄ hoc spacio dī de
solatio duratura sub antichristo
Quare aūt ita modicuz regnabit
declarat a xp̄o Mathei.xxiiij. vbi
dicit q̄ nisi breuiati fuissent dies
illi nō fuiss3 salua oīs caro: super
quo dicit glosa q̄ hec tribulatio
quāto ceteris grauior tanto erit
breuitate mediocrior. Et gregori⁹
q2 eū z supbus z infirm⁹ aspicit
eos dies quos singulariter mal⁹
intulit misericorditer breuiabit.
In fine vero p̄dicti tēporis collo
cabit papilionē z soliū suū anti=
christus in monte oliueti. Et tūc
dn̄s noster iesus xp̄s: vt ait Am=
brosius ostendet se ei z interficiet
eum spiritu oris sui: idest virtute
precepti sui. Ip̄o nāq3 iesu clamā
te in aere moriet antichristus per
michaelez vt dicitur fulminatus.
maxima queq3 pars suorū vt legi
tur a michaele interficiet z hoc vl
so erit finalis z totalis cōuersio si
ue cōfirmatio cōuersionis iudeo
rū ad fidem christi. ¶ Et si q̄ras
vtrū occiso antichristo statim chri
stus veniet ad iudiciū. dico q̄ nō
sed secundū glo. danielis.xi. con=
cedent.xl. dies ad refrigeriuz san
ctorū z penitentiam subuersorum
Quantū autem sit spacium inter
istos quadraginta dies z finē mū

di nemo scit. Sed qd fiet de mini stris antixpi q remãserit post ei⁹ morte dicit q gaudebũt ducẽtes vxores z dicẽtes lz pꝛiceps noster mortuus sit tñ habem⁹ pacẽ z pro speritatẽ zcũ talia dixerint repen tin⁹ sup eos veniet interit⁹: z ex tũc ecclesia vsqz ad finez mũdi cõ quiescet pacificata. quia extunc fraudulentia et seuicia dyaboli cessabũt. ¶ Visuz est ergo qño iu dei cognoscẽt se deceptos z qño cõuertent finaliter ad fidem iesu xpi. ¶ Sz dicet aliqs nunqd hec finalis iudeorũ cõuersio fuit a pphetis pꝛenũciata dico q sic. Et pꝛio hec pꝛenũciauit Esaias. i. c. x. vbi sic habet si fuerit popul⁹ tu⁹ israel sicut arena maris reliqe cõ uertentur ex eo: sup quo dicit targũ. Si fuerit ppl's tuus israel mul tus sicut arena maris residuuz q neqz peccauit: vel q penituerit de peccato cõuertet. glosa rabi. Etiã si fuerit israel sicut arena maris pꝛe multitudine ego cõflabo eos vt argẽtũ z redigent in modicuz residuũ. Residuũ vero illi⁹ modicũ conuertetur ad bonum. Causa vero cõuersionis in fine mũdi ponit in pereth heleus capi. Causa vero cõuersionis scriptũ est abacuch. ij. quoniã adhuc visio ad terminũ z loquetur ad finem et non mentiet si tardauerit rex scz messias expecta eũ quia veniens veniet z nõ tradabit. Et forte dices q nos sum⁹ expectantes z ipe nõ immo sicut dictũ est Esaie. xxx. ppterea expectat dñs vt misereat vestri. ex quo igit ipse est spectans z nos sum⁹ expectãtes q retardat regula iudicij ẽ retardãs nos cur expectam⁹ ad recipiẽdã mercedẽ sicut dictũ ẽ Esa. xxx. Beati oẽs q spectãt eũ. dicit rabi. Cõsummati sunt oẽs termini vel fines z nõ pẽdet res nisi i penitẽtia z in bonis opib⁹ Rabi elyazar dicit si israel fecerit penitẽtiã redimẽtur: si aũt nõ: nõ redimẽtur: sed de⁹ sanct⁹ z bñdict⁹ cõstituet eis regẽ cui⁹ statuta erũt durissima sicut amã z reducet eos ad bonũ huc vsqz thalmuth trãsumptiue s pugiõe i parte finali. c. vlti. ¶ Scdo introducitur oseas pphera q i. c. iij. fz expositionez magistri Nicolai de lyra declarat duo. scz statũ iudeorũ ab ascẽsiõe xpi vsqz ad finẽ seculi z eorũ cõuersionẽ finalẽ. De pꝛio dicit dies multos expectabis me q dicit in signũ q plebs iudaica spectaret messiã z adhuc spectat nõ fornicaberis hoc dicit q nõ seruiunt ydolis z nõ eris cũ viro. i. cũ xpo a q est mõ sepata ppter suã incredulitatẽ hic est ille vir de quo dr hier. xxxi. Femina circũdabit virũ gremio vteri sui: sequit sz ego expectabo te. loqtur i psona dei q expectat iudeorũ finalẽ cõuersionẽ cõsequenter hec declarat p pdigiale factũ dicẽs q multos dies dicat factũ predictum designat q dies multos sedebũt. i. manebũt filij israel sine rege. i. sine pꝛicipe sic videm⁹ q non habent de se regẽ nec pꝛincipem sed alienis regibus z pꝛincipibus seruiunt z sine sacrificio. i. sine altari q non possunt sacrificare extra hierusalẽ q

qua sunt expulsi et templi destructi et sine ephot.i.sine veste sacerdotali qr sublatis sacrificijs cessat vsus vestis et sine serephin.i. imaginibus in quibus demones solent dare responsa apud iudeos nō sunt talia ecce iudeorū status ab ascēsione dn̄i vsqz ad finē. Sequit scd̄m scz iudeorū finalis conuersio et post hec.i.post iudeorū abiectionē et excecationē reuertent filij israel scilz ab errore suo: et querēt dn̄m deum suū scz de notet dauid.i.dei filiū iesum xp̄m et qr sic debeat intelligi ptz p translationē chaldaicā apud hebreos autēticā q̄ sic hz. post hec reuertētur filij israel et querēt cultum dei sui et obediēt messie filio dauid regi suo. Sequit in textu et pauebūt ad dn̄m scz ipm reuerēdo et ad bonū eius scz timēdo declinare ab eo qd̄ bonū est in oculis ipsius et subdit tp̄s in nouissimo dierū.i.circa finē mundi implebit istud. Patet ergo quō finalis cōuersio iudeorū fuit a pphetis prenūciata ac etiā inter medium tempus.

¶ Utrū certis indicijs et quibus antichristi cognosci pōt aduentus.

Ctauus et vltimus punctus huius considerationis vltime tertij libri est an tp̄s antixpi quo iudei sunt conuertēdi possit determinate cognosci. Respōdetur qr psumptuosum est hmōi viatori quocūqz modo hoc velle inuestigare cū ipsa suprema veritas hec voluerit nos nescire quod beatus Augu. xviij. de ci. dei. c. lij. declarans dicit de antichristi tempore qn̄ erit importune omno querit: si et nobis hoc nosse pdesset a quo melius quā ab ipso deo magistro interrogātibus discipulis diceretur: non em̄ siluerunt inde apud eū sed a p̄sente quesierūt dicētes: dn̄e si in tempore hoc restitues regnū israel. At ille non est inquit vestrū nosse tempora vel momēta q̄ pater posuit in sua potestate: nō vtiqz illi de hora die vel anno sed de tempore interrogauerunt qn̄ istud acceperūt responsū. Frustra igitur ānos qui remanēt huic seculo computare vel diffinire conamur: cum hoc scire nō esse nostrū ab ore veritatis audiamus quos tn̄ alij quadringentos. Alij etiam mille ab ascēsione dn̄i vsqz ad eius vltimū aduētum cōpleri posse dixerūt. quemadmodū autē quisqz eorū astruat opinionē suā longum est demonstrare et non necessariū: cōiecturis quippe vtunt humanis nō ab eis aliquid certū de scripture canonice auctoritate profertur. Omnium em̄ de hac re calculantiū digitos resoluit et qescere iubet ille qui dicit nō est vestrū nosse tēpora vel momēta. hec ille. ¶ Huic sententie Augu. cōcordat falsitas eorū qui tēpus certū determinauerūt cum tam supra dicti: qr etiam alij de quorum numero fuit arnaldus de villa noua q in tractatu quē fecit de fine seculi determinat qr antichristus erit vēturus in quartodecimo cētenario a natiuitate christi. et ptz qr sumus iā vltra per.lxxxv.annos. Quidā etiā alius magnus pdicator p or-

bem discurrēs circa annū domini Mil.ccccx. in sermōe. Ecce hic positus est in ruinā: declarauit tēpore suo iā natū eē antichristū p plures visiones ꝛ exēpla cuius oppositū ptz. Unus alius parisiē. ꝯclusionē posuit affirmatiuā qd anno dñi. M.ccccviij. ꝛ dimidio debebat apparere ꝛ publicari mūdo et anno dñi. M.ccclxxviij. ꝛ dimidio erat nascitur⁹. patet manifeste in assignatione tpis aduentus antichristi oēs istos defecisse ꝛ deficient quicūqꝫ alij presumpserint predictū tēpus assignare. ¶ Sed dicet aliquis diligēs scire licet tps determinatuꝫ presumptuosum sit assignare. nō tamē erit illicitum signa īquirere vt his cautiores reddātur fideles. Dico ꝙ veruꝫ est nō tamen inquiri debent talia signa curiositate sciēdi: sed animo seipsum ꝛ alios edificādi ī timore dei. ¶ Sed nūquid aliqua talia inueniūtur certa ꝑpinqui eius aduentus. Dico ꝙ in sacra scriptura inueniūtur prenūciata nouē signa precipua ꝑpinquitatis aduētus antichristi. Primū signuꝫ est totius mūdi gñalis perturbatio: de quo Daniel ꝓphetauit in.c.xij. veniet tempus quale nō fuit ab illo tēpore quo gētes ceperūt esse vsqꝫ ad tps illud. qd exponēs xps Matt. xxiiij. dicit qd erit tribulatio magna qualis nō fuit ab initio mūdi ꝛ ibidem declarādo que erunt iste tribulatiōes: dicit ꝙ surget gens ꝯtra gentem ꝛ regnū aduersus regnū. pestilētie ꝛ fames ꝛ terremotus erūt p loca terroresqꝫ de celo ꝛc. Scdm signū est scisma ecclesie crudelissimū de quo dicit apostolus. ij. ad Thessalo. ij. Qui tꝫ nunc teneat donec de medio fiat: super quo beatus Augu. xx. de ciuitate dei. c. xix. dicit quid dixerit .s. apostolus me prorsus fateor ignorare ꝛ ibi recitat Augu. multorū suspitiones circa istud. quidā eñ dicūt ipm paulū voluisse hoc dicere de romano imperio ad vitandū calūniam. alij autē credūt neronē antichristum futurū ꝛ resurrecturum. Alij aūt nōdū mortuuꝫ sed occultatū donec suo tpe reuelet ꝛ restituatur in regnū. dicit tñ ibi Augustinus ꝙ mira est sic opinātiuꝫ temeritas. Sed istud dictū difficile ibidē pertractās dicit sic non absurde intelligit qui tenet scꝫ imperiū teneat donec de medio fiat id est tollat de medio per antichristū ipm imperiū vel aliter inqt. donec de medio ecclie exeat ministeriuꝫ iniqtatis qd scꝫ nunc est occultū. ¶ Ex prima aūt expositione accipit argumētū ꝙ antichristus pugnabit cōtra romanum imperium ꝛ tunc oportet ꝙ ille impator sit fidelissimus qui resistet ei. Ex scda sequit ꝙ malum illius persecutionis orietur ab ecclia vt infra ipaꝫ sit prius pugna intestina. Has duas illatiōes ponit frāciscus maronis in suis florib⁹ de ciuitate dei. ca. quo supra: Et predicta malicia nihil aliud vr esse nisi scisma grauissimū in ecclia dei siue discessio a fide. Istud est ergo signū precipuum quod debet preuenire antichristū iuxta illd. ij. ad Thessa. ij.

Nisi venerit discessio primum ꝛ reuelatus fuerit homo peccati filiꝰ perditionis ꝛc. quod exponūt doctores de discessione a fide: ꝙ aūt sit istud signum manifestatiuū eiꝰ aduētꝰ patet: quia postq̄ dixit q̄ tenet nūc teneat donec de medio fiat statim subiungit: ꝛ tūc reuelabit ille iniquꝰ. ¶ Tertiū signū est multiplicatio vicioꝝ de q̄ xp̄s ait. Mat. vicesimoquarto ꝛ quia abūdabit iniquitas refrigescet charitas multoꝝ ꝛ apostolꝰ dicit. ij. ad Thimo. iij. c. In nouissimis tēporibus instabūt tēpora periculosa ꝛ erūt omnes seipsos amātes cupidi elati blasphemi: parētibꝰ i obediētes: ingrati: scelesti: sine affectione sine pace. criatores incontinentes. Immites sine benignitate: ꝓditores: proterui: tumidi: voluptatuꝫ amatores magis q̄ꝫ dei. habētes speciē quidē pietatis. virtutē eius abnegātes. ¶ Quartuꝫ signuꝫ est neglectio siue contēptꝰ sane doctrīe de quo. ij. ad Thi. iiij erit eñi tempus cuꝫ sanam doctrinam nō sustinebūt: sed ad sua desideria coacervabūt sibi magr̄os prurientes auribus ꝛ a veritate q̄dem auditꝰ auertēt: ad fabulas autem conuertenť. ¶ Quintū signū est perturbatio omnis ꝓlature spiritualis ꝛ terrenalis iurisditiōis de quo Dan. iiij. In tēpore illo nō erit pͥceps. neqꝫ propheta: neqꝫ dux in pplo meo qui scilicet obseruet veritatē vite iustitie ꝛ doctrīe ¶ Sextū signum est vindicatio diuinalis p flagellū ꝛ correctionē de quo Ezechie. vij. Venit tēpus prope est dies occisiōis qui emit non letetur ꝛ qui vendit nō lugeat: qꝛ ira super omneꝫ populum. ¶ Septimum signū erit cessatio verbi diuini quo mentes obscure ꝛ tenebrose ad verum lumē gratie reducuntur: deuiantibus ostēditur salutis via ꝛ errantibus manifesta fit semita ꝟitatꝫ: hec oīa appropiquant e tēpore antichristi ob defectum diuini verbi de mentibꝰ hominum dispeibūt sicut notat beatus bernardꝰ i suo euangelio eterno non in solo pane viuit hō: allegans illō Apoca. viij. Et cū agnꝰ aperuisset septimū sigillū factum est silentium in celo quasi media hora. Septimum nanqꝫ sigillū vt dicit septimum est iudiciū in ecclesia dandū. quidnam per celū nisi eccl'ia dei exprimitur cuius equidem multitudo per cōuersationē celestis esse deberet q̄d hoc silentium nisi defectio verbi dei. Nā et multi apparēt predicare. verbum tamen dei adulterātes seipsos ꝑdicant nō dominum iesum xp̄m Sed notāter hoc silentium merito media hora fieri dicitur: qꝛ iter perfectionē institutionis christi ꝛ sue radiose doctrīe ꝛ vite: ꝛ difformitatem auersionis ꝛ dyabolice cecitatis q̄ auertet antixp̄s multitudinē christianorum post flagitia variis modis quasi mediꝰ status est cum lumine veritatis silentiū imponiť ꝛ vox ignorātie per facti euidētiam incipit exclamare sicut in Gen. xviij. ca. de sodomitis ꝛ gomoreanis scriptū est. Clamor sodomorū ꝛ gomorreorum multi-

plicatus est. Gomorra enim cecitas
et sodoma pecus silens iterpretatur
Ex hac nanque abisso ignorantie dei
et malitie mundi successum sumet
et prosperabitur antixps sicut Apo-
caly. xi. ca. scriptum est. bestia id est
bestialis et crudelis antixps ascen-
det de abysso id est prosperabitur
et successum habebit ex ignoran-
tia mundi que abyssus poterit ap
pellari quia mundus tunc propter defe
ctum diuini verbi ignorantia plenus
erit in cunctis bonis propterea. Job.
xx. capi. ait dicit abyssus: id est pu
uata ignorantia non est in me lumen
scilicet alicuius necessarie veritatis
hoc ibi. ¶ Octauum signum est du-
bitatio in fide et pullulatio erro-
ris et deceptionum de quo dicitur pri-
ma ad Thimo. iiij. In nouissimis tem
poribus discedent quidam a fide at
tendentes spiritibus erroris: et do
ctrinis demoniorum in hypocrisi
loquentium mendacium. ¶ Nonum
signum est destructio ecclesie ad tem
pus de quo prophetauit. Johannes
Apoca. xij. quod muli er id est ecclesia
fugit in desertum vbi alitur a deo
per tempus: et tempora et dimidium
temporis. Hec nouem signa pro-
pinqui aduentus antichristi ex sa
cris scripturis colligere potui: vi
deat et conte mpletur diligens lector
si forte mundum in presenti inue-
niet aliquibus de predictis signis
vulneratum: et recurrat diligentissi-
me ad fortissimum defensorem iesum
xpum dnm nostrum qui est turris
fortitudinis a facie inimici cuius
singulari presidio fides xpianorum
inuiolabilis sine fine perseueret.

¶ Finis.

¶ Incipit liber quartus de saracenorũ bello.

Viriliter vt deus tradidit dissoluto iam experiri opz in hoc libro iiij. sarracenorum vires quid scz cõtra nostrum fidei fortalicium possint Pro cuius claro intellectu.xij. considerationes occurrunt intellectui ꝑtractande: quarum prima erit de origine machometi. Secunda de vita ⁊ moribꝰ machometi. Tertia de qualitate doctrine ⁊ legis machometi. Quarta de fundamẽto legis machometi Quinta de concordãtia ⁊ discordãtia legis machometi cum lege christi in articulis fidei ⁊ sacramentis. Sexta de morte machometi. Septima de successoribus machometi. Octaua de bello sarracenorum per rationes contra nomen christianum ⁊ contra veritatem vtriusqꝫ legis scilicet christi ⁊ moysi. Nona erit de bellis ⁊ triumphis sarracenorum ⁊ christianorum per arma corporalia vsqꝫ in presens tempus. Decima est de possessione terre sancte per sarracenos. Undecima est de his ad q̃ compelli debent sarraceni viuẽtes inter chistianos de iure ⁊ de his ad que cõpelli debẽt ex ordinatione regni. Duodecima erit de fine legis sarracenorum ⁊ de eorum perpetua seruitute sub iugo xp̄ianorum.

¶ De origiue machometi.

Prima cōsideratio huius quarti libri est d' origine machometi que tribus explicatur articulis. Primus est de origine machometi quo ad genus & locum. Secundus de origine secte eius quo ad auctorem. Tertius de origine vtriusq; quo ad tempus.

¶ De origie machometi quo ad genus & locum.

Primus articulus est de origine machometi quo ad genus & locum. Circa quod notandum q machometus originē traxit ex hismaele filio patriarche abrahe ex agar ancilla. Iste hismael fuit ydolatra pessim⁹ quē de⁹ eiecit a domo paterna iussitq; morari i dserto pharā Gen. xxi. cū vocatū. Hic fuit palustris sagittarius ifra eo. c. Habuitq; vexillū altissimū in quo scriptū erat superbia vite sub quo ipe militauit cōtinue & innumerabiles hoies ab eo decepti. Hic genuit cedar de q Gen. xxv. q genuit hamel. q techich. q hamessa. q adech q adue. q adne. q machack. ydolatrā pessimū q sacrificia fecit filio suo nisar vt p3 in libris gñatiōis mahurith. Iste nisar fuit scds angel⁹ sathan e post hismaelē habēs vexillū altissimū in q scriptū erat vanitas mūdi sub quo ipe ꝯtinue militauit & inumerabiles ab eo decepti. Hic genuit muzar. q alien. q emosera. q melich. q vain. q luye. q galibē. q caph. q mirra q coidai q abdemenoph. ydolatrā pessimū q habuit artem hismaelis & vexillū nizar & claues oi3 ydolorū meq; vt p3 i lib. gñatiōis mahurith. Abdemeneph vero genuit abdedemutaliph. qui abdalam: q machometū ex enima vxore q fuit filia hasop. q ꝯcepit & peperit pdictū machometū in villa quadā q dicit htrarip. q ē ppe mequā i arabia. Iste fuit terti⁹ dyabolic⁹ angelus p cōfusiōe generis humani q habuit vexillū altissimū in q scriptū erat concupiscētia carnis sub q ipse militauit vsq; ad mortē Ōēsq; sectatores sui dānatissime sue secte nec mirū si pessim⁹ fuit: q3 scdm aplm si radix sancta & rami & p oppositū. Si radix pessima q̄lis fuit hismael & ram⁹. s. machometus pessimus fuit. Et sic p3 origo machometi q ad gen⁹ & locū.

¶ De origine secte machometi q ad auctorem.

Secūdus articul⁹ est scire q auctore secta machometi originem habuit Circa qd aduertēdū q pdictus abdala pr machometi hēbat magnā familiaritatē & societatē cū qdā iudeo astronomo: q valde perit⁹ erat i scia astronomie. erat ēt doct⁹ nō solū i lege iudeorū s3 ēt xpiāorū & accidit sic illo āno q enima ꝯcepit machometū fuit magna siccitas p oē3 trā arabie itm q tra nō poterat arari nec seminari sic q iā oino deficiēte pāe nihil aliud comedebāt nisi herbas & radices camporū. Cum vero venit tēpus quo enima peperit filiū p-

dict⁹ iude⁹ aspexit ꝛ signauit con cordātiā stellarū ꝛ planetarū sup natiuitatē pueri. ꝛ itellexit p illas ꝙ puer ille debebat esse hō fortis ꝛ potēs in regno ꝛ lege. Et cū hoc accidit abdolla nō erat ī terra illa qꝛ iuerat in hierusalē ad faciēdū orationē sicut tūc erat cōsuetudo Sed cū redijt narrauit sibi iude⁹ ille astronomi⁹ qcqd intellexerat de facto pueri ꝛ post hec dieb⁹ paucis elapsis mortuus fuit abdolla ī eadē villa de itrarip. ꝛ eo tēpore quo natus est machomet⁹ erāt. Arabiani ꝛ affricani in magno cogitatu qꝛ nesciebāt certitudinaliter ad quā credētiarū se attinerēt si ad credentiā xp̄ianoꝝ vel iudeoꝝ seu ad sectā arrianoꝝ. Et cū esset machomet⁹ quatuor annorū dixit iude⁹ astronomus mētiēdo ꝙ venerāt duo angeli ꝛ extraxerāt cor machometi ꝛ eo diuiso p medium ꝙ extraxerāt ab eo vnū coagulum sanguinis ꝛ deinde ꝙ lauerāt eū multū bene cū aqua clarissima ꝛ pulcherrima ꝛ post hoc ꝙ pōderauerāt illud cū cordib⁹ decē hoīum q̄ erant sue gētis. ꝛ deinde cū mille cordib⁹ alijs ꝛ ꝙ semp inuenerūt ꝙ cor machometi pōderabat plus q̄̄ oīa alia ꝛ ꝙ vnus angel⁹ illoꝝ dixit alteri si istud cor fuerit positū in pōdere cū oībus cordib⁹ oīum hominū qui sunt in arabia excedet in pōdere oīa alia. Et ille iude⁹ dixit mētiēdo ꝛ ꝙ hoc dixerit sibi archāgelus gabriel ī visione. Cū aūt machomet⁹ esset octo annoꝝ mortua matre. ꝛ auo eius. Abdemuthaleph cepit cū ī custodia Abutalip auuncul⁹ ei⁹ frater pr̄is sui ꝛ ħ Abutalip tradidit eū docēdū p̄dicto iudeo astronomo q̄ instruxit eū ī sciētijs naturalib⁹ ꝛ in legib⁹ iudeoꝝ ꝛ xp̄ianoꝝ. ex q̄ doctrīa tūc habita cepit ea q̄ postea iterposuit ī illa mala secta quā cō posuit ad p̄ditionē aīarū in eo credētium ordinatā. ¶ Addit̄ et huic ꝙ cū eēt machomet⁹ .xxv. anorum tēdēs in egyptū p quibusdā mercācijs exercēdis morabat̄ ibidē cū iudeis ꝛ xp̄ianis ibi existētib⁹ aliquo tpe anni specialiter cū quodā monacho de antiochia cuius nomē erat iohānes quē ī specialē amicū habebat q̄ erat hereticꝰ ꝛ ab illo malo monacho habuit multa tā de noua lege q̄̄ d̄ veteri ad defensionē sui contra iudeos ꝛ xp̄ianos quomō disputaret cum illis ꝙ quicquid eum docebat predictus monachus totū erat cōtra deū ꝛ legem eius ad modum heretici. Fuit etiā discipul⁹ Sergij monachi. q̄ fuit heretic⁹ arrian⁹. Iste Sergius in errorē nestorij icidēs dū a monachis fuisset expulsus ī arabiā venit ꝛ machometo adhesit. Cūq3 de veteri testamēto ꝛ nouo plura edocuit vt tradūt: ex quibus satis patet vnde traxit ortum secta pestifera machometi ꝙ a iudeo: ꝛ monachis hereticis ꝛ dyabolo p̄ncipaliori magistro.

¶ De origine machometi ꝛ sue secte quo ad tempus.

Erti⁹ articul⁹ est de origine machometi ꝛ sue secte q̄ ad tp̄s. Et lꝫ

multi multa dicant: tñ cõmunius tenet q incepit circa finem tpis Eraclij. qui impauit post focã et habuit victoriã de filio cosdre circa flamen danub’ ꝛ interfecit bestiam illã q̃ habebat capita septẽ ꝛ septẽ diademata ꝛ decẽ cornua de qua dicit Apocalipsi. xij. bestia illa fuit rex cosdre bestialiter viuẽs. habebat ei capita septẽ. i. sex reges sibi subiectos ꝛ ipe erat septim’. Septẽ diademata erãt isignia regia illoꝝ regñ. cornua decẽ erãt decẽ acies ĩ suo exercitu. Vñ pͥo machabeoꝝ acies ordinata ad bellãdũ vocat cornu vbi dicit bachides aũt erat ĩ dextro cornu. Hic cosdre fecerat turrĩ argẽteã in qua intermicãtibus gẽmis posuit thronũ suũ ex auro. posuit etiã ibi quadrigã solis ꝛ lune ꝛ p occultos meat’ ꝛ fistulas aquas adduxerat vt quasi de’ pluuiã videret infundere ꝛ cũ subterraneo specu equis in circuitu trahẽtib’ circũacta turris fabrica moueri videbat ꝛ quasi quodã mõ rugitũ tonitrui iuxta possibilitatẽ artificis mentiebat. Occisa est aũt ista bestia p eraclũ filio deuicto. q2 noluit salutiferis monitis xp̃ianissimi principis acquiescere: argentũ vero turris illi’ dedit militib’ suis. Aurũ vero ac gẽmas. i. vasa ꝛ reliq̃ vtẽsilia ad restaurationẽ ecclesiarũ quas tyrãnus destruxerat reseruauit. ꝛ lignũ sancte crucis qd̃ p̃dicta bestia in p̃dicta turri tenebat hierosolimã reportauit Vnde ipse rapuerat vt pꝫ in hystoria exaltationis sancte crucis.

¶ Circa finẽ vero huius p̃clarissimi p̃ncipis venit machomet’ ꝛ signat tp̃s Apo. xiij. Vbi dicit q̃ habet intellectum cõputet numerũ bestie id ẽ machometi qui bestialis in vita sua fuit vt dicet. numerus eñi hominis est ꝛ numer’ ei’ est. dclxvj. scilicet anni. Sꝫ ad q̃d referat iste numerus patet q non referat ad numerum annoꝝ vite ipsius q2 non tantum vixit. sed sexaginta tribus ãnis vt pꝫ in speculo historiali propter qd̃ alij dixerunt q refertur ad durationẽ legis eius q̃ tantum debet durare. Sed hoc non videt verum quia lex illa fuit data circa finẽ temporis eraclij vt dictũ est q̃ cepit imperare anno dñi sexcentesimodecimotertio ꝛ iperauit trigita annis a fine autẽ hui’ tẽporis vsq ad presentẽ annũ qui est. M.cccclix. fluxit maior numerus vt patet cõsideranti. ꝛ tamẽ adhuc durat lex machometi. propter qd̃ alij dicunt q post mortẽ machometi lex eius fuit correcta p sapientes saracenos ꝛ ab illa correctione dꝫ incipere numerus annoꝝ durationis legis illius. Sed hoc non videtur probabiliter dictum tũ q nõ diceretur lex machometi sꝫ sapientum: tum q2 illi sapientes dicunt fuisse discipuli machometi ꝛ sic eius correctio non fuit post dationẽ a machometo p tempus notabiliter magnũ ꝛ sic ab illa iam fluxerunt vltra numerum illũ vt pꝫ intuẽti. ꝛ tamẽ lex machometi non videt ita propinqua cessationi: cũ nouiter gẽs ei’ occupauerit

fere totā greciā propter quod saluo meliori iudicio videtur ꝙ iste numerus annorū: sit incipiēdꝰ ab incarnatione domini: ꝛ terminandus i morte machometi. De quo pphetisse loquit iohānes euāgelista qđ sic declarari pōt. Nam ab anno incarnationis dñi vsqꝫ ad finem imperij eraclij fluxerūt anni sexcēti.xliij.vt dictum est: ꝛ isti numeri simul iuncti faciūt septingētos ꝛ sex annos quibꝰ oportet subtrahere annos quibus machometus vixit cū eraclio. Aliter āni bis cōputarent vt ptꝫ intuēti. Isti vero estimātur pbabiliter fuisse.iiij. quia machometꝰ primo fuit pauper postea inualuit per mercātias ꝛ postea per rapinas ꝛ fraudes añ ꝙ attemptaret se regē facere ꝛ legē dare vt dicet quā legem dedit circa mortē eraclij. Et sic de vita machometi vident pbabiliter fluxisse.iiij.anni añ tempus mortis eraclij quibꝰ dēptis de septingentis sex remanēt precise.dc.lxvj.ab incarnatione domini vsqꝫ ad mortem machometi: ꝛ secundū hoc pōt congrue hec littera pphetica exponi. Numerꝰ em̄ hominis scꝫ xpi qui fuit pfectus sciētijs ꝛ virtutibus ab instāti incarnatiōis: ꝛ numerus eius: scilicet machomet est dc.lxvj: quia tātus numerus ānorum fuit ab anno quo dominus factus est homo vsqꝫ ad terminū vite machometi: vt predictum est.

¶ Sciendū ꝙ liber Apocaly.fuit scriptꝰ in greco vbi habentur hec nomina. Antumnos. Arnoyme. deuitarij.vbi nos habemꝰ.dc.lxvj cuiꝰ significatū propriuꝫ de antumnos est cōtrarius qđ ppue conuenit machometo qui fuit ꝛ est ↄtrarius xpo. significatum propriū de arnoyme est nego. quia ipse negauit eius diuinitatē ꝛ ipsum esse filium dei. vt infra dicet. significatū proprium deuitarij est sol gigas. Dixit em̄ christum nō fuisse solem iustitie nec gigantē exultantē ad currendaꝫ viam a summo celo: sed significatum accōmodatū istorūꝫ vocabulorum est.dc.lxvj. ¶ Ad cuius intellectū sciendum ꝙ sicut in latino alique littere accōmodate sunt ad significandaꝫ numeros sicut littera.c.ponitur p centū.l.p quinquaginta ꝛ sic de alijs Ita similiter i greco litere alique ponūtur pro numeris ꝛ ille quibꝰ scribūtur hec nomia antumnos ꝛc. i greco significāt hoc modo.dc.lxvj.p qđ in aliquibꝰ biblijs ponit sic numerus enim hominis ꝛ numerus eiꝰ est diclux que dictio significat apud latinos numeruꝫ predictuꝫ p litteras quibus describitꝛ: quia littera.d.ponitur p quingentis.i. pro vno.c.pro centum.l.pro quinquaginta.v.pro quinqꝫ.x.pro decē ꝛ hec simul iuncta faciunt sexcentos sexaginta sex qui numerꝰ competit machometo modo pdicto ꝛ quia ista ponunt velate ꝛ obscure Ideo premittitur antedictū verbum hic est sapiētia: id est res occulta. et sic patꝫ origo machometi ꝛ eius secte quo ad tempus quia incepit anno incarnationis dominice sexcentos sexaginta sex.

¶ De vita ꝛ moribus machometi

Secunda conside-ratio est de vita et moribus machometi que tribus explicatur punctis. Primus est quod vita machometi fuit bestalis et libidinosa. Secundus est quod eius vita fuit ambiciosa. Tertius est quod eius vita fuit morbo epilentico monstruosa.

¶ Quod vita machometi fuit bestialis et libidinosa.

Primus punctus est quod vita machometi fuit bestialis et libidinibus plena. Unde machometus est illa bestia de qua prophetauit iohannes apoc. xiij. dicens. Et vidi aliam bestiam id est machometum. vitam voluptuosam que bestialis dicitur primo ethicorum habentem. quia fuit luxuriosus et libidinis ardore succensus super omnes homines orientalis regionis. iactans se solum supra quadraginta homines ex diuino munere virtutem generatiuam coercendi potestatem haberet ut scribitur historie orientalis ecclesie li. j. ca. v. qui aliter appellatur liber episcopi Achon. qui fuit auctor huius libri. Posuit etiam machometus in suo alchorano azoara. xlij. quod deus secum dispensauit de fornicatione et adulterio et sibi soli hoc concessisse. Nam sicut certum est omnibus sarracenis machometus diligebat quandam que dicebatur maria iacobina quam presentauerat ei machoquecus rex iacobiorum duae autem uxores machometi scilicet una dicta anosse filia hebebor nobilissima inter omnes et ahassa filia homor mouebantur zelotipia. que cum quadam die intraret ad eum inuenerit dictam iacobinam concumbentem cum eo et dixerunt ei. decet ne sic facere prophetam que erubuit et iurauit se de cetero non facturum et sic placate sunt ad iuramentum eius. Cumque modicum tempus pertransisset non se potuit abstinere ab ea et fecit de hoc legem quasi ex ore dei reuelantis sibi. Et tunc dixit in alchorano in ca. helmerearte. quod interpretatur vetatio vel anathema. O propheta quid petis quod deus concessit tibi placari uxores tuas postules iam legem posuit vobis deus ut soluatis iuramenta vestra et iterum cognouit illam et dixit quod deus dispensauit cum illo in iuramento et super hoc testes sunt michael et gabriel et dixit illi una de uxoribus. O machomethe deus festinauit in tuo desiderio voluit per hoc dicere forsitam id est in collo se tuo portauit in cestui. Et addidit numquid deus precepit tibi huiusmodi facere cum etiam in tempore hoc contra boten9 de ceteris forsitam querit deus te placare per huiusmodi et appropinquare tibi. Ipse contra duabus uxoribus totum legit quod sequitur in ca. vetationis. et ait quasi ex persona dei penitemini coram deo quia declinauerit corda vestra quasi diceret de hoc quod calumniate sunt enim de incestu sequitur quod continuo si forte deus vos repudiabit et dedit ei pro vobis uxores meliores sarracenas fideles. locupletes penitentes. adorantes. laudantes. agiles. et virgines. que audientes dixerunt penitemur. ¶ Simile fecit quando accepit uxorem zeneb nutricii sui: dixit sinaz que est in ca. helizabet quod deus dixit ei tu celas in anima tua quod deus propalat et formides homines sed iustum est quod deum formides. cum enim

eam respuerit zeÿch maritauim⁹ eā tibi.O machomete: z dixit zeÿch Nūquid duxisti eā nūcia dei.Rñdit ve tibi.de⁹ maritauit eā mihi. que postea iactauit se q̄ de⁹ maritauerat eā.z nō parentes eius:sic ergo vt cooperiret luxuriosam vitā suā blasphemauit cōtra deum imponēdo sibi q̄ dispēsauerat secum in iuramēto z fornicatione z adulterio.cū tñ ipsemet dicat nullum esse maius pctm̄ q̄ȝ imponere deo mēdaciū. ¶Itē infra i alchorano azora.lxv.dicit q̄ paradisus suus hȝ irriguos ortos.z vxores z cōcubinas virginesq̄ȝ pulcras.z ciphos aureos z argēteos z ꝯmestibilia optīa.Vñ in libro de doctrīa sua q̄ est autentic⁹ apud eos dicit q̄ primū ferculum paradisi erit iecur piscis albi cibus summe delectabilis.Cōsequēter fruct⁹ arborū:ꝯcludēs q̄ ibi cūcta essent frustra si voluptas luxurie nō sequit̄ ¶Itē in suo alchorano ca.de baca ꝯcedit zodomiā tā cū masculo q̄ȝ cū femina ꝑpter qđ solum igne celesti ōberet dirimi secta sua. Patet ergo ex oībus supradictis q̄ vita machometi fuit vita bestialis. q: fuit luxuriosus icestuosus adulter z in crīe pessimo maculatus.

¶Quod vita machometi fuit superbissima.z ambitiosa.

Secundus pūctus est q̄ vita machometi fuit vita ābitiosa.q: ex inordinata ambitiōe dominādi ascendit ꝑ gradus malicie velut alter luciferut fieret rex hismahelitarū cum esset in primeua etate sua esset mercator z frequēter ꝑgeret cū camelis suis apud egyptū z palestinā cū iudeis z xp̄ianis cōicās .nō solū nouū testm̄ z vet⁹ didicit.sȝ z magus ꝑfectissim⁹ est effect⁹.z cū curru canā igredere̅t ꝑuīciā cui⁹ ꝑuincie dn̄a tadiga vocabat̄ z diuersas spēs q̄s machometus secū attulerat dicta dn̄a miraret̄ cepit ei dicta mulier familiari⁹ adherere quā machomet⁹ icātationū suarū virib⁹ cepit paulatim inducere i errorē dicebatq̄ȝ se eē messiā quē iudei adhuc expectāt futurū . suffragabant̄ quoq̄ȝ vbis ip̄ius tā in cātationū ꝑstigia q̄ȝ calliditatis ei⁹ igenia copiosa.q̄ opiniōe nō solū dcā mlier est decepta sȝ oēs iudei ad q̄s fama ei⁹ ꝑtingere potuit ad eū cū sarracenis tāta rerū nouitate attoniti cateruatim cōfluebāt qb⁹ cepit leges nouas fingere z eis tradere̅ adhibēs eisdē legib⁹ testimonia noui ac veteris testamēti q̄si q̄ndā colorē sui veneni.vsus ꝯsilio illius pessimi Sergij monachi hr̄tici arriani.q̄s leges hismahelite seu sarraceni suas appellāt. eūq̄ȝ suū legislatorē eē fatent̄. Prefata q̄ȝ mulier vidēs hoiem iudeorū z sarracenoꝝ ꝑiter testimonio approbatū pōpa.z seq̄la volatum existimabat i eo diuinā latere maiestatē:z cū eēt vidua accepit euȝ sibi i maritū sic q̄ machomet⁹ totius illi⁹ ꝑuincie obtinuit ꝑ̄ncipatū.z incepit eē diues z potēs ꝑ̄m ambitionē sui desiderij:trāsiuitq̄ȝ dissimulat⁹ in hyspaniā anno vltimo regis Richardi:z venit in ciui

tate Cordubeñ. z p̄dicauit ibidez suã malã doctrinã dicẽdo ꝙ iesus xp̄s fuit nat⁹ de ỽgine ope spũssãcti sꝫ tñ ꝙ non erat de⁹. Qḋ cũ audiuit btũs pr ysidor⁹ archieṗs hispaleñ. q̄ tũc veniebat de curia roma. statīꝫ misit hoīes suos ad p̄dictã ciuitatẽ vt eũ vīculatũ sibi adduceret. Sꝫ diabolus appuit sibi z dixit ꝙ recederet ab illo loco et stati exiuit z fugiẽs nauigio trãsiuit ĩ affricã in q̄ z ĩ arabia decepit innumeras gẽtes. q̄ oẽs ei adherẽtes ꝑsarũ regnũ ĩfestare ceperũt. totũcꝫ ĩperiũ oriẽtis iuaserũt. tñ ꝙ p̄ualuit hostiũ mĺtitudo ꝙ eraclius impator resistere nõ potuit Vñ coact⁹ est oĩa sacra q̄ erant in hierl̄ꝫ z p̄cipue p̄ciosũꝫ lignũ sctẽ crucis apḋ Cõstãtinopolīꝫ apportare. ¶ Iã eñ ꝑse cũ arabibus z aliꝭ p̄dictis natiõib⁹ cõiũcti duce machometo siriã occupauerãt z maximã ꝑtẽ palestine qḋ fuit iꝑij eraclij ãno. xx. Quõ aũt tã subito tãtã gẽtiũ multitudinẽ potuit ad se trahere īter cetera vsus fuit quadã astutia vulpina. Cũ eñ videret ꝙ a p̄dictis natiõib⁹ tanꝗ̃ summi dei ꝓpħa z nuncius coleret. cepit ardẽtissima ambitiõe grandia cogitare ĩ corde suo. s. quõ posset eẽ d̄ñus romanoꝝ impatorꝫ et quõ posset gentes a d̄ño suo subtraherẽ. Et deide cũ suis deceptionib⁹ putauit virib⁹ suis cõmouere oẽs ꝑplos p̄dictarũ gẽtiũ in h̄ facto. ostẽdẽdo eis quõ erãt oppressi grãdi z amarissima s̄uitute in dãdo reddit⁹ et tributa sine mõ romanis. Et ꝙ ꝓpterea venerãt iã ad magnã paupertatẽ z miseriã z ꝙ ab hoc dãno z ꝑiculo futuro poterãt exire ꝑ viꝫ z timorẽ z ꝑ ꝑtatẽ multarũ gẽtiũ. z vetare tributa ac s̄uitutẽ tollere: affirmauit tñ eis principatũ tenerẽ nõ posse nisi xp̄ianorũ fide oĩno diuerterent. suacꝫ documẽta s̄uarẽt. Simulãscꝫ vt p̄dictũ est aliqd diuini numīsi se hẽre. z p̄stigijs multis ꝑ ip̄m ostẽsis hoīes decipiẽs ꝓpħa maxim⁹ ab oĩbus ĩ dcõ ꝑplo habebatꝛ iudeos etiã multos vt dictuꝫ est ita decepit vt ip̄m crederẽt eẽ suũ messiã z sic accidit ꝙ postꝗ̃ p̄dictis suggestiõibus cõmouit p̄dictas gẽtes. misit eracli⁹ impator nũcios suos ꝓ colligẽdis tributꝭ ĩ affricã. Et cũ sciuit machomet⁹ exiuit ad eos cũ illis q̄s cõmouerat. dixitcꝫ eis ꝙ nolebãt dare impatori romanorũ tributa. z deīde pugnauit cũ illis z iterfecit illos z tũc eleuatũ ē cor ei⁹ z venit ĩ arabiã z ĩ siriã z in mesopotamiaꝫ q̄s suo d̄ñio subiugauit. Et deīde cõq̄stauit ceteras ꝓuīcias circũ quacꝫ pl⁹ deceptiõibus ꝗ̃ virib⁹ aĩando eos ꝙ pugnarẽt z defẽderẽt se a romanis vt ab eoꝝ s̄uitute liberarẽtꝛ qḋ z fecit. z tẽc sõniauit eracli⁹ ĩpator qḋ parui mures nascebantꝛ ĩ affrica q̄ rodebãt fimbrias vestimẽti sui. z post h̄ cũ cognouit ꝙ machomet⁹ cũ ei adherẽtib⁹ occiderãt nũcios suos in affrica z ꝙ nolebãt darꝛ ꝯsueta tributa ꝯgregauit magnũ exercituꝫ z misit cũ eo theodoꝝ frẽꝫ suũ q̄ tenebat ip̄ũ oriẽtis de manu ei⁹ vt pugnaret cũ illis rebellãtib⁹ ĩ affrica z reduceret terrã sub suo d̄ñio.

Cũ ergo predictus theodorus venit in affricã: pugnauit cũ illis et fuit pmittẽte deo vict⁹ ab illis ⁊ fugit q̃ satꝫ afflict⁹ rediit ad p̃dictũ imperatorẽ. ⁊ narratis oĩbus q̃ acciderãt petiuit iterũ maiorẽ exercitũ vt iret ꝯ illos rebellantes. ⁊ tũc imperator narrauit sibi somnium mirũ qđ viderat nec ꝑpter hoc dimisit exercitũ suũ mittere: imo maiorẽ q̃ꝫ prius cũ eodẽ theodoro destinauit. Sꝫ lꝫ romani essent multi qñ puenerũt ĩ terrã illã ⁊ viderãt potestatẽ machometi ⁊ audaciã quã secũ habebat dubitauerũt multũ de eo. ⁊ pauore magno cõcussi voluerũt se retrahere ad quoddã castrũ qđ dicebat gabatin. qđ cũ sensit machomet⁹ venit post eos plures eorũ occidẽdo ⁊ vulnerãdo. Romani vero vidẽtes ꝙ sic moriebanť pusillanimitate resumptis virib⁹ cõuersi sunt ad eos ⁊ habuerũt ibi p̃liũ magnũ sꝫ finaliť victi fuerũt romani ⁊ occisus theodor⁹ frater ĩpatorꝭ. Omnesq; ibi perierũt paucis exceptꝭ q̃ in mõtibus se abscõderũt ⁊ ex tũc sublatũ fuit romanoꝝ dñiũ in affrica ⁊ iugũ seruitutis affricanorũ cessauit. Cũ ergo viderũt Agareni ꝙ deuicerant romanos vltra modũ facti leti redierũt ad terrã sirie ⁊ venerũt ĩ ciuitatẽ damasci q̃ ab antiquo fuerat caput regni xp̄ianoꝝ ⁊ ibi de bñplacito ⁊ volũtate omniũ p̃dictorũ eleuat⁹ fuit ĩ regẽ machomet⁹ qꝛ multũ eũ diligebãt ⁊ appreciabanť. qꝛ sic extraxerat eos de seruitute romanoꝝ ⁊ regnauit. x. annis. ¶ Hec ex gñali historia hispanie. Ex qb⁹ mãifeste ptꝫ quđ vita machometi fuit ambitiosa. qꝛ vt efficereť rex ⁊ dominus ⁊ vt habereť tanq̃ꝫ ver⁹ ꝓpheta dei fuit totũ studiũ vite sue

¶ Qđ vita machometi fuit morbo epilentico monstruosa.

TErti⁹ p̃sictus est ꝙ vita machometi fuit morbo epilentico monstruosa. Sicut enim vilis machometus libidinib⁹ ⁊ ambitiõibus fuit plenus. sic etiã vt ei⁹ turpitudo anime ostendereť exterius mõstruosus fuit in corpore. laborans caduco morbo siue epilẽtico. ⁊ cũ die q̃dã p̃sẽte Cadica regina vxore sua caderet in terrã spumãs velut porcus illa cernẽs nõ modicũ tristabať eo ꝙ homini spurissimo iũctã mřimonio se videret. quã illa placare desiderãs surgẽs eã talib⁹ sermonibus demulcebat. dicebat eñ cũ gabriele archãgelo se habere colloquiũ nec vultus eius ferre posse splẽdorẽ. sꝫ ĩ eius aspectu mirifico virtutẽ carnis oĩno d̃ficere. ⁊ ꝑp hoc ipsuꝫ cadere oportebat. vt cũ hec dixit laborauit vt suis incãtatiõibus ⁊ magicis artibus ac diabolo cõcurrẽte q̃ dirigebať facere aliqua mira q̃ miracula videbanť añ illã. Et qꝛ aliq̃ mõ teste scriptura diabolus ĩ ãgelũ lucis se trãsfigurat diabolus ĩtrabat ĩ eo ⁊ faciebat ei aliqua futura p̃dicere ⁊ per istũ modum decipiebat gentes. Credidit ergo predicta mulier eius falsis assertionibus et illusionibus credide-

rūt ꝛ alie supradicte natiões eo ꝙ gabriel archangel⁹ sepe a deo ad sanctos hoīes destinatur ꝙ ex ore gabrielis archangeli machomet⁹ leges illas susciperet quarū eis obseruātiam imperabat.

¶ De qualitate doctrine ꝛ legis machometi.

Tertia cōsideratio est videre q̄lis ē lex machometi Et lȝ ex superiori bus satis clareat ꝙ hō tā bestialis ꝛ imūdus nō potuit dare nisi legē sibi correspōdētē. Veruntñ vt fideles cognoscāt falsitatē ei⁹ ꝛ quō nō est lex dei sed diaboli septē passib⁹ explicaꝛ. Prim⁹ erit de mō fallaci quō dedit legē suā populo ei credēti. Scōs de erroꝛib⁹ sue legis. Terti⁹ de fatuis sue legis fabulis. Quartus de malicijs sue legis Quint⁹ quō mille miraculis fuit cōfirmata. Sext⁹ quō ē lex ꝯdictiōis. Septim⁹ ꝙ ī pluribus ē p̄ hoīeȝ reuocata ꝛ a diabolo tāq̄ȝ a p̄ricipali auctore ꝯstituta

¶ De modo quo fuit data lex machometi.

Primus passus ē videre modū q̄ secta ista machometi fuit data circa q̄ð notādū ē ꝙ sicut ferꝛ ē libel l⁹ q̄dā ī partib⁹ trāsmarinis de ei⁹ fallacijs ī q̄ legiꝛ ꝙ ipse volēs sibi ꝯsiliare aīos p̄ploꝝ dicebat se eē p̄phetā ad eoꝝ salutē diuinit⁹ destinatum vȝ vt legē iudeis ꝛ xp̄ianis datā q̄ nimis rigida erat ꝛ seuera mitioꝝ p̄ceptoꝝ p̄mulgatio ne tēperaret ꝛ vt ei⁹ missiōī ad instar moysi attestari q̄dā signa ꝛ p̄digia videret assignata die ad certū locū p̄p̄lm ꝯuocauit legē diuinit⁹ missaȝ ī signis ꝛ p̄digijs accep tuꝝ: tūc eo s̄mocināte ad p̄p̄lm colūba cādida q̄ in vltio loco erat ad h̄ fallaciter edocta euolās sup humeꝝ ei⁹ stetit ꝛ ī ei⁹ aure iuxta morē solitū grana ī aure reposita comedēs v̄ba legis ei suggerere videbaꝛ. Thaur⁹ q̄q̄ȝ siliter ad h̄ ip̄m ꝯsuetudine q̄dā edoct⁹ vt de manu ei⁹ pabulū acciperet ad vocē ei⁹ corā p̄plo venit ꝛ q̄si noue legis mādata celit⁹ missa q̄ ip̄e cornib⁹ ei⁹ alligauerat ꝯtulit. Sȝ ꝛ vasa q̄dā lacte ꝛ melle plena. q̄ ip̄e certꝭ vēis terre artificiose ac latēter īmiscuerat q̄si p̄ diuinā reuelatiōeȝ fecit effodi ꝛ p̄p̄lo velut ī signo future abūdātie q̄ȝ p̄ eiusdē legis obseruātiā mereret ostēdit. Sicq̄ȝ miraculis ꝛ magnalib⁹ diuinis ꝯgratulātes ꝛ acclamātes seduxit atq̄ȝ ad legē suā q̄si diuinā recipiēdā pertinaciter animauit.

¶ De erroꝛib⁹ legis machometi.

Secundus passus ostēdit erroꝛes legis machometi. Vñ oīm antiquoꝝ feces q̄s diabol⁹ sparsim seminauerat simul ī machometo et ei⁹ lege recollegit ac renouauit. Ip̄e nāq̄ȝ cum sabelio negauit trinitatē p̄sonarū in diuinis. Scōo docuit xp̄ȝ eē purā creaturā cū ario. Vñ ꝛ Sergi⁹ monach⁹ q̄ fuit magister machometi vt dictū est fuit heretic⁹ arrian⁹. Tertio asse-

quia iudei nõ occiderũt xpm sʒ quẽdã ei similẽ: ꝛ ĩ hoc ꝯuenit cũ manicheo. Quarto dixit ꝙ deꝰ trãstulit xp̃ʒ ad se sʒ appebit circa finez mũdi: ꝛ occidet ãtixp̃ʒ ꝛ postea faciet eũ deꝰ mori. ꝛ qꝛ negat xp̃i passionẽ oĩa sacra eccłie q̃ a passiõe xp̃i sumpserũt efficaciã ꝛ ĩ hoc cõuenit cũ donatistis hr̃ticꝭ. Quĩto dicit ꝙ demões possunt saluari p alchoranũ ꝛ ꝙ ipsi audito alchorano mr̃ti ex eis facti sũt sarraceni ꝛ ĩ hoc aliq̃liter imitaꝭ origenẽ q̃ dixit ꝙ adhuc demones saluabunꝭ. Sexto dicit ꝙ qñ deꝰ misit p eo gabrielẽ ꝙ ipẽ iuit ad deũ ꝛ deꝰ ĩposuit ei manꝰ ꝛ tãtã frigiditatẽ sensit ex tactu manꝰ dei sup hũeros eiꝰ ꝙ frigiditas ꝯuenit vsqꝫ ad medullã spine dorsi ꝛ ĩ h̃ ꝯuenit cũ acronio forti q̃ ponũt deuʒ corporeũ. Septĩo dicit spm̃ sãctũ eẽ creaturã ꝛ ĩ hoc ꝯuenit cũ machedonio. Octauo dicꝭ ꝙ aliq̃ ãgeli facti sũt dẽmões qꝛ noluerũt adorare adã ꝛ ĩ hoc oĩno neminẽ imitaꝭ. Nono põit ꝙ vltĩa hoĩs btĩtudo ẽ ĩ ꝯmedẽdo ꝛ luxuriãdo ꝛ ĩ vestibꝰ p̃ciosis ꝛ ĩ ortꝭ irriguis ꝛ ĩ h̃ ꝯuenit cũ cherinto hr̃tico ꝛ cũ q̃busdã paganis. Decĩo põit in. ca. de mẽsa ꝙ familia sua nihil oĩno vʒ ni si ꝯpleat legẽ ꝛ euãgeliũ ꝛ librũ sibi reuelatũ scꝫ alchoranũ: ꝛ sic docuit gẽtes iudaisare: ꝛ iõ docuit circũcisiõeʒ eẽ tenẽdã ꝛ ĩ h̃ cõuenit cũ vierne hr̃tico. Undecimo docuit ĩdifferenter accipe vxores alioꝝ ꝛ ĩ h̃ vr̃ ꝯuenire cũ nicholaitis hr̃ticꝭ. Duodecimo docuit licitũ eẽ hr̃e plres vxores ꝯ apl̃uʒ pri me coꝝ. vij. ꝛ ꝯ cõstitutiõeʒ p̃fectã legis nature erũt duo ĩ carne vna geñ. ij. ꝛ ĩ hoc ꝯuenit cũ nazareis hr̃ticꝭ licitũ ponẽtibꝰ ĩ noua lege articulum de pluralitate vxoꝝ.

¶ Xiij. docuit vti lotiõibꝰ p baptismatibꝰ ĩ remissionẽ peccatoꝝ ꝯ aplm ad ephe. iiij. vna fides vnuʒ baptisma: ꝛ ĩ hoc ꝯuenit cũ nouacianis ꝛ donatistis hr̃ticis baptisma reiterãtibꝰ. ¶ Xiiij. docuit licitũ eẽ sodomiã tã cũ masculo q̃ʒ cũ femina vt pʒ ĩ alchorano capitulo de vacca. ꝛ ĩ hoc cõuenit cũ sodomitꝭ hr̃ticis sʒ sarraceni palliẽt h̃ q̃busdã honestꝭ expositiõibꝰ. Hec aũt fuit tota ĩtẽtio machometi vt scꝫ resecaret q̃cq̃d erat arduũ ĩ credẽdo ꝛ q̃cq̃d erat difficile ĩ operãdo: ꝛ cõcederet cõia ad q̃ mũdani hoĩes p̃ni erãt ꝛ maxĩe arabes scꝫ gulã ꝛ luxuriã ꝛ rapinã. ¶ De virtutibꝰ aũt puta de hũilitate vł de pace. vel abstinẽtia. vel de caritate dei ꝛ p̃rimi vł d̃ vltĩo fine nihil notabile dixit ꝛ qꝛ de oĩbꝰ his potera eiꝰ facilitas ꝛ malicia dep̃hẽdi tã p nouũ q̃ʒ p vetꝰ testamẽtũ q̃ʒ ẽt p dicta philosophoꝝ q̃ de virtutibꝰ ꝛ vltimo fine hoĩs tractauerũt mãdauit oĩno ꝙ nihil crederẽt qđ eẽt cõtrarium huic legi: sʒ q̃ aliud crederet occideretur.

¶ De fatuitatibus ꝛ fabulosis legis machometi.

Tertius passus est de fatuitatibꝰ ꝛ fabulosis dictꝭ legꝭ ꝛ doctrine machometi. Ex q̃bꝰ satꝭ apparebit qđ nõ ẽ lex dei. Nõ eñ lex dei

fabulosis ⁊ ridiculosis clarificat̄ ꝗ
potiꝰ ꝯuerterūt hoīez ī risuz ꝗ̄ ī de
uotionē. talis ē lex machometi vt
certū ē oībꝰ eā legētibꝰ ⁊ de multis
q̄dā pauca lꝫ magis notabilia re=
ferant̄ dr̄ ei in ca. de lenemelle ꝙ ī
terp̄tat̄ formica ꝙ Salomō ꝯgre=
gauit magnū exercitū āgeloꝝ vcꝫ
hoīm ⁊ aīaliū. ⁊ qñ ibāt īuenerūt
fluuiū formicaꝝ ⁊ tūc formica dixit
O vos formice ītroite ī habitacu
la vestra ne īterimat vos Salomō
⁊ milites eiꝰ ⁊ subrisit formica. Et
post pauca qñ reassignabant̄ oēs
aues ī exercitu inuētū ē ꝙ deerat
vpupa ⁊ dixit Salomō. q̄d ē ꝙ h̄
nō video vpupā? puniā illā ⁊ decol
labo eā vł assignabit rōnē q̄re de
fuit ⁊ stetit vpupa nō multū lōge ⁊
ait. didici ꝙ vos nescitis ⁊ veni ad
vos de sabea cū ꝯbis rumoribꝰ īnue
ni si q̄dē mulierē regnātē īter eos
⁊ ꝯperi ppl̄m suū colere solē absq̄
deo. Itē in ca. de elchamar qđ dr̄ ī
tp̄e lune appropinquit luna hora
⁊ fracta ē luna. qđ exponētes do=
ctores eoꝝ dicūt ꝙ machometꝰ sta
bat cū socijs suis ⁊ cū viderꝫ lunā
appropīquātē ꝯiūctiōi dixerūt ei
oñde nobis aliqđ ꝓdigiū. ⁊ tūc ip
se iuuit lune duobꝰ digitis scꝫ īdice
⁊ medio ⁊ tūc fracta ē ī duas ptes ⁊
vna medietas cecidit supra mōtē
elikatis q̄ īminet ciuitati meq̄ ex
vna pte: ⁊, alia meditas sup aliū
q̄ mons rubeꝰ appellat̄ sitꝰ ex alia
pte ciuitatis: ⁊ cū sic fracta eēt lu=
na venit ⁊ īntrauit manicā camisie
machometi ⁊ ip̄e integrauit eam
Itē ī capitulo seba dr̄ ꝙ vermis ī
dicauit mortē salomōis vbi dicit

glosa ꝙ salomō dū staret īnixꝰ su
per baculū suū subito tātus dolor
eū arripuit ꝙ expirauit nec tñ cor
ruit diuino miraculo. demones aūt
q̄ ei seruiebāt vidētes eū stare cre
debāt eū viuere ⁊ natꝰ ē q̄dā ver=
mis de terra ⁊ corrosit baculū cui
īnitebat̄. ⁊ tūc fracto baculo cor=
ruit salomō ⁊ ꝯcurrerūt demōes ⁊
īuenerūt eū mortuū ⁊ ex tūc cepe=
rūt hoībꝰ nocere ꝑ posse Itē ip̄e
machometꝰ ī libro narrationū red
dit cām q̄re vinū sit illicitū ⁊ dixit
ꝙ deꝰ misit āgelos duos ī terrā vt
bñ regnarēt ⁊ iuste iudicarēt ⁊ fue
rūt isti āgeli Aroth ⁊ maroth. cū
q̄ venissꝫ mulier q̄ habebat cām ī
uitauit eos ad prādiū ⁊ dedit eis
vinū bibere. qđ eis deꝰ mandaue
rat ne biberēt: ⁊ īebriati req̄sierūt
eā de luxuria ⁊ ꝯsēsit h̄ p̄cio ꝙ vnꝰ
doceret eā ascēdere ī celū ⁊ aliꝰ de
scēdere. Cūq̄ eā docuissꝫ ascēdere
in celū ⁊ deꝰ illā videret audita cā
⁊ mō fecit eā luciferꝝ ꝙ eēt ita pul
cra īter sidera sicut erat in terra ī
ter mulieres. Data aūt optiōe an
gelis q̄ peccauerāt vbi vellēt pu=
niri hic vel in futuro elegerūt ma
gis puniri in p̄senti q̄ ī futuro et
tūc deꝰ suspēdit eos ꝑ pedes ī pu
teo babilōis cū cathena ferrea vs=
q̄ ad diē iudicij. Hec ⁊ silia multa
cōtinent̄ in p̄dicta lege per q̄ qli
bet sapiens poterit cognoscere fi
ctionē ꝙ nullo mō sit lex dei. Nō
eīn lex diuina cōsueuit loq̄ hoīb
ꝑ tales fabulas: sūt eīn sequētes
machometū illi de quibus ꝓphe
tauit paulꝰ a veritate quidē audi
tū auertēt, ad fabulas autem con

uertētur. Itē dicit in libro narrationū q̄ celū creatū fuit de fumo z fumus de vapore maris z mare de mōte quodā qui vocat caph q̄ cingit totū orbē z sustinet celū. Dicit etiā q̄ sol z luna erant eq̄lis luminis z virtutis z nō erat distinctio inter diē z noctē. quadā aūt vice volābat Gabriel z accidit vt ala sua tāgeret lunam q̄ obtenebrata est sicut modo cernim⁹. Preterea dicit q̄ nat⁹ est sus de stercore elephātis z mus d̄ stercore porci z cattus de fronte leonis: qđ narrat in hūc modū. Nā cū eēt noe in archa cū filijs z aīalib⁹ qñ ibāt ad secreta nature inclinabat archa z maxime cū ibat elephas z cū vehementer timerēt ꝯsuluit noe dñm q̄ ait vade z inclina culū ei⁹ ad foramē stercorarie: z fecit sic q̄ z stercorisauit z natus est sus grādis satis de stercore elephātis. Cū aūt rostro fossorio reuolueret feces vt solet natus est mus z cepit rodere tabulas arche z tūc marie timuerunt z consulto dño noe ꝑcussit leonē in frōte z egressus est cattus p nares ei⁹ z hec est cā vt dicit quare caro porci sit illicita. Dicit iterū i eodē q̄ de⁹ in fine mūdi occidet omnez creaturā etiā angelos z archāgelos z nihil remanebit viuū nisi deus z mors q̄ est quidā āgelus qui d̄r adriel. z tūc ꝑcipiet de⁹ adrieli q̄ occidat seipm quo facto dñs insultabit voce grādi z dicet vbi sūt satrape mūdi z pricipes z post h̄ resuscitabit oīa. Ipse etiā machomet⁹ scripsit libruz vbi posuit. xij. milia ꝟba stupēda z cū admirātes quererēt vtrū oīa illa essent vera, Rñdit q̄ solū tria millia veritatem habebāt oīa alia falsa erāt. Cum igit in ꝑdicto libro aliq̄d falsitatis dep̄hendit dicūt sarraceni q̄ hoc dic machomet⁹ q̄ nō erāt oīa vera z istud est de illis residuū totū semper i suo robore ꝑseuerat. ita etiā faciunt sarraceni de alchorano q̄ cū multa falsa in eo z mēdacia cōprehēdant tñ ꝑpter quedā vera q̄ cōtinet quasi verbū dei ab eis tollitur. Nō est sic de euāgelio xp̄i q̄ si in eo vnū solū verbū falsuz inueniret qđ absit de euāgelio vt dicit Augustinus causa iusta esset q̄ totum euāgeliū friuolū reputaret z vanū q̄ modicū fermētum corrūpit totā massam secūdum apostolum. z hinc est q̄ literati z magni sapiētes inter sarracenos non adhibēt fidem sed fictionē doctrine aduertūt i ꝑdicto libro. Cui⁹ sunt duo signa. Primū q̄ renuūt disputare cū alijs sapientibus publice. Scđm q̄ nolūt adduci alchoranū in publicū z dolēt vehemētissime cū ab alijs legit z nullomō vellēt q̄ i linguas alias z literas trāsferret. Scimus eñ q̄ verū aurū neq̄ lumē timet neq̄ ignē. Et ideo q̄ xp̄iani de veritate cōfidūt q̄ fortissima est z manet in eternū libēter cū alijs nationib⁹ de euāgelio cōferūt gaudētq̄ cū ab alijs natiōibus credit z desiderāt q̄ omnib⁹ publicet z in linguas alias trāsferat z nō solū scripturis s; etiā picturis z colaturis publice xp̄i passionē ondūt q̄ ab alijs nationib⁹ ludibriū z ignominia reputatur.

¶ De malicijs legis spurcissime machometi.

Quartus passus est de malicijs legis machometi. Cū de⁹ sit summe bonus ꝛ optimus scit optima adducere ſm dionysiū si mala ꝯtinet lex aliqua cōstat illā nō esse a deo talis est lex machometi vt pꝫ p totū alchoranū. Dicit ei in cap. elhacaph ꝛ etiā in ca. elcem qđ interꝑtat demones ꝙ ipꝫ alchoranū placet demonib⁹ ꝛ in eo delectant. demones aūt sunt praui ꝛ dānati in volūtate qb⁹ nō placet nisi qđ malū est igit alchoranū est malū. Preterea alchoranū est cā oīm maloꝝ vt occisionis ꝛ rapine ꝛ periurij et hmōi que qdē mala sunt. Alchoranū nō solū ꝑmittit: sed mādat occisionē: nec est excusatio ꝙ mādat ꝙ occidant increduli. Dicit eīn sine dubio ꝙ fideles nō debēt occidere fidelē: ipos aūt īfideles ꝑcipit occidi nisi soluāt tributū ergo soluere tributū est integra cā ꝙ occidant vel nō occidant. Preterea sicut vt ī Alchorano in plurib⁹ locis legit nullū est maius maluꝫ ꝙ̄ imponere deo mēdaciū. Alchoranū aūt deo imponit mēdacia multa ꝑter illa q̄ dicta sunt supius q̄ oīa redūdāt in deum quō ergo alchoranum est sermo dei vt dicūt. Possumus aūt ōndere plura alia vtā in ca. elenipħaal qđ interꝑtat lucra đr ꝙ lucra sunt dei ꝛ nūcij: ꝛ ꝙ dꝫ deo quintā partē de his q̄ lucrant. Sꝫ nunqd de⁹ est ita maius ꝙ ꝑmittit rapinā vt inde īsequat partē suā scꝫ quintā partē. An est ita paup ꝙ nō habet vñ alat pauperes suos scꝫ viduas ꝛ pupillos ꝛ ꝑegrinos de quib⁹ ibi loquit nisi ꝑmittat rapinaꝫ vt inde lucret. Certe iā fecit machomet⁹ deū cōsortē sibi in malū quē nō pōt hēre cōsortē ī bono. ¶ Qđ aūt ꝑcipiat rapinā ptꝫ asana. xij. vbi loquit saracenis ī hūc modū viri boni deū timētes factis per q̄ vosipsi ꝑpin qui sui sitis studeatꝭ ipsiusqꝫ nois vsqꝫquo vos meliores ꝛ elatiores efficiamini ꝑdatores ꝛ expugnatores estote. Propterea licꝫ alchoranū aliquomō ꝓhibeat rapinā vel piuriū vel q̄dā alia mala. tñ ipa ꝓhibitio est quedā ꝑmissio dicit eī ne faciatꝭ talia mala q̄ deo nō placēt: sꝫ si feceritis ipē est misericors ꝛ miserator: qꝛ ī dulgebit vobis de facili. De rapina aūt nihil mādat vnqꝫ ꝙ restituat nec ipi talē ꝯsuetudinē hñt. Sꝫ sufficit sarraceno ꝙ dicat nō est de⁹ nisi deus ꝛ machomet⁹ est nūcius ei⁹. De piurio vero exꝑsse dicit in capi. elemēde ꝙ interꝑtatur mēsa nō imputabit vobis de⁹ fraudationē iuramēti: sꝫ moderationē ei⁹ quasi dicat piuriū nō obligat ad culpam: sꝫ ad penā: ꝛ postea subdit ꝓ transgressione ꝓo ei⁹ decē miseroꝝ cibatio seu eoꝝ vestitio: aut vnius captiui redēptio: qui aūt hoc nō valet tribus vicibus ieiunabit. Ex istis sequunt oīa mala nō eīn timent rapere vel fraudare nec piurare: nec seruant fidē tñ christiani tenēt ꝙ fides seruāda est hosti: ꝛ etiā infideli. Ex supradictis satis pꝫ ꝙ lex

machometi non est lex dei ex quo multas continet malicias et multa falsa et criminosa.

¶ Quod lex machometi nō est cōfirmata miraculis.

Quintus passus est quod lex machometi nō est cōfirmata miraculis ex quo quicunque sani intellectus poterit aduertere quod nō ē lex dei. quā ei moysen misit deus ad pharaonē ostēdit magna miracula. helias eliseus et alii prophete fecerūt magna et inaudita miracula et illi precipue oēs qui aliquid nouitatis attulerūt mūdo xps autē venit ppue cū prodigiis et signis maximis sicut ēt i alchorano dr. Si autē dicāt sarraceni quod plura et magna miracula fecit machometus sicut est illō de integratione lune fracte et de fonte aque quem cū digitis suis fecit emanare hec friuola sūt et cōtra alchoranū eorum prohibet enim machometus quod nihil de eo credāt nisi quod scriptū est i alchorano de oibus inquit philosophus mentitum meētiti i sūt quod ne de me verū teneatur quod alchorani auctoritate fulcitur qui cū miracula nō faceret ostēdere volēs cām deū cōsequēter itroducit dicēs dñs dixit ad me: idō te miracula facere nō pmitto quia ne tibi scz cōtingat sicut i aliis prophetis i miraculis timeo suo ergo testimō io cōuincitur nullū fuisse miraculū seu signū. Itē ipe machometus i alchorano frequēter recitat quod cū hoies ei dicerēt ostēde signa que fecit moyses et xps et alii prophete. Rīdebat quia moyses venit cū signis et nō eis crediderūt ceteri et maxie xps quod venit cū maximis prodigiis et mundus nō credit eis: sz dicebāt quod erāt maleficia idō nō pmittit me deus facere miracula nō enim crederēt: sed veni in virtute armorū. Sed hoc cōuincitur expresse sum esse mēdaciū. quod enim nō crederēt ei si faceret miracula qui crediderūt ei sine miraculo. Talia ei mādauit eis ad que mūdus pronus est et currit sine aliquo miraculo et mādato: scz quod occiderēt et raperent et mulieres plurimas impregnarēt et quod dentē pro dēte et oculū pro oculo extraherēt. Ad hec autē oīa ita proni sunt mādani hoies vt vix et cū magnis vltionibus et iudiciariis penis ab istis valeāt coerceri. Quod autē induxit pro signo quod sit missus a deo in virtute armorū expresse falsitatē cōtinet falsitatē nō enim semper fuit victor sicut moyses et iesus enoch et helyas quos angelus dñi semper protexit et victores fecit machometus autē vincebat aliquādo et aliquando mō vincebatur sicut et alii tyrāni. nā dētes eius in bello cōtriti sunt et facies collisa sicut hr i bello quod vocatur gasime tobor vbi fuit vulneratus i ore et amisit vnū dētem de prioribus corruit quoque i foueā et fuit valde turpiter victus cōuis in pcedēti nocte ex parte dei sui cōtrariū pmisisset hec i pugione et alia sicilia parte scda.c.viii. Ex quo etiā patet quod nō est miraculū illud quod pro signo iducunt vez quod subito magna pars mūdi ei adhesit. Talē enim legē cōstituit: et talia mandata dedit ad que oēs proni sunt etiā sine mādato vt superius patuit. Dixit enim ius-

Ait mihi deꝰ terrere gētes gladio donec testificent̄ ꝙ nō est deꝰ nisi deꝰ ⁊ ꝙ ego sum nūcius eius qđ si fuerint ꝯfessi sanguīeȝ ⁊ pecuniaȝ suā saluauerūt ⁊ inde sarraceni dicunt̄ saluati. Nā q̄cūq̧ recipiebāt mandatū machometi ipe ⁊ sui saluabāt eū ⁊ nō occidebāt nec expoliabāt. ¶ Vñ ⁊ sarraceni nō sarraceni vocant̄ sed messalam: qđ interpretat̄ saluati ipsi aūt vere credūt se esse saluatos ⁊ deridēt xp̄ianos q̄ nolunt dici messalami. i. saluati vt ipsi sȝ volūt dici xp̄iani. Dū aūt plures a machometo talē saluationē acciperēt ex p̄dicta cā. Postea fecit p̄conizari q̄cūq̧ dixerit nō est deꝰ nisi deꝰ intrabit paradisuȝ ēt si latrocinatꝰ fuerit ⁊ fornicatꝰ. venit aūt q̄dā ad machometū dictꝰ hebidorda ⁊ q̄siuit ab eo si hoc esset v̄uȝ. Et r̄ndit ꝙsic: ⁊ addidit ēt si cū p̄cedētibꝰ biberit vinū ⁊ ēt si occiderit. ⁊ adiecit machōetus ēt si torserit nasum hebidorda ad ea aūt oīa ꝯfirmāda nō ostendebat miraculū sȝ nudabat gladiū. Idē habet̄ expressius in ca. p̄phetarū vbi sic legit̄. Dixerūt de machometo. s. auscultasti sōnia seu blasphemias vel certe poetizas fiāt ad nos saluantē cū miraculo vno ostende queadmodū missi sunt ⁊ priores. R̄ndit destruxit inq̄t deus ciuitates añ eos q̄ nō crediderūt ⁊ qui p̄cesserūt vos nō crediderunt: nec ēt vos miraculis credetis nisi per gladiū sicut in ca. prophetarū narratur. Ait ve querētibꝰ miracula fieri ab eo ⁊ dixerūt ei. Auscultasti somnia ⁊c. R̄ndit sicut supra vsq̧ per gladiuȝ. Audite ergo machometici si alchoranū visitastis ipse est qui affirmat machometū mille fecisse miracula longe aūt plures sunt quos cōsumpsit gladiꝰ ꝙ̄ qui gratis eū secuti fuerūt. Declarat ergo ex supradictis legeȝ machometi nullo miraculo fundatā esse ⁊ sic non dicēda lex dei. ¶ Fides aūt xp̄iana q̄ p̄cipit ardua tota est fundata i miraculis vtilibꝰ ⁊ manifestis que nō solū xp̄s fecit sȝ ēt apostoli post eū: ⁊ ēt doctores qui euāgeliū ⁊ apostolorū dicta exposuerunt ⁊ vsq̧ ad ista tēpora durauerūt miracula: scȝ de effugatione demonū ⁊ curatiōe lāguorū ⁊ resurrectione mortuorū. Hec mirabilia faciūt xp̄iani ⁊ fecerūt q̄ dicūt xp̄ȝ crucifixū eē verū ⁊ solū deū. ¶ Et si dixerint sarraceni ꝙ ista nō credūt nec facta sunt ondemꝰ eis miracula magis. ¶ Cōstat eñ ꝙ totus mūdus colebat idola ⁊ marie romani q̄ tenebāt monarchiā mūdi hi receperūt fidē xp̄ianā ⁊ non solū acceptauert̄ xp̄m crucifixū eē verū deū: sȝ ēt expulerūt oēs alios deos qui tāto tēpore in idolis dabant eis respōsa: nec īponebāt eis aliqua grauia cū fides xp̄iana taȝ ardua ⁊ insolita mundo imponat vt contemnere mūdū: contēnere seipsuȝ diligere inimicos orare p̄ p̄sequētibꝰ b̄n̄facere malefaciētibus aliena nō appetere p̄pria largiri. ¶ Hec oīa mūdꝰ acceptauit ⁊ ritū p̄stinū dimisit. Aut igr̄ p̄p sufficiētia miracl'a āt sine miraculo maiꝰ aūt miraculū fuit si sine miraculo: ⁊ p̄ hoīes impotētes simpli-

ces et pauprimos pcurari potuit et hec fecerūt xpiani non alios occidendo: sed morte ab aliis equanimiter tolerando. Constat autē modis oibus fidē christianā stupendis miraculis esse fundatā legē etiā machometi nullo fulciri miraculo nō eni idiguit: et maxie quo ad carnales homines et mundanos. Alij vero scilicet intelligētes literati et virtuosi viri ei nullatenus adheserunt.

¶ Quomodo lex machometi est lex contradictionis.

Sextus passus est q lex machometi est lex cōtradictiōis. Sūt eni i eo innumere cōtradictiones de qbus ppter breuitatē octo subiiciunt. Prio se dicit esse generalē pphetā. et tamē dicit q alchoranus dat9 est ei arabice. et q nescit aliā linguā nisi arabicā. Itē secūdo dicit in ca. de delbachara q interptat vacca q iudei et xpiani et sabbei saluabunt et capitulo ad mirā. dicit postea q nullus saluabitur nisi in lege sarracenorū. Item tertio mandauit eis q non altricent cū hoibus alteri9 secte pbis asperis: sed verbis māsuetis. nō eni ptinet ad hoiez dirigere: sz ad deū solū et vnusquisqz hz de se solo reddere rōnē et nō de alior postea mādauit i plurib9 locis q occidant et expoliēt q nō credūt donec credāt vl soluāt tributū pterea ipe dicit i ca. libē q illi q recipiūt sine deo dnū alium tu nō es patron9 et pcurator eor: sz de9 reseruat sibi. est igit notabilis cōtradictio q et vna pte autoritate dei totiēs mādat q occidant icreduli et ex alia pte deus mādat q etiā p tāto scelere null9 ē pcurator ad puniēdū: sz soli deo reseruant. Itē quarto machometus i ca. zalt teneūti in fine iactat se q ipe nō est de cōpellētib9: sed quo nō est de cōpellētibus: q mādat q nō credētes occidāt et expolient. Itē in hoc ca. de vaca concedit sodomiā tā cū masculo qz cū femina dicit eni sarracēis q nō polluant se cū infidelib9 nisi credāt: et de mulierib9 dicit mulieres vras aratura vra arate eas vt vultis: et tū in eodē capitulo prius dicit q illi sodomite tēpore loth operati sunt abhominabile vitiū: et pscis natiōib9 insuetū. Itē vj. ipse dicit q noe abrahā ysaac et iacob et filij eor fuerūt sarraceni: et tū ipe dicit q mādatū est ei q ipe esset prim9 sarracenus. Preterea cōstat q nō fuerunt sarraceni quātū ad ritū: nisi postqz fuit data lex sarracenorū. lex aūt sarracenor est alchoranū qd qdē fuit datū post legē moysi et euāgeliū sicut habet in alchorano: imo nō sunt adhuc septigēti. xcv. anni q fuit machomet9 cū ipe venerit āno dni. sexcētos. lxvj. sicut patuit supra ɔsideratiōe prima arti. iij. Cōstat tū q noe habrahā ysaac et iacob fuerūt ante legē moysi et euāgeliū. itē. vij. ipe dic q de9 phibuit auguriū. et tū ait augurieminii si alit nō potestis i scissura datili et q h9 n fecerit anathema sit. itē. viij. ipe dicit se missuz arabib9 q nūciū nō habuerūt dicit eni

q̄ alchoranū datū est,eis solū i lingua arabica. dicit ei se nescire aliā liguā nisi arabicā. Unū cū adhesissent ei q̄dā bacheria iacobin⁹ z salon persa z abda alba de p̄side filius fclea iude⁹ z q̄dā diceret q̄ ipsi instruebāt eū: ecce cecidit in faciē suā z cōtracte sunt man⁹ ei⁹ z pedes z socij cooperuerūt eū vestib⁹ suis z ad se rediēs dicit de⁹ misit me corripere vos de sermone quē dixistis q̄ tales me docerēt legitis. q̄z eis vnā lectionē alias sniam q̄ est i fine lectiōis elnael qd̄ iterp̄tat̄ palma q̄ sic dicit. Scim⁹ q̄ ipsi dicēt q̄ instruit eū hō ligua aūt q̄ loq̄ret̄ ei p̄fecta h̄ aūt arabica patēs est: z ex hoc dicit q̄n̄o pōt esse q̄ illi istruāt me quoꝝ vn⁹ p̄secut⁹ est z alter hebre⁹ q̄ dixerūt ei pōt esse q̄ ligua sua tibi loquat̄ z exponūt tu ligua tua oīa notifica hāc iuenit r̄sīsiōez: s3 q̄ nō poterat instrui ab hebreo z p̄sa q̄ sunt ꝓpi q̄ q̄n̄o poterat ali⁹ valde remote ligue istruere. Ipe tū post dicit se eē missuz ad vniuersitatē gētiuz. S3 q̄n̄o ibit ad oēs gētes i septuagīta liguis q̄ nescit recitare suum sermonē nisi i ligua arabica. Dicit tū vn̄ habet̄ i li. ꝓphetaꝝ q̄ dicit ei de⁹ nō misim⁹ te nisi ad vniuersitatē gētiū est igit̄ manifesta cōtrarietas z apertū mēdaciū q̄ sit missus solis arabib⁹ z oībus gētibus. Nō igit̄ alchoranū est lex dei in qua tot cōtradictiōes iueniuntur. Unū snia est machometi in ca. elnesa qd̄ iterp̄tat̄ mulieres q̄ si iste alcoran⁹ nō esset a deo inueniret̄ vtiq3 i eo ꝯtrarietates multe Sua igitur sententia sit in destructionē sue legis q̄ ex quo vt visum est multe manifeste cōtrarietates sunt in eo non est lex dei.

¶ Qd̄ lex machometi non est lex dei: q̄z in multis est p̄ hoīem reuocata z q̄ dyabolus fuit principalis actor alchorani.

Septimus passus est q̄ lex machometi nō est lex dei: q̄z est in pluribus p̄ hominem reuocata. Unde nō est tale examē legis sarracenoꝝ inter eos q̄le iter xp̄ianos sepe fit p̄ cōcilia generalia vbi veritas fidei repetitis vicib⁹ luce clarior innotescit. Cū sarraceni qui ei⁹ noticiā habēt p̄ autētico tenēt actū factū p̄ machometū adhulba qui q̄ erat alpharā in ciuitate q̄ dicitur malaga q̄ refert i suo libro versuū reuocatoꝝ q̄ cū ipe vidiss3 multos locutos fuisse i mō quo aliq̄ vsus alchorani reuocabant̄ z q̄ null⁹ i h̄ fecerat finē q̄ r̄cedēdo a p̄dicta ciuitate ꝯgregauit doctores regle q̄ ei auxiliū dederūt cū auctoritatib⁹ z libris āntiquoꝝ magistroꝝ z q̄ sic ꝯposuit breuiariū certissimū d̄ eo q̄ breuiariū reputat̄ inter doctos magnū on⁹ legis machometi z nō minus p̄iudiciū: q̄z ostēdit allegādo sup eo alios passus alchorani. q̄ i ipomet alchorano qd̄ tenet̄ ab oib⁹ sarracenis p̄ lege sua data a deo sūt reuocati. cc. z. xxvij. vsus d̄ q̄b⁹ rōne guerre sūt reuocati cētū xxiiij. vsus ita q̄ sarraceni faciendo guerrā ꝯtra nō sarracenos ipi ꝯdicūt legi sue in. cxxiiij. passib⁹

verbum est magni pōderis dicere sunt reuocati. Aliud est ꝯcordare vnū passum cū altero exponēdo ⁊ declarādo q̄ō in suo casu intelligit vnus passus ⁊ i alio ali⁹ sicut cū in multis passib⁹ videt̄ esse cōtrarietas īter doctores xp̄ianos sit studiose ⁊ auctētice p gn̄alia cōsilia ⁊ sctōs patres habita examinatione lōgo tpe cū cardinalibus patriarchis archiep̄is ep̄is ⁊ doctorib⁹ ac multis literatis sue curie ⁊ extra. Sȝ q̄d aliq̄d cōsiliū vel papa dicat q̄ aliq̄s passus euāgelij sit reuocat⁹ alienū est a suo proposito ⁊ oīm xp̄ianorūȝ q̄ in lege dei fiat sicut in legib⁹ ciuilib⁹ vel in aliq̄bus canonib⁹ seu decretalibus sp̄aliter in regulis cācellarie p quas expediunt̄ bulle exeūtes a romana curia quaꝝ sequēs papa approbat q̄s vult reuocat. vel sicut foris regni castelle ⁊ ordinationib⁹ q̄ aliq̄ reges faciūt aliquas ordinatiōes ad quas magis attēdūt q̄ȝ ad āntiquos foros ⁊ hoc est q̄ reuocare legē spectat ad suum factorē vel ad equalē seu maiorēȝ potestatē habentē. Quomodo ergo pōt reuocari lex q̄ putat̄ eē dei p aliquē aliū q̄ si verū est q̄ esset dei nō dico p hoīem sapientē sed nec p diabolū vel aliquē angeluȝ nec p oēs diabolos hoīes ⁊ angelos simul in vnū cōiūctos. Sȝ ad reuocādū tot versus libri alchorā non fit mentio q̄ fuit facta ꝯgregatio vniuersalis ex pte oīm sarracenoꝝ ⁊ q̄ maiores eoꝝ ꝯgregarētur req̄siti. sȝ habēt p autētico dictū vni⁹ alfaq̄. q̄ dicit ⁊ nō pbat nec forte suo tpe fuit manifestū q̄ peritie erit cōsiliū su p eo a doctorib⁹ regule ex q̄bus satis clare pȝ legem machometi nō eē legē dei. q̄ nec auctētice examinat̄. immo p vnuȝ sarracenū i plurib⁹ reuocata: ⁊ si vnus dyabolus. lȝ sit hoībus contrari⁹: q̄ eos respicit vt inimicos cū hoc sit ei⁹ propriū officiuȝ non tñ est cōtrari⁹ alteri dyabolo: q̄ si sic iā esset in se diuisus beelzebub nō posset stare regnū ei⁹ cum omne regnū in seipȝ diuisuȝ nō sit stabile. Quō ergo pōt dici q̄ sīt tot ṽsus alchorani reuocati cū ab oīb⁹ sarracenis dicat̄ liber a deo reuelatus cū ergo vn⁹ diabolus nō sit alteri cōtrarius ⁊ min⁹ vn⁹ angel⁹ alteri multomin⁹ de⁹ sibiꝑsi. Et cū oēs sarraceni habeāt p autentico q̄ quedā dicta alchorani sunt aliis cōtraria. ⁊ iō multa illorū reuocata nec debeat eis dari fides videāt sapiētes sarracenorū p quē doctoꝝ lex eoꝝ dȝ dici composita: cū nō a deo ppt̄ ea q̄ dicta sunt. ¶ Relinquit̄ ergo q̄ a dyabolo magistro machometi cui⁹ officiū ē falsa veris imiscere. ⁊ dulci melli venenū. q̄ si sic ē q̄ ē i se cōtraria cōtēto i ea i pte existēte vero ⁊ i pte mēdacio dici poterit auctor ei⁹. nō verax sȝ mēdax ⁊ q̄ dȝ attēdi mēdacium est multum periculosum: q̄ ⁊ talib⁹ tā magnis ⁊ tā p̄iudicialibus ⁊ dānosis mēdaciis sicut sunt multa cōtēta in alchorano cōdēnātia animas suorū credentium in sp̄ali hoc q̄ non obstāte q̄cūq̄ cōtraria ratione in alchorano lȝ dicta per michae

lem per gabrielē per deū per suos
angelos ꝛ nūcios precipiunt fieri
guerrā cōtra oēs q̄ non tenēt par
tē suā ꝛ nō specificat hic q̄d con=
tineāt alij versus reuocati in mul
tis grauissimis ꝛ ꝑiculosissimis.
Sed cū hoc sit certissimū ꝙ deus
ꝑ suā naturā nō pōt esse mendax.
angelus bonus similiter q2 cōfir=
matus ī grām dei. sꝫ pōt esse ꝛ est
mēdax dyabolus ꝛ hō. ¶ Si ergo
lex machometi ſm dictū illius al
faquiz doctorū regule est cōtraria
sibijpsi ꝛ iō nō data a deo nec ab
angelo bono. seq̄tur conclusio ex
hac rōne quadrimēbri sufficiēti ꝛ
hanc rationē facit dominus cesa=
riēsis magister iohānes de Sego
bia in tractatu cōtra sarracenos.
¶ Est ergo ꝑncipalis actor alcho
rani non homo sed diabolus qui
ex inuidia ꝓpria ꝛ ex ꝑmissiōe di
uina propter peccata populi pre=
ualuit ichoare solēniter ꝛ effica=
citer perfidiā antichristi q2 vidēs
diabolus fidē xp̄i crescere in par=
tibus oriētis ꝛ ꝙ idolatria iaꝫ de
ficiebat deuicto cosdroe rege ꝑsa
rū ꝛ medorū per eracliū regē xp̄ia
nissimū ꝛ ꝙ ipse eraclius destrux
rat excelsaꝫ turri quā ip̄e cosdroe
edificauerat ex auro ꝛ argēto ꝛ la
pidib⁹ ꝓciosis. ꝛ ꝙ crux xp̄i iaꝫ tā
tum erat per eraclium exaltata ꝛ
amplius exaltanda ꝛ cum nō pos
set ipse diabol⁹ iaꝫ amplius defen
dere plures deos nec totaliter ne
gare legē moysi ꝛ euāgeliū xp̄i qd̄
diuulgatū erat ꝑ totū mundum.
cogitauit ꝑfectionē legis q̄si me=
die inter nouū ꝛ vetus decipe mū
dū ꝛ ad h̄ exequēdū assumpsit quē
dā hoieꝫ diabolicū noīe machome
tū ritu idolatrā fortuna pauperē
mēte supbissimū ꝛ maleficijs fa=
mosuꝫ vt supra visum ē. Et quidē
libēti⁹ assumpsisset diabol⁹ hoieꝫ
bone fame. si fuisset ꝑmissus sicut
ꝛ libenti⁹ primū attēptasset hoieꝫ
ꝑ aliud aīal ī quo ipsi⁹ malitia ce
laret ꝙ̄ ꝑ serpentē si fuisset ꝑmis
sus: sꝫ nō ꝑmisit diuina sapientia
nisi vt talē assumeret ꝛ ꝑ taleꝫ ho
minē mūdū inuaderet vt mūd⁹ de
facili aduertere posset q̄lis esset
lex data ꝑ talem legislatorem.

¶ De fūdamēto legꝭ machometi

Quarta considera=
tio ēst scire in quo sarra=
ceni firmāt sue legis fun
damētū. Et patebit ꝙ nihil reale
habēt sꝫ totū est fictitiū ꝛ fabulo=
sum ꝛ tā manifeste mendaciū qd̄
vnusquisqꝫ rōne capax aduertere
poterit hāc legē nulli⁹ firmitatis
existere. Unde dicit̄ in alchorano
in capi. filiorū israel laus ei⁹ sit q̄
trāsire fecit seruum sub vna nocte
ab oratorio elharā q̄ ē dom⁹ mee
quevsqꝫ ad oratoriū remotissimū
q̄ est domus sancta in hierusaleꝫ
quā bn̄diximus. ¶ Expositio hu
ius sn̄ie est in libro q̄ dicitur aru
bice alma herig qd̄ latine interp̄s
tatur in altū ascēdere ꝛ ideo vul
gariter dicit̄ scala machometi in
q̄ sunt octuaginta q̄ nqꝫ capitula ī
qb⁹ narrat fictionē quā dā sui ascē
sus ꝛ dō scēsus. Ex q̄b⁹ oīb⁹ tracti si
mula cōpilauit ītētū suū circa sue
legis fundamētū. Dixit ꝗ̄ narrās

actionē suā sic. Cū ego machometus essē meqʒ in domo mea ꝛ iacerē in lecto ꝓprio iuxta vxorē meam post multā vigiliā in lege dei cogitādo aliquātulū dormire cepi: ꝛ statim venit ad me gabriel angel⁹ q̄ sub hac forma se mihi ondit: qꝛ facies ei⁹ erat alba plusq̄ʒ lac: aut nix aliq̄: ꝛ capilli erāt rubicundiores corallo mixto ēt rubicundo habebat supcilia valde ampla ꝛ os pulcherrimū ꝛ bñ formatū: dētes quidē albos ꝛ valde claros ꝛ indutus vestibus oī re albioribus ac ditissime opatis cū plis ꝛ lapidibus preciosis: cinctus erat duabus zonis auri purissimi ꝛ earum q̄libet amplior grādi palmo: man⁹ ipsius rubicūde queadmodū ignis ꝛ tale ac pedes viridiores oī smaragdo dixitqʒ mihi. Machōete surge veni post me stringēs te zona: ꝛ circūuoluēs caput tuū atqʒ corp⁹ tuella tua alba: qꝛ de⁹ vult tibi multa sue potētie ac secretoꝝ suoꝝ mirabilia oñdere ī hac nocte. Cū ergo surgerē ac venirē ad portā domus mee respiciēs vidi ꝙ gabriel tenebat p habenas quādā bestiā quā mihi adduxerat cui nomē erat alborac q̄ talis erat forme. Erat eñ grādior asino ꝛ puior mulo: hēbat faciē hoīs ꝛ crines ei⁹ erāt de perlis: pect⁹ aūt de smaragdo: cauda de rubino: oculi clariores sole: pedes: ꝛ vngulas hēbat ad modum cameli. Hec bestia erat sellata q̄dā sella: sic mirabilr cū plis ꝛ preciosis lapidibus opata ꝙ nullus est qui dicere possit. Multa alia dicit de ornamēto huius bestie. Sequit. ꝛ hec bestia tota circundata erat angelis q̄ custodiebant eam. Tūc dixit mihi grabiel. machometе ascēde sup bestiā istā ꝛ equita: et cū appropiquarē bestie vt equitarē noluit sustinere. Et angelus dixit ei Alborac morare q̄ete ꝛ sustine ꝙ hic equitet sup te: qꝛ iuro per nomē dei ꝙ nūq̄ʒ te hō talis equitauit adhuc nec ēt hoc durāte seculo equitabit. Tūc bestia illa dixit q̄s ē ergo iste. Et gabriel rñdit ei dicēs: hic est machomet⁹ dei nūcius ꝛ ꝓpheta magnus: ꝛ cū bestia hoc audiret statiʒ q̄eta māsit ꝛ equitaui: gabriel vero mihi scādille tenuit siue staffam ꝛ cōfestiʒ alborac ire cepit ita cito atqʒ suauit ꝙ nullum os hoīs hȝ dicere valeret. ego namqʒ respiciēs passus eius vidi ꝙ ita magni erāt ꝙ inter vnū passum ꝛ aliū erat tantuʒ spaciū quātum possit homo longius propriis oculis respicere a remotis. Et ibat directe versus templuʒ hierosolymitanuʒ ꝛ gabriel veniebat a dextris meis. Et audiui quādam vocem bis mihi dicētem ha. ha. machomete expecta me: ꝛ ego nihil rñdi. ¶ Deinde vidi quandā dominam pulchriorē quam vnq̄ʒ vidi que tribus vicibus dulciter clamās dixit. ha. machomete aliquātulū me expecta: ꝛ ego cuʒ appropinquassē ꝛ vellet mihi loqui nō modicuʒ dedignatus reliqui eām Dixitqʒ mihi gabriel: nō cognosco magnā in te sciētiā fore: ꝛ dicā tibi q̄re scias ꝙ vox illa q̄ prio te vocauit erat lex iudeoꝝ ꝛ si rñdisses oēs tue gētes iudei fcē fuissēt

Uox vero scda. lex xpianorum fuit cui si respõdisses oẽs tue gẽtes fidei xpiane adhesissent. sz dña illa cunctis induta coloribus q̃ postremo te vocauit est mũdus iste q̃ deliciis omnib⁹ plenus extat ꝛ quia expectasti eã scias vero quia gentes tue pl⁹ solaciorũ plusq̧ deliciarũ habebũt q̧ oẽs alie gẽtes que vnq̧ in p̃terito fuerit vel sint i futuro sed qꝛ dedignatus reliquisti eã nec sibi rñdere curasti tu magis sine peccato eris q̧ fuerit oẽs alii pphete hacten⁹ vel q̃ in posterum subsequunt̃ quo dicto tacuit ꝛ duxit me in tẽplũ. ꝛ postq̧ fuimus an portã tẽpli p̃cepit mihi vt descenderẽ ad quedã nigrũ lapidez vbi soliti erãt pphete descẽdere ꝛ descendi ꝛ cũ descẽdissez gabriel angelus p habenas ligabat alborac ad lapidẽ p̃notatũ ꝛ acipiẽs me p manũ duxit in tẽplũ in quo inueni oẽs pphetas stãtes in circuitu tẽpli deint⁹ quos de⁹ illuc venire pro me honorãdo ꝛ exire de eorum fecerat sepulchris. stabãt q̃dẽ oẽs me expectãdo erecti super pedes suos ꝛ cũ viderunt me cuncti orones facere ceperunt. Tũc gabriel mihi dixit. Ueni machomete ꝛ fac orõnẽ p̃ausq̧ alii qꝛ tu es rex pphetarũ oĩum ꝛ cunctarũ gentiũ dñs qd audiẽs misit me añ ꝛ feci duas orones satis leues. Deinde erexi me sup pedes ꝛ statiz oẽs pphete me salutauerũt gaudẽtes ꝛ mihi magnũ honorẽ ꝯtulerũt ꝛ ãplexãtes me dixerũt mihi bona noua de mario bono qd deus mihi preparauerat ꝛ meo pp̃lo vniuerso ꝛ pro me deide oẽs deũ rogauerit. ¶ Alibi dicit̃ in. ii. li. doctrie sue q̧ inuenit ibi Abraã moysez ꝛ iesuz filiuz marie ꝛ dicit q̧ moyses obtulit sibi vnũ vas plenũ vio. ꝛ abraã aliud plenũ lacte. ꝛ iesus aliud plenum aqua. Et tũc ego ait machõet⁹ audiui vocẽ quãdã corã oib⁹ astãtib⁹ celit⁹ dicẽtẽ mihi. Si vas vini elegeris tu cũ pp̃lo tuo p̃ibis. Si aũt vas lactis submergeris. Si vero vas aque elegeris tu cũ oib⁹ tuis ad deũ impp̃etuũ dirigeris. Et cũ machomet⁹ p̃dicaret h̃ fundamẽtũ i hierusalẽ cũctis astãtib⁹ i ꝯfirmatiõe sue fictiõis addidit moyses erat raphus ꝛ crisp⁹. iesus filius marie erat flau⁹ capillis ꝛ mediе stature ꝛ videbãt ab ei⁹ capite aque psilire ꝛ tñ aqua nõ erat ibi Abrahã erat p certo mihi similis ¶ Sequit̃ i p̃dicto libro scale machõeti peractis orõnib⁹ i tẽplo vt supra. ¶ Ecce gabriel p manũ me accipiẽs duxit extra tẽplũ ꝛ oñdit mihi quãdã scalã q̃ durabat a primo celo vsq̧ ad terrã vbi stabant. Erat eñi scala illa pulcrior res q̧ vnq̧ visa fuerit ꝛ ipsi⁹ pedes iuncti sunt ad lapidẽ illũ ad quẽ descẽderã ego prio ꝛ prim⁹ grad⁹ erat d rubino. ¶ Secũd⁹ de smaragdo. Terti⁹ de pla albissima: ꝛ quilibz aliorũ de lapide p̃cioso iuxta naturã suã cũ plis operato ex auro purissimo tã ditissime q̧ nullũ cor hominis cogitare h̃ possit: ꝛ erat circũdata angelis q̃ custodiebãt eũ Gabriel quoq̧ me p manũ accipiẽs ꝛ eleuans a terra posuit me super primum gradum scale ꝛ dixit mihi

¶ Ascēde machomete ꝛ ascēdi ꝛ gabriel mecū simul. angeli ꝟo cūcti associabāt me qui erāt ad scale custodiā deputati. ꝛ ꝓcedēs ꝑ scalā vidi quēdā angelū valde magnū qui sup cathedrā sedēs tenebat ī manu sua tabulā quandā que ab oriēte durabat vsqꝫ ad occidētē: q̄ vna hora tabulā respiciebat ꝛ alia mūdū ꝛ ꝓcepit mihi gabriel ꝙ salutarē eū qꝛ magnū tenebat locū corā deo. salutaui ꝛ ipse reddidit mihi salutationē capite suo ꝛ nō tm̄ ore. ¶ Et dixit illi gabriel quō nō salutas hoiem meliorē de mūdo ꝛ ille q̄siuit a gabriele dicens. quis ergo hic est gabriel rn̄dit hic machomet⁹ nūcius dei nostri. Et ille es ne ipē iā missus. ¶ Et gabriel dixit vtiqꝫ sine dubio ꝛ statim me salutauit angelus dicēs valde bona noua de mario bono qđ deus mihi ꝑparauerat. Dixit etiam adhuc angelus ille ꝙ ego erā altior ꝛ honorabilior nuncijs oibus ꝛ de iure cūctoꝝ dn̄s ppl'oꝝ. ¶ Et addidit. Scias machomete ꝙ ppl's tuus erit ille q̄ in hoc mundo manebit posterior ꝛ plus durabit quā oēs alij ppl'i vniuersi qꝛ deus multū diligit gentē ppl'i eo ꝙ vitant malū ꝛ faciūt quidē bonū ꝛ sic ab illo expeditus. Gabriel mihi dixit ꝙ ille erat āgel⁹ mortꝭ. ¶ Quo audito mox ꝟsus ipm iui ꝛ dixi. Es tu angelus mortis qui rn̄dit vtiqꝫ Postea q̄siui ab eo rogans ꝙ diceret mihi quō ipse de corporib⁹ hominū aīas extrahebat. Qui rn̄dit Scias machomete ꝙ ab illa hora qua Adam qui fuit primus hoim creatus est a deo ꝛ positus sup terrā dedit mihi deus hoc officiū vt extrahā aīas de corporibus hominum vsqꝫ ad venturā iudicij diem magnū: ita ꝙ nemo viu⁹ remaneat excepto solū deo ꝛ me etiam cum eodē debet namqꝫ postea deus mihi aīam meā extrahere ac ipē post modū sine fine solus in vita ꝑdurabili remanere. Et quesiui ab eo quomodo cognosceret q̄ aīe iture essent in paradisum ꝛ que in infernum. Et respōdit machomete nōne vides tu ꝙ nomina cunctorum hominum qui quondā fuerunt et qui modo sunt ꝛ erunt vsqꝫ in finē presentis seculi oīa in hac tabula scripta patent. Et etiā mors quā habiturus est ipsoꝝ quilibet nec nō est bonum ꝛ maluꝫ quod deus iā illis preparauit iuxta meritum singulorū. ꝛ ideo bene scio qui eorum in paradisum ꝛ q̄ in infernuꝫ sunt ituri. ¶ Narrat etiā ibi modū quō mittit angelos bonos ꝓ bonis ꝛ malos ꝓ malis ꝛ quomōđ extrahit aīas bonorum cuꝫ dextera ꝛ animas malorum cuꝫ sinistra.

¶ Sequitur ꝛ profectus inde vidi alium angelum ita magnum ꝙ tenebat caput suum supra celū: et pedes ei⁹ in abissuꝫ q̄ factus erat ad modū galli cui deus ostēderet oēs horas quibus fieri orationes debebāt. ¶ Nam cū tempus erat orādi veniebat quedam vox de celo dicēs tu creatura q̄ deo es obediens precipio tibi ꝙ laudes deū ꝛ mox ille angelus alta voce dicebat: benedicat deus rex sanctissimus angelorum ꝛ animarū ꝛ crea

turarū oīm quo dicto galli q̄ sunt
in terra hoc audiētes ↄfestim cā-
tabāt oēs ⁊ deū cātādo laudabāt
dicētes in cātibus suis vos oēs q̄
obediētes estis deo surgite ⁊ lau-
date ipsum qm̄ idē potens est sup
oēs res ⁊ ipse fecit eas etiā ⁊ crea
uit. Et pfectus inde vidi quēdā
aliū angelū cuius medietas erat
ignis ⁊ medietas niuis: nec tamē
ignis destruebat niuē nec ecōtra
q̄ etiā laudabat deū orans q̄ sicut
in eo ↄiunxerat ignē ⁊ niuē sic cō
iungeret corda gētiū que sibi obe
diētes essent. Et pcedēs inde vi-
di aliū angelū ita magnū q̄ eius
magnitudinē dicere nō auderem
salutaui eū. sed ipse in orationib⁹
existēs nō mihi rn̄dit dixitq̄ sibi
gabriel. Quare nō salutas melio-
rē hoīe ⁊ vniuersi seculi. Et ille q̄s
est ille de quo dicis. Et gabriel an
gelo. hic est machometus quē vi-
des. Et ille. Est ne ipse missus ad
huc? Et gabriel rn̄dit vtiq̄ vere.
Et ecce statim angelus ille ac alij
quos prius viderā salutauerūt me
⁊ dixerūt mihi valde bona noua de
mario bono qd̄ ꝑparauit mihi de
us. Et pfectus inde vidi aliū an-
gelū mirabili modo magnū qui se
debat sup sedē ⁊ tenebat intra ma-
nus suas pilā q̄ maximā cū qua si
ipse solū vnū ictū daret celum de
strueret atq̄ terrā: ⁊ cū gabriel pt-
lā respiceret eandē: statim plorare
incepit ⁊ dixit ei. Cur ploras. Et
ille machomete. Hic angelus the
saurarius est inferni. Quo audito
iui ꝟsus eū ⁊ ipm̄ salutaui. Uerū-
tamē ipse mihi nō rn̄dit. Gabriel

aūt dixit. quomodo nō respōdes
meliori homini q̄ vnq̄ fuerit ad-
huc missus. Et rn̄dit sicut supra
dictū est de alijs. Et addit q̄ illi q̄
de pplo meo in inferno extiterint
minus penarum habebunt q̄ alij
vniuersi ⁊ rogaui eū vt mihi dice-
ret quō infernus factus est. et sta-
tim sic mihi narrare incepit. Scias
machomete q̄ quomodo īfernus
primo factus est. de⁹ fecit accendi
ignē super eum septuaginta mili-
bus annorū quousq̄ factus est to-
tus rubēs igne illo. ¶ Postea po
super illū ignem fecit superaccen-
di p tantūdem tēporis aliū donec
totus factus est alb⁹. ⁊ post hunc
ignē fecit adhuc aliū superaccen-
di similiter p alia septuaginta mi
lia annorū ita q̄ totus niger fact⁹
est ⁊ plusq̄ aliq̄ res obscur⁹ ignis
aūt ipse semper in seipso ardet mi
rabili modo fortiter sed tn̄ flāmā
aliā non emittit. ¶ Quesiui iterū
ab eo similiter quomodo facti sunt
angeli inferni ⁊ quā vitā ducunt.
Et respōdit scias q̄ deus creauit
eos oēs de igne ⁊ sunt in igne nu-
triti ⁊ si hora sola de igne exirent
subito morerentur nec possent sine
igne viuere: sicut nec piscis viuit si
ne aqua. Et similiter creauit eos deus
mutos ⁊ surdos ⁊ misit ī corde eo-
rum tm̄ duriciei ⁊ crudelitatis q̄
hoc nemo recitare valeret nesciunt
eīm quicquid aliud facere preterq̄
torq̄re crudeliter ⁊ affligere pecca-
res ⁊ ideo fecit eos deus mutos ⁊
surdos ne audirent voces lamen-
mēta peccatorum cum ipsos affli-
gunt. ¶ Et similiter fecit eos ita

crudeles q̃ si forte videāt peccatores aliq̃ signa hũilitatis pretēdere ipsi neq̃ de peccatorib⁹ neq̃ de illorũ hũilitate curã habeãt aut vllã etiã pietatē. ¶ Nã p̃ter penã ignis īferni quã sustinēt peccatores hñt penã aliã valde crudelē; q̃r angeli q̃ sunt ibi maximis malleis ferreis torquēt ⁊ malleāt duriter peccatores p̃pter maximã crudelitatē q̃ in eis est put in alchorano loquit̃ de⁹ dicēs. misim⁹ quidē in infernum angelos nr̃os fortes ⁊ duros atq̃ crudeles vt nr̃a mãdata faciant ⁊ obseruent: ipi quoq̃ nobis obediũt in oĩbus q̃ mãdamus. ¶ Et cũ thesaurari⁹ mihi hec oĩa retulisset ego ⁊ gabriel ab eo recessimus timore pauescētes nõ modico. ¶ Et vltra p̃fecti sum⁹ quousq̃ venim⁹ ad primũ celum ⁊ hoc dicitur celũ lune q̃d totum erat ferreum ⁊ habebat tã tũ spissitudinis in soliditate quãtum possit homo ire in quinq̃ annis ⁊ tantumdem spacij erat iter ipsum ⁊ altum secundum celum. ¶ Gabriel autē pulsauit ad portam ⁊ statim venit ad nos quidã angelus ita magnus q̃ ipse in lõgitudine habebat spacium itineris hominis per mille annos. ⁊ tãtumdem in latitudine vidimus etiam portas celi que mirabiliter pulchre erant ⁊ multos etiam angelos custodientes eos qui erãt vald̃ bñ ac ditissime pornati. Tũc gabriel venit ad vnã portarum vt intraret. q̃d cum vellet facere quidam angelus dixit ei. gabriel q̃d vis ⁊ quis est tecũ. Qui respõdit. meciũ est machometus prophetarũ sigillum omnium ⁊ cunctorum dominus nunciorũ ⁊ volumus ibi intusītrare. Hoc autē dicto mox nobis porte aperte sunt ⁊ intrauimus ⁊ cũ introissemus omnes angeli q̃ erant ibi salutauerũt me ⁊ dixerũt mihi valde bona noua de quib⁹ non modicũ sum gauisus. Et respiciēs vidi q̃ ipsi habebãt facies hominũ ⁊ corpora ad modũ vaccarum habebant etiam ad modũ aquilarum alas: ⁊ erant hi angeli numero septuagita milia: quoꝝ quilibet: habebat septuagita milia capita ⁊ quodlibet caput septuaginta milia cornua. ⁊ quodlib; cornu septuagita milia nodorũ: ⁊ īter vnũ nodũ ⁊ aliũ erat spaciũ itineris hoĩs p q̃dragīnta annos. Uidi adhuc plus q̃ in quolibet p̃dictoꝝ capitũ erãt septuagita milia facierũ ⁊ q̃libet facies habebat septuagita milia orũ ⁊ q̃dlibet os septē milia linguaꝝ. ⁊ q̃libet ex linguis illis sciebat septē milia loq̃laꝝ ⁊ ēt laudabãt deũ septuaginta milib⁹ horarũ ī die. Uidi ēt inter angelos illos duos homines sedētes sup duas sedes claritatis q̃ nimis pulchri erant tã statura corporum q̃ faciερum forma: habebãt eñ capillos suos oẽs albos ad modũ niuis: ⁊ barbas etiã magnas in eundem modũ albas: ⁊ vestimēta ipsoꝝ erãt ita albissima q̃ vix poterat hõ respicere ipa. Nã circa ipsoꝝ capita valde maximã claritatē habebãt Et quesiui a gabriele q̃ illi eēnt. qui respondēs ait. Scias macho

mete q̃ ille q̃ sedet in inferiori se-
devocat iohāna ibni zacharia qd̄
interp̄tat iohānes filius zacharie
Est eñ hic ex dei pphetis vnus.
Ille tñ a lius q̃ altius sedet vocat
ysa ibnmarie: qd̄ interp̄tat iesus
fili⁹ marie. Hic eñ iesus sp̄ūsdei
est z ipsius etiā genitus. ꝟo fuit.
Quo audito iui ꝟsus eos z ipos
ēt salutaui Ibidē tādē q̄sierūt a
gabriele q̃s ego eēm: gabriel aūt
nomē meū dixit eisdē ac ipsi cōfe
stiz salutauerūt mez dixerūt ēt mi
hi valde bōa noua de mario bono
qd̄ deus mihi p̄parauerat. Quib⁹
visis pcessimus inde quousq; p-
uenimus ad s̄m celū qd̄ totū erat
ereū z habebatin spisso tñ spaciū
quātū posset hō ire in quingētis
annis z tantūdē inter ipuz z aliū
celū erat. Gabriel ꝟo pulsauit ad
portā z cōfestimvenit ad nos qui
dā angelus q̃ apuit nobiseā z hic
angelus ita magnus erat q̃ tene-
bat caput suū vsq; ad celum septi
mū z pedes suos ēt vsq; ad fundū
terre. ¶ Hic narrat q̃ vidit ange
los q̃ septuagesies millesieshabe
bāt maiora corpora q̄ habuerunt
alij āgeli q̃s viderat i alio prio ce
lo z quō salutauit eos z q̄liter ipsi
p̄cognito suo noīe p gabrielē salu
tauerūt eū sic̄ supradictū est. Nar
rat ēt q̃ vidit iter eos ioseph filiū
iacob etate senē z sedētē i clarita
tis sede quē cū salutaret z a gabrie
le cognosceret q̃ eēt machomet⁹
dixit q̃ ipse ēt salutauit eū z dixit
ei bōa noua zc. Profecti ḡ inde p
uenerūt ad tertiū celū qd̄ totū di
cat fore argēteū z q̃ habebat i spis
so spaciū itineris hois p quingē
tos annos z tantūdē ēt inter ipm
z quartū celuz. ¶ Narrat hic quō
vocāte ad portā gabriele venit ad
eos q̃dā āgelus ita magnus z for
tis q̃ si aliq̃s poneret sup palmaz
eius totū mūdū cuz oibus q̃ i eis
sunt nihil idē sentiret. Dicit ēt q̃
vidit ibi angelos valde magnos
habētes facies vaccarū z manus
claritatis ordinati p acies z ita
stricti z cōiūcti q̃ hō nō posset so-
lum pilā mittere inter eos z quō
eos salutauit vt supra. Dicit ēt q̃
vidit iter eos enoch z helyā sede
tes sup sedes claritatis z quō ga
briel notificauit eis nomē macho
meti z ipsi suo nomine audito ip
ter eū salutauerunt vt supra. Ꝑ
uenientes ad quartū celū dicit q̃
erat totum de auro purissimo z q̃
habebat tñ de spisso quantū ho
mo posset ire in quingētis annis z
tñ inter ipsuz z aliud quintū celū
¶ Dicit etiā q̃ pulsante gabriele
ad portā venit ad eos vnus ange
lus q̃ ita magnus erat q̃ sup pol
licē dextre sue man⁹ tenebat oēs
aquas dulces z sup pollicem sini
stre amaras. Dixit itez q̃ vidit ibi
septuaginta milia angeloꝝ q̃ oēs
habebāt facies aq̃laruz z eorū q̃li
bet septuagīta milia alaꝝ z q̃libet
ala septuagintamilia pennaruz z
q̄libet penna in lōgitudine habe-
bat septuagintamilia cubitoꝝ in
ter q̃s dixit se vidisse aaron seden
tē i sede claritat ꝫ diademate splē
dido coronatū z quomodo saluta
uit eū vt supra. ¶ In quinto celo
qd̄ dicit totum esse de perla z ha

bere tm spacij i spisso sicut ē itine ris hois p quingētos annos ꝛ tā tūdē inter ipsum ꝛ celū sextū vocā te gabriele asserit ꝙ venit ad eos qdā angel⁹ q̄ totus erat de igne ꝛ habebat septē milia brachiorū et in quolibet brachio septem milia manuū ꝛ in qualibet manu septē milia digitoꝝ ꝛ ꝙ qlibet illorū di gitorū laudabat deū septē milib⁹ horarū in die. Dicit ēt se ibi vidis se multitudinē angelorū quoꝝ fa cies erāt ad modū vulturū ꝛ quō salutauit eos vt supra Et iter eos narrat se vidisse moysez pulcher rimū sup sedē claritatis sedētē ꝛ quō salutauit eū ꝛ qualiter cogni to ei⁹ nomine a gabriele eis dicit Scias machomete ꝙ de⁹ te vult ꝛ populum tuū magnis ieiunijs et nō paucis oratiōibus onerare: tu aūt roga ipsum vt alleuiet ea tibi qꝛ popul⁹ tuus aliter sustinere nō posset In sexto celo qḋ dixit totū eē de smaragdo ꝛ habere i spisso iter quingētoꝝ annorū ꝛ tātūdez itineris iter ipm ꝛ septimū celum Narrat etiā ꝙ gabriele pulsante ad portā venit ad eos quidam an gelus q̄ septuagesies milies erat maior q̄ᷓ aliqs ex alijs quos prio viderat et ꝙ talis erat ei⁹ magni tudo ꝙ si ipe vellet facere celū ab sorberet atq̄ꝫ terrā ꝛ null⁹ qppe p sentiret. Dixit ēt se vidisse ibi ali os angelos q̄ septuagies milies maiores erāt oib⁹ prius visis ꝛ ꝙ omnes erāt de smaragdis ꝛ perlis ꝛ de rubinis auro ꝛ argento inter mixtis ꝛ equus gabrielis erat simi ter iter eos Dixit ꝙ salutauit eos ꝛ ipsi noie suo a gabriele cognito etiā salutauerunt euz ꝛc. vt supra ꝛ inter eos se dixit vidisse Abrahā in sede maiestatis fulgētē plusq̄ꝫ sol. ꝛ quō salutauit euz ꝛ ipe a ga briele cognito ei⁹ noie dicit ꝙ salu tauit eū ꝛ dixit ei inter cetera.

¶ Scias machomete ꝙ de⁹ mltū te diligit ac te inter alios nūcios suos pcolligens amore tui valde pplm tuuz amat dico nāq̄ꝫ tibi ꝙ paradisus tot⁹ ē plen⁹ his ℣bis sez zoghay halla bille dille halla: qḋ interptat sit honor ꝛ laus deo ꝛ sibi grās reuelam⁹ qꝛ nō est de⁹ alius pter eū nec est virt⁹ aut pote stas alia nisi ipsius dei altissimi atq̄ꝫ magni ꝛ dicit ꝙ rogauit eum abrahā ꝙ moneret pplm suū ꝛ di ceret frequēter ℣ba illa ꝛ ꝙ dice ret ēt pplo suo ꝙ muri padisi sūt de auro purissimo: ꝛ menia de au ro puro ꝛ calx de musto ꝛ ꝙ h̄ para disus erat pparat⁹ sibi ꝛ oib⁹ cre dētib⁹ ꝛ tenētib⁹ legē eius. In se ptimo celo qḋ totū dicit eē de ru bino clarissimo ꝛ rubicūdissimo ꝛ hr̄e in spisso iter qngētoꝝ annoꝝ ꝛ tātūdē inter ipm ꝛ octauū celū. Narrat ꝙ pulsāte gabriele ad por tā vēit ad eos qdā angelus quez nemo q̄lis erat recitare valeret ni si solū de⁹ q̄ ipm fecit ꝛ creauit Di xit ēt ꝙ cū itroisset vidit q̄sdā an gelos quoꝝ magnitudinē ꝛ formā recitare nō audet: qꝛ deus sibi in hibuit ne alicui viuenti reuelaret dicit tn̄ ꝙ habebāt oēs oculos ele uatos ad deū ꝛ laudabāt deū ꝛ ꝙ surrexit iter eos vn⁹ q̄ erat celi al mocadē qḋ interptat arabico elo

do velut ille q vocat sarracenos cu orones suas facer debet z ta ci to cu surrexit ad orones vocare i cepit dices halla huha kibar qd i terptat magn9 e de9. Post hoc at dixit le hille halla illala qd iterp tat no e de9 ali9 nisi dc9 Dixit et adhuc haxsedu le hialla hilla la. qd iterptatur testificemini siliter machometu nuciu dei ee: dixit et postea haya lasala hahya lasphala qd interptat venite ad orones vestras z ad pfectu vestru z dixit q ipe fecit simul cu illis angelis duas orones puas z gabriel dixit sibi qd de9 pfecerat eu sup oes alios nucios z sup oes qs viderat i septe celis supius enarrat. ¶ Dixit et q iter illos agelos vidit ada sene i sede claritatis sedete coronatu corona claritat puriffime z quo eu salutauit z ada ei9 cognito noie a gabriele qliter et ipm salutauit z iter cetera dixit Scias machomete tu q pes filiou meou q padisus claui9 e z q neqz ppheta neqz ho alius itroibit qusqz tu ibi sis z ppls tu9 statuit qz dns ita ee. ¶ In. viij. celo qd dicit totu ee de vno topasio pulcherrimo ad videdu mortalib9 icognito qd habebat i spisso iter qngetor an nor. Narrat q pulsante gabriele ad porta veit ad eos qda agel9 de claritate tot9 cui9 claritas septuagesies milies maior erat qz claritas solis z q habebat agel9 ille septuaginta milia capitu z qdlibet caput septuagita milia facier z qlibet facies septuagita milia oculor z qlibz ocul9 septuagita milia pupillar z qlibz pupilla tremebat septuagita horar i die territa dei metu. dixit et q vidit ibi alios agelosq erat septuagies milies maiores oib9 aliis supradict z vidit ibi qsda kartinas q sepabat iter agelos z deu: nueru at illor ageloru dic q nemo nouit nisi sol9 de9. Ulteri9 dic q itrauerut pma sepatione kartinar q erat septuagita z venerut ad alia sepatione aliar septuagita diuersor color z sic de septuagita i septuagita qusqz puenerut ad alias septuagita sepationes q erat oes de plis. ¶ Et dixit q iuenerut alias septuagita sepatioes aq z totide niuis z totidem grandinis z totide nebular z totide tenebrar z totide ignis z totide claritat z totide glie dei z totide celor oim quos ho cogitare valeat z iter oes sepatioes erant tot ageli q a nemie posst dici numerus eorude q nuqz laudare deu cessabut circa easeudo z veniedo z dicit q ibi reliqt eu gabriel solu z q assupto vigore cordis trasiuit oes illas separatioes qusqz puenit ad illa q erat glia dei. z q cu ibi appropinqsset audiuit vocem quada dicete sibi bago pceodem ya. ab ibi ya muhagmeth qd iterptat appropinqte mihi amice machomete. Et dic q h audito appropinquit sibi mag z q audiuit voce alia illud ide sibi dicete z ppinqus accedes audiuit illd ide h supaddes. ¶ Scias machomete q tu es apd me mag honoratus qz oee alij nucij z mag exaltat9 et qz oes alie creatur qs feceris

sine sint āgeli hoīes aut diaboli ¶ Et dicit ꝙ mox appropinquās tm̄ profectus est ꝙ inter deū ꝛ ipz nō erat nisi spacium duaꝝ balista rū ꝛ ꝙ tūc salutauit deū ꝛ deus eū Et qđ deus q̄siuit ab eo quō populus suus faciebat ꝛ qđ ipse rn̄derat qđ erāt multū sibi obedientes ꝛ qđ deꝰ sibi dicit'. Machome te pcipio tibi ꝙ facias ppl'm tuuz ieiunare sexaginta dieb' āno quo libet ꝛ orationes quinquagīta facere omni die quo dicto dicit ꝙ recessit a deo ꝛ rediēs īuenit gabriel ē ꝛ respiciēdo mirabilē māsionē dei dicit qđ vidit cathedrā dei intra quā erāt.iiij.elemēta ꝛ vtrūq seculū ꝛ paradisus ꝛ ēt infernus ꝛ celū ꝛ terra q̄ oīa creauerat deꝰ intra cathedrā illā. Dicit etiā ꝙ habebat.iiij.pedes quoꝝ q̄libȝ habebat septuagesies milies plus longitudinis q̄ sit a celo vsq ad terrā ꝛ ꝙ illā cathedrā portāt in humeris suis.iiij.āgeli quoꝝ q̄libet hȝ.iiij.facies scȝ añ ꝛ retro ꝛ a dextris ꝛ a sinistris ꝛ vna facies erat hoīs alia aq̄le alia leonis ꝛ alia thauri: ꝛ corpa eoꝝ plena oculis ꝛ ꝙ in fine mūdi angelꝰ exn̄s ī figura hoīs rogabat deū ꝑ hoībus vt misereaẜ eis ꝛ pctā dimittat. Aliꝰ existēs ī figura aq̄le rogabat deuz ꝑ auibꝰ: alius exn̄s in figura leonis rogabat ꝑ bestijs siluestribꝰ ꝛ existēs in figura thauri ꝑ bestijs domesticis. Innumera alia fatuissima narrat de septez padisis q̄s narrat se vidisse inter q̄ dicit ꝙ ille q̄ est in inferiori gradu supioris paradisi hȝ ad opus suū ꝑ oīs partes circa se tm̄ spacij q̄tum homo posset ire in quinq cētū ānis ꝛ ꝙ donat ei deꝰ quingētas feminas ī vxores ꝛ.iiij.milia virginū ꝛ octo milia aliaꝝ q̄ nō sunt ṽgines ad ei seruiēdū in oībꝰ rebꝰ suis ꝛ ꝙ q̄libet die venit ad eos q̄dā angelꝰ q̄ dicet eis cētū alpholia q̄ sunt velut pāni aurei ad vestiēdū et post multa dicit ꝙ reliquerunt eū Gabriel ꝛ ariduhā thesaurarꝰ padisi ꝛ iterū rediit ꝑ eādē viā ad deū ꝛ ꝙ tūc deꝰ dederat ei librū alchorani quē accepit de manu dei ꝛ dicit ꝙ abstulit deꝰ visum ab oculis eius ꝛ reddidit cordi ꝛ ꝙ sic vidit eū ꝛ ꝙ ipse deꝰ posuit manū suam super caput suuȝ.ita quod ipsius manus frigiditatē in corde psensit ꝛ ꝙ mox ei oēȝ sciētiā docuit ꝛ ꝙ sciuit oēs res q̄ fuerūt hactenꝰ ꝛ q̄ imposterū sunt future ꝛ dicit vlterius ꝙ rogauit deū vt alleuiaret supradictas quinquaginta orationes pplo suo nō ausus erat aliq̄d dicere de ieiunio ne sibi reputareẜ gulositas ꝛ ꝙ deꝰ amore sui alleuiauit eas deducēdo ad quinq orationes quas diceret ppl's machometi oī die: sic ꝙ tres de die et duas de nocte dicerēẜ ꝛ ꝙ vnꝰ almocaden vocaret ad dicēdū eas ꝛ cū vocaret ꝙ mitteret digitos suos vbi decet: sequiẜ ꝙ petijt licentiā a deo ꝛ recessit ꝛ cū veniret ad celū vbi erat moyses enarrans superioribꝰ de alleuiatione orationuȝ dicit ꝙ eius cōsilio iterū rediit ad deū pro alleuiatione ieiunij sexaginta dierum et primo reditu obtinuit decem dies. Secūdo alios

decē. Et tertio alios decē quousq̄ nō remāserūt nisi .xxx. dies ⁊ sic dicit ꝙ p̄ verecundia nō fuit ausus amplius redire ad deū. Et finaliter post innumera alia mēdacia q̄ propter vitandā pluritatē omitto. dixit ꝙ gabriel reduxit ipsū ad scalā p quā ascēdit ⁊ descēderūt simul vsq̄ ad lapidē p̄notatū ⁊ ꝙ extrauit alborac expeditus a gabriele ⁊ venit ad domū suā ⁊ inuenit vxorē suā in lecto q̄ adhuc dormiebat cui enarrauit oīa q̄ ei acciderant. Et postmodū p̄dicauit eadē in meq̄ partibus suis caroixis ⁊ aliis gētibus.

¶ Hec pauca sunt collecta ex maxio pelago mēdaciorū p̄dicti libri q̄ dr̄ scala machometi. ¶ Alibi legitur ꝙ cū p̄dictā visionē narrasset machometus gētibus vniuersis in illis ptibus. Sexaginta milia hoīm cognoscētes fictionē a lege eius recesserūt ⁊ cū dicerēt ei ascēde ī celū de die nobis cernētibus ⁊ videamus angelos occurētes non recognouit falsitatē suam: sz ait laus deo meo nūqd aliud sum ego quā vnus hō ⁊ nūcius. Ecce visum est fundamētū legis machometi. Uere hec sola fictio visiōis dz sufficere ad cōfutādū q̄cquid machometus fecit. Nā nō pmisit eis spūssanctus mentiri: nisi ita manifeste vt hō clare aduerteret fictionē: nec inde reprobationē ppt claritatē sue falsitatis nō solū apud theologos: sz etiā apud naturales philosophos q̄ viuo nō vt hoīes: sz vt bestie viuūt īuoluti cecitate delitias carnis sequētes velocissimo cursu in dānationis p̄cipitiū miserabiliter cadūt. O infelix homo innumerabiliū aīarū dānatiōis causa. O rabies ambitionis ⁊ luxuria maledicta machometum decepisti vt alios deciperet. O dei pmissio et iudiciū abscōditū ⁊ tā spurcissimo atq̄ bestiali hoī vt tā apertis mēdaciis hoīes firmissime adhereāt ēt vsq̄ ad mortē. Ipse eni se dixit aliquo mō plusq̄ angelum aliqñ celi nūciū: aliqñ ꝙ p angelis intercedit ⁊ quō potuit tot angelorum splēdores sustinere in celis q̄ dicebat ꝙ qñ apparebat ei angelus Gabriel semp cadebat ī terrā ⁊ expumās agitabatur ⁊ incuruabantur manus ⁊ pedes eius. Nec eni in p̄dicta visiōe dicit se raptū sicut fuit paulus. sz dicit ꝙ ascēdit simul in corpore ⁊ aīa: cuius signū est vt supra patuit: qr dicit ꝙ deus tetigit eū manu sua ⁊ sensit frigiditatē eius vsq̄ ad medulā spine dorsi eius ⁊ vsq̄ ad cor: ergo deū ⁊ angelos ponit corpaliter dimensuratos q̄ est heresis dānata vt supra patuit libro .iii.

¶ De concordia ⁊ discordia legis machometi cū lege xp̄i in articulis fidei ⁊ in preceptis.

Quinta cōsideratio est scire ī quo concordant ⁊ discordant lex xp̄i ⁊ lex machometi quo ad articulos fidei ⁊ p̄cepta: lex eni xp̄i q̄ excellentissima est vt fuit declaratū lib. primo nō inordinata est ī suis credibilibus: nec in suo pcessu sicut ē lex machometi et q̄ satis cōuincitur nō esse a deo: qr q̄ a deo sūt ordīata sunt vt dicit apl's

ad ro.xiij.sicut in opib⁹ nature et sacris scripturis p3 cuilib3 intuenti:q2 eñ lex moysi data a deo fuit ordīatissime īcepit a creatiōe mūdi. ¶ Deinde ꝓsecut⁹ est ordinez tp̄is ꝛ hystorie:vt p3 cuilib3 sītuēti ꝑ totū penthateucū ꝓphete etiā in suis scripturis ordīate ꝓcesserūt et ordīe tp̄is ostēdētes quo tp̄e vel sub quib⁹ regib⁹ semꝑ ēt seruātes ordinē hystorie.vł ad min⁹ ordinē materie euāgeliū ēt xp̄i ordiatissime ꝓcedit ordīe tp̄is ꝛ hystorie ꝛ materie deinde ēt vita ꝛ doctrīa ꝛ miracula xp̄i. ¶ In alchorano āt null⁹ est ordo nec tp̄s q2 non dicit sub quibus regib⁹ vel q̄ tēpore nec ibi seruat̄ ordo hystorie. ¶ Nā primū capl̄m a quo incipit dicit rubrica vel aptio libri ī quo sine dubio cōueniēter ici pit ab orone ꝛ laud dei:s3 imediate post breuē oronez ꝓsequit̄ op⁹ ꝛ est capl̄m scōm de vacca rufa quā imolauit moyses cui⁹ hystoria est in leuitico. Tertiū capl̄m est de familia nr̄a q̄ fuit pr̄ moysi ꝛ aarō ꝛ statī3 sequitur. Quartū capl̄3 de mł̄ierib⁹ ꝛ sic de alijs ita iordīate ꝙ nō est hō ī mūdo q̄ possit de ordīe hystorie ꝛ capitulorum reddere rōne3.nec ibi seruat̄ ordo materie.nā nunꝙ̄ vnam materiā ꝓsequit̄ ordīate:s3 stati3 de vna materia se trāsfert ad alterā oino extraneā recte sicut arreptici⁹ nec ēt ibi seruat̄ ordo argutionis vel alicui⁹ ꝓbatiōis:s3 tota doctrina est ex suppositiōe:ꝛ pōit vnā ꝓpositionē ꝑ se verā ꝛ ex illa cōcludit quādā aliā q̄ nihil h3 facere cū ea sicut frequētissime dicit ꝙ de⁹ est excelsus ꝛ bon⁹ ꝛ alchoranū est lex saluatiōis ꝛ ꝙ de⁹ est de⁹ ꝛ ꝙ null⁹ est ali⁹ nisi de⁹ ꝛ machomet⁹ est ꝓpheta veridic⁹ seru⁹ dei ꝛ ꝙ null⁹ est de⁹ nisi de⁹. S3 q̄ sit ista ꝯclōo ꝙ macomet⁹ est veridic⁹ seru⁹ dei:ꝛ q2 de⁹ est de⁹ ꝛ sic de plurib⁹ alijs dictis iordinatissimis q̄ cā breuitat̄ omitto. Est igit̄ lex machometi discordās ī ordīe a lege xp̄i ꝙ vt clari⁹ videat̄ ꝛ an sit aliqua ꝯcordātia iter eas ad ordinatissimā seriē articulorum fidei xp̄iane descēdo vbi tria p̄ambula p̄mittunt̄. ¶ Primū est ꝙ articul⁹ in ꝓposito nihil aliud est q̄3 veritas de natura diuia cū grā s3 hugonē de sctō victore:ꝛ h̄ notificatio dat̄ de articulo stricte ꝛ ꝓprie sumpto put trahit̄ ad ptes symboli apostolorum cuilib3 eñ articło ꝯuenit:ꝛ est sens⁹. Articul⁹ artat nos ad credēdū de deo nō solū q̄ dicūt̄ d deo ꝑ naturā vt credo ī deū pr̄e3 oipotētē h̄ eī ad naturā diuia3 ptinet sed ēt q̄ ꝑ grā3 dicūt̄ vt q̄ cocept⁹ est de spūsctō:hoc eñ ptinet ad grātiā:vñ sens⁹ est articul⁹ est veritas de deo ꝯtinēs naturā ꝛ grā3. Scōm p̄ambulū est ꝙ symbolū s̄m naturalē philosophiā d̄r conuenietia. Sic igit̄ ꝓpter ꝯuenietiā intellectuū ī v̄itate vna ꝛ ꝓpter ꝯueniētiā aplorum siue pr̄u3 ī symbolo ꝯponēdo ac ēt ꝓpter cōueniētiā scripturarum ex quarum aggregatiōe scm̄ est nō imerito symbolu3 fidei appellat̄ a syn ꝙ est con vel simul et bole ꝙ est snīa q̄si snīa multorum simul. S3 q2 tria sunt symbola op3 cās istitutiōis assignare. Uñcā in

stitutiōis symboli apostolorum fuit fidei istructio respectu credēdorum ad salutē necessariorum. Causa vero symboli athanasij fuit erroris exclusio pp multiplices errores pullulātes. Rō āt siue cā symboli prīm fuit fidei explanatio circa dubitatiōes emergētes. Itē symbolum aplorū submisse dr vt status aplorū et fideliū pmitiue eccle represententur qñ apli et fideles nō audebāt fidē xpi vsquaquaqꝫ ꝯfiteri in manifesto. Symbolū vero athanasij in prīa cātat vt designetur q fides est prīa mētis illūinatio. Sz Symbolū patrū i missa cātatur vt i ꝯfessiōe fidei et deuotiōe pparetur ad receptionē dñici corpis cui9 pticipes p fidē efficimur. Tertiū pambulū est q si habeat respect9 ad ea q̄ credēda sunt radicalr articuli fidei sunt .xiiij. quorum septē spectant ad diuinitatē et septē ad hūanitatē et hec signata sunt Apoc .j. in septē stellis et septē cādelabris aureis i quorum medio filius hois ambulat. Sz si habeat respect9 ad eos qui symbolū prius ediderūt tūc fidei articuli sunt .xij. iuxta numerū .xij. aplorum q̄ scto spū edocti nō ē dubium alid potuisse latere de his q̄ spectāt ad fidei ꝯplemētū et vt maiorē hērent firmitudinē singli apposuerūt ibi suas pticulas et oēs insimul singlas approbauerūt et hoc fuit vt vna eccla q̄ sup aplos fundari debebat hēret vnā fidei credulitatē q̄ fides catholica diceretur. h ē fides vniuersal et ab vniuersis aplis q̄ erāt fundamētū eccle vniuersalis et hoc añ dispsionē. Et io q: paul9 et barrabas electi fuerūt ad apłatum post dispsionē aplorum siue diuisionē ad pdicādum sicut pz actuū .xiij. in symbolo nihil apposuerūt: et sicut .xij. apostoli sunt .xij. fundamēta eccle vniuersalis. sic .xij. articuli fidei sunt .xij. fundamēta muri ciuitatis hierusalē superne quasi .xij. lapides pciosi q̄s enūerat beatus iohānes in apocali. .xij. dicēs et mur9 ciuitatis habēs fundamēta .xij. et in ipsis .xij. noīa .xij. aplorum. Sequitur fundamētum primū iaspis et c. et isto ordine psequar in declaratione articulorum et in cōferentia cōcordantie legis et discordātie legis xpi et machoīci.

¶ De primo articulo fidei et de cōcordātia et discordātia sarracenorum cū xpianis in eodem.

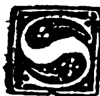

Rim9 articul9 fidei xpianee. Credo i deū prēm oipotētem creatorem celi et terre. Hunc in symbolo apposuit petr9 pīceps apostolorum. Et hic est pmū fundamētum muri ciuitatis hierusalē supne figuratū p primū lapidē pciosum q̄ dicitur iaspis Apo .xxj. Hic em lapis oculos purgat: visum acuit et cōfortat vt dr in lib. de pprietatib9 rerum. Et sic iste articul9 ptinēs ad diuinitatē q̄ est de vnitate dei est pciosus oib9 credētibus tollēdo oculos errores gētiliū plures deos ponētiū et acuēdi ac ꝯfortādi visum mētis. Itē p iaspidē figuratur virtus theologica q̄ ē fides q̄ nūq̄ i sanctis marcessit: sz sp manet viro

re bōi opis sic iaspis viridis colo ris ē. In illis q̄dē marcidia ē imo mortua q̄ fidē habēt z nō cū fide opa. Vn̄ greg. i psona dn̄i. A me fi de discrepat q̄ opib⁹ nō cōcordat Hec est p̄ia i edificio sp̄ali q2 si ne fide ip̄ossibile ē placere deo ad hebreos. xi. z nihil reficit q̄ fidē p didit vt dic̄ seneca zc. Et illō pru dētij p̄ia petit cāpū dubia sub sor te duelli pugnatura fides. dr āt p̄ ma v̄t⁹ fides: q2 ex ip̄a ceter̄ gn̄an tur vt dic̄ gl. sup illō mat. i. Abra hā genuit ysaac. ysaac genuit ia cob Glosa fides. sp̄e: z spes chari tatē z h̄ est itelligēdū nō de habi tib⁹ q̄ simul oēs īfunnt̄ a deo. Sz de morib⁹ quo4 vn⁹ gn̄at̄ ab alio In p̄dicta etiā p̄ticula q̄ȝ beat⁹ pe tr⁹ posuit i simbolo tres articuli contineñt̄ loquēdo de articulis vt habet̄ respect⁹ ad ea q̄ credēda sūt radicalr̄. s. articul⁹ de vnitate di uinitatis: z articul⁹ de psona pa tris z articul⁹ de creatiōe. Credo i deū. Iste articul⁹ exponit̄ i sym bolo maiori vbi dr̄. Credo in vnū deū vbi excludit̄ error gentiliū q̄ nō credūt i deū: sz i ydolū vel ali quā creaturā. Vel excludit̄ error māicheo4 q̄ dicūt eē plures deos seu plura p̄ncipia: z accipit̄ arti cul⁹ iste deutero. v. Ubi dicit̄ audi israel deus tu⁹ vn⁹ ē. Sz nūq̄d exi stēs in pctō mortali dicere pōt si ne pctō Credo i deū. videt̄ q̄ nō: q2 dicit augu. q̄ credere in deū est credēdo i eū tēdere: credēdo euȝ amare: z credēdo ei icorp orari. Et ita vr̄ q̄ talis mētit̄ cū dicit. Cre do in deū. Ad hoc r̄ndet magister alexāder de ales in fine sui tertij q̄ sicut existēs i odio fraterno pōt dicere oratiōnē dn̄icam sine pctō q2 dicit eā i psona ecclesie sicut p batur per illud. Esdre. vi. obtule rūt. xii. vitulos p populo dei. Glo sa null⁹ i oratiōe sibi aliq̄d petat vel p se: sz p oībus q̄ habent vnū cōmunē patrē deū. Similiter exi stēs i pctō mortali pōt dicere cre do i deū sine pctō nec mētit̄ cū nō sit s̄mo ip̄si⁹: sz ecclie p̄cipue cum symbolū i psona ecclesie dicat̄ sit oratio quedaȝ. Idem dicit frater iohānes. Ascen̄. i secūdo lib. sum me sue tit. lv. q̄ cōfessio fidei dicit̄ in symbolo quasi ex psona toti⁹ ec clesie: fides aūt ecclie est fides for mata que est in oībus aliis q̄ sunt de ecclia numero z merito. Et iō cōfessio fidei tradit̄ i symbolo se cundum q̄ cōuenit fidei formate. Unde existens in peccato morta li nō mētit̄ dicens. Credo in deū Cū non sit sermo eius: sed eccle sie. Sed quid dicendū si q̄s intui tiue videret deū nunquid mētire tur dicendo. Credo in deū: cum fi des sit secundum apostolū argu mētū nō apparētiū z iterū fides ē credē q̄d nō vides s̄z augu. Dico pro illo tunc cum q̄s videt ītuiti ue deū dicere nō p̄t veraciter. Cre do in deū sicut p3 de beatis i glo ria paradisi sc3 in q̄bus iā nō ma net fides: nec spes: sz charitas so la q̄ nūq̄ȝ excidit. Si q̄s vero i ra ptu ītuitiue videt deū trāsiuit q̄ȝ il la visio z certitudo remāsit illi⁹ vi siōis: si respect⁹ habeat̄ z illō tūc visiōis illi⁹ nō pōt etiā veraciter

dicere. credo ĩ deū sicut potuit eē ĩ paulo ꝛ sic legimꝰ ĩ cronicis btī pr̄is nr̄i beati frācisci ꝺ fratre egidio layco viro vtiq₃ ꝑfectissimo. Qui ex eo ꝙ ĩ q̊dā raptu viderat deū dicebat ꝙ cū sana ꝯsciētia nō poterat dicere. Credo ĩ deū: s₃ si post raptū nō haberet respectꝰ ad deū visu₃: s₃ ad deū q̄ nō vr̄: s₃ spectat videri tūc certissime nō mētitur q̄ dicit credo in deū: s₃ fideliter verū ꝓfert. ¶ Scd̄s articulus in hac ꝑticula ē patrē oīpotētē ħ ꝓbant plura alia cōsequētia. Si em̄ ē omp̄s pōt creare celū ꝛ terrā ꝛ p̄t dimittere pctā: ꝛ sic ꝺ aliis deo ꝓpriis vt patuit ĩ ꝓhemio huius fortalicii fidei: l₃ oīpotētia sit cōmunis toti trinitati: tn̄ ꝑ appropriationē attribuit pr̄i. Et s̄m Richardū hec oīpotētia ĩcludit oē₃ sciētiā ꝛ bonitatē summā ꝛ ex ꝯsequēti ꝓuidētiā respectu oī₃. Tertiꝰ articulꝰ est Creatorē celi ꝛ terre hoc exponēs maiꝰ symbolū addidit visibiliū oīm ꝛ ĩuisibiliū. Celū em̄ sumit dupliciť: est em̄ celu₃ qd̄ videt ꝛ est celū ꝙ nō videt vt ꝓbat ꝑ illud psalmi. Celū celi domino: qd̄ nihil esset dicere nisi ad minꝰ essent duo celi vtrūq₃ ꝗ creauit deꝰ cū vtrūq₃ sit celum vt dicit scriptura. In pricipio creauit deꝰ celū ꝛ terrā similiter ꝛ cōtenta ab eis. Celū ĩuisibile Cōtinet ĩuisibilia vt angelos. Celū vero visibile cōtinet visibilia ꝛ corpalia. Iō cōgrue scd̄₃ quod exponit symbolū maiꝰ ꝑ celū ĩtelligunt inuisibilia oīa q̄ nobis celant ꝛ ꝑ terrā oīa visibilia. sicut vr̄ psalmꝰ dicere: terrā aūt dedit filiis hoī₃ ꝛ l₃ creatio sit cōis toti trinitati cū opera trinitatis ad extra sint indiuisa tn̄ ꝑ appropriationē attribuitur patri. Et si queras quare ħ dicit creatorē ꝛ in maiore symbolo dicit factorē. Respōdet ꝙ creare est de nihilo aliqd facere. facere vero vt communiter dictū ē cōmune ē ad operari aliqd de nihilo ꝛ ad opari aliqd de materia. Ut ergo ostendat operator nō tm̄ factorū de nihilo vt angeloꝝ aīarū ꝛ prime materie s₃ etiā oīm ꝓductorum ex aliquo. Ideo ꝓfitemur nō tm̄ creatorē: s₃ etiā factorē. Secta machometi cōcordat cū lege iudeoꝝ ꝛ xp̄ianoꝝ ĩ vnitate dei ꝛ reꝝ creatiōe. Ait em̄ machometꝰ ĩ alchorano. Azoara pria ꝛ in pluribꝰ sequētibꝰ deꝰ noster vnus est: nec est aliꝰ p̄ter ipm pius ꝛ gratꝰ q̄ creauit celū ꝛ terrā: terrā ĩ ymo celūq₃ ĩ summo disposuit ꝛ ymbres ac arbores corūq₃ fructꝰ ꝓducit: ꝛ l₃ ĩ his duobꝰ sint nobiscū cōcordes sarraceni ex sua secta stati tn̄ venenū infundēs discordat a lege xp̄i negās deū creatorē celi ꝛ terre esse patrē: q2 s̄cdm sarracenos nullꝰ fit pater sine coitu. Hūc errorem ipsi traxerūt a iudeis q̊s secū machometus habuit cōsortes vt supra patuit cū de eiꝰ origine ageret: excecati ergo cū cecis iudeis negāt esse patrē creatorē celi ꝛ terre. Quod aūt xp̄iani tenēt fideliter in vnitate essentie ee tres ꝑsonas realiter distinctas ꝑ relatiōes originis sarraceni cū iudeis nō credūt quoru₃ cecitas infra per alchoranum ostendetur.

¶ De scdo articulo fidei z de tota discordia sarracenoꝝ in eodē z quō in alchorano ostēditur ꝙ iesus christus est filius dei.

Ecūdus articul9 est. Et i iesuz xpz filiū ei9 vnicū dn̄m nostrū. Hunc apposuit i symbolo andreas apl's. Iste articul9 est scd'm fundamentū ciuitatis hierl'm supne z est figurat9 p scd'm lapidē pciosum q dr saphir9 cui9 pprietas ē ꝙ corp9 humanū vegetat z integra mēbra cōseruat sic credere iesuz xpz eē filiū dei viui augmētat corp9 eccl'ie misticū qd' pri9 erat i vna gēte modica iudeoꝝ. sz mō p hāc fidē p̄dicatā se extēdit ad multitudinē gētiliū cōuersoꝝ. Itē p hūc lapidē p̄ciosuz figurat scd'a v't9 theologica q̄ est spes sctōꝝ q p celicā ꝯuersationē celo sereno sūt sil'es sicut saphir9 z veri solis radijs pcussi q radij sunt amoris isignia. q in sua ꝯuersatiōe z i sua passiōe resurrectiōe z ascēsiōe ondit i se oēm terrenitatē reprimūt z fulgorē eternitatis emittūt dicētes cū apl'o ad philipē. iij. n̄ra ꝯuersatio i celis ē. Et ad idē alios trahūt dicētes id esa. ij. Uenite ascēdam9 ad mōtez dn̄i z ad domū d'i iacob vn̄ eccl'. xliij tripl'r sol exurēs mōtes radios igneos exsufflās z fulgēs radijs suis excecat ocl'os. mōtes eccl'ie. i. p̄dicatores tripliciter exurit sol iustitie dn̄ in tria facit idoneos. s. ad fidē z ad opatōē z ad p̄dicationē vtriusq; z exufflat ab eis ignē ꝯcupiscētie z refulgēt i eis radijs amoris q excecāt oculos noctue. i. maloꝝ. Est g° h' scd's articulus. Credo in iesum xpm filiū ei9. i. patris vnicū dn̄m nostrū. Unde augustin9 libro de simbolo cū audis dei filiū cognosce deū si eni est verus fili9 est illud qd' est pater. Si ergo pr̄ est de9 fili9 est de9 vnicū. i. vnigenitū. In quo ostēdit ꝙ lz a patre pcedat filius z spūssctūs tn̄ est tātū vnus fili9 q pcedit a pr̄e p modū ḡnatiōis iesum xpm dn̄z scz iure creatiōis gubernationis z vlteri9 redēptiōis. Est aūt dn̄m increatū: z hoc nō appropriat filio cū dicat athanasi9 dn̄s pr̄: dn̄s fili9 dn̄s spūssctūs. Et est dn̄m creatū. z h' appropriat vt ēt incōtū hō credat dn̄s creature. Math. vltio data est mihi oīs ptās in celo z in terra psalmista. Oīa subiecisti sub pedib9 eius. Glosa ptāt i eius oīa subiecisti vt oēs eū adorēt. Nostrū dicit ppter participationē nostre nature scz humane z ppter executionē misterij redēptiōis i assumpta carne quā sibi vniuit i vnitate psone nō pater nec spūssctūs. Ad hui9 autem articuli expositionē mai9 simbolū addit plura dicēs. Et i vnū dn̄m iesum xpm z cetera.

¶ Exprimunt aūt ibi de filio secūdum diuinitatē quinq; ad excludēdū q̄nq; errores arrianoꝝ. Primus ē ꝙ nō ē eiusdē substātie cū pr̄e ꝯ id qd' ibi dicit: z in vnū dn̄m repete deū cū patre. Scd's error est ꝙ filius est minor patre contra quod dicitur dominū nostruz iesum xpm id est equalē patri z spirituisancto in dn̄io z potētia. Tercius

tiuus est q nō est fili⁹ naturalis sȝ adoptiu⁹ cōtra qđ dicit filiuȝ dei vnigenitū. Quart⁹ ē q est nat⁹ ex tpe non ab eterno ꝯ qđ dicit ꝛ ex pre natū añ oīa secula. Quint⁹ error est q est pura creatura. dicit eī q si fili⁹ esset a pre ꝛ fili⁹ naturalis cū null⁹ pr sine sui diminutione ꝛ decisiōe generet filiū equalē sibi. ꝛ illud de deo dicere sit absurdū. restat q de⁹ pater nūq̄ habuit filiū naturalē cōtra qđ dicit deuȝ de deo lumē đ lumine. sicut eñ lumē sine sui diminutiōe gñat aliđ lumē: sic pater filiū. Causa erroris eoꝝ ē qꝛ qđ est creature attribuūt creatori. Ex predictis añt erroribus inciderūt in pfundū erroris vt dicerēt xp̄m esse purā creaturā ꝛ nō esse deū naturaliter sed adoptiue ꝛ per gratiā. cōtra qđ dicit deū verū de deo vero genitū nō factū cōsubstātialē pri. i. eiusdeȝ substātie cū pre per quē oīa facta sunt. Augustin⁹ si p ip̄m facta sūt oīa iā nō est fact⁹ iam nō est creatura. dicit tñ fili⁹ factus ꝭm hūanitatē ad romanos pmo: ꝛ in pluribus alijs locis. Et qꝛ machomet⁹ fuit heretic⁹ arrianus instruct⁹ vt supra patuit p Sergiū monachū arrianū hereticū. Jdeo in hoc cōcordās cū arrianis ꝛ iudeis dicit iesum xp̄m purā creaturā: ꝛ sic discordās a xp̄ianis asserit xp̄m nō esse filiū dei nec deū. Unde azoara. ca. xxj. Cōstāter dic deū vnum esse necessariū oīb⁹ q̄ nec genuit nec est generat⁹ nec habet quēq̄ similem sibi. Jtē azoara. xij. dicit oēs q̄dē dicentes xp̄m iesum marie filiū deū existere mēdaces ꝛ increduli repti sunt. cū xp̄s ip̄e dixisset filijs israel in deū dn̄m meū atq̄ vestrū credite cui q̄sq̄s sociū atq̄ participē posuerit igressuȝ paradisi illicitū sibi repturus i ignē ibit eternū ꝛ i pluribus alijs locis similia verba pfert: sȝ mētita est iniq̄tas sibi: qꝛ veraces oēs q̄ cōfessi sunt iesum xp̄m esse verū deū ꝛ dei filiū repti sunt. Et ne hec veritas periret plures q̄ cētū mille volūtarie mortē passi sunt. Probatio vero sua est hoīs insensati nihil intelligētis de diuina natura nec de ei⁹ eterna emanatōe: ꝛ lȝ cōcedat xp̄um dixisse filijs israel in deū meū atq̄ vestrū credite: nō ex hoc sequit ip̄m nō esse deū ꝛ dei filiū. cū ip̄e dixerit creditis i deū ꝛ i me credite sociū āt se pticipē deo nō dam⁹ sicut ip̄e putat: qꝛ cū dicimus xp̄ȝ eē deū ꝛ nō aliū deū a pre sȝ vnū ꝛ eūdē deū fideliter cōsitemur aliū tñ i psona: ꝛ lȝ ex dictis i pmo libro ꝯsideratiōe. iij. clare appareat ex q̄druplici examie. Hec veritas catholica q iesus xp̄s est ver⁹ fili⁹ dei. Ad cōfusionē tñ sarracenoꝝ oppositū asserētiū ex eoꝝ lege volo illud ostēdere vt ppꝛijs armis vulnerent. Et sic ꝯfusi vel credāt vl' obmutescāt. Dicit ēt i alchorano in capi. amirā. Dixit angeli btē marie: maria deus p̄uult te ꝛ purificauit te sup oēs mulieres ꝛ post dixerūt āgeli maria de⁹ euāgelizat vl' ānūciat tibi de verbo suo ꝛ nomē ei⁹ iesus xp̄s filius marie. ¶ Et in capitulo eloq̄ dicit non dicatis de deo nisi veritatē

deum: qꝛ ihe xp̄s fili⁹ marie est nūci
us dei ꝛ verbū dei qđ iþe posuit ĩ
ea p̄ sp̄m sanctū. Asserit igit̃ oīno
ꝙ ihe xp̄s sit verbū dei. ¶ Querit̃
ergo qđ sit istđ verbū dei. An ver
bū dei accidētale vel poti⁹ p̄sona
le ꝛ reale. Si dicūt sarraceni ꝙ est
verbū dei vocale tm̄ ꝛ accidētale
hoc nō pōt dici. loquit̃ em̄ de deo
alchoranū ꝛ ēt euāgeliū singulari
ter vt de vno verbo tm̄. Verbū aūt
dei vocale ꝛ accidētale qđ a deo ē
nō est vnū: sꝫ multa oīa ꝟba bona
ꝛ scā ꝛ vera possunt dici ꝟba dei.
Itē nō esset excellēs cā mēdacio
xp̄i q̄ꝫ alchoranū intēdit singulari
ter cōmēdare ꝙ ꝟbuꝫ dei dicat̃: qꝛ
ꝟba dei dicit naꝫ nō solū xp̄s: sꝫ ēt
alij p̄phete dixerūt verba dei. Si
aūt accipiat̃ substātialr̃ ꝛ p̄prie ꝛ
p̄sonalr̃ sic ꝟbū dei est eternū ꝛ ve
rus de⁹: sicut verbū qđ egredit̃ de
ore corruptibilis hoīs corruptibi-
le eē necesse est. Sic verbū qđ ab
eterno p̄gredit̃ de ore dei p̄ qđ cre
auit celū ꝛ terram ꝛ īter media vt
ꝟbo vtar alchorani necesse est eē
ĩcorruptibile ꝛ eternū. quicq̄d au
tem ex deo processit essentialr̃ est
de⁹. Unde cum verbū aliquo mo-
do differat a dicēte ꝛ concipiente
verbū ꝛ in dei essentia nō pōt esse
diuisio vel distinctio: oportet qđ
ibi sit differētia p̄sonalis ꝛ ꝙ ver-
bum a dicēte p̄prijs ꝛ solis rela-
tionibus distinguat̃ hoc est autem
verbū quo deus oīa fecit dicit fiat
ꝛ fit sicut in alchorano dr̃: ꝛ in hoc
cōuenit alchoranū cum euāgelio
iohānis qđ dicit oīa p̄ ipsuꝫ facta
sunt: qꝛ igit̃ a dicēte verbū ↄcipit̃

ꝛ intellectualiter gn̄atur ꝛ illud
qđ ab aliquo gn̄atur ĩ similitudīe
nature ꝛ speciei dr̄ filius. ¶ Hinc
est ꝙ verbū dei dicim⁹ filiū dei si-
cut si sol de se gn̄aret talē splēdo-
rem qui esset sol illū solē ꝛ splēdo
rem diceremus filiuꝫ solis ꝛ ĩ hoc
tn̄ est differētia ꝙ creaturis ĩ qb⁹
differt esse ꝛ essentia non possunt
mltiplicari supposita sine mltipli
catiōe nature vt hō generat hoīeꝫ
de⁹ aūt ĩ quo est idē esse ꝛ essentia
cū ex se gn̄at verbū qđ deus est vt
dictū est nō generat aliū deū: qꝛ di
uina essētia nec diuisibilis est nec
multiplicabilis aliquo mō p̄pter
summā simplicitatē ꝛ p̄fectioneꝫ
ꝛ ratio potissima quare diuīa essē
tia nō est mltiplicabilis: qꝛ est de
se hoc: ꝛ quodlibꝫ qđ est de se hoc
sicut sortes est incōicabile ꝛ ĩ plu-
rificabile. Natura vero hūana: qꝛ
nō est de se hō: sꝫ ꝑ hoc p̄ heccitates
idō plurificat̃. ¶ Dicam⁹ ergo ꝙ de
us gn̄at verbuꝫ suū qđ de⁹ est. sed
nō ali⁹ deus. hō est alia p̄sona: sed
nō ali⁹ de⁹. Machomet⁹ aūt quō
audiuit ꝙ xp̄iani dicebāt deū hr̄e
filiū nesciuit cogitare ꝙ possꝫ eē fi
li⁹ nisi dr̄ mliere. ¶ Et idō nullū alid
argumētū ĩduxit nisi ꝙ de⁹ nō pt̄
hr̄e filiū: qꝛ nō hꝫ vxorē ꝛ hoc p̄ ef
ficaci argumento frequentissime
repetit. Hoc argumētuꝫ est simile
ac si diceret ꝙ de⁹ nō est substātia:
qꝛ nō habet accidēs vel ꝙ de⁹ nō
viuit: qꝛ nō comedit vel respirat
ꝛ talis ymaginatio fantastica est ꝛ
fatua ꝛ hoīs ĩtellectu ꝛ rōne carētꝫ
nō eī xp̄iani dant deo filiū tāq̄ȝ ex
mliere: sꝫ sicut ē calor ab igne ꝛ splēdor

a sole ꝛ verbū a dicēte vt dici q̄ oia nasci vere ꝛ gn̄ari dicunt ꝛ nō ex femīa vel ml'iere: fili⁹ eīm splēdor est ꝛ verbū eterni pr̄is coetern⁹ et ꝯsubstātialis ꝛ coeq̄lis et machomet⁹ ēt nō recoluit. q̄d dn̄ quē tm̄ cōmēdat dicit deū habere mltos filios adoptiuos p̄ter filiū naturalē dicēs. Ego dixi dij estis ꝛ filij excelsi oēs ꝛ tn̄ nō ex ml'iere. Itē machomet⁹ dixit ꝙ v̄go maria potuit habere filiū sine viro nunq̄d ergo potuit cogitare ꝙ de⁹ potuerit habere filiū sine ml'iere. Preterea dicit machomet⁹ de deo in ca. elminiñū: ꝙ si de⁹ haberet filiū totus mūd⁹ esset ī p̄iculo. esset eīm inter eos scisma sed hec suppositio ē falsissima supponit eīm ꝙ de⁹ nō haberet filiū nisi malū ꝛ ꝯtumacē et inobediētē ꝛ nos q̄dē dicim⁹ ꝙ fili⁹ dei est verbū dei ꝛ ars p̄ris per quē oia opat̄ verbū aūt ꝯceptū et ars opatoris ēt ī hoīe nūq̄ discrepāt ab ītellectu ꝯcipiēte, nisi forte machomet⁹ blasphemādo dicat ꝙ de⁹ a semetipso discordat a suo intellectu ꝛ sua ꝯceptio ꝯtradicit ei

¶ Itē cū iesus fili⁹ marie sit v̄bū dei vt dicit machomet⁹ ꝛ v̄bū dei vt declaratū est fili⁹ dei. q̄re ergo nō dicit machomet⁹ ꝙ de⁹ nō pōt habere verba q̄ nō h̄z vxorē sicut dicit ꝙ nō pōt habere filiū q̄ vxorē nō h̄z igit̄ verū dixit machometus q̄n dicit ꝙ iesus xp̄s est fili⁹ marie ꝛ ꝙ est verbū dei sed nō intellexit. si intellexisset dixisset ex quo ē fili⁹ marie est ver⁹ hō ꝛ ex quo est verbū dei est verus de⁹. ¶ Nō eīm est de⁹ ꝯposit⁹ vel īperfect⁹ vt hō cui⁹ v̄bū ꝛ ꝯceptio mētis ꝛ ars et opatio est inherēs sine accidēs. ꝛ id nō hō: verbum aūt dei est substātiā ꝛ q̄cq̄d ē dei de⁹ est. Vñ v̄bū dei est de⁹ Intellect⁹ dei est de⁹ et opatio dei est de⁹. Pz ergo ꝯ sarracenos q̄ñ de⁹ pōt habere filiū; lz nō habeat vxorē ꝛ q̄ño ēt iesus fili⁹ marie ē ver⁹ fili⁹ dei natural.

¶ De tertio articulo fidei ꝛ de p̄prietatibus calcidonij.

Ertius articulus fidei est. Qui conceipt⁹ est de sp̄ūsancto nat⁹ ex maria v̄gine. Hūc apposuit in simbolo iohānes euāgelista. Iste articulus est tertiū fundamētū ciuitatis hierusalē sup̄ne ꝛ est figuratus p tertiū lapidē p̄ciosuz qui dr̄ calcidoni⁹ Hic eīm lapis vz ꝯ illusiones demonū ꝛ virtutes ꝯseruat vt dr̄ in lapidario. Sic ꝛ fides huius articuli valet ꝯtra illusiōes demonū q̄ sepe iudeos ludificauerūt vt crederēt plures esse xp̄m in lege p̄missuz sicut patuit latissime i p̄mo ꝛ tertio libris xp̄iani vero hāc fidē amplexātes nūq̄ inuēti sūt illusi aliū q̄ iesuz xp̄m in messiam recipiētes: ꝛ sicut nō patit̄ illusionē sic ēt nō patit̄ destructionē virtutū sz eas firmissime cōseruat in aīalib⁹ fideliū. Predict⁹ lapis fm ysidorū ē ex lapidib⁹ ardētib⁹ sūs palēti lucerne vt dicit h̄ glosa. Calefact⁹ aūt a sole vel digitorū atteritu paleas ꝛ kartaꝝ fila a se rapere dicit̄ ꝛ significat tertiā virtutē theologicā q̄ est caritas sanctorū

hec ei ab ipsis celata q̄si palet i lu terna. sꝫ cū ad alioꝝ vtilitatē extr cogit lux ei⁹ appet q̄ nō sculpit q̄ aduersis nō secat. j. ad coꝝ. xiij. ca ritas oīa suffert vt vanā gl'iā ꝫ nec recipit nec retinet h̄ amore xp̄i in carnatōis accēsa ꝛ digiti a spūsā cti igne īflāmata pctōres sibi ꝯiū git cū nō solū amicos sꝫ etiā inimi cos ꝓpt deū cara vnitate cōiūgit.

¶ Itē p̄dict⁹ articul⁹ sumit ex il lo Matt. j. inuēta est i vtero hn̄s de spūsctō. ¶ Et nota q̄ ambrosi⁹ dicit li. de spūsctō q̄ illō qd̄ est ex aliq̄ aut est ex ei⁹ substātia vt fili⁹ ex p̄re aut ex eius ptāte vt ex deo oīa ꝛ sic sumit h̄. q̄ de ptāte ꝛ opa tiōe spūsancti ꝯcept⁹ est xp̄s. Jō xp̄s nō dr̄ fili⁹ spūsctī. In simbo lo ꝓo maiori explicat iste articul⁹ sic. Qui ꝓpt nos hoīes ꝛc. vsq₃ ibi ꝛ hō fact⁹ est. ¶ Ubi nota q̄ descē dere dr̄ de filio dei non ꝓprie sed trāssumptiue ad significādū icar nationē. sicut ei q̄ descēdit de sur sum i deorsuꝫ tēdit sic cū de⁹ fact⁹ est hō deus q̄ est sup oīa infimā si bi naturā vniuit: nihil ḡ aliud est hic descēdere q̄ꝫ in carne hūili ap parere i h̄ articulo cōcordāt sarra ceni cū xp̄ianis q̄ꝫtū ad hoc q̄ xp̄s iesus fuit ꝯcept⁹ de spūsctō ꝛ nat⁹ de maria ꝟgine ꝛ q̄ est messias in lege ꝓmissus qd̄ vt clari⁹ videat.

¶ Notādū q̄ fuit q̄dā iude⁹ tole tan⁹ noīe samuel q̄ quandā dispu tationē singularē habuit ꝯ quen dā sarracenū noīe albucalē apud sctāꝫ ꝯmorantē. Isti em̄ ꝯferētes de ꝟitate vtriusq₃ legis cōicauerūt inter se libros suos. sic q̄ iude⁹ le git sarraceno bibliā ꝛ tradidit sibi trāssumptū fm̄ q̄ veracit habetur apd̄ iudeos ꝛ sarracenus legit al choranū iudeo ꝛ tradidit sibi trās sumptū fm̄ q̄ veracit habet apud sarracenos. ¶ Deīde ipsis absen tib⁹ adinuicē l'ras disputauerūt de ꝟitate vtriusq₃ legis ꝛ īter cetera p̄dict⁹ iude⁹ ꝯ sarracenū nitit pro bare q̄ xp̄s iesus est ver⁹ messias sarracenoꝝ ꝛ q̄ sarraceni false ꝛ ꝯ ꝟitat ēviuūt sic dicēs p alchoranū quē mihi legisti cui⁹ transsumptū in arabico ꝯcessisti quē appoꝛtaui ꝛ apd̄ me recōditū habeo tibi duo ꝓbare intēdo. ¶ P̄rīo q̄ xp̄s quē colūt xp̄iani ē vester ver⁹ messias ꝛ sibi credere debetꝫ ꝛ ipm tāq̄ꝫ ve rū deū ꝛ hoīem adorare ꝛ recipere ꝛ cū h̄ ꝓbauero leuit fm̄ īferā scꝫ vos nūc flere ꝛ ꝯ ꝟitatē viuere nō tm̄ istis ꝓbatiōib⁹ ꝓ me nec ꝓ me is ītēdo adherere. Quātū ad p̄ri mū scit q̄ oīa q̄ dicā habeo i alcho rano ꝓo q̄ tu dixisti mihi q̄ multa erāt i alchorano ꝯ vos iō erant de medio sublata. Sꝫ ista q̄ sequunt de iesu quē colūt xp̄iani recitabo fidel'r ꝓut habēt in sachara de fa milia. dicit ei machomet⁹ de iesu heic. i. iesus ē messias quē ꝓpha di xit eē futuꝝ heic. i. iesus ē fili⁹ ysa ac ꝛ ꝓphetaꝝ iustoꝝ ꝛ sctōꝝ in re cta linea vsq₃ ad mariā ꝟginē heic i. Jesus messias habuit ptāteꝫ a deo faciēdi mirabilia sanādi oēm lāguorē ꝛ īfirmitatē eiiciēdi de mones suscitādi mortuos: ꝛ credi tis expsse oīa miracl'a q̄ xuāgeliū xp̄ianoꝝ ꝯmemorat. heic. i. iesum fecisse vt alchoranus expsse testat

in zachara. ꝑdicta etiã ibidẽ dr ꝙ heic.i.iesus sciuit ⁊ scit etiã oĩa se creta cordiũ. Uñ ꝟba machometi sunt ista in forma. heic.i. iesus sciuit oẽs libros ⁊ oẽm sapiam moysi ⁊ ꝑdicationẽ ⁊ sciebat qd hoies comedebãt in domib⁹ suis ⁊ quid reponebãt in thesauris suis ⁊ hoc modo cõtẽpsit diuitias ⁊ abiecit carnales ↄcupiscẽtias nec habuit delectatiões q̃ sunt occasio peccãdi ⁊ cã inobediẽdi. ⁊ introducitur in alchorano illd euãgelij vulpes foueas hñt etiã eodẽ zachara qd iesus fuit ↄceptus de spũsctõ absq₃ virili semie ⁊ nat⁹ de maria virgine ⁊ de maria dicit machomet⁹ qd angelus Gabriel dixit O maria deus elegit te ⁊ decorauit te gra. ⁊ ornauit ⁊ ꝑelegit super oẽs mlieres oĩm filioꝝ mres. ⁊ posuit te quasi vnũ mediũ inter hoies et angelos dei in paradiso delitiarũ dr ẽt zachara.xxvij. ꝙ heic.i.iesus verbũ dei ita ꝙ intellectus nõ vocat hoc noĩe nisi ꝙ vocabit arabice heic.i.iesus ego sum sufficiẽtia tua ⁊ ego eleuabo ad me ⁊ purificabo te ab ĩfidelib⁹. Et in zachara de familia dr ꝙ nullus est quẽ nõ tetigerit sathan ꝑter heic.i.iesum ⁊ mariã. Scis em̃ ꝙ hec oĩa supra dicta cõtinent in zacharis ꝑdicta vero alchorani ⁊ oĩa fideliter ⁊ veraciter sine diminutiõe nec additione recitaui. Nunc ex istis colligo sic. iesus est de spũsctõ cõcept⁹ sine virili semine de sanctis ꝓphetis natus de virgine cõcept⁹ ⁊ natus sanctus innocẽs omnem hñs scientiã scrutãs corda hoim hñs potestatẽ curãdi: sanãdi resuscitãdi mortuos ⁊ messias ꝓmissus in lege a ꝓphetis ergo ingstum scrutãs corda hoim est de⁹ ⁊ cõsequẽter adorãdus ⁊ colẽdus ingstum scrũs ⁊ de sanctis natus ⁊ messias ⁊ credẽdus ⁊ recipiẽdus antecedẽtia oĩa habetis in alchorano vero ⁊ ↄceditis ⁊ vere ⁊ recte ergo et eisdẽ ↄsequẽtiã recipere debetis ⁊ nõ solũ recipere s₃ fideliter operari: oppositũ faciẽtes sub palliato colore false ⁊ mẽdose viuitis dicit sub palliato colore qr vos dicitis ꝙ verũ est ꝙ iesus fuit messias ꝓmissus s₃ machomet⁹ fuit ab ipso deo ⁊ de bñplacito iesu missus ad declarãdũ doctrinã datam ab ipso iesu quã p falsos scriptores xp̄iani falsi hñt ⁊ machomet⁹ fuit plenus spũ dei viui ⁊ missus ad corrigenda corrupta ad declarãdũ ꝟitatem vt ipe iesus dixit discipulis. Ego mittã vobis de pr̃e spm̃ ꝟitatis ⁊ docebit vos oẽm ꝟitatem ⁊ suggeret vobis oĩa q̃cũq₃ dixero vobis. Uolo aũt oñdere p alchoranũ ⁊ p ↄceptionẽ ipius machometi ⁊ per natiuitatẽ ⁊ genealogiã ⁊ p eius nutritionẽ ꝙ talis non potuit nec dbuit ad h̄ eligi. Nã manifestũ est ꝙ vos ↄcedit ꝙ machomet⁹ de gñe hismaelis filij Abrae ⁊ agar ancilla. ⁊ in h̄ dicit ꝙ iesus est ex ysaac ⁊ sara q̃ erat vxor legitima ipsius abrac ⁊ id de legitis. Machometus vero de ↄcubina que agar eadẽ zachara dicitis ꝙ machomet⁹ fuit ↄcepe⁹ de pctõribus ⁊ natus eo ꝙ parẽtes sui erãt ydolatre ⁊ gẽtiles de genere sarraco

non q̄ erant puersissimi peccatores vt asseritis. Cōceditis etiā φ cū eēt.iiij.annorū nutriuit eū i villa q̄ dr biatris quidā puersus iudeus geneatic⁹ q̄ nutriuit eū ⁊ docuit eū testamētū vetus seu legē mosaicā ⁊ istruxit eū arte seu sciētia geneatica. Postea fuit tradit⁹ hierusalē a quodaȝ patruo suo q̄ dicebat̄ sicut tu abucul⁹ cuidā falso xp̄iano q̄ erat monach⁹ sctī bn̄dicti ordinis q̄ monach⁹ istruxit ipm̄ false in naturali sciētia ⁊ i lege xp̄ianorū ⁊ docuit ipsuȝ puertere oēs text⁹ vtriusq̧ legis ⁊ sic effect⁹ geneaticus ⁊ i duobus testamētis puerse ac false nutritus ⁊ instructus secessit in egyptū q2 fames valida oppresserat totā arabiā ⁊ iūctus ē cuidā regine vidue noīe Cadiga q̄ postea extitit causa regni sui apud damascū. Ecce aspicias q̄liter ⁊ a q̄bus cōceptus ⁊ quō natus ⁊ nutritus a q̄bus instructus ⁊ quā doctrinā secutus ⁊ nūq̄ a deo purgat⁹ nec illustratus q2 de eius electione a deo nec de plenitudine spūs dei i eo vos nō habetis aliquā scripturā sicut tu asseris in q̄dā glosa quā tu vocasti elemab nisi φ dicitis φ ip̄e de se ipso dixit φ oīa q̄ mādabat p̄dicabat ⁊ docebat archāgel⁹ gabriel p̄dicabat ⁊ reuelabat sibi de celo. quātus ergo sit iste scȝ machometus ⁊ q̄lis sit rogo velis aspicere ⁊ clare videbis sana cōsciētia φ talis ad tāta minime eligi valuit hec iude⁹ ille. Sȝ addunt̄ ad hec rōnes alie cōuincētes. Prīa quia spūssanct⁹ nō pōt eē vilissime vite ⁊ vilissime secte dator q̄lis est machometus ⁊ ei⁹ lex vt supra visuȝ fuit in secūda ⁊ tertia cōsideratiōnib⁹. Scđa q2 paclet⁹ spūssanct⁹ docuit apostolos iohannis.xiiij.⁊ xvj. docebit vos omnem veritatē. Machometus aūt nō vidit apostolos vt cōstat q2 fuit post eos vltra sex cētos ānos vt patuit supra cōsideratiōe prīa articulo. iij.scȝ de origine machometi quo ad tēpus. Tertia rō est q2 paclet⁹ spūs sanctus nūq̄ fuit nūcius missus diabolis sȝ machomet⁹ fuit nūci⁹ missus hoīb⁹ ⁊ diabolis ipso teste i alchorano azachara.xvj.nō ḡ fuit spūs vitatis missus a iesu. Et sic pȝ φ iesus xp̄s bn̄dictus nō solū est verus messias xp̄ianorum ⁊ iudeorum sicut in prīo libro ostensum est: sed ēt est verus messias sarracenorū vt nūc ex alchorano deductū est cōcept⁹ de spūssancto. ⁊ de maria v̄gine natus. Sūt tn̄ discordes a xp̄ianis in hoc φ exponūt in maiori simbolo scȝ q̄ propter nos homines ⁊ ppter nostrā salutē descēdit de celis ⁊ icarnatus est ⁊c. vsq̧ ⁊ hō factus est. q2 cū ipsi negēt xp̄m esse filiū eternaliter generatū vt supra patuit negāt ↄseq̄ter incarnationē filij dei. Dicūt eīn φ non fuit aliqua necessitas φ p̄p hoīeȝ de⁹ icarnaret̄. sȝ φ ip̄e hō q̄ peccauit ageret penitētiā ⁊ satisfaceret p pctō. Opȝ ḡ istis bestijs ostēdere necessitatē icarnatiōis. ⁊ φ nec āgel⁹ nec oēs āgeli bōi ⁊ mali. nec p̄m⁹ hō nec oēs homies puri sīt īcipiētiā etiā agētes potuerūt satisfacere p pctō p̄mi ho

minis sicut et dicit dñs cesariẽsis I suo tractatu ꝯ sarracenos Vñ captiu⁹ itellect⁹ sarracenoꝝ obũbratus caligine peccatorum non põt itelligere iustitiã icarnatiõis filij dei Hec est ei ꝑpria excellẽtia legis euãgelice sup legẽ moysi scȝ manifestare iustitiã dei q̃ facta nõ fuit tpe legis moysi.sȝ fuit facta et ipleta tpe euãgelij Et cũ res post q̃ facte sũt oĩbus repñsentanť manifestius q̃ȝ antequã ipleãť ꝑprie ꝑpriũ est legis grẽe mãifestare iustitiã dei quã venit iplere i seipo: suus ꝑpri⁹ filius iesus xp̃s Sic ei declarauit ip̃e iohãni baptiste qñ venit ad suũ baptismũ qꝛ cũ iohãnes diceret sibi.Ego a te debeo baptizari et tu venis ad me Rñdit ei dicẽs: sine mõ sic decet nos implere oẽm iustitiã mat.iij. Sȝ q̃s põt exprimere q̃lis ẽ ista iustitia Quis põt põere linguã in tã altũ misteriũ ꝑsertim cũ cognoscã isufficientiã mei intellectus ad explicãdũ:sȝ ꝯfidẽs de diuina pietate q̃ illuminat accedẽtes ad se et ꝙ qñ cũ hũilitate accedit hõ ad cor altũ manifestať ei deus plus exaltatus breuiter et clarius quã potero exponeť diuina iustitia q̃ ꝑ legẽ euãgelicaȝ declarať nõ icipiẽdo in gradu altiori q̃ est redẽptio sanctorũ angelorum sed hominuȝ qui erãt in dura seruitute ꝑpter peccatũ primi hominis ex quo voluit plus obedire diabolo q̃ȝ deo comedẽdo de arbore nõ cõcessa:et qꝛ non seruauit paradisum terrestrẽ in quo positus fuit operareť et custodiret illud sicut fit de illo q̃ dato sciẽter castro ꝑ q̃ fecit homagiũ inimico suo cõmittit ꝑditionẽ suo pricipi ꝙ ipse et sui filij tradunť exilio et regnũ positi extra grãaȝ dñi sui sic fuit iustitia ꝙ primus hõ et oẽs ab eo descẽdentes eẽnt serui ꝑ naturã volo dicere ꝙ nascerenť in peccato ꝑ naturã sicut eoꝝ pr̃ voluntate deliberata voluit esse ipsi fuissent filij ire.sed si postq̃ȝ creuissent et fuissent intelligẽtes ꝙ in eoꝝ arbitrio fuisset velle sicut nati fuerãt manere et ꝑmanere filij ire vel eẽ filij grẽe tales nouiť facti volẽdo audire doctrinã dei et seruãdo mãdata eius et si obedissent diabolo sic̃ eoꝝ pr̃ fecit plus q̃ȝ deo adiplendo sua carnis desideria et nõ spũs ꝙ semꝑ ꝑmanerẽt filij ire sicut nati fuerãt nõ digni hr̃e regnũ dei ex quo sũt filij ꝑditoris: et vltra qꝛ deliberate voluerũt plus societatẽ diaboli q̃ȝ dei q̃ȝto tpe vixerũt in h̃ mũdo:ꝙ siliter habeãt societatẽ i alio dãnati cũ eo ad penas ifernales. In h̃ tñ fit filijs ade maior misericordia q̃ȝ filijs militis ꝑditoris: q̃ si nõ cõmittãt ꝑditionẽ sicut pater fecit: ymmo displicet eis q̃ [illegible] to tpe vite sue extra regnũ [illegible] relegati: tali pena existẽti [illegible] est in sola priuatiõe sui amoris et gratie nolẽdo ꝙ habitẽt in suo regno filij sui ꝑditoris Hec ẽ pena filioꝝ ade ꝙ sicut ipse fuit expulsus a paradiso ita descẽdẽtes ab eo solũ mõ qꝛ sũt filij sui ex eo sũt idigni regno dei. Et qꝛ h̃ pena tã grãdis cum sit tam preiudiciale exiliũ hominum a paradiso et s

militer: qz est tã vniuersalis exten
dẽdo se ad oẽs hoĩes q̃ fuissent ĩ
hoc mũdo geniti sicut adã suos ꝓ
prios filios gñauit ostẽdit magni
tudinẽ peccati. ꝓp qđ taz grãdis
pena fuit imposita. Ne oẽs hoĩes
pirẽt necessaria fuit recõciliatio
ꝑ quã hoĩes fuissent in grã dei q̃
ꝑ naturã nascebanť in ira sua: et
cũ recõciliatio reqrat cõdignã sa
tisfactionẽ ⁊ satisfactio cõdigna
ẽ qꝫ repareť dãnũ restituẽdo abla
tũ: ⁊ vltra hoc rõne offense qꝫ det
aliqđ de suo qđ pri⁹ añ offensam
nõ debebat. sicut ĩ lege ꝑcepit de⁹
restituere q̃nqz boues ꝓ vno ⁊. iiij.
oues ꝓ vna exodi. xxv. ꝓp qđ in re
gno tenẽt ꝓ ista lege septẽnaꝝ q̃
libꝫ ꝑ seipm̃ põt itelligere ex quo
q̃litas satisfactiõis dꝫ esse ẜm cõ
ditiões peccati grãde peccatũ grã
dẽ requirit satisfactionem Cũ er
go peccatũ primi hominis fuit tã
magnũ comprehendẽs oẽs ab eo
descẽdentes qꝫ ipse nõ poterat sa
tisfacere ꝑ seipõ qr ad satisfacien
dũ nõ habebat q̃d daret de suo qđ
pri⁹ nõ đberet deo qm̃ qr ab ipso
receꝑat deo debebat totũ qđ suũ
erat. Vñ si ꝑ seipõ nõ poterat sa-
tisfacere multomĩn⁹ ꝓ toto gñre
hũano facto seruo diaboli rõe sui
peccati: ergo vt recõciliatio fieret
reqrebať satisfactio debita resti-
tuẽdo q̃tũ fuit qđ accepit vel q̃n-
tũ fecit de dãno ⁊ vltra h̃ aliquaz
rẽ suã nõ debitã pri⁹ deo ꝓp offen
saz quã fecit hoc nõ potuit facere
adã nec aliqs suoꝝ filioꝝ ex quo
debebãt deo q̃cq̃d habebãt. Et q̃
libet vt saluet vel nõ seu cũ maxia
difficultate est sufficiẽs sua ꝓpria
iustitia manifestãte sacra scriptu-
ra qꝫ si fuerint ĩ ciuitate tres viri
iusti Noe daniel: ⁊ iob Isti sua iu
stitia liberabũt aĩas suas sꝫ nõ po
tuerũt liberare aĩas filioꝝ ⁊ filia
rũ suarũ Cũ ergo satisfactio reqꝛ
rat qꝫ in illo qui dꝫ satisfacere sint
duo scꝫ qꝫ sit ille q̃ dꝫ satisfacere ⁊
sit ille q̃ põt satisfacere quarũ vna
sine altera nõ sufficit opꝫ intelli-
gere qꝫ ille q̃ habebat satisfacere
ꝓ peccato ade cũ adã fuerit hõ qꝫ
fuisset nõ angel⁹ q̃ nõ debebat sa
tisfactionẽ sꝫ qꝫ fuisset hõ ex quo
hõ fuerat q̃ peccauerat. Itẽ reqꝛ-
rebať secũdo qꝫ fuisset talis hõ q̃
posset satisfacere ⁊ cũ purus hõ sa
tisfacere nõ posset ex quo deo de-
bebat totũ qꝫ ĩ eo erat ⁊ satisfactio
reqrit rõne offense quã peccãs fa
cit qꝫ det vltra ⁊ ampli⁹ q̃ accepit
vel fecit de dãno peccãdo Vñ hac
eadem rõne quilibet angeloꝝ nõ
poterat satisfacere cũ vnusq̃sqz eo
rũ deberet deo q̃cq̃d habebat ex
quo ab ipo deo receperat q̃s esset
ille q̃ nihil deberet deo vt sic possꝫ
satisfacere: certũ est qꝫ in oĩb⁹ crea
turis non põt inueniri vna sola q̃
deo non debeat aliquam rem cuꝫ
oẽs ipse debeant deo quicq̃d ha-
bent ex quo ab ipso receperunt ꝓ
pter qđ deus sol⁹ est qui nihil dꝫ
deo cũ deus a seipso habeat suuꝫ
esse ⁊ nõ ab aliquo alio qr interro
gatis oĩbus intellectum partici-
pantib⁹ siue sint homines siue an
geli boni ⁊ mali si ipsi dederũt eẽ
deo vel aliquã rem propter quaz
anteq̃ deus daret eis esse qđ ha-

bent de⁹ eis aliq̄d deberet: oēs responderēt ip̄e sol⁹ fecit nos ⁊ nō ipsi nos. Et idō nos debemus ei q̄c q̄d habem⁹ ex quo ab eo recipim⁹ ⁊ ip̄e nobis nihil dꝫ q2 nihil ei dedim⁹. Hac ergo rōe clara existente: ꝙ sol⁹ de⁹ est ille q̄ nihil dꝫ alteri nec sibiipsi cū ille q̄ debebat satisfacere ꝑ peccato primi hois ⁊ oīm aliorꝫ req̄rebat q̄ð nihil dꝫ deo ⁊ sol⁹ de⁹ est iste ergo necessariū fuit: ⁊ sic oīb⁹ modis expediebat ꝙ satisfactor pro gñre hūano foret de⁹ ⁊ hō: homo q2 hō fuerat q̄ peccauerat ⁊ sic hō satisfacere debebat: de⁹: q2 ipse sol⁹ est: q2 nihil dꝫ deo ⁊ sic ꝑ satisfactiōe hois peccati: poterat dare de gr̄a dando de suo q̄ð nulli debet. hoc itellecto debem⁹ cōsiderare: ex q̄ homines nō poterāt esse deo recōciliati nisi ꝑ ipsummet deū q2 non erat q̄ satisfacere posset nisi ip̄e solus: q̄ fuit illa iustitia q̄ deū obligaret vt ip̄e deberet satisfacere ꝑ peccato primi hois cui⁹ demerito oēs ab eo descēdentes erāt serui diaboli opꝫ ad cognitionē hui⁹: videre ⁊ attēdere pricipiū ⁊ cōditionē peccati q̄ð fecit prim⁹ hō Ecce ꝙ in hoc facto cōcurrūt tres scilꝫ de⁹ q̄ dedit p̄ceptū primo homini ꝙ seruaret paradisū ⁊ ꝙ nō comederet de arbore vetita Cōcurrit hō q̄ peccauit q2 fecit cōtrariū p̄cepti ꝑ deū ei dati. Cōcurrit Tertio diabol⁹ qui astutia sua ⁊ deceptiōe ꝑ mediū mulieris tēptauit hominē ⁊ fecit ꝙ transgrederetur preceptū. de istis duob⁹ scꝫ homini ⁊ diabolo sic est ꝙ in casu explicato nulli eoꝝ facta fuerat aliq̄ offensa ipleta voluntate cuiuslibet eorū faciendo quilibet quod volebat q2 homo cōplacuit sue vxori plus appetēdo ꝑmanere i gratia sua ⁊ amore q̄ꝫ deo obedire. Diabol⁹ siliter impleuit volūtatē suā habita victoria ꝑ eū desiderata. Uerūtamē hoc est verū ꝙ q̄libꝫ eorū fecerat grādē offensā deo contra cui⁹ volūtatē ambo fecerunt. Prim⁹ homo q2 voluit pl⁹ obedire sue vxori q̄ꝫ deo faciēdo volūtatē diaboli ⁊ diabolus q2 cum deceptione cōtra volūtatē dei tulit seruum ei⁹ ⁊ fecit seruū suū: ⁊ sicut deo fuerat facta offensa ꝑ vtrūq̄ si ābo voluissent recōciliari oportebat ꝑ ambob⁹ fieri satisfactiōē Sed cū diabolus noluisset deo recōciliari ymmo placebat sibi semꝑ inimic⁹ dei ꝑmanere q2 nolebat recognoscere peccatū suū: q̄ð non erat i hoīe cū desideraret liberari a dura ꝯuitute quā sētiebat stādo in potestate diaboli. Ergo cū sol⁹ hō peniteret de peccato ꝑ eū scō vt fieret reconciliat⁹ deo pōt dici vno de duob⁹ modis vel ꝙ primo fuisset facta debita satisfactio deo q̄ offensus erat: ⁊ ꝙ diabol⁹ ꝑ iustitiā ꝑderet dn̄iū. quod sup ipsum tenebat. Uel ꝙ de⁹ de potestate sua absoluta sine aliq̄ satisfactiōe remitteret ade offēsā sibi factā ⁊ ꝑ vim ex quo est potentior diabolo liberaret primū hominē a subiectiōe sua q2 ab eo victus fuerat iuste erat ei⁹ seruus nō reputaret tanq̄ꝫ dubiū aliqui ꝙ deus posset per talē modum liberare primum

hoiem a subiectiõe diaboli z recõciliare sibi sed tñ qz cuiuscunqz principi magne ptãtis plus reputat ad laudẽ qz sit iustus q̃3 qz sit potens ptãte sine iustitia tyrãnidi reputata cũ deus nõ solũ iustus sed etiã necessario est iust9 z tali forma iustus qz nõ põt dici deus nisi intelligat iustus. Oportet ergo intelligere qz in recõciliatiõe hois interuentret iustitia q̃ prio poterat itelligi si deus sicut magnus dñs potẽs z iustus dyabolo z homini ex quo quilibet eorum offenderat eum dedit penã z tormẽtũ scdm demeritũ pcti p eos cõmissum diabolo in penã peccati qđ cõmiserat tollẽdo hoiem p vim z ↄtra totã suã voluntatẽ a suo dñio z homini sicut proditori nolẽdo eũ vnqз videre i suo palatio neqз in regno suo s3 qz remaneret exilio religatus p semper. Sed cũ deus sit non solũ dñs potens s3 iudex iustus z pater misericois. Ex quo homo penitebat de pctõ per eũ cõmisso z p seipsu3 nõ poterat satisfacere mie dei ptinebat dare et succursum z iuuamẽ vt liberaretur a diaboli potestate. Sic tñ qz talis liberatio ita tẽperaretur iustitia qz diabolus tenẽs hoiem in sua seruitute non posset reclamare qz ei eẽt facta iniustitia nec facere aliquã q̃relam q̃ fuisset iusta cũ hec fuerat veritas qz ipsemet deus attẽdẽs vidẽs z permittẽs diabolus z homo sicut illi qui intrant in campũ certauerãt vn9 cõtra alterũ z cõditio certãtiũ est si tã vn9 alterũ nõ occidit qz vict9 sit seruus victoris: z cũ arma pmi hois vt defenderet se eẽnt fortiora ad defendẽdũ se q̃3 arma diaboli in cõmittẽdo siue tẽptãdo fortitudo etiã hois z ꝟtus incõparabiliter erat maior q̃3to diabol9 cũ oibus suis artib9 z viribus etiã si fuerãt mille vicib9 plus non poterat hoiez vicere nisi ipe volũtarie voluisset vici. Ex q̃ ergo su9 inimicus erat min9 fort3 q̃3: ipe z ipe voluit ab eo vici: dictabat iustitia qz fuisset eius seruus: facto ergo seruo diaboli z ↄsequẽter oẽs ab eo descẽdẽtes ad habendũ liberationẽ de taz mala seruitute ex quo p iustitiam hõ erat seruus diaboli: oportebat qz non p vim sed p iustitiã fuisset liberat9 de ptãte. Et sic vt liberaret a diabolo reqrebat vt interueniret iustitia nõ minus reqrebat vt esset recõciliatus i grã dei exñte deo pri piissimo z iudice iusto. vñ vt cã fieret reconciliatus deo ↄ quẽ fuerat cõmissum pctm reqrebat qz fieret p hoiem q̃ tanti valoris vel pl9 eẽt sicut pmus hõ z oẽs ab eo descẽdẽtes q̃ daret tãtã z maiorẽ laudẽ z honorẽ z gloriã q̃3ta fuerat offensa ↄ eũ cõmissa. Tali ergo satisfactiõe reqsita vt gen9 hũanũ recõciliaret deo vt dictũ est qz fuerat fctã offensa deo p vtrũqз sc3 diabolũ z hoiem non op3 dicere qz diabol9 vellet facere hanc satisfactionẽ ex quo nolebat hoiem liberari ab ei9 ptãte z recõciliari deo: qz talẽ satisfactionẽ facere erat pdere dñiu3 sup oẽs homines per eũ nimiũ desideratũ: et iõ displicẽs erat corde si essent recõciliati cũ ipso facto perderet do

minū suū qd super ipsos tenebat. Itē hāc satisfactionē ipse nō poterat facere cū ad satisfaciēdū fuisset necessariū rogare deū q velleret parcere offensam ei factā ad qd requirebat q talis intercessor eēt deo gratus: qr si inimicus vel is q displicet roget pro iniuriāte plus puocat ad irā eū q rogat: z hoc est manifestū q dyabolus voluntarie erat inimicus dei pcurās semp q ei fiāt offense q̄tū plus pōt. Sic ergo ptz q p dyabolū q peccauerat ex quo ipse nō reqrebat: imo sibi displicebat z abhorrebat hoīs reconciliationē z nō min⁹ suā nō poterat fieri satisfactio hoīs. Ex alia ēt pte si oēs angeli nō poterāt facere talē satisfactionē: qr nihil habebāt de suo q darēt deo quō dyabolus poterat q vltra hoc abhorrebat q aliq̄ tpe talis satisfactio fieret. Videam⁹ ergo de hoīe q fuit scōs in pctō cōmisso huic nō deficiebat sicut dyabolo volūtas vt eēt recōciliatus: qr sentiebat seruitutē eius durissimā deficiebat tū ei ptās sicut supra ōnsum est. Ipse ergo et oēs hoīes ab eo descēdētes angeli etiā nō potētes implere reqsitā satisfactionē q̄d ergo restabat ex quo nō erat alius q posset satisfacere nisi solus de⁹ nisi q pmus hō z oēs alij ex toto remanerēt pditi si ille deus nollet satisfacere p eis ex quo ipse solus poterat z nullus alius. Itē ꝯueniēs fuit deū incarnari vt tāta humilitas in redēptore esset quāta fuit superbia in preuaricatore. Sed supbia tāta fuit q homo voluit esse de⁹ ergo tāta debuit esse humilitas vt de⁹ fieret homo. Itez hoc debuit facere de⁹ vt vitaret incōueniēs qd seqbat: qr si de⁹ nō esset incarnat⁹ vt satisfaceret p hoīs pctō hoc esset: vel q nō potuit vel qr nesciuit vel quo luit. Si nō potuit impotens fuit. Si potuit sz nesciuit ignorās fuit Si potuit z sciuit sed noluit ergo z inuidus fuit q oīa sunt magna inconueniētia in deo scz impotētia ignorātia inuidia. Patet ergo ex prehabitis necessariā z valde fore cōueniētē incarnationē dei vt vinceret se potius vincere p iustitiam q̄ p potētiā z vt ōnderet tāta humilitas in redēptione quāta fuit in supbia in preuaricatōe. Ne aliqd inconueniēs attribuat deo cū in eo minimū inconueniens sit maximum impossibile.

¶ De q̄rto articulo fidei z de discordātia machomeri in eodem.

Quartus articulus est. Passus sub pōtio pylato crucifixus mortu⁹ z sepult⁹. Hūc apposuit i symbolo Jacobus maior. Et hic articulus est quartū fundamētū ciuitatis hierusalē superne figuratus per quartū lapidem preciosum qui dicitur smaragdus: cuius pprietates precipue sunt quatuor. Prima q iclinat ad castitatem. Nā expertū est frangi in partes cū ipm gestans fornicat. Secunda est q morbū caducū curat. Tertia est q tēpestatē auertit. Quarta est q in causis victoriā fortis dat. Sic z vera hui⁹ articuli

fides carnales voluptates repri-
mit fm augus. in quodā sermōe de
xl. sic dicētē. Cōgruit deuotiōi no
stre vt qui dñi crucifixionē celebra
turi sumus reprimēdarū carnaliū
voluptatū crucē ēt nobis faciam⁹
Morbū caducū tollit: qz xp̄s mor-
tē nr̄a3 mouēdo destruxit: vt dicit
gregori⁹ in p̄fatiōe pascali. Tēpe
states nō solū carnis: sz ēt mundi
z dyaboli auertit qz nihil a deo q̄
nō eq̄nimiter tolereṫ si xp̄i passio
ad memoriam reducaṫ Grego. in
omelia. x. Bernard⁹ sup cātica in
sermōe. xxij. passio tua dñe iesu vl
timū refugiū singulare remediu3
deficiēte sapiētia iusticia nō suffi
ciente succūbētib⁹ meritis illa suc
currit. cū tn̄ defecerit virt⁹ mea nō
ↄturbabor nō diffido scio q̄d faciā
Calicē salutaris accipiā dat ēt in
causis fidei ↄtra tyrānos ↄtra he
reticos z ↄ̄ quoscunq̧ alios p̄secu
tores verba p̄suasoria veritate at-
testāte. Ego dabo vobis os z sapi
entiā cui nō poterūt resistere oēs
aduersarij vr̄i fides em̄ passionis
xp̄i dedit Stephano q̄ oēs ei⁹ ad
uersarij quātuncūq̧ periti non po
tuerūt resistere sapiētie z spūi qui
loquebaṫ: sc3 in ore ei⁹ vt p3 i acti-
bus. Itē de smaragdo dicit ysido
rus q̄ a nimia viriditate dr̄ amar⁹
quoē satis viride amarum dr̄ oēs
herbas z frōdes viriditate supat
aerē ēt vicinū ex repercussione vi
rescere facit nulla gemma gratior
oculis cui⁹ corp⁹ extersu3 sicut spe
culū ymagines reddit. Angrifes
q̄ corp⁹ pedes z caput habēt leo-
nū currētes sup terrā vt leones z
alas hn̄t aq̄le q̄b⁹ volāt i aere; an
ferūt hoib⁹: sz adimasc⁹ pp̄ls: scil3
vnū habēs oculū pugnās contra
eos eis aufert hec moraľr ē. Quar
ta virt⁹ q̄ dr̄ castitas vľ virginitas
q̄ virorū carnis itegre seruat z in
amaritudine penitētie motus ma
los castigat hec ē gratior angelis
z oculis xp̄i: qz virgines z casti se
quunṫ agnū quocūq̧ ierit: Apoc.
xiiij. z i se portat ymaginē angelo
rū z xp̄i Angrifes. i. demōes mul-
tū nituṅt auferre: sed mēs z itēn-
tio indiuisa a deo resistit z ↄtradi
cit z eā custodit illesa3. q̄ em̄ tales
sunt indiuisi sūt sicut dr̄. j. cor. vij.
Nō em̄ habēt duos oculos vnū i
terrenis z aliū ad deū: sz vnū tm̄ z
illū figūt i deū dicētes illō p̄s Si
cut oculi ancille i manib⁹ dñe sue
ita oculi nr̄i ad dñm deū nr̄m zc.
Huic articulo nihil addit symbo-
lū maius. Cōcordat cū p̄dicto ar-
ticulo machomet⁹ in h̄ q̄ cōcedit
iesu3 xp̄3 sub pontio pylato fuisse
cōdēnatū morti. Discordat aūt a
p̄dicto articulo passiōis z mortis
xp̄i i alchorano azoara. v. z i plib⁹
aliis locis vbi in snīa dicit. q̄ q̄dā
iudei voluerūt xp̄3 occidere z ip̄e
callide se subtrahēs euasit nescio
quē loco sui crucifixerūt putātes
esse xp̄3. Creator aūt leuauit xp̄m
ad se z est secū vsq̧ ad diē iudicij
tūc sc3 sicut alij hoīes morituṙ z re
surrectur⁹. Sz tamē nullū incōue
niēs est sarracenis ↄcedere mortē
xp̄i cū ipsi teneāt q̄ nō est fili⁹ dei
viui sicut nec nobis xp̄ianis q̄ ip̄3
ↄfitemur verū filium dei q̄ sit mor
tuus secundū humanitatem: qz de

minitas mortalis non est nec unq̄ morietur.

¶ De quito articulo ⁊ de proprietatibus sardonicis.

Quintus articulus est. Descēdit ad iferos tertia die resurrexit a mortuis. Hūc apposuit in symbolo beat⁹ thomas. Et hic articulus est quintū fundamētū ciuitatis hierusalē supne figuratus p quintū lapidē p̄ciosū qui Sardonic⁹ dicitur cuius cōpositio ex duob⁹ lapidib⁹ est scilicet ex sardio ⁊ onice ⁊ est rube⁹ ex sardio ⁊ alb⁹ ⁊ niger ad colorē vnguis ex onice. Inter ceteras hui⁹ virtutes mirabilis est vna potissima q accēdit animū ad gaudiū qd̄ trahit ex sardio Sic ⁊ fides hui⁹ articuli accēdit animos sanctorū patrū in limbo cū illuc xp̄s descēdit liberās vinctos de lacu in quo nō erat aqua ⁊ hoc in sanguine testamēti vt patet zacharie. ix. Uere magnū gaudiū illorū fuit cū btificati fuerūt in visione deitat ⁊ btā captiuitate ducti a miserabili captiuitate īferni: accēdit ēt aīas discipulorū ⁊ sctāx mulierū xp̄s resurgēs q: gauisi sunt discipuli viso dn̄o. Johā. xx. Omnes ēt fideles in fide hui⁹ articuli iocundant cōtēplātes potestatem inferorū nō potuisse resistere saluatori descēdēti nec potestatē nature eidē resurgente gaudentq sperātes resurgere: q: christus resurrexit. Itē predictus lapis tricolor est subt⁹ niger medio cādidus supert⁹ rubeus. Et hic lapis lapis preciosus in signādo nihil cere auellit: p quod moraliter quinta virtus que est sanctorū pacientia figuratur p quā ab inferiorib⁹: id est a mūdanis hoib⁹ in despectu sunt nigri: sed in medio scilicet in corde suo cādore cōsciētie sunt lucidi ⁊ ardore martirū quo citius ad superiora p̄ueniāt sunt rubei. Hec etiā virt⁹ nihil auellit qui a suis psecutoribus plene ⁊ ex toto corde remittit sciēs qd̄ dicit dn̄s. Lu. vi. dimittite ⁊ dimittetur vobis. ⁊ Eccl. xxviij. relinque primo nocēti te. ⁊ tūc deprecāti tibi peccata soluent: ⁊ hec virt⁹ bn̄ q̄nta dr̄ quia moleste circa quos est virt⁹ patiētie corpus exprimit qd̄ quinq sensibus agit. huic ēt articulo nihil addit symbolū maius ad eius explicationē: verūtn̄ cum dicit descēdit ad inferos intelligēdum est secūdum aīam diuinitati cōiunctā corpe in sepulchro manēte etiā diuinitati coniuncto: q: qd̄ semel assumpsit nunq̄ dimisit secus est de toto resultante ex corpore: ⁊ ex aīa: q: ppter eorū separationē xp̄s in triduo nō fuit homo secūdū doctorū cōcordiā iertio sententiarū: ⁊ q: nullus error circa hoc fuerat exortus. Ideo i symbolo cū dicit descēdit ad inferos nō fuit explicatū secundum aīam.

¶ Sed orit hic difficultas: q: non videt hic esse articulus fidei cum iohānes baptista de hoc dubitauerit. dubitare aūt de articulis fidei infidelitas est. Cū ergo cōstat ipm fuisse fidelē ⁊ sanctū ⁊ de hoc

dubitauerit videt q nō sit articu lus fidei. q aūt dubitauerit ptz p glosam sup illud Mat.xj. tu es q̄ vētur⁹ es dicit ibi glosa cū ab herode sim occidēd⁹ z ad iferna descēsurus debeo te nūciare iferius sicut te nūciaui supis an ꝯueniat filiū mori an aliū ad hoc sacramētū missurus es Ad hoc rūdet alexāder ibi supra q est dubitatio ifidelitatis qua nō dubitauit iohānes z est dubitatio pietatis: z sic dubitauit iohānes q̄rens ex amore z pietate: tu es q̄ vēturus es lz nō dubitaret sicut mater vidēs filiū mortuū z dicit es ne mortu⁹ fili mi: z hoc est q̄d dicit glosa non fide: sz pietate dubitauit Crisostomus q nō p se. sed p discipulis q̄ sic. Et huic articulo nō ꝯcordat machometus q: cum nō ꝯcedat xp̄m mortuū fuisse sz aliū sibi similē vt dictū est i articulo pcedēti. Ideo negat eū descēdisse ad iferos z resurrexisse tertia die.

¶ De sexto articulo z de ppꝛietatibus sardij.

SExtus articul⁹ est Ascēdit ad celū sedet ad dexterā dei patris oīpotētis. hūc apposuit i symbolo beatus iacob⁹ minoꝛ: hic articulus fidei est sextū fundamētū ciuitatis hierusalē supne figurat⁹ p sextū lapidē pciosū q̄ dr Sardius cui⁹ virt⁹ mirabilis est q gaudiū accēdit z pellit timoꝛē ac etiā igeniū acuit talis est fides hui⁹ articuli: q: xp̄i discipuli ex hac fide amoꝛe accēsi timoꝛe excusso z igenio illuminato hāc ꝯtatē vbilibet pdicauerūt. Et iō p hūc sextū lapidē optime figurat sexta vrt⁹ sctōꝝ q̄ ē ꝯstātia martyꝝ. Dicēs lapis sm ysidoꝝ ē iter gēmas vilissim⁹ z rubū spissūmqꝫ hꝫ coloꝛē: z iō bene martyꝝ ꝯstātia p hūc signat: q: ipsi q̄ si vilissimi a mūdo reputāt. ipsiqꝫ a deo tāqꝫ ifirmi mūdi electi q̄ q fortia ꝯfundēda facti rubri fluuio sanguie laureis ditāt būs fulgidis. Et ne mirū q: lauerūt stolas suas i sanguie agni. Apo. vij. Et būs sexta virt⁹ h ponit q: pum⁹ hō sexta die format⁹ eadē die peccauit z eadē die de padiso elect⁹ est. z xp̄s sexta etate venit z sexta die martyꝛiū sua passione ꝯsecrauit. Huic articulo nihil addit symbolū mat⁹. ¶ Sz occurrūt h tres difficultates quaꝝ pꝛia ē sm quā naturā ascēdit xp̄s i celū. Ad q dicit q si li sz designet ꝯditionē ascēdēt sic ascēdit sm q hō siue sm naturā humanā q̄ loco ꝯtinet z motui subijci pōt nō aūt ascendit sm naturā diuinā q̄ est altioꝛ vniuersis z est imobilis z illocabilis. Si aūt designet cām ascēsiōis ascēdit nō sm q hō sz scdꝫ q de⁹ q̄ ascēdit ex virtute diuinitatis: sz nō hūanitatis. Vn aug. i smone d ascēsiōe d nro fuit q fili⁹ dei i cruce pepēdit de suo q ascēdit. Ascēdit aūt xp̄s ad summā partē celi supmi: q: cū sit nobilissimū locatū debet esse i nobilissimo loco q̄ est superioꝛ locus celi summi. z sic itelligi debet istud ps. Ascendit sup celum celi z illud ad ephe. iiij. Ascēdit super oēs celos: non tātum aūt ascēdit

corpus xp̄i sup oēm creaturā corporalē: sed etiā sup oēm spūalē q2 ppter dignitatē vnionis eas oēs excellit ad ephe. j. Cōstituit illū sup oēm principatū ꝛ ptātē ꝛ sup oē nomē qd̄ noiat̄ i hoc seculo siue i futuro pōt etiā exponi ꝙ xp̄s ascēdit in celū secūdū gl. ad ephe. iiij. q̄ descēdit ipe est q̄ ascēdit in gloriā ad eq̄litatē patris scd̄m diuinitatē nō in re s3 in notitia: tūc em̄ inotuit hoibus eū equalē esse patri. ¶ Et si q̄ras vtrū xp̄s scd̄3 ꝙ hō in loco supradicto resideat ita ꝙ nunq̄ alibi ad modicū tp̄s se trāsferat. Dico ꝙ nō est asserendū ꝑm Richardū cū post ei⁹ ascēsu3 narret̄ aliq̄ mō apparuisse aliq̄b⁹ i hac vita nec apparet aliq̄ rō vigēs ꝙ nūq̄ ad aliā partē celi se trāsferat pie etiā credi pōt ꝙ xp̄s i celo nullū habeat retro se s3 oēs electi respiciūt i faciē eius. ¶ Secūda difficultas ē q̄d p dexterā intelligit̄. Dicēdū ꝙ p dexterā itelligit̄ glīa vl̄ honor deitatis. ꝑm damascenū in. iij. vl̄ btitudo patris ꝑm augu. i lib. de symbolo scd̄m illud ps. delectatiōes ei⁹ i dexteris vl̄ iudiciaria potestas ꝑm augu. i q̄dā sermone de symbolo. Sessio vero ꝑm augu. ibidē designat vel habitatiōe3 siue q̄etē vel regiā vl̄ iudiciarā ptātē. Si igit̄ li scd̄3 designat cōditionē nature xp̄s secūdū ꝙ de⁹ sedet ad dexterā patris: id est in equalitate patris. Scd̄m aūt ꝙ hō sedet ad dexterā patris id est i potiorib⁹ bonis patris p̄ ceteris creaturis: id est i maiori btitudine habēs iudiciarā potestatem. Si vero designat vnitatē supositi sic etiā scd̄m ꝙ hō sedet ad dexterā patris secūdū equalitatē honoris: sc3 in quātu3 in eodē honore venerant̄ filiū dei cū natura assumpta. ¶ Ex p̄dictis p3 ꝙ quocūq3 predictorū modorū sumat̄ sedere ad dexterā significat habere beatitudinē quādā demōstratiua ptāte ꝙ nulli alij nec angelo nec homini cōuenit nisi soli xp̄o. Vn̄ ad hebreos primo. Ad quē aliq̄n dixit angelorū sede a dextris meis id est secundū gloriam in potioribus bonis: pōt tamen dici ꝙ omnis sanct⁹ q̄ est in beatitudine est constitutus ad dexterā dei secundū illd̄ Mathei. xxv. statuet oues a dextris. ¶ Tertia difficultas ē vtrū posset dici patrem sedere ad dexteram filij. Respondet̄ ꝙ non q2 li ad denotat cum personali distinctione ordinē originis. filius autē ꝛ spiritus originantur a patre ꝛ nō est ecōuerso. sed ꝛ spiritussanctus pōt proprie dici sedere ad dexteram patris vel filij: licet secundum quandā appropriationē attribuat̄ filio cui appropriatur equalitas. Vn̄ augustin⁹ dicit ꝙ in patre est vnitas: in filio equalitas: i spūsancto vnitatis equalitatisq3 connexio. Predicto articulo concordat machometus: q2 concedit ꝙ iesus christus ascēdit ad celos in corpore ꝛ anima: vt patet in alchorano azoara quarto: nō est rei veritas ꝙ mortu⁹ fuit: s3 deus eū assumpsit sibi. Sed discordat in hoc scil3 in sessione scilicet ad dexterā patris cū asserat ipsum co-

celum in primo celo et ibi sedentem in altiori sede. Quos iohannes baptista hos etiam duos narrat se vidisse in predicto celo primo cum ipse ascenderit vt visitaret deum et quomodo secum locutus est vt patet in libro qui dicitur scala machometi distinctione .xv. de quo dictum est supra consideratione .iiij. cum de fundamento legis machometi inquirebatur.

¶ De .vij. articulo et de natura crisoliti.

Septimus articulus est. Et inde venturus est iudicare viuos et mortuos. Hunc apposuit in simbolo beatus philippus. Et hic articulus fidei est septimum fundamentum ciuitatis hierusalem superne figuratus per septimum lapidem preciosum qui dicitur crisolitus. cuius virtutes inter ceteras mirabiles sunt quod confortat intellectum et per consequens naturam humanam distinctam ab aliis animalibus per intellectum. vt dicitur primo metha. et pellit timores nocturnos quia fugit fantasmata. sic et fides huius articuli confortat intellectum in cognitione iustitie diuine finaliter adimplende per christum: quia pater omne iudicium dedit filio. iohannis .v. Pellit etiam timores nocturnos quia facit homines paratos ad iudicium illius diei subeundum ne propter eius considerationem pereant cum fantasmatibus infernalibus quod preuidens christus dicit Mat. xxiiij. Ideo et vos estote parati quia qua hora non putatis filius hominis venturus est. Et quia predictus lapis auro similis est cum marini coloris similitudine vt dicit ysodorus et sicut hic dicit glosa videtur scintillas emittere ita vt sub aqua ad oculum solis stella aurea videatur dictus a crisis quod est aurum Ideo optime per eum potest intelligi septima virtus sanctorum qua securi peruenerunt ad iudicium. scilicet innocentia baptismalis. mare enim significat baptismum. apo. viij. in conspectu eius tanquam mare vitreum vbi facti sumus de cupro vel de plumbo aurum probatum quia de filiis ire filii gratie ad ephe ij. Quia multi sanctorum illesam seruantes scintillas boni exempli aliis per exhortationes bonas emittunt. quibus eos ad amorem dei et proximi accendunt que virtus bene ponitur septimo loco propter dona spiritussancti que collata sunt in baptismo. glo. tamen dicit quod per auri fulgorem cum scintillis significatur predicatio sanctorum cum miraculis. sapientie. iij. fulgebunt iusti. scilicet per candorem baptismalis innocentie. et tanquam scintille in arundineto discurrent. ¶ Et si queras qui sunt illi viui iudicandi cum dicitur inde venturus est iudicare viuos et mortuos. Dico quod illi qui in eius aduentu viui reperientur qui in momento morientur et postea resurgent cum eis qui primo erant mortui. Huic articulo addit simbolum maius. Cuius regni non erit finis: secundum illud luce primo. et regni eius non erit finis. Predicto articulo non concordat machometus quo ad iudicium viuorum et mortuorum. negat enim christum iudicem venturum. Sed dicit in alchorano azoara. v. quod deus liberauit christum ab incredulis et supposuit eos qui secuti sunt eum. eis qui non cre-

diderint verbo eius usque ad diem publice resurrectionis et quod tunc deus ad se ipsum reditu christi facto controversiam suam atque litem discutiet. est ergo finis sue sententie ibidem quod iesus christus circa tempus diei iudicii est moriturus et sicut alii homines resurrecturus et quod tunc deus discutiet controversiam suam. scilicet quis veriora de christo dixerit utrum christiani an machometus et quod tunc deus faciet iudicium contra incredulos et dabit beneficia fidelibus. Alibi tamen in alchorano tractando supra diem mortis. ac sup diem qua vivens missurus est tenet eum deum esse venturum ante diem iudicii annis. xl.

¶ De octavo articulo et de proprietatibus berilli.

Octavus articulus fidei est. Credo in spiritum sanctum. Hunc apposuit in simbolo beatus bartholomeus. Et hic articulus est octavum fundamentum civitatis hierusalem superne figuratus per octavum lapidem preciosum qui dicitur berillus cuius virtutes mirabiles sunt quod contra lites invictum reddit et mitem facit atque benignum: sic et fides huius articuli quis eum fecit sansonem invictum a leone nisi spiritus sanctus ut patet iudicum. xiiii. Irruit spiritus domini in sanson. et laceravit leonem quis non erit victus a dyabolo mundo et carne nisi fidem huius articuli habuerit. ps. cxxxviii. Quo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiam: quasi dicat ubicunque fuero victus ero a spiritusancto per fidem dimissus. Quis fecit invictos apostolos agnos christi contra innumerabiles lupos iudeos gentiles et tyrannos nisi spiritussanctus antequam eum acciperent spiritumsanctum clausi erant timidi et quasi victi. Sed repleti spiritu sancto per fidem et amorem effecti sunt omnium lupoorum iudeorum gentilium tyrannorum victores ut patet ex actibus apostolorum et gestis omnium martirum. ¶ Fides etiam huius articuli facit hominem mitem et benignum quia spiritussanctus bonus et suavis est atque benignus ut patet sapientie. i. et. xii. tales efficit. et efficit spiritussanctus credentes intantum ut non solum mites et benigni efficiantur sed etiam filii dei. Unde ad romanos. viii. Quicunque spiritu dei aguntur hi filii dei sunt. Item predictus lapis gignitur in india nomen habens in lingua gentis sue. Similis smaragdo ex viriditate sed cum pallore: poliatur autem ab indeis in sex angulares formas ut hebetudo coloris repercussu angulorum excitetur. Aliter pollitus non habet fulgorem. et significat octavam virtutem que est sanctorum vita activa in qua servatur viror gratie sed tamen cum pallore et hec exerceri non potest sine aliquo veniali tamen offuscatione sed per sex opera misericordie quibus intendant ex charitate spiritussancti calorem recipiant quia in fructu recompensationis amplitudo lyre Gen. xxi. Et bene ponitur octavo loco quia isti mercedem hic non recipiunt sed expectant in octava resurrectione secundum consilium domini. Luc. xiiii. Cum facies convivium voca pauperes debiles claudos cecos et beatus eris quia non habent unde retribuere tibi. retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum. vel retributione per dictum articulum scilicet. Credo in spiritum

ctū exponit simbolū mat⁹ addēs dn̄m ꝛ viuificantē qui ex patre filioq̧ ꝓcedit qui cū p̄re ꝛ filio simꝉ adoratur ꝛ ꝯglorificatur q̄ locut⁹ est ꝑ ꝓphetas vbi exprimūtꝰ h̄ de spūsancto p̄io ptās ibi dn̄m. scđo bonitas ibi. ꝛ viuificantē. iohānis vj. spūs est q̄ viuificat ex quo seq̄tur ꝙ q̄ caret spūsancto mortu⁹ est Ex h̄ trahiꝉ auctoritas Aug. sicut aīa est vita corporis ita de⁹ ē vita aīe. Tertio distinctio ꝑsonalis ibi q̄ ex p̄re filioq̧ ꝓcedit. Quarto est qualitas ibi q̄ cū p̄re ꝛ filio simul adoratur ꝛ ꝯglorificaꝉ. Et ꝑ hec iiij. ꝑdicta excludiꝉ hr̄sis eutici s ꝛ nestorij q̄ dixerūt spm̄sanctū esse seruum patris ꝛ filij ꝛ ꝙ đr filioq̧ addiderunt latini propter errorē grecoꝝ. Quinto exprimiꝉ doctrīa ibi qui locut⁹ est ꝑ ꝓphetas ꝯtra errorē quorundā qui dixerūt ꝙ ꝓphete locuti sunt sicut phanatici vt montanus ꝛ quidā alij. Cū predicto articulo ꝯcordat machometus in alchorano vbi dicitur misit deus spm̄sanctū suū sup nuncios suos ꝛ sup credētes ī eū discordat tn̄ in hoc ꝙ nō credit spm̄sanctuꝫ esse deum nec tertiā in trinitate ꝑsonaꝫ sed flatum dei vt dicetur in quinta consideratione.

¶ De nono articulo ꝛ ꝓprietatibus topasij.

Nonus articulus fidei est. Credo sanctam ecclesiam catholicā ꝛ est sensus. Credo in spiritūsanctū facientē sanctam siue sanctificantē ecclesiaꝫ catholicā idest vniuersalē. Hūc apposuit in simbolo beat⁹ matheus. Et hic articul⁹ est nonꝰ fundamentū ciuitatis hierusaleꝫ superne figuratus per nonuꝫ lapidem ꝑciosum qui dicitur topasiꝰ. Hic lapis valet cōtra iram ꝛ contra lunaticā passionē que frequēter ꝑ demones iratos excitanꝉ vel augmētantur. Expertū est etiā de eo ꝙ si mittatur in aquā bulientē ita eā defluere facit ꝙ statim manu īmissa extrahiꝉ. Sic fides ꝑdicti articuli ardorē furie demonuꝫ ꝛ tyrannorū hereticorū ꝛ quorumcūq̧ ꝑsecutorum subito extinguit Ideo dixit xp̄s petro Math. xvj. Et porte īferi nō ꝑualebūt aduersus eā. Portas īferi vocat furios demonū hereticorū tirānoꝝ ꝛ quoruncūq̧ ꝑsecutoꝝ q̄ preualere nō possunt ꝯ fidem ecclesie catholice fides huius articuli facit oleuꝫ ardēs defluere ī tm̄ ꝙ iohānes euāgelista missus ī doliū ardētis olei nō adustus sꝫ illesus exiuit. Item hic lapis scđꝫ ysidorū est omni colore resplendens. ꝛ scđm glosaꝫ supra ca. iiij. Exo. Quis sit omniū colorum maxime tn̄ est aurei ꝛ diciꝉ topasium quasi topadiū idest omnium colorum a pan quod est totū secundū glo. ¶ Hic duos maxime habet colores scilicet aureuꝫ ethereum cum splendore solis tangiꝉ: omnium gemmarū claritates superat ꝛ in aspectum suum singulꝰ prouocat aspicientes quē si polis obscuras si vero relinquis nature sue clarior est ꝛ nihil clari⁹ est regibus inter diuitias qui quo clarior est eo ꝑciosior est. Etiam oīm gem

marũ amplissima est p hãc ergo si
gnificat nona virt⁹ sanctorũ q̃ est
vita ɔtẽplatiua hec ex caritate est
aurea ⁊ ex dulcedine etherea vbi
deus limpidius videt quantũ hõ
singulari⁹ trahit ⁊ qui tales sunt
se honorib⁹ seculi poliunt obscu-
rant qꝛ turbantur erga plurima si
cut Martha.cũ vnũ nõ teneãt:qđ
necessariũ est sicut maria.Lu.iiij.
ꝙ aũt h lapis oĩm colore resplẽdet
hoc est ꝙ q̃ tales sunt omnium vir
tutũ lucẽ gerunt ad exemplum ta
bernaculi qđ eis monstratum est
in monte Exo.xxv.omnia fac secũ
dũ exemplũ qđ tibi mõstratum est
in monte.Hec est gẽmarum latissi
ma qꝛ maxime cor dilatãt ⁊ bñ no
no loco ponit qꝛ q̃ tales sunt ange
lis q̃ sunt nouẽ ordines pro modu
lo suo in dei cõtẽplatiõe assimilã
tur:de quib⁹ dꝛ Math.xix. Ange
li eorũ semper vidẽt facies patris
loco predicti articuli sanctã eccle
siã simbolũ maius.Et vnã sanctã
catholicã ⁊ apostolicã ecclñã: vbi
ponunt duo effectus gñales spũs
sancti.Prim⁹ est vnitas itellectuũ
in fide.Secũdus est affectuum vni
tas i caritate que due vnitates no
tant cũ dicitur.Et vnã sanctã ca-
tholicã.vnã in fide ⁊ caritate.ca-
tholica eñ grece idẽ est ꝙ vniuer
salis.apostolicã dicit.i.super apo
stolorũ fidẽ fundatã.Huic articu
lo machometus nõ ɔcordat qꝛ cũ
neget fidem catholicam negabit ⁊
vnitatẽ fidelium in fidẽ ⁊ caritate
q̃ est ecclesia catholica ⁊ apostoli-
ca cui⁹ signũ est qꝛ affirmauit suis
sequacibus principatũ tenere nõ
ex posse nisi a xp̄ianorũ fide omni
no diuerterẽt vt patuit supra ɔside
ratione scđa in secundo puncto.

¶ De decimo articulo ⁊ de ꝓprie-
tatibus crisoprassi.

Ecimus articu
lus est.Credo sancto
rum cõione peccatorũ
remissionem.⁊ est sen
sus Credo in spm̃ san
ctũ facientẽ sanctã siue sanctificã
tẽ ecclesiã in qua est ɔmunio san-
ctorũ ⁊ remissio peccatorũ. Hunc
apposuit i simbolo beatus symon
chananeus.Et hic articul⁹ est de
cimũ fundamẽtũ ciuitatis hieru-
salẽ supne figurat⁹ p decimũ lapi
dẽ p̃ciosum q̃ dꝛ crisoprassus cuius
virt⁹ est ꝙ valet cõtra leprã ꝙ non
solũ peccata carnis sed etiam anie
designãt:sic ⁊ fides huius articuli
vz cõtra leprã peccatorꝫ carnis et
aĩe q̃ p̃cipue in sacramẽtis baptis
mi ⁊ penitẽtie auferunt.Hic lapis
scđm ysidorũ.xvi.ethimolo.est in
colore q̃si sit ex succo porri coagu-
lat⁹ habẽs auri guttas intermicã
tes ꝓpter quas tale nomẽ accepit
qꝛ crisos aurũ sonat i greco ⁊ mul
tã similitudinẽ hz cũ crisolito.⁊ si
gnificat per eã decima virtus san
ctorũ q̃ est desideriũ celestis p̃rie
⁊ hoc per colorẽ.ꝓpessio vero tri-
bulationũ p aurũ ⁊ quãto pl⁹ san
cti patiunt propter deũ plus accẽ
dit ⁊ inflãmat eorum desiderium qꝛ
vt dicit gregorius ꝙ flatus carbo
ni hec tribulatio caritati.¶ Et be
ne decimo loco ponit ꝓpter obser
uãtiã decalogi.vel qꝛ isti festinant

venire ad decimũ ordinẽ ãgelorũ qui est ex hoĩbus repãdus ꝛ dicit decimus ordo cecidisse non qꝛ fuerunt vnq̃ decẽ ordines: sed qꝛ tot de diuersis agminibus ceciderũt ꝙ possunt facere vnum ordinẽ. loco ꝑdicti articuli dicit symbolum maius. Cõfiteor vnũ baptisma in remissionẽ peccatoꝝ. Johãnis. iij. Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua et spũsancto nõ põt introire i regnũ dei. ℂ Nota ꝙ baptism⁹ dari põt ab oĩbus in necessitate. Ideo fit magis mẽtio de eo q̃ꝫ ď alio sacramento in symbolo fidei quod ptinet ad omnes. nec fit hic mẽtio de cõione sanctoꝝ qꝛ intelligit̃ ꝑ hoc ꝙ ibi dicitur vnã. Una eñ ecclesia non tñ fide ꝛ charitate ſꝫ etiã sacramentoꝝ participatiõe q̃ est cõmunio sanctoꝝ. ℂ Uñ ad hunc articulũ reducit̃ fides de sacramentis qꝛ in eis cõicant fideles ꝛ sunt instrumẽta sctificãdi ꝛ ex ꝯsequẽti peccata remittendi. Itẽ notanter dꝛ vnũ baptisma ꝑpter hereticos qui dicũt quotiens hõ peccat baptismum debere repeti ꝯ quos apostolus ad Ephe. iiij. vna fides vnũ baptisma. Huic articulo non cõcordat machomet⁹ qꝛ remissionẽ pctõꝝ nõ ponit sacramentũ ecclesie sed per hoc ꝙ q̃s dicit ꝛ cõfitet̃ nõ est de⁹ nisi de⁹ ꝛ machometus est ei⁹ nũci⁹. Affirmãt etiã sarraceni solã corpis ablutionem per aquã factã sufficere ad pcti remissionẽ sine ꝯtritione ꝛ ꝯfessione. negant etiã vnũ baptisma sed multiplicãt baptismata sua vt dicet̃ ifra ℂ De. xj. articulo ꝛ proprietatib⁹ iacincti.

Undecimus articulus est. Credo carnis resurrectionẽ. Hunc apposuit in simbolo beatus iudas thadeus. Et hic articulus est vndecimũ fundamẽtũ ciuitatis hierusalẽ superne figuratus ꝑ vndecimũ lapidẽ ꝓciosum qui dꝛ iacint⁹ cuius virtus est ꝙ dat mẽbris vigorem ꝛ salutiferũ facit saporẽ ꝛ cõtra pestiferas regiões ꝓuocat ẽt somnũ ꝑpter suã frigidã ꝯplexionem ꝛ valet ꝯ toxicũ. Sic ꝛ fides huius articuli dat mẽbris vigorẽ cũ ꝑpt̃ fidẽ future resurrectionis fortissimi facti milites xp̃i vicerũt regna ꝛ crudelissima tormẽta quasi suauissimos sapores gustauert̃ quietũ somnũ accipiẽtes quẽ de⁹ dat dilectis suis. Ualet etiã ꝯ omne dyabolicũ toxicũ h̃reticoꝝ aliaꝫ vitã ꝛ resurrectionẽ negãtiũ. Hic lapis scđꝫ ysidorũ ceruleũ hꝫ colorẽ ꝛ tũc optimus est q̃ nec rar⁹ est nec densitate obtusus ſꝫ vtroq̃ꝫ tẽperamento luce purpuraq̃ꝫ refulgẽs. ℂ Hic aũt nõ lucet eq̃liter sereno eñ ꝑspicuus gratus est nubilo corã ocl'is euanescit atq̃ꝫ marcescit. in os missus frigidus est in sculpturꝫ durissimis nec tñ iuict⁹ ℂ Nã adamante scribitur ꝛ signatur. ꝛ ꝑ hoc significatur vndecima virtus sanctoꝝ que est eoꝝ discretio ꝛ ꝯpassio qua scđm deũ oĩbus ꝛ in omnib⁹ se cõformãt vt oẽs lucrifaciãt. Unde paulus ꝑdicãs fidẽ resurrectionis dicit pꝛiã ad corinth. ix. oĩa omnib⁹ factus sum vt

oĩs lucrifacerẽ. Et ad romanos xij. Gaudere cũ gaudẽtibus flere cũ flentib9. significat eñi circũspectionẽ p̄dicatoꝝ qui attẽdunt q̇d ꝛ q̇bus est p̄dicãdũ vt maioribus maiora ꝛ puulos lacte potẽt minorũ. ¶ Hunc articulũ explicat simbolũ maius cum dr̃. Et expecto resurrectionẽ mortuoꝝ. ꝛ ſm alexandrũ in fine sui tertij est cõgru9 ordo. Nã remissio pctõꝝ est resurrectio aie que est resurrectio prima. Ad istã vero sequitur resurrectio corpis gloriosa in bonis qua est resurrectio scda sicut dicit ad romanos. viij. Scimus qm̃ si spũs eius qui suscitauit iesum ĩhabitat corpora nr̃a resuscitabit ꝛ nos pp̄ter inhabitantẽ spm̃ ꝛc. tene tñ ꝙ dicit apostolus pria corint. xv. oẽs q̇dem resurgem9 ꝛc. Huic articulo ꝯcordat machomet9. Unde dicit ĩ alchorano de9 viuificabit mortuos ꝛ ꝯsurgẽt existẽtes in sepulcris sine dubio. Scda hora qua venerit q̇ autem his ꝯ̃ dixerint in die iudicij punitione ignea eos puniet. Hoc est vnũ ꝙ in sua fide magis roborat vt patet azoara. xiiij. ꝙ q̇ impugnauerit dicta sua ĩ die iudicij deus iudicabit eũ. similiter dicitur azoara. xxi. qui cũ aliquo dctã sua disputare voluerit ꝙ dicat de9 nouit facta vestra q̇ in die iudicij iudicaturus est vos. Dicitur etiã azoara. xxiiij. ꝙ ĩ die iudicij clamabũt mali dicẽtes q̇s huius pphete notitiã habuerat in via ꝛ iam q̇ nũq̃ fuisset noiatus nec nat9 ꝛ ẽt ꝙ demões acriter puniẽt eos ꝛ ꝙ dicet machomet deo iã dñe ppls iste meus recta facie alchoranũ recipere properauit.

¶ De. xij. articulo ꝛ pprietatibus ametisti.

Duodecimus ꝛ vltimus articul9 est vitam eternã amẽ. Et est sensus Credo ꝙ de9 resuscitabit nos ꝛ dabit bõis vitã eternã. Hũc apposuit simbolo btũs Mathias. Et h̄ articul9 est. xij. fundamẽtũ ꝛ vltimũ ciuitatis hierl'm supne figuratus p. xij. lapidez p̄ciosum q̇ dr̃ amethistus. Cui9 ꝟtutes mirabiles sunt ꝙ facit hoiem vigilẽ ꝛ repellit malã cogitationẽ ꝛ vt dicit aaron q̇ valet ꝯ̃ ebrietatẽ. Sic ꝛ fides hui9 articuli facit hoiez vigilẽ vt in tremẽdo iudicio finali d' factis dictis ꝛ cogitationib9 suis possit reddere rõnem ꝛ sic vita perfrui eterna ¶ Predictus lapis ſm ysidorũ inter purpureas gẽmas principatũ tz purpure9 ẽ p mixto violato colore ꝛ q̃si rose nitore ꝛ leuit quasdaz flãmulas fũdẽs nõ ex toto igneuz sz vini colorẽ hñs ꝛ ẽ sculpture facilis p hũc significat duodecima ꝟtus sctõꝝ q̄ est hũilitas ꝛ ꝯtẽpt9 mũdi. cũ d'siderio tñ martyrij sicut fuit ĩ ꝯfessorib9 quoꝝ multi nõ defuert martyrio sz martyriũ defuit eis sicut legitur de beato martino q̄ si martir nõ fuit palmã tñ martyrij nõ amisit. ꝛ de beato frãcisco canit ecclia. O martyr d'siderio Uñ scti ĩfũdũt flãmulas ꝯsolationis ꝛ visitatiõis ĩfirmoꝝ viduaꝝ pupilloꝝ ꝛ largitõis elemosinaꝝ q̇b9 ĩflãmãt alios ad amorẽ xp̄i

pximo Esa.lxi. vt consolarer oes lugētes et ponerē consolationē lugētibus syō. de scdo Jacobi.i. religio mūda et imaculata hec ē. visitare pupilles et viduas in tribulatiōe earū et imaculatū se custodire ab h seculo. Deut.iiij. Luce.xi. Date elemosynā et oia mūda sūt vobis. Uel sz glo. flāmule significāt virtutē illam q̄ p inimicis orat: q̄ est virtus virtutū celorū varietas virtutū mltiplicitas Math.vi. Orate p psequētibus et calūniātibus vos et bene vltimo loco ponit: qr hūilitas est custodia oim virtutuz Dicit eni gregorius: q q̄ ceteras virtutes sine humilitate congregat quasi puluerē in vētū portat. Un̄ et paulus q̄ interpretat modicus scz hūilis: thronū xpi. meruit possidere.s.i. vita eterna. loco dicti articuli dicit simbolū mai9. Et vitā vēturi seculi. Ex quo deus tanq̄ iustus iudex remunerabit bonos vita eterna. consequēs ē q ēt reprobos puniet pena eterna. Et iō nō pōit specialē articulū de punitione maloꝝ. Hec ei ē natura oppositorū: vt vno dicto itelligatur reliquū. Huic articlo concordat machomet9 et discordat i h: qr pfitet bonos ibidē corporales delicias obtinere dic ei i alchorano q̄ i me crediderūt iortos eos pulcherrimos mittā vbi aq̄ decurrūt placide et vbi absq labore requiescēt. nubent ēt limpidissima nuptiōe. Et iterꝝ dic q dabit eis riuos lacteos sine saporꝫ alteratiōe et clarū mel vinū q sapidissimū alibi ēt dic i alchorano q ibi pānis sericis induātur ornati mōilib9 aureis atq armillis pciosis. Dicit ēt ibi: q hēbunt sedes ppetuas et q ptege eos arborū vmbra nec frigore affligētur nec calore oim fructuū oiꝫ ciborū vescent gnibus q̄cq̄d appetitus cuiusq suggesserit corā se cōfestim inueniet. accubabūt in delitijs et āgeli pincernarū ministerio iter eos cū vasis aureis et argēteis deambulabūt in aureis lac. in argenteis vinū afferētes et dicētes comedite et bibite in oī leticia et q vobis deus pmisit ecce cōpletuꝫ est. iungent virginibus quas nec human9 nec diabolicus violauit contract9 iacincti corallisq splēdore formaq pstātioribus. Hec bōa repromittit machometus suis credētibus p vita eterna. Quō aūt finalis btitudo vite eterne nō cōsistit in cibo tali nec etiā alijs corporalibus ostēdet infra cōsideratiōe. viij. arti. v. ¶ Et notandum hic finaliter est cā q q̄re machometus cōcessit aliq̄s articulos fidei xpiane et aliquos negauit cuꝫ iudeis cautela fuit vt quō in aliq̄bus loqueret cōtra xpianos hebreoꝝ rōnibus iuuaret similiter cū loqueret cōtra iudeos iuuaretur argumentis fidei orthodoxe.

¶ De discordia machometi in pceptis.

Non solū in articulis fidei discrepat machometus a christianis sed etiam in preceptis et cerimonijs. Licet ego in presenti libro ānotare pcepta machometi

z eorū naturā vt habita eorū clara noticia euidēter pateat cuilibꝫ intelligēti qꝫ irrationaliter se obligāt saraceni obedientie talis legis.

¶ De discordia in orationibus.

Primū pceptuꝫ machometi ē qꝫ quinquies tantū in die saraceni orent. Unū aūt habuit hūc numeruꝫ orādi quinariū patuit supra cōsideratiōe quarta. In illa fatua visiōe: sed tñ vt vitatē dicam⁹ hoc vtiqꝫ machomet⁹: iō pcepit: qz cōsilio doctoꝝ suoꝝ mediatriceꝫ inter iudeoꝝ z xpianoꝝ legeꝫ effici voluit suā nō pbitatꝫ sue neqꝫ adiutorio dei. Judei eñ sꝫ legē ter in die orāt. xpiani vo septies: sꝫ iste nec ter nec septies sꝫ qnquies orādo terminū inter vtrūqꝫ posuit.

¶ De precepto machometi in ablutionibus suis z anteqꝫ orent.

Secundum preceptum machometi est qꝫ anteqꝫ orent: vt pfectaꝫ mundiciā habent culum veretrū man⁹ brachia os aures nares oculos capillos decentissime ad vltimuꝫ pedes lauant qđ pcipit fieri post coitum z egestionem nisi fuerint egroti vel in itinere. Et si forte sit eis īpossibile aquā reperire tūc pcipit eos mūdar puluere terre mūde quasi aqua tergēdo quā ablutionē pcipit etiaꝫ fieri modo verso: sed talis ablutio mēbroꝝ nō ptinet ad orōnē. ¶ Ad orationē quidē ptinet mūdari intrinsecus nō extrinsec⁹. Mūdicia āt de ablutiōe mēbroꝝ ptinebat cultoribus stelle veneris qꝫ volentes eā orare ad modū femine se aptabāt ora z oculos tingentes: qz vo pūctus stelle veneris rex effect⁹ est ideo pcipit hoc. Discordat āt hec ablutio a baptismate xpianorum multiplicīter. Primo qz baptisma xpianoꝝ solū semel fit. Una ē eñ fides z vnū baptisma scđm apłm. Baptisma vo saracenoꝝ mltiplicatur. ¶ Scđo qz baptisma xpianorum nō solū mūdat corpus: sed etiam aīaꝫ cū sit aqua spūssancti. Baptisma vo saracenoꝝ soluꝫ se extendit ad ablutioneꝫ mēbroꝝ propter immūdiciaꝫ eoꝝ ex coitu vel egestione: vt pꝫ in alchorano.

¶ De tertio precepto machometi in preconisatione alte vocis.

Tertium preceptuꝫ machometi est: qꝫ facta pdicta ablutione publica voce pconizentur vnum cōfitentes deum qui nullū vel simile habeat vel equalem eiusqꝫ machometū esse pphetam. talē preconizationem precepit non tāqꝫ cōueniebat orationi sed qz aliud nouū nequiuit imponere signuꝫ.

¶ De precepto machometi in ieiunijs.

Quartuꝫ preceptū machometi est qꝫ saraceni in quolibet anno mensem integrum z amadem ieiunēt in quo alchoranum datum celi

ma asserit machomet⁹ ieiunātes ī tpe nocturno comedāt diurno abstineāt ita vt ab ea diei hora q̄ nigrū ab albo distinguere p visuz poterūt filū vsq3 ad solis occasuz nemo comedere bibere aut vxoꝝ cōmixtione se presumat fedare. ¶ Post solis autē occasuz donec ad sequētis diei crepusculū semp eis cibo ꝛ potu ꝓpriisq3 vxoribus ꝓut cuilibet liceat vti. Si aūt īfir mitate q̄s fuerit ꝑgrauat⁹ aut in via erit q̄diu aut lāguoris aut iti neris durauerit tps concedit eis q̄buscūq3 voluerint ꝛ vesci simul ꝛ vti. Sic tū vt q̄ vel egritudinis vel vie vel necessitate min⁹ imple uerit postea emēdēdū quō licue- rit ꝛ dicūt saraceni q̄ istud ieiuni um est ad restringēduz vitia car- nis ꝑceptum qd est initiū penitē- tie. Sed quid ꝓdest per diem ieiu nare ꝛ nocte ter vel quater come- dere ꝛ bōis carnib⁹ optimisq3 frui ꝛ mulierib⁹ vti hec non debilitāt sed poti⁹ corroborāt carnē ꝛ incē dunt ad illicitos motus ꝛ actus.

¶ De precepto machometi in ob seruatione pasce.

Quintuz preceptū machometi est q̄ obser- uent pasca. ¶ Notandū vero q̄ sicut hebrei ita ꝛ isti me- ses secundū lunā computant Unū ꝛ pasca eorū qd ipsi post ieiunium faciunt nō semp vno tpe cōtingit pascha aūt suum qd dicunt nihil aliud est q̄ q̄dā memoria vel cele bratio noctis cuiusdā q̄ est in ipo mense i qua alchoranū descēdisse dicūt In ea quippe nocte vigilan tes p ecclesias suas quas vocant mesquitas garriūt saltāt bibūt ꝛ īsaniūt. discordāt aūt a xp̄ianis ꝛ iudeis: q2 ī lege moysi ꝑceptū est obseruari pascha in memoriaz exi tus de egypto. ¶ In lege aūt xp̄i ꝑceptū est obseruare pascha ī me- moriā resurrectiōis xp̄i Macho- metus aūt pascha celebrari iniun xit in memoria arietis ostēsi abra he ī sacrificiū celebrādi loco filij sui: ꝛ cū eoꝝ rex celebrat istud pa scha ꝑcinct⁹ lintheo mittit gladiū p guttur arietis ꝛ statiz sup aliq̄ iumētū deducit ad reginā. ꝛ si re gina euz videt anteq̄3 moriat asse rūt se bonā fortunā consecuturos anno illo q̄ presens fuit ꝛ ꝓpriis oculis vidit mihi narrauit. Sz et pro expeditiōe pasce eoꝝ faciunt aliā supstitionē qm̄ milites cū re ge equitātes veniūt in campū ma gnuz: ꝛ ibi facta quadā fouea cur rētes ꝑcutiūt cū lāceis suis itra il lā foueā ꝛ sic expediūt suū pascha

¶ De precepto machometi in pe regrinatione ad mecham.

Sextū preceptum machometi est q̄ oēs sa- raceni p singulos ānos semel vadūt ad domū dei q̄ est in mequa vidēda pp solam recogni tionē ꝛ ibi ꝑcipiunt adorare eā q̄ ī cōsutilib⁹ tegumētis īducti cir cuire ꝛ lapides ꝓut lex ꝑcipit p media. s. fimbria iacere retro p la pidādo diabolo hāc domū dicunt adā cū de padiso exulasset domū extruxisse ꝛ oibus filijs ei⁹ donec

abrahã aduenit locũ orõnis fuisse abrahã añt dei fu⁹ eam roborauit ꝛ istaurauit ꝛ i ea dño vota vouit ꝛ sacrificia obtulit filioqꝫ suo noĩe hismaeli post mortez reliq̄t eiqꝫ ꝛ oĩb⁹ filĳs ei⁹ p mlta ãnorũ curricula donec machomet⁹ nat⁹ ẽ orãdi dom⁹ pmãsit. q̄ nato eãdẽ de⁹ sibi cũctisqꝫ gñatiõib⁹ suis hr̃ditariã vt ipsi phibẽt pmisit. sꝫ h̄ saraceni nõ ex auctoritate hñt. sꝫ q̄si cõmentũ aliqđ fingũt Anteqꝫ eñ legez p̄dicasset dom⁹ hec ydolis plena erat: ꝛ volẽti scire qualis erat dom⁹ illa: ꝛ ꝙ ibi secretũ iceet ꝛ cur illuc machomet⁹ ire ꝛ q̄ in lege iuentũr iussit facere: venerabilis petr⁹ alfonsi i suo dyalogo tit. v. declarat dicẽs. ¶ Duo filĳ loth s. amon ꝛ moab hãc domũ honorabãt ꝛ duo ydola ab eisdẽ ibi colebãr alterũ ex albo alterũ ex nigro lapide patratũ nomẽ q̄dẽ illi⁹ qđ ẽ i nigro lapide erat merculicius. dicebar nomẽ ꝯo alteri⁹ chames. Alterũ ꝙ ex nigro erat lapide in honore saturni alterũ ex albo i honore mart℥ erat edificatũ bis i ãno cultores eorũ ad ipsa ascẽdebant adorãda ad marte q̄dẽ qñ sol in primũ gradũ ariet℥ itrat: qꝛ aries honor ẽ mart℥ i cui⁹ discessiõe put mos erat lapides iaciebãr. Ad saturnũ ꝯo quõ sol p̄mũ gradũ libre itrat: qꝛ libra honor saturni est ꝙ thurificabãt nudi tõsisqꝫ capitib⁹ q̄ vsqꝫ i hodiernũ diẽ r iudea celebrãr: vt dixi Arabes ꝯo cum amõ ꝛ moab ydola adorabãt machomet⁹ ãt post lõgũ tp̄s veniẽs pristinã ꝯsuetudinẽ nequit aufer re. Sꝫ q̄si q̄dãmodo more inusitato i. cõsutilib⁹ tegumẽt℥ coopꝑtos domũ circuire pmisit. Sꝫ ne videret p̄cipe ydolis sacrificare simulacrũ saturni ꝯstruxit i pariete in ãgulo dom⁹. ꝛ ne facies apperet dorsuz erat tñ exteri⁹ positũ alterũ mart℥. i. ydolũ. qꝛ sculptũ vndeqꝫ erat subt⁹ terrã ꝛ lapidẽ suprapositũ misit hoĩb⁹ ꝯo q̄ ad adorãdũ ibi ꝯueniũt lapides istos osculari p̄cipit ꝛ hũiliatis tõsisqꝫ capitib⁹ iter crura lapides retro iactare q̄ hũiliãtes dorsa denudãt qđ ẽ signũ leg℥ pristine. Ecce q̄ itẽtione p̄cepit supradicta machomet⁹. In libris q̄ꝫ illoꝝ scriptũ ẽ ꝙ homat q̄daz ex. x. socĳs machometi more solito lapides deosculãs sic exorsus ẽ vobis inq̄t lapidib⁹ dico ꝙ nec adiuuare nec nocere potestis. Sꝫ qꝛ machomet⁹ fecit illius morẽ exeq̄r. ¶ Qđ ãt dicũt lapidibus iaciẽdis demões effugare nõ ꝯñs rõ vr̃ eẽ: qꝛ qđ nõ aliq̄ pcipit sensu corporeo effugare leuiter nequaqꝫ p̄t noĩe ꝯo dñi fugãr demones. Et si dicãt saraceni audiuisse aliq̄s dicẽtes demõia se vidisset ea audisset collocutus fuisse: sic possunt sensu pcipi corpali. Dicẽdũ ꝙ lꝫ ãgeli corporeo sẽsu nõ possint pcipi illis tñ q̄ s̄ꝫ mãdata dei icedũt visibiles fiũt. sic̄r diabolus amicis suis visibilis apparet.

¶ De p̄cepto machometi in pditiõibus captiuatiõibus ꝛ occisionibus contrariorum.

Eptimum precptũ machometi est ꝙ ut

uersarios ei⁹ ⁊ eoꝝ ꝓphetas ꝓdētur captiuēt interficiēt ⁊ oib⁹ modis ꝓsequant̄ atq3 deleāt nisi resipiscāt ⁊ ad eoꝝ fidē ꝯuerti voluerint aut ꝯuitutis indictū cēsum ꝑsoluerit. ⁊ ptz manifeste ꝙ hoc ꝓceptū nō est ex dei opib⁹ neq3 ꝓphetaꝝ qb⁹ nūq3 iussit cogere aliquē credere. Sz machomet⁹ hoc cupiditate ꝓcepit pecunie vt inimicos suos destrueret. ⁊ talis coactio nō dz fieri: imo si qs aliquē ꝯuertere velit nō p violentiā: sz diligēter ⁊ dulciter hoc facere dz sicut ipe machometus in suo testat̄ alchorano sub ꝑsona dn̄i ita ad ipm dicētis. Si vellet dn̄s de⁹ tuus ⁊ tot⁹ scl'i gētes crederēt. cur ergo vt credāt cogis: qꝛ null⁹ nisi voluntate dei credit ⁊ i alio loco. vobis inqt gētib⁹ ꝟitas dei iā venit q̄ crediderit ꝑ semetipso fecerit q̄ ꝟo errauerit ꝑ semetipso: ⁊ ego nō sum supꝛa vos batul⁹ sequere vero de⁹ inquit qđ reuelat̄ tibi ⁊ expecta donec iudicet de⁹ q̄ sup oēs iudex est. ¶ Itē in eodē dn̄s iquit de⁹ tu⁹ sub vna lege si vellet cūctos sine discoꝛdia poneret. Itē in alio loco tāq3 sibi de⁹ loquat̄ nō inqt violētia i lege dz esse iā iustitia ⁊ ꝟitas apparet q̄ voluerit spōte sua credat itez in alchoꝛano vos icreduli. nō ꝙ oꝛo oꝛatis. nec quē oꝛat; oꝛo ꝗ quē adoratis non adoꝛo mihi lex vobisq3 discoꝛs: ⁊ i alio loco ait. nō altricetis cū alteri⁹ legis gētib⁹ nisi mollibus ꝟbis quare ergo ꝓdicari captiuari: ⁊ gentes vi cogere ad credēdū iussit hec oīa semitas dei eē fatet̄. ¶ Cū ergo h̄ lex sibiipsi cōtra dicat nulli⁹ ē firmitatis vł momēti. Sz ideo machomet⁹ ꝓdari captiuare: ⁊ gentes interficere iussit vt arabes q̄ deū ignoꝛātes i deserto manebāt in ꝓdationib⁹ delectarent̄: ⁊ vt magis illi crederent.

¶ De ꝓcepto machometi in licentia comestibilium.

Octauum ꝓceptuz machometi est ꝙ sarraceni edāt absolute de oib⁹ carnibus pꝛeter carnē poꝛci ⁊ sanguinē necnō moꝛticinū. Unde dicit in alchoꝛano vos credētes edatis quicq̄d vestre fuerit volūtatis ex bona parte sequit̄ a moꝛticinis vero ⁊ poꝛco ⁊ sanguine ⁊ ab aīali quolibet ꝑempto nō in creatoꝛis noīe vos abstinete de suffocatis ⁊ cōbustis ⁊ interfectis ꝑ lupos nisi vos mādaueritis vel vt debēt fuerint iugulate minime comedatis qđ fecit machomet⁹ vt in hoc a lege sua non solum iudei sed ⁊ nos xpiani differrem⁹ quō iudeis carnes suille ac lepoꝛine alioꝛūq3 aīalium nō ruminantiū sunt pꝛohibite ⁊ similit̄ pisces absq3 squamis lex vero xpi chꝛistianis in esuz humanum oīa concedit absolute.

¶ De pꝛecepto machometi circa pluralitatem vxoꝛum.

Nonum pꝛeceptuz machometi est circa vxoꝛes. Unde cōcessit sarracenis ꝙ eodem tempoꝛe. iiij. legitimas possunt habere vxoꝛes ⁊ qualibet repudiata aliaz semp accipe[re] ita tn̄ quod nūq3 quaternariū nu-

merit trāseant. In repudio quoq; precepit obseruari: vt vsq; tres ei quālibet repudiare eandē rursus recipere liceat. sed taliter tertio relicte sprete nequaq; vsq; quo maritis alijs nupserit: z ab illis relicte fuerint recipere mādat. tunc autē ipe volētes prioribus maritis ante bene recōcilient. z sic recipiant

De emptitijs vo atq; captiuis quodcunq; voluerit habere dicit eis licitū esse z easdē vēdendi de nuoq; emēdi liberā potestatem habeāt. sic tñ vt postq; grauidam semel fecerit nequaq; eā alteri⁹ seruitutis iugo ↄstringere possint. Sz q liceat capere .iiij. vxores z quālibet repudiata aliā ducere hō nulla q̄ de precipit rōne. neq; em̄ nisi cā filios ↄcreādi p̄ceptū est vxorē recipere. q aūt emptitias z captiuas quodlibet possunt haber hoc qdā cōtū ad sarracenos adulteriū qz multotiēs emit aliquā stupratā a filio z ecōtra fili⁹ vel frater a patre corruptā vel a fratre. z sic pz discussio inter p̄cepta machometi q̄re aūt machomet⁹ talia imūda fieri iussit: causa fuit. qz ipse valde feminas diligebat: z p nimiū luxuriosus erat: z sicuti ipsemet professus est vis luxurie hoīz. xl. i eo manebat z maxie qz arabes valde luxuriosi erāt voluntati eoꝝ satisfecit vt crederēt i hoc p̄ceptovoluit machometus ponere differentiaz inter legē suā z legē moysi. qz lex mosayca mandauit viros posse libellū repudij dare mulierib⁹ suis quo recepto si ipa nupsisset alteri viro q primus marit⁹ iā nō posset eā ducere in vxorē. Oppositū mādauit machomet⁹ z vt patuit. Discordat ēt a lege xp̄i q̄ ꝓhibet vxore viuēte marito alteri nubere. qz qui ipsam duxerit mechat oppositū dicit machometus: vt visum est

De precepto machometi circa ꝓhibitionem aliquaꝝ mulieꝝ de propria cognatione.

Decimū preceptuz machometi est q sarraceni non recipiāt in vxores cōsobrinas nec nutrices lacte nec germanas lactis. Unde dicit i alchorano oēs he mulieres vobis interdicte sunt. z illicite vestre scz matres z filie sorores z nepces atq; matertere: nutrices atq; germanas collactanee matres z filie mulierū vestrarū si a vobis tacte fuerint sin autē licite sunt. hoc autem fecit machomet⁹ vt a lege sua differret lex moysi. in qua iniūgitur nō accedere ad certas feminas et posse nubi cū cōsobrinis feminis: germani vel germane filijs z vt ēt a lege sua differret lex xp̄i in qua vsq; ad quartū gradū prohibitio facta est. Sed ex quo tantam voluptatē voluit ostendere in hoc p̄cepto bonū fuisse nō vti alterutrum sodomia: nec iniūgere p mādatuz sicut ipse facit in alchorano in capitulo. de vacca. Alibi tñ mandat de ꝓpria cognatione habere vxores vt sanguis ꝓles accrescat z fortius iter eos amicitie vīculū vigeat scd̄m q mos erat oibus tūc tp̄is.

De precepto machometi circa obseruationē die veneris.

Ndecimū preceptū machometi est ꝙ sarraceni obseruēt inquietē diē veneris qḋ ipse fecit propter duo. Primū est quia ipe pūcto stelle veneris rex effect⁹ fuit. vt supra patuit ꝑcepto secūdo. Secūdū vero ē vt a lege sua differret lex moysi q̄ ꝑcepit sabbatum obseruari ⁊ lex xpi q̄ precepit diē dominicaꝫ.

¶ De precepto machometi i orādo versus meridiem.

Uodecimū preceptū machometi est qḋ sarraceni faciunt orationem versus meridiem vbi est mecha Unde dicit in alchorano in persona dei sibi alloquentis ⁊ suis credentibus tibi tñ. Nunc huc illuc inspicienti tuisqꝫ ad meorum propriorum noticiaꝫ que sue sunt mediatores gentium testes sum prophetam proprium testem habentes orationis locū veracem ⁊ ydoneū deo testificante: vcꝫ vt versus mequā tēpliqꝫ sui mediū qḋ abraham prio fundauit firmaboqꝫ semper vbicūqꝫ fuerit faciē tuā orādo vertas talē locum orādi instituit machometus: vt differret a iudeis qui orāt versus occidētem ⁊ a nobis xpianis qui oram⁹ versus oriētem. quia ad oriēteꝫ crucifixus est xp̄s. ⁊ ad oriente ascēdit in celuꝫ Et intantū volunt esse discordes a xp̄ianis ꝙ in nullo penit⁹ velleꝫ cōfirmari. vnde nos sedentes honorifice sup mensas manducam⁹ ipsi vero super terrā iacētes: nos cuꝫ mappis. ipsi sine mappis. nos sardinas per caudam accipientes mittimus in ignē: ipsi vero per caput eas accipiūt ⁊ caudas aduersus igneꝫ mittunt. ⁊ sic de alijs innumeris que secum cōuersantes experimento cognoscunt.

¶ De precepto machometi circa iudicialia.

Ertiūdecimuꝫ preceptuꝫ machometi est: qḋ in possessionibus repetendis petitum testibus cōprobet ⁊ negator iuramento semet expurget. testes autē nullos: nisi valde ydoneos probatasqꝫ personas ⁊ quibus sine iuramento credere possint producant. In quibusdaꝫ etiam alijs mosayce legis morem custodiunt. vt qui hoīs sanguineꝫ fuderit eadē pena plectatur ⁊ q̄squis in adulterio deprehēsus fuerit: cum adultera pariter lapidet. Qui autem cum qualibet alia fornicatus fuerit octingēta flagellis subiacebit: furi talis īdicta est pena. vt prima ⁊ scd̄a vice octoginta flagella sustineat. Tertia manuꝫ. Quarta pedē amittet: ⁊ qui cuilibet hominū membrū abstulerit digno ꝑcio redimat. Et sic patet qḋ ī iudicijs faciēdis quo ad aliqua moysi consentiūt legi. In quibusdam vero dissentiunt qḋ ⁊ machometus fecit: vt in hoc et aliquātulū diuersa eēt lex sua a lege moysi

¶ De precepto machometi ⁊ abstinentia a vino.

Quartudecimū preceptum machometi est q̄ꝺ sarraceni abstineāt a vino: qm̄ fomes est ⁊ seminarium hominis peccati ⁊ illud bibere dicit maximū peccatū esse: vuas tamē comedere. ⁊ mustū potare etiā in apparatu licet. Et licet sarracenis vinum sit ꝓhibitū: ipsi tamen in occulto imoderate bibunt ⁊ inebriātur. Causa autē precipuaque re a vino semper abstinere iubent est ne forte socij inebriati patefacerēt ruinā ppl'i. Et si tm̄ peccatū est vsus vini. cur ergo in suo paradiso promittit riuum vini. sicut supra patuit cōsideratione. iiij. ⁊ .v. articulo. xij. Alia causa fuit superius assignata consideratione. iij. in tertio passu vide ibi.

De precepto machometi circa modum heredandi.

Quintūdecimus preceptum machometi est q̄ in hereditate due filie vnico filio coequent q̄ꝺ fecit vt poneret differentiā legis sue a lege moysi ⁊ xp̄i. qm̄ lex moysi iniūgit q̄ filie cū filijs nō sint hr̄des, xp̄s aūt in hr̄ditate eos equales fecit.

De precepto machometi circa testimonia.

Decimumsextū preceptū machometi est circa testimonia. Vn̄ p̄cepit ī alchorano. q̄ duarū mulierū testimoniū ꝑualeat testimō͂io vnius viri. in quo differt a lege moysi in qua iniunctū est q̄ nullo modo mulierū testimōia accepten̄t. ⁊ a lege xp̄ianorū: in qua in certis casibus earū testimōia capiuntur.

De precepto machometi circa ꝓhibitionē disputationis cū quocunq̄ extraneo a lege sua.

Decimumseptimū preceptū machometi est q̄ꝺ nullus sarracenus p̄sumat in lege sua cum aliquo disputare vel discutere q̄ꝺ fecit machometus ne falsitas sue legis in publicum veniret similis nocte fugienti lucē: ⁊ oculis egris quibus odiosa est lux. In quo ostēsa nebulosa cecitate sue legis excellentiam claritatis legis xp̄i manifestauit: quā p̄cepit xp̄us super tecta predicari: quia ipse palā locutus est mūdo. ⁊ in occulto nihil. sicut supra patuit. libro primo. cōsideratione. iij. articulo primo.

De precepto machometi circa circuncisionem.

Decimumoctauū preceptum sarracenorū est q̄ꝺ circuncidunt pueros. Istud autem non habent ex precepto machometi cum nullibi reperiatur in alchorano. sicut infra declarabitur octaua consideratione articulo primo. Discordat etiam in circuncisione a iudeis q̄ ipsi circunciduntur die octauo. sarraceni vero omni tempore. Iudei vero etiam faciunt reuersionem in templum ⁊ suggunt caput

veretri: sarraceni vero non. Quomodo autem cessauerat sacramentum circuncisionis dictum est supra lib. j. consideratione tertia. articulo. vj. puncto. j. Hec sunt precipua legis machometi mādata ab omni sarracenorum gente maxima celebratiōe habita. Alia vero plurima sunt que enumerare lōgum requirēt sermonē et in tantā dementiam: hic dyabolicus machometus venit vt ausus fuerit affirmare quod quātiscūque peccatis quisque obligatus fuerit et in die mortis sue deo et sibi crediderit. dicit quod in die iudicij ipso interueniēte saluus erit vsque tunc. ergo maneāt sui credētes in inferno expectātes redemptionē vbi nulla est redemptio.

¶ Tractat de vilissima morte machometi.

Sexta considera tio huius libri est de morte machometi. dignū enim erat: vt finis eius ostenderet qualis ipse fuerat in vita et doctrina. Unde cum implerentur. x. anni regni sui ab illo scilz anno quo fuit eleuatus in regem in damasco cōputando. quidaz discipulus eius cuius nomen albunor voluit experiri si resurgeret machometus die tertia a morte ad vitā sicut ipse predixerat. Dixerat enim quod postquam decem anni sui regni essent impleti quod debebat mori et resurgere tertia die: corpusque suum ea die deferendum ad celum. Et ideo quod nō credent sepulture quare predictus discipulus eius distēperato quodam veneno tradidit ei ad bibendum occultissime. Machometus autem statim vt bibit mutatus est omnis color eius. et ideo intellexit quod mors sua appropinquauerat. et dicit illis sarracenis qui ibi erant cum eo quod per aquam saluarentur et veniam inuenirēt. quo dicto subito. dedit aiam dyabolo magistro suo. discipuli autē sui diligenter seruauerunt corpus expectādo quod resurgeret die tertia vt dictuz est. Sed postquam ipsi viderent quod nō resurgebat: vt predixerat et fetorem eius tolerare nō possent relicto corpore inhumato maxima pars decessit. et post. xj. dies mortis eius venit predictus discipulus eius albunor vt videret quomodo iacebat: et secundum quod narrat lucas tudēsis in chronica sua: inuenit corpus a canibus comestum corrosis ossibus. Tunc albunor collectis ossibus sepeliuit in ciuitate quadam que dicit arabice meduiarazi el. Sic ergo qui inter eos prudentiores fuerunt deprehēsa seductoris falsitate omnia quecunque dixerat falsa et irrita estimantes considerantes etiam quomodo indignam vitam digna morte terminasset ab eius lege discesserunt.

¶ De successoribus machometi.

Septima cōsideratio est de successoribus machometi. licet enim turpissima eius mors et falsitas sue prophe

tie clarissime iudicauerunt falsitatē sue doctrine z immūdiciā sue doctrine verūtamē occulto dei iudicio z dyabolo pcurāte incremētū accepit. Quatuor ergo pūcta in presenti cōsideratione occurrūt ptractāda. Primus punct⁹ est de astutia dyaboli post mortē machometi ne eius doctrina periret. Scđs pūct⁹ erit de successorib⁹ ei⁹ caliphis egyptio orietali z mirammo molino occidētali. Tertius de diuersitate gētiū qui sectā machometi suscipere noluerūt. Quart⁹ de diuersitate paganor̄ qui i aliquib⁹ imitātur sarracenos z in alijs differunt.

De astutia dyaboli ne periret secta machometi.

Primus pūctus huius cōsiderationis est de astutia dyaboli post mortē machometi ne periret eius doctrina. vñ cū ad exemplū predictorum viror̄ prudētiū discedentiū a lege machometi: qz ipm mendacē z immūdū in vita cognouerāt vt dictum est in precedenti consideratione oēs fere alij vellent discedere tunc cognati machometi z socij q̄ prius in honore z reuerētia apud populū habebātur occasionē legis multa lucrabantur mesti z confusi cū multis blandicijs z pmissiōibus ceperūt oībus modis simplices attrahere z ad sectā predictā eorū animos inclinare specialiter aūt dyabolus astutia sua vsus est quasi quodā instrumēto s. quodā sarraceno pessimo qui dicebat hali. Hic erat fili⁹ habitari vn⁹ ex decē machometi socijs qui post mortē ipsius regnū adeptus est q̄ blāde pdicauit z callide amonuit ad credendum gentes z dixit illos nō bene intelligere machometi sermonē machometus i qt nō dixit q ante sepulturā vel vidētibus hoībus subleuaret i celū. Dixit qppe q post sepulturam corpis angeli eū nesciētibus cunctis delaturi essent in celū. Unde qz statim eū nō sepelierūt. Idcirco fetere cepit: vt statim sepeliret hac igit causa gētem in errore pristino parumper detinuit duo vero fratres scriptor̄ machometi filij noīe basan z hozā ieiunijs z vigilijs fortiter corpa macerantes pene ad mortē deuenerant pater vero eor̄ sepe filios āmonebat ne p tam lōgam maceratione sua fatigarent corpora. Ipse aūt vidēs illos stultos esse z ad mortis hostiū pre nimio labore iā deuenisse de machometo vti erat rem patefecit. Cognita autem neqtia illi a patre ceperūt comedere et bibere vinū. z sicut in sua lege fortiter antea pstabant ita deniqz legē suis non ex toto dimitter ceperūt sed z quedam pars gētis istos in cōsuetudine insecute sunt.

De successoribus machometi in oriente z occidente.

Secundus pūctus est de successoribus machometi scđm qđ narrat Rocoñ. eps in libro de re

bus et statu terre orientalium post mortem machometi. Sarraceni quendam ex discipulis machometi loco eius elegerunt quem vocauerunt calepham quasi successorem sine heredem eo quod dignitatis et principatus machometi successor existeret qui dignitatem et potestatem adeptus cepit partim blanditijs partim comminatione et metu populos ad se reuocare et multitudinem hominum congregare. Sed quidam Alcali nomine contra predictum calepham inuidia concitatus et indignatione commotus concupiscentia lucri et ambitione secularis dignitatis tractus modis quibus potuit per se et suos eidem se opposuit et multipliciter expugnans non cessauit donec ipsum a principatu remouit. Post hunc ergo quidam patruelis machometi nomine alij cum obtinuisset principatum vehementer commoueri cepit et indignari quod successor machometi vocaretur: cum se digniorem ipso machometo reputaret et prophetam eximium cui dominus familiarius quam machometo fuisset locutus se vellet ab omnibus existimari hic ergo et complices eius legi machometi maxime detrahebant et in ipsum multa maledicta proferebant. ¶ Alios ritus et alias institutiones et alium orandi modum quam tradidisset machometus predicantes. ¶ Illi autem qui legem machometi tenere voluerunt in partibus orientis. Calepham baldensem statuerunt qui in tanto honore et reuerentia a suis habetur quod nisi mandato auctoritate eius nullus quantumcunque potens aut nobilis appellaretur soldanus, et omnes eius subditi tam reges quam alij pedes eius ad terram vsque prostrati reuerenter osculantur. Successores autem halij de quo supra fecimus mentionem contra singularem orientis calepham sedem suam erexerunt in terra egypti innumeris diuitijs et delitijs affluentes. ¶ Unde inter egyptios et orientales populos magna semper extunc fuit dissensio et odium implacabile et in lege discordia et contradictio sarracenorum populis in duas partes diuisis. quidam parte halij et eius successoribus adherente maiori tamen parte consentiente machometo et successoribus eius. postquam soldanus temporalem administrationem egypti sub domino suo calepha egyptio adeptus est. timens sibi eo quod calephe non inmerito multis accusantibus erat suspectus vt ipse saladinus ad vllum superiorem haberet respectum sed ipsi sibi et soldanus esset ac calepha accessit ad dominum suum calepham egyptium tanquam ei debitam et solitam vellet exhibere reuerentiam. et claua ferrea quam gestabat in manibus ex improuiso ipsum ad terram prostratum eiecit. et per proditionem occidit. omnes autem filios eius et cognatos et speciales amicos vel interficere iussit. vel carceri perpetuo mancipari. extunc soldanus baldanus solus monarchiam et dignitatem tam super egyptios quam super omnes alios orientales obtinuit: saladino compellente egyptios vt ei concorditer obedirent et nullum calepham alium instituere presumerent. nec ritus alios quam halij orientales obseruarent. Princeps autem orientalium sarracenorum omnium qui legem machometi ob

eruāt potissimus ꝙ caput imperij sui et dignitatem ꝛ regni sui soliū i ciuitate marchque: q̄ quondam carthago dicebat collocauit. ꝛ nō solū ethyopie ꝛ affrice. s3 etiaz hyspanie i magna parte dominatur orientali caliphe cū vniuerso populo suo subiectus esse recusauit Sed ꝛ ipm regem ꝛ calephā reputans miramamolim id est regem gentiū se ꝛ oēs successores p̄cepit appellari ligua eoꝝ mira idē est ꝙ rex mamolim aūt gētiū interpretatur vnde inter orientales ꝛ occidētales sarracenos magnū ē scisma. ꝛ dissensiōis q̄s plurimū vtilex xp̄ianis. eo ꝙ isti illis in p̄lijs ꝛ expeditiōib⁹ ꝯtra nos renuūt p̄stare subsidiū regno ipsoꝝ in seipso diuisoꝝ ex magna p̄te dissoluto

De diuersitate gētiū que legē machometi suscipere noluerūt.

Tertius punct⁹ est de diuersitate gētiū que legem machometi suscipere noluerūt. Narrat supradict⁹ doctor libro quo supra ꝙ multitudo gentiliū ꝛ idolatraꝝ copiosa, ꝛ maxime hi q̄ septētrionalez inhabitāt regionez circa paludes meothidas ꝛ i p̄tib⁹ vulgarie ꝛ cormanie vsq̄ ad fines hūgarie ꝛ qui in cōfinio regni dacie ꝛ alijs p̄tibus adiacētibus cōmorant machometi legem recipere noluerūt ꝛ q2 ab alijs sarracenis orientalibus ꝛ occidētalib⁹ valde remoti sūt p̄ metū vl violētiā nō potuerūt ꝯpelli vn̄ vsq̄ hodie q̄dā eoꝝ errorē vetustū retinētes ydola colūt venerant adorāt. Alij aūt more pecudis nec legē nec scripturā nec lr̄as vllas habētes arbores ꝛ arbusta et pecudes ꝛ generaliter quicq̄d i mane casu aliquo primū eis occurrit illud p̄ deo reputātes p̄ totū diē colūt ꝛ adorant. Quidā aūt ex eis se veꝝ ꝛ summū deū ignorare ꝯfitentes putātes deū tn̄ ignotū aliquo placare sacrificio ꝛ obsequio venerari carnes vel panē seu aliā hmōi oblationē i altū p̄iiciūt honorē illius qui deus est ꝛ habitat in excelsis clamantes ꝛ dicentes ei⁹ sit oblatio hec q̄ sup oēs ē ꝛ sūme diuinitatis iter alios obtinet principatum.

De diuersitate paganoꝝ ingēte sarracenos imitantium.

Quartus pūct⁹ est de diuersitate gētium q̄ in aliq̄ imitant sarracenoꝝ legem differunt. ꝛ in alijs. et primi dicunt torcomani q̄ in terra turcoꝝ ihabitāt hi traxisse credūtur originē a septētrionalib⁹ sarracenis supradictꝭ. Vn̄ noīe ꝯposito a turcis ꝛ comanis appellant turcomani De turcis siq̄dē ex aliquis orietaliū historiis certū habem⁹ ꝙ ex septētrionali regiōe exeūtes p̄ sarum fines ingressi nō solū regionez illā s3 vniuersas fere orietales p̄uīcias armata manu occupauerūt violēter. extūc autē gēs illa prius rudis ꝛ inculta nec habēt certā mansionē sed passim cū vxoribus ꝛ filijs ꝛ pecoribus vagās ꝛ pascuarū cōmoditatē sectans regē sibi prefecit: ciuitates

z oppida possidere incipiẽs agriculture dãs operã que prius de peculio tamẽ viuebat ac iura sibi ciuilia constituens. Hi aũt qui sua ruditate permanẽtes priorẽ viuẽdi modum deserere noluerũt appellati sunt turcomani. In mltis aũt imitãtur illos sarracenos qui beduini dicũt. Isti beduini ex arabũ gente prĩncipaliter ceperũt originem: de quorũ stirpe dicunt descẽdisse machometũ. Hi aũt dogmatizantes ꝙ diem mortis a deo sibi constitutũ nec preuenire possunt nec preterire. nunꝗ ad pugnã armati pcedunt sed solummodo camisiati pepulis more feminarum capita inuoluẽtes lanceis z ensibus tantũmodo vtẽtes. z licz leuiter z de facili ꝯuertanẽ in fugam alios tãtũ sarracenos timidos z ignaros reputãt: q̃ spicula z sagittas a lõge iaculanẽ sunt aũt non solũ xpianoꝝ sed z ẽt sarracenoꝝ z pditores mẽdaces z cõstãtes z amici fortune z duplici via gradientes his quos cernũt pualere libẽter adherẽtes. Portãt ẽt i capitibus pilleos rubeos cũ pepulis i tentorijs de pellibus animaliũ habitantes: ouinis ẽt pellibus z caprinis plerũqz vestiunẽ nullã aũt habentẽ certã mansionem in campestribus z pascuis turmatim ptibus incedẽtes vagi habitãt pascũtur vbertatẽ sectãtes diuersas regiones circũeũt lacte viuentes z aĩalium copiosaz multitudinẽ secuz trahẽtes. ¶ Ipsi autem penitus ociosi taz equorum ꝗ pecoruz vxoribus suis procurationẽ relinquũt

Sunt z alie gentes ex orientalibus ptibusque legẽ machometi custodiunt excepto ꝙ more xpianoruz ad ortũ solis adorant eo ꝙ patres eorũ qui xpiani fuerũt hũc moduz orãdi eis reliquerũt ab alijs sarracenis hętici z prophani reputãtur: ex quibus nõnulli ipsum solum deũ summũ reputãt eo ꝙ iter omnes creaturas visibiles pcellentẽ habet pulchritudinẽ. Sũt aũt q̃dam alij miserabiles homines in montanis circa iuga libani in ptibus tripolitanis cõmorãtes qui lz ex parte legẽ machometi obseruent. dicunt tñ se legem alterã occultam habere quã nõ licet alicui reuelare nisi filijs eorũ cũ iã adulte sint etatis: vt secreta puerili ter nõ. reuelẽt vel mortis articulo imminente cum patres in extremis laborantes spẽ euadendi non habent. Uxores aũt eorum z filie in lege maritorum z parentũ suoruz ignorãtes legẽ illã dicũt se credere ꝙ si forte filius leuitate illã legẽ quam vocant occultam matri sue reuelant. vxor a marito z filius a patre absqz vlla retractatiõe necarentur. Hi aũt pter morẽ aliorum paganoruz vinum bibũt z carnes porcinas edunt ab omnibus alijs tanꝗ hętici legis reprobanẽ. Ipsi etiaz pessima z abhominabilia et sexui femineo cõtraria in occulto turpiter operantur sicut illis narrantibus q̃ ab illis recesserũt cognituz est timẽt ne vxores eoꝝ eos relinquerent vel contemptui haberẽt si execrabiles ritus eoꝝ z immũdicias secte peruersissime cogno-

sceret. Est etiā in puincia fenicis circa fines ciuitatis Enthadēsis qui hodie vulgariter appellatᷓ tortaza, quidā popul⁹ scopulis ⁊ mōtib⁹ vndiq3 circūclusus ihabitanſ habēs castella .x. fortissima. ⁊ ppt viaꝝ angustias ⁊ rupes iaccessibiles. inexpugnabilia cum suburbanis ⁊ vallib⁹ oīm fructuū ⁊ frugū fertilitate fecūdissimis ⁊ amenitate iocūdisᷓ. hoꝝ aūt hoīuz q̄ azisimi nuncupantᷓ multitudo numerū .xl. M. excedere dicitᷓ. Preficiūt autē sibi capitaneū nō successione hereditaria sed ꝓrogatiua meritoꝝ quē ipsi veterem seu senem appellant nō tam prouecte etatis rōne: q̄ prudentia dignitatis ꝓeminētia. ¶ Primus autē ⁊ summ⁹ infauste religionis eoꝝ abbas ⁊ locus vnde principiū habuerūt in partibus est orientaliū valde remotis versus ciuitatē baldorensē ⁊ ptes persidis puincie. Hi autē vngulā nō findētes neq3 sāctū a pphano discernētes oēm indifferēter obedientiam superiori suo exhibitā sibi credūt esse vite eterne meritoriā. Unde tante subiectiōis ⁊ obedientie vinculo magistro suo quē senē nomināt astringunt q nil ita piculosū est aut difficile q ad mādatum domini sui hilari animo ⁊ ardēti voluntate amplecti ⁊ perficere vereantᷓ. Senex aūt dn̄s eorū pueros de populo suo in locis secretis ⁊ delectationibus facit nutriri ⁊ diuersis ideomatū gñribus diligenter imbutos ⁊ istructos ad varias puincias mittit cū cultellis vt potētes hoīes tam ex xpianis q̄ ex sarracenis vel q ex aliq̄ causa habet eos odio vel ad pces amicorum suorū seu etiam ppter immēse pecunie pciū sibi datū mādat occidi pmittēs ppter huiusmodi mādati executionē lōge maiores delicias habituros i paradiso sine fine post mortē q̄ fuerit ille in quib⁹ fuerāt nutriti. qd̄ si ppter huiusmodi obediētiā eos mori cōtigerit martyres a suis iudicantᷓ ⁊ inter sanctos ab illo populo deputati i summa habentᷓ reuerētia. ¶ Parentes vero eorū a magistro qui senex dicitur multis munerib⁹ ditantᷓ. ⁊ si serui erāt de cetero liberi dimittūᷓ. Unde miseri adolescētes seducti de cōuētu pdictorū fratruz ad varias partes mūdi trāsmissi cū tanto gaudio et desiderio legationē mortiferā susciptūt ⁊ cū tāta diligentia ⁊ sollicitudine pficiunt se se variis modis trāsfigurātes ⁊ aliarū nationū ritus ⁊ habitū sibi assumētes aliquādo in specie mercatoꝝ qñq3 in specie clericoꝝ seu monachorū ⁊ ifinitis aliis modis se se occultantes q vix aliquis in vniuerso mūdo adeo caut⁹ ē q̄ sibi possit ab eoꝝ insidiis precauere ɔtra illos res psonas aliquid machinari dedignantᷓ. Potētes aūt quib⁹ ipsi aduersantᷓ vel pcio magno se redimunt vel armati incedētes cū caterua satellitum cum suspitione ⁊ metu mortis semper incedūt. Hi aūt super oēs alios sarracenos legem machometi et eius traditiones diligēter ⁊ artissime seruauerant vsq3 ad tempora cuiusdā magistri

fui qui naturali preditus ingenio diuersarū scripturarum excitatus studio xpianorum legē ꝛ xpi euangelia cepit cum omni diligētia legere ꝛ pscrutari āmirans xpi miraculoꝝ virtutē ꝛ doctrine sanctitatē ex quoꝝ cōpassione vt irrationabilē cepit abominari machometi doctrinā ꝛ tandem cognita veritate subditos suos artes maledicte legis studuit paulatim reuocare. Unī exhortatus est eos ꝛ mā dauit ꝙ vinū cū modestia biberēt ꝛ carnes porcinas māducarent. Tādē vero post multas amonitiones et varias doctoris sue pdicatiōes in hoc oēs cōcorditer cōsenserūt qꝺ relicta machometi pfidia pcepta baptismatis gr̄a efficerentur xpiani. Ita tū ꝙ eiusdē conditionis essent ꝛ libertatis vt alij xpianoꝝ lege subiecti isti erant tunc temporis fratribus militie tēpli tributarij duo milia bisanciorū eisdez annuatim psoluētes p securitate cuiusdā terre sue q̄ in ꝯfinio terre p̄dictoꝝ fratrū sita erat qui multas eis molestias occasione ciuitatis inferre cōsueuerant. Prefatus autē assisimoꝝ magister vnū de familiaribus suis virū eloquētem prudētē ꝛ strenuū de quo plurimū cōfidebat misit ad regē hierosolimitanū. Rex autē intellecta cā legationis pro tanti populi visitatiōe ꝛ animarū a laqueis dyaboli liberatione deo gratias agēs. Nūciū senis cū summo honore ꝛ gaudio magnifico recepit ꝛ ipm ad ppria reuertētē vt dn̄o suo bonā regis ꝛ xpianoꝝ voluntatē ꝛ magnū desideriū denunciaret ꝛ vsq; ad fines terre sue deduci pcepit que dū ꝫ fines suos iā fere ingressurus tripolim pertrāsisset: quidā ex nr̄is vir belial ꝛ iniquus dei timorem ante oculos suos nō apponēs hoīez de regio ducatu ꝛ fidei xpianoꝝ sinceritate cōfidētē improuisum nil aū sibi metuētē i detrimētū xpiani nominis ꝛ maxime ecclesie oriētalis occidit. Unde ppl̄s ille q̄ tanꝗ planta nouella nondū radicatus erat in fide cum ira magna ꝛ indignatione fidem nr̄am respuēs et nr̄oꝝ cōsortiū suspectū hn̄s a tam sctō ꝛ honesto pposito resiliuit et vsq; ad temp⁹ pn̄s xpianos ꝛ dei ecclesiam psequi ꝛ infestare nō p̄termisit. In vno igitur corporali homicidio predictus ille prodítor animas innumeras iterfecit. Hiis igitur ꝛ aliis innumeris mōstruosis hominibus miserabilis regio oriētalis corrupta est ꝛ alie ꝙ plures eius pniciosō exēplo sunt coinquinate contagio.

¶ De bello sarracenorum p argumenta cōtra fidei fortalicium.

Octaua considera tio huius libri est de bello sarracenoꝝ p rōnes ꝯ nostrū fidei fortaliciū suo ceco iudicio nimiū efficaces nō attēdentes ꝙ est turris fortitudis a facie inimici. ꝛ vt colligere potui ex diuersis libris. x. sunt argumēta quibus insultant ꝯtra nos. Primum cōtra nomē xpianū. Scdm cōtra xpi conceptionē. Tertiū ꝯ xpi diuinitatē. Quartū cōtra xpi mortē

Quintū ꝯ trinitatē ꝑsonaꝝ. Sextū cōtra beatitudinē eternā in visiōe dei. Septimū cōtra matrimoniū vnius vxoris tm̄. Octauū contra baptismū quo ad ablutionē interiorē. Nonum cōtra adorationē imaginū. Decimū contra veritatē vtriusq legis quas dicūt esse corruptas p iudeos ꝛ xp̄ianos ꝛ nihil esse veritatis nisi quantū in alchorano continetur.

¶ Contendit ostendere xp̄ianos non esse xp̄ianos.

PRimum argumētū sarracenoꝝ est ꝯtra nomē xp̄ianū. Dicunt eñ ꝙ illi qui vocant̄ xp̄iani nō sunt christiani nec debent vocari xp̄iani qꝛ sunt cōtrarij oībus dictis ꝛ factis que operabat̄ ꝛ dicebat iesus xp̄s qꝛ xp̄s erat iudeus ꝛ seruauit sabbatum. Et ipse dicit in euangelio Matth. xv. nō sum missus nisi ad oues q̄ perierūt dom⁹ israel. Itez erat circūcisus sequitur ergo ꝙ nihil habēt facere cū eo in pauco vl' in multo immo sunt sui ꝯtrarij totaliter. ¶ Ad hanc venīferā oppositionē dupliciter respōdet̄. Prio eius oppositū ex operib⁹ ondēdo Secundo ꝙ saraceni sic dicentes sunt cōtra legē suā. Primū sic ostēdit qꝛ experientia teste possunt videre sarraceni qui habitant inter xp̄ianos q̄tam gloriā ꝛ honorez ꝛ q̄to corde xp̄iani faciunt ꝛ offerūt iesu xp̄o edificatis tam solennissimis ꝛ magnificētissimis ecclesijs in suo nomine ꝛ sue beatissime matris ꝛ suorum sanctorū ditatis in crucibus ꝛ calicibus patenis candelabris lampadibus ꝛ imaginibus ex auro ꝛ argento deaurato. ꝑnt iterū videre ꝙ xp̄iani ieiunāt xl. ob reuerētiā .xl. dierū q̄s iesus xp̄s in deserto ieiunauit. ꝛ sicut dicit lex saracenoꝝ de mēse romadā qꝛ in eo descēdit ꝙ ipsum ieiunēt saraceni data ratiōe ꝙ qui mēsez ꝯfitetur ipsum ieiunet quis ergo potest dicere de fidelib⁹ ꝙ nō sunt xp̄iani ex quo .xl. ieiunāt ꝛ sic cōsitentes vitā iesu xp̄i sequunt̄ suum exēplū. Jeiunant similiter .iiij. tēpora anni ꝛ vigilias festiuitatū iesu xp̄i sue matris: apl'oꝝ: ꝛ multorū aliorū sanctoꝝ quoꝝ festa solēnizant non solum cantādo in multa gloria laudes deo ꝛ illis sz ēt diebus illis cessando a corporalibus laborib⁹ lucratiuis. Possunt etiā videre q̄tā deuotionē ꝛ honorem deferunt nomini suo cū multi ex xp̄ianis cū audiūt ipsum nominare inclinant sua capita ꝛ aliqui flectendo genua ꝛ qualiter etiam eūdē blasphemātes cū in iudicio accusantur publice puniuntur nō facio mentionem de secretis actibus cordis in contemplationibus nec de lachrymis q̄ de eoꝝ oculis sepe emanant in magna abundātia memorādo suā doctrinā suas ꝑdicatiōes suos nobilissimos ac virtuosissimos suam vitam suā mortem suū ad inferos descēsū suaz resurrectionē a mortuis mortis ex eis secum resuscitatis. Ms memorando etiam: post suam resurrectionem suam familiarem cum apostolis conuersationem

p dies .xl. anteq̄ ascēderet ad ce-
los. In q̄bus sup oēs angelos se
det ad dexterā patris semp orā-
do p suis fidelib⁹ memorādo etiā
quō in mūdi fine veniet i maiesta
te sua ⁊ sui patris ⁊ angelo⁊ iudi
care viuos ⁊ mortuos: ⁊ q dabit
existētib⁹ ad dexterā suāvitā eter
naz: ⁊ existētibus ad sinistraz tor-
menta sine fine. ¶ Quis ergo sar
racen⁹ viuens inter xp̄ianos pōt
dicere nō eē xp̄ianos: nec taliter
debere vocari illos quos cū tāta
fide cū tanta deuotione cū tāta re
uerētia. ⁊ cū tāta gloria ɔ̄stat ado
rare iesuz xp̄m. ¶ Scd̄o declaro
q sarraceni hoc dicētes sunt ɔ̄tra
suā legē nō dico solū illi qui habi
tāt inter xp̄ianos ⁊ nouerūt supra
p̄dicta sed etiā existētes i mequa
loco securo eis ſm alchoranū. cuz
ipsummet alchoranū in multis lo
cis vocet eos xp̄ianos latine ara-
bice noīauit eos nazarenos. qd̄ i
idem redit. s. discipuli nazareni si
cut xp̄iani discipuli xp̄i q̄ est ma-
gister oīm fideliū. ⁊ qm̄ apparuit
paulo sic se vocauit nazarenū. Di
cēs ego suz iesus nazarenus quē
tu p̄sequeris. Sic ergo sarraceni
nō possunt iponere fingere nega-
re vel affirmare de xp̄ianis q̄cq̄d
eis placuerit: qm̄ lex eorum vocat
eos christianos ipsi dicunt q nec
sunt xp̄iani: nec debēt ita nomina
ri. Uñ bñ possunt ɔ̄siderare sarra
ceni de xp̄ianis sic dicētes. cui⁹ al
terius legis volūt esse: qm̄ nolūt
affirmare esse xp̄ianos. q tamē pu
blice dicit lex eo⁊. Et ideo ex quo
suaz voluntatē supponūt legi sue
negādo q ipsa affirmat. nō est mi
rādum si similia faciūt de sancta
scriptura xp̄iano⁊ negādo taz ir-
rationabiliter iesuz filium marie
esse filiuz dei. quē sacra scriptura
in plurib⁹ locis veteris ⁊ noui te-
stamēti p tali nominat q sit fili⁹
dei suus filius primogenitus su⁹
p̄prius fili⁹. verus suus filius vni
genitus sic q vnus solus est fili⁹
p̄prius dei genitus de sua substā
tia p̄pria ⁊ natura ⁊ non multi. de
quo vt nemo dubitaret dicēdo iste
est vel ille. de⁹ pater suū esse de nu
be eē loquēdo dixit eū ostendēdo
hic est fili⁹ me⁹ dilectus. ⁊ si sara-
ceni negant sacrā scripturā quam
habēt xp̄iani negāt legē suam in
multis passibus q̄ affirmāt q eaz
debēt credere: qr facit mētionē de
scriptura moysi: ⁊ psalmista dd̄ de
multis etiam p̄phetis ⁊ euange-
listis affirmat eciā alchoranuz q illi
sunt credētes in deuz qui credūt
ea q̄ de⁹ iussit anteq̄ machomet⁹
esset in mūdo. Ad ea autē que di
cunt q ideo nō sumus christiani
quia nō obseruamus sabbatū nec
circūcisionem que ⁊ q̄ manifeste
sint rationes quare lex moysi non
debuit obseruari post publicatio-
nez legis gratie. et excepto quod
moralia precepta manserūt cessa-
uit impletis per iesum mysteriis
in ipsa contētis ad plenum in pri
mo libro fuit declaratuz ⁊ reduco
hic ad memoriam saltē vnū dictū
quod multuz debēt attendere iu-
dei ⁊ saraceni vtentes circūcisiōe
q quādo rex impleuit suum pro-
missum si post aliquis ducat p de

missio illud qd ipse ordinauit bñ pōt intelligere q ei facit iniuriaz qr ↄcedēdo tale p dimisso dat itelligere nō eē impletū qd promisit in tpe iaz pterito p euz assignato sic ē de circūcisione quā deus dedit abrahe p signo cōfederatiōis inter deū: z euz quousqz de suo semine nascereť ille q habebat esse oīm gentiū bñdictio messias promissus deus z hō: qr ergo saraceni vtuntur circuncisione cōtinuo sunt i ira dei sicut iudei faciētes deuz mendacē z periuruz non implētem qd pmisit z iurauit tpe determinato. Respōdent ad hoc saraceni ex vno falsissimo fundamēto psupposito: q cōtempta lege scripture z gratie debēt seruare solūmō legē nature quam abrahaz obseruauit ex quo ipsi non legez moysi nec xpi: sz datā abrahe solū tenēt p vera q debēt esse sicut z ipe circūcisi: ita q postqz habita est lex pfectiōis redeant ad legē nature in qua vixerāt ab initio mūdi quoniā hoīes non erant capaces maioꝝ legis sicut si postqz homo creuit i etate z est factus homo intelligēs dicat q ei conuenit loqui. sicut qn erat puer sine sensu scire potest sicut puer cogitare sicut puer: ludere potest sicut puer cuz hoc sit certum oībus hominibus cum venerit ad etatem pfectaz debere facere illud qd pertinet ad talē etatē z dimittere ea q faciebāt cū paruuli erāt. ¶ Sz querēdū est a saracenis quare circūcidunť vt cū nesciuerint respondere remaneāt ↄfusi in circūcisione sua nō eñ inueniť expsse dictū in alchorano p magistruz machometi q circūciderūt se z sui credētes. sz isti sui credētes addiderūt se dicēdo q ex q fuit data lex abrahe z ipe fuit circūcisus q necessaria est eis circūcisio cū dicanť professores z obseruatores leg abrahe. q machometus fuit circūcisus nō legiť in alchorano: sed in libro sue gñatiōis z vite narrať q ipso nato circūcidit eū Gabriel qn balneauit cor eius z apuit z post hec vba statim sequiť. Et dicūt q natus est circūcisus. ¶ Ex quo ergo de sua circunctsione dicunt duas opiniōes nullā earum affirmādo apparet q de eius circūcisiōe nō sūt certi nec talis circūcisio sicut ipsi dicūt fuit circuncisio Abrahe que fuit nō p angelum: sed manu hoīs facta. q Machomet⁹ natus sit circūcisus hoc dicere est ad beneplacituz potuit machomet⁹ de facto si rex fuit arabū vel prīceps vel subditi sui iter se vel ex parte sua nō dei. dare suis dimissaz. qd tñ in libro suo nō continetur sic accidisse. Sed qd mysterium circuncisiōis datū abrahe quō iam totaliter cessauerat z fuit annullatum potuerit iuste ordinari z ↄtinuari claꝝ est q nō qm iudei sicut dictū est qn ea vtūtur sunt i cōtinua ira dei z odio de qbus sic datur intelligi in eo q narrať de vita machometi nō fuit filius iter eos parentes eoꝝ nō expectāte q angel⁹ circuncidat puerū qn die octaua factū statim circūcidi. ergo machomet⁹ fuit filius gētilis vel xpianiꝰ q

illis videat q̄ tale affirmat i qua reputatiõe teneret eu͛ mater sua vidẽdo eũ dissimilẽ patri ꝛ suo generi toto. si prio nõ habuerat de ea reuelatiõe͛ de qua tñ nihil narratur. ꝛ quõ põt dici per angelum circũcisus statī sicut natus fuit. si nat⁹ fuit circũcisus hoc nihil est dicere qm̃ est ꝯtradictio in terminis. Si iã forte dicat ꝙ circũcidit eũ angel⁹ in vẽtre matris sicut si a sua conceptiõe fuisset sanctificatus: ꝛ in gr̃a dei cui nõ cõcordant ꝟba psalmi claritatis. Uñ magister machometi quẽ diabolũ intelligo iurãdo ꝑ claritatẽ noctis qñ colligit͛ seu occidit dicit sic. an nõ te inuenit dñs tuus orphanũ ꝛ approprinquabit. inuenit te deuiũ ꝛ direxit. inuenit te pauperẽ ꝛ ditauit ecce sanctitas tã ꝑ saracenos laudati religiosi machometi quẽ ꝓm ꝙ ipsi itelligũt de⁹ inuenit deuiũ ꝛ direxit. ꝛ ad q̄d direxit statī declarat ꝙ de paupere eu͛ ditauit ꝛ quid dicat͛ in libro suo cõtra diuitias cu͛ illas ꝛ luxurias ꝑmittat diabolus suis nõ dicit͛. Sed hoc est certũ ꝙ difficile est ꝙ diuitias habẽtes ingrediãtur paradisum dimittẽdo ergo hoc ex q̄ illud q̄d dicitur de circũcisiõe machometi nõ legitur in libro suo ꝑ eos reputato ꝑ autẽtico illud est magis apparẽs ꝙ ipse ꝛ sui ꝑmi credentes ꝓ maiori vel multomagna parte fuerũt xp̄iani non circũcisi sed baptizati. Uerũtamẽ cũ in alchorano dicat͛ de magna istãtia ꝑ eũ ad iudeos: vt eẽnt sui credentes existenti maiori labore ꝛ principaliori intẽtiõe sua faciendi semꝑ suũ pricipatũ maiore͛ ꝑ eum tm̃ desideratũ ꝓ cõcordia eo͛ q̄ sibi adherebãt forte fuerit introducta circũcisio q̄ leuiter potuit itroduci cũ in illis partibus esset multitudo iudeo͛ ꝛ ẽ verisimile ꝙ multi eo͛ erãt neophiti ꝛ cũ in multis isto͛ magno tẽpore duret affectio ad legẽ moysi sicut ꝟa ꝑ eos habita ꝛ suos patres habẽdo fiduciã dñi tpalis. multi illo͛ non cõtradicũt circũcisioni. dicũt iterũ aliqui ꝙ durauit adhuc i illis partib⁹ heresis phariseorũ q̄d ad saluationẽ req̄rebat͛ cum euangelio obseruare legẽ moysi ꝛ nõ minus pẽsandũ est. ex quo labor machometi ꝛ suo͛ successo͛ erat adiũgere principatui sic xp̄ianos sicut iudeos ꝛ gentiles per ipsu͛ ꝛ suos fuisse ordinatũ ꝙ sui credentes loco baptismi acciperent elataher quo vtunt͛ quãdo ingrediũtur suas mesquitas. põt ergo alꝑ haquini saraceno͛ ꝑ seipsos intelligere quãte efficacie est ꝙ arguũt cõtra xp̄ianos ꝙ circũcidũt se sicut fuit xp̄s qñ ipsi seipsos reputãtes ꝛ tenẽtes se pro magnis zelatoribus ꝛ imitatoribus ei⁹ nõ nascũtur circuncisi nec expectant ꝙ angel⁹ circuncidat eos sicut dicunt de machometo. Forte respõdebũt ꝙ alia est ratio i machometo ꝛ alia i eis. sed ex quo i eis non verificat͛ ꝙ in sua prophetia non est mirũ si imponẽt xp̄ianis debere circũcidi ex quo xp̄s fuit circũcisus sicut hoĩes ceci vel debiles visu loquẽtes i eo ꝙ nõ vel paucũ

vident q̄ sequūtur ea que pedib⁹ calcāt vel manib⁹ palpāt. sed de eo ꝙ dicunt nō vident qđ est ante vel retro ad dexteraȝ vel sinistraȝ supra vel infra volo dicere ꝙ non cōsiderāt causaȝ quare fuit iesus xp̄s circūcisus nō habēs locuȝ in suis fidelibus postq̄ȝ cessauit lex moysi ⁊ fuit euacuata a ꝟtute que primo in eo erat qn̄ fuit puer. nec adhuc in nocte ante mortē suā: qꝛ fuit p eaȝ obseruata lex moysi faciēdo pascha agni. Unde ex quo fuit mutata substātia ⁊ natura illarū rerū in quibus principaliter stabat veritas legis moysi lȝ inueniantur scripta ⁊ ꝙ iudei teneant eā cū multa diligētia in suis synagogis ex quo deficit eis virt⁹ nō obligat vt seruet. immo poti⁹ obligat vt nō obseruet. Quoniaȝ hoc est certū ⁊ notoriuȝ oībus hoībus mūdi ꝙ nō existente virtute rei significate p signū si ille qui signū habebat vult ea vti sicut prius ꝙ ipe factor reputatur falsus ⁊ mendax vel stultus sine sensu vt cū sit spālis diuisa militibus a non militibus quomō aliq̄s corruȝ suis demeritis priuat a militia si ducat eādeȝ diuisam quā primo ex quo substātia ꝟitatis habuit mutationeȝ est reputatus mēdax ⁊ datur ei pena p eo nō minus est de illis dignitatibus taȝ ecclesiasticis q̄ȝ secularibus quib⁹ possunt priuari possidētes vł si nūq̄ȝ habuerūt ⁊ vocātur tales. eadē ratio cōcurrit circa mulieres existētib⁹ aliis signis virginū ⁊ vxoratarū corruptarū: qꝛ iste facerēt iniuriā suis maritis si ambularēt in habitu in quo primo ambulabāt: sic facerēt iniuriā regi milites si facta pace in se ducerēt signū qđ primo erat guerre vel ecōtra signo ipo facto existēte falso qn̄ non est cōforme rei p illud significate pprīū. Exēplum circa materiā de qua loquimur est de muliere que alio habitu vtit quādo est virgo despōsata ⁊ alio quādo iā peperit: ꝙ si postq̄ȝ peperit filiū vult ducere si sicut prius anteq̄ȝ pareret oēs vidētes deriderent eā reputātes eam mulierem insensatam. spāliter si ipāmet occidit suū ppriuȝ filiuȝ ⁊ se vellet ostēdere ac si nūq̄ȝ peperisset: qꝛ iaȝ non solū mulier insensata sed etiaȝ reputata sicut veraciter falsa ⁊ sine aliqua excusatiōe plena oī malicia. hic est propter casus synagoge societatis descendētis ex semine abrahe qua aliis omnibus dimissis generationib⁹ de⁹ accepit in fide pro sponsa sua quādo abraham credidit ⁊ fuit ei reputatū ad iustitiā. Unde ex illo tēpore semper vixit in fide ⁊ spe qđ ex illa debebat nasci messias qꝛ nō erat in aliqua alia generatione ⁊ i signū predicte fidei abrahā sicut dictum fuit accepit circuncisioneȝ nato ergo messia ex semine iudeoꝝ ⁊ impletis per ipsum omnibus mysteriis sic est ꝙ vt maneret in statu quē primo tenebat occidit filiū ex ea natum quis poterit iudicare nisi ꝙ sit totaliter sine sensu ⁊ plena oī malitia postq̄ȝ potuit vti circūcisiōe pro deum data quousq̄ ex ipa nasceretur

nus ei promissus hec ratio nõ minus culpat saracenos cõfitentes natiuitatem iesu xpi ex maria virgine descẽdẽte ex genere iudeorũ. Quã impleto mysterio circũcisiõis statim cessauit que primo erat diuisa et signũ specialis amoris illius populi. Item circuncisio tenebat locum et conditionẽ vnius supplicationis ꝯtinue ad deum vt recordaretur sue misericordie scḋm qḋ locutus fuit abrae et aliis patribus iudeorũ ꝙ veniret ad medendum cõtritos corde et ad predicandum captiuis indulgẽtiã et clausis daret apertionem et consolationem lachrymantibus: impleto ergo et de ea habita perfecta notitia circuncisio que iudeis erat sicut quedam supplicatio primo redit in abominationẽ et odium quantoplus ducunt eam tanto se faciũt magis indignos diuina ꝯsolatione de quo tps p̃teritum. M.cccclx. annorũ est eis plus q̃ satis testimoniũ existẽdi cõtinue in ira dei et vt nunq̃ habeant misericordiam sicut circuncisio dabat eis spẽ quam totaliter perdiderũt quãdo mutata substãtia et notificata ꝟitate mysterij circũcisione que erat signũ voluerũt vti sicut prius: bene potest hic dici illud brocardicum istius regni castelle arhilo digonuera enthiẽdolo tusnegra. Supradictis rationibus comp̃hendẽtibus saracenos plusq̃ iudeos quando ipsi postq̃ cessauit suum mysterium ea rõne qua fuit data abrae vtuntur circũcisione qui si attente voluerunt cogitare in secretis sacre scripture possunt sane intelligere ꝙ inquãtum vtũtur circũcisione sicut moyses continue accusat iudeos ante deũ: quia non crediderunt dictis eius sic abraam accusat saracenos false suã diuisam deducẽtes post impletionem promissionis sibi facte et aliis patribus cuius impletionis ipsimet sunt testes positi ĩ paradiso post mortem iesu xpi accusat eos iterũ nõ minus abraam: qr confitẽtes se venire de hismael cõtradicunt eis diuina verba et mendacia dicũt: quia non in hysmael: sed in ysaac semine est benedictio omniũ gẽtium. et dicũt seipsos esse illos de benedictione ysaac ꝓmissa vix sufficeret tẽpus si scriberẽ rationes et causas occurrẽtes ad intellectũ iniustitie totaliter irrationabilis quã saraceni cõmittũt in vsu circũcisionis non habẽdo autẽticum et expressum testimoniũ qḋ suo magistro: scilꝫ machometo fuerit mãdatum. Verũtamẽ si tale p̃ceptũ fingam nõ potest esse dei qr deus nõ põt dare falsum testimoniũ sicut est circũcisio mutata veritate et substãtia illius qḋ significabat totali veritate existẽte principaliter in hoc ꝙ sit cõformitas intellectus cognoscẽtis rei q̃ cognoscitur: potest aliqs dicere ꝙ intelligit ꝙ sol sic relucet nobis et illuminat de nocte sicut de die. Sed qr natura rei nõ est cõformis sua cognitio nõ est vera silr et eius dictũ et si illud qḋ dicit ponat in scripturis et eadẽ rõne illa scriptura erit falsa vt notat dñs Cesarieñ. in tractatu suo contra sarracenos

¶ Contra christi cōceptionē per spiritumsanctum.

SEcundū argumētū sarracenorū est contra xp̄i cōceptionē quā nos xp̄iani affirmamus de spiritusancto qui est tertia in trinitate p̄sona: qd̄ ipsi nō intelligētes licet asserant xp̄m de virgine natum ⁊ mariā virginem p̄mansisse non tamē intelligunt spm̄ dei tertiā in trinitate personā: sed potius materialē flatū qualē reperimus in hoīe ⁊ alio animāte. Dicunt eñ deo insufflante beatā virginē de illo flatu virginem concepisse qd̄ volunt auctoritate ⁊ ratiōe probare. scʒ ꝙ flatus sit ī deo. ⁊ ꝙ de tali flatu cōceperit virgo. vñ dicitur in p̄o. flauit spūs eius ⁊ fluēt aque. spiritū istum intelligunt materialem dei flatum. Item Geñ. j. inspirauit in faciē eius spiraculū vite. ꝙ sic intelligūt deus suo flatu insufflauit in corpus ade. ⁊ ita creatus est spiritus in corpore ade illo flatu diuino. de eodē flatu intelligūt qd̄ legit̄ in euāgelio. Insufflauit xp̄us in discipulos suos. ⁊ ait. Accipite spm̄sanctū ⁊c. Sic etiā intelligūt ꝙ gabriel dixit ad mariā. Spūssāctus superueniet in te. ⁊ illud qd̄ de xp̄o dicitur. conceptus de spūsancto ex maria virgine. ¶ Ratione etiam idem volunt astruere sic. Virgo maria xp̄m genuit p̄ se nō alio mediante. sed nec de virili semine eum concepit. nec de diuina substantia. ergo de quodā medio inter rationalem creaturā ⁊ deuʒ. Sed quid est mediū super hoīem ⁊ infra deum nisi flatus diuinus quo īsufflata peperit virgo maria. Si flatus materialis impregnat terrā ⁊ germinare eam facit. quid mirū si flatus diuinus infecundauit mariā. ¶ Ad hec respōdet alanus in suo quadripertito. lib. iiij. ca. j. ꝙ illi qui hoc conātur asserere indigent pena ⁊ sensu quia in deo materialis flatus non est cum sit substantia incorporea: nec habet instrumēta flandi vt fauces ⁊ huiusmodi. Si eñ de⁹ corporeus esset. variabilis esset: nec in omni loco. incircūscriptibiliter esset. ꝙ autem deus incorporeus sit ratione nō indiget: cum omnis ratio tam humana q̄ȝ diuina hoc irrefragabiliter affirmat. Flatus eñ dei siue spūs dei dicit̄ spūssanctus qui procedit a p̄re ⁊ filio. de quo dicit̄ spūs dñi ferebat̄ sup aquas Geñ. j. ⁊ xp̄us dicit spūs vbi vult spirat. Si spūssanctus aliqua voluntas est. rationalis est. ⁊ ita materialis flatus non est. Item ap̄ls dicit ꝙ spūssanctus postulat p̄ nobis gemitibus inenarrabilibus. xp̄us ait. ¶ Ite predicate euangeliū omni creature. baptizantes eos in nomine patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. Ibi spūs sanctus cōnumeratur patri ⁊ filio ⁊ ita vna est in trinitate p̄sona. de hoc spū dicitur flauit spūs eius ⁊ fluent aque. Cum eñ spūs sanctus per gratiam inspiratur peccatoribus qui dicuntur aque propter fluxum peccatorum aque fluunt idest peccatores conuertunt̄ fluunt propter fluxum lachrymarum p̄ penitentie

lamenti. q autem dicit dns inspirasse spiraculum vite in corp⁹ ade sic intelligēdum est spm hominis creando cū corpori hominis īfundit. per hoc autem qd xps insufflauit in apostolos significatū est q gratiam spūssanctus infundebat i eos. Superueniet autem spiritus s. sanctus in virginē gloriosā: q ei infundit gratiam suā. ¶ Eadē ratione dicitur cōcepisse de spūsancto. i. opere spūssancti non de substantia ipsius: ipsa enī virgo sola dei auctoritate de carne sua xpm cōcepit sine alterius rei pmixtione nec aliqs debet itelligi flatus materialis: vt iam dictū est a deo pcedens rationalē creaturam excedens: quia si aliquis materialis flat⁹ pcederet a deo: aut esset eiusdem nature cū deo aut nō. Si eēt eiusdem nature cū deo, ergo esset deus. z ita de diuina natura cōcepit virgo. q dictu z intellectu est horribile asserere. Si vero ille flatus nō est diuine nature. queritur ergo cuius nature sit. si in corpore nature est z nō diuine erit angel⁹ vel anima cū spūs sit. z ita beata virgo de āgelo vel anima pcepit. Si autē corporalis est nihil aliud q̄ aer eē videtur. z ita absurdissimū est q sequitur vt dicam⁹ virginem ex aere cōcepisse hominē. ¶ Queritur iterū a sarracenis vtrū ex solo flatu facta sit illa pceptio si ex solo flatu conceptus est xpus quomodo ex solo flatu flat⁹ est homo: vel ipse flatus fact⁹ est homo. fuit ille flatus anima xpi vl vnit⁹ anime xpi. si fuit vnit⁹ anime xpi spūs sophisticus esse videtur. corpus etiā q xps habuit fuit, de carne virginis aut non. si non fuit de carne virginis filius virginis nō fuit. Unde ergo carnem habuit si de virgine habuit fuit flatus ille vnit⁹ carni: vt ex illis duob⁹ fieret conceptio z illo flatu animaret caro ad hoc vt xps fieret hō. ¶ Sed obiicit sarracenus veritatis inimicus si xps nō fuit de substantia diuina vel de flatu dei pceptus quomodo ergo fuit dei fili⁹. Ad quod respōdetur q xpus sm humanam naturam fuit filius virginis. z sm diuinā fili⁹ dei ab eterno a patre natus sm diuinitatē. In tempore vero de virgine sm humanitatē q autē christus fuerit deus z homo supra libro primo latissime pbatum est.

¶ Qd christus non sit deus.

Ertium argumentum sarracenorū est contra xpi diuinitatem. Arguunt enī contra nos si xps eēt deus ipse de se hoc in euangelio declarasset. sed hoc est falsū: quia nunq̄ hoc de se asseruit nec dixisse legitur se esse deū. quicquid sit de argumenti sequela addit qd īsipienter dicunt. s. qd nunq̄ de se xps asseruit se esse deum. Respondetur multiplici testimonio ipsi⁹ xpi oppositum esse verum. Unde Mar. xiiij: habetur q cū sacerdos interrogaret iesum dicens. Tu es christus filius dei benedicti. Respondit iesus z dixit illi. Ego sū

est manifesta confessio: quod xpus est deus: propter quod summus sacerdos scidit vestimenta sua zc. Item iohannis. vi. Ego sum panis vite qui de celo descendi. si quis manducauerit ex hoc pane: viuet in eternum. Item iohanis. viij. Ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris: sed habebit lumen vite. Item ex pluribus aliis locis. Ego sum resurrectio z vita. Ego sum via veritas z vita. Ego sum ostium per me si quis introierit saluabitur. ego principium qui z loquor vobis. Ego sum alpha z o. principium z finis: que omnia non possunt competere nisi deo vero: vt patet cuilibet intuenti. In confirmationem huius iudei allegantes causam coram pylato. quare deberet mori xps. dixerunt quia filium dei se fecit. Et sic patet quod insipienter z stulte locuti sunt sarraceni in preallegato argumento

Contra christi mortem.

Quartum argumentum sarracenorum est contra christi mortem. Ipsi enim asserunt christum immortalem z impassibilem fuisse qui conceptus de dei flamine. z ideo dicunt ipsum non fuisse passum vel mortuum: nec a mortuis suscitatum. sed asserunt loco eius alium hominem posuisse cum iudei vellent ipsum cruci affigere. quod ita nituntur probare si xps de flato diuino conceptus est sicut flatus diuinus incorruptibilis est. ita xps impassibilis. Preterea indecens esset xpm de flatu diuino conceptum z quodam modo dei filium crucis subire patibulum. Respondetur quod xpus secundum quod dei filius est: nec passus: nec mortuus: nec suscitatus est. sed secundum infirmitatem humane nature quam assumpsit de virgine. quia xps si carnem assumpsit aut passibilem habuit aut impassibilem. Si impassibilem. vnde eam assumpsit. Si passibilem z pati z mori potuit: z ex diuinitatis virtute a mortuis resurgere. Sed si de carne virginis passibilem carnem assumpsit. z sic passibilis fuit. quod autem xps filius dei fuerit: z secundum hoc immortalis z filius virginis. z secundum hoc mortalis diligenter superius libro primo probatum est. z etiam quod xps passus mortuus z suscitatus fuerit. ibidem latissime probatum est in apertione. xij. thesaurorum. Et si dicat sarracenus miserum esse xpm subiisse mortem secundum infirmitatem. Respondetur quod hoc non reputamus christi miseriam: sed dignationem: quia ex summa misericordia fuit z dignatione: quod christus carnem assumpsit z mortem subiit non quod meruisset hoc cum peccatum non fecerit: vt z ipsi sarraceni fatentur. sed vt a morte nos per mortem redimeret. Si enim rex aliquis misertus serui sui iacentis in luto lutum intraret vt seruum liberaret non hoc ascriberetur miserie regis: sed dignationi. Ex verbis etiam ipsius alchorani elicitur predictus error Unde ait in capitulo. xxviij. in persona xpi dum inter homines conuersaret misit mihi. scilicet deus nec me virum difficilem: sed mal[...]

ex nihilo creauit. et super me est diuina salus in die mee natiuitatis et mortis et a qua iterum viuus accedam hec ibi.

Contra trinitatem personarum.

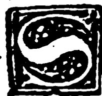

Quintum argumentum sarracenorum contra trinitatem personarum. Cum enim audiuit machomet quod christiani ponebant in deo tres personas non valens intelligere sine pluralitate diuine essentie. cogitauit quod ponebat tres deos. et ideo negauit trinitatem in deo. et ideo dixit in alchorano. in capitulo elenesa non dicatis tres: quia deus est deus vnus licet pluralitas personarum in deo posset ostendi ex sacra scriptura et rationibus. sicut supra probatum est contra iudeos. libro. iii. consideratione. iiii. articulo. xxiii. quia tamen primum vt infra dicetur dicunt esse corruptum. Secundum vero audire nolunt cum nolint credere nisi his que tradita sunt eis a suo magistro in alchorano. Ideo ad eorum confusionem ex eodem alchorano volo ostendere pluralitatem personarum in diuinis ad quod cum non poterit respondere compellatur intrare conuiuium veritatis. Queramus ergo a sarracenis quid sibi voluit alchoranus. quia toties induxit deum de pluralitate loquentem. Dicitur etiam in capi. elbakara in persona dei diximus angelis adorate adam etc. Et hoc continuauit postea vsque ad finem libri aliquo modo loquendo de deo in singulari: aliquando in plurali. et certissimum est omnibus christianis iudeis et sarracenis quod deus est vnus et solus et simplex et non habet nec potest habere consortem. quare igitur de se loquitur pluraliter non possunt dicere quod deus loquitur de se et angelis dicitur enim ibi diximus angelis hec ergo locutio dei est non angelorum: sed ad angelos. Item secundo in capitulo sad dicitur quod omnes angeli adorauerunt adam nisi dyabolus. ergo omnibus angelis dixit deus. Tertio capitulo in multis locis in alchorano induxit tales locutiones de deo in plurali in talibus actionibus. in quibus angeli nullomodo communicant sicut in creatione mundi. in iustificatione impii. dicitur in alchorano in pluribus locis in persona dei nos nos que creauimus celum et terram et inter media pro ludo. et nos iustificamus hominem etc. et nos misimus christum filium marie et dedimus ei spiritum et euangelium et miracula et talia in quibus angeli nullomodo communicare possunt cum deo angeli enim creati sunt a deo et non creatores cum deo creante celum et terram et intermedia. nec possunt dicere sarraceni quod vox illa pluraliter sit excellentissimi creati. per quod deus omnia fecit vt dicunt. Constat enim quod quicquid est preter deum est creatura a deo creata et nulla creatura potest esse concreatrix cum deo. Item. iiii. capitulo. Non potest etiam dici quod deus pluraliter de se loquitur propter diuersas quidditates que sunt in eo

sicut potentia: iustitia. z huiusmodi quas arabes appellāt saphat. Ista enim sunt in deo nō accidētia: sed sunt ipsa diuina essentia. ¶ Unde in deo nullam cōpositionem: nec pluralitatem faciūt vt pro illa de⁹ de se loquatur pluraliter cum tamē in angelo z homine illa accidentia aliquā cōpositionē faciāt z certe talis modus loquēdi. s. q deus de se cum sit vnus pluraliter loquatur inuenitur semel a moyse introductus in Gen. nā in formatione hominis deus locut⁹ est dicēs. faciamus hoiem zc. Et dicūt iudei q est vox dei ad angelos qd est cōtra sacrā scripturam que nunq dicit hoiem creatū ad imaginez angeli: sed ad imaginē dei. z hoc est q stati subiūgit moyses post ista verba dicēs. Et creauit deus hominē ad imaginē z similitudinem suā. ad imaginez dei creauit illū. Est igitur vox dei patris ad filiū: vel totius trinitatis adinuicem. nam deus qui est vn⁹ z simplex i essentia. est trin⁹ in psonis. z alchoranū illud simpliciter dixisset: nisi quia tenuit q nō posset esse distictio personarū sine distinctione essentie. Ideo dicit i capi. elneza. O familia liberi nolite vacillare in lege vestra: z nō dicatis de deo nisi veritatem: q xps iesus marie filius est nūcius dei. z verbum dei qd in ea posuit per spm̄sanctū suū. Ecce hic nominat deum verbū dei spm̄sanctū suuz. Sed timēs ne p hoc diuina essentia diuideretur vel multiplicaret vel determinaretur statiz subiūgit z nō dicatis tres: q de⁹ est deus vnus. Ecce quātū appropinquauit ad illud qd maxime arduū est in fide vt quasi cū iohāne diceret pater verbū z spūssanctus hi tres vnū sunt. Induxit igit in alchorano machomet⁹ deū loquentē pluraliter z nescit causam. teneamus igitur cū eis cōiter q de⁹ est vn⁹ z solus simplex z ipsi habēt in alchorano q de⁹ est deus vnus z q habet verbuz suū z spm̄sanctū. et sic tenemus q ipse q est vere de⁹ vn⁹ z simplex proprie de se loquit singulariter; z q est trinus i psonis aliquādo loquit de se pluraliter. Sed q late dictū est de patre z filio dicamus aliquid i spāli de spiritusancto contra sarracenos et queramus ab eis: q alchoranum frequentissime facit mentionē de spū sancto quis est iste spūssanct⁹. Nam in ca. elbakara in psona dei dicit dimisimus z dedimus iesu filio marie q faceret pdigia z miracula manifesta z pfecimus eū per spm̄ sanctum: z idem repetit p oia infra in eodē ca. Itē dicit in cap. elembra de maria insufflamus in ea de spiritusancto: z in pluribus aliis locis loquit similia de spiritu sancto. ¶ Queritur ergo qs est iste spiritussanctus: z nō possunt dicere sarraceni q sit aliq creatura pura vel aliquis angelus bon⁹ q loquitur de eo singulariter vt de vno sancto nostro. Angeli vero sancti sunt multi z oēs sunt dei. q esset igitur causa: vt d eo singulariter diceret nostro z sancto. Et p terea nō esset magna cōmēdatio

de xpo quem alchoranus intelligit singulariter cōmēdare quod deus dedisset ei angelū custodē quia quilibz homo hz angelū custodē. nā deus facit spūs angelos z nūcios nr̄os sicut dicitur in alchorano i capitulo elmelaize. Et pterea angeli nō sanctificāt hominē. sz deus immediate z solus. sicut solus de⁹ pōt dimittere peccata vt dicit' i alchorano. Si aūt predictus spūssanct⁹ sit vere de⁹ sz verus deus qui de spūsancto loquit' dicens. dedim⁹ spm̄sanctū z insufflauimus de spiritu nostro. cū igitur diuina essentia sit vna z simplex z non posset diuidi nec distingui z ibi sit dans z datū. dans qui dicit dedimus. z datus spūssanctus. qui dicitur datus z insufflatus z inter dantē z datum requiratur distinctio oportet quod deus dans z insufflans z spiritussanctus insufflatus z dat⁹ distinguant' z differant hec est distinctio sola quaz nos christiani ponimus in diuinis personis z quā vocamus distinctionem realē p relationes originis stante vnitate idiuisibili diuīe essentie. Patet ergo declarata trinitas personaruz in diuinis cōmunitate essentialiter ex alchorano machometi quaz sarraceni non intelligunt percussi cecitate.

¶ Contra beatitudinē eternaz q̄ in dei visione z non corporali refectione consistit.

Extū argumētuz sarracenoꝝ est cōtra beatitudinē eternam et nos xpiani intelligimus z firmiter credimus. sciz quod cōsistit in dei beatissima visiōe z illa est spūalis refectio finalis beatorum. Sarraceni vero tenent in eterna beatitudine homines reficiēdos materiali cibo z potu quod sic auctoritatib⁹ nituntur probare. Deus eni pmisit iudeis si bene agerēt terrā lacte z melle manātē sz hoc intelligi nō pōt de materiali terra pmissiōis quia illa non manat lacte z melle. ergo in alia vite eterne. Item christus pmittēs suis credētib⁹ eternam refectionē dicit vt bibatis z edatis super mēsaz meā in regno patris mei. Itē post resurrectionē legitur xpm de fauo mellis comedisse vt per hoc insinuaret quod post resurrectionē oēs reficiētur melle ¶ Ad hoc dicēdū est istis bestijs quod i eterna beatitudine nō erit aliqua materialis refectio sz spiritualis. quia tunc homines spiritualia corpora habebunt non potu vel cibo indigētia quia sicut attestat' xps hoies in padiso neqz nubēt neqz nubent': sz erūt sicut angeli dei in celo cibo z potu non indigētes z apostolus ait quod esca z pot⁹ nō sunt regnū celorū caro etiā et sanguis regnū dei nō possidebunt. i. alimenta carnis z sanguinis i regno dei locū nō habebūt ad litterā de terra pmissiōis intelligi nō pōt quod dictuz est de terra lacte et melle manante. terra enim illa sterilissima est sed per terrā manātē lacte z melle paradisus celestis itelligitur q̄ manare melle z lacte dicit' pter eterne z interne refe-

ctionis dulcedinem. Mensaz aũt xp̃i que est in regno patris sui vocat spiritualiuz bonoꝝ refectionẽ q̃ spiritualis refectio nihil aliud ẽ q̃ꝫ diuina fruitio. Unde ĩ psal. torrẽte voluptatis tue potabis eos. Que autez maior insania poterit esse q̃ꝫ asserere hec sunt bonoꝝ p̄mia scilicet esum mellis ꝛ potũ lactis nũq̃ꝫ sustinuerẽt martires tot persecutiões vt ad has deuenirẽt refectiões. voluit laurẽtius vri ĩ craticula vt ad hec pueniret gaudia. suspẽsus est vincẽtius in eculeo vt hoc frueref cibo: certe si de⁹ datur⁹ esset sua materialis fercula credo ꝙ elegãtiora daret eis cibaria. xp̃s aũt post resurrectionẽ nõ ideo comedit vt per hoc ĩsinuaret resuscitatis necessaria esse sed vt probaref eius resurrectio vera eiusdẽ in numero nõ solũ per auditum cũ dixit eis pax vobis. Luce. vltio: q2 xp̃s habebat talẽ modũ salutãdi: spiritus eñ malign⁹ non cõsueuit annũciare pacẽ sed discordiam nec solũ per visuz. cuz dicit discipulis videte man⁹ meas ꝛ pedes meos q2 ego ipse suz. Luce vltimo. Nec solum per tactũ cũ dixit palpate ꝛ videte q2 spiritus carnem ꝛ ossa non habet sicut me videtis habere. Luce vltimo. Sz etiam probauit suã resurrectionẽ esse veram ex gustu. q2 corpus fantasticũ ꝛ sine anima comedere nõ potest. Hac ergo ex causa dixit discipl'is suis habetis hic aliq̃d ad manducãdũ. illi ei tulerunt partem piscis assi ꝛ fauũ mellis. Unde cibus ille nõ fuit cõuersus ĩ carnẽ sz resolutus in p̄iacentẽ materiã. Sed ne hec causa comedẽdi erit ĩ resurrectiõe generali. ea ergo q̃ ĩ sacra scriptura de vita eterna reperiuntur vt cibus ꝛ mensa per similitudinẽ vel exẽplũ posita sunt. Nõ sic aũt de secta machometi q2 ip̄e de vera beatitudine ꝛ de visione dei nullaz omnino facit mẽtionem. q2 nec desiderauit nec apprehẽdit ea sola que desiderauit pmisit in quo apertissime fuit cõtrarius non solũ christo sed omnibus prophetis ꝛ omnibus philosophis ꝛ oĩbus ratiõe vtẽtib⁹: q2 oẽs cõmuniter cõcordant ꝙ vltia hominis felicitas sit ĩ cognitiõe soluz dei iuxta illud quod dicitur Johãnis. Hec ẽ vita eterna vt cognoscant te solum deũ verũ ꝛ quẽ misisti iesum xp̃m. ꝛ Aristoteles ĩ quarto ethicoꝝ. ꝛ xii. metaphisice dicit ꝙ vita q̃ est scd̃m intellectuz est optima igif gulosa ꝛ luxuriosa est pessima vita que impedit intellectum hominis. Sz obmissis auctoritatibus sacraꝝ scripturaꝝ quã nõ recipiũt sarraceni lz recipere deberẽt cũ ipse valde laudet ꝛ cõmẽdet legez dei pphetaꝝ sctoꝝ doctrinam ac euange[illegible] fiat ratio ꝯtra eos qua oste[illegible] ĩ illa felicitate eterna nõ erũt [illegible] gule ꝛ luxurie. et arguif sic. Nos sumim⁹ cibos. vt corruptio q̃ posset accidere ex ꝯsumptiõe naturalis humidi nõ sequaf vt ẽt cibos sumim⁹ ꝛ augmẽtũ. sz ista duo nõ erũt ibi. Nã oẽs ĩ debita quãtitate resurgẽt nec ampli⁹ poterũt cresceri nec aliq̃ mõ deficere. Naz sicut

dicit machomet⁹ in sua doctrina vt patuit supra ꝯsideratione. iiij. postq̄ oīa mortua fuerint deus occidet mortē ꝛ postea resurgēt immortales ꝛ integri: ergo cibi sumptio nō est necessaria aliquomō: ꝛ eodē mō nec vsus venereoꝝ quia nec tūc est necessariū ꝙ cōseruet in spē. qđ nō pōt cōseruari in indiuiduo. Item hoīes resurgētes ī perpetuum viuent. ergo si cibo semꝑ vterent ī infinitū augebunt eorū corpora: aut erunt ibi digestiones aut alie fidelitates vt tantū resoluat quantū cōuertitur quoꝝ vtrūq̄ est incōueniēs. Ad hec rñdet machometus in libro de doctrina sua dicēs ꝙ nō erit ibi egestio sordiuꝫ sed purgatio per sudorē. Et ponit exemplū de puero in vtero matris qui vt dicit nutritur ꝛ non egerit. Sed exemplū ꝛ ratio eius nihil soluit sicut patet inspiciēti Naꝫ quedā sunt de perfectiōe imꝑfecti que in re ꝑfecta essent imꝑfectio magna. Iteꝫ ista euasio machometi nihil valet qm̄ corpa resurgētiū ita erūt īcorruptibilia ꝙ nihil poterit resolui ex eis ꝛ sic nō est simile de vno ꝛ de altero de ꝑfecto ꝛ īperfecto: Itē si ī istis actibus esset vltima hominis ꝑfectio vt videtur machometus expresse dicere. quid igitur nūc oportet abstinere ab istis ꝛ nō magis die ac nocte luxuriari ꝛ comedere vt hic Et felices simus sꝫ apđ oēs hoīes etiaꝫ apud sarracenos reputatur virtuosius abstinere ab his ꝛ etiā ipsi sarraceni habēt viros ꝯtēplatiōis ꝛ cōtinētes quos maxīe laudant. Itē si ī istis actib⁹ est vltia hominis felicitas qđ faciet anima separata ante resurrectioneꝫ que nec comedere nec luxuriari pōt. nec angeli etiā vnq̄ poterūt eē felices qꝛ istis omnino carēt. Preterea si habēdo multas vxores ꝛ infinitas cōcubinas ꝛ adolescētulas est vltia viroꝝ felicitas vt patuit supra ꝯsideratiōe. iiij. Quomodo ergo mulieres poterunt vnq̄ esse felices nisi habeāt multos viros. Erit igitur aut mlier felix aut vir felix ꝛ mlieres adolescentule infelices ꝛ misere. Rationabiliter ergo cōcludit qđ oēs tal' viri q̄ȝ mulieres eoꝝ infelices erunt ꝛ miseri sequentes id qđ debetur porcis ꝛ asinis. s. gulam ꝛ coitum.

¶ Contra matrimonium vnius vxoris tantum.

Septimū argumētum sarracenoꝝ est ꝯtra matrimoniū vni⁹ vxoris tm̄. Cū eñ sit illicitū lege xp̄i plures vxores simul vno tēpore habere. Sarraceni oppositū asserentes dicūt licitū esse plures vxores simul hēre sicut supra patuit ꝯsideratione. v. ꝑcepto. ix. Et nitunt probare auctoritate pꝛuꝫ veterꝫ testi. q̄ duas vxores simꝉ habuisse legūtur vt Iacob ꝛ dauid ꝛ alij multi ergo q̄ rōne licitū fuit eis hēre plures vxores ea dē rōne ꝛ modernis Sꝫ hoc nō affirmāt sarraceni nisi vt luxurie sue satisfaciāt. tota eñ eoꝝ vita ī fetore luxurie ē vt supra patuit. Dicēdū ergo ꝙ vna dꝫ esse vni⁹. Vñ ꝛ de⁹ vnā dedit ade vxo

rem et nō plures. que etiam sacramento defert qr per hoc significatur quod vna est sponsa xp̄i .s. ecclia vnde et lamech mortaliter peccauit qui primus plures vxores habuit. In veteri aūt testamēto licitum erat alicui plures vxores habere ad multiplicandū gen⁹ hūanum ad cultum diuinū tūc terraz replebat fecunditas. nūc aūt celū replet castitas. a tempore eniz iohannis baptiste: regnū celorū viz patitur et violēti rapiūt illud. In veteri aūt testamento a matrimonio nō excipiebanť nisi .xi. psone. in nouo excipiuntur infinite. et vbi apostolus ait .j. Cori. vij. quādiu viuit mulier alligata est viro vt non possit aliū nubere similiter vir mulieri vt nō possit aliaz ducere. Vnde vir si plures vxores hēat adulter est. et sicut vna mulier non pōt simul habere plures viros sic nec vnus vir plures mulieres simul. Item dicit apostolus quod vir nō hz potestatez corporis sui sz mulier. sic et vir vxore sua viuente nō pōt accedere ad aliā. Cuz ergo sarraceni dicant xp̄m magnū prophetā fuisse quomodo audēt ei⁹ verbis cōtradicere que dicit mulierē nō esse relinquendā nisi causa fornicationis. Ipsi autē multis de causis relinquunt vxores. sunt etiā inter eos qui dicunt mulierē relictā a marito nō debere ad eū regredi donec alter cū eā conueniat: sicut patuit supra ōsideratiōe quīta p̄cepto .ix. Et sic p̄uaricatores legis et euāgelij facti sunt. In lege enim scriptū est vt si quis vxorē suā q̄libet ex causa dimiserit et voluerit ad eaz quoqz regredi ipsius est. sine dubio si tamē eam alter nō sordidauerit. si alter eaz tetigerit ab illo imperpetuum p̄hibita est: in euāgelio tamē nō est licitū homini vxorez suam sine causa fornicationis dimittere. Et qui dimissaz alterius in vxorem receperit adulter et mechus iudicetur. Item si christuz credūt tantū fuisse p̄phetam. et de virgine natum et de flatu diuino conceptū vt supradictū est cur non celebrant eius conceptum vel eius ortum.

Contra baptismū quo ad ablutionem interiorem.

Ctauum argumentū sarracenorū ē ꝯ baptismum quo ad ablutionē interiorez nos eīm solā ablutionē corpis dicim⁹ et fidelr ꝯfitemur nō sufficere ad remissionē peccatorū: sz exterior et interior p aquā spūs sancti. Sarraceni vero affirmant solā corpuz ablutionē p aquā fctāz sufficere ad peccati remissionē ꝙ volūt multiplici auctoritate p̄bare. Ait eīm Ezechi. xxxvi. Effundā super vos aquā mūdam et mundabimini ab oībus inquinamētis vestris. et iohannes baptista fuit baptizans ī aqua tantū. Mathe. iij. Mar. j. Jo. j. Naamā etiaz ablut⁹ septies in iordane liberatus fuit a morbo lepre. iiij. Reg. v. p quod significať quod aliquis p solā ablutionē liberať a peccatis ade. His ergo auctoritatibus dicti sarraceni

asserūt quodlibet peccatū mortale homini remitti p solā aque ablutionem sine cōfessione ꝛ ꝯtritione. Dicēdū ergo ꝙ non sufficit ablutio discreto ꝛ adulto sine contritione ꝛ confessione nec puero sine trinitatis inuocatiōe. Ezechiel vero aquam illā vocat mundam que sanctificatur per verbū. iuxta illō Augustini. Accedit verbū ad elementū ꝛ fit sacramentū. Johānes aūt nō baptizauit ī peccati remissionem ꝛ sanctificationem sed in assuefactionem vel significationē nec peccata baptismo eius remittebanť. Ablutio autē aq̄ qua naamā purgatus erat a lepra significabat baptismū xp̄i quo q̄s liberatur a culpa. Ablutio autē aque q̄ fit peccati remissio ī baptismo iterari nō pōt vel debet q: significat passionem xp̄i ꝛ mortem que iterāda nō est nec sacramēto baptismi debet fieri iniuria. Semel ergo valet aque ablutio.i.baptismus puero vel adulto iterata nō ꝓdest. Errāt ergo pagani qui singulis ablutionibus corporū suoꝝ credunt sibi remitti mortale peccatū q: si tale esset videreť esse peccati incentiuū. Isti etiā multa de lege veteri obseruant ꝛ ita quodāmodo iudaizāt q: vt supra patuit porcum nō comedūt: plures vxores simul ducūt ꝛc. Et iā in primo libro ostēsum fuit legē moysi abolitā fuisse q: veniēte veritate cessauit vmbra ꝛ figura. xp̄s etiā eam ostēdit consummatā ꝛ in se impletā cum pendēs in cruce dixit cōsummatū est vt patuit ibi supra.

¶ Cōtra veneratiōnē imaginum

Onū argumentū sarracenoꝝ est ꝯtra imagines q̄ habētur in ecclesiis ipsi enī cum iudeis insultātes cōtra nos dicunt hec nobis non licere q: facimus contra diuinum preceptū. Exo.xx. Deu.xxvij. ꝛ Leuiti.xxvi. scꝫ nō facies tibi sculptile nec omnē similitudinē ꝛc. Derident etiā xp̄ianos q: effigiāt deū sublimi sedentē solio ꝛ circa eum magno dignitatis fastigio aq̄laꝫ hominem vitulū ꝛ leonē. Ad hoc dicendū est ꝙ si lex mosayca ꝓhibuit nullo mō sculptile fieri: peccauit moyses qui fecit imagines cherubin. Exo.xxv. ꝛ.xxxvij. ꝛ posuit in templo. quotiēscūqꝫ etiaꝫ thurificabant ante archam ꝛ adorabant similiter faciebāt ante cherubin. Salomon fecit etiam vt dicitur. iij. Regū. vi. duo alia cherubin maiora ꝛ oēs cortine q̄ erāt in tabernaculo erāt intexte multitudine cherubin. Et si dicas illud ꝓcepit deus ꝛ erant imagines angeloꝝ non hoīm. dico ꝙ verum est q: tūc nō erāt hoies tales vt mererētur adorari ꝛ imagines eoꝝ quia erāt increduli ꝛ rebelles nec erat honestū ꝙ sue aie essent ī inferno ꝛ ꝙ eoꝝ imagines adorareť ī terra. sed postq̄ deꝰ assumpsit carnē humanā factus figurabilis ꝛ aie sanctoꝝ sunt in paradiso non est incōueniens ꝙ eoꝝ imagines sint in ecclesiis ꝛ venereť ab hominibꝰ. ꝙ aūt dicit nō facies sculptile ꝛc. Legislator declarat dicēs

nō adorabis ea neq̧ coles. nō em̄ prohibetur in illo precepto facere quancūq̧ sculpturam vel similitudinem: sed facere ad adorandum. Ideo subditur: nō adorabis ea neq̧ coles eo scʒ modo quo gentiles faciebant in veneratiōe deoꝝ suorū .i. demonū q̄ erant dij alieni q̄s phibet colendos esse dicēs. Non habebis deos alienos corā me. q̄ñ li aūt specie adoratiōis deus adorat͛ ꝛ quali xp̄i crux ꝛ imago virginis ac sanctoꝝ ꝛ de īstitutiōe imaginū oīm errore excluso latissime dictū est supra lib. iij. cōsideratiōe iiij. argumēto. xxiiij. vide ibi. ꝙ autē de⁹ pingit͛ a xp̄ianis in throno cū. iiij. animalib⁹ nō est irrationabile q2 cū ezechiel ppheta viderit illā similitudinē ꝛ scp̄sit pn̄t xp̄iani ad memoriam pingere.

¶ Quod lex mosayca ꝛ lex euangelica sunt corrupte per iudeos ꝛ christianos.

Decimum argumētum saracenoꝝ est cōtra veritatem vtriusq̧ legis scʒ xp̄i ꝛ moysi: quas dicūt esse corruptas per iudeos ꝛ xp̄ianos. Ad quod declarandū. Notāduʒ est ꝙ inter cetera ex quibus pōt manifeste videri ꝙ alchoranū nō est lex dei eo ꝙ ei non attestat͛ lex vetus nec euāgelium que ambo alchoranū testatur ꝙ sint vere lex dei. Sʒ ipse machometus seipsum cōmendat ipse de se testimoniuʒ phibet. nos autē inuenimus legē dei esse quandā cautelā cōtinuā ab eodē artifice fabricatā vt vnus aut nullus alteri cohereat ꝛ correspōdeat Et vnus ppheta de altero pphetat ꝛ mentionē faciat ꝛ omnes alij pphetauerūt de xp̄o sicut patuit in libro. j. Si igit͛ lex saracenoꝝ esset lex dei ꝛ vocatio ad legē illam nō esset puersio sʒ ꝯuersio: vt ipsi dicūt quō oēs alios prophetas latuisset ꝙ nullus de eo dixisset aliquid. nos aūt non inuenimus q̄d moyses vel aliquis pphetarū vel ip̄e xp̄s aliquid dixerit de machometo vel de sua lege nisi qn̄ dixit de pseudo prophetis cauēdis. dixit etiam xp̄s ꝙ lex ꝛ pphete vsq̧ ad iohānem pphetauerūt vt mundus sciret ꝙ gn̄alis ppheta nō esset vēturus vlterius. machomet⁹ aūt se dixit generalē pphetam ꝙ aūt ipse nō sit ppheta vtiq̧ scim⁹ Ad hoc aūt respōdēt sarraceni dicentes q̄d Moyses ꝛ alij pphete prophetauerunt de machometo ꝛ ꝙ etiam xp̄s pphetauit expressi⁹ omnibus q2 dixit etiam nomē ei⁹. Unde dixit filijs israel euangelizo vobis de legato dei ꝛ nomē ei⁹ machometus. Sed cum talis scriptura non inueniatur in euāgelio christi dicūt sarraceni ꝙ iudei corruperunt legeʒ moysi ꝛ prophetaruʒ ꝛ christiani corruperunt euangeliū ꝛ nō remāsit nisi quantū est in alchorano de ꝟitate legis euangelij. Sʒ ꝙ hoc nō possit stare. primo probo per alchoranum eoꝝ Nam dicitur in capitulo de iona. si fueritis in dubio de h' q̄d scripsimus vobis petatis ab illis qui legerūt librū prius q̄ꝫ nos. Illi aūt qui prius legerint librum q̄ꝫ sarra

qui sunt iudei & xp̄iani q̄ recepe-
rūt penthateuch & euāgeliū: sicut
expōit machometus. ergo macho
metus dicit sarracenis: vt petāt a
iudeis & xp̄ianis de dubijs: s3 si vt
ipsi dicūt, ꝓpheta veridicus esset
machometus quomō eos ad mē-
dacia testimonij mitteret: nō igit̄
erāt viciati libri iudeoꝝ & xp̄iano
rū3 tēpore machometi: nec possūt
dicere ꝙ postea fuerūt viciati. na3
dicitur in cap̄lo helgagar: quod ī
terp̄tatur recordatio. Nos inquit
in persona dei descēdere fecimus
recordationē dei. & nos eādem cu
stodiemus. lex moysi & euangeliū
apud eos dicitur recordatio. igit̄
de⁹ semper apud suos fideles te-
stimoniū sue creature seruauit an
te machometum: & cōseruabit ēt
Post primo in capi. helmaīde: qd̄
interpretatur mēsa. Dicitur ꝙ iu-
dex quida3 dixit machometo quo
modo iudei q̄rebant iustitiā & iu-
diciū ab eo si venerint ad te iudi-
ca iter eos iuste: q2 de⁹ diligit iusti
tia3 facientes. & quomodo ab ipo
peterēt iustitiā cum sit apud eos
vetus testamentū in quo est dei iu
stitia. Preterea talis corruptio scri
pturarū nō potuit esse generalis
seu manifesta: q2 sic alie nationes
sciuissent: nec particularis & occul
ta: q2 sic aliqui codices integri & ī
corrupti remāsissent: sed in omni
lingua & in oī ꝓuincia inuenit̄ lex
& euāgeliū eodēmō scripta. Pre-
terea quatuor euāgelia nō sūt scri
pta nec eodē tp̄e nec eodem loco
nec eodē idiomate nec ab eodem
scriptore. S3 matthe⁹ ī hebreo ī iu
dea. Joānes in greco in asia. Lu
cas in greco ī achyaa. Marc⁹ ī la
tino in italia euangeliū scripsit. &
eoꝝ trāslatio facta est in latino p
hieronymū & per alios ante tēpo
ra machometi & remāserūt exem-
plaria in oībus linguis. ergo non
potuerunt p aliquos falsarios vi
ciari qui manifeste sciret̄. Preter
ea nihil est ī fide xp̄iana ita maxi-
me arduū sicut īcarnatio dei. s. ꝙ
homo ille sit de⁹. Et istud fuit ma
xime difficile suadere mūdo. Vñ
& romani & alij pagani ꝓpter hoc
ꝑsecuti sunt xp̄ianos trecētis an-
nis cōtinuis generaliter & distule
runt recipere fidē & euangeliū: q2
dicebāt ꝙ hō ille erat de⁹: non q2
nō recepissent homīes & mulieres
plures deos & deas: sed q2 xp̄s fu
it dictus deus absq3 licētia roma
norum qm̄ ipsi ꝓhibuerant ꝙ nul
lus diceret̄ de⁹ sine auctoritate se
natus. & etiam q2 iste deus nō pa
tiebat̄ cōsortem. Nā si istu3 deum
recipent cogebāt̄ oēs alios relinq̄
re qd̄ etiā erat ꝯ pacta ꝓuinciaꝝ
& leges & ꝯsuetudīes rōanoꝝ, sic
supra patuit lib. j. ꝯsideratiōe. iij.
artic. j. in examine. iij. Quō igitur
xp̄iani ī dānationē suā & detrimē
tū fidei & ꝓuocationē rōanoꝝ pri
cipū mūdanoꝝ h̄ maxie arduū et
min⁹ suasibile in suis scripturis &
euāgelijs addidissent: oēs eñ cō
sentiebāt hāc lege3 esse sanctissi-
mā & rationabilissimā hoc solo ex
cepto ꝙ rationē hoīm excedit. s. ꝙ
ille hō sit verus de⁹ & ver⁹ hō. ma
gis igit̄ xp̄iani si aliquid de euan
gelio mutassent qd̄ erat arduu3 &

min⁹ suasibile a principio subtraxissēt vt plures ad fidē accederēt et addidissent aliqd suasibile ꝗ̄ econtrario. Preterea quō xpiani cū iudeis potuerūt ꝯuenire a qb⁹ odio tā antiquo discōueniūt nec enī iudei dicūt xp̄m esse deū nec bonū hoiem. Un̄ ꝗ̄tuz ad hoc magis cōueniūt xp̄iani cū saracenis q̄ dicunt ad minus xp̄m fuisse sanctissimuz hoiez. Preterea xp̄iani ante aduētū machometi fuerunt diuisi i diuersas sectas ꝛ p̄cipue orientalis in iacobinos et nestorinos: nestorini aūt maxime cōueniunt cuz saracenis ꝛ machometus mādauit eos singulariter honorari. ꝛ quomodo cōuenissent nestorini cum iacobinis qui tā to odio diuidūtur ad viciādum euangeliuz ꝙ adinuicez occidunt ꝛ tn̄ inueniuntur apud vtrosq3 euāgelium oīno idē sicut ꝛ apud nos. Preterea nomē machometi quare xp̄iani subtraxissent de euāgelio cū ipse tn̄ cōmendauerit xp̄m ꝛ matrē suaz ꝛ euāgeliū: vt dicit in alchorano ꝙ in euāgelio xp̄i est directio ꝛ pfectio ꝛ nō subtraxerūt idē nomē pylati q̄ flagellauit euz ꝛ nomen iude q̄ pdidit eū ꝛ nomē diaboli ꝛ quare xp̄iani posuissent in euangelio ꝙ xp̄s sit vere mortu⁹ ꝛ crucifixus q̄ nūc videnť ei cōuenire cū sit vere deus vt in euāgelio habetur ꝛ quō videtur consequēs ꝙ duo tā diuersa posuissent de xp̄o scȝ ꝙ sit vere deus ꝛ vere mortu⁹ Preterea dato ꝙ potuissent i omnib⁹ libris ponere: sed qs potuit oībus suadere: et in cordibus gentiuȝ scribere ꝙ hunc occiderunt ꝛ tamē hoc suasuȝ est toti mūdo: vt susciperēt illud pricipes ꝛ tyranni philosophi ꝛ sapiētissimi hoies ꝛ etiā idocti ꝛ paupes ita vt etiā calipha de baldaco moreret xp̄ianus: ꝛ fuit inuenta crux ad colluȝ eius vt attestaret facto ꝙ ipe dn̄s saracenoꝝ mortuus est vere xp̄ianus. Et ideo iudicauerūt eū saraceni ꝙ sequestrat⁹ sepeliretur ab aliis caliphis q̄ vidit sepulchꝛuȝ testimoniū perhibuit. Et scimus quia veꝝ est testimoniū ei⁹. Omnibus igitur modis constat ex auctoritate alchorani ꝛ rōnib⁹ validis ꝛ apertis ꝙ euāgeliū est inuariabile ꝛ nō victatū nec corruptuȝ Cuȝ igiť machometus super oēs alios libros cōmendat euāgeliū ꝛ post illud vetus testamētum cogūtur saraceni recipe auctoritatē euāgelij ꝛ veteris testamēti. Preterea i alchorano in ca. helmeide qō interpretatur mēsa dicitur ꝙ familia liberi ni hil oīno sunt nisi compleant legeȝ ꝛ euangeliū. Familia ꝯo liberi sunt saraceni sicut ibidē ostenditur. Unde dicit nisi compleant legē ꝛ euangeliū ꝛ qō reuelatuȝ est sibi. Istud autē qō reuelatū est accipiť alchoranū qō reuelatū est solis saracenis vt ipi dicūt. hoc idem ostēditur in multis locis in alchorano scilicȝ ꝙ familia liberi sunt saraceni secūduȝ intētioneȝ machometi dicit enim saracenus in. c. elneza qō interpretatur mulieres circa finē ꝙ nascillent i lege sua. Unde ibi scribitur. O familia liberi nolite vad

lare in lege vestra z non dicat; de deo nisi veritatez zc. hoc idem: scz q familia liberi sunt saraceni ostē dit expsse in capitulo. loz. i fine libri. Si aūt oīno voluerint dicere q est lex vetus z euāgelium corruptuz ostēdāt integrū z icorruptū z maxie si vniforme ostēderint et in oīb⁹ linguis sicut z nos ostēdimus eis z recipiem⁹. qđ tñ eis impossibile est ostēdere. Patet igitur dictuz saracenoꝝ insipiens z falsuz eē. scz q testamentū vetus z nouū sunt corrupta. Queram⁹ iteruz a saracenis quare nō legūt nec habēt libros istos p maxime cū machometus in alchorano frequētissime ꝯmendet legē moysi z iob z dauid. z dicit psalterium libruz luminosum z sup oēs alios libros cōmēdat euangeliū in quo dicit q est salus z directio: vt dictum est: qz enim xp̄s cōmēdauit moysem z alios pphetas et xp̄iani eos nō habebāt acceperūt eos a iudeis z fecerūt trāsferre de diuersis linguis z habēt eos autēticos z legūt i suis scolis. Non habēt aliud qđ respondeant saraceni nisi sicut dictū est dicere q illa sunt corrupta. Sed quomodo tātus ppheta qlem reputāt machometuz tantū cōmendasset exemplaria corrupta z dixisset q in eis esset salus z directio vel quō non predixisset imposterū corrūpēda sed poti⁹ dixit cōtrarium q si saraceni erāt in dubio de alchorano q peterēt ab illis qui ante receperant libros: scz a xp̄ianis z iudeis sicut supra dictū est in .c. de Jona poti⁹ aūt dixisset nō credatis eis qz habēt libros corruptos. Nō est alia causa quare nō legūt saraceni p̄dictos libros nisi qz sciunt sapiētes q de facili dep̄henderetur falsitas alchorani. Si libros sanctos z veraces legerēt. Unde talchoranus sibi maliciose puidit z posuit quattuor remedia ne deserereꝰ a suis z ne falsitas eius dep̄hēderetur. Primū ē: qz mādauit eos occidi q contrariū alchorano aliqd dicerēt. Scđm q cū alteri⁹ secte hoībus nō disputarēt. Tertiuz q p̄hibuit ne eis crederēt dicit em̄ in .c. vestra nō credetis nisi illi qui sequiꝰ legē vestraz cū tñ dicat q in euāgelio est sal⁹ z directio. Quartū ē q ab eis totaliter separētur z dicāt mihi lex mea et vobis vestra zc. Et post vos ab eo liberi q operoz. z ego ab eo liber q opamini. z hec dicit in .c. Jone Si igitur saraceni bñ acciperent cōsiliuz alchorani pculdubio dirigerētur. haberēt em̄ euangeliuz z legē moysi z alias scripturas sanctas maxie cuz ipsuz alchoranum cōmēdādo moysen dauid salomonem z alios pphetas frequētissime dicat q nō p̄fert vnum alteri.

¶ De bellis z triūphis saracenoz z xp̄ianorum p arma corporalia a tpe machometi vsq ad p̄sens.

Nona cōsideratio huius libri est de bellis et triumphis saracenorum z christianoruz per arma corporalia a tempore machometi discurrendo vsq ad presens tēpus.

Sicut eni ante incarnationez populus electus z peculiaris dei erat populus iudeorũ z ppterea ipsis prouidit tãq filijs de flagello correctionis.s.populũ gẽtiliũ a quo sepe captiuabant z occidebãtur cum diuina precepta transgrediebantur sicut dicit Amos.iij. tãtũ modo vos elegi ex oib⁹ cognationib⁹ terre. Idcirco visitabo sup vos oẽs iniqtates vestras.z apoc.iij. Ego quos diligo arguo z castigo.sic z post xpi incarnationẽ populus elect⁹ z peculiaris dei est popul⁹ xpianoꝝ. Reprobato ergo populo iudeoꝝ ppter xpi mortẽz in captiuitatẽ ppetuo ducto puidit de⁹ electo suo populo xpianoruz de flagello correctiõis: scz populum saracenoꝝ per quẽ sepe captiuant z occidũtur cum dei precepta transgrediũtur z veritatem sue legis relinquunt. pijssimus tamen pater etern⁹ sic a paganis pmittit flagellari filios suos q eos nõ sinit omnino deleri vt i tã paruo populo respectu inumerabilis multitudinis saracenoꝝ q sũt velut arena maris sicci z ifructuosi reluceret euidẽter eius potẽtia z clementia infinita z sicut gẽtiles nõ semp vincebãt iudeos: sed sepe ab eis vincebãtur mirabiliter cuz pcepta altissimi custodiebãt sic z saraceni nõ semp facti sunt victores sed sepe mirabiliter victi sunt a populo electo xpianoꝝ cũ scz diuinã volũtatem deuotissime conabant iplorare.zelo sue sacratissime fidei succẽsi.z vt ex diuersis scripturis z cronicis colligere potui.clviij.bellis famosis:psens cõsideratio explicabit:vt habeãt in quo contẽplent principes xpiani:q: videntes gloriosissima facta alioꝝ pncipũ. rationabiliter debent animari ppter honorẽ sacratissime fidei ad similia operanda. presertim his temporibus in quibus experimentaliter videmus q plurimũ feruet rabies infidelium vt deleãt de terra nomẽ xpianuz.

¶ Vincunt saraceni fugato theodoro z auferũt tributũ romanoꝝ.

PRimũ bellum inter saracenos z christianos factũ fuit in affrica circa annũ dñi sexingẽtesimũ.lx. tpe eraclij imperatoris z bonifacij pape. iiij. Causa autem predicti belli fuit:q: cũ machometus astutijs suis peruertisset gentes illi⁹ terre z plurium altarũ elatus nõ modicũ in supbiam suam cogitauit quomodo posset cõtrariari romanorũ imperatori et gentes extrahere ab ei⁹ dominio in seruitute:z accidit q pdictus imperator eraclius misit nũcios suos ad predictos affricanos pro colligẽdis tributis vt mos erat.q cum machomet⁹ sciuit:venit ad eos in manu forti z negato tributo eos occidit propter qd eraclius imperator congregauit magnũ exercitum z prefecit ei ducez fratrẽ suuz theodorum qui imperiũ oriẽtis de manu ei⁹ tenebat. Veniẽs ergo in affricaz pugnauit cum machometo z deo permittente victus est theodor⁹ z fugit:regressusq ẽ ad im-

peratorem eraclium sine honore.

¶ Uincunt saraceni ꝛ auferũt obedientia imperatorum romanoꝝ in affrica.

SEcũdum bellum saracenoꝝ ꝯtra xpianos factũ fuit circa idem tempus in affrica cũ enĩ predict⁹ theodorus fugiens in primo bello ad imperatorem fratrem suũ rediret ꝛ oĩa vt acciderãt narrasset. Imperator cogitans predictũ machometum rebellãtem subiugare maiorẽ exercitum cũ predicto fratre suo destinauit. Sed licet romani multi essent cumvenirent in terrã ꝛ viderent potestatem machometi pauore cõcussi voluerũt se retrahere ad quoddam castrum qđ dicebatur gabatin. ꝙ cuꝫ machometus ĩtellexit venit post eos plures eorum occidẽdo ꝛ vulnerãdo: ꝛ licet resumptis virib⁹ christiani cõtra eos facies ostenderent: finaliter tamen occisus est theodor⁹ frater ĩpatoris ꝛ romani victi sunt omnesqꝫ ibi periterũt paucis exceptis qui in montibus se absconderũt. nam cẽtum quinquaginta milia de exercitu ĩpatoris domino sic pmittente pstrati sunt ꝛ extũc sublatum fuit romanũ dominium in affrica ꝛ iugum seruitutis affricanorum cessauit. De his duobus bellis latius dictum est supra consideratione. ij. in secũdo pũcto cuꝫ de ambitione machometi ageref. Et si queras cur deus permisit sic christianũ populũ dilectũ suum p saracenos flagellari. Respõdetur ꝙ sepe deus iuste flagellat pplm̃ suum propter peccata principis sicut patet. ij. Reg. de flagello quẽ misit deus in populum suũ pꝓter peccatum regis dauid sic in pꝓposito. Nã vt alique hystorie tradũt predictus imperator predictũ cõflictum euticis errore fuit maculatus ꝛ cum filia sororis sue martina nomine matrimonio coniunctus. Alie autem hystorie dicunt ꝙ erat auersus a fide catholica: ꝛ corruptus ab anastasio patriarcha iacobitarum ꝛ ita est opinandũ. Nã q̃diu tenuit veram fidem omnia sibi prospere successerunt. sicut patet de victoria quam habuit cõtra cosdroe regem persarum ꝛ de portatione ligni sancte crucis in hierusaleꝫ: sicut plene habetur in hystoria exaltationis sancte crucis. Nihil enim est ꝙ ita nequeat occasui subiacere q̃ȝ vera religio: nihil quoqꝫ lumine clariore pfulget q̃ȝ recta fides in principe.

¶ Uincunt christiani ꝛ rex saracenorum captiuatur.

Ertium belluꝫ saracenoꝝ ꝛ xpianoꝝ tpe eiusdẽ eraclij imperatoris accidit. Causa aũt quare illud bellũ accidit vt ferũt q̃dam hystorie saracenorum fuit hec: qꝛ dũ quidã miles eraclij imperatoris distribuerat togas siue quitationes militibus ꝛ inter alios etiaꝫ saraceni sub ĩpatore militãtes venissent ad accipiẽdũ togas: pdict⁹ miles sine spada illis saracenis indignãter dixit vis

sufficit imperatori dare togas militib' christianis quomagis istis canibus. Illi dolore et pudore incitati recesserunt sine vale. et cum venerũt ultra mare narrauerũt omnia sarracenis. et sic eos immouerunt quod oẽs venerunt vno corde vt pugnarent cõtra xpianos. Postq̃ ergo maria trãsiuerũt cõmissum est terribile preliũ. et multi ceciderũt ex vtraq; parte. Uerũtamen victoria cõcessa est xpianis: et rex sarracenorũ captus est in prelio: et multi alij sarraceni milites cũ eo. Circa idẽ tp̃s fuit terremotus magn' in terra: et apparuit in celo signum ad modũ ensis triginta dieb': qd ostendebat dominium qd sarraceni debebant habere.

Uincunt sarraceni: et trãsfertur lignum sancte crucis a hierusalem in constantinopolim.

Quartum bellum sarracenorum et xpianorum accidit post predictũ bellum paucis elapsis diebus tempore predicti eraclij imperatoris. et sedente in cathedra Petri honorio primo. In quo bello mortui sunt multi ex vtraq; parte. et sarraceni accepert terram syrie et damasci et egypti. Eo tẽpore eraclius imperator cũ esset astronomus vidit regnum vastandum a gente circuncisa quare mandauit dagoberto regi francorum: vt om̃s iudeos in regno suo preciperet baptizari. quod et factũ est: sed in hoc deceptus fuit: quia gens circuncisa fuit gens sarracena: non iudaica. vtraq; enim circũcisionẽ obseruat siquidem sarracenis: vt dictum est: romano imperio rebellãtibus et vastata syria damasco atq; egypto compulsi sunt christiani crucem domini a hierusalem Constantinopolim apportare: cuius maior pars post multi temporis ad instantiam Ludouici regis francorũ xpianissimi ãno domini millesimo ducentesimo sexagesimoseptio. parisius est translata. Predictus ergo eraclius imperator pter isidelitatẽ desiit' a deo. xxx. imperij sui anno dies sit extremum.

Uincunt sarraceni et capiũtur syracuse.

Quintum bellum sarracenorũ et xpianorũ accidit circa annũ dñi sexingẽtesimũ sexagesimũ. Imperãte constãte eraclij nepote et sedente in cathedra Petri theodorico primo. Predicto eñi tpe audientes sarraceni xpianorum discordiã capta alexãdria subito cum multis nauib' ceciliã inuaserunt: et syracusas ciuitatem celebrem cecilie violenter ceperũt stragem magnam per totam ceciliam fecerunt populorum vix paucis euadentibus qui per fugam mõtiũ et munitissima castra fugerunt sarraceni quoq; fctã magna cede hominũ recesserũt predã magnam secũ apportãtes vna cum ornamẽtis que constans de vrbe secum tulerat. Si autẽ queratur cur deus permisit populũ suum tam aspere

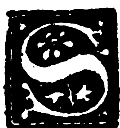
flagellari. Rationabiliter respon deri potest: q ppter peccatū prin cipis. sicut dictū est de eraclio im peratore. Unde iste imperator cō stans fuit pessimus. In omnib⁹ im pius et crudelis cōtra catholicos. Cū em̄ acephalitarū heresi laps⁹ esset qui cum eutice vna; solā na turaz vnāq; voluntatē in xp̄o dn̄o cōtra veritatem catholice fidei as severant plures catholicos eo q sue nolebāt acquiescere heresi: ver berauit crudeliter exulauitq; iniu ste: et per diuersa loca carceribus mancipauit qui cū omnibus esset exosus: vt pote q: erat reprobatus a dn̄o cogitauit italiā de manib⁹ et potestatibus lōgobardorum eri pere. et ibidez dn̄m suum dilatare suāq; sedem imperialem cōstitue re in eadem. Et licet quod conce perat executiōi demādauerit cuz proficisceret cōtra longobardos recedentes de neapoli versus ro mā. et cū p. xij. dies in vrbe resedis set inuidēs et dolēs romā tāz pul chris tamq; mirabilibus edificijs adornari cōtra ciues et vrbem ini quitatis sue venena diffundēs in maiorē partē eorū que ad ornamē tū et decorē vrbis ꝯstructa fuerant ab antiquo ornamenta. s. marmo rea erea: et multa alia bona ipse de poni mandauit adeoq; ꝓcessit sa crilega eius et ꝓphana impietas vt etiā ecclesiaz beate dei genitricis marie et oīm martyrū que pātheō vocabat antiquitus discooperiri ereis tegulis fecit. et dicta ornamē ta inuexit in tyberiz: fecitq; cōstā tinopolim apportari. iniquitas er go huius iperatoris causa fuit fla gelli populi xp̄iani: sz tantarū ini quitatū merito penam luit. Nācū impius imperator secreto in bal neo lauaretur suiq; milites eius se uiciam ferre non volentes occide runt euz. Diligēter est ergo hic at tendēduz qualia sunt premia im piorū q̄diu em̄ bon⁹ fuit et sancte ecclesie debitā reuerētiā exhibuit sibi ꝓspera successerunt. Sed cuz se auertit a fide catholica mox in feliciter vixit. et fine infelicissimo diem clausit extremum.

¶ Uincunt sarraceni et fugit impe rator romanorum.

Sextum bellum in ter arabes et xp̄ianos ve narrat generalis hysto ria hyspanie accidit. circa annum domini sexingentesimū sexagesi mūoctauū. Imperante constanti no p̄dicti constantis filio. Hic cō gregauit plusq̄ mille naues et trā siuit maria vt bellaret cū moabia rege arabū. Ille vero cognito ei⁹ aduentu misit cōtra ipsum quen dā militē strenuū noīe andallan et cōmisso duro certamine vict⁹ est imperator. et relicto cāpo fugit ad naues et regressus est cōstantino poliz cum paucis: q: multi de suo exercitu perierāt et captiuati sunt in hoc imperatore nō min⁹ admi randum est iudiciuz dei q̄ in p̄ce dentibus. quia illi suo peccato pu niti. hic vero nō: q: malus victus est ab infidelibus: sed vt in dei ti more cōseruaretur et malis prebe ret exemplum ne desperent in tri

bulationibus qui bonos pmittit
tribulari: vt de iob ꝛ thobia sacra
scriptura exemplariter ostēdit vel
forte quia indiscrete se cōmisit p̄=
dicto certamini non tantū de deo
q̄ntum de sua potētia ꝯfidēs. Un
de predictus imperator bonus ca
tholicus fuit ꝛ modestus. Primuz
quoqꝫ qđ fecit iusta ꝛ debita vindi
catio patris sui: qm̄ omnes quos
in mortez patris conspirasse com=
perit: crudeliter interfecit. ꝛ eccle
sias que a tēpore eraclij aui sui
imperio ab hſticis destructe fue=
rant reparauit cōtra omnes cleri
cos ꝛ laicos principes ꝛ prelatos
achephaloꝝ ꝛ monachilatarū he
resi maculatos tanq̄ verus catho
licus ꝛ zelator fidei catholice sue
fine repromissiōe pcessit: ꝛ p istuz
ſm omēs hystorias reparata est fi
des in grecia: que tempore patris
sui tota corrupta fuerat ꝛ itegra
ta est etiā pax ꝛ fides iter latinos
ꝛ grecos extirpatis hrticorum zi=
zanijs per principem memoratum
In quo est mature ac puide attē
dendū q̄ntum facit bonitas princi
pis ad soliditatem fidei: ꝛ bonuz
ꝛ quietem statum ecclesie ꝛ ecōtra
malicia ꝛ infidelitas principis q̄n
tum nocet. quod ostēdunt isti duo
principes pater ꝛ filiꝰ. pater enim
quia malus ꝛ ifidelis fuit ꝛ vilis
hereticus fidez in oriēte corrupit
statūqꝫ ecclie annihilauit. Filius
vero quia bonus iustꝰ verusqꝫ ca=
tholicus erexit ecclesiam ꝛ fidem
catholicam reparauit.

¶ Uincunt sarraceni ꝛ perdit to
tal iternomē xp̄ianorūz in affrica.

Eptimū bellū
inter arabes ꝛ xp̄ia=
nos circa idē tēpus
accidit i affrica i qua
lz sarraceni nimiū ef=
fent multiplicati xp̄iani tn̄ nōdū
erāt totalr̄ deleti. Uñ supradictꝰ
abdalla de quo in precedētibello
fecimus mentionē veniēs in affri
cā: vt cā subiugaret imperio moa
bie regis sui. exiuit in occursuz eiꝰ
comes Gregorius q̄ tūc ibidē mo
rabaṫ. ꝛ bellauerūt simul amboqꝫ
finaliter victus fuit comes perdi
ditqꝫ ibi multos de suis ac relicto
cāpo fugit. ꝛ extunc perdiderunt
xp̄iani honorē suū qui i affrica ha
bitabāt ꝛ tota illa terra fuit posi=
ta sub infideli potestate.

¶ Uincunt christiani ꝛ sarraceni
efficiuntur tributarij.

Ctauū preliuz
iter sarracēos ꝛ chri
stianos accidit circa
annū dn̄i sexcētesi
mū septuagesimū se
ptimū tempore predicti impera
ris. Tūc enī sarraceni ꝛ romani
in generali hystoria hyspanie co
tineṫ: magnū prelium habuerūt
ꝛ cesa sūt de sarracenis tria milia
pugnatorū. quo anno mortuus
papa deodatus. Sarraceni aūt
eo tempore posuerūt treugas cū
romanis p. xxx. annos sub hac ta
men conditione q̄ sarraceni darēt
romanis tria milia libras auri. ꝛ
quinquaginta equos bonos.

¶ Uincūt xp̄iani ꝛ cremāṫ naues
sarracenorum sub rege bamba.

NOnuz prelium iter sarracenos & christianos accidit circa annū dñi sexingētesimum octuagesimum quart ū Imperāte iustiniano pdicti imperatoris filio & regnāte in hyspania virtuosissimo rege bāba tūc em̄ applicuerūt ad littora hyspanie.cclxx. naues sarracenorum & percurrētes terrā illā maritimam fecerūt magna dāna. & plurimos xpianos occiderunt. Sz statim vt cognouit pdictus rex bamba misit velocissime suos exercitus & cepetūt naues. & ignibus cōcremauerūt: ac maiorē partē arabū occiderūt en se. Aliosqz captiuos duxerūt. & sic regressi sunt cum honore ad predictum regem bambam.

¶ Vincūt xpiani multis militib⁹ sarracenorum occisis in syria.

DEcimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum dñi octuagesimū tricesimuz. Imperante supradicto iustiniano: & sedēte in cathedra petri sysinnio. tūc em̄ romani syriā peruagantes bello terribili multa milia sarracenorū occiderunt vt in chronicis imperatorum continet.

¶ Vincut sarraceni in hyspania & occiditur consobrinus regis roderici.

VNdecimuz bellū inter sarracenos & christianos accidit in hyspania imperante leone .iij. & sedente in cathedra Petri Cōstātino primo. & regnāte in regno castelle rege Roderico. tūc muca rex affrice precepit Cariph cuidā capitaneo suo q auxiliū & fauorē proditori comiti iuliano caret cōtra xpiāos q.xij. milia electorum ad pugnā ei tradidit. & ipse secrete in nauibus mercatorum hyspanie trāsduxit postqz ergo oēs fuerūt i hyspania congregati sunt in quodā mōte qui ab illo sarraceno arabice dicitur gibla cariph: & ligua nostra nominat gybraltar: q cū rex roderic⁹ sciuit misit illuc quēdaz consobrinū suū qui dicebat migo cū magno exercitu qui sepe bellauit cum supradictis sarracenis: sz semper fuit victus & finaliter iterfectus est a sarracenis qui discurrētes p beticā pūinciā q est terra hyspalensis ciuitatis multa dāna fecerūt & nō potētib⁹ gotthis bella sustinere terga sunt coacti ostēdere inimicis suis: nec ex fuga liberati sunt: sed fere ibi oēs perierunt.

¶ Vincunt sarraceni & perdit hyspania sub rege roderico vltimo rege gotthorum

DVodecimum bellū inter sarracenos & christianos fuit in hyspania circa pdictū tps. s. post supradictū bellū. Cū ei supradict⁹ muca videret strēnuitatē comitis iuliani i victoria pcedētis belli certificat⁹ de ei⁹ fidelitate iterum cū maiori exercitu ipm comitē vna cū cariph misit in hyspaniā qui cū applicuissent inceperūt stati destruere pūinciā

beticam q est guadalquevir pro uinciam lucene. Cu3 ergo rex ro dericus predicta cognouit omnē exercitu3 gotthorum qui cū ipso erat congregauit: quorum numerus vltra centum milia armatorum se extē debat: et intrepide iuit cōtra eos. inuenit prope flumē quod dicitur guadalete: quod est prope ciuitatē assidonie: que nunc dicitur xerizet xpiani erant ante. Sarraceni pro vltra flumē. Aliqui tamē dicūt q istud bellu3 fuit in campo: qui dicitur de sangonera q est iter murciam et lorcam. Rex vero Rodericus insedebat in curru siue i lecto eburneo indutus pānis pōderis aurei et corona aurea coronatus. sicut mos tunc erat regū gottorum cōmissum est ergo bellum: et durauit dieb9 octo: sc3 a die dnica vsq3 ad diē dnicam sine intermissione mortuiq3 sunt de exercitu sarracenorum vbi precedebat cariph sex decim milia hominu3. Comes tū iulianus et qui cum eo erant bellauerunt tam fortiter q cōfregerūt acies xpianorum: cadētibus ergo plurimis ex vtraq3 parte. et dispersis xpianis ac rege roderico q magni cordis erat: aliquādo fugiēte aliquando furibundo impetu cōtra inimicos reuerente: finaliter xpiani non potentes sufferre prelium terga verterūt inimicis suis fugientes. De morte autem predicti regis in eodem bello dubitat Ueruntamen corona et indumenta eius ac calciamēta aurea equusq3 eius qui dicebatur orella inuēta sunt in quodā tremedali apud supradictu3 flumē guadalete absq3 corpore nec postmodū de eo aliqd scitu3 est nisi q in regno portugalie in quadā ciuitate q dicit visio inuēt9 fuit lapis vnus sepulchri in quo talis erat scriptura. Hic iacet rex rodericus vltimus rex gotthorum deceditq3 in eodē bello tota nobilitas gotthorum. Post hec sarraceni nō obstātibus viribus gotorū totā hyspaniam ferro flāma fame attritam suo dnio mancipa rūt et gētem quā per pterita secula valde timuerāt pstrauerūt. Si quis diligēter voluerit inuestigare cur de9 pmiserit tam graue flagellum in hyspania breuiter dici pōt q ppter peccata principū Roderici: sc3 et sui predecessoris vicise. Uicisa eīn fuit pbrosus et flagitiosus multaq3 flagitia p hyspania3 seminauit ad voluptates carnis soluto pudicitie freno se fornicationibus multis cōtulit plebēq3 suā ad lasciuiam et luxuriā inclinauit s3 et epi et ecclesie ministri aspernabantur ecclesiastica officia et clausis foribus ecclesiarum despiciebāt ecclesiastica sacramēta: et ne aduersus eū parens vniuersalis xpiani pgeniei insurgeret. Epis ceterisq3 ecclesie ministris vxores lasciuus rex habere precepit. Et ne romano obed irēt pōtifici sub interminatione mortis prohibuit. Hec qdē causa pereūdi hyspanie fuit tota eīn gottorum nobilitas in cōuiuijs libidinibus et vitijs immersa altissimū ad ira cādia3 puocauit. Itaq3 vicisa datus est in reprobū sensum intātū vt muros ciuitatū

vrbium sui regni subuerterit ne possint ei resistere ciues paucis exceptis quas nō ausus fuit destruere precepit etiam q destructis armis vomeres z falces facerent ad colēdum terrā quod ipse dolose faciebat sub colore pacis ne contra ipsum possent insurgere: lȝ dicat Rodericus tudēsis i cronica sua q rex rodericus fuerat ille qui precepit arma destruere. Rodericus vero successor vicise fuit vir belliger z durus: z ad omne negociuȝ expeditus. vita tamē z morib⁹ vicise non dissimilis quia cuȝ vxore vl filia comitis Juliani peccauit cū ipe suā i affrica faceret legationem. qr ergo xpm reliquerant pdicti principes cuȝ popu lo suo z cōcubinali luxurie fetore se subderāt. Jd eo merito deus pmisit eos dari in reprobuȝ sensum z q pdictus comes iulian⁹ pditorie se iūgeret sarracenis z totā hyspaniā vt predictū est delerent. Hystoria aūt pdicte destructiōis lati⁹ habet in generali hystoria hyspanie

¶ Vincunt xpiani in aquitania z perimit aldramānus cū.lxxv.milib⁹ saracenorum.

Terciūdecimū bellū īter sarracenos z xpianos accidit in aquitania galliarū puincia. Cū em sarraceni hyspaniā subiugassent accidit circa idem tēpus regnante in frācoruȝ regno theoderico rege quo virtuosus princeps karolus marcellus militabat q ipse karolus ligerim fluuium trāsiēs endonē qȝ ducem aquitanie bellando victū fugaret. Endo ergo dux p oīa se videns karolo inferiorem sarracenos ab hyspania cōtra karoluȝ inuitauit. Sarraceni aūt de tali inuitatiōe nō modicū gaudētes cū omnibus eoꝝ familijs galeas habitaturi fluuiū garenā trāsierunt oīaqȝ i ore gladij deuastātes ecclesias dei cremauerūt z omnia sine delectu etatis vl sex⁹ sanguine implēt quibus karolus pnceps strēnuus dei fretus auxilio qui sperātes in ipm nō deserit animose ac potenter occurri z tex ipis sarracenis.ccclxxv.milia vna cū ipsoꝝ regio aldramāo victoriose pemit de suis vero nō nisi mille quingētos amisit. Tūc endo dux ad correditēs karolo recōciliatus castra sarracenoꝝ dirupit eorūqȝ reliquias toto posse destruxit.

¶ Vincūt christiani z capitur ciuitas auinionensis de potestate saracenorum.

Quartumdecimuȝ bellum īter sarracenos z xpianos accidit post predictū bellū Auiniōe: intm ei sāraceni pualuerūt i occidētali plaga capta hyspania q ciuitatem ceperant Auinionem. cōtra quos pdictus princeps karol⁹ marcellus veniens bellum maximum cū eis habuit z ciuitatē Auinionē aggredit animose. Unde sicut d hiericho legitur cum strepitu z sonitu tubarum vrbem munitissimam cepit z hostes fidei nostre vsqȝ ad interfectionē contriuit: vt latius

continetur in hystoria regū frācie

¶ Uincūt xpiani peremptis duobus regibus saracenoꝝ ꝛ capitur narbona ꝛ plures alie ciuitates ꝛ loca a karolo marcello.

Quintumdecimū bellū inter sarracenos ꝛ xpianos accidit post p̄dictum bellum in vrbe narbona in qua presidebat achinunam rex sarracenorum cōtra quē veniēs predictus prīceps karolus marcell⁹ predictum regez obsidet. In cui⁹ obsessi regis subsidiū amorrea rex ex hyspania cū sarracenorum graui multitudine venit: cuz quibus karolus strennuissimus animose bello congreditur ꝛ ambob⁹ regibus bello p̄emptis captoq̄ virib⁹ ciuitate reliquias sarracenoꝝ vltimo contriuit exterminio. Ibi eni qui euaserant karolo insequēte fugientes in profundū maris dimersi sunt. Demum karolus victoriosus princeps. Remeāsq̄ agothenū. Aliasq̄ gothie regionis vrbes a saracenis inuasas triūphando cepit ꝛ in totū destruxit. Igitur arelatensi vrbe que a sarracenis capta erat ꝛ omnibus aliis in circuitu captis saracenos extermiauit in totum et sic saracenis qui pene totam asiam totam libiam maioremq̄ partem europe inuaserāt karolus strennuissimus princeps dei fretus auxilio ꝛ romana eccl̄a sibi fauente oēm spem sibi abstulit galeas inuadēdi predict⁹ etiā karolus marentinū prouincie ducem qui saracenos inuitauerant ad galeam inuadendum bellādo deuicit totamq̄ p̄uinciā sue subdit ditioni.

¶ Uincūt xpiani ꝛ incipit recuperatio hyspanie cū mirabilib⁹ dei occisis plusq̄ .lxx. milibus saracenoꝝ prope ouetum.

Sextumdecimum bellū inter saracenos ꝛ xpianos accidit i hyspania prope ciuitatem ouetensē. Licet enim deus p̄miserit tam ī tpe re hyspaniā flagellari qr tamē diuina pietas quos p̄curit tādē sanat surrexit quidā nobilis q̄ cantabua nomine pelagius filius ducis famille quē rex egita baculo percussum in capite occiderat in ciuitate que dicitur Lup: p̄dictū pelagium deus sibi reseruauerat pro eleuatione populi sui qui de natus in astutiis cuz illis paucis xpianis qui ibidem remāserāt factus est eoꝝ rex ꝛ in secundo anno regni sui qui fuit anno ab incarnatione domini septingentesimo trigesimo sex imperāte leone .iii. ꝛ sedēte in cathedra Petri cōstātino .m. multitudo quasi innumerabilis saracenoꝝ venit cōtra eum quod cū rex pelagius sciuit in quādā speluncam circa predictam ciuitatem ouetensē. que dicit̄ lingua nostra cueua douga cuz mille viris se reclusit cum plures capere non posset. Est autem predicta spelunca vndiq̄ ex rupe scissa naturaliter cōstructa taliter quod nullo ingenio hominū potest debellari. Est enī locus ita securus. sicut sine

fecerit ipsum sciēter ꝑ illo casu. Predictus ergo rex cuȝ omni animositate de saluatiōe patrie ⁊ spōse xp̄i agere festinauit credēs facile esse deo multos concludi in manu paucorū. cū ergo circundaret̄ vndiqȝ a saracenis ī p̄dicta spelūca ⁊ vellent ipsi saraceni violenter speluncam intrare xp̄ianosqȝ perimere omnes lapides omnes sagitte: ⁊ quecūqȝ alia iaculabantur valide flamine venti retorta: mox reuersa iaciētes saracenos aliosqȝ existentes vulnerabant sic ꝙ breui spacio vltra.xx.milia saracenorū vnacum eorū duce opa proprijs armis pro magna parte perierunt. Alij vero fuerunt ita excecati vt nescirent quid facere deberent. Uidens aūt p̄dictus rex pelagius miraculuȝ tā manifestum exiuit cōfidēter a predicta spelūca cū suis ⁊ interfecit aldamā capitaneum saracenorum et plures alios milites eiusdem. sed nec sexaginta milia que remāserant fugientes a bello vindictā diuinaȝ euaserūt. Nā cū secus vnū flumen quod ibi ꝓpe est graderentur q̄dam supercilium montis a fundamento corruēs totā illaȝ multitudinem sub aquarum vndis ⁊ sub rupibus oppressit. Post hec predictus rex pelagius fecit prelia multa ⁊ cepit ciuitateȝ legionēū .que asturijs nimium est propinqua p̄dictus rex pelagius regnauit .xiij. annis ⁊ mortu⁹ est in loco qui dicitur cangas: ⁊ succeſſit ei in regno fulila filius eius qui solum regnauit duob⁹ annis īterfectus a quadam visa cū qua voluit solus pugnare: ⁊ succeſſit ei in regno alfonsus primus gener regis pelagij q̄ fuit dictus catholicus vt infra dicetur loco suo.

¶ Uincūt xp̄iani ī aq̄tania ⁊ perimūt.ccclxxxv.milia saracenorū.

Decimumseptimū bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit sub p̄dicto leone imperatore ⁊ sedente ī cathedra petri gregorio.iij. Tūc innumerabilis multitudo saracenorum cum vxoribus ⁊ filijs aquitaniam intrauerunt vt ibideȝ habitarent quibus occurrit Karol⁹ marcellus ⁊ ex eis.ccclxxxv.milia interfecit nec fuerunt isti illi saraceni quos alias ī aquitania debellauerat de quo dictum est supra bello.xiij.

¶ Uincunt xp̄iani perempta innumerabili multitudine saracenorum, ⁊ destructis trib⁹ milib⁹ nauibus quinqȝ solū exceptis .liberat̄ constantinopolitana ciuitas.

Decimumoctauuȝ bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit circa idē tempus supra ciuitatem Constātinopolitanam.tunc enim saraceni ex egypto venientes cū magno exercitu videlicet cum tribus milibus nauium predictam ciuitatē obsederunt ⁊ triennio obsessaȝ tenuere:constantinopolitani quoqȝ ad auxiliū ascitis vulgaribus cōtra saracenos congrediuntur orationibus vero sanctis viris in ira

gia ciuitate.xxxij.milia ex sarracenis sine suorum lesione psternunt sarraceni quoqz residui quorum erat innumerabilis multitudo p orationem sanctorum virorum fame frigore bello z pestilentia perierunt. Undecimo anno confusi ab obsidione recesserunt nauibus ptim igne cosumptis partim dimersis itaqz ex tanta nauium multitudine vix quinqz naues ad propria redirent infra ciuitatem tamen.xxx.milia hominum pestilentia pierunt quod deus fecit vt suam ptatem z clementiam hominibus ostenderet.

¶ Uincunt christiani in aquitania z perimitur: rex sama cordubensis cum suis.

Decimumnonum bellum inter sarracenos et xpianos accidit tempore supradicti imperatoris leonis circa ciuitatem tholosanam Tunc enim sama rex cordubensis cum magno exercitu aquitaniam intrans terram destruebat z obsedit ciuitatem tholosanam quod cum francigene cognouerunt venerunt i succursum ciuitatis cum endone duce eorum. Rex vero sama contra eos exiuit z bello letali comisso cecidit sama sarracenorum rex mortuiqz sunt ibi plurimi sarraceni: alij vero fugientes euaserunt.

¶ Uincunt xpiani z perimitur abdarramen dux sarracenorum i aquitania a karolo marcello

Uicesimum bellum inter sarracenos z xpianos accidit duob⁹ annis post pdictum bellum. Tunc abdarramen dux sarracenorum inuitat⁹ ab endone duce contra regem karolum marcellum cum multitudine graui transierunt flumen garronam quod transit iuxta tholosam z ignibus combusserunt z destruxerunt magnam terram karoli regis francorum. Cum aut pdict⁹ rex karolus sciuit de misericordia altissimi cofisus venit sup eos z bello asperrimo comisso victi sunt sarraceni z rex karolus interfecit predictum abdarramen ducem sarracenorum pluresqz sarraceni ibi ceciderunt Alij aut dare sunt terga coacti. Fuerat aut numer⁹ sarracenorum qui ibi venerant tricentasexagintaocto milium. captiuauit aut mille qngentos quos dimisit inter milites suos sicut narrat Sigebertus quod cum vidit pdictus endo dux posuit se in potestate predicti regis petendo veniam humiliter de errore quem fecerat. Rex vero karolus qui erat pijssim⁹ clementer pepercit ei quo facto predict⁹ dux insecut⁹ est sarracenos fugientes qui euaserant in prelio z multos ex illis quasi ne numero interfecit.

¶ Uincunt sarraceni fugatoine duce francorum z perempta multitudine xpianorum in francia.

Uicesimus primum bellum inter sarracenos z xpianos accidit circa annum dni septingentesimum nonagesimum sextum. Tunc ei abdarramen rex saracenorum collecto magno exercitu pposuit debellare terram regis

karoli francoꝝ ⁊ fecit fieri põtes
in fluminibus in quib⁹ non erant
⁊ applanare vias que erant in ali
quibus passibus difficiles et ma-
gnam partẽ fluminis rodani per
alueos extraxit vt posset leui⁹ ip-
sum pertransire ⁊ veniens sup ci
uitatem biliensẽsem eã obsedit cõ
tra quẽ venit endo dux: de quo su
pra dictum est cuꝫ magna potesta
te francoꝝ bellantiũ cũ eo ⁊ ceci-
derunt multi ex vtraqꝫ parte sꝫ fi-
naliter victi fuerũt christiani ⁊ fu-
gerunt. Saraceni vero insequen
tes eos vsqꝫ ad rodanũ puenerũt
ibi franci timore mortis cogitãtes
liberari flumen predictũ intraue-
rũt ⁊ mortui sunt ibidem fere oẽs
excepto duce ⁊ paucis cum eo vbi
vsqꝫ in hodiernũ diẽ apparent se-
pulchra mortuorum.

¶ Uincunt xp̃iani ⁊ fugat̃ secũdo
endo dux in francia.

Vicesimũ secundũ
bellum inter sarracenos
⁊ xp̃ianos post predictũ
subsequẽter accidit. Uñ predict⁹
abdarramen cũ esset nimium let⁹
ꝓpter victoriam supradictã cogi-
tauit vlterius ꝓcedere ⁊ destrue-
re terram frãcie: ⁊ pertransiuit flu
mina gorgodomã: quod cuꝫ sciuit
endo comes ꝓduxit iterum cõtra
eum exercitũ magnuꝫ ⁊ pugnauit
cum eo scd̃o. Sed iterũ deo ꝑmit-
tẽte vict⁹ fuit ⁊ fugit ⁊ mortui ibi
fuerunt multi franci fideles.

¶ Uincunt xp̃iani ⁊ punit̃ p̃dict⁹
abdarramẽ i frãcia cũ multitudi-
ne sarracenoꝝ ꝑ karolũ marcellũ.

Vicesimũtertiuꝫ
bellũ inter saracenos
⁊ xp̃ianos post predi-
ctũ bellũ subsequẽter
accidit. Cũ eñ p̃dictus abdarra-
mẽ elatus in corde suo ꝑpt victo-
rias habitas. q̃s sue attribuebat
industrie ⁊ potestati voluit vlteri⁹
procedere per terrã Francoꝝ inse-
quẽdo predictum endonẽ ducẽ vt
eũ interficeret. ⁊ pertrãsiuit petra
goricam destruendo ⁊ cõburendo
quicq̃d inueniebat. destruxit etiã
⁊ cõbussit ciuitatẽ que dicitur tur
res ⁊ ecclesiã sancte Marie ac re-
gis palatia. Sed q: deo nũq̃ pla-
cuit supbia ⁊ ipse ponit terminos
vite humane voluit q ibi veniret
ille maledictus abdarramen. Uñ
cũ supradictus dux endo fugiens
a prelio veniret ad regẽ karolũ et
oĩa q̃ acciderãt: enarrasset karol⁹
q̃ erat vir belliger ⁊ sapiens in ar-
mis cõgregauit magnũ exercituꝫ
germanoꝝ ⁊ gepidarũ ⁊ francorũ
venitqꝫ animose ꝯtra abdarramẽ.
⁊ pugnauit cũ eo septeꝫ diebus in
quibus neuter alterũ vincere po-
tuit sed bellũ vltimũ durauit ꝑ to
tam diem vsqꝫ ad noctem ⁊ finalr̃
mortuus est ibidem abdarramẽ ⁊
multi saraceni. Alij vero nocte fu
giẽtes in galeam gotthicam se re
ceperunt: mane aũt facto viderũt
christiani tẽtoria saracenorum ho
mines vero nõ videbant. Euntes
ergo quasi ad pugnaꝫ dispositi et
neminẽ inuenientes expoliauerũt
cãpũ vbi marias diuitias inuenẽt

¶ Uicũt xp̃iani ⁊ fugat̃ rex abde

malech cordubens. p fracos pempta multitudine saracenorum.

Vicesimũquartũ bellũ inter saracenos z christianos accidit circa annuz dñi septingẽtesimũquadragesimũprimũ. Tunc enĩ abdemalech rex cordubens. collecto magno exercitu proposuit debellare fracorũ regnũ: z veniẽs nõ transiuit mõtes pyreneos. Frací vo cũ audierũt q abdemalech veniebat ɔtra eos circa mõtes pyreneos preparauerũt se ad pugnandũ. Venietes ergo pugnauerunt cũ eo z interfecti sunt multi saraceni z rex abdemalech fugit z recollegit se in celsiberiã q est in littore yberij fluminis.

Vincunt christiani in regno castelle z occiditur thebã rex cordubeñ. z omnes saraceni qui cum eo venerant.

Vicesimumquintũ belluz inter saracenos z xpianos accidit circa annũ dñi septingẽtesimũquinquagesimũ. Tunc enĩ thebã rex cordubeñ. habuit bellũ cũ xpianis regni castelle z finaliter victus fuit z mortuus ibidez z omnes saraceni qui cuz eo venerant ibi perierunt.

Vincunt christiani z claret rex alfonsus catholicus.

Vicesimũsextuz bellum inter saracenos z christianos accidit circa annum domini septingẽtesimumquinquagesimumtertium. Imperante supradicto leone z regnante in regno legiõis rege alfonso catholico supradicto q ideo dictus fuit catholicus q optime custodiuit precepta dei et ecclesie catholice: fuit etiam serenissimus zelator fidei et refector christianorum sancto exemplo: et iste fuit primus rex qui vocatus fuit Alfonsus z fuit filius ducis petri de cãtabria z gener regis pelagij. Eo ergo tempore pdictus rex congregato magno exercitu intrauit per terram camporum que dicitur quatuor fluminibus scilicet de sla carrione. pisorica et douero: et bellans cum sarracenis conquisiuit illaz deuictis saracenis ingressus est regnum portugalie. et obtinuit viriliter a saracenis portũ et betambragam viseum et flamã. habuitq post hec plurima bella cũ saracenis semper victoriosus existens. lucratusq est vltra predicta a saracenis ledismam salmanticã numanciam que nunc dicitur samora z omnem maritimam terrã Galechie rediẽs in castellum bellauit cum saracenis z deuictis obtinuitque senem septem manc as dominas saldananque am ham mirandam segobiam abulã ozomam: sepuluedam argantam vianam occani et rinerendiam carboueram aluegiam cifimcam alexancum transmiream subuotam tentcam barduliam: que nũc dicitur castella antiqua. alana cordimam vicaiam ancõpomphani

besoriam que nunc dicitur vicoria. nauarram rucomampaiicornā et tarraciuz quousqꝫ peruenit admontes pyreneos. Multa alia loca obtinuit et renouauit:necessa riisqꝫ muniuit. et reduxit ad terraz propriam multos christianorum populos. qui timore saracenoruz fugerāt per montes et deserta vagantes:extraxitqꝫ plurimos xpianos captiuos de potestate saracenoruz:cum quibus terrā populauit. ecclesias auro et argēto ac lapidib⁹ preciosis decorauit. In cui⁹ obitu audite suntvoces in aere dicētes. ecce quomodo iustus moritur:et nemo considerat. sublatus ēst iustus a facie iniquitatis:et anima sua et memoria ē i pace. regnauit. xix. annis et sepultus'est in loco qui dicitur cāgas. et successit ei in regno fruela filius eius.

Uincūt xpiani fugato nicaph rege cordubeñ. et pimunt. liij. milia saracenorum sub rege fruela.

Vicesimūseptimū bellum inter saracenos et christianos. accidit circa annum domini septingentesimumquinquagesimumquartum. regnāte in regno castelle fruela filio regis alfonsi catholici. Tunc enim nicaph rex cordubeñ. cū magno exercitu iuit:vt pcurreret regnum galechie. et cum ipse totam illam terram vastaret sciuit illud predict⁹ rex fruela. et congregato exercitu suo venit contra eum et commisso duro certamine victus fuit rex nicaph et fugit a cāpo cuz paucis de suis:et perierunt in illo bello. liij. milia saracenor. et extūc rex fruela habuit regnū galechie qd ante sibi rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnauit. xiij. ānis et mortu⁹ est:et successit ei in regno aurelius frater ei⁹ q regnauit sex annis:et nihil famosuz fecit cōtra saracenos. successit ei i regno donus sylo et nihil singulare fecit cōtra saracenos:regnauit. vij. annis et mortuus est. successit ei in regno alfonsus secūdus q fuit fili⁹ regis fruela:de quo supra patet in hoc bello de cuius factis infra dicetur

Uincūt christiani et capitur galiana ac efficitur christiana p karolum magnum.

Vicesimumoctauum bellum inter saracenos et xpianos: accidit circa annum domini septingentesimū sexagesimū primū. Im pante constantino sexto. Tunc infans karolus:quia in aliquibus cōtra dicebat patri suo francorum regi pipino venit in hyspaniam: et declinauit ad regem galafiram qui tunc erat rex toleti. Quare autez ad ipm declinauerat hystoria narrat qꝫ propter eius filiā galianaz que mire pulchritudinis erat recepto ergo honorifice pdicto karolo a rege paucis elapsis dieb⁹ quidā potētissimus saracenus cuius nomē erat brāmante cuz multitudine graui venit sup dictam ciuitatem toleti et fixis tētorijs ivalle someriam obsedit eā. aggredientī

bus ergo saracenis a p̄dicta ciui=
tate cū francigenis illis qui vene
rāt cū isante pugnauerūt cū brā=
māte ⁊ intātum fuit vigor frācoꝝ
accēsus ꝙ vicerūt saracenos brā=
mātis. Illi ꝟo iterū redeūtes con
tra Frācos vicerūt eos qḋ viden=
tes frācī timuerūt valde. Sed co
mes eoꝝ dux qui dicebat̄ don ibi
morāte animauit eos dicēs. Scri
ptuȝ est ꝙ cū deus vult pauci vin
cunt multos qḋ verbū audientes
animati sunt: ⁊ iterū redeūtes cō
tra saracenos bellauerūt ita forti
ter ꝙ vicerūt eos. Sed resumptis
virib⁹ saraceni pugnauerūt cōtra
francos: ⁊ durauit pugna magna
parte diei sic ꝙ aliquādo vincebā
tur frāci aliqñ saraceni nec alteri
parti finalis victoria cedebat. In
ter hec oīa p̄dict⁹ infans karolus
in palatio suo dormiebat: ⁊ cū eui
gilasset a somno ⁊ neminē ī pala=
tio videret mirat⁹ est valde ⁊ cogi
tauit ꝙ sui tradidissent euȝ. Ince
pitq; pre ira ambulās p palaciuȝ
secū loq̄ noīabatq; nomē suuȝ pa
tris ⁊ matris ac totū genus suum
vnde ipse veniebat. q̄ oīa audiēs
galiana de loco alto ⁊ secreto. Un
de eū contēplabat̄ ornauit se festi
nāter ⁊ sola ingressa est ad infan=
tē certificata ex auditis ꝙ h̄ erat
karolus dn̄s francoꝝ: ⁊ lȝ infans
karolus vidit eam solā intranteȝ
nō ei assurrexit: qr nō habebat in
cōsuetudine alicui mulieri iclina
re nisi solū imagini virginis glo=
riose ⁊ suo nomine. Dixitq; galia
na. karole: Si ego scirem vbi mer=
ces datur p dormitione lȝ sim mu
lier ego ireȝ illuc: ⁊ si vultis scire
quare hec dico: qr videtur mihi ꝙ
nō est vobis cura succurrēdi gēti
vestre q̄ est in magna p̄ssura in p̄=
lio sub valle somerie bellās cōtra
saracenū brāmantē ⁊ si rex pater
meus sciuerit ꝙ vos nō estis ibi
nō habebitis bonū premiū. Tūc
dixit ei karol⁹ Galiana si ego pos
seȝ habere vnū equum ⁊ arma cū
quib⁹ posseȝ ire illuc cito succur=
rereȝ eis. Et ait Galiana. karole.
si dederitis mihi fidē ꝙ me dedu
cetis ī franciā vobiscū ⁊ me facie
tis xp̄ianaȝ ⁊ ꝙ me in vxorē reci=
pietis dabo vobis q̄cunq; petitis.
Promisitq; karolus oīa predicta
qḋ audiēs galiana sciēs ꝙ nō frā
geret sibi fidē nimis gaudens cū
p̄missō deduxit arma ⁊ ipsa manu
p̄pria armauit infantē tradiditq;
sibi equū qui dicebatur brāliete ⁊
enseȝ qui dicebat̄ guiosa q̄ in do=
nis miserat sibi supradict⁹ sarace
nus brāmante ⁊ celeri cursu venit
in locū pugne ⁊ igressus est bellū
animose ⁊ primo impetu peremit
manu p̄pria. xij. de melioribus mi
litib⁹ brāmantis ⁊ multos alioꝝ
Uenit autē ꝟbū ad brāmāteȝ q̄
residebat ī tētorio suo de nouo mi
lite ingresso pugnā qui tāta dāna
fecerat: ⁊ irato animo exiuit i pu
gnaȝ querēs militē illuȝ. cūq; ī
fuenisset ⁊ cognouisset ꝙ ille erat
equus queȝ miserat galiane am
plius est iratus ⁊ irruens in eū
⁊ nō minori animo karolus ī brā
manteȝ lancee eoꝝ cōfracte sunt
p pugnos euaginatis ensibus mi
rabiles ictus multiplicabāt ⁊ m

lettus saracenus de fortitudine militis xpiani quesiuit ab eo quis eet et de quo genere. q omnia karolus fideliter sibi aperuit. et tunc cepit ipsum timere saracenus sz resumptis viribus dixit sibi. ego faciam q nunq redeas ad terram tuam. et karolus respondit sibi quod dicis in manibus dei est. et dixit bramante ego te occidam. et eleuato gladio qui dicitur durandarte: percussit karolum grandi ictu. Et precidit galeam cum magna parte capillorum et cum magna etiam parte armorum corporis sed tamen non tetigit carnem eius. De quo ictu karolus miratus eleuato suo ense percussit predictum saracenum bramantem et amputauit eius brachium dextrum q in terram cecidit simul cum gladio durandarte. Uidens autem se letaliter esse percussum fugit a facie karoli: sz et karolus subito descendit de equo et cepit gladium predictum: et ascendens equum cum vtroque gladio: insequens predictum bramantem plurimos saracenos ante se repertos peremit. Cumque attinxisset predictum saracenum bramantem fugientem eleuato ense qui guiosa dicebatur percussit ipsum quodam ictu terribili sic q ipsum duas diuisit in partes: et cecidit mortuus in terram: quo facto descendit de equo et precidit caput eius et accepit vaginam gladij durandarte et omnia arma eius que omnia deduxit galiane. Uidentes autem saraceni dominum suum mortuum terga sunt dare coacti christiani vero expoliauerunt campum vbi multum aurum et argentum inuenerunt tentoria multa et plurimas alias diuitias. Post hanc victoriam audiuit karolus mortem patris sui et secrete recessit. Deductaque est galiana etiam furtim in franciam factaque est christiana et accepit eam in vxorem: vt plenius continetur in hystoria hyspanie.

¶ Uincunt christiani peremptis pluribus regibus sarracenorum ac pluribus ciuibus captis per karolum francorum regem.

Vicesimumnonum bellum inter saracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum septuagesimum septimum. Tunc enim predictus rex karolus rex francorum pro felicitatis magnitudine dictus magnus congregato exercitu venit super ciuitates pampilonam et cesaraugustam quas tunc saraceni possidebant pugnauit contra reges eorum et occidit eos prostrauitque muros ciuitatum et cepit plures alias ciuitates saracenorum ac sub ditione sua constituit: quas paucis elapsis diebus saraceni recuperauerunt. Iste karolus simul cum regno francie tenuit romanum imperium et fuit strenuissimus fidei zelator.

¶ Uincunt christiani et perimunt lx. milia saracenorum per regem alfonsum castum.

Tricesimum bellum inter saracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum octuagesimum

septimum regnante in regno castelle alfonso secundo filio regis fruela qui dictus fuit castus eo q̄ semper castitatem seruauerit licz habuit vxorem que secundū aliquos fuit soror karoli magni supradicti. Tunc quidā potēs saracenus cui⁹ nomē mechaū cū mltitudine graui intrauit asturias ꝛ ī cepit destruere totam terrā cōtra quē p̄dict⁹ rex alfonsus cast⁹ collecto exercitu xp̄ianoꝝ celeriter iuit bellauitq̄ cū eo ī quodā loco qui d̄r ledos ꝛ deuicit euz ac occidit ꝛ perierūt in bello .lx. milia saracenoꝝ multa alia bella vicit ꝛ loca plurima obtinuit sicut ifra dicetur ꝛ abstulit timorē a cordibus christianorum contra saracenos ꝛ regnauit .xlj. annis dilectus adeo ꝛ hominibus sepult⁹ est apud ouetum in ecclesia sancte marie.

¶ Vincunt saraceni ꝛ portāt saracenorū terrā a narbōa vsq̄ ad ciuitatem cordubēsē pro mesquita saracenorum construenda.

Tricesimum primum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit circa annū domini septingētesimum nonagesimū primū. Tūc irez amiramamolim militvnū potētem saracenū cuius nomē erat abdemalech cū exercitu magno vt destrueret terrā xp̄ianoꝝ. Ille ergo direxit iter suum ꝯ ciuitates gerundā ꝛ narbonā quas cū obsedisset post multa certamina obtinuit eas ꝛ multa alia loca circunquaq̄ posuitq̄ eas sub ditiōe sui dn̄i irez ꝛ tot fuerūt spolia que habuit q̄ quīta pars deputatā irem amiramamolim fuit .xlv. mille duplanoꝝ auri: ꝛ cū his diuitijs per fecit p̄dictus irem mesquitaz cordubeñ. quam suus pater ichoauerat q̄ nūc est ecclesia maior ibidē ꝛ intātū p̄dictus abdemalech oppressit xp̄ianos illi⁹ patrie q̄ fecit memoria illi⁹ facti ꝛ dn̄ij q̄ deducerēt in curribus in p̄dicta ciuitate narbone vsq̄ ad ciuitatē cordubensē tātā multitudinē terre q̄ ex ea p̄dictus irem fecit fieri vnā mesquitā intra fortalicium p̄dicte ciuitatꝭ cordubeñ. pluresq̄ alias mesq̄tas renouauit ꝛ d̄ nouo fecit

¶ Vincunt christiani ꝛ capiūt barchinona a karolo magno.

Tricesimum secundum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit circa annū dn̄i septingētesimū nonagesimū quartū. Tūc karolus magnus rex francoꝝ de quo supradictū in bellis .xxviij. ꝛ .xxix. ꝯgregauit magnū exercitū ꝛ venit contra ciuitatem barchinoneñ. q̄ saraceni eam violenter ceperant cum esset sub ei⁹ dominio bellauitq̄ cū eis ꝛ obtinuit ciuitatem: sed paucis elapsis diebus pedidit eam.

¶ Vincunt christiani ꝛ perimuntur duo duces exercitus saracenorum

rum sub rege alfonso casto.

Ricesimumtertium bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit circa annum domini octingentesimum decimū tempore supradicti regis Alfonsi casti. Tunc duo exercitus saracenorum intrauerunt galetiam dux vnius exercitus dicebatur abobales: dux vero alterius melchi. Sꝫ sicut ipsi intrauerunt animose sic fuerunt expulsi viriliter: quia potestas predicti regis Alfonsi casti pugnauit cum eis victique sunt saraceni ꝛ multi eorum mortui. Alij vero fugerunt: sed christiani insequētes eos occiderunt vnū ducem eoꝝ in loco qui dicitur naron Alterum vero ducem peremerunt in flumine qui dicitur cepha.

¶ Uincunt christiani ꝛ perimitur ores rex meride per regem alfonsum.

Ricesimū quartum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini octingentesimo vndecimo. Tūc enim rex ores meride cōgregauit magnum exercitum ꝛ venit vt percurreret terram regis Alfonsi fixit ꝗ sua tentoria super benauentum quod cuꝫ sciuit predictus rex Alfonsus castus venit sceleriter contra eum bellauitq; cum eo ꝛ occidit euꝫ plurimiq; de exercitu saracenorum ibi perierunt. In quo bello ostensa est fortitudo bernardi filij comitis saurij didaci quia multos ex saracenis peremit.

¶ Uincunt xpiani ꝛ occiditur rex badayos per regē alfonsum castū

Ricesimūquintum belluꝫ inter saracenos ꝛ xpianos accidit anno domini octigētesimo duodecimo. Tunc altaman rex pascensis que vulgariter dicitur badayos congregato magno exercitu venit super samoraꝫ ꝛ obsedit eam. Rex autē alfonsus castus predictus preparauit se potentissime ꝛ venit contra eum bellauitq; cum eo: et occidit eum ac plurimos saracenos cum eo ꝛ qui potuerunt euadere fugerunt: sed rex alfonsus insecutus est fugientes viriliter ꝛ multos eorum interfecit sic: ꝙ paucissimi fuerunt qui euadere per fugam potuerunt.

¶ Uincunt christiani ꝛ perimunt vltra duodecim milia saracenoꝝ per regem alfonsum castum.

Ricesimumsextū bellū inter saracenos ꝛ xpianos accidit anno sequēti scꝫ octigētesimo tridecimo. Tūc intrauit vnus magn⁹ exercit⁹ saracenoruꝫ ī terrā supradicti regis alfonsi casti. Et cū saraceni gloriarēt ī multitudine sua diuisi fuerūt in duas partes quarū vna iuit cōtra locū illū vbi erat ꝑdictus rex alfonsus Cū ergo sciuit rex alfonsus cast⁹ audacter iuit contra poluezeran. Altera ꝟo ꝯtra eos cum exercitu

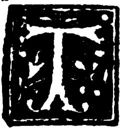
suo: z fecit similiter duas ptes sui exercitus z cum vna misit bernardum. de quo supradiximus cōtra illos saracenos qui ibant versus poluezerā. z ipse iuit cū altera parte ɔtra alios venientes ad se. Bernardus vero inuenit se cū pte sua z habuit preliū magnū cum illis saracenis in loco qui dicitur valde moro. qui est in fontaria portugalie. z deuicit eos: z plurimos ex illis interfecit. Sed rex Alfonsus inuenit se cū altera parte que ibat cōtra eū z pugnauit cū illis ppe flumē de ornesо. z interfecit ibi. xij milia saracenoꝝ: z deinde insequēs eos tot fuerūt occisi q paucissimi euaserunt. z tunc rex alfonsus rediit de illo bello ditissimus ex spolijs saracenorum.

¶ Vincunt christiani z perimitur proditor machometus z castrum sancte christine capitur per regez alfonsum castum.

TRicesimū septimum bellum inter saracenos z christianos accidit anno dñi octingentesimo decimooctauo. Tunc saracenus quidaz nomine machometus qui cum multitudine magna saracenorum venerat de merida ad regem alfonsum: vt viueret cum eo predictus rex benigne euz recepit in vasallum: z iurauit illi saracenus q pro semper esset fidelis regi alfonso ppter quod predictus rex pcepit qd habitaret cum multitudine sua in galetia. Sz qr predictus saracenus erat pditor sicut bellauit cōtra abdarramē filiū alharreāramolim regis cordubeñ. z vidēs q nō poterat eū occidere, ex timore cōcepto venit ad pdictum regem alfonsum sic transactis duob⁹ annis postq̄ fuit i galetia assumpsit eū dyabolus: z eleuatus in superbiā voluit similiter facere pditionē cōtra regē alfonsum: q̄obrem ɔgregauit magnuz exercitū saracenorū: z incepit percurrere z destruere totā terrā. q cū rex alfonsus castus cognouit: congregato exercitu suo venit sup illū saracenū: z lz ipse nimiū confideret in multitudine militie sue qñ sciuit q rex alfonsus veniebat super eū pdidit cor: z ɔcepto grādi timore eleuauit se cū suis in q̄daz castro qd dr scā xpiana. z rex Alfonsus obsedit eū ibidē: z fecit fieri multas foueas circūquaq: z pforauerūt castrū i mltis locis. Cū ergo ille saracen⁹ vidit q tm̄ āgustiabant: z q nihil aliud restabat sibi nisi mors cū multitudinem saracenoꝝ hēret resūpto corde exiuit extra castrum: z pugnauit cuz rege alfonso. sed in fine fuit victus saracenus ille cū oībus suis: z ipse fuit captus: z caput ei⁹ abscisum est. Sed z rex statim castruz illud cepit z mortui sunt in bello illo vltra. l. milia saracenorum: z plures eorum deducit captiuos. Et sic reuersus est rex alfonsus ouetū magnis cuz diuitijs z honore. Predictus rex alfonsus castus regnauit xlj. ānis z mortuus est. Successit ei in regno Ramirus. primus filius regis bermudi.

¶ Vincunt christiani: et capit iterum ciuitas barchinone.

Ricesimũoctauum bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno dñi octingentesimo decimonono. Tunc multitudo xp̄ianorũ venit sup ciuitatē barchinone quaz ceperāt saraceni. Postq̄ karolus magn⁹ ipsam cōquestauit. Cũ ergo p̄dicta multitudo xp̄ianorum venit: obsedit ciuitatē: et post multa certamina capta ē ciuitas a xp̄ianis: et tota terra circunquaq̄. mortuiq̄ sunt ibi plurimi saracē̄i. Alhacavero amiramamoliz cũ exiuit ͻgregauit exercitũ suũ vt veniret ad recuperādũ terrā perditā. et cũ se p̄pararet ad viaz pcussus est q̄dam infirmitate. de qua mortuus est. et sic cessauit tempestas illa.

¶ Vincunt xp̄iani occisis .lxx. milibus sarracenorum.

Ricesimum nonum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo vicesimo secundo imperāte. Ludouico Karoli magni filio: et sedēte in cathedra petri Eugenio. Ac regnāte in regno legiōis ramiro rege filio regis barremudi. Hic autem rex ramirus successit in regno regi alfonso casto ex eius p̄cepto i morte. Cum ergo audierunt sarraceni quod iste regnabat: miserunt sibi nuncios q̄ si volebat hēre pacem et amorez cum eis. quod daret eis quolibet anno centum domicellas christianas quib⁹ matrimonio copularentur. sicut fecerat olim rex mauregacus: et q̄ q̄nquaginta illarum essent filie nobilium. Alie vero quinquagita filie ciuium et burgensium: quaz ambasiatam cũ rex ramirus audiuit nō modicum displicuit sibi: quia rez tam inhonestam et excomitaz sibi nunciabant: et p̄pterea congregauit statim magnũ exercitum xp̄iane ad percurrēdum subito terrā sarracenorũ: p̄ueniteq̄ vsq̄ ad nasaram destruendo et ͻburēdo villas et castra. et quicquid inueniebat: q̄ cum peruenit ad notitiam saracenorum congregati sunt omnes simul in vnum contra eũ quasi innumerabiles et habuerunt preliũ cũ eo in quodam loco qui dicit alnella et xp̄iani fuerūt i bello illo quasi victi et retro cesserunt paulatim retrahēdo se a saracenis quousq̄ peruenerunt ad collem vnum qui dicitur clanno: et nox tenebrosa cepit eos ibi propter quod diuisi fuerunt exercitus abinuicez. Cum ergo xp̄iani essent cōgregati in colle illo multis lachrymis oratiōes fundebāt ad deũ ne eos relinqueret: sed succurreret et iuuaret ͻtra illos inimicos suos: permanētib⁹ ergo illis in orationibus assiduis vt dictum est. Rex ramirus somno grauatus obdormiuit. et in somno illo apparuit ei apostolus iacob⁹ dixitq̄ sibi. Scias rex ramire q̄ cũ dominus noster iesus christ⁹ diuisit omnibus fratrib⁹ meis aposto

us omnes terre prouincias mihi
soli dedit in custodiã totã hyspa
niam: vt eam custodirem a manibꝰ
inimicorũ fidei: ꝛ postq̃ hec dixit
sibi appropinquauit eidem ꝛ acce-
dit eum per manũ dixitq̃ ei sis for
tis animo ꝛ bene firmus: quia ego
sum apostolus xpi iacobꝰ ꝛ scias
q̃ venio ad te iuuandũ contra ini
micos tuos ꝛ i veritate certitudi-
naliter scias. q̃ deuinces eos cum
adiutorio dei. Dico ẽt tibi q̃ mul-
ti de tuis: quibꝰ preparata est eter
na quies recipient ibi mortẽ ꝛ vt
in nullo istorum que tibi dico dubi
tes. videbis me tu in bello ambu-
lantẽ in equo albo magnũ vexillũ
gestantem. tu ergo statim cum om-
nibus tuis valde mane confitebi-
mini de omnibꝰ peccatis vestris ꝛ
recipiatis corpus ꝛ sanguinem do
mini nostri iesu christi: que postq̃
feceritis: in nullo dubitetis intra
re prelium barbarorum vulneran
do illos: ꝛ inuocãdo nomen dei ꝛ
meum: quia certitudinaliter scies
q̃ omnes deuinces: quibus dictis
apostolus dei disparuit ante eum.
Rex aũt ramirus excitatus a som
no surrexit: ꝛ p̃cepit q̃ vocarẽtur
episcopi ꝛ abbates: ꝛ oẽs alij no-
biles sui palacij. qui cũ ipso erant
ꝛ narrauit eis omnia que viderat
ꝛ audiuerat que ei dixerat aposto
lus iacobus. perceptis ergo diui-
nis sacramentis ingressi sunt pre
lium in dei nomine: ꝛ apostoli iaco
bi ante se. ꝛ statim cum ingrederẽ
tur p̃lium apparuit eis apostolus
iacobꝰ sicut promiserat cõfortãs
eos ad bellum. sed ꝛ ipse terribi-
liter percutiebat saracenos. xpiani
autem cum viderunt apostolum ia-
cobum eos confortantẽ ꝛ magnã
cedem in saracenos facientem ir-
ruerunt viribus viriliter i hostes
confidẽtes in adiutorio dei: ꝛ apo
stoli iacobi magnis vocibus accla
mantes ꝛ dicentes. Deus adiuua
ꝛ sancte iacobe. ꝛ statim saraceni
fuerunt victi: ꝛ mortui sunt ex eis
septem milia: ꝛ qui euadere po-
tuerũt p fugam liberati sunt. Ac
cepit rex ramirus calagurrã ꝛ plu
ra alia castra: ꝛ deĩde rediit legio
nem diues ꝛ honoratꝰ ꝛ ex illo die
habuerunt christiani in consuetu
dine cum ingrediuntur bella cum
saracenis inuocare dicẽdo deus
adiuua ꝛ sancte iacobe. ꝛ tempo-
re istius regis incepit ordo sancti
iacobi. Unde saracenis insecuta
est infelicitas. ex illo etiã tunc nũ
q̃ fuerũt ausi petere a christianis
redditus neq̃ parias domicellarũ
cũ nimium opprimeret eos predi
ctus rex ramirus in fortitudie dei
ꝛ apostoli iacobi. Predictꝰ rex ra-
mirus fuit mitis ꝛ pius bonis sed
terribilis ꝛ fortis malis: quia la-
tronibꝰ extrahebat oculos: diui
natores ꝛ incantatores ignibus com
burebat.

¶ Uincunt christiani solutis
ptuaginta nauibus igne.

Uadragesimum bellum inter sarace
nos et christianos ac
cidit anno domini
octingentesimo octoge
simo quarto. Imperante pio

dicto ludouico: et sedente in cathedra petri valẽtino papa. Tũc applicuerũt ad portũ galetie normani qui erant gentes crudelissime ꝛ pagane: neq; vnq; fuerũt visi in terra illa: Et venerunt ibi in multitudine magna nõ solum hominum sed etiam nauium. q cũ pdictus rex ramirus audiuit statim congregato suo exercitu iuit illuc cõtra eos ꝛ pugnauit cum eis in loco qui dicit delpharo. Sed licet normani essent gẽtes aspere ꝛ fortes. victi tamẽ fuerũt ꝛ multi ibi perierunt: et qui euadere potuerunt p mare fugerunt ꝛ perdiderunt ibi .lxx. naues: quas ignibus concremauit rex ramirus. Lucratiq; sunt ibi christiani magnas diuitias. ꝛ reuersus est pdictus rex in ciuitatem legionensem cu; magnis diuitijs ꝛ honore. Regnauit autem sex annis ꝛ mortuus est feliciter: ac sepultus est in ciuitate ouetesi. ꝛ successit ei i regno ordonicus eius primus filius.

¶ Vincũt christiani occisa plurima saracenorum multitudine.

Quadragesimũ primum bellum inter saracenos ꝛ christianos. accidit anno dñi octingentesimouicesimo sexto. imperante supradicto Ludouico ꝛ sedente in cathedra petri gregorio .iiij. ac regnãte i regno legionis ordoneo supradicti regis ramiri filio. Cu; predictus rex rediret de vasconia q ei rebellauerat i pncipio regni sui. ꝛ post occisionẽ. plurĩũ illo; illã subiugasset. nunciatũ est ei qñ magnꝰ exercitꝰ saracenorũ veniebat cõtra eũ q audito animose venit cõtra eos pugnauitq; cũ eis: ꝛ deuicit eos plurimis eo; trucidatis. reliq vero fugerũt: ꝛ reuersus est cũ victoria ꝛ honore: ac cũ plurimis diuitijs: ꝛ multitudine captiuo;ũ. Iste rex fuit mitis ꝛ pius et zelator iustitie: ꝛ populauit multas ciuitates: ex quibus rex alfonsus castus expulerat sarracenos. ꝛ extunc manserunt deserte.

¶ Vincunt xpiani captis duobꝰ ducibus saracenorum.

Quadragesimũ secũdũ bellũ inter saracenos et xpianos. accidit anno sequẽti scz octingentesimouicesimoseptimo. Tũc eñi dux quidam saracenus noĩe muca ab eucatim cu; multitudine magna venit in cathaloniam vbi fecit plurima damna: deinde transiuit in puinciam ꝛ franciam pcurrens et destruens quicquid inuenire poterat vbi plurimos xpianos i bello occidit: ꝛ cepit duos christianorũ duces: quo; vnus dicebat saucius. Alius vero petrem: ꝛ oneratos ferro carceribus mancipauit

¶ Vicũt christiani peremptis innumerabilibus saracenis.

Quadragesimũ tertiũ bellu; inter saracenos ꝛ christianos accidit anno dñi octigentsimouicesimo nono. Tũc predictus muca saracenus eleuatus

in superbiam cuz exercitu magno venit vt pecurreret terram regis ordonei predicti z cepit vnū locū qui dicebat albaida z circūdedit eam muro forti et turribus plurimis quod cū sciuit predictus rex ordone⁹ congregato exercitu suo venit velociter z obsedit p̄dictū castruz tunc predictus muca non erat ibi sed statiz cū audiuit q̄ venerat rex ordone⁹ z obsederat castruz albaide venit citius quo potuit vt succurreret castro z cum puenit ad montem qui dicitur garduijs fixit ibi tētoria sua. Rex autē ordoneus cū cognouit hec diuisit exercitum suum in duas ptes quarum vnā dimisit in obsidione castri z cum altera occurrit predicto muce sarraceno. bellauitq̄ cū eo z perēpti sunt ibi gladio xp̄ianorum vltra duodecī milia de militibus sarracenoꝝ exceptis pedicibus quorum cedes fuit quasi innumerabilis: mortuus est etiā ibi quidam gener muce qui dicebat ban. Sed z ipse muca tribus vulneribus lancearum percussus cū paucis qui remāserūt fugit a bello dimisit ī bello q̄cūq̄ habebat collegerunt ergo xp̄iani spolia cāpi z inuenerūt diuitias vltra modum z regressi sunt cuz rege ordoneo in castrum. Et post septē dies cepit ipsuz z interfecit omnes sarracenos quos int⁹ inuenit z captiuabat mulieres cū paruulis eaꝝ. Destruxitq̄ castrū vsq̄ ad fundamentū z reuersus est in terrā suā cū diuitijs z honore. Cū predicta q̄ acciderāt muce cognouit q̄daz eius filius cui⁹ nomen erat lup⁹ q̄ p̄sidebat toleti timore magno pcussus cepit quecunq̄ habebat z venit ad regez ordoneum factus q̄ est eius vasallus qui postea p regis ordonei suitio multa bella cōtra sarracenos supauit semper victor existens.

¶ Vincūt xp̄iani occiso rege Lorie saraceno.

Quadragesimū quartum bellum inter saracenos z xp̄ianos accidit anno sequēti. s. octingentesimotricesimo. Tūc em̄ pdux⁹ rex ordoneus produxit exercitum suum magnū z iuit ad percurrendū terram sarracenorum que dicitur geste z corea. Rex autem saracenus predicte ville que dicebatur sesit exiuit contra eū z cōmissum est durum bellum nimis: s̄ finaliter victus fuit rex sarracen⁹ z mortuus ibidē cum multitudine saracenorum: z rex ordoneus cepit tūc villam z inuenit intus multitudinem sarracenorū cuz mulieribus z filijs quos om̄es deduxit captiuos z muniuit villam illam ac misit in fideli custodia.

¶ Vincunt xp̄iani z capitur ciuitas salamantina a rege ordoneo.

Quadragesimū quintum bellum inter saracenos et christianos accidit eodem supradicto anno: cuz supradictus rex ordoneus

diret de pdicto ibello victoria habita venit cum exercitu suo super vnū saracenū qui dicebatur moyseios ꝛ dicebat se regem salamantinum habuitq̃ bellum cū eo ꝛ victus est rex saracenus cum omnibus suis ꝛ cum cede plurima saracenoꝝ ꝛ tunc rex ordoneus ingressus est ciuitatē ꝛ captiuabat saracenos plurimos: cum mulieribus ꝛ paruulis quos intus inuenit et reuersus est ad legionem cū magnis diuitijs ꝛ honore.

¶ Uincunt saraceni et occidunt prope toletū octo milia xp̄ianoꝝ.

Quadragesimūsextum bellum inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno domini octingentesimotricesimoquinto. Tunc saraceni ciuitatis toleti audientes q̄d abdarramen amiramamoli hyspanie erat mortuus qui reliquerat.xv.filios ꝛ.xij.filias ꝛ q̄ machometus eius filius regnabat p eo rebellati sunt ꝛ miserūt veloces nuncios predicto regi ordoneo q̄ daret eis adiutorium cōtra eū.rex aūt ordoneus noluit ire illuc in persona s; misit eis vnū filium suum cū magno exercitu asturianoꝝ ꝛ nauarrorum Cum aūt predictus machometus hoc sciuit pparauit se cū multitudine grādi et venit super toletum posuitq̃ insidias in quodā torrēte qui dicitur tolete ꝛ ipse cū paucis venit contra ciuitatem. Speculatores autē qui erāt extra ciuitatem cum viderent eū venientem cum paucis gentibus cogitauerūt q̄ nō erāt plures ꝛ notificauerūt existētibus in ciuitate.xp̄iani ergo ꝛ saraceni toletani venerunt cōtra eum ꝛ commisso plio exierunt illi qui erāt in insidijs ꝛ mortui sunt d̄ christianis octo milia d̄ toletanis vero.xij.milia. Sz ꝛ pro memoria illius victorie canis ille machometus fecit amputari plurima capita illoꝝ ꝛ trāsmisit illa cordubam ꝛ in maritimas partes ꝛ in affricam. Predictus autē rex ordoneus regnauit.x.ānis ꝛ mortuus est ex quadā infirmitate que dicitur podagra l'oueto ꝛ ibi sepultus est. successit ei in regno filius alfonsus tertius.

¶ Uincunt saraceni ꝛ capit Roma ac magna ps thuscie a soldano babilonie deuastatur.

Quadragesimūseptimum bellum inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit circa mortē predicti Gregorij pape.iiij. qui fuit secūdū quosdā hystoriographos anno dñi octingentesimotricesimo octauo. His temporibus portentum singulare apparuit primo in signo virginis et ab illo signo in signum leonis cancri geminorum thauri cucurrit ibiq̃ se figens globū igneum emisit iubarumq̃ plixitatē deposuit imperator quoq̃ ista diligenter examinās cū egmardo philosopho contulit sed eiusdem portēti effectū exprimere noluit. Tunc imperator subiūxit q̄ regni mutationem principisq̃ mortē ptēdebat. Tunc egmardus ad cōfortationē

principis prophete testimoniũ introduxit dicens. a signis celi nolite mueritis que gentes pauẽt. et ait imperator nõ aliũ timere debemus nisi illum qui nostri et huius creator est syderis sed eius clemẽtiam laudare tenemur qui nostrã inertiam talibus amonere dignatur indicijs. qui ergo talia portenta cũ apparent omnibus cõmuniter tãgunt. Ideo omnes pro posse ad meliora festinare debemus vt misericordiam in illo dominante consequi valeamus. Et licet tũc impressio illa imperatorem nõ tetigerit: tetigit tñ totum statũ ecclesie ex aduẽtu sarracenorum ad partes romanas. quia tunc quidam scelerati xpiani miserunt ad soldanũ babylonie vt veniret romam asserẽtes quod leuiter possit totam ytaliã possidere. Tãta igitur saracenorum multitudo superueniẽs intrauit ytaliã vt totam superficiem terre quasi locuste viderent implere ac per portã ceurelensem intrans vi armorum romam cepit ciuitatemque leonina expoliatur omnino et ecclesia sancti petri stabulum equorum efficitur: et non solũ per saracenos roma tũc capta fuit: sed et magna pars thuscie deuastatur.

Vincũt christiani et expellũtur a Roma et thuscia sarraceni.

Quadragesimum octauũ bellũ inter saracenos et xpianos accidit statim post predicta. Nam ad petitionem pape Gregorij quarti supradicti gurgo marchio lõbardie cum lombardis et ludouicus rex francorum cũ gallicis veniẽtes post plurima bella saracenos cum multa effusiõe sanguinis a roma et tota illa terra fugauerũt quo dicitur gregorius papa et ludouicus imperator quasi eodẽ tẽpore decesserunt Ideo sunt notãda que circa finẽ vtriusque cõtigerunt. Unde appropinquãtibus ad mortem fuit maxima solis eclipsis tãtũ quod fuit obscuratus aer et tenebratus sicut de nocte ita quod sydera apparebãt et luna sic recessit a sole quod lumẽ recipere videbatur sicut in nouilunio Post hec egritudo iperatorẽ grauiter inuasit qui statim pruidẽter de imperio et regni et anime sue salutis disposuit et ecclesiastica sacramẽta suscepit multaque cum deuotiõe migrauit ad xpm. et Gregorius papa qua si in eodem tẽpore diẽ clausit extremũ. hec ex hystoria collecta fratris iohãnis de padua.

Vincũt xpiani occisa saracenorũ magna multitudine. Et ecclesia sancti Jacobi edificatur per regẽ alfonsum magnum ex lapidibus muro forti.

Quadragesimum nonum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi octingentesimo quadragesimonono imperante lotario filio supradicti imperatoris ludouici et sedente in cathedra petri Sergio papa. ij. Ac regnãte in regno legionis rege alfonso. iij. qui dictus magnus. Iste fuit filius supradicti regis ordonei de quo supra

gloriosa bella narrata sunt. Et fuit rex piissimus elemosinis clarus ipse fecit ecclesiam sancti iacobi ex lapidibus muro et forti opere fabricata. quia primo erat de terra. eo ergo tempore predictus rex alfonsus magnus congregauit exercitum suum ex prouincialibus et gasconibus et nauarris venit contra terram saracenorum confregit et destruxit quecunque inuenit et cepit per vim villam quandam que dicebatur tunc lescia quam ignibus concremauit et occidit omnes saracenos quos ibi inuenit. et reuersus est ouetum magnis cum diuitiis et honore.

¶ Vincunt xpiani peremptis pluribus saracenis per regem alfonsum

Quinquagesimum bellum inter saracenos et xpianos accidit sequenti anno scilicet octingentesimo quadragesimo. Tunc magnus exercitus saracenorum regis toleti venit ad percurrendum et destruendum terram regis alfonsi magni. Cum ergo predictus rex sciuit venit cum exercitu suo contra eos et bellauit cum eis in littore fluminis dolei victique fuerunt saraceni et perdiderunt ibi omnia que portauerant ac mortui sunt ex saracenis quingenti. xl. Alii vero terga sunt dare coacti. Sed et rex alfonsus secutus est eos viriliter et occidit multos ex eis ac captiuauit reuersusque est ouetum cum magnis diuitiis et honore. In predicto bello fuit strennuissimus miles Bernardus delcarpio de quo supra mentio facta est consobrinus regis alfonsi casti. multas enim cedes in saracenos fecit non solum zelo fidei sed desiderio liberandi patrem suum comitem didacum sancii de quo supradictum est quem rex alfonsus castus in carceribus posuerat. quia sine scitu sui acceperat in vxorem sororem suam de qua predictum est bernardum habuit sed licet propter hoc rebellauerit regi predicto et vt debellaret regem et fecisset castrum illud quod dicitur delcarpio prope salamanticam et aluam de tormes: tamen nunquam potuit ipsum videre nisi mortuum dato castro regi cogitans ipsum recipere viuum vt plene continetur in generali hystoria hyspanie.

¶ Hoc bello vicerunt xpiani sub bernardo delcarpio. Et capitur balbastrum cum aliis locis.

Quinquagesimum primum bellum inter saracenos et christianos accidit circa idem tempus. Nam cum supradictus bernardus delcarpio tradidit supradictum castrum regi et vidit patrem suum mortuum fuit a rege alfonso magno expulsus a regno suo et venit in regnum francie: sed cum in curia regis francie non fuisset receptus sicut ipse optauerat reuersus est versus hyspaniam: et tunc habuit cum saracenis tria magna prelia et semper fuit victoriosus: occidit enim plurimos eorum et habuit ex spoliis innumeras diuitias cum quibus postea

conquisiuit ex illo loco vbi predi=
cta prelia habuit vsqꝫ barbegal ⁊
lucratus est barbastruz ⁊ segorbe
⁊ montem album.

¶ Uincunt xpiani sub rege alfon
so. ⁊ liberatur coymbra ab obsidio
ne saracenorum.

Quinquagesimū secunduz bellum iter saracenos ⁊ christia= nos accidit anno dn̄i octingētesimoquinq̄ gesimoquarto. Tunc p̄dictus rex alfonsus magn⁹ cōgregato exerci tu suo iuit ad succurrendū coym= bram quā tenebāt saraceni obses sam ⁊ puggauit cum eis ⁊ deuicit eos cepitqꝫ eam ⁊ posuit sub dn̄io suo ⁊ p̄secut⁹ est saracenos pcur= rens plures alias ciuitates.

¶ Uincunt xpiani sub rege alfon
so magno ⁊ p̄ tuitiōe patrie edifi
catur castrum magnum.

Quinquagesimū tertium bellū inter sa racenos ⁊ xpianos ac cidit anno dn̄i octin= gētesimo sexagesimo imperante ludouico fratre supra= dicti lotarij imperatoris. ⁊ seden= te in cathedra petri Nicolao pa= pa primo Tūc supradictus rex al= fonsus magnus cōgregato exerci tu magno xpianorū iuit ad pcur rendam terrā toleti ⁊ cremauit ac destruxit quecūqꝫ inuenire potuit ꝓstrauitqꝫ multa castra ⁊ fortali= tia q̄ saraceni possidebāt ⁊ capti= uauit plurimos saracenos qd vi= dētes saraceni timore magno per cussi miserūt ei nuncios suos nun ciātes eidē ꝙ sibi darēt tributū si cōcederet eis pacē. Rex aūt alfon sus cōcessit eis treugas per tres annos ⁊ reuersus est in terrā suaz cū magnis diuitijs ⁊ honore. Sed cū reuerteretur cepit vnū castrum qd tenebant saraceni qd dicebat quinqualuber Istud castrū nō in trauerat i treuga ⁊ occidit ibi mul tos saracenos ⁊ post hoc fecit vnū castrū magnuz in maritimis astu riarum pro defensione illius terre ne nauigātes inimici illaz destrue rent ⁊ nomen illius castri dicitur gordon. Et intra castruz fecit vnā ecclesiaz sub nomine sancti salua= toris quam fecit consecrari a duo bus archiepiscopis ⁊ vno ep̄o quā multis donis decorauit specialr dedit illi eccl'ie quādam crucez de puro auro ornatam pluribus lapi dibus quam ipse mandauerat fie ri. Fecit etiaz in ecclesia sancti ia= cobi quandaz capellam mire pul= critudinis ⁊ dotauit predictā ec clesiam plurimis hereditatibus ⁊ ornauit illā auro ⁊ argēto necnon ornamētis ⁊ lapidib⁹ p̄ciosis fe cit etiam iste gloriosus rex alfon sus sup' corpa sanctoꝝ facūdi ⁊ pri mitiui. ecclesiam mire magnitudi nis ⁊ pulchritudinis. circa limi cey quam etiam dotauit ⁊ hono rauit multis necessarijs.

¶ Uincūt xpiani p regē alfon
magnū in senectute

Quinquagesimū quartū bellum inter sa

racenos ⁊ xpianos accidit circa annū dñi octīgētesimū secundum. Cum enim predictus rex alfonsus magnus .xlvi. annis regnasset reliquit regnū ⁊ dedit illud filio suo garchie ⁊ peregrinatus est in sanctum iacobū ⁊ cū reuerteretur rogauit filium suum regem garchiā ꝙ traderet sibi gentes cum quibꝰ adhuc semel vel bis posset ire contra saracenos in senectute sua qđ rex garchias concessit eidem. Juit ergo cum exercitu magno ⁊ cremauit ⁊ depredatꝰ est ⁊ destruxit magnam terram saracenorum et reuersus est in nauarram cum grandi multitudine captiuorum ⁊ multis diuitijs ⁊ honore. Post hoc venit samorā vbi de infirmitate sua gloriose finiuit ⁊ sepultus est in ecclesia sancte Marie ciuitatis oueti cum vxore sua regina domina xymena.

Christiani p regē Garchiā vincūt capto ayolas rege saracenoꝝ.

Quinquagesimū quintum bellum īter saracenos ⁊ christianos accidit circa annum domini octingētesimūoctuagesimumtertium. Cū enī pdictus rex garchias post mortem patris regnaret in primo anno regni sui congregauit magnum exercitum suum ⁊ iuit ad percurrendam terram saracenorum cōfregitq multas villas ⁊ cremauit eas prostrauitq multa castra ⁊ pugnauit cum quodam saracenoꝝ rege qui dicebat ayolas ⁊ deuicto bello cepit illū regē ⁊ reuersus est in terrā suā cum multitudine captiuorū ac cū magnis diuitijs ⁊ honore sed cum reuerteretur ex culpa illoꝝ qui regē saracenū obseruabant solutus a vinculis fugit. Rex predictꝰ garchias āno tertio regni sui mortuꝰ est feliciter ī ciuitate zamore ⁊ deductū est corpus eius ad ciuitatē oueti vbi honorifice sepultus est.

Lvi. bello vincūt xpiani sub rege ordonco secūdo. Et capitur ciuitas rogel.

Quinquagesimū sextū bellū inter saracenos ⁊ christianos accidit circa idē tēpus Mortuo enī pdicto rege garchia regnauit p eo frater eiꝰ ordoneus scđs filius supradicti regis alfonsi magni. Iste ordoneus tpe pris sui cōgregauit magnū exercitum ⁊ intrauit terrā saracenoꝝ ⁊ pcurrit illam. percurrit etiam puinciā beticam q est terra degnalderquenir ⁊ ꝯfregit multas ciuitates cremauitq eas ⁊ destruxit ac plurimos saracenorū captiuauit. cepit etiā in illo primo ingressu vnā de nobilioribus ⁊ fortioribꝰ ciuitatibus saracenoꝝ que tūc dicebatur roges ⁊ reuersus est in terrā suam diues ⁊ cū honore.

Isto bello vincūt xpiani sub rege ordoneo scđo ⁊ capta talauera ignibus crematur.

Quinquagesimum septimū bellū inter saracenos ⁊ xpianos accidit

anno dñi octingẽtesimooctuage=
simosexto. Tunc predictus rex or
doneus scđs cõgregato exercitu
suo iuit ꝛ obsedit talaueram. Sa
raceni vero cordubenses ꝛ alij cir
cũuicini cũ hec audierũt venerũt
ad succurrendum ad predictã vil
lã. Sed cũ adiutorio altissimi rex
ordoneus pugnauit cũ eis ꝛ deui
cit eos. perempti sunt etiam ibi mul
ti saraceni. Alij vero per fugã eua
serunt ꝛ tunc rex ordoneus cepit
illam villã ꝛ depredatus est quic=
quid ibi iuenit ꝓstrauitq̃ muros
ville ac illam ignibus cremauit et
sic reuersus est in terram suam di=
ues: ꝛ cuꝫ honore duxitq̃ capti
uum ducem exercitus cordubenſ.
Alij tñ dicũt ꝙ predictam cõqui=
stam fecit iste ordoneus tẽpore re
gis garchie fratris sui.

Per regeꝫ ordoneũ scđm capit
castrum alhame: ꝛ xp̃iani vincunt

Quinquagesimũ octauũ bellũ inter sa=
racenos ꝛ xp̃ianos ac
cidit anno dñi octin=
gẽtesimononagesimo. Tũc em̃ p̃=
dictus rex ordoneus timẽs ꝙ per
deret tp̃us suũ si desisteret ab op=
pugnatiõe inimicoꝝ fidei xp̃iane
ꝓduxit exercitũ suũ magnũ: ꝛ iuit
vt pcurreret terrã meride ꝛ cõfre=
git ac destruxit igne ꝛ ferro quic=
quid inuenit. Cepitq̃ vnũ castruꝫ
qđ dicebaẗ calabri: ꝛ nunc dicitur
alhame. sic ergo post plurima cer=
tamina ꝛ victorias reuersus est in
terram suaꝫ cũ multitudine capti
uorũ vtriusq̃ sexus. ꝛ anteq̃ egre
dereẗ de terra saracenorũ venerũt
ad eũ potẽtiores meride ac terre
lucene. ac etiã rex passensis q̃ dici
tur bedadios petentes ab eo treu
gas ꝓpter quas concedẽdas mul
titudinẽ innumerã pecunie obtu=
lerũt eidẽ ꝛ reuersus est legioneꝫ
cuꝫ magnis diuitijs ꝛ honore. Et
tũc fecit mirificũ illud tẽplũ eccle
sie maioris in eadem ciuitate vbi
prius erat suũ regale palatiũ. Ja=
cet sepult⁹ rex in eccl'ia p̃dicta re
tro altare mai⁹ in pariete: vbi trãs
itus gentiũ efficiẗ circularis. Suc=
cessit ei in regno filius eius alfon
sus quartus qui regnauit quinq̃
annis sed nihil magnifici fecit cõ
tra saracenos. Hic motus quadã
leuitate voluit ordinẽ itrare ꝛ de
facto sic fecit renuncians regnum
suũ fratri suo ramiro ꝛ cum pauco
tempore remaneret in religiõe in
monasterio sancti Fecundi prope
ceyam exiuit ab ordine ꝛ venit le=
gionem ꝛ rebellauit cũ eadem ci=
uitate fratri suo volens iterum re
gnare. quod cũ frater ei⁹ rex rami
rus cognouit venit super eum cũ
magno exercitu quẽ ꝯ saracenos
pauerat ꝛ obsedit eũ i eadẽ ciuita
te duob⁹ annis. finaliẗ dedit se=
alfonsus fratri suo regi ramiro
eũ cepit ꝛ posuit i carcerib⁹ ꝛ alios
duos filios regis fruele q̃ rebella
uerant ei extraxitq̃ oculos eorũ
post duos ãnos rex alfõsus p̃dict
cec⁹ mortu⁹ est ꝛ sepult⁹ ibi legio
nis in monasterio sancti pauli.

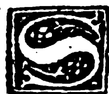
Vincũt xp̃iani p regẽ ramiru
secũdũ: occisis. lxxx. milibus sara
cenorũ ꝛ captiuato rege Cesar a

gustano proditore.

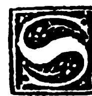
Quiquagesimus nonum bellum inter saracenos z christianos. accidit circa idē tēpus. Tunc abdarramem rex cordubeñ. z albenyhaya rex cesar augustanus qui se fecerat vasallum regis ramiri cum terra sua cum multitudine graui venerunt vt percurrerent terram regis predicti ramiri: z accesserūt vsqȝ ad locum qui dicitur smianchas. qđ cum rex ramirus sciuit. exiuit contra eos cū exercitu suo: z commissum est durū bellū. Sed cū adiutorio altissimi victi sunt saraceni z albenyhayo pditor fuit captus: mortuiqȝ sunt de saracenis lxxx. milia. Hec victoria fuit habita in die iusti pastoris. ceteri vero saraceni fugerunt z recollegerunt se in quodaȝ castro cū abdaramē Sed rex ramir⁹ insequēs eos obsedit eos: z captiuauit plurimos eorum abdarramē furtim euadēte. z reuersus est predictus rex collectis spoliis campi innumerabilibus. z cum rege pditore vinculato ac cum multitudine captiuorū in honore in ciuitateȝ legionensem.

¶ Bello. lx. Vincūt xp̄iani sub rege Ramiro secundo.

Sexagesimū bellū inter saracenos et christianos. accidit anno dñi octingētesimo nonagesimo sexto. Imꝑante hērico pio z sedēte in cathedra petri Ioh. xix. Tūc ꝑdictus rex ramir⁹ scđo cōgregauit exercitū suū z obsedit quoddā castrū qđ antiqtus dicebaẗ agrauiñc/ño dr calatrana. Saraceni autē alioꝝ castrorum circūuicinorū cum exiuerūt: venerūt vt succurrerent ꝑdicto castro de caldrana z cōmissuȝ est duruȝ bellum inter eos z regem ramirum. sed finaliter victi fuerūt saraceni ꝑempta multitudine saracenoruȝ: z reuersus est in terram suam cū magnis diuitiis z honore. Iste rex ramir⁹ cuȝ infirmaretur grauiter oueti ꝑcepit se deferri ad ciuitateȝ legionensem vbi expoliauit se a regno qđ receperat a fratre suo alfonso dicens hec verba. Nudus egressus suȝ ex vtero matris mee: z nudus reuertar illuc dñs mihi adiutor non timebo: qđ faciat mihi homo. Quibus dictis animā dedit i manib⁹ creatoris z sepultus est in monasterio sancti saluatoris eiusdem ciuitatis qđ ipse fecerat ꝑ filia sua dña eluira: z regnauit pro eo filius eius ordoneus tertius.

¶ Vincūt christiani hoc bello. lxi z capitur castruȝ de tharaco ꝑ comitem fernandum gundisalui.

Sexagesimumprimum belluȝ inter saracenos z christianos accidit circa annū domini noningentesimum. Tunc regnante in regno legiōis supradicto ordoneo tertio. Excitauit deus quendam virum in armis strenuū sibiqȝ dilectū comiteȝ: scȝ fernandum gundisalui cuius filia scȝ domina viraca vxor

supradicti regis erat comes castelli qui ex desiderio seruiēdi deo incepit bella durissima cōtra saracenos. Et primo congressu deuictis saracenis obtinuit castrū qđ dr de tharaco qđ est situatū i altitudie cuiusdā rupis prescise. Unū saracenis euenit tribulatio magna.

¶ Uincunt christiani ꝛ almāsor cuz .xij. legionibus bellatorum fugatur per comitem fernandū gundisalui cum .ccc. equitib⁹ ex reuelatione quadam sibi facta.

Sexagesimuz secūdum bellum inter saracenos ꝛ xpīanos accidit anno dñi nongentesimo pmo. Tunc almansor qui erat potētior saracenus existentium citra mare sub abderramē amiramamoliz hyspanie ꝛ regis cordubensis cuz audiuit ꝙ comes fernandus gundisalui ceperat pdictum castrū de caraco iratus ac turbatus fuit valde quare congregauit magnā potestatē reguz saracenoruz ꝛ militū aliarūqꝫ gentium quorum numerus .xij. legionū militū. Una legio est sex milia sex cētuz sexaginta sex. Cuz vero predictus comes fernādus gundisalui cognouit ꝙ almansor veniebat cōtra eum in multitudine tam graui ꝛ ꝙ mirabatur dicēs: ꝙ non esset locus in quo nō quereret euz misit statim nuncios suos per totā castellā vasallis suis dicēs ꝙ venirent ad eū quia nimiū eis idigebat quivisis literis parato animo vnanimiter venerunt ad euz cum quibus habuit consiliuz suū quid esset melius ire obuiam almansor vel expectare euz: ꝛ inter alios miles quidam dictus gūdisalu⁹ didaci sic locutus est. O domine nō mihi videtur tempus bellandi cū istis saracenis. Sed si aliquā viam possemus inuenire per quā istud bellum impediretur haberez ego pro bono cōsilio si vobis placeret nec propter hoc debemus habere p inconueniēti contribuere eis aliquid aliud quicquid illud esset p quod possemus mitigare irā saracenoruz ꝛ lucrari treugas com qꝛ in multis alijs rebus expēduntur diuitie: i hoc ergo nō debem⁹ excusari: quia in bello pōit homo aliquotiēs animaz ꝛ corpus ꝛ nihil ei prodest aurum ꝛ argentum: ꝛ quicquid aliud. Item saraceni sunt mlti ꝛ bene armati: nos vero sumus pauci ꝛ armis vacui. et si propter peccata nostra vincimur omnes erimus confracti ꝛ tota castella perdetur: ꝛ ponetur sub potestate saracenorum. Sed si istud belluz non daretur haberem pro bono cōsilio: ꝛ pro meliori ꝙ nos possemus facere vt nō pderemus sic ex nostro defectu nec aliqđ nobis pdessz sine adiutorio domini nostri iesu xpī. Domine si locutus sum sine modo peto veniam. ꝛ dicet vnusquisqꝫ illud qđ sibi melius videtur. Istud cōsiliuz nō placuit predicto comiti fernando gūdisalui: ꝛ quasi iratus dixit. Amice volo respondere dono gundisaluo didaci. ꝛ enarrādo quecūqꝫ dixit ostēdaz ꝙ non solum non fuit

dicēda sed nec audiēda. Ipse dicit primo q excusemus bellū: sed cum homo nō possit excusare nec fugere mortē: debet mori honorificentius quo poterit z sic treugas lucramur contribuēdo eis aliqd cū sumus dn̄i efficeremur serui et vnde deberemus castellū extrahere a pena z oppressione in qua est ampli⁹ ei duplicaretur. Cuz ergo omnes vnde nos descēdimus fer uēti fidelitate decorati: z in eius obseruatione gloriabātur. Jdō nō curauerūt de morte sua z isto modo impleuerūt qcquid voluerunt z pugnauerūt viriliter ne aliquid indecēs facerēt ꝑpter qd reputari possunt nec voluerūt habere hereditatē vnde ipsi minus valerēt q̄ omnes alij viuētes in toto mūdo: z ꝑpter eoꝝ magnam fidelitatez vicerunt semꝑ inimicos suos quia propter mortis timorē nūq̄ errorem aliquez facere voluerunt nec aliquid qd eis inhonestū eēt z isto modo ipsi vicerūt inimicos suos. Qd ergo illi fecerūt debet i memoriam nostrā venire z concordādo nos cuz eis ac eoꝝ facta obseruādo nunq̄ errabimus. Dimittamus ergo iam enarrare parētū magnalia z redeamus ad factum nostrū. preparemus nos vt eam⁹ ad bellū z propter mortis timorē nullatenus dimittamus: quia cū dei adiutorio z nostre fidelitatis vincemus inimicos nostros z extrahemus castellum a pena z confractiōe in qua est nec eorum multitudinem pauere debemus: quia plus potest vn⁹ leo q̄ decē oues, z occident triginta lupi triginta milia agnos. Sitis certi amici q nos vincemus almansor hac vice z erit magnus honor meus. vester autem maior ac de me facietis meliorem hominez totius hyspanie. Cum ergo predictus comes finiuit orationem suam mouit se cuz exercitu suo de loco qui dicit muneon vbi tunc erat z venit in locū qui dicitur lara: z inde ascendēs equum suū intrauit montez vt venationi vacaret. Inuenitq aprum quēdā: z secutus est eū solus aper vero fugiēs eum recollegit se in quadā spelūca in qua solebat manere. sed non secutus ibi intrauit quādam ecclesiā paruam ibi propinquam z posuit se retro altare. Ecclesia autez illa tota erat exterius cooperta quadaz herba que dicitur edera: sic q nihil eius videbatur i qua tres monachi pauperrime viuebant: z vocabatur ecclesia illa sanct⁹ petrus Comes autem ꝑdictus insequēs aprum nō potuit in equo pre arborūz spissitudine intrare post aprum descendit ergo de equo z ligauit eum ad arborē secure: ipse vero secut⁹ est vestigia apri pedes z igressus est ecclesiā ꝑdictaz z accessit vsq ad altare vbi porcus iacebat. cuz aūt respexit locū z vidit q erat ecclesia: timuit z noluit accedere ad altare nec occidere aprum. licet ipse multū ibi poterat illuz occidere z ait. Dn̄e deus quem timēt omnes res mūdi. si ego i hoc erraui tu debes mihi veniā dare cū ego nihil scirē huius sanctitatis: q si ego

sciuissez nō intrassem ibi vt talia
facerē quiimmo venissez in pegri
nationem ⁊ oblatiōes tribuissem.
Sed parce mihi tu pater potētis=
sime fili virginis marie ⁊ da mihi
vigorē ⁊ adiuua me contra gētez
paganā que venit ad destruēdaz
castellā: qꝛ si tu non seruas eā ego
pro pdita illaz habeo tu ergo dñe
illaz obserua ⁊ custodi eam. Cum
aūt finiuit pdictus comes oratio=
nem suā venit ad eū vnus triuz il
lorum monachoꝝ qui dicebat pe
lagiꝰ ⁊ interrogauit eū quis eēt ⁊
quid peteret. Comes vō ei nihil
celauit. Dixitqꝫ ei ꝙ segregauerat
se a gente sua ⁊ intrauerat ibidez
post illū aprum. Tūc monachꝰ di
xit ei. Rogo te pter deum ⁊ pro
pter tuā bonitatē ꝙ sis ista nocte
meus hospes: ⁊ dabo tibi panē or
dei vt comedas qꝛ de tritico non
habeo: ⁊ dabo tibi de aliis q̄ pote
ro habere. Qđ cū comes audiuit
nō refutauit: sed cōuiuiū accepta
uit ⁊ mā sit ibidē illa nocte. Alte=
ra vō die de mane dixit monachꝰ
ille pelagiꝰ comiti. Certissime cre
das ꝙ diriget deꝰ negocia tua ⁊ de
uinces oēm potestatē illius almā
sor. plium magnū habebis cū eis
sed certissime vinces eos: ⁊ tot ex
eis occides ꝙ non erit numerus.
Itē scias certissime ꝙ recupabis
vnā magnam partē terre ⁊ effun=
des sanguinē regum ⁊ magnatuz
⁊ felicitas tua erit tā magna ꝙ p
totuz mundū exibit sonus militie
tue. Ueruntamē scias p certo ꝙ
eris captus bis. Et omnia que ti
bi dico certitudialiter scias sic fo
re ventura. Sed ante tertiū diem
sequentem eris positus i magno
cogitatu: quia videbis totam gen
tez tuā vltra modū pauore percus
saz propter vnū terribile signum
quod videbūt nec erit ibi aliquis
tā fortis ꝙ nō languescat timore.
Sed tu statiz cōforta eos melioi
bus verbis q̄bus poteris expone
do signū: ⁊ ipsi statiz perdēt timo
rem. ⁊ exnunc vade feliciter inue=
niesqꝫ omnes tuos tristes: plāct
⁊ luctus propter te faciētes cogi
tātes ꝙ sis captus vel mortuus a
saracenis: ⁊ ꝙ maneant sine dño
sine aliquo tutore. Sz rogo te pce
to istud donū ꝙ postqꝫ deuiceris
campū: recorderis huius paupcu
le societatis: ⁊ huius tā paupcimi
mi loci: ⁊ tam pauperis hospitali
tatis sicut recepisti: qꝛ nos tres
monachi sumꝰ soli faciētes pau=
perez vitā. ⁊ si deꝰ nobis non mit=
teret suā mercedē. deuorarēt nos
bestie fere huiꝰ mōtis. Comes vō
respondens ei dicit. frater pelagi
amice nō timeatis pdere seruitiū
qđ mihi fecistis: quia si deus cōce
dat mihi hanc litē vincere: ego p
mitto huic loco totā meaz quartā
partē omniū que lucratus fuero
⁊ vltra hoc cū mortuꝰ fuero: pre
cipiaz sepeliri corpus meū vt ite
locus factus pter me sit melio
tus ⁊ magis honoratus: faciam
alterā ecclesiā maiorē hanc fūdan
do: vbi possint manere plures mo
nachi ⁊ maior cōuētus: ⁊ dabo eis
in quo viuant ⁊ omnia que eis ne
cessaria fuerint. Sic ergo facto va
le: venit predictus comes in pla

cruz locum delera: et inuenit suos sicut dixerat pelagi⁹ monachus: sz eorꝫ tristitia versa est in gaudiū et letitiam. Narrauitqꝫ eis omnia que sibi acciderāt cū monacho pelagio. Altera autē die ꝑcepit moueri gētes eius q̄ ita pauce erant ꝙ mille saraceni erāt ꝑ vno xp̄iano. Sed licet essent pauci erāt tamen optimi milites et habebāt bonū cor adiuuandi dominū suum. Venerunt ergo ad locum vbi mutuo se videbant xp̄iani et saraceni et tāta erat multitudo saracenorū ꝙ montes et valles videbant coopertis eis. veniebantqꝫ sonantibus tubis et anāfilis et faciētes magnū tumultum: ac cum grandi letitia cogitantes ꝙ vincerēt et caperent omnes illos xp̄ianos et tanta erat multitudo et magnitudo vocum illorum ꝙ videbat ꝙ totus mūdus veniebat ibidē. Comes aūt fernādus gūdisalui cōsistēs in loco suo omnia circūspiciēs cupiebat se iā videre cum illis. Et ecce illa hora accidit signuz quod sibi ꝑdixerat monachus pelagius: quia vn⁹ de militibus eius fortissimis ascēdit vnum equum pulchrum et velocez vrgensqꝫ eum calcaribus vt exiret ante eos aperta fuit terra et deglutiuit eum cum equo suo. Tūc ruerunt om̄s percussi timore magno dicētes ꝓpter peccata nostra istō accidit nobis: et bene apparet qō deus derelinquet nos: et fuerat nobis melius cōsiliū si reuersi fueramus: quia oculariter videmus ꝙ deus vult iuuare saracenos quō ergo nos poterimus ire ꝯtra eos. Sed tunc virtuosus ille comes dixit eis. Amici non faciatis sic nec velitis lucrari nomē malū ꝑ semꝑ nec perdatis cor sine vulneribus nec ostendatis in vobis talem pusillanimitatem: q̄ ego volo vobis ostēdere. quid vobis ostēdit istud signū. Vnde ex quo nos facimus terram submergi cuz sit tā dura et tā fortis quid aliō erit: quod nos possit sufferre. Et vos om̄es estis hoīes alte nobilitatꝫ: et video nūc corda vestra languētia timore cōtra gētes que non sunt nisi vmbra et iō vos nolite timere: q̄ ego hac die desiderabā me videre cum almāsor in campo: et experiri quō scitis castellam custodire dominū vēstrū. Postqꝫ ergo ꝑdictus comes finiuit sermonē suum resumptis viribus suorum militum sicut vir sapiēs in bello ꝑcepit deuolui vexillum suū et iuit virili animo et sine timore ꝑcutere saracenos. ibāt qꝫ castellani clamātes. Castilla castilla. Cōmissuz est ergo durū bellū: et milites xp̄iani intātū fuerūt accēsi desiderio pugnandi et adiuuandi dominū suum ꝙ nihil cogitabāt de morte sua: tā strennuissimi ergo fuerūt ꝙ vicerūt potestatem saracenorum: et fugit almāsor cuz paucis. Hac die deus manifeste ostendit suam potestatē in hoc ꝙ tres centi milites xp̄iani tantā multitudinem saracenoruz et tam potentē virū sicut erat almāsor vicerūt. Victis ergo saracenis fugerunt a campo. Sed et comes fernādus gundisalui secutus est eos cū aliquibus de suis et occidit plu

res eorum: ⁊ expoliauerunt cãpũ victoria habita. ⁊ inuenerũt in tẽtorijs multitudinem auri ⁊ argenti ⁊ vasa ⁊ arma ⁊ alia plura. sic ꝙ facti fuerunt ditissimi pro semper. Et exinde venit predictus comes cum omnibus suis ad supradictũ monasterium sancti petri. ⁊ dedit ibi multa donaria que inuenerat in tẽtorijs saracenoꝝ: deditq; multitudinẽ diuitiarũ monacho pelagio amico suo. Et reuersus est ĩ ciuitatẽ suam cum Burgeñ. cũ omnibus suis: vbi aliquibus diebus stetit ꝑpter vulnera sanãda illoꝝ qui in bello vulnerati fuerant.

¶ Hoc bello .lxiij. Uincũt xpiani per comitem fernãdum gundisalui plurimis saracenis captis et trucidatis.

Sexagesimumtertium bellum inter saracenos ⁊ christianos. accidit circa idem tempus. Tũc saraceni dolentes de victoria quaz habuerat ꝑdictus comes fernãdus gundisalui. ⁊ scientes ꝙ ipse cum rege ordoneo .iij. supradicto erat vinculo amoris colligatus cõgregauerũt exercitum magnũ: ⁊ venerunt super sanctum stephanuz de gormatio qui est in littore dorij et obsederũt castrũ illud: ⁊ percurrerunt totã terrã vsq; ad burgis qđ cũ sciuit predictus comes fernandus gundisalui venit animose cõtra eos cũ militia regis: ⁊ sua secutusq; est eos vsq; ad doriũ bellãs ⁊ occidens plures eoꝝ deuictisq; saracenis reuersus est in terram suam cũ multitudine captiuoꝝ diuitijs ⁊ honore. Eodem anno mortuus est predictus rex ordone⁹ .iij. zamore: ⁊ sepultus est in ecclesia sãcti saluatoris ciuitatis legionẽsis: quã construxit pater eius ⁊ regnauit post eum sanxius prim⁹ q̇ dictus fuit grossus: ex eo ꝙ pre pinguedine equitare nõ poterat nisi cum difficultate. Iste fecit pacẽ cum saracenis: quia curauerũt eũ a pinguedĩe sua regnauit octo annis: ⁊ occidit eũ quodã venenato pomo: comes gundisaluus q̇ dominaᵗ vltra dorium. ⁊ sic iste qui nihil gloriosum fecit contra saracenos: male finiuit. Jacet sepult⁹ apud legionẽ in ecclesia sãcti saluatoris. iuxta prẽz suũ. Et regnauit ꝓ eo ramirus terti⁹ fili⁹ eius.

¶ Uincunt xpiani per comitẽ fernandũ gundisalui: ⁊ fugatur secũdo almãsor perẽpta innumerabili multitudine saracenorum.

Sexagesimumquartũ bellũ inter saracenos ⁊ xpianos. accidit anno dñi nongentesimo decimo quinto. Tũc predictus almãzor dolens nimis qr eũ defecerat comes fernandus gũdisalui. sicut dcm̃ est supra. transiuit vltra mare in affricam: precepit predicari per omnem terram saracenorum. ꝙ venirent ad adiuuãdũ eũ cõtra xpianũ hyspanie: ⁊ ad defendẽdũ terrã quã sui predecessores lucrati fuerant. Saraceni aũt audiuerunt hãc predicationez per totam terrã diuulga

tam venerit ad eum sine numero
sicut qui veniunt ad indulgentiā
cruciate quā nos xpiani fideliter
accipimus tū sedes apostolica de
bitis circunstantiis compensatis
illā cōcedit ⁊ vltra predictas gen
tes in numeros cōgregauit. etiaʒ
ille almanzor totam potestatē an
daluzie. ⁊ sic venit cū exercitu q̄si
innumerabili contra castellam vt
destrueret totam terraʒ: ⁊ vt cape
ret predictū comitē ⁊ occideret si
posset. Que omnia cum cognouit
predictus comes fernandus gun
disalui: congregauit similiter oēs
Castellanos: ⁊ venit ad locuʒ qui
dicitur predrauita. Saraceni ve-
ro erāt in vacinas. Comes autem
reliquit gentem suam in eodeʒ lo
co de predrauita: ⁊ ipse solus cum
duobus militibus iuit velociter ⁊
secrete: vt videret monachum pe
lagium amicū suū supradictū qui
ei dixerat altera vice. q̄d vinceret
certitudinaliter almanzor ⁊ signa
que accidere habebāt: ⁊ cuʒ acces
sit ad locū dcm̄ est ei quomodo iā
discesserat a presenti vita. q̄d cum
comes audiuit cōtristatus est val
de: ⁊ ingressus est eccl'iaʒ illam vt
rogaret deuʒ: vt secum faceret mi
sericordiaʒ. flexis ergo genibꝰ an-
te altare fecit hāc orationē in abū
dantia lachrimarū dicens. Domi
ne cū magno amore tibi seruiēdi
ego sustinui multa aduersa: ⁊ di-
misi multa solatia ⁊ sum in maria
inimicitia cuʒ saracenis ⁊ xpianis
quia reges hyspanie timore sara-
cenorum obliti sunt tui qui es do-
minus eorū: ⁊ facti sunt vasalli. ⁊
cū ego vidi ꝙ timore mortis erra-
bāt male cōtra me. Ego nunq̄ vo
lui societatem: nec amoreʒ eorū. et
sic remansi ego solus ab omnibus
derelictus inter omnes qui vidē-
tes me segregatuʒ ab omnibus vt
inimicū me respexerūt. Et cū sara
ceni cognouerunt ꝙ nolebam eis
obedire. congregauerūt exercitus
vltra mare et citra mare. et vene-
runt super me. Et ego cuʒ tuo ad-
iutorio deuici almanzor ⁊ omnem
eius potestatem: ⁊ occidi ibi plu-
res eorum. Tu domine dixisti per
Esayam pphetam. ꝙ nunq̄ defi-
ceres tibi seruientibus. ego auteʒ
oēs alios reliqui: vt tibi seruirem
Peto ergo domine ꝑ mercede. q̄d
habeā ego tuū adiutoriuʒ. ⁊ vt de
fendas castellā: quia tota terra af
frice venit super me. ⁊ da mihi sen
sum ⁊ fortitudinē: vt ego vincam
hunc saracenum almansor: ⁊ oēm
eius potestatem: ⁊ cum faceret an
gurationem captus est quodā dul
ci somno: ⁊ dormiuit ibi ante alta
re. Apparuitq̄ʒ sibi ille monachus
sanctus pelagius indutus vestibꝰ
cādidis sicut nix. ⁊ dixit ei domine
fernāde gundisalui. surge ⁊ vade
ad gentem tuaʒ: quia deus conces
sit tibi quicquid postulasti ab eo ⁊
scias certitudinaliter q̄d vinces sa-
racenum almanzor ⁊ omnem eius
potestatē ⁊ perdes ibi multos de
gente tua. ⁊ adhuc dixit tibi plus
dominus noster. ꝙ quia tu es eius
vasallus ⁊ ei facis seruitium toto
corde ꝙ mittit tibi apostoluʒ iaco
bum: ⁊ me cū multitudine angelo
rum ad adiutorium tui: ⁊ appare-

bimus omnes in bello cum armis
albis: et quilibet nostrum ducet cru-
cem in suo vexillo: et cum saraceni
viderint nos: vincentur et dimit-
tent tibi campum. Amice dixi tibi
quod mihi mandatum fuit: decetero
volo recedere. et sic recessit a predi
cto comite: vigilans ergo ipse et co
gitans in illa visione orando deum
humiliter audiuit quandam vocem
dicentem sibi. surge et vade in viam
tuam: quia iniuste contra me agis
cum tantum demoraris: et non des
treugas almanzor: nec facias cum
eo pacem aliquam: facies autem de
gente tua tres acies et intrabis tu
cum paucioribus ex parte orientis
et in illa acie ego ero tecum. preci-
pies etiam quod secunda acies ingre-
diatur ex parte occidentis. et in illa
acie erit beatus iacobus. Tertia ve
ro acies intrabit ex parte aquilo-
nis. et si sic omnia feceris non dubi
tes quin deuicas almanzor: et ego
sum emilianus qui tibi venio hec
nunciare: et scias quod durabit bellum
tribus diebus. Postquam sanctus emi
lianus predicta nunciauit exiuit co
mes a sancto petro: et venit veloci
ter in predictum locum de predra ui-
ta vbi dimiserat gentem suam quam
inuenerat iratam contra se: dixerunt-
que ei. domine sine modo facis ma-
gnum malum: et si errauerit is iuste
accidet vobis: quia sicut latro qui
egreditur ad furandum segregamini.
et si vos queramus inuenire non
possumus et sumus in hoc valde ma-
li: quia tantum vos sufferimus. Un
de petimus pro mercede quod non fa-
ciatis nos proditores: quia nunquam

fuerunt patres nostri: nec parentes
nostri: nec vnquam fuerunt in mundo fi-
deliores: quam illi vnde nos venimus.
Comes autem fernandus gundisal-
ui respondit. Amici rogo quod me au
diatis: quia non resipisco de hoc quod
feci. et cum sciueritis non iudicabi
tis quod tantum errauit: quia ego iui ad
heremitorium sancti petri vt vide-
rem amicum meum fratrem pelagium
et cum accessi audiui quod erat [illegible]
et ostenderunt mihi locum vbi ia-
cebat sepultus. Et deinde [illegible]
ecclesiam et fudi orationem [illegible]
ad me predictus monachus [illegible]
cebam dormiendo: dixitque mihi [illegible]
ge amice: quia hora est [illegible]
re nihil patuit venire. et sic [illegible]
audiui vocem magnam [illegible]
tem de celo secundum intellectum meum.
Comes fernande gundisalui surge
vade viam tuam: quia [illegible] vi
ces almanzor et omnem eius pote-
statem. reprehendit etiam me quia
tantum tardabam. et quod ille cum amo-
re pugnabam adiuuaret me: et quia
in heremitorio illo alia vice fui [illegible]
ne consultus sic quod deuincerem al
manzor. Ideo nunc iterum [illegible]
berem consilium cum illo amico meo
pelagio. Et vt seruarem vos [illegible]
ne propter defectum meum [illegible]
ris: quia necessarium est vobis [illegible]
silium dei et hominum: quod ex quo al
manzor tam magnum exercitum con
gregauit multum interest nobis [illegible]
taliter faciamus: quod deum habeamus
pro nostra parte. Et ideo simus om
nes boni milites: quia non possu
mus fugam accipere ex aliqua par
te. Et si velimus ire in aragonia [illegible]

vel nauarram vel ad omnes alios vicinos nostros oib' sumus odio si. et si peccatis nostris exigētib' victi fuerimus omnes vindicabūtur de nobis: et erim' captiui et miseri filijq3 nostri capientur a sarracenis. Qui aūt iacet captiuus priuatur omni bono et vellet plus mortem q3 vitā cum videt sua hereditari ab inimicis suis: q3 vobis dico omnia bene itelligitis. et si ppter peccata nūc sumus victi nūq3 nostra recuperabimus. Dico aūt vobis ex parte mea q3 cogito facere q3 licet ipsi vellēt me accipere ad vitā scitote q3 citius occiderē me ipsum q3 me tradā captiuitati. et ideo oportet q3 firmetis inter vos qd quicūq3 fugerit a campo vel se dederit captiuitati timore mortis q3 sit proditor: et cū mortuus fuerit q3 sit cū iuda in inferno i ppetuū. Cū autem castellani audiuerit q3 dixit predictus comes placuit eis omnino: et oēs inierūt fedus inter se q3 ante se exponerēt morti q3 se tradere captiuitati. Altera ergo die de mane p̄cepit p̄dict' comes q3 omnes armarent: vt darent bellum saracenis. et ordinauit acies suas sicut ei preceptū fuerat in ecclesia sancti Petri: mādauitq3 donogustio gundisalui de salas et filijs suis: ac duob' consobrinis comitis q3 irēt in prima acie: in qua fuerūt ducēti milites. deditq3 eis sex milia peditum de mōtancis q3 oēs erāt homines veloces et valentes. In secūda acie posuit pro duce donum lupum de viscaya cū illis de terminamya et de birnana et de castella veteri de castro et de asturijs fuerūt. fueruntq3 in summa ducenti milites: et sex milia peditum. comes vero fernandus gūdisalui fuit in tertia acie et cum eo Rodericus de conia et numos de cama et belas: qui quos ipsa die comes fecerat milites viginti etiam scutiferi sui quos etiam eadem die fecerat milites. summa oium isti' aciei fuit quinquaginta militū et trium milium peditum: p̄cepitq3 omnibus p̄dictus comes q3 si prima die non possent vincere sarracenos cum audierint buccinā suā q3 retraherēt se a prelio: et omnes congregarentur sub vexillo suo. Postq3 ergo oīa sic ordinauit venerunt omnes in tentorijs suis et veniente nocte viderunt per aera rabidum quēdam serpentem venire sanguine cruētatū: et quasi vulneratum emittētem tam fortes sibillos. q3 null' fuit ibi tā audax quin timeret et tā magnos ignes emittebat per os q3 oēs de exercitu se videbāt adinuicē. Cum aūt hec viderēt excitauerūt comitē q3 iam dormiebat: sz tū cum ipse surrexit i serpēs ille trāsierat. Attendens aūt predictus comes populum suū pauore pcussum: quia ex illa visione conceperant q3 erant vincendi a saracenis. Precepit q3 omnes congregarētur ad eum. dixitq3 eis. Amici isti saraceni sunt incantatores et nigromantici: et suis inuocationib' vocant dyabolum qui pro eis facit multa pauorosa. Aliquis autem saracenus q3 ista scit facere fecit illam visionem

per aera apparere: vt eos terreret tali arte mala. cum ergo vos sitis homines intelligētes bene debetis scire: q dyabolus nihil vobis facere potest: q bene noscitis quod dominus noster iesus xps potestatez eis abstulit. cōmēdemus nos ergo deo qui omnia fecit: q ipse potētissimus est dādi z tollēdi qcquid voluerit. z nihil ppter talia signa demus. Eat ergo qsqz in hospitiū suum: z de bono mane sitis omnes armati in campo. Adiuuabit eñ nos deus pater sua pietate z de hoc sitis certissimi q vincemus eos. talibus ergo verbis comitis confortati omnia sic fecerunt z in gallicantu surrexerūt omnes z audiuerunt missam suā. orauerūt: ac de peccatis suis contriti z confessi fuerunt. z rogauerunt deum: q adiuuaret eos cōtra sarracenos. Post hec equitauerūt omnes bene armati omnibus armis suis z cū venit aurora parauerunt acies suas. sicut eis mādauerat comes. Sarraceni similiter parauerunt acies suas: z commissuz est plium magnum: mortuiqz sunt multi ex vtraqz parte. occiditqz predictus comes quēdam regem affrice saracenuz: z impletus est campus corporibus mortuorum. tam ex xpianis: q ex saracenis. nec alteri partium cōcessa est victoria eodē die. Verūtamē expulerūt xpiani saracenos a tentorijs suis: z māserūt ipsi illa nocte in eisdē: in quibus inuenerūt oia necessaria. steterūtqz p totā noctē armati. Altera aūt die ordiate sūt acies i cāpo ex vtraqz parte z venerunt sarraceni cōtra xpianos magnis vocibus acclamātes intantū q videbatur q totus mūdus descēdebat in pfundum. xpiani similiter audita missa [illegible] tes cōtra eos inceperūt pliū z durauit per totam diē: nec tamē vna pars alterā partē vincere potuit. Fuerūt z in hoc secūdo bello etiā multi mortui ex vtraqz parte: z plurimi vulnerati z reuersi sunt xpiani superueniēte nocte in tentorijs suis ceci tristes z vulnerati. [illegible] ma vigilia noctis precepit comes pdictus vocari oēs suos ad se di xitqz eis. Amici rogo q sitis fortes q non lāgueatis pp[illegible] stias pteritas. Dico eñ vobis in vitate: q cras vsqz horaz nonā habebitis maximū succursuz taliter q vincetis belluz istius saraceni almansor. Si ergo vultis q vincamus nos: simus cras bono mane in campo oēs ante solis ortum z virili animo in eos irruētes: nō demus eis spacium: quia scitote q p vim dimittēt nobis campuz: z dico vobis q euadere non poterunt: qu[illegible] sint mortui vel victi. ibimusqz p[illegible] eos z vidicabimur de malis q[illegible] nobis intulerūt. Sum eñ be[illegible] curus de nobis q nō erimus [illegible] Citius eñ nos pmitteremus [illegible] q talia pati. Post verba co[illegible] vnusquiqz iuit in mansionē [illegible] dormierunt z quieuerunt. S[illegible] tes aūt bono mane sicut eis p[illegible] ptum fuerat armauerūt se z [illegible] ceni similiter acceperūt in ca[illegible] vt bellarēt. Cōmissuz est ergo [illegible] rissimū bellū inter vtrosqz z xpian[illegible]

ducebãt ante se signum crucis domini nostri iesu christi orantes toto corde vt deus iuuaret eos contra inimicos suos ꝛ tãgrãdis erat sonus lancearum ꝛ ictus ensiũ ac aliorum armorũ ꝙ longissime audiebãtur ꝛ licet multi xp̃ianorum stetissent de saracenis tñ nõ erat numerus istiũ vt hẽant ꝙ enarrãt viuentes. Et predictus comes vidit ꝙ altiores hoies sue aciei erãt mortui ꝛ ꝙ alij erãt deordinati ꝛ tristes ꝛ ꝙ cito possent deuinci si non succurreretur. irruit in sarracenos viriliter animans suos ad victoriam sꝫ tot fuerũt mortui de xp̃ianis ꝙ nõ cogitabat iã amplius redire in castellã. Cũ ergo esset in maxima pressura incepit mente orare deũ manib⁹ pugnãs ꝛ dicens. Domine ex quo nõ possum hanc litẽ eradicare nolo liberare vitam meã licet possim quia intrabo talem locũ prelij vbi occidar qꝛ si euaderẽ mortem possmodum morerer pre dolore vidẽs castellam sub potestate saracenorũ Et licet nos sumus magni peccatores cõtra nos nolite irasci ne velitis totã hãc terrã destruere eẽt etiam magnũ malũ si perderetur terra tam honorabilis ꝛ taꝫ bona O domine iesu xp̃e ꝛ quare nõ implestis que mihi misistis nũciari ꝙ scilicet succurreretis ĩ hoc bello ꝛ si ego non defeci vobis quare vos deficitis mihi ꝛ quia sic est ꝙ vos non estis contentus de me in aliquã culpã ego cecidi. Recipite ergo hunc comitatum meũ in vestra custodia alias totũ destruere tur radicit⁹. Cũ ergo comes p̃dictus talia inter se ꝛ deuꝫ loqueretur querulose licet semꝑ pugnãs viriliter audiuit vocem quãdã de celo dicẽtem sibi fernãde scias ꝙ crescit tibi magnũ adiutoriũ magnus eñ succursus accedit ad te Cũ aũt predict⁹ comes eleuauit oculos suos in altũ vt videret qs esset q̃ secũ loquebat̃. Et ecce vidit apostolum iacobũ stantẽ suꝑ se cũ multitudine militũ ꝛ militarib⁹ splendẽtib⁹ armis crucis signo insignitis secũdũ ꝙ sibi videbatur qui omnes ibant potẽtissime percutere saracenos aciebus suis ordinatis. Quos cũ viderũt saraceni timore magno percussi sunt nescientes quid facerẽt: mirabant̃ etiã multũ vnde venerãt ille gentes armate ꝛ insignite oẽs vno signo. Dixitqꝫ almãzor. Quid potuit hoc eẽ vł vnde potuit euenire tã magna potestas comiti fernando. Et cũ xp̃iani qui iam erãt quasi victi viderũt apostolũ iacobum iam fortificati sunt ꝛ resumptis viribus irruerunt in sarracenos ꝛ occiderũt multitudinẽ magnã eoꝝ. Alij vero terga sũt dare coacti fugientib⁹ ergo saracenis a cãpo secut⁹ est eos comes predictus duobus dieb⁹ ꝛ duab⁹ noctibus ꝛ occidit plures eoꝝ alios ãt captiuauit. Quarta aũt die reuersus est cum gente sua ad locũ p̃dicti belli de acinas ꝛ q̃sierũt christianos mortuos inter saracenos mortuos volebat enĩ vnusquisqꝫ ducere mortuũ suum in locũ suũ. Sꝫ nobilis comes dixit eis. nõ ha

Q

deo pro bono vt ponatis dolorem in oculis vestris qr planctibus ⁊ lachrimis non poterimus aliquem eorum ad vitã reducere. Accipite ergo consiliuȝ meũ. Ego habeo hic vnum heremitorium qui est locus valde honorabilis ⁊ habereȝ ego pro bono ꝙ sepelirentur ibi. Ego etiam promisi ꝙ corpus meuȝ ibi sepeliet cum mortuꝰ fuero et pugnabo vt locum illũ diuitijs ⁊ honore cõpleam feceruntq; oẽs iuxta consiliũ comitis ⁊ sepelierunt ibi mortuos suos. Dicitur nũc locꝰ ille sanctꝰ. Petrus de arlancha vbi fuerat ille sanctꝰ monachus pelagius et reuersi sunt vnusquisq; in locum suum cuȝ magnis diuitijs ⁊ honore.

Vincũt xp̄iani ⁊ angelus dñi pugnat pro milite missas audiẽte cum deuotione.

Sexagesimumquintum bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit circa annum domini noningentesimumoctauum. Tũc mortuo supradicto rege sanxio ⁊ nobili comite fernando gundisalui ⁊ regnante ramiro tertio filio predicti regis cum comes gersias fernandi filiꝰ predicti comitis fernandi gundisalui esset in castro sancti stephani de gormatio quẽ ipse vt lucratꝰ fuerat a saracenis ibi existens habuit multa bella cum sarracenis sed vnũ signãter hic annotabo ꝓpter vnum singulare miraculum qđ ibi accidit. Dolentes enim saraceni de perdito castro quadam die venerunt in multitudine magna de gormatio ad vadũ qui dicitur elcasiatal. Quod cũ predictꝰ comes sciuit exiuit ad eos cũ suis audita vna missa ⁊ cõmissuȝ est ualrum bellũ inter vtrosq;. miles autem quidam predicti comitis qui dicebat fernãdus cuotobinos remansit armatus genibus flexis i ecclĩa ꝑdicti castri audiẽs alias missas que dicebãtur a monachis quos ibi deduxerat comes a monasterio sancti petri de arlãcha. habebat enim miles ille in consuetudine nõ exire ecclesiã quousq; omnes misse essent finite. Angelꝰ autẽ domini eius figura in persona armis ⁊ equo assumpta apparuit in bello qui tã fortiter bellauit ibidem ꝙ nullus ei similis fuit. Naȝ iste occidit militẽ illum saracenũ qui ducebat vexillũ saracenorum propter quod factum eradicati ⁊ victi fuerunt saraceni. Reuertentibus ergo de bello cum victoria querebat comes ꝓ illo milite fernãdo cuotobinos qui tã viriliter se habuerat ⁊ non potens ipm reperire in campo miratus venit in castrum ⁊ iuenit quomodo miles ille erat clausus in ecclesia pre verecũdia non ausus apparere qr non fuerat in bello ⁊ sic ve[...] se ac cognito miraculo inuenit loxica eius et armis sui eq̃ omnia signa ictuũ que sibi in bello dederant saraceni sicut ipsi viderãt intellexerũt oẽs ꝙ propter deuotionem quã ille miles habebat in auditiõe missarũ deꝰ miserat angelũ suũ i eiꝰ effigie vt suppleret ...

rem eius in campo tpe illo z crede runt omnes propter tam manifestum miraculum gratias deo z virgini gloriose.

¶ Meritis apostoli sancti Jacobi vincunt xpiani percussis grauissima infirmitate saracenis.

Exagesimum sextum bellū inter saracenos z xpianos accidit anno dñi nongētesimotricesimotertio. Tūc quidā rex saracenorū cuius nomē alidraxi cū multitudīe paganorū strauit regnū portugalie z puenit destruendo quicquid inuenire poterat vsqz ad sanctuz Jacobum. Sed propter honorem apostoli iacobi cū xpiani resistere nō possent bellauit deus cōtra saracenos pcussit enim deus oēs saracenos quadaz infirmitate grauissima sic qđ oēs perierunt intantū qđ non remaneret qui noua alijs nunciaret in terra sua. Eodem anno infirmatus fuit rex ramirus tertius z mortuus est in ciuitate legionensi. regnauit. xxv. annis z successit ei in regno donus beriundo filius regis sanctij cōsobrinus regis predicti ramiri.

¶ Vincunt christiani per regē beriundo z iteruz a saracenis vincuntur eodem bello per almanzor.

Exagesimum septimum bellum inter saracenos z xpianos accidit anno dñi nonigentesimotricesimoquinto. Tunc almanzor vidēs discordiam magnaz inter christianos congregauit exercitum suum magnum saracenorum z christianorum qui cum eo se defederauerant z intrauit terram christianorum. Incepitqz destruere prouincias legionis z castelle z nauarre christiani autem erant sic discordes qđ nullus erat qui alteruz vellet adiuuare z intantum processit illa vice qđ a flumine dorij qđ erat tunc signum diuisionis inter saracenos z christianos peruenit destruendo vsqz ad flumen qđ dicitur estolā z ibi fixit tentoria sua. Qđ cum sciuit rex berundo exiuit cōtra eum cuz exercitu suo bellauitqz cum eo viriliter et mortui sunt plurimi saraceni. Peruenit rex beriundo bellās z occidens vsqz ad tentorium almanzor: Quod cū vidit almanzor iratus vehementer proiecit in terram pileum aureuz quod ferebat in capite secundum morem saracenorum in signum corone. Erat enim consuetudinis saracenorū reguz mittere in terram predictum pileum in signum magni doloris z ire respectu suorum quia nō vincebant inimicos. Qđ videntes saraceni resumptis viribus irruerūt viriliter in xpianos ītātum qđ secuti sunt eos vsqz ad portas ciuitatis legionensis. z post paucos dies cepissent ciuitatē nisi fuisset multitudo pluuiarū hyemis propter quā necessario hūit recedere almāzor z sic reuersus est ī ciuitatē cordubensem. cū diuitijs z honore.

¶ Vincunt saraceni z capitur ciuitas legionensis. per almanzor.

Exagesimũoc-
tauum bellũ inter sa-
racenos z christianos
accidit ãno dñi noni-
gentesimotricesimo-
sexto. Tunc supradictus almãzor
venit cũ multitudie graui z obse-
dit predictã ciuitatẽ legionẽ. z
tãta fuit violẽta expugnatio vrbis
q̄ cõfregit murũ in duab⁹ partib⁹
scz ex parte occidentis z ex parte
meridiei Comes aũt galetie guil
helmus gundisalui qui ibi vene-
rat ex regis precepto vt defende-
ret ciuitatem iacebat tũc in lecto
multum infirmus z cũ sciuit q̄ mu
rus erat ruptus i duplici parte fe
cit se armari omnibus armis z de
ferri in lecto ad locum vbi murus
erat magis confract⁹ quia ibi erat
maior p̃ssura z periculosior locus
hoc autẽ ipse faciebat vt ibi occi-
deretur anteq̄ videret ↄfractiõẽ
ciuitatis. Ipse ergo iacẽs i lecto
tribus diebus defendit locũ illũ
ruptũ z mortui sunt p̃les ex vtra-
q̄ p̃te sed finaliter occisus est ibi
z statim capta fuit ciuitas. z p̃ce-
pit almanzor q̄ frangerentur oẽs
porte ciuitatis z q̄ destruerentur
turres que erãt ibi ex marmorib⁹
mirabiliter fabricate. Et cũ p̃di-
ctus almanzor destructa ciuitate
voluit intrare monasteriũ mona-
chorũ sancti claudij extra muros
vigẽs cũ calarib⁹ equũ suum non
potuit ipsum mouere ab eodẽ lo-
co sed equus ibi crepuit medi⁹ p-
pter quod predictus almanzor de
stitit a destructione p̃dicti mona-
sterij z dedit ibi multa donaria se-
cundũ q̄ in eodẽ conuẽtu presen-
te illustrissimo rege currico q̄ nũc
regnat a priore eiusdẽ audiui. Af
ferebatq̄ se vidisse de donarijs il-
lis que dederat almanzor propter
predictum miraculum z reuersus
est almanzor cordubã cũ magnis
diuitijs z honore.

¶ Vincunt saraceni z occidũtur
proditorie septẽ infantes de lara.

Exagesimum no-
num bellum inter sarace-
nos z christianos accidit
circa predictũ tempus. Tunc qui-
dam miles qui dicebatur rodri-
cus belasquas finxit se facere bel
lum saracenis velle et occulte tra-
ctauit cum almanzor quomõ mor
ti traderet septem fratres qui di-
cebant septẽ infantes de lara cũ
eorum patre gundisaluo gustios
qui erãt fortissimi bellatores qui
eo tempore reperiri poterãt i mũ-
do. Causa autẽ quare ipsos tradi-
dit morti fuit vindicatio de aliqui-
bus iniurijs quas vxor sua z ipse
se reputabãt recepisse ab eis. ...
duxit ergo eos suis ...bis ...
proditorie cum exercitu mag-
no in campũ de almenara ...
illos ĩfantes vt depredarent ...
pum. Ipsi vero habebant ...
ducentos milites suos qui ...
tes subito apparuit multitu-
dinũerabilis saracenorũ veni...
per eos z factũ est preliũ mag-
sic q̄ interfecerũt multos ex sara-
cenis. sz de christianis mortui ...
in illo certamine illi ducenti ...

tes sic q nõ remanserũt nisi septẽ infantes predicti. Et cũ viderunt q sibi nihil restabat nisi vincere vl' mori commendauerũt se deo z inuocauerunt apostolum Jacobũ z irruerunt virili animo in saracenos interfecerũt plures ex eis sic q nullus erat qui ante ausus eẽt expectare eos sed tanta erat multitudo saracenorum q pre lassitudine retraxerunt se ad quedã collem vt abstergerent facies suas a pulueribus. z cu3 ibi peruenissent inuenerũt q vnus eorũ deficiebat scilicet fernãdus gundisalui q̃ in bello mortuus fuit: propter cuius mortem nimiũ doluerunt. Existẽtes ergo ibi habuerunt verbũ fuil cum saracenis petentes treugas quousq nunciarẽt predicto roderico belasquas si vellet eos iuuare z concesserunt eis. Miserãt ergo didacum gundisalui ex eis sed nihil potuit obtinere. Reuersus ergo ad fratres suos narrauit eis crudelitate3 illius proditoris z factum est q mille equites qui erãt cum predicto roderico belasquas mouerunt se vt venirent z succurrerent infantibus. Sed cũ cognouit proditor ille qui erat eoru3 capitaneus verbis suis fallacib9 impediuit aduentũ eorum non tamẽ sic potuit impedire quin tricẽti illoru3 transirent ad eos animo moriendi vel viuendi cũ eis vidẽtes proditione3 sui capitanei. Juncti ergo illis irruerunt secundo in saracenos z factum est preliũ aspertimum tale quale nũq quis audiuit in tam paruo numero z tanta fuit cedes saracenorum q anteq̃ aliquis eorũ occideretur peremerũt vltra duo milia saracenoru3. Sed finaliter bellãdo intra multitudinem tã grauem mortui fuerũt illi tricenti milites z remãserunt soli p̃dicti sex infantes z tã fessi erant q tam nõ poterãt leuare brachia ensibus suis. Cum aũt viderunt eos ita fessos capitanei saracenorum scilicet viara z galue propter eorum strenuitates traxerũt eos a pressura belli z duxerũt eos ad tentoria sua z fecerunt q deponerentur arma eorum: dederuntq eis ad comedendũ panem z bibendũ vinũ. Sed cu3 proditor ille rodericus belasquas hoc cognouit misit nũcios suos capitaneis illis dicẽs q ipsi malefaciebãt ↄcedẽtes vitã talibus hominibus sicut illis z q de hoc posset eis malu3 euenire. z q si sic facerent q ipse non rediret amplius in castellam. s3 iret ad almanzor z faceret q caperentur ab eo. timentes ergo illi ne aliq̃d malũ eis eueniret ab almanzor excusantes se ab infantibus propter hoc reduxerunt eos cu3 armis suis. sicut primo erant in campum vbi primo fuerant quos cum viderunt saraceni pulsatis atamboribus suis irruerunt in eos in tanta multitudine sicut cadit pluuia de celo z factum est prelium crudeli9 q̃ prius fuerat sic quod breui tempore occiderunt duo milia et. lx. z vltra saracenos sicut narrat hystoria. Et inter ceteros frater minor qui dicebatur gundisaluus gũdisalui terribiliora z mirabiliora fu-

per alios faciebat. sed tanta erat
multitudo saracenorum ꝙ nō po-
tuerunt eos tolerare. ⁊ intantum
fessi erāt ꝙ nullo modo poterāt iā
moueri nec equi eorū. Et licet am
plius bellare voluissent armis ca
rebant quia iam ꝯfracte enses eo-
rum. Cum ergo saraceni viderūt
ꝙ non habebant arma occiderūt
equos eorum ⁊ ceperunt eos: ⁊ ex
poliantes eos armis suis decapi-
tauerūt eos vnū post alterū sicut
nati fuerūt in oculis predicti ꝓdi
toris roderici belasquas. Et cū ꝑ
uenerunt ad gundisaluū qui erat
minor eorum videns omnes fra-
tres suos ante se decapitatos con
cepto grandi dolore resumpsit vi
res ⁊ quodam pugione quod ha-
buit in manibus irruit in illū qui
decapitauerat fratres suos ꝑcus-
sitq; ipsum in gutture ⁊ mortuus
est cepitq; subito eius ensem ⁊ oc-
cidit cū eo vltra .xx. saracenos vt
narrat hystoria. Captus est finali-
ter ⁊ decapitatus est ibi. Ecce qd
fecit proditor ille sed postmodum
hec proditio notabiliter fuit vin-
dicata quia quidam filius patris
eorum quem habuit in quadā sa
racena qui dict⁹ fuit mudarra gū
disalui postmodum occidit illum
⁊ .xxx. milites eius cum eo ⁊ vxorē
eius ignibus cremauit sicut ple-
nius continetur in generali hysto
ria hyspanie.

¶ Vincunt saraceni ⁊ comburit
ciuitas sancti iacobi ab almanzor
⁊ deducūtur campane ad mesqui
tam cordubensem. pro lāpadibus
in signum victorie.

Septuagesimū
bellum inter sarace-
nos ⁊ christianos ac
cidit anno dñi nona
gentesimoquadragesimoquinto.
Tūc almanzor congregauit exer
citū magnū ⁊ intrauit prouinciā
que dr̄ portugalia destruxitq; vil
las ⁊ castra loca ⁊ cum ꝑuenisset
mare ꝑcurrit ⁊ destruxit terrā ga
letie ⁊ ꝑuenit vsq; ad ciuitatē sā
cti Jacobi quā cōbussit. intrauit
q; sine timore vbi iacebat corpus
beati iacobi vt cōfringeret mo-
numentū. Sed factus fuit quasi
sonus terribilis circa eū quo ter
ritus fuit. Veruntamē accepit cā
panas minores quas secū dedu-
xit in signū victorie q̄s posuit pro
lampadib⁹ ī mesquita cordubeñ.
vbi magno tēpore steterunt. Sed
anteq; almāzor recederet de terra
illa percussus fuit ille cū exercitu
suo a deo propter peccatū presum
ptionis ⁊ feditatum quas fecerat
in ecclia sancti Jacobi quadā ter
ribili ⁊ fetida infirmitate quā di
cūt medici detiarea sic ꝙ q̄si oēs
sui exercit⁹ fuerūt ibi mortui ꝯ
fusi ⁊ q̄ euaserūt postea mala mor
te scz subitanea finiuerunt. Et
hoc sciuit rex beriūdo misit plu
gētes ad mōtana vbi se elause
rāt saraceni remanētes ⁊ cēsi
occisi sunt sic ꝙ vnus ex eis nō
mansit ⁊ almāzor reuersus fuit
terram suā cum paucis.

¶ Vincunt xp̄iani perēpta mul
tudine saracenoꝝ per comitē ca
stelle Garsias fernandi.

Eptuagesimũprimum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini nongentesimo quadragesimo septimo. Tũc quidam saracenus qui dicebatur abdemelique filius almanzor cōgregauit exercitum suum; vt percurreret ꝛ destrueret terram christianorum. Qui peruenitēs vsq3 ad ciuitatem legionis. destruit quecunq3 reliquerat almanzor pater eius taz in muris q̄z in turrib9 vsq3 ad pauimentum: vt non possent amplius illud edificare christiani. Sz supradict9 comes castelle garsias fernandi venit viriliter contra eū cum multitudine militum ꝛ peditum: qui fecit predictum saracenuz eleuari a p̄dicta ciuitate. secutusq3 est eū fugientem: ꝛ īterfecit plures saracenos. sic q̄ ille saracen9 cuz magna pena ꝛ periculo reuersus est in ciuitatem cordubeñ. nec amplius ausus fuit attemptare p̄currere terram christianorum.

¶ Hoc bello vincūt christiani mortuo almanzor: ac peremptis innumerabilibus saracenis per regem bermundo.

Eptuagesimũsecundum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini nongentesimo quadragesimooctauo. Tūc supradictus rex legionis donus bermundo. videns mala que saraceni continuo īferebāt christianis scripsit regi garsie nauarre ꝛ predicto comiti castelle garsie gundisalui ꝛ p̄pter fidē ꝛ salutē patrie cōfederati sunt cōtra saracenos: ꝛ produxit exercitū suū magnū. Rex p̄dict9 bermūdo ꝛlz infirmus esset fecit se deduci ī lecto cui cōiūct9 est predictus comes cum militia sua. Rex predictus garsias non venit in persona: sed tamen misit exercitum suum. Omnes ergo predicti coniūcti sunt in quodam loco prope sciam qui dicitur arabice canantaasor: quod nostra lingua dicit arcamboum. Almansor etiam de quo supradictum est pertraxerat exercituz suum magnum: et intrans p castellam destruxit q̄cq̄d inuenire poterat. Cuz ergo peruenit ad eos habuit cum illis preliū suū magnum q̄d durauit per totā vnaz diez vsq3 ad noctē. sic q̄ vna pars alteram deuincere non poterat. mortui tamē sunt ex parte saracenoꝝ q̄si sine numero: ꝛ dimissum est bellum propter noctez superuenientez: alias ibi fuisset captus vel mortuus almansor. Cuz ergo vidit p̄dict9 almansor destructionez gentis sue non fuit ausus expectare bellum sequentis diei ꝛ fugit de nocte. cūq3 p̄uenisset ad locuz qui dicitur bolgaccoraz pre dolore ꝛ tristitia infirmat9 est: nec vltra amplius comedit ꝛ bibit et sic mortu9 est: sepultusq3 est in medina celi. Rex autez predictus cū omnibus aliis christianis sequenti die parauerūt acies suas ad bellandum cogitantes saracenos stare in tētoriis suis. ꝛ cuz hora diei spectarent: ꝛ nullum saracenū in

venerũt accesserũt ad eorum ten-
toria ⁊ expoliauerũt campuz. Co
mes vero garchias fernandi secu
tus est saracenos qui tot ex eis in
terfecit ꝙ paucissimi remanserũt
viui: ⁊ reuersus est cuz multitudi
ne captiuoruz. Sic ergo ꝑuersus
ille almansor qui sepe ĩ bellis con
tra christianos fuerat victoriosus
miserabiliter illa die a xp̃ianis fu
it victus ⁊ mortuus. Illa aũt die
qua almansor fuit vict⁹ ⁊ mortu⁹
fuit visus quidã homo sub figura
pastoris ĩ litore galdaquenir. Cla
mans ac magnũ planctuz faciẽs.
Dicebat enim primo in arabico: ⁊
deinde lingua castellana. Incanã
tarazor ꝑdidit almansor potesta-
tem ⁊ fastuz suũ ac letitiã. Cordu
beñ. autẽ quando volebant ire ad
illũ hominẽ ⁊ ab eo querere quis
erat ⁊ cur plorabat eleuabatur an
te oculos eorum: ⁊ non videbant
eum. Iterum apparuit in alio lo
co dicẽs in lingua nostra en canã
tarazor perdio almãsor elãtabor.
Creditur ꝙ ille diabol⁹ in figura
hominis q̃ dolebat de destructio
ne saracenoruz propter mala que
inferebãt xp̃ianis sub duce pessi-
mo almansor. Sequẽti anno mor
tuus est feliciter predictus rex be
riundo: ⁊ sepultus est in ciuitate
legioneñ. in ecclesia sancti ioãnis
baptiste regnauit. xxvij. annis. Et
successit in regno rex alfonsus qui
tus filius eius: ⁊ incepit regnare
cum esset etatis quinq̧ annoruz.
¶ Hoc bello vincũt saraceni ⁊ ca
pitur ciuitas Abuleñ. moriturq̧ ĩ
carcerib⁹ comes Garsias fernãdi

Septuagesimũ ter
tiũ bellũ iter saracenos
⁊ christianos accidit ãno
domini noningentesimo quinqua-
gesimo nono. Et regnante in re-
gno legionis alfonso quinto ꝑdi-
cto. Tunc propter discordiaz ma-
gnaz inter predictum comitẽ gar
siam fernandi: ⁊ filium eius sanci
um saraceni congregauerũt exer
citum magnum: ⁊ venerunt vt p-
currerent terram christianorum ce
perunt ꝙ abulam que tunc popu-
lata fuerat. Deinde venerũt ro
mam: ⁊ sanctum Stephanum de
struxerunt. Destruxerũtq̧ villam
⁊ per totaz illam terram crudeli-
ter occidebãt christianos. Cum
tez ꝑdictus comes sciuit amaraz
destructionẽ non potuit sustinere
⁊ licet gẽtes sue essent diuise iter
se: ⁊ filiuz eius proposuit mori p
defensiõe patrie. Venit ergo viri
liter contra saracenos bellauitq̧
cum eis animose. sed deo permit-
tente victus fuit in bello ⁊ capt
a saracenis: sz paucis elapsis di
bus mortuus est in carceribus
vulneribus que receperat ĩ bello
⁊ successit in comitatu castelle
dictus filius ei⁹ saucius qui
modũ optime defendit terram
am ⁊ lucrat⁹ est penãfiel
nedaz maderuelum moteio
cuperauit gormacium ⁊ san
Stephanum ⁊ ozomaz que p
ta fuerant cuz eius pater e
carcere. Iste fuit primus qu
dit libertatem militibus caste
nis ꝙ non contribuerent ne

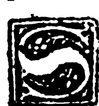
in exercitū nisi dñs daret eis soli dum suū quia ante cōtribuebant et ibant in exercitu sine solidata.

¶ Bello.lxxiiij.vincūt xp̄iani per regem alfonsum quintū et vidicatur mors comitis Garsie fernādi.

Eptuagesimum quartum bellum iter saracenos et christianos accidit anno domini noningētesimo septuagesimo tertio. Tunc predictus rex Alfonsus quintus et comes castelle saucius non potētes sufferre iniuriam quā fecerant saraceni in occisiōe comitis Garsie fernandi congregauerūt exercitū magnū vna cū adiutorio nauarrorum ꝓpter fedus qd̄ interat pater regis alfonsi cum eis et peruenit ad regnum toleti comburēs et destruēs quicquid inuenire poterat. Et pertransiēs inde peruenit vsqꝫ ad ciuitatē cordubeñ. depredādo et destruendo gladio et igne quicquid inuenire poterat. Quod videntes saraceni vt eos dimitteret in pace dederūt ei magnū thezaurū et plurima dona. Similiter rex toleti et cordubeñ. et reuersi sūt in terrā suā vindicata morte predicti comitis et cū magnis diuitijs et honore. Predictus rex alfonsus quintus reedificauit muros et turres ciuitatis Regioneñ. q̄ destruxerat almāsor et filius eius. regnauitqꝫ.xxvij.annis et mortuus est in portugalia. Cōgregauerat em̄ exercitum suū magnum ex desiderio seruiēdi xp̄o. et iuerat in predictā terram: vt caperet villā illā que dicitur viseo que tunc erat saracenorum. et cum die quadā in armis respiceret hincinde murum vt videret portā debiliorē ad conquirendū. percussus fuit sagita i spatulis et sentiens se vulneratū ad mortē facto testamēto et ꝑceptis sacramētis feliciter migrauit ad dominum: et sepultus est in ciuitate legioneñ. apud patrē suū supradictum. Regnauitqꝫ pro eo filius eius donus berundo tertius.

¶ Vincunt xp̄iani et liberat Pampilona a manibus saracenorum.

Eptuagesimūquintum bellum inter saracenos et christianos accidit circa idem tempus. Tunc enim tempore hiemis venerunt saraceni in multitudine graui: vt caperent et frangerēt ciuitatem pampilone. Rex aūt saucius nauarre stabat tunc vltra portus qui dicitur derontes valles: et cū sciuit doluit vehemēter: et collecto exercitu suo disposuit se magno periculo ꝓpter niues magnas q̄ erant in partibus illis. Et cum vidit q̄ aliter transire nō poterat fecit abarcas de corijs crudis loco sotularium pro se et pro omni gente sua: et sic transiuit portus de nocte sine aliquo damno. licet cū magna pena et propterea dictus fuit postmodū rex sauci⁹ abarca. Cū ergo fuit mane apparuit subito irruens sup saracenos qui obsessā tenebāt ciuitatē: et tot interfecit ex eis q̄ vix remāsit qui posset re-

nunciare in partibus suis que ac-
ciderant ibidē. Iste rex ambulās
cū suis abarcis fecit multa bella
cum saracenis: ꝛ cōquisiuit multa
loca in celtiberia ꝛ in carpētania
que vsq; in hodiernum diē dicun
tur donisauchi abarca. Regnauit
xxv. ānis: ꝛ successit ei in regno na
uarre filius eiꝰ donus garsias tre
merosus sic dictus: quia cū ingre
diebatur bella: tremebat valde in
principio. licet post ingressū esset
fortissimus miles qui dictus fuit
abarca sicut pať. Quo mortuo suc
cessit ei in regno filius eius dictꝰ
sancius maior. Hic duxit in vxorē
dominā elniraȝ filiā comitis sau-
chi castelle ex qua habuit duos fi-
lios quorū vnꝰ fuit dictus domus
garsias ꝛ alius donus fernandꝰ.
Quorū pater nō remanēte prole
infantis garsie filij comitis sanchi
castelle cepit comitatū castelle ex
parte vxoris sue. Et ipso mortuo
donus fernādus filius eiꝰ qui du
xerit in vxorē dominā sanciam so
rorem regis legionis doni beriun
di de quo supradictū est de eiꝰ cō-
sensu in eiꝰ nuptijs dictus est rex
castelle. Rex autē ꝑdictus donus
beriundo regnauit in regno legio
nis decem annis: ꝛ mortuus est in
quodā bello qđ accidit sibi. cū pre
dicto rege fernando ꝛ fratre eius
rege garsia nauarre qđ bellū fuit
celebratum prope Cariorē in quo
daȝ loco qui dicit nantada in val
le tamaron: sicut plenius contine
tur in generali hystoria hyspanie:
ꝛ sepultꝰ est in ciuitate legioneñ.
cum vxore sua domina Therasia.

Quo mortuo predictus rex fernā
dus collecto exercitu suo iuit le
gionē ꝛ obsedit eā: ꝛ finaliter re-
ceptus est in regeȝ legionis: quia
ei pertinebat. ꝛ sic coniuncta sunt
ista duo regna. ꝛ ipse dictꝰ rex ca-
stelle ꝛ legionis: ꝛ vocatꝰ fuit rex
fernandus magnus.

¶ Vincūt xpiani ꝛ capiunt quos
reges saracenorum per rodericū.

Eptuagesimusser
tum bellum inter sarace
nos et christianos ...
dit anno domini Millesimo ...
Regnante in regno castelle ꝛ le
gionis supradicto rege fernando
magno. Tunc excitauit deus quē
dam virum sibi dilectum ꝛ armis
strenuum dictum rodericum de vi
uar. Iste fuit filiꝰ cuiusdam nobi
lis militis qui dicebatur Nunus
laynes quē genuit ex vxore sua le
gitima terasia. Nunes filia comi
tis Nuni aluaros de maya. Licet ali
qui alia asserant: tamen hec est rei
veritas: sicut patet in cronica pre
dicti regis fernandi magni. Cū
ergo ingrederētur eo tēpore quin
q; reges saracenorum: vt perc...
rent castellam transierūt sup...
uitatē burgeñ. ad montes ...
percurrerūt ville fotatū ꝛ san...
dominicū de la calsada ꝛ luco...
ꝛ nayarā totamq; illam terri...
trahebat magnā prisam capti...
rum bestiarū gregum ꝛ armē...
Dum ergo ipsi irent cū tāgra...
preda: predictus rodericus co...
cauit totam illaȝ terram: ꝛ de
illis saltū in montibus doca. ...

lauitq; cuz eis z deuicit eos. cepit q; pdictos quinq; reges viuos: et cepit totam predam suam ac cum illis captiuis regibus; z cum tota preda venit ad matrē suam z diuisit spolia nobilibus z oībus aliis qui fuerunt cū eo in bello: z facta est letitia magna ac laudauit deū propter victoriam z mercedē quā sibi fecerat. Dixitq; non habeo p bono tenere reges captiuos. sz habeo pro bono liberare eos: vt vadant libere in terrā suam. Soluit ergo illos quinq; reges saracenos z precepit q; abirent. sed z ipsi regratiati sunt propter tantū beneficiumvenientesq; in terram suā benedicebant ei: z miserūt ei parias cognoscētes se volūtarie suos eē vasallos. Hic rodericus peregrinās in sanctum iacobum recepit beatum Lazarū sub specie leprosi in societate sua in mensa z lecto quē inuenit iacētem in luto ī via. orrētibus ergo omnibus qui cuz o erant nocte illa qua secum fuit i lecto cum dormiret roderic⁹ in sufflauit ille lepros⁹ flatu magno r spatulas roderici sic: q; flatus e puenit vsq; ad pectus: z euigi s nō inuenit leprosuz illū apud nec amplius eum videre potuit et a lecto surgeret: z cuz diligē r quereret. Reuersus ergo ad le um: z luminaribus incēsis cum igēter cogitaret in his que sibi leproso acciderant post paulu n. Ecce apparuit vir quidaz al r indutus vestibus qui dixit ei. oderice dormis. Tūc respōdit ixit. non dormio: sed quis es tu qui cum tanta claritate z odore venis? Tunc ille respōdet. ego sum sanctus lazarus quez tu recepisti z cui multa bona fecisti sub specie graui ex dei amore. z pter honorem z bonum quod mihi fecisti: cōcedit tibi deus vnū magnū donū q; cum flatus ille quē sensisti tibi euenerit. scias pro certo q; omnia q̄ inceperis in bellis vel alias omnia feliciter cōsummabis. Tuus honor crescet de die in diem: z erit timor tuus sup saracenos z xpianos: sed z inimici tui tibi nūq; nocere poterunt: morieris morte honorabili. nunq; eris victus: sz semper victor existēs: quia deus concedit tibi suam benedictionez. fac ergo semper bonū. z sic disparuit. Ille autē surgēs a lecto genibus flexis in terra: fudit orationē suaz ad deū gratias immensas agens propter tanta beneficia sibi largita. Hic post peregrinationem suā intrauit in campo cum Martino gundisalui: deiecit z occidit eum pter qđ lucratus est ciuitatē calagurritanam pro rege fernando: quia erat questio sup eadez inter predictum fernandum regez z regem ramirū arragoni cuius esset z facta est concordia inter eos: qđ illi duo milites pugnarēt z parti victoris ciuitas concederet.

¶ Hoc bello vincūt xpiani z occidit alymaymon rex saracenorum.

Eptuagesimūse ptimum bellum inter saracenos z xpianos accidit āno dñi millesimo decinono

¶ Tūc rex garsias nauarre ꝛ rex saracenoꝝ Alymaymon ꝯgregauerūt exercitus magnos: ꝛ in loco q̄ dicitur recurna seta factum est prelium magnū ꝛ mortuis plurimis saracenis victus est rex alymaymon: ꝛ mortuus in bello a p̄dicto rege garsia.

¶ Christiani vincunt per rodericū de viuar peremptis plurimis saracenis.

Septuagesimum octauum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno dn̄i Millesimo. xxvij. Tunc cum supradictus rex fernādus magnus eēt in galechia venerunt saraceni cū exercitu magno vt conquirerēt excrematurā. gentes vero illius terre miserūt veloces nūcios p̄dicto roderico viuar vt eis succurreret: qđ cū audiuit non detinuit se: sed misit statim p parētibus ꝛ amicis suis: et venit cōtra predictos saracenos qui deducebāt predā magnā captiuoꝝ gregū ꝛ armentoꝝ. ꝛ inuenit eos inter achensiā ꝛ sanctū stephanū de gormatio. Irruit ergo in eos viriliter animo: ꝛ commissum est bellū cāpale asperrimū: vbi plurimi ceciderunt saraceni. Deuicitqꝫ saracenos: ꝛ secutus est fugiētes p septem leucas occidendo ꝛ vulnerādo eos: ꝛ reuersus est honorifice cū tota preda quā ducebāt saraceni: ꝛ tot fuerūt spolia cāpi in eo q valuit. quinta pars fuit ducētoꝝ equoꝝ. ꝛ valor centū miliū marcarū argētei: q̄ oīa diuisit sine cupiditate bellatorib⁹ suis: ꝛ reuersus est in terram suam cum diuitijs et honoribus.

¶ Hoc bello vincunt christiani per regem fernandum magnum ꝛ capitur viseum.

Septuagesimū nonū bellū inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i. M. xxvij. Tunc predictus rex fernādus magnus cōgregauit exercitū suū magnū: ꝛ iuit ꝯtra saracenos portugalie ꝛ meridie et badajoz: q oīa hec tūc possidebāt saraceni: ꝛ cepit viribus ceam ꝛ guncā q sunt in portugalia: et plura alia castra q̄ erāt circūcirca. ꝛ lꝫ in illis tenerēt saraceni p vasallis suis. fortalicia tn̄ semp permanserūt in regis potestate. ꝛ obsedit viseū vbi mortu⁹ fuerat rex alfonsus socer eius ex sagitta. de quo supradictū est: ꝛ in tanta pressura tenuit eam obsessam q cepit eā: ꝛ cepit illum saracenū qui interfecerat sagitta regē alfonsum. Extraxitqꝫ oculos eius ꝛ prescidit etiā ei⁹ manus ꝛ pedes. In his rodericus supradictus fuit strenuissimus miles.

¶ Uincunt xp̄iani: ꝛ capitur lamegum ꝛ plura alia loca per fernandum magnum.

Octuagesimum bellum inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo. xxviij. Tunc predict⁹ rex fernād⁹ magn⁹ cōgregato exercitu suo iuit sup lamegum

z licet ciuitas esset fortissima. statim obsedit eã: z tot igenia ac castra lignea posuit circunquaq3 z tã fortissime cõquestauit eã q vi armorũ cepit eam. In qua inuenit multitudinẽ diuitiarũ: z cepit captiuos oẽs saracenos quos intus inuenit: quorũ maiorẽ partẽ retinuit p edificatione ecclesiarũ que pstrate fuerant. z post hec iuit super castrũ sancti martini. qđ iacet super riuum de malua: z cepit eũ ac deide obsedit terrasam z cepit eam. Reuersusq3 est in terram suã cum diuitiis z honore.

¶ Isto bello vincũt christiani: et post septem annos capitur conimbra p regẽ fernãdũ magnũ aperiẽte sancto Iacobo portas ciuitatis

Octuagesimũ primũ bellũ inter saracenos z xpianos. accidit anno domini Millesimo. xxxv. Tũc predictus rex fernandus magnus cõgregato exercitu suo voluit habere conimbriã z cõsilio pdicti roderici de viuar peregrinat⁹ est in sanctum iacobũ. dixit eñ sibi q deus iuuaret eũ ad capiendũ illã z insuper q in reditu volebat q eũ faceret militem: z qđ credebat se recepturũ militiã cõtra conimbriã. Acquieuit ergo illustris rex consilio eius multas elemosynas p viam distribuẽs: z mãsit ibidẽ in oratione trib⁹ dieb⁹. petẽs a deo adiuuari in eo q desiderabat meritis apostoli iacobi. Venit ergo post hoc cũ exercitu suo magno z obsedit conimbriã posuitq3 ingenia z castra lignea circunquaq3: sed villa erat fortis z tã magna: q septẽ annis stetit in ei⁹ obsidione: z pp̃ter tantam dilationẽ tẽporis z inopiam victualiũ tã volebãt xpiani dimittere obsidionẽ. sed monachi cuiusdam monasterii qui vsq3 i hodiernũ diẽ dr̃ larmano viuẽtes de labore manuũ suarũ. ex longo tpe fecerant magnã puisionẽ victualiũ secrete. hẽbãt eñ multitudinẽ tritici z ordei: milii z leguminũ. sentientes ergo q rex volebãt recedere venerũt velociter ad regẽ: z dixerunt ei q nõ amoueret obsidionẽ q2 ipsi darent cibaria ex his q̃ longo tpe cõgregauerãt: z factuз est sic. Nã dederũt sufficientiã exercitui quousq3 saraceni deficiebãt fame. fames ergo z pugna sine intermissione deduxerũt saracenos ad hoc q venerũt: z pcidentes añ regẽ fernandũ petierũt p mercede solã vitã. z q darent ei villã z oĩa bona q̃ habebãt. Pius ergo rex cõcessit eis vitã: z ipsi dederũt ei villam quãdã die dñica hora tertia. Sed interiз q pdictus rex erat in pdicta obsidiõe. accidit q quidã eps grecie dict⁹ Assian⁹ peregrinatus est i sanctũ iacobũ: z cũ eẽt ibidẽ audiuit ab hoĩbus ciuitatis q sanct⁹ iacobus apparebat sicut miles i bellis xpianorũ succurrẽs eis qđ verbũ displicuit sibi z dixit nõ vocetis eũ militẽ: sed piscatorẽ. Et cũ i hoc pertinaciter permãeret placuit deo q eidẽ dormienti apparuit sanct⁹ iacobus portans in manibus quasdã claues z dixit ei hylari vultu tu tenes in

versum ꝙ me dicũt militẽ xp̄iani ꝛ asseris ꝙ non sum miles. Ideo nũc veni ad te: vt hoc tibi ostẽdã: nec amplius dubites ꝺ militia mea quia suz miles iesu xp̄i ꝛ adiutor christianoꝝ contra saracenos: ꝛ cũ hoc diceret traditus est sibi equus albissimus in quez apostolus ascẽdit armatus omnibus armis mirabiliter splendentibus admodũ militis: ꝛ dixit ei ꝙ volebat ire in adiutorium regis fernandi qui iacebat super conubuã iam septem annis eam obsidentẽ: ꝛ vt sis magis certus. dico tibi: ꝙ cũ his clauibus quas in manibus teneo cras hora tertiarum aperiã ei portã ciuitatis conubre: ꝛ dabo eã regi fernãdo: quibus dictis disparuit. euigilans ergo a somno predictus ep̄s assyanus bone mane ꝯuocauit clericos: ꝛ omnes habitantes in ciuitate. dixitq; eis que viderat ꝛ audiuerat: diem: ꝛ horam signatã apertionis conubre: ꝛ sicut dixit veridice sic repertũ est. Et tunc predictus rex cepit predictam ciuitatez: ꝛ fecit militẽ predictuz rodericum de viuar i maiori mesquitã conubre cingẽdo sibi ensem ꝛ dando ei pacem in ore: ꝛ fuit vocatus ruidas ꝛ reuersus est rex per sanctum iacobũ in terrã suam cum honore.

¶ Vincũt xp̄iani ꝛ capiunt ac destruũt pluria loca p regẽ fernãdũ magnũ ꝛ efficit tributarius rex toleti

Octuagesimum secundum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit ãno domini Milesimo. xliiij

¶ Tunc predictus rex fernandus magnus. congregato exercitu suo magno ad percurrendam terram saracenorum conquisiuit quedã castra. Unde plurima mala eueniebant xp̄ianis. s. gormatio vadũ regis agnileram barbygnam ribaz sanctũ moraz. ꝛ multas alias turres. Unde speculabant saraceni ppter quas xp̄iani erãt discooperti cũ intrabãt terrã illã quas oẽs destruxit. Destruxit ẽt plura alia fortalitia que erãt in valle de bargeterus: ꝛ i circuitu tirazone ꝛ medinã celi. ꝛ exinde venit in cantabriam: ꝛ expulit inde saracenos posuitq; eã sub dominio suo via montana ouez destruxit igne ꝛ ferro. Et exinde venit toletuz ꝛ peremit plurimos saracenos: ꝛ captiuauit. destruxitq; salamancam. alcalam. ozedaz: ꝛ lucratus est plurima alia loca regni toleti ꝛ multitudinẽ diuitiaruz que oĩa dimisit cũ militibus suis. Et exinde venit sup gnadal ꝛ faiariam. ꝛ obsedit eã: nec requies dabatur habitantibus in ea pre multitudine ingeniorum ꝛ machinarũ: quare illi saraceni habuerũt mittere nũcios suos ad regẽ toleti: vt liberaret eos [illegible] lo vel donis. Rex ergo ille [illegible] mõ multitudinẽ auri ꝛ argenti [illegible] tosq; pannos preciosos misit [illegible] fernãdo petẽs treugas vt ve[illegible] ad cũ secure. ꝙ ei cõcessum. [illegible] ergo rex ille saracenus: ꝛ factus [illegible] vasallus regis fernandi. sic q[illegible] libet anno dabit ei parias: ꝛ re[illegible] sus est rex fernandus in terrã suã cum magnis diuitijs ꝛ honore.

Vincunt xpiani per regē fernādum magnū: et efficitur tributarius rex hyspalēsis: ac defert corpus btī ysidori in ciuitatē legionēsem.

Octuagesimumtertium bellum inter saracenos et christianos. accidit anno dñi Millesimo. l. Tunc predictus rex fernandus magnus. congregato exercitu suo venit in portugaliam et obsedit montē maiorem vbi plurima damna recipiebat conubria et tā fortiter expugnauit eam machinis suis q brevi tēpore habuit eā. Ibi apparuit strenuissimus miles ruidas de viuar qui vadens vt obseruaret colligētes herbam tres lites saracenorū deuicit. Mouit ergo rex illustris exinde exercitum suū in algarbiū comburens et destruens quicquid inuenire poterat: captiuando: destruendo: et occidendo saracenos quousq peruenit ad ciuitatē hyspalēsem. Et tūc benabamech almunucanus rex hyspalēsis. vidēs predā et magna dāna q per suū regnum rex fernādus faciebat misit ei nūcios suos cū magnis diuitijs: et factus est eius vasallus cōcedens ei parias quolibet anno. Rex autem fernandus habito consilio suorū. recepit eū in vasallum et dona petiuit ab illo rege saraceno corpora sanctorū iuste et ruphine. Si volebat eius amorē habere. Respōdit rex saracenus q nesciebat vbi erāt illa corpora. Verūtamē q si ipse sciret vel quicūq alius q sibi placebat: et non solum illud sed in omnibus alijs: in quibus sibi posset cōplacere. Et tūc reuersus est rex fernādus samorā cū magnis diuitijs et honore: et populauit eādem ciuitatē que a tpe almanzor destructa fuerat. Et ex illo loco misit duos epos: scz legionēsem. et astoricēsem. et comitē minius ac duos diuites viros ad regē hyspalēsem. pro honorabilibus illis corporibus sanctarum iuste et ruphine. Qui cū puenerūt ad pdictā ciuitatem hyspalēsem. recepit eos ille rex saracenus cū honore: et exposita ābasiata rex habito suo consilio respōdit q de corporibus illis nihil sciebāt. Verūtamē q darent eis parias. Episcopi aūt illi cū sancti essent viri steterunt in oratiōe tribus diebus et ieiunijs: quibus sic in oratione permanētibus apparuit sanctus Isidorus dicēs eis. Serui dei nō est voluntas dei: q corpora beatissimarū virginū iuste et ruphine extrahātur ab hac ciuitate: q hec ciuitas debet conqueri a xpianis. et vult q hic maneāt pro cōsolatione eorum. Sed deus habet pro bono semper vestrā sanctitatē. et ppt honorē regis fernādi a q recepit multa seruitia q vducatis corpus meū in ciuitatē legionēsem. et cū audiuerūt timuerūt timore magno. et steterūt per aliquā morā attoniti et muti ppt magnā claritatē et sētiētes mirabilem et nō assuetū odorē: et tūc sanctus ille confessor Isidorus fecit signum crucis super eos. et statim redierūt in seipsis: et interrogauerūt eum quis esset. Qui rñdit ego sum ille isidorus qui fuit archiepiscopus

hyspalen̄.tūc facta gratiarū actio
ne perierūt ab illo ꝙ eis ostēderet
locū sepulture ⁊ ostēdit eis dādo
certa signa eis q̄uo iacebat ī sibi=
lia veteri:⁊ disparuit ab oculis eo
rū. Illi vero venerūt ad regē dicē
tes ꝙ volebant ei ostēdere: qđ pe
tebāt placuit regi:⁊ venit cū mili
tib⁹ suis ad locū signatū: ⁊ fodiē=
tes p̄sente rege iuenit sepulchꝛū
sancti confessoꝛis.⁊ aperientes se
pulchꝛū exiuit odoꝛ mirabilꝫ ī mo=
dū aluusqui ⁊ balsami qui ꝓfuit
in salutē nō solū xpianoꝝ:sꝫ etiā
saracenoꝝ.⁊ extracto coꝛpe hono
rifice iuoluerūt ossa illa nobilib⁹
pannis:⁊ rex ꝑpter miraculū qđ
viderat doluit de ꝓcesso:⁊ voluit
accipere illud si potuisset. Sꝫ cuꝫ
hec cogitauit amplius coꝛp⁹ illud
videre nō potuit ⁊ motus est itel
lectus eius ī aliud.sic ꝙ obliuiōi
tradidit q̄ cogitauerat:⁊ post hec
mouerūt se ep̄i ac alij ābasiatores
cū p̄ciosо illo coꝛpoꝛe per viam
suā plurimis miraculis choꝛuscā
do.⁊ cū peruenerūt legionē ⁊ rex
fernādus sciuit iuit ad eos cū so=
lēni ꝓcessione.⁊ cū magno hono
re posuit illud sanctū coꝛp⁹ ī quo
dā monasterio quod ipse fecerat
ī monumēto aureo sup altare ma
ius.⁊ extūc ecclesia illa vocata est
sāctus Isidoꝛ⁹ quā dotauit lapi=
dibus p̄ciosis auro ⁊ argēto ac
plurimis possessionibus. Est aūt
monasteriū illđ qđ ego vidi cano
nicarū regulariū :: vbi sūt sepultu
re multoꝛū reguꝫ: quoꝝ imagines
tenent cruces in manib⁹ sinistris
⁊ in dextris enses euaginatos.

¶ Uincunt xp̄iani per regem fer
nandum magnum: ⁊ subiugatur
celtiberia ⁊ carpētania ac liberatur
hyspania a subiectione imperato
rum romanoꝛum.

Octuagesimum
quartum bellū inter
saracenos ⁊ chꝛistia
nos accidit circa p̄e
dicta tempoꝛa. Uenit
enim p̄dictus rex fernandus ma
gnus ad requisitionez regine do
mine saucie. vxoꝛis sue congre
uit exercitum suum magnum con
tra saracenos carpētanie ⁊ celti
berie q̄ sibi rebellauerāt dedit
ei p̄dicta regina đ suis thesauris
magnas diuitias p stipēdijs mi
litum. Cum ergo p̄dictus rex per
uenit ad terras illas intātum cō=
fregit illas ⁊ tot saracenos occidit
⁊ captiuauit ꝙ per vim ⁊ cōtra eo
rum volūtatem reduxit terras il=
las ad pristinaꝫ seruitutē.⁊ reuer
sus est in terraꝫ suam cū magnis
diuitijs ⁊ honoꝛe deditqꝫ regine
recompēsationē eoꝝ que sibi p
exercitu suo dederat om̄s para
illoꝛum saracenoꝝ. Celtiberia
illa terra que vadit a sancto se
stiano ex parte occeani maris
rectū vsqꝫ mare cesaraugust
est mare mediterraneū ⁊ ex fi
ne ybero vsqꝫ ad regnū moro
catur carpētanea. Iste rex fer
dus liberauit regnū ne eēt su
ctuꝫ impatoꝛi: nec recognosce
supioꝛem in tēpoꝛalib⁹ ⁊ hec fu
causa quare fuit vocat⁹ magnus
sicut plenius cōtinetꝫ in generali

hystoris hyspanie. Huic illustri regi beatus ysidorus reuelauit diez mortis sue vt se disponeret pro ingressu beatitudinis eterne qui venit ante corpus beati ysidori z genib⁹ flexis ac coronatus regia corona sic orauit. Dñe iesu xpe cui⁹ est omnis potestas z omne regnũ quia tu es rex oium regnoꝝ. z rex omniũ gentiũ. domine reddo tibi nunc regnũ quod mihi dedisti sz peto p mercede ꝙ anima mea sit posita in luce cui⁹ nõ est finis quibus dictis expoliauit se vestimentis suis regiis auro decoratis z abstulit coronã quã tenebat i capite z posuit eam super altare z indutus est cilitio circa carnez. z iterũ fecit orationem ad deum z absolutus est ab episcopis de peccatis suis: z statim ibi recepit vltimam vnctionẽ: sparsitꝗ cineres sup se z precepit se deduci in peregrinationẽ ad sanctã mariã d almasaz que est prope cabeson vbi nouem dieb⁹ stetit z appropinquãte morte fecit se deduci in cabeson et ordinato testamento suo diuisoꝗ regno trib⁹ filijs scz Sancio alfonso z garsie: post penitentiã lachrimabilez triũ dierũ die quarto fuit dies sancti iohãnis baptiste hora sexta data benedictiõe filijs suis migrauit ad dominũ: sepultus est in ecclia sancti ysidori ciuitatis legionẽ. iuxta patrẽ suũ quem ipe legionẽ fecerat deduci. Regnauit viginti duobus annis. z sex mẽsib⁹ successit ei i regno castelle Sancius filius ei⁹ primus Alfonsus in regno legionis z garsias in galecia z portugalia.

Uincũt xpiani z efficitur tributarius rex cesaraugustan⁹ p regẽ sanctum castelle z qño proditorie p vellido dolpho occidit rex iste sancius secũdus rex castelle.

Octuagesimũquintũ bellũ inter saracenos z xpianos accidit anno dñi. Millesimoseptingentesimo septuagesimo. Tunc predictus rex Sanci⁹ videns ꝙ rex fernãd⁹ pater suus pro honore fidei xpiane ꝯquestauerat puĩcias portugalie z lucitanie hyspaleñ. corduben. toleti celtiberie z carpentanie sunt ꝗꝫ reges earum facti tributarij ei. Ideo congregato exercitu venit sup ciuitatẽ cesaraugustanã z obsedit eam ac cũ ingenijs z machinis pluribus de die z nocte eã fortissime expugnabat ppter qđ post multa damna que receperũt saraceni rex ciuitatis misit regi Sancio multitudinẽ magnã auri z argẽti ac lapidũ pciosoꝝ z fact⁹ est eius vasallus cũ tota terra sua z tributarius cũ oib⁹ ei⁹ sic ꝙ quolibet anno darent ei certũ quid z firmata hac pace. Reuersus ẽ rex sanci⁹ in terrã suam cũ diuitijs z honore. Iste rex sanci⁹ nõ fuit cõtentus de diuisione regnoꝝ quas fecerat pater eius fratribus suis. Et ideo desiderio habẽdi oĩa regna. lz penã pditiõis posuisset pater cuicunꝗ eoꝝ frãgenti dispositionẽ eius. Congregauit exercitũ magnũ. z iuit p̄rimo cõtra regem garsiam fratrem eius qui erat rex

portugalie z galecie z post pluri=
ma bella deuicit eum z captū car
ceribus mancipauit: Deinde bel
lauit contra regem alfonsum fra=
trem suum qui erat rex legionis et
deuicto eo in cāpo atqꝫ capto po=
suit eum etiā in carceribus. Licet
precibus aliquorum fuerit solut⁹
cum conditione ꝙ efficeretur mo
nachus z sic factū est. quia in mo
nasterio sancti facūdi accepit ha
bitum monachalem sed non pmā
sit qꝛ dimisso habitu recessit z ve=
nit ad regem alymaymō toleti cū
quo morat⁹ est honorifice vsqꝫ ad
mortē fratris sui regis sancij. Si
cut ergo mā sit rex sanctus rex ca=
stelle legionis z portugalie. sꝫ ad
huc non contentus voluit capere
Samorā quā dederat pater su⁹ so
rori sue dn̄e vrrace. venit ergo sup
eandem ciuitatē z post plurima
bella exiuit proditor quidā de ci
uitate q̄ dicebat vellido dulpho
qui factus priuatus regis qꝛ pmi
sit sibi dare modū quomodo ciui
tas caperet. Rogauitqꝫ regē die
quadam vt ambo irent soli lentis
passibus vt viderent circūquaqꝫ
ciuitatem z ꝙ ei ostenderet locū
ingressus. Cū ergo iuissent z cū
rex locū vidisset descēdit ab equo
circa flumē vt solatiaretur. tradi=
ditqꝫ venabulū quoddā deaura=
tum quod manu gestabat pdicto
vellido dulpho: ipse vero secessit
ad secreta nature que cū proditor
ille ex aduerso cerneret inclinatū
percussit regē per spatulas sic ꝙ
venabulum per pectora eius exi=
uit, subito fugiens recepit se in ci

uitatem. Sic ergo maledictio pa
terna comprehendit eum vt [illegible]
dit orie moreretur. Jacet [illegible]
in monasterio deonam. z [illegible]
in regnis predictis Rex alfo[illegible]
quia rex garsias mortu⁹ erā [illegible]
in vinculis vt plenius ista c[illegible]
tur in generali hystoria hyspa[illegible]

Ꞇ Ut incāt xp̄iani per regē al[illegible]
sum sextum z ostendit cō[illegible]
iuramēti in libertate.

OCtuagesim[illegible]
[illegible]ctum bellum [illegible]
cenos z xp̄ianos [illegible]
anno domini millesimo oct[illegible]
mo tertio. Tūc p̄dictus rex [illegible]
sus sextus qui dictus [illegible]
post mortem regis sanc[illegible]
sui qui decesserat sine ple [illegible]
omnia regna [illegible] z [illegible]
ta pace z iusti[illegible] regna [illegible]
qualis non fu[illegible]
hyspanie. Hic [illegible]
dam federa z iura[illegible] que fece
rat regi toleti alymaymon [illegible]
in eius potestate scilicet [illegible]
di contra eum nec contra [illegible]
eius et adiuuandi eū contra [illegible]
cunqꝫ contrarium cum [illegible]
erat obsessus a rege cord[illegible]
congregauit exercitum [illegible]
gnum et venit in eius succ[illegible]
Cū ergo cognouit rex cord[illegible]
rex alfonsus in multitud[illegible]
ui veniret z esset in eius [illegible]
magno pcussus fuit z tunc [illegible]
rex alfonsus firmauit feder[illegible]
dicta tenēs in potestate [illegible]
toleti in tentorio suo [illegible]
z circundatum quingentis [illegible]

bus armorũ sicut ꝛ ipse tenuerat eũ in ciuitate toleti ne videretur iuramẽta seruare que fecerat. Existens in alteri⁹ potestate sed libere ꝛ post hec ambo reges cum exercitibus suis mouerunt se cõtra terram regis cordubeñ. cremãtes ꝛ destruentes villas loca ꝛ castra ac quecunq̧ inuenire poterant: ꝛ reuersus est rex alfonsus in terrã suã cum diuitijs ꝛ honore.

¶ Vincũt xp̄iani ꝛ efficiuntur tributarij oẽs saraceni hyspanie per regem alfonsum sextum.

Octuagesimum septimum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit ãno dñi Millesimooctuagesimo quarto. Tunc predictus rex alfonsus sextus brano tertius rex castelle cõgregauit exercitũ suũ magnum ꝛ intrauit terram saracenorum comburens ꝛ destrués quicquid inuenire potuit ꝛ tantum timorem incussit saracenis qꝺ omnes saraceni totius hyspanie facti fuerunt tributarij.

¶ Vincũt xp̄iani ꝛ imponitur nomen roderici de viuar Cid adruidas campeatore.

Octuagesimum octauum bellũ inter saracenos ꝛ christianos accidit anno dñi Millesimooctuagesimo quinto. Tũc predictus rex alfonsus sext⁹ terti⁹ rex castelle misit roderichũ didaci qui a quinq̧ regibus quos deuicerat vt supradictũ est fuit cognominatus lingua arabica Cid: qꝺ idẽ est ꝙ dñs ad regẽ hyspaleñ. cordubeñ. ꝛ granate. Inter quos tũc magna versabať discordia ꝛ inimicitia ꝛ multi milites nobiles regni castelle iuuabant almudafar regeꝫ granate cuꝫ potestate sua. Qui omnes iuerunt contra regem hyspaleñ. et licet predictus adruidas scripsisset regi granate ꝙ non bellaret ꝯtra regem hyspaleñ. quia erat vasallus regis alfonsi noluit acquiescere precibus eius sed intrauit ꝛ destruxit vsq̧ ad locum qui dicitur cabra quicquid inuenit. Quod cũ cognouit predictus adruidas cõgregauit omnes saracenos ꝛ christianos quos tunc habere potuit ꝛ iuit virili animo cõtra eos. Sed deridentes eum milites qui erãt cum rege granate nunciauerũt ei ꝙ nõ exirẽt cõtra illos propter eũ nec ꝓpter alios sibi similes. Quo audito cogitauit ꝙ nõ esset ei honor si nõ cõuinceret eos. venit ergo ꝯtra eos ꝛ bellauit cũ eis in cãpo ꝛ durauit bellũ ab hora tertia vsq̧ ad sextã horã ꝛ ceciderunt multi ex ꝑte regis granate ac deuicit eos fugerũtq̧ ꝑ viꝫ a cãpo saraceni ꝛ cepit in bello comitẽ garsiã ordoneñ ꝛ alios milites q̄ iuuabãt saracenos tenuitq̧ eos ĩ vinculis trib⁹ dieb⁹ ꝛ trib⁹ noctib⁹ ꝛ dimisit eos ꝑcepit ꝙ victoria habita spoliari cãpũ ꝛ reddidit ꝑdã quã portabat regi hyspaleñ. sic vt vnusq̄sq̧ cognosceret q̄ sua erãt ꝛ reuers⁹ est ad regẽ alfõsũ cũ magnis diuitijs ꝛ honore. ꝛ cum parijs ꝑdicti

regis hyspalen͞. Et extunc saraceni z xp̄iani vocauerunt eũ adruidas campeator que omnia multũ placuerunt regi alfonso.

¶ Vincunt christiani z capiuntur septem milia saracenorum per cid campeatorem z quomodo per inuidiam expellitur a regno.

Octuagesimum nonum bellum inter saracenos z xp̄ianos accidit post predictũ bellum paucis elapsis diebus. Tunc enim rex alfonsus sextus predictus. Cõgregauit exercitũ suũ magnũ z intrauit terrã saracenorum in vuandalia vbi plurima damna eis intulit. Sed cum ipse esset in partibus illis bellans cõgregati fuerunt ex aduerso plurimi saraceni z intrauerũt p regnũ castelle obsederuntq̧ gormatiũ z fecerũt in terra illa multa mala z dãna. Cid autem adruidas cãpeator qui remãserat infirm⁹ in recessu regis etiã conualescebat audito dãno quod saraceni faciebant ꝯgregauit oẽs gentes quas potuit z iuit cõtra terrã toleti z ꝑcurrit illam destruens quicq̃d inuenire poterat z deduxit secum preter alias diuitias septem milia saracenorum inter viros et feminas. et sic reuersus est in castellã cũ honore. Istud factũ seminariũ inuidie fuit inter milites castelle. Et ideo tenuerũt modũ cũ rege alfonso q̧ cũ cãpeator eẽt expulsus a regno z sic factũ est z cũ recederet nocte quadã cũ dormiret dctũ est ei i vision e vade audacter z noli timere semper tibi bene erit dum vixeris erisq̧ diues z honoratus z in suo recessu cepit vnũ castrum saracenorũ qd̃ iacet super henares z dicitur castreyũ gẽtes vero sue percurrerũt terrã illã vsq̧ guadalfaiarã. Et ꝯgregatis omnib⁹ spoliis quinta pars deputata ipsi cũ fuit vendita saracenis precio triũ milium marcharum argenti.

¶ Vincũt christiani z capiũt alcozar per Cid campeatorem.

Nonagesimũ bellum inter saracenos z xp̄ianos accidit sequẽti die. Cũ enĩ p̄dictus Cid adruidas cãpeator iret in cõfinib⁹ regni bellauit cũ saracenis de alcozar z occidẽs plurimos eorũ cepit locũ illum quadã arte mirabili ibi inuenit plures diuitias z istud factum magnũ intulit timorẽ saracenis oĩb⁹ terolũ z calataiubũ ppter qd̃ scripserũt regi valencie abucar q̃ acciderãt dicẽtes q̧ si nõ succurreret eis z etiã caperẽt terrã eorum

¶ Vincũt christiani fugatis z uictis ... neratis duobus regibus per Cid Campeatorem.

Nonagesimũ p̄mum bellũ inter saracenos z xp̄ianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Quia tunc rex valencie vidit supradictas litteras z misit duos reges cum tribus milibus armatorum z cum omnibus aliis gen

bus illius frōtarie venerunt q; supra locum de acoȝar ⁊ obsederunt ibi ipsum. Cid adrui das cāpeatorē cū militia sua tenuerūtq; ibi eū obsessum tribus ebdomadibus ⁊ abstulerunt ei aquam. gentes aūt quas secū habebat ī numero erāt pauce quia solū erant quadringēti equites ⁊ tricenti pedites. Uidēs autem q aquam perdiderāt die quadam parauerūt arma sua ⁊ armauerunt se secretissime ⁊ subito apertis ianuis exeūtes irruerūt viriliter in saracenos ex insperato. Sed ⁊ illi vidētes eos venire parauerunt se vt melius potuerunt ⁊ statim factum est preliū magnum cecideruntq; plurimi saraceni. Sed ⁊ inter cetera strenuissima que ibi fecit Ipse cid quendā militē saracenū feriēs ense nudo diuisit in duas partes vt equū suū daret cuidā militi suo qui pedes pugnabat equo suo mortuo ⁊ vnū regem illoꝝ duoꝝ qui dicebatur feris percussit letaliter ꝓpter qđ dedit terga. Alius vero rex qui dicebat̄ gnalue fuit etiā percussus in capite a martino antolines milite strenuo propter qđ etiā dedit terga. Uidentes ergo saraceni q reges fugiebāt ⁊ omnes ibi timore percussi relicto campo fugerūt ⁊ secuti sunt eos christiani occidētes ⁊ vulnerantes eos sine numero quousq; peruenerūt ad portas terolij ⁊ calambij quia rex feris fugit terolium ⁊ gnalue calatambiū ⁊ inde reuersus est cum bellatoribus suis ad locum vbi fuerat bellum ⁊ expoliauerunt campū vbi multas diuitias inuenerūt ⁊ īter cetera de equis saracenoꝝ postq̄ cōgregauerūt eos quia erāt sparsi inuenerūt quingētos ⁊ decē defuerunt de equis christianoꝝ quindecim ⁊ intrauerunt castrū suum de alcoȝar cū magnis diuitijs leticia ⁊ honore. de equis vero quos habuit ꝓ parte sua ꝟtuosus Cid misit .xxx. cū sellis ⁊ frenis ⁊ singulis ensibus pendētibus ex arȝonibus in donū regi alfonso castelle predicto vt haberet amorem eius q2 irat9 erat ab eo vt supradictū ē.

¶ Uincūt xp̄iani ⁊ fugatur rex de me: ac comes cromani capitur p Cid campeatorē.

Nonagesimum secundum bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno domini Millesimooctuagesimoctauo. Tunc p̄dictus Cid campeator cū esset eius timor super omnes saracenos cesar augustanos valentinos ⁊ super omnes illarum partium acceptis electis militibus suis iuit ad ꝓcurrendā terrā saracenoꝝ ⁊ peruenit vsq; ad locū qui dicitur huerta ⁊ vsq; ad montem aluanā spacio quinq; dierū ⁊ exiuit sonus eius inter omnes saracenos ⁊ christianos. propter quod comes remon berēgel barchinonen. qui in sua recommēdatione habebat illos saracenos coniunct9 fuit benalphaie regi denie. Qui magnis exercitibus congregatis secuti sunt p̄dictū Cid campeatorem cogitātes q ab eorum manibus euadere non posset

ipse aũt tunc deducebat magnaʒ
predam. peruenerũt ergo ad eum
nuncii mar de tonar nec pdictus co-
mes remon voluit acceptare v̄ba
honesta ipsius Cid sibi nũciãtis
q̄ nihil ducebat de suo ⁊ q̄ dimit-
teret eũ in pace. Uidens ergo vir-
tuosus Cid eorum superbiaʒ qui
tollere volebant ea que ipse lucra
tus fuerat ab inimicis dei ⁊ legis
nostre irruit in eos viriliter ⁊ ceci
derunt multi ex p̄te aduersa. Alij
vero quasi innumeri fuerũt vulne
rati ⁊ deuicit eos cepitq̄ʒ predictũ
comitẽ vnum ⁊ lucratus est illa vi
ce enseʒ q̄ dicebatur colada. Sed
post tertium diẽ virtuosus Cid li
berauit comitem predictum ⁊ re-
misit eum ad partes suas cuʒ duo
bus militibus.

¶ Uincũt xp̄iani ⁊ fugatur iterũ
rex denie per Cid cãpeatorem.

Nonagesimum tertium bellum inter saracenos et christia-
nos accidit anno do-
mini Millesimo octuagesimonono.
no. Tũc predictus benalfate vna
cum predicto comite remon vene-
runt cum multitudine graui ⁊ ob
sederunt castrũ de almenar regis
cesar augustani qui erat valde cõ
federatus ipsi Cid cãpeatori mi-
sit ergo rex cesaraugustanus pro
Cid campeatore sibi confederato
vt succurreret castro ipsius. Qui
venit super eos et commissum est
durum bellum effusaq̄ʒ est multi-
tudo sanguinis. sed finaliter vicit
eos Cid qui nunquam victus fue

rat et fugerunt a campo [illegible]
na lfate. ⁊ predict⁹ comes [illegible]
q̄ʒ est eos per tres leucas [illegible]
⁊ vulnerans plurimos [illegible]
uersus est cum multitudine [illegible]
uorum et cum magnis [illegible]
honore in ciuitatem ce[illegible]
nam: vbi honorifice ⁊ cũ [illegible]
titia fuit receptus.

¶ Uincunt christiani et [illegible]
castruʒ de rudea per Cid [illegible]
torem qui obtinuit p[illegible]
gna pro nobilibus et d[illegible]
stelle.

Onag[illegible]
quart[illegible]
saracen[illegible]
nos a[illegible]
mini millesimono[illegible]
predictus rex al[illegible]
no tertius rex ca[illegible]
cursum cuiusdã v[illegible]
ni cõtra vnum v[illegible]
eleuauerat cũ castro [illegible]
est p̄pe cesarauguſtã. [illegible]
autem ille qui se ele[illegible]
castro habuit verbum [illegible]
infante ramiro qui [illegible]
regis alfonsi dicens q̄ vol[illegible]
re castrum predicto regi [illegible]
exiuit colloquẽdo cum reg[illegible]
tauitq̄ʒ eum ad prandiũ [illegible]
strum sed rex non accept[illegible]
u[illegible] illuminatus a deo [illegible]
conuiuium proditionis. J[illegible]
runt ergo cũ eo ad con[illegible]
dictus infans ⁊ comes [illegible]
cum fuerunt intra castrum occi

sunt lapidibus quod factū nimis displicuit regi: et cogitando vituperium qđ sibi fecerat ille saracenus misit p Cid ruidas cāpeatorem qui libēter venit ad mandatum eius. et recepit eum rex honorifice. Narrauitq; sibi dāna q̄ receperat ab illo saraceno. Tūc pepercit ei et inuitauit eū q̄ veniret secū i castellā: sed noluit acquiescere quousq; cōcessit sibi sequētia. s. q̄ cū aliquis nobilis haberet exire de regno q̄ daret ei spaciū. xxx. dierum. Secūdo q̄ nihil faceret cōtra aliquē nobilē: nec ciuē: nisi prio eēt exauditus sicut debet esse de iure. Tertio q̄ nihil faceret cōtra foros et priuilegia ad bonos vsus villarum et locorum. Quarto q̄ nō faceret impositiōes inordinatas. Quinto q̄ si cōtra hec faceret: q̄ ppter hec tota terra posset rebellare et eleuari quousq; fieret emēda per regem que oīa rex cōcessit sibi et iterū inuitauit eū: q̄ secū veniret: sz ipse noluit quousq; vindicaret ipsum de illo saraceno pditore. Regratiatus est ergo rex alfonsus sibi: et reuersus est in castellam. Uirtuosus vero Cid obsedit castrum predictum: et in tanta pressura posuit eum quousq; moriebātur fame: nec poterant iam bellare pre fame: et volebant sibi dare castrum si saluaret vitam eorum: sed ipse noluit vt vindicaret regem. cepit ergo vi tibus castrum: et captiuauit saracenum illum aliuofalas: et omnes qui erant cum eo: omnes occidit preter aliuofalas proditore: et aliquib⁹ suis quos misit regi alfonso. Placuit ergo regi cum vidit presentē sine dominū ipsius Cid campeatoris: et fecit magnam iustitiam de isto proditore et sociis eius: et regratiatus est ipsi Cid: qui vindicauerat eum.

¶ Uincūt christiani et fugatur rex denie: et capitur rex aragonum per Cid campeatorem.

Nonagesimum quintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi Millesimo nonagesimo primo. Tunc predict⁹ Cid campeator congregatis militib⁹ suis iuit ad percurrendam terram benalfale regis denie: q̄ cum rex ille sciuit doluit valde: et misit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cum quo erat federatus q̄ veniret ad adiuuandū eū cōtra Cid campeatorē qui etiam dolens: quia cum intrauerat terrā suam similiter congregauit exercitum suum: et ambo reges venerunt super eū qui erat edificādo quodam castrum super modella quod dicebatur alcola. parauerunt ergo ibi acies suas: et commissum est durum bellum et ceciderunt multi: sed finaliter habuit victoriam Cid campeator de illis duob⁹ regibus: et fuit captus rex aragonie cum multis comitibus et militibus suis. Alii vero dederunt terga. et cum hac honorabili pda reuersus est cesaraugustam vbi cum magna letitia et honore: receptus

fuit a rege z filiis eius. Sed vir-
tuosus Cid cōpatiēs regi petro
z suis militibus: quia xpiani erāt
soluit eos z permisit eos ire libere
in terraz suam. Et post hec venit
Cid campeator in regnum cuz di-
uitiis z honore qui recept⁹ fuit a
rege alfonso honorifice deditqz si-
bi multas villas z castra ac priui-
legia q quecunqz locuz caperet a
saracenis vel aliis inimicis esset
suum iure hereditario z successo-
rum suorum.

¶ Uincunt christiani z capitur to-
letum ac plurima loca per regem
alfonsum sextum.

Nonagesimūsextū bellum inter saracenos z christianos accidit an-
no domini Millesimononagesi-
moquinto Imperante henrico et
sedente in cathedra petri grego-
rio septimo. Tunc predictus rex
alfonsus hiano terti⁹ Rex castel-
le congregauit exercitum suū ma-
gnum: z venit super toletuz. Erat
enim iam solutus a iuramento qd
fecerat alymaymon regi toleti p-
pter eius mortem z filii sui ysen.
Uenit ergo predictus rex z cogi-
tauit quomodo capere posset ciui-
tatem illam taz magnaz z tam for-
tem: z recordatus est verbi qd au-
dierat cum esset sub arbore i orto
regis pdicte ciuitatis quādo erat
cū pdicto rege alymaymon. Que-
rebant enim inter se cōsiliarii pre-
dicti regis ipo presente rege quo-
modo possit capi ciuitas illa tā for-
tis: z respondit vnus illoꝝ q non
poterat capi nisi septem annis es-
set obsessa: sic q nulla [illegible] pos-
sit intrare z tūc in octauo anno pos-
set capi pre fame. Istud ver[illegible]
diuit rex alfonsus licz ipsi cog[illegible]
q dormiebat. sic ergo cuz ve[illegible]
hoc verbo abstulit eis panem [illegible]
num z fruct⁹ per quatuor annos
z hoc vndiqz per totam tenuit
nuit eam obsessam aliis quatuor
annis ex quadruplica [illegible]
tis. z cuz intra ciuitatem [illegible]
pulus sine numero defecissent
iam victualia: z sub quibusdam pa-
ctis data est eis ciuitas in die
cti vrbani mēsis maii. z capti-
tate illa q̄ quondā fuerat hono-
gloria gottorum exiuit inde [illegible]
currit omnes terras circumquaqz
cepit tunc scilicet [illegible]
quedam alhanam [illegible]
nam ozedam [illegible]
ozaman berl[illegible] z medinaz celi
z plurima alia loca [illegible] reuersus est
toletuz vbi collocauit [illegible]
z fecit ibi habitationes suam z fa-
ta est mesquita maior ecclesia ca-
thedralis dicta sancta maria z f[e]-
cit q eligeret archiepiscopus q
esset primas hyspaniarum z do-
uit ecclesiam illā pluribus vil-
castris locis z possessiōibus ho-
rifice sicut z nunc est: z in die [con]-
secrationis ecclesie obtulerunt
z regina de thesauris suis z po-
suit in illa ecclesia reliquias [illegible]
titudinem quas habebant [illegible]
quas venerandas z indulgentias
obtinendas concurrit ibi multitu-
do populi ex toto archiepiscopa-
tu certis temporibus anni.

Transiecit christiani cruce signati transeūtes terram sanctam ꝛ ceperunt ciuitates nicia ꝛ laudicia

Nonagesimum septimum bellum inter sarracenos ꝛ christianos accidit anno domini millesimonona gesimoseptimo sedente in cathedra petri vrbano scdo predict⁹ papa āno dn̄i millesimononagesimo sexto apud clarū montē aluernie in mēse nouembris cōsiliū celebrauit: vbi exposita est miseria ciuitatis hierusalem. dedecus xp̄i ꝛ obprobriū nūciatur cōsilium ꝛ auxilium postulatur. Un̄ occidētis populi innumerabilis multitudo duces: comites: ꝛ nobiles: ignobiles: diuites ꝛ pauperes episcopi: clerici: ꝛ religiosi. senes: pueri: et puelle. dolētes loca sancta pphanari a gētibus ꝛ thurcis ab appulia pūincia ligua occitania hyspania: Acquitania: britania: normania: Scocia: flādria: frācia: germania: lothoringia: borgūdia: lombardia. alijs pūincijs regnis ꝛ terris nullo vnq̄ angariante: s; omnes pari fide ꝛ voto ꝛ deuotione iniurias xp̄i vlturas ire se parantes signo cruci signati pace firmissima vbiq̄ terrarū composita de terris suis egrediētes nullū in tāta multitudine regem habētes nisi xp̄m sepulchrū ipsius tāto tēpore sub seruitute redactum pponunt reddere libertati: ꝛ quanto quisq̄ pronior erat prius ad mundi militiam tanto erat pronior modo ad dei militiam exercendā. Judeos vero in vrbibus quas transibant credere compellebant vel trucidabāt. Unde multi zelo paterne legis mutuo se peremerūt. Alij credere se simulātes post ad iudaismū relabebant. Et si queratur q̄s incitauit p̄dictum vrbanum papā vt crucē predicaret: ꝛ quis tantā multitudinē cōmouit Respondetur q̄ hoc venit ex inspiratione diuina que facta fuit cuidā pauperi. religioso viro gallico qui dicebatur petrus heremita. qui cum peregrinaretur in sanctum sepulchrū vidēs loca sancta ab impijs irreuerenter tractari. vidēs etiam venerabilem symonē ciuitatis patriarcham cum subditis suis viliter: et cum omni abiectione: ꝛ pluribus oppressionibus affligi commota sunt viscera eius vehemēter: ꝛ cepit anxius contristari ꝛ cogitare si cōmode posset afflictis subuenire Cum aūt quadā nocte dominice resurrectiōis in ecclia lachrymis ꝛ orationibus dn̄o supplicās pernoctaret longo vigiliarū labore fatigatus supra pauimētū ecclesie somno humanitus irruente cepit paululum dormitare domin⁹ aūt iesus xp̄s apparuit ei i somnis iniungens ei legationē ad dominū papam. ꝛ ad principes occidentales p liberatiōe terre sancte: quā legationē ip̄e fideliter adimpleuit veniēs ad predictū papam ꝛ omnes alios principes xp̄ianos cū literis predicti patriarche ꝛ aliorum fidelium hierosolymis cōmorantiū. Sic ergo congregati sunt oēs supradicti cū petro heremita.

Erãt autẽ huius sancti exercitus eminentiores. Adamar⁹ podicñ. episcop⁹. Godefridus dux lotoringie. eustacius ꝛ baldoni⁹ fratres eius. Robertus comes flandriensis. Rodolphus comes metensis. Hugo magn⁹ frater regis francorū. Stephanus comes blesensis Raymūdus comes tholose ꝛ sancti egidij. Destimūdus dux apelie. Robert⁹ comes normanie Anshelmus de aboldumõte. Raymūdus torene. fertur autẽ ꝙ Cid ruidas cãpeator fuerat inuitat⁹ ab istis principibus pro isto passio faciendo ꝑpter eius magnã famã. Sed ipe occupatus cum rege Alfonso contra saracenos in expugnatiõe toleti ꝛ aliorū locoꝝ vt infra dicet se ab illo cõuiuio facto excusauit exposita etiaꝫ sua sancta occupatiõe: ꝛ creduntur tunc transfretasse plusꝙ ducẽta milia xp̄ianorū iter quos Gulfreri⁹ de turrib⁹ multos insultus hostibus īferẽs atqꝫ damna vna die rugitū leonis a serpẽte circūligati audiuit qui socijs dissuadẽtibus accedẽs audacter serpentẽ truncauit leonẽ liberando cuius rei leo memor eūdem seqtur vt leporari⁹: et ꝙdiu in illa terra fuit multa fecit ei cõmoda in venationibus ꝛ bellis: ꝛ quẽcunqꝫ vidit domino aduersari subito ꝓsternebat nec dño redeūte in naui positū derelinquere voluit: sed nautis nolẽtibus eum recipere vt pote animal crudele secut⁹ est dñm suum natando ꝑ maria quousqꝫ defecit. Anno ergo ꝑdicto scꝫ Millesimo nonagesimo septimo. exercit⁹ dñi fines paganorum attigit: ꝛ factū est primum bellū magnū cū saracenis ad pontẽ fluminis pharphar nono kalẽdas martij: vbi multo saracenorū sanguĩe effuso victi sūt a xp̄ianis. Et capte sūt ciuitates nicea ꝛ laodicia: ꝛ lꝫ eẽnt tãti in exercitu tãta fuit reruꝫ oĩm abundantia: vt aries vno denario. bos ꝑo tantꝫ nummis duodecim venderetur.

¶ Vincunt christiani ꝛ capiũt antiochia.

NOnagesimūoctauum bellū inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno ꝑdicto: scꝫ Millesimo nonagesimoseptimo. Cū eñ exercit⁹ dñi ꝑdicta obtinuisset loca: ꝛ i manu imperatoris Cōstantinopolitani reliquisset ꝑfect⁹ inde varijs transcursis regionibus ꝛ prolixi itineris diuturno labore plurimum fatigati mẽse septembri ante ciuitatẽ antiochie. nam tunc erat saracenorum subiecta dominio castra locauerunt. Cum autẽ per mẽses vero nouẽ in obsidiõe ciuitatis cõtinue laborarẽt: ꝛ varijs tribulationibus essent oppressi: vꝫ fame frigore yemalibus ymbribus et multimodis egritudinib⁹ ac diuersis morbi generibus a thurcis in ciuitate cõmorantibus sibi illatis parum profecissent: nec vllis bellicis instrumentis contra munitissimaꝫ ciuitatem ꝑualerent. Respexit deus afflictionẽ populi sui ꝑ quẽdam fidelem christianuꝫ in ciuitate sub infideliū dominio com

morantem: qui de nocte per scalã dominum boamundum principez tarẽtinum clam cum militibus in ciuitatem recepit. Illi xpo portas vt aperientes interfecto eius duce nomine Acciano cũ alijs fere .xj. milibus quibusdaz alijs vinculis mãcipatis ciuitatem nobilẽ multarum prouinciarum a diebus antiquis metropolim z mediatricez diuino munere possederunt.

Vincũt christiani z fugatur corboran⁹ cũ exercitu suo antiochia ab eius obsidione liberaretur z inuenitur lancea qua perforatũ fuit latus christi in cruce.

Nonagesimum nonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo nonagesimooctauo. Capta enim antiochia: vt predictuz est: mox superuenit Corrobo ranus magno cum exercitu paganorum: z christianos obsidẽt tãta qz fame afflicti sunt vt vix se aliq ab humanis carnibus abstinerẽt inedia ergo perurgente z fame intolerabili compellẽte de necessitate facientes virtutem pauci cõtra multos ad preliuz coacti sunt exire lãcea domini sancta qua latus eius in cruce fuerat perforatum q̃ pauloante sub terra per reuelationem reperta fuerat eos pro vexillo precedẽte exercitu christianorũ innumeram infideliuz multitudinẽ audacter ingrediẽs: z brachio extento viriliter pugnans diuino ptectus adiutorio gloriose de hostibus obsidẽtibus triumphauit alijs gladio trucidatis: alijs terga vertẽtib⁹ equoꝝ velociũ presidio fuga elapsis expoliauit: erga campum exercitus dñi z tantũ auri z argẽti equorum z victualium copiã inuenerunt vt omnes cumulatu diuitijs z victualibus supramodum abundantes cũ hymnis z laudibus ciuitatẽ ingressi domino pro tanta victoria gratias retulerunt. lancea vero christi fuit per hũc modũ reperta. Apparuit enĩ sanctus andreas cuidã rustico prouinciali dicẽs: veni ostendam tibi lanceam christi. z rusticus isdẽ capta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostẽso presente raymũdo comite tholosano z capellano suo lanceam inuenit. Dubitãtibus aũt plerisqz: quidaz bartholomeus nomine xpo sibi apparente certificatus ignem: lz pedum quem fieri iussit illesus trãsiuit cum lancea: z sic exercitus domini fiduciam habens in christo z lancea a tempore apostolorum inuisa intrepidus processit.

Vincunt christiani cruce signati: z capit ciuitas sancta hierlm.

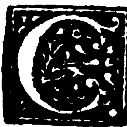
Centesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo nono. Tunc exercitus domini dominium ciuitatis antiochie boamũdo predicto concedentes ordinatis ecclesijs z clero ac patriarcha et stipendijs

vnde sustẽtari possint: Siriciq̧ p
ficiscentes marchiam ꝛ barrã mul
taq̧ castella regionis illius expu
gnant tanta fame afflicti: q̄ corpo
ra saracenorũ fetentia edere com-
pelluntur. ꝛ inde profectus exerci
tus dñi ad iteriora syrie larga dei
manu refocillatus est: ꝛ tandem
montana hierosolymorũ conscen-
dens ante sanctã ciuitatẽ ꝑuenit
tentoria figẽs ꝛ castra: ꝭm milita-
rem disciplinã collocans ex omni
parte ipsam vrbem obsidione val-
lauit. Est aũt hierusalẽ ciuitas in
montanis sita riuis fontibus ꝛ sil
uis carẽs: excepto siloe vbi aqua
sufficiẽter habet. legitur q̄ priusq̄
exercitus dñi hierusalez appli-
cuisset: quedã colũba desup exer-
citu predicto volans ab accipitre
grauiter plagata est. circa quaz re
perte sunt litere: quas deferebat
talis sententie. Rex acharon duci
cesario salutez. generatio canina
venit gens contentiosa. ꝯtra quã
per te ꝛ ꝑ alios defendas tuam le
gem indica idẽ vrbibus alijs. ere-
ctis ergo petrarijs: ꝛ alijs bellicis
instrumentis: ꝛ scalis muro appli
catis: multum laborãtes parũ in
principio ꝓfecerũt. quibusdã enĩ
ex nostris sagittarũ imbre graui-
ter sauciatis. Alijs vero molariuz
immissione pemptis machinis et
ligneis ex magna pte igne succen
sis ab his qui in ciuitate erãt ma-
xime ledebant. Dum etiã in eadẽ
obsidione ꝑ victus ꝛ etiã aque pe-
nuria laborarẽt ex ꝓdicto commu
ni omnes quotidie nudis pedib⁹
orando: septem diebus circuierũt
ciuitatẽ. Tãdẽ die octauo q̄ fuit
idus iunij feria que spe[illegible]
dies crucifixi ardore animi [illegible]
si ꝛ crucis signo muniti p[illegible]
animo ꝑ illo parati mori: [illegible]
ipso eodẽ die mortu⁹ est. S[illegible]
dñi pugiles scalas muris [illegible]
tẽtes ꝑ sagittas: ꝛ spicula [illegible]
des desuper veniẽtes ꝛ [illegible]
saxa per gladios ꝛ lãceas [illegible]
supra muros ascendendo [illegible]
sancta hierusalez a chri[illegible]
pitur: ꝛ in porticu Salo[illegible]
ganos egredientes tot [illegible]
vt in sanguine occisorum [illegible]
equoruz genua equita[illegible]
no munere ciuitas sancta [illegible]
lem a christianis capt[illegible]
ti eo[illegible] est reducta. que per [illegible]
circiter. ccc. sexagi[illegible]
da vice ab impe[illegible]
capta ab immũ[illegible]
rat possessa gra[illegible]
uatori nostro do[illegible]
patriarcham lat[illegible]
q̧ ecclesias ordina[illegible]
defridum de bullon [illegible]
nuum. ꝛ virum deo ꝛ [illegible]
acceptum dominuz ciui[illegible]
nimiter elegerunt: qui lic[illegible]
tis administrationem ad [illegible]
rum precum instantiam [illegible]
set pro reuerentia tamen [illegible]
cordis humilitate noluit [illegible]
pellari: nec coronã auream [illegible]
tare: vbi dominus noster [illegible]
coronatus fuit pro nostra [illegible]
ptione.

¶ Uincunt christiani cruce [illegible]
ti cesis centum milibus [illegible]
norum.

Entesimuz primum bellum inter saracenos z christianos accidit paucis elapsis dieb⁹ a captione sancte ciuitatis hierusalē. Tunc eniz cum princeps de repatriando tractaret. Ecce rex saracenorum cuz centum milibus equitum. z. cccc. milibus peditū ad bellādos xpianos ascalonam venit: quibus exercitus domini in quo nō erant nisi quinqz milia equitū. z quindecim milia peditum occurrēs deo pro eis pugnāte: z nube ab estu solis protegente saracenos solo impetu territos proiectis armis eos in fugā cōuertit. z in hoc bello facto. vj. kal. augusti cesi sunt cētuz milia paganorum. In portu vero ascalone vsqz ad duo milia suffocant: eorū vero qui in mari z iter spineta consumpti sunt: numerus ignoratur. His gestis reuersus est exercitus domini in sanctam ciuitatem cum magnis diuitijs z honore. z mansit ibidem supradictus godefridus electus in regez. Alij vero principes ad propria cuz honore sunt reuersi.

¶ Uincunt saraceni in hispania: z occiditur infans sanctus alfonsi perditur concha z plurima alia loca. z destruuntur oia balnea regni

Entesimum secundum belluz inter saracenos: z christianos. accidit supradicto anno domini Millesimononagesimonono. Tūc rex alfonsus sextus tertius rex castelle de quo dictum est supra cōsilio Aben. habet regis hyspaleñ. cui⁹ filiam caydam nomine ceperat in vxorem factam christianaz que vocata fuit maria: vt nihil esset i hyspania: quod eis non subiugaret. misit in affricaz pro saracenis qui dicebantur almorandes. Erant enim mirabiles bellatores: z placuit regi marrochiorum: complacere regi alfonso. z misit ei militiam magnam illorum quibus prefecit capitaneum vnum Alguaselum suum maiorem: qui dicebatur halia benaxa. Hunc predicti almorandes tūc obliti domini sui eleuauerunt myramamolim: z reuersi sunt in optatam partē: quia cōgregati sunt cū alijs saracenis z expugnauerunt regē hyspaleñ. qui dederat filiam suam in vxorez occulte xpiano: z quia erat amic⁹ regis xpiani. Uenerūt ergo cōtra predictum regē z ipse occurrit eis non tam pparatus ad belluz sicut poterat z debuerat: z occisus est i bello. quo facto eleuatus in superbiā ille saracen⁹ qui se fecerat vocari myramamolim venit cuz sua multitudine graui cōtra terrā regis alfonsi. z obsedit hucles. Tūc aūt rex alfonsus predictus erat infirmus: z doluit vehemēter: quia non poterat ire in persona contra eos: sed misit illuc filium suuz vnigenitum quē habuerat ex illa predicta cayda vxore sua xpiana qui dicebatur infans donus sanct⁹ alfonsi. z erat adhuc puer: z cū commisit comitē donū garsiam de cabra

qui nutriret eũ ⁊ multos alios co mites ⁊ nobiles cum exercitu magno: ⁊ venerũt ꝓpe villesium. Cũ ergo saraceni obsidẽtes viderũt xp̄ianos dimiserũt obsidionẽ: ⁊ venerũt contra eos. ⁊ ordinatis aciebus cõmissuꝫ est durũ bellũ: ⁊ permittẽte deo ac peccatꝭ forte exigẽtibus victi fuerũt xp̄iani. ⁊ ibi vbi maior erat potestas christianorꝫ cũ predicto infante filio regis ibi occurrit maior multitudo saracenorum. Infans aũt sentiẽs equũ suuꝫ vulneratũ: dixit nutricio suo comiti. pater vulneratus est equ⁹ meus: ⁊ dixit comes. fili sitis firmus: alr's vos eritis vulneratus. ⁊ cecidit statiꝫ equus mortu⁹ cũ eo quod cũ vidit predictus comes timens mortẽ infantis. descẽdit subito de equo suo ⁊ cooperuit infantẽ cũ scuto. ⁊ ibi defendens infantẽ plurimos saracenos cũ ense suo occidit: sed tanta fuit eoruꝫ multitudo: ꝙ non potuit sustinere: quia absciderũt ei vnum pedẽ quodaꝫ ense. ⁊ quando vidit ꝙ nõ poterat se cõtinere dimisit se cadere super puerũ: vt moreretur priusꝙ̄ ipse. ⁊ ibi occiderũt comitẽ illum. Ceteri vero comites habuerunt infantem ⁊ fugiebant cuꝫ eo ꝙ̄tum poterant cogitantes euadere mortẽ Sarraceni autẽ vidẽtes eos insecuti sunt eos: ⁊ qr nõ poterãt tã cito fugere cũ puero sicut voluissẽt attinxerũt eos: ⁊ trãseuntes vltra eos occiderũt ibi infantẽ: ⁊ comites. ⁊ in memoriã illi⁹ victorie posuerunt saraceni nomen loco illi⁹ septẽ porci: sed postmodũ mutat⁹ est loc⁹ ille ⁊ vocatus est septem comites. Alii autẽ qui euaserunt venerũt toletũ ad regẽ: ⁊ factꝰ est planctus magnus a rege pro [illegible] suo. sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Tũc fuit ꝑdita concha quã habuit cum vxore sua cayda. habuerũt etiã saraceni tũc huete ⁊ hucleseꝫ: quesiuit rex alfonsus a sapiẽtibus quare milites sui nõ poterãt tolerare bella sicut solebãt. Et rñsum est ꝙ̄ erat: quia sepe intrabant balnea: ⁊ quia nimis vacabãt delitiis ⁊ extunc rex alfonsus fecit ꝙ̄ destruerẽtur omnia balnea regni sui et fecit milites laborare multis exercitibus.

¶ Vincunt christiani sub pñcipe godefrido de bullion. ⁊ capiuntur plurime ciuitates.

Centesimum tertium bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos. accidit anno domini Milesimocẽtesimo Tunc victoriosus princeps Godfridus de bullion expeditis aliis principibus collecto exercitu suo attendens ꝙ̄ ciuitatem sanctam non posset retinere nisi fines suos vellet ampliare: ⁊ hostes vicinos a se longius propulsare: licet cẽnt paucissimi respectu circunstantiũ nationum: quia habebant ab oriẽte arabes moabitas ⁊ amonitas. a meridie vero ydumeos egyptios ⁊ philisteos ab occidente autẽ ciuitates maritimas per olomay dam siue accon ⁊ tiron ⁊ tripolim ⁊ oẽs alias vsꝙ̄ ad anthiochiam.

a septētrione vero tyberiadā ꝛ cesareā philippi et regionē decapoleos ꝛ damascum. maluerūt tamē pro xp̄o animas suas morti exponere ꝙ̄ missa manu ad aratrū retrospicere ꝛ negociū imperfectuꝫ relinquere: non ergo cōfidētes in sua fortitudie: nec ī multitudine sed in sola dei protectione spē habētes ꝛ salutifere crucis vexilluꝫ semper in prelio deferentes inimicis partim fugatis partiꝫ trucidatis partim carceri mancipatis vrbes munitissimas ꝛ castra iexpugnabilia christo subiecerūt. Unde in illo suo primo egressu cepit ciuitatem ioppē in littore maris sitā Et ciuitatē ramata nobileꝫ populosam muro valido circundataꝫ ꝛ turribus excelsis in campestrib⁹ sitam. cepit etiam ciuitatem porphiriam in littore maris quasi miliarib⁹ quatuor ab accon distātes et ciuitatem tyberiadem in galilea que est supra stagnuꝫ genezareth sita. Quib⁹ subiugatis reuersus est gloriosus princeps ī sanctā ciuitatē cū leticia ꝛ honore. In fine supradicti anni mortuus est princeps godefridus: ꝛ elect⁹ est concorditer ꝛ in regē inūct⁹ Baldouuinus frater eius milesstrēnuissimus ꝙ postmodū diuino fret⁹ auxilio regnū suū dilatauit. nā ipse expugnauit azur ꝛ cesareā philippi ꝛ accō: ꝗ alio noīe dꝛ tolemaydam ꝛ ciuitatē berid: ꝛ ciuitatē Sydōis ꝛ montē regalē: ꝛ plurima alia loca cepit: ac multa alia loca fortalicia ac deinde ab aliis successorib⁹ multis bellis ꝛ multa effusiōe sanguinis dilatatū fuit regnū hierosolymitanū in ciuitatibus villis ꝛ castris. sicut latissime narrat acconeñ. ep̄s in libro de reb⁹ ꝛ statu terre orientalium que ꝑpter breuitatem relinquo.

¶ Uincunt christiani ꝛ obsidetur ciuitas cordubeñ. ac membratim diuidit̄ proditor saracenus qui regem hyspaleñ. interfecerat per regem alfonsum sextum.

Centesimumquartum bellum inter saracenos ꝛ christianos. accidit paucis elapsis diebus post p̄dictum bellum: Tunc enim predictus rex alfonsus. vj. iij. rex castelle ex ira magna quam habebat cōtra saracenos: tum quia interfecerant filium eius: tum propter alia damna que fecerāt in terra eius. congregatis exercitib⁹ magnis liber ab infirmitate venit in terraꝫ saracenorum directe contra illuꝫ saracenum qui se fecerat vocare myramamolim: qui tunc erat in ciuitate cordubeñ. ꝛ obsedit eum ibi: qui cum cognouit potestatem excedentem regis alfonsi: nō fuit ausus exire contra eum. Cum ergo sic esset obsessus: quidam saracenus nobilis: cuius nomen erat abdallar venit de nocte cum multitudine magnā sarracenorum: et dedit saltum ex improuiso in exercitum regis alfonsi. christiani autem sentientes eos capientes celeriter arma sua bellauerunt cum eis ꝛ occiderunt maiorem parteꝫ

eorum ꝛ ea priuauerūt saracenum predictum abdallar qui ꝛ interfe- cerat regem hyspaleñ. predictum patrem regine domine marie cay de. Ceperūt etiā plures alios cū eo. Precepit ergo rex alfonsus: ꝙ duceretur saracenus ille ante eū. ꝛ mandauit ꝙ duceretur ad locū vbi possent eū videre saraceni de ciuitate. ꝛ ꝙ cōscideretur corpus mēbratim in frusta. quia interfe- cerat socrū suū: vt dictum est. Pre cepit etiam ꝙ ducerētur alij nobi les saraceni qui fuerant cū eo: ꝛ ꝙ comburerētur viui i eodē loco qđ cum viderūt saraceni de ciui- tate timore magno percussi firma uerunt pacem cū eo ꝙ darēt ei tri butum omniū terrarum quas pos sidebāt circa mare: ꝛ miserūt mul tū aurū ꝛ argentū ac multitudinē lapidū preciosorum ac alia pluri- ma dona. Et tunc rex alfonsus cō- tentus de his que fecerat in cursu illo: ꝛ quomodo confregerat ꝛ ho norauerat illum saracenum. Aliū qui se vocauerat myramamolīz re- uersus est in terram suam cū ma- gnis diuitijs ꝛ honore. ꝛ extūc p̄- dictus rex alfonsus tenuit regnū suum in pace: ꝛ dederunt ei sarra- ceni citra mare quolibet anno tri b uta siue parias suas.

¶ Vincūt sarraceni sub nicha re- ge marrochiorū: ꝛ vulneratur rex alfonsus sextus.

CEntesimum quin tum bellum inter sarace nos ꝛ christianos. acci- dit anno domini Millesimo cente simo primo. ¶ Nicnicaph rex mar rochiorū qui erat myramamolin ꝯgregato magno exercitu almo uidum trāsiuit mare cui congre- gati sunt ꝛ vniti omnes [illegible] vuandalie venit ergo sup regem hyspaleñ. ꝛ obsederūt ciuitatem atq̧ ceperunt eam ꝛ inuenerunt ibi illum proditorē qui se fecerat vocari myramamolum ꝛ [illegible] caput eius: ꝛ exide venerūt [illegible] cordubam ꝛ ceperunt eam [illegible] vnū dominium saracenorum [illegible] vltra mare quod prio nō [illegible] facto intrauit myramamolin [illegible] suo exercitu magno per terram re- gis alfonsi: ꝛ peruenit vsq̧ [illegible] dayos. Rex autem alfonsus p̄- dictus. tūc erat super [illegible] sta ꝛ tenebat eam [illegible] ergo sciuit ingressum [illegible] ramamolim in [illegible] uit se ab obsid[illegible] cū exer citu suo. ꝛ cū [illegible] franco- rum qui venerant [illegible] eius: ꝛ commissum est bellum [illegible] perrimū prope badayos. In quo dā loco qui dicitur arabice [illegible] que et ligua castellana [illegible] dicitur: ꝛ ꝑmittēte deo victi sunt christiani: ꝛ multi dederunt terga nemine persequente. Rex autē al fonsus sustinuit bellū cū illis qui secum remanserant vsq̧ ad noctē ꝛ tam viriliter bellabat rex ꝙ nul lus saracenus erat qui ausus [illegible] ponere ante eū. ꝛ mouet eos [illegible] co illo retraxitq̧ eos vsq̧ ad [illegible] ria nicaph q̄ bene erat fortissima fossatis. et cum cogitaret fortissi- me pugnans eos inde extrahere

Superuenit quidam nuncius qui dixit ei quod insidie quas posuerant saraceni venerunt ad depredandum tentoria sua quod cum audiuit dimisit bellare illos et reuersus est ad suos. et cum reuerteretur inuenit se cum illis qui depredabantur tentoria bellauitque cum eis sed fuit victus et perdidit multos ibi de suis et ipse vulneratus fuit lancea superueniente ergo nocte diuisi sunt abinuicem bellantes et illi pauci christiani qui remanserunt coniuncti sunt regi alfonso et reuersus est cum eis ad ciuitatem que dicitur corya. Saraceni similiter recesserunt ad terras suas et nicaph transiuit in africam. Istud bellum fuit feria sexta prima die nouembris anno quo supra.

¶ Uincunt christiani per regem alfonsum sextum destructa saracenorum terra.

Centesimumsextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo secundo. Tunc supradictus rex alfonsus sextus congregauit exercitum suum et intrauit terram saracenorum et peruenit vsque ad ciuitatem hyspalensem. destruens quicquid inuenire poterat et reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et honore.

¶ Uincunt christiani et capitur ciuitas nobilis valentie per Cid campeatorem.

Centesimumseptimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo tertio. Tunc enim rodericus didaci Cid campeatorem multitudine christianorum obsedit ciuitatem valentie et tenuit eam obsessam nouem mensibus. In quibus fuerunt multa prelia et effusus sanguis sine mensura tam christianorum quam sarracenorum: et tam angustiata fuit ciuitas pre fame quod compulsi sunt saraceni comedere canes murilegos et mures plures etiam pauperes comedebant carnes saracenorum mortuorum et tot moriebantur fame quod platee erant plene sepulchris et non erat sepulchrum in quo non essent ad minus decem saraceni. Alij autem exeuntes a ciuitate tradebant se libere manibus christianorum sed cum comedebant statim moriebantur. et compellebat eos ipse Cid redire ad ciuitatem vt in maiori numero magis opprimerentur fame et si aliquem ipse de exeuntibus poterat accipere mandabat eum comburi vt timerent exire. Uidentes autem maximam pressuram famis fecerunt conuenientiam suam firmatam cum predicto roderico didaci vt mitterent nuncios suos ad regem morsie ad regem cesarauguste: quod si infra. xv. dies non succurrerent eis darent sibi sine mora ciuitatem placuit pactum istud roderico didaci et transiuit cum hac conditione quod nullus illorum nunciorum portaret pro expensis vltra quinquaginta morobetinos. Recesserunt ergo nuncij. Sed rodericus didaci fecit quod nauta cum quo transire debebant teneret eos quousque ipse iret ad eum. Fuit ergo ista

tim ⁊ mandauitq̄ inquireretur si plus ducebat quā .l. morobetinos ⁊ inuentū est ꝙ portabāt multitudinem auri argenti ⁊ lapidum p̄ciosorum ⁊ omnia cepit ⁊ diuisit cuilibet .l. morobetios sicut pactatum fuerat. Cū ergo transiuit tp̄s ⁊ non habuerunt succursuʒ predictorum reguʒ tradita est ei nobilissima ciuitas valentie que solatiū ⁊ delicie saracenorum erat. Et ipse Cid intrauit eandē eleuato vexillo suo ante euʒ cū magna letitia ⁊ honore ⁊ precepit ꝙ poneret vexillum suuʒ in altiori turri fortalicij ciuitatis. Et ex illa die oīa fortalicia que erāt dominij ciuitatis fuerunt posita sub eius potestate ⁊ ꝓ honore fidei catholice. omnes mesquite saracenorum facte sunt ecclesie ⁊ posuit ibi sedem episcopalem ⁊ redditus necessarios et facte sunt nouem parrochie. maior aūt ecclīa dedicata est sctō petro.

¶ Uincūt christiani fugato ⁊ vulnerato rege hyspaleñ. ac ꝑemptis quasi .xxx. milibus saracenorum ꝑ Cid campeatorem.

Entesimūoctauum bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dñi millesimo centesimo quarto. Tunc cum fama perditionis valentie per omnes terras saracenorum peruolaret inter ceteros rex hyspalenꝭ. dolens vehementer congregauit exercitum suum magnum scilicet .xxx. milium hominuʒ armorū ⁊ velocius quo potuit venit super ciuitatem valētie ⁊ obsedit eā. Uirtuosus vero Cid campeator exiuit ad eum cum mi[...] litia sua ⁊ habuit bellum cū eo [...]ca ortum qui dicitur de villa [...]ua ⁊ deuicit eum plurimis sa[...]nis interfectis. Ipse vero rex hy[...]palenꝭ. cum tribus vulneribus [...]giens euasit et percussus est [...]cenos vsq̄ atibaʒ: suffocatiq̄ [...] in flumine quasi tria millia [...]norum ⁊ tanta fuit cedes [...] de .xxx. milibus qui venerant [...] euaserunt vltra mille e quingen[...] ⁊ reuersus est virtuosus Cid [...]cum vbi fuit bellum ⁊ expoliat[...] tentorijs tanta fuit multitudo [...]uitiaruʒ ꝙ pars que cecidit in so[...]tem peditorum fuit quinq̄ miliū marcarum argenti ⁊ ingressi sunt ciuitatem nobilem valētie cū magnis diuitijs ⁊ honore. Numerus aūt exercitus eius erat mille quingentorum equitum quorum mille erāt nobiles genere ⁊ .iiij. milium peditum. ⁊ tūc misit illustri regi alfonso sexto supradicto in purū presentem ⁊ donum de sua quin[...]ta parte que ei euenerat in so[...] centum equos cum sellis ⁊ fre[...] mirabiliter adornatos ⁊ rogau[...] ꝙ mitteret sibi vxorem suaʒ dom[...]nam ximenā cum duab⁹ filijs suis q̄ manebāt in sancto petro de cardenā. Rex autem illustris gaudē[...]ter recepit donū ⁊ honorifice mi[...]sit sibi vxorē ⁊ filias quas postmodū tradidit i vxores comitib⁹ ga[...]riōis. Sed quia illi commiserunt quoddam graue contra eas [...] ꝓpter hoc ante predictuʒ [...]

in cãpo ante garrionẽ tradite fuerunt postea per eundem regem in vxores infantibus nauarre et arragonie filiis regum sicut plenius continetur i generali hystoria hyspanie.

¶ Vincunt xpiani fugato et vulnerato omnes myramamoliz ac perēptis xl. et octo millibus et quingentis saracenis per Cid Campeatorem.

Centesimumnonū bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimocentesimoquito. Tunc cū predictus virtuosus Cid cum vxore sua et filiabus suis dña elmira et dña sole in pace et solaciis essent i predicta ciuitate valentie et quidaz nunciauit ipsi certitudinaliter quod ymes myramamolim rex marrochiorum dolens de pditione valentie cū quinquaginta millibus armatorū veniebat ad obsidendum predictā ciuitatē. Quod cū cognouit predict⁹ Cid pcepit q omnia castra sui dominii pararent et ponerent in eis oia necessaria ad pugnā similiter i ciuitate. Congregauitq omnes gētes quas potuit habere taz de sarracenis q̄ de christianis et omnia hec facta sunt breuissimo tempore. Venit ergo multitudo pdicta saracenorum et fixis tentoriis suis steterūt supra ciuitatem et tantus fuit eoruz tumultus cum suis atāboribus et vocibus q domina ximena cum filiabus suis que nunquā similia viderāt timuerunt valde. Sed virtuosus Cid dixit eis dña ximena et mee filie non timeatis. Ego enim cogito deuincere hos saracenos et cum eorum diuitiis vos meas filias honorifice et ditissime maritabo et illos atemborēs faciam venire ante vos buccinas vero p honore ecclesie faciam reseruari. Congregatis ergo bellatorib⁹ suis ad signū campane exierunt in campum cū insidiis et ordine virtuosissimi Cid campeatoris quos videntes saraceni ordinatis etiā suis aciebus cōmissum est durissimum bellū sic q vndiq videbant exire eū sine dñis suis. Et cū saraceni essent multi tenebāt xpianos iam in magna pressura. Et tūc virtuosus Cid animans milites suos clamauit dicens. de⁹ adiuua et beate Jacobe. et cū dixisset exiuit aluarhanes qdā miles strenuus cum trecētis militibus et insidiis et percusserunt saracenos ex aduerso scz ex parte maris. Cogitātes autē saraceni q erāt multe gētes timuerūt valde et inceperūt dare terga et secuti sunt fugientes occidēdo et vulnerādo vsq ad quodā castrū qd dicit torquera pcusso ymes myramamoliz ab ipo Cid et tanta fuit cedes saracenoꝝ qd de quinquaginta milib⁹ pdictis non euaserūt vltra q̄ millequingēti et reuersus est virtuosus Cid cū militia ad locū belli i vbi inuenerunt spolia multa nimis et inter cetera inuētū est vnū tentoriū illi⁹ miramamolim nobilius q̄ vnquā aliquis viderat et reuersus est in ciuitatez valentie brachiis vsq ab cubi-

tus plenus ſanguine ⁊ vulnerib⁹ occiſorum ⁊ cum magnis diuitiis ⁊ honore. Et tunc virtuoſus Cid miſit domino ſuo regi alfonſo caſtelle predicto ex quinta ſua parte ducentos equos cū ſellis ⁊ frenis pendentib⁹ ſingulis enſib⁹ ex ſingulis ſellis eorū. miſit etiā ſibi in donum tentorium predictum mirabile que omnia gaudenter recepit predictus rex exiſtens in valle oliueti.

¶ Vincūt chriſtiani ⁊ fugatur bucar. rex marrochiorum vulnerat⁹ cum aliis. xxx. regibus per Cid campeatorem.

Centeſimumdecimum bellum inter ſaracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno domini Milleſimocēteſimo ſexto tūc rex bucar rex marrochiorum cū. xxx. regibus ſaracenorum ſubito apparuit ſpacio vnius leuce prope valentiam ⁊ factus eſt tumultus magnus in ciuitate ex ſubitis rumoribus. ⁊ aſcēdit virtuoſus Cid ſupra turrim altiorez fortalitii cum cōſiliaribus ſuis vt videret eoruz exercitū. quē vidēs incepit ridere oſtendēs magnū gaudium deſcedens ergo de turri facto ſigno campane ꝯgregati ſunt omnes ſui bellatores. quib⁹ dixit virtuoſus Cid quomodo volebat dare bellū regi bucar ⁊ illis. xxx. regibus ⁊ hilari aio placuit omnibus ſperātes victoriam reportare. Exierunt ergo ordinati: ſecundum moduz ſuū. Eo tempore quo tempore ſaraceni non cogitabant cum ergo venerunt ad locum vbi viderunt tentoria ſaracenorū precepit vt irent lentis paſſibus ⁊ ipſe ibat cum ſuo equo qui dicebat bauieca quos cum viderunt ſaraceni ordinauerūt ſubito acies ſuas ⁊ venerūt cōtra eos ſatis inordinati cū non cogitarent de aduētu ipſius Cid ſuper eos. Cū ergo vidit eos iordinatos p̄dict⁹ Cid precepit vexillum ſuum celeriter ire cōtra eos ⁊ factum eſt prelium magnum ſic ꝙ ceciderūt multi ex vtraqꝫ parte ⁊ durauit bellum de mane vſqꝫ ad horam nonā nec poterant ſaracenos eradicare ab illo loco p̄ multitudine ⁊ tāta erat multitudo mortuorū peditū etiaꝫ chriſtianorū ꝙ non poterant cum equis ambulare inter eos. ſed placuit deo ꝙ ab hora nona īceperūt ſaraceni dare terga ⁊ ſecuti ſunt eos chriſtiani occidendo ⁊ vulnerando ⁊ in illa ſequella vidit ipſe Cid regem bucar ⁊ euaginato enſe ſecutus eſt eū vt eum occideret ſed q2 ille ducebat velocem equū cū cognouit ꝙ Cid ſequebat eum fugit velocius ⁊ nō potuit eū attingere ſicut voluiſſet licet cum perueneruntad mare prope ipm̄ tūc ⁊ tūc emiſit a manu enſez ſuū ſuper bucar percuſſitqꝫ eum ſed ille percuſſus itrauit ſubito nauiz. ⁊ Cid deſcendit ⁊ accepit enſem ſuum ⁊ ſpatam regis bucar que ei ceciderat quaz vocauit tyſonam ⁊ reuerſus eſt ad locuz belli deuictis ſaracenis vbi tot ſpolia habuerūt ꝙ ſolū de equis quinta pars que cecidit in ſortem ipſius fuit tricenta

rum equorum. Deuictoqȝ bucar rege marrochiorum cũ aliis .xxx. regibus reuersus in ciuitatem valẽtie cum magnis diuitiis letitia et honore. Et tũc misit regi alfonso castelle in donũ ex p̃dictis spoliis Centum equos cũ sellis suis ꝛ frenis mirabiliter adornatos ꝛ. lxxx. saracenos captiuos que oĩa rex predictus existens in valle oliueti gaudẽter recepit. Tunc etiam soldanus persie vidẽs ꝙ sanctaȝ ciuitatem hierusalem ceperãt xp̃iani ꝛ multas alias ciuitates ꝛ loca timẽs ꝙ tota eius terra perderet si trãsiret p̃dictus virtuosus Cid in partes illas pro iuuamine xp̃ianorum. Ideo audita eius celebri fama vt eum in amicum posset cõfederare. misit ei ambasiatorẽ suũ per mare ꝛ cum puenit valentiam receptus est honorifice ab ip̃o cid et presentauit sibi dona q̃ sibi mittebat soldan⁹ scȝ multa iocalia auri et argenti et preciosos ac nobiles pannos de serico ꝛ auro mirabilis contexture: ꝛ multa alia que non sunt in ista terra. presentauit sibi etiam vnã libram mirre ꝛ balsami preciosi cũ quo postmodũ fuit corpus ipsius Cid balsamatuȝ in eius morte: dedit etiaȝ sibi vnũ archidrichem de nobiliorib⁹ qui fuerũt in mũdo qđ vsqȝ in hodiernum diẽ manet in monasterio sancti petri de cardenam ꝛ his omnibus receptis remisit eum cum honore ad p̃dictũ soldanũ cũ suis ẽt donariis inito federe inter eos.

¶ Vincũt xp̃iani fugato rege bucar. cũ aliis. xxxvi. regibus viginti eorũ interfectis p Cid cãpeatorẽ non viuum sed mortuum.

Entesimumdecimum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini Millesimocentesimoseptimo. Tunc predictus rex bucar dolens quõ sic turpiter victus a Cid campeatore ꝛ quomõ interfecerat ꝛ captiuauerat eius gẽtes ꝛ quõ expoliauerũt eũ a tã magnis diuitiis. Ipse in ꝓpria p̃sona p̃dicauit in affrica ꝯuocans oẽs populos sicut nos facim⁹ tẽpore cruciate ꝛ cõgregatus est ad eum populus innumerabilis cuȝ quo transiuit mare vt veniret sup valentiam ꝛ se vindicaret. Cuȝ ergo predicti rumores peruenerunt ad aures ipsius Cid inter cetera p̃cepit ꝙ oẽs saraceni habitãtes intra ciuitatẽ egrederent foras: ꝛ ꝙ habitarẽt in alcudia quo facto cũ nocte illa iaceret in lecto suo p̃dictus Cid hora medie noctis cogitãs quomõ se haberet in aduẽtu tante multitudinis saracenoꝝ. Ecce subito impletum est palaciũ illud claritate magna ꝛ quodã mirabili odore. Et cum ipse miraret illius insolite claritatis et odoris apparuit ei vir quidã indutus vestib⁹ albis sicut nix q̃ canus ꝛ crispus videbat in manib⁹ suis claues gestãs. Dixitqȝ ei. dormis roderice vel quid agis. ꝛ ille respondit. quis estis vos qui a me hec q̃ritis. Et ait illi ego sum sanct⁹ petrus princeps apostolorum qui venio ad te cum celeriori mandato

q̄ illud qđ tu cogitas de rege bu-
car.scꝫ ꝙ habes dimittere hūc mū
dum ꝛ ire ad vitam vbi non est fi-
nis ꝛ prefigitur tibi terminus.xxx
dierū a p̄senti die. Uerūtamē vult
tibi deus facere hanc gratiā ꝙ tu
mortuus cū gētibus tuis habeas
victoriam de rege bucar propter
honorē tui corporis quod erit cuꝫ
adiutorio apl̄i Jacobi quē deus
mittet ad bellum illud. Sed ante
hec omnia tu facies penitentiā de
peccatis tuis ꝛ saluꝰ eris. hec oīa
cōcessit tibi dn̄s iesus xp̄s ꝑpter
amorem meum ꝛ ꝑpter reuerētiā
quam semper habuisti ad ecclesiā
meā monasterij sancti petri de car
denā. Que cuꝫ audiuit virtuosus
Cid pre gaudio dimisit se cadere
de lecto in terram ꝛ cecidit ad pe
des apl̄i volēs osculari pedes eiꝰ
ꝛ dixit ei apostolus. Non labores
in hoc quia non poteris accedere
ad me.sed sis certus ꝙ oīa que di
xi tibi sunt tibi cōcessa ꝛ sic dispa-
ruit ab oculis eius:ꝛ remāsit ī pa
latio illo quidā magnꝰ ꝛ suauissi-
mus odor cuiꝰ qualitas effari nō
potest.ꝛ predictus Cid remansit
fortificatus ꝛ ita certus de predi-
ctis sicut si iam transissent omnia
illa. Et die facto ꝯuocauit ad for-
talitium suū omnes milites suos
ꝛ narrauit eis visionem illam cuꝫ
lachrymis nihil eis occultans fa-
cietis ergo secundum cōsiliū meū
ꝛ deuincetis regem bucar ꝛ trigin
ta sex reges qui veniūt cū eo. Per
ceptis ergo sacramentis ꝛ facta pe
nitentia peccatorum suorum cum
non remanerent nisi septem dies

de spacio p̄finito p̄cepit vocari ađ
se vxorē suā dn̄am ximenā ꝛ man-
dauit ꝙ adducerentur eiv vasa illa
argentea in quibus erat balsamū
ꝛ mirra q̄ sibi miserat soldanꝰ ma
gnꝰ ꝑsie. Et cū vidit ea añ se p̄ce-
pit adduci quandā cupā aureā in
q̄ ip̄e bibebat ꝛ accepit de illo bal
samo ꝛ mirra mixto cū aqua rosea
ad quātitatem vnius cocliaris et
bibit ꝛ sic ꝑ illos septeꝫ dies suit
nihil aliđ comedēs nec bibēs. Et
factū est corpus eiꝰ pulchrius ꝛ re
cētius q̄ꝫ añ excepto ꝙ ꝯtinue de
ficiebat sic ꝙ nō poterat se moue
re in lecto. penultima ergo die an
q̄ꝫ deficeret vocauit vxorē suā ve
nerabilē ep̄m ciuitatis hierosymi
ꝛ alios milites parētes ꝛ amicos
q̄bus ꝯfidebat. Dixitq̄ eis. Satis
ꝙ rex bucar erit hic vna istaꝝ die
rū ꝛ circūdabit ciuitatē cū sua po
testate magna et ergo q̄ vos habe
tis facere vt vicatis sunt hec. ¶ Pri
mo postq̄ꝫ fuero mortuus lauabi-
tis corpus meū quod satis intrin
secus mūdum teneo laudet deus
vt crastina die que est dies vltima
vite mee recipiā corpus dn̄icum
lauato corpe abstergat bene vn
getis ip̄m totū caput ꝛ os pectus
oīa alia mēbra cū balsamo ꝛ mirra
qđ superfuit in his vasculis arge
teis ꝛ nullus sit ausus ꝑpter mor
tē meā clamare nec ostēdere dolo
rē ne forte saraceni sentiāt morte
meam ꝛ cū venerit dies vt appro
pinquat ciuitati rex bucar p̄cipie
tis ꝙ oēs gētes ascēdāt super mu
ros ꝛ ꝙ sonēt tubas anāfiles ꝛ fa
ciāt maiores letitias q̄ potuerunt

llel per homines et cu fuerit dies qua volueritis ire cu corpe meo i castellam facietis q egrediantur oes gentes secretissime. sic q non intelligat saraceni qui sunt i subrbibus: et precipietis onerari gerulas: aliasq bestias cu oibus illis diuitijs que sunt valetie. sic q non remaneat ibi aliquid q sit alicui valoris: et cu factu fuerit precipietis incellare equu io meu bameca: et armabitur bene corpus vero meu ornabitis optime: et ponetis me super equu taliter q no possiz cadere. ponetis etia in manu mea ensez meu tyson: et eant semp ante me eps domin hieronymus et gil dias priuatus meus: vnus ad dexteraz: et alius ad sinistra. qui dirigant equu meu. et vos petre bermudem portabitis vexillu meu. sicut cosueuistis. vos vero aluar hanes ordinabitis acies. et ite ad belladu cuz rege bucar. sitis eni certi et no dubitetis q habebitis victoria me existete mortuo. sicut mihi de concessit. Sequeti vero die facto testameto suo hora tertiaru recepit corp dnicu de manu epi gentibus flexis: et cu multis lachrymis. quo pcepto reclinauit se i lecto dices. Dne iesu xpe: cui est ois potestas et cuius sunt oia regna. tu es sup oes getes: et oia sunt ad preceptu tuu. Ideo dne peto hac misericordiam: vt aia sit vbi est finis sine fine. Quibus dictis virtuosus Cid tradidit animam in manib creatoris. Post tres aute dies mortis eius apparuit rex bucar cuz potestate sua super valentiam: et fixa sunt tetoria. xv. milia sicut narrat analfaxar hystoriograph saracenoruz: et bellabat cotinue contra ciuitate quatum poterat. et illi de ciuitate defendebat ciuitate cum magna letitia sicut eis precepat Cid qd durauit per noue dies: qr xpiani preparabat oia sua ad ducedu in castellam sicut pceperat eis gloriosus Cid. Bucar vo rex vides q Cid tato tpe no egrediebatur ad eos cogitauit q no erat ausus exire. Et ideo volebat facere machinas ad capiedu viribus ciuitate. Sz die duodecima oib preparatis et posito ipsi corpore Cid in equo suo sicut madauerat tali dispositioe q videbat viuus hora media noctis apta est vnica porta ciuitatis q tendit versus castellam et ordinatis acieb cuz omnib oneribus exeuntes secretissime et in magno silentio: sic q videbatur q non essent ibi. xx. milites irruerut subito in saracenos qui inuenietes eos inermes nec potetes pre cofusioe magna ordinare seipsos: qr videbat regi bucar et illis. xxxvj. regibus q veniebant ex parte xpianor sup eos vltra sexaginta milia militu qui erat albiores niue: et ante eos viderut viruz militez sup equu album sedentez in manu sinistra gestante vexillu albu: et in manu dextra ensem qui videbat sicut ignis. Videtes ergo Bucar et reges predicti cedez maxima saracenor suor quam faciebat isti milites timuerut valde et dederut terga fugietes vsq ad mare: christiani autem insequen-

tes eos occidendo ꝛ vulnerãdo ꝑ
uenerunt vsq; ad mare ꝛ tãta ꝓſ-
ſura: vt ingrederẽtur in nauibus
ꝙ ſcd̃m hyſtoꝛiam viginti illoꝛu;
regu; fuerunt ibi moꝛtui: ꝛ dece;
milia ſaracenoꝛum ſuffocati. Rex
vero bucar cũ alijs qui euaſerant
preſſurã illa; eleuatis velis nun-
q; amplius ſũt reuerſi. chꝛiſtiani
aute; victoꝛia habita reuerſi ſunt
ad tẽtoꝛia: ꝛ expoliato cãpo vbi
innumeras diuitias inuenerũt: re
ceperunt eas quas poꝛtare potue
rãt. relictis ibi pluribus alijs ſine
numero: ꝛ ſic venerunt cum coꝛpo
re ipſius Cid in caſtellam cu; ma
gna leticia ꝛ honoꝛe: ꝛ ſepelierũt
ſicut ipſe precepit in ſancto petro
de cardenã. Saraceni ṽo q̃ erant
in alcudia vidẽtes ꝙ omnes chꝛi-
ſtiani receſſerãt a ciuitate: ꝛ nihil
dimiſerãt in eadem ingrediẽtes
iterum populauerãt ea;. Fuit au-
te; predictus virtuoſus Cid dñs
ꝓdicte ciuitatis quiq; ãnis. Rex
aute; alfonſus ſextus ſupꝛadict⁹
cu; audiuit victoꝛiam quam Cid
cãpeatoꝛ habuerat moꝛtu⁹ ꝛ quo
modo ducebaẽ in equo ſuo bame
ca ac ſi eſſet viuus venit perſona-
liter ad ſanctu; petrũ de cardena
celeriter de toleto: et honoꝛauit
eũ in ſepultura ſua in q̃ etia; fue-
rũt infantes arragonie ꝛ nauarre
cum ſuis vxoꝛibus q̃ filie fuerunt
ipſi⁹ Cid. Predictus vero rex al-
fonſus ſext⁹ hiano regnauit. xliij.
annis ꝛ ſepte; menſibus ꝛ perce-
ptis ſacramentis feliciter migra
uit ad dominu; anno dñi Milleſi
mo cẽteſimo viceſimooctauo. Ja
cet ſepultus in monaſterio ſancti
facundi in cuius moꝛte ex medio
lapidu; qui erant ante altare ſan
cti yſidoꝛi i ciuitate legioneñ. tri-
bus diebus manauit aq̃ qđ fuit
ſignũ lachꝛymaru; regni pꝛopter
damna ſecuta poſt eius moꝛtem.
Ipſe non reliquit filium heredem
Uerũtamen q2 ipſe dederat filia;
ſua; dominã oꝛracam in vxoꝛe co-
miti Raymũdo tholoſano q̃ erat
de genere gotthoꝝ: ꝛ in illa pdi-
ctus comes habuit vnũ filium q̃
proficiſcereẽ in hieruſalẽ in p̃-
ſayo ſupꝛadicto quem baptizauit
in ioꝛdane: ꝛ ideo vocauit eum al-
fonſu; ioꝛday. Ideo iſte poſt mul-
ta damna que acciderãt in regno
fuit eleuatus in regem: ꝛ poſt fa-
ctus eſt imperatoꝛ.

¶ Uincunt ſaraceni ꝛ occiditur
rex alfonſus arragonie: quia ſpo-
liauit eccleſias.

CEnteſimũ duode-
cimum bellum inter ſa-
racenos ꝛ chꝛiſtianos ac
cidit poſt moꝛtẽ regis predicti al-
fonſi pauco elapſo tempoꝛe. Tu
enim regi arragonũ alfonſo ma-
eſſet cum exercitu ſuo in regno ca-
ſtelle facta concoꝛdia ꝛ pace in-
cum ꝛ regem alfonſum paruulum
dimittẽs ei quicquid i regno ...
tenebat. Nunciatu; eſt quoniam
magna multitudo ſaracenoꝝ in-
trauerat regnũ ſuu; arragonie ...
nimis dolẽs receſſit ſtatim vt
curreret illis ꝛ inuenit eos i q̃-
dã loco regni ſui qui dicitur ...
ꝛ bellauit cũ illis dure: ꝛ q̃ ...

fuerit victus. ibi vict⁹ fuit a sarracenis z mortu⁹. Alij dicunt q non fuit mortuus ibidē: sed duxit post hec vitā peregrini p mundū incognitus. Et dicit i cronicis q hoc accidit ei: qz expoliauit ecclesiam sancti ysidori: z plures alias ecclesias castelle post mortē regis alfōsi fetti bisano volens ipse regnare.

¶ Uincunt christiani cruce signati z capitur ciuitas vlixbona.

Entesimumtredecimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo cētesimo quadragesimo sexto. Tūc cum ludouicus rex francorum audiuisset ciuitatem edisse captam fuisse a thurcis zelo fidei succensus mesopotanee compatiens ab Eugenio papa. iij. apud berselia cum cruce signatus est cum principibus peregrinationem proponens transmarinam anno sequēti Millesimo centesimo quadragesimo septimo. Sanct⁹ Bernardus chorardo regi apud frāchonburg constituto z principibus fere cunctis signum crucis affixit z socij peregrinationis vltra modū multiplicant navalis exercit⁹ de anglia. flādria: et de lothoringia collecto. ij. idus aprilis de tremundo portu anglie cū ducētis nauibus pfectis. iiij. kal. iulij. vlixbonam applicuit: z illā post. iiij. mensium obsidionem capiunt hostesq quorum numerus erat ducenta milium z quingētos deuincūt lz christiani. xiij. millia vix essent. Chorardus rex cū innumera multitudie peregrinationez egreditur mēse mayo: z vt ad expugnādū ycomū incōsulto diuertit deficiētibus victualibus fame afflictus redijt: z psequētibus eos thurcis multos perdidit. Rex vero francorum ludouic⁹ etiam aggreditur peregrinationez z euocatus ab imperatore grecorum nauibus eius hierosolimis euehit. Anno millesimo. cxlviij. franci p deserta asye dolo: et astutia grecorū qui calcem farine miscuerunt crebro īsultis thurcorum patiētes fame cruciati: ita vt quidam equorū z armorum carnibus vescerētur tandez multis fame pereūtibus cecilia veniunt: et inde antiochiam palestinaz nauigio petierunt hay medius comes marianeū. in cipro: z alfonsus comes tholose z sancti Egydij apō cesaream palestinam obierunt: et adeo tūc male successit regi frācorum q a grecoꝝ manibus captus impatori grecorum tursolium obsidenti ducitur psentandus. Quē roger⁹ rex cecilie expoliata grecia vastata vsq constantinopolim a captione liberauit.

¶ Uincūt christiani z capitur ciuitas baccie p impatorez hyspanie alfonsum septimum.

Entesimum decimum quartum bellum iter saracenos z christianos accidit anno domini Millesimo cētesimo septuagesimo Tūc supradictus rex alfonsus septim⁹

rex quartus castelle:et nepos re-
gis alfonsi qui lucratus est thole
tuꝫ posita tota hyspania sub eius
dominio fact⁹ fuit impator ⁊ coro
natus in ciuitate legioneñ. ⁊ con
firmatus per papam:vt de cetero
vocaretur impator hyspaniarū.
Postq̄ ergo regnuꝫ arragonie ca
stelle ⁊ legionis pacifice tenuit:⁊
omnes reges saracenorum hyspa
nie sibi obedirent tanq̄ vasalli re
māserunt due ciuitates que nō re
cognoscebāt eum dn̄m scꝫ boetia
⁊ almeria:⁊ pter illas subiugan
das cōgregauit exercitū magnū
⁊ venit primo sup boetiaꝫ:⁊ obse-
dit eā ⁊ aliqui nō seruantes eidē
fidelitateꝫ recesserunt qđ cum co
gnouerunt saraceni omniū illarū
partiū congregati sunt ⁊ venerūt
ibi statim vt facerent imperatoreꝫ
alfonsuꝫ cessare ab obsidione. Sꝫ
cum hec a saracenis agerent: ap-
paruit sanctus ysidorus in visiōe
pdicto imperatori confortans eū
⁊ dicēs. Crastina die dabis bellū
istis saracenis viriliter:⁊ ego ve-
niaꝫ in adiutorium tuū. suos ergo
dū sol emitteret radios sup terrā
preparauit se imperator alfonsus
cū sua militia ad bellādum. Uene
runt ergo animose ad locū belli ir
rueruntq̄ in saracenos:⁊ factū est
durū bellū ac ex vtraq̄ parte plu-
rimi ceciderunt. Rex aūt sancius
filius impatoris strenuissime se
habuit i illo bello:⁊ vidit impera
tor beatum ysidorum ambulantē
i bello ex parte sua ⁊ cognouit eū
pter qđ viribus resumptis con-
fortantes milites suos sine dubio
sperantes victoriam obtinere. Ut
ergo cognouerunt christiani bea
tum ysidorum bellare cum eis:et
pro eis cōfortati sunt nimis. Sed
⁊ saraceni pusillanimes effecti nō
potētes sustinere bellū terga sūt
dare coacti:christiani autem vidē
tes eos fugiētes secuti sunt ⁊ eos ⁊
mortui sunt omnes q̄ venerant in
adiutorium boetie. Uidentes aūt
saraceni qui erant intra villam q̄
nō poterant resistere imperatori
alfonso aptis ianuis ciuitatis re
ceperunt eū omnia fortalicia sibi
submittentes. ⁊ propter miraculū
qđ in illo bello fecit beat⁹ ysidor⁹
statiꝫ impator virtuosus fecit edi
ficari ecclesiam vnam in honoreꝫ
sancti ysidori sub cōuentu canoni
coruꝫ regulariū datis honorifice
oībus necessariis tā in crucib⁹ q̄
in calicib⁹ vestimentis ⁊ libris q̄
etiaꝫ in possessionibus ⁊ heredita
tibus:sicut necessarium eis erat.

¶ Uincunt christiani ⁊ capitur ci
uitas almerie per imperatoreꝫ al
fonsum septimum.

Centecimum deci
mum quintum bellū
inter saracenos chri
stianos accidit anno domini mil
lesimo centesimo septuagesimo
primo. Tunc predictus impera
tor capta boetia contentis ar
matis militibus suis cum toto
exercitu venit sup almeriā. Est
ciuitas in litore maris mediterra
nei ⁊ in terminis granate. Firmato er
go tētorio suo super eandeꝫ ciuitatē
cū aliquibus diebus in obsidione

permansisset venerūt in eius auxiliū. Comes raymūdus barchinonēsis: et ianuensis. cum classe sua per mare. Qui fideliter adiuuātes imperatorē habita victoria cepit almeriā. Omnē aūt predam ciuitatis: et terminorū eius dedit imperator alfonsus ianuēsibus et inter spolia inuentū est vas lapidis preciosi vnius elmoralde quātitate vnius scutelle. Et ianuenses dixerūt imperatori quod daret eis illud vas: et quod omnia alia distribueret eis quibus vellet: quia ipsi cū illo vase essent cōtenti. placuit aūt imperatori et concessit eis vas quod et ipsi vsque in hodiernū diē pro magno iocali obseruāt sicut audiui vocātes illud vas sanctū grale. Alia aūt spolia dedit raymundo comiti marchinonē. Capta ergo ciuitate et relicta in securitate: vt decebat reuersus est in castellā: et cū iret per viam infirmatus est ex laboribus bellorum et viarū. et cum veniret ad locum qui dicitur delas fesnedas vidēs quādam arborē que dicitur ensina magne quātitatis et virentibus foliis placuit ei descēdere sub eadem arbore vbi perceptis sacramentis: et facto testamento feliciter migrauit ad dominum. Inter cetera laudatur imperator predictus alfonsus de iustitia. Unde legitur in sua cronica quod cum quidā agricola de regno galicie cōquereretur eidē quod infans quidam in suo loco acceperat iniuste bona sua statim misit literas suas illi īfanti quod restitueret ei bona sua. sed ille parum curans de literis eius. Iterū rediit predictus agricola ad imperatorē cum querela. tūc predictus imperator secretissime cū duobus aut tribus comitibus recessit a ciuitate toleti et velocissime itinerauit quousque peruenit ad locum: facta ergo diligēti inquisitione secrete cum pretoribus loci illius venit ad domum infantis: et precepit quod vocaretur diceretur que ei quod erat ad portā imperator qui eum vocabat. Ille autē nō modicū miratus de tam subito et inexcogitato aduentū voluit fugere sed statim captus est et interrogatus ab imperatore de illa iniustitia: et quare literas suas non impleuerat obmutuit. Quare cōtinuo mādauit ipsum suspēdi in porta domus sue: et reuersus est imperator in ciuitatē toleti. Iste autē imperator reliquit duos filios quorū primogenitus dicebatur sanctius: alius vero fernādus. Primo dedit regnum castelle. Secundo autem regnū legionis. Sepultus est aūt in ecclesia maiori ciuitatis toletane. regnauit et imperauit. xl. ānis. et successit ei in regno filius sanctius quintus rex castelle qui tāte virtutis fuit: et tam iustissime gubernabat: quod vocatus fuit a populo rex sanctius desideratus regnauit solū anno vno quod feliciter finiuit et sepultus est toleti apud imperatorem patrē suū: et successit ei in regno filius eius alfonsus octauus vj. rex castelle. Qui incepit regnare cū esset paruulus. s. etatis. iiij. annorum: et orta est diuisio magna inter milites castelle propter eorum interesse quis scilicet eū haberet in potestate sua tamquam tutor quousque esset etatis. xv. annorum propter quod plurima dāna in

regno euenerunt vsq3 ad prefinitũ tempus receptis premijs tyrãnorum iusto dei iudicio: vt latius cõtinetur ĩ generali hystoria hyspanie. Incepit regnare iste alfonsus octauus. Anno Millesimocentesimoseptuagesimosexto.

¶ Uincũt xp̃iani trucidatis plurimis saracenis. ⁊ liberatur ciuitas roderici ab obsidione saracenoꝝ per regẽ fernãdũ legionis.

Entesimumdecimũsextũ bellũ inter saracenos ⁊ xp̃ianos. accidit anno dñi millesimocẽtesimo octuagesimoseptimo. Tũc quidã miles qui dicebat fernãdus roderici qui aliqua fortalicia predicti regis alfonsi octaui tenebat vsq3 ad tempus prefinitum. xv. annoꝝ cũ tempus fuit impletũ. tradidit omnia fortalitia regi et ipse statim recessit a regno ⁊ transiuit ad saracenos accepta ergo multitudine saracenoꝝ dispo suit venire super ciuitatẽ roderici que tũc edificabatur a rege fernãdo legionis fratre regis alfonsi ꝓdicti. Erat enĩ loc⁹ adhuc sine muris. ⁊ ideo leuiter expectabat eum expoliare. Apparuit ergo ĩ visiõe beatus Isidorus sacriste ecclesie sue vigilanti in sacrario: ⁊ ostẽdit ei aduentum fernandi roderici cũ multitudine arabum. ⁊ ꝓcepit ei ꝙ iret velociter ⁊ nunciaret regi legionis fernando. Uenit ergo ⁊ nũciauit ꝓdicto regi hec omnia. Rex autem gratias agens deo congregauit exercitum suum ⁊ venit velocius quo potuit ad succurrẽdũ christianis ciuitatis roderici que iam obsessa erat a saracenis: ⁊ cuz non haberent muros: acceperunt tã viri q3 femine currus ⁊ quadrigas ⁊ vasa magna vinaria: archas lectos: ligna: ac oĩa alia que habere potuerũt. ⁊ posuerũt circũquaq3 loco muri quousq3 veniret rex fernãdus. Uenit ergo ad locũ ꝓdictus rex fernandus qui nunq̃ fuerat victus. ⁊ confidẽs in dĩa diuina reuelatione beati Isidori irruit viriliter in saracenos bellauitq3 cũ eis. ⁊ deuicit eos ⁊ tanta fuit multitudo mortuorum saracenorum. ꝙ nõ erat qui eos dinumerare posset: aliqui autẽ euaserunt per fugã. Alij vero iugo captiuitatis sunt traditi. Et tunc murata fuit ciuitas roderici: ⁊ reuersus ẽ rex fernãdus cũ letitia ⁊ honore. Post mortẽ huius regis fernandi legiõis successit ei in regno eodez filius ei⁹ alfonsus qui in senectute sua habuit bellũ magnũ cum albehuc qui erat dominus vnãdalie ⁊ deuicit eum. ⁊ tunc lucratus est meridam: montages: badaioz casseres atq3 alcantecã ⁊ populauit plurima alia loca propter que regnum suum erat dilatatum.

¶ Uincunt saraceni: ⁊ vulneratur rex alfonsus octauus.

Entesimumdecimũseptimum bellum inter saracenos ⁊ christianos. accidit anno dñi Millesimocẽtesimooctuagesi

mouono. Tunc erat i affrica miramamolim saracenus quidā nomine iusset malcendo. Hic eleuatus in superbiā trāsiuit mare cū potestate magna. et venit ispolim: et ibi mouit exercitum suum p campaniam corduben. trāsiuitq portū que dicitur delmiradel, qd cum rex alfonsus octauus cognouit cū iam transierant. xv. anni etatis sue et pacifice possideret regnū suum. sic q reges arragonie et nauarre erant eius vasalli. Cōgregauit ex improuiso maiorem exercitum quem potuit et venit in locum de alarthos: nec voluit expectare reges arragonum et nauarre: nec multos alios qui veniebant in adiutorium eius. Sed ipse cum paucis quos ad manum potuit habere de locis circumuicinis et cum didaco domino viscaye nec erāt ibi nobiles regni. dixerat enim q ita boni erant milites strenuiture sicut nobiles qui lingua nostra dicunt fids dalgue. Et ideo illi pter hoc vituperium non venerunt ad bellum. Cum ergo predictus rex alfonsus octauus esset in loco de alarchos fortaliciam preparando. ecce superuenit miramamolim cum potestate magna saracenorū: quorum nō erat numerus et cum rex alfonsus esset magni cordis irruit in saracenos: et cōmissū est durū bellum. Et noluit deus q xpiani exirēt ex illo bello cum honore cū non essent vnius anni: nec tra diderāt dn̄o suo auxilium sicut debuissent. victi ergo fuerunt ibi christiani: et multi eorum mortui. et rex alfonsus fuit i bello vulneratus et extractus a suis violenter: quia ipse voluit ibi mori et cognouit rex alfonsus q hec ei acciderant propter errorem quē ipse fecerat contra deum. sicut ei reuelatum fuerat per angelum: et proposuit in corde suo decetero seruire deo. intellexerat enim q potestas dei castigauit eū crudeq sibi multū profuit: qr seruiens deo nunq aliqd postmodū cepit q nō gloriose finiret: vt patz i chronicis hyspanie latissime.

¶ Vincunt saraceni et perdit ciuitas sancta hierusalē. et plures alie ciuitates et loca.

Centesimumdecimumoctauum bellū iter saracenos et xpianos accidit anno dn̄i Millesimocentesimo octuagesimo septimo. tempore friderici imperatoris: et vrbani pape iij. Post enim hyerosolimitanū per christianos valde fuerat dilatatū post multa bella et gloriosas victorias de saracenis. in quibus semp pauci de pluribus triumphabat sicut breui cathalogo regum terre sancte postq habita fuit a christianis potest ānotari: qr godefridus de bullon primus qui ibi principatum tenuit anno vno cum paucis principem militie soldani egyptiorum cum infidelium innumera multitudine in prelio superauit. Rex baldouuinus qui ei successit primus latinorum in hierusalem. hic cum tricentis septuaginta militibus et tricentis peditibus principe militie caliphe egypti qui secū

xj.milia equitum.z.xxx.milia pe-
ditu3 adduxerat superauit: vbi pe
ditum principem cum quinq3 mili
bus saracenis interfecit. alij autē
per fugam euaserunt. Et iterum
cum quingentis equitibus. z duo
bus milibus peditu3 presidē asto-
licarum venientem cum innume-
ra multitudine deuicit cesis ex eis
iiij. milibus. alij s in fugam cōuer-
sis regnauit ānis. xviij. Et succes
sit ei alius baldouoinus de burgo
qui in primo regni sui anno cu3 se
ptingentis equitibus cum gazio
principe turchorum potentissimo
qui se cū innumerā multitudine3
turchorū habebat: bellauit z deui
cit eum. iiij milibus saracenis in-
terfectis. alijs vinculis mācipatis
cum reliquis vero saracenus ille
vix euasit. Aliud autem bellu3 ha
buit cū rege damascenorum: cuius
exercitus erat. xv. milium equitū
ipse vero baldouoin9 habebat mil-
le. c. equitu3: z duo milia peditum
hos etia3 deuicit duobus milibus
saracenis mortuis plurimis cap-
tiuatis. Alij autem cum principe
suo terga dederūt. de xpianis au-
te3 ceciderūt. xxiiij. Regem etiam
ascalanitarum qui cu3 multitudi
ne egyptiorū venerat in bello cu3
suis paucis prostrauit. Ite3 dolo
quinū damascenorū regem qui ve
nerat cū exercitu magno in bello.
Quarto cōtriuit duobus milibus
ex hostibus interēptis. de xpianis
vero ceciderūt equites. xxiiij. pedi
tes autem. lxxx. Hic baldouoinus
regnauit. xiij. ānis. z successit ei in
regno gener eius fulco comes. hic
cum paucis militibus suis cōtra
innumerā turchorū multitudinē
que de psyde ebulierat triumphauit
trib9 milib9 peremptis. z multis alijs
in captiuitate detentis regnauit.
xj. ānis. successit ei i regno baldo
oinus primogenitus eius filius: q
nono regni sui anno quosdā nobi
les turchorū satrapas cū magno
exercitu suo circa partes [illegible]
tianas in prelio superauit [illegible]
ctis ex eis quinq3 milibus [illegible]
cū ignominia z cōfusione [illegible]
bus. In. xv. etiā regni sui anno
principe damasci noradino [illegible]
diens fugiēte noradino cū paucis
citus sui reliquis interemptis q
victor campu3 obtinuit. regnauit.
xxiiij. ānis sine liberis, z succes-
sit in regno frater eius Almaricus
Hic primo regni sui anno partib9
egypti cum dargan principe mili
tie egyptiorum congreditur et fa-
cta magna strage hostium cū pau
cis diuinitus victoriam obtinuit.
In secūdo autē prelio habens se
cum. ccclxx. milites. pugnauit cu3
principe soldani damasci. q [illegible]
ducebat. xij. milia turchorū. [illegible]
bō autē vndecim milia. z [illegible]
ex hostib9 mille quīgētos. [illegible]
stianis vero cētū ceciderūt. [illegible]
uit ānis. xij. z successit ei in [illegible]
baldouoinus filius ei9. Hic [illegible]
no iudicio lepra percussus [illegible]
nihilominus rexit. qui anno. ij. [illegible]
regni cum. cccl xxv. equitib9 cir[illegible]
partes ascalone occurrēs saladi[illegible]
qui cū. xxvj. milib9 equitu3 vas[illegible]
bat supauit ipso saladino cū paru[illegible]
exercitus fugiēte. alijs trucidatis

alijs vinculis mãcipatis. De xp̄ia-
nis aũt .iiij. aut quinq; dñi dicunt
cecidisse. In alio aũt prelio circa
tyberiadẽ cũ septingentis equiti
bus occurẽs salamino. qui .xx. mi
lia eqtũ secũ habere dicebat ipm
superauit mille hostib⁹ interẽptis
de xp̄ianis vo paucissimi cecide-
runt. Cũ aũt predictus rex ꝓpter
eius egritudinẽ vxorez ducere no
luisset duas sorores: q̃s habebat
sibillã pͥmogenitã. ꝛ yzabelez iu-
niorem. duobus viris nobilibus
gñie: vxores dedit sibillaz vxorem
bernardo de lõga sparta marchio
ni montis ferrati. yzabellem vero
tradidit dño eufrido de throno
mortuo aũt dicto bernardo ꝛ reli
cto quodã paruulo filio cui nomẽ
baldouoinus rex predictã vxorez
suaz tradidit cuidã adolescẽti de
pictauensi comitatu guidõ fideli
ssimo: cui etiaz eo ꝙ infirmitate ni
miũ grauabat totius regni admi
nistrationẽ cõmisit. s; regis indi-
gnationẽ incurrens ꝓcurationẽ ꝛ
administrationẽ amisit. et tũc rex
conuocatis regni maioribus ne-
potez suũ paruulũ baldouoinũ re
gem inungi fecit: ꝛ tam ipsum q̃
regẽ negocia prouidẽtie tutele co
mitis tripolitani cõmisit. nõ multo
aũt tẽpore post baldouiono rege
leproso viã vniuerse carnis igres-
so: minore etiã baldouoino defun
cto prefatus guido ꝓcurante vxo
re sua sibilla ad quaz regnuz iure
hereditario ꝑtinebat: sublimat⁹
est in regem nõ requisito assensu
comitis tripolitani. qui totius re
gni tũc ꝓcurator erat. Unde val
de indignatus presertim cuz ipse
ad regnũ aspiraret absq; regis cõ
sensu cum quo rãcorem ꝛ inimici-
tias extruxerat cũ saladino treu-
gas fecit. ꝛ vt maiorem in regno ꝛ
cõtra ipsum regem defensionẽ ha
beret ꝛ nocẽdi manet cum dña ty
beriadis: ꝛ totius galee matrimo
niũ cotraxit. Unde factũ est in re
gno periculũ ꝛ perniciosa discor-
dia quibusdam comiti fauentib⁹
alijs regibus adherẽtibus: quaz
diuisionem cum saladinus cogno
uit cogitans ꝙ imenso foramine
discordie facile pateret insidiãti
bus ingressis et omnibus sibi sub
iectis regiõibus multitudinẽ pu
gnatoruz. congregauit ex egypto
arabia ꝛ mesopotamia tam eqtes
q̃ pedites contra christianos con
uocando. Dicit autem .l. milia eq-
tũ: exceptis peditibus in comita-
tu suo secum traxisse. ꝛ ꝑmisit an-
te faciem suaz decem milia electo
rum militum. qui per terram co-
mitis tripolitani. qui tũc treugas
cum saracenis habebat per par-
tes. s. tyberiadis ꝛ nazareth vsq;
ad suburbia accõ trãsierũt vt mo
re suo christianos prouocarent si
forte incautez inordinate ꝓsequẽ
tibus possent eos perimere vel ca
ptiuos retinere nec effectu caruit
astuta impiorũ imaginatio: quia
magister militie templi cuz fratri
bus suis plusq̃z .lxx. incaute egre-
diẽtes cum magistro hospitalis.
qui de castello suo beluer reuerte
batur cum decem fratribus inter
clusi sũt ab eis iuxta casale rober
ti. hz aũt nõ nisi centũ viginti mili

tes in comitatu suo haberet .x. mi
lib⁹ saracenoꝝ mirabiliter resistē
tes multis ex eis īterfectis ipsi tā
dem fere oēs īterfecti sunt vel re=
tenti. magistro aūt templi cū pau
cis fuga elapsis. magistro vero ho
spitalis trucidato p̄imo die maij
cruentā de xp̄ianis repoꝛtarūt vi=
ctoꝛiā. Ex quo facto gloꝛiosioꝛes sar
raceni effecti mēse Julio sequēti
oībus viris suis in vno congrega
tis regni xp̄ianoꝛū. ex parte dama
sci ciuitatem. s. tyberiadēz obsede
rūt. Jam enī comes tripolitanus
cuius erat ciuitas a saracenis ca=
pt⁹ treugis recesserat eo ꝙ ipone
retur sibi ꝙ contra regē ꝛ regnuz
mala plurima machinās sarace=
nis cōfederatus fuisset. Munita
igitur p̄dicta ciuitate contra
saracenos vxoꝛe sua ī p̄esidio re=
licta. Dn̄s aūt guido rex hieroso=
lymitanus ꝛ raymūd⁹ comes tri
politanus cū oībus fere totius re
gni nobilibus cū equitib⁹ ꝛ pedi
tibus quotquot habere potuerūt
diuino auxilio dei ꝯstituti saladi
no ꝛ suos occurrētes tētoꝛia sua
circa fontē sephoꝛitanū locauerūt
de multitudine si qdē sua plusꝙ̄
de diuino auxilio ꝯfidētes. A p̄i
mo enī introitu latinoꝛū in terraz
sanctā chꝛistiani tot milites ī vno
p̄elio cōgregare nequierūt. Erāt
enim mille ducēti milites loꝛicati
pedites autem cum armis ꝛ arcu
bus ꝛ balistis circiter .xx. milia in
fausti expeditiōi interfuisse dicū=
tur. die aūt sequenti cū de xp̄iano
rum exercitu versus obsessaz ciui
tatē leuiter ꝓgrederet̄ copiosa eq

tū multitudo exercitus saladini a
dextris ꝛ a sinistris xp̄ianos pro
terue nimis infestās sagittis ꝛ spi
culis tam equos ꝙ̄ eqtes sine in
termissione vulnerans in loco ari
do: ꝛ inaquoso exercitum chꝛistia
noꝛum castra locare ꝛ tētoꝛia fige
re coegit ꝙ p̄udenter attendens
Saladinus sequenti die priusꝙ̄
ad aquas exercit⁹ xp̄ianus perue
nire potuisset iuxta thꝛoni cibum
oꝛdinatis secūdum militarē disci
plinam aciebus chꝛistianoꝛū tam
equitib⁹ ꝙ̄ equis sitiētibus Sa
ladin⁹ dimicaturus hostiliter oc
currit. Erant autē dies feruidi
valde. Mense autem iulio .iiij. no
nas eiusdem in festo translatiōis
sancti martini anno incarnatiōis
domini sup̄adicto: scz Millesimo
cētesimo octuagesimo septio tra=
didit dominus populuz xp̄ianoꝝ
infinitis peccatis eoꝛum exigenti
bus in manibus impioꝛū a deo ꝙ
chꝛistiani subito terga dantes ab
inimicis fere oēs a maximo vsqꝫ
ad minimuz trucidati sunt: vel in
captiuitate detēti in tantā enī for
midinem ꝛ pusillanimitatē humi
liauit eos dn̄s ꝙ vnus et b...
versa vice cētū p̄sequebat̄ c...
nis. ꝛ qdaz arma sua turpiter p...
ficientes in manibus inimicoꝛum
se gratis tradebant: facta aūt ma
gna strage cesoꝛū. Guido etiā rex
hierusalem ꝛ magister militie tem
pli cū multis alijs tam maioribus
ꝙ̄ minoꝛibus oꝛdinis ī captiuita
te detētis abierūt absqꝫ formidi
ne ante faciem subsequētis: vita
tem certis insidijs ꝛ euidentibus

signis deū visibiliter offēsum agnoscerent ꝛ diuine protectionis clypeum ab ipsis recessisse non dubitarent. lignū salutifere crucis qḋ die illo tenebroso secum in prelio detulerunt lamentabilibus infortuniis amiserūt ꝛ post paucos dies Saladin⁹ ille inimicus christi nō solum ciuitates plures a calia loca regni sed ꝛ ciuitatem sanctam hierusalem occupauit: cui⁹ excidii tota causa fuit. qꝛ vt dictū est tota terra erat facinorib⁹ plena ꝛ rar⁹ erat in monasterio ꝛ rarior in seculo quē nō morbus vel luxurie vel auaricie infecisset dedit etiā operam proditor comes tripolitan⁹. Dum supradictus vrbanus papa tertius audiuit captā esse hierusalem ab inimicis xp̄i pre dolore post modicum obiit.

¶ Vincunt xp̄iani cruce signati ꝛ efficitur secundū passagiū ad terrā sanctā sine cōsecutione finis capitur tamē ciuitas accon.

Entesimumdecimūnonū bellū inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo.c. octuagesimonono. Tempore clemētis pape tertii tunc crescente rumore lamētabili de terra sancta pleriqꝫ assumpte crucis signo hierosolymā iter pposuerūt videlicet philippus rex francorum ꝛ hēricus rex anglorū ꝛ federic⁹ octuagesimusoctauus Imperator ꝛ guillermus rex cecilie qui iter maris liberū fecit ꝛ a piratis ꝛ thurcis p margaritā classis sue ducē. fit ergo igēs cōmotio ptium diuersarū gētium p mare ꝛ p terras ptes petentiū transmarinas rauenateñ. et pisaneñ. archiēpsules: cum magno de ytalia agmine tyrū appulsi sunt Federicus imperator fines imperii aggreditur cū multitudine infinita de frisia vero ꝛ dacia naues. l. de flandriis quoqꝫ trigintaseptē. de francia etiā campania ꝙplures illustres militie tituli glori etas nulla meminit nec refert hystoria tātam motionē populorū Philippus ꝛ Richardus frācie ꝛ anglie reges apud masanam vix appulsi non valentes progredi ibidē hyemarūt ad quos Abbas Joachin veniens vocat⁹ ab eis de calabria sciscitatus de futuris respōdit ꝙ mare quidē transirēt sed parū pficerēt necdū adesse tempora qb⁹ recupanda foret hierusalē quod ꝛ ita contigit. Nā solum accō ciuitatē de cursu fere biēnio quādo ceperat obsideri fuerit capta p reges pdictos vbi philippus rex frācie fuit infirmus ꝛ ideo apparatu suo duci burgūdie cōmisso rediit a partibus trāsmarinis. Imperator vero ad qdā loca augusti aduenitēs repit multitudinē thurcorū cū quib⁹ bellās triumphauit post ꝙ fluuiū quendā trāsiturus mergitur: ꝛ vix extractus paulo post moritur fuit qdā vir magnanim⁹ qui post karolū magnū in gestorū magnificētia parē nō habuit cui⁹ exercit⁹ antiochiam venit vbi dū fixa corpora reficiūt ꝛ epulis intēdunt tot obruūt vt de tanto exercitu pauca milia remanerēt. Richar

dus anglie rex post multa naufragia rediens p haustriã trãsire secrete deliberãs a duce capt⁹ traditur imperatori a quo p annum detentus exactione maxima reddit suo regno.

¶ Vincũt xp̃iani ꝛ capit ciuitas damyata peremptis .lxxx. milib⁹ saracenorum.

Centesimum uicesimum bellum inter saracenos et xp̃ianos accidit anno dñi Millesimo ducẽtesimo decimoseptimo tpe honorij pape tertij. Tũc cõgregat exercit⁹ accõ cũ regibus hierusalẽ cipri hungarie ꝛ ducibus haustrie bauarie frãcisq̃ꝫ q̃ꝫ plurib⁹ ꝛ germanis redeuntib⁹ vero hũgaris aliq̃ egiptũ applicãtes damyatã capiũt peũtq̃ꝫ tã ferro q̃ꝫ fame octuaginta milia saracẽoꝝ deniq̃ꝫ captis cardiali tẽplarijs ꝛ hospitalarijs totoq̃ꝫ exercitu excepto rege q̃ a cardinali discordãs recesserat damyataꝫ q̃ p ãnũ a xp̃ianis fuerat possessa p eoꝝ redẽptiõe fuit reddita paganis: hoc tempore ab eodẽ papa beatus pater noster franciscus regulam confirmauit.

¶ Vincant christiani peremptis cc. milibus sarracenorum per regem alfonsuꝫ octauũ in nauibus tholose.

Centesimum uicesimum primũ belluꝫ inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini Millesimo ducẽtesimo tricesimo tertio. Tũc p̃dictus rex alfonsus .viij. nepos imperatoris cum regnasset quinq̃ꝫ annis videns dãna que saraceni ꝯtinuo inferebant xp̃ianis nec tradẽs obliuioni quãdo fuerat victus ab illo myramamolim affricano supradicto cõsilio habito cũ magnatibus regni sui diffinitum fuit q̃ melius erat q̃ poneret se in fortuna belli q̃ꝫ sufferre ꝯtinuo tanta dãna saracenorũ ꝛ factum est q̃ ĩfans fernãdus regis p̃dicti filius misit ad papã pro crucia vt succursuꝫ haberet pater eius cõtra saracenos qui loca eius occupauerant ꝛ insuper minas dederant veniẽdi ad d̃struẽdũ regnũ. papa aũt vidẽs q̃ erat iusta petitio cõcessit ꝛ mandauit q̃ p̃dicaretur p omnia regna xp̃ianoꝝ p annũ ante terminũ prefiniti belli affirmati tam p saracenos q̃ꝫ p xp̃ianos ꝛ interĩ q̃ crux p̃dicabat predicto habito consilio cõgregauit rex alfonsus exercitũ suũ ꝛ iuit vt pcurreret terrã saracenorũ ꝛ cepit tũc alcalam ꝛ ixurquerã ꝛ grandiꝫ et cubas ꝛ reuersus est in terrã suã ppter tẽpestatem hyemis. Et in mẽse februarij cũ esset in mari ioco mortuus est filius ei⁹ infans fernãdus de quo valde doluit q̃ vnicus ei erat licet filias haberet ꝛ sepultus est ĩ monasterio nobili ciuitatis burgeñ. qđ dicit̃ las huelgas. Illud enim monasteriũ cũ quodã solẽni hospitali ppe edificauerat predict⁹ rex alfonsus viij. ꝛ mirabiliter dotauit omnibus necessarijs. Cuꝫ ergo tẽpus veris veniret quo solent reges ad bella

pcedere congregatis exercitibus suis venit ad ciuitatem toleti vbi inuenit multas gẽtes cruce signatas diuersarũ nationũ ⁊ linguarũ ⁊ tunc etiam accessit ibidẽ rex petrus arragonie cum toto exercitu potestatis sue ac alie multe gẽtes regni francorum. venerunt etiam ibi omnes prelati magnates milites scutiferi ⁊ ciues regnorũ suorum: gentes etiam ex ytalia roma lombardia almenia ⁊ portugalia ⁊ precepit rex alfonsus ꝙ cõputarent oẽs gentes que venerant extra regnũ suũ ⁊ inuenti sunt. x. milia equitũ. c. milia peditũ ⁊ locutꝰ est virtuosus rex alfonsus cum oĩbus capitaneis ⁊ principibꝰ oĩum exercituũ ⁊ dedit eis omnia necessaria qui nimis cõtẽti de eo pmiserũt sibi ꝙ vel vincerent vel morerent cũ eo. Dato ergo solido illis quibus dandũ erat datis etiã plurimis armis nõ hñtibus ⁊ bestijs plurimis ad portãdũ necessaria inuentꝰ est numerꝰ bestiaꝝ. lxx miliũ. Egressus est ergo alfonsus rex cuꝫ exercitibus suis a tholeto die lune. xxj. mensis Junij ⁊ appropinquãtes ad terrã saracenorũ ceperunt statiꝫ malagon ⁊ calathranam vetera. Et tũc appropinquauit ibideꝫ rex sauctius nauarre cuꝫ toto exercitu ⁊ inde pcedẽtes venerunt ad locum qui dicitur gnadahira: qui est sub mõte delmuladar ⁊ inde accesserunt ad locuꝫ q̃ dicit̃ laloza: ex quo loco viderunt tentorium ipsius miramamoliꝫ ꝙ erat totum coloris rubei: saraceni anteꝫ ceperunt totum illum transitum. ⁊ ideo christiani transire nõ poterãt ad miramamoliꝫ sine maximo periculo propter asperitateꝫ ⁊ artitudinem vie. Cum ergo predicti reges essent in consilio quid super hoc agere deberent ecce apparuit eis angelus dñi sub forma pastoris qui dixit regi alfõso ꝙ ipse ostenderet ei viam per quam secure possent transire ⁊ insuper pascua virẽtia ⁊ fontes delectabilissimos ad bibẽdũ ⁊ sic factum est. Venerunt ergo per viã quam eis ostendit ⁊ inuenerunt in altitudine illa quã ascẽderunt planiciem magnam ⁊ omnia que dixerat eis angelus domini. Illuꝫ autem amplius videre nõ potuerunt ex quo cognouerunt illum fuisse angeluꝫ dñi. ⁊ cum cognouerunt saraceni ꝙ christiani transirent ad pdictuꝫ locũ doluerunt valde. Fixis ergo ibi tẽtorijs suis i loco vñ poterãt videre saracenos ⁊ ecõtra mãserũt ibi tribꝰ diebꝰ vt requiescerẽt modicũ a laboribꝰ suis. In pdictis aũt tribꝰ diebꝰ semp tenuerũt saraceni suas acies ordĩatas. Die aũt dñica hora medie noctis q̃ erat. xvj. dies Julij audita est vox q̃dã de celo ab oĩbꝰ existẽtibꝰ i exercitu xp̃ianoꝝ dicẽs. Surgite serui dei armamini ⁊ ite ad bellũ q̃ voce ab oĩbus audita ↄfortati sũt nimis percepTis ergo salutaribꝰ sacramẽtis cũ veñit lux diei. exiuit exercitꝰ dñi armatꝰ ⁊ ordinatꝰ. Saraceni similiter ordinauerũt acies suas. Erat autẽ exercitus eoꝝ octuaginta milia equitũ: peditũ vero nõ erat numerus ꝙ nõ remansit aliquod re-

gnum saracenoꝝ de quo nō fuerunt ibi saraceni inter quos erant multi reges ꝛ pn̄cipes ꝛ vbi erat tētoriū predictū rubeū illi⁹ miramamolij fecit fieri circulū magnū quasi curralecōstructū vndiqꝫ ex hominibus armatis circūligatis cathenis ad crura ne aliquo modo fugere possent quoꝝ numerus erat vltra centū milia saracenoꝝ nigroꝝ qui oēs hēbant a tergo enses ꝛ lanceas ꝛ intra circulū illū erant multi reges ꝛ alij magni domini quasi trigita milia ad seruādū miramamolij intra erāt etiam sagittarij inumeri ꝛ multitudo archarū que plene erant sagittis. extra circulum vero predictū erant tot acies terribiles ordinate ꝙ pauor erat ad videndū ꝛ tanta videbatur multitudo ꝙ nulli⁹ poterat numerum existimare In medio vero totius multitudinis erat predictus miramamolim armatus ꝛ indutus desuper quadā nigra almosia ꝛ super illam alia inconsutilis tenēs ensē ad collum ꝛ librum alcorani ante se. Cū ergo reges christiani inceperunt mouere se cōtra inimicos xp̄i subito apparuit eis crux pulcherrima in celo multoꝝ ꝛ mirabiliū coloꝝ quā oēs xp̄iani viderunt vt narrat i cronica sua rodericus archiep̄s propter quod signum oēs xp̄iani fuerunt nimiū confortati ꝛ irruerunt viriliter et ordinatissime in saracenos ꝛ fctm̄ est prelium magnū. Die eadem dominica que fuit .xvi. dies Junij. et post plurimā cedē saracenoꝝ con fractū est curralle ex multiplici parte ꝛ victi sunt saracēi miramamolim vero cū paucis euasit. Secuti sunt aūt xp̄iani tota die ꝛ tota nocte saracenos fugiētes occidētes ꝛ vulnerātes eos ꝛ reuersi sunt in locū belli qui dicit vulgariter lasnanas. de tholosa inuēti sunt mortui saraceni .cc. milia de xp̄ianis vero solum .cc. ꝛ .xxv. persone. ꝛ fuerunt ibi reges xp̄iani cum toto exercitu suo octo dieb⁹ expoliantes campū ꝛ tātā multitudinē auri ꝛ argenti ibi inuenerūt ꝙ vix poterant sufficere ad colligendū. vt videret rex alfōsus. In illis aūt duobus diebus nihil aliud ꝯbusserūt pro cibarijs ꝓparādis in toto exercitu nisi solum haste lancearum ꝛ sagittaꝝ saracenoꝝ: sꝫ nec tertiā partē cōburere potuerūt ꝛ dedit rex alfonsus regi arragonū tentorium illius miramamolij ꝛ ꝓcepit dono didaco dn̄o viscaye ꝙ diuideret campū qui in hunc modū diuisit dicens. Dn̄e oēs diuitias quas nos ꝛ vos milites vr̄i habere debemus huius belli miramamolij eo modo quo sum itra curralecō sunt regis arragonum ꝛ regis nauarre. Uobis aūt dn̄e honorabili do q̄ vos habere debetis. ... vero gētes gaudeāt de his q̄ habuerūt qd̄ verbū placuit omnibus regibus ꝛ ꝓcesserunt inde cū leticia magna ꝛ ceperunt castrum de bilkes ꝛ ferrabanos: ꝛ castrum q̄ dicit lasnanas de tholosa. Et ... venerūt baccios ꝛ nauines ... inuenerūt. Progredientes vero vltra irruerūt in ciuitatē vbetēsem q̄ plena erat saracenis fugientibus

vltra.xl.milia z obsederunt ciuita tē z breui spacio capta est ciuitas sic q̄ nullus saracen⁹ euasit quin fuerit mortuus vel captiuus vbi etiā plurimas diuitias inuenerūt z destruxerūt ciuitatē vsq̄ ad fundamētū. Quo facto reges arragonū z nauarre ꝓpter infirmitates varias exercitus inualescētes feliciter expeditiōe in regna sua sunt reuersi. Rex ꝟo alfonsus cū magna letitia z honore reuersus est toletū vbi magnifice remunerauit et milites suos z extraneos. hic magnific⁹ z virtuosus rex alfonsus. viij. post plurima bella z gloriosas victorias cū iret vt se videret cū rege alfonso legionis infirmatus est in quodā loco ꝓpe areuelū qui dicitur garsiminus vbi perceptis sacramentis z facto testamēto feliciter migrauit ad dominū anno.liij. regni sui z successit ei in regno filius eius hēricus primus. viij. rex castelle. Jacet aūt sepult⁹ in supradicto monasterio monialium burgēn. qđ ipse ꝯstruxerat. Regnauit aūt rex hēric⁹ p̄dictus.xiij.ānis q̄ ambulās ludēdo cū pueris suis i ciuitate palēn. casu ꝑcussa quadā tegula cecidit z ꝑcussit regē in capite de quo mortuus est z sepult⁹ est in p̄dicto monasterio burgēn. apud fratrē suū infantē fernādū z successit ei i regno rex fernādus filius regis alfonsi legiōis et dn̄e berigarie filie supradicti regis alfonsi nepotis imꝑatoris q̄ p̄dict⁹ rex hēricus nō reliq̄t ꝓles z i hoc rege fernādo mortuo patri suo regi legionis ꝯiuncta sunt regna castelle z legionis ꝓ semper.

¶ Vincūt xp̄iani z capitur regnū maioricarum per regem Jacobū arragonie.

Centesimūuicesimūsecundū bellū inter saracenos z xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimoducentesimotricesimo. tp̄e gregorij pape.ix. Tunc Jacobus rex arragonū ꝯgregata classe sua ꝑ mare venit suꝑ maioricam z deuictis saracenis cepit ciuitatē z totum illud regnum.

¶ Vincunt xp̄iani z capit̃ ciuitas valētie ꝑ regē Jacobū arragonie

Centesimūuicesimūtertiū bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimoducentesimotricesimo octauo. Tūc Jacobus rex arragonū congregato exercitu suo venit super valentiam et obsedit et cepit eam pluribus bellis saracenorum deuictis.

¶ Vincunt saraceni vastatis pluribus prouincijs.

Centesimumuicesimumquartum belluz inter saracenos et christianos accidit circa annū dn̄i Millesimūducētesimū quadragesimūsecundū. tēpore celestini quarti tūc tartari cū magno exercitu hungariam et poloniam vtranq̄ armeniam ruciam z alapiam vastant z vsq̄ ad fines germanie ꝑuenerūt

Cum aũt timerent responsum ha
buerunt ⁊ dictum est eis. Ite secu
ri q spiritus diffidij ⁊ incredulita
tis ⁊ discordie precedũt vos. sicq
factũ est. Ante eñ introitum eorũ
rex pricipes clerus ⁊ populus dis=
cedebãt. ⁊ ideo in introitu eoꝝ pa
rare se nolebant: ⁊ cũ tartari se de
fenderẽt per regnũ hungari timo
re ꝯfusi fugerũt ⁊ multa milia hũ
garorum sunt occisa.

¶ Vincũt xpiani cruce signati et
capit ciuitas damiata per regem
Francoꝝ Ludouicum.

Centesimumui=
cesimumquitum bel=
lum inter saracenos ⁊
xpianos accidit ãno
domini Millesimoducentesimo=
quadragesimonono. tempore In=
nocentij quarti. Tunc rex franco=
rum Ludouicus qui postmodum
fuit sanctus ⁊ canonizatus zelo fi
dei succensus tribus fratrib⁹ suis
cruce signatis et congregata ma=
gna classe nauigans per mare ap=
plicuit portum cipri vbi hyemauit
In sequenti autem vere veniens
damiataz littora nili plena sarace
nis inuenit defendẽtibus sibi ter
ram: sed bellans cum eis viriliter
cum balistis fugauit ⁊ terruit eos
adeo q ciuitatem munitissimam
liberã dimiserũt fugiẽtes quã rex
⁊ sui mirãtes intrauerũt estate ac
sequenti hyeme tenuerunt.

¶ Vincunt saraceni ⁊ captiuatur
rex Francorum Ludouicus cũ fra
tribus suis.

Entesimũuice
simũsextũ bellũ inter
saracenos ⁊ xpianos
accidit anno dñi mil=
lesimoducẽtesimoquiquagesimo.
Tũc pdictus rex ludouic⁹ cũ ex=
ercitu suo ꝯ soldanum babylonie
egredit sequẽs pdictũ nili alui.
sz saraceni pliari cũ eo formidan
tes trãsitũ pcluserunt sz robert
frater regis suspicans q eodem
su vltima rñderent primus in qua
dã aggressiõe villã occupat al
serã vbi inito certamine saraceni
plurimos pimunt xpianos. Inter
quos frater regis fuit pditus n
inuẽtus. Cõsequẽter regis exerci
tus tãtũ fuit subiectus infirmita=
tib⁹ q coci ⁊ alij armis nõ vsitati
assumebãtur ad excubias ⁊ diur=
nas custodias loco egrotãtiũ dño
rũ q saraceni psentiẽtes regẽ in
sequũtur ⁊ in quodã loco interclu
sum cũ fratrib⁹ suis karolo ⁊ alfon
so capiũt ⁊ alios plures iterficiũt
⁊ plres retinẽt captiuos sz tractu
habito cũ soldano rex cũ captiuis
magna interueniẽte pecunia li
rat ⁊ damyata reddit saracenis
pter quã pecuniam soldanus
postea a suis itereptus vasallis
damiata dirupta ne ad manus in
rato pueniret xpianorum. Rex ve
ro ad ciuitatem rediẽs Acconẽ
quinquẽnio illic mãsit in parti
multaq loca muniuit ⁊ captiuos
plurimos redemit. Quo tpe fac
est subito crucis signatio pastor
loꝝ ⁊ pueroꝝ in Frãcia vsq ad nu
merũ circiter. xx. miliũ: dicentium

angelos vidisse et ad vlciscendum regem missos esse. Inter quos alii qui magistri vocabantur signantes more episcoporum aquam benedicentes matrimonia coniungentes: religiosos viros et clericos spoliantes interdum verberantes: et interdum occidentes: et nullus resistit seu compescuit malignantes. Sic ergo per legiones ad diversos portus maris scilicet marsiliam et brandusiam pervenientes inanes et vacui redierunt sic quod in brevi tempore: ut fumus evanuerunt. ferebatur autem quod vetulus de monte qui arsacides dicitur a puericia duos clericos cismarinos in carcere detinuerat: nec unquam eos dimittere voluit donec ab eis ut regni francie pueros sibi adducerent firmam promissionem accepit. Ab his ergo estimabantur benedicti pueri quibusdam falsis visionum rumoribus atque promissionibus ad se cruces signandos electi.

¶ Vincunt christiani cruce signati. et fugantur saraceni et tyranni de patrimonio ecclesie.

Centesimumvicesimumseptimum bellum inter saracenos et christianos. accidit anno domini millesimoducentesimosexagesimotertio. tempore urbani pape. iiij. Tunc manfredus tyrannice retinens patrimonium ecclesie scilicet regnum cecilie exercitum magnum saracenorum in eundem patrimonium introduxit. Sed predictus papa urbanus quartus per crucem signatos victoriam reportavit et de patrimonio ecclesie ipsos fugavit. et tunc contulit karolo fratri ludovici regis francie predictum regnum cecilie. hic fuit pater sancti ludovici fratris nostri.

¶ Vincunt christiani et capitur civitas murcienensis. per regem Jacobum arragonie.

Centesimum vicesimum octauum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo ducentesimo sexagesimo quarto. Tunc iacobus rex arragonum congregato exercitu suo civitatem murcie saracenorum que regi castelle tributaria erat obsedit et expugnavit et cepit.

¶ Vincunt christiani occisa multitudine saracenorum per infantem alfonsum filium regis fernandi secundi.

Centesimumvicesimum nonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo ducentesimo sexagesimoseptimo. Tunc predictus rex fernandus secundus octauus rex castelle anno regni sui. xv. precepit filio suo infanti alfonso ut intraret et percurreret terram saracenorum qui cum exercitu suo destruxit terram civitatis cordubensis. et cepit plonam et venit contra terram hyspalensem. et xerisensem. et destruxit quicquid invenit fixitque tentoria

sua super ruinam guadalete. Rex
vero saracenorum abēhuc.cū hec
sciuit: conuocauit clamoribus to
tam terram ꝛ venit ad locuȝ dere
rit: posuitq; regale suum inter vil
las ꝛ xp̄ianas fecitq; septeȝ acies
in quarū qualibet adminus erāt
mille equites peditū ꝓo nō erat
numerus christiani vero etiam or
dinauerunt acies suas: ꝛ inuenti
sunt mille equites ꝛ duo milia pe
dituȝ. ducebāt autem secum quin
gētos saracenos q̂s captiuauerat
hos statim decapitauerūt. cōmis=
sum est ergo bellum asperrimum
inter vtrosq;. ꝛ cum adiutorio al
tissimi ꝛ sancti apostoli iacobi qui
apparuit christianis in bello victi
fuerunt saraceni ꝛ tot fuerūt mor
tui ex eis: ꝙ non fuit numerus eo
rum estimatus.

¶ Vincunt saraceni et capit an
tiochia per soldanum babylonie.

Entesimumtri
cesimum bellum iter
saracenos ꝛ christia
nos accidit anno do
mini supradicto Mil
lesimo . cc . sexagesimo septimo.
Tunc enim soldanus babylonie
vastata armenia antiochiam ob=
sedit quā post aliquos dies captā
occisis ꝛ captiuis viris ꝛ mulieri
bus in solitudinem redegit.

¶ Vincūt xp̄iani ꝛ capitur vbeda
per regem fernandum secundum:

Entesimumtrice=
simum primuȝ bellū iter
saracenos ꝛ christianos
accidit āno domini millesimo.cc.
lxix. Tūc predictus rex fernādus
secūdus octau⁹ rex castelle cōgre
gato exercitu suo obsedit vbedaȝ
cepitq; eaȝ viribus ꝛ reuersus est
cum honore in ciuitatem toleti.

¶ Vincūt christiani ꝛ capitur car
thago ac efficitur tributarius rex
Tunici regno francorum.

Entesimumtri
cesimuȝ secundū bel
lum inter saracenos
ꝛ christianos accidit
anno domini Mille
simo. cclxx. Tunc supradict⁹ rex
francorum ludouicus nō territus
laboribus preteritis et expensis
de quibus supradictum est Joha
nesq; comes niuernensis philip=
pus ꝛ petrus liberi eius pictauie
frater eius attrebatensis quoq; ꝛ
britanie comites theobaldus rex
nauarre multiq; milites atq; ple=
bes ꝛ ecclesiarum prelati veniunt
ad mare. vj. kal. Julij ab aq̇s mor
tuis incipiunt nauigare insidiātes
eis consilium: vt regnum tonici
quod transfretātibus dabat chri
stianis impedimentū primo subij
cerēt sue potestati. Eodēq; an
circa festuȝ beate marie magdale
ne ad portū carthaginis repulsis
saracenis litt⁹ tuētibus applicue
runt: et ciuitatem capiunt in con
stanti. ac castra cōtra tonicium po
suerūt quā cum per mensem ob
siderent occulto dei iudicio infirmi
tas in exercitu inualuit sic ꝙ fi
regis comes niuernensis. Johānes
ꝛ post eū legatus cardinalis epis

albiten.obierat. Deinde benedi-
ctus rex ludouic⁹ in vigilia sancti
bartholomei obijt videsq; exerci-
tus christianorum q tunc nō vale
bat hyemare in partibus trāsma-
rinis primit⁹ rege tonicio facto tri
butario regi cecilie: z christianis
captis libere dimissis: z q fides
christiana per predicatores z mi-
nores libere predicaret remeauit.

Uincūt xpiani z capit ciuitas
cordubeñ. z plura alia loca per re
gem fernandum scōm z remittun
tur cāpane ad sanctum Jacobuz.

CEntesimnm trice
simum tertium bellū i-
ter saracenos z christia
nos accidit anno domini millesi-
mo.cc.lxxi. Tunc rex predict⁹ fer-
nādus cupiēs seruire xpo cōgre-
gauit exercitum suū z venit super
ciuitatez cordubeñ. obseditq; eaz
z post multa bella data ē sibi ciui
tas: z tūc virtuosus rex fernādus
remisit cāpanas ad ecclīā sancti
iacobi q̄s duxerat almansor: sicut
supradictum fuit. Post hec cepit
Arionam z pegalgatar z metixar
z carthenam cepit etiam illoram
quaz ignibus cremabat z obsedit
granataz: propter qd rex granate
factus est eius vasallus tributari
us: z tradidit tunc regi fernando
githenū deinde cepit carmonaz z
constantinam z acalamdelrio.

Uincunt saraceni z pditur try
polis ciuitas.

CEntesimū tricesi-
mumquartuz bellū iter
saracenos z xpianos accidit āno
dñi Millesimo.cc.lxxxix. tempore
Nicolai pape.iiij. q primo fuerat
gñalis ordinis minorū. Tunc sol
danus babylonie cōgregato ma-
gno saracenoꝝ exercitu tripolim
ciuitatē obsedit z dū letanie fierēt
sancti marci capta fuit ciuitas oc
cisis captiuisq; xpianis pluribus
xpianitatis nomē deletū fuit i eadē

Uincūt christiani z capitur ci-
uitas hyspaleñ. per regem fernan
dum secundum.

CEntesimūtrice
simumquintum bel-
lum inter saracenos
z christianos accidit
anno domini millesi-
cclxxxix. Tūc pdict⁹ rex fernādus
scōs octauus rex castelle conside
rans q ciuitas hyspaleñ. erat de
principalibus mūdi: quia recepta
culuz terre: z maris desiderio ma
gno cōcupiuit habere illaz. Uoca
to ergo raymūdo bonifacio tunc
almirantī pcepit sibi q statim cō-
gregaret maiorē classez per mare
quaz posset z veniret sup ciuitatē
hyspaleñ. z factuz est ita. Rex ipo
per terraz cū exercitu magno ve-
nit: z sic per mare z per terraz ob
sessa est pdicta ciuitas hyspaleñ.
xvi. mēsibus in qbus fuerūt bella
multa in aqua z in terra effusus
plurimus sanguis specialiter sara
cenorum sicut plenius cōtinetur
in gñali hystoria hyspanie. Qua-
re non valentes sustinere bella sa
raceni cum essent nimis continuo

angustiati tradiderūt regi fernā-
do nobilissimā ciuitatē hyspaleñ.
ex pacto ꝙ extraherent oīa bona
sua. Intrauit añt predictā ciuita
tē virtuosus rex fernādus secun
dus in die sancti clemētis āno do
mini Millesimo.ccxc. Et post hec
lucratus est villaz q̄ dicitur xeres
dela frontera ⁊ medinā delalbohe
ra: ⁊ alcalā de los gonzales ⁊ beier
⁊ calis ⁊ sant lucar de barra meda
⁊ archos ⁊ librixā ⁊ oīa alia vsq̧
ad mare octo ānis stetit hic ꝟtuo
sus rex fernādus in frontaria sa-
racenoꝝ ꝙ nō venit in castellaz ⁊
postq̧ lucratus fuit ciuitatē ꝑdi-
ctā hyspaleñ. ordinabat iā trāsire
in affricā: ⁊ multi reges affricani
concordauerant se subdere sibi si
transisset. sed infirmatus est in ꝑ-
dicta ciuitate hyspaleñ. ⁊ sic vidēs
se infirmū ⁊ declinātē ad mortez
vocato ad se filio suo ifanti alfon
so primogenito quez habuerat ab
vxore sua regina beatrice dixit ei.
Ego dimitto tibi terram citra ma
re lucratā vel tributariam: ⁊ si tu
sust inueris regnū sicut ego tibi di
mitto: eris talis sicut ego. ⁊ si plꝰ
acquisieris: eris melior me. ⁊ si de
hoc aliq̄d pdideris non eris talis
sicut ego. Et data bñdictione pre
dicto filio suo alfonso facta cōfes-
siōe ⁊ ordinato testamento petiit
corpꝰ dominicū. Et factum est cū
quidaz religiosus intraret ad euz
cū xp̄i sacratissimo corporeꝰ in ma
nibus suis videns virtuosus rex
precepit se expoliari vestibus re-
giis ⁊ idui aliis vestimētis pauci
valoris descenditq̧ de lecto in ter
raz cum maxima humilitate ⁊ ge
nibus flexis sup terraz restē quā
daz ligauit ad guttur suuz ⁊ acce
pta cruce in manibꝰ suis adorauit
eam lachrymosis gemitibus ⁊ di
cēdo verba magne fidei ⁊ deuotio
nis. Quo facto petiit veniā ab oi
bus circūstantibus: ⁊ cūz omnes
ei pepercerūt recepit corpꝰ domi
nicum cū magna reuerentia ⁊ dei
timore. ⁊ cū reclinatus iterū esset
in lecto: mādauit sacerdotibus ꝙ
cantarēt letaniam ⁊ te deū lauda
mus. ⁊ sic tenēs candelam accen
saz in manibus feliciter migrauit
ad dñm anno domini Millesimo
cc.xciii. Regnauit.xxxv. annis se
pultus est honorifice i ecclesia ma
iori hyspaleñ. Et successit ei in re
gno: vt dictum est filius eiꝰ alfon
sus.ix. qui fuit.ix. rex castelle.

¶ Vincunt christiani ⁊ capiūtur
plura loca p regē alfonsuz nonū.

Entesimū trice
simū sextū bellū inter
saracenos ⁊ xp̄ianos
accidit āno dñi Mil
lesimo.cc.xcvi. Tūc
ꝑdictꝰ rex alfonsus.ix. cōgregato
exercitu suo venit in terrā saraceno
noꝝ ⁊ obsedit quandā villā q̄ di
cit tereda ⁊ cepit. post hec cepit vil
lā cericēsez bis cepit etiā inebles
⁊ algarbiū ⁊ gibra leō ⁊ huelmas
⁊ sepiam ⁊ moram ⁊ alcabim ⁊ ca
strum marin ⁊ tamram ⁊ farum
la ule: ⁊ edificauit de nouo villā
galez. Regnum etiam murtie q̄
ab eius subiectiōe fuerat eleuatū
iterum sibi subiecit. Ipse etiaz ob

sedit alezirã per terrã et per mare multis diebus: et posuit ducem sui exercitus infantẽ petrũ filiũ suũ et non fuit cõsecutus finis: quia soluta fuit classis maris per saracenos vltramarinos. qui quadã astutia nouerant galeas et naues xpianorum esse vacuas propter infirmitates inualescẽtes erant fere omnes xpiani in terra cũ infante petro. subito ergo irruentes saraceni occiderunt paucos infirmos quos inuenerũt in galeis: et sic breui spacio soluta fuit classis xpianorum propter quod infans petrus cum exercitu suo habuit dimittere obsidionẽ cum per mare libere saraceni mitterẽt iam prouisiones in ciuitatẽ. Predictus rex alfonsus. ix. fuit tante magnificentie quod veniẽte ad eũ quadã imperatrice constantinopolitana: vt eam adiuuaret ad redimendũ maritum suũ imperatorẽ quẽ captiuũ tenebat soldanus babylonie et erat precium. l. quantala argenti cuius preciũ duas partes tenebat imperatrix quarũ vnam sibi dederat papa. Aliã vero rex francorum. Ipse solus soluit totam redẽptionẽ eo pacto quod restitueret pape et regi francorum partes quas receperat propter quod regnũ tunc remansit in magna paupertate. Fuit etiã tãte fame quod mortuo imperatore almanie fuit electus in imperatorẽ in discordia tamen de qua electiõe fuit certificatus per literas pape et per ambasiatores almanie: quia tamẽ multũ tardauit in dispositione in viam: vt pacificaret regnum suum: licet arriperet viam nõ obtinuit. Unde certificatus in via de discordia almanorum et de ingressu saracenorũ in regno suo reuersus est. cum esset prope auinionẽ vt succurreret regno suo: quia hic fuit rex magne sapiẽtie: et fecit librũ qui dicitur las pertidas. Unde regitur regnum castelle et est originale in camera regis sicut ego vidi. Et vtinam bene attenderent reges successores et attenderẽt et executioni mandarẽt ordinem regiminis illius libri: quia si hoc fieret crederem nullum regnum xpianorum in regimine regno castelle equiparari. abũdantia tamẽ et delitie terrũ huius regni et inordinata cupiditas tyrãnorum ponũt velamen ante oculos presidẽtium: vt non solum predictum librũ sed nec honorẽ legis proprie attendant. et ideo semper vacantes in abysso cupiditatis et discordie nullum regnum fere christianorum est sic in bono regimine offuscatũ sicut est regnũ castelle.

¶ Uincunt saraceni et occiditur donnus ramirus per abenyucaf regẽ vltra marinum.

Centesimũtricesimũseptimũ bellũ inter saracenos et xpianos accidit circa idem tps. Cum enim predictus rex alfonsus nonus recessisset a regno ad imperiũ suscipiẽdũ et dimisisset regnum sub dñio filij sui infantis fernãdi tũc abenyucaf rex vltramarinus trãsiuit mare cũ multitudine graui vocatus et inuitatus per regẽ granare donnus nimus aũt presidebat in frõtaria: et notificauit predictum transi-

tum infanti fernãdo. ⁊ interim ipse occurrit cũ gentibus frontarie saracenis ex parte ecne erãt autẽ pauci xpiani in cõparatione potestatis saracenoꝝ. sed q̃ videbant se iã acies adinuicẽ ne forte diceretur ꝙ fugiebant: Irruerunt viriliter ĩ saracenos. ⁊ mortui sunt plures ex vtraqꝫ parte. ¶ Cecidit etiam ibi predict⁹ preses donus numus cuius caput abscisũ immisit abenyncaf presentatum regi granate et sic ea die concessa est victoria saracenis.

¶ Vincunt saraceni ⁊ occidit infans saucius archiep̃s toletanus

Entesimumtricesimumoctauuz bellum inter saracenos et christianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Cum enim per totũ regnum castelle diuulgaretur. ingressus predictus saracenoꝝ omnes preparauerunt se vt irent ad frontariam. Inter quos primus q̃ accessit fuit infans saucius archiepiscopus toletanus cum aliquali multitudine militũ xpianoꝝ: et q̃ fuit sibi nunciatũ ꝙ multitudo saracenorũ ꝓpe martos cũ preda magna transibant noluit expectare alios milites qui veniebãt: sed ipse cum suis occurrit saracenis: ⁊ bellauit cum eis. Sed quia saraceni incõparabiliter erãt multi victi fuerũt xpiani: ⁊ captus est p̃dictus archiep̃s ⁊ denudatus lãcea occisus est. ⁊ abscisum caput eius ⁊ manus dextera in qua annulum tenebat. De morte predictoꝝ suoꝝ scꝫ doni numi ⁊ archiep̃i toletani valde doluit predict⁹ rex alfonsus audiuit eñ eoꝝ mortez cũ esset in via imperij. ⁊ ideo veniẽs guerraꝫ magnaꝫ fecit saracenis. regnauit xxxij. annis: ⁊ abstulit sibi regnuꝫ in vita filius eius saucius ꝓpter quod maledixit eũ: verũtamen in morte reuocauit maledictionem suã ⁊ dedit lr̃as sigillis aureis sigillatas ꝓ ciuitatibus villis castris ne posset ãnotari de p̃dicte post eius mortez. quia eleuauit se contra eum. ¶ Legitur enim in chronicis ꝙ hic rex alfonsus dixit quandã blasphemiã ꝯtra deũ scꝫ ꝙ si ipse fuerat cũ deo quõ mundũ creauit ꝙ multi defectus q̃ ibi fuerunt facti non trãsissent. ꝓpter quod verbum cũ die quadã oraret in oratorio suo ante imaginẽ virginis apparuit sibi angelus ex parte dei ⁊ reuelauit sibi sententiã mortis prefixo sibi termino ab illa die vsqꝫ ad. xxx. dies inclusiue. ⁊ factũ est sic: qm̃ in p̃fixo termino ab angelo discessit ab hac vita et sepultus fuit apud patrẽ suũ regem fernandum in ecclesia maiori hispalen. ⁊ successit ei in regno sanctus filius eius decimus rex castelle. regnauit. ix. annis: nihil fecit contra saracenos. Et successit ei ĩ regno fernãdus tertius filius eius vndecimus rex castelle. q̃ regnauit x annis. ⁊ mortuus est. Causa mortis eius fuit: quia precepit occidi duos scutiferos de carrione ⁊ nõ fuerunt exauditi. Et ideo videntes iniustitiã citauerunt

gem. vt compareret coram deo in fra .xxx. dies ad dandum rationem huius iniustitie. et sic factum fuit: quia in prefixo termino mortuus est. et eo die quo mortuus est venerunt noua quomodo infans petrus frater eius ceperat alcādete quam obsessam tenuerat pluribus dieb9 et successit ei in regno filius eius alfonsus .x. rex castelle .xij. Jacet autem sepultus predictus rex fernandus tertius in ecclesia maiori cordubensi.

¶ Vincunt saraceni et perditur ciuitas accon.

Entesimum tricesimumnonum bellum inter saracenos et xp̄ianos. accidit āno dn̄i Millesimo .ccxci. Tunc accon nobilissima ciuitas obsessa a saracenis capitur .xiiij. kal. Junij occisis plusq̄ .xxx. milibus christianorum vtriusq; sexus Causa autem amissionis predicte ciuitatis dicitur dn̄orum et nationum diuersitas facientium ibi cōtrariam voluntatem.

¶ Vincunt christiani et capitur insula rodi: ac destruitur ordo tēplariorum.

Entesimūquadragesimnm bellum iter saracenos et xp̄ianos. accidit anno dn̄i Millesimo .cccx. tpe clementis pape quinti. Tūc hospitalarij cū exercitu xp̄iano in festo assumptiōis beate marie virginis insulā rodi capiūt q̄ caput est vicinarū insularum: et extūc redacta fuit sub dn̄io xp̄ianorū. Inde apr9 apparuit in terram sanctā transitus xp̄ianus sequēti anno annullatus et cassatus fuit ordo templariorum: q2 in sua pphana pfessione abnegabāt xp̄m et expuebāt super crucem in opprobrium crucifixi: et adorabant dyabolum sub specie cati. sicut plures de maioribus eorum confessi fuerunt.

¶ Vincunt xp̄iani et occisis plurimis saracenis capiuntur cambil et alhana per infantem petrum.

Entesimū quadragesimūprimū bellum inter saracenos et xp̄ianos fuit circa annū dn̄i Millesimū .cccxiiij. regnāte i regno castelle rege alfonso nono filio regis fernandi tertij p̄dicti sub tutoribus positus q2 paruulus. Tūc infans petrus auuncul9 vn9 de tutorib9 supradicti regis alfonsi. Cōgregato exercitu venit ad ciuitatē vbetensi. et cū esset ibi die martis nona die maij bono mane appropinquauit sibi militia regni granate. Infans do petrus cōfisus de adiutorio altissimi. exiuit ad eos: et factū est preliū magnū s3 victi fuerunt saraceni et mortui sunt ex eis mille quingēti saraceni et qui erāt iter eos hoies signati et magni domini et secutus est fugiētes saracenos per quinq; leucas: occidens et vulnerans plures ex eis et post paucos dies obsedit calnil et alhanar. cepitq; eos. et reuersus est cum honore in ciui-

tatem cordubensem.

¶ Uincũt xp̃iani fugato rege granate: ⁊ pluribus cesis saracenis per dominum iohannē manuel.

Entesimũquadragesimũ secũdũ bellũ iter saracenos ⁊ xp̃ianos. accidit ãno dñi Millesimo cccxliiij. Tũc dñs iohãnes manuel sup p̃dicto regi alfonso. x. ⁊ xi. regi castelle cũ eēt in frõtaria granate. Audiuit quomõ rex granate mittebat quēdã saracenũ q̃ dicebat hosom. cũ tota sua ptãte ɔtra ciuitatē cordubeñ. ⁊ q̄ destrueret totã terrã vsq̧ ad portã ciuitatis. Exiuit ergo hoc audito p̃dictus dñs iohãnes manuel cũ exercitu suo ⁊ cũ magistris ordinũ ⁊ ɔsiliis frontarie ⁊ venit ea die vsq̧ ad flumen qđ dicit guadelquenir. ⁊ ibi fuit factũ grãue bellũ. Et iter vtrosq̧ victus est hosom ⁊ plurimi saraceni trucidati qđ cũ rex alfonsus sciuit gauisus est valde de victoria habita. dixitq̧ se voluisse in p̃dicto bello.

¶ Uincunt xp̃iani. ⁊ soluitur classis saracenorum per alfonsum infre admirandum maris.

Entesimũquadragesimũ tertiũ bellum inter saracenos ⁊ xp̃ianos. accidit anno dñi Millesimo cccxvij: Tunc dominus alfonsus infre admirandus maris militans supradicto regi alfonso cum sex galeis ⁊ sex nauigiis que dicuntur lenonis. ⁊ cum octo nauibus bellauit cum. xxij. galeis saracenorum: deuicitq̧ eos ⁊ cepit tres galeas: ⁊ submerse sunt i aqua quatuor ⁊ captiuati sunt ac mortui quasi mile ducenti saraceni.

¶ Uincunt christiani. ⁊ occiditur infans picato cuz multitudine saracenorum.

Entesimumquadragesimum quartum bellum inter saracenos ⁊ christianos. accidit anno domini. Millesimo. cccxxxix. Tunc infans picato filius regis belamarin transiuit mare cum septez milibus equitum. ⁊ triginta milibus peditum: vt destrueret terram christianorum. Sed cum magister de alcanca: ⁊ gundissaluus martini de ducto hoc nouerunt: coniunctiq̧ fuerunt cuz gẽtibus ciuitatis hyspaleñ. ⁊ seriseñ. qui occurrentes predictos saracenos cum duobus milibus equitum. ⁊ ccc. peditibus irruerunt fortiter in saracenos ⁊ factum est preliũ magnum in loco qui dicitur vega de pagana vbi victi fuerunt saraceni a predicto infante picato: ⁊ quasi oĩbus alijs saracenis qui cum eo transierunt.

¶ Uincunt saraceni ⁊ occiditur alfonsus infre admirandus maris.

Entesimũquadragesimum quintum bellum inter saracenos ⁊ christianos. ac

cidit anno domini millesimo ccc. xl. Tunc dominus alfonsus infre admirandus maris bellauit cum classe saracenorũ corã aliezira & p mittente deo fuerunt victi christiani et perierunt & capti fuerunt a saracenis octo gallee et sex naues: mortuusq; est ibi admirand⁹ & maior pars xp̄ianorum.

¶ Uincunt christiani cesa innumera multitudine saracenorum, & fugatis regib⁹ bellamarini tunicis & burgie per regẽ alfonsum nonũ.

Centesimũquadragesimum septum bellum inter saracenos & christianos. accidit anno domini supradicto. Tunc enim in mense maij incepit rex balmarim cum exercitibus suis transmare mediterraneum cũ quo veniebant rex tunicis & rex burgie: durabatq; transitus eorum vsq; in finem octobris. Numerus autem equitum qui trãsierunt fuit vltra octuaginta milium: peditum autẽ propter eorum nimiam multitudinem nõ erat numerus. et tunc perierunt omnes christiani qui erant in. xi. galeis: & vna naui coram carisa cum tempestate maris tenẽtes p̄dicti saraceni obsessam predictã villam ab ingressu mensis augusti angustiantes eã sine intermissione. Uenit etiam in eorum adiutorium rex granate cum septẽ milibus equitum et peditum maxima multitudine: obsedentibus ergo predictis regibus sarracenis carisam venit vox hec ad regem alfonsum nonum. xij. regem castelle predictum: & ad regem alfonsũ portugalie qui diuina clemẽtia in vnum congregati cum. xiij. milibus equitum: & xx. milibus peditum venerunt: vt succurrerent p̄dicte ville obsesse: & cum peruenerunt ad radum carise miserunt in nocte ad predictam villam obseruantes decrementa maris quingentos milites: qui exeuntes ab aquis per horam maris transeuntem intrauerũt nocte carisã ignorantibus saracenis. Altera vero die de mane venerunt saraceni aciebus suis ordinatis ad transitũ predicti vadi: et inceperunt bellum cum christianis: quibus bellantibus exierunt christiani qui erant in predicta villa cum introeuntibus: et irruerũt in tentorijs sarracenorum occidentes & expoliantes totum regale eorũ: quia non erãt qui resisterẽt eis. Quod audiens rex almoasen cum alijs regibus et sarracenis: vt succurrerent vxoribus suis: et filijs subito redierunt ad tẽtoria. Reges vero christiani cum exercitu suo ducentes fugiunt: & dederũt post eorum terga: & sic placuit altissimo: q̄ saraceni victi fuerunt: & fugientes tot fuerunt mortui ex eis q̄ non est aliquis qui posset eorũ numerũ estimare: & mortua est ibi horra vxor regis bellamariã & ipse rex fugit in aliezeram in quadã equa que non bibebat nisi lac ca-

molorum et comedebat annonam mundatam: z passas mundatas q̄ sicut a q̄la currebat tanta erat ei⁹ velocitas. z expoliãtes xp̄iani tẽtoria saracenorum z campũ inuenerunt tantũ de auro z argẽto: q̄ non est aliq̄s qui excogitare posset. fuit etiam captiuatus infans abenamar filius regis benamaiz z eductus est ad regem alfonsum. habita ergo gloriosa victoria tante multitudinis saracenorum in signum victorie p̄dictus rex castelle vexillum suũ dño pape benedicto. xij. misit quod vsq̄ i hodiernũ diez in capella pape cammone cõseruat. Fuit autẽ predictũ belluz in die oim̃ sanctoruz. anno quo supra. z reuersi sunt predicti reges xp̄iani in regnis suis cuz magnis diuitijs z honore. Sequenti vero anno p̄dictus rex alfonsus castelle obsedit alcalam de beucayre q̄ nunc dicitur alcaria real. cepitq̄ eam z locomõ z carcaboy z priego z rute z benamixi matreya que a magnis temporibus fuerãt sarracenorum.

¶ Vincũt christiani. z soluit classis magna saracenorum sub rege alfonso quarto.

Centesimũquadragesimum septimũ bellum inter saracenos et christianos. accidit anno dñi Millesimo. ccc xlij. Tunc bellauit classis christianorum: scilicet castelle que erant quinquaginta duaruz galearum. z xxx. nauium cũ classi saracenorũ que erat galeaꝝ z n[...] uigeoꝝ q̄ dicunt lenõs. xxvj. duce bãt etiã saraceni multitudinẽ c[...] parũ: sed dño coopante vicit cla[...] sis castelle z soluta est classis sara cenorum submersaq̄ sunt in mari. xxxvj. galee saracenoꝝ z cepe[...] xij. Alij vero fugerunt: p[...] q̄ in bello nauali vltraq̄ [...] lia saracenoꝝ. Eodem eti[...] bellauerũt galee xp̄ianoru[...] xij. galeis saracenorũ que [...] victualia aliezere victiq̄ fu[...] saraceni z soluta classis eoꝝ.

¶ Vincũt xp̄iani z capit aliez[...] per regem alfonsum quartum

Centesimũquadragesimumoctauuz bellum inter saracenos z christianos accidit anno dñi Millesimo. ccc xliij. Tunc supradict⁹ rex alfonsus. x. xx. xij. castelle volens augmentari in corona regni sui attendens etiam quomodo gibralter fuerat sua z steterat [...] eam cum maximis laboribus [...] pensis: nec potuit eum recu[...] re propter mala z damna q[...] vasalli z natales i regno suo [...] bant volens quasi emẽdam [...] pere p gibralter. Cõgregato [...] exercitu suo magno intrauit [...] ram saracenorũ: z obsedit aliez[...] z vt leuius eam acciperet fecit [...] pe eã aliã villam et circundedi[...] eam muro ac populauit eam z [...] cauit eam aliezirã nouam: q̄[...] facto elapsis. xx. mensibus fuc[...]

fidiōis in vigilia oliuay. xxvij. die martij cepit aliezirā eo pacto q̄d dimitteret saracēos exire salua eoꝝ vita ⁊ sequēti anno dn̄i Millesimo. cccxlviij. fuit p̄ria pestilētia i regno castelle ⁊ q̄ habita aliezira vidit ad oculū p̄dict⁹ rex gibralt que sua erat ⁊ cōcupiuit reducere eā ad regnū suū si posset. ideo collecto exercitu suo magno obsedit eā p mare ⁊ terrā āno dn̄i Millesimo. cccxlix. Et sequēti āno q̄ fuit annus iubileus cū p̄dict⁹ rex teneret p̄dictaȝ villam obsessam in die veneris scā. xxvi. die martii. cū esset in plano ppe mare fuit sibi ppinatū venenū ⁊ mortuus est sibidē ⁊ vbi p̄ditio illa tractata fuit nunq̄ȝ amplius nata fuit herba neq̄ȝ nascet̄ vt narrat hysto. hyspanie. Et sepult⁹ est in ecclīa maiori cordubē. regnauit. lx. ānis ⁊ successit ei in regno petrus fili⁹ ei⁹. xiij. rex castelle Iste fuit vir sanguinū et amic⁹ saracenoꝝ quē occidit rex henricus secundus in montiel et successit in regno.

¶ Uicūt saraceni ⁊ p̄dit̄ aliezira.

Centesimumquadragesimūnonū bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno dn̄i millesimo. ccclxix. Tūc rex machomat granate ꝯgregato exercitu suo venit sup aliezirā ⁊ obsedit eā ⁊ vndiq̄ȝ āgustiās sine intermissiōe cepit eā die lune que fuit. vi. augusti occisis pluribus xp̄ianis. Et deinde āno dn̄i Millesimo. ccclxxv. destruxit eādē villā vsq̄ȝ ad fundamēta p̄dict⁹ rex machomat granate.

¶ Uincunt xp̄iani ⁊ soluit̄ classis saracenorum.

Centesimū quiquagesimū bellū īter saracenos ⁊ xp̄iāos accidit anno dn̄i q̄ supra. Tūc em̄ i mēse septēbri sequēti q̄dā capitane⁹. q̄ dicebat̄ mucerleo bellauit virilit̄ cū classe saracenoꝝ. q̄ exibat de aliezira ⁊ ducerēt ibi vxores suas ⁊ pēpt' ibi plurimis saracenis victoria hita soluta fuit classis saracēoꝝ.

¶ Uincunt saraceni ⁊ p̄ditur vitrea ⁊ machena.

Centesimumquinquagesimūp̄imū bellū īter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno quo supra. Tunc rex granate collecto exercitu suo cepit vitreā ⁊ marchenā ⁊ deduxit secū plurimos captiuos. subsequēter āno dn̄i millesimo. ccclxxix. die lune. x. maij fuit eclipsis solis ⁊ sequēti die mart' mortu⁹ fuit p̄dict⁹ rex hēric⁹ scd̄s. lx. rex castelle i scō dn̄ico de lacalcada ⁊ lȝ fuerit sepult⁹ p̄io in ciuitate burgeñ. finaliter tn̄ deduct⁹ ē toletū ⁊ ibi ē sepult⁹ in ecclīa maiori i sua capella. Predict⁹ rex nihil famosuȝ fecit cōtra saracenos. Regnauit. xiiij. ānis ⁊ successit ei i regno iohānes fili⁹ ei⁹ p̄im⁹ q̄ fuit. xv. rex castelle q̄ etiā nihil famosum fecit ꝯtra saracenos fuit vict⁹ a portugalie exercitu i bello q̄d dicit̄ de aliube rata āno dn̄i millesimo. ccclxxxvij intrauit regnū castelle dux d' albē

castre cū duxissa vxore sua filia regis petri ptēdēs hēre regnū. Intrauit ēt cū eo rex portugalie ꝛ subsecuta ē pax anno dñi Millesimo ccclxxxviij. qꝛ tradita fuit i vxorē dña katherina filia pdicta ducis i fanti hērico filio regis iohānis. pdict⁹ rex iohānes currēs quēdā equū i alcala d heuenares cecidit equ⁹ sup eū ꝛ occidit eū anno dñi millesimo. ccc xc. rgnauit. xij. ānis ꝛ successit ei i regno pdict⁹ rex hēricus scd's fili⁹ ei⁹ cū esset etatis ix. annoꝝ hic fuit. xvj. rex castelle.

Vincūt xpiani pemptis duob⁹ milibus saracenorum sub rege hērico tertio.

Centesimūquīquagesimū secūdū bellū iter saracenos ꝛ xpianos accidit ānodñi millesimo. ccccvj. tūc cū eēt firmata treuga pdicti regis hērici tertij cū yncas rege granate fcā fuit p saracenos q venientes ad villā q dr qsada ignib⁹ eā cremauerūt. Eo tpe erāt i vbeda petr⁹ mārīq ꝛ didac⁹ fauci de benādes ꝛ alfonsus de aualos ꝛ i baeca erat senescal⁹ ꝛ alij multi milites xpiani q simul ꝯgregati egressi sunt ꝯ saracenos ꝛ acceperūt āteriorītatē eoꝝ q recedebāt cū preda bellauerūtqꝫ cū eis in cāpo qui dr de los coletares. ꝛ lꝫ nūer⁹ saracenorū eēt. vj. milia eqtū ꝛ. x. milia peditū xpianoꝝ vero vsqꝫ ad nūerū mille ducētoꝝ eqtū ꝛ peditū ꝯcessit de⁹ tñ victoria xpiāis trucidatꝫ ex saracenis qsi duob⁹ milib⁹. de xpianis xo mortui sunt qsi. c. iter q's mortu⁹ fuit senescall⁹ ꝛ dñs alfonsus d aualos capitane⁹ comitꝫ stabil castelle ꝛ dñs martin⁹ lupi d aualos. Regnauit pdict⁹ rex hēric⁹ terti⁹. xvj. ānis ꝛ mortu⁹ ē ac sepult⁹ i ciuitate toleti. Hic fuit d uotissim⁹ btō patri nr̄o francisco intātū vt arma regia cordis mi... circūdaret ꝛ fuit d iustitia laudā... successitqꝫ ei i regno fili⁹ ei⁹ iohānes. ij. qui fuit. xx. rex castelle.

Vincūt xpiani ꝛ capiūt ... regē Johannem portugalie.

Centesimūquīquagesimūtertiū bellū inter saracenos ꝛ xpianos accidit anno dñi Millesimo. cccc... Tunc rex iohānes portugalie cū haberet quinqꝫ filios scꝫ duarte q post eū regnauit petrū henricum iohānē ꝛ fernādū quos desiderabat facere milites infantē petrū ꝛ hēricū qꝛ erāt iā in etate ad militiaꝫ dispositi. Et cū magnā festiuitatē ordinaret i vlixbona ciuitate ad suū desiderium implēdū cōsilio cuiusdā numeratoris pdicti regis i aliud ē mutatū qꝛ affirmāt ꝙ cū illa pecūia q i illis festiuitatib⁹ exponeret pauca addita ... bi possent ifātes effici milites ... magno dei suitio ꝛ honore ... regie dignitatꝫ ꝛ filioꝝ suoꝝ ... posuit de captiōe cepte ... alteri⁹ ville maritime ... cuit regi ꝯsiliū ꝛ approbatū ē ac... leri expeditiōe negocij ... pdict⁹ rex duplici ambasiatōe ... misit ābasiatores suos p duas ... leas in cecilia sub colore ...

trimonij q̄ exites ꝛ redeūtes explo rauerūt diligēter ciuitatē ceptē in trātes in eā cū securitate ac si vel lēt solicitari ꝛ modicū a laborib⁹ maris recreari. Qui redeūtes ad p̄dictū regē nūciauerūt oīa quō erāt disposita ī predicta ciuitate. Scda autē cautela fuit: q̄r habita p̄di cta cognitiōe ne ea q̄ fieri debāt cognoscerēt ꝙ eēt ꝯ eos misit ꝯti nuo ambasiatores suos ꝓpter ali quas cās ad deuastādū ducē bri tānie ꝛ erat secretū ꝙ p̄dict⁹ dux acceptaret deuastatiōē illā certifi car⁹ ꝙ nō erat regis itētio ire ꝯ eū sꝫ ī alias ꝑtes vbi eēt magnū ser uitiū dei. Acceptauit ergo p̄dict⁹ dux ꝛ redeūtib⁹ ambasiatorib⁹ ex posita acceptatiōe statī diuulga tū est quomō rex volebat ire ꝯtra ducē britanie ꝛ parata est magna classis ī qua fuerūt cū rege ꝛ filijs fere .lx. milia pugnatoꝝ ī quoꝝ re cessu vlixbona ciuitate fctā ē ma gna pestilētia ꝛ mortua est regina philippa ꝛ parato honore sepulture fact⁹ est eclipsis solis magn⁹ ꝓpt q̄ signa multi timuerūt: sꝫ tubis ac clamātib⁹ statī oēs classes ītraue rūt a iari ꝑ regē ꝛ venerūt ad finē scti vicētij ꝛ miserūt anchoras su as ī berrafaroꝫ q̄ loc⁹ est regni al garbij portugalie ꝛ ibi exeūte rege cuꝫ filijs suis duarte petro ꝛ hēri co: q̄r alij remāserāt ī regno cū es sent puuli cū alia filia sua q̄ nūc ē ducissa burgūdie ꝛ audiuit missā ī ecclīa scte marie p̄dicti loci q̄ au dita expositū est de publico quō via sua erat ꝯ saracenos incepta erāt eni prio admirātes cū viā op

positā ducerēt duci britānie. In gressi q̄ sunt classē iterū eleuatis velis ꝓspero vēto venerūt an̄ ce ptā paucis dieb⁹ liꝫ distaret fere ꝑ .l. leucas ꝛ sic accedētes circuierūt mōtē almiue q̄ vndiqꝫ circundat mari sic ꝙ nō pꝫ aliqs īgress⁹ nisi ꝑ mare vl ꝑ ipsāmet ciuitatē ꝛ mi serūt anchoras ī portu q̄ dr̄ barba fote q̄ est ex vna ꝑte ciuitatis ad ꝑteꝫ occidētis vbi īceperūt hēre cōsiliū quō possent terrā accipere ꝛ qualr̄ possēt situari regale ad ex pugnandū ciuitatē. Quō vidētes saraceni exierūt a p̄dicta ciuitate ī multitudīe graui qō mirū erat ad vidēdū ꝛ tūc fact⁹ est vēt⁹ magn⁹ sic ꝙ sine ꝑiculo classis nō poterat ibi ꝑmanere q̄re necesse fuit eis eleuare anchoras in ellezirā ī re gno castelle ꝛ capiētes terrā īue nerūt ibidē ꝓximos delectabiles fruct⁹: ꝛ recreati sunt ꝛ ibidē habi to ꝯsilio multi dicebāt qō redirēt in portugaliā vel ad aliū locum quē leui⁹ possent capere: q̄r non erat possibile ceptā cape secundū multitudinē saracenoꝝ quā vide rāt an̄ ciuitatē: ꝛ q̄r oēs saraceni maritimi recurrerēt ad ciuitateꝫ ꝛ q̄r etiā fortalitium ciuitatis erat magnū. Rex vero cū eēt animos⁹ noluit retrocedere ab incepto spe rans in dn̄o ciuitatē obtinere. Cū ergo hec agerēt felix aura flauit ꝛ ingredietes classes velis eleua tis. Altera die ī aurora die memo rabili scꝫ vigilia assumptiōis ꝟgi nis gl̄iose q̄ in mēse augusti cadit venerunt iterū mittere anchoras an̄ ceptā ex parte gibraltaris q̄ est

ex parte orietis z ordinauerūt qd
missis anchoris statim extraherē-
tur batelles quos in nauibus de-
ducebāt z qd i eis p(ri)o i quolibet
eorū irent certi homines armoruz
z q galee cum eis ostēderēt q vo
lebāt ire ad capiēdum terram ex
parte castri qd est ad partem cera
sanarum vt omnes saraceni irent
in illaz partem. z qd postq̄ sarace
ni eēnt nimiū multiplicati ad illā
partē alinne qd est factū z ceperūt
terrā inuitis saracenis saltātes a
batellis z galeis sicut meli⁹ pote-
rāt sic q aliq̄ erāt in mari vsqz ad
pectora z alij pl⁹ vel min⁹ talr qd
bellātes cū saracēis z saraceni de-
fendēdo terrā sic bellū est iceptuz
cū his saracenis q ibi erāt i pte il-
la z cū alijs q ɔtinuo sucurrebāt
de ciuitate z sic bellādo cū eis re-
traxerūt eos quousqz fecerūt eos
ītrare p portā ciuitatis z intātū an
gustiauerūt eos sine itermissione
q nō habuerūt saraceni ptātē clau
dēdi portas ciuitatis z sic ītraue
rūt xpiani mistim cū eis i ciuitatē
ad bellādū i vicis z carerijs z du
rauit die illa bellū ītra ciuitatē vs
qz ad horā vesptinā quousqz se re-
traxerūt saracēi ad fortalicīū ciuita
tis z alij ad villā q ē ex altera pte
ciuitatis que dr fer. Sz ītātū xpia
ni angustiauerunt castrū z pdictā
villā q eadē die captū est castrū z
villa illa talr q eadē die tota ciui
tas cū castris suis fuit posita i po
testate xpianorū z dimissa a sara-
cenis. Mortui autē sunt ibi pluri
mi saracēi z alij facti sunt captiui
alij vō p rupes fugerūt. Perdē-
tes aūt xpiani domos ciuitatis i-
uenerūt multitudinē ...
multas saracēas coquētes pan...
z pparantes ollas p saracenis ...
bandis. De xpianis aūt sol⁹ ...
mortu⁹ iuētus est q dicebat ...
fernādi de cayde ex ictu ...
sari missi de castro cum iret ad ...
currendū infantē hēricuz q ...
racenis aū oēs bellabat in p...
cuiusdā dom⁹. Eadez die ...
dicta ciuitas capta fuit re...
cū filijs suis i pane z aqua ...
bant nec aliquid manduca...
quousqz tota ciuitas fuit capta.

¶ Vincūt christiani z capitur ...
tequera per infantem fernandum

Entesimumquin
quagesimumquartū bel
lum inter saracenos et
christianos accidit circa annū do
mini Millesimum.cccc. Regnā-
te in pdicto regno castelle rege Io-
hāne secūdo q incepit regnare an
no dni Millesimo.cccc.v. z fuit po
situs sub tutorib⁹ sciz matre ...
illustre regina domina ...
z infante fernando. Sub cui⁹ er-
go gubernatione regni p ...
fernandū congregato magno ...
ercitu venit in terrā saracen...
z obsedit antequeram ...
bili machina murum ...
riliter cepit occisa sarracen...
multitudine. Pdict⁹ infans ...
nandus post hoc cepit regnū ...
gonie z factus est rex arago...

¶ Vincūt xpiani z fugantur sa...
ceni per regē Iohānez secundum
occisis pluribus saracenis.

Etesimũquiqua gesimũquintũ bellũ iter saracenos ⁊ xp̃ianos accidit ãno dñi Millesimo.ccccxx. Tũc p̃dictus rex Johãnes scd̃us ɔgregato magno exercitu itrauit terram saracenoꝝ ⁊ posuit regale suũ ꝓpe ciuitatẽ granate vbi .xix. dieb' stetit. Egrediẽtibus ergo saracenis die quadã a predicta ciuitate multitudine magna ɔstipati ex insꝑato cõiũcte sunt acies vtroruꝗ ⁊ factũ est preliũ magnuꝫ plurimisꝗ saracenis trucidatꝫ aliisꝗ in fugã versis victi sunt saraceni. Quidam autem saraceni specialiter sagittarii multitudine nõ pauci aliis fugiẽtib' sub q̃busdã ficulneis remãserũt cogitãtes se ibidẽ posse defendi ⁊ nõ parua damna posse inferre xp̃ianis quasi ex latibulo pugnãtes. Ad quos milites xp̃iani equis dimissis pedes itrauerunt quoꝝ gladiis perierũt. Illa die vt fertur capta fuisset granata si debitus ordo pugne obseruatus fuisset. Tẽpore predicti regis iohãnis secũdi plurima castra saracenoꝝ p christianos capta fuerũt cũ multa effusione sanguinis saracenoꝝ. Regnauit autẽ. xlviii. annis ⁊ mortu' est in villa valisoletana anno dñi Millesimo.ccccliii. ac sepultus in monasterium cartusiẽsiũ de miraflores ciuitatis burgẽsi. Hic tenuit quẽdam prenatuꝫ a pueritia sua qui dicebaẗ aluar' de luna quem intãtum honorauit ꝙ ipm̃ fecit magistrũ sancti Jacobi cum quo multas tribulationes passus est ⁊ multo tempore a militibus regni ⁊ finaliter ꝓpter nonnulla q̃ sue maiestati circa eũ idũcẽtia videbãẗ fecit eũ publice p iustitiã i supradicta villa decapitari Cuius caput nouẽ dieb' stetit affixũ clauo in palo alto: corpus vero in medio platee tribus dieb' inhumatũ remãsit. Et cũ eẽt vir tante potentie ab oĩbus tñ suis in fine relictus fuit quia tamen in tanta pressura ad dominũ accessit corde contrito ⁊ humiliato ⁊ pedib' nudis licet idignis. se per generalem cõfessionem totius vite sue inclinauit. Credo ipsum ꝼm signa q̃ vidi miam dei ɔsecutum fuisse. q2 scriptum est in quacũꝗ hora ingemuerit peccator omniuꝫ iniquitatum eius non recordabor. Et successit p̃dicto regi iohãni in regno filius eius henricus quartus qui nũc regnat. xviii. rex castelle ⁊ vtinam feliciter ad dei glorĩã regnet ⁊ vtilitatẽ rei publice. Hic primo regni sui anno cũ exercitu suo magno intrauit terrã saracenoꝝ ⁊ obtinuit viriliter villã que diciẗ ximena ⁊ destruxit stiponã habuit etiã bullam cruciate cõtra saracenos ⁊ continuauit guerram. iiii. annis In quibus nõ modicum saraceni sunt fame afflicti in signũ etiã volũtatꝫ expugnatiõis regni granate cepit diuisam malogranatoruꝫ pro ornamento armorum regaliũ Quid erit. de' nouit. cui' est causam ⁊ finem bellorum agnoscere. multa eñ impedimenta efferũtur specialiter diuisio militũ in regno cõtra ipsum. propter que iam hoc

anno.lx.plus timetur guerra i regno.q̃ contra infideles qđ deus sua pietate auertere dignetur.

¶ Vincūt saraceni ↄ pdūtur ciuitates pera ↄ cōstātinopolis.ↄ de tribus mirabilib⁹ q̄ precesserūt.

Entesimūquinquagesimū sextū bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit āno dñi Millesimo.cccclij.tpe Nicolai pape quinti. Tūc em̄ impator turchoꝝ cōgregato magno exercitu per terrā ↄ magna classe.proposuit nomē delere xp̄ianū viribus suis. In primo ergo ip̄e obsedit ciuitatem que pera dicit̄ quam post plurima certamia cepit.xxviij.die maij ↄ intrās eādē ciuitatē crudelissime occidit oīs xp̄ianos a sex annis ↄ supra ↄ sequēti die.s.xxix. intrauit portū ↄstantinopolitane vrbis vigore belli ↄ pluribus artibus guerre. Obsedit ergo ciuitatē cōstātinopolitanā p mare ↄ per terram potentissime ↄ eam angustiās sine intermissiōe finalit̄ eam deuicit ↄ cepit ↄ igressus ciuitatē indicibilem cedē fecit in xp̄ianos Alij vero pedibus ↄ manib⁹ ligatos in captiuitatem duxit monachos etiā ↄ monachas ↄsecratas vituposē ex monasterijs extractas ac si meretrices ↄ ↄstibulo institute essent trahebat ↄ eas peragēs tāta ↄ talia qualia de pecudibus qs sine rubore vix dicere auderet Adolescētulos ꝟo a decēnio ↄ infra cogebat sue spurcissime fidei adoratores existere. Et vltra hoc intrauerūt thurci in illo eximio et claro tēplo sancte sophie ↄ sacratissimas imagines sctōꝝ ↄ sanctarū pedib⁹ cōculcauerūt ↄ oīne genus vituperij sup eas fecerūt ↄ in sacra altaria ascēdētes saliebant vociferādo iubilātes ↄ machometū hymnis ↄ laudib⁹ extollentes. Ascēderūt etiā illi nepharij thurci ad sublime tegumē eiusdē alte ↄ famose ecclesie sancte sophie et crucē ei⁹ cacumini infixā deiecerunt ↄ diruperūt. Sacra ꝟo corpa sanctoꝝ laniabāt ↄ deuastabāt.plurima ēt vituperia fecerūt in sacris crucib⁹ ↄ calicib⁹ ↄ intm̄ eoꝝ vesana rabies exarsit qđ a prima hora diei vsqꝫ ad meridiē totā vrbē nudatā ↄ desertā reliq̄runt sic vt nō latinū nō grecū nō armeniū nō iudeū nec aliū quēuis hoīem de habitatorib⁹ ciuitatis intra eā dimiserūt. Hec ex epistolis ysidori cardinalis rutenen̄.q̄ presens fuit in excidio ciuitat̄ ↄ francisci foscari ducis venetoꝝ trāsmissis ad Nicolaū papā quintū.vt de remedio in futurū puideret ↄ hunc turchoꝝ impatorē q̄ se vocat inimicū crucis xp̄i ↄ intātū odio habuit xp̄ianosqꝫ cū aliquē videret existimās se in visu deturpatū ↄ sordidatū ꝓprios oculos abluit ↄ abstergit vt dicit p̄dictus cardinalis. Et est diligēter aduertēdū ad tria singularia que desolationē predicte ciuitatis p̄cesserūt quoꝝ duo ꝑ dixit quidā antiqu⁹ philosophus grecus qui leo dicebat. Vnde in ecclia sancti demetrij predicte ciuitatis vt mihi quidā grecus qui

ppriis oculis sepe vidit: narrauit
Erat quedã colũna marmorea to
ta operata ad modũ scacorũ sic or
dinata q incipiẽdo a principio in
vno scaco ponebat nomẽ imperato
ris et in sequẽti nomẽ patriarche
qui psidebant. et predixit philoso
phus pdictus q cũ facta fuisset i
pletio oim scacorũ illius colũne
tũc perderet ciuitas constantino
politana et sic de facto accidit. qr p
sidẽtibus Cõstantino imperatore
et gregorio patriarcha in quorum
tpe capta fuit ciuitas predicta fa
cta fuit ipletio vltimorũ scacorũ
colũne secũdũ qd predixit predi
ctus philosophus leo fuit q tẽpo
re Cõstãtini debebat pdi ciuitas
cuius verba in predicta columna
erãt hec. Cõstantinus me fecit et
Cõstantinus me dissoluet. et sic
impletũ est. Istud enim fuit mira
bile preuideri tali excidioni a phi
losopho qd esse non potuit nisi a
spũ dei. Primus enĩ qui imperauit
et nobilitauit pdictã ciuitatẽ fuit
vocatus Cõstantinus. q dedit pa
trimoniũ ecclesie. mater sua fuit
vocata helena. et prim⁹ patriarcha
fuit vocatus gregori⁹. Ultim⁹ aũt
qui ibi imperauit et perdidit ciuita
tẽ mortu⁹ in bello dicebatur etiam
cõstantinus et mater sua helena et
patriarcha etiã gregorius vocaba
tur. Tertiũ vero mirabile quod p
cessit captionẽ ciuitatis fuit visũ
per turchos. christianis nihil vi
dẽtibus. Unñ cũ quadã nocte vigi
lantes turchi in obsidionem respi
cerẽt versus ciuitatem viderunt
subito multitudinem luminũ ad
modũ candelarũ vndiqz sup tur
res et muros ciuitatis qd respiciẽ
tes et admirãtes. timuerũt valde.
Arguẽtes ex hoc miraculo ciuita
tẽ eẽ sub diuina protectione et cũ
retulissent q viderãt imperatori tur
chorũ ipse simulauit p tũc. Altera
vero nocte apparẽtes pdicte can
dele sup turres et muros vise sunt
eleuari in celũ. Et tũc turcus ille
magnus interptãs visionẽ illã: di
xisse fert. Cãdele q apparuerũt de
scendẽtes significauerũt q deus
in tpibus pteritis protegebat hãc
ciuitatẽ. sed cãdele eleuate in ce
lũ designãt q deus recessit ab ei⁹
custodia. Unñ ergo ait: est tps de
bellãdi eam et sic ardenti rabie ir
ruerũt in ciuitatem nobilissimam
et ceperunt eã vt dictũ est. Et vo
co illam ciuitatem nobilissimam:
quia secundum ysidorũ in libro
ethimologiarum. xv. Cõstantino
polis est i tracia quã edificauit ex
nomine suo constantinus solã ro
me meritis et potẽtia adequatã.
Hanc cõditã primo a pausania re
ge spartanorũ et vocatam bisan
ciũ vel q tãtũ patet inter adria
ticum mare et propontidem vel q
sit receptaculũ terre et maris. Un
de et eã constantinus aptissimam
condere iudicãs vt receptaculũ.
sibi mare terraqz fieret. Unñ et nũc
romani impii sedes et toti⁹ caput
est orientis sicut roma occidẽtis.
hec ille. Sic ergo hec nobilissima
ciuitas immo q̃si totũ grecie im
perium occulto dei iudicio tradi
tũ est in manus impiorũ sicut etiã
methodi⁹ martyr prophetauit in

ter cetera dicẽs: grecia ĩ captiuita
te ꝛ occisiõe erit sicut plenĩ⁹ dicet
ĩfra ↄsideratiõe. xij. in pͥo passu.

¶ Uincũt xp̃iani crucesignati. fu
gato thurco ꝛ cesis. lxxx. milibus
thurcoꝛuꝫ Johãne de capistrano
nomẽ iesu deuotissime inuocãte.

Centesimum quin
quagesimũseptimũ bel=
lũ iter saracenos ꝛ xp̃ia=
nos accidit anno dñi Millesimo.
ccccluij. sedẽte in cathedra petri
Calixto papa tertio q̃ ĩ memoꝛiã
hui⁹belli ĩstituit festũ duplex trãs
figuratiõis dñi nr̃i iesu xp̃i cũ gra
tijs ꝛ indulgẽtijs solẽnitatis coꝛ
poꝛis xp̃i: ex cui⁹ bulla plumbea
quã oculis ꝓpꝛijs vidi oꝛdinẽ isti⁹
belli ꝛ victoꝛie diuine ad ꝓpositũ
annotaui vbi sic p̃dict⁹ papa iter
cetera ait. Qm̃ pater ille miseri=
coꝛdiarũ ac pijssim⁹ xp̃ianoꝝ ꝓte
ctoꝛ ꝛ vite nostre defensoꝛ oĩpotẽs
de⁹: postq̃ in die celebꝛi beatoꝛuꝫ
apostoloꝛũ petri ꝛ pauli dũ sacra
missarũ solẽnia ĩ eoꝝ basilica age
remus literas nostras super gñali
oꝛatiõe p̄ vniuersos xp̃i colas fa
cienda lectas ꝛ fauẽte dño vbiq̃
obseruatas fecim⁹ publicari pijs
oꝛõib⁹ ꝛ opib⁹ suis afflicti ppl̃i ali
quãtulũ mitigat⁹ feritatẽ ipsi⁹ vi
perij ꝛ ĩmanissimi turchi cultoꝛis
execrabilis machometi ꝓpria esta
te decursa cũ suo pene ĩnũerabili
in q̃ plurimũ ↄfidebat exercitu ĩfi
deliũ ꝛ turchoꝝ cõtriuit castri bal
gradi ĩ regno vngarie ad ripã da
nubij situati qd̃ vndiq̃ obsessuꝫ ꝛ
coãgustatũ diu sup̃e satagebat obsi
diõe soluta p̄ cruce signatos ꝛ vn
garos ad modũ ppl̃ares q̃ꝫ suis pau
cioꝛes nũero ꝛ ĩermes ex nr̃a oꝛdi
natiõe ꝛ ĩstitutiõe dilecto filio le
gato nr̃o de latere illuc destinato
iniũcta ac nũcijs ꝛ literis sepi⁹ re
petita ex sincera fide quã gestant
in ip̃o saluatoꝛe nr̃o cui⁹ ẽ res adu
nare dispsas ꝛ despatas ꝓtegere
ac supboꝝ p̃cipue infideliũ xp̃ia
ne fidei inimicoꝝ potẽtiã cõtere
re ꝛ ẽt debellare sub strenuo vi
noda iohãne celebꝛis memorie
dei nr̃e catholice acerrimo defen
soꝛe ꝛ p̄ ea atq̃ fidelib⁹ ꝓpugna
toꝛe xp̃ianeq̃ cohoꝛtĩ duce digni
simo cui neq̃ fides neq̃ spes victo
rie defuere militãtib⁹ p̄sente p
ter iohãne quodam de capistrano
oꝛdinis fratrũ minoꝝ ꝓfessoꝛe vi
ro q̃dez optio ꝛ meritoꝝ apd̃ deũ
ꝛ homĩes eximio ꝛ nomẽ iesu xp̃i
in quo sal⁹ nostra cõsistit fiducia=
liter ꝛ assidue cũ oĩ ppl̃o circũce=
pto voce vnanimi inuocãte vexil=
lo q̃ꝫ sacratissime cruc̃ cũ magnis
clamoꝛib⁹ ꝛ vocib⁹ eleuato ad ce
lũ. Uñ ĩeffabile vti a cũctis dĩ ad
uenit auxiliũ Mira res die memo
rabili beate marie magdalene
lesti p̃sidio cõmunit⁹ ppl̃s fide
ĩpetu ĩ hostes viriliter facto
ferũ turchũ cuꝫ suis sacrilegis
plicib⁹ in turpẽ ꝛ dãnosam fu
cõuertit: deditq̃ ip̃e miserat
min⁹; ꝛ fidelis in manu pau
tã ferocis inimici ꝛ ĩnumerabi
exercitus cum maxima strage
ctoꝛiã vltra q̃ꝫ mens estimare p
set humana: domin⁹ enim pot
sup exercitus ꝛ tyrannos qui

diã orietales populos ad nume rũ locustarũ in manu tradidit ge deonis. Ante etiã sacerdoti contra eliodorũ ciuitatẽ sanctã hierusalẽ pphanare molientẽ presidiũ prebuit ⁊ iuuamen pro nobis cõtra insolẽtissimos hostes mira culose pugnauit. O bone iesu dux ⁊ saluator noster fortitudo vera et tutissimũ certũ q̄ presidiũ ad te cõfugiẽtiũ xp̄ianorũ q̄ ipsos ꝓprio sanguine redemisti: gladiũ tuũ super inimicorũ capita fugientium intromittẽs nõ pauciores sese mutua cede necarũt quã a nostris in prelio interempti fuissent. Nã vt a fidedignis accepim⁹ ĩ ea pugna xl. milia occisi totidẽq̄ supstites in turpẽ fugã versi sese mutuo trucidãtes defecerũt. Castra incensa machine ⁊ instrumẽta bellica oĩa direpta sunt: vt cõfusus abiẽs ipse tyrannus ⁊ pre timore iã multis mẽsibus nõ apparens inter latebras seu munita oppida se recepisse dicat ⁊ diuinã ꝑsentiẽs vltionẽ in suã perditionem futurã in tra Constantinopolitanã peraeq̄ ciuitates se reclusit. Illasq̄ muris ⁊ antemuralib⁹ munire frustra decertat min⁹ attẽdẽs q̄ nisi dñs custodierit ciuitatẽ frustra vigilat q̄ custodit eã: h̄ ex p̄dicta bulla.

¶ Vincũt xp̄iani in affrica per regẽ alfonsum portugalie.

CEntesimum quinquagesimũoctauũ bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi millesimo.cccclviij. Tũc rex alfõsus portugalie armata magna classe trãsiuit in affricã ⁊ obsessa q̄dã villa forti maritima q̄ dr alcacartagner ac fortissimo bello ãgustiata cepit eã ⁊ xp̄ianis populauit ac muniuit armis ⁊ victualib⁹ necessariis. Dolẽtes aũt saraceni affricã bis iã duorum annorum interuallis cũ innumerabili multitudine bellatorũ venerunt vt eã obtinerẽt sed plurimis eorũ peremptis vacui semp redierũt. Et q̄ inter p̄dictã villã ⁊ mare erat aliquale spaciũ vbi veniẽtes saraceni se ponebãt ne per mare posset succursus dari eidẽ. Rex predictus in regno portugalie fecit q̄drari lapides in tãta multitudine quãta necessaria erat pro duplici muro cõstruẽdo a p̄dicta villa vsq̄ ad mare: lapidib⁹ ergo predictis ac sufficiẽti calce per nauigia in p̄dictũ locũ deductis tãta fuit multitudo lapicidarũ q̄ paucis dieb⁹ facti sunt muri cũ turribus necessariis sic q̄ cũ saraceni cognouerũt op⁹ quasi finitũ erat ⁊ factus est loc⁹ quasi iexpugnabilis a saracenis in magnũ subsidiũ ⁊ vtilitatem xp̄ianorũ transeuntiũ per illud secretũ mare mediterraneum distat aũt p̄dicta villa a cepta sex leucis ⁊ a portugalia vt fert fere centũ leucis ⁊ a tarifa q̄ est ẽt locus xp̄ianorũ istius regni castelle ex altera pte maris stricti tribus leucis ⁊ sic ista duo loca sunt quasi claues maris stricti.

¶ Decima cõsideratio est de possessione terre sancte p saracenos que duobus explicatur punctis.

Decima cõsideratio hui⁹ libri q̃rti est de possessiõe terre sãcte p saracenos vbi duo pũcta occurrũt declarãda. Prim⁹ ē scire cām q̃re saraceni tenēt terrã sãctã. Scd̃s pũct⁹ erit. Si xp̄iani vellēt facere guerrã saracenis ad terrã sãctã capiẽdã q̃s loc⁹ eēt eis ꝯueniētior i orbe ad incipiẽdũ talē guerrã. Extollũt ei se saraceni dicētes se tenere v̄itatē legis q2 possidēt terrã sanctã. Insultant ēt iudei ꝯ xp̄ianos dicētes ꝙ lex xp̄ianorum nulla ē nec iesus nazaren⁹ ē messias i lege ꝓmissus q2 nõ possidēt terrã sanctã hierusalē. Pro ad hec declarãdũ tres rõnes assignant p fratrē vincentiũ sctm̃ in sermone. Ecce ascẽdim⁹ hierosolimã. Pria est ad excusatiõez xp̄ianorum. Scd̃a ꝑpter cõfusiõez saracenorũ. Tertia est ꝑpter cõuersionē iudeorum.

Circa primũ notãdũ est ꝙ nullus xp̄ian⁹ est ita sanct⁹ quin peccēt excepto xp̄o z virgine maria. Vñ ecclesiastes septimo nõ est hõ iust⁹ in terra q̃ faciat bonũ z non peccet: z de⁹ nõ vult ꝙ xp̄iani peccēt in illa terra in qua fili⁹ dei passus est p peccatis hoim q2 hoc reputaret ad maximã iniuriam: de agarenis vero nõ ita iniuriatur q2 canes sunt. multũ eñ displiceret regi z idignaret si filij sui vel milites mingerēt in camera sua: si aũt canis minget nõ curat. Idē in ꝓposito de terra sancta: multũ displiceret xp̄o si nos filij p baptismuz facerem⁹ in ea corruptiões z pctã sed de agarenis tãq3 de canib⁹ nõ curat. z cõcordat auctoritas xp̄i dicētis hierusalē calcabit a gētib⁹ donec impleant tēpora nationũ. Luce. xxi. tunc enim cum ois plenitudo gentiũ itrauerit ois israel salu⁹ erit: vt habet ad romanos. xi. Et sic pz prima ratio sc3 ꝙ ꝓpter excusationē xp̄ianorum ne peccem⁹ in camera sanctificata regis regũ iesu xp̄i nõ possidemus terrã sanctaz. Unde sic patuit supra bello cētesimo. Hierusalē capta fuit per cruce signatos christianos et quãdiu vixerũt in sanctitate sine offensa xp̄i possederũt terram sanctã. Sz cũ multiplicata fuerũt in eis mala z offense xp̄i cõtinuo expulsi fuerũt a terra illa z introducti fuerũt cães saraceni ad seruãdũ illaz sicut patuit supra cõsideratiõe nona hui⁹ libri bello. cxxiij.

Scd̃a ratio est propter confusionē saracenoruz: ipsi enim sunt filij xp̄ianorũ q2 vix sunt octingēti anni ꝙ sunt turchi. Vñ beat⁹ augustin⁹ fuit episcop⁹ yponeñ. Sz machomet⁹ a sergio decept⁹ decepit eos z iõ agareni sunt xp̄iani renegati z ꝑpterea retinent adhuc aliq̃d de fide xp̄iana z credunt aliq̃d nõ. Credunt nãq3 vt xp̄iani ꝙ vnus est deus creator oim̄ non credunt ꝙ ille deus sit trespsone in confusione ipsorũ ipsi nã ostendunt locum in quo xp̄s fuit baptizat⁹ vbi tota trinitas apparuit. Scd̃o credunt ꝙ fuit homo purus z ver⁹ z sanctus de spiritu sancto in maria v̄gine cõcept⁹ sed nõ credũt ꝙ sit deus z in confusio-

nem sue credētie ostēdunt locū vbi suscitauit lazarū pprio impio qd nō potuisset si nō fuisset de⁹. Tertio credūt φ est in celo sed nō credūt φ est in sacro altaris: et in ↄfusionē eorum ostēdūt xpianis locū cenaculi in quo xpus illud sacrm instituit. Itē non credūt xpi passionem: tñ in eorum cōfusionē ostendūt vbi xps fuit crucifix⁹ et sepulchrum vbi corpus fuit sepultum. Itē agareni baptizant sed nō cum forma verborum et ipsi ostēdunt locū vbi xps constituit sacramētū baptismi cum forma illa. In noīe patris et filij et spūssancti in eorum cōfusionē. Ideo dicit dauid. fac mecū signum in bonū vt videant qui oderunt et ↄfundant. Unde sicut custodes portarū in domib⁹ regū xpianorum cū haberi possunt sunt hoīes difformes vt ethiopes sic φ null⁹ intrare pōt nec fili⁹ neqꝫ milites nisi p manus illorum sic xpus in palatio suo terre sancte pmittit φ custodes portarum illius patrie sunt hoīes difformes scꝫ bestiales machometici, ne scilꝫ filij sui milites xpiani ad īteriora secretorum terre sancte admittātur nisi per manus illorum: nec ex hoc se quit honorabiliores eē ianitores difformes filijs et militib⁹ caris imo hoc cedit in cōfusionē ianitorum et honorē filiorum et militum. Nūquid etiā in domibus magnorum in castris in nauib⁹ maris immo etiam in domibus rusticorum custodes et vigiles sunt canes ne qs ingrediatur nisi homo pacis et ad honorē talis loci: et ptꝫ φ sic etiam custodes et vigiles terre scīe sunt canes saraceni ne si qs ingrediat ad interiora secreta vbi xps in humana natura ambulauit nisi fuerit hō pacis. et ad honorē illius loci quales sunt peregrini xpiani visitantes terrā sanctā et ptꝫ φ istō cedit in cōfusionē saracenorum φ assimilant canibus custodiētib⁹ domos. Item in cōfusionē cuiuscunqꝫ virtuosi est sustinere aliqd falsum pter auaritiā. Cū ergo saraceni se reputēt virtuosos et credāt falsum eē φ iesus nazarenus fuit mortuus et sepultus etc. et tñ hoc sustinent ostēdentes pdicta loca vt dictū est cū magna diligētia ppt auaritiā qr pter interesse qd recipiūt a peregrinis xpianis: ergo possessio terre sancte p saracenos saracenos est in eorum cōfusionē. nō enī permitterēt principes xpiani pro toto auro mūdi si inter eos esset sepulchrū machometi φ visitarēt et honorarēt a sarracenis sicut faciūt xpiani in terra sancta cum hoc nō solū cederet in confusionē xpianorum sed etiā in cōtumeliā creatoris sciētes falsum esse φ honor debeat exhiberi bestiali et spurcissimo machometo: qr honor secūdum philosophum est premiū virtutis: que in machometo locū nō habuit propter abyssum criminū in eo contentorum sicut patuit supra cōsideratiōe prima hui⁹ quarti libri et quasi per totum est ergo in confessionem saracenorum possessio terre sancte: et honorem christianorum. Tertia ratio est pter conuersionem iudeorum. Iudei nāqꝫ secundum quod ex lege moy

si sunt assueti ꝛ nutriti terreni sūt
ꝛ sperāt ꝙ messias ducet illos ad
illā terrā ꝛ dicūt itra se ecce habe
bimus hierosolymā ꝑpter hoc Ie
sus xp̄s verus messias voluit qꝺ
nec xp̄iani nec iudei habeāt illam
terrā: qꝛ nō venit vt daret illā ter=
rā: sꝫ celestē de qua dauid. Credo
videre bona domini in terra viuē
tium: sed illa est terra morientiuꝫ.
Ideo apostolus ad hebreos vltio
nō habemus hic ciuitatē manētē
sed futurā inquirim⁹. Cessent er=
go saraceni ab excellentia sua: si=
leāt iudei ꝛ conuertant a miseria
sua. Cōsolent xp̄iani in filiatione
ꝛ militia sua: qꝛ xp̄s dedit eis ptā
tem filios dei fieri his q̄ credūt in
noīe eius. Johā. primo. Sed que
harū gētiū habet vel tenet veram
legē. ❡ Licet supra libro p̄mo sit
latissime declaratū pōt tn̄ hic exē
plariter declarari p parabolā illi⁹
diuitis qui habet vnū lapidem p̄=
ciosum magni valoris ꝛ tres filios
ꝛc. dominus iste diues est xp̄s de⁹
ꝛ homo: ꝛ tres filij tres sunt popu
li iudeorū agarenorū ꝛ christiano
rum: dicit primogenitus scꝫ popu
lus iudeorum. Ego habeo lapidē
idest legē veram: qꝛ eam dedit mi
raculis cōfirmatā. Dicit populus
xp̄ianus non: immo ego habeo le=
gem veram: quia mea lex cōfirma
ta est miraculis q̄ non possunt nisi
per deum fieri. Demones poterāt
facere miracula moysi. Pp̄ls aga=
renus dicit: immo ego habeo legē
verā. Nunc ponderemus lapideꝫ
primo ponderet in sanctitate lex
moysi ꝛ eā ponderat salomon qui
dicit de terrenis que promittūtur
in lege moysi: vidi cuncta q̄ fiunt
sub sole. Et ecce vniuersa vanitas
Ecclesiastes primo. modicū pōde
rat idō nihil valet. Videam⁹ sectā
machometi quantū pōderat qui
ꝑmittit riuus lactis mellis olei [illegible]
ni mulieris ꝛc. Hec est vita porcoꝝ
nihil ponderat. Vere magnus do
lor esse dꝫ prelatis eccl'ie ꝛ doctori
bus fidei xp̄iane si attente cōside
rent sectam maledictam saraceno
rum videre tātam multitudinem
animarū rationabiliuꝫ sicut sunt
saracenoꝝ que redempte sunt san
guine iesu xp̄i esse inuolutas in er
rore dānationis: qꝛ non intelligūt
scripturā diuinā: ꝛ quod peius est
nec volūt intelligere neqꝫ audire.
sed inclinant ad ea ꝛ sequent que
debētur porcis ꝛ asinis. lex xp̄ia=
norum que promittit gloriam cele
stē que est infiniti ponderis ꝛ valo
ris: qꝛ plus pōderat vna dies glo
rie q̄ȝ oīa bona huius mūdi. Ecce
ꝑmissio quicūqꝫ fecerit voluntatē
patris mei qui in celis est intrabit
in regnū celorum. Mat. vij. Pona
mus ergo in celū cor nostruꝫ [illegible]
omnia terrena despiciēdo: [illegible]
dum apostolū. ij. Corint. iiij. [illegible]
in presenti est momentaneum [illegible]
leue tribulationis nostre supra [illegible]
dum in sublimitate eternū [illegible]
pondus operatur in nobis [illegible]
templantibus nobis ea que [illegible]
tur: sed que non videnf: que [illegible]
dentur temporalia sunt q̄ autem [illegible]
videntur eterna sunt.

❡ Que sit terra aptior pugnandi
contra terram sanctam.

Ecundo pūctū huiꝰ cōsiderationis scꝫ q̄s locꝰ esset cōuenientior in orbe ad capiēdū terram sanctā. Rūdet ꝙ si xp̄iani vellēt incipere guerrā ad terrā sanctā capiēdā: ꝛ alia loca que amiserūt nullꝰ locus nulla terra conueniētior est q̄ʒ hispania ꝙ sic declarat̄. Certū est ꝙ in vniuerso quīqꝫ loca possunt cōsiderari sicut notat magister Raymundus lullij in quodā tractatu suo ꝑ que posset incipi talis guerra sicut sepe attētatū fuit. Primus locꝰ est in terra īperatoris cōstantinopolitani ꝛ ī terra turchorum. Deinde ꝑ terrā armenie quousqꝫ ꝑueniret̄ in siriā ꝛ hec via non est multū laudabilis: q͛ est valde grauis ꝛ difficilis ꝛ nimis lōga ꝛ sic req̄rit magnū exercitū ꝛ multas expēsas. Secūdꝰ locus est insula quedā q̄ raycet appellat̄ situata ꝓpe alexandriā. Posset em̄ illa insula cū galeis ꝛ militibꝰ capi ꝛ detineri: sed hic locꝰ etiā nō est laudabilis quo ad ꝓsens: tū q͛ via ē nimis longa: nimis ēt req̄rit expēsas ꝛ bellatores cōtra illā. Tertiꝰ locꝰ est regnū cipri ꝛ terra hermenie: sꝫ ista via ēt nō est laudabilis tū q͛ ille terre nō sunt oībꝰ sane sicut experti sūt q̄ trāsierūt. tū etiā q͛ illa via est nimis lōga ꝛ cōiter req̄rit nimis de nauigantibꝰ ꝛ pugnātibꝰ ꝛ expēsis. tū tertio q͛ ꝑ ciprū ꝛ hermeniā nō possent sufficere victualia neqꝫ equi. Quartꝰ locus est tunitiū: sꝫ nec iste locꝰ laudabilis est eo ꝙ multe gētes ꝛ eo cōmorant̄ ꝛ cōsequēter nimis req̄rit de exercitu ꝛ de eq̄s ꝛ de h̄ satꝫ ꝓbabile experimētū datū fuit q̄n sanctꝰ ludouicꝰ rex francoꝝ transfretauit sicut supra patuit cōsideratiōe. ix. huiꝰ. iiij. libri bello. xxij. Quintꝰ locꝰ est hyspania in pte eius q̄ d͛r andalusia vbi est almaria malica granata algersia tarisa ꝛ hic est locꝰ amenissimꝰ ꝛ ꝯgruētior oībꝰ ꝑdictis eo: q͛ facilior ad acq̄rendū ꝓpter quattuor rōnes Prima rō est q͛ predictꝰ locus est circūdatꝰ ꝑ mare mediterraneum ex vna pte: ꝛ ex alia ꝑ regnū aragonie ꝛ castelle: ꝛ istud īpediret ꝙ nō possent iuuare eos alij saraceni Secūda rō est q͛ multū iuuat ad guerrā faciēdā fertilitas terre et multitudo equoꝝ de ꝓpinquo in quibus abūdat inter ceteras mūdi ptes hispania. Tertia rō est q͛ est terra sana: ꝛ idō timore īfirmitatū nō solueret̄ exercitꝰ sicut alibi factū esse d͛r. Et ptꝫ ēt ꝙ est ꝓpinquissima respectu alioꝝ locorum Quarta est rex bellator cū paruo exercitu posset guerrā incipere h̄ suppositis supradictis: ꝛ q͛ hꝫ terga secura ꝛ sic accipiendo modo vnū castrū: ꝛ deinde vnā villā ꝛ sic successiue deducēdo saracēos semper an̄ se ꝛ multiplicādo continue exercitū ꝛ hito regno granate rex bellator cū suo exercitu ampliato ad maiorē barbariā scꝫ in affricaꝫ poterit leuiter trāsire scꝫ ī regnuꝫ cepte qd̄ nō distat nisi ꝑ septē miliaria ꝛ in aliq̄ loco nisi ꝑ tres leucas solū ꝑsertiꝫ isto tp̄e talis locꝰ

esset cõueniẽtissimus cũ cepta et
villa alia que dicit alcater tagner
sint in potestate regis portugalie.
Et sic ex illa pte inciperent debel
lare saracẽos tergis securis dedu
cẽdo eos añ se modo lucrãdo vnã
villã mõ aliam ⁊c. quousqꝫ perue
niret tonitiã semper multiplican=
do exercitũ ꝙ optie ⁊ securissime
fieri põt vt dictũ est propter ꝓpin
quitatẽ hyspanie ⁊ eius fertilita=
tem: ⁊ qꝛ retro se nihil timerẽt et
sic paulatine bellator rex posset
facere guerrã sanã saracenis ⁊ ac
quirere terrã sanctã hierusalez: ⁊
totũ regnũ egypti: ptz ergo claris
sime ꝙ nulla terra in mũdo est cõ=
ueniẽtior christianis ad incipien=
dum guerrã pro terra sancta capi
enda qꝫ hyspania. beat⁹ ergo rex
bellator qui ꝓpter zelũ fidei catho
lice hec cogitauerit ⁊ in ope posue
rit sperãs oĩa ꝓdicta acqrere per
iesum xp̃m in cui⁹ manu sunt oĩuz
potestates ⁊ iura regnorum.

Quomodo christiani habere se
debeãt de iure ⁊ ordinatiõe regni
erga saracenos viuẽtes inter nos

Vndecima cõside=
ratio hui⁹ quarti libri est
de his ad q̃ cõpelli debẽt
saraceni viuẽtes iter nos de iure
⁊ ex ordinatiõe regni. Circa priuz
notandũ ꝙ vt tradit in titulo de
iudeis ⁊ saracenis in clemẽtinis
pricipes xp̃iani sub obtestatione
diuini iudicij a duob⁹ debẽt cõpe
scere saracenos sibi subiectos: scz
ab inuocatiõe publica nomis ma
c hometi ⁊ a peregrinatione quaz
facere solẽt ad sepulchrũ cuiusdã
saraceni. Unde sacrũ conciliũ ibi
dẽ sic ait cedit quidẽ in offensam
diuini noĩs ⁊ opprobriũ fidei chri
stiane ꝙ in quibusdã mundi parti
bus principib⁹ xp̃ianis subiectis.
In quib⁹ interdũ seorsuz interdũ
vero pmixtim cũ xp̃ianis habitãt
saraceni sacerdotes eorũ zabazala
nuncupati vulgariter in templis
seu mesquitis suis ad que ipsi sa
raceni cõueniũt vt adorent ibidẽ
perfidẽ machometum diebus sin
gulis certis horis i loco aliquo emi
nenti eiusdẽ machõeti nomẽ chri
stianis ⁊ saracenis audiẽtibus al
ta voce inuocãt ⁊ extollũt ac uer
ba quedã in illius honore publice
ꝓfitentur. ad locũ insup vbi olim
quidã sepultus extitit saracenus
quẽ vt sanctum alij saraceni vene
rantur ⁊ colunt magna saraceno=
rum eorũdez partiũ ⁊ aliarũ cõfluit
publice multitudo ex quib⁹ nostre
fidei nõ modicũ detrahit ⁊ graue
in cordibus fidelium scandalum
generatur. Cum autem hec diuine
maiestati displiciẽtia nõ sint ali
tenus tolerãda sacro approbãte
concilio ipsa in terris christiano
fieri deinceps districtius inhibe
mus vniuersis ⁊ singulis princi
pib⁹ catholicis sub quorũ domi
nio saraceni morant ⁊ fuerit p
dicta sub obtestatiõe diuini iudi
cij obnixi⁹ iniũgẽtes: quatenus
tanqꝫ veri catholici ⁊ xp̃iane fidei
seduli zelatores opprobriũ qd ex
ipsis qꝫ ceteris christicolis per p
missa ingeritur debita considera
tione pensantes ipsuz: vt prouide

eterne beatitudinis premium asse-
quant de terris suis omnino aufe
rant a suis subditis auferri pcur-
rent inhibendo expresse ne pfata
inuocatio seu pfessio nominis ip
si⁹ sacrilegi machometi publice:
aut pegrinatio pllibata ab aliquo
in eorum existente dnio audiant
attēptare decetero vel quomodo
libet sustineri. Ubi vero q sec⁹ pre-
sumpserint taliter ob diuinā reue
rētiā castigenť ab ipsis q alij eoꝝ
exēplo pterriti a psumptōe sibi ar
ceanť h ibi sctissime ordiatū: sz ne
gligēter custoditū specialiter pri
mū cū altis vocib⁹ de die z de no
cte tales pclamatiōes faciāt sa-
raceni: z nō solū nō castiganť a pri
cipib⁹ verūetiā z dfendunť z rat⁹
est q pter fidei honorē reclamet
cōtra eos qnimmo tāta est ignorā
tia pdicte inhibitiōis in princip
b⁹ z clero ac populo q nō cogitāt
pdictas inuocatiōes siue pclama
tiōes eē i offensa diuine maiesta-
tis q nō sine culpa est ante deū cū
talis ignorātia nō excuset. q: igno
rātia iuris nō iuris excusat. De alijs
aūt ad que cōpellendi sunt sara-
ceni tā de iure q ex ordinatiōe re
gni sufficiant q dicta sunt libr. iiij.
consideratione. xj.

¶ Ista duodecia cōsideratio tra
ctat d fine legis saracenoꝝ z de eo-
rū ppetua fuitute sub iugo xpia-
norum sub quatuor passibus.

Duodecima et vlti
ma cōsideratio hui⁹ libri
quarti est de fine legis sa
racenorum z de eoꝝ perpetua ser
uitute sub iugo xpianoꝝ iā finem
oportet dare huic. iiij. li. d bello sa
racenoꝝ i hac vltima cōsideratio
ne ad quā explicādā. iiij. passus
cōuenit ptrāsire. Primus est de ca
stigatione finali fienda p saracē-
nos. Scds est de cessatione sue le
gis. Tertius est de tpe quo d:ces
sare. Quart⁹ vero erit de ppetua
seruitute saracenoꝝ sub iugo chri
stianorum.

¶ De castigatione finali fiēda p
saracenos in populo xpianorum.

Primus passus est
q per saracenos fiet di-
uina castigatio terribilis
in oībus regnis mūdi pter pctā
populi scdm q pdixerūt: z primo
methodius martyr quem beatus
hieronym⁹ in opusculis suis lau-
dat loquens de fine seculi cui⁹ p-
phetia sequitur. In nouissimo au
tē sexto millenario secli exiēt filij
hysmaelis d heremo z erit adūet⁹
eoꝝ castigatio sine mēsura z sine
mia z tradet de⁹ i manib⁹ eoꝝ oīa
regna gētium pter peccata que
operata sunt cōtra precepta dei.
Ideo tradet nos de⁹ in man⁹ bar-
barorū q: obliti sumus precepta
domini facient em̄ christiani mul
ta illicita: q: maculabunt seipsos
adeo q turpissimū est ad dicēdū
ppterea tradet illos de⁹ in mani-
bus saracenoꝝ p sida erit in capti
uitate z occisiōe capadocia z i ca
ptiuitate z occisiōe cilicia. In tri
bulatione erit terra syrie z i solitu
dine z ei⁹ habitatores captiui du
cenť. Sicilia silr z hitatores eius

in gladio peribūt. Grecia i captiuitate erit ꝛ occisiōe affrica erit similr egiptꝫ oriētales ꝛ Asia sub graui tributo i auro ꝛ argēto erit Hispania gladio ꝑibit ꝛ captiui ducēt habitatores eiꝰ. Gallia germania agatonia varijs ꝑlijs erūt deuorate multi ex eis ducēt captiui romani in occisiōe erūt ꝛ cōuersi i fugā. Insule maris erūt i desolatiōe ꝛ obtinebūt filij hysmaelis introitū ab aqlone ꝛ oriēte ꝛ meridie ꝛ occidēte ꝛ replebit hierosolyma cūctis gētibꝰ q̄ captiui ducēt ꝛ replebit terra ꝓmissiōis oibus gentibꝰ ꝛ erit iugū eorū graue super oēs gētes ꝛ erūt oia sub iugo eorū ꝛ tributo ꝛ omnia ornamēta diuitiā eoꝝ erūt ꝛ q̄ fuerūt in ecclesijs sanctoꝝ siue aurū aut argētū siue lapides ꝑciosi ꝛ oia ornamēta eoꝝ erūt ꝛ distribuēt misteria dei ꝛ erūt sacerdotes sicut ppl's: qr eccl'ie incēdio cremabunt ꝛ erit tribulatio magna ꝛ multa corpora ꝓjciēt i plateis eo q̄d nō sit q̄ sepeliat ea ꝛ erit saracenoꝝ iter a mari vsqꝫ ad mare ꝛ erūt regiōes in viā ꝛ vocabit via eorū vie angustie ꝛ gradient simul iuuenes ꝛ senes diuites ꝛ paupes ꝛ cū gemitu ꝛ afflictiōe dicēt bti sunt illi q̄ nos de hac luce ꝑcesserūt: ħ btūs paulus ꝑdixit nisi venerit discessio ꝑmū ꝛ reuelatꝰ fuerit ꝛ cetera. Quid eñ aliud ē discessio nisi disciplina q̄ corripient vniuersi habitatores terre a filijs hysmaelis ꝓpterea onagrū appellauit deꝰ hysmaelē patrē eoꝝ ꝓpter hoc in desolationē tradet oēm terrā ꝛ erūt multe vrbes deserte nō ei sunt homines isti sicut alie gētes: sꝫ sunt filij hysmaelis de heremo venturi ꝛ sunt hoibꝰ odbiles. Audi igit imitatores eorū q̄ de heremo exituri sunt mulieres vteris ꝑtus habētes: ꝑtusqꝫ cū mulieribꝰ simuliter ficiēt i eccl'ijs sanctoꝝ cū mulieribus cōcubēt ꝛ sacratis vestimētis eccl'ie induēt seipsos ꝛ vros eorū. Iumēta sua ligaturi sūt ad sepulchra sanctorū tāqꝫ ad ꝑsepia erit maxima tribulatio sup oēs nos q̄ habitāt sup terrā: ꝛ tūc apparebūt fideles q̄ fuerit i christo credituri: nō eñ propterea mittit deꝰ has tribulationes supra christianos vt iusti deleant q̄ in christo sunt credituri. sꝫ vt manifestetur q̄ in ipso erūt fidelissime credituri sicut ipsa veritas dicit beati eritis cū ꝑsecuti vos fuerint ꝛ dixerint oē malū aduersus vos mētiētes ꝓpter me gaudete ꝛ exultate ꝛc. sicut eñ ꝑsecuti sūt ꝓphetas q̄ fuerūt ante vos ꝛc. sed q̄ ꝑseuerauerit vsqꝫ in finē. hic saluus erit. hec ille. Eandē snīam tradit magister in hystorijs scholasticis sup idē Geñ. xvj. Hic erit homo ferꝰ vbi nos habemꝰ ferus hebreus habet phara q̄d sonat onagrum hysmaele dictū allegās ꝑdictum methodiū dicentē onagri ꝛ capre a deserto oēm bestiaruꝫ supergredientur rabiem ꝛ mansuetoꝝ animerꝰ cōteret ab eis. dixit eñ deus filijs hysmael. futurū est autem vt exeāt adhuc semel ꝛ obtinebūt orbē terre per octo ebdomadas annorum: ꝛ vocabit iter eorū via an

gustie q2 patrē eo℞ ysmael vocauit dñs onagrū. in sacris locis fornicabunt sacerdotes z ibidē cū mulieribus dormiēt ad sepulcra sctō℞ religabūt iumēta z h pp nequitia xpianorū q tūc erūt. de qb⁹ dr i nouissimis dieb⁹. erūt hoīes se se amātes z c. z tūc iplebit q dictū est p ezechielē fili hoīs voca bestias agri z exhortare illas dicēs. cōgregamini z venite eo q sacrificiū magnū imolo vobis mādūcate carnes fortiū z bibite sāguinē excelso℞ h ille. ¶ Secūdo pdictā castigationē xpianorū p saracenos pdixit abbas ioachī i speculo visionū li. viij. c. xlj. dicēs q aues nigre habētes nomē duab⁹ literis ɔfectū vcʒ alphabeti latinorū pria atq octaua future sūt i discrimē atq destructōe crucesignato℞ qd exponens doctor pegrin⁹ dixit q pria litera ē a octaua ꝟo lra ē. h. Aues igit nigre sūt mauri sic dicti pp habitū nigrū cappe nigre quē habēt a nicolao apostata eo℞ doctore nomē āt ipso℞ ex duab⁹ lris ɔficit. s. a z h. qm agareni ab agar mre z hysmaelite a filio ipsi⁹ nūcupati sunt. ¶ Tertio pdictā castigationē xpiano℞ pdixit sctissima femīa hyldegardis q ppheta uit āno dñi Millesimo. lxxix. i lib. reuelationū dei pte tertia ca. xiiij. dicēs vētura sūt mala guerre z bello℞ victorie sup populū xpianorū ppter tyrānidē pncipū z cupiditatē plato℞ ei⁹. Sed et cadet q ppls xpian⁹ i manu hirco℞ capra℞ z bestia℞ p qs bestias itelligit bestiales z fetidos saracenos ¶ Quarto predictā castigationē xpiano℞ pdixit cirill⁹ i epla de occurrētib⁹ malis i orbe symbolo. xxix. dicēs i sexta dic magna scli vētur⁹ ē hyrc⁹ violator castitat᷒ a plaga meridiōali z itrabit limites occidētales z viuā ouē comedet z dētib⁹ suis carnes agno℞ crudas dilacerabit arietes pedib⁹ ɔculcabit z agnū ouis filiū cornib⁹ vētilabit ¶ Qd expōit venerabilis abbas ioachī sup treno℞ vltio sic dicēs hirc⁹ machomet⁹ ē agn⁹ ouis fili⁹ xps fili⁹ ꝟgīs cornib⁹. i. ptātib⁹ suis xpianū ppl'z vētilabit. i. mltiplici flagello guerra℞ vexabit. ouē viuā comedet. i. sanctā matrē ecclīā catholicā virib⁹ frāget z episcopat⁹ z dioceses qs plres peit⁹ cassabit z dētib⁹ suis carnes crudas agno℞ dilacerabit q puuli et adulti vtriusq sex⁹ relicta fide xpi. sectā machometi assumēt z vbi nomē xpi z nomē ꝟgīs venerabāt blasphemabūt z nomē machometi i magna veneratiōe habebit a plaga meridionali venire dicunt q in eadē pte mauri florēt z imperāt. Limites aūt occidētales ptes. i. extremitates xpiane credunt. hec autē ioachī. Quid aūt sit de veritate pdictarum pphetiarū deus nouit cuius iudicia abyssus multa.

¶ De cessatione legis saraceno℞

Secūd⁹ passus ē q lex saraceno℞ nō est ppetuo duratura, sʒ dbet cessare q sic ostēdit. Certū ē q nullū violētū ē ppetuū vt ptʒ. ij. phisi. nemo et diu ɔtinuit violēta ipia scdm senecā tragedia. vj. Cū ergo

imperium ꝛ dominiū sarracenoꝝ sit in orbe violētū p̃z qꝛ ꝑ arma ꝛ violētiā itrauit vt latissime declaratū est supra ꝯsideratiōe secūda hui⁹.iiij.libri in scd̃o puncto ergo impiū ꝛ dñiuz saracenoꝝ nō est ꝑpetuū nec diu duraturū ꝛ ꝯsequēter nec lex eoꝝ qd̃ ē itētū. ¶ Itez et hoc qd̃ obtinet trepida manu nō est diu duraturū s3 tale ē ipiuz saracenoꝝ p̃z qꝛ ē raptū ꝑ arma violētoꝝ vt dictū est. ꝛ dicit Seneca tragedia pria. rapta sceptra trepida obtinent manu. ergo impiū saracenoꝝ nō ē diu duraturū ꝛ cōsequēter nec eoꝝ lex. ¶ Itē tertio sic illd̃ impiū cui⁹ ius solū ē in armis nō ē diu duraturū s3 iperiū saracenoꝝ ius solū ē in armis p̃z. qꝛ machomet⁹ nō ostēdit aliqd̃ miraculū q̄ ius sui imperij ꝛ veritas ostēderet legis. s3 nudabat ensez ꝛ eleuabat i manu. ac si diceret nullū alid̃ ius vr̃i impij ꝛ dñij ꝛ legis habetis i orbe nisi i armis. Sic dicebat lic⁹ raptū tenēs ipiū hercu lis ꝛ timēs eū ꝑdere tragedia prima senece. ius ē i armis: ḡ ꝯcludit ꝙ impiū saracenoꝝ nō est diu duraturū ꝛ sic lex eoꝝ cessare d3. Vn̄ ꝛ doctor subtilis scot⁹ in. j. sentē. q. ij. ꝓlogi via septia obijciēs de ꝑmanētia secte machometi dicit ꝙ ꝓphetia ē apud eos: ꝛ ꝙ secta eoꝝ ē finiēda. Vn̄ ꝛ an̄ captionē ciuitatis damiate liber q̄dā inuēt⁹ fuit arabice script⁹ cuius autor p̄dixit quēdā regē xp̄ianū in etham ciuitatē debere destruere ꝛ ossa machometi dispergere: qd̃ erit signū destructionis sue legis.

¶ Quo tp̄e lex machometi ꝛ ei⁹ dñium debet cessare.

Ertius passus est de tp̄e quo lex machometi ꝛ ei⁹ dñium d3 cessare. Circa qd̃ dici posset saluo meliori iudicio ꝙ tūc cessabit qñ ppl's xp̄ianus fuerit debite castigat⁹. Tn̄ scd̃m augustinū ꝛ fuit iā dictū in pricipio none ꝯsideratiōis hui⁹ libri. iiij. an̄ incarnationē dñi ppl's dei elect⁹ erat ppl's iudeoꝝ post icarnationē xp̄o ē ppl's xp̄ianoꝝ sic ille erat ppl's dī elect⁹ ꝛ tn̄ dedit ei flagellū ifideliū gētiliū. ita nūc religioni xp̄iane sibi dilectissime dedit flagellū ifideliū saracenoꝝ nūc āt s̄z plinium i. iij. li. sue philosophie flagellū seu v̄ga nō cōburet q̄3diu pctōr ꝛ seru⁹ inutilis nō corrigit. ¶ Hic refert ip̄e ꝙ socrates scisscitat⁹ q̄re manipulū v̄garū nō cōbureret post magnā ꝛ lōgā verberationē ꝑdini discipuli sui filij magni ꝑpositi: r̄ndisse dicit ꝙ nec cōbureret q̄usqꝫ correctiuā emēdatū p̄sensisset. ¶ Refert etiā plato magn⁹ philosoph⁹ d̃ doctrina ari quoꝝ lib. ij. c. xliij. ꝙ dū vna die rū montē pigamū ascēderet subito tremuit ꝛ mugit⁹ horribile... sit: arbores scisscitabāt q̄re tremuit ꝛ mugit⁹ ēderit mōs r̄ndit qm̄ pastorez vigilātē ꝛ custodiētē gregē suū ego video. ꝛ arbores dixerunt ꝛ tu cum sis mons alt⁹ valde magn⁹ vnū times pastorē. Qui r̄ndit timeo ꝛ mugeo qꝛ ignē portat in pera q̄ medio flatu ignis incenso me destruet vosqꝫ oēs ad radices

cōburet: qđ futurū ɔsiderās malū in orbe venturum cū lacrimis, tractatū q̄ de lamentationū mira breuitate de malis i seculo futuris descripsit p quē dicūt greci aristotelē alexandrū in multis instruxisse ꝛ dcm̄ pastorē ignem in pera fuisse alexādrū in grecia toti⁹ mūdi monarchā primū. mōs magnus tot⁹ mund⁹ iste arbores ciuitates, villa ꝛ castra ꝛ reges vellētes existētes in ipsis hec plato. ¶ De⁹ ergo semp flagellū ponit sicut pius pater suis filijs dilectis qb⁹ sufficiēter castigatis flagellū igne cōburit scđm ꝙ notat btūs aug. i lib. de verbis dñi i tracta. xix. Ubi sic ait nō leteris ipse vel tyrāne qm̄ virga vel flagellū efficeris nouit eñ prudēs doctor nec ignorat pi⁹ pater post castigationē ꝓmonere discipulū ꝛ post debitā emēdationē paternali hereditate ꝑficere filium flagellū quoqȝ siue virgā incēdio flāmarū ɔburere. hec augusti. Ps ergo ex ꝓhabitis ꝙ fctā condigna castigatiōe ppli xp̄iani destruetur iperiū saracenoꝝ: ꝛ sic cessabit eorum superstitiosa secta sine lex.

¶ Quartus iste passus est de ppetua saracenorum seruitute sub iugo christianorum.

Quartus passus ꝛ vltim⁹ est de perpetua captiuitate seu seruitute saracenorū sub iugo xp̄ianorum. Hāc aūt ꝯuituē ꝓdixit methodi⁹ martyr loq̄ns de fine scłi. Uñ post ꝓ pnūciauit castigationē xp̄ianorū p saracenos. Subsequēter dixit ꝛ post tribulationē dieꝝ q̄ fctā erit a filijs hysmaelis dsolata erit oīs terra ab eis ꝛ erūt oēs amicti ornamētis ex auro ꝛ purpura ꝛ splēdidis vos vestimētis tāqȝ spōsi dicētes. Ecce vicim⁹ terrā i fortitudine nr̄a ꝛ oēs q̄ hītant i ea. Tūc recordabit dn̄s de⁹ ſm suā miam quā ꝓmisit diligētib⁹ se ꝛ eis q̄ in xp̄o sunt credituri ꝛ liberabit eos de manu saracenorū. Surget aūt xp̄ianoꝝ gēs ꝛ ꝓliabit cū eis ꝛ occidet eos gladio ꝛ captiuas ducet mlieres eoꝝ ꝛ iterficiet infantes eoꝝ ꝛ descēdēt filij hysmaelis in gladiū ꝛ tribulationē ꝛ afflictiōes ꝛ reddet illis dn̄s mala q̄ ipsi alijs fecerāt ꝛ irruet sup eos malicia septies tm̄ quātū i alijs gesserit ꝛ occidet illos dn̄s i man⁹ xp̄ianoꝝ et erit regnū xp̄ianorū exaltatū sup oīa regna ꝛ iponēt xp̄iani iugū super eos ꝙue ꝛ erūt ſui q̄ remāebūt ꝛ tūc pacificabit terra q̄ ab eis fuerat destructa: ꝛ q̄ captiui fuerāt ab eis reuertent i terrā suā ꝛ mltiplicābūt hoīes sup terrā ꝛ erit indignatio magna regis romanoꝝ sup eos q̄ xp̄m negauerāt ꝛ erit pax ꝛ trāquillitas magna sup terrā q̄lis nō fuit antea nec erit sic̄s post illā ꝑ eo qđ i fine scłoꝝ erit letitia ꝛ pax sup oēs terrā ꝛ reqescēt a laborib⁹ Hec erit pax de q̄ dicit apl's. j. ad tessa. v. Cū fuerit tranq̄llitas magna ꝛ securitas tūc veniet repētin⁹ interit⁹. a q̄ liberari mereamur feliciter p iesum xp̄m dn̄m nr̄m q̄ est turris fortitudinis a facie inimici cui sit honor ꝛ glīa sine fine. Amē

¶ Finis.

¶ Incipit liber quintus ⁊ vltimus: tractans de bello demonum contra fidei fortalicium.

[D]issolutis hereticorum iudeorum et saracenorum bellis. Restat experiri in hoc libro quinto ⁊ vltimo huius voluminis de demonum viribus quid scilicet possint contra nostrum fidei fortalicium. et vt meum possez explicare conceptum duodecim considerationes circa bellum demonum occurrũt pertractãde. Prima erit an sint demones et de quidditate demonum et eorum nobilitate ac natura. Secũda de eorum scientia. Tertia de bello demonum in celo. Quarta de eorum habitatione. Quinta de eorum potestate et preeminẽtia. Sexta de bello demonum contra humanum genus postq̃ ceciderunt de celo vsq̃ ad xp̃i aduentum. Septĩa de perditione dominij eorum per iustitiã in christi aduentu. Octaua de ꝓprietatibus ⁊ malicia demonum. Nona de bello demonum post aduentum christi. Decima de diuersitate demonum et si possunt haberi spiritus familiares. Undecĩa de qualitate ⁊ figuris corporum in quibus apparent ⁊ si possunt humana corpora vel animas subintrare. Duodecima quo fine debent terminari bella demonum.

¶ Prima consideratio est de quattuor punctis

Prima consideratio est an sint demones & de quiditate demonum et de eorum nobilitate ac natura: quatuor ergo puncta in hac consideratione sunt videnda. Primo an sint demones. Secundo quid est diabolus. Tertio qualis est eius nobilitas. Quarto qualis est eius natura.

¶ An sint demones in mundo & si sunt que sunt eorum nomina.

Primus punctus est an sint demones & que nomina eorum. Quo ad primum non discrepant iudei & saraceni a christianis quia apud iudeos scriptum est esse diabolos & de principibus eorum husa & azael esse appellatos. dicebant etiam iudei in euangelio insultantes contra christum demonium habet & insanit Johan.x. Et iterum in beelzebuth principe demoniorum eijcit demonia. Math.xij. quod non affirmarent nisi diabolos crederent esse. Non enim possunt negare quin scriptum sit in primo Regum.xvj. quod spiritus malus agitabat saul. Saraceni etiam concedunt demones esse & illos principes demonum quos vocant iudei husa & azael. Ipsi vocant in lingua arabica aroth & maroth. nos vero christiani de hoc certam fidem habemus cum euangelica doctrina hoc expresse in pluribus locis exprimat. Et ideo de hoc nulli dubium esse debet sed cum certitudine affirmare demones esse in mundo. Demones vero non noiamus nos christiani nisi eo modo quo in sacra scriptura nos reperimus secundum modum suarum temptationum. Unde cum temptat de superbia vocatur diabolus. i. deorsum fluens apo.xx. quando de inuidia dicitur sathan. i. aduersarius Math.xvj. quando de ira dicitur exterminator. j. cor.x. quia ira ponit animam extra terminos suos. quando de accidia dicitur demonium. i. sufficiens iniquitas Mat.viij. quia sufficit ad perimendum hominem. quando de auaritia dicitur leuiathan. i. additamentum. iob.iij. quando de luxuria dicitur asmodeus. i. facture iudicium Thobie.iij. quia propter luxuriam iam dominus mundum iudicauit diluuio gen.vj. quando de gula dicitur Behemoth. i. animal iob.xl. quia gula reddit homines bestiale. Item vocatur belial quod interpretatur absque iugo vel absque domino. Jud.xix. quia presumpsit pugnare contra eum cui debet esse subiectus. Item vocatur beelzebuth iu.xj. quod interpretatur vir muscarum propter immundicia & sordibus ydolatrie & sanguinis eis imolati ad quem multitudo muscarum conueniebat. patet ergo quod demones esse & que nomina eorum secundum christianos iudeos & saracenos

¶ De demonum quidditate.

Secundus punctus est scire quid est diabolus. Pro cuius declaratione notandum quod fuit opinio platonicorum precipue apulei secundum quod refert beatus augustinus octauo de ciuitate dei. c.xvj. allegans varronem qui fuit platonicus quod demones sunt genere animalia animo passiua. mente rationalia. corpore aerea. tempore eterna. Si autem obiciatur quod demones non possunt dici animalia cum sint substantie incorporee. Dicendum est quod non loquitur hic augustinus secundum mentem propriam vt dictum est. sed secundum opinionem platonicorum. Et ideo irrationabiliter loquuntur sic diffinientes demones cum hec attribuunt augu. Unde

idē augustinus s̄m mentē ppriā z rectā fidē diffiniēs demōes lib. eodē.c.xxij.dicit sic demōes spūs nocēdi cupidissimi.a iustitia penitus alieni.supbia tumidi.inuidia liuidi fallacia callidi. Quidā ali⁹ dicit q̄ demōes sūt substātie rōnales icorporee: igrate deo:dānationis hoīm cupidissimi.

De nobilitate demonum.

Ertius pūctus est q̄lis est nobilitas demonū. Pro cui⁹ noticia sciēdū q̄ loqui possum⁹ de demonib⁹ dupl'r vl' quo ad bonitatē moralē vel quo ad bonitatē nature. Si loquamur de bonitate morali boni hoīes meliores z nobiliores sunt demonib⁹. Vn̄ augu. de ciui. c.xv. loquēs de demonib⁹ s̄m opinionē platonicoꝝ q̄ vniunt corporibus naturalib⁹ z phisicis sic aīe nr̄e: z q̄ illa corpa demonū sunt incorruptibilia dicit nō iō demōes meliores sunt hoībus q2 hn̄t corpa meliora.s.incorruptibilia. Alioq̄n mltas bestias hoīb⁹ pferem⁹. Quis eñ inq̄t hoīm vidēdo equabit aq̄lis z vulturib⁹. Aut q̄s odorando canib⁹. q̄s velocitate leporib⁹ cernis z oīb⁹ auib⁹. q̄s multū valēdo leonib⁹ z elephātib⁹. q̄s diu viuēdo s̄pentib⁹ q̄ ēt deposita tunica. senectutē deponere: z in iuuētutē redire phibent. Sed sicut his oībus meliores ratiocinādo sumus Ita etiā demonib⁹ honeste viuendo meliores eē debem⁹. Hec aug. ptz ergo q̄ i morib⁹ nobiliores sūt boni hoīes demonib⁹. Si pro loq̄mur de nobilitate nature, nobiliores sunt demōes hoīb⁹ q̄ntūcūq3 sctis sicut deducit ex dictis augustini.ix.de ciui. dei.c.ix. vbi dicit q̄ aīal ex aīa z corpe ɔstat. q̄rū duaꝝ aīa q̄ntūcūq3 vitiosa est melior corpore. q̄ntūcunq3 bn̄ disposito sicut dicit q̄ aurū lȝ sordidū. argēto q̄ntūuis purissimo cari⁹ estimat. Ex q̄ dicto elicit frācisc⁹ de maronis in florib⁹ suis duas ɔclusiones. Pria est q̄ demōes sunt meliores hoīb⁹ q̄ntūcūq3 sctis q2 sicut aīa vitiosa excellit corp⁹ q̄dcūq3 ppt excellētiorē naturā. ita substātia spūalis oēm substātiā corpalē. Scda conclusio q̄ meliores sunt āgeli q̄buscūq3 aīab⁹ sepatis. q̄ntūcūq3 beatis q2 maior est excellētia nature sctis quā āgeli supāt ipos cū maior sit excellētia d̄ gn̄e substātie. q̄ excellētia grē. q̄ est q̄dā forma accidentalis. Et isto modo ponunt etiam meliores anima christi. Hec ille.

De natura demonum.

Uartus punctus est q̄lis est natura demonū. Ad q̄d breuiter rn̄det dupl'r. Prio q̄ eoꝝ natura n̄ est mala s3 bona. Vidit eñ de⁹ cūcta q̄ fecerat z erāt valde bona. ne.s. q̄ aūt diabol⁹ sit mal⁹ non est ex natura sed ex vicio. Scdo d̄r q̄ eoꝝ natura est mortalis z dissolubilis sed ex dei grā eoꝝ natura est immortalis z indissolubilis sicut bonoꝝ angeloꝝ. Vn̄ plato i libro thimei loquens in persona dei ad angelos dicit. dij deoꝝ quoꝝ opifex z magister ego sum: vos vestra

nã corruptibiles estis: mea ãt vo-
lũtate incorruptibiles pmanetis.
Istud dictũ allegat aug.xiij.de ci
ui.dei.c.xvj.dicẽs. Snia fuit pla-
tonis deos z ãgelos eẽ mortales
s3 suã nãm z dissolubiles q2 sũt fa
cti a deo: tñ diuina volũtate īdisso
lubiles. z q2 diuinũ ꝯsiliũ z volun
tas sũt validiora ꝙ̃ sit eoꝝ natura
Jdõ dicit plato ꝙ nõ dissoluẽt. Et
hec vr fuisse intẽtio porphirij qui
fuit platonic9 in ca. de differẽtia vbi
d2 Sum9 ei rõnales nos z dij.i.an
geli. sed mortale additũ nobis se-
parat nos ab illis. q̃si dicat morta
les erãt ãgeli sicut z nos ex natu-
ra s3 diuina volũtate īmortales fa
cti sunt z sic differunt a nobis.

¶ De scientia demonum.

SEcũda cõsideratio est videre q̃lis est sciẽtia demonũ. Hic sũt tria pũ
cta declarãda. Prim9 est de scia de
monũ. Scõs est cuius scientia ar
tes magice exercenẽ z si psit sine
pctõ exerceri. Terti9 ẽ de arte no
toria si est a deo vel a demonibus.

¶ De scientia demonũ ante casu3
z post casum.

PRim9 pũctus est de scia demonum. Circa
qð notãdu3 est ꝙ duplr
possum9 loq̃ de scia demonũ. Uno
mõ ð illa scia quã habuerũt añ ca
su3 suũ de celo z sic dicit magr sen
tẽtiaꝝ in scõo distinctiõe.iij.ꝙ tri
plicẽ cognitiõe3 nãlẽ habebãt sc3
ꝙ facti erãt. a q̃ facti erãt z cũ q̃ fa
cti erãt.s.cu3 celo ẽpireo. materia

pria z tpe. noticiã ẽt habuerũt bõi
z mali z qð appetẽdũ z respuẽdũ
illis eẽt: dicit ẽt btũs augustin9 lo
quẽs de noticia ãgeloꝝ añ casu3
xj. de ciui.dei.c.vij.z.viij. ꝙ cu3 sit
alia noticia. ãgeloꝝ matutia z alia
vespertina q̃ rũ pria ẽ reꝝ ĩ vbo z ſa
reꝝ in gñe ppio qñ fuit dictũ fa-
ctũ ẽ vespe z mane dies vn9 Geñ.
prio. Ibi accipiẽ mane p noticia
matutina: z vespe p vespertina. Et
s3 hoc ponunẽ dies sex s3 ꝙ ange-
li illa sex gña creaturaꝝ q̃ ibi nñe
tanẽ cognouerũt noticia matuti-
na z vespertina in prio instãti q̃ oĩa
fuerũt simi creata: s3 illud eccña-
stici.xviij.q̃ viuit ĩ eternũ creauit
oĩa simẽ. Si vo loq̃mur ð noticia
demonũ post casu3 dic̃ magr in se
cũdo sniaꝝ disti.vij.ꝙ demões l3
sint obstinati ĩ malo triplici tñ sen
tẽtie acumĩe vigẽt sc3 subtilitate
nature: tpm expiẽtia: z reuelatiõe
spũu3 supnoꝝ. Prio intelligũt nã
lia pñtia. Scõo mõ naturalia fu-
tura sicut tpa pluuiosa vel sicca z
eclipses solis z lune z hmõi. Ter
tio mõ ĩtelligũt volũtaria s3 de co
gnitiõe futuroꝝ ꝯtigẽtiũ. dic̃ dñs
bõauẽtura in scõo sniarũ ꝙ l3 de-
mões nõ psũt p se scire futura ꝯti-
gẽtia certitudĩalr tñ frequenẽ va
pdicũt q2 euẽtũ futuroꝝ aliq̃ mõ
psentiũt.iiij.modis s3 augustinũ
sup geñ ad literã q2 aut psentiũt
talia ĩgenij aut sensus acrimõia:
vt qñ vidẽt aut cõsiderãt diligen
ter ad q̃d ĩclineẽ affectio mea vel
q̃ sint ĩducẽtia vel retrahẽtia aut
presciunt talia tpm expientia sc3
ꝙ ex talib9 viderãt accidere simi-

lla. Aut tertio talia p̄sciunt demo
nes cautela dolosa vt q̄n ꝓponūt
aliq̄d facere ⁊ prio p̄dicūt q̄si sit
aliqđ futurū. Aut q̄rto talia p̄di-
cūt demōes aliena doctrina vt q̄n
scꝫ diuino iudicio ꝑmittūt aliq̄d
a bōis angelis addiscere Vn̄ ptꝫ
ꝙ demones futura ꝯtingētia ⁊ si
possint ꝓbabiliter opinari neque
unt tñ certitudialiter scire. De co
gnitiōe v̄o tp̄aliū ⁊ mutabiliū di
cit beat⁹ augustin⁹. viij. de ciui. dei
capi. xxi. ꝙ angeli boni certi⁹ ista
tp̄alia ⁊ mutabilia nouerāt qꝛ eo
rū pricipales cās in v̄bo dei sapiē
tia cōtēplant̄ sꝫ quorūdā signorū
nobis occultorū maiori experien-
tia multo pluraq̄ꝫ hoies futura ꝓ
spiciūt. Deniqꝫ aūt isti sepe nūq̄ꝫ
illi oīno fallunt̄ ꝙ ibidē declarās
dicit. Aliud em̄ est tp̄alib⁹ tp̄alia
mutabilibus mutabilia scire eisqꝫ
tp̄alē ⁊ mutabilē motū sue volun
tatis ⁊ facultatis inserere ꝙ demo
nib⁹ certa rōne ꝑmissuꝫ est. Aliud
aūt in eternis atqꝫ icōmutabilib⁹
dei legib⁹ q̄ in ei⁹ sapiētia viuūt
mutatiōes rerū ꝓuidere dei q̄ vo
lūtatē q̄ tā certissima q̄ꝫ potētissi
ma est spūs eius participatiōe co
gnoscere ꝙ sanctis angelis recta
discretiōe donatū ē. ¶ Ex q̄b⁹ se-
quunt̄ duo documēta. ¶ Primū
est ꝙ sancti i dei legib⁹ eternis cō
tēplant̄ futura qꝛ hic hoc dicit ex
presse. Scđm: documētū est ꝙ san
cti in diuina volūtate cognoscūt
ista futura cōtingentia qꝛ dicit ꝙ
dei volūtatē q̄ certissima est ⁊ oi-
potēs ista nouerūt. ¶ Sed rema
nēt due difficultates. ¶ Pria ē si

demones habuerūt noticiā ꝓphe
tiarū aduentus xp̄i dicēdū ꝙ sic:
cognouerūt ēt ꝙ xp̄s in lege ⁊ ꝓ-
phetis ꝓmissus deberet eē verus
deus ⁊ ver⁹ hō ⁊ ꝙ debebat ꝑ hu
mano genere de virgine nasci ⁊ pa
ti in gn̄re: nūq̄ꝫ tñ in specie cogno
uerūt ꝙ in hoc hoie xp̄o ista com-
plerent̄. Sciebat enim diabol⁹ ꝑ
scripturas ⁊ ꝓphetas ꝙ xp̄s ventu
rus erat verus de⁹ ⁊ ver⁹ hō. Etiā
sciebat tp̄s natiuitatis xp̄i eē ꝓpīq̄
tū per ebdomadas danielis: tñ ne
sciebat certitudialiter ꝙ iesus na
zarenus esset ip̄e xp̄s. Veruntñ ꝓ
pter eminētiā sc̄titatis habebat
quandā coniecturam ꝙ ipse esset
verus xp̄s ⁊ hoc voluit experiri ꝑ
tēptationem ⁊ per illam illum in-
ducere ad peccatū si inuenirent̄ pu
rus hō sed neutrum obtinuit licꝫ
tēptauit eum de cōcupiscētia su-
perbia ⁊ auaritia. Vn̄ licet ille de
mon qui xp̄m in deserto tēptauit
fuerit inter demones acutioris in
genij. nūq̄ꝫ tñ scire potuit per cer
titudinē vtrū iesus esset q̄ erat ꝓ
missus in lege ad salutē mūdi ꝓte
ctionē dyaboli nisi per quādā
cōiecturaꝫ ⁊ ideo ꝓcurauit x̄pi ca
ptionē per iudeos intelligēs ꝑ
aliq̄ signa ꝙ ip̄e eēt verus xp̄s ⁊
per cōsequēs ꝙ per eius mortē
expoliaret̄ infernus hoc ꝓpendit
per eius patiētiā ⁊ per scripturā
rū impletionem ⁊ forte per sancto
rū patrū in limbo existentiū expe
tationē. Ideo mortē eius impedi
re voluit per vxorē pylati cui⁹ pre
ces efficaces credebat in ꝯspectu
viri sui vt notat Nicola⁹ de lyra su

per math. ¶ Scda difficultas est si demões cognoscát cogitatiões nostras. Respõdet q soli deo cognite sunt secundũ cõmunem opinionẽ doctorũ z hoc videtur per illud quod dicit primo Regũ deus aũt intuetur cor: z primi paralipomenõ vi. tu solus nosti corda filiorũ hoim. dicit tamen hic Nicolaus de lira sup illud ad hebreos. iiij. viuus ẽ sermo dei zc. Et discretor cogitationũ z intentionum cordiũ q licet aliqui doctores dicãt ipsaz cogitationẽ nostram esse cognoscibilẽ pure substantie spũali tamẽ de intẽtiõe cogitationis ipsi ɔcedũt q est cognoscibilis soli deo verbi grãa si cogitẽ de muliere dicũt q hoc põt cognoscere angelus bonus siue malus. Etiã ex naturalibus sed si cogitẽ de muliere intentiõe decipiẽdi ipsaz vel ad bonũ informandũ cognoscit solus deus. Et propter hoc subdit apostolus z intẽtionem cordis quia cognitio xpi non soluz se extendit ad ipsas cogitationes sed etiaz ad cogitationũ intentiones quod vt patet de monibus nõ cõuenit. Ad istud ẽt propositũ loquitur augustinus de diffinitiõib9 sic dicẽs. Internas animi cogitationes dyabolũ non videre. Certi sumus sed motu eas concipi ab illo z affectionũ iudicijs colligi experimẽto didicimus secreta autẽ cordis solus ille nouit ad quẽ dicimus tu solus nosti corda filiorum hominum.

¶ Qd artes magice demonum scientia exercentur.

Secundus punctus est cuius sciẽtia artes magice exercent z si possunt sine pctõ exerceri. ¶ Ad primũ rñdet q artes magice exercent sciẽtia demonum sicut tradit in scdo sniarũ distinctiõe septima. Unde ibidẽ dr q corũ scientia z virtute artes magice exercent quam sciẽtiaz z virtutez huiusmodi operando a deo demones acceperũt vel ad fallẽdũ fallaces vel ad monẽdũ fideles vel ad exercitandam z probãdã iustorũ patientiã. ¶ Ad secũduz dicit q artes magice: vel diuinatiões nõ possunt exerceri vel a demonib9 cõsilium vel auxiliũ requiri absq peccato nisi forte in hoc casu vbi deus diabolũ subijceret hoi iusto sicut de aliqb9 viris sanctis narrat. Uolũtario aũt cõmertio non põt sine peccato Naz aut est ibi peccatũ infidelitatis vt pote si hõ demoni credendo attribuit ei aliquid diuinuz: aut est ibi peccatũ ydolatrie vt pote in oblatiõib9 z sacrificijs. Aut est ibi peccatũ inobediẽtie saltẽ qr facit cõtra prohibitionem dei z ecclesie. ratio huius prohibitiõis est qr talis peccat in deũ dum recurrit ad dyabolũ quasi nõ sit oĩpotẽs deus christianorũ z omnino sufficiens z benignus. Itez peccat in seipsum dũ se cõmittit discrimini corporis z aie. Itẽ peccat in ecclesiã dũ hz cõmertiũ cũ illo q est oĩno prescitus z eccłie aduersarius z iõ i caracterib9 magnũ peccatũ ẽ qr est ad ministeriũ demonũ inuocãdũ

qꝛ huiusmodi ex se nō hn̄t virtutē
sed solū ex pactione diaboli. Sic
eni͂ pādit diabolus illis q̄ fiunt ei
familiares ꝙ talia signa recogno-
scant ꝛ ad ea se p̄sentes offerant.
Ostēdūt eni͂ demones se p illa co
gitu aliqd v̄tutis ostendāt se hr̄i
i. hmōi artibus in qbus sūt mlta
nephāda p q̄ abducit hō a fide ꝛ
cultura dei. Et iō hec facit diabo
lus nō qꝛ in illis delectet sꝫ poti⁹
in infidelitate faciētiū. Sūt autē
he magice artes: nigromātia: pi-
romātia aeromātia ydromantia
geomātia ꝛ ciromātia q̄ sunt diui
natiōes in mortuis: quo ad p̄imā
in igne quo ad scd̄a: in aere: quo
ad tertiā in aq̄: quo ad quartā in
terra: quo ad quintā ꝛ in manib⁹
quo ad sextā. tales magici malefi
ci vulgo nūcupant ob facinoꝝ ma
gnitudinē nigromātici dicunt q̄-
bus precātatiōibus videntur re-
suscitaturi mortui ꝛ ad interroga
ta respōdere. Alij dicūt cātatores
qui artē verbis peragūt. Alij di-
cunt arioli qui circa aras ydoloꝝ
nepharias p̄ces emittūt ꝛ funesta
sacrificia offerūt hisqꝫ ebrietatib⁹
demonū responsa accipiūt. Alij di
cunt aruspices quasi horarum in
spectores dies eni͂ ꝛ horas in agē
dis negocijs opibusqꝫ custodiūt ꝛ
quid p singula tēpora obseruare
debeat hō intendunt extra etiā pe
cudū inspiciunt ꝛ ex eis futura p̄-
dicūt. Alij dicūtur augures q̄ vo
lat⁹ auiū ꝛ voces intēdūt Aliaqꝫ
singula rerū vel obseruatiōes im
prouisas hoib⁹. Alij dicunt astro-
logi eo ꝙ in astris augurant Alij.

dicunt geneatici ppter natalium
cōsiderationes qꝛ p cursum syde-
rū nascētiū mores actus euētusqꝫ
predicere conant q̄ vulgo mathe-
matici dicunt. ydromātici ab aq̄s
dicti sunt. Est eni͂ ydromancia in
aquarū inspectiōe vmbras demo
nū euocare ibi q̄ ab eis aliena au-
dire p̄nunciāt. Etiā demones in
terdū p aliquas figuras vl signa
q̄ in rebus inaiatis apparēt: q̄ si
fiāt in aere vocat aeromantia: si
in igne piromātia: si in visceribus
aialiū immolatorū in aris demo-
nū vocat aruspitia. si p sternutatio
nes hominū vel membrorū saltus
vel motus quorūcūqꝫ animalium
dicit augurium. Si vero fiat ex ali-
quib⁹ signis in spatula alicui⁹ ani
malis apparētis vocatur spatulā
tia q̄ sub nomine ficte religiōis p
quasdā quas vocant sanctorū sor
tes diuinatiōis scientiaꝫ profiten
tur. Aut quarūcūqꝫ scripturarum
inspectiōe futura p̄mittuntur. Si
vero tales figure vel signa fiāt in
terra dicit geomātia a geos ꝙ est
terra. Si vo in palmis manuū di
cit ciromātia a ciros ꝙ est [illegible]
talibus portētis per demo[illegible]
lactas illudit curiositas hu[illegible]
quomō id impudēter scire[illegible]
tit qd̄ nulla ratiōe inuesti[illegible]
conuenit. Hec ꝫ vitanda sunt [illegible]
no ꝛ hoim penitus execra[illegible]
pudiāda qꝛ in istis omnibus [illegible]
expresse demō imploratur [illegible]
pter petitionē hois: se occulte [illegible]
mon ingerit hanc maledictam [illegible]
tē primus Zoroastes inuentor qui
solus natus est ridēdo: hic ita⁹

rex assirioꝝ bello interfecit. Et si queras qd tales magi facere possunt. Rndet ꝙ ipsi ꝑmissione dei elemēta cōcutiunt mētes turbāt hoīз min⁹ in deo ꝯfidētiū sensus illudunt ac sine vllo veneno hausto violētia tm̄ carminis ledunt ꝛ interdū perimunt. ¶ Magi ergo scd̄m priuatos ꝯtractus quos habēt cum demonib⁹ agūt artē eorū que ars magica nō est supra ordinem naturalium causarū imo fit virtute actiuoꝝ naturaliū: tn̄ est supra cōprehensionē hoīm ꝛ facultatē propter tria. ¶ Primo q2 demones magis cognoscūt actiuoꝝ naturaliū virtutē ꝙ̄ hoīes. Secūdo q2 celerius possunt ea cōgregare. Tertio q2 actiua naturalia q̄ assumunt vt instrumēta se possunt extēdere ad maiores effectus ex virtute aut demonū arte ꝙ̄ ex ꝟtute seu arte hoīm. Inde hoībus vidētur miracula ꝛ stupēda q̄ ꝑ aliq̄s artifices fiūt ꝛ sic pꝫ ꝙ magi veritatē spnētes ꝛ mēdacia credētes seducti a demōib⁹ eis coaptāt cū quib⁹ sine fine ꝑibunt: hec ꝛ plura alia de magicis artib⁹ ex libro de ciuitate dei trāsūptiue in decretis xxvi. q̄stione. v. ca. nec mirum.

¶ Ars notoria est illicita et a demonibus inuenta.

Ertius punctus est de arte notoria si est a deo vel a demonib⁹ et si pōt demones infundere sciam aliquā. ¶ Ad primū rn̄det scd̄m fratrē Iohannē astenseū. in summa sua ꝙ ars notoria est illicita ꝛ inefficax. Unū arguit a demonib⁹ inuēta. Illicita em̄ est q2 vtit̄ q̄busdā ad sciētiā habēdā q̄ nō habēt scd̄m se virtutē causandi sciam sicut in inspectiōe quarūdā figurarū ꝛ ꝓlatione quorumdā verboꝝ ignotoꝝ ꝛ aliis hm̄ōi. Et ideo huiusmodi ars nō vtit̄ his vt causis sed vt signis. Nō aūt vt signis diuinitus īspiratis sicut sunt sacramētalia signa. Unū restat ꝙ sunt signa vana ꝛ supstitiosa ꝛ ꝑ ꝯñs cōtinentia quedā pacta significatiōnū cum demonib⁹ ꝑhabita ꝛ federata. Ars igit̄ notoria quasi a dyabolo inuēta. est a xp̄iano penitus repudiāda ꝛ fugienda sicut ꝛ alie artes nugatorie ꝛ noxie supstitionis vt augu. dicit scd̄o de doctrīa xp̄iana. Est etiā hm̄ōi ars ineffica ad sciētiā acq̄rēdā: cū em̄ per huiusmodi artē nō attēdat̄ acq̄sitio sciētie scd̄m modū hm̄ōi cōnaturalē scꝫ in adueniēdo vel addiscendo cōseq̄uēs est ꝙ iste effectus expectatur a deo vel a demonibus. ¶ Certum est autē aliquos a deo sapientiā ꝛ sciētiā per infusionē habuisse sicut de salomone legit̄ iii. reg. iii. ꝛ ii. paralip. primo. xp̄s em̄ dixit discipulis suis luce. xxvii Ego dabo vobis os ꝛ sapiētiam ꝛ sciētiā cui nō poterūt resistere ꝛ cōtradicere omnes aduersarii vestri: sed hoc donū datur quibuscūꝗ cum certa obseruatiōe sed secūdum arbitriū spūssancti scd̄m illō prima corinth. xii. Alii datur ꝑ spiritum sermo sapientie ꝛc. ꝛ postea subditur hec omnia operat̄ vnus atꝗ ideꝫ spūs diuidens singulis

prout vult. Ad demones autē nō ptinet illuminare intellectū. Acq̄sitio aūt sapiētie ⁊ sciētie fit per intellectus illuminationē ⁊ nullus vnq̄ scientiā per demones acq̄siuit: ⁊ sic patet solutio ad secūdū. ¶ Possunt tn̄ demones hominibus colloquēdo aliquarū sciētiarū exprimere documēta: sꝫ hoc nō querit̄ p artē notoriā. Et si dicas q̄ danielis primo pueris abstinentib⁹ dedit de⁹ sciētiā in omni libro ⁊ sapiētiā. Sꝫ obseruātia artis notorie est scd̄m q̄dā ieiunia ⁊ scd̄m quasdā abstinētias ergo p artem illā potest haberi talis sapiētia ⁊ sciētia. Rn̄detur q̄ illi nō abstinebāt secūdū vanā obseruātiā artis notorie sꝫ scd̄m auctoritatē legis diuine nolentes cibis gētiliū inq̄nari. Jdō merito obedientie a deo scientiā ꝯsecuti sunt secundum illud psalmi sup senes intellexi: q̄r mandata tua exquisiui.

¶ De bello demonum in celo.

Ertia cōsideratio est de bello demonū in celo. Cū em̄ angeli fuerūt creati i celo empireo vt dixit beda. ⁊ allegat magister in secundo sentētiarum distin. ij. omnes angeli fuerunt boni creati ⁊ sine vitio. Unde innocētes sunt creati non tamen virtutibus prediti que stātibus apposite fuerunt vt patet ibidem non tn̄ fuerunt apposite cadētibus. boni em̄ fuerunt ad deum conuersi q̄d est deo adherere. mali autē fuerūt auersi a deo q̄d est odio habere vl̄ inuidere. Inuidie em̄ mater est superbia qua voluerūt se parificare deo. vt patet eodē lib. distin. v. Et cum esset inter om̄s angelos lucifer excelsior. nec iter stātes aliqs fuit eo dignior eminētiam sue nature ⁊ profunditatē sue sciētie perpendēs in suum creatorē superbiuit tātum q̄ voluit deo se equare vt patet libro eodē distin. vj. dixit em̄ i corde suo illud Esa. xiiij. Ascēdam in celū: vbi dicit magister distin. ij. libro. ij. q̄ celum vocat equalitatem diuinam deo em̄ se parificare volebat: q̄r breuissima mora fuit vt dicit magr̄ sniaꝝ. mora ergo vt creati fuerunt angeli quidā deo adheserunt per charitatē. quidam vero cum lucifero deo restiterunt per superbie prauitatem ⁊ sic inter vtrosq̄ factum est preliū magnū in celo Michael ⁊ angeli ei⁹ ⁊c. ⁊ nō preualuerunt dracho ⁊ angeli ei⁹ neq̄ locus inuētus est amplius eoꝝ in celo apocalypsis. xij. Hoc autem prelium in celo nō est intelligendum materiale: sed spirituale quod factum fuit qn̄ boni ⁊ mali diuersos effectus ⁊ consensus habuerūt quādo dixit lucifer Ascendam in celum ⁊ ero similis altissimo vbi magister dicit non p imitationem: sed per equalitatē potentie vbi supra. Ecce affectus ⁊ consensus superbie. Et econuerso boni angeli humilem habuerūt affectum. Unde Michael dicitur preliasse cum drachone: quia Michael interpretatur quis vt deus. Ecce humilitas ⁊ reuerentia. vn̄ psalmo. lxxxij. Domine q̄s similis

erit tibi: quasi dicat nō lucifer superbus nec quicūq; alius: sic ergo michael cum angelis suis facto plio magno habuerūt victoriā de superbo lucifero: ɀ ei adherētib⁹ q̄ pcipitati sunt de celo. Et vt dicit Franciscus de maronis in tractatu angelorū duplex fuit ibi pugna. quarū prīa sumpsit initiū a lucifero: sicut enī nūc īpellit hoīes ad peccādū; sic ɀ tūc impulit sanctos angelos ad ɔsentiēdū sibi sed viriliter restiterunt. ¶ Secūda pugna sumpsit initiū ab archāgelo michaele vidēs aūt ꝙ alter deliq̄rat ɀ ꝙ morte dign⁹ erat ɀ ꝙ i celo cū sanctis angelis habitare non debebat expulit eū viriliter ɀ in istū aerē caliginosuʒ ꝑm petrū apostolū deiecit. ij. petri. ij. licet lucifer restiterit quātuʒ potuit: sed non ꝑualuit vt dictū est. Et si queraẜ quāta fuit mora inter creationē angelorū ɀ casum eoꝝ de celo. Doctores communiter dicunt ꝙ fuit morula parua scilȝ a principio aurore vsq; ad creationē lucis vbi diciẜ: de⁹ diuisit lucē a tenebris. Sed tamen geraldus odonis i suo secūdo sentētiarū distīctiōe quarta questione quarta dicit ꝙ fuit mora septē dierū ad min⁹ inter instans creatiōis ɀ auersiōis bonoꝝ ɀ inter instans creatiōis ɀ auersiōis malorū ꝙ sine ꝑiudicio sentētie melioris probat duplici rōne pro cui⁹ ꝓbatione supponaẜ ad presens ꝙ angeli fuerūt creati prima die hoc dicit magister. Tūc arguiẜ sic mali angeli post lapsum non fuerūt valde boni. id est optimi q2 post lapsum nunq; fuerunt boni: sed septima die a primo instāti creationis sue fuerūt valde boni: ergo ad minus inter primū instās creationis ɀ lapsum malorū fuerūt septem dies. minor ꝓbaẜ ꝑ textū q2 vidit deus cuncta que fecerat ɀ erāt valde bona ɀ factū est vespere ɀ mane sext⁹ dies: septimo vero diei benedixit de⁹ Gen. ij. Ex quo sic pōt secundo argui. Angeli mali post lapsuʒ nunq; receperūt bn̄dictionē dei: sȝ die septimo receperūt bn̄dictionē dei ergo an̄ diē septimū nō fuerunt lapsi ꝓbaẜ in ɔtrariū per textum Gen. ij. c. Et bn̄dixit de⁹ diei septimo glo. id est omnib⁹ creaturis ergo oēs creature receperunt bn̄dictionem dei die septimo. Et si dicaẜ ꝙ natura spiritualis opatur in instātia fortiori q̄ sol qui radiuʒ in instanti producit. Cum ergo prima opatio angeli fuerit cōuersio vel auersio ergo in instanti fuerūt ɔuersi vel auersi. R̄ndet ꝑdictus doctor ꝙ prima opatio nō fuit cōuersio vel auersio: sed fuit admiratio: q2 in illis septem diebus steterūt in admirationib⁹ stuporosis operū sex dierū ɀ istud videtur ꝓbabile nisi aliquis sanct⁹ expresse diceret oppositu;. Sȝ die vij. cū deus benediceret illi diei benedixit cūctis operibus ɀ benedictione accepta quasi licētia ɀ mādato accepto ꝙ oīa facerent debitum suū angeli diuisi sunt in tres partes. omnes em̄ firmauerūt se in amore: quidā in amore bonitatis q̄dā in amore diuine iustitie: q̄dam in amore ꝓprie potestatis ɀ

excellētie: ꝛ hec tertia pars vitia corruit: de qua dicit Johannes in apoca. xij. ꝙ draco de celo cadens secū traxit tertiā partē stellaꝝ. ꝑ-us vero nihil faciebat nisi qđ sta-bat ī admiratiōe stupenda. Uide bāt eni subito celū extēdi: ꝛ de ni hilo ꝑduci ꝛ sic de aliꝭ opib⁹ de quib⁹ oēs hoīes possūt mirari oī-bus dieb⁹ vite sue. ¶ Et si vlteri⁹ queraꝛ qđ fuit illđ peccatū tante grauitatis qđ illud nō potuit su-stinere celū. Rńdetur ꝙ quādoq̄ fuerūt peccata q̄ ꝑm⁹ cōmisit an gelus ī celo. ꝑmuȝ fuit peccatū lu xurie nō carnalis ſȝ spiritualis ſ̄ȝ scotū ī secūdo sentētiarū distictio ne. vj. q̄stio. ij. hec autē spiritualis luxuria nihil aliud est q̄ȝ amor in-ordiatus suiꝑsi⁹: ꝛ sic lucifer se su umq̄ꝫ priuatū bonū excecatus ior-dinate dilexit intm̄ ꝙ ꝓcessit vsq̄ ad contēptū dei. Uñ beat⁹ augu-sti. xij. de ciui. dei. c. j. ponēs differē tiam iter bonos angelos ꝛ malos dixit ꝙ in mūdi principio boni an geli a malis fuerūt diuisi: q: illi in cōmuni bono qđ est de⁹ ꝑstiterūt Alij poti⁹ sua ptāte delectati ve-lut summū bonū sibiꝑsis esse a cō muni bono ad ꝓpria defluxerunt Ex quo dicto accipiunꝛ duo docu mēta theologica. primū est ꝙ prin cipiū oīs boni moralis ē amor bo ni cōīs: q: boni angeli in hoc ꝑmo meruerūt. Scđm est ꝙ principiuȝ oīs mali moralis est inordiata di-lectio boni ꝓprij q̄ idemonib⁹ fuit pria radix peccati. Secūdū fuit pe catū supbie ꝛ ꝑsumptiōis videns eni se lucifer nobilissimū in donis naturalib⁹ nō dedit honorē deo: sed inaniter gloriat⁹ est in seipso. Uñ apostolis gloriātib⁹ de ptāte eis data sup demones xp̄us dicit Luce. x. videbā sathanā ꝓpter ei⁹ inanē gl̄iaȝ quasi fulgur đ celo ca dentē de qua supbia dicit. Eccle. x. Initiū oīs peccati superbia est. Tertio peccauit pctō auaritie et ambitiōis q: vidēs se pulcherri-muȝ sup oēm creaturā quē de⁹ cō diderat oib⁹ cōcupiuit ꝑesse seipȝ reputās ad hoc dignū ad qđ atti-gisset si stetisset ſm̄ Anselmuȝ. sic eni ī ꝑmanēdo. xij. excellētias ha-buisset. q: fuisset optima creatura fuissȝ deo acceptissim⁹ fuisset feli-cissim⁹ fuisset deo silimus fuisset pulcherrim⁹ fuissȝ deo familiaris-sim⁹ fuisset dulcissim⁹ fuisset potē tissim⁹ fuisset oīȝ pōtifex fuissȝ oīȝ pꝛiceps fuissȝ oīȝ doctor ꝛ fuissȝ oī um pr̄. Sȝ q: sine meritis ꝓpria au ctoritate ꝯcupiuit ꝑesse deliq̄t no lēs deo subesse Esa. xiiij. sup astra celi exaltabo soliū meū. Quarto peccauit pctō iuidie ꝛ emulatiōis Uñ inuidia ē tristitia de appatēti ꝓsperitate alteri⁹: ſȝ lucifer cōtri-stat⁹ est: q: de⁹ oībus ꝑerat ꝛ nulli suberat ergo iuidit: de q̄ iuidia dr̄ sapi. ij. Inuidia dyaboli mors intra uit ī orbē terraꝝ. Quīto peccauit pctō ire ꝛ idignatiōis: q: vidēs se deiectū a ꝑadiso delitiaꝝ. Ascen-dit ei⁹ malicia vsq̄ ad odiū dei. et tū ccadens de celo bellauit cōtra hoīeȝ: vt dicet infra cōsideratiōe vj. Et fact⁹ est homicida. Unde io hā. viij. Ille erat homicida ab ini tio ꝛ iveritate nō stetit. Nō ē ergo

mirādū si sic miserabiliter lucifer cū sibi adherētibus vict⁹ cecidit de celo cū tā grauissime peccauerit cōtra creatorē suuz. Et si q̄ras quot demones ceciderūt. R̄ndet q̄ secundū q̄ notat in summa veritatis theologice lib.ij. In quolibet ordine angelorum sunt tot legiones quot sunt vnitates in legiōe z sic ī quolibet ordine sunt sex milia sexcente sexaginta sex legiones angelorum. Et cū tertia pars angelorū ceciderit sicut notat a magistro dist.vj.lib.secūdi ca.j.qr cecidit draco z traxit secū tertiā partē stellarū celi. Apoca.xij.sequit q̄ erit summa legionū oīm angelorum lix.milia z nouēcente.iiij.legiōes z diminuēdo pl⁹ summa oīm erit trecenta nonaginta nouē computat z nouē centa viginti milia z q̄tuor angeli. Sequitur etiam q̄ demones q̄ ceciderūt de celo scd̄z cōputationē nouē ordinū angelorum sunt decē z nouē milia nouē cētenonagitaocto legiōes demonū q̄rum summa scd̄m verā cōputationē est cētū trigintatria cōputa z tricētasex milia ac sex cēta sexagitaocto demonia sicut pz dis.xliij. secūdi cap.notādū. ¶ Opinio tū cōmunis doctorū est q̄ tot ceciderūt quot possunt vnū angelorū ordinē constituere z cōmuniter numerus angelorum cadētiū ē sexmille sexcēte sexaginta sex legiones: qr totidē sunt legiōes in quolibet ordine quot sunt vnitates ī legione vt dictū ē. Erit ergo vera summa demonū cadētiū scd̄m hāc cōputationē.xliiij.cōputa z.iiij.cēta triginta quinq̄ milia z q̄ngētaq̄nquagita sexagita sex demōia. Ex q̄bus manifeste pz excessus numerū bonorum angelorum scd̄z vtrāq̄ viā expellentiū p̄dictos demones de celo z iubilantiū ante deum in secula seculorum: pz etiam ex p̄dictis numerus saluandorū. Ad hoc enim venit fili⁹ dei qr vt ait paulus ad ephe.j. pposuit in eo dispēsatiōez plenitudinis tp̄is instaurari oīa q̄ in xp̄o ī terris z ī celis sunt scilicet supplēdū numerū angelorum cadentium in celo z renouādo oēs peccatores in terra. Nunc aūt de saluādorum numero fuit duplex opinio doctorum. Augustin⁹ vult q̄ tot saluabunt quot ceciderūt: z sic dicsicut supra dictū est. Gregorius vero dicit q̄ tot saluabunt q̄t remanserūt: z allegat illud. Constituit terminos populorum iuxta numerū filiorum dei: tenēdo ergo q̄ due partes angelorū remāserunt scilz sex chori cū ī qualibet legiōe sint sex milia sexcēte sexagita sex legiōes patet: diminuēdo q̄ eorū summa est ducēta sexaginta sex cōputa z sexcēta tridecimmilia z trecēti trigita sex angeli totidē ergo anime erūt saluāde. Quibusdā vero placet q̄ in paradiso erūt duo parietes sic q̄ numerus supplebit per v̄gines: z ī altero piete tot erunt aīe saluandorū quot angeli sunt in altero pariete: quidq̄ sit de numero saluandorum deus determinate nouit q̄ solus numerat multitudinē stellarum: z eis oībus nomina vocat: z hoc videt mihi securi⁹ dicendū cum ecclesia hoc videatur

tenere vt ptz in collecta. De⁹ cui
soli cognit⁹ est numerus electoꝝ
in superna felicitate locãdus.

¶ De hitatõe demonũ post casuȝ

Quarta considera=
tio est de habitatione de
monum. Circa ꝙ notan=
dum ꝙ locus demonũ post suum
lapsum a celo vsqȝ ad diem extre=
mi iudicij nõ est loc⁹ subterrane⁹
quem vocamus infernũ sed aer ca
liginosus ĩ quo multitudo demo
num inhabitat ꝛ hunclocũ seque
stratum ꝓuidit diuina clementia
ne nimis acriter nos tẽtarẽt. Nõ
tamen nimis longinquum seu re
motum vt possent nos exercitare.
Unũ ꝙ habitent in aere caliginoso
hoc diuine sentẽtie est. ꝙ vero ad
nos veniãt hoc diuine ꝑmissiõis
est. ꝛ cũ duplex interstitium sit ꝓ=
babile videt̃ ꝙ ipsi sint in medio
vbi est turbulẽtia ꝛ varietas ĩpres
sionũ ꝛ hic est ꝙ frequenter com=
mouent vẽtos pluuias ꝛ tẽpesta=
tes: vtrũ vero aliq̃ detrusi sint in
inferno ego nescio nec a sanctis ĩ=
uenio determinatũ hoc autẽ be=
ne credo ꝙ aliq̃ tendunt illuc ad
torquẽdas animas secundũ ꝙ ha
bẽt deputata ĩter se maledictiõis
officia verba sunt dñi bonauentu
re in secundo sententiarũ. Magi=
ster etiã loquẽs de loco habitatio
nis demonũ. lib. ij. distinctione. vj.
dicit ꝙ lucifer ꝛ illi q̃ peccauerunt
de celo empireo ceciderunt in istũ
aerem caliginosum qui est eis vt
carcer vsqȝ ad diem iudicij ꝛ hoc
propter nostraȝ probationẽ ꝛ sub
sequẽter dicit ꝙ demones alterna
tis vicibus tendunt in infernũ: q̃
illuc aĩas detinent atqȝ cruciant.
Huic etiã sentẽtie concordat bea
tus augustin⁹. viij. de ciuitate dei
ca. xxij. vbi dicit ꝙ demones ĩ hoc
aere habitant: q: de celi sublimi=
tate deiecti merito ĩgressibilib⁹
transgressionib⁹ in hoc sibi ꝯgruo
velut carcere dãnati sunt. Ex quo
dicto accipit̃ documentum ꝙ de=
mones vsqȝ ad diẽ iudicij sicut di
cit magister in inferno nõ sunt in
clusi: sȝ in hoc aere caliginoso cõ=
muniter detẽti. Sȝ est dubitatio
vtrũ vbicũqȝ sint demones puniã
tur igne materiali. q̃daȝ voluerũt
dicere ꝙ sic lȝ dicant ꝙ minus in
tense q̃ȝ post vltimã damnationẽ
ꝛ hoc ꝓbant ꝑ quandam glosam
suꝑ illud Jacobi. iiij. inflammata
a iehenna q̃ dicit sic. Jehenna est
dyabolus ꝓpter quem facta est; si
cut eñi iehẽna semꝑ ardet sic dya
bol⁹ vbicũqȝ sit siue ĩ aere siue sub
terra secũ fert semꝑ tormenta flã=
marũ sed hoc non videtur intelli
gibile ꝙ ignẽ cremãtem vbicũqȝ
sint secũ circunferant. Et ideo di=
cunt alij ꝙ demonib⁹ differtur pe
na ignis vsqȝ ad diẽ iudicij. tñ vt
eorũ exercitium non obmittatur.
tum etiaȝ vt diuina clemẽtia ostẽ
dat̃ que sustinet vasa ire apta in
teritũ in multa patiẽtia q̃ retri
buet omnibus secundũ fructũ ad
inuentionum suaruȝ. Et hec posi
tio videt̃ probabilior ꝛ illa glo. si
inspiciantur sequentia nõ intelli
gitur de flamma ignis materialis
sed de flãma vitiorum scilȝ super

ble, vez invidie equibus cõtinue tor
quētur hec de mēte dñi bonauen
ture in scđo sententiarum.

¶ De ptāte demonũ z sup quā gē
tem maiorē principatũ obtinent.

Quinta considera-
tio est de ptāte demonũ
cum eñi habitũ sit ꝙ de-
mones habitāt vt cõiter ĩ aere ca
liginoso videndũ est de eoꝝ ptāte
quanta scꝫ est. Ad qđ rñdet beat⁹
Job in capi. xlj. Dicēs de dyabo-
lo ꝙ non est potestas super terraꝫ
que cõparetur ei. z dicit super ter
ram ad differētiā ptātis q̄ in celo
est q̄ est dei z sanctoꝝ angeloꝝ. si
tamen loquamur q̄ꝫtum ad cõdi-
tionē nature non est potestas nec
in terra nec ĩ celo equalis sue po-
tētie. Uñ de lucifero scribitur eze
chie. xxxi. omne lignũ padisi nõ ē
assimilatũ ei z pulchritudini eius
qm̃ speciosum eũ feci. Sed oritur
difficultas qꝛ si nõ est ptās super
terrā que cõparet ei vt expositũ
est. sequit ergo ꝙ sua potestas est
infinita qꝛ infinitum finito est cõ
parabile infinito vero nõ. Respõ-
det ꝙ hic accipit compatio p eq̄-
tione. cõparet. i. equet. nec loqtur
de cõparatiõe sed de eq̄litate. Uñ
gregori⁹. xxxiiij. moraliũ. ptās ei⁹
sup terrā cunctis eminentior p hi
betur qꝛ z si actionis sue merito
inter homines cecidit naturā tñ
sue magnitudinis nõ amisit. cui⁹
adhuc virib⁹ hũana omnia supat
licet sanctis hominibus meritorũ
suoꝝ delectiõe subiaceat. Uñ z ei s
dē sanctis cõtra hũc decertātib⁹
z retributiõis sue meritũ crescit q̄
ille ab eis vincit q̄ per nature po
tentiam quasi iure se hominib⁹ su
peresse gloriatur: hec grego. Sic
ergo lꝫ loquēdo de fortitudine na
turali nõ sit potestas sub deo sup
terrā que comparet dyabolo. si ta
mē loquamur de potestate q̄ dat
a gratia: iusti homies potētiores
sunt demone. Et sic intelligit di-
ctũ augustini ꝙ nihil est forti⁹ ani
mo habente charitatē: z illud can
ticorũ. viij. fortis est vt mors dile-
ctio. Notandũ est scđm magistruꝫ
in secundo distin. vij. ꝙ demones
multa possunt per nature subtili-
tatem que tamen nõ possunt per
dei vel bonorũ angeloruꝫ prohibi
tionem quedā etiam non possunt
facere licet a superiorib⁹ angelis
permittant qꝛ a deo id facere non
permittũtur: pmissa tamē fuit eis
ptās detrudēdi sanctos patres ĩ
limbo ante aduētũ xp̄i quia licet
deleret ĩ eis culpa originalis pec
cati z actualis q̄ꝫtũ ad maculā z
q̄ꝫtũ ad diuinā offensaꝫ z q̄ꝫtũ ad
maculā z q̄ꝫtũ ad reatũ gehenne.
non tamē q̄ꝫtum ad reatũ visiõis
diuine vt notat a lex. ĩ tertio sentē
tiarũ. Et si queras vtrũ demones
aliquid timeant videtur ꝙ nõ qꝛ
de dyabolo dicit iob. xlj. ꝙ factus
est vt nulluꝫ timeat glosa nec deũ
nec ꝙ passur⁹ est. Respondetur ꝙ
glosa illa ĩtelligit de timore filia-
li vl' initiali q̄ nõ est in demonib⁹:
nõ de timore naturali q̄ naturalr
timēt tormēta qꝛ isto modo dicit
iacobi scđo: dmões credũt z cõtre
miscũt: z math. viij. z luce. viij. Ti

y

mebant puniri ab eo. lz ergo magna sit demonū ptās nō tñ sic qui sit alia supior quā timēt. Un̄ augustinus sup ps. diabol⁹ vult plurimū nocere ⁊ nō pōt q2 ptās sua est sub ptāte. Nam si tantū posset nocere dyabolus q̄tū vult aliq̄s iustoꝝ nō remaneret. Querunt iudei exo. viij. quare magi pharaonis nō potuerūt facere cynifes ⁊ rñdent q2 causa ē: q2 demones nō habent ptātem sup aliq̄d corpus minus grano ordei qd̄ apparet irratiōabiliter dictū q2 qui hz ptātē supra mai⁹ habet potestatē supra minus lz nō econuerso. Sed causa potissima quare nō potuerūt facere illud signum est q2 nihil possunt nisi quantū voluntas diuina pmittit ⁊ ei⁹ bonitas infinita. Ad istud etiā ppositū loquēs ambrosius sup lucā dicit sine pmissione dei diabolū nō posse nocere cognoscas. nec potentiā diaboli magis timeas q̄z dei offensam. Et chrisostomus sup mattheū dicit. In primis grauis ⁊ insustinibilis est impet⁹ diaboli quē si quis forti aīo sustinuerit in scd̄o inueniet eū infortiorez. quāto eñ plus pcussus fuerit magis refrigescit ⁊ deficit ⁊ sicut se ingerūt demones peccatorib⁹ vt faciāt eos ruere in pctm̄ sic refugiunt qñ vident peccatorez a deo exauditum ⁊ liberatuz ⁊ dicit magister in scd̄o distin. vj. q2 diabolus qui de aliquo vicio aliquē tēptauit hominē cum superatus ab eo fuerit deinceps illum hominē de illo vicio de quo superat⁹ est tēptare nō licebit. Sic ergo pz quātitas ⁊ defectus potētie demonū.

Dicet forte desiderās scire q̄ gēs est in mundo supra quā dyabol⁹ maiorē potestatē habet. Respondet̄ q2 hec est gens iudeorū. Unde sciēdū sicut notat Nycola⁹ de lyra supra mattheuz q2 ptās dyaboli fuit electa q̄dāmodo a populo iudaico per legislationem q̄ cōcludebat cultū demonum ⁊ inducebat ad colendum vnū deum verū ⁊ sic electus trāsijt ad possidēdū gentiles sine lege ⁊ prophetarū oraculo viuētes. Et ideo eos tenebat i idolatria subiectos: sz aduenięte xp̄i p̄dicatione ⁊ apostolorū: iudei pro maiori pte fuerunt icreduli: gētiles aūt deuote fidē xp̄i ad p̄dicationē xp̄i ⁊ apostolorū acceperunt ⁊ sic dyabolus electus ab eis p fidez xp̄i reuersus ē ad possidendū populū iudaicum errore excecatū: ⁊ sic facta sunt nouissima hui⁹ ppl̄i peiora prioribus Math. xij. q2 stat⁹ populi iudaici peior est mō q̄z fuit a principio an legē datā ⁊ sic maiorem ptātē super eū demones habent q̄z sup alterum. q2 regressus dyabolus ad populum iudaicuz assumit septē spiritus nequiores se ⁊ ingressi habitāt ibi Mat. xij. per quos septē spiritus vniuersitas viciorū intelligit̄. Sed remanent due difficultates. Prīa est si dēmones possunt facere miracula. Respondet̄ q2 solus deus pōt facere miracula. Unde cū aliqua virtus finita producit effectuz operat̄ ad quem determinat̄ nō est miraculum licet posset esse mirum alicui q̄ illā virtutem

nō cōprehendit sicut miruz videt ignaris q magnes trahit ferrum vel q aliqs paruus piscis sit retinens nauē. Cū ergo dyabolus sit creatura z notū est q ōis creature potētia est limitata ad aliquē determinatū effectū vel ad aliquos. quicqd ergo virtute dyaboli vel cuiuscūq creature fit nō pōt dici miraculū ppie. Et si sit mirū creature virtutē illi⁹ nō cōprehēdēti. Quod autē fit virtute diuina cuz sit infinita vere miraculū est cum de se incōprehēsibilis est. Unde z Aug.ij. de ciuitate dei.c.xviij. loquens de grauitate persecutiōis antixpi scilz per que illam operabitur dicit. tūc soluet sathanas: qr per illū antixpus in omni sua virtute mirabiliter quidē: sed mēdaciter operabit. Sequitur eñi deus dyabolo ista pmittet facere iusto suo iudicio: qⁿuis facit ille iniquo malignoq cōsilio demones ergo non faciunt miracula: sz q̄das mira. Et si dicant miracula sunt falsa: qm̄ mortales sens⁹ p fantasmata decipit vt qd nō facit facere videat z talib⁹ signis z falsis miraculis seducent q̄ seduci merebuntur p eo qd dilectionē veritatis non receperūt vt salui fierēt. Et iō dicit apostolus.ij.thessa.ij. mittit eis deus operationē erroris vt credāt mēdacio. Demones tñ proprie virtuti dimissi possunt facere ea que causari possūt ex motu locali: z cōseqnter possēt ignē de celo aereo inferius emittere z vētū turbinis cōmouere sicut ptz Job.j. Et isto modo antixpus faciet ignē de celo descēdere pmittēte deo demonis ptāte: vt ptz Apoca.xiij. Sciendum etiā q secundū q dicit hieronim⁹ q licz virtute magica possint aliqua miracula fieri vt illa q̄ pertinēt ad curiositatē tantum z vanitatem sicut symon magus faciebat statuas ambulare loqui et ridere z similia vt habet i itinerario clemētis. Sed illa q̄ sunt salubria vt curatio languidorum illuminatio cecorū z huiusmodi non possunt magicis artib⁹ siue a demonib⁹ fieri. Et ideo talia cū fiūt debēt attribui virtuti diuine qualia xp̄s faciebat. ¶ Et si dicas q i vita sancti bartholomei legim⁹ q quidam demō curabat infirmitates. Rādetur q hoc faciebat non sanādo: sed a lesione quā faciebat cessando. Secūda difficultas est si demōes sunt differētes potestate volo dicere si īter demōes sunt principat⁹ quibus alij alijs potētiores dicant. Respondetur qd sic quia de dyabolo dicit Job.xlj. q ip̄e est rex super filios superbie: et magister sentētiarum secundo distinctione sexta. capit.iiij. dicit qd durāte mundo angeli angelis homines hominib⁹ demones demonibus presunt. z secundū gradus sciencie habēt gradus presidētie. Item super illo Matth.xxv. Ite maledicti in ignē eternuz qui paratus est dyabolo z angelis ei⁹ dicit ei⁹ ratione subiectionis secunduz glo. Sed obijceret aliqs si pncipatus z plātio est inter demōes aut erit in eis per naturam aut p violentiam aut de iure. Non per

naturā quia tūc in iudicij die iter eos prelatio nō cessaret qđ est contra sacrā scripturā qz tūc euacuabit xp̄s oēm principatū z potestatem. Nec p violētiā qz tūc semp essent discordes cū tamē semp concordent ɔtra hoiem impugnāduz Nec etiā de iure quia semp p̄ciperent ɔtra deū in quo nō est obediendū. Itē seruitus est introducta ꝓpter pctm̄ vt dicūt theologi ergo si est seruit⁹ inter demōes tunc lucifer cū sit sūmus peccator deberet oīb⁹ subijci. cui⁹ ɔtriū dicit iob scz ꝙ ipe est rex sup filios supbie. Rñdet ꝙ sicut multi latrones p̄ncipi latronū voluntarie se submittūt vt in vnū cōueniāt scz in rapina sic oēs demōes lucifero se volūtarie subijciūt vt in vnū ɔueniant ɔ̄ hoiez impugnādo. Vñ z eadē prelatio est inter demones assumpta volūtarie sicut iter angelos de iure diuino rōne preeminētie naturalis vt diuine institutiōis z sicut cuilibet regno z ꝓuincie p̄figitur vn⁹ angel⁹ bon⁹ tanq̄ pīceps vt colligit ex illo daniel. x. princeps regni psarū restitit mihi. xxj. dieb⁹ z nunc reuertar vt prelier aduers⁹ persarum principez. z paulo post. Cum eñ egrederet apparuit pīnceps grecorum zc. Sic etiam cuilibet regno z prouincie p̄figit a demonibus vn⁹ demō tanq̄ p̄nceps Ex quo etiam sequit ꝙ sicut cuilibet ciuitati z cuilibet castro p̄figitur a deo vnus angelus bonus de negocijs cōib⁹ curam habēs q̄tū sibi possibile est sic etiā cuilibet ciuitati z castro p̄figitur a demonibus vn⁹ demō ad negocia cōmunia ꝑturbanda q̄tuz sibi possibile est. Sequit etiaz tertio ꝙ sicut cuilibz archiepo z epo z sacerdoti parrochiali prefigitur a deo vnus angelus bonus curam hn̄s de negocijs ad salutē aiarū pertinentibus. Sic cuilibet p̄dictorū p̄figit a demonib⁹ vn⁹ demon curā hn̄s de perturbatiōe salutis aiarum z quāto sanctior est ꝑsona tāto potētior est diabolus ei assignatus. Et nisi de⁹ gloriosus cuilibet officio prefigeret aliquem angelū omnia cōmunia officia demones impedirent. Infert etiā ex p̄dictis ꝙ non solū vnus demō est pīceps aliorꝫ demonū sed etiā malorꝫ hominuz Unde in euangelio diabol⁹ semp vocat pīceps hui⁹ mūdi qz dn̄at hoibus mūdialiter viuentibus in quātū se ei subijciūt per peccatū.

De bello demonū post casū d̄ celo

Sexta cōsideratio est de bello demonū post q̄ ceciderūt de celo vsq̄ ad aduētuz xp̄i. Uidēs eñ diabolus se expulsum a celo in magna tamen ꝑtāte relictū cogitauit quō possit displicere deo z i oībus sibi cōtrariari. z quia vidit primū hominē in terrestri padiso collocatū innocētia decoratū ac oīm bestiarum pisciū z volatiliū dn̄m necnō possessurū in celo sedes quas ipse cū sibi adherentib⁹ ꝑ supbiā amiserat. doluit vehemēter z inuidēs ei⁹ felicitati ꝓposuit ipm debellare z totā fr inficere cognoscēs qđ ex putrida radice nō possunt nisi

poma vmiculosa gstari. Bellauit ergo cū hoīe pmo p mediū mulieris ⁊ miser hō lʒ esset fortior demone p inocētiā: piectis tñ armis innocētie sue vt mulieri cōplaceret relicto deo ⁊ tradito padisi castro sibi cōmisso inimico dei scʒ diabolo negata obedientia regi supno .s. deo libere se tradidit proditor factus in manib⁹ diaboli. ⁊ sic habita victoria de hoīe pmo indignat⁹ de⁹ pp̄ter pditionē ⁊ qꝫ sic armis innocētie piectis captiuū diaboli se fecerat cuʒ posteritate sua eiecit ipm de terrestri padiso. geñ. iij. ⁊ misit ipm in exiliū locū bestiarū ⁊ lachrymaꝝ vallē. Expulso ergo hoīe pmo de paradiso gaudēs nō modicū diabol⁹ cogitauit quō amplı⁹ posset displicere deo ⁊ videns duos filios adā .s. abel ⁊ caym qꝛꝫ prim⁹ erat a deo dilectus. Bellauit ꝯ eos p artē diuisiōis ⁊ inuidie ⁊ deuicit Cayn q̄ fratrē suū Abel occidit geñ. iiij. Bellauit etiā ꝯ filios Seth p carnis ꝯcupiscētiā ⁊ deuicit eos cū scʒ acceperūt filios hoīm scʒ descēdētiū de cayn ex q̄bus pcreati sunt gigantes a sclo viri famosi Geñ. vj. ⁊ cum viderat multiplicatū genus humanū. Bellauit ꝯ eū per luxuriā ⁊ tāviriliter pugnauit qꝫ deuicit eū sic qꝫ ī toto gñe humano solū octo psone mundi ab illo vicio reperte sunt immunes. De alijs aūt scriptū est qꝫ oīs quippe caro corrupat viā suam ppter qd indignatus est deus mundū castigauit diluuio gñali intm̄ qꝫ solū dicte. viij. psone ī archa noe liberate sunt vt ptꝫ Geñ. vij. ⁊. viij. Per quas iterū ppagatū est gen⁹ humanū. Bellauit ꝯ filios noe et deuicit cham cū ꝯ paternuꝫ honorē verēda pris discooperuit geñ. ix. ppt qd meruit maledici. Bellauit ꝯtra caldeos p ydolatriaꝫ ⁊ deuicit eos cū igneꝫ adorauerunt geñ. xj. Bellauit ꝯtra genus filiorū noe ⁊ deuicit eos p superbiam volētes turriꝫ edificare q̄ vsqꝫ ad celū ptingeret pp̄ter qd indignatus de⁹ vnū labiū qd ante erat: diuisit ⁊ cōfudit vt pꝫ geñ. xj. Bellauit ꝯtra sodomas ⁊ gomorreanos ⁊ deuicit eos p pctm̄ ꝯtra naturā pp̄ter qd indignatus de⁹ igne celesti destruxit illas qnqꝫ ciuitates cū habitatorib⁹ eoꝝ ⁊ cūcta terre virētia exceptis solū loth vxore ⁊ filiab⁹ suis vt pꝫ geñ. xx. Bellauit ꝯ filios abrae scʒ ysaac ⁊ ysmael. ⁊ deuicit ysmael cū fuerit vir superbus onager palustus sagittarius ⁊ ydolatra pessimus vt ptꝫ geñ. xxj. Bellauit ꝯ filios ysaac .s. iacob ⁊ esau ⁊ deuicit esau per gulā vendidit eū primogenita pp̄ter lenticulā geñ. xxvj. De his ī psona dei dicit pp̄heta. Jacob dilexi. Esau aūt odio habui. Bellauit etiā ꝯ filios iacob q̄ cū eēnt duodecim deuicit. xj. eorum p crimē pessimum ⁊ inuidiam ⁊ facti sunt vēditores fratris sui innocētis Joseph geñ. xxvij. pp̄ter quod indignatus est deus tradidit eos in captiuitateꝫ quadringētis ānis ⁊ vltra in egyptum. Bellauit etiam contra egyptios per crudelitatem intantuꝫ vt affligerēt filios israel in luto ⁊ latere pp̄ter quod permisit deus

indurari cor pharaonis vt ad ni-
hil pietatis moueretur: ⁊ indignat⁹
deus ꝯ egyptios occidit primogeni
ta eorum ⁊ submersit eos in mari ru-
bro filijs isrl' liberatis Exod. xiiij.
Bellauit iterū cōtra filios israel
per ydolatriā ⁊ deuicit eos cū scȝ
fecerunt vitulū ⁊ adorauerūt pro
pter qđ ⁊ alia crimina quibus vul
nerauit eos indignatus de⁹ pere-
mit eos in deserto gen.xxxiij. Sic
ꝙ de sex centū milib⁹ qui exierunt
de egypto solū duo scȝ caleph ⁊ io
sue intrauerūt terraȝ ꝓmissionis.
Bellauit etiā ꝯtra filios israel in
deserto ⁊ deuicit aliquos eorum per
murmurationē scȝ dathā ⁊ abirō
⁊ chore ꝓpter qđ indignatus de⁹
aperuit terrā ⁊ descēderunt viuē-
tes in infernū sicut ptȝ nume.xvj.
Bellauit iterū cōtra filios israel
per homicidiū ⁊ deuicit eos cum
scȝ occiderunt prophetas amicos
dei ⁊ impleuerūt hierl'm sanguine
eorum vsqȝ ad eos ꝓpter qđ ⁊ indi-
gnatus deus tradidit eos ī capti-
uitatē babylonie.lxx.annis. Bel-
lauit cōtra saul primū regē israel
⁊ deuicit eū per inobedientiā pro-
pter qđ īdignatus deus tradidit
eos in captiuitatē ⁊ scidit regnuȝ
israel ab eo.primi Regū.xv.et ipse
seipsum crudeliter necauit. primi
Regū vltio. Bellauit cōtra regē
dauid per superbiā luxuriā ⁊ ho-
micidiū ⁊ deuicit eū cuȝ scȝ nume
rauit populū.ij.Regū vltimo. Ac
cepit bersabee vxorē vrie ⁊ inter-
fecit vriam secundi regum.ix.pro-
pter qđ indignatus deus licet pe
nituerit percusso populo nō edifi
cauit sibi templuȝ siue domū quā
cogitauerat. Bellauit cōtra salo-
monem per luxuriam ⁊ ydolatriā
⁊ deuicit eū quia adamauit mulie
res aliemgenas ⁊ fecit multa tem
pla ydolorum vt patet.iij.Regum
xj. Bellauit cōtra roboam per su-
perbiam ⁊ deuicit eum ꝓpter qđ
indignat⁹ dñs recessit israela do-
mo eius vsqȝ in presentē diē vt ptȝ
iij.Regum.xij. Bellauit cōtra hie
roboam p ydolatriā ⁊ deuicit euȝ
quia peccare fecit isrl' vitulos au-
reos adorando vide.iij.Regū.xij.
Bellauit ꝯtra sennacherib per su
perbiam ⁊ deuicit eum cum blas-
phemauit cōtra deū israel. ꝓpter
quod indignatus de⁹ percussit p
angelum suum in castris assiriorū
centum ⁊ octuaginta quinqȝ milia
⁊ ipsum occiderūt proprij cuȝ ydo
la in templo suo adoraret: ptȝ esa.
xxxviij. Bellauit contra nabucho
donosor per superbiā ⁊ deuicit eū
cum fuit glorificatus in edificio
babylonis. propter quod indigna
tus est deus et proiecit eum a re-
gno et septem annis cum feris ha
bitabat sicut bestia Danielis .iiij.
Bellauit contra olofernem princi
pem militie nabuchodonosor per
superbiam gulam ⁊ luxuriam ⁊ de
uicit eum propter quod indigna-
tus est deus tradidit eum in ma-
nus sancte mulieris Judith que
ꝓscidit caput ei⁹ Judith.vj. Bel
lauit cōtra Aman per superbiam
⁊ deuicit eū cū presumpsit ꝑimere
israel ꝓpter quod indignatus est
deus permisit quod suspēderetur
patibulo ⁊ ꝙ deleret genus eius

hester.v. Bellauit cōtra regez antiochū per superbiam et deuicit eū cum dixit se facturum hierusalē congeriem sepulchri iudeorū propter qd indignatus est deus et percussit eū plaga īsanabili viscerū suorum primi machabeorū.ix. Bellauit cōtra vniuersū populū gentiliū per ydolatriaz et deuicit eū sicut patet sapientie.xiiij. cum per vniuersū orbez romani imperantes ydola adorarēt. Unū et tūc rome tēplum pentheon erat constructū sic dictū: quia simulachrū erat omniū deorum. Cōtra alios innūerabiles bellauit et varijs vulnerib9 peccatorū infixis de eis viriliter triūphauit et eorū animas captiuas post hanc vitam ad inferos deducebat quā captiuitatē et miseriaz deplorantes patres antiqui gemitibus inenarrabilib9 clamauerūt ad deuz vt mitteret liberatorē. dicētes veni ad liberandū nos domine deus virtutum. et ps. lxxix. ostende faciem tuam id est filium tuū humanatū et salui erimus. et iterū Esaie.lxiiij. vtinā dirumperes celos et descēderes a facie tua montes defluerent: et cū gemit9 humani generis audiret altissimus misertus est super eū et misit in tēpore plenitudinis filiū suū redemptorem et liberatorez et tunc diabolus finaliter bellauit cōtra filios israel per maliciā et inuidiā et deuicit eos cuz scilicet occiderūt redēptorē messiā suū propter qd idignat9 de9 tradidit eos in ppetuā captiuitatē sicut supra declaratū fuit libro primo et tertio

¶ De perditiōe dominij demonū in aduentu christi.

Eptima cōsideratio ē q demones in aduētu xpi p iustitiā perdiderūt dominiū suū quod sup genus humanum habebant. fecerat eīn grandē offensam diabol9 deo tā deceptorie et fraudulēter ɔ dei voluntatem eius seruum tulit et fecit seruū suū: quo non obstante si voluisset reconciliari deo et pro eo sicut pro hoie satisfecisset noluit tamen. immo et placuit semper permanere inimicus dei peccatū suū nō recognoscēs q non erat in homine. imo dolebat de peccato vt deo recōciliaret. ¶ Et idō ne diabolus possit cōqueri de iniustitia si forte de9 de sua potestate absoluta et violēter sine aliq satisfactione liberasset hoiez p iustitiā. Debuit pdere dñiū qd supra hoiem tenebat qui hō ex eo q ab eo vict9 in padiso terrestri fuerat iuste seruus su9 erat. q aūt deus in tali hoīs liberatiōe debuit vti iustitia et nō absoluta potētia ptz p tāto qr de9 ē necessario iust9 et talit iustus q nō pt dici de9 si nō itelligatur iust9. ¶ Et iterū qr laudabilior ē pīceps qui vtit iustitia q potētia solū. Nō aūt pm9 hō nec oēs hoīes nec oēs āgeli bōi nec ēt oēs demōes sil nō potuerūt satisfacere p hoīe sz solū de9 et hō vt declaratū ē sup li.iiij. ɔsideratiōe.v. in tertio articlo fidei nō ei tot9 mūd9 soluere valebat debitū primi hoīs

vt apo. v. Nemo poterat i celo nec
in terra neqȝ subtꝰ terrã apire li-
brũ neqȝvidere illũ idest iplere re
dẽptionẽ hũani gñeris q̃ ab eter-
no scripta fuit in libro diuine di-
spositiõisvt p xp̃m solũ impleret
librũ ergo ipse solꝰ aperuit qꝛ solꝰ
penã crucis nobis mortis debito
ribꝰ tulit. Vñ dixit ps. lxviij. q̃ nõ
rapuit scȝ xp̃s tũc exsoluebat. Ml
rabant aũt hoĩes potestatem ma-
gnã dyaboli ꝛ eiꝰ dñiuȝ sup homi
nes ꝛ dicebãt illud Esaie. xlix. nũ
q̃d tollet a forti p̃da idest hũan?
genꝰ a dyaboli potestate aut q̃ ca
ptũ fuerit a robusto saluũ esse po-
terit. Et Respõdet deꝰ ibidẽ hec
dicit dñs equidem ꝛ captiuitas a
forti tolletur ꝛ quod ablatum fue
rit a robusto saluabit scȝ per xp̃m
Vñ sequitur ibideȝ quasi musto:
sanguine suo inebriabũtur ꝛ sciet
oĩs caro qꝛ ego dominꝰ saluãste
redemptor tuus fortis Jacob. Et
cõfirmatur per dictum saluatoris
Johannis. xij. Nunc iudiciũ scili-
cet discretiõis est mundi nũc prin
ceps huius mũdi eiciet foras scȝ
a dñio ꝛ potestate tyrannica super
homines. Vñ ipse dyabolus dice
batur princeps mundi qꝛ domina
tur in hominibus mũdo deditis:
ꝛ sicut dicit paulꝰ ad colosseñ scd̃o
expoliãs scilȝ xp̃s principatus et
potestates traduxit cõfidenter id
est dyabolũ exterminauit lõge a
potestate quã habebat. Et si que-
ras de mõ quẽ xp̃s tenuit vt vince
ret dyabolũ ꝛ eius dominium au
ferret. Respondet q̃ fuit modus
quo piscis capit hamo sub esca ab

scõso qꝛ volẽs capere escã non vi-
dẽs hamũ capit ab hamo. sic chri
stus volẽs preliari cũ dyabolo in
sua passiõe abscõdit suã fortitudi
nẽ suã pulchritudinẽ suã sanita-
tẽ suã dignitatẽ in cruce. Cuȝ eñi
per virtutẽ fortitudinis deberet
cũ dyabolo p̃liari totã eã abscon-
dit tenẽdo manꝰ fixas ꝛ clauatas
in cornibus crucis. Vñ abacuc. ter
tio capi. loquẽs de cruce christi di
xit: cornua scȝ crucis i manibꝰ eiꝰ
ibi abscõdita est fortitudo eius: ꝛ
ptȝ fortitudo sua ibi abscõdita: qꝛ
p eã vicit fortissimã mortem ꝛ for
tissimũ dyabolũ. Nam sequitur in
illo eodẽ añ faciẽ eius ibit mors
egrediet dyabolus añ pedes eiꝰ
scȝ victus ꝛ nudus a suo dominio
ꝛ potentia quam primo tenebat.
Abscõderãt eniȝ demones laq̃os
mortis pedibꝰ nostris i ligno sciẽ
tie boni ꝛ mali. Et iõ xp̃s abscon
dit eis laqueũ. Vnde capti sũt in
ligno crucis. Et iõ dixit psalmista
vẽiat illi scȝ dyabolo laqueꝰ quẽ
ignorat ei ꝛc. Abscõdit etiã in cru
ce suã pulchritudinẽ in turpidinẽ
cũ eẽt p̃ciosus forma p̃ filiis hoi-
nũ ps. xliiij. ibi nõ erat ei species
nec decor absconditus vultꝰ eius ꝛ
despectus. Vñ nec reputauimꝰ eũ
Esaie. liij. Abscõdit tertio suaȝ sa
nitatẽ in infirmitate quia vt dici-
tur Esaie capi. eodeȝ nos reputa
uimꝰ euȝ quasi leprosuȝ percussũ
a deo ꝛ humiliatum viruȝ doloꝝ
ꝛ sciẽteȝ infirmitateȝ Abscondit.
iiij. suã dignitatem in contemptũ
ꝛ vilitatẽ: quia cum latronibus ꝛ
homicidis cũ iniquis ꝛ sceleratis

deputatus est: Esa. capit. eodem cū tamē esset summe dignitatis et excellentie quia verus deus et verus homo sicut fuit declaratū supra .j. libro Sic ergo i xpi passiōe egressus est dyabolus victus añ pedes eius pdita potestate et dominio liberato hoie ab eius captiuitate. Et ideo in figura huius legitur .j. Regū .xvij. q david occidit leonē et predā eius tulit ab ore hui9 leonis. Petebat propheta liberari dicēs salua me ex ore leonis ps. xxj. Et i signū victorie habite legauit xps humani generis inimicū scilz dyabolū et sic ante faciē iuit mors .i. dyabol9 victus et ligatus sicut i triūphis victi solent ire añ victorē ligati. Unū apo. xx. Apprehendit draconem serpentē antiquuz q est dyabolus et sathanas et ligauit eū per ānos mille .i. vsqz ad tēpus antichristi et ponit ibi tēpus determinatū pro indeterminato. Et qz tūc resumet violentā potestatē et exiet per affluētam malignitatē vt mittat populos in errorē. Ideo tunc dicit solui Signuz autē manifestum perditiōis dñij demonū fuit cessatio ydolatrie in vniuerso mūdo ad predicationez xpi et apostolorū per quam ydolatriā fere vniuersuz orbē captiuuz tenebat cū ydolis vt de9 coleret.

¶ De pprietatibus et malicia demonum.

Octaua considera tio ē de pprietatib9 et malicia demonū Circa primū vt notat Joh. iiij. Christ9 assignauit tres pprietates pcipuas dyaboli. ¶ Prima q est homicida ab initio: qz hō in specie humana ponit p anima Jō ille magis proprie est homicida qui aiam interficit p peccatū mortale q̄z iste q interficit corp9 per qd hō conuenit cū brutis hoc aūt fecit dyabol9 a principio mūdi qz per suggestionē ei9 primū peccatū homini cōtigit et in hoc officio continue pseuerauit. ¶ Secūda proprietas dyaboli ibidē est q in veritate nō stetit .i. in debita obediētia ad deuz: res eñ dicuntur vere in quantū cōformant veritati prime a qua veritate declinauit dyabolus per peccatū superbie. ¶ Tertia ē q mēdaciū ex propriis loquit .i. ex habitu malo i quo est obstinat9 idest subdit causa qz mendax est pater eius .i. ipsi9 mēdacij qui eñ mēdacia ab aliis inuenta solū refert mēdacia dicit sed q ea facit mēdax dicitur et propter hoc dyabolus dicit pater mendacij quia primuz mendaciū adinuenit dicēs mulieri Gen. iij. nequaqz moriemini. Sz est difficultas cū sint mēdaces si possint demones cōpelli ad dicendum veritatē. Dicitur q sic. Compelluntur eñ fallaces spiritus ad dicenduz veritatez et salubria nobis sicut exēplificat beatus augustin9. viij. de ciui dei. c. xxvj. de dolore demonuz qui loquebātur per hermē ante xpi aduentū de suis futuris penis apud memorias sanctorū martyrū qs iminere cernebant. ¶ In multis eñ ait augusti. talibus locis torquētur et confitentur: et de

possessis hoim corporibus eijciũtur. ¶ Sũt ꝛ alie viginti due demonũ ꝓprietates quaruꝫ viginti numerant̃ in secũdo libro: summe veritatis theologice scꝫ ꝙ sũt spiritus impuri hũani generis inimici mente rõnales neqtia subtiles nocendi cupidi ꝑ supbiã tumidi semꝑ in fraude noviter immutãt sensus inqnãt effectus vigilãtes turbãt dormiẽtes ꝑ somnia inqetãt: morbos inferũt tẽpestates cõcitant in angelos lucis se trãsformãt semꝑ ĩfernũ suũ secũ portãt. ¶ In ydolis diuinũ cultum sibi vsurpãt semꝑ bonis dominari appetũt: magice artes ꝑ eos fiũt bonis ad exercitiũ dant̃ semper fini hois insidiant̃ hec ibi. ¶ Vicesima ꝓxima demonũ proprietas est ꝙ semꝑ ambulant in circulo. Vñ ps. de demonib⁹ ait. In circuitu impij ambulãt. Itẽ cũ dñs quereret a sathan Iob. j. Unde venis. Respondit circuiui terram ꝛ ꝑambulaui eã qđ qdrupliciter itelligi põt. ¶ Primo sic. Circuiui terrã. i. data est mihi vniuersalis temptãdi diligentia qꝛ pauci sunt in qb⁹ nõ habeãt locũ vestigia mea ¶ Scđo sic exponeret dyabolus si posset inclinari ad suũ peccatuꝫ cognoscẽdũ. Circuiui terrã idest in hoc me ostẽdo remotũ a virtute ꝛ obstinatũ in malo qꝛ semꝑ fuꝫ in circũferẽtia ꝛ nunq̃ possuꝫ venire in lineã per quam venioꝫ ad mediuꝫ qđ est virt⁹. ¶ Tertio sic circuiui terrã propter anxietateꝫ laborũ. Unde gl. sathan laborans terrã circuit qꝛ ĩquietus in dei culmine stare cõtẽpsit. ¶ Quarto sic circuiui terrã ꝑpter hoc ꝙ dyabolus serpẽs ẽ tortuosus. Vñ Esa. xxvij. Visitabit dñs sup leuiathã serpẽtẽ tortuosuꝫ ꝛ sicut mot⁹ circularis q̃tũ ẽ de se nũq̃ cessat sic ꝛ dyabol⁹ nũq̃ qescit ꝛ qꝛ semꝑ in circulo est iõ nũq̃ rectus sed magis tortuosus ẽ. ¶ Recte ergo dr de demonib⁹ recte in circuitu impij ambulãt. Et si qras qualiter circuit dyabol⁹. Rñdet glo. super illo verbo. j. Petri. v. Circuit querẽs quẽ deuoret dicens. Circuit tanq̃ hostis obsidẽs muros clausos explorat an sit ꝑs aliq̃ muroꝝ min⁹ stabilis cui⁹ aditu ad interiora penetret. Offert oculis formas illicitas ꝛ faciles voluptates vt visu destruat castitatẽ aures ꝑ canora tẽptat ꝛ molliũ xp̃ianũ iniurijs lacescẽtib⁹ ad cedẽ istigat. honores terrenos ꝑmittit vt adimat celestes ꝛ cũ latẽter non põt falleꝛ aptos addit terrores ĩ pace subdo l⁹ ĩ ꝑsecutiõe violẽtus: ꝯtra quẽ tñ anim⁹ dꝫ esse patus ad resistẽdũ quãtũ ille pat⁹ est ad repugnãdũ: hec ibi. ¶ Vicesima scđa demonũ ꝓprietas est ꝙ sunt crudeles ĩmo seuissimi ꝛ ẽ crudelitas demonis in tribus. ¶ Primo in ꝑdẽdo vñ Esa. xix. Tradã egyptũ ĩ manu demonioꝝ crudeliũ. Scđo demõ ẽ crudelis ĩ puniẽdo: puerbioꝝ. xvij. Semꝑ iurgia q̃rit mal⁹ angel⁹ aũt crudelis mittet̃ ꝯ euꝫ. Tertio est crudelis ĩ nõ miserẽdo hieremie. vj. Crudelis ẽ ꝛ nõ miserebit̃. ꝛ. j. pet. v. Aduersari⁹ vester tanq̃ leo rugiens circuit querẽs

quem deuorat. Est em̄ figuraľr be stia illa de qua dr̄ Gen̄.xxxvij. Fe ra pessima deuorauit filiū meū io: seph. multe alie sunt proprietates demonum q̄s nō sufficerē calamo explicare iō hec sufficiāt p̄ p̄senti. ¶ Uidēdū est ergo de scđo scʒ de malicia demonū q̄ quadrupľr ex: plicari pōt. Primo demones aliquo mō suadēt bonū s̄ʒ nō ppt̄ bonum sʒ ppt̄ malū finē vt cū in instabili bus hoīb⁹ ī bonū suadēt igressuʒ religiōis sciētes q̄ nō p̄manebūt sed apostatabūt. Nō aūt talia sua: dēt stabilib⁹ hoīb⁹ in bonū. ¶ Se cūdo demonū malicia ońdiť cum decipiūt hoīeʒ suadēdo malū sub specie boni vt piurarē ⁊ iuramētū falsum facere p̄ reb⁹ alteri⁹ cōser: uādis. ¶ Tertio d̄monū malicia ońdiť cū decipiūt hoīem dissuadē do bonū tā q̄ nociuū vt cū dissua: det p̄bo ⁊ stabili viro igressum re ligiōis ne de hoc peniteat ⁊ ingre diēs cōfundať. In cui⁹ p̄sona ber nardus sic loquens ait. Noli inq̄t p̄cipitāter agere diu cōsidera dili gēter intuere magnū est q̄d propo nis ⁊ opus agēs magna delibera tiōe: experire q̄ possis amicos cō sule ne post fcā̄ penitere ↄtingat. ¶ Cōtra cui⁹ consiliū bernardus subiūgit hec est sapiētia mūdi aia lis ⁊ dyabolica inimica salutis suf focatrix: vite mater tepiditatis eiusq̄ solet deo vomitū p̄curare. Cū em̄ verbū dei esse nō dubites q̄d opus est deliberatiōe vocat te magni ↄsilij angelus q̄d ergo ad: huc ↄsiliū p̄stolaris: q̄s em̄ sapien tior ⁊ fidelior illo. ab ore putei ge: hēne erſpior ⁊ ↄsiliū petā amicos consulat q̄ non legit inimici hoīs domestici eius michee.vij. Supra dicto mō dyabol⁹ malicia sua ali: q̄n dissuadet aliquib⁹ oratiōnē vł elemosynā ne p̄ hoc incurrāt vanā gloriā. Quarto demonuʒ malicia ońdiť cū decipiūt hoīeʒ dissuadē: do malū vt ducāt ad penas. aliq̄s intēperātiā in victu ⁊ in somno vt īducāt īdiscretā abstinētiā q̄d est pei⁹ ⁊ sic ei⁹ malicia mille nocēdi modos hʒ.xvj.q.ij.c.vj. Ms semper Rugit aduersus hoīes q̄ q̄deʒ tru git⁹ nihil aliđ est q̄̄ ei⁹ volūtas ⁊ ardētissima cupiditas nocēdi. vň glo. supra hoc v̄bo tā q̄̄ leo rugieñ dicit. Sicut rugit⁹ leonis īpedit aures ne aliū sonum recipiant: sic dyabolus fideliū mētes terrendo vel illicita ingerēdo a via v̄itatis ne vocē xp̄i audiant auertit. Et si queras nūquid semp̄ crescit mali: cia diaboli. Ad q̄d r̄ndit doctor se raphicus bonauētura in.ij. s̄niarū q̄ in dyabolo crescit malicia volū tatis q̄̄tū ad vim administratiuā qua cōcitatur ad hominē sed nō q̄̄tum ad cōtemptiuā qua est sim plex ⁊ auersus a deo q̄i q̄̄tum ad hāc nō est in statu demerēdi. Sed nunquid malicia demonū aliqua via īpediri pōt dicit̄ q̄ sic. ¶ Qua drupliciter em̄ impediri pōt. Pri: mo p̄ terminum peccati positum a deo. Scđo per resistentiā bonoruʒ spirituum habet em̄ angelos vnū bonum ad custodiam: ⁊ vnum ma lum ad exercitiū. Tertio per libe rum arbitriū hominis nō cōsentiē tis quia dyabolus neminē vincit

nisi volentē ab eo vinci. Unde Am-
brosius de vita beata ⁊ po nit. xvi.
q. i. c. nō est voluntariū militē ele-
git sibi xp̄s voluntariū sibi seruū
dyabolus actionat. neminem iu-
go seruitutis astrictū possidet nisi
se ei prius peccatorū ere vendide-
rit. Quarto ꝓpter peccati abomi-
nationem: q̄ demones nobilioris
nature detestant pctā vilia. Hec
sufficiāt pro presenti de proprieta
tibus ⁊ malicia demonum.

¶ De bello demonū post aduētū
xp̄i vsqꝫ ad diem iudicij.

Nona cōsideratio
est de bello demonū post
xp̄i aduentū vsqꝫ ad diē
iudicij. Unde licꝫ demones perdide
rāt potestatē quā primo super hu
manū genus habebāt ⁊ eorū prin-
ceps victus ⁊ ligatus vsqꝫ ad p̄fi-
nitū tp̄s sit in inferno vt supra de-
claratum est cōsideratiōe quarta:
ꝑmittunt tn̄ demones habere con
silia sua cū suo principe lucifero ⁊
tēptare hoīes pro eorū exercitio et
vt istud bellū possimus intellige-
re imaginemur ecclesiā fidelium
tm̄ vnā ciuitatē dei q̄ dicat fidei
fortaliciū vl' ciuitas iustificatiōis
siue bone cōscientie q̄ duodecim ꝑ
fectionibus decorat. ¶ Primo est
in situ cōgruēti: quia in medio vbi
virtus habitat longe ab extremis
scꝫ vitijs ⁊ peccatis. ¶ Secundo
est pulchra ⁊ excellens: q̄ maior
pulchritudo hoīs est in bona con-
sciētia. ¶ Tertio est in securitate
q̄ non timet aduersa. ¶ Quarto
est sana q̄ in bona cōsciā nō potest
habitare īfirmitas pcti. ¶ Quin-
to est situata in loco delectabili q̄
nūqꝫ est vera delectatio vbi nō est
quies cōscientie. ¶ Sexto est ī bo-
na dispositione qm̄ in circulo edi-
ficata est per operum perfectionē
¶ Septimo habet cōcordiā ciuiū
q̄ semꝑ homo in statu iustificatio
nis diligit ꝓximū suū sicut seipm̄
¶ Octauo habent priuilegiorum
abundātiā q̄ nō est sub lege pcti.
¶ Nono quia habent victualium
abūdātiam q̄ nihil ibi deficit vbi
gr̄a abūdat. ¶ Decimo habet bo-
num regimen cum voluntas ratio
nis sibi subijciatur. ¶ Undecimo
est libera a captiuitate per christū
⁊ etiā q̄ bona cōscientia nō est sub
seruitute dyaboli. ¶ Duodecimo
habet amorem ⁊ charitatē quod
pulchrificat totā ciuitatem. Ista
est illa ciuitas hierusalem descen
dens de celo ornata a christo sicut
sponsa pulchra ⁊ excellens vbi ip̄e
habitat per gratiam de qua Apo
cali. xxi. ¶ Huic ciuitati pulcher-
rime vt fortissima esset xp̄s posuit
murum antemurale ⁊ fossatū. mu
rus est charitas q̄ omnia sustinet
hunc custodire debēt prelati eccle
sie episcopi ⁊ clerici q̄ stare debent
ad portam ciuitatis: vt si venerit
aliqs de pugna dyaboli vulnera-
tus per peccatū dent sibi medici-
nam penitētie: ⁊ si venirēt paupe
res indigentes tribuāt eis de bo-
nis ecclīe q̄ bona clericorū paupe
rum sunt. ¶ Scd̄o posuit antemu
rale q̄ est iusticia ⁊ equitas q̄ sunt
in defensionem muri et hoc ante-
murale defendere et custodire de-

bent principes xpiani qui positi sunt p iustitia ministrāda in mundo. Unā sapiētie.j.ca. Diligite iustitiā qui iudicatis terrā. Hi ēt dñt ponere ad portas añmurale vt si forte inimici venerint z voluerint impugnare murū cuz fuerit inter murū z antemurale eos capient z faciāt iustitiā expedietez. ¶ Tertio posuit xps predicte ciuitati fossatum pfundum qd est humilitas ¶ Istud custodire debent religiosi q debēt esse fundati in vera humilitate z eā oibus venietib⁹ pdicare. Quid dicā de hac ciuitate si tales sunt custodes vere ipsa est gloriosa z habitās in cōfidētia. sophonie. Secūdo gloriosa quātum ad pulchritudinē z habitās in cōfidentia quātū ad sua magna fortalicia. merito ergo gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei ps teste. Talis fuit hec ciuitas ī primitiua ecclesia qñ ipsis fidelib⁹ erat cor vnū z aia vna vt legit in actib⁹. ¶ Uidens ergo dyabol⁹ felicitatē z gloriā predicte ciuitatis doluit vehementer cognoscēsq̃ ī ea multe aie liberate a manibus eius ad sedes celestes vñ ipse ceciderat angelorum manib⁹ cū gaudio ferebātur nō curās debellare iudeos saracenos nec hreticos z alios obstiatos iuxta dictū gregorij: qr illos tēptare negligit quos quieto iure scpossidere sentit. Cogitauit q pdictā ciuitatē debellare posset: z prio inter cetera excitauit ɔtra eā persecutionē gētiliū q durauit toto tēpore apostolorū z ducētis annis vltra. In qua psecutione z bello vltra ducēta milia hoīm vtriusq sexus p veritate fidei z zelo ciuitatis iustificatiōis sine bone ɔsciētie martyrio coronati sunt sicut libro.j. ɔsideratione.iij. articulo. j.i examie.iij. latissime declaratū fuit in quo bello nihil lucrat⁹ est dyabol⁹: sz poti⁹ miserabilr vict⁹ ab illo bello cessauit cū p talē psecutionē pl⁹ multiplicarent fideles z fortior efficiebat ciuitas iustificationis vere fidei z bone ɔsciētie. Suscitauit ēt bella hreticorū quoq hereses p diuersa cōsilia examinate dānate sunt z plrimi eoq igne cremati sic q eorūz in publico nō est vox neq son⁹ lz in occulto nimiuz seuiat ista pestis sicut supra li.ij. declaratū est: q̄re cuz sit maliciosissimus vt ī pcedēti ɔsideratiōe dcm̄ fuit nō valēs deficere. Cogitauit cōtra pdictā ciuitatē aliā edificare q dicet ciuitas babylonie.i. ɔfusionis z dyabolica cui⁹ fundamētū posuit ɔtēptuz dei sup qd edificauit.xij. abusiōes q sunt priceps iniust⁹ curialis adulator miles sine fide ɔsiliari⁹ sine veritate commissari⁹ sine pietate plat⁹ sine charitate. aduocat⁹ de rapacitate. cleric⁹ ignorās. religios⁹ supb⁹ mercator falsus. Iuuenis sine verecūdia popul⁹ sine amicitia: mur⁹ pdicte ciuitatis dyabolice dr animositas z diuisio. Antemurale dicit iniustitia z oppressio. Fossatū vero dicit supbia z ambitio z sic in oibus ista ciuitas cōtrariat prime ciuitati. ¶ De his duab⁹ ciuitatib⁹ dicit augu. de ciuitate dei. duo amores fecerūt sibi duas ciuitates: qr

ma incipit a contēptu sui vsq3 ad
amorē dei. ꝛ hec est ciuitas iustifi=
cationis alia vero incipit a contē
ptu dei vsq3 ad amorē sui: ꝛ hec est
ciuitas dyaboli ꝛ d̄structiōis. Cū
ergo ex diuina pmissiōe vidit dya
bol⁹ se potētē ad expugnādū ma
gna pte p̄dictā ciuitatē ordiauit
exercitū suū i triplici acie. ¶ In p̄
ma posuit capitaneū sathā. ¶ In
scda beelzebub. ¶ In tertia vero
māmonā. ¶ Prim⁹ capitane⁹ bel
lauit ꝛ ɔtinuo bellat ɔtra religio=
sos q̄ custodiūt fossatū ꝛ p̄dictus
dyabol⁹ portat p armis suis sup
biā simulationē ꝛ ābitionē cōmit
tit ꝗter vtrosq3 durū bellū ꝛ vul=
nerati sūt ac trucidati spāliter plu
rimi religiosi q̄ fecerūt hitu3 hūili
tatis i corpe ꝛ leonē supbie in cor
de. exteri⁹ apparēt hoībus humi=
les capite i terrā iclinato: s3 corde
sunt altiores celo. Ań vidi tpib⁹
meis duos religiosos duoꝝ ordiu3
informatorū q̄ a mūdo segregati
scti viri mūdū ɔtēnentes exterius
videbant se victos a demōe ꝙ sua
claustra relinquētes mūdanis fa
uorib⁹ adherētes cp̄i facti sunt nō
vocati: sed vt erūnas fugerēt ordi
nū suoꝝ ꝙ fuit i magnā ɔfusione3
p̄dictaꝝ religionū ꝛ cā multaru3
murmurationū. Ipsi vero facti in
uerecūdi ac si nihil eoꝝ statui ide
cens fecissent vt surdi i oīb⁹ ptrā=
sibāt Bellat ēt dyabol⁹ cu3 alijs
religiosis p ambitionē ꝛ intantu3
vulnerat eos ambitiōe miserabili
ꝙ cū nō efficiunt p̄lati in ordīe in
ter dei seruos viuere nō pñt: imo
exeūtes ad alios se transferūt vbi

possunt suas ambitiōes iplere nō
attēdētes ꝙ cū populi xp̄m volue
runt facere regē fugit i mōtē. Jo=
han. vj. Charitas etiā nō est ambi
tiosa. j. Coꝛ. xiij. sup q̄d dicit aug.
Ociū sanctū q̄rit charitas ɔ̄itat3
negociū suum suscepit necessitas
charitati3 quā sarcinā si null⁹ ipo
nit vacādū est veritati. si aūt ipo=
nit suscipiēda est ppter charitati3
necessitatē. Alios aūt religiosos
inuenit dyabol⁹ desiderātes visio
nes ꝛ reuelatiōes ꝛ q2 raro tale de
siderū absq3 radice supbie ꝛ p̄sum
ptiōis seu vane curiositatis inueni
tur iustitia dei pmittēte veniūt in
illusiōes ꝛ deceptiōes dyaboli p
quē modū semiat dyabol⁹ i maio=
ri pte tēptatiōes spūales hui⁹ tē=
poris ꝛ idicat i corde illoꝝ q̄ sunt
ministri antixp̄i: ꝛ sic cadūt plimi
religiosi vulnerati supbia a d̄mo
nib⁹ Ea ppter fugiēdū est tale de
siderū sicut venenū cū nō ɔcedāt
visiōes ꝛ reuelatiōes vere ppter
tale d̄siderū: s3 solū pcedūt ex pu
ra bōitate dei ꝛ i aīa existēte i ma
gna hūilitate timore ꝛ reuerētia ꝛ
feruēti amore dei. Alios aūt reli=
giosos vl'ucrat ꝛ p̄cipitat dyabol⁹
cū i orōnib⁹ q̄s faciūt sustinēt ali=
quā ɔsolatiōe3 q̄ fundat i p̄sūptiōe
siue existimatiōe supba sui ipsius
aut iducēte ipos i ambitione3 sui
ppꝛij honoris ꝛ glorie. Aut i vita
ista aut in padiso cū talis consola
tio principalr iclūdat satur[illegible]
ꝛ refectionē sue ppꝛie affec[illegible].
Ex quo sequit multitudo [illegible]
pessimoꝝ vitiorum ꝛ erroꝝ: ꝛ iō ta
lis consolatio fugienda est omni=

no z solū illa est sustinenda q̄ seqtur ꝓpriam cognitionē tui z ꝑfectā sensibilitatē tue nihilitatis z tue imꝑfectiōis cū magna subiectiōe tue magnitudini z altitudini dei ꝑ altā reuerētiā z cū magno desiderio honoris dei: q2 ī talib9 vl' similib9 d3 fundari talis cōsolatio. Cauere etiā summe debent deuoti religiosi ab oī sentimēto z visiōe quātūcūq3 alta z quātūcūq3 appareat certa si ducat eoꝝ cor in opinionē aut affectionē cōtra aliquē articulū fidei: aut cōtra bonos mores z bonas honestates cū sine dubio ex parte dyaboli sint. ¶ Hec est doctrina illi9 illuminati z scti viri fratris Petri sctōꝝ ī qb9 suis notabilib9 de remediis cōtra tēptatiōes spūales q̄ fuit vn9 de pricipalib9 reformatorib9 ordinis nostri ī hoc regno castelle. Et q̄ debilitatū est fossatū ciuitatis dei z q̄ pauci veri religiosi hūiles inueniātur ī orbe ꝑserti cū multi cadūt ex simulata sanctitate q̄ ſ3 hieronymū duplex est iniq̄tas. tales eīn sepulchra dealbata plena spurcitia mortuoꝝ nūcupari dēbēt Sz lz innumeri cadāt z ꝑeant de fossato victi a dyabolo aliq̄ tamē semper manēt q̄ viriliter resistūt quos de9 cognoscit z reseruat pro defensione sue ciuitatis dilecte. ¶ Sz accidit scḋa acies bellatoꝝ dyaboli beelzebub z dat scḋ3 ꝑliū antemurale quoꝝ arma sunt opꝑssio distractio iniustitia indignatio z cōmittit hoc bellū forte sic q2 multi pricipū z militū inuēti sunt vulnerati in capitib9 noīa vulneꝝ ab armis dyaboli nuncupant op pressio populoꝝ destructio impotentū. Iniustitia z indignatio de talib9 pricipib9 z militib9 dicitur Ezechie.xxii.ca. principes eius in medio eius quasi lupi rapiētes ꝑdā: ad effundendū sanguinē z ad ꝑdēdas aīas z sic antemurale iustitie z eq̄tatis rūpit: q2 vigiles sc3 curiales z ꝯsiliarii dormiūt: nō vigilāt ꝓ bono ciuitat3. s3 ꝓ bono ꝓprio ꝯsulēdo ꝑncipib9 iniustitias opꝑssiones adulādo eis z laudādo eoꝝ maluz regimen. De talib9 principib9 dicit dñs ꝑ prophetā3 osee.viii. Ipsi regnauerūt z nō ex me pricipes extiterūt z nō cognoui eos. ¶ Uere isto tpe magnā victoriā z grandez ꝑdā de principibus z militib9 reportat dyabol9. Cū vix inueniat q̄ nō studeat tyrānice ꝑsidere potius q̄ recte in suo regimine facere. Nec q̄runt iā principes cōsiliarios virtuosos z honestos s3 hoīes vulpinos astutissimos z fraudulētos qb9 possint suas militias z tyrānides colorare per adinuētiones dyabolicas exq̄sitas cū qbus captiuati a dyabolo peribunt sine fine. Iam vicarius xp̄i nihil fere pōt in ecclīis prouidere nisi qḋ principibus placet: z sic sepe prouident de dignitatib9 z beneficiis ecclesie viri insipiētes viri scelerati. puuli lactātes: z qui nōdu3 a materno vtero exierunt. Sic ergo antemurale ciuitatis iustificationis quasi totū videt diruptum: z expugnatum ꝑ demones l3 aliquos deus suo occulto iudicio semper reseruet. In

quib⁹ seruet veritas iustificationis q̄ ita paucissimi sunt q̄ i tāta multitudine maloꝝ nō apparent semꝑ tn̄ ad numerū septē reseruātur. Iuxta illud .iij. Reg. xix. reseruaui mihi i israel septē milia virorū q̄ nō curuauerūt genua añ baal ꝑ quos itelligunt viri fideles septē donis spūssancti pulchriformiter illustrati q̄ non curuāt genua dyabolo bellatori ꝑ cōsensuȝ

¶ Accedat ergo tertia acies demonū bellatoꝝ volētes murū capere violenter: sȝ nō possunt q̄ꝛ vt dictū est murus est charitas q̄ fortissima est. charitas eñ nūq̄ȝ excidit Coꝛ. xiij. qd̄ vidēs capitane⁹ hui⁹ aciei q̄ mā mona dicit triūphare de custodib⁹ muri armauit milites suos fortissimis armiȝ auaricie ꝛ symonie ꝛ cū murus nimiū angustiaret venerūt p̄lati nō pauci ad parlamētū cū mā mona ꝛ rescatati sunt. ¶ Dic mihi q̄s est in ecclia q̄ nō sit rescatat⁹ ꝑ mā monas vis tu aliq̄d in ecclia opȝ qd̄ ꝑrio roget ꝑ te mā mona. vis episcopari habeas ꝑ te aduocatū mā monā: q̄ꝛ a maiori vsq̄ȝ ad minorē oēs auaricie studēt ꝛ a propheta vsq̄ȝ ad sacerdotē cūcti faciūt dolū Hiere. vi. Iā nihil valēt electiones canonice in ecclijs cathedralibus: sȝ fauor ꝛ pecunia: nihil sciētia ꝛ sctā vita sed astuta mā mone malicia: ꝛ sic rupt⁹ est mur⁹ ciuitatis iustificationis ꝑ magna p̄te ꝛ multi vigilātes occisi sunt q̄ꝛ nō vigilāt illi tales ꝑpter curā aīarū sȝ bursarū. Ideo dicit bernardus quē dabis de numero p̄latoꝝ qui nō magis studeat bursis euacuādis q̄ȝ vitijs extirpādis. plus student in salmone. q̄ȝ in salomone. Merito ergo de his cōq̄rit dn̄s Ezechi. xxij. Sacerdotes ei⁹ cōtēpserūt legē meā polluerūt sanctuaria mea inter sctm̄ ꝛ ꝓphanū nō habuerūt distātiā ꝛ inter pollutū ꝛ mundū nō itellexerūt ꝛ a sabbatis meis auerterunt oculos suos ꝛ coinquinabar in medio illorum

¶ Rupto ergo muro ꝛ pēpitis talib⁹ custodib⁹ iniq̄s ex vulnerib⁹ auaricie ꝛ symonie ingrediunt demones ciuitatē sctificatiōis ꝛ occidūt filios: scȝ cogitatiōes eoꝝ capiūt mulieres affectōes ꝛ viros scȝ cōsensus quos captiuos in dānationē ꝑpetuā abyssi infernalis deducūt ꝑ magna p̄te ꝛ ciuitateȝ ignib⁹ exponūt: vt non remaneat lapis suꝑ lapidē: q̄ꝛ quasi nihil iusticie nihil humilitatis nihil charitatȝ remanet i illa ciuitate. Sic ergo incēderūt electā ciuitatē sanctitatis ꝛ desertas fecerunt vias ipsi⁹: eccle. xlix. hāc desolationē ꝓuidēs saluator noster dolēs de talium animarū dānatione suo sanguine redēptarum fleuit super illam scȝ ciuitatē iustificatiōis q̄si ei diceret o ciuitas mea dilecta o spūalis habitatio mea q̄s te sic destruxit q̄s te in abissum mersit: o ciuitas meli⁹ tibi fuisset nūq̄ȝ fuisse vbi sūt muri charitatȝ vbi est antemurale iustitie vbi ē fossatū humilitatȝ vbi sunt tui p̄lati charitatiui: vbi ꝑ̄ncipes iusti: vbi sunt humiles religiosi oīa submersa sunt ꝛ q̄s poterit ꝯtinere lachrymas si

cum deuotione voluerit contemplari quot aie principum: quot aie prelatorum: quot aie pereunt religiosorum quot aie subditorum sub vtroque brachio ex eorum malo exemplo et regimine et illis. Sed licet quasi. vt. numeri in hoc demonum bello cadant religiosi principes et milites prelati ac ecclesiastici subditi etiam sub vtroque brachio semper tamen manent aliqui in quibus saluatur veritas fidei et iustificatio bone conscientie. et si non nisi duo viri fideles remanerent in mundo in eis saluaretur ecclesia que est vnitas fidelium. charitatis vinculo adunata. non est autem dubitandum quin aliqui tales sint in mundo. quia secundum chrisostomum iusti sunt in mundo sicut medulla in arbore qua deficiente deficit seu perit arbor ergo si non essent aliqui iusti periret mundus fluctuat ergo nauicula petri sed non mergitur bellorum turbinibus quibuscunque quia porte inferi. i. demonium furie non preualebunt aduersus eam cum sit turris fortitudinis a facie inimici. Et attente intuendum est quod istud bellum diaboli nunquam cessat imo continuo crescit et aggrauatur. Unde dicit ysidorus li. i. de summo bono quod quanto propinquius finem mundi diabolus videt tanto crudelius persecutiones exercet quia se continuo damnandum conspicit socios sibi multiplicat cum quibus gehenne ignibus abdicatur. ¶ Resumptis ergo viribus et captis armis christiane militie de quibus supra libro. i. consideratione. i. dictum fuit vigilandum est et viriliter pugnandum cum demonibus quia vt dicit apostolus ephe. vi. non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem i. aduersus homines qui sunt caro et sanguinis et per consequens visibiles sed aduersus principes et potestates. i. demones qui sunt hostes inuisibiles et dicit principes et potestates quia angelorum ordines non solum sunt per gratiam sed etiam per naturam: et sic de singulis ordinibus ceciderunt aliqui in quibus naturalia permanserunt integra vt dicit dyonisius et inferiores obediunt superioribus vt possint nocere hominibus. et per principes et potestates intelliguntur alii ordines demonum. ¶ Sequitur aduersus mundi rectores: hic nomine mundi non intelligitur vniuersitas creaturarum que non regitur a demonibus sed a deo et angelis sibi ministrantibus sed intelligitur vniuersitas malorum hominum sic dicitur. Joh. i. mundus eum non cognouit quia per demones regitur in quantum per eos ad peccata mouentur propter quod subditur ad declarationem huiusmodi intellectus tenebrarum harum dicuntur enim mali homines tenebre quia sunt inuoluti tenebris ignorantie et culpe contra spiritualia nequitie. i. contra spiritus nequam siue malignos quod dicitur ad ostendendum quod per rectores mundi hic demones intelliguntur in celestibus idest in hoc aere caliginoso quod frequenter in scriptura celum nominatur in quo demones habitant vsque ad iudicium: vt supra dictum fuit propter quod etiam aues celi nominantur. Matthei. xiii. vbi dicitur quod aues celi comederunt semen quod cecidit secus viam. Sic exponit predictum verbum Nicolaus de lira su

per epistolam ad Ephe. ꝓpterea
accipite armaturā dei scilicet vir
tutum vt predictuȝ est vt possitis
resistere insultibus demonū in die
mala.i.in presenti vita vbi iminet
tēptationuȝ pugna vsqȝ ad diem
iudicij que etiā erit dies mala ma
lis ⁊ amara valde. Vn̄ ⁊ iohānes
papa scribens ysaac Syracusano
episcopo.xvj.q.ij.capitu. visis de
astutia diaboli ⁊ bello cōtra eccle
siā catholicam ac de munitiōe no
stra dicit sic. ¶ Nec ignoꝛam⁹ astu
tiam eius.conat᷑ nāqȝ a principio
ruine sue vnitatē eccl̄ie rescidere
charitatē vulnerare sanctoꝝ ope
rū dulcedinē inuidie felle īficere
⁊ oībus modis humanū genus ꝑ
uertere ac perturbare. Dolet em̄
satis ⁊ erubescit charitatē quam
in celo nequiuit habere: homines
cōstantes ex lutea materia ī terra
tenere. Unde opoꝛtet quantū fra
gilitati nostre cōceditur ⁊ omnes
adit⁹ nocēdi ei⁹ versutie muniamus
ne moꝛs ingrediat᷑ per poꝛ
tas nostras. Hec ibi.

¶ De diuersitate demonū ⁊ si pos
sunt habere spiritus familiares.

Decima considera
tio: est de diuersitate de
monum ⁊ si possunt habe
re spūs familiares: ¶ Pꝛo decla
ratiōe primi notādū est ꝙ sicut bo
ni angeli sunt distincti in nouē oꝛ
dinibus ⁊ cuȝ eis aīe sancte sic ēt
demōes qꝛ a nouē oꝛdinib⁹ cecide
rūt sūt distincti ī nouē oꝛdinib⁹ ⁊ cū
eis aīe dānate. Et illi demones
q̄ erāt altioꝛis hierarchie facti sūt
peioꝛes inferioꝛes in meridionali
pte quoꝝ ꝑsidētē vocauit dauid
demonē meridianuȝ. Est aūt vox
communis multoꝝ ꝙ sunt.x.diffe
rentie demonum quidam dicunt᷑
fata. Alij dicunt᷑ vulgariter duen
de causa. Alij dicunt᷑ incubi ⁊ suc
cubi. Alij faciūt prelia. Alij come
dunt ⁊ bibūt cū hominibus appa
rent in somnis. Alij vt dicūt sunt
ex spermate ⁊ odoꝛe viri in mulie
ris cū cōiungunt᷑ vel ex radijs pla
netarū. Alij sunt masculi ⁊ femine.
Aliq̄ sunt mūdi ⁊ aliq̄ īmūdi. Alij
illudūt viros ⁊ feminas q̄ xurgul
ne siue bruxe vulgariter nūcupant᷑.
Multi asserūt se talia vidisse ⁊ q̄si
tenent quasi certa sȝ q̄d veritatis
cōtineat cōsequēter declarabit᷑.

¶ De fato.

Prima differentia
demonum est de fatis vo
luerunt q̄dam simplices
dicere ꝙ fata sunt q̄dam femine
quas dāt spiritus super creaturā
nouiter natā. Unde ⁊ seneca tra
gedia pꝛima in choꝛo pꝛimo loqui
tur de eis quasi de quibusdā soꝛti
bus siue deis que sic disponūt vi
tam humanam ꝙ null⁹ potest per
transire oꝛdinem ab eis dispositū
sic dicens. dura peragunt pensa
soꝛres nec sua retro fila reuoluūt
ad gen⁹ hominum fertur rapiduȝ
obuia fatis incerta sui. Sequitur
certo veniunt oꝛdine parce.i. soꝛ
res ille q̄ disponunt vitā humanā
nulli iusso cessare lȝ nulli scriptuȝ
ꝓferre dicet. ꝙ aūt fata sint tales
femie vł dee disponētes vitā hūa

nam error est. Unde dicit augusti nus sup Johã. sermõe tertio qui edificant ad credēda fata scilz ta lia fiunt corda corũ fatua. Et secũ dum veritatē si alicui nomen fati tribuat nulli nisi volũtati dei tri buendũ est ſm august. v. de ciuita te dei ca. viij. qr ille summus deus optie z verissime creditur cuncta scire anteꝙ fiant z nihil inordina tũ relinquere. Quia ergo diuina volũtate cũcta disponunt cum sit prima regula in cõtingētibus. idõ fatum nõ mulieres nõ dee nõ vis positionis syderũ: sed diuina volũ tas fatum appelabit. Unde fatuz isto modo dicit a for faris: z sic fa tum dicitur quicquid deus fatur. Si plura vis videre de fato z fortu na ac diuina pūidētia vide i dya logo fortune libro. j. capi. ix. vbi la tissime de hac materia locut⁹ sum Sed q̄d dicenduz est ad illos qui dicunt se talia fata vidisse. Respō detur ꝙ si talia accidāt nõ femine sed demões sunt qui volũt imita ri z deridere illud qd̄ de⁹ dixit per āgelũ abrahe de natiuitate ysaac z illud qd̄ dixit angel⁹ matri sam pson z illud qd̄ dixit angelus za charie patri Johannis baptiste: z qd̄ dixit angelus marie virgini de christo anteꝙ conciperet.

¶ Secunda differentia demonũ.

SEcunda diffe rentia demonum est illorũz q̄ dicunt duen de casa. Experiuntur sepe hoies de nocte i domib⁹ suis vigilantes in lectis suis ꝙ ambulat aliquis p domum mutādo frāgēdo res aliquas ict⁹ magnos dādo specialr in vasis vi narijs amouēdo etiā capitib⁹ hoīz birreta sua z tollēdo omnes rupes quas in lectis sup se habēt i quo rũ aliquib⁹ ego expertus sum. Cũ em iuuenis essem z iacerē in qua dã domo quadrata. cui⁹ solũz vni ca erat porta abint⁹ bñ clausa cuz alijs trib⁹ socijs in eodē lecto. ec ce subito in tēpeste noctis silētio audiuim⁹ extra portã quasi sonuz quē apothecarij faciũt i mortario lis ereis in fracturã specierũ. vi gilantes ergo z mirantes q̄d hoc esse posset tali hora cessauit modi cum sonus ille z post paululũ sensi biliter audiuim⁹ intra domũ sub mēsa quadã que ibi erat sub. qua mēsa erat cophin⁹ q̄dã quasi ple nus nouis nucib⁹ z tãt⁹ ibidē sen tiebat a nobis sonit⁹ nucum cõfra ctarũ ac si ibidē plurimi porci gro folantes nucesꝗ cõfrāgentes am bularēt de quo nõ modicũ stupefa cti eramus cũ ianua optime ab in tus esset clausa: z nullus ali⁹ esset ingressus. Post paululuz vero ces sante sonitu illo in angulo ꝓdicte quadre nobis opposito. subito ap paruit quidã paruus splendor. et nunꝙ amplius vidim⁹ nec aliq̄d sensimus. Quidã autem ex socijs qui maioris etatis erat z vir satis perit⁹ dixit nobis ꝙ nõ timerem⁹ qr erat quidam spiritus malus no bil hierarchie q̄ alia mala nõ ope rabat nisi ludos illos sz die facto nuces sicut dimisim⁹ iuenim⁹. Fa ciunt etiã luctã cũ hoibus z plura

alia aliquib⁹ pauorosa ⁊ ſm veri-
tatem tales nō ſunt homines nec
mulieres ſed ſunt quidā demōes
qui volūt deridere homines volē-
tes imitari angelū qui luctat⁹ eſt
cum iacob ⁊ angelū qui locut⁹ eſt
cum moyſe ⁊ angelū quē vidit io-
ſue in campo hierico ⁊ licȝ multa
damna de nocte in domib⁹ videā
tur egiſſe nihil tamē damni de die
reperit̄ nec res aliqua mutata de
loco ſuo ſed quelibet ī ſuo ordine
ſicut prius erat. Eſt ergo illuſio q̄-
dam taliū demonū deriſoꝝ que
ad nihil aliud extendi pōt niſi ad
talem hominum deriſionem.

¶ Tertia demonum differētia eſt

Ertia differen
tia eſt quorūdā dmo-
nū q̄ incubi ⁊ ſuccubi
nūcupant̄ q̄ hoies ge
nerare dicunt̄. tales
eñi demones ī ſpecie hoīum viro-
rū aliquo mō. Aliquādo incūbūt
feminis ⁊ aliqñ in ſpecie feminarū
ſuccūbūt viris. Quomō autē talis
ḡnatio efficiat̄ declarat doctor ſe-
raphicus bonauentura ſuper ſm
ſentētiarū in ſcripto ſuo. dicēs qȝ
in actu ḡnationis ſunt duo ſcȝ ſe-
minis deciſi ꝯſtitutio ſm neruos
⁊ virtutes caloꝝ talis ſpeciei cō-
petētes ⁊ ſic eſt ſoli⁹ illi⁹ cui dedit
deus viȝ ḡnatiuā vel ꝓpagatiuā
⁊ hoc nullo mō cōpetit demonib⁹
aſſumētib⁹ corp⁹. ¶ Itē eſt ibi ſe
minis ꝓfecti tranſfuſio ⁊ trāſfuſi
ſuſceptio ⁊ hoc pōt competere de
monib⁹. ¶ Primo eñi demōes ſuc
cūbūt viris in ſpecie mulieris ⁊ ex
eis ſemen pollutionis ſuſcipiūt ⁊
quadā ſagacitate nature ipſuȝ ſe
mē in ſua virtute cuſtodiūt ⁊ poſt
modū deo ꝑmittēte fiunt incubi ⁊
in vaſa mulieris trāſfundūt ex q̄
tranſfuſione hoīes generari poſ-
ſunt nō tñ ſic generati ſunt filii de
monū ſed hoīs. Hec ille. Iſto mo-
do fert̄ genetatū fuiſſe merlinum
¶ Unde legit̄ in hyſtoriis britāno
ruȝ ꝙ rex bortegeris q̄ britāniā re
gebat toti⁹ inſule in ſe odia con-
derās. Inito cōſilio cū ſapiētib⁹
quid agere deberet ad tutamē ſui
iuſſit ꝯuenire artifices qui caſtrū
fortiſſimū fabricarēt. ſed cū opus
terra abſorberet ſuaſuȝ eſt ei a ma
gis ⁊ cōiectorib⁹ vt hoiē ſine pre
natū quereret ⁊ ei⁹ ſanguine lapi
des ⁊ cemēta aſpergi ꝑciperet et
ſic ſuum edificiū ſtare poſſet. Que
ritur ergo merlinus qui illis tem-
porib⁹ nat⁹ erat cuius ortus tradi
tur fuiſſe mō ſubſcripto. Quidam
eniȝ dicūt eū fuiſſe filiū cuiuſdam
monialis filie cuiuſdaȝ regis que
clemētia vocabat̄. Ricardus vero
dicit eā nō fuiſſe monialē ſed di-
cit ꝙ inter moniales nutrita fuit ī
eccl'ia beati petri de vrbe bacma-
diȝ. Huic aūt demō apparebat in
ſpē pulcherrimi iuuēis quā ſep⁹
alloquēs deoſculabat̄ tandē eam
cognoſcēs grauidam dereliquit.
Cūq̄ hui⁹ facti noticia ad predi
ctum regē bortehertum perueniſ-
ſet ſtupefact⁹ rex a magis perqui-
rit vtrū hoc poſſibile videretur: q̄
reſpōderūt ꝙ ſic quia philoſopho
rum hyſtorie hec affirmant. ¶ Re
fert enim apuleius inter lunam ⁊

terrã esse demões incubos quod nec beatus augustinus discordat vt in.xv.li.de ciui.dei pz Hic merlinus a nũcijs regis reqsitus cum inuẽtus fuisset corã rege cum matre adducit. Qui regez interrogauit cur ipse cũ mre sua vocati fuissent. Cui rex cãm vocationis aperuit dixit quoqz q vnũ castruz seu turriz edificari mãdauerat sz fundamẽta i loco firmari nõ poterãt quia qcquid in die edificabat in nocte totuz absorbebat. Cũqz magi z cõiectores de causa requisiti fuissent. Rñderãt nullo mõ posse in loco fundamẽta firmari nisi inueniat hõ sine pre cuius sanguie lapides z cemẽta aspergantur tu aũt dicens esse talis z ppter hoc te pquiri fecimus. Ad hec verba merlinus rñdit dicẽs magos z cõiectores fuisse mẽtitos causamqz aperuit ppter quã nõ poterãt firmari fundamenta: asseruit quoqz stagnũ sub fundamẽto eẽ q totuz qd struit absorbet. Queritur ergo fodiẽdo z sic inuenit. Tũc mãdat merlin9 euacuari stagnũ p riuos z incepit tũc aperire mysteriũ futurorũ sicut plenius cõtinet in collectatiõe hystoriaꝝ fratris iohãnis de podio. Nõ ergo frz ea q supradicta sunt mirandũ est si sic hoies generãtur p demones incubos et succubos lz istud raro iueniat. frequẽter tñ experiũtur alique femine etiã deo dedite z nimiũ deuote tales demones ad se venientes q eas vigilãtes a lectis extrahunt vel orãtes amplexãtur z quadam dulcedine somni soporate euigilãtes inueniũt se pollutas ac si cũ viris miscerẽtur nec remediũ se habere posse dicũt nisi solũ cũ ligno vere crucis xpi i cui9 psentia accedere nõ possunt tales demones sicut istis tẽporib9 experte sunt que hoc bello tribulant. De viro etiaz quodã deuoto audiui q semel cũ esset in orone sentiebat i aere quãdã dulcedinẽ cãtus venire ad se qua appropinquãte soporabat et euigilãs inueniebat se pollutum. Plura alia de istis spiritibus accidunt que longum esset enarrare. tales eñ demones volunt deridere hoies z volũt imitari angelos qui loquebãtur cum daniele z cũ zacharia. z cum sancto iohãne qui quasi semper erãt cum eis in cubiculo suarum habitationum.

¶ Qualiter demones videtur facere prelia.

Quarta differentia est aliquoꝝ demonũ q vigilãtib9 pvias apparent quasi exercitus magni cũ magnis tumultib9 icedere vident z vulgo dicit huestã antiqua. Aliqñ etiaz videt facere plia magna tales eñ volũt imitari plia regis sennacherib z cõstãtini z alia multa de qb9 supra libro.iiij.cõsideratiõe.ix.dictũ est. In qb9 ipsi lucrati sunt nõ paruam multitudinẽ animarum.

¶ Quomodo demones in forma humana videntur comedere.

Quinta differentia est aliquoꝝ demonum q inter hoies se apparens

comedētes z bibētes q̄si associan tes se eis. Tales volunt deridere hoīes z volūt imitari angelos qui cū abrahā comederūt z p viā fuerūt z raphaelē angelū qui socius fuit thobie iunioris qui cū eo comedere z bibere videbat z xp̄m q̄ sociatus est per viā lucā z cleophā z ad mēsam cū eis fuit. Un̄ legit in vita beati germani q̄ cū p̄dict⁹ sanctus quadā nocte hospitatus fuisset in vna domo z post cenam mēsa iterū pararet admiratus quesiuit ab hospitib⁹ cui denuo mēsa pararet qui cū dicerēt q̄ bonis illis viris z mulierib⁹ q̄ nocte incedūt p̄pararēt. nocte illa statuit sanctus german⁹ vigilare. z ecce vidit multitudinē demonū ad mēsam i forma virorum z mulierum venientem qui eis precipiens ne abirent cunctos de familia excitauit z q̄siuit si personas illas cognosceret. qui cum oēs vicinos z vicinas dicerēt esse misit ad domos singulorum z ecce in suis lectulis sunt inuenti adiurati ergo p sanctū germanū demones se esse demones dixerūt q̄ sic homines illudebant.

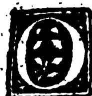
Quō in somnis terrent hoīes.

Sexta differentia demonum est eorum qui in somnis hoībus apparēt eos inquietātes diuersis modis sōniorum. terrent etiā dormiētes in tātū vt euigilans hō̄ sentiat se totū horribilitatū z alteratū ex presentia spūs maligni. Unde Job. iiij. In horrore visiōis nocturne quomodo solet sopor occupare hoīes pauor tenuit me z tremor z omnia ossa mea pterrita sunt. z cū spirit⁹ me p̄n̄te trāsirēt inhorruerūt pili carnis mee. nec mirū q2 magnum pauorē z tremorē sequit pilorum erectio z si hoc sequat ad p̄sentiā spiritus boni cuiusmodi erat iste qui iob appuit z terruit multo fortius spūs malus terrorem z pauorē inducet. Quomodo eni sit spūs malus signū est q̄ cū hoīes sic vigilant z nomē iesus cū deuotione semel nomināt facto signaculo crucis securat statim anim⁹ a tali alteratiōe demone fugato. tales eni demones volūt deridere hoīes et appetūt imitari qui apparuerunt in somnis pphetis. z ioseph sponso v̄ginis ac alijs plurib⁹ sanctis.

Falsū est demōes fieri ex odore vel ex planetarū radijs.

Septima differentia demonum est s̄m aliquos insipientes qui dicere voluerūt q̄ sunt aliqui demones siue spūs qui fiūt odore aeris cū hō̄ accedit ad mulierē z q̄ aliqui etiā fiunt ex radijs planetarū cū mutuo repcutiūtur. Et dicūt q̄ illi qui meliores sunt veniūt in somnijs hoībus z faciūt q̄ somnientes dormiūt cū mulieribus z recipiūt illud semen ex quo nouiter efficit vnus spiritus. que omnia sunt falsa z erronea cum a principio facti sunt oēs angeli siue boni siue mali nec facta fuit creatio alicui⁹ maligni spiritus postq̄ ceciderunt a celo sicut nec postea creat⁹ est aliquis bonus angelus.

¶ Quomodo apparēt in spē masculi vel femine.

Octaua differētia demonū est eorū q̄ in specie virorum ꝛ feminarū apparent qui secundū veritatem nec sunt masculi nec femine. Uerumtamen aliquibus eorum placet plus societas virorum ꝛ alijs mulierum. Et causa huius diuersitatis ꝛ secundum dispositiones diuersas quas inueniunt in viris vel feminis ad suas deceptiones credēdū sicut legim⁹ de eua ꝛ phitonissa ꝛ plurib⁹ alijs mulieribus cū quibus diabolus lucratus est multū. Et ideo tales demones adheserūt mulieribus. ꝛ nō adheserūt helye. nec samueli. nec nathā. nec heliseo nec alijs plurib⁹ sctis propter quos ipsi pdiderunt multitudinē animarum. nec tales demones adheserunt virgini marie nec susāne. nec sācte lucie. margarethe katherine. nec alijs plurib⁹ virginibus ꝛ feminis sanctis. propter quas multū demones perdiderūt. Unde isto modo plus diabol⁹ descēbat cū egea q̄ cū vxore sua maximilla ꝛ plus cum datiano q̄ cum vxore sua alexandra et plus cū maxētio q̄ cū vxore sua ꝛ sic de pluribus alijs.

¶ Quō dicunt mūdi ꝛ immundi.

Nona differentia demonū est eoꝝ q̄ mūdi ꝛ immundi dicunt. Unū ꝛ luce. xj. saluator dixit. Cum immūdus spūs exierit ab hoie ꝛc. Dicit autē spūs imūdus ppter tria. ¶ Primo ppter immundiciā proprie iniqtatis. ezechielis. xxviij. repleta sunt interiora tua iniqtate ꝛ peccasti. i. pctō supbie ꝛ eieci te de mōte sancto dei. i. de celo empireo tanq̄ leprosuꝫ. ¶ Secūdo ppter immundiciā suggestionis q2 fedat ꝛ imunda suggerit. est eñ diabolus ad modū leprosi. q̄ statiꝫ inficit cor hūanuꝫ cuꝫ se ei applicat p consensuꝫ. Ideo orat ecclesia in collecta. Da q̄sum⁹ dñe pplo tuo diabolica vitare ꝯtagia ¶ Tertio dicit immūdus ppter immundiciā habitationis q2 nō habitat nisi in imundo loco. i. in existēte in peccato mortali. Ad silitudinē vppupe q̄ nidificat in stercore. Unū demones dicūt dño Math. viij. si eijcis nos hinc mitte nos i gregē porcorum. ¶ Aduertēdūꝫ tñ q̄ proprie diabol⁹ habitat i' ypocritis. Luc. xj. ꝛ ingressi habitant ibi sedet in auaris diuitibus ps. sedet in insidijs cuꝫ diuitibus. dormit in voluptuosis Iob. xl. sub vmbra dormit. regnat aūt in superbis iob. xlj. ipse rex sup filios superbie. Aliqui eorum dicuntur mundi q̄ sic intelligendū est q̄ illi demones qui fuerūt de altiori ordine volunt plus decipere limpidiores ꝛ puriores creaturas sicut p3 de lucifero qui tēptauit primum hominem ꝛ christum in deserto ꝛ sic de pluribus alijs sanctis. Unū alexander papa. iij. q. prima. c. nulli dicit diabolus non cessat circuire querens quem deuoret: ꝛ querere quos ex fidelibus perdat. et maxime il-

los quos ardẽtiores ĩ seruitio sal
uatoris eiq₃ familiariores inuene=
rit ⁊ intm̄ desiderat ipugnare ser
uos dei mūdos ⁊ sanctos ꝙ nō so
lū vn⁹ mittit cōtra vnū sʒ sepe plu
rimi. Vñ in cronicis minorū legit
ꝙ cū semel demones tpe beati frā
cisci cōgregarent cū pricipe suo
vt deliberarēt quō possent ordinē
sancti frācisci nouiter icipiētē de
struere septē milia demonū fuerūt
electi cōtra quinq₃ fratres quos
beat⁹ frāciscus ad vnū heremito=
riū destinauerat vt illos a mundi
cia vite cōtemptu mūdi ⁊ vera hu
militate auerterent qꝛ ergo tales
demones plus sequunt hoies mū
dos ⁊ sanctos. Jdō denominatiōe
extrinseca demōes mūdi appella
re possunt lʒ ĩ se immūdissimi sint
peccatis vt dictū est. Demones ve
ro inferioris ordinis licʒ non pos=
sunt decipere psonas altioris vite
placet tamē eis cuʒ immundi effi
ciunt ⁊ turpes in peccatis preser=
tim delectātur demones cuʒ auer
tūt aliquē a vera fide iesu xpi do=
mini nostri qꝛ de aliis virtutib⁹ pa
rū curāt sine fide. Jdeo dicit pri=
ma petri. v. cui resistite fortes ĩ fi=
de Sobrii ergo estote ⁊ vigilate.
¶ Quomō illudūt feminas q̄ bru
xe vel xurgumine nuncupantur.

Decima differētia demonū ē eoꝝ q̄ decipiūt mulieres aliquas vetu=
las maledictas q̄ xurgumine siue
bruxe nūcupant. ¶ Sciēdū ergo
est ꝙ sunt q̄dā male gētes viri et
mulieres apostate in fide ⁊ hereti
ce creature ⁊ false q̄ seipsos dant
volūtarie dyabolo ⁊ dyabol⁹ reci
pit eos ⁊ dat eis ꝙ p suas artes
falsas eis appareat ꝙ ābulāt du=
cētas leucas: ⁊ ꝙ redeūt spaciuʒ
iiij. vel quinq₃ horaruʒ: ⁊ destruūt
creaturas suggētes sanguinē eo
rū ⁊ ꝙ faciunt alia maleficia q̄ vo
lūt scđʒ diaboli volūtatē qđ est eis
⁊ illis qui eis credūt magna dece
ptio ⁊ illusio diaboli. Ueritas aūt
hui⁹ facti est ꝙ quādo iste male p
sone volūt vti his pessimis fictiōi
bus cōsecrant se cuʒ verbis et vn
ctionib⁹ diabolo: ⁊ statim dyabo=
lus recipit eos ĩ ope suo ⁊ accipit
figurā earuʒ ⁊ fantasiā cuiuslibet
earū ducitq₃ illas per illa loca p
q̄ desiderabāt: corpora vero earuʒ
remanēt sine aliqua sensibilitate
⁊ coopit illa diabol⁹ vmbra sua ita
ꝙ null⁹ illa videre possit: ⁊ cū dya
bolus videt in fātasiis earū ꝙ im
pleuerūt que volebāt non amouē
do ab earū fātasiis: diabolicas fā
tasias q̄ viderūt reducit illas ima
ginatiōes cōiungens cū suis pro
priis motib⁹ ⁊ corporibus ⁊ tollit
vmbrā suam de super co[illegible]
earū ⁊ statiʒ videre possunt [illegible]
tia tamē illorū nunq̄ ab il[illegible]
absens fuit sed solū actio [illegible]
lo ⁊ fantasia fuerūt illis re[illegible]
diabolus eis presentauit ⁊ [illegible]
pro q̄libet eoruʒ: ⁊ ꝙ hoc fac[illegible]
bolus nō est mirū qꝛ illa ope[illegible]
vt derideat miseras aīas volens
imitari ea q̄ deus verissime p an
gelos bonos fecit. sicut quādo de
duxit abacuc prophetā per capil
lū de iudea in babylonē realiter

cū sua p̄sentiali existētia ⁊ actiōe. Sȝ ꝙ diabolus habeat potestatē mutādi existentiā alicuius creature nec facere ꝙ trāseat vnū corp⁹ ꝑ aliud sine dāno vni⁹ vel amboꝝ vel ꝙ trāseat mai⁹ corpus ꝑ spaciū ī proportionatū loco vt videlȝ ꝙ ingrediant̄ tales ꝑsone ꝑ parua foramina domoꝝ vl̄ ꝙ sit simul vnū corp⁹ in diuersis locis vel diuersa in vno ⁊ similia hec demōes facere nō possūt cū hec repugnēt naturali philosophie ⁊ solū ꝑ miracula aliq̄ talia a deo sunt possibilia fieri vt dictū fuit supra cōsideratiōe quinta hui⁹ libri cū de potestate demonū ageret̄. ¶ Illō tn̄ qđ dyabolus pōt facere ꝙ vnū pro altero videat̄ ⁊ ꝙ illud qđ natura pōt facere in vno mense ipse pōt facere in pūcto. ¶ Et cā est q̄ scit applicare actiua passiuis sicut patet in his que fecerūt magi pharaonis: ꝙ tn̄ diabolus faciat ꝙ vnus homo conuertat̄ in serpētē vel auem vel plantam hoc est sibi impossibile: ⁊ idō in hoc multi ꝑuersi christiani alchimiste fuīt decepti habētes pacta cū demonibus cogitantes ꝙ per eoꝝ artem ferrū conuertent in aurum: ꝙ autem vna res sit ⁊ videat̄ altera hoc bene potest diabolus facere deo permittēte. Sic enim sepe facit dyabolus vt plurimos decipiat. Sic eī legit̄ in hystoria sancti clementis ⁊ sancti cypriani ⁊ sancti germani ⁊ alioꝝ multoꝝ q̄ accipiebat figuras aliquoꝝ viroꝝ et mulierū ad decipiendum populū ⁊ ad diffamādū creaturas dei. Et ideo nō est credendū ꝙ homines vel mulieres cōuertant̄ ī anseres vel aliis similibus. Ea ergo q̄ scelerate mulieres credūt ⁊ ꝓfitent̄ scȝ cū diana dea paganoꝝ nocturnis horis ⁊ cū herodiade ⁊ nimia mulierū multitudine eq̄tare sup̲ quasdā bestias ⁊ multa terrarum spatia intēpeste noctis silētio ꝑtrāsire: eiusq̄ȝ iussiōibus obedire velut dn̄o ⁊ cunctis noctibus ad eius seruitiū euocari ⁊ ꝙ ab illis possunt aliq̄ creature in meli⁹ vel in deterius cōmutari. Aut in speciē vel similitudinē aliā transformari oīa sunt falsa ⁊ erronea ⁊ nō a diuino spiritu sed a maligno vt dictū est talia fantasmata mētib⁹ earuȝ irrogantur: quia cum alicuius animā per talem credulitatē subiugauerit sibi trāsfigurans se in angelū lucis ⁊ transformans se in diuersarū personarum species atq̄ similitudines mentē quaȝ captiuā tenet multipliciter deludit ⁊ nullus debet venire in tātā stulticiā vt credat hec oīa que in somniis ⁊ spiritu tantū fiunt etiam in corpore accidere cū etiaȝ Paulus nō audeat asserere ꝙ fuerat rapt⁹ in corpore. Quicūq̄ ergo talia crediderit scȝ postq̄ȝ sup̲ talibus audierit veritatē vel asseruerit scilicet ꝑtinaciter proculdubio infidelis est ⁊ pagano deterior. xxvi. q. v. episcopi ⁊. quia nimium abundāt tales peruerse mulieres ī delphinatu ⁊ in gaschonia vbi se asserūt concurrere de nocte in quadā planicie deserta vbi est aper q̄dā in rupe q̄ vulgariter dicit̄ elboch

debiterne ⁊ ꝙ ibi cōueniunt cum candelis accensis ⁊ adorant illuȝ a piuȝ osculantes eum in ano suo. Ideo capte plures earuȝ ab inq̄sitorib⁹ fidei ⁊ cōuicte ignibus cōburunt. Signa autem combustarum sunt depicta qualiter scilicet adorant cū candelis p̄dictū aprū in domo inquisitoris tholosani in magna multitudine camisearū sicut ego proprijs oculis aspexi.

¶ De spiritibus familiaribus.

Circa secūdum p̄ncipale huius decime consideratiōis scilicet vtrū possint haberi spiritus familiares Respōdet ad hoc beat⁹ augustin⁹. viij. de ciui. dei. c. xiiij. ꝙ apuleius platonicus scripsit ꝙ socrates habuit deū vnū ex illo genere numinū qui dicunt demones cuȝ quo habebat amicitiam ⁊ cōsiliū a quo p̄hibetur īquit aug. solitus amoueri vt desisteret ab agendo quomō illud qḋ agere volebat nō prospere fuit euenturū. Ex quo satis clare videt accipi argumentū ꝙ ille philosoph⁹ habuit familiarē spm̄: sȝ est difficultas si ille spiritus erat bon⁹ vel malus: videretur alicui ꝙ eēt angelus bonus qꝛ ceteri futura p̄nunciare non possunt nisi forte diuino iudicio sicut fuit s. declaratū consideratiōe secūda huius quinti libri. nec obstat qꝛ dicit augu. ꝙ dicebatur demon qꝛ apud grecos ideȝ significat ꝙ plura cognoscēs: dixit tamen doctor illuminatus frāciscus de maronis in floribus suis sup̄ isto passu ꝙ magis credit ꝙ fuit mal⁹ angelus qꝛ socrates pagan⁹ ⁊ infidelis erat. Sic ergo p3 ꝙ demones tāq̄ȝ familiares spirit⁹ possūt haberi in dānationem tamen illorū q̄ suā familiaritatē habere contēdūt. Cauēdū est etiā ab icauta inuocatiōe demonū. Unde greg⁹. in libro dyalogoꝝ narrat ꝙ stephan⁹ p̄sbyter de itinere rediēs mācipio suo negligēter p̄cepit dicēs veni dyabole discaltia me: ad hāc vocē ceperūt caligaꝝ corrigie cū summa velocitate solui qḋ vt p̄sbyter sensit expauit. ⁊ magnis clamoribus dicit recede miser nō ei tibi sȝ mācipio suȝ locut⁹: sicq̄ȝ ex magna pte solute suaꝝ caligaꝝ corrigie remāserūt ⁊ sic p3 ꝙ lȝ aliq̄ nolūt habere demōes familiares ex mala tū̄ cōsuetudine loquēdi de diabolo ipsi efficiunt familiares ei vt subito faciāt q̄ incaute mandant.

¶ De qualitate corpoꝝ in quibus demones apperent.

Tercia decima cōsideratio est q̄lia sunt corpa ī quib⁹ demōes appareāt ⁊ si possunt hūana corpa vel alia subintrare. Iuxta ergo tria q̄ querunt trib⁹ p̄ctis p̄sens cōsideratio explicabit. Prim⁹ erit de q̄litate figuris corpoꝝ in qb⁹ demōes apparēt. Scd̄s erit de subintratiōe demonū ī corpib⁹ obsessoꝝ. Terti⁹ erit si possūt demōes eēntialiter anime illabi qḋ est aīam subintrare.

¶ De q̄litate ⁊ figuris corpoꝝ in quibus demones appareāt.

PRimus pũctus est d̃ qualitate ꝛ figuris corpoꝝ in qb⁹ demões apparẽt. Circa qḋ nota t seraphic⁹ doctor Bonauẽtura dicẽs in suo scḋo loquens de angelis bonis ꝛ malis ꝙ in angelis duplex est vis scꝫ cõtẽplatiua qua ꝯuertunt ad deũ ꝛ fruunt eo. ꝛ administratiua ꝭ scḋm quam descendunt ad nos: ꝛ condescendunt nobis: ꝛ vt congruẽtius nobis cõdescendãt indigẽt solatio corporis assumpti qḋ assumũt angeli sicut organũ vel instrumentũ ad operãdũ ꝛ sicut signũ ad seipsos manifestãdũ ꝛ sicut operimentũ vel habitaculũ ad ꝯuersanduꝫ vel ad nos letificãdũ ꝛ ꝯfortãduꝫ ꝛ si corpus assumptũ cõiungit angelis sicut instrm̃ motori. Hoc enĩ magis reqrit exigẽtia ex pte nr̃a ꝙ̃ ex parte sua. Et est sciendũ qḋ corpus effigiatũ humana effigie. magis cõpetit opatiõi spũs rõnalis. Ideo angelus bonus assumit corp⁹ nõ qualecũ ꝗ. sꝫ humana effigie isignitũ. Et istud corpus sic assumptũ dr̃ eẽ corpus elemẽtare Nõ qꝛ sit ex q̃tuor elemẽtis plena mixtione cõmixtũ sicut est corpus cõplexionatũ nec qꝛ sit ex puro et simplici elemẽto formatũ: sꝫ qꝛ pn cipalr̃ formaẗ ex aere cũ mixtione aliqua alterius elemẽti sicut videmus i nube q̃ nõ est corpus plene mixtũ habet tñ in se naturas plurĩũ elemẽtoꝝ ꝑ hũc aũt modũ est corpus ab angelo sumptũ qꝛ puncipaliter ab aere eẽ formatũ intelligiẗ cõcurrẽte ad hoc natura alicui⁹ vaporis aquei vel terree que quidẽ facit tã ad ꝟitatem cõdensatiõis ꝙ̃ ad multiformitatẽ coloris. hãc aũt nõ oportet angelũ de longinquo cogitare cũ aer ꝑ magna sui pte sit cõmixtus vaporib⁹ Scḋꝫ ꝟitatẽ aũt tenẽdũ est ꝙ angeli tã boni ꝙ̃ mali assumunt corpora nõ de natura celesti sꝫ elemẽtari non simplr̃ nec plene mixta sꝫ medio mõ vtpote ex aere vaporabili ãgel⁹ tñ mal⁹ accipit ex pte inferiori bonus ꝟo ex supiori. ¶ De figuris ꝟo corpoꝝ in qb⁹ demões appẽt vt plurimũ sũt turpissime Et iõ si scḋm eius difformitatẽ in peccãdo ꝑmitteret de⁹ ꝙ correspõderet figura corpis assũpti nõ eẽt aliq̃s hõ viuẽs q̃ eius visionẽ horribilẽ posset tolerare. Uñ ꝛ virgo gl̃iosa ꝓ singulari dono petijt a filio ꝙ i morte sua nõ appareret ei dyabol⁹ credẽdũ est ꝙ xp̃s ei⁹ dulcissim⁹ fili⁹ reuelauit sibi turpitudinẽ ei⁹ ꝛ hic ẽ ꝙ pictores oẽs deformitates serpẽtinas ꝛ brutales q̃s vidẽt ꝛ q̃s excogitare pñt depingũt in figuris demonũ. Uñ legiẗ de quodã pictore ꝙ quotiẽscũ ꝗ depigebat imaginẽ ꝟginis cuꝫ omĩ studio ipam pulcherrime effigiebat sꝫ cũ pingebat dyabolũ cũ oĩ diligẽtia difformi⁹ quo poterat describebat ꝓpter qḋ indignatus dyabolus ꝫ cum ꝓcurauit quõ pictor ille haberet verbũ cũ vxore cuiusdã militis illi⁹ ciuitatꝫ vbi erat finaliter tantũ ardorẽ posuit inter eos ꝙ ꝯcordauerũt se mutuo ꝛ nocte q̃dã acceptis ꝑ̃rimis iocalib⁹

auri ⁊ argēti recesserūt. dyabolus
aūt cū vidit ꝙ erāt extra ciuitatē
ascēdit cāpanile ecclīe ⁊ pulsauit
cāpanā sicut cōsueuit pulsari pro
igne vel ꝓ accipiēdis armis: exeū
tes aūt hoīes ꝑ totā ciuitatē q̄re-
bāt quid hoc esset. Rn̄dit dyabo-
lus qui pulsabat ꝙ pictor ille por-
tabat extra ciuitatē vxorem talis
militis: exeuntes ergo ꝓpter illaꝫ
vocē ceperunt pictorē illū cum mi
litis vxore ⁊ posuerūt eos in carce
re: maritus vero qui presens erat in
captiōe eius sperās ꝙ altera die
ambo ꝑ iustitiā perimerent dolēs
de pulchritudine capilloꝝ vxoris
prescidit capillos ei⁹ quos secum
duxit ad domū suā. Cum ergo val
de angustiati ⁊ timore cōcussi am
bo nocte illa manerent in carcere
recordat⁹ est pictor de virgine bea-
ta quā ipse summe pulcherrimam
depingebat ⁊ cū magna deuotiōe
recōmisit se sibi quatenus digna-
ret eos liberare a ꝑiculo illo. Et
ecce regia angeloꝝ dei mater pul
cherrima apparuit eis ī carcere sol-
uitq; eos a vinculis ⁊ aperuit por-
tas carceris precepitq; pictori q̄d
iret in domū ac si nihil sibi accidis
set p̄cepit etiā mulieri illi q̄d iret
in domū suā ⁊ secrete iuxta mari-
tū suuꝫ qui in lecto erat accūberet
⁊ disparuit virgo beata. Illi vero
impleuerūt oīa sicut eis p̄ceperat
Cūq; euigilaret miles īuenit apud
se vxorē suā ⁊ mirat⁹ quesiuit q̄s
esset: que rūdit quasi admirās et
q̄s debeo esse nisi vxor vr̄a. Et ille
nunquid ego te cepi cū pictore et
dimisi in carcere heri ⁊ deduxi ca-
pillos tuos quos manu propria a
capite tuo p̄scidi. Rn̄dit illa som-
niastis illud dn̄e. Ille ergo surgēs
a lecto quesiuit capillos ⁊ nō inue-
nit ostēdēs ⁊ illa caput suū nihil
deficiebat de capillis eius. Venit
ergo vir eius ad alios ciues q̄ se-
cū fuerāt in captione ⁊ q̄siuit ab
eis si recordabant de tali facto q̄d
acciderat die p̄terita. Dixerunt ꝙ
sic. Narrauit quō vxor sua erat in
domo cū omnib⁹ suis capillis ⁊ di
cebat ꝙ erat somniū. venerūt etiā
in domo pictoris ⁊ inuenerunt eū
ac si nihil male fecisset occupatuꝫ
in picturis suis ⁊ finaliter meritis
virginis gloriose oēs in vnū ꝯcor
dauerunt q̄d illud fuerat somniū
Ecce ergo q̄ꝫta demonis malicia
propter picturā sue difformitatis
¶ Et notandū ꝙ licet dyabolus
vt cōiter sicut depingitur in tali-
bus deformibus figuris se presen
tet sicut cū decepit euam sub figu
ra serpentis sepe tn̄ deo permittē
te vt leuius decipiat transfigurat
se in angelum lucis secūdum apo
stolum sicut etiā legitur apparuis
se in figura crucifixi. Sed diceres
in quo tūc pōt cognosci ꝙ sit ange
lus malus. Respondetur ꝙ in ... [illegible]
¶ Primum est: quia licet in talib⁹
figuris se representet semper tn̄ si
diligēter inspiciatur ducit aliquā
difformitatem vt caudā vel quid
simile. Scd̄m est ꝙ si apparens in
principio letificat ⁊ post recessum
tristem hoīem dimittit non sic an
gelus bonus: q2 in pricipio turbat
sicut patet de gabriele cum appa-
ruit danieli. Danie. viij. Et cū ap-

paruit virgini. Luce. j. quia turbata est in sermone eius: sed post recessuz dimittit hoiem cum magno gaudio z letitia. Tertiũ est q idurat hoiem i malo q suggerit sicut declarauit beat9 pater noster frãciscus fratri rufino in hoc periculo laborãti: vt pz in cronicis minoruz. Angel9 autẽ bon9 nõ indurat in maluz: sed auertit a malo z mollificat ac inclinat ad bonũ. Quartum est q si aliqd ei turpe rñdeat per illũ cui apparet in eius contẽptum z derisionẽ statim euanescit sicut ptz in dicta cronica minoruz qz cũ beatus franciscus vellet liberare predictũ fratrẽ rufinum inter cetera dixit sibi vt itelligas q ille tibi appuit in figura crucifixi non est xps sed dyabolus dices ei cuz tibi apparuerit z dixerit ego sum xpus aperi os tuũ z ponam tibi feces: qd cuz faceret frater rufinus indignatus dyabol9 cũ magno tumultu recessit cõfringens lapides z rupes. Unde z vsqz in hodiernũ diem apparet horribilis illa fractura rupium in monte aluerne.

¶ De subintratiõe demonũ i corporibus obsessorum.

Secundus punctus est d subintratione demonũ in corporibus obsessoruz z de expulsione eoruz. Circa hoc notandũ est q nõ est ponẽdum in dubiũ q sit obsessio corporum p demones cũ euangelia hoc manifeste exprimãt in pluribz locis. Sed diceres quomodo demones possunt itrare corpora z ea obsidere. Respondet q demões per naturã subtilitatis sue z spiritualitatis possũt quecũqz corpora penetrare z i eis sine obstaculo z impedimẽto sustinere. Itẽ pratione sue potestatis possunt ea corpa in quib9 sunt cõmouere z cõturbare z ideo demões subtilitate z potestate nature possũt corpora humana penetrare: z ita intrare. possũt etiã vexare nisi phibeantur a virtute superiori z cum permittũtur a deo introire z vexare dicũtur corpora obsidere. Et si qras qre hoc permittit de9. Respõdet q ppter tria vel ad sue glie ostensionẽ vel ad peccantis correctionem vel ad nostrã instructionẽ. Szet qua ista rũ causarũ determinate hoc deus pmittat latet humanã industriaz ppter hoc: qz occulta sunt dei iudicia. verba sunt dñi Bonauenture in secũdo sententiarum distinctiõe. ix. Et si velis scire sup quos habet dyabol9 maiorẽ potestatez ad obsidendũ eos post christi passionẽ. Respondetur q super excõmunicatos precisos ab ecclia habet dyabol9 ptãtez vexãdi corporaliter. Unde. j. Cor. v. Iudico illum qui hmõi est tradere sathane in interitum carnis. In non precisis autẽ potestatẽ nõ habet dyabolus nisi quantũ a deo permittitur vt dictũ est vel ad peccati punitionẽ vel ad aliorũ terrorẽ z correctionem vel ad glorie dei ostensionem vel ad bonorũ coronã z exercitationẽ. Et si dicas nũquid ante passionez christi habebat pote-

Batem etiā vexandi homines. Respondet q habebat potestatē vexandi corporaliter oēs preter illos solos qui priuilegio solo tuebant a dño. Job .i. Nonne tu vallasti eū nō tamen vtebat dyabolus semp potestate puniēdi vt haberet maiorē potestatē seducēdi p culpam sicut r nūc excōmunicatis r infidelibus sic em̄ dyabol⁹ obmittit aliquando mala facere: vt peius fiat quia nō vexando excōmunicatos vt in primitiua ecclesia tales sententias min⁹ vitāt hoīes r minus timēt. Et hic est q sunt multi precisi excōicati q̄ nō essent si eos vexaret. ❡ Et notandū q cū aliquē vexat dyabolus pōt pro volūtate sua p linguā hoīs diuersa formare verba. Et ideo arrepticij aliqū loquunt idioma ignotū sicut pur⁹ layc⁹ latinū q est manifestū signū demoniaci. Unde r demon quidā rusticū obsidens requisit⁹ a quodam magistro coniurāte quare nō recte loquebat latinum. Respondit nō possum domare labia illius rustici. Et si queris causaȝ quare demōes aliqū fm varietatē lune magis affligūt hoīes q̄ alio tēpore. Respondet q est duplex causa sicut notat Nicola⁹ de lyra super Matheum. c. xvij. declarans quare discipuli nō potuerūt curare lunaticuȝ. ❡ Prima causa est vt per hoc creatura dei: scilȝ ipsa luna infamet vt Heronim⁹ r Chrisostomus dicūt. ❡ Secunda est: q2 propter molliciē cerebri in nouilunio quando abūdāt humida sup que luna habet dominiū: cerebrum est aptius vt demon in ipo aliq̄d operetur hinc demones secūdū certa augmēta lune perturbāt hoīs fantasiam quādo cōsiderant cerebrū ad hoc esse dispositū. ❡ Nūc vidēdum est de eorū expulsione. Circa qd notandū est q demones nō nisi virtute diuina possunt a corporibus expelli imediate vel mediātibus angelis qui frequenter i talibus sunt executores diuine volūtatis: nec aliqua res sensibilis aut virtus corpalis pōt in eis aliquid agere directe vel indirecte cū sint oīno spirituales substātie per qd possunt ad aliq̄d cōpelli nec p cōsequēs ab obsessis corpib⁹ expelli. Uerūtñ ex euangelio christi duas doctrinas habem⁹ ad demōes expellēdos. ❡ Prima est vniuersalis scȝ p nomē iesu. Matt. vltimo In nomine meo demonia eijcient Alia est particularis q2 est quodā gen⁹ demoniorū qd nō eijcitur nisi in oratione r ieiunio vt patet Mat. xvij. Uñ sicut in diuersis rebus corpalib⁹ administrandis diuersi angeli a deo preparant diuersorū ordinū. sic etiā in d tēptationib⁹ demōes habe cialem affectū: q2 aliqui p me tēptant de diuitijs c dis aliq̄ de honorib⁹ app Uñ r aliqui dicunt spirit r aliq̄ spirit⁹ luxurie. ❡ demō de quo loquit xps h virtutē tēptandi potissime tio carnis qd vitiū potissi natur p oratione r ieiuniuȝ consequēs demon in talibus ptās p talia superatur. ❡

tamen expulsiõis demonum vera credulitas ē vt declaraf a christo capitulo eodem. Cū eñ quererēt discipuli q̄re nō potuissent expellere illū demonez. Christus respōdit ꝑpter incredulitatem vestrā. ¶ Et si q̄ras an aliquo modo virtute herbarū vel armonie possint expelli demones. Respōdetur ꝙ ita parua posset esse illa vexatio ꝙ penit⁹ expelleref qđ facerēt nō agendo in demonē cū sit spiritus separatus: sȝ agēdo in ipsum vexatū a demonio. Uexat eñ dyabolus scđm dispositionem maiorem vel minorem melancolicaȝ vel colericam ꝛc. Herbe autē ꝛ armonie multū possunt immutare dispositionem corporis cum quedā inclinent ad letitiā quedā ad tristitiā ꝙ etiā patet de armonijs vt ptȝ octauo pollitice vbi aristoteles vult ꝙ diuerse armonie habent ꝓuocare diuersas passiones in homine. ¶ Hoc etiam refert boetius ī musica sua ꝛ auctor de ortu scientiaꝝ vbi loquēs de vtilitate musice dicit ꝙ valet ad curādū vel allentādū diuersas īfirmitates: ꝛ ita ptȝ ꝙ herbe et armonie causare possunt in hoīe dispositionē cōtrariā illi vexationi qua dyabol⁹ vexare conatur hominem. ¶ Ex quo seqtur ꝙ ceteris paribus fit vexatio debilior nō videf tamen quomō herbe vł armonia possunt in homine dispositionē aliquā causare ꝑpter quā homo nullo mō vexari posset a demone si permitteref: qꝛ dyabolus mouendo solū localiter vapores ꝛ ipsos spirit⁹ inordinato motu possent hominē multum vexare herbe aūt vel armonie nullam dispositionē causare possunt in homine sua naturali virtute ꝑ quā prohiberetur demon ꝓdictaȝ commotionem facere. Contingit tamen quādoqȝ ꝙ dyabolus nō ꝑmittitur hominē vexare nisi vexatione ita parua ꝙ ꝑ aliquam fortem dispositionē ad contrariū totaliter tolleref: ꝛ tunc alique herbe vel armonie possent corpus hominis ita ad contrariū disponere ꝙ illa vexatio totaliter amoueref verbigratia dyabol⁹ quādoqȝ posset hominē vexare vexatiōe tristitie: ita debiliter ꝙ ꝑ aliquas herbas vł armonias q̄ haberent causare dilatationē ꝛ diffusionem spirituū qui sunt motus cōtrarij tristitie totaliter amoueref illa tristitia. ¶ Qđ aūt dicif primo Regū. xvj. ꝙ saul q̄ vexabatur a demone allentabaf quādo dauid cytharā ꝑcutiebat coram eo ꝛ ꝙ recedebat spiritus malus. ¶ Dicendū est ꝙ bene verū est ꝙ per tactum cythare virtute naturali illius armonie allentabaf aliquantulū afflictio saulis inquantū illa armonia aliqualiter dulcorabat appetitū ei⁹ per auditum per quaȝ dulcorationem reddebaf minimus act⁹ ad illam vexationem. Sed ꝙ spiritus mal⁹ recederet a saule quādo dauid cytharizabat corā eo h̄ erat ꝑpter vi crucꝭ ꝙ satȝ exp̄sse dr̄ ī glo. vbi dr̄. sic erat dd̄ canticis musice erudit⁹. diuersorū sonoꝝ rationabil' moderatoqȝ cōcept⁹ vnitatē eēntie significat q̄ varijs modis q̄

[...]de resonat dauid cythara sua malignū spiritū cōpescuit non q2 tāta esset vis in cythara: s3 i signo crucis q̄ i ligno z cordarū extēsio ne gerebat que iam tūc demones effugabat hec de mēte Richardi in questionib9 de quolibet sine p̄iudicio sn̄ie melioris. Ex p̄dictis excludit vnus error in quo istis tpibus incidūt aliq̄ exorciste quo modo cōiurāt obsessos a demoni bus z illi demoniaci rñdent z di cūt q̄ sunt hoīes mortui vel viui q̄ ambulāt ibi z hec est alia species deceptionis dyaboli: q2 bene scit dyabol9 oēs q̄ male viuunt: z vt ponat eos in desperatiōe z audiē tes in errore. ¶ Dicūt ego su3 ta lis homo vl' talis mulier qd' tn̄ est falsum: q2 vna substātia existētis vel assistēs non pōt esse in altera nec min9 in duob9 locis z vt dya bolus celet z coloret suā deceptio nē dicit ego su3 talis hō z ambu lo i hac pena pp̄ter talia peccata q̄ feci z fingit modū loquēdi ei9 z modū ambulandi: z ideo faciatis q̄ dicant p me tot misse z similia vt exeā ab hac pena z totū est fal sum z deceptio magna: q2 si exorci sta sapiēs z virtuosus cōiurauerit eū recte ipse dicet si est spūs9 etiā si sibi displiceat q2 nūq̄ legim9 q̄ xp̄s vel sancti tales spiritus inue nerint in hoībus quos sanauerūt S3 demones cābiūt z alterutrāt nomīa qd' citi9 possunt facere q̄ fi guras cōstat aūt q̄ ipsi laborant vt alterutrēt figuras ad ihonora tionem z diffamationē seruorū et creaturarum dei vt supra dictū est ergo multo fortius z leui9 alteru trabūt noīa z decipiuntur simpli ces in hoc q̄ p̄cipiūt eis q̄ faciāt dicere missas z facere alia bona cū multoties dyabol9 suadeat bo nū pp̄ter malū finē sicut supra pa tuit octaua ↄsideratiōe cū de ma licia demonū ageret. sic hic preci piūt bonū propter malū finē scil3 vt tales si viuūt desperēt z vt alii audiētes i errorē iuoluant. ¶ Nū quid in vitis patrū sepe legimus q̄ diaboli mouebāt antiq̄s senes q̄ facerēt sancta opa. O isipiētes exorciste nunq̄d legistis in euāge lio. Luc. xi. q̄ erat iesus eiciēs de moniū fortassis iuenistis i euāge liis q̄ erat iesus eiciens hoīes de corporibus obsessorū nunq̄d dās doctrinā xp̄s eiciendi demones i fine euangelii marci dicit. Signa aūt eos q̄ crediderint hec sequen tur. In noīe meo demonia eiciēt nō dicit homines eiciēt ab homi nibus. Respōdeat insipiens exor cista si verū est q̄ petrus est in cor pore iohānis q̄s dedit ei talē po testatē ad expellendu3 eum inde q2 christus non dedit potestatem nisi ad expellēdū dmones. Errāt ergo nimis exorciste cū sua igno rātia credentes dyaboli mēdacia z faciētes q̄ alii simplices credāt z idō digni sunt magna pena apud deū z hoīes. ¶ S3 remanet vna magna difficultas si verū ē q̄ ho mines mortui nō possunt ambula re i hominibus viuis sicut demo nes: quomodo ergo dicunt illi q̄ transpassant vel rapiunt de hoc mundo ad alterū q̄ viderunt ali

quos hoies vel mulieres qui ad-
huc viuebāt in psenti vita sustine
ri graues penas in alio mūdo. Si
cut ergo isti sunt h̄ z illic vt viuāt
hic z ibi puniant̄ ita nō erit mirū
ꝙ homines viui vel mortui licet
sint in suis existentijs alibi ꝙ am-
bulant sicut demones in hoibus.
¶ Pro solutiōe huiusmodi notā
dum ꝙ nulla persona pōt videri
i duobus locis naturaliter qꝛ ab
sentia presentie priuat visionē in
omni loco ab actione sua. Reqrit
eñ notitia intuitiua . iiij . scilicet
presentiā existentiam causationē
z motionem potētie: sicut notat
Franciscus de maronis in plogo
sui primi presentia q.q.xvij. Tenē
dum ergo est tanq̄ verū ꝙ nec an
gelus bonꝰ nec malꝰ: nec hō sctūs
nec mulier sctā: nec hō peruersus
nec mulier puersa pñt eē simul in
diuersis locis: qꝛ cū gabriel erat cū
daniele vel cum zacharia vel cum
virgine maria pro tūc non erat in
alio loco sic etiam demones qꝛ cū
azmodeꝰ de quo thobie.iij. erat in
domo sare nō erat in alio loco ita
etiam nec viuētes possunt hic vi-
uere z esse simul in alio mundo qꝛ
impossibile est ꝙ sint p assistētiā
hic z ibi. qd ergo est dicendum ad
ea que dicunt̄. Respondetur ꝙ est
vna cōsideratio talis cū homo vi
uus trāsit ante speculū vel ponit
se ante eum tūc speculum ostēdit
imaginem suam non diminutā in
sua assistentia z cū inde amouet̄
nō apparet imago i speculo sic ho
mo q̄ viuit z est in peccato imago
eius potest apparere in sepulchro
infernali q̄si in speculo antequod
est: z cū iustus etiam viuit imago
sua vel nomen videtur in li. vite z
in conuiuio eternali. qḋ autē hoc
posset esse ptz qꝛ xp̄s dixit de tali-
bus luce . x . Gaudete qꝛ nomina
vestra scripta sunt in celis z sic ēt
nomina malorū scripta sunt in in
ferno z tn̄ maioris efficacie sunt
nomina q̄ imagines i speculo nō
est ergo verū ꝙ homines male vi-
uentes sint in inferno s; bene eorꝫ
nomina vel figure.

¶ Quod demones nō possunt es
sentiam anime intrare.

Ertius punctꝰ
huius consideratio-
nis est an demones
possint illabi essentie
anime ꝙ est animā pe
netrare vl an possunt malas cogi
tationes immittere. Ad primū di
citur ꝙ ista est ppietas soliꝰ dei.
solus enim qui creauit animam
potest essentie eius illabi ipsam
substātialiter intrare z penetrare
Ideo ecclesia cātat i hymno vsqꝫ
sol illabitur . et in collecta amorē
pectoribus nostris purificādum
illabere. Sed nec bonus angelus
nec malus illabi potest essentie
aie vt intret substantialiter in ip
sam per essentiam penetrādo. Sic
ergo demones nō possunt intrare
cor hominis .i. animaꝫ hominis p
essentiam sed tantum potētiā sci
licet per suggestionem quā extra
operat̄ sicut dicit̄ Osee.vij. Oēs
adulterātes quasi clibanus succē
usa coquēte. ꝙ autē magister in

quirit. viij. dist. secundi sententia rum an demones substātialiter intrāt corpora obsessorum vel ideo dicantur intrare vel exire: quia ibi malicie sue opus exercent dei permissione vel nō exercēt et determinat quod nō substātialiter intrāt corpora hominum sed propter malicie sue officium intrare dicuntur de quibus pellere dicuntur tamen non nocere sinuntur: sed hoc non facit ad propositum: quia ipse et beda ibi loquuntur de corde et partibus quod ibi cor accipitur pro spiritu rōnali. Unde et adducūt illud Hester. v. cur tēptauit sathanas cor tuum de quo cōstat quod erat obsessus a demone. Sed est difficultas: quia alique libri habēt anama cur impleuit sathanas cor tuum. Si ergo dyabolus implet cor vestrum quod possit aie illabi. Respōdit sanctus Tho. in summa cōtra gētiles lib. iiij. ca. xviij. quod cum dyabolus sit creatura nō implet aliquid participatiōe sui nec pōt mentē inhabitare per suā substantiā sed dicit aliquos implere per effectum sue malicie. Unde et paulus dicit ad quēdā actuum. xiij. O plene oi dolo et oi fallacia non est sic de spiritusancto qui cum sit deus per suā substātiā mentē inhabitat et implet. ¶ Tenēdum est ergo quod demones intrare possunt corpora sed nō corda i. nō possunt illabi aiabus. Nec obstat quod dyabolus ratiocinetur et formet verba per os obsessi cum hoc non veniat ex defectu anime: sed ex debilitate corporis quod sic accidere solet quando spiritus immūdus sedet in illis partibus seu mēbris in quibus cōtinet fortificatio anime imponit in eisdem magnam ponderositatē cuiusdā oneris quod sustinere nō possunt: et sic quasi cōfrigens sensus qui sunt ianue intellectus quadā obscuritate nigra accipit potētem in illis quod sepe cōtingit ex corruptiōe vini vel febris vel magni frigoris vel ex aliis debilitatibus quas cognoscimus euenire ab extrinseco et ne dyabolus hoc probaret in Job quando habuit a deo potestatem super carnem suam fuit et inhibitio posita a deo per hec verba. ecce in manu tua est: verūtamē animam illius serua Job. ij. quasi diceret sibi deus solum modo obserua quod nō amoueas et itellectum debilitādo memoriā anime ipsius opprimendo eius intellectum et sapientiam cordis eius suffocādo eius principalē habitationem oneris in cōpetenti: licet ergo dyabolus immisceat se carni. nō tamē potest anime misceri sic quod ipsam penetret cum hoc sit soli9 deitatis vt dictum est. Hec enim sola potestatem habet penetrādi naturam anime taliter: quod nō solū eam apprehēdit et vadicus eam circuit sed ipsam sic penetrat quod intimior est anime quam anima sibi ipsi. ¶ Circa secundum vero an scilicet demones possint immittere malas cogitatiōes et videtur quod sic quia dyabolus misit in cor iude vt traderet dominum Johā. xiij. In contrarium est Beda qui super illud euangelii Mat. xv. De corde exeūt male cogitatiōes furta humicidia etc. dicit quod dyabolus nō est immissor malarum cogitationum sed incēsor. ¶ Concēdum ergo quod dyabolus pōt dici incensor cogitationum vno modo per hoc

tez ꝙ imagines rerum sensibiliu3 delectantiu3 imprimit instrumento imaginatiōis qꝛ data est ei potestas vt misceat seipsu3 sensibili ⁊ immutet ipsu3. qn̄qȝ sicut ꝑmittit immiscere imaginibus reru3 delectabiliu3 ⁊ sic immittit cogitationes de reb9 delectabilib9 sicut aliquis ponēs ante me speculū imittit mihi visu3 rei q̄ resultat in speculo. Scit em̄ dyabolus ꝙ delectabile appꝛehēsu3 mouet: ⁊ iō imittit appꝛehēsionem rei delectabilis: vt appꝛehēsio rei delectabilis moueat hominē ad cōcupiscendum rē delectabilē ⁊ sic potest dicere immittere cogitationē sed non pōt immittere cogitationē malā que sit peccatū que est mala voluntas.

¶ Et ideo bn̄ dicit beda ꝙ dyabolus non est immissoꝛ malarū cogitationū id est malarū voluntatu3 qꝛ nō eas immittit pꝛopꝛie nisi ꝑ actionē vel causam voluntariā ⁊ sic appꝛehēsio delectabilis generat malā voluntate3 non tanq̄ȝ causa necessaria s3 tn̄ occasio. imittit ergo dyabol9 cogitationē mali ꝑ modū cōsulētis sicut angel9 bonus imittit cogitationē boni ⁊ talis imissio ꝓpꝛie dicit̄ suggestio.

¶ Quo fine debet terminari bellum demonum.

DUodecima ac vltima cōsideratio opoꝛtet iam finem ponere huic libro que tribus passibus mensurabit̄. Pꝛim9 erit de causa quare demones sunt in mundo. Secūdus de cessatione sui belli ⁊ principatus. Tertius de eoꝛum perpetua reclusione ⁊ punitione in inferno.

¶ Quare demones sunt in mūdo

PRimus passus est scire quare demones sunt in mundo. Ad quod breuiter respondetur ꝙ cā quare demones sunt in mūdo est pꝛopter exercitium bonoꝝ ⁊ pꝛopter decoꝛem vniuersi. cōsistit enim decoꝛ vniuersi in quada3 diffoꝛmitate rerum: vt patet in sole luna et stellis. patet ēt in defoꝛmitate elementoꝛum volatilium. pisciū. serpentū. brutoꝛum ⁊ facierum hominū. patet etiam in diuersitate tēpoꝛum ⁊ lucis ac tenebrarū. ¶ Similis questio fieri pōt quare mali hoīes sunt in mūdo cū tantum noceant bonis. Et patet causa qꝛ oīs malus ſm Augustinum vel ideo viuit vt corrigatur vel vt per eum bonus exerceat̄. In quo decus relucet vniuersi. Unde ad ꝓpositū augustin9. in. xi. de ciuitate dei capi. decimooctauo. dicit ꝙ deus nō crearet vllū angeloꝛum vel hominū quem malu3 esse futurū pꝛesciuisset nisi pariter nosset quibus eos bonoꝝ vsibus cōmodaret atq3 ita oꝛdinē seculoꝝ quasi pulcherimū carmen ex quibusdā quasi antitetis honestaret. Et si querat̄ quid vocat augustinus antiteta dicit̄ ꝙ sunt quedam locutionis oꝛnamēta que fiunt per cōtraria sicut loquitur apostolus secūdo Chorinthio. vj. ꝑ gloꝛiā et ignobilitatē per infamiam ⁊ bo

nā famaȝ. ¶ Unde sicut in talib⁹ varietatibus apparet decor. ita in vniuerso decor boni magis refulget ex ista punitiōe mali ꝛ bōitas angelorum ex malicia demonum.

¶ De cessatiōe principat⁹ ꝛ belli demonū contra genus humanuȝ.

SEcundus passus est de cessatione belli demonū contra genus humanū. Cuȝ enim fuerit cōpletus numerus electorum ꝛ vniuersum suum completum habuerit decorem cessabit in finali iudicio cessabit oīs presidentia ꝛ principatus demonū sic ꝙ non remanebit nisi principatus eternus iesu xp̄i domini nostri. Unde dicit̄ prime Corin.xv. Cum euacuauerit omnem principatum ꝛ potestatem ꝛ virtutem oportet autem illum regnare donec ponat oēs inimicos sub pedibus eius. sup̄ quo dicit glo. duȝ durat mūd⁹ angeli angelis p̄sunt demones demonibus: hoīes hominibus ad vtilitatē viuētiū vel deceptioneȝ: sed oībus collectis iaȝ oīs prelatio cessabit: quia necessaria non erit. Hanc aūt prelationeȝ dicit̄ christus euacuare: qꝛ suos oēs exaltabit in regno qui hic fuerunt hūiles sicut ip̄e ex humilitate regnat. Principatū dicit maiores: potestatē minores. Uirtutem dicit illos qui mirabilia faciūt vel fortes homines. sed tunc cessabit oīs creature prelatio in angelis ꝛ hoīb⁹: cessabit timor regnabit charitas: nō erit inter presidētes ꝛ subditos vlla dissensio. Oportet autē illū: id est christum regnare. tūc scilicet aperte interiꝫ autē regnat occulte donec ponat inimicos suos: scilicet demones ꝛ dānatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedib⁹ eius: id est sub plena subiectiōe vt ip̄m hominē ꝛ deum ꝛ regem omnium agnoscāt. Et ē sensus interim ꝙ regnum eius manifestari donec eū regnare fateātur omnes inimici eius. tūc eū impij eum regnare ip̄sa regni eius manifestatiōe cōfusi fatebuntur. nec est intelligendū ꝙ tunc christus desinet regnare. qꝛ li donec non facit exclusionē futuri regni sicut Mathei.i. dicitur de ioseph ꝛ maria ꝙ nō cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenituȝ. Et si queras quomō ergo angeli manebūt euacuato principatu: dic ꝙ manebūt ordines angelorū distincti quātū ad eminentiaȝ glorie secundū hierarchias ꝛ ordines: ꝛ sic etiā demones manebūt distincti quantū ad magnitudinem pene secundū hierarchias ꝛ ordines vñ ceciderūt.

¶ De reclusione perpetua demonum in inferno.

Ertius passus ꝛ vltimus est de reclusione perpetua demonum in inferno. Nā de cessante bello demonum. in facie iudicis magi

domini nostri iesu xpi audiet̃ demones vna cum dānatis illaȝ terribilem sniam. Mat.xxv. Discedite a me maledicti in ignē eternuȝ q̄ parat⁹ est dyabolo ꝛ angelis ei⁹ Et sequit̃: ibunt hi in supplicium eternum. ¶ Sup quo verbo dicit glo. frustra ergo Origē. spōdet liberationē post multos annos malis hominib⁹ ꝛ ipsis demonibus. ¶ Dixerat eñ Origenes ꝙ post hāc sniaȝ ite maledicti i ignē eternū post multos dies: id ē post mille annos visitādi ꝛ liberādi sunt: sed hoc ecclesia nō recipit: dictuȝ est eñ ibūt impij i suppliciū eternum: qđ autem eternum est omni fine caret: Et sicut gaudium eternū ita ꝛ suppliciū. hec ex literali glo. sup illđ esa. xxiiij. Et ꝯgregabūt̃ i ꝯgregationē vni⁹ fascis i lacū ꝛ claudent̃ ibi in carcerē. nūꝗ̄ ergo liberabunt̃: sȝ in momēto in ictu oculi dabit̃ executioni snia xpi. ¶ Sic ergo subito data sententia demones cum condēnatis detrudent̃ perpetuo ignibus infernalib⁹. Unde apo. xviij. Hoc impetu mittet̃ babylon ꝛ vltra iā nō inuenient̃. Et iterum Apo. xx. dyabolus q̄ seducebat eos missus est in stagnū ignis ꝛ sulphuris vbi ꝛ bestia ꝛ pseudo ꝓphete cruciabūtur die ac nocte in secula seculoꝝ. ¶ Et sicut demones cū dānatis ibunt in ignē eternū sic angeli boni cum electis ibunt cum christo rege seculoꝝ in vitā eternā quaȝ nobis cō cedat iudex ille sūmus verus de⁹ ꝛ homo iesus xpus saluator noster alpha ꝛ o principiū ꝛ finis: q̄ dedit mihi pauperculo et inutili seruo suo presentē librū ꝑncipiare ꝛ finire. Tibi ergo iesu dulcissime q̄ dedisti notitiā fidei illis quos traditurus ante mūdi initiū nosti. Tibi cui⁹ magnitudo incōprehensibilis: cuius gloria inestimabilis cui⁹ iussio fortis. cui⁹ dispositio iusta: cui⁹ iudicia vera: cuius clemētia sup oīa opera tua extēta. Tibi quē nemo nisi corde attingit purgat⁹: quē null⁹ nisi operib⁹ inuenit probatus cui nullus adest nisi mēte ꝛ corpore cast⁹. Tibi q̄ es cecoꝝ oculus infirmātiuȝ verissima salus pes claudoꝝ: lingua mutoꝝ: fortitudo omnium seculoꝝ. Tibi q̄ es vite via salutis vita: ꝛ omniū te postulantiū inuictissima dextera. Tibi q̄ es diuitie pauperū consolatio tribulantium erector humiliū ꝛ destructor extollentiū. Tibi a quo incrementū accepit iustus: sanctificat̃ perfectus ꝛ coronat̃ in bono opere consummatus. Tibi q̄ odis iniquos dānas iniustos: deiicis elatos. ꝛ cōfundis supbos. Tibi q̄ das penitētibus veniā. pctō mortuis vitā nec abnegas te rogātibus misericordiam consuetaȝ. Tibi q̄ peccatores non despicis: sȝ delicta condēnas non odis peccātes: sed peccata detestaris non hominē: sȝ scelera infectando consumis: ꝛ non creaturā sed culpā extirpas. Tibi cuius iustitiam iniq̄tas nostra cōmendat scelera nostra te iustuȝ affirmant: q̄ı vnde iustus es inde iniustos odis. Unde sanct⁹ es: inde peccātes punis. Unde ver⁹ es

inde mēdaces condēnas. ⁊ vnde mitis es inde superbos detesta-ris. Tibi qui ab initio creaturam singulari misericordia foues po-tētiali virtute regis ineffabili cō silio vel potestate disponis. Tibi qui contritorum non despicis pre ces nec deprecantium te puro cor de spernis clamores. Tibi qui fri gidas mētes igne tui amoris in cendis ⁊ initium boni operis ple runqꝫ nobis nescientibus quibus dam occasionibus formas. Tibi a quo initium est virtutum ⁊ au gmentuꝫ ac perficitur inchoatuꝫ. Tibi bone iesu qui es turris forti tudinis a facie inimici sit honor ⁊ gloria bñdictio ⁊ gratiaruꝫ actio sine fine. Amen.

¶ Fortalicium fidei quo sꝫ reli giōis christiane aduersarios ap-tissime confutans. Iamduduꝫ in plerisqꝫ passibus multipliciter vi ciatum. Nunc vero magna cuꝫ di ligentia castigatū: ⁊ fideliter emē datum. Per venerabilem magi strum nostrum guillelmum tote ni: in sacra pagina professorem or dinis predicatorum: conuentus Lugdn̄n̄. Ad laudem glorie et honorem cunctipotentis dei imm merate christiferequꝫ virginis ma rie: simul etiam ad defensionem ⁊ propagationem premunite fi dei orthodoxe feliciter explicit. Impressum lugđ. Per Johāné moylin al's de chambry. Anno salutis nostre. 1525. Impēsis ho-nestabilis viri magri stephani gue nart. Die. xi. mensis Octobris.

¶ Registrum.

✠ ✠✠ a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y ꝫ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z AA BB Omnes sunt quater ni pter AA BB ⁊ ✠✠ qui sūt duerni.

